

M

maa¹ Kett. K R U L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I
Ku (Ma) *ma* ~ *maah* Kr. *Maa* Pal., *Ma* Tum.
Мѧ K-reg.₁, g. *maa* **1.** maa, maapind земля,
земная поверхность; M *ai tänän on suur tuis-*
ku, kõig maa i taivaz on ühez oi, (küll) täna on
suur tuisk, kõik maa ja taevas on koos (= ei
näe maa ja taeva vahet); Lu *se ku tallaav, maa*
kõikk komizõv kui see astub, (siis) maa lausa
müdiseb; M *maameez on tsüntäjä, kumpa*
suõvaab maata tsüntää põllumees (maamees)
on kündja, kes armastab maad künda; M *maa*
jo algap kahuttaa, algap kahuttaa maata maa
hakkab juba kahutama, hakkab maad kahutama;
M *maa oy kahuza* ~ Li *maa oy kahmõz*
maa on kahus; Li *maa meni kahmõd* maa läks
kahusse; Lu *ku pääsko lennäs maata müü,*
maata vass, matalal, siis soovib vihmaa kui
pääsuke lendab maad mööda, maadligi (vastu
maad), madalal(t), siis ennustab vihma; Lu
mügrä meeb maa alitsõ, kõvass maass meeb
läpi mutt läheb maa alt (läbi), kõvast maast
läheb läbi; Lu *maamunna isutõtaa roskijõd-*
kaa, siiz varz nõizõp tsiiree pääl maa kartuleid
pannakse maha idudega, siis tõusevad pealsed
(tõuseb vars) kiiresti maa peale; M *mee hot'*
maa allaa, tam minu levväs kk. mine kas või
maa alla, tema leiab mu (ikka üles); P *ühs jal-*
ka om maall, tõin jalka on avvaa serväl, autaa
tõkkumizõllaa kk. üks jalg on maa peal, teine
on haa serval, hauda kukkumas; P *johzõb nii*
kõvassi, etti jalgad maalõd evät tapaa jookseb
nii kiiresti (kõvasti), et jalad maha ei puutu; K
maßod meneväd mahaasõd (uskumus:) maod
lähevad (paaspäeval) maa sisse; M *lüö vad'd'a*
mahhaa löö vai maasse; M *nii on kõvvi köühä*

niku krotti maaz kk. ta on nii väga vaene nagu
mutt maa sees; Li *miä tõmpazin jussirohoo*
juuriikaa poiz maassa ma tõmbasin jussheina
juurtega maast välja; J *mahzad maalõd avvõttii*
rl. maksad maeti maasse; Ra *se on pal'az maa,*
troppa ili tee päälüz, siin ep kazva mittä see on
paljas maa, jalgrada või teepealne, siin ei kasva
midagi; Lu *eb õd tasainõ maa, komkikko on ei*
ole tasane maa, on mätilik; M *kõnkelikko maa*
~ *bugrikko maa* künklik maa; M *sammalikko*
maa samblane maa; J *tõngittü maa* (üles)son-
gitud maa; J *toptõttu maa* tallatud maa; M *ma-*
talap maa rohta, pitsõp metsää puuta. Tee (Set.
18) mõist. madalam maa rohust, pikem metsa
puudest? – Tee; Lu *maa päälän* maapind; J *maa*
mittõri maamõõtja; J *maa värizemin* maaväri-
semine; Kõ *maa izäntät, maa emäntät teile pu-*
has võraa [= võra], mille puhast terveüs (Len.
216) maaisandad, maaemandid (= maahald-
jad), teile puhast ohver, mulle puhast (= tugev)
tervis; Lu *maa mügrä* mutt; **2.** maa, pinnas
земля, почва; Lu *ku maa on laiha, sis peltääp*
poutaa kui maa on lahja, siis kardab põuda; Lu
kuza on üvä maa, rüitõees kasvap kaks päätä
kus on hea maa, (seal) kasvab rukkil kaks pead;
M *med'd'ee maad on köühäd maad* meie maad
on kehvad maad; M *jussi kasvap kuival maall*
jusshein kasvab kuival maal; M *märtõsä maa*
~ Li *märjekaz maa* märg maa; Lu *sookaz maa*
soine maa; Lu *saviperinõ maa* savisegune maa;
M *tsivikko maa* kivine maa; Li *aheirikko maa*
vilets (~ liivane) maa; M *juurikaz maa* (umbro-
hu)juuri täis maa; Lu *soo maa lõõkub* soomaa
nõtkub; J *sula maa* (Must. 183) (orig.: sula t.
viljelyn alla oleva maa); M *oogattu maa* puha-

nud (= söötis olnud) maa; *Li uusi maa, pluugaa kuraz, se leikkap ku nõsõtaa uutita maata uudis-maa*, (raud)adra nuga, see lõikab (maad), kui künatakse uudismaad; **3.** muld земля; *I groba laskõssa autaa i maata pannass päälee, maalla tukataz* puusärk lastakse hauda ja mulda pannakse peale, mullaga kaetakse; *Lu katto õli tehtii maassa, mättäissä* katus oli tehtud mullast, mätastest; *Ra pääsko kannab nokaakaa maad* pääsuke kannab nokaga mulda (= muda); *Lu mõnikkaal nõmmõl on valkaa liiva, a mõnikkaal on mussa maa* mõnel nõmmel on valge liiv, aga mõnel on must muld; *Ra pokkoinikal lugõtõllaa: makkaa maata kerkiät* surnule itketakse: olgu muld sulle kerge (maga kerges mullas); *Lu se on nüüd jo maa* (surnu kohta öeldakse: see on nüüd juba muld); *Lu vesi haizov maalõ* vesi haiseb mulla (= muda) järele; *Lu maa komu* mullakamakas; *M maa blindõziv* muldblindaažid; *Lu maa kaivojõ* mullatõeline; *M kroitii nõsõttu maa ~ Li maamügrää nõsõttu maa* mutimullahunnik; **4.** maa, maavaldus земля, земельное владение; *Lu tšell õli talo i maa, jutõltii talopoika, a tšell õli talo, maata eb õllu, se õli pobuli* kellel oli maja (= talu) ja maa, (selle kohta) öeldi talupoeg, aga kellel oli maja, (kuid) maad ei olnud, see oli pops (pobul); *Li ku maatõ õli pal'lo, siis süütii uutõõ vootõõssaa õmmaa leipää* kui (taluperel) oli maad palju, siis söödi uue aastani (= uue lõikuseni) oma (viljast) leiba; *L hõrralta tšüsü maata* palus mõisnikult (hõrralt) maad; *Li maa anti rendil* maa andis rendile; *Lu rendašikka, tämä piti maata rendill* rentnik, tema pidas maad rendil; *P obrokka maassa mahzõttii, kui pal'lo sill õli maata, ühs võro vai puol võroa vai kaks võroa* maamaks(u) maksti maa eest, kui palju sul oli maad, üks hingemaa või pool hingemaad või kaks hingemaad; *Lu nellää revizaa maa* nelja hinge maa (= neli hingemaad); *M mito entšii, nii mõnta end'ee maata, nii mõnõõ end'ee maa* (kui) mitu inimest (oli peres), nii mitu hingemaad, nii mitme hinge maa; *J mahsamaa maa rahojõ* rl. maksuma maamakse; **5.** maa, maatükk, põld jne. земля, земельный участок, земельный надел; поле и т. д.; *Lu ümpäri oonõitõ mikä on maa, se on akkumaluz* maa, mis on hoonete ümber, see on õu; *Lu maat puud jäävvää, a meit eb lee* vs. maad-puud jäävad, aga meid ei jää; *P maad on kõlmõza nurmõza* maad on kolmes põllus; *M jõka maal on õma põlto, kapussmoo, omentara* igal maatükil on oma põld: kapsamaa, kartulimaa; *M tehäz rütšeelee maata* tehakse (= haritakse) rukkile maad (= põldu); *M tehtii*

õzra maata tehti (= hariti) odramaad; *J kari on toptšinnu kõig rüüz maa* kari on kogu rukkipoollu ära tallanud; *J nagriz maa* naerimaa, -põld; *J vähä põlto maat* vähe põllumaad; *J tšiiireltää seim murtšina de johzimm eim maalõõ* sõime kiiresti hommikusöögi ja jooksi me heinamaale; **6.** maa, maakohst, maa-ala, territoorium, riik земля, край, местность, страна, территория, государство; *K kas med'd'ee maa õli švietaa* see meie maa oli Rootsi (käes); *Lu õli se azzõ meijjee maaz* see asi oli (= juhtus) meie maal; *R marja mene muille mailla, kala muille kaloille* (Reg. 23) rl. mari (= kallim), mine muile maile, kala, muude kalade juurde; *Lu miä seilaziv võõrail mail* alussiiz maa purjetasin purjelaevadega võõrail mail; *M pajatan, kui med'd'ee vad'd'akoo maalla tehtii õzra-maata* räägin, kuidas meie vadjalaste maal tehti (= hariti) odramaad; *J täält maalt ~ siitte maalt* siitkandist; *J võõraz maa* välismaa; *J võõraa maa meez* välismaalane; *Ku võõraa maa linnud* rändlinnud; *J noorii maa* Norraa; **7.** maailm (белый) свет, мир; *M tulõv vassüntünü maa* pääle tuleb vastsündinu ilmale (maa peale); *Lu vohma on kazõl maalla pilkattava* loll on selles maailmas pilgatav; *Lu isä on täll jo tõizõl maal* isa on tal juba teises (maa)ilmas (= surnud); *J itšiiis bõõ mittäit maa ilmõz* maailmas pole midagi igavest; **8.** maa, maismaa земля, суша; *Lu miä jään maal, em mee merel* ma jään maale, ei lähe merele; *J kajaga tääb meri säätä, sis tuõb meress vällää, maalõ* kajakas ennustab meretorni, siis tuleb merelt ära, maale; *Lu ku siä näet konnaa kuivõld maalõ, se ep tää üvvää* kui sa näed konna (kevad) kuival (maal), (siis) see ei ennusta head; **9.** sisemaa; (vadjalaste asuala sisemaapoolne osa, Kattila ja selle lähikülad) отдалённая от моря часть водского края (деревня Котлы и её окрестности); *J näl'tell aigõll kussle maalt tootii leipää* näljaajal toodi leiba kusagilt sisemaal; *Lu kussa õlõv. – maalt* kust sa (pärit) oled? – Kattila kandist; *Lu maa pooli* Kattila kant; *J maa poolõõ vätši* (= ülägoo vätši) sisemaapole (Kattila, Pummala, Mati jne. kandi) rahvas; **10.** maa, küla (vastandatult linnale) деревня, сельская местность (в противоположность городу); *M maasteri bõllu lidnaza, maalla õli* meister ei olnud (= ei elanud) linnas, oli (= elas) maal; **11.** maa, vahemaa, teatav teosa расстояние, неопределённая часть пути; *K meni vähä maata, tulõp takaa meez* läks vähe maad, tuleb tagant mees; *Lu vaša õli liitii rootsii kalmoit, eb õllu pal'lo maata* Vasja oli (= elas) rootsi kalmistu lähedal, (sinna) ei olnud palju maad;

J sinne on kõlmõd virstaa maata sinna on kolm versta maad; Ku meni hüvää maa, se izvoššikka tuli vassaa läks tükk maad (tubli maa), see voorimees tuli vastu; J tükkü maat tükk maad (edasi); J nütt jäi menemiss eb rohkup ku püssü maat nüüd jäi minna vaid püssi(lasu jagu) maad; **12.** (mere)põhi дно, грунт (моря); Li sütsüüziss õltii tormid, lainõd, võisi võrkoo tšiveekaa veittää eteez. a ku aŋkkuri meni mahhaa, siiz jo ep tõmmannud sügisel olid tormid, (suured) lained, võis võrgu (koos) kinnituskiviga edasi vedada. Aga kui ankur läks põhja, siis juba ei tõmmanud (võrku edasi); **13.** põrand пол; Li maa roojaub, piab pesä põrand läheb mustaks, tuleb pesta; Po nüorikolõ tšahsiäs pühtsiä maata (pulmakomme:) noorikul kästakse põrandat pühkida; Lu saunaa lämmittä ja maat pessä on laukopäivää tüü sauna kütta ja põrandad pesta on laupäeva töö; P panõ d'erugad maalyõ pane põrandariided põrandale; J harkkõz roojõkkai(jõ) saappõgoika puhtaa maa pääle astus poriste saabastega puhtale põrandale; J poigaa suku maalta laulob poiisi (= peigmehe) suguvõsa laulab põrandalt (= laulab seistes, sel ajal kui pruudi sugulased istuvad); Lu makazin maaz magasin põrandal (= maas); Li kraazgattu maa värvitud põrand; Ra paasinõ maa paest põrand, paekivipõrand; Lu Li Ra J rihee maa toapõrand; Ra maa kangaz põrandariie; I lahtšijõd ho' tšehsi maalõd, lepäzii da makazii heitsin kas või keset põrandat, puhkasin ja magasin; **14.** pahmas, põrandatäis vilja gehereksul количество, мера зерновых для одного обмолота; J jo on kahsi maata tapõttu juba on kaks pahmast pekstud; J ühsi maa pahmassa üks geherõrandatäis pahmast; **15.** põhi (taustavärv mustriksel riidel) поле, фон (o расцветке рисунка ткани); M kanjkaalla õli sinin maa i valkõad rizunjav riidel oli sinine põhi ja valged kirjad; ■ Lu müü teemmä maata meie oleme põlluharijad (maarahvas); Li vot see õli semmoini se maa tüü vaat selline oli see põllutõd; L mitäid ep pantu mahaa midagi ei pandud maha (= ei külvatud, ei istutatud); Lu maamunad õllaa jo maaz kartulid olid juba maas ~ maha pandud; J maaz vill'aa pitämä vilja kasvatama; K siis pantii grobaasõd, vietii kalmailõd nu i pantii mahaa siis pandi puusärki, viidi kalmistule ja, noh, maeti maha; M pokoinikkaa veetii maħħaa maeti surnut; K pokoinikka laskõass mahaa surnu lastakse hauda; J koolõd de avvõta mahaa, niku jältšätsi böllu sured ja maetakse maha, nagu jälgegi polnud; I staruxa mätättii mahhaa vanaeit maeti maha; Ja päivä issuzi mailõd päike

loojus; Lu müü jäimmä lakkõal maal me jäime lageda taeva alla (= peavarjuta); Kõ maassa matalassa täm õli üvä ineehmin maast mada last oli ta hea inimene; Lu maa miira vättšii ilmatu palju rahvast; J maa pint rohukamar; K maa tšimo metsmesilane, kumalane, kimalane. – Vt. ka aho-, einä-, gerttsogii-, hall-, jouto-, kapussa-, karja-, koominaa-, kuja-, liiva-, lina-, meriajo-, mitta-eim-, mult-, muna-, muta-, niitü-, nurmi-, paariü-, pal'az-, pusto-, puusta-, põlto-, püssü-, rendi-, rihee-, riiga-, riigaa-, roho-, savi-, silta-, soo-, sööttü-, taka-, tallaz-, tara-, tšerikko-, tšüntõ-, tšüntü-, tšütõ-, tšütüz-, ulko-, upa-, uus-, vajoma-, vako-, väli-, õma-, õvvõd-. – Vt. ka maaseltšä, mandõri, mätsP.

maa² P Lu Ra J adj., indekl. **1.** vadja водский; P Ra J maa tšeeli vadja keel; J vad'd'aa tšeelt (õmas tšeelt) vad'd'õlaizõt kutsuta maa tšeellesi vadja keelt (= oma keelt) nimetavad vadjalased maa keeleks; Lu maa laulud vadja laulud; Lu maa inemin, a vennässi pajatav vadjalane, aga räägib vene keelt; **2.** isuri ижорский; Ra maa tšeeli isuri keel; Lu vennäi i maa somõro vene ja isuri Somero.

maa-alõtsii Lu maa alt (läbi, kaudu) под землëй (т. е. не по земле); maamügre eläb maaz, tšäüb maa-alõtsii mutt elab maa sees, käib maa alt. – Vt. ka maanalatsõd, maanalatssi.

maabalk/ka ~ -kõ J, pl. -ad ~ -õd J põrandatala нижняя, полевая балка.

maadittsõ vt. maatitsa.

maa-emä K M Kõ maahaldjas, maaema покровительница земли, мать земли; K kalmoill on maa-emä surnuaal on maahaldjas; M maa-emä halvaz tämää maahaldjas halvaz ta (ära).

maaeentsäüspäivä P M Lu J maaentsäüspäivä P Lu maa-hejkkäüspäivä K taevaminemispüha праздник вознесения; P maaentsäüspäivä on tševääll taevaminemispüha on kevadel; Lu enipäiväss meep kuuz nätelii maaentsäüspäivää lihavõttepühadest on (läheb) kuus nädalat taevaminemispühani; Lu maaentsäüspäivä on kallis päiv taevaminemispüha on püha(ne päev); P maaentsäüspäivän maa entšëäv taevaminemispühäl maa puhkab (hingab).

maaeentsäüz Lu (M) maa-entsäüz Lu maa-hejkkäüz L = maaentsäüspäivä; Lu maaentsäüz on nellätsümme päivä perrää enipäivää; täm ain on nellän pään taevaminemispüha on neljakümnes päev pärast lihavõtteid; see on alati neljapäeval; Lu enipäiväss meep kuuz nätelii, siiz on maa-entsäüz, ei saa maassa roh-toa revätä lihavõttepühadest mõödub kuus nädalat, siis on taevaminemispüha, (siis) ei tohi maast rohtu(gi) katkuda; L iezä troitssaa

on *maahenkäüz* enne nelipühi on taevamine-
mispüha.

maah vt. *maa*¹.

maaha, maahaa vt. *mahaa*.

maahso vt. *mahso*¹.

maahu Lu J-Tsv. -*χχυ* Lu, g. -*huu* J viga, eksi-
tus, äpardus, viperus, möödalaskmine оплош-
ность, ошибка, промах; Lu *ku nõizõn lüümää*
vad'd'aa mahhaa, ku meni müütää, tuli maahu
(~ *õshipkõ*) kui hakkab vaia maasse lööma, (ja)
kui läheb (läks) mööda, (siis öeldakse:) juhtus
viperus; Lu *tämä eb anna maaxχua* tema ei eksi
(arvestustes, otsustades jne.); J *kui siä nii annid*
maahuu, panit koorõmaa ümper kuidas sa nii
valesti lasksid, ajasid koorma ümber?

maailma L M Kõ Lu J (K P Ja) *maa-ilma* Al.
K-Ahl. *maai-lma* L P M Lu (J I Ku) -*m* J-Tsv.
Ku *Маилма* Tum. maailm (belyj) svet, mir;
M *kõõz maailma süntü* kui maailm loodi; Kõ
siä ebõõ maailmal, mitä miä en tunnõ ma-
ilmas ei ole seda, mida mina ei tunne; M *täm*
on kõikõõ maailmaa ümperikkoa tsäünü ta on
kogu maailma läbi käinud; Lu *miä ku heittüzin,*
nii maailma meni pimmiässi kui ma kokkusin,
siis maailm läks (silme ees) pimedaks; Lu *maa*
on kõikkaa razvazõpi maailmaz maa on ma-
ilmas kõige rammusam; J *kõikkas suurõp lidn*
maailmaa pääll kõige suurem linn maailmas;
Lu *enn jutõltii, nüü tuõb maailmaa õtsa, ku õli*
pimeüz vanasti öeldi: nüüd tuleb maailma lõpp
(= viimnepäev), kui oli päikesevarjutus (pime-
dus); L *maai-lma lõppu* maailma lõpp, viimne-
päev; ■ L *mie maailmaa sampaass en jää* ma
ei jää (maa)ilma sambaks (= ma ei jää igavesti
elama); K *minuu jätti kaugass tänne maailmaa*
jättis minu kauaks siia (maa)ilma; Lu *se nüü*
meni tõisõõ maailmaa see läks nüüd teise ilma
(= suri). – Vt. ka *maamiira*.

maailma/a L M Lu J *maai-lmaa* M Lu J Ku
-*a* Lu J-Tsv. I. adv. maailmatu, ilmatu, väga
очень, весьма, чрезвычайно, безмерно; Lu
ennemuina karjat tsäütii talituu mettsäz,
maailmaa kaugaa ennevanasti käisid karjad
Talitu metsas, maailmatu kaugel; M *näitä õli*
maai-lmaa pal'lo neid oli ilmatu palju; M *täm*
on maailmaa rikaz ta on ilmatu rikas; Lu *ain*
õlin maailmaa jurma tsäüümää marjaz, ühsin-
nää ain tsäin, en õhsünüd olin aina ilmatu julge
marjul käima, üksinda aina käisin, ei eksinud;
M *kazessa lahzõssa tuõb maailmaa üvä ineh-*
min, mesimeelellin i kultatavallin sellest lapsest
tuleb väga hea inimene, mesimeelne ja kuldse
iseloomuga; Lu *maa-ilmaa peen, a sõvaa lõik-*
kaav (koi on) väga väike, aga riide söõb (katki);
M *tämä mizzeit teeb, nii maailmaa makuzassi*

(kui) ta midagi teeb (= mingi sõõgi valmistab),
siis väga maitsvalt; 2. adj., indekl. maailma-
tu, ilmatu, väga suur огромный, громадный,
очень большой; Lu *maailmaa murõ, sto jumal*
eb antanu rahvaa mukkaa maailmatu mure,
et jumal ei andnud teistetaolist (= normaalset
last); Lu *kase on maailmaa viihkuri, põllütüb*
liivaa see on ilmatu tulekeeris, tolmutab lii-
va; ■ M *nii õli maailmaa piiraga, kõik sulhõõ*
sulav oli (nii) väga maitsev pirukas, (et) lausa
sulav (sulab) suus.

maailma-tark/ka: -*k* J-Tsv. maailmatu tark
мудрец, чрезвычайно умный.

maailmõin J-Tsv. adj. maailmatu, ilmatu, väga
suur огромный, громадный, очень большой;
anğl'ija om maailmõin Inglismaa on väga suur.
– Vt. ka *üli*.

maailmassi: -*õssi* J-Tsv. ilmatu, väga очень,
безмерно; *päiv õhtõgoõ tüüt tehtü, maailmõssi*
näl'lessüzin terve päev (päev õhtusse) on tööd
tehtud, olen ilmatu nälgene.

maa-inimin J-Tsv. põliskasukas, pärismaalane
starožil, aborigen, туземец.

maa-isä Kõ maahaldjas, maaisa покровитель
земли, отец земли.

maakajgaz Lu (Ränk Li) *maa-kağaz* Lu J -*õz*
Lu põrandariie половик; Lu *maakajkaita veel*
kuotaa põrandariideid kootakse veel (nüüdki);
Lu *maa-kağkaat tehliää tükküiss* põrandariideid
tehakse tükkidest (= riideribadest); Lu *rogoškät*
piettii polovikkona, maakajkaana rogusk(e)id
kasutati põrandariidena.

maa-kartta ~ maa-kartt Lu maakaart reorpa-
фическая карта. – Vt. ka *maa-mere-kartta*.

maak/ka: -*kõ* J-Tsv. -*k* S J-Tsv., g. -*aa* J moon;
mooniseemned mak; маковые зёрна, маковин-
ки; J *kranni tüttö, põzğõt kauneed, niku maa-*
kõõ nägus tüdruk, põsed punased nagu moonid;
J *maakaa seemeneit panna sajjaa* mooniseem-
neid pannakse saia sisse; J *maakõss meil muut*
evät tee ku maakkõ-piirga mooniseemneist
meil muud ei tehta kui moonipirukat.

maak/ki¹ (P), g. -*ii* P = *maakka; ku tsihutad nii*
näe mid ilozad niku maakii kukkaav kui (väh-
ke) keedad, siis, näe, mis(sugused) ilusad, nagu
moonioied.

maak/ki² Li, g. -*ii* = *maakkõ; maakki, torffavesi,*
tartub maage, (maakene) turbavesi, (see) jääb
külge (= määrab ära).

maakko vt. *soomõõ*.

maak/ku Lu, g. -*uu* = *maakka; sajjaa sekkaa*
pannaa maakku saia(taina) sekka pannakse
mooniseemneid.

maak/kõ P, g. -*õõ* maage, maakevesi (rooste-
ne v. maakene vesi, soorauda sisaldav vesi)

болотная, рудная (ржавая) вода; *maakkõkaz vesi, maakkõ vesi johzõp kuzaid, nii vähäizee nõrizõv, se on ruosõkaz vesi, ruosõ vesi, mit-tä eb õlõ makua, ep saa juuvva* maakene vesi, maakevesi jookseb kusagilt, nii natuke niriseb, see on roostene vesi, roostevesi, (sel) ei ole mingit maitset, (seda) ei tohi juua.

maakkõzik/ko M, g. -aa maakelomp (nirisevast maakest pehmeks muutunud koht) тряси-на, вязкое место (с рудной водой); *ai ku on maakkõzikko, et pääz üli menetää* oi, küll on maakelomp, (sa) ei pääse üle.

maakkõ/vesi Kett. I -ve-ssi I = *maakkõ*; I *auttsigõ on mokoma ku kanava, siäl joosõb vesi, mokoma ku virtsavesi; kase on maakkõ-vesi* maakeoja on niisugune nagu kraav, seal voolab vesi, niisugune nagu virtsavesi. See on maage (maakevesi).

maa-kleiveri M metsik ristikehin, metsik härjapea клевер.

maakomka Li mullakamakas комок земли.

maakso vt. *mahso*¹.

maa-kummartuz L kummardus maani земной поклон; *rissietti maa-kummartuhsõd* risti ette lüües palvetati maani kummardades.

maakunta M-Set. maa, riik страна, государство; *kõik maakunta* kogu maa (= Venemaa).

maakkõk/az P, g. -kaa maakene, roostene (roostesegune, sooranda sisaldav) рудная, ржавая (о болотной воде); *maakkõkaz vesi, maakkõ vesi* maakene vesi, maakevesi.

maalain¹ P, g. -zõd Kattila kandi inimene (vadjalaste asuala sisemaa-poolsest osast pärinev vadjalane) уроженец деревни Котлы и её окрестностей (водь, уроженец отдалённой от моря части водского края); *kattilass kui mäjelie nõizid, sis kõik õlivad maalaizõd, juoltii i mätsiläizev* kui Kattilalt tulid (sa) üles mäele, siis (sealsed inimesed ~ vadjalased) olid kõik Kattila kandi inimesed, õeldi ka mäepoole inimesed. – Vt. ka *maameez, mätsiläine*.

maalein² vt. *võdraa*–.

maalehto M *maa-lehto* K teeleht подорожник; M *maalehto murolla kasvav* teeleht kasvab murus (murul); K *paisõdlõd pantii maa-lehtua* paise peale pandi teelehti.

maali¹ J-Tsv., g. -ii J märklaud мишень; *ampuzin drobass de puuttuzin maalii* lasksin haavlitega ja tabasin märki; *lähemme maalisõd ampuna* läheme märki laskma; *maalii laskõma* märki laskma.

maali² vt. *kaali-maali*.

maalila J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J halvasti maalida v. värvida, plätserdada грубо, неумело раскра/шивать, -сить, малевать, раз-; *väliss*

obrõzõd on nii maalittu, jot näiz ühtäit ebõõ jumalaa kuviit vahel on pühased nii plätserdatud, et neis pole üldse jumalakujusid (näha).

maalinovõi vt. *malinovyi*.

maalla K L M J -llõ J -l S J adv. maas на земле; K *tuli õli maalla* tuli oli maas (= lõke põles); S *pikkarain lahs maal* rinnaa l'ei emmäkkaa väike laps lamas maas ema kõrval (emaga kõr-vuti).

maallta K P M -t L S J I adv. maast с земли; L *võtti vilikana maalt tsivie, viskas täää kõrkõalõ* võttis hiiglane maast kivi, viskas selle kõrgele; S *korjaab maalt* korjab maast (kokku, ära); I *nõssaassõ linad maalt* poiz koristatakse linad maast ära.

maallõõ Kett. K R U P M Kõ S Po Li J I -lyõ L P -lõ K L Lu Ra J I -le K-Ahl. -llõõ J -llõ Lu Li -ll ~ -l Lu adv. = *maha*; L *laatko pantii lävie tüvie maalyõ* savikauss pandi läve juurde maha; Lu *ku utu laskõõb maall, leeb iivä ilma* kui udu laskub maha, (siis) tuleb ilus (hea) ilm; Lu *lahs lahkõz maalõ* laps kukkus maha; M *pankõ kukõrtu* veekaa maalõõ pang läks veega ümber; M *tämä mätäni i tuuli pani maalõõ* ta (= puu) mädanes ja tuul pani maha; I *groomu mokoma suuri tuõbõ, juurijekaa metsäd lüüv* maalõõ tuleb niisugune suur äike, kisub puud juurtega maast (lõõb metsad juurtega maha); K *vizgattii üleelt maalõõ suur lauta* visati ülevalt suur laud alla (maha); Lu *ähü päälä vana naizikkõ on, põlvissa jalgat rippuvat maalõ* (Must. 158) ahju peal on (= istub) vana naine, jalad rippu (jalad ripuvad põlvist alla); ■ J *jõka puu, mikä iivvää vil'laa eb kasvata, lõikataa maalõ* (Must. 153) iga puu, mis ei kasvata head vilja, raiutakse maha; Lu *siiz vass tämä senee suõ ampu naganissõ maal* siis alles laskis ta selle hundi nagaanist maha; P *tsetä kutsuv, tsetä jätäd maalyõ* keda kutsud, keda jätäd kutsu-mata (jätäd maha); Li *kõig jäi maallõ* midagi ei jäänud järele.

maallõõsõd -õõsõ K-Al. -yõsyõ P = *maalõõ*; P *mie tulin maalyõsyõ lautapeäl* ma tulin laudalakast alla (maha).

maallõõsunnütteliaine P dem. (ilmale)sünnitajake (ema hellitusnimi rahvalauludes) родительница, родившая на белый свет (ласковое обращение к матери в народных песнях); *maamani maallõõsunnütteliaine* rl. mu ema, (mu ilmale)sünnitajake.

maallõõ-tooja (K-Al.) ilmaletooja, sünnitaja (ema hellitusnimi rahvalauludes) родительница, родившая на белый свет (ласковое обращение к матери в народных песнях); *maa-*

mani, .. *maalõd-toojani* (Al. 49) rl. mu ema, .. mu ilmaletooja.

maalma U L M Lu Li Ra J Ku (K P) -*mõ* Lu J -*m* Lu Ra J-Tsv. -*mma* S *mam/a* K U P M Kõ Po -*ma* Po, g. *maam/aa* U Lu J -*maa* S *ma-maa* P M ema мать, мама; Li *vanõpõd ovad maama* i *taatta* vanemad on ema ja isa; P *enne õli enne*, a *nüd on mama* (ema) oli (= kutsuti) ennemalt e., aga nüüd on (= kutsutakse) m.; J *maamalt õlõn õppinnu virred* emalt olen laulud õppinud; Lu *ihan alassi niku maama sünnütti* täiesti alasti, nagu ema sünnitas; P *maamanim maalõdsünnüttelijeine* rl. mu ema, (mu ilmale) sünnitajake; Lu *minnuu maama piimällä juutti, välillä anti vettä* rl. ema jootis mind piimaga, vahel andis vett; J *meri on med'd'ee maama* rl. meri on meie ema; Lu *maama, se on leipä leikattu poolittaa* (kui poeg on juba abielus, siis öeldakse ema kohta:) ema, see on pooleks lõigatud leib; Lu *miä õlin maamaa* mina olin emasse (läinud); M *se on mamaa kaaliskakku* (viimase lapse kohta peres öeldakse:) see on ema kaapekakk (= pesamuna). – Vt. ka *maamo*.

maamahso I maamaks земельная плата, земельный налог; *kase niku maamahso tuõv* see on nagu maamaks.

maamakiko Lu, g. -*oo* Lu emake маменька, матушка.

maamato P S *maa-mato* J-Tsv. Ku vihmauss, limukas дождевой, земляной червь; P *kõik mitä on maod, maaz maamato* .. mis kõik on ussid: maa sees vihmauss .. ; P *kaivaav lapiikaa maamatoi, kalaa püütää* kaevad labidaga vihmausse, (et) kalu püüda.

maameez M Lu *maa-meez* Lu J-Tsv. 1. põllumees, maaharija; talunik, taluperemees земледелец; крестьянин, хуторянин; Lu *tšen maata tšüinti, se õli maameez* kes maad kündis, see oli põllumees; Lu *maameez, tšell on pal'lo maata, tšen tšünnäb maat, tšülvääv* talunik (on see), kel on palju maad, kes künnab maad, külvab; 2. sisemaamees, Kattila kandi inimene (vadjalaste asuala sisemaapoolsest osast pärinev inimene) уроженец деревни Котлы и её окрестностей (уроженец отдалённой от моря части водского края); Lu *maamehet tultii õssamaa* sisemaamehed tulid (randlastelt kalu) ostma; Lu *kase meeb maameez. kattilaa pool näil õli pal'lo maata i üväd maad, näitä kutsuttii maamehed, a meitä kutsuttii ranta-laizõd* see on (lähleb) Kattila kandi inimene. Neil (seal) Kattila pool oli palju maad ja head maad, neid kutsuti sisemaameesteks, aga meid kutsuti randlasteks; 3. jalaväelane пехотинец;

Lu *maa-mehee sluzba* jalaväeteenistus. – Vt. ka *maalain¹*, *mätšiläine*.

maameetla I karukold плаун; *maameetla, näis-sä vejkkoja tehäss i akkuna* vällii pannass, *kõõs tõiõn klasi pannass* karukold, nendest tehaakse vanikuid, ja (neid) pannakse akna vahele, kui topeltaknad (teine klaas) pannakse (ette).

maa-mere-kartta: *maa-mere-kartt* J-Tsv. = *maa-kartta*.

maamiira Lu *maa-miira* L Lu maailm мир, свет; L *kõik maa-miira minuu* (muinasjutust:) kogu maailm (on) minu; Lu *siä inemiss et petä, tämä on hulkkunu maamiiraa müü* seda inimest (sa) ei peta, ta on mööda maailma ringi käinud. – Vt. ka *maailma*.

maamittaami/n (M-Len.), g. -*zõd* maamõõtmine землемерие; *ku lõpõtti maamittari maamittaamize* (Len. 257) kui maamõõtja lõpetas maamõõtmise.

maamittari M-Len. *maa-mittõri* J-Tsv. = *maamittori*.

maamittori Lu maamõõtja землемер; *maamittori, tämä pani kõik tšüälää rajad i tšellä kui pal'lo maad õli* maamõõtja, tema määras kindlaks (pani) kõik küla piirid ja kellel kui palju maad oli.

maam/o Lu I (R-Lõn. Ku-Len.) -*mo* (R-Lõn.) *mamo* I, g. -*oo* = *maama*; Lu *minuu aikaan õli taatti i maamo* minu ajal olid (= kutsuti isa ja ema) *t*. ja *m*.; I *mill on üvä maamo, minnuu maamo parapi kõittsia* mul on hea ema, minu ema on kõige (kõigist) parem; I *eläg idgõm mamo ära nuta, ema!*; I *mee mamolõd* lähen ema juurde.

maamoilla J, pr. -*õn* J, imperf. -*in* J ema taga itkeda голосить по матери; *ain maamoili* aina itkese ema taga.

maamuna K L P Lu Li Ra J (Kett.) *maa-muna* K Lu Li *maamun* Lu J-Tsv., pl. *Маамунатъ* Tum. kartul картофель; Lu *maamuna on tõiõn leipä* kartul on teine leib (= kartul on leiva eest); Lu *maamunia tšihutina* keetsin kartuleid; L *tšihutõttii rokkaa maamunaakaa* keedeti kapsasuppi kartulitega; Lu *miä mätän maamunnaa vakkaa* ma panen kartuleid korvi; Lu *maamuna on roškal, roškat piäp katkoa poiz* kartulid on idanema läinud, idud tuleb ära murda; Lu *maamunall on välissä kehno tulo* kartulil on vahel vilets saak; P *isuttaass maamunad* kartulid pannakse maha; Kett. *pezütteeb maamunõita* muldab kartuleid; Lu *maamunia vakkoossaa, jod eväd rohottuisiiz* kartuleid mullatakse, et nad ei rohtuks; Lu *menimmä maamunnaa kaivamaa* läksime kartuleid võtma; J *kaivotud maamunad om põlloll kokoinnaa* võetud kartulid on põllul

hunnikutest; Ra *tõin maamuna on siiria, a tõin on vesikaz mõni* (teine) kartul on mure, aga teine on vesine; Lu *tšihutattu vari maamuna* keedetud kuum kartul; Li *toorõ maamuna* toores kartul; Lu *murria maamuna* ~ Ra *siiria maamuna* ~ Li *javokõz maamuna* mure kartul; Li *vezikõz maamuna* vesine kartul; Lu *heenod maamunad* väikesed kartulid; P *maamunaa vagot pieh ajaa opõzõdõkaa* kartulivaod tuleb hobusega (sisse) ajada; J *maamunaa koorõss suppia evät k'eit* kartulikoortest suppi ei keedeta; Lu *maamunaa ladvõt kuivõtõtaa* kartulipealsed kuivatatakse (loomade jaoks); Li *maamunaa varrõd alkivat tšülmässä kõllõssua* kartulipealsed (kartulivarred) hakkasid külmasid kolletama; Lu *maamuna varrõd* kartulipealsed (kartulivarred); Lu *maamuna kokka* ~ J *maamun jagokk* kartulikonks; J *maamum vakk* kartulikorv; J *maamun koorõd* kartulikoored; J *maamuna javoa pantii marjakiiselii* kartulijahu pandi marjakisselli sisse; P *nõistii süömää maamuna lohkuu* hakati sööma kartulisuppi; Lu *miä tänävä panin maamuna lohkuu ahjoo* ma panin täna kartuliroa ahju (küpsema); J *siäkse õõd lipannu süüvve kõig maamun jakuu* kas sina oled kogu kartuliroa nahka pistnud?; J *maamum piirg seldikaa on õikõõ makuz* kartulipirukas heeringaga on väga maitsev. – Vt. ka *inara-*. – Vt. ka *maa-omena, maaduna, muna*.

maamunajavo Lu *maamun-javo* J-Tsv., pl. *maamonjavov* [sic!] Kett. kartulijahu, tärkliis kartofel'nyj muka, krahmal; Lu *maamuna t'jorkõtaa t'jorkaakaa, sis se t'jorkõttu muna lassaa läpi siglaa i maamunajavo meeb läpi siglaa, laskõõp põhjaa, vesi valõtaa päält poiz i maamunajavo jääp kuivõssi; siz võtõtaa ja panna kuivõmaa* kartul riivitakse riiviga, siis see (veega segatud) riivitud kartul lastakse läbi sõela ja kartulijahu läheb läbi sõela, langeb põhja; vesi valatakse pealt ära ja kartulijahu jääb kuivaks; siis võetakse ja pannakse kuivama; J *maamun-javoo panna kiisselii* kartulijahu pannakse kisselli sisse.

maamuna-kokka Lu kartulikonks, murd. -kook (tööriist kartulivõtmisel) мотыга (для копки картофеля). – Vt. ka *munakookka*.

maamunalohko P Lu *maamunlohko* ~ *maamulohko* Lu **1.** kartulilõik картофельная долька, кусочек картофеля; P *pantii vettä tšugunikkaa, pantii lihaa siämie, maamunalohgot toož i tšihutõttii* pandi vett malmpotti, pandi liha sisse, kartulilõigud ka ja (siis) keedeti; **2.** kartuliroog, (ahjus) küpsetatud v. hautatud kartulilõigud блюдо из картофеля (запечённые или тушёные в печке картофельные

дольки); Lu *maamulohko tehhiä, leikotaa maamunad, sütsüzünn panna pekkiä vällii, a nüt koorta* tehakse kartulivormi, lõigutakse kartulid (tükkideks), sügisel pannakse pekki vahele, aga nüüd (ainult) hapukoort; Lu *maamunat tšihutõtaa, koori võtõtaa poiz, leikotaa peenissi paloissi, panna makuu sekkaa, sis se on maamunalohko; maku on koorõ ja või; varrii ahjoo panna, sis tämä seenee koorõdõkaa žaariuv* kartulid keedetakse, kooritakse (koor võetakse ära), lõigutakse väikesteks tükkideks, pannakse maitselisandit sekka, siis see on kartulivorm; maitselisand(id) on hapukoort ja või; pannakse kuuma ahju, siis ta selle hapukoorega küpseb; Lu *inarõkaa maamunalohko rasva-kõrnetega* kartuliroog. – Vt. ka *munalohko*.

maamuna-matška Li = *matška*.

maamuna-pärvakka P = *maamunavakka*.

maamuna-rollo Li = *matška*.

maamunavakka Lu J (peergudest) kartulikorv корзина для картофеля (из лучинки); Lu *maamunavakka pärreessä on tehtii* kartulikorv on tehtud peergudest. – Vt. ka *maamuna-pärvakka, munavakka*.

maamunavako J = *munavako*.

maamunavelli Lu *maamuna-velli* Lu Li = *maamunikko*; Lu *maamunavelli on vetelä, piimää on pantu vai vettä, a matškõ on jämmii* kartulipüree on vedel, piima on pandud (hulka) või vett, aga kartulipuder on paks.

maamunik/ko Lu, g. -oo vedel kartulipüree, kartulipüreesupp картофельный суп-пюре; *ku on vetelä, siiz jutõllaa maamunikko, a muna-velli, se on niku jämmii* kui on (täiesti) vedel, siis öeldakse kartulipüreesupp, aga kartulipüree, see on nagu paks(em). – Vt. ka *munavelli*.

maamunkooppa Ra kartulikoobas, (väline) kartulikelder картофельная яма, картофельный погреб.

maamunmoõ ~ **maamunmoõ** Kett. kartulimaa, -põld картофельное поле. – Vt. ka *munataa, munapõlto*.

maamügr/ä Lu Li Ra -e Lu *maa-mügre* Lu Ra *maa-mügr* J-Tsv. mutt krot; Lu *maamügre eläb maaz, tšäüb maa-alõtsii; maamügre on mussa* mutt elab maa sees, käib maa alt; mutt on must; Ra *maa-mügräl ebõõ silmii mutil ei ole silmi; J maa-mügräd on kõig maa kohotõltu mutid on kogu maa üles ajanud* (kergitanud); Li *maamügrä nõsav* mutt ajab mulda üles; Ra *maamügrää koko* ~ Li *maamügrää nõsõttu maa mutimullahunnik*.

maanallaa: *maanallaa* M maa alla под землю; skvõz zemljõ; *äviz niku maanallaa meni*

kadus, nagu maa alla läks (= vajus). – Vt. ka *maannalaa*.

maannal/atsõõ: *-atsyõ ~ -õtsyõ* P *-õttsõõ* I = *maa-alõtsii*; I *tämä meni maanalõtsõõ* ta (= mutt) läks maa alt.

maannal/tsi: *-t'õsi* Ku = *maa-alõtsii*; *kreepost'õssis meeb xodu maanalatt'õsi meree rantaa* kindlusest läheb kõik maa alt mereranda.

maannalla I = *maannalla*; *kapo'õza on komnatad maannalla* Koporjes on toad maa all.

maa-nenä Lu neem, maanina мыс, коса.

maaneri vt. *mañeri*.

maanitõlla vt. *manitõlla*.

maanjkeeli Ku isuri keel ижорский язык; *maanjkeeli on soikkolaz isuri keel* on (= isuri keelt kõneldakse) Soikkolas.

maannal/aa: *-a* J-Tsv. **1.** maa alla под землю; сквозь землю; *äviss kuhõle opõin dabunõss, niku maannala vajuz* hobune kadus karjast kusagile, nagu maa alla vajus; **2.** põranda alla под пол; *nigl tokku sillaa ragoss maannala nõel kukkus põrandapraost põranda alla*. – Vt. ka *maanalaa*.

maannal/la Lu *-l* J-Tsv. maa all под землёй; J *maannal on kulta i rauta* maa all (= maa sees) on kulda ja rauda; Lu *pävüed on üül maannalla päike* on öösi maa all. – Vt. ka *maanalla*.

maannaluz J-Tsv. subst. **1.** maa-alune подземелье; *maannaluzõõ hoda* maa-alune (maa-aluse) käik; **2.** põrandaalune подполье.

maannalõin J-Tsv. J adj. maa-alune подземный.

maaomena M = *maamuna*; *tõukõz, omenoosõõv, maaomenoita* tõuk, sõõb kartuleid.

maapaikka J-Must. *maa-paikka* M maakoht сельская местность.

maapinta Lu Li J-Must. *maa-pint* J-Tsv. maapind, mullakiht верхний слой почвы, почвенный слой; Lu *mill on isutõttu maamunad ihan maapintaa* mul on kartulid pandud lausa maapinda (~ maapinnale); J *kuza bõõd maa-pintaa, siäll hitoo sittatõsi ep kazvo* kus pole mullakihti, seal ei kasva kuradi sittagi (= mitte midagi).

maapääsko Ra piirpääsuke стриж; *meripääsko i maapääsko ühellaizõõd* kaldapääsuke ja piirpääsuke (on) ühesugused.

maar/a J (Lu), hrl. pl. *-ad* Lu J nari, narid нарý; *butkiz õltii maarad, doskiss tehtii* kalastusonides olid narid, laudadest tehtud; J *lavvassa õltii tehtii maarad* laudadest (lauast) olid tehtud narid. – Vt. ka *jaaro, maaro, naara, naaro*.

maar'a- vt. *maarja-*.

maarja Al. K R-Lõn. L P Lu Li I (M Ra) *-rja* I *-ra* Lu J I *-ria* R-Eur. R-Reg. J-Must. J-Tsv., g.

-rja K M Lu Ra *-raa* Lu I I. (neitsi) Maarja, jumalaema дева Мария, богородица; J *nämät lövvettii sene lahse ja tämä emä maaria* (Must. 151) nad leidsid selle lapse ja tema ema (neitsi) Maarja; J *mentii maaralt appõõ tõsüümää* mindi jumalaemalt (= jumalaema ikoonilt) abi paluma; Lu *maara on postoli neitsi* Maarja on pühak; P *pühä maarja* püha (neitsi) Maarja, püha jumalaema; J *neitsiõd maara* neitsi Maarja; L *tulõ pühässä neitsiõüssä maarjassa* tule pühast neitsist Maarjast; J *mäjez õli maara kuva* mäes oli jumalaema kuju; J *maara obraza* jumalaema ikoon; **2.** maarjarpäev праздник богородицы (25. III paastu- e. punamaarjarpäev благовещице; 15. VIII rukki- e. tulimaarjarpäev успение; 8. IX ussimaarjarpäev рождество богородицы); I *tämä leev maarja tuleb* maarjarpäev; Lu *ühsi on punamaarja, tõin on rukkimaarja* üks on paastumaarjarpäev, teine on rukkimaarjarpäev; M *kahs maarjaa õli; esimein õli viistõ-õõmõtta augustia, a tõin õli kahõõttõmall sent'äbrää* kaks (sügisest) maarjarpäeva oli: esimene (= rukkimaarjarpäev) oli 15. augustil, aga teine (= ussimaarjarpäev) oli 8. septembril; Li *ku meil koñuõnikka palkõttii i paastõri toos palkõttii, siz maarjaasaa tõiõttii koñuõnikka i paastõri üüttää i päivittää, a maarjassa nõisi tõiõttää üüttää koñuõnikka i eittsenikka talossa, tshell õli õpõn, päivittää tõiõ paastõri* kui meil palgati hobusekarjus ja abikarjus ka palgati, siis (rukki)maarjarpäevani käisid hobusekarjus ja abikarjus õõsiti ja päeviti, aga maarjarpäevast (peale) hakkas õõsiti käima hobusekarjus ja õitsiline talust, kellel oli hobune, (aga) päeviti käis abikarjus; K *perää maarjaa* pärast maarjarpäeva; M *maarjanna sütõsüün* sügisel (sügisel) maarjarpäeval; K *sütõsüü maarja* sügise(ne) maarjarpäev; J *üpsi maara õli uspeni bogoro-oditsa. se õli siz rukki maara, sütõsüü poolõ* üks maarjarpäev oli jumalaema unumispäev. See oli siis rukki-maarjarpäev, sügise poole; P *maõuod meneväd mahaasyõ tuli maarjan vai viizeniepävän* maod lähevad maa sisse rukkimaarjarpäeval või risti-ülendamispäeval; I *kapo'õjoo maarja tuõv* tuleb rukkimaarjarpäev (rukkimaarjarpäeval käidi tavaliselt kosjas); I *a siis kõõs jo med'd'e maarja tuli, siis noorikalõ pulmõlõ piäp siltaa mennäp pesäõ* aga siis, kui tuli juba ussimaarjarpäev (meie maarjarpäev), siis tuleb minna pruudile pulmadeks põrandat pesema (ussimaarjarpäeval peeti tavaliselt pulmi); I *õma maarja, sitä nel-lä päivää piettii* ussimaarjarpäev (oma maarjarpäev), seda peeti neli päeva; M *maarjaa päivä õli tõiõlvü päivä; vanall seemenell tõiõlvettii,*

rüssä tsülvettii (rukki)maarjapäev oli külvi-päev; vana seemet külvati, rukist külvati; K P *maarjaa päivä* K maarjapäev, P rukkimaarjapäev; J *maaria päiv* ussimaarjapäev; I *maaraa praznikka* maarjapäev; P Lu *maarjaa pühä* ~ Lu *maarja pühä* ~ J *maara pühä* maarjapaast; Lu *maarjaa pühäs on pal'l'o tsärpäss* (sügisese) maarjapaastu ajal on palju kärkseid; P *tševäd maarjaa pühä* kevadine maarjapaast; ■ P *maarja kazgõll on niku kukat puuza, rizunjak* maarjakasel on nagu õied puu(süü)s, mustrid; J *kase strugaa kolotk om maaria-koivuss tehtii* see hõõvli-pakk on maarjakasest tehtud; Ra *maarjaa rohokaa tehliää tsaaajua* nõmm-liivasteest tehakse teed; J *maaria puu* kirsipuu. – Vt. *kaporo-*, *kattiloiz-*, *puna-*, *pühä-*, *rukki-*, *tuli-*.

maarjaa-pühä Lu = maarjapühä.

maarjakahtsi P M = maarjakoivu; M *nät ku on jura maarjakahtsi* näe, küll on sitke maarjakask.

maarjakoivu Lu *maaria-koivu* J-Tsv. maarjakask, karjala kask карельская берёза; Lu *maarjakoivu on blägikko süämez, tätä kuu-kaa lõhtsi et saa; jäärevä koivu, kõvassi kõva* maarjakask on seest kõva, teda (sa) ei saa kuidagi lõhki; kõva kask, väga kõva; J *maaria-koivuss tehliä dolota, tameska, kurasõ päit* maarjakasest tehakse peitli- (ja) noapäid.

maarjapäivä M Lu *maarjapēä* [sic!] L *maarja-päivä* Lu *maara-päivä* J maarjapäev *праздник богородицы* (25. III paastu- e. punamaarjapäev *благовещение*; 15. VIII rukki- e. tulimaarjapäev *усление*; 8. IX ussimaarjapäev *рождество богородицы*); M *välipühapäivä on maarjapäivä, kupo'opäivä, pädräpäivä, iil'apäivä, hlaaripäivä* argipäevade langevad pühad on maarjapäev, jaanipäev, peetripäev, eliapäev, floorusepäev; J *maara-päivänn tsäütii kabrioz* (rukki)maarjapäeval käidi Koporjes; Lu *kallaa püütämää ep saa mennä maarjapäiväl* maarjapäeval ei tohi kala püüdma minna; Lu *a maarja-päivä, kui mussa katti tuõb vassa vai meeb rissii teessä, siz juõliti: eb lee õnnia* aga maarjapäev(al), kui must kass tuleb vastu või läheb üle tee, siis öeldi: ei ole õnne.

maarjapühä: *maara-pühä* Lu (J) maarjapaast *успенский пост*; Lu *kahs nätelie on maara-pühliää* kaks nädalat on maarjapaastu; J *paass on maara-pühäz* paaspäev on maarjapaastus.

maarjaraju (M), hrl. pl. -ud M maarjaraju, maarjapäevatorn *ненастье во время праздников богородицы; pokrovarajud il'i maarjaraju; puhup suuria tuulia vai pöörütäv* Maarja kaitsmise päeva torm ehk maarjaraju(d), (siis)

puhuvad suured tuuled või keerutab (= on keeristorm).

maarjaroho K nõmm-liivatee, tüümian *богородская трава, тимьян*.

maario Lu, hrl. pl. -od Lu (Ku) -ot K-Ahl. **1.** nari, (magamis)lavats *нары*; Lu *butkaz õltii talvõll, sinne tehtii maarod* kalastusonnis oldi talvel, sinna tehti narid; Lu *maarod õltii tehtii lavvassa narid* olid tehtud lauast (laudadest); Lu *maarod lüüvvää seinää narid* lüüakse seinä; Lu *maarod õltii kahõlt rääolt narid* olid (löödud) kahelt realt; Lu *maarod i rihez on; sõta-mehed magata kõik maaroil narid* on (= võivad olla) ka toas; sõdurid magavad kõik naridel; Ku *noizin maaroilla makkaamaa, .. ležin maaroilla* heitsin lavatsile magama, .. laman lavatsil; **2.** K-Ahl. surnuraam *носилки для покойников*; **3.** tellingud (строительные) *лесá*; Lu *piäp tehä naarod* (~ *maarod*) tuleb teha tellingud. – Vt. ka *ala-*, *üli-*. – Vt. ka *jaaro, maara, metsäd, naara, naaro*.

maaseltšä Lu Li Ra J -š Lu *maa-seltš* J-Tsv. sisemaa (vadjalaste asuala sisemaapoolne osa, Kattila ja selle lähikülad) *отдалённая от моря часть водского края (деревня Котлы и её окрестности)*; Lu *kerstovaa i jaataa poolõ, se on maaseltšä* Kerstova ja Jamburgi (= Kingissepa) poole, see on sisemaa (vadjalaste ala); Lu *maasellält tulitii raassõliiv* sisemaalt tulid kala ülesostjad; J *inimin onj kusslee maaseltelt* (see) inimene on kusagilt sisemaalt; J *kattila ja taka kattilaa on maaseltšä* Kattila ja Kattila taga (asuvad alad) on Kattila kant; J *tämä on maasellält* tema on Kattila kandist; Lu *maasel-lällä õltii karjuššin* Kattila kandis oldi karjuseks; Lu *karja on maasellää poolõss tootu kari* on Kattila kandist toodud. – Vt. ka *maa¹, mät-š²*.

maasikaz vt. maazikaz.

maasikka vt. maazikka.

maasikkainõ vt. maazikkainõ.

maaska vt. maska.

maasliits, maasliitsa vt. maslenttsa.

maas/sa Kõ Lu -s Ra J maast; alt с земли; снизу; Lu *ep saa maassa rohta revätä* (taevaminemispühäl) ei tohi maast rohtu(gi) katkuda; Lu *lahz nõis maassa ülez laps tõusis maast üles*; Ra *sis kui on valmiz, erotap kuitoa, sis võõttaa maass vällä* siis, kui (lina) on valmis, eraldab kiudu, siis võetakse maast üles; J *põlos kall'tuta: antõ-ga maass vett katolõ* tulekahju ajal karjutakse: andke alt vett katusele.

maa/ssi M Lu Li J -ss J -hsi J-Must. **1.** vadja keeli, vadja keeles по-водски; Lu *eväd noorõt pajata maassi noored* ei räägi vadja keeli;

Lu *maassi idgõttii* itketi vадja keeli; Lu *vähä maassi tääv, a pajatab vennäässi* natuke oskab vадja keelt, aga räägib vene keelt; M *juttõõ maassi ütle* vадja keeli; 2. J-Must. eesti keeli, eesti keeles по-эстонски.

maass-matal/assa: -õss [< e] J-Tsv. maast madalast с раннего детства.

maasteri K-Ahl. M Lu I (Kõ) -er M -õri Lu J-Tsv. *masteri* Lu, g. -erii Lu -õrii J *masterii* Lu meister мастер; M *maasterid õlivat, kummat kraaskazivat kangassa* olid meistrid, kes värvisid lõuendit (= linast kangast); Lu *maastõri mastõroitõv* meister meisterdab; Lu *ühs maasteri tetsi õlgõssa tsülvüvakkõi* üks meister tegi õlgedest külvivakku; M *tämä õli rautteel maaster* ta oli raudteel meistriks; J *maastõri plotnikkoima* meister puutõõ peale; J *ratata maastõri vankrimeister*; J *piipuu maastõri piibumeister*; Lu *aluz maastõri purjelaevameister*; Lu *vakka maasteri* korvimeister; ■ J *maastõri pajattõma* (hea) jutu- v. kõnemes (meister rääkima); Lu *tsülmä maastõri* vusserdaja, soss-sepp. – Vt. ka *aluz-*, *bondar-*, *kulta-*, *nootta-*, *rataz-*, *seili-*, *vakka-*, *vokki-*. – Vt. ka *meisteri*.

maastermeez M ametimees; käsitõõline peмесленник; кустарь.

maasti Lu J-Tsv., g. -ii Lu J karv, värv(us); mast (kaardimängus) мать; J *miltäiss maastia opõizõõ õssi* mis värvi hobuse (ta) ostis?; Lu *kauniz maasti* punane mast (kaardimängus); Lu *mussa maasti* must mast (kaardimängus).

maasõõ Lu = *maha*; *koira sei jänesse*, *luud jätti maasõõ* koer sõi jänese (ära), luud jättis maha.

maasüli Lu maasüld (endine pikkusmõõt) земельная (т. е. не морская) сажень; *merisüli õli kuus jalkaa, a maasüli õli seitsee jalkaa* meresüld oli kuus jalga, aga maasüld oli seitse jalga (pikk).

maalza Kett. K-AI. P M J -z P M Lu Li Ra J Ku maas; all на земле; внизу; Lu *varõsõõmunat kaznavad maaz, ümmürkäized, valkaad* murumunad kasvavad maas, ümmargused, valged; Lu *maaz eb märtšene, veez eb uppoo. süsi mõist. maas ei mädane, vees ei upu?* – Süsi; Lu *lahz on vatsolla maaz* laps on kõhuli maas; M *halla on maaza hall* on maas; J *noh, jok tü kõiki õõtt koorõma päält maaz noh, kas te kõik olete koorma pealt maas?*; ■ P *tsünnäiv vai koko päivää, ize meneb etezii, ain on pää maaza, reviv rohta* künnad (kas) või kogu päeva, ise (= hobune) läheb edasi, aina on pea maas, rebib rohtu; Lu *tämä nii kõvass peltšäv, kõrvad on maaz* ta (= koer) kardab nii väga, (et) kõrvad on lidus; M *pää maaz isub, taitaa on gooräa*

pal'lo istub, pea norus, vist on palju muret; Lu *eestää õli rikaz i uhkaa, a nüüd on pää maaz* enne oli rikas ja uhke, aga nüüd on (pea) norus (= alandlik); J *nenä maaz* (nina) norus; J *vud-maa niskaa de juttu maaz* anna vastu kukalt ja jutul lõpp.

maaz/ata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J (kokku) määrada измаз/ывать, -ать; *maazõtti veräjet tõrvakaa* määrati värvavad tõrvaga (kokku).

maazi M J (Li), g. -ii M J salv, võie мазь; M *õsa maazia raanoi praavittaa* osta salvi haavade parandamiseks; J *ühsi lammaz rammitsõv, piäp panna maazi pääle* üks lammas lonkab, tuleb (jalale) salvi peale panna; Li *eb mittään hoollinu panna maazia pääl epku mittäv* ei olnud vaja salvi peale panna ega midagi; Li *ku tehti tšesotka maazia, pantii sinne sekka tõkõttii* kui tehti sügelisesalvi, pandi sinna sekka tõkatit; J *täijee (täd'd'e) maazi* täis salv. – Vt. ka *tšesotk-*.

maazik/az Kett. Len. M S Po I (Ja) *maasikaz I -õz* J-Tsv. *man/sikaz Lu* (Ku) -sikõz Lu -tsikaz Li (Lu), g. *maazikkaa* Kett. M Po J -sikkaa Lu Ku -tsikkaa Li (mets-, aed)maasikas земляника, клубника; M *meemmä maazikkad'd'eekaa kõitoo* läheme maasikatega koju; Li *mantsikkaad suvataa kazvoa mäe veeroiz* maasikad armastavad kasvada mäe veerudel; Li *mantsikas tänävooon üvässi kukitsõv, a mõnikkaa kukaa tsülmä pani* (aed)maasikas õitseb tänavu hästi, aga mõne õie võttis külm ära. – Vt. ka *koto-*, *tara-*.

maazikka Ra *maasikka* ~ *mantsikka* J-Must., g. -aa Ra = *maazikaz*; Ra *maazikkaa kukaa pakkanoõ on pannu külm* on maasikaõie(d) ära võtnud.

maazikkaasõõ Po adv. maasikale, maasikaid korjama за земляникой, по землянику (наречие в форме илл-а от *maazikka*); *emä meni maazikkaasõõ* ema läks maasikale.

maazikk/ainõ I (K-Salm., M) *maasikkainõ* (K-Ahl.) -õinõ (R-Reg.), g. -aizõõ dem. 1. I maasikas земляника; 2. fig. maasikas (neiu või mõrjsja hellitusnimi rahvalauludes) земляни(ч)ка (ласковое обращение к девушке или невесте в народных песнях); K *antakaa teetä tedrileni, taata maasikkaiseleni* (Ahl. 92) rl. andke teed mu tedrele, maad mu maasikale; K *kaazikkaized, maazikkaized, kaazikat kala sõsared* (Salm., 773) rl. kaasikused, maasikakesed, kaasikud, kala (= peiu) sõsarad.

maata, maata vt. *magata*.

maatee M V Lu J-Must. J-Tsv. *maa-tee* Lu Li J-Tsv. *maatie* P 1. maantee шоссе, большая проезжая дорога; Li *se õli maa-tee, mikä veeb*

jõgõperälle see oli maantee, mis viib Jõgõperäle; *J läpi metsää tehti suur maatee* läbi metsa tehti suur maantee; *J tšähsü õli menne maateet praavittõma* oli käsk minna maanteed parandama; **2.** Lu (sillutamata) külavahetee проселочная дорога (немощёная); ■ *J taivaa maatee* ~ *P taivaa maatie* Linnutee; *P taivaa maatie tõiss ilmaa ennussyõv, ennussyõp põutaa* noalaev (= pikk kiudpilvede rida) ennustab teist ilma, ennustab põuda.

maatit/ta P J *maatit/tsõ* ~ *maaditsõ* J -*ts* J-Tsv. *matitsa* Ränk, g. -*sa* P J tala, aampalk потолочная балка, матица; *P siz on jo salvõttu nii kaukaalyõ, etti piäp panna maatitsad, irred minie pääll on latši* siis on (maja) juba nii kaugete ehitatud, et tuleb panna talad, palgid, mille peal on lagi; *J kahõ maatitsaka rihi on lustip, kui ühe maatitsaka kahe aampalgiga* tuba on ilusam kui ühe aampalgiga.

maatko Ku, g. -*tkoo* ~ -*dgoo* ämm свекровь; теща.

maatrengi J-Tsv. sulane сезонный летний работник.

maatšee J-Tsv. vадja keel водский язык.

maatšil/ha I -*χα* M I, g. -*haa* paiseleht белокопытник, мать-и-мачеха; *I piäp saag maatšixa lextoa i kaile letšittääg* tuleb muretseda paiselehti (paiselehe lehti) ja nendega ravida; *M ma' maatšixa* paiseleht.

maatšimo I *maa-tšimo* M Kõ kimalane, kumalane, metsmesilane шмель; *I on tämä maatšimo i mokoma saadutšimo* see on metsmesilane ja (teine on) niisugune aedmesilane; *M maa-tšimod, nävät toožõ tehäz mettä* kimalased, nemad ka koguvad (teevad) mett.

maatšimolain Ra *maa-tšimolain* M J = *maatšimo*.

maatširk/ka: -*k* Ra rohutirts кузнечик.

maatšivi M J *maa-tšivi* L маа-, raudkivi, rändrahn валун (гранит); *L valkõda maa-tšivi* hele (valge) raudkivi; *M maatšived on, kummad on kõvii suurõd* rändrahnud on (need), mis on väga suured.

maatlah Kr madu, uss змея. – Vt. ka *mato*.

maat/ua Lu Li, pr. -*uv* Lu Li, imperf. -*tu* Lu Li kinni v. umbe kasvada зарас/тать, -ти; гложуть, за-; *Lu miä õlin pikkarain poikanõ, vennejeekaa luukuzimmõ jõgõz, nüttä nii kõvassi maattu, pääzeb jalkõzõõ üli* (kui) ma olin väike poisike, (siis) sõitsime paatidega jõel; nüüd on nii kõvasti umbe kasvanud (kasvas nii kõvasti umbe, et) pääseb jalgsi üle; *Lu jõki maatub i meree rannad maattuvõd; lounarannad maattuvõd, pohjarannad süvüntävõd* [sic!] jõgi kasvab kinni ja mererannad kasvavad

kinni; lõunarannad kasvavad umbe, põhjarannad lähevad sügavamaks.

maatušk, maatuškõ vt. *matuška*.

maa-tuššu M fig. ämmatoss (vana, tolmav murumuna) переросший дождевик, земляная губка, ноздряк.

maatuuli ~ **maa-tuuli** Lu maatuul, maa poolt puhuv tuul ветер с материка, береговой бриз;

maa-tuuli on lounattuuli maatuul on lõunatuul.

maatõõ: *maatüõ* (L) *maatüü* Lu põllutõõ земледелие; *Lu talopoika teeb maatüütä* talupoeg teeb põllutõõd.

maaumala I-Len. *maa-umala* J **1.** I mets-humal лесной хмель; **2.** J lillakas, linnumari косяника.

maa-vil'la: -*l* J-Tsv. (orig.: земное произрастание).

maa-virsi Lu vадja laul водская песня.

maaõuna I (R) *maa-õuna* K-Ahl. I = *maamuna*; *R no siis maaõunaa kaivõmma* no siis võtsime kartuleid.

mad'dasperze M maiasmokk сладстёна; *koira on mad'dasperze* koer on maiasmokk. – Vt. ka *makõaperze*.

mad'das/saa (M-Set.), pr. -*an* M, imperf. -*in* maiustada лакомиться, по-.

mad'dasuz M -*õsuz* J-Tsv. *magjõsuz* Lu, g. -*asuhsõõ* **1.** maiuspala, maius, maiustus лакомство, сласти, гостинцы; *M barsikk saab mad'dasuss* Barsikk (= kass) saab maiuspala; *Lu miä tõin lahzõlõ magjõsussa* ma tõin lapsele maiustust; **2.** nauding насладжение; *J aikõizõd ihasusõd ja mad'dõsusõd* ajalikud himud ja naudingud.

mad'dasõlla P -*õsõlla* J -*õsõll* J-Tsv. *magjõsõlla* Lu, pr. -*assõlõn* P -*õssõõn* J *magjõssõõn* Lu, imperf. -*assõlin*: -*õssõlin* J *magjõssõlin* Lu frekv. ← *mad'dassaa*; *Lu miä tõin lahzõlõ magjõsussa, la lahz magjõssõõv* ma tõin lapsele maiustust, las laps maiustab; *P ep piä nii pal'l'o mad'dasõlla* ei tohi nii palju maiustada; *J viinaa mad'dõssõlin, oluttõ jõin* viinaga maiustasin, õlut jõin; *J süü han siä eestää rokkaa, elä muna-kakuss ala mad'dõsõll* sõõ ometi enne kapsasuppi, ära alusta munaroast maiustamist.

mad'daz P M-Set. Li I -*d'õz* J-Tsv. -*jaz* J-Must. (Kett.) *magjaz* Li Ku *magjõz* ~ *maggõz* Lu, g. -*d'aa* J -*jaa* Kett. *magjaa* Lu maias; maiasmokk пристрастный лакомствам; лакомка, сладстёна; *Lu mill on magjõz nain, miä võtin magjaa naitõõ* mul on maias naine, ma võtsin maia naise; Kett. *mad'jaad lahsõd* maiaid lapsed; *Lu magjõz on makkial* (ta) on maias magusa peale; *P tämä on mad'd'az, tahop pal'l'o makõat süvvä* ta on maiasmokk, tahab palju magusat süüa; *Lu*

se on pää magjõz see (inimene) on suur maias-mokk. – Vt. ka pää-.

mad'dosu/z M, g. -hsõdõ: -ssõdõ M maiuspala, maius, maiustus лакомство, сласти, гостинцы.

mad'du/z J-Tsv., g. -hsõdõ: -sõdõ J maius лакомство. – Vt. ka mad'jauz.

madgalla (P), pr. *matkal/õn* P, imperf. -in (kuhugi) rännata, matkata отпра́вляться, -иться; *kõrtsit kõltaasõdõ menevãd maranaasõdõ matkalõvad* rl. künnivaresed lähevad kolda (= kollast värvi andvaid taimi tooma), matkavad maranat tooma.

madglata: -õt J-Tsv., pr. *matk/aan* J, imperf. -azin: -õzin J teed käia, rännata, matkata, reisida странствовать, быть в пути, путешествовать; *jo viijett päivã matkaamm teet* juba viiendat päeva oleme teel (reisime).

mad'jau/z (Kett.), g. -hsõdõ Kett. = *mad'd'uz*.

madokkõin vt. *maokkõin*.

mae vt. *maõ*.

maetnik/ka I, g. -aa (kella)pendel маятник.

magaz/e M Lu J-Tsv. I, g. -ee M Lu J I = *magazei*; Lu *magazez ojjõttii ühteissä vil'laa* magasiidas hoiti ühist vilja; *J sütsüzille paad vil'laa magaze, tševvãelle võtab* sügisel paned vilja magasiaita, kevadel võtad; *I magaze. siällä õli niku tšüllää leipã, eb õlluc ühhee peremmhhee* magasiait. Seal oli nagu küla vili, ei olnud ühe peremehe oma.

magaz/ei P M Li I -õi P, g. -ei P Li magasiait магазин (в давнем значении склада для зерна и продовольственных товаров); *P selskõi võtti magazõisyõ leipeã vassaa* külavanem võttis magasiaita vilja vastu; *M seemet saimma miira magazõissa* (Len. 264) seemet saime kogukonna magasiaidast.

magaz/i M (J-Tsv.), g. -ii = *magazei*; *J kaks gaarñiitsa rüiss vein tšülã magazii* kaks karnitsat rukist viisin küla magasiaita.

magazin/a M Po Lu Li Ra J I, g. -aa M Po Ra 1. kauplus magazin, лавка, торговля; *M tšülãzã õli aina magazina* külas oli ikka kauplus; *Po emã tšãvi magazinaa tänne med'd'ee tšüllää* ema käis siin meie külas kaupluses; 2. magasiait магазин (в давнем значении продовольственного склада); *Li jõka tšülãz õli magazina* igas külas oli magasiait; *J määrãmm, pal'l'o ko tuõb ennee päãle veejiõ kagra magazinasõdõ* määrãme (kindlaks), kui palju kaera inimese kohta tuleb viia magasiaita; *Li miiraa magazina* kogukonna magasiait.

magalta Kett. K L P M S Lu Li Ra J (vdjL U R Kõ Ja Po Kr) -tõ Lu J -t J -taG I (vdjI Ma) maat/a Ku (K-Al.) -A Ku *Maama* Pal.₂, pr.

mak/aan Kett. K L P J *makkaan* M Kõ -kaan Lu Li Ra J Ku -kan J-Tsv. *makkaa* I *mahkan* Kr, imperf. -azin Kett. K L P Ja Lu Li J Ku -azii I 1. magada спатъ, по-; *P mehiiõ lõllu aikkaa i iõtã magata, ain vãittivãt puuta* meestel polnud aega õõselgi (õõdki) magada, aina vedasid puid; *P en nõsata varai makaamassa* (ma) ei aja vara magamast üles; *P tõmã issu da nukkutõsi makaa-maasyõ* ta istus ja jäigi (uinuski) magama; *S siz eitãtãz makkaamaa* siis heidetakse magama; *J nõiskaa makkaamaa, teil on aik makkaamaa nõissa* heitke magama, teil on aeg magama heita; *Lu mee makkaamaa* mine magama; *Lu nii laiska, ain vaa makajaisiiz* nii laisk, aina vaid magaks; *Ra parep on hüvãã t'šüitõõ ikkun nalla maata, ko pahaa t'šütõõ kainaloz* vs. *parem on magada* hea tüdruku õuel (akna all) kui halva tüdruku kaenlas; *P makajaa linad matalab* rl. magaja linad (kasvavad) madalad; *Ra tšülãã tšãüjãle tšünnüssiõd, makkaajalõ pãnnalus-siõd* rl. külaskäijale künniseid, magajale peaaluseid; *Ra makkaajaa uni ep tãütãã* vs. *magajat* (= magaja kõhtu) uni ei tãida; *J tõmã silmed ebõõ magattu* tema silmad on unised (ei ole maganud); *L uolõtuota unta makaziõ* magasid muretut und; *Lu miã saan pal'l'o magata, meelenalass unta en makkaa* ma saan palju magada, (aga) magada pole hea (meelepãrast und ma maga); *Lu makkaab valkaata* unta on poolãrkvel, magab tihti ärgates; *Lu makkaamizõõ makazin, a en nukkunud* püüdsin küll magada, aga ei uinunud; *P nõmã maaza makaavad, kõvaza unõza* nemad (= surnud) magavad mullas, kõvas unes; *K makaab maata tšebjãã* (surnu) magab kerges mullas; 2. Ar. lamada лежать, по-; *Lu miã tõnãvã üül en pannut silmãã tšüin, kõikõlaiz meelet tultii makkaajõz* täna õõsel ma ei saanud (pannud) silma kinni, igasugused mõtted tulid lamades; *K kuza makas sinne kooli* kus lamas, sinna suri; 3. (kellegagi) magada, seksuaalvahekorras olla spãtt (с кем-либõ), быть в половом сношении; *Ku ol'a eb noissut hãneek'ãã makkaamaa* Olja ei hakanud temaga magama; *I isã makas tütãreekaa* isa magas tütrega (= oli tütrega seksuaalvahekorras).

magat/taa: -ta J-Tsv., pr. -an, imperf. -in magama panna, uinutada усып/лять, -ить, убаюк/ивã, -ать; *proovva siã lass magatta, miã jo kui magatõõn, da kuiniit eb uino* proovi sina last (magama) uinutada, ma juba kuidas (ka) uinutan, aga kuidagi ei uinu. – Vt. ka *makaut-taa*.

magatõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin frekv. ← *magattaa*.

maggõz vt. *mad'd'az*.

magjaz vt. *mad'd'az*.

magjõsuz vt. *mad'd'asuz*.

magjõsõlla vt. *mad'd'asõlla*.

magjõz vt. *mad'd'az*.

magnetti J-Tsv., g. -ii J magnet магнит; *sil taita on naapuriz magnetti, ku siä ni sakkassi sinne häülüd sul on vist naabruses „magnet”, et sa nii sagedasti seal käid.*

magnettiin J-Tsv., g. -zõõ J magneetiline магнитный.

magok/az: -õz, g. -kaa J kõhukas толстобрюхий, брюхатый.

magollaa J-Tsv. adv. maoli, kõhuli (упасть или лежать) ничком; *brantsahtaa magollaa mahaa prantsatas maoli maha.*

magometii J-Tsv. adj., indekl. muhamedi magometanski; *magometii usko muhamedi usk.*

maguk/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J = *makuin*.

magus/saa M, pr. -an, imperf. -in magusaks teha, magustada подсла/щивать, -стить; *magussagaa suuta tehke suu magusaks.*

magut/aa: -ta J-Tsv., pr. -av: -õv J, imperf. -ti mingit (kõrval)maitset omada иметь особый привкус; *kats han siä, olud magutõp hapolõõ sa vaata ometi, õllei on hapu maitse.*

maha [< sm] J-Must. kõht; *magu живот; желудок. – Vt. ka rapa-.*

mahl/aa Kett. K L J *mahl/aa* M I Ma -*haa* Lu Li I -a J Kr *ma/haa* ~ -*ha* Ku maha; alla наземь; вниз; L *kulta mahaa vieri* rl. kuld veeres maha; J *riis karizõb mahaa* rukis variseb maha; Ku *puu ladvass miä hüppäzin maaha* ma hüppasin puu ladvast maha (alla); J *kõrt tulid obakkaa, siis katso mahaa, obakõt puiz evät kazvo* kui (kord juba) tulid seeenele, siis vaata maha: seed ned puus ei kasva; M *siä kazõlta opõzõlta elä las päätä mahaasõõ, piä pissüä* (Set. 11) ära lase sellel hobusel pead alla (lasta), hoiä püsti; Ku *zemskaa laski vorotnikaa maaha* Zemsko keeras kaeluse alla (maha); ■ J *silmii(t) mahaa lüümä* silmi maha lööma; J *jalkoilta maha lüümä* jalust maha lööma; J *mahaa tulõma* kukkuma; Ku *perennain ampu hääne maaha* perenaine laskis ta maha (= laskis surnuks); J *mahaa laskõma* maha (= surnuks) laskma; Kr *tapin maha* tapsin maha; I *šveeda hukkazi mahl/aa karetti* rootslane jättis tõlla maha; I *koolivad, i mahl/aa i jäiväd d'engad* (nad) surid, ja raha jäigi maha (järele); J *rutaa tširep, jäät tõisiiss mahaa* mine (= rutta) kiiremini, jääd teistest maha; J *piti tüüd jättä mahaa, jooss appii* tuli töö(d) pooleli jätta, joosta appi. – Vt. ka *maalõõ, maalõõsõõ, maasõõ*.

mahl/aa Al. L M J *mahl/aa* M -*haassaa* ~ *ma/haassaa* Lu maani земно, до земли; L

kõm kõrtaa kummartaas mahaassaa kolm korra kummardas maani; J *emä tšiuuto aivinaizõõ, mahaassaa markotõlla* rl. ema (andis) peenest linast särgi, maani(ulatuva) uhkustamiseks; ■ M *lahtši tšäed mahl/aa* laskis käed rippu.

mahaasõõ K M = *mahaa*.

maha/ta Lu (K-Al.), pr. -an Lu, imperf. -in Lu vehkida мах/ать, -нуть; Lu *hätä-tulõõ õllaa valkaat tulõõ, maha/taata fanariikaa* hädatuled on valged tuled, vehitakse laternaga.

mahik/ka R-Reg., g. -aa = *maho*; *ompa sille mahikka lehmä* (Reg. 8) rl. on ju sul aher lehm.

mahik/ko R-Lõn., g. -oo = *maho*; *emäni mahik/ko lehmä* (Lõn. 716) rl. mu ema aher lehm.

mahkan vt. *magata*.

mahl/la Kett. K P M Lu Li Ra I Ku -*ala* J-Must. -lõ J-Tsv. -l Lu J-Tsv., g. -*laa* P M Lu J (puu)-mahl (древесный) сок; P *tševääl johzõp kazgõss mahl/aa* kevadel jookseb kasest mahla; Lu *koivuss lastii mahl/aa* kasest lasti mahla; J *mahl johzõp puuss tilkkumizi* mahl jookseb puust tilkudes; Lu *tševväässä ku mahl/la lopub, siis koorõõ ja puu välüli tuõb mähä* kevadel, kui mahl lõpeb (= lakkab jooksmast), siis tuleb (= tekib) koore ja puu(süü) vahele mähk; Lu *mahl/aa pantii makkiaata i hiivaa, sis tuli olud* (kase)-mahlasse pandi suhkrut (magusat) ja pärimi, siis tuli õlu; M *kazgõõ mahl/la ~ kahtši mahl/la* kasemahl. – Vt. ka *koivu-*. – Vt. ka *mähä*.

mahl/aa Lu J adv. mahla laskma за соком (наречие в форме илл-а от *mahl/la*); *mentii mahl/aa* mindi mahla laskma.

mahl/ain: -õin J-Tsv., g. -*aizõõ*: -õizõõ J = *mahl/akaz*, *jõka koivu bõõ nii mahl/õij ku mõnikõz* iga kask ei ole nii mahlarikas kui mõni (teine).

mahl/akaz I -õkõz J-Tsv., g. -*akkaa*: -õkkaa J mahlakas, mahlarikas сочный; I *mahl/akaz puuõunna* mahlakas õun; J *puud va tševäell om mahl/õkkaa* puud on vaid kevadel mahlarikad.

mahl/az: -z Lu adv. mahla laskmas за соком (наречие в форме ин-а от *mahl/la*); *õltii mahl/az* oldi mahla laskmas; *tšäütii mahl/az* käidi mahla laskmas.

mahl/i (Li), hrl. pl. -*id* narmas, narmad бахрома.
mahl/o P Lu Li Ra J-Tsv. I (Ku), g. -*oo* Lu aher яловый; J *mahl/olt lehmelt piimä niku linnult* ahtralt lehmalt (saad) piima nagu linnult; J *tänävooonn ruska lehm eb jooznu, jäi mahossi* tänavu punane lehm ei paaritunud, jäi ahtraks; Li *sika om maho* siga (= emis) on aher: Li *kõig elämäd võissaa õlla mahõd* kõik loomad võivad olla ahtrad; ■ Li *ko pilvitteeb, a vihmaa p saa, siz jutõllaa: ep siin pilvez vihmaa õõ, se*

on maho pilvi kui pilvitab, aga vihma ei saja, siis öeldakse: siin pilves vihma ei ole, see on aher pilv; Lu *se on maho pari* see on lastetu abielupaar. – Vt. ka mahikka, mahikko.

maholehmmä R-Lön. *maho-lehm* J-Tsv. aher lehm яловая корова; R *on ennelä maholehmmä* (Lön. 716) rl. emal on aher lehm.

mahorkka I (M) *-ka* Lu (P) *-k* J-Tsv., g. *-kaa* P mahorka (madalamalt sorti tubakas) маорка; Lu *tšen on kõva põlõttaja, se põlõtõp piippuz mahorkaa* kes on kõva suitsetaja, see suitsetab piibus mahorkat; P *paab mahorkaa põlõmaasõ* paneb mahorka (piibus) põlema; J *jeka mahork* *paatškõll õli band'ero-l' pääll* igal mahorka-pakil oli panderoll peal.

mahra vt. marha.

mahr/o (J-Must.) *marho* Lu, hrl. pl. *-od*: *-ot* J-Must. *marhod* Lu = mahra; narmas, narmad бахрома; Lu *šiškõtõb, niku marhod, ümpärikko ripub* narmendab, nagu narmad, ümberringi ripub.

mahsa K-Ahl. K-AI. Lu Li Ra J (Kett. R-Lön.) *maḡsa* J *-s* J-Tsv., hrl. pl. *-zav* Lu J (R-Lön.) *-zõd* J **1.** maks печень, печёнка; Lu *matõõl om mahsa üvä* lutsul on hea (= maitsev) maks; **2.** fig. üsk лоно, утроба (матери); K *mama-ni, mahzaza makauttajani* (Al. 43) rl. mu ema, mu üsas kandja (üsas magada laskja); ■ Lu *nii süäntüüv, mahzad mentii musassi* nii vihastid, (et) kops läks üle maksa (maks läks mustaks); Lu *ihan oma mahsa eb žaleta* oma liha ja veri (suisa oma maks) ei halasta. – Vt. ka maksa.

mah/saa Kett. vdjL K L P M Kõ Po Lu Li J (R-Eur. Ke Ja Ra Ku) *maḡsaa* Lu *-sa* J-Tsv. *-saag* (vdjL), pr. *-zan* Kett. vdjL K P M Po Lu Li J Ku *-san* Kett. K-Ahl. R M-Set. J-Must. *-zõn* Lu Li J *-saa* I, imperf. *-zõn* K *-zin* Lu J *-sõõ* I **1.** maksta, (ära) tasuda платить, за-; оплачивать, -тить; P *obrokka maassa mahzõtti, kui pall'o sill õli maata* maamaksu maksti maa eest (nii palju), kui palju sul maad oli; Lu *miä õlin kõlmõt päivää einää lüümäz, tämä millõ mahsi meekaa* ma olin kolm päeva heina niitmas, ta tasus mulle (selle eest) meega; Li *raasseli tõinkõrt mahsi rahad eetoo* kalade ülesostja maksis mõnikord raha ette; Lu *hulkumizõssa rahhaa vai palkkaa eb mahzõta* hulkumise eest raha või palka ei maksta; Lu *miä võlkaa mahzõn: taattaa ja maamaa süütän* ma maksan võlga: toidan isa ja ema; J *mill mie senee kõik sillõ mahzan* millega ma selle kõik sulle (ära) tasun?; M *kurjassi teeb, kurjassi mahsaaz* vs. (kui) halvasti teeb, (siis) halvasti tasutakse; J *vällä mahsõma* (Tsv.) välja v. kinni maksta;

J *tšättee mahsõma* (Tsv.) ära maksta; **2.** kätte maksta, kätte tasuda отплачивать, -тить, отом/щать, -стить; P *mie sillõ mahzan kazyõ, mitä sie millõ paskaa teiv* ma maksan sulle selle (eest) kätte, mis sa mulle halba tegid; Lu *küll miä silla tõin kõrta mahzan* küll ma sulle teinekord kätte maksan!; **3.** maksta; väärt olla стоить (o цене; o достоинстве); P *pall'o kas pata mahzav* (kui) palju see (savi)pott maksab?; Lu *munad mahsavat tšümmee rubl'aa desatka* munad maksavad kümme rubla kümme tükki; J *kehnoo tavar vähep mahzõv* viletsam kaup maksab vähem; L *kui pall'o sõizob mahsaa* kui palju maksab (tuleb maksta)?; Lu *päält kattsoa on naasti, a ev mahzõ mittää* pealt vaadata on ilus, aga ei ole midagi väärt; J *siä tämä varvõsstši ed mahzõ* sa pole tema varvastki väärt; K *ühsi üvä õlgõtõttaja, mahzap kahzi kaazikkaa* (Salm. 1 773) rl. üks hea õletaja (= pruudipoolne pulmaline) on väärt kaks kaasitajat; Lu *kagraa pelto õli kõikkaa parõpi, se mahsi üvää einää* kaerasasi oli kõige parem, see oli hea heinaga üheväärne; J *mustõlain da barišnikk tõin tõiss mahsavõd* mustlane ja parisnik on võrdvärsed (petmises); **4.** (ainult koos eitusverbi sg. 3. p. vormiga:) ei maksa, ei tasu не стоит; M *neillä seemenillä eb mahza pilata maata* nende seemnetega ei tasu maad raisata; Lu *eb mahza tühjää tüütä tehä* ei tasu tühja tööd teha; J *sillõõ eb mahz eestit anta uut tšiuuttoa päälee, siä õõd mokom paatškuri* sulle ei maksa uut särki üldse selga anda, sa oled niisugune trööpaja; ■ P *ühee samaa mahzav* tähendab üht ja sama.

mahsa-kalbassi Li maksavorst ливерная колбаса.

mahsapiirga Lu maksapirukas пирог из печёнки, пирог с ливером; *mahsapiirga panna mahsa, panna kerkiäizev, panna süümüna* maksapirukasse pannakse maks, pannakse kopsud, pannakse süda.

mah/so¹ M I (R-Reg.) *maahso* R-Lön. *makso* [*< is*] J (R-Lön. R-Reg.) *maakso* (R-Lön.), g. *-zoo* M **1.** maks печень; J *õlõtta maamalta makson alta süntünneed* olete ema maksa alt sündinud; **2.** fig. üsk лоно, утроба (матери); R *enne elle sünnüttäjani mahzõza makauttajani* (Reg. 45) rl. ema, mu hell sünnitaja, mu üsas kandja (üsas magada laskja); R *ühjesä maak-sosa makanu enneni maahso tootu* (Lön. 184) rl. (oleme) ühes üsas maganud, mu ema sünnitatu (üsa toodu); **2.** niisk молоки; M *ko on isä-kala, siz on süämmez mahso* kui on isakala, siis on sees niisk; M *emäkalal on marja, isäkalal on mahso* emakalal on mari, isakalal on niisk; M *kallaa mahso* (kala) niisk.

mah/so² K L P M J, g. -*zoo* K M -*zuo* L maks plata, денежный налог; M *mahzoo annad, a enelee mitäid eb jää* maksu annad (ära), aga endale ei jää midagi; K *mahzan suurõd mahzoo maksan suur maksu* (suure maksu); J *võlgaa mahso* võlamaks. – Vt. ka *maa*–.

mah/su M Lu J-Tsv., g. -*zuu* Lu J -*zu* J 1. maks plata, денежный налог; J *tänä voonn karjõ-maass panti armõtoi suur mahsu* tänavu pandi karjamaa eest armutu(lt) suur maks (peale); Lu *porttu mahsu, se mahzõttii lastissa, mikä lasti ja kui pal'lo lastia, lastii mukkaa* sadamamaks, see maksti lastist, mis last ja kui palju lasti, lasti järgi; Lu *raha mahzud* rahalisel maksud; 2. tasu oplata, вознаграждение; J *tiü tehtü, mahsu tsättee* töö (on) tehtud, tasu kätte; M *ev võttannu mitäid mahsua näissä* ei võtnud nende eest mingit tasu; ■ (postpositiooniga liitunult в составе композиты:) *õsõttu maa veel ebõd lunasõttu, veel om mahzunnall* osetud maa ei ole veel (välja) lunastatud, on veel maksu all. – Vt. ka *lootsi-*, *porttu*–.

mahsõin J-Tsv., g. -*zõd* maksast, maksa- печёночный, из печёнки, ливерный.

mahto J väga очень, весьма; *tultii mahto suurõt koirõd, revittii tält šinelii* tulid väga suured koerad, rebisid tal(t) sineli (katki).

mah/toa [?] (J), pr. -*on*, imperf. -*tozin* osata, suuta мочь, с-; уметь, с-; *mahto marjaa sünnütellä* tl. oskas marja (= lapsukese) sünnitada.

mah/tua L M Lu J-Tsv. (P Ra), pr. -*un* P M Lu J, imperf. -*tuzin* M Lu J mahtuda уме/щаться, -ститься, вме/щаться, -ститься; Lu *tulkaa, tulkaa, küll minuu rihhee mahup pal'lo vättšii* tulge, tulge, küll minu tuppa (majja) mahub palju rahvast; M *pihoo mahup meree b mahu. Villat* (Set. 17) mõist. pihku mahub, merre ei mahu? – Villad; J *eb mahu süämee* ei mahu sisse; L *peä eb mahtunnu kagluhsyõ* pea ei mahtunud kaelusest sisse; M *uupõkad mahtuvat sillõd* (suss)kingad on sulle parajad; ■ Lu *vesi, jutõllaa, verree eb mahu* vs. *vesi, õeldakse*, verre ei mahu (= veri on paksem kui vesi); Lu *veri vettee eb mahu* vs. *veri vette* ei mahu (= veri on paksem kui vesi); Lu *eb või mah-tua oma nahgaa süämee* poeb kas või (oma) nahast välja; Ra *nii on häzä senee tüükaa, što õmaa nahgaa süämmez eb mahu* nii kiirustab selle tööga, et poeb (oma) nahast välja.

mah/tussa: -*tuss* J-Tsv., pr. -*un*, imperf. -*tuzin* = *mahtua*.

mahut/taa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* J, imperf. -*in* J mahutada поме/щать, -стить, вме/щать, -стить; *veel kuinibuit mahut kase riiss kottii* mahuta see asi (tööriist) veel kuidagi kotti.

mahutu/z J-Tsv., g. -*hsõd*: -*sõd* J mahutama mine, mahutus помещение (чего-либо куда-либо).

mahutõlla: -*õll* J-Tsv., pr. -*tõlõn*: -*tõõn* J, imperf. -*tõlin* J frekv. ← *mahuttaa; tänavoonn einä pal'lo, tuõb mahutõll sarajaa* tänavu (on) heina palju, tuleb küüni (ära) mahutada.

mai¹ K P M Lu J-Tsv., g. *mai* mai(kuu) (месяц) май; M *maiza tulin petteriss koitoosõd* mais tulin Peterburist koju; P *pummalaa tsülä põli tuhad ühesää sataa ühessemel vuotta kahõltõ-ššõmõl maita* Pummala küla põles tuhande üheksasaja üheksandal aastal kaheteistkümnendal mail; K *meill vott õzraa varaipõd tsülvettii viistõ-ššõmõtta tsislaa mai kuuta* (Mäg. 138) meil, vaat, külvati otra enamalt (varem) viieteistkümnendal mail. – Vt. ka *mai-ja, maikuu*.

mai² J, g. *mai* = *maina*; *jäänootall* tehti suur *avanto, kutsuttii mai* jäänoodale tehti suur avandus, (seda) kutsuti *m*.

mai/gata: -*gõtõ* Lu, pr. -*kaan* Lu, imperf. -*kazin*: -*kõzin* Lu vanduda, kiruda, sõimata бранить, по-, руг/ать, -нуть; *jo maikaav, tsirroov* juba vannub, kirub; *tämä maikaav minnua* ta sõimab mind. – Vt. ka *maikata*.

mai/ja I, g. -*aa* = *mai*¹; *vijjettomalla maijaa piettii braatšinoi* viiendal mail peeti külakonnapidu.

mai/kata (Lu), pr. -*kaan*, imperf. -*kazin*: -*kõzin* Lu = *maigata*; *lahs maikkõs tsirosõnaa* laps vandus (vandesõna).

mai/kuu M Lu *mai-kuu* (Lu) = *mai*¹; Lu *jää-menenin algov alku mai-kuuta* jääminek algab maikuu alguses.

mai/kõa P -*ka* J-Tsv., g. -*õa* 1. mage пресный; P *lohko on üvä, a vähäizee maikõa, piäp panna suolaa* kartulisupp on hea, kuid natuke mage, tuleb panna soola; J *taitšinasõd taita bõd pantu soolaa ku leived on jäätü maikkassi taigasse* vist pole pandud soola, et (kui) leivad on jäänud magedaks; 2. magusavõitu, imal, lääge сладковатый; приторный; P *tševääl johzõp kazgõss mahla, se on vähäizee maikõa* kevadel jookseb kasest mahla, see on natuke magusavõitu; P *rütšie-javot sekaav, panõt tšihumaa, sis tämä tulõv maikõassi* segad rukkijahu(d), paned keema, siis see muutub imalaks; J *vohoo piim om maikka* kitsepiim on imal. – Vt. ka *makõrtava, muikia*.

mai/kõahtav/a P, g. -*aa* magusavõitu, imalavõitu сладковатый; приторный.

mai/kõrtav/a Li, g. -*aa* magusavõitu сладковатый; vähäizee *mai/kõrtava* natuke magusavõitu. – Vt. ka *makõrtava*.

maima: *Maima* Tum. lõhe лосось.

mai/mia R-Lön. L P M Kõ Li (Al. K) -*nia* M S Lu Li Ra J (R-Eur. P Kõ) -*miag* I, pr. -*min* Al. L P M Kõ Li -*nin* Kõ Lu Li Ra J, imperf. -*mizin* P Lu -*nizin* Lu Li Ra J I, mainida, nimetada, lausuda; (kellestki) rääkida, (kedagi) meenutada; meelda tuletada *вспоминать*, -нить; *упоминать*, -януть; M *miä en taho tämmää niñmeä i mainia* ma ei taha tema nime nimetadagi; I *vaissi maimi sitä, tsetä pominaitti* vadja keeli meenutas seda, keda mälestas; M *tämä ain maimib jumalaa* ta nimetab aina jumala nime (jumalat); M *elä maimi pahapoolta* ära nimeta vanakurja; M *ain piti tehdä rissiiä eñtee i mainia jumalaa sõñnoi* alati tuli risti ette lüüa ja lausuda palvesõnu; S *risittii jumalalõõ i mainittii kunikassa* (eestpalves) paluti jumalat ja nimetati keisrit; Lu *minnuu ikosõv, minnuu mainitaa, üväl vai pahal* mind ajab luksuma: minust räägitakse, (kas) hästi või halvasti; J *ikossazin, tšenle mainiv* luksusin, keegi räägib minust; Lu *miä ku unohtan, siä millõ maini* kui ma unustan, sa tuleta mulle meelde; 2. öelda; teatada *говорить*, *сказать*; *сообщать*, -ить; P *a kunikaz maimiv* *naizõlõõsõdõ* aga kuningas ütleb naisele; J *kane piigõd ilmaa evät tõi lass üüssi, kuniz eväd maini frovõlõõ* need teenijatudrukud ei tohi (kedagi) ilma prouale mainimata õomajale (õöseks) lasta. – Vt. ka *mainitt-saa*.

maimiskõlla (R-Eur.), pr. -*õn*, imperf. -*in* frekv. mainida, nimetada *вспоминать*, *упоминать*; *enne maariat maimiskeli* (Eur. 38) rl. ema Maarjat nimetas.

mai/na Lu Li J-Must. -*nõ* Lu -*n* J-Tsv., g. -*naa* Lu J noodaavandus, jääauk nooda laskmiseks ja väljavõtmiseks прорубь для спускания и подъёма невода; Lu *mehed mentii merejäääl, leikattii mainõd* mehed läksid merejääle, raiusid noodaavandused; Lu *mainõ on suur jääaukko vai jääavanto, kuz lassaa noottaa ja võtõtaa üleez* noodaavandus on suur jääauk või jääavandus, kus(t) lastakse noota ja võetakse üles; J *tõmmõtti noott mainaa* noot tõmmati noodaavandusse. – Vt. ka *lasku, nõisu*.

maina/ta Lu, pr. -*an*, imperf. -*zin* viirata (trossi järele anda, raskust aeglaselt alla lasta) травить, вы-, ослаблять, отпущать понемногу (при постепенном спуске какой-либо тяжести); *mainaa viira* (lase aeglaselt alla)!

main/i J-Must., g. -*ii* nimi имя, название.

mainia vt. *maimia*.

mainittsaa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова): *mainitsõ-* J-Must. mainida, nimetada *упоминать*, -януть. – Vt. ka *maimia*.

mai/nõ: -*n* J-Tsv., g. -*zõõ* adj. J maa-, maarealne, maine земной, туземный.

mairõ/taa P, pr. -*an* P, imperf. -*in* (sõnadega) hellitada, (hellade sõnadega) rahustada *облакивать* (словами), *приголуб/ливать*, -ить, *успокаивать*, -оить (ласковым словом); *lahz idgõv, mene tätä mairõta* laps nutab, mine rahusta teda (räägi temaga).

mairõ/tõlla L P Lu, pr. -*tõlõn* L P, imperf. -*tõlin* frekv. 1. mõnuleda *нежиться*; *наслаждаться*; L *ohto magata, mairõtõlla* rl. aitab magamisest, mõnulemisest; L *makaa, makaa, mairõttõlõ* rl. maga, maga, mõnule!; 2. (sõnadega) hellitada; (hellade sõnadega) rahustada *облакивать* (словами), *приголубливать*, *успокаивать* (ласковым словом); P *kalliil sõnoilla mairõttõliv* rl. hellitasid (mind) hellade sõnadega; P *miä mairõttõlõn tätä (= lassa), tämä tulõb millõ tsätiesie* ma rahustan teda (= last) hellalt, ta tuleb mulle sülle; 3. kiruda, sõimata *бранить*; *ругать*; Lu *siä inemissa ain mairõtõllaa* seda inimest aina kirutakse.

mairõ/uz J, g. -*u* õrnust *нежность*, *ласка*; *ebõõ ilmalla izüttä, epko maalla mairõutta* rl. ei ole ilmas isakest ega maa peal õrnust.

mais/ata (P), pr. -*saan* P, imperf. -*sazin* maitsta *отвед/ывать*, -ать; *пробовать*, *по-* (на вкус); *kunnii tsihutav, ain maissaav* kuni keedab, aina maitseb.

mais/saa J (K-Ahl. Lu-Must.) -*sa* J-Tsv., pr. -*an* K -*õn* J, imperf. -*in* J = *maistaa*; 1. J *maisaa med'd'e mallazvettä* rl. maitse meie õlut (linna-sevett); J *ann omena maissa* anna õuna maitsta; 2. Lu *piimä maissab astikõla* (Must. 160) piimal on püti maitse (juures).

maist/aa Kett. K P Lu J (R-Reg. Li) -*a* J-Tsv. -*aag* J, pr. -*an* P Lu Li -*õn* Lu J, imperf. -*in* Lu -*azin* P 1. maitsta *отвед/ывать*, -ать; *пробовать*, *по-* (на вкус); P *maista med'd'ee ruop-paa* maitse meie putru; J *ennee eväd mittää maistõ, kunis pappi tserikos siunaav* enne (nad) ei maitse midagi (= mingit toitu), kuni preester pole kirikus (seda) õnnistanud (kuni preester kirikus õnnistab); I *anttii [sic!] õlutta maistaag* anti õlut maitsta; 2. refl. maitsta, mingit maitset olla *иметь привкус чего-то, какой-то посторонний вкус*; Li *piimä maistab azul* piimal on nõu maitse (juures); Lu *hapopiimä maistap puull* hapupiimal on puu(nõu) maitse (juures). – Vt. ka *maisata, maistaussa, maistõlla, maisõlla, mekkiä*.

maist/ata M-Set. Kõ-Len. (K- Al. Li Ra) -*atag* I, pr. -*aan* K M Li Ra -*aa* I, imperf. -*iin* M -*ii* I = *maistaa*; 1. K *siz maistaab vähäkõizõõ* (Al. 34) siis maitseb natuke; I *maistaa minnuu*

harttsua maitse minu toitu; I *ann millõd mais-tatac*, *mitä siä süüd* anna mulle maitsta, mida sa sööd; 2. Ra *mualla maistaav* maitseb muda järgi; Li *olud maistaap hapollõ* õllel on haru maitse.

maistau/ssa Lu, pr. -*B* Lu, imperf. -*zi*: -*Z* Lu refl. maitsta, mingit maitset olla припахивать чем-либо; *olud maistaup hapoll* õllel on haru maitse; *musaa kitsii piimä maistaup kärttüneelt* musta kitse piim on kõrbemaitseteline (maitseb kõrbenukt).

maisti: *Маусму* Pal., maitse вкус. – Vt. ka *maku*.

maistõ/lla P M Li, pr. -*lõn* P -*õn* M Li, imperf. -*lin* P M frekv. maitsta отведывать; Li *tšen kõikk nõmmõt sõdgvov*, *se kõikk marjad maistõõv* vs. kes kõik nõmmõd (läbi) tallab, see kõik marjad maitseb; Li *siz issustii*, *siiz vähhiü maistõltii sitä* siis võeti istet, siis vähehaaval maitseti seda (kosjaviina); M *maistõlkaa med'd'ee õlutta* maitse meie õlut.

maistõlla: -*õll* (J-Tsv.), pr. -*sõlõn*: -*sõõn* J, imperf. -*sõlin* = *maistõlla*; *maissõliij kõig roogõd lavvõlt* maitseisin (ära) kõik road laual(t); *maissõlim mõnõllaisii viinõi de viimite sain umalaa* maitseisin mitmesuguseid viinu ja lõpuks jäin purju; *tšej kõig nõmmõd nõdgvov*, *se kõig marjõd maissõõv* vs. kes kõik nõmmõd (läbi) tallab, see kõik marjad maitseb.

maistõpa Lu (kerged) kevadrõivad (лёгкая) весенняя одежда; *veel on talvi, tšülmäv, a tšävvää jo maistõvaz* veel on talv, külmad, aga käiakse juba (kergetes) kevadrõivastes.

maizõõ Lu = *maitsõ*; *miä menin maizõõ, a siä menid merizee* ma läksin maitsti, aga sina läksid meritsi.

mait'o ~ -*u* Ku, g. *majjoo* ~ *majjuu* piim молоко; *maitu on riiska* piim on rõõsk; *ja its ain vaa kurtteü laiskoera, että minu lehm eb anna maitua* ja ise aina vaid kurtis, laiskvorst, et minu (= tema) lehm ei anna piima; *mejje lehmät kaikkinee jo hüüät'sii maitu vällää* meie lehmad jäid juba päris kinni (lõkkasid piima andmast, jätsid piima ära); *reeska maito rõõsk piim*.

maitopõölä P: *matukasta maitopõölä*, *maitopõölästä pöpõlä* rl.

maitsii J-Tsv. = *maitsõ*.

maitsõ P J maitsti, maad mõõda, maad pidi po земле, по суше; J *tulittõko maitsõ vai merittse* rl. kas tulite maitsti või meritsi?; P *miä menin maitsõ, a tämä meni vezittse* mina läksin maad pidi, aga tema läks vett pidi; J *ajõ maitsõ ja merittse* sõitis maad ja merd mõõda. – Vt. ka *maizõõ*.

maitu vt. *maito*.

maitõõ: -*ee* R-Eur. = *maitsõ*; *muu suku maitee tuli, velljeni vesitee tuli* (Eur. 43) muu suguvõsa tuli maitsti, (aga) mu vend tuli vesitsi.

majja K M Lu Li J Ku Kr, g. -*aa* Lu Li *majja* M -*a* J-Tsv. 1. *maja*, elamu дом, жильё, жилище; Lu *siäll on talo, maja, kuza õlõn süntünnü* seal on maja, kus olen sündinud; Lu *minuu maja* minu maja; J *ennee tšäütüü majja* rl. enne käidud (= külastatud) majja; Ku *puteliss vattsaa saab ajja majjav* pudelist võib kõhtu ajada majjad (= majadki võib maha juua); Ku *ikin maja* igivana maja; J *galkõt suvata elä litši elo* maja hakid armastavad elada elumaja lähedal; 2. (okstest, õlgedest, presendist jms.) onn, varjualune хижина, шалаш, навес (укрытие временного пользования); M *teimm enelee majjav, kuuzõõ avulaissa* tegime endile onnid, kuuseokstest; K *õlkaiss tehtii maja õjaa päälee* õlgedest tehti varjualune (pesu)oja kohale; 3. fig. koobas нора, берлога; Lu *karu vei naizõõ õmmaa majjaa* (muinasjutust:) karu viis naise oma koopasse; M *karu pani suurõt puut kõik e'tee, stob naizikko ep pääsezi majass vällää* (muinasjutust:) karu pani kõik suured puud ette, et naine ei pääseks koopast välja; ■ J *võõras paikka vätšize levved üü majaa* võõras kohas leiad vaevu oõmaja. – Vt. ka *avu-*, *elo-*, *õõ-*, *üüri-*. – Vt. ka *majakko*.

majak/ka P Lu I (Li) -*k* J-Tsv., g. -*aa* Lu J *majakas*, tuletorn маяк; J *majakõss näütetä tult merelee* majakast näidatakse merele tuld; Lu *majakkõz on plikkaava tuli* majakas on plinkiv tuli; J *majakaa tulõd* majaka tuled.

majakkaherra ~ majakka-herra Lu majakakapten, majakauilem начальник маяка; *majakka-herra, tämä piti täätää kõikk meree azzav* majakakapten, tema pidi teadma kogu mereasjandust (kõiki mereasju).

majakkalaiva ~ majakka-laiva Lu tulelaev (märgutuld näitav laev), ujumajakas плавающий маяк; *majakkalaiva on tänä poolõõ kronštattii* tulelaev on siinpool Kroonlinna; *majakka-laiva ain ankkuriz õli, lootsid elettii, matrosid* tulelaev oli üha ankrus, (seal) elasid lootsid, madrused.

majakaa-vahti Lu = *majakka-vahti*.

majakkavahti Lu majakavaht сторож маяка; *majakka-vahid i majakka-herra* majakavahid ja majakakapten.

majak/ko J-Tsv., g. -*oo* J 1. dem. (hagudest v. okstest) onn шалаш; *karjušši on tehnu enellez majakoo* karjus on teinud endale (okstest) onni; 2. telk палатка. – Vt. ka *maja*.

majameez Li *maja-meez* J-Tsv. majaperemees

домохозяин; Li *majamehed õltii need, kuza piettii kortteria* majaperemehed olid need, kelle juures (kalastus- või kaubaretkel) oldi korteris.

majanik/ka: -k J-Tsv., g. -aa J majaomanik домовладелец.

majariissa Lu J-Must. mööbliese предмет домашней обстановки (мебели); Lu *majariisõd on lauta, toolid* mööbliesemed on laud, toolid.

makahukki vt. *makauttši*.

makaron/na Lu (I) -on J-Tsv., hrl. pl. -nad I makaronid макароны; Lu *makaronassa tšihutõtaa suppia* makaronidest keedetakse suppi; I *makaronad õsõttii* makaronid osteti.

makaron/i Lu, g. -ii = *makarona*.

makaronisuppi Lu makaronisupp суп с макаронами.

makauhsõõlavvad: *makkaussõlavvad* I = *makauzlavvad*; *makkaussõlavvad, kane pitsäv mokomad lavvad* (laudadest) magamisase, niisugused pikad laud.

makauhtila: *makkaustila* J magamisase постель.

makau/z Kett. Ränk K L P M-Set. Kl-Set. (Ja-Len. I) *makkauz* M Kõ vdj I Ma *makkauz* (I) *makkaaz* Kett. M Kõ Ko *Маккаузъ* Tum., g. -hsõõ: -hsyõ P *makkau/hsõõ* I -sõõ I M *makka/ssõõ* ~ -sõõ M I. (endisaegne laudadest) magamisase, lavats (деревянные) полати (в смысле постелей); K *siiz õli makauz lautoi-kaa, a nüid on krovatti* siis oli laudadest (laudadega) magamisase, aga nüüd on voodi; M *eellä õltii mokomad makkaasõd, puizõd, üli kõikõõ sillaa õltii* ennemalt olid niisugused magamisased, puust, üle terve põranda olid; M *õltii lautolaissa tehtü makkaasõd, talvõlla lastii kanad ahinalta makkaasõõ allaa* olid laudadest tehtud magamisased, talvel lasti kanad ahju alt magamisaseme alla; I *makkauhsõõ õltii puizõd, lavvad pantuud, lavõzõssa ahjoosaa* magamisased olid puust, (olid) laud pandud, seinapingist ahjuni; I *makkausõõ lavvad, pitsäv, ühtee õttsaa lahtšivad makkaamaa, tõisõõ õttsaa lahtšivad makkaamaa, pääd ühtee* magamisaseme laud olid pikad, ühte otsa heidavad magama (ja) teise otsa heidavad magama, pead kokku; K *üptie õttsaa pantii järtšü i tõisõõ õttsaa järtšü i lavvat päalie, makauz lavvad* ühte otsa pandi pink ja teise otsa pink ja laud peale, magamisase(me laud); 2. voodi кроватъ; M *tämä õli komnattiz makkaasõll* ta oli toas voodis; I *makkaussõita meill'e böllugõ* voodeid meil (ennemalt) polnud; 3. (karja) puhke- ja mäletsemiskoht karjamaal место отдыха

и жвачки (скота) на выгоне; P *lehmä makaab makauhsõl* lehm magab m-l; P *makauhsõlõõ tšäüisiväd lehmät, kõõz õli kõva palava, siz nämä siin saivad vettä juuvva i tšäüisiväd naizikod lühsämáz lõunadaikan* m-il käisid lehmad, kui oli väga palav, siis nad said siit vett juua ja naised käisid lõunaajal (neid siin) lüpsmas; P *lehmää makauz* lehma(de) m.; P *lampai makauz* lammaste m..

makauzirsi: *makkauzirsi* M *makauhsirsi* Ränk (endisaegse laudadest) magamisaseme v. lavatsi esiääreruu доска или бревно вдоль края деревянных лавок или полатей.

makauzlavvad Kett. *makauzlavvat* Ränk *makkauzlavvad* M pl. (endisaegne laudadest) magamisase, lavats (деревянные) лавки или полати (в смысле постелей). – Vt. ka *makauhsõõlavvad*.

makauznalaa: *makkaaznalaa* M adv. = *makauznallõ*; *lahzõt pellättii pappia, mentii makkaaznalaa* lapsed kartsid preestrit, läksid (= peitsid end) magamisaseme alla.

makauznalla: *makkaaznall* M adv. (endisaegse laudadest) magamisaseme all под (деревянными) лавками или полатями; *kanat talvõll õlivat rihez makkaaznall* kanad olid talvel toas (tares) magamisaseme all.

makauznallõ P adv. (endisaegse laudadest) magamisaseme alla под (деревянные) лавки или полати; *panin algod makauznallõ* panin halud magamisaseme alla.

makauznaluz P *makkaaznaluz* (M) (endisaegse laudadest) magamisaseme alune (magamisaseme alune ruum) место (пространство) под (деревянными) лавками или полатями.

makauznurkka Kett. (vadja toa) magamisasemenurk (nurk, kus asub laudadest magamisase) спальный угол (угол водской избы, где расположены деревянные лавки-постели).

makaut/taa P (K R-Lõn. R-Reg. M), pr. -an P, imperf. -in K P I. magada lasta давать, дать спать, выпасться; K *a kalattsiilla kasvattita, uolõtta minua makautitta* rl. (pulmaitkust:) aga saiaedega kasvatasite (mind), lasite mind murelt magada; 2. magama panna, uinutada усып-лять, -ить, убаюк/ивать, -ать; P *miä makautan lassa* ma panen last magama; M *pühä maaria makauttago, jumala lõekuttago* (Bor. 742) rl. püha Maarja uinutagu, jumal kiigutagu. – Vt. ka *magattaa*.

makauttaja (K-Al. R-Lõn.), g. -aa fig. ema, magada laskja (ema hellitusnimi rahvalauludes) мать, лелеющая (детей), дающая детям выпасться (ласковое обращение к матери)

в народных песнях); K *tamani*, *mahzaza makauttajani* (Al. 43) rl. mu ema, mu üsas (= süles) kandja (süles magada laskja).

mak/autši Ar. Kett. P Lu Li Ra J *makkautši* I (M) *-kautši* (I) *makkautši* M *-ahukki* (Ku), g. *-autšii* 1. (karja) puhke- ja mäletsemiskoht karjamaal место отдыха и жвачки (скота) на выгоне; Kett. *karja on makautšilla kari on m-!*; J *lammaskarja meni makautšilõ lambakari läks m-le*; Lu *makautši on, kuza lehmät poolõl päiväl tsävvää ookaamõz i näväd õppõdstii ühes paikkõs tsäümää* (karja) m. on (see), kus lehmad käivad keskpäeval puhkamas; nad harjusid ühes kohas käima; M *karjaa makkautši karja m.*; J *lampaa makautši* lammaste (lamba-) m.; 2. magamine; fig. uni спаньё; сон; M *karjušši tsäüsi koitoo makkautšillõõ karjus käis kodus magamas*; M *siz enipään oomniiz varraa tullaz, kui veel päivä böõ nõznu, jo näil ebõõ makkautšia* siis lihavõttepõla(de) hommikul vara tulevad, kui veel päike pole tõusnud, juba neil ei ole und. – Vt. ka *karja-*.

makautšipaikka: *makkautšipaikka* I (karja) puhke- ja mäletsemiskoht karjamaal место отдыха и жвачки (скота) на выгоне.

makeisa vt. *makõiza*.

makka, makkaa vt. *makõa*.

makka- vt. *makõa-*.

makkaaz vt. *makauz*.

makkaaz- vt. *makauz-*.

makkautši vt. *makautši*.

mak/ara K-Ahl. P (J) *-õrõ* Lu, g. *-araa* 1. vorst; verivorst колбаса; кровяная колбаса; Lu *verikalbõssia jutõltii makkõrõ* verivorsti nimetati m.; J *soonõd ovat pülkähtünevõ, õllaa niku makkarõv* (vere)sooned on laienenud, on nagu vorstid; 2. Lu kalamari рыба икра; 3. sääremari икра, об. икры (голени); Lu *sääri makkõrõ* sääremari. – Vt. ka *šertse-*, *veri-*.

makkia vt. *makõa*.

makkili vt. *kikkili-*.

makko M Po, g. *-oo* 1. (sauna-, rehe)haldjas нежить, домовой (в бане, в риге); M *meitõ aina eitütettii: elkaa meŋkaa riigaasõõ, il'i saunnaasõõ, siell makko võtab* meid aina hirmutati: ärge minge rehte (= rehealusesse) või sauna, seal haldjas võtab (kinni); Po *lahsia eitüteltii: elä mene riigaasõõ, siell on riigaa makko. õli niku naiz eläjä* lapsi hirmutati: ära mine rehte, seal on rehehaldjas. Oli nagu naisterahvas; M *saunaz on saunaa makko* saunas on saunahaldjas; Po *saunaa makko il'i saunaa emä saunahaldjas* ehk saunaema; M *täm on niku rooja makko, ühed va silmät tsüitaavaav* ta on nagu räämatont, ainult silmad hiilgavad; 2. M herne-

hirmutis чучело, (гороховое) пугало. – Vt. ka *riiga-*, *sauna-*.

makkõa, makkõa, makkõõ vt. *makõa*.

mak/eri Lu, g. *-ii* Lu (laeva)maakler маклер, агент (судна); *mak/eri õttsi vätššä alussiõõ i laivojee* maakler otsis inimesi purjelaevadele ja (muudele) laevadele.

maklõk/ka Lu, g. *-aa* hangeldaja, spekulant маклак, барышник, спекулянт; *maklõkka meez on se inemin, tsen ookaassi õsab i kalliisi müüv* hangeldaja(mees) on see inimene, kes odavalt ostab ja kallilt müüb.

mako K-Ahl. P M Lu Li Ra J, g. *magoo* P Lu J *mağgõo* M 1. kõht, fig. magu живот, брюхо; J *lehmelt mako puzõtti läpi* lehmalt pusati magu läbi; J *torkkõs karulõõ kiŋželi* makko torкас karule pussi makku; J *makkoa tüttemä* kõhtu täitma; J *taita om mako tääinõ ku nii vall'ussi rõŋgatazi* vist on kõht täis, et nii valjusti rõhata sid; J *seid magoo tääinõ* (kas) sõid kõhu täis?; M *ahõd mağgõo tääin süüvvä, nüd on laiskuz mennä tõõle parkisid mao täis* (süüa), nüüd ei viitsi (nüüd on laiskus) tööle minna; Lu *sai perkelee mako tääin* sai kõva kõhutäie (maotäie); P *suurõõ magookaa* suure kõhuga (inimene); J *paksuu magoka* paksu kõhuga (inimene); 2. magu желудок; P *vattsaz on makonahka, mako* kõhus on magu; Lu *ku lehmä tapõtaa, siis mako pessää, siiz jutõllaa vattsamakonahka, sitä süüvvää* kui lehm tapetakse, siis magu pestakse (puhtaks), siis öeldakse: magu (maonahk), seda süüakse; J *petšõŋkad i lohõõid, mako nahka* maksad ja kopsud, magu (maonahk); ■ Lu *tõmmattii žiivatal mako maala, lastii mako maal* tõmmati loomal magu maha, lasti magu maha (= loom tapeti); M *karjušši tetsi laavotšikaa tütterelee mağgõo* karjus tegi kaupmehe tütre lapse (kõhu ette); Lu *alusõõ mako on paksup kõhta alusõl* purjelaeva „magu” on paksem koht purjelaeval; Li *liika laita mako, kõhall onõ, etti eb menneiz ümperi* suurema arvu laidadega tehtud paat v. purjelaev, (siis) on (= püsib paat v. laev) otse, et ei läheks ümber. – Vt. ka *paksu-*, *vattsaa-*.

makoiz/a R-Reg., g. *-aa* = *makõiza*.

makonahka P M J *mako-nahk* J-Tsv. 1. magu желудок; P *vattsaz on makonahka, mako* kõhus on magu; M *lehmäll on satakõrtõn, siz on makonahka i mautšiv* lehmalt on kiidekas (sajakordne), siis on magu ja sooled; 2. maosein, kõnek. maonahk стенка желудка; J *makonahka žaaritõttii* maonahk(a) praeti. – Vt. ka *vattsaa-*.

mak/ovei P *-ovõi* ~ *-ove* ~ *-ofee* Lu *-offe* Li *-avei* (K L) *-afei* ~ *-afe* Li *-afee* Lu, g. *-ovei*: *-ovee* Lu 1. paaspäev (kirikupõha 1. VIII) спас Макка-

вей (церковный праздник); Lu *ennee makofeet eb annõttu süüvvä toorõtta omenaa enne paaspäeva ei lubatud toorest (= valmimata) õuna süüa*; Li *maod mentii makafenn маҳхаа* (uskumus:) maod läksid paaspäeval maa sisse; Lu *makovõi päivänn maod mennää маҳхаа* paaspäeval lähevad maod maa sisse; P *spass maksavei* paaspäev; **2.** Li seitsmemagajapäev prazdnik семи спящих ефесских отроков (4. VIII). – Vt. ka *spaass-*.

maks/a [< is] Lu, g. -*aa* **1.** maks печень; **2.** niisk молоки. – Vt. ka *mahsa, mahso*¹.

maks/aa Ra, pr. -*av* Ra, imperf. -*õ* matsuda (suu kohta) чавк/ать, -нуть; *jalka lapsav, a suu maksav vs. jalg tatsub, aga suu matsub*.

makso vt. *mahso*¹.

maku K-Ahl. L P M Lu J I (Kõ), g. *maguu* P Lu J *maguu* M **1.** maitse вкус; M *ai ku tuima on, bõõ miltissäid makkuu* oi kui mage (on), pole mingi(sugus)t maitset; Lu *haisu üvä i maku üvä on lõhn on hea ja maitse on hea*; Lu *jõka taloz on õma maku piimäll* igas talus on piimal oma maitse; M *näväd eb õltu nii valkõad, no magulta õltii makuzad javov* see ei olnud nii valge, kuid maitset oli maitsev jahu; M *puu võtab enneese, a tarelka eb võta; tãm on semperässä üvä, etti eb muuna makkuu* puu võtab (= imab) endasse, aga taldrik ei võta; ta on (kurkide vajutisena) sellepärast hea, et (ta) ei muuda (= ei riku kurkide) maitset; M *soolaa pannaz makkuu möö soola pannakse* (toidusse) maitse järgi; Lu *rooppaa tehliää piimääkaa, piimässä i veessä, i võita panna magussi* putru tehakse piimaga, piimast ja veest, ja võid pannakse maitseks; Lu *soolaa maku on leiväl* leival on soola maitse; Lu *kuumutõtaa tšivi varrissi, panna katagaa õhsijee päälle i taki-m put'o-m võtap kehnoo maguu poiz* kuumutatakse kivi kuumaks, pannakse kadakaokste peale ja sel viisil võtab (hautamine puunõult) halva maitse ära; M *vãntselä maku* vänge maitse; Lu *prof'i-vnõi maku* vastik maitse; **2.** maitselisand (valmistatavatesse toitudesse maitseks lisatav toiduaine, harilikult koor, või, taimedõli, pekk, rasv või muu rasvaine) вкусовая надбавка (обычно добавляется сметана, масло, сало и пр.); Lu *maamunat tšihutõtaa, koori võtõtaa poiz, leikotaa peenissi paloissi, panna makkuu sekkaa, sis se on maamunalohko; maku on koorõ ja või kartulid keedetakse, kooritakse* (koor võetakse ära), lõigutakse väikesteks tükkideks, pannakse maitselisandit sekka, siis see on kartuliroog; maitselisand(id) on hapukoor ja või; ■ M *ai ku tãm aizõb üväle magulõ* oi kui hästi see lõhnab! – Vt. ka *maisti*.

makuin J-Tsv., g. -*zõõ* J -maitseline, (mingit) maitset, (mingi) maitsega имеющий (какой-либо) вкус; *proovvakk tšeelee päälee, saatko arvoa, mikä makuin on* proovi keele peal(e), kas saad aru, mis maitse(ga) on? – Vt. ka *magukaz*.

makuza Kett. K-Ahl. P M Kõ Lu I (Ra) -z J-Tsv. *Mákuza* Pal.₁ K-reg.₂, g. -*zaa* P Lu J **1.** maitsev вкусный; J *sveeziiss ahvõnoiss keitetä makuza suppia* värsketest ahvenatest keedetakse maitsvat suppi; Lu *murja muna on makuza muna, vesikõz muna eb õõ makuza muna* mure kartul on maitsev kartul, vesine kartul ei ole maitsev kartul; J *koorõusk ja rapuusk kõik-kaz makuzõpat kalav tint ja rääbis* (on) kõige maitsvamad kalad; Lu *joulu päiviil vätši ookaz ja üvvää sei, üvvää ja makuzaa* jõulupäevadel rahvas puhkas ja sõi head, head ja maitsvat; Kõ *nii on makuza, etti suus sulav* on nii maitsev, et sulab suus; M *tšiiress jõvvub i makuza süüvvä* (see toit) saab kiiresti valmis ja on maitsev süüa; **2.** fig. magus (hea, mõnus, meeldiv) сладкий (хороший, приятный); J *makuzat unt magat* magusat und magada; J *ah mikä tänävä makuz löülü (saunõz)* ah mis magus leil (on) täna (saunas!); M *sis tãm üvvii turpoov i leeb makuza aisu, üvvii nõõb aisõmaa azõ* siis see (= puunõu) turbub hästi ja (sellesse) tuleb hea (magus) lõhn, nõu hakkab hästi lõhnama; **3.** Kett. imal, lääge безвкусный, приторный; ■ J *makuzaa jutukaa meez libeda keelega* (magusa jutuga) mees. – Vt. ka *makoiza, makõiza*.

makuzassi M maitsvalt вкусно; *tãmä mizzeit teeb, nii maailmaa makuzassi* (kui) ta midagi (= mingi söõgi) teeb, siis väga maitsvalt.

makuvesi (Ra) fig. õlu пиво; *keitãn õrassa olutta, makuvettä maltaiss* rl. pruulin odrast õlut, õlut linnastest. – Vt. ka *mallazvesi*.

makõa Kett. K L P M-Set. (R-Lõn.) *makõõ/a* M S vdj I (Ma) -*õ* Ko-Kett. *makkõõ/a* Po Lu J Ku -*ia* Lu -*aa* Ra J -*a* J-Tsv. *Makea* Tum., g. *makõa* adj., subst. magus (ka adj. fig. hea, mõnus, meeldiv) сладкий (также в переносном значении – хороший, приятный); сладость; P *lid'entsad om makõav* siirupikompekid on magusad; I *miä jõi makkõata tšaaजूa* ma jõin magusat teed; J *makkad omenõd – niku suuk-kuri* magusad õunad nagu suhkur; Lu *vanas koivuz eb õllu nii makkia mahla, noorõz õli makkia*pi vanas kases ei olnud nii magus mahl, noores oli magusam; J *makkaat vettä suukkurilla* tehtii siirupit (magusat vett) tehti suhkru-ga; M *makkõa söömä* magustoit; L *tãnävä on makkõa paaru* täna on (saunas) magus leil; P *tüttärikko õrtsãhtii makõass unõss üliez* tüdruk

ärkas magusast unest üles; L *makaa, makaa, maivrottõlõ, makõat kulta-unõd* rl. maga, maga, mõnule, magusad kulduned (= magusat, mõnusat und); M *musõp süttä, makõap mettä*. Uni (Set. 18) mõist. mustem kui süsi, magusam kui mesi (mustem söest, magusam meest)? – Uni; P *maassani vesi makõa* rl. minu maal on vesi magus; M *iiri innõa, a sitta makkõa* vs. hiir (on) vastik, aga sitt magus; J *õppõmizõ alku on ranjk, a lõppu makka* õppimise algus on raske, aga lõpp magus; P *tämä on mad'd'az, tahop pal'l'o makõat stivvã* ta on maiasmokk, tahab palju magusat süüa; Lu *magjõz on makkial* on maias magusa peale; M *apõoo makkõa* magusaharu; ■ M on *apõoo rokka i makkõa rokka* on hapukapsasupp ja värskekapsasupp; J *pulmiis karkat viinaa tehliä makkassi, ženih ja noorikk annõta suut pulmades tehakse „kibedat“ viina „magusaks“*: peigmees ja pruut annavad suud (= suudlevad); Po *tšüzüttii tehä makkõata* (pulumomme:) kästi teha „magusast“ (= nõuti, et peigmees ja pruut suudleksid). – Vt. ka *apoo-*

makõaperze: *makka-pers* J-Tsv. = *mad'd'as-perze*.

makõass: *-kassi* J-Tsv. fig. (mesi)magusalt, lipitsedes sladko, lъstivo; *makkassi pajattõma* lipitsema (mesimagusalt rääkima).

makõizla [?]: *makeisa* R-Lõn., g. *-aa* [?] fig. magus (hea, sulnis) сладкий, сладостный (хороший); *maammoni makeisa mahsoisa makauttajani* (Lõn. 186) rl. mu ema, mu magus üsas kandja (üsas magada laskja). – Vt. ka *makõiza, makuzä*.

makõrtlava ~ **-õva** Lu, g. *-avaa* **1.** magusavõitu сладковатый; *tänävã õllaa vähãizee makõrtõvãd leivãd* täna on natuke magusavõitu leivad; **2.** mage (vee kohta) пресный (о воде); *makõrtõva vesi* mage vesi. – Vt. ka *maikõrtava*.

mal'ari M J-Tsv., g. *-ii* J maaler маляр; J *mal'ari kraaskaap tara aitata* maaler värvib aiata.

malina L M I *mal'ina* M Lu J-Tsv., g. *-aa* M *mal'inaa* M Lu vaarikas, vabarn малина; M *malinav, mõnikkaad eellä-muinaa kutsuttii kasta marjaa võvvõrõd* vaarikad; mõned kutsusid ennevanasti seda marja v-d; M *vohomarjad on niku malinav, va musav* põldmarjad on nagu vaarikad, ainult mustad; M *malinaa tšai on üvä tšülmãssi* vaarikatee on hea külmetuse (külma) puhul; M *malinaa karvaa* vaarikavärvi. – Vt. ka *tara-*.

malinaasõõ M adv. vaarikale за малиной, по малину (наречие в форме илл-а от *malina*); *teemtä malinaasõõ läh(e)me* vaarikale.

malinaelkko M vaarikaõis цветок малины.

malinavarehña M vaarikakeedis малиновое варенье.

malinavarsi M vaarikavars стебель малины; черенок малины.

malinavesi M vaarikamahl малиновый сок.

mal'innik/ka Lu, g. *-aa* vaarikapõdsastik, vaarik малинник; *mettsã õli tään mal'innikkaa* mets oli vaarikuid täis.

malinofkõl'n Li, g. *-zõõ* = *malinovi*; *kupel'aa kukka on kahõllain, kõltõin i malinofkõin, sinin* [?] jaanilill on kahevõrviline (kahesugune): kollane ja vaarikavõrvi, sinine [?].

malinovi ~ **malinavõi** M *maal'inovõi* Po, g. *-i* vaarikpunane, vaarikavõrvi малиновый (по цвету); Po *brãgãtsiss tuli maal'inovõi kraaska* praakspuust sai (tuli) vaarikpunast värvi.

malitva P Lu Li J I *mal'itva* K L P S J *molitv/a* Lu I *mol'itva* I -õ Lu, g. *malitvaa* J *-aa* Lu palve; palvus молитва; молебен; L *babuška mal'itvaa ain lutsi* vanaema alati palvetas (luges aina palvet); P *vãtsi kõik laulab malitvoi* kogu rahvas laulab palveid; J *škouluz õpõtattii kõik mal'itvad* koolis õpetati kõik palved (selgeks); J *malitvaa sõnav* palvesõnad; I *kuusi nätelii, kui lahsi süntü, siz lahzõõkaa tšerikkoosõõ meni naizikko mol'itvalõõ* kuus nädalat pärast lapse sündi, siis läks naine lapsega kirikusse palvusele; Li *maarja õli lahzõõkaa malitvall* Maarja oli lapsega (kirikus) palvusel; ■ Lu *no meet kottoo, ni küll sillõ lugõtaa üvä molitvõ* no lähed koju, küll sa siis saad hea peapesu. – Vt. ka *mol'ebena, mol'enja*.

mal'itvennik/ka K, g. *-aa* palveraamat молитвенник.

malja (Ku), g. *-aa* Ku kauss, pott миска, горшок; *hãän rikko baabuškalt suuree maljaa* ta lõhkus eidel suure kausi. – Vt. ka *kasõ-*.

malk/ka M Lu Li (Ränk) *-k* J-Tsv. *-a* J-Must., g. *-aa* M **1.** (kuhja)malk слега (жердь, укрепляющая сено в стогах); M *malkat pantii kuhjaa päälee* malgad pandi kuhja peale; **2.** (katuse) harimalk гнёт (kozy на гребне соломенной крыши) J *malkõt panna katoõ arjõlõ* malgad pannakse katuseharjale; J *tuuli viskõz malkõt katoõ arjõlt mahaa* tuul viskas malgad katuseharjalt maha.

malkkapuu M (Ränk), hrl. pl. *malkkapuu* Ränk M (katuse)malk гнёт (kozy на гребне соломенной крыши).

mal'lakaakko J-Must. = *mal'lokaakko*.

mallasja Ra, g. *-aa* = *mallassei*; *mallasjann ajõttii lahsii riitassa alkoi võttamaa* suurel neljaräeval aeti lapsi riidast halge võtma.

mallaspäivä Ra Ku = *mallassei*.

mallas/se ~ **-e** ~ **-õ** (Ra), g. *-see* ~ *-ee* Ra

= *mallassei*; *mallasõn* tehtii kanevoo seemeniss kakku suurel neljapäeval tehti kanepiseemneist kakk (~ kook); *mallassee päivä* (~ *mallasee päivä*) on enipäivää nelläspäivä suur neljapäev on lihavõtteneeljapäev.

mallassei Ra, g. -i suur neljapäev великий четверг (на страстной неделе); *mallassei õli enipäivää nelläspäivä* suur neljapäev oli lihavõtteneeljapäev.

mal/laz I (Ra J) -lõz J-Tsv., hrl. pl. -taad J I linnas(ed) солод; I *siz nämäd nõisivad õrrailõ, sis šipattii maltaad* siis need (= odrad) läksid idanema, siis näpiti linnased (lahti); J *maltaat pantii ahjoosõd tšugunikaaka imessüümää. maltaad ahjoza õlivat kaks tunnia, imesütetii kaks tunnia* linnased pandi malmipotiga ahju imalduma. Linnased olid ahjus kaks tundi, kaks tundi lasti (neil) imalduda; Ra *keitän õzrassa olutta, makuvettä maltaiss* rl. pruulin odrast õlut, õlut linnastest; I *rüüs maltaad, rütsēed kasad veitee* rukkilinnased (saab), (kui) rukkid kastad vette (= niisutad); J *olutt ilm mallõz javoa evät keit* õlut ilma linnasejahuta ei pruulita.

mallazvesi J fig. õlu (linnasevesi) пиво; *maisa med'd'ee mallazvettä* rl. maitse meie õlut (linnasevett). – Vt. ka *makuvesi*.

mal/lata Lu Ku (R-Eur. J-Must.), pr. -taan Lu, imperf. -tazin Lu mallata, kärsida, kannatada терпеть, по-; Lu *mie m maltaa ootõllaa* ma ei malda oodata; R *anne aikka, malta kuuro* (Eur. 41) rl. anna aega, kannata hetk.

malli Lu Li, g. -ii Li kuju, mall; plaan образ(ец), форма, вид; план; Lu *seiliniгла on peenepi, liikiniгла on suurõpi, a seesama malli purjenõel on väiksem, liiginõel on suurem, aga (sel on) seesama kuju; Li oonõdõd õltii kõikk ühtä mallia* hooned olid kõik sarnased (ühte plaani, ühe plaani järgi tehtud); Li *uus škoulu tehtii uutta mallia* uus kool(imaja) tehti uue plaani järgi; ■ Li *millä mallia siä senee teiv* mismoodi sa selle tegid?

mall'okaakko J-Must. kassikakk филин. – Vt. ka *mall'takaakko*.

malošnit'sa Lu Ra, g. -saa Lu soor, suuvalge (imikutel) молочница (заболевание грудных детей); Lu *lahzõll õli malošnit'sa, uulõd i tšee-li õltii niku rahka* lapsel oli soor, huuled ja keel olid nagu kohupiim.

maltissaa/ssa (Li), pr. -B Li, imperf. -zi Li vaibuda (tormi kohta) стих/ать, -нуть (о буре); *tormi maltissaav* torm vaibub.

mama vt. *maama*.

mamk/a P M, g. -aa P M amm кормилица, мамка; M *meiltä tšäüiti petteriisee mamkann,*

imetättii lahsaa herrolt meilt (= meie külast) käidi Peterburis ammeks, imetati sakste lapsi; M *mamkalõd õsõttii jõka päivä puteli õlutta, etti õllõis enäp piimää* ammele osteti iga päev pudel õlut, et oleks rohkem piima.

mamk/o M, g. -oo = *mamka*; sünnüb *lahsi i koolõb, a emä meni mamkossi* sünnib laps ja sureb, aga ema läks ammeks; *vai mamkoll on kehno elo. tämä sööb veel parapõissi kui herra kas* ammel on vilets elu! Ta sööb veel paremini kui härra (ise).

mamma vt. *maama*.

mamm/u J-Tsv., g. -uu J mamm (lastek. mari) ягодка (в детском языке); *lahzõlõ va jutõlla: tahot ko mammu* ainult lapsele öeldakse: kas tahad mammu?

mamo vt. *maamo*.

mamzelli J-Tsv., g. -ii J mamsel мамзель; *uhkaat tüttõä nagru-suill kutsuta mamzelissi* uhket tüdrukut kutsutakse narrimisi (naerusuil) mamsliks.

mañ/a Li, g. -aa lambatal ягненок.

man/aa J-Tsv., pr. -an J, imperf. -õn: -azin J = *manata*; *aissii tontti ku(i) on val'lu manama* oh sa pagan, küll on kange vanduma!

mana/ha Lu I -χα L P Li -h J-Tsv., g. -haa J -χaa Li munk; nunn монах; монахиня; I *ühsi manaha tšäüsi tšennätac talvõlla* üks munk käis talvel paljajalu; L *lieb minuu manaḡan õlla kõikk itšä mul tuleb kogu eluaeg mungana olla; J kazvotti enelles pitsäd ivusõd, niku manahõll* kasvatas endale pikad juuksed nagu mungal; P *manaḡa, näiss böllu mitäid väliä, õli naiz-elokaz vai miez elokaz* (munka v. nunna nimetati) m., neil polnud (nimetuses) mingit (midagi) vahet, (kas) oli naisterahvas või meesterahvas. – Vt. ka *manaška*.

manahtalassa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J mom. (korraaks rõvedalt) vanduda ругнуть; матюгнуть; *manahtaa kõrt, küll siis tüü etenev* vannu kord, küll siis töö edeneb. – Vt. ka *manaav, manassa, manata*.

manalla K-Al. R-Eur. R-Lõn., g. -aa manala преисподняя, загробный мир; K *se õli tooni pettelikko, petteli pieneltäni, manala maanitõli* (Al. 50) rl. see oli petis toonela, pettis mind väiksena, manala meelitas; R *ai sie tooni pettelikko, manala manittelikko* (Eur. 36) rl. oh sina, petis toonela, meelitaja manala.

manalainõ: -ne R-Eur., g. -zõd manalane (manala elanik) обитатель преисподней, загробного мира.

manaraasõõ vt. *maranaasõõ*.

mana/ssa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J = *manata*.

manastõri P M Lu J-Tsv. I *namastõri* Lu J-Tsv. *Намастырь* Tum., g. -ii J *namastõrii* Lu J klooster монастырь; P *manastõria* bõllu meil kloostrit meil polnud; J *manastõrid õliti õikõ rikkad* kloostrid olid õige rikkad; J *anti luvaa tsävve petšõrii namastõriz* andis tõotuse käia Petseri kloostri.

manaš/ka M Li (I) -k J-Tsv., g. -kaa M Li nunn монахиня; I *õlivad i manaškad* (enne-malt) olid ka nunnad; J *häälib niku manašk mussiis sõpoiz* käib nagu nunn mustis rõivais. – Vt. ka *manaha*.

man/ata P Lu -at J-Tsv., pr. -aan P -naan Lu -an J, imperf. -azin P Lu J I. *manada*, needa prokl/inatъ, -ясть, закл/инатъ, -ясть; Lu *miä sinuu mannaan* ma nean su (ära); Lu *tämä on manattu* ta on (ära) neetud; J *taita jumal minnua manas ku mill ebõõ miltäisstši tsaastia* vist needis jumal mu (ära), et mul pole mingi- (sugus)t õnne; 2. vanduda, kiruda; sõimata; rõvedalt vanduda; rõvedalt sõimata руг/ать- (ся), -нуть(ся), прокл/инатъ, -ясть; скверно-словить; J *manas tõiss kehoiill sõnoiill* sõimas teist halbade sõnadega. – Vt. ka *manaa*, *manahaassa*, *manassa*.

mand/olina ~ **-alina** Lu, g. -olina Lu mandoliin mandoliina; *gitari on suurõpi mandolina* kitarr on mandoliinist suurem.

mandõri Lu J-Tsv., g. -ii J *manner* материк; J *saarlaizõt tulti mandõrii ailia müümä* saarlased tulid mandrile räimi müüma; Lu *se on mandõri vätši* see on mandriarahvas; Lu *se on mandõri meez* see on mandrimees; ■ J *meek siä hitolõõ mandõrii, elä pettee* käi kuradile oma jutuga, ära valeta! – Vt. ka *maa*¹.

mañeri Kett. J-Tsv. *maaneri* L, g. -ii J *ma- neer*, komme манера, обычай; J *noh, see bõõ mañeri lavvaa takam peereskõll* noh, see pole (mingi) komme laua taga peeretada!; L *mi maa, se on maaneri* vs. milline (on) maa, selline on komme.

mañerka Lu I (J-Tsv.), g. -aa *manner*г бидон, манерка; Lu *mañerka on, kummal on katto i põhja ühellaizõd* *manner*г on (see), millel on kaas ja põhi ühesugused (= ühesuurused); Lu *sihee mañerkaa mahub vistõssõmmet litraa piimää* sellesse *manner*гusse mahub viisteist liitrit piima; J *kartõizõlt mañerkõlt lähsi põh- jõ väl'lä* plekk*manner*гult tuli põhi alt ära; J *mañerka krõšk* *manner*гу kaas.

mañerv/a Kõ, g. -aa = *mañevri*; *siel siñhee aikaa õlivad mañervad* seal olid sel ajal (sõja- väe)manõõvrid.

mañevri J-Tsv., g. -ii J (sõjaväe) manõõver маñевр (войск); *krasnoi selas tänävoonn* *taaz*

mañevriit pietä Krasnoje Selos peetakse tänavu jälle manõõvrid.

mañi-mañi I Ku *mañhi-mañhi* J ute-ute (mee- litussõna lammaste kutsumiseks) бьяша-бьяша (ласкательный позыв, которым подзывают овец); Ku *mañi, mañi, kutsuttii lammass* ute, ute – (nii) kutsuti lammast; I *mañi-mañi, tulkaa koitoo* ute-ute, tulge koju! – Vt. ka *mañu-mañu*.

mañifest/i J-Tsv., g. -ii J *manifest* манифест.

manil'irossi Lu *manillatross*, -kõis (manilla kanepist tross v. kõis) манильный трос, канат (трос или канат из манильной пеньки); *manil'irossi, meil kutsutaa rohkaap rohorossi* *manillatross*, meil kutsutakse (seda) rohkem kanepitrossiks.

mañiš/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J *manisk* манишка; *niku lidnaa poik, mañiškõt* *kaglõz* nagu linna- poiss, manisk(id) kaelas; *voott tšümme takaz meill i mooda sitä bõllu, jot poigõt piettäiz mañiškoit* *kaglõz* aastat kümme tagasi meil pol- nud seda moodigi, et poisid kannaksid manis- keid kaelas.

manit/taa Lu (K-Ahl. R-Eur. R-Reg.), pr. -an K -õn Lu, imperf. -in Lu *ahvatleda*; keelita- da, veenda соблазн/ять, -ить; угов/ариватъ, -орить; R *vaata vaata velvüeni kui pientä ei petettäizi matala manittatazi* (Reg. 15) rl. vaata, vaata, mu vennake (= peiuke), kuidas (sind) väikest ei petetaks, madalat (ei) ahvatletaks; R *medje(n) peeni suure petti, matala emoo manitti* (Eur. 32) rl. meie väike suure pettis, madal emakese ahvatles; Lu *mitä siä minnua manitõõ* mis sa mind keelitas!

manitõõlik/ko: *manittelikko* R-Eur., g. -oo adj., subst. *ahvatleja*, meelitaja соблазняющий, соблазнитель; *ai sie tooni pettelikko, manala manittelikko* (Eur. 36) rl. oh sina, petis toonela, meelitaja manala.

manitõõlla Lu (R-Eur.) *maanitõõlla* (K-Al.), pr. -tõlõn Lu, imperf. -tõlin Lu *maanitõõlin* K frekv. meelitada заманивать; K *se õli tooni pettelikko, petteli pieneltäni, manala maanitõõli* (Al. 50) rl. see oli petis toonela, pettis mind väiksena, manala meelitas.

mañ/koa Lu, pr. -gon Lu, imperf. -kõzin Lu = *mañkua*.

mañ/kua M Li J -kkua [sic!] J-Tsv., pr. -gun M Li J, imperf. -kuzin J *manguda* назойливо выпрашивать, простор. кланчить, вы-, по- прошайничать; L *mitä siä ain mangud* mis sa aina mangud!; M *elä mañgu niku mustalain* ära mangu nagu mustlane!

man/na: -n J-Tsv., g. -naa J *manna* манная крупа; *mann suurim roopakaa* *siütetä* *läsiviit*

ja peeniit lahsii manna(tangu)puद्रuga söödetakse haigeid (inimesi) ja väikesi lapsi.

mannajavo ~ mannõjavo Li = manna; velli tehtii ep suurimõssõ, a javossõ, mannõjavossõ i saijõjavossõ kõrt(i) tehti mitte kruupidest, vaid jahust, manna(jahu)st ja püülijahust (saiajahust).

mannarooppa M Lu mannapuder манная каша; M a siz nõisas tšihuttamaa mannarooppa, sinne panna piimää, võita, vähäkkõizõõ soolaa, saaxaria i vot senel roopal alkaas sõõttää aga siis hakatakse keetma mannaputru, sinna pannakse piima, võid, väheke(se) soola, suhkrut ja vaat selle puद्रuga hakatakse sõõtma (last).

mannasuurima M Lu = manna; M lahsilaillõ piti saavva mannasuurimaa lastele tuli hankida (pidi saama) mannat.

mannavelli Lu mann-velli J-Tsv. mannakõrt манная каша; J jämiä mann-velli paks mannakõrt.

manni vt. unni-, õnni-.

mañni-mañni vt. mañi-mañi.

mannisi Kr sageli часто.

mannõi Lu I, g. -i manna- манный (о крупе, каше); Lu eestää varraa ku algõttii süüttää, eb õllu kehnoa velliä mannõi javoss ennemalt, kui hakati varakult (imikut kunstlikult) sõõtma, (siis) ei olnud vedelat (lahjat) kõrti mannast; I mannõissa suurimassa nõizõõ tšihuttamaa rooppaa, piimällä mannast hakkann putru keetma, piimaga.

mansikaz, mansikõz vt. maazikaz.

mañzetiti J-Tsv., g. -ii mansett манжет(к)а; taña õmpõli kamal'ikalõ kruuzõvõss mañzetiti Tanja õmbles pluusile (~ jakile) pitsist mansetid.

mantsikaz vt. maazikaz.

mantsikka vt. maazikka.

mantiti M, g. -ii M mant, (hapu)koor сметана; talloo täti, anna manttia, anna piimää (mustlased manguvad:) talutädi, anna manti, anna piima!

mañu P Lu Li J-Tsv., g. -uu J (lamba)tall, voon ягнёнок; Lu mañu on lampaa poika voon on lamba tall; Li lampaa mañu lambatall. – Vt. ka voho-.

manufaktuura: -r J-Tsv., g. -raa riidekaup tkani, текстильные изделия; jok tooti tšüälää laafkaa manufaktuura. pitäis sittsaa õssa kas toodi külapoodi riidekaupa? Peaks sitsi ostma.

mañu-mañu P Lu = mañi-mañi; P mañu-mañu kutsuttii lampaita ute-ute – (nii) kutsuti lam-baid.

maoklaz Lu I -õz Lu J-Tsv., g. -kaa Lu J I ussi-

tanud червивый; Lu maokaz griba ussitanud seen; J maokkait omenoi evät süü ussitanud õunu ei sööda; I sigolõõ korjaad kane maokkaad, tarkod i sigalõõ süütäd sigadele korjad need ussitanud (õunad), raiud (katki) ja söödä seale.

maokeppi J-Must. (mingi tähtkuju название одного из созвездий; orig.: Mooseksen sauva).

maokkõin J-Tsv. (Kett. P) madokkõin M, g. -zõõ J madokkõizõõ M uss, röövik, vagel червь, червяк. – Vt. ka matokkain, matokkõin.

maotitaa: -taag I, pr. -an, imperf. -in = maottua; puuõuna alkõ maottaag õun hakkas ussitama.

maotitua Lu J (Kett. R-Len. Kõ-Len. Li), pr. -un Lu J, imperf. -tuzin Lu ussitama червиветь, за-; J liha om maottunnu astiaz liha on tünnis ussitanud; Li a kuza meez. meez maottu rl. aga kus (on) mees? – Mees ussitas (ära); Lu miä nii kaugaa läzin, taitaa miä kassee maotun ma olen nii kaua haige (olnud), vist ma ussitan siia.

mapsalta Lu, pr. -av Lu, imperf. -zi matsuda чавк/ать, -нуть; jalka klapsaab i suu mapsaab vs. jalg tatsub ja suu matsub.

maragoitaa Lu -ta J-Tsv., pr. -an: -õn Lu J, imperf. -in Lu J määrida марасть, за-, пачкать, за-; Lu siä et tširjuta, a maragoitõb sa ei kirjuta, vaid määrid; J maragoitti koko tširjaa määris kogu raamatu (ära); J tšen silt maragoitti t'etrõtkka kes sul vihiku (ära) määris?

maragoitõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← maragoittaa; elä maragoitõõ t'etrõtkkaa ära määri vihikut!

maraittaa Lu -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = maragoittaa.

marakatiti M Li J-Tsv. mara-katti J-Tsv., g. -ii ahv, pärdik; määrkass обезьяна, маргышка; M on jäänny niku marakatti on muutunud (inetuks) nagu ahv; Li marakatti on martyška määrkass on (seesama, mis) pärdik; J roojõkõz, niku marakatti räpane nagu määrkass; J lahzõ näko om paadzõttu niku mara-katill lapse nägu on määrdunud nagu määrkassil. – Vt. ka martõška.

maran/a K-Ahl. (P-Kett.), g. -aa maran лапчатка (K-Ahl. orig.: växt, som innehåller ett färgämne).

maranaasõõ ~ manaraasõõ K P adv. maranale (наречие в форме илл-а от marana); kõrtsit kõltaasõõ meneväd, maranaasõõ matkalõvad (Kett. 778) rl. künnivaresed lähevad kolda (= kollast värvi andvaid taimi tooma), matkavad maranaid korjama.

maranaza K-Ahl. adv. maranal (наречие в форме ин-а от marana); maranaza matkaeli (Ahl. 101) rl. käis maranaid korjamas.

marga M-Set., g. -aa M muna [?] яйцо [?] (orig.: laulusa: 'muna'). – Vt. ka *muna*.

margasafk/a Lu, g. -aa Lu kaaliumpermangaanaat марганцовокислый калий, разг. марганцовка.

margot/taa (Lu), pr. -av: -õv Lu, imperf. -ti impers. vastukarva olla v. käia, vastik olla быть не по нутру, против шерсти, противно; *ku inemin ep tee üvässi i miä näen, siz juttõõn, što minnuu kõig margotõv, ku tämä ep tee üvässi* kui inimene ei tee hästi ja ma näen (seda), siis ütlen, et mulle käib kõik (see) vastukarva, et ta ei tee hästi.

marh/a Lu (Salm.₂ Ra) -õ Lu *mahra* (M), hrl. pl. ad Lu Ra (Salm.₂) -õd Lu *mahrad* M narmas, narmad бахромы; Lu *marhad on rätel ja šarffil* narmad on rätel ja sallil; M *räitii serväzä õltii mahrad* rāti servas olid narmad.

marh/o Lu *mahro* (J-Must.), hrl. pl. -od Lu *mahrot* J-Must. = *marha*; Lu *šišköõdõv, niku marhod, ümpärikko ripuv* narmendab, nagu narmad, ümberringi ripuvad (ripub).

marhoit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J narmendavaks kulutada обтрёпывать, обтрепать; *kuzä siä nii räpälessi marhoitit kaatsaa ihat põlvviiss* kus sa (oma) püksisääred põlvist nii narmendavaks kulutasid?

marhõin J-Tsv., g. -zõõ J 1. narmaline бахромчатый; 2. narmendav обтрёпанный; *jupk on tullu alt marhõizõssi* seelik on läinud alt narmendama (narmendavaks).

marikaasša Li J *marikaš* J-Ränk *marigaašša* Ra marjapuder (puder imaldatud rukkijahust ja marjadest каша из ржаной муки и ягод); J *marikaasša tehtii ruis-javoss, pantii poolõssa vai jõvikassa, ühell oomnikkoa hämmenettii, sis pantii päivässi ahjoo, tõizõll oomnikkoa pantii marjad, takaas pantii ahjoo, õhtogonna vassa süütii* marjapuder tehti rukkijahust, pandi pohli või jõhvikaid (hulka), ühel hommikul segati, siis pandi päevaks ahju, teisel hommikul pandi marjad (hulka), pandi ahju tagasi, alles õhtul söödi; Ra *ku marigaašša tehtii, aattonn jo segattii rüüzjavoo soojaa vettee* kui marjaputru tehti, (siis) segati rukkijahu juba eelmisel õhtul sooja vette. – Vt. ka *marjakaasša, marjarooppa, mähtšä, mämmi*¹.

marikiisseli Ra = *marjakiisseli*.

marinoit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J marineerida мариновать, за-; *marinoitõtud aijõõriad om makuzõd* marineeritud angerjad on maitsvad.

marinootal/la: -l Lu adv. noodapüügil Marikari lähedal Lauga lahes на лове рыбы неводом в Лужском заливе около мели Марикари; *ta-*

riluutall tsäüiti marinootal Marikari lähedal käidi noodal (Mari-noodal).

maripää Ra = *marjapää*; *maripää ublikk õisikuga oblikas* (= õitsev oblikas).

marizikko J, g. -oo J = *marjazikko*; *mitä tüü minuu marizikoss tulitta korjaamaa* miks te minu marjamaalt korjama tulite?

mari-vatruška Ra marja-, keedisekoор пирог (ватрушка) с ягодами или с вареньем; *puna-maarjann tehtii mari-vatruškaa* maarjapäeval tehti marjakorpi.

marja¹ K R L P M Kõ Lu Li Ra J I Ku (Kett. Ja-Len. vdjI) -õ Lu J-Tsv. *Марья* Tum. Ii-reg.-1, g. -aa P M Lu Li J 1. mari, marjad ягода, ягоды; J *meill on saatu akkunallõ, siäll on marjat kõikõllaizõd* rl. meil on aed õues, seal on marjad igasugused; J *tšen kõig nõmmõd nõdgub, see kõig marjõd maissõõv* vs. kes kõik nõmmes (läbi) tallab, see kõik marjad maitseb; Lu *nii on naasti niku marjõ* kk. on nii ilus nagu mari; Lu *kuzä õli lõikkivo, siäl märkeni õhsa, sis siäl nõisi marja kasvõmaa* kus oli raiesmik, seal mädanesid oksad, siis seal hakkasid marjad kasvama; M *kassen mettsäs kazvap kõikõllaajun marja* siin metsas kasvavad igasugused marjad; I *miä suvva korjataa marjoo* ma armastan marju korjata; M *meemä korjaamaa marjoo, a tamarjoo akõmaa* läheme (metsa)marju korjama, aga aiamarju noppima; P *kopitti marjoi ruupuu-raapuu* korjas marju räpakalt (= korjas marju koos lehtede ja risuga); Li *marjalla on ripsid* marjadel on kobarad; Lu *võtin ühee kobraa marjaa* võtsin ühe peotäie marju; P *lillikaz on kõvassi apuo marja* lillakas on väga hapu mari; M *vohomarjad, makuzad marjad* põldmarjad, maitsvad marjad; Lu *se on müühäine marja, müühää valmisub* see on hiline mari, hilja valmib; M *valmiz marja* valminud (valmis) mari; K *kata-gaa marjoiss õlutta tšihutõttii* kadakamarjadest pruuliti õlut; P *rütsie-javoissa tehtii mämmiä, pantii kalinaa marjoi süämmie i süütii* rukkijahust tehti marjaputru, pandi lodjapuumarju sisse ja söödi; J *mustõlain võtti marjaa uzlaa* mustlane võttis marjakobara; Lu *mussa marja* mustsõstar; P *punan marja* (Len. 272) punane sõstar; M *kauniid marjad* punased sõstrad; J *varõz marjõd* kukemarjad; P *vohoo marja* sini-kas; K *vohoo marja ~ J karu marjõ* põldmari, põldmurakas; J *kurõõ marjõd* kuremarjad, jõhvikad; Lu *nüid miä marjaa tuskaa koolõn* nüüd ma suren marjamuresse (murest, et ei saa pimedana enam marjul käia); Lu *marja aika õli, miä jõka päivä tsäin mettsäs* oli marjaeeg, ma käisin iga päev metsas; M *ku eezä uutta joulua*

ovat puud härmääz, siis see leeb marja voosi kui enne uusaastat on puud härmäs, siis (see) tuleb marja-aasta; Lu *marjõ pehgod* marjarõdsad; **2.** haruoblika (marjataoline) õis цвeтoк щавеля (похожий на ягоду); Lu *marjapää on valkaa, kuniz böd valmiz. ku valmiz leeb, siz marja meep kauniissi* haruoblika õisik on valge (= rohekas), kuni pole valminud (valmis). Kui valmib (saab valmis), siis lähevad õied punaseks; Lu *kopitattii marjaa päät, kuivõtõttii i javõtõttii* korjati haruoblika õisikuid, kuivatati ja jahvatati; P *ublikkaa pudgyõ marja* oblika õied (= õisik); **3.** fig. mari; kullake, lapsuke; kallis, kallike, armsam (hellitusnimi rahvalauludes) ягoдкa, зoлoтoк, мильнiйкiй (ласковoe oбращение в народных песнях); J *miä menin marja muilõd mailõd* rl. läksin ma, mari, muile maile; J *mahto marjaa sünnütellä* rl. oskas marja (= lapsukese) sünnitada; Kõ *aika, marja, matkaa mennä* rl. (on) aeg, armsam, teele asuda (minna); Kõ *sinnua oottõp sinuu marja* rl. sind ootab sinu armsam; **4.** (kala)mari икра (рыбья); M *ko on emäkala, täll on süämmez marja* kui on emakala, (siis) tal on sees mari; M *emäkalal on marja, isäkalal on mahso* emakalal on mari, isakalal on niisk; Li *kalal om marja, a konnal on kuru* kalal on mari, aga konnal on kudu; M *aud'id vatsakkaad, marjaa vattsa täänä* kõhukad havid, kõht marja täis; P Li *marjaakaa kala* marjaga kala; J *marjõ kala* marjakala; K *kalaa marja ~ M kallaa marja ~ Lu J kala marja* kalamari; **5.** sääremari икра (голенная); M *siiz on jalgav: sääred, marja, põlvi* siis on jalad: sääred, sääremarjad, põlv; J *dublri sääree marjõd* jämedad sääremarjad; Lu *sääri marja* sääremarjad; ■ Lu *kumpa on paganaa vai kehnoo tavaakaa, sitä jutõllaa täüz marjõ, täüz marjakko* kes on kurja või halva iseloomuga, selle kohta (seda) öeldakse: täis mari, täis marjake (= on alles mari, on alles marjake)!; J *pää pal'õz niku perz marjõ* pea paljas nagu tagumik. – Vt. ka *bragattsi-, kala-, kalina-, karuu-, kataga-, kauniz-, klubnikka-, koira-, kriisi-, kukko-, kukoo-, lilli-, linnuu-, luu-, mesi-, mettsä-, mettsäsika-, muraga-, mussa-, mähtsä-, ori-, orja-, pehko-, perz-, pihlaga-, pihlaja-, poollaz-, põlto-, sigaa-, sika-, susi-, suõd-, sõssõrõ-, sääri-, taitšina-, tara-, tedree-, toomi-, toomõ-, tähti-, varõz-, viina-, viizen-, voho-, vohoo-*. – Vt. ka *maukko, mauku, mukkura, männä.*

marja² vt. *ivan-da*.

marjaa K P Lu Li Ra J I adv. marjule за ягодами; по ягоду (наречие в форме илл-а от *marja*); Li *ne mentii marjaa tänävä salamii, eb meilee*

jutõltu mittää need läksid täna salaja marjule, meile ei öeldud midagi; J *lehmät karjaa, lahzõd marjaa* lehmad karja, lapsed marjule.

marjaas/õd: -yõ M -yõg vdjl = *marjaa*; *naizikod meniväd mettsää marjaasõd* naised läksid metsa marjule.

marjainõ vt. *sõssõr-*.

marjakaasša Li = *marikaasša*; *puinõ naappa õli kaivõttu kotona, siittä süütiit rokkaa, marjakaasšaa* puust napp oli kodutehtud (kodus õnestatud), sellest söödi kapsasuppi, marjaputru.

marjakaz J -õkõz J-Tsv., g. -akkaa ~ -õkkaa J marjarikas, marju täis богатый, полный ягодами (о кусте); *põhgoz marjakkaaz* rl. marjarikkas põdsas.

marjakiiseli J (marja)kissell кисель (из ягод); J *maamuna javoa pantii marjakiiselii* kisselli sisse pandi kartulijahu. – Vt. ka *marikiiseli*.

marjak/ko Lu, g. -oo fig. marjake, kullake (naise või armsama hellitusnimi) ягoдкa (ласковoe oбращение к жене или любимой); *ku meez ja nain üväss eläväd, meez juttõdõb naiss marjakko, minuu marjakko* kui mees ja naine elavad hästi (= saavad omavahel hästi läbi), (siis) mees nimetab naist: marjake, minu marjake; ■ *kumpa on paganaa vai kehnoo tavaakaa, sitä jutõllaa täüz marjõ, täüz marjakko* kes on kurja või halva iseloomuga, selle kohta (seda) öeldakse: täis mari, täis marjake (= on alles mari, on alles marjake)! – Vt. ka *marjod, marjud, marjukkainõ, marjukkaizud, marjukkõin*.

marjakkõin: *marjõkkõin* J-Tsv., g. *marjakõizõd:* -zõd J marjake ягoдкa.

marjameez Lu marjade ülesostja скупщик ягод.

marjanik/ka Lu Li J, g. -aa Lu Li J marjuline человек, собирающий ягоды, ягодник, ягодница; J *marjanikad mennää mettsää* marjulised lähevad metsa; Lu *puuttuzin soosilmää, tahtozin uppoossa, no tõizõd marjanikõd jovvuttii appii* sattusin mülkasse, pidin uppuma, kuid teised marjulised jõudsid appi.

marjapaikka Lu marjapaik, -koht ягoднiк (ягодный участок); *üvä marjapaikka* hea marjapaik. – Vt. ka *marizikko, marjazikko*.

marjapehko Li marjarõdsas ягoднiй куст. – Vt. ka *mussa-*.

marjapiirga (I) marjaririkas ягoднiй пирог; *i marjapiirgo* [sic!] *tehtii* ja marjaririkaid tehti.

marjappuu (Kett. L Ra) *marjappuu* M Lu marju kasvatav puu või põdsas ягoднoе дерево или куст. – Vt. ka *brägättsi-, grüizi-, kalina-, koira-, orja-, taitšin-, viizam-, voho-*.

marjapää Lu Li hapuoblika õisik; hapuoblikas соцветие шавеля; шавель; Lu *marjapää on valkaa, kuniz bõõ valmiz. ku valmiz leeb, siz marja meep kauniissi* hapuoblika õisik on valge (= rohekas), kuni pole valminud (valmis). Kui valmib (saab valmis), siis lähevad õied punaseks; Lu *marjapää varsi* hapuoblika vars. – Vt. ka *koira-*. – Vt. ka *maripää*.

marjaripsi Lu marjakobar кисть, гроздь ягод.
marja-rooka Ra marjatoit пища из ягод; *puna-maarjann süüti marja-rookaa rohkaari* maarjapäeval söödi rohkem marjatoitu.

marjarooppa: marjõrooppa Lu = *marikaasša*; *pannaa marjaa, varii vettä, panna ruizjavoo, panna umpiahjoo, siis tulõb üvä, marjõrooppa, mähtsä* pannakse marju, kuuma vett, pannakse rukkijahu, pannakse suletud ahju, siis tuleb hea (toit), marjapuder.

marjas/sa Lu -s P adv. marjult (наречие в форме эл-а от *marja*); Lu *marjanikat tulla kottoo marjassa* marjulised tulevad marjult koju.

marjaza P M -az Lu -õz J adv. marjul за ягодами, по ягoду (наречие в форме ин-а от *marja*); P *d'eda tsäüp tsüntämäzä, a baba tsäüb marjaza a vohot karjaza* taat käib kündmas, aga eit käib marjul ja (aga) kitsed (käivad) karjas; Lu *miä suvazin marjas tsävvä* ma armastasin marjul käia; J *kuzapoolla tüü õlitta marjaz* kuspool te olite marjul?

marjazik/ko Lu Ra, g. -oo marjamaa ягодник; Lu *kuza on pal'lo marjaa, se jutõllaa marjazik-ko* kus kasvab (on) palju marju, seda (kohta) nimetatakse marjamaa(ks). – Vt. ka *marizikko, marjapaikka*.

marja-tara M viljaruuaed фруктовый сад; *õnarpuut kasvavad marja-taraz õnarpuud* kasvavad viljaruuaiaas.

marja-tsätsüü (Kõ) = *marjavakka*; *einä-tsätsüü on suur pärvakka einäkäa, siz on omenoikaa pärvõkkõ, sis teház mokomav peeneo marja-tsätsüüü* heinakorv on suur korv heintega, siis on õnakorv (peergkorv õuntega), siis tehakse niisugused väikesed marjakorvid.

marjavakka Lu Li J (peergudest) marjakorv корзина (из лучинки) для ягод; Lu *marjavakka on tehtü puhtaassi, on tehtü pärreessä* marjakorv on tehtud puhtalt, on tehtud peer(g)u-(de)st; Li *einävakka, gribavakka, munavakka, marjavakka, pärevakad* heinakorv, seenekorv, kartulikorv, marjakorv, (need on) peergkorvid.

marjaa-varsi J-Tsv. marjavars стебель ягоды.

marjavesi Lu Li marjamahl ягодный сок; Lu *marjavesi, mahl on koivuz* (see on) marjamahl, (aga) mahl on kases.

marja-viina: *marjõ-viin* J-Tsv. (marja)vein вино (из ягод).

marjavoosi M marja-aasta (marjarikas aasta) ягодный (богатый ягодами) год; *kui on väinaa ja uuvvõõ jouluu välillä puut härmääzä, siz leeb marjavoosi, i tamarjaa i mettsämarjaa kõikkõa leep pal'lo* kui jõulu ja uusaasta vahel on puud härmas, siis tuleb marja-aasta, nii aiamarju kui ka metsamarju, kõike tuleb palju.

marjod (K-Ahl. K-Sj. R-Reg. P-Al.) fig. = *marjub*; P *sinne tsüireess kutsutti, marjottani mainittii* (Al. 51) rl. sinna kiirelt kutsuti, mu marjakest mainiti; K *et lie löötü lehtüeni, maale pantu marjoni* (Ahl. 93) rl. (sind) ei löõda, mu leheke, ei panda (= löõda) maha, mu marjake; K *kummartaakka kultooni, maha assa marjoni* (Sj. 674) rl. kummarda ometi, mu kullake, maani, mu marjake.

marjud Kõ (K-Al. R-Eur. R-Reg.) fig. marjake, marjake (hellitusnimi rahvalauludes) ягодка, ясочка (ласкательное название в народных песнях); Kõ *velitõidän marjuttani* (~ *marjuttain*) rl. ülistan oma marjakest; K *viipüzit med'd'ee velline. leed lüütü, lehtüeni, maalõ pantu, marjueni* (Al. 51) rl. viibisid, meie velleke (= peiuke). Sind lüüakse, meie leheke, pannakse (= lüüakse) maha, meie marjake; Kõ *makaa, makaa marjueni, ookaile lehtilintueni* (Len. 225) rl. maga, maga, mu marjake, puhka, mu lehelinnuke. – Vt. ka *marjako*.

marjukkainõ J, g. -zõõ fig. = *marjud*; *matalainõ marjukkainõ* rl. madaluke marjake.

marjukkaisud (Ku-Len.) fig. = *marjud*; *miniiveni, marjukkaisuveni, lämmitä sauna sanatta, i vesi too verkkamatta* (Len. 294) rl. mu miniake, mu marjake, küta saun sõnata (= sõnatult) ja vesi too (midagi) lausumata (= vaikides).

marjukkõin Lu J, g. -zõõ fig. marjake, marjake (lapse v. armsama hellitusnimi) ягодка, ясочка (ласкательное название ребёнка или любимого ~ любимой); J *makkaa, makkaa marjukkõin, leppää lehto linnukkõin* rl. maga, maga, marjake, puhka, lehelinnuke; Lu *siä õõd minuu marjukkõin* sina oled minu marjake (= armsam). – Vt. ka *marjako*.

markata Lu, pr. -kaan Lu, imperf. -kazin Lu (trossi) markida, mähkida обм/атывать, -отать; *rosii õtsa ku panna tsüini, mikä panna pääle, on markka, õitsaa markataa* kui trossi ots pannakse kinni, (siis) mis pannakse peale, (see) on mark (mähis), otsa margitakse (mähitakse).

markit/ana M J-Tsv. (I) -õna Lu *Маритана* Tum., g. -ana M J I. ülesostja скупщик, перекупщик; Lu *tšen õssi i möi, sitä kutsut-*

tii markitõna kes ostis ja müüs, seda kutsuti ülesostjaks; I *markitanad õlivad, tsüllää müü ajõlivad, vazikkoo õssivad* olid ülesostjad, sõitsid mööda küla(sid), ostsid vasikaid (kokku); M *markitanad õsõttii lehmie i vazikkoo i veetii petterii elävältää* ülesostjad ostsid lehmi ja vasikaid ja viisid elusalt Peterburi; Lu *markitõnad lihaakaa torguittõttii* ülesostjad kauplesid lihaga; **2.** Tum. kaupmees купец, маркитант.

markitantiti J-Tsv., g. -ii J ülesostja скупщик, перекупщик; *isä möi lehmä markitantilõõ* isa müüs lehma ülesostjale.

mark/ka¹ Lu, g. -aa Lu (trossi) mark, mähis обмотка (на конце каната, троса); Lu *rossii õttsa ku panna tsiini, mikä panna pääle, on markka, õttsaa markataa* kui trossi ots pannakse kinni, (siis) mis pannakse peale, (see) on mark (mähis), otsa margitakse (mähitakse); Lu *ku rossi leikata kattsi, õttsa panna purjõ niitilä tsiini, ett ep purkajausiiz, sitä kutsutaa markka* kui tross lõigatakse katki, (siis) pannakse ots purjениidiga kinni, et ei hargneks, seda kutsutakse mark (mähis).

mark/ka² K-Ahl. Li (R-Reg.) -k J-Tsv., g. -aa J mark (rahaühik) марка (денежная единица); R *elä seizo dengas tähi elä maka markas tähi* (Reg. 15) rl. ära seisa oma raha pärast, ära maga oma marga pärast; J *õõtko siä nännü viro tuhatt markaa raha* kas sa oled näinud Eesti tuhandemargalist raha? – Vt. ka raha-.

mark/ka³ Lu I (J) -a M-Set., g. -aa M I (post)-mark (почтовая) марка; I *tširjaa pääle markkaa raav* kirja peale paned margi; Lu *pošti markka* postmark. – Vt. ka pošti-.

mark/ki (J), g. -ii = *markka³*. – Vt. ka pošti-.

markkinad L P M Lu Li I (J) pl. laat ярмарка; L *tuli-maarja, siz õlivat kattiloill markkinad* (kui oli) rukkimaarjapäev, siis oli Kattilal laat; I *tšerikossa lähemmäg, siiz meemmäg markkinoilõ* kirikust tuleme, siis läheme laadale; J *vot millõõ juttõõb nõisas viimää markkinoilõõ ärtšää suurta vaat, ütleb mulle, hakatakse suurt hõrga laadale viima; P ku miez bõlõ kotonn, siz naizikoll on markkinad* kk. kui mees(t) pole kodus, siis on naisel laat.

markofka M -vka (M) *morkofka* M-Len. -vka K S, g. *markofkaa* M porgand морковь, морковка; M *markofkoita isutamma* külvame porgandit (porgandeid); M *ku markofkat kohonõvad, tšidgomma* kui porgandit tõusevad üles, (siis) rohime (kitkume); M *siis kasvav soõrõa markofka* siis kasvavad suured porgandid; K *piiraga tehtii morkovkass* pirukas tehti porgandist.

markofkatšai M porganditee чай из моркови;

sõtaagalla möõ teimmä markofkatšaita, markofkad lõikkazimma, kroššizimma heenossi, sis kuivatimma, teimmä tšaita senessä sõja ajal me tegime porganditeed, porgandid lõikasime, hakkisime peeneks, siis kuivatasime, tegime sellest teed.

markotõlla J, pr. -tõlõn, imperf. -tõlin uhkustada, uhkeldada чеголять, важничать, кичиться; *emä tšiuutoo aivinaizõõ, mahaassaa markotõlla* rl. ema (andis) lõuendise särgi, maani(ulatuva) uhkeldada.

marl'a Lu, g. -aa = *marli*; *marl'a lousauz* marli(side) tuli lahti.

marli M Ra (J), g. -ii M Ra J marli марля; J *paamma vorogaa marlii süämmee kahõõ kaanõõ väliisee, suur tšivi päälle* paneme kohupiima marli sisse kahe kaane vahele, suur kivi peale; J *läpi marlii* läbi marli.

marmelaadi: -D J-Tsv., g. -dii J marmelaad мармелад.

marnii vt. *murnii*-.

marrasketto K P Lu = *marraskettu*.

marraskettu Lu Ra *marrõskettu* Lu marrask-nahk надкожица; Lu *miä õlin päivüzez, põlõtõlin entä, nüttä läheb marraskettu* ma olin päikese käes, põletasin enda (ära), nüüd tuleb marrasnahk (maha); Lu *marraskettu tšiskaub* marrasknahk koorub maha; Lu *ku kraappaad, ep tuõ veri, jutõlla, marrõskettu tuli* kui kriimustad, (aga) ei tule verd, (siis) öeldakse: läks marraskile (marrasknahk tuli maha).

marl'raz R-Lõn. Lu J -rõz Lu J-Tsv., g. -taa Lu **1.** õrn, habras, kergesti purunev; marrask-(naha kohta) нежный, хрупкий, ломкий; надкожный (слой, покров); Lu *se on marrõz riissa, se meev rikki* see on õrn asi, see läheb (kergesti) katki; J *raana praavivuh, marras kettu nõisi pääle* haav paraneb, marrasknahk tuli peale; J *pimmiäz iskezin lobakaa uhsõõ, kõig marrõs kettu tuli väl'lä* pimedas lõin lauba vastu ust, nahk läks üleni marraskile (kõik marrasknahk tuli maha); **2.** eluvõimetu, nõrk, surmale määratud (lapse kohta) обречённый, слабый, нежизнеспособный (о ребёнке); Lu *se on marrõz lahz, jutõllaa, tämä koolõv. marrõz lahs kaugaa eb elä* see on m. laps, öeldakse, (et) ta sureb. m. laps kaua ei ela; J *marraz lahs, ranjka lahs on marraz, koolõp peenennä m. laps, raske laps on m., sureb väiksenä; Lu varma ja pulskia lahsi on marraz, tämä tširee koolõv* paks ja turd laps on m., ta sureb ruttu.

marrazlahsi M Lu Ra m. laps, surmale määratud laps (paks, lõdva ihu ja suure peaga laps, kes kaua ei ela) ребёнок-нежилец, обречённый ребёнок; Lu *marrazlahs koolõp peenen m.*

laps sureb väiksenä; M *marrazlahsi on moko-ma raskaz, vetelä. eb nõis kaugaa elämää* m. laps on niisugune raske, vedel, (ta) ei ela kaua.

marraznahka M *marrõznahka* Lu marrask-nahk надкожица; эпидерма; M *oi kui lein tsäee, kõik marraznahka lähsi oi, kuidas lõin kää ära, läks üleni marraskile (marrasknahk tuli puha maha); M marraznahka nõis pääle mar-rasknahk kasvas (haava) peale.*

marš¹ I interj. marss марш; *ed ehig hülgetäg kamal'kaa da jupkaa, jo riigalõõ marš* (sa) ei jõua (veel) pluusi ja seelikut seljast ära võtta, (kui) juba (käsutatakse): marss rehele!

marš² vt. *murš-*.

marš/sia Lu J-Tsv., pr. *-in* Lu J, imperf. *-šizin* Lu J I. marssida маршировать; J *sõtamehed maršita platsill* sõdurid marsivad platsil; 2. Lu käia, kõndida ходить.

marššii Lu: *riisõd on vizgõttu rihez murššii ja marššii* asjad on visatud toas pilla-palla.

martii-puu Lu martinpoom (purjelaeval) мартингик (вид борма на паруснике); *martii-puu, siit lähetti štaakid, üks meni kliiverboomii, kaks tultii borttijõõ* martinpoom, siit läksid staagid: üks läks kliiverpoomi, kaks tulid par-raste külge. – Vt. ka *martõngiikka*.

martiška vt. *martõška*.

marti M Lu J-Tsv. (Ja-Len.), g. *-ii* Lu J märts mart; *Lu enne marttia merelt kottoo ep tul-tu* enne märtsi merelt (= merek alastuselt) koju ei tulnud; *Ja seitsettomal marttia* seitsmendal märtsil; M *martti kuu, tševät kuu* märtsikuu, kevadkuu; M *martti kuu, ärjää sarvõõ porottaja* kk. märtsikuu, härja sarve külmutaja (= märtsi-kuu külm võtab härja sarve ära); J *martti kuu ~ martii kuu* märtsikuu.

marttikuu M *martti-kuu* J-Tsv. märtsikuu, märts mart; M *panidorad möö tsülvämmä marttikuulla* tomatid me külvame märtsikuul; M *kahtšümmett viijjettomall marttikuuata õli blaagoviššapäivä* 25. märtsil oli paastumaarja-päev.

martõngiikka Lu = *martii-puu*.

martõnštaakka Lu = *martõnštaakki*.

martõnštaakki Lu martin- e. tamstaag (purjelaeval) мартингал (вид штагов на паруснике).

martõška Lu *-jška* Li *-iška* (J-Tsv.), g. *-õškaa* = *marakatti*; J *brüllisellä niku martišköd* uuliit torutavad huuli nagu ahvid; Li *marakatti on martyška* määrkass on (seesama, mis) pärdik.

mas/ka¹: *-k* J-Tsv. *maaska* (K), g. *mazgaa* J mask маска; J *nooristo tsäüp tsuudill mazgõt silmiil* noorsugu käib mardisandiks, maskid ees (silmil).

maska²: *mazka* J-Must., g. *mazgaa* = *moška*.

mas/la: *-õ* J-Tsv., g. *-aa* (taime)õli (растительное) масло; *posnoi (~ posloi) maslõ* paastuõli (= päevalilleõli).

maslentitsa ~ maaslititsa ~ -ts Lu, g. *-saa* võipuravik масленок (гриб); *maaslititsa on griba* võipuravik on seen.

masliiut/sa: *-ts* J-Tsv., g. *-saa* J *või-*, vastla-nädal; vastlad масленица.

massi/na K-Ahl. L S Lu Li J -n Ra J-Tsv. *Массина* Tum., g. *-naa* L Lu J I. rahakott, kukkur кошелёк; диал. мощна; Lu *ävitin massi-naa* kaotasin rahakoti; J *piä kult-rahad massi-nõz* hoiu kuldrahad kukrus; Lu *jäätä massinaa et paa* vs. *jääd* (sa) kukrusse ei pane; J *massin õmmõltu kõlmõss* tüküüss rahakott (oli) õmmel-dud kolmest tükist; Lu *rahaa massina* rahakott; Ra *pikkarain raha massin* väike rahakott; S *nahka massina* nahkkukkur; 2. väike kott, kotike мешочек; J *tubakk massin õlitši tilal pää vittsõz* tubakakott oligi voodipäitsis. – Vt. ka *luiska-, nahk-, raha-, tubakk-*.

masteri vt. *maasteri*.

mas'eroit/taa: *-ta* J-Tsv. *mastõroittaa* (Lu), pr. *-an*: *-õn* J *mastõroitõn* Lu, imperf. *-in* meis-terdada мастерить; Lu *maastõri mastõroitõb* meister meisterdab; J *mitä mas'eroitõit tehä?* – *tšüisijää pers-pulikka!* mida meisterdad teha? – *Küsiija* persepulka!

masterkoi J-Tsv. *masterskoi* Lu, g. *-i* J töö-koda мастерская.

maš/ina K L P M Kõ S Lu Li J I Ku (R Kõ Ja) *-yna* Kõ *-šina* Ja-Len. (I) *-in* J-Tsv., g. *-inaa* P M Lu Li J I. masin машина; Lu *mašinaa* *võij-jõtaa* *võitõõkaa* masinat määratakse määrede-ga; J *mõizõs kõik põllo-tüüt tehä mašinoikaa* mõisas tehakse kõik põllutõõd masinatega; L *mašinaakaa tappaass riigaa* rehte pekstakse (rehepeksu)masinaga; P *rütšied vizgattii ma-šinaakaa* rukkid tuulati (tuulamis)masinaga; Lu *lõnjõ kangõz veetii tälle, tämä siiz läpi mašinaa* tünnisütti *lõnjõ kanžkaa* villane kangas viidi siis tema kätte (temale), tema siis masinaga (läbi masina) vanutas villase kanga; Lu *parahoda meeb mašinaakaa* aurik liigub (auru)masinaga; P *võttivat požarnõi mašinaa i veiväd bruudaasyõ* (nad) võtsid tuletõrjepritsi ja viisid tiiki; J *tokarnoi mašin* treipink; J *õmpõluz mašina* õmblusmasin; J *viskauz mašin ~ viskamizõõ mašin* tuulamismasin; Lu *mašina* *võijjõ* masinaõli (-määre); 2. auto автомобиль, машина; S *sis pantii mašinaa, veetii kattilalõõ* siis pandi autosse, viidi Kattilale; Lu *d'ääd'ä pavluša* *tuõb mašinaakaa* onu Pavluša tuleb autoga; J *med'e* *tšüllää tootii pokoinikka*

mašinalla meie külla toodi surnu autoga; M *kahs mašinaa veetii parkkia* kaks autokoormat viidi (pajukoore)parki; **3.** rong поезд; M *eestee mašinaa böllu* varemalt rongi polnud; L *ku veimarni mašina alkõ tšävvä, mentii vaatamaa* kui Veimarni hakkas rong käima, mindi vaatama; I *piäv jõutuag mašinallõd* tuleb jõuda rongile; M *miä ajan mašinalla, rautteetä möö* ma sõidan rongiga, mööda raudteed; P *mašinaa tie* raudtee. – Vt. ka *bagr-, liha-, palo-, požarnoi-, riig-, tappamiz-, tappuz-, tünnisüz-, vil-laa-liüütši-, viskoiz-, vöi-, õmpõluz-, üi-*.

mašinavõi Lu masinaõli машинное масло; *mašinavõikaa vöijjõtaa mašinaa* masinaõliga õlitatakse masinat.

mašinavõjõ Lu = *mašinavõi*.

mašinis/ta Lu (Ja-Len.) -t J-Tsv., g. -taa Lu J masinist машинист; Ja *minua pantii mašinis-tassi* (Len. 235) mind pandi masinistiks.

mašijka M (I), g. -aa (väike) masin; õmblusmasin; hakkmasin машинка; швейная машинка; мясорубка; L *mašijko sis vet' vähä õli* õmblusmasinaid oli siis ju vähe; I *läpi mašijkaa lažzii, painii bulkkaa vähäine, soolaa paat sinneg, kahs munnaa* lasksin (liha) läbi hakkmasina, panin natuke saia, soola paned sinna, kaks muna.

maška Ke-Set., g. *mažgaa* Ke mära кобыла.

maššinatee Ja-Len. raudtee железная дорога; *mille õli tšümme vootta kõõz maššinatee tehtii viroosee* (Len. 255) ma olin kümneaastane, kui tehti raudtee Eestisse.

maššiu M-Set., g. -uu (naise suguorgan женский половой орган).

mašti/a Lu, g. -aa = *mašti*.

maštaapi Lu, g. -ii maštaap, mõõtkava масштаб, измерительная система; *on suur maštaapi i peen maštaapi* on suur mõõtkava ja väike mõõtkava.

mašti Lu Li J, g. -ii Lu Li J mast мачта; Lu *pannaa maštid alussõllõd* purjelaevale pannakse mastid; J *sie nüü kraappuu maštii* sa roni nüüd masti otsa; J *kase taitta onj galantsaa laiv, ku ned' d'e flakku maštiz* see on vist Hollandi laev, kui nende lipp on mastis; Lu *sis lastii poolõd maštii flaakku* siis lasti lipp poolde masti; Lu *galjasila on tongiikaa mašti* kaljasel on tengiga mast; J *lentäz laivaa maštii päälee* rl. lendas laeva masti otsa (peale); Lu *mašti tuli* mastituli. – Vt. ka *ahtõri-, esi-, šigari-, šstormi-, taka-, tšehs-, vööri-*. – Vt. ka *mašta*.

mašikanta Lu masti kand (masti alumine ots) нижний конец, основа мачты.

mašti/n Lu -nõ (Lu) -in J-Tsv., g. -zõd Lu -izõd J -mastiline, -mastiga -мачтовый; Lu *õli kahs*

maštizia venneitä oli kahemastilisi paate; Lu *ühs maštini* ühemastiline. – Vt. ka *kahs-, kõlmi-, ühs-*.

maštipesä Lu masti pesa (ava paadi põhjas masti paigaldamiseks) гнездо мачты.

mašti-tuli Lu mastituli мачтовый огонь; *mašti-tuli, valkaa tuli* mastituli, valge tuli.

mazilk/ka K-Ahl. -a Lu, g. -aa (määrimis-)pintsel, sudi мазила, мазилка (Ahl. orig.: sudd); ■ Lu *tšen entä patškaab ühtä perrää, se jutõllaa mazilka* kes end ühtsoodu ära määrib, selle kohta öeldakse m. (= määrkass).

mazurik/ka M J mazurnikka K Lu (J) mazurnikk I, g. -aa M (kõnek.) suli, kaabakas, masuurikas мошеник, плут, мазурик; J *tämä tšäi vähänaigaa zavodõz, eb õppõnnu mittäit, de siis tuli mazurnikõssi* ta käis vähe aega tehases (tööl), ei õppinud midagi, ja siis muutus suliks (masuurikaks).

mat' M: *mat' maatšixa* paiseleht.

mataa K-Ahl. roomata полз/ать, -ти (orig.: kry-pa).

matala K-Ahl. K-Reg. R-Eur. R-Reg. L P M Kõ Lu Li J I (Ra) -lõ Lu -l Lu J-Tsv. *Mámala* Pal.₂ *Mámána* K-reg.₂, g. -laa K P M Kõ Lu Li J I. madal (kõrguselt v. sügavuselt); lühike-sekasvuline, väike низкий (малый по высоте или неглубокий); низкорослый, маленький; J *tšülä takann kazvob matal pehkozikko* küla taga kasvab madal põõsastik; P *makajaa linad matalad* rl. magaja linad (kasvavad) madalad; M *tšentšä õli matala tšentšimüz* pastel oli madal jalats; M *kõrkõap ovõssa, matalap sika*. *Satula* (Set. 19) mõist. kõrgem hobusest, madalam seast? – Sadul; M *matalap maa rohta, pitšep metsää puuta. Tee* (Set. 18) mõist. madalam maarohust, pikem metsapuudest? – Tee; Li *painuttaaska, meil on uhzõd matalad* kummarduge, meil on ukсед madalad; J *matal vako* madal vagu; Lu *meree suuz on jõki matala* suudmes (meresuus) on jõgi madal; Lu *vesi on matala, matala vesi* vesi on madal, madal vesi; J *matal lumi* õhuke lumi; M *jõgõza on matala põhja, pääzeb jalgolla üli* jões on madal põhi (= madal vesi), pääseb jalgsi üle; J *kuza matalõd maad, siäll sood* kus (on) madalad maad, seal (on) sood; R *medje(n) peeni suure petti, matala emoo manitti* (Eur. 32) rl. meie väike suure pettis, madal emakese ahvatles; Lu *matala inemin on* on väikesekasvuline inimene; J *näd' d'e peres kõiki õlla matala kazvoka* nende peres on kõik väikese kasvuga; **2.** madal, odav (hinna kohta) низкий, дешёвый (о цене); J *matal int* madal hind; **3.** (päritolult) madal(at sugu) низкий по происхождению; M *herrad*

ep piettü entäz nii kõrkõassi, piettii aivoo matalassi entäz mõisnikud ei pidanud ennast nii kõrgeks, pidasid ennast päris madalaks; 4. madal (hääle kohta) низкий (о голове); J baassoill om matalõd äänev bassidel on madalad hääled; Lu tšen märänessi laulov, tšell on kehno, matala ja vinka ääni kes halvasti laulab, kel on halb, madal ja vinguv hää!; 5. subst. madal, (mere)-madalik мель; Lu meree süämez on matala, kutsutaa kehveli meres on madal(ik), kutsutakse kehvel; Lu laiva meni matalaa laev läks madalikule (madalale); J alusõd jäätii matalaa seisoma purjelaevad jäid madalikule seisma; J parahoda seizob matalaz aurik seisab madalikul; 6. (jõe)koole брод; J matalõss menimme jalkõzi üli koolmest läksime jalgsi üle; 7. subst. madal koht, madal maa низкое место, низина; J matalõs kazvop soo ein madalas kohas kasvab soohein; ■ Kõ maassa matalassa tām õli üvā inehmin maast madalast oli ta hea inimene. – Vt. ka väli-.

matalaasõõ: -yõ L adv. madalale низко; *tulõb ženixa esimeizess rihie i kummartaab matalaasyõ tuleb peigmees esimesena tuppa ja kummardab sügavalt (madalale).*

matalainõ J, g. -zõõ = matalikkõin; *matalainõ marjukkainõ* fl. madaluke marjuke(ne).

matalalla: -ll M Lu -la I -l Lu adv. madalal(t) низко; на заходе (о солнце); Lu päivä on matalall, ohtogo tuõv päike on madalal, õhtu tuleb; Lu aluz isub matalal purjelaev istub madalal(t) (= istub sügavalt vees); Lu ku pääsko lennäv maata müü, maata vass, matalal, siis sooviv vihmaa kui pääsuke lendab maad mööda, maadligi (vastu maad), madalal(t), siis ennustab vihma. – Vt. ka matalikkõizõlla.

matal/allõd M -õl Lu adv. madalale, alla низко; на заход (о солнце); M päivä laskõz matalallõd, piõb mennä koitoo päike laskus madalale, peab minema koju; Lu päivüv meni matalõl päike laskus (läks) madalale. – Vt. ka matalikkõizõllõ.

matalalita: -t Ra adv. madalalt низко; *ku kõrkaalt mennä, pal'lo lunt tuõv, a ku matalalt, sis vähä lund* kui (luiged) lendavad (lähevad) kõrgelt, siis tuleb palju lund, aga kui madalalt, siis vähe lund. – Vt. ka matalitõ.

matalapassi M madalamale, madalamalt ниже; *kummartõd, kummartõd matalapassi* kummarda, kummarda sügavamalt (madalamale).

matalassa vt. maass-.

matalik/ko Set. Lu, g. -oo Lu 1. (mere)madalik мель; Lu laiva on matalikkoz ep saa seilata laev on madalikul, ei saa purjetada; Lu reimarid näüttäväd matalikkoa meremärgid

näitavad madalikku; Lu matalikkojee päällõlaa jää-rünniv madalike peal on jääkuhjatised; 2. (jõe)koole брод; Lu matalikko kõhta, saab jalkaazõd mennä üli koolmekoht, saab jalgsi minna üle.

matalikko-lainõ Lu madalikuline (mere)madaliku kohal tekkiiv laine) волны на мели; *matalikko-lainõil siäl on vaahtoa* madalikulainetel seal (madalikul) on (palju) vahtu.

matalikkõi/n M J-Tsv. -nõ Ra, g. -zõõ J madaluke низенький; M *poholohana, tām on mokoma pikkarain matalikkõin kaukolo* pohemold, see on niisugune väike, madaluke küna. – Vt. ka matalainõ.

matalikkõizõlla M = matalalla; *päivä on matalikkõizõlla* päike on madalal.

matalikkõizõllõ M = matalallõd; *miä painuttaan matalikkõizõllõ i võtan* ma kummardan madalale ja võtan.

matalitõ Li = matalalta; *lintu lentääb matalitõ* lind lendab madalal(t).

mataloit/taa Lu -ta J-Tsv., pr. -an: -õn Lu J, imperf. -in Lu J madalamaks teha пони/жать, -зить, сни/жать, -зить; Lu *kõrkaa aita, piüb mataloittaa* kõrge tara (aed), tuleb madalamaks teha.

matal-tarellkka: -k J-Tsv. madal taldrik низкая тарелка.

matalu/z Li J-Tsv., g. -u Li -sõõ J 1. Li madalus (veetaseme kohta) неглубокость (об уровне воды); 2. J-Tsv. madalus [?] (orig.: низкость).

matal-vesi J-Tsv. madalvesi [?], mõõnavesi [?] мелководье [?], отлив [?] (orig.: вода стоит низко).

ma'eri Lu Li J-Tsv. *matteri* Lu, g. -ii J riie ткань, разг. материя; J *valka ma'eri tsiire paatškaub* valge riie määrub kiiresti; J *kats mi arvõ ma'eri, a ize nii kalliz* vaata, missugune hõre riie, aga ise nii kallis; Lu *tšuuhto tehtii hoikõssa matterissa* särk tehti õhukesest riidest; Li *heeno ma'eri* õhuke (peenekoeline) riie; J *bu-mažnoi ma'eri* puuvillane riie; J *viiruini ma'eri* ~ viirukõz ma'eri ~ polosaatõi ma'eri triibuline riie. – Vt. ka lõjka-.

materi/a M Lu Ra, g. -aa M Lu Ra = ma'eri; Ra *õsin materiaa kamal'ikassi* ostsin riiet jaki jaoks (jakiks).

ma'erial/a J-Tsv., g. -aa (ehitus)materjal материал (строительный); *eestä piüb ma'eriala saautta kokkoo, siiz vass alka oonõit ehittemä* enne tuleb hankida materjal kokku, siis alles hakata hooneid ehitama.

matikkõravvald: -t J-Must. pl. harkadra kast (raudpidemete komplekt harkadral) (комплект железных укрепляющих приспособлений

сохи) (orig.: pienemmat raudat aurassa). – Vt. ka *adramatikõn*.

matikõb vt. *adra-*.

matitsa vt. *maatitsa*.

mat/ka Kett. R-Eur. P M Kõ Lu Li Ra J I Ku (K Ja-Len.) -k K J-Tsv., g. *madga* P M Kõ Lu J teekond, reis; путь, путешествие; J *matka pittsää, tee roojakõz* rl. teekond pikk, tee porine; J *meil õli matka tultava* rl. meil oli tee(kond) ees; Lu *teill on matka tultu* teil on tee(kond) seljataga; Ra *oroi joysi, matka joutu* rl. täkuke jooksis, tee(kond) edenes; Lu *nõisi perrää suurõõ madga* haukaamaa hakkas pärast pikka (suurt) teekonda sööma; K *tšäüs ain pittsii matkoi* käis aina pikkadel teekondadel; K *pittsää matkaa tulimma* tulime pikka teed (= olime pikal teekonnal); J *harkita pittsää matka* sammutakse pikka teed; Li *miä tahon sillõ üvvää matkaa, õnnõlliissõ matkaa, õnnõlliissõ teetä* ma soovin sulle head reisi, õnnelikku teekonda, õnnelikku teed; Kõ *aika, marja, matkaa mennä* (on) aeg, armsam, teele asuda (minna); Lu *mehed jo laadiustii matkaa* mehed juba seadsid end teele (minema); Lu *miä meen matkaasõõ* ma lähen tee(konna)le; Lu *tämä on matkõz* ta on tee(konna)l; P *miä madgass tulin* ma tulin tee(konna)lt; M *eellä pajatattii vana rahvas nii: pittsää matkaa elä ruta mennä tuhkapäivää päivännä* ennemalt rääkis vanarahvas nii: pikale tee(konna)le ära rutta (minna) esmaspäeva(sel) päeval; M *kõikkõa võib tekkauta pittsääz madgaz* pikal tee(konna)l võib kõike juhtuda; J *miõn [= mie õõn]* tullut *pitsääs madgassa* ma olen tulnud pikalt teelt; J *taaz meep sinne, kaukaa matkaa* taas läheb sinna, kaugele teekonnale; Lu *õõn ku tuõb madgõssa, on higõz, sis piäp tallottaa* kui hobune tuleb sõidust (teelt), on higine, siis peab (teda) kõnnitama; ■ Lu *kunnõ piettä matkaa* kuhu te lähete ~ kuhu te olete teel?; Lu *miä ookazin, saan mennä matkaa* ma puhkasin, (nüüd) võin (jälle) liikuda (käima hakata). – Vt. ka *kauka-*.

matkalainõ J (K-Ahl.), g. -zõõ teeline, teekäija, reisija путник, странник, путешественник; K *etko nähñü matkalaisia* ega sa ei näinud teelisi?; J *kerääjät kankaa kutovad, matkalaizõt päätt pantii* rl. kerjajad koovad kanga, teekäijad tegid lõpu.

matkaõlla: -ella (K-Ahl.) *matkalla* (K P), pr. -õlõn, imperf. -õlin frekv. käia, matkata, rännata ходить, путешествовать, странствовать; K P *kõrtsit kõltaasõõ meneväd, maranaasõõ matkalõvad* (Kett. 778) rl. künnivaresed lähevad kolda (= kollast värvi andvaid taimi tooma), matkavad maranaid korjama.

matkoitõlla (Ra), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin Ra frekv. (teed) käia v. sõita, rännata, reisida странствовать, путешествовать; *tämä pal'lo matkoittõli* ta reisis palju.

mato Kett. K L P Pi Ke M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku (vdJl) *Mámo* Pal₂ K-reg₂, g. *mafoo* Kett. K Lu J Ku *mafoo* J *mafoo* L P *mahoo* (Pi Ke) **1.** madu, uss змея; I *a müü ühhee kõrraa õlimam mettsäz ni matoloja õli meet tääk kui pal'lo* aga ükskord me olime metsas, siis oli madusid mine tea kui palju; Lu *jutõltii, što matoill on kunikaz* räägiti (õeldi), et madudel on kuningas; M *tšivee alt tšiiiltaaja*. *Mato* (Set. 17) mõist. kivi alt kiilaja? – Madu; L *maod menevät perää viizenne mahaa* maod lähevad pärast ristiüendamispäeva maa sisse; Lu *mato sühizev* madu sisiseb; L *mato purõv* madu hammustab; J *kui mato pani, sis tarvis sooss võttaa muttaa* kui madu salvas, siis on tarvis soost võtta muda (maohammustuse raviks); Lu *mato niglazi meess* madu salvas meest; Po *mattoi lugõttii* madude (= maohammustuse) vastu loeti nõiasõnu; J *murud on mussiissõ matoissõ* rl. pudi on mustadest madudest; P *lentävä mato sei koko tšüelä väjje* (muinasjutust:) lohe (lendav madu) sõi (ära) kogu küla rahva; M *niglaaja mato* nõeluss; L *vahtšin mato on sõkõa i kurrõ* vaskuss on pime ja kurt; J *meill uzgota, jot ku va vaski mato niglaab, siiz on surm tšäez* meil usutakse, et kui vaid vaskuss nõelab, siis on surm käes; J *mafoo mürkkü meneb eteez* maomürk läheb (= kandub verega) edasi; P *täll õli üvä õõn, mafoo karvaa* tal oli hea hobune, maokarva; J *mattoi suku* maod, ussisugu; **2.** uss, röövik, tõuk, vagel червь, гусеница, личинка; I *puuõunaza on mato, gokaaz puuõuna õunas* on uss, ussitanud õun; P *rokkalintu lazzõv mokomaisii munõi i sis tulõvad maod* liblikas muneb selliseid mune ja siis tulevad röövikud; P *maod sis süövät kapusaa taimõd il'i kapusaa lehod* röövikud söövad siis kapsataimed või kapsalehed (ära); M *sõõd maitaa sõõd* vaklu; Lu *kapusaa mato* kapsauss; I *iovanaa mato; näväv peerrää vihmaa paissaavad, niku tuli* jaaniuss; need hiilgavad pärast vihma nagu tuli (= tulesäde); **3.** vihmauss, limukas дождевой червь; I *peentaroo kõõz nõsad, kañneita matoja pal'lo, pikkaraissia* kui kaevad peenraid, (siis on) need vihmausse palju, väikesi; Li *õñkikokka, mato panna õtsaa õngekonks, vihmauss pannakse otsa; J vihm mato* vihmauss; ■ Ra *mato süüib ammassa* hambas on auk (uss sõõb hammast); M *emä juttõõv, etti tütar on nii paskatavolliin, etti sõõp süätä pahapõss* ku mato ema ütleb, et tütar on nii

õel, et sööb südant hullemini (halvemini) kui uss; Lu *värttän maod on ümmärkõizõd, õtsat teräväd* solkmed on ümmargused (= ruljad), otsad on teravad; Lu J *õhki mato* vihmauss; Lu *jevi-mato* ~ J *raut-mato* (vere)kaan; J *opõizõd mato* hobukaan. – Vt. ka *jevi-*, *kapuss-*, *karva-*, *maa-*, *meri-*, *mussa-*, *nigla-*, *šnääkki-*, *šnääkkä-*, *tuli-*, *tõukko-*, *vahtši-*, *vahtšiaz-*, *vatts-*, *vesi-*, *vihma-*, *värttän-*, *õngõõ-*, *õntši-*, *üü-*. – Vt. ka *maattah*.

matokkai/n Lu (Kõ) *-nõ* Kõ Ra *-ne* J-Must. *Мáооока́й* Pal.₂ Ii-reg.₁, g. *-zõd* Lu 1. Lu Ra J-Must. uss, röövik, tõuk, vagel червь, червяк, гусеница, личинка; 2. Kõ vihmauss, limukas дождевой червь; ■ Lu *näet kuz on matokkain, eb anna tüütä tehä* (lapse kohta öeldakse:) näe(d), kus on tüütus, ei lase tööd teha. – Vt. ka *toukko-*, *vihma-*. – Vt. ka *maokkõin*.

matok/ko M, g. *-oo* M vihmauss, limukas дождевой червь; *matokod ovad maaz, kummaakaa õntšiaz ovad matokod* vihmaussid on maa sees; millega õngitsetakse, (need) on vihmaussid.

matokkõi/n M Lu Li Ra J-Tsv. (I-Len.), g. *-zõd* M J 1. uss, röövik, tõuk, vagel червь, червяк, гусеница, личинка; Li *i omenaza on matokkõin* ka õunas on uss; Lu *matokkõizõd süüvät kapusad, kapusaa lehtoja* röövikud söövad kapsad (ära), (sõõvad) kapsalehti; Lu *kapusaa matokkõizõd* kapsaussid; Ra *unilinnuu matokkõizõd* liblika tõugud; Lu *jaani matokkõin* jaaniuss; 2. Lu vihmauss, limukas дождевой червь; 3. J-Tsv. maoke zмейка. – Vt. ka *maokkõin*.

matokoko L maorundar, -kuhi скопление (куча) змей; *velli õli mennü matokoguo peäle* vend oli sattunud (läinud) maoruntra peale.

ma'olain vt. *kurkipää-*.

mato-peremmeez M ussikuningas (rahvaluu-les, muinasjuttudes) король змей (в фольклоре, в сказках).

matozik/ko M, g. *-oo* adj. mao-, ussirohke змеиное (обжитое змеями); *meil on ühs tokoma matozikko paikka* meil on üks selline maorohke paik.

matrosii-štanav Lu madrusepüksid матросские брюки; *matrosii-štanav õltii, kahõza poolla avvausti avõ, ne õlti jo pühäštanav* madrusepüksid olid, kahelt poolt olid (sääre)lõhikuga, need olid (siis) juba pühapäevapüksid.

matros/si Kõ-Len. Lu J I (Ja-Len. Li) *matrussi* M, g. *-ii* Lu Li J *-sii* Lu madrus матрос; Lu *ku miä õlin kaptenin, mill õli matrossi, tämä õli süümäri, sei kahõd mehee vassaa* kui ma olin kapten(iks), (siis) oli mul madrus, ta oli sõõmar, sõi kahe mehe eest; Lu *šineli, pušlatti i formenka onõ matrossijee sõpa sinel*, vormi-

kuub ja vormipluus on madruse rõivas; Lu *laivaz õllaa vanõpad matrossid i noorõpad matrossid* laeval on vanemmadrused ja nooremadrused; Kõ *esimein matrossi, palkka õli merellä rubla kahtsümmen kopekkaa* (Len. 222) esimese järgu madrus, (selle) palk merel oli rubla kaksikümmend kopikat; Li *matrosii tsuutto on viirukaz* madruse särk on vöödiline. – Vt. ka *sõtamehe-*.

matrõs/si J-Tsv., g. *-ii* madrats матрац, тюфяк; *poduškõssi rohkap kutsuta matrõssia* madratsit kutsutakse rohkem aluskotiks.

mat/sata Lu, pr. *-tsaan* Lu, imperf. *-tsazin*: *-tsõzin* Lu (keelt) laksutada, (keelega) laksu teha щёлк/ать, -нуть (языком); *miä tseeleekaa mattsaan* ma laksutan keelt.

matšalla M (Ja-Len.) *motšala* K, g. *-aa* niin луб, мочало; M *kañivass i matšaloiss punottii kammitsad* kanepist ja niin(t)est punuti kammitsad; M *mõrttsu on tehtü matšaloissa* (heina)märss on tehtud niin(t)est.

matšalka M Lu J I (Li) *-ka* Lu Li *matšalkka* P (K-Al.), g. *-aa* Lu Li I *matšalkaa* P (pesu)nuustik (hrl. niinest), matšalka мочалка; Lu *pessiistii muilaakaa i matšalkakaa* pesti end seebiga ja nuustikuga; Lu *hiuta matšalkall seltšää küüri* nuustikuga selga; K *motšalkad, paharaiskaizissa rogoškoissa* tehäs(sä) (Al. 22) nuustikud, (neid) tehakse viletsatest (= kulunud) roguskitest; J *matšalka õli suukkunass tehtü* matšalka oli kalevist tehtud.

matšalkaa-einä Lu karukold плаун, волконожье; *enne tehtii matšalkaa-einäss matšalkoja* enne tehti pesunuustikuid karukollast.

matšalõin M, g. *-zõd* M niinest, niine- лубяной, мочальный; *matšalõizõt postromkad* niinest trengid (veorihmad); M *mõrttsu on tehtü matšaloissa, matšalõizissa rihmossa* (heina)märss on tehtud niin(t)est, niinenõridest.

matška Lu Li *-õ* Lu, g. *-aa* Lu Li kartulipuder (ahjuroog pudruks tambitud kartulitest) густое картофельное пюре; Lu *koorittu maamuna tšihutõta, survotaa, petšeleekaa survotaa, pannaa laatkoo vai rehteel, pannaa soolaa i makkua tooš pannaa, se on matškö* kooritud kartul(id) keedetakse, tambitakse, nuiaga tambitakse, pannakse savikaussi või pannile, pannakse soola ja maitselisandit (koort, võid jne.) pannakse ka, see on kartulipuder; Lu *maamunavelli on vetelä, piimää on pantu vai vettä, a matškö on jämmiä* kartulipüree on vedel, piima on pandud (hulka) või vett, aga kartulipuder on paks. – Vt. ka *maamuna-*. – Vt. ka *maamuna-rollo, muna-kakko*.

mat/taa M, pr. *-an*, imperf. *-õn* kinni katta;

(kõvasti) sulgeda покрыва/ть, -ть, закры/вать, -ть (наглухо); *tšuguna matõttii tšiin* malmpott kaeti (kõvasti) kinni.

matteri vt. *ma'eri*.

mat'ti¹ J, g. -ii J matt осьмерина; *ittüü kopitat-tii matti naizõssa* linnaseid (ühiseks õlleteoks) koguti matt naise kohta.

matti² vt. *nimeto-i*.

mat'tsa Lu, g. -saa Lu (mere)muda, -kõnts (морская) тина, ил, грязь; *meree mattsa* meremuda, -kõnts.

mat'tsaa (Lu-Must. J-Must.), pr. -sav Lu J, imperf. -tsazi matsuda чмокнуть; *jalga kui platsab, nii suu matsab* (Must. 160) vs. kui jalg tatsub, siis suu matsub.

mat'tu Lu Li J-Tsv., g. -uu Lu J (õlest v. niinest [?]) matt мат (соломенный или лубяной [?]); Lu *matu on õlgõssa tehtü* matt on õlgedest tehtud; Lu *kui õli kõva tšülmä, pantii akkunal matu* kui oli kõva külm, pandi akna ette matid; Lu *talvõl mattujõkaa tukõtaa parnikkoja, a merel tukõtaa noottijja talvel kaetakse mattidega taimelavasid, aga merel kaetakse nootasid*; Lu *matut panna nootaa päälle kattõõssi, i luntõ veel panna mattujõd päälle varjossi, jott noott eb jäätüis* matid pannakse nooda peale katteks ja veel pannakse lund mattide peale varjuks, et noot ei jäätuks.

matukka R-Reg. P -õ Li: Li *õli enne õnniman-ni, õnnistõ mannistõ matukkö* rl.

ma'ulain vt. *kurikkpä-*.

matuška P M I *maatus'kõ* Lu -k J-Tsv., g. *matuška* P -kaa J 1. emake; (nais)pühak маменька, матушка; I *matuška pätnittsa* püha Paraskeva, emake Paraskeva (= pühak Paraskeva); 2. preestriemand, preestri naine попадя, матушка; Lu *ennee maatuskõ kutsuttii papii naisa* ennemalt kutsuti m-ks preestri naist; 3. ristiema крестная мать; P *no, poika meni tšüümääsie, kutsõ ba'uška* i *matuška* noh, pois läks kosja, kutsus ristiisa ja ristiema (kaasa); M *svaattattamaa meni matuška i õma emä i zeniimeez* kosima läksid ristiema ja (peigmehe) oma ema ning peigmees.

maukkaa vt. *maukkaa*.

maukko P Li, g. -oo = *maukku*; 1. P Li niisk молоки; 2. Li (kala)mari икра (рыбья).

maukko-vatts P fig. isakala (niisakõht) рыба-саец.

maukku Li (J), g. -uu Li 1. niisk молоки; Li *emäkalal on marja i isäkalal on maukku* emakalal on mari ja isakalal on niisk; Li *maukku-kaa kala* niisaga kala (= isakala); 2. Li J (kala)-mari икра (рыбья). – Vt. ka *marja*¹, *mukkura*, *mähnä*.

maukkua vt. *maukkua*.

maukutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. kräunutada (kassi) мучить кошку (orig.: доводить до мяуканья); *ohott on sill maukutõll kattia* on sul (ka) tahtmist kassi kräunutada!

mauttši Kett. Ränk L P M vdjI (I) -tši K-Ahl. J-Must. -kki J-Must., g. -tšii P M sool, soolikas кишка; L *vattsaz mauttšid lõhkõõvad* rl. kõhus sooled lõhkevad; P *ku tühjä mauttši jääb vattsasõõ, siiz nõõp kukkõ laulamaa vattsaza, vattsakukkõ nõõb laulamaa* kui kõhtu jääb tühi soolikas (= kui kõht jääb (pool)tühjaks), siis hakkab kõhus kukk laulma, kõhukukk hakkab laulma; M *lehmä mauttšiv* lehma sooled; M *nüt sain vähäkõizõõd mauttšii õttsaa* nüüd sain natuke (süüa) kõhusoppi (sooleotsa). – Vt. ka *napa-*, *perzem-*, *perä-*.

mauttšilohana Ränk sooleküna (puuküna soolte hoidmiseks) корыто для (хранения) кишок (при домашнем изготовлении колбас).

maõ Ränk K-Ahl. P M Lu Li Ra (Ja) *mae* Ku, g. *mat'õõ* P Ja *ma'tõõ* M -tõõ Lu Li -tee Ku luts налим; Ku *seel on kaikilais kallaa: havvid, ahvened, lahnad, viii'sikkaad, siz matteed, lohiv, särev* seal on kõiksugust kala: havid, ahvenad, latikad, viidikad, siis lutsud, lõhed, särjed; P *miä püüzin suurõõd matõõ* ma püüdsin suure lutsu.

maõkala M Lu *maõ-kala* Lu = *maõ*; Lu *maõ-kallaa toož veetii elävältä petterii* lutsu ka viidi elavalt Peterburi.

me vt. *mõõ*¹.

medal'i P J-Tsv. *metali* Ra, g. -ii J *metalii* Ra medal медаль; J *millõõ toož annõtti medal'i mälehtüisessi* ka mulle anti medal mälestuseks.

med'd'emä vt. *mõõ*¹.

mednikka: -k J-Tsv., g. -aa J vasksepp медник.

mednõi Po, g. -i vaskne, vask- медный; *mednõi raha* vaskraha.

meduz/a Lu, g. -aa meduus, millimallikas медуза; *meduzad on tševät poolõõ, kõnz on tüüni, perrää vee-kukkimizõõ* meduusid ilmuvad (on) kevade poole, kui on vaikne, pärast (mere)vee õitsemist.

medved'ka Lu, g. -aa Lu härghõõvel медведка (плотничий струг).

meebeli P J-Tsv., g. -ii J mööbel мебель; J *õh ham meill-tši meebeliä, järtšü de tubaretk* on ju meilgi mööblit – pink ja taburet.

meehus/ta Salm.₂ Lu -t Ra J-Tsv. *meeusta* (Li) -sa J-Must. (Ku), g. -taa J *meeustaa* Li -aa Ku (vadja naise) särgi alaosa подол рубахи (нижняя часть водской женской рубахи); Lu

tšuuuto tehtii hoikõssa matterissa, a sorriapõssa õmmõltii allaa, sitä kutsutti meehusta; nüüd on kambiiinee särk tehti õhukesest riidest, aga jämedamast õmmeldi alaosa (alla), seda kutsuti m.; nüüd on (selle asemel) kombinee; Ra meehust on õmmõltu tšiuutoo tšiin (särgi) alaosa on särgi külge kinni õmmeldud; Li meeustaa purki poiz, poikõzil tetši kaattasaa, tšuuuto jäi ilma meeustaa harutas alaosa (särgi küljest) ära, tegi sellest poisikestele pükse, särk jäi ilma alaosata; J kats ku sill meehust šizgotõp takka vaata, kuidas sul särgi alaosa tagant narmendab; J kaŋkõin meehust linane (särgi) alaosa; J tšiuutoo meehust särgi alaosa; ■ J tütõkkõin on emä meehustõs tšiin tüdrukuke hoiab ema seelikusabast kinni; Lu siä tulit pitämää meehustaa tšiin sa oled tossike, mitte mees (sa tulid naise seelikusabast kinni hoidma)!

meela vt. mella.

meelee vt. tšäzii-.

meeleemukai'n Lu, g. -zõõ = meelenalanõ; meeleemukain tšii meelepärane töö.

meelehe Lu = meelellää; *miä ku senee tein meelehe* kui meeleldi ma seda tegin!

meelellin Ja-Len. (P M Li-Len. J) -in (M Lu), g. -lizee = meelevä; Ja maria meelellin, ol'ga meelellin Maria (on) tark, Olga (on) tark; Li pojat poole meelelliset (Len. 301) poisid (on) poole aruga. – Vt. ka kerkeä-, mesi-, pool-, tülppä-, vähä-.

meelellää Lu meelsasti, meeleldi охотно; *miä tein senee tšii meelellää* ma tegin selle töö meelsasti (ära). – Vt. ka meelehe, meelessee.

meelenala/nõ (Lu). g. -zõõ meelepärane, meeldiv приятный, желанный; *miä saan pal'lo magata, meelenalass unta em makkaa, mill ain on tuska* ma saan palju magada, meelepärast und (aga) ei maga, ma olen ikka kurb. – Vt. ka meeleemukain.

meelessee Lu = meelellää; *miä meelessee tetšeizin* ma teeksin (seda) meeleldi.

meelet/oi: -õi ~ meel'etõi J-Tsv., g. -oi: -õi ~ meel'etõi J = meeletoo; *elä han siä, meeletõi, tago õmiiz lahsii* ära sa ometi, arutu, pekasa oma lapsi!

meelet/oo Lu -õõ M Lu -üü J-Must., g. -toma: -tõmää Lu 1. meeletu, arutu, mõistusetu, rumal неразумный, неблагоразумный, безрассудный, глупый; M tšeeletõõ meeletõõ tšilää möö ulkup. Bezbeñ (Set. 17) mõist. keeletu, meeletu hulgub mööda küla? – Margapuu; Lu kah-tšümmed vootta elid, meelee ävitið, hulikut ku meeletõõ kakskümmend aastat elasid, kaotasid mõistuse, käid ringi nagu arutu; M meeletõ lah-si, vai siä ed näe, etti siäl on võhheessaa vettä

rumal laps, kas sa ei näe, et seal on vööni vett!; 2. Lu hullumeelne сумашедший, безумный.

meelev/ü Kett. K-Ahl. R-Lõn. M Kõ J I (K-AI. K-Salm., R-Reg.) mielevä L P, g. -ää M tark, arukas умный, разумный, толковый; K meriveellä meelevässi, laukazveellä laaskavassi, kaivoveellä kauniissi (AI. 45) rl. mereveega targaks, Lauga veega lahkeas, kaevuveega kauniks; L liet sie mieleväpi da õnnõvapi õmiiz velliitä sa saad oma vendadest targemaks ja õnnelikumaks; M hullu pajatap tarkõpassi meelevää vs. hull räägib targemini kui tark; J tootii meilee meelevä miinna meelevällee vellelee rl. toodi meile tark minia, targale vennale; M nät, ko rahvaz õltii meeleväv vaat, kuidas rahvas oli tark; I ovad meeleväd rahvaav, tšir-juttivat pal'lo kniškoo (nad) on targad inimesed, on kirjutanud (kirjutasid) palju raamatuid; M meelevä inehmin tark inimene; M tämä on meelevä meez ta on tark mees; M meelevä, tarkka naizikko, eb õllu niku hõlõpää tark, arukas naine, ei olnud nagu tuulepea; M meelevä, viiaz lehmä tark, kaval lehm; M täll on meelevä pää tal on tark pea. – Vt. ka meelellin, meeloi.

meeli Kett. K R-Eur. M Kõ Lu Li Ra J I Ku Kr (Len. R-Lõn. P) -l'i J mieli R-Reg. L P J (K R-Lõn.) -l M Kõ Lu miel P miili Kõ-Len. Kl-Set., g. -lee M Lu J -l'ee ~ -l'e J -le R-Eur. mielee P 1. meel, mõistus, aru ум, разум, рассудок; M üvä, tšell on pal'lo meeltä pääz hea, kellel on palju mõistust peas; Ra sel inemizel rohkap õnnia mitä meeltä on pääz sel inimesel on rohkem õnne kui mõistust peas; M parta kazvap tšiiirepää ku meeli pääz kk. habe kasvab kiiremini kui mõistus peas; Li jumal eb antannu meeltä jumal ei andnud mõistust; Li emä annab lahzõl nännää suhõõ, a meelt ep paa pähääsee vs. ema annab lapsele rinna suhu, aga mõistust ei pane pähe; M mee parõp makaa, enäp meeltä leev mine parem maga (end välja), tuleb rohkem mõistust (pähe); J murhõss ävitti meel'e murest kaotas mõistuse; M meeli jo meni alaz mõistus on (vanadusest) juba alla käinud (= nõrgaks jäänud); Lu se inemin on vähäizee meelelt laŋkõnuð see inimene on natuke puuduliku mõistusega; M tämä eb elä õmall meelellä, tälle kui juðllaz, tämä nii tantsiv ta ei ela oma mõistuse järgi: nagu talle öeldakse, nii ta teeb (tantsib); M miä õmassa meelesä niku ajattõlin, etti kanni tullõisi parap tehä ma oma aruga nagu mõtlesin, et nii oleks parem teha; L pittsä ivuuz, a lühüd mieli vs. pikk juus, aga lühike aru; Lu meeltä paav õpetad (paned mõistust pähe); Lu pantu meel ep kestä vs. (pähe)

pandud mõistus ei püsi; Ra suurõõ meeleeka meez, ku on suur loba tark (suure mõistusega) mees, kui on suur laup; J vähä meel'ekaa vähe-se aruga; J ize noor, a vana-rahva meeli pääz ise noor, aga vanarahva mõistus peas; R et kuttšun naista nagretšissi, meessä meele poolikassi (Eur. 37) rl. (sa) ei nimetanud naist naerualuseks, meest poolerauliseks; 2. meel(elaad), hingelaad, loomus нрав, дух; K vot tämä eli õmaa ilozuukaa i üvää meeleekaa vaat, tema elas oma iluga ja rõõmsa (hea) meelega; J parõt-takaa meeltä (Must. 152) parandage meelt; 3. meel(eolu), tuju настроение; Lu seneekaa siä üvütäd meele sellega teed sa tuju heaks (= hüvitad pahanduse); Ra üvääle üvütetää meeltä, a pahalõõ pahanoitõtaa heale (inimesele) tehakse tuju heaks, aga pahale tehakse pahaks; M näd jo täll meeli vähäneb näe, juba tal tuju langeb; Lu millõ tuli üvää meeli ma muutusin rõõmsaks (mul läks meel heaks); M tänänn millõ on aivoo üvää meeli täna on mul väga hea tuju; M piäp tälllee antaa üvää meeltä teda tuleb rõõmustada; M ai ku miä sain üvää meeltä oi kuidas ma rõõmustasin!; I tämä niku üvää meele tuli ta nagu rõõmustas (= muutus rõõmsaks); Lu mie õlõn üvää meeliiz, jott tulitta mul on hea meel, et tulite; M lahs nii õli üvil-meeliä lapsel oli nii hea meel; M miä señnee tein üvääsää meelssä ma tegin seda heast meelest; J tein üvää meeleekaa tegin rõõmuga (heameelega); M võtti üvvi meeli vassaa võttis heameelega vastu; I a tämä rõhgaag nagrab, üvää meeltä nagrab aga tema naerab palju, naerab heast meelest; Lu mill on paha meeli, što en kerkinüd ommaa aikaa mennä, müühässüzin mul on paha meel, et (ma) ei jõudnud õigel ajal minna, hilinesin; K ku sikaa näed unõz, siz on pahaa meeltä kui siga näed unes, siis tuleb pahandust (on paha meelt); J mitä õõtta suruilla suilla, mitä meelille pahoillõ rl. miks olete murelike suudega, miks pahas tujus (pahal meelel)?; Kõ jäi paççoisii meeliise (tal) läks tuju halvaks; J nain alõizõ meeleka tuli kalmoilt kotto naine tuli haleda meelega kalmistult koju; P pall'o mesi mieli maailmaa tõi rl. tõi maailma palju rõõme (mesimeeli); J raskaa meeli mure (raske meel); 4. meel, tahtmine, soov (по)желание; P mill eb õlõ mielee perälline mul(le) ei ole (see) meele järele (meelepärane); Li millõ näüttiib, on minuu meelele mukainõ mulle meeldib, on minu meele järele; J õpõnõ ebõ õ tämä meelt müü hobune pole tema meelt mõõda; M söö, mikä on meeltä mõõ söö, mis on meeltmõõda; K eväd mennü üçtee mielie (nad) ei jõudnud üksmeelele; 5. mõte, meel мысль, замысел; Lu meeli

on kõikkia selväp mõte on kõigist kiirem; Lu miä tänävä üül en pannut silmää tšiin, kõikkõ-laiz meelet tultii makkajõz täna õõsel ma ei saanud (pannud) silma kinni, igasugused mõtted tulid lamades; Lu milla nõis nii meeli põlõmaa, sinne piäb mennä mul tekkis vastupandamatu mõte, (et) tuleb sinna minna; Lu täl ain laulud meelez tal on aina laulud meeles (= mõttes); Lu mikä siitiäl on meelez, se umalikkal on tšeelez vs. mis kainel on meeles (= mõttes), see joobnul on keelel; 6. mälu память; M en mälestä, kõrraz unostan, milla on lühüü meeli (ma) ei mäleta, unustan ruttu (kohe), mul on kehv (lühike) mälu; ■ P nii on pimiä, menet tšäzii mieli on nii pime, (et) lähed käsikaudu; (= tämä niku muiza meeliizä ta (on) nagu (peast) segane; Lu tämä on nii muiza meeliz, mikä hätä tuõb vai kõvassi on läsvivä ta on nii endast väljas, (kas) tuleb mingi häda (= õnnetus) või on (ta) väga haige; Lu heittümizessä on inemin muuz meeliiz kokkumisest on inimene ähmi täis; M tällä meni meeli mettsää tal läks mõistus segi; M ved' mennäz jo i meeled mettsää (vanadusest) läheb juba mõistuskki segi; Lu miä vaatan, sill on meeled va mettsää ma vaatan, (et) sul on mõtted üha laiali; M miä nii kõvvii ettüzin, etti menin meeleltä mettsää ma ehmusin nii kõvasiti, et mõistus läks segi; Ra menin meelelt väl-lää läksin peast segi; J tuli meele (ta) rahunes (= kogus ennast, sai enesevalitsuse tagasi); J meeli tšäüp ümper pea (mõte, mõtted) on segi; M mennäz jo meeled mettsää mälu hakkab juba nõrgenema; Ja kammarii johsos [= johsas] üvil meeliä lahzet (Len. 242) lapsed jooksevad rõõmsalt kambrisest; P tulimma kõikii kotuusyõ üviiz mieli tulime kõik hea tujuga koju; P ep tuõ kõikki mieliesie kõik ei meenu (ei tule meelde); M ep kuiniid johu meele juõlla kuidagi ei tule meelde õelda; Lu miä sill johutan meele, jott siä ed unohtaisiiz ma tuletan sulle meelde, et sa ei unustaks; J tulõta millõõ meele tuletaki mulle meelde; Lu bõõ i meelezä pole meeleski; J tee tüü väl'lää, kunis seizob meel'ee tee töö ära, kuni seisab meeles; M miä piän meelezä ma pean meeles; J jo nee on mentü silmiissä, vaa bõõ mentü meelese rl. need on juba silmist läinud, kuid pole läinud meelest; M vot ku unostin, vot ku meni meelest mettsää kase sõna vaat, kuidas unustasin, vaat kuidas see sõna läks meelest ära; J meelelt lajkõma ununema. – Vt. ka lahso-, paha-

meeli¹: mieli P meelega намеренно, нарочно.

meeli²: vt. tšäzii-

meeliillä vt. mesi-

meelikko vt. vähä-

meeliin ~ **-ne** (Lu) *-in* J-Tsv.: J *üvä meeliin* heatujuline, heas tujus. – Vt. ka *hullu-, kerkiä-, nõdr-, paha-, pooli-, suur-, vana-, vähä-, ühs-*.

meelittellä Lu, pr. *-telen: -teen* Lu, imperf. *-telin* Lu frekv. mõelda думать; *miä algan meelittellä* ma hakkam mõtlema.

meelittää (R-Lön.) *mielittää* (R-Reg.), pr. *-än*, imperf. *-in* (kedagi) rõõmustada [?] радовать [?], об- [?], по- [?]; *eb lie mielitettü vierad* (Reg. 53) rl. (pulma)võõraid ei rõõmustata [?]; *enneni meelittetü* (Lön. 184) rl. mu ema, rõõmustatu [?]. – Vt. ka *meelittää*.

meeliä vt. *üvil-*.

meelnits/a Al., g. *-aa* veski мельница.

meeloi J, g. *-i* = *meelevä*; *tootii meilee meeloi minnä* rl. toodi meile tark minia.

meelte/essä (Lu), pr. *-en* Lu, imperf. *-ezin: -zin* Lu mõelda, kavatseda (ka impers.) замы/шлять, -слить, намереваться; *miä meelteen sennee tehdä* ~ *milla meelteep sitä tehdä* ma mõtlen seda teha.

meeltiä [*< e?*] (J-Tsv.), pr. *-ib*, imperf. *-i* = *meeltiüssä*; *eb meelti millõ, ku siä sitä tüüt teet kojo-kui* mulle ei meeldi, et sa teed seda tööd kuidagiviisi (= teed seda tööd lohakalt).

meeltiüssä: *-ss* J-Tsv., pr. *-v* J, imperf. *-zi* J meeldida нравиться, по-; *millõ nii meeltiüb rahva laulu* mulle nii meeldib rahva(lik) laul.

meeltiüä (K-Ahl. K-Salm.), pr. *-lün* K-Ahl. *-ün* (K-Salm.), imperf. *-tüzin* meelduda, võlutud saada прель/щаться, -ститься, очароваться; *ihassuukkaa med'd'e enne, meelü med'd'e meelittäjä* (Salm. 772) rl. rõõmusta (ometi), meie ema, meeldu, meie meelitaja.

meeltiüä Lu (Kett. K-Ahl. R-Lön. R-Reg. M), pr. *-ün* Kett. M, imperf. *-zin* Lu **1.** meelduda, võlutud saada прель/щаться, -ститься, очароваться; K *en miä viivü viinosila, en miä meeltüne mesile* (Ahl. 95) rl. ei ma viivita viinadega, ei ma meeldu metesse; **2.** M meeldida нравиться, по-; **3.** Lu targemaks muutuda v. saada умнеть, по-.

meeltüssä Lu, pr. *-ün*, imperf. *-tüzin* Lu targemaks muutuda v. saada умнеть, по-; *miä algan meeltüssä* ma hakkam targemaks saama.

meelüiz M, g. *-hsee: -ssee* M hea uudis хорошая новость; *miä tämmää meelüin üvääkaa meelüssseekaa* ma rõõmustasin teda hea uudisega.

meelütellä M (K-Ahl. R-Lön.) *-lütellä* (K-Ahl), pr. *-üttelen* K R *-lüttelen* K, imperf. *-üttelin* frekv. **1.** meelitada заманивать, прельщать, соблазнять; K *siä mesii meelütteleet, siä viinoviivüteleet* (Ahl. 95) rl. sa meega meelitad, sa viinadega viivitad; **2.** (kedagi) rõõmustada

радовать, об-, по-; M *miä tahõn tätä meelütellä, tõin tälle toomussia* ma tahtsin teda rõõmustada, tõin talle külakosti.

meelittäjä K (R-Lön.) *mielittäjä* (R-Reg. P), g. *meelittäjä:* *-ää* P **1.** fig. meelitaja, hellitaja (ema hellitusnimi rahvalauludes) прельстительница, ласкательница (ласковое обращение к матери в народных песнях); K *ihassuukkaa med'd'e enne, meelü med'd'e meelittäjä* (Salm. 772) rl. rõõmusta (ometi), meie ema, meeldu, meie meelitaja; **2.** fig. kallim; meelitaja мил/ый, -ая, дорог/ой, -ая, избранни/к, -ца; прельститель, -ница, соблазнитель, -ница; P *minuu mesi meelittäjää tap [= tapa] on aivoo üvä* minu kallima (minu mesikeelil meelitaja) iseloom on väga hea. – Vt. ka *mesi-*.

meelittäjäin (R-Lön.) *meellittäjäin* ~ *-õin* [sic!] (K-Al.), g. *meelittäjäizee* dem., fig. meelitaja(ke), hellitaja(ke) (ema hellitusnimi rahvalauludes) прельстительница, ласкательница (ласковое обращение к матери в народных песнях); R *vai en mennüt mieltäs müöten meelittäjäiseni* (Lön. 185) rl. kas ma ei käinud sinu meele järele, mu meelitajake?; K *kui nõõn võõrai tsättä müö tsäimää tsästitiü, võõrai meellittäjäisiä meellittämää* (Al. 51) rl. (pulmaitkust:) kuidas hakkam võõraste (= mehevanemate) juhtimisel elama (käima), (ma) õnnetu, (kuidas) võõraid meelitajaid meelitama.

meelittää M (Kett. K-Al.) *mielittää* (L P) *-littää* (K-Al.), pr. *-ütän* Kett. M *mielütän* P, imperf. *-ütin* M **1.** meelitada, hellitada прель/щать, -стить, ласкаты; M *kui nõõn võõraita meellittäjäisiä meellittämää* (Al. 44) rl. (pulmaitkust:) kuidas hakkam võõraid meelitajaid meelitama; **2.** (kedagi) rõõmustada радовать, об-, по-; M *miä meelütän sinu* [sic!] *üvääkaa veestiikaa* ma rõõmustan sind hea uudisega; **3.** rahustada успок/аивать, -оить; M *mee siä meelütä lahs, elä anna itkõa* mine sina rahusta last, ära lase (tal) nutta. – Vt. ka *paha-*. – Vt. ka *meelittää*.

meerla Li, g. *-aa* mõõt(ühik) мера; *kappa õli meera, kuivaa mitattii, linnassa mitattii* kapp oli mõõt(ühik), kuiva (= kuivaineid) mõõdeti, linnaseid mõõdeti (karaga). – Vt. ka *mõõto, mõõttu, määrä*.

meereh M ruun мерин.

meernik/ka M-Set., g. *-aa* (teat. viina mõõt(ühik) мерник (известная мера водки); *tultii objoškad veetii tämmää nain, i vargasattii meernikka viinaa* (Set. 19) tulid teeröövliid, viisid (kaasa) tema naise ja varastasid mõõdu viina.

meerri vt. *meri*.

mees vt. *meez*.

meesa Кг ihu тело, плоть.

mees-kamal'kka (Кõ) meestepulus мужская блуза, мужская кофта; *teen i mees- i nais-kamal'kkoja* teen nii meeste- kui ka naistepuluse.

meeskuuma К М Lu I meesvader, ristiisa кум, крестный отец; Lu *tšen risitâb minuu lahsijje, ne õllaa naiskuuma i meeskuuma* kes ristivad (ristib) minu lapsi, need on naisvader (ristiema) ja meesvader (ristiisa).

meespooli S I (Ar. Kett.) -I K Kõ Lu *miespuol* К-Аl. *miespohl* Kr 1. mees, meesterahvas мужчина; К *ku miespuol nõisi naimaa, siiz laulõttii lauluuta* (Al. 58) kui mees hakkas naist võtma, siis lauldi laule; К *siz miespuoliilõõ kõikkiilõõ kušakav, a naizväelee .. rätikkõizõd* (Al. 31) siis meestele kõigile (kingiti) võõd, aga naistele .. rätikesed; Lu *meespool on kõvõpassi väär ku naispool* mees on (riius) rohkem süüdi kui naine; 2. adj. isane (looma kohta) samec; Kõ *meespool katti kõuts* (isane kass). – Vt. ka *meez*.

meespoolikko Ra mees, meesterahvas мужчина. – Vt. ka *meez*.

meespool-sika Kõ kult хряк; *kulli on üks lintu i kuitsuaz i meespool-sikaa, naispool on emikko k.* on üks lind ja (nii) kutsutakse ka kultu (isast siga), emane (siga) on emis.

meestia J, g. -aa koht место; *meere lainõ meestaa teev rl.* merelaine teeb kohta.

meestrenghi M sulane батрак; *meestrenghilõõ mahzõttii nellätsümmettä rubl'aa suvõss* sulasele maksti nelikümmend rubla suve eest (suvest).

meez Kett. K L M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku (R Pi Ke) *mees* Kr *meez* Kett. *miez* K L P M Li *miez* Po *miiz* Lu Kl *mies* Kr *mesz* Por. *Ми́зъ* К-reg.₂ *Ми́зъ* Ii-reg.₁ *Ми́зъ* ~ *Музъ* ~ *Миезу* Pal.₁ *Миець* Tum., g. *mehee* K S Lu Ra J Ku *mehhee* M Kõ I *meh'hee* I *meehee* Ku 1. mees, meesterahvas мужчина; К *taloza böllu meessä* talus polnud meest; К *tüütäret sõpõzivad mehii sõpõisõd* tüdrukud riietusid meeste rõivaisse; P *obraazaa kannõttii nelleä mehie* pühakuju kanti nelja mehega; M *meni vene ümperikko* i *uppozivad viimeisee meh'heessaa* paat läks ümber ja uppusid (kõik) viimse meheni; Lu *sei kahõd mehee vassaa, a ize eb õllu varma, ize õli kuivanõ* sõi kahe mehe eest, aga ise ei olnud tüse, ise oli kõhn; Lu *kõikkia on mehiz, kõikkia on i naiziz igasuguseid (kõiki)* on meeste hulgas, igasuguseid on ka naiste hulgas; M *meessä müõ i hatu* vs. mehe järgi (on) ka müts; P *sõna sõnass, miez mehess* kk. sõna sõnast, mees mehest (= meest sõnast, hõrga sarvest);

Lu *meitsülää meez* meie küla mees; M *umalikko meez* joobnud mees; M *sipo-siitiä meez* purukaine mees; M *tarkka meez* ~ *meelevä meez* tark mees; Lu *naizõlikaz meez* naisemees; Li *täüz meez, i suuri, i kõik üväd ne tavad* (ta on) täismees, on suur, ja (tal on) head kombed; Lu *meri meez* meremees; J *saum meez* sauna-mees; J *eväd võtõttu sõta mehessi, braakõttii* ei võetud sõduriks (sõjameheks), praagiti (välja); J *jahii meez* jahimees; J *nal'jaa mehe juttu paab nagrõma* naljamehe jutt paneb naerma; P *šuuatkaa meez* naljamees; I *tšüllää meez nõssi minnua* võõras mees tõstis mu (maast) üles; 2. mees, abikaasa муж, супруг; L *nuoriilõõ nuorikkõilõõ miessä* laaskavaata rl. noortele pruutidele (soovitakse) lahket meest; P *ku miez böldõ kotonn, siz naizikoll on markkinav* kk. kui mees(t) pole kodus, siis on naisel laati; L *nõizõ meheni ülielie* (itkust:) tõuse, mu mees, üles; Li *minuu meez* minu mees (minu abikaasa); I *meh'hee izälee i meh'hee emälee annõttii lahja* mehe isale ja mehe emale anti pulmakink; J *mehee suguz õltii kaksikõv* mehe suguvõsas olid kaksikud; Li *meez ja nainõ errostii* mees ja naine läksid lahku; Lu *meez ja nain on sika ja sitta* kk. mees ja naine on siga ja sitt; M *õli tām mehellä kahõlla mehellä* ta oli kaks korda abielus; S *esimeizell mehell elin kastõ-ššõmõtt* vooata esimese mehega elasin kaksteist aastat; 3. mees, inimene человек, «живая душа»; Lu *tänävä piäb mennä tüh'hee jeka meez, tänävä on ühtein tüü* täna peab iga inimene tööle minema, täna on ühine töö; Lu *vanad mehed jutõltii* vanad inimesed rääkisid; ■ Lu *ku õpõn taukõõz, siiz jutõltii: siä õõv nütte kalkajõ meez* kui hobune kärvas, siis õeldi: sa oled nüüd jalamees; Lu *se onõ täätäjä meez* see on külatark (teadjamees); J *nõito meez* nõid; Kõ *õli meill üps vargaz meez* oli meil (= meie külas) üks varas; J *tširjõ meez* kirjaoskaja (inimene); J *voli meez* kangekaelne inimene; J *noott meez* noodaline, noodamees (= noodaga kalastaja); J *šliimõz omem mehelt kõlmõd omena* näppas õunakaupmehelt kolm õuna; J *võõraa ma meez* välismaalane; J *viroo meez* eestlane, eesti mees; J *lidnaa meez* linlane, linnamees; J *jumalaa meez* vaimulik; J *niizgaakaa se on meez eläjä kala* niisaga (kala), see on isakala; J *mees suku* meessugu; K *mehee poolõlõõ ain leeb aikaa* meestel (mehel, meesterahval) on alati aega; J *naizõ meez om võttõnnu enelle suvattõja* naisemees (abielus mees) on võtnud endale armukese; I *meh'hee naizikko* ~ *meh'hee nainõ* ~ Lu *mehen nain* mehenaine, abielus naine. – Vt. ka *aluz-*, *ammatti-*, *antti-*, *api-*, *garmoni-*,

glazi-, griba-, isä-, izvoza-, jahi-, jahti-, jalka-, jõka-, kala-, kaupi-, kauppa-, koto-, kotopere-, küütti-, laiva-, laulu-, lautti-, lehtsi-, lidnaa-, maa-, maaster-, maja-, marja-, mato-pere-, meri-, naapuri-, naittä-, nalja-, napsu-, noor-, nätsijaz-, näälä-, ovõz-, part-, pata-, perem-, perä-, peuko-, piippu-, pilli-, posuda-, pošti-, põlloo-, põlõttu-, pää-, püssü-, rattsa-, rattsaz-, reisu-, rendi-, rootali-, rul'a-, ruuku-, rääto-sõta-, rööveli-, saatu-, seltsi-, selv-, sepä-, siitiä-, sika-, sõta-, ženiḡa-, teeni-, teko-, torgu-, treiju-, trengi-, tšeli-, tširja-, tšivi-, tšälü-, tšäsitõõ-, tšülm-, tšülä-, tšüntü-, täüz-, töö-, vahti-, vana-, venäi-, viha-, voli-, võlka-, vävi-, väärä-, õnni-, õsa-, ääri-. – Vt. ka meespooli, meespoolikko, meezelokaz, meezeläjä, meezrahvaz.

meezelok/az Lu Ra J (Ku) meez-elokaz Lu J -õz Lu mees-elokas J-Must. **1.** mees, meesterahvas мужчина; Lu meezelokõs kannõtõv rohkaapi tüütä tehä ku naizelokõz mees jaksab (kannatab) rohkem tööd teha kui naisterahvas; **2.** Lu isasloom, isane (loom) самец.

meezeläjä L M Lu Li meez-eläjä L M Kõ Lu Ra J I mees, meesterahvas мужчина; L naizõt pestii naizeläjiitä, mehed miezeläjiitä (surnu pesemise kohta:) naised pesid naisterahvaid, mehed meesterahvaid; L altiaz õli viezä, paksu, paksu miez-eläjä õli haldjas oli vees, paks, paks meesterahvas oli.

meez-lanġko: miez-lanġko (K-A1.) meeslang свойственник; antavad tšättä, eestee miez-langolõõ, siz naiz-langolõõ (A1. 21) annavad kätt, esmalt meeslangule, siis naislangule.

meezrahvaz Kõ Ku meez-rahv/az Ku -õz J-Tsv. mees, meesterahvas; mehed, meesvägi мужчина; мужнины; Ku luzikka ko tokub maa-haa, siz naizrahvas tuap pert'sii, a veittsi ko tokub, siz meezrahvas tuav kui lusikas kukub maha, siis tuleb naisterahvas tarre, aga kui nuga kukub, siis tuleb meesterahvas; Kõ üli-piikko, senessä tehtii kaatsoi meezrahvaalõõ piitagune kangas, sellest tehti meestele pükse.

mežnik/ka Ränk, g. -aa meski (leotis õlle tegemiseks) сусло.

meetla vt. metla.

meettiä [< is] J-Tsv., pr. -in J, imperf. -tizin J märgistada отме/чать, -пить; nenärätteit meetitiä ninarätikuid märgistatakse (nimetähedega); irsiit meetitiä štampelika palke märgistatakse templiga.

meesta vt. meehusta.

meggi, meggi vt. möö¹.

meh ~ **meḡḡ** I sepaldõts мех (кузнечный); pajaza on gorna, meḡḡ, nahgassa tehtü mokoma;

kajõlla puhuttii tuulta sepapajas on ääs, lõõts, niisugune nahast tehtud; sellega tõmmati (puhuti) tuult.

mehaanik/ka Lu, g. -aa Lu mehaanik механик.

mehed J pl. mehemuster, teat. tikandkiri vöörätil мужчины, мужики (название вышивального рисунка).

mehel/lee K M Ra J I -lie K L Po -le K L M Kõ Lu -l Lu adv. mehele, naiseks замуж; I se tüttarikko [sic!] lähev mehelee see tüdruk läheb mehele; J paamm tüttõä mehelee, da p taho mennä paneme tüdrukut mehele, aga ta ei taha minna; L antõ tämä õma tüttäre mehele portnoilõ ta andis oma tütre rätsepale naiseks; L tahtõ tüttärikku mehelie võttaa tahtis tüdrukut naiseks võtta.

mehelleese: -iesie P = mehelee; ühs kõrt piäp pojuo nõisa naimaasyõ i tüttärikuo piäb mennä meheliesie ükskord peab poiss hakkama naist võtma ja tüdruk peab minema mehele.

mehellä M -l S adv. mehel, abielus замужем; M tütar on mehellä tütar on mehel; M õli tam mehellä kahõlla mehellä ta oli kaks korda abielus.

mehennai/nõ: -n Lu mehenaine, abielunaine замужня женщина; eb õõ tüttö epko leski epko nain, mehennain ei ole tütarlaps ega lesk ega naine, mehenaine.

mehii-tšiuuto M Kõ meeste (päeva)särk мужская рубашка или сорочка; Kõ sis koottii vot naisii-sarafañnoi, kletkojekaa, i tehtii mehii-tšiuutoja; mehii-tšiuutolailla tehtii heenot kledgad siis kooti, vaat, naistesarafane, ruutu-dega, ja tehti meeste (päeva)särke; meestesärkidele tehti peened ruudud.

mehiläin [< is, sm] Kõ Lu (J-Must.), g. -zee mesilane пчела; J mehiläisen [= mehiläizee] sarja (Must. 182) mesilaskärg.

mehisüz [< e?] J-Tsv., g. -ii: -see J mehisus мужество.

meholain Lu: tšen on iivä inemin, jutõllaa, näd on inemin, niku meholain kes on hea inimene, (selle kohta) öeldakse: näe, on inimene, nagu m.

mein/ata [< is] (Lu) -õtõ Lu, pr. -aan Lu, imperf. -azin: -õzin Lu arvata, oletada предпо/лагать, -ложить, думать; meinaan, taitaa miikkula kuuli minu palvomizet i üli tunni minua viskas majakaa tivvee rantaa (Len. 277) arvan, (et) vist püha Nikolaus kuulis minu palve(i)d ja tunni aja pärast viskas mind majaka juurde kaldale.

meist/eri J-Tsv. -ari (Lu-Len.), g. -erii J = maasteri; J kassen tüüs tunnub meisterii tšäsiala

selles töös on tunda meistikätt. – Vt. ka *verkko-*.

meitsii J-Tsv. meitsi (meie kaudu, meie juurest läbi) (проходить) с заходом к нам.

meitsüla vt. *möö*¹.

mek/kiä J-Tsv., pr. *-in* J, imperf. *-kizin* J mekkida, maitsta, proovida отвед/ывать, -ать, пробовать, по-; *meki*, *miltäim maku kazell viinõll on meki*, missugune maitse sellel viinal on; *et siä enäp toomuzia meki* ei maitse sina enam külakosti! – Vt. ka *maisata*, *maissaa*, *maistaa*, *maistata*, *maistõlla*, *maisõlla*.

mek/ko J-Tsv., g. *-oo* J (suvine) jakk, jope, poolpalitu (летняя) куртка, полупальто; *ehan tšezäzä mekolõd piä pann puu villõiss aluss* ega ju suvisele jopele ei pea panema puuvillast voodrit.

mellkein [*<* is, sm] Lu *-k'ein* ~ *-ken* J-Tsv. = *melkettä*; Lu *meil üks lehmä melkein puna tavvissa hukkauz* meil üks lehm peaaegu hukkus punataudi.

melkettä ~ *-ä* ~ *-e* Li peaaegu почти; *melkettä täm nii ontši* see peaaegu nii ongi; *kana munõb nüt melkettä ümpäri vootta* kanad munevad (kana muneb) nüüd peaaegu aasta ringi.

melkõi ~ *-yi* P *melkyi* R, g. *-õi* peenike, peen, peen- мелкий; P *liiva on melkõi liiv* on peenike; P *melkyid javod* peenike jahu; P *sill bõlõ melkõid deŋgoi* (ega) sul pole peenraha?

mella K *meela* Ja-Len., g. *-aa* K kriit мел; K *starikat tetsiväd risid mellaakaa* vanamehed tegid kriidiga ristid. – Vt. ka *melle*, *melli*, *melta*, *melto*, *mõlta*.

melle K-Ahl. Мэлле Tum., g. *-ee* = *mella*.

mellete¹ Kr mälu память.

mellete² vt. *mälehtää*.

melletei Kr (orig.: er antwortete).

melletä (K-Ahl.), pr. *-en* K, imperf. *-zin* kriidiga valgendada белить, вы- (мелом); *priiskavat mesi-pisaret kuššakalta kullatulta, tšüpareltä melletültä* (Ahl. 93) rl. pritsuvad meepisarad võõlt kullatult, (kriidiga) valgendatud kübaralt.

melletähn Kr alati всегда, постоянно.

melli I, g. *-ii* = *mella*; *melliä pantii päälee* kriiti pandi peale.

melto Lu Li *mõlto* J, g. *-loo* Lu Li *mõll/oo* ~ *-o* J = *mella*; Lu *mellookaa saap tširjuttaa* kriidiga saab kirjutada; J *mõltua tarvis kraappia kurasõdka* kriiti tuleb kraapida noaga.

meltojavo Lu (Li) kriidijahu, -pulber мел в виде порошка; Lu *meltojavossa tehikää zamaskaa vai špakl'jofkaa* kriidijahust tehakse kitti või pahtlit; Li *meltojavokaa võjõdtaa* ahjo

kriidijahuga võõbatakse ahi (valgeks). – Vt. ka *mõltajavo*.

meltopala Li kriiditükk кусок мела; *pänni on se melto*, *mokoma sinine meltopala*, *semmoim paksu puusepakriit* on see kriit, niisugune sinine kriiditükk, selline jäme.

mena vt. *mennä*.

menem/in J *-in* P, g. *-zee*: *-izey* P 1. minemine, minek уход, отход, отбытие; J *meill on menemiss tõisõdõ tšülääsee* me peame teise külasse minema; 2. J-Tsv. fig. viimne minek, surm кончина, смерть. – Vt. ka *jää-*. – Vt. ka *menettäsi*.

menemiziill J adv. 1. (ära) minemas, minema asumas уходя; *miüü õlim menemiziill* me olime (just) minemas; 2. fig. minekul, lahkumas, suremas при смерти; *taita dääd om menemiziill*, *ku nii rančkõssi ehñeskõõv* onu on vist minekul (= suremas), kui nii raskesti hingab (hingeldab).

menemä I: *perää troittsaa nätilpäänä, sis tüttäret tšihuttivad muñdõi, i antõvat xolostoilõd. se õli pühhää menemä, vassaa pädrää pühhää se õli* suvistejärgsel (pärast suvisteid) pühapäeval, siis keetsid tüdrukud mune ja andsid poistele. See oli paastu minek (= paastu algus). See oli enne (vastu) peetripäevapaastu.

menes/süü P, pr. *-üv* P, imperf. *-sü* P (kaalus ja kasvus) edeneda, hästi kasvada (loomade kohta) преуспе/вать, -ть в весе, росте (о животных); *žiivatta eb menessünnü* loomad ei edenenu.

menessüü/ssä: *-ssäg* (I), pr. *-v* I, imperf. *-zi*: *-jee* (I) viletsaks v. otsa jääda (loomade kohta) терять в весе, худеть (о животных); *ku žiivatta kehnossi tuõb, siiz jutõllaa: žiivatta menessüüv* kui loomad jäävad viletsaks, siis öeldakse: loomad jäävad otsa; *terveh lehmä; a ku läsiivä, siis tāmä jo menessüüv* terve lehm; aga kui (ta on) haige, siis ta juba jääb viletsaks.

menettäsi J-Tsv., g. *-šii* minek, minemine ход, от-, y-; *jää menettäsi* jääminek. – Vt. ka *menemin*.

menevi/in J-Tsv., g. *-izee*: *-zee* J möödunud, läinud; subst. möödunu, läinu прошлый, прошедший, минувший; прошлое, минувшее; *tšej kõikka meneviiss mälehteev* kes kõike möödunud mäletab!

menelvä: *-ve* ~ *-v* J-Tsv., g. *-vää* J möödunud, läinud прошлый, прошедший, минувший; *menev aastaik õli tšülm* läinud aasta oli külm; *menevää nätel'ii johzull en ehtinnü mittäit* tehä möödunud nädala jooksul ei jõudnud (ma) midagi teha; *üli menevää nätelii* ülemöödunud nädalal.

menijä M, g. -ää subst. mehelemineja (tütarlaps) девушка на выданье; *siz õdd menijä* siis oled mehelemineja.

menin vt. mennä.

menjä, menjää, menn, menne, mennõ vt. mennä.

menjä-vootinõ vt. mennävootinõ.

menne vt. mennä.

men/nä Kett. K R L P M Kõ S Po Lu Li Ra J Ku Kr (Al. Ke V) männä K Ku (M Ve Lu) -ne U J Kr -näg I (vdjI Ko Kl) -a Kr Мена Tum., pr. meen Kett. Len. K M Kõ S Lu Li Ra J Ku mien K mee I -en Ar. Kett. K U L P M Po Lu J Kr meenne I Ma män Kr, imperf. -in Al. Len. K R U L P M Kõ V Po Lu Li Ra J Ku Kr mänin M mennii vdjI I Ko -nii I I. minna; sõita; käia идти, пойти, ехать, по-; ходить, с-; P *ko naizelokas tulõb vassaa, sis parap elä mene, kuhõ sillyõ õli menemiss* kui naisterahvas tuleb vastu, siis parem ära mine (sinna), kuhu sa pidid minema; S *kõõs piti mennä, mentii* kui tuli minna, (siis) mindi; P *elä tšiiitele mennez, tšiiitele tullõz* vs. ära kiitle minnes, kiitle tulles; J *tulõjõd ja menejed* tulijad ja minejad; K *meni vähä maata* läks natuke maad (edasi); J *menij kaivolõõ* läksin kaevule; P *meni marjaa* läks marjule; K *mentii naizõõkaa võõrazii* läksid (mindi) naisega võõrusele; Lu *tsetä mennää kossii* keda minnakse kosima?; P *meni emä lentuo* ema(lind) tõusis (läks) lendu; Lu *tuõb õhtogo, meemmä makkaamaa* tuleb õhtu, läheme magama; K *meneb rinnaa* läheb (teisega) kõrvu; M *elä puutu kehnoosõõ inehmiisee, ku võit terppiä, parab mee mõõtä* vs. ära puutu halba inimesse, kui võid kannatada, parem mine mõõda; M *meil sinukaa on parvõz mentävä* meie sinuga saame koos minna; Lu *klipsib mennä ~ kiperteeb mennä* tipib minna (= läheb tippides, lühikeste sammudega); J *uhob menne* uhab minna (= läheb hoogsalt, kindlal sammul astudes); Lu *toukkaz vennee menemää* tõukas paadi minema; Lu *menemizee meneb, en tää kõnsa läheb* (küll, ainult ma) ei tea, kunas; P *mennäss opõziikaa* sõidetakse (minnakse) hobustega; Lu *laiva meneb* laev sõidab (läheb); Li *se staruhha meeb gorbiiza* see vanaeit käib küürus; J *menimm karavonaz ümpärikkoo* käisime ringmängus (ümber)ringi; M *pool maailmaa mentü ümperikkoo* pool maailma (on) läbi (ringi) käidud; M *škol'nikka esimiezell* vootta *meni škoulua* koolilaps käis esimest aastat koolis; 2. minna (aja kohta) mõõduda, kuluda про-/ходить, -йти (о времени); P *eb mennü sitä tševättä, ko sinne paikkaasyõ eb uponnu lehmä vai lammaz vai opõnõ* ei mõõdunud seda keva-

det, kui sinna paika poleks uppunud lehm või lammaz või hobune; M *nii meep tämmää elo* nõnda mõõdub tema elu; M *koko õõtä piittii eittses tulta, etti tšiiireep meñneis piittšä õõ* kogu õõ tehti õitsil tuld, et pikk õõ mõõduks kiiremini; M *kannii meni õhtogo* nõnda kulus õhtu; 3. minna v. hakata (midagi tegema) нач/инать, -ать; M *mentii tšiskõõmaa rinnottussõõ* mindi rinnutsi kisklema; L *kõikk vesi meni tšihumaa munõita* kogu vesi läks mulle ajades keema; Kõ *repo meni johsõmaa* rebane pistis (hakkas) jooksmas; Lu *miä ookazin, saan mennä tšäimää* ma puhkasin, saan (jälle) käima hakata; 4. alata; tekkida, kujuneda нач/инаться, -аться, возник/ать, -нуть; M *siz jo mäni tõinõ elo* siis juba algas teine elu; M *vätši eittü i nõistii kõikii õmmaa tšeelettä pajattammaa; kazess meni inehemisilee õma juttu* rahvas ehmus ja kõik hakkasid oma keelt rääkima; sellest tekkis inimestele oma kõne; 5. minna, mahtuda; kuluda, tarvis olla поме/щаться, -ститься; ponadobиться; I *nellä tšetverikkaa meeb varttsii* neli setverikku (veerandikku) mahub (läheb) kotti; Lu *sihe meeb liika vähä kramia* selle peale kulub (läheb) väga vähe kraami; 6. edeneda спориться, преуспевать, -ть; M *sinuu töõ eb mene* sinu töö ei edene; K *ku domovikka ku eb nõizõ suvaamaa zivattaa lehmää ili ovõssa, se nõõp kehnoos menemää* kui majahaldjas ei hakka armastama looma, lehma või hobust, (siis) hakkab see viletsalt edenema (= kasvama, kosuma); 7. minna, muutuda, saada, jääda (millekski, mingisuguseks jne.) ста/новиться, -ть, превра/щаться, -титься (чем-либо, кем-либо, во что-либо, в кого-либо и т. д.); M *kultakul'a meep süsikul'assi* (Set. 11) (muinasjutust:) kullakott muutub söekotiks; Lu *meeb i kulta mullassi* vs. ka kuld muutub mullaks; Ku *sis se maitu meni lüpsikkoz jamakassii äkkiistää* siis see piim muutus lüpsikus äkki hapupiimaks; Lu *ku hullu koira purõv, inemin meeb hullussi* kui marutõbine koer pureb, (siis) inemene läheb hulluks; P *tämä on kõikkinnaa tõizyõlaizõssi mennü* ta on täiesti teistsuguseks muutunud; Lu *vätši meni viisaapass* rahvas muutus targemaks; Lu *siä tšiiiree meeb vanassi ku pal'to tääd* sa jääd ruttu vanaks, kui palju tead; Lu *sõkkassi meeb* (inimese kohta:) jääb pimedaks; M *lehmä meneb märjässä* lehm läheb märjaks; P *tämä nägoss meni nii b'ednõssii* ta läks näost nii kahvatuks; Lu *silla on äppiä, menit kauniissi* sul on häbi, läksid (näost) punaseks; Lu *miä ku heittüzin, nii maailma meni pimmiässä* kui ma kokkusin, siis maailm läks pimedaks (silme ees); ■ Li *mee siä helvettii*

mine (sa) põrgu!; J *mee hitolõ* käi kuradile!; J *mee perkelee maalõd* mine põrgu (mine kuradi maale)!; J *mee tää, kui pal'lo tämä vargõssi raha* mine tea, kui palju ta raha varastas; I *meevõtak tšiin, mitä siä pajatio* mine võta kinni, mida sa rääkisid; M *jalgat seltšää i panin menemää* jalad selga ja panin minema; J *meni plehkuu pani plehku*; M *meni kukõrpalloa* laskis kukerpalli; Li *vizgattii menemää* visati minema; S *ep tahtonnu mennä sille pojolõd* ei tahtnud sellele poisile (naiseks) minna; P *mõizanikka kopitti kõikk tšed nõisõvad naimaasyõ da meneväd meheli* mõisnik kogus kokku kõik, kes hakkavad naist võtma või (ja) lähevad mehele; Ku *sell aika paha seittsemäd rautakeŋgät kulutap kunis parrii mennäz* sel ajal (= selle aja jooksul) kulutab kurat seitsmed raudkingad, kuni paari minnakse; Ku *jo päivä meni loojaa päike läks juba looja*; K *päivä menev jumalalõd päike loojub*; M *seppää paja meni vällää* sepa-paja hävis (= lagunes); M *lumi meeb vällää lumi sulab ära*; L *suppi maalyõ meni* supp valgus (läks) maha; M *piimä meni üli piim* kees üle; Lu *tšell õli pal'lo poikia, mentii erii* kellel oli palju poegi, (siis need) läksid (suurperest) lahku; J *menti lahkuu* (Tsv.) mindi lahku; Lu *savi-õja ja luutsaa tsülä mentii ühtee* Savioja ja Luuditsa küla liitused (läksid kokku); P *sill opõzõd eväd mene etezii sul* hobused ei edene; Lu *inemin väsi, tüü ennää eb mee nii eteez* inimene väsis, töö ei lähe enam nii (hästi) edasi; Lu *elämä meeb mukkaa* loom kasvab (edeneb) hästi; Lu *eväd mee mukkaa* (nad) ei sobi kokku; Ku *oikia jalka tarvuz enstää keŋgettää, too eväd mee assiad laatu* parem jalg tuleb enne kängitseda, muidu asjad ei laabu; Lu *lehmä meni hukkaa, se on kaiho* lehm sai hukka, see on kahju; M *mil mentii rahad õtsaa* mul lõppes raha otsa; P *täll azzad menevät kehnessi* tal lähevad asjad halvasti; M *naizikko paksuss meni* naine jäi rasedaks; Lu *kõik ajatusõd eväd mee tõttõd* kõik ennustused ei lähe täide (tõeks); M *mentii umalaa* jäädi purju; J *miä meniŋ koiruu* ma läksin ülekatte; Lu *seilid mentii hõmmõdsõd* purjed läksid hallitama; Lu *tämä ku süäntiüb, loba meep tšimaraa* tema kui vihastab, (tal) läheb laup kortsu; Lu *riüz meeb ittee* rukis läheb idanema; Lu *miä rutin tallata, menin hikkõd* ma kiirustasin käies, läksin higiseks; Lu *tšied mennää kohmõd* käed lähevad (külmast) kohma; Li *meil on siin ühs suku, kõikk mennää gorbaa* meil on siin üks suguvõsa, kõik jäävad küüru; Lu *tämä meni rüŋkküü* ta jäi küüru; Lu *kaŋgaz meni kokkoo* kangas läks (= tõmbus) kokku; P *riitta laŋkõz*

maalyõ, meni lad'd'alyõ riit langes maha, lagunes (läks) laiali; Lu *vene meni kummoo, gili tuli päällee* paat läks kummuli, kiil tuli peale; Lu *vene meni ümpäri* paat läks ümber; Lu *uhs meni tšii* uks läks kinni; Lu *laivõ meni põhjaa* laev läks põhja; P *nõizõd nagramaa, meneb uuli lõhtši* hakkad naerma, läheb huul lõhki; P *menep kattši rantšipuu* rangipuu läheb katki; M *meni uni üli* uni läks üle; Lu *pää meeb ümpäri* pea käib ringi; Lu *meep süämmel* (toit) hakkab südamele (= ajab iiveldama); Lu *jo miä menin mettsää* ma läksin (oma jutuga) juba metsa; Lu *õd vaiti, jo menid leppojjaa õmaa jutuukaa* ole vait, juba läksid oma jutuga rappa (Lepaojja); M *tällä meni meeli mettsää* tal läks mõistus segi; M *miä nii kõvvi* eittizün, *etti menin meeleltä mettsää* ma ehmusin nii kõvasti, et mõistus läks segi; Ra *menin meelelt vällää* läksin peast segi; M *ühed sõnad õllaz ühtää voimaa tšeelee päällä, a tõizõd on mentii päässä vällä* ühed sõnad on alatasa meeles (keele peal), aga teised on ununenud (lainud) peast välja); P *kaz azzä eb õnnissunud, meni üli tšäjee* see asi ei õnnestunud, läks nurja; P *tšülmää veriekaa, ep peltsää, eb mene veress vällää* külma verrega, ei karda, ei lähe verest välja; M *tämä on üvä lahs, tämässä eb mee sõna päxxää* ta on hea laps, ta ei aja hinge täis (tema pärast ei tule pahandada); Lu *kahs soikkolaa meessä mentii merree* kaks Soikkola meest uppus merre; J *mahaa menemä* surema; J *tulõsõd menemä ~ tulõd tšättee menemä* ära põlema; Lu *miko on mennä* Miko on suremas.

men/hä K M S I -ä ~ menj/ä M -ää Kett. U V *men/nä* Lu Ra I -ne ~ -nää J -nõ ~ -n J-Tsv. *männä* Lu ad. indekl. lainud, mõõdunud *прошлый, прошедший, минувший*; K *tämä süntii jo meñnä* voon ta sündis juba lainud aastal; Ra *mennä* vootta millõ sõrmi kauga mätäni mõõdunud aastal mul sõrm mädanes kaua; J *menn* üüll mõõdunud õöl; J *veel mennõ* vootiizõd võrod *om mahsõmõtt* veel mõõdunudaastased maksud(ki) on maksmata. – Vt. ka *mennü, mentiiin*.

menñävoona: *meñävuon* P *männävoon* Lu läinud aastal, mõõdunud aastal, mullu в прошлом году; Lu *männävoon õli* kuiva tšesä, *paikotta maa lõhkõz* mullu oli kuiv suvi, paiguti maa lõhenes.

mennävootinõ I *menjä-vootinõ* (Kõ) *meniävuotinen* J-Must. *mennevootiin* J-Tsv. *männä-vootinõ* Lu mõõdunudaastane, lainudaastane, mullune *прошлогодний*; Kõ *menjä-vootiizõd obahka* mõõdunudaastased seemed; Lu *männävootinõ einä* mullune hein; J *niitile on jäänü*

mennevootiin kulo niidule on jäänud läinud-aastane kulu; I *mennävootizõd lähemää löik-kazimma* tapsime mulluse mullika.

mennää vt. *meñnä*.

mennü (J-Tsv.), g. -ee = *mentüin*; *mennel voott sütšüzü öli pal'lo kuivõp* möödunud aastal oli sügis palju kuivem; *mennell tšessä ölti suurõd vihmõd* möödunud suvel olid suured vihmad; *mennel tševätt* möödunud kevadel.

menlo K M Lu Li Ra J (R-Reg.), ka pl. -od M Lu I 1. minek; käik, kulg отъезд, уход; ход; Lu *kõik tširee tuli meno* tuli lausa kiire minek; Lu *botsmani katsop parahodaa mennoa* pootsman jälgib (= juhib) tööde käiku aurikul; M *shuuzbaa meno* jumalateenistuse käik; 2. väljaminek, kulu расход; Lu *öli pal'lo mennua* oli palju kulu(sid); 3. asi, lugu; asjandus, värk, tegemine; juhtum; sepitsus, temp, vigur дело, занятие; событие, происшествие; проделка; Li *mikä meno siin on* mis siin toimub (mis lugu siin on)?; M *öltii kehnod menod* olid kevhad lood (= asi oli halb); M *täm on nii tolkutoo inehmin, vertaap sillõ kõig ööttömät-päivättömäd menod* ta on nii arutu inimene, heidab sulle igasuguseid asju ette; M *noorrahvaz neitä menoja evät tää* (kangakudumise kohta:) noored neid asju ei tea; J *vod ii kõittsi menod* vaat, ongi kogu lugu; I *kõittsi menod jo menivät poizõg* selle asjaga on nüüd korras; M *pojoilla öli öma meno* poistel olid omad tegemised; M *mill on tänän mänkovad menod* mul on täna (ainult) pisiasjad (ajada); Lu *nüüd on kõik kolhozaa meno, kolhozaa azza* nüüd on kõik kolhoosi värk; M *sitã ain juõltii kangastöözã, kañkaa meñnoiza* seda öeldi ikka kangatõõ juures, kangasajanduse puhul; M *kase on mehñii meno, en tää, kui tuõv tõtta* see on meeste asi, ma ei tea, kuidas on õigesti; M *meil eb õõ kala meñnua* meil (sisemaa pool) ei tegelda kala(püügi)ga; M *eb õõ meil meri meñnua* meil (sisemaa pool) ei ole merega tegemist; M *tšerikkoo meno* kirikuasjandus, kirikuga seotud asjad; J *mitã kuulub te'dje tšüllã, ebko õõ mitã uutta menoa* mis teie külas kuulda on, kas pole midagi uut juhtunud?; Ra *see on kõik viholizõd menod* see on kõik vanakurja sepitsus; 4. komme, tava; kombestik обычай, обряд; обрядность; M *meil on üvã meno, etti oomniz varraa nõissa ülez* meil on hea komme, et hommikul vara tõustakse üles; M *veel öltii mokomad menod, etti saunannaissa üõpsnä eb jätettu* veel oli selline komme, et sünnitajat (nurganaist) üksi ei jäetud; Lu *niku uuz meno ilmauv* nagu uus komme tekib; K *karjaa meno* karjaga seotud (uskumuslik) kombestik; Ra

ennee kõik jumalaa menoookaa tehti ennemalt tehti kõik usukommete (jumala kommete) järgi; 5. asi, ese; tööriist вещь, предмет; инструмент; M *siäl õsõttii kultaziaa menoja* seal osteti kuldasju; 6. toit пища, блюдо; M *siell öltii kõik üvãd menod* seal olid kõik head toidud; 7. haigus, häda болезнь, беда; Lu *lahzõl öli kõvassi meno* laps oli väga haige; M *rautaroho, tam avitab naisii menolaiissa* raudrohi, see aitab naistehaiguste puhul; ■ Li *tänãpä on niku pühã meno, emme tee tüütã* täna on nagu püha meeleolu, me ei tee tööd; J *õmad menod õllaa pääl* (tal) on menstruaatsioon; M *var-kau menolla* varastades, varguse teel; K *kui nüüd meil'ee jumal avittaisiisi kõikkõll üvãllã sovulla da menolla* kui nüüd jumal annaks meile igati head läbisaamist ja õnne. – Vt. ka *artši-, hãtä-, javo-, laiva-, lina-, lõñka-, puu-, pühã-, rauta-, siittsa-, suurimo-, suvi-, sõittõluz-, sõpa-, sõõttši-, süükki-, talvi-, tara-, tuluz-, villa-*.

mentüin (M), g. -zee adj. möödunud, läinud прошлый; минувший; *kõikkõa on nãttii mentüisiz voosiza, üvãvã i kehnuu* kõike on nähtud möödunud aastate jooksul, head ja halba. – Vt. ka *meñnä, mennü*.

meñã vt. *meñnä*.

meñãvuon vt. *meñãvoona*.

mere-jää: *mere-jää* Lu merejää морской лёд; *mehed mentii merejãäl, leikkattii mainõd* mehed läksid merejãäle, raiusid noodaavandused.

mereerajaavahti Lu ranna-, merepiirivalvur прибрежный, приморский пограничник; *mereerajaavahtid, neil öltii parahodav ja kaat'erid* rannapiirivalvurid, neil olid aurikud ja kaatrid. – Vt. ka *merevahti*.

mereeranta = **mereranta** J = *meriranta*; *tootii laiva mereerantaa* toodi laev (mere)randa.

mereeseltšã: *mere-seltš* J-Tsv. = *meri-seltšã*.

meree-suu Lu *meresuu* Lu Li J *meresuu(e)*, suubumiskoht (jõesuudmega laht) морское устье реки, залив с устьем реки; Lu *meresuu on se, kuhõõ jõki lopuv, vai jõgõõdsuu* meresuu või jõesuu on see, kuhu jõgi lõpeb; Lu *laukaassa jõki meeb merree, saab jutõlla meree-suu* Laugast läheb jõgi merre (= Lauga jõgi suubumiskoht merre), öeldakse (saab öelda) meresuu.

mereesüvüz: *mere-süvüz* J-Tsv. meresügavus глубина моря.

mereetšerkka: *meretšerkka* Li = *merisirkka*.

merevahti Lu = *mereerajaavahti*.

merevene: *merevene* Lu = *merivene*; *merevene on suurõpi, kõrkaapi, terãvãpi, jott menneiz üvãssi seiliikaa* merepaat on suurem, kõrgem, teravam(a kiiluga), et läheks purjega hästi (edasi).

merenik/ka Li, g. -aa kalur, randlane; рыбак, приморский житель; *merenikkoil on tehtü varjo avantoo ääree, ep tapajais tuuli kalureil* on tehtud vari(onn) jääaugu äärde, (et) tuul ei puhuks peale.

mer/i Kett. K L P M Lu Li Ra J I Ku (R Kõ-Len. Ja-Len.) *meeri* Kr *Mépu* Tum. *Mépu* Pal.₁ *Mépu* K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -ee K M Lu Li J I -ie K L *meëree* M -e J meri море; Lu *eb meri õõ kõnsa paikalla, tämä ain virtaab etees-takaaz* ei meri ole kunagi paigal, ta aina voogab edasi-tagasi; M *meri kõnz on emä, kõnz emintimä* vs. meri on kord ema, kord võõrasema; Lu *merell õllaa kõrvad* vs. merel on kõrvad; Lu *merell meri kuulõb, a metsäs metsä kuulõb* vs. merel meri kuuleb, aga metsas mets kuuleb; J *merell eb näü õttsa ep-ko äärt* merel pole näha otsa ega äärt (= meri on ääretu); Lu *nii kõva tormi, vesi meres põllüüb* on nii kõva torm, vesi meres tolmas; Ku *ken merellä boo tavad, se i vaivaa boo nähð* kes merel pole sattunud, see pole ka vaeva näinud; Li *mehet tsäütii merelle* mehed käisid merel (kalastamas); Lu *merell piti mennä, võrkot piti õlla* merel (kalastama) tuli minna, võrgud pidid olema; Li *meill rohkaap tsäütii sutsüzüll merellä* meil käidi rohkem sügisel merel (kalastamas); Lu *tuõb ribakk merelte tuleb kalur merelt; Li nüð õllaa motorill seilið, ilm seiliä eb lassaa merree* nüüd on mootorpaadil purjed, ilma purjedeta ei lasta merel; Lu *kahs soikkolaa meessä mentii merree* kaks Soikkola meest uppus merre; Lu *laiva ajab mertä müü* laev sõidab mööda merd; K *mertä müö meni* sõitis meritsi; L *ψuku ψuku karjaa, ülie merie marjaa* (last hüpitades öeldi: ψ. ψ. karja, üle mere marjule; Lu *meri komizõb* meri mühab; Lu *meri kohizõb* ~ Li *meri pašizõb* meri kohiseb; Lu *meri tsäüp koohunaa, meri koohub* meri vahutab; M *meri on avõð, jäätä enäb bõð* meri on lahti (= jäävaba), jääð enam pole; Lu *meri on virrez* meri virvendab; Lu *lakkaa meri, lainõtta bõð mittää* vaiked (sile) meri, laineid (lainet) pole sugugi; Lu *tüüni meri* tüüne (vaikne) meri; Lu *puhaz meri* lage meri; Lu *suur meri ain šumizõb, siäll ain on lainõ* ulgumeri üha kohiseb, seal on alati laine(d); Lu *laako meri* ~ *tasõnõ meri* avameri, ulgumeri; Lu *oma meri* (= Lauga laht); Lu *ühed õltii kaukaa merie laivad, tõizõð õltii litši merree laivad* ühed olid kaugesõidulaevad, teised olid lähisõidulaevad; Lu *kaukaa merie kapteni* kaugesõidukapten; I *kreiposti õli merie rannaza* kindlus oli mere rannas; Lu *kazikkoniittü on merie partaal* Kazikkoniit on mere ääres; Lu *tšezäll merie põhjaz on tsülmä vesi, a tal-*

võll on sooja suvel on merepõhjas külm vesi, aga talvel on soe (vesi); Li *merie seltš, se on ku koko meri* mereselg, see on nagu kogu meri; J *vet kuile näüb merie sell'ell purjõ* kuid (just) nagu paistab mereseljal puri; J *merie nukkõ, metsää kukkõ* .. *merie nukkõ on alus, metsää kukk on einää kuhjõ* .. mõist. mere nukk (= laid [?]), metsa kukk [?] .. - Mere nukk (= laid [?]) on purjelaev, metsa kukk [?] on heinakuhi .. ; Lu *merie kohina kuulup kaukaall* mere kohin kuulub kaugele; Lu *merie suu* mere suu, suubumiskoht (jõesuudmega laht); J *meri on med'd'ee maama, merie lainõ laukojainõ* rl. meri on meie ema, merelaine pesijake; Lu *J merie vaahto* merevaht; J *merie ragod* lahvanded v. praod merejääs; Li *merie rikutuz* jäälagunemine merel; J *merie virt om veenü jää soomõ* meress merehoovus on viinud jää Soome laheld; Li *meressä ajab merie ajõussa* merest uhab (ajab) merekõnts (välja); Lu *meri ajotuz* ~ *meri vesi ajo* merekõnts, -muda; Ra *merie sää* ~ J *meri sää* (mere)torm; P *meri kala* merekala; J *kajaga on valkaa lintu, meri lintu* kajakas on valge lind, merelind; Lu *meri sorsa* meripart; J *meri roho* (Tsv.) mererohi [?], merihein [?]; J *ahjo on merie tsivessä* rl. ahi on merekivist; Lu *ku päivä nõisu punõtib, meri mehell eb õð üvä* kui päikesetõus punetab, (see) ei ole meremehele hea (enne); Lu *meri varkaad* mererõõvlid, piraadid; J *meri dalisko talvi saappõga päälüz õmmõlla kahs kõrtõin* mere- (= kaluri-) või talvesaapa pealne õmmeldakse kahekordne; Lu *meri miili* meremiil; Lu *meri sõlmi se kõnsaid ep tiukkaa* meremehesõlm, see ei lähe kunagi umbsõlmeks; M *eb õð meil meri meñnuu* meil (= sisemaa pool) ei ole merega tegemist; ■ I *merie silmäv* fig. meresilmad (= mülkad Itšäpäivä küla tagusel madalal soisel alal, kus usutakse olevat kunagi olnud meri); Lu *meri ärtšä, sitä süüvvää, tämä on sarvijekkaa* fig. merihärg (kala), seda süüakse, ta on sarvedega; Lu *meri griba* teeseen. - Vt. ka *ahaz-, ala-, kala-, sula-, valla-, ülä-*. - Vt. ka *põhja-, sula-*.

meriajap Li = meriajotuz.

meri-ajaja Lu meremees, -sõitja моряк, мореплаватель, мореход. - Vt. ka *merimeez*.

meriajatõ Li = meriajotuz.

meriajatõz Li = meriajotuz, meriajatõz, meri lainõõkaa toukkaap siält sene poiz merekõnts, meri (oma) laine(te)ga tõukab selle sealt (= merest) välja.

meriajo Lu = merinatta.

meriajomaa Lu mereuhtmaa (mere uhtaine settimisest tekkinud pinnas) морской намы (почва, образовавшаяся из морских на-

носов); *meil on liivamaa, meijjee kõhta on meriajoma, a rüsumäel eb õd ennää joo, siäl on mätsi joo* meil on liivamaa, meie alad (meie koht) on mereuhtmaa (mere aetud maa), aga Rüsümäel juba enam ei ole, seal on juba mägi.

meriajotuz Lu meremuda, -kõnts морская тина, (морской) наносный ил; *meriajotuss põllolõ veitetää meremuda veetakse põllule.* – Vt. ka *meriajad, meriajatõ, meriajatõz, meriajo, merinatta.*

meri-altiaz P *meri-haltiaz* Lu merehaldjas (морской) водяной; P *õlivad meri-altiaad merezä meres olid merehaldjad; Lu meri-haltiaz, sitä pel'tättii, pajatattii, što tõmpaab meree põhja; ivusõv alla põlviõ pitšäb, niku inemin merehaldjas, seda kardeti, räägiti, et (ta) tõmbab merepõhja; juuksed allapoole põlvi pikad, nagu inimene.*

meribrodnikka Lu väike merenoot морской бредень.

meridiana Lu, g. -aa meridiaan меридиан.

merihätä Lu merehädä кораблекрушение, бедствие на море.

merihätälän Lu merehädaline человек, потерпевший кораблекрушение.

meriin J-Tsv. mere- морской; *kõva meriin tuuli kõva meretuul.*

merijumala: -l ~ *meri-jumal* Lu meremeeste kaitsepühak покровитель мореходов; *meri-jumal meil õli miikkula, jutõltii pühä miikkula veel; tševväässä tšüzüttii pühä miikkulaa, jod õnnia seilamaz õllõiz meremeeste kaitsepühak oli meil Nikolaus, õeldi veel püha Nikolaus; kevadel paluti püha Nikolaust, et purjetamisel oleks õnne.*

merikala Lu merikala морская рыба; *ku õhzõntav, jutõllaa, süütäv merikalaja kui (keegi laeval v. paadis) oksendab, siis õeldakse: sõõdab merikalua.*

merikalanikka M merikalur морской рыбак; *isä õli kalanikka, tämä õli järvikalanikka, eb õllu merikalanikka isa oli kalur, ta oli järvekalur, ei olnud merikalur.*

merikartta ~ -t Lu merekaart морская карта.

merikaru Lu I *meri-karu* Lu 1. jääkaru белый медведь; I *merikaru, valkõa karu* jääkaru, valge karu; 2. fig. merikaru (vana kogunud meremees) морской волк (о старом, опытном моряке); *meri-karu on vana meri-meez merikaru on vana meremees.*

merikelkka Lu Li merikelk (merejäl kasutatav kelk püüniste vedamiseks) особые морские сани (для перевозки сетей).

merikolhoza Lu kalurikolhoos ryboloveцкий

колхоз; *kassin on merikolhoza siin (= meil) on kalurikolhoos.*

merikotko Lu merikotkas морской орёл, орлан, белохвост; *merikotko teep pezää tšivee pääle merikotkas teeb pesa kivi peale.*

meri-kurssi Lu (laeva)kurss морской курс (направление движения на море).

meriline Li (Lu) merepoolne majaderida (rannakülades) ряд, линия домов вдоль морского берега (в прибрежных деревнях); Li *meriline i lounadline, med'dee koto on merilinneellä merepoolne majaderida ja lõunapoolne majaderida; meie maja on merepoolses majadereas; Lu mettsälinneel i merilinneel (majad on) metsapoolses majadereas ja merepoolses majadereas.*

merilintu M merelind морская птица.

meriläsü Lu merehaigus морская болезнь. – Vt. ka *meritauti.*

merimato Lu meremadu морская змея.

merimeez M Lu Li *meri-meez* Lu J-Tsv. 1. meremees, laevamees моряк, мореплаватель, мореход; M *näil maata bõllu, näväd õltii merimehed* neil maad polnud, nad olid meremehed; Lu *mie ain merez õlin, merimeez õlin* ma olin aina merel, olin meremees; Lu *kui merimeez nätsi unõz naizeläjää, kumpa tätä kuttsu tšivvee, jutõltii, see täap kehnoa* kui meremees nägi unes naist, kes teda (enda) juurde kutsus, (siis) õeldi, (et) see ennustab halba; Lu *miä õlin jurma, jurma merimeez* ma olin julge, julge meremees; Lu *meri-karu on vana meri-meez merikaru on vana meremees; Lu ikine merimeez põline meremees; 2. mereväelane* военный моряк; Lu *meri-mehee sluzba* mereväeteenistus. – Vt. ka *meri-ajaja.*

merimerkki Lu meremärk бакен, буй.

merimiili Lu meremiil морская миля.

merinatta Lu Li 1. meremuda, -kõnts морская тина, морской наносный ил; Lu *merinattaa veitetää sarkoillõd meremuda veetakse põldudele; Lu turo on rannaz, se on merinatta, kuivanu jo meremuda on rannas, see on merekõnts, juba kuivanud; 2. Li mereheitmed (merest välja uhutud esemed jm.) всё возможное, прибитое к берегу морской волной. – Vt. ka *meriajad, meriajatõ, meriajatõz, meriajo, meriajotuz, meritõrtü.**

merinootta Li *meri-noott* J-Tsv. merenoot морской невод, большой невод; J *meri-noottaa tõmmõta vorotakaa merenootta tõmmatakse pööraga.*

merinurkka Lu fig. merenurk (Kurgola poolsaare metafoorne nimetus) (метафорическое название Курголовского полуострова).

meri-nõvvod M pl. merepüügiriistad, merelkäija varustus морские рыболовные снасти.

meripaha Lu merekoll, merekurat морская нечисть, морской бек; *isä nõssi rüzä i siällä öli mikälee suurijee uusika, peltšaz, što öli meripaha isa tõstis rüsa (üles) ja seal oli miski suurte vurrudega, kartis, et oli merekurat.*

meripõhja: -õ Li merepõhi морское дно; *müü õõm alakkoz, meil on meripõhjõ meie oleme nõos, meil on maa endine merepõhi.*

meripõhjain Lu, g. -zõõ adj. (varem) mere all olnud, mere taandumisel tekkinud (maa kohta) образовавшийся в результате обнажения морского дна (о земле); *meripõhjain maa varem mere all olnud maa.*

meripääsko Lu Ra meri-pääsko J-Tsv. kalda-, meripääsuke береговая ласточка, (при-)морская ласточка; Lu *meripääsko, se on mus-sa kaldapääsuke, see on must; Ra meripääzgod ne tehkää pesii rantaasõõ, liivamätšisee kaldapääsukesed, need teevad pesi randa, liivajäärakutesse (liivamägedesse); Ra meripääsko i maapääsko ühellaizõõ kaldapääsuke ja piirpääsuke (on) ühesugused.*

merirahvaz (M) mereäärsed inimesed, randlased приморские жители, поморяне; *rantalazõõd on merirahvad randlased on mereäärsed inimesed.*

meriranta Lu mererand морской берег; *suurt kallaa püüvvettii merirantoiz suurt kala püüti rannavetes (randades). – Vt. ka mereeranta.*

meri-reisu Lu meretee, laevasõidutee морской путь, фарватер; *paras meri-reisu, kuza on süvä meri, tšävvää suurõt parahodad parim meretee (on seal), kus on sügav meri, (seal) liiguvad suured aurikud.*

meriroh/o (Ra), pl. -õõ Ra (igasugune) meregannal kasvav rohtaim (всякое) травистое растение на морском побережье.

meri-rooko J-Tsv. (mere)roog, -pilliroog (морской) тростник, камыш.

meri-rüüväjä Lu fig. meri-vargaz.

meri-saaplaz (Lu), hrl. pl. -paad Lu (nahast pikasääreline) kaluri-, meresaabas (кожаный) рыбацкий сапог (с длинными голенищами); *meri-saappaad, pittš varsidõkaa, nahka põhjad kalurisaapad, pikkade säärttega, (neil on) nahkallad. – Vt. ka meritšentsä.*

meri-seltšä Lu fig. mereselg поверхность моря (до горизонта). – Vt. ka mereeseltšä.

merisirk/ka: -k Ra merikill морской таракан. – Vt. ka mereetšerikka.

merisuuto Ra merekohus морской суд; *merisuuto öli kõva merekohus oli range (kõva).*

merisõlmi Lu meremehesõlm узел, употребляемый в морском (рыбацком) деле.

meri-sõlmu J = merisõlmi.

merisüli Lu meresüld морская сажень; *merisüli öli kuus jalkaa, a maasüli öli seitsee jalkaa meresüld oli kuus jalga, aga maasüld oli seitse jalga (pikk).*

meriškoulu Lu merekool морское училище; *minnuu laitõttii meriškouluu mind saadeti merekooli.*

merizee Lu = meritsee; *miä menin maizõõ, a siä menid merizee mina läksin maisi, aga sina läksid meritsi.*

meriživatta J mereloom морское животное; *merez õlle, meriživatta meres on hüljes, mereloom.*

meritauti Lu 1. merehaigus морская болезнь; *kui onõ meritauti, püürtüüv, õhsõõtav (~ õhsõõntaav) kui on merehaigus, (siis) pea käib ringi, ajab oksele; 2. merel saadud külmetushaigus простуда, полученная на море. – Vt. ka meriläsü.*

meritormi (J) meretorm, torm merel шторм, буря на море; *kajaga viņgub, kui tääetää meritormia, siz lennetää meress vällää laukaasõõ kajakas kisab; kui (nad) ennustavad meretormi, siis lendavad merest välja Laugale.*

meritsee Kett. -tse J meritsi, merd mööda морем, по морю; J *tullitõko maitsõõ vai meritte rl. kas tulite maisi või meritsi? – Vt. ka merizee.*

meritsii J-Tsv. = meritsee; *merie kautt, meritsii merd mööda, meritsi.*

meritšentsä Lu = meri-saapaz; *ko ültšee razvaakaa meritšennäd võijad, siiz õltii nii pehmieõd kui hülgerasvaga määräd kalurisaapad (sisse), siis on (olid) nad nii pehmed.*

merituuli M Lu Li (J) meretuul (merelt puhuv tuul) морской ветер (ветер с моря); M *merituuli tõi ragõtta meretuul tõi rahet; Lu merituuli on tšülmä tuuli ja suur tuuli, merituuli ja länstuuli suurõõ vee nõsav meretuul on külm (tuul) ja tugev tuul, meretuul ja läänetuul tõstavad vee kõrgele.*

meritõrtü Li mereheitmed (merest välja uhu tud praht) отбросы моря (прибитые к берегу морской волной); *meritõrtü, siäl on ii konnaa karpid i rohod i klazipalad i, kõik se koppiub ühtee mereheitmed, seal (= selles) on nii konnakarbid kui ka rohi ja klaasitükid ja, kõik see koguneb kokku. – Vt. ka meriajo, merinata.*

meri-vargaz Lu mererõõvel, piraat морской разбойник, пират; *meri-varkaav, mentii alusõõ, vätsi tapõttii, lasti võdõttii ja aluz upotattii*

(olid) mereröövlid, mindi (purje)laeva, inimesed tapeti, last võeti (ära) ja (purje)laev uputati. – Vt. ka *meri-rüüväjä*.

merivene ~ **meri-vene** Lu mere(sõidu)paat морская лодка, бот; *merivenneed õltii suurõpad jõkivenneissä* mere(sõidu)paadid olid jõepaatidest suuremad. – Vt. ka *merevene*.

merivesi Lu Li Ra (K-Al. K-Salm.) *meri-vesi* Lu (R-Reg.) merevesi морская вода; K *meriveellä meelevässi, laugazveellä laaskavassi* (Salm., 773) rl. mereveega targaks, Lauga veega lahkeks; Ra *merivesi on soolõin* merevesi on soolane; Lu *merivesi kukitsõb: tševvääļ tämä on niku vähäzee kõllõttõvõ, niku marjõd, ümmerkõzõd; siä on kõvassi pal'o* merevesi õitseb: kevadel on see nagu vähe kollendav, nagu marjad (on veepinnal), ümmargused; seda on väga palju.

merivirta Lu -t J-Tsv. 1. Lu J-Tsv. merehoovus морское течение; 2. J-Tsv. veekeeris водоворот.

meriärtšä M Lu -š Ra *meri-ärtšä* Lu Li -š J-Tsv. merihärg (teat. merekala) морской бычок, четырёхрогий бычок (опр. морская рыба); Lu *meri-ärjäll on on nell'ä sarvia ja suur pää* merihärjal on neli sarve ja suur pea; M *se on ajannu ennee täinää niku meriärtšä* see on ajanud enese täis (= söönud enese pak-suks) nagu merihärg.

merkit/sellä: -sell J-Tsv., pr. -tselen: -tseen J, imperf. -tselin J frekv. = *merkitä; kummõt puud om merkitseltii, need va sahaga maalõd puud*, mis on (ära) märgitud, ainult need saagige maha.

merkit/tsää: -tsä J-Tsv. -tsääg I, pr. -sen J, imperf. -sin J märgata tähele panna замечать, -тить, приме/чать, -тить, обра/щать, -тить внимание; J *kõik-po siä merkitset, tšem mitä teev* kõike sa ka märkad, kes mida teeb; ■ *merkits enelleez noorikk* leia endale pruut.

merkittä Lu umbes [?] приблизительно [?]; *merkittä õli neltšümnet harkkamussa lidnassa lidnaa* (kurni)linnast linnani oli umbes [?] nelikümmend sammu.

merk/itü Lu, pr. -kiin Lu, imperf. -kizin Lu (ära) märkida, märgistada отме/чать, -тить; *kummõt puud on merkittä, neet saap sahata* puud, mis on (ära) märgitud, need võib (maha) saagida. – Vt. ka *merkitsellä, merkkiä*.

merkitülz J-Tsv., g. -hsee: -see J (orig.: обозначение).

merk/ki K L P M Lu Li J I, g. -ii M Lu J I. märk; eristus- v. tunnusmärk; õue-, peremärk знак; метка, клеймо; тамга; пятно; J *tšivee pääll õltii merkio* kivi peal olid märgid; Li *tee*

pänniikaa merkki tee puusepakriidiga märk; Lu *lampaal piäp panna merkki kaglaa, siis tunnõd lampaa* lambale tuleb panna märk kaela, siis tunnõd (oma) lamba (ära); Li *jõka talol õli õma merkki* igal talul oli oma õuemärk; M *jõkaizõl õli õma merkki arval, jõka talol* igahüel oli oma õuemärk liisupulgal, igal talul; Lu *võrkkoil õltii pulloð, tohossa tehtü, siiz neis pulloiz õltii merkio; meijee taloz õli kane mokom merkki* ↑ *niku ankkuri* võrkudel olid pullud, tohust tehtud, siis neil pulludel olid õuemärgid; meie talul oli niisugune märk ↑ nagu ankur; Lu J *sünnükki merkki* ~ J *sünnüttši merkki* ~ *sünnüttä merkki* ~ *sünnüz merkki* sünnimärk; 2. täke надрез, насека; Lu *kuppiaa tetši kurasõl merkio, siiz võtti sarvõdkaa vertä* kupulaskja tegi noaga täk-keð, siis võttis (= imes, murd. kuppis) sarvega verd; 3. (haava)arm рубец (раны); M *kuivõnnu raana, a merkii jätti* haav (on) paranenud (kuivanud), aga armi jättis (järele); M *sihhee jääb merkki, i ruptsaa saab juõlla* sinna jääb arm, ka r. võib (armi kohta) õelda; ■ J *ep hooli kuunõlla kukkoa, vahtia päivää valõtkkoo, võttaa merkkiä õtavõss* rl. ei ole vaja kuulata kukke (= kukelaulu), vahtida päeva koidikut, võtta märki Suurest Vankrist (= määrata aega Suure Vankri järgi); L *näütä millõ merkki, kui sie nyõt sõtimaa üpsineä* (muinasjutust:) selgita mulle (näita mulle märk), kuidas sa hakkad üksinda sõdima; Lu *miä panin merkile senee kõhaa, kuza tämä on ma jätsin* meelde selle koha, kus ta on; J *paa merkilee kui tõizõt tehhe, i siätši tee nii* pane tähele, kuidas teised teevad, ja sinagi tee nii; Lu *se pani merkille jot müü häülümme vanojo jältšije müü ta pani* tähele, et me käime vanu jälgi mõõda; J *mälehtüse merkki* (Tsv.) mälestusese; Lu *merkki tulõd* (laeva) märgutuled. – Vt. ka *jalka-, jooma-, linnuu-, meri-, rissi-, seinää-, sünnükki-, sünnüz-, sünnüttä-, süntü-, talo-, tunnuz-*. – Vt. ka *metka*.

merkkikagla J-Must. (orig.: sepele).

merkki-tuli (Lu) märgutuli (purjelaeval) сигнальный огонь (на парусном судне); *päivällä kelloa lüüti, ku õli tomakka, üül põlivan merkki-tulõd* päeval löõdi kella, kui oli udu, (aga) õõsel põlesid märgutuled.

merk/kiä Li, pr. -in Li, imperf. -kizin Li = *merkitä; mettsää merkkiä* metsa (= puid raiumiseks ära) märkida.

merskoi J-Tsv., g. -i vastik, jälk мерзкий; *see ku, perkele, om merskoi inim*in küll see, kurat, on vastik inimene; *nii om merskoi ilm, saab mitäle sl'aakka* on nii vastik ilm, sajab mingit lõrtsi.

merta vt. mõrta.

mesi K L P M Lu J I (R-Reg. Kõ Ja), g. mee Lu J I mie L P mesi мёд; Lu *tšimolaizõd sarjõd, neiz on mesi* meekärjed, neis on mesi; M *maa-tšimod, nävät toozõ tehaz mettä* kumalased, nemad ka teevad mett; M *musõp süttä, makõap mettä. Uni* (Set. 18) mõist. mustem kui süsi, magusam kui mesi (mustem sõest, magusam meest)? – Uni; Lu *miä õlin kõlmõt päivää einää lüümaz, tämä millõ mahsi meekaa* ma olin kolm päeva heina niitmas, ta maksis mulle meega; P *miel ja piimäl juottamaa nõõv* ta hakkab (mind) mee ja piimaga jootma; J *tšärpeiņ kaas lentääb mee päälee* kk. ka kärbes lendab mee peale; J *taita õj kuza tšimolaisiijõ pesä, ku nii kõvassi meelee haizõv* vist on kusagil kimalaste pesa, et nii tugevasti lõhnab mee järele; I *puhasõttug mesi* puhastatud mesi; L *šaikka mettä* kibutäis mett; Lu *soikkolas pietti pal'to mesi sampaita* Soikkolas peeti palju mesipuid (= mesilasi); ■ P *minuu mesi mielüttääjä tap [= tapa]* on aivuo üvä minu kallima (mesikeelil meelitaja) iseloom on väga hea; P *pal'to mesi melii maailmaa tõi* rl. (kevad) tõi maailma palju rõõme (mesimeeli). – Vt. ka *sarja*.

mesibankka M meepurk, purk meega банка мёда, банка с мёдом.

mesikanto Ra fig. (tõkkerpuu pulmarongi teel pregrada, заграждение из жердей на пути следования свадебного поезда); *ku pulm tuli, siis pantii riuku ettee, se õli mesikanto* (pulmakomme:) kui pulm(arong) tuli, siis pandi latt ette, see oli m.

mesileipä J mesileib медовый хлебец, медовый пряник; *saijõt saaruniz lähettii, mesileiväd velvüeni* rl. saiad s. saatis, mesileivad mu vennake.

mesimarja M Lu Li kirss, kirsimari: kirsipuu viшня; вишневое дерево; M *mesimarja on saatõi makuza marja* kirss on kõige maitsvam mari; M *mesimarja võttaaza, a pippura piitääzä* vs. (naine on) kirss võttes, aga pipar pidades; Lu *nii on naasti niku mesimarja* (tütarlaps) on nii ilus nagu kirsimari; Li *mesimarjaa süämez on toomi kirsi(marja) sees* on kivi (tuum); Li *mesimarjaa ebõ-lõ taraz, meill ep kazvo* kirssi (kirsipuud) ei ole aias, meil ei kasva; Lu *mesimarja puu* kirsipuu.

mesimeelellin M *mesi-meelellin* (P) fig. mesimeelne (hea iseloomuga, lahke loomuga) приветливый, ласковый, радушный (о человеке с хорошим, «медовым» характером); P *kõikk õllass üvätapõzõd, kõikk on mesi-meelellizõd* rl. kõik on hea iseloomuga, kõik on mesimeelised; M *kazessa lahzõssa tuõb maailmaa üvä inehmin, mesimeelellin i kultatavallin* sellest

lapsest tuleb väga hea inimene, mesimeelne ja kuldse iseloomuga.

mesi/meeliillä: -mieliil P -mielill L fig. mesimeeli(1), mesikeeli(1) (lahkelt, sõbralikult) приветливо, ласково, радушно, любезно; P *eb nõõ mesimieliil mielüttämää, nõõp kõvõilla sõnoilla sõittamaa* (pulmaitkust:) ei (ta) hakka (sind) mesimeelil meelitama, hakkab (hoopis) kõvade sõnadega sõitlema.

mesi/meelüttäjä: -mielüttäjä P fig. mesikeelil meelitaja, kallim милый, избранник, прельститель (прельщающий сладкой, «медовой» речью); *õjko tütärtäni sinuu mesimieliüttäjä mieltä müõ* kas on (sulle), mu tütar, su mesikeelil meelitaja meelt mõõda?

mesi/ne L -n K (Kõ-Len.) -in J-Tsv., g. -zee: -izee J fig. mesine, mesi-, mee- ласковый, медовый; L *kultõnõ kala tšüsü milt mesiziikaa meliikaa vetie* kuldkala palus mind mesikeelil (mesimeelil teda) vette (lasta).

mesipakko M J-Must. I *mezi-pakko* K-Ahl. = *mesisammaz*; I *mesipakod ovat saaduza* mesipuud on aias.

mesipata L meepott, pott meega горшок мёда, горшок с мёдом.

mesi-patsaz M *mesipatsas* Ränk = *mesisammaz*; M *mesi-pattsaita õli kahtšümmett viis perettä* mesipuid oli kakskümmend viis peret.

mesi-pisar (K-Ahl.) fig. meepiisk, -pisar капля мёда; *priiskavat mesi-pisaret kuššakalta kullatulta, tšüpareltä melletültä* (Ahl. 93) rl. pritsuvad meepisarad võõlt kullatult, (kriidiga) valgendatud kübaralt.

mesi-puu J-Tsv. = *mesisammaz*.

mesisammaz M Lu Li -õz Lu *mesi-sammõz* J-Tsv. mesipuu, taru uley, uley-колода; Lu *tšimolaizõd eläväd mesisampaaz, kopittavad mettä* mesilased elavad mesipuu, koguvad mett; Lu *mesisampaaz on sarjõd, sarjoiz on mesi* mesipuu on kärjed, kärgedes on mesi. – Vt. ka *mesipakko, mesi-patsaz*.

mesisarja P Li meekärg соты.

mesi-tšeeiin J-Tsv. fig. mesikeelne, lipitsev, lipitseja сладкоречивый, льстивый; *tätä va kuuntõõ, õj ku mesitšeeiin* (sa) vaid kuula teda: ta on lipitseja (ta on nagu mesikeelne).

mestle Lu, g. -ee = *mesto*.

mestlo M *mesto* Li postp. asemel вместо; M *laa ümperi sinuu kaglaa mesto elmeitä mato* olgu sinu kaela ümber helmeste asemel madu; Li *salapulikka õli mesto lukku* salapulki oli luku asemel.

mestõ Lu = *mesto*.

mešait/taa Lu J *mešattaa* (Ra), pr. -an Lu -õn

J, imperf. *-in* Lu **1.** (kedagi) segada, häirida мешать, по- (кому-чему); Lu *elä mešaita minnuu, miä müihäsün ära* sega mind, ma hilinen!; J *niitsi om pakoliin aik, a tämä veel tuõb mešaitõma* niigi on kiire aeg, aga tema veel tuleb segama; J *mikäle mešaitõp kattsoa, tait silmkarv tšeertüs silmää* miski segab vaatamist, vist sattus ripsmekarv silma; J *tällee tšenni eb mešaitõnnu tširjuttaa* keegi ei seganud tal kirjutada; **2.** (midagi) segada, liigutada мешать, смешивать, -ать, перемешивать, -ать (что-либо); Ra *kirnus tehtii võit, kepükaa mešatõttii koorõtta* kirnus tehti võid, kepiga segati (hapu)koort; Lu *männel mešaitõtaa* pudrumännaga segatakse (putru).

mezi vt. *mesi*.

mezi-pakko vt. *mesipakko*.

metali vt. *medali*.

metalk/a Li, g. *-aa* (vahend rüsa veest välja tõstmiseks v. vette laskmiseks talvisel kalapüügil орудие для поднятия или спуска верши при подледном ловe); *metalka, rüssää nõsõ-taa üleez i alaz lassaa m.,* (sellega) tõstetakse rüsa (veest) üles ja lastakse vette (alla).

metka Lu, g. *medгаа* nahast (eristus)märk nooda veokõel (20., 40. ja 60. meetril) кожаная метка, отметина на неводном канате (на длине его в 20, 40 и 60 метров). – Vt. ka *merkki*.

met/la P Lu Ra J I *-le J -l J*-Tsv. *meetla* I *mää-tla* K-Ahl. M *meätla ~ määdla* M *määntlä* (M-Len.) *määtala* Kõ (P) *määtala* (R), g. *-laa* P J *meätlaa ~ määdlaa* M **1.** luud метла; P *tehtii metla, pantii varsi perää* tehti luud, pandi vars taha; Kõ *määtala on niinell siotta tšiin* luud on niinega kinni seotud; J *pühi melakaa koominaa seinet põllüss* pühi luuaga rehealuse seinad tolmust (puhtaks); I *sis tämä pühtši metlalla kokkoo* (pulmakomme:) siis ta pühkis (raha) luuaga kokku; Lu *õssu metla* ostetud luud (= hirsiluud); M *määdlaa varraz* luuavars; J *metlaa kant ~ metlaa tühj* luuakonts; **2.** pintsel кисть; M *jõvissa õli tehtüsi pikkarain määtila* jõhvist oli tehtudki väike pintsel; **3.** rukki-kastehein метла; I *neeminiitülõillä kasvavat meilä rohot. osokka, metla, jušširoho ..* (Len. 285) luhahainamaadel kasvavad meil (mitmesugused) rohhtaimed: tarn, rukki-kastehein, jusshein .. – Vt. ka *maa-*.

metlaa-loota: *metlaa-loot* J-Tsv. luuakonts голик.

metlaroho Kõ harilik kerahein сборная ежа.

met/lata: *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* J, imperf. *-azin:* *-õzin* J pühkida подметать, -сти; *nii meni laizgõssi tütõ-park, jot ep kehta i maat metlõt*

tüdruk vaeseke on läinud (läks) nii laisaks, et ei viitsi põrandatki pühkida.

metle vt. *metla*.

meto/lnõ J, g. *-zõõ* fig. J mesine медовый; *lämmitti metoizõõ saunaa metoizilla mettsäpuilla* rl. küttis mesise sauna mesiste metsapuudega.

metr/a K M Lu Li, g. *-aa* M Lu Li meeter метр; M *eezäppää õli arššina, a nüd on metra* enne-malt oli arssin (pikkusmõduks), aga nüüd on meeter; Lu *roozgõd õltii pitšäv, viis-kuuz met-
raa* piitsad olid pikad, viis-kuus meetrit; Lu *ned õltii vähäizee pitsemät poolt metraa* need olid natuke pikemad kui pool meetrit; K *met-
raa pooltõiss õli lad'd'uutta* meetrit poolteist oli lai(ust); M *kõm metraa kõrkuutta ajõ rantaa jääkrompiõ* ajas randa jääkamakad, kolm meetrit kõrged; M *uhs on metraa lad'd'uutta* uks on meetrilaiune. – Vt. ka *kilo-*.

metri M Lu Li, g. *-ii* Lu Li = *metra*; M *kõm metriä pituutta* kolm meetrit pikk; Li *on tehtü aukõ, kõlmõd aukkoa, alla on metrii päällä aukko* on tehtud augud, kolm aukku, all on meetri kõrgusel auk. – Vt. ka *kilo-*, *kuba-*.

metrik/ka: *-k* J-Tsv., g. *-aa* J meetrikaraamat метрическая книга.

mets- vt. *metts-*.

metsik/laz: *-õz* J-Tsv., g. *-kaa* = *metsäkaz*; *tšülää ümperüz om metsikõz küla ümbrus* on metsane.

metsik/ko M J-Tsv. I, g. *-oo* J I **1.** metsasalu, -tukk рошица, лесок; J *metsikkoz on tedre pere* metsasalus on tedrepere; I *meeg sinneg metsikkoo hulkkumaa* mine sinna metsatukka jalutama; **2.** noor mets молодой лес; M *tšastõi metsikko tihe* noor mets.

metsikkõ/ln J-Tsv., g. *-zõõ* J metsake лесок; *kazvovõd metsikkõizõõd* kasvavad metsakesed.

metsit/tüssä (Li) *-tüss* J-Tsv., pr. *-üv* Li J, imperf. *-tü* Li J = *metsittüä*; Li *niitüd metsittütii* niidud kasvasid metsa täis.

metsit/tüä Lu Li J-Tsv.(M), pr. *-üv* Lu Li J, imperf. *-tü* M Lu Li J metsa täis kasvada, metsa v. võssa kasvada, metsistuda, võsastuda зарастать, зарасти лесом; Li *maa jääb ahossi, roho nõõp kasvomaa, perrää metsitüv* maa jääb söõti, rohi hakkab kasvama, pärast kasvab metsa täis; J *see bõõ talopoik, kummõll põlto metsitüv* see pole (õige) talupoeg, kellel põld metsa kasvab; M *ai ku metsittü kase sarka, kazvivat kõik heenot põõsast päälle* oi, küll see põllutükk on võsastunud, väikesed põõsad on puha peale kasvanud.

metsoinõ vt. *mettsoinõ*.

metsoomü/ntšü: *-njkü* (Ku) metsisemäng глущаринный ток; *miä olin ellääz ohvatalla,*

kevväällä, metsoomängüllä ma olin kord jahil, kevadel, metsisemängu ajal.

metssä vt. mettsä.

metssä J-Tsv., pl. tellingud (строительные) леса. – Vt. ka maaro.

metssä/laz I, g. -kaa metsane, metsarikas, metsakas лесистый, богатый лесом; *metssäkaz* metsaline koht. – Vt. ka *metsikaz*, *mettsiin*.

metssä/liin M -in J-Tsv. *metssäliin* Lu, g. -izee J fig. metsaline, metsloom (hoolimatu, julm või taltsutamatu inimene) зверь, дикарь; Lu *siä niku metssäliin* sa oled nagu metsaline; J *vai tämä metssälin saab üvüsüzess arvoa* või tema, metsaline, saab headusest aru!

metssä-puu J-Tsv. *metssäpuu* P = *metssäpuu*.

metz vt. mettsä.

metting Kг messing латунь, жёлтая медь.

mettiä (J-Tsv.), pr. -in, imperf. -tizin üleääre-pistega äärestada (õmblemisel) обмётывать, обметать (шов); *üle ääre mettimä* üleääre-pistega äärestada.

mettseljä Lu = *metssäliin*; *siä niku mettseljä* sa oled nagu metsloom.

metts-golupka: -k J-Tsv. = *mettsägoluba*.

metshaltialain: *metshaltialain* J = *metssä-altiaz*; *metshaltialain kutsuttii* kutsuti metshaldjaks.

metssälin J-Tsv., g. -zee J = *metssäkaz*; *mettsiizet kõhad* metsarikad kohad.

mettso K P M Kõ Lu Li Ra J (Ku) -so K-Ahl., g. -soo Li J -suo P metsis, mõtus глухарь; J *mettso, ku mängollõ laulov, sis tämä ep kuul mittäid* kui metsis mängul laulab, siis ta ei kuule midagi. – Vt. ka *kana-*, *kukkõ-*.

metts-gluuxari P = *mettso*.

mettsoinõ [?]: *metsoine* [sic!] K-Set., g. -zõõ: *metsoizõõ* K = *mettso* [?].

metts-sor/sa: -s J-Tsv. *mettspart* дикая утка.

mettsõpõn (Lu) *metshobune* дикая лошадь; *lovittaa mettsõpõzijõ* (muinasjutust:) püüda metshobuseid.

mettsä Kett. K R L P M Kõ S V Lu Li Ra J I Ku (vdjI) -sä K-Ahl. *mettsä* (Ке) -*tsä* Ku -*tse* Pi Ke J -*tsõ* J-Tsv. -*ts* Lu J -*z* ~ *miezze* Kг Мёуца Pal.₁ K-reg.₂ li-reg.₁ Мёуца Pal.₁ Меуца ~ Меуца Tum., g. -*sää* L P M Kõ S Lu Li J Ku -*seä* L -*sä* Lu J I. *mets* лес; Lu *ei õõ metts ilm karrua* vs. *ei ole mets ilma karuta*; Lu *merell meri kuulõv, a mettsäz mettsä kuulõv* vs. *merel meri kuulleb*, aga metsas mets kuulleb; Ku *živatta ko on kavva mettsäz, siz mettsä otab omassı* vs. kui loom on kaua metsas, siis mets võtab omaks; Lu *koto tehtü kauhtana päällä, tsäütii mettsäz i merel* kodutehtud kaftan seljas, käidi metsas

ja merel; L *tševäd jürtsinn karja ja tabuni laz-zõttii mettsä* kevadisel jüripäeval lasti kari ja hobusekari metsa; Lu *sutta ku peltsäät siz mettsä elä mee* vs. kui hunti kardad, siis metsa ära mine; Lu *siütäd il'i juutad, susi ain mettsä katsov* vs. söödad või joodad, hunt vaatab ikka metsa poole (metsa); P *brod'ib mettsii möi hul-gub metsi mööda*; M *mettsä elizee eell üvvää säätä* mets kajab ilusa ilma eel; J *metts vassaab* mets kajab (vastu); Lu *oi ku mettsä vuhhaav, ku vihmatuuttsa tuõv* oi kuidas mets kohiseb, kui vihmapilv tuleb; Lu *mettsä šumizõv ~ mettsä vuhizõv* mets kohiseb; Lu *ku tsako tühjäz mettsäs kukub, sis täap kõühää vootta* kui kägu kukub raagus (tühjas) metsas, siis (see) ennustab kehva aastat; Li *arva mettsä hõre* mets; Li *sekalikko mettsä* segamets; Lu *koivu mettsä* kasemets; Li *petjäjä mettsä* männimets; M *noor vitsikko mettsä* noor võsamets; Lu *üvä irsi mettsä* hea palgimets; Lu *sunnid on kõig meiz, eb õõ mettsä puiz* vs. patud on kõik meis (endis), ei ole metsapuudes; M *matalap maa roh-ta, pitšep mettsä puuta. Tee* (Set. 18) mõist. madalam maarohust, pikem metsapuudest? – Tee; Lu *mettsä nurkka* ~ J *mettsä nukk* metsanukk; Li *mettsä ranta* metsaserv; Li *mettsä laksi* metsalagendik; J *meree nukkõ, mettsä kukkõ* .. *meree nukkõ on alus, mettsä kukk on einää kuhjõ* .. mõist. mere nukk (= laid [?]), metsa kukk [?] .. Mere nukk (= laid [?]) on purjelaev, metsa kukk [?] on heinakuhi .. ; M *mettsä utkõ* mettspart; Lu *mettsä õpõzõv* metshobused; L *mettsä altiiaav* metshaldjad; Li *mettsä pemeez* metshaldjas; P *mettsä haamo ~ mettsä paha* ~ *mettsä piru* metsatont; Lu *mettsä ukko, mettsä akka, mettsä kultaine kunikõs* .. (Must. 159) (pikemast mõistatustekstist:) *metsataat*, *metsaeit*, *metsa kuldne kuningas* .. ; Lu *mettsä eläjäd ~ mettsä zveerid* metsloomad; P *kõikkiilõõ metts elokkailõõ* kõigile metsloomadele; P *mettsä otuz* metsloom; Lu *on koto-anõd ja metts anõd* on koduhaned ja metshaned; J *metts sors* mettspart; Ra *mettsä golupka* mets-, kaelustuvi, meigas; S Lu *mettsä sika* metssiga; P *mettsä puukkõ* mettspuuk; Lu *mettsä aho* met-salagendik; P *einämaalõ meneb mettsä troppa* heinamaale läheb metsarada; Lu *mettsä kolkka* ~ P *mettsä kolkku* metsakolgas, -nurk; Lu *mettsä vahti* metsavaht; J *metts herrõ* metsaülem; 2. *mets*(araie), (raie)palgid срубленный лес, брёвна; Lu *splavšikad lassaa mettsä vettä möö* parvetajad parvetavad palke mööda vett; I *mettsä viiäz ii sis lavvad* tehti viiakse palke ja siis tehti (neist) laud; K *kõmtšümmettä kubametrica annõttii mettsä kuossi* kolmküm-

mend tihumeetrit metsa anti maja chitamiseks; ■ *Lu jo miä menin mettsää* juba ma läksin metsa (= läksin oma jutuga sassi); *M tällä meni meeli mettsää* tal läks mõistus segi; *M ved' mennäz jo i meeled mettsää* (vanadusest) läheb juba mõistuski segi; *Lu miä vaatan, sill on meeled va mettsää* ma vaatan, sul on mõtet üha laiali; *M välissä meep sõna meelessä mettsää* vahel läheb sõna meelest metsa (= ära, minema); *Lu ku bõõ tarviz, viskaa mettsää* kui pole tarvis, viska metsa (= ära, minema); *Lu kõikk ne hoolõd viskaa mettsää* kõik need kured heida peast (viska metsa); *S Lu mettsä katti ilves*; *J metts sika mäger*; *J metts opõin eesel*; *Kr metsa uopan kaamel*. – Vt. ka *aapa-, alko-, braakku-, hojka-, hojko-, hojkozikko-, irsi-, kahtsi-, kaiskara-, kalmo-, kazvo-, kuusi-, lehto-, lepikko-, leppä-, mäntü-, niini-, petäjä-, pihku-, pähtšinä-, rassimo-, soo-, tammi-, võsa-, õkaz-*.

mettsäaho *I mettsaho ~ metts-aho* Lu metsalagendik лесная поляна; *Lu mettsäz on aho, metts-aho, ku on kõrkaa kõhta; ku on matala kõhta, jutõlla uitto* metsas on lagendik, metsalagendik, kui on kõrge koht; kui on madal koht, (siis) öeldakse lodu; *I mettsäaho, lakkõa paikka, niittüpaikka mettsäzä* metsalagendik, lage paik, heinamaakoht metsas.

mettsä-altia L = *mettsä-altiaz*; ■ *mettsä-altiaz hullussamaa tulid* (sõim:) tulid metshaldjat hullutama.

mettsä-altiaz P *mettsähaltiaz* Lu *metts-haltiaz* (J-Tsv.) metshaldjas леший, лесной дух; *P ain juollass tuozõ, etti on mettsä-altiaad* aina räägitakse ka (seda), et on metshaldjad. – Vt. ka *metshaltialain, mettsä-altia, mettsä-emä, mettsäfrovva, mettsäläin, mettsänikka*.

mettsäaraga P fig. tihane синица; *tihakka vai mettsävarõz vai mettsäaraga* (tihase kohta öeldakse:) t. või m. või m.

mettsäarpa Li liisuga saadav metsajagu получаемый по жребию участок леса.

mettsäeinä M = *mettsäroho*.

mettsä-elokaz M metsatont, metsakurat лесная нечисть; *eestee juõltii, što mettsä-elokaz vei rahvassa* ennemalt räägiti, et metsatont viis inimesi (ära). – Vt. ka *mettsä-õaamo*.

mettsä-emä Po *metsemä* Kõ Ra metsaema, metshaldjas хозяйка (мать) леса, лесной дух; *Kõ on metsemä, kast paraiko uskuaz* on (olemas) metsaema, seda usutakse praegu(gi); *Ra metsemä õhzüttii mettsää* metshaldjas eksitas (inimesi) metsa.

mettsäfrovva L = *mettsä-emä*.

mettsägoluba Li mets-, kaelustuvi, meigas

дикий голубь, лесной голубь, вяхирь. – Vt. ka *metts-golupka*.

mettsä-õaamo K L = *mettsä-elokaz*; L *taukyõ sie uomõnna mettsä-õaamoikaa ühtie* kärva sa (= et sa kärvaksid) homme koos metsatontidega! **mettsäherra** V Li J *metts'herra* J metsaülem лесничий.

mettsäkana K-Set. Li I *mettsä-kana* K-Ahl. *mettskana* Lu 1. K Lu Li laanepüü, rabakana белая куропатка; 2. *teder* тетереv; I *mettsä-kana on tedre m.* on teder.

mettsäkaru L pruunkaru (metsakaru) бурый медведь (букв.: лесной медведь).

mettsäkatti S Lu I *mettsä-katti* Lu I ilves рысь; I *mettsäkatti puu pääl isub; ku inehmissä näev, siiz viskaup päalee i kurisav, kaglassa veõree juub i niin tapav* ilves istub puu otsas; kui näeb inimest, siis viskub peale ja kägistab, joob kaelast vere ja nii tapab(ki).

mettsäkili I = *mettsäkittsi*.

mettsäkittsi Lu *mettsä-kittsi* Lu Li metskits косуля. – Vt. ka *mettsävoho*.

mettsäkloppi I *metts-kloppi* J-Tsv. metslutikas лесной клоп; J *metts-kloppi haizõb niku läädeni* metslutikas haiseb nagu jälkus.

mettsäkolikka Lu = *mettsäkolkku*.

mettsäkolkku L metsakolk, -kolgas, metsanurk лесная глушь; *mettsäkolkku ep kolõhta, i jarvyõ ranta eb järehtä* rl. metsakolk ei kolata ja järverand ei tärata.

mettsäline Li (Lu) metsapoolne majaderida (rannakülades) ряд, линия домов вдоль леса (в прибрежных деревнях); *Lu mettsälinneel i merilinneel* (majad on) metsapoolses majaderreas ja merepoolses majaderreas.

mettsälintu Lu J *mettsä-lintu* Li *mettslintu* J metsalind лесная птица; *gluhari on mettsä-lintu, mettsäs tämä on* metsis on metsalind, ta elutseb (on) metsas.

mettsälõikkaaja: *-leikkaaja* Li metsatõeline лесоруб.

mettsäläin K, g. *-zee* = *mettsä-altiaz*; *mettsäz on mettsäläin* metsas on metshaldjas.

mettsämarja K M metsamari лесная ягода; M *leeb marja voosi, leep pall'o kõikõllaajussa marjaa, mettsämarjaa i taramarjaa* tuleb marja-aasta, tuleb palju igasuguseid marju, metsamarju ja aiamarju.

mettsä-niittü (M-Len.) metsaniit, -heinamaa лесной луг, лесной покос; *mettsä-niittülõil löõtii enäpält poole pääle* (Len. 256) metsaheinamaadel niideti enamasti kahasse.

mettsänikka Li, g. *-aa* Li = *mettsä-altiaz*; *mettsänikka õli mettsää peremeez m.* oli metshaldjas.

mettsäpaikka I metsakoht (metsane koht) лесистое место; *mettsäkaz paikka, mettsäpaikka* metsane koht, metsakoht.

mettsä-pehko (I) metsapõõsas лесной куст; *mettsä-pehgod i taraza pehgod* (on olemas) metsapõõsad ja aias (on) põõsad.

mettsäputkõ M *mettsä-putkõ* M *mettsäputkõ* J-Must. harilik heinputk лесной дудник.

mettsäpuu J I *mettsä-puu* J metsapuu лесное дерево; J *lämmitti metoizõõ saunaa metoizilla mettsäpuilla* rl. küttis mesise sauna mesiste metsapuudega.

mettsäpõlo I *mettsäpalo* Lu **1.** metsatulekahju лесной пожар; I *põlõb mettsä, mettsäpõlo* mets põleb, (on) metsatulekahju; Lu *ku õli mettsäpalo, tsäüiti sammuttamas koko ümpärüz* kui oli metsatulekahju, (siis) käis kogu ümbruskond kustutamas; **2.** Lu põlenud koht metsas лесное пожарище (место в лесу, где был пожар).

mettsäroho M Lu *mettsroho* (Lu) metsahein, -rohi лесное сено, лесная трава; Lu *mettsä-roho on üvä roho, a se on sooroho, oñ kehno roho* metsahein on hea hein, aga see on soohein, (see) on vilets hein. – Vt. ka *apo-*. – Vt. ka *mettsäeinä*.

mettsä-sigaa-marja J = *mettsäsikamarja*; *mettsä-sigaa-marja on niku poollaz, kazvop petäzikkoz* leesikas on nagu pohl, kasvab männikus.

mettsäsika M Kõ S Lu J I Ku *mettsä-sika* Lu *mettsäsika* J-Must. *mettsika* Ra *metts-sika* J-Tsv. **1.** mäger барсук; Lu *siäl õltii mettsäz mettsäsigaa avvad kõikk, siäl näväd elussivad* seal olid metsas puha mägrakoopad, seal nad leutsesid; J *metts-sigaa norad mägrakoopad*; **2.** metssiga кабан; Lu *mettsäsikat kõikk roitavõt kagrõd i munad* metssead tuhnevad kõik kaera(põllu)d ja kartulid (üles); Ra *mettsigaa avvad* metssea (tuhnitud) augud (põllul, heinamaal jne.).

mettsäsika-marja Li leesikas толокнянка; *mettsäsika-marjaa on meill paikkomii pallo* leesikaid on meil paiguti palju.

mettsäzveeri (M), pl. *-id* M metsloom (лесной) зверь.

mettsätee M metsatee лесная дорога; *mettsätee mettsää möö meev* metsatee läheb metsa mööda.

mettsätsimolainõ: *mettsätsimolainen* J-Must. *mettsätsimolain* J metsmesilane, kumalane, kimalane шмель; *a tämä söömine õli mettsätsimolaisõ mesi* (Must. 152) aga tema söök oli metsmesilase mesi.

mettsätõõ ~ mettsä-tõõ Li *mettsätüü* (Li) (tal-

vine) metsa(raie)tõõ (зимняя) работа лесоруба-дровосека; *meil mettsätõitä bõllu suurii* meil polnud suuri metsatõid; *mettsä-tõõtä teh-tii talvõll* metsatõid tehti talvel.

mettsä-umala (Lu) metshumal лесной хмель.

mettsävahti P M Kõ Lu Li I *mettsävahti* M-Set. *mettsävahti* Lu *mettsävahti ~ metts-vahti* J-Tsv. *metsavaht* лесник; P *meni mettsävahti näütämää, kuss lõikata puit* metsavaht läks näitama, kust raiuda (lõigata) puid; J *metts-vahti pani pud'dõ raiskamizõss tsümme rubl'a štraaffia* metsavaht määras (pani) puude raiskamise eest kümme rubla trahvi; P *a mettsävahti tsäüsi taloss taluo, niku mõizanikka sei i jõi* aga metsavaht käis (ennemalt) talust tallu, sõi ja jõi nagu mõisnik.

mettsävarõz = *mettsäaraga*.

mettsävoho M Kõ S *mettsä-voho* Kett. Lu Li *mettsävoho* Ra *metts-voho* J-Tsv. **1.** Kett. M Kõ S Lu Li *metskits* косуля; **2.** J-Tsv. *taevasikk, -sokk, tikutaja, mõhitaja* бекас. – Vt. ka *mettsäkili, mettsäkittsi*.

mettsä-võdra I saarmas выдра.

meätla vt. *metla*.

meättüroho Li J (pipar)münt мята; *meättüroho, tämä haizõv; juurõd õllaa valkaad mokomaizõd* (pipar)münt, see lõhneb; juured on niisugused valged.

mi¹ M = *mikä*.

mi² vt. *mitä*.

mi³, mia vt. *miä*.

mie Kr, g. *miu* Kr *mina* я.

mies vt. *meez*.

miespohl vt. *meespooli*.

miezze vt. *mettsä*.

mihlee Kett. K M Lu Li J I Ku *-ie* L *mihhee ~ mihhee ~ mihhee* M *-e* K-Al. P J-Tsv. *mihē* J-Tsv. *-eg* I **1.** *miks, mispärast* почему, отчего, зачем; M *mihee sie võtid enelee mokomaa hoolõd* miks sa võtsid endale niisuguse mure (kaela)?; Li *mihee sillõ lukkaa pimmiäz* miks sa pead pimesdas lugema?; M *iivana suuttu näizõõ pääle, mihhee nii izäle* vassaz Iivana vihastas naise peale, (et) miks (see) isale nii vastas; **2.** *milleks, mille jaoks* для чего; M *mihhee sillõ raḡḡaa* milleks sul(le on) raha vaja?; Lu *mihee sillõ pieb rihmaa* milleks sulle köit?; J *mihee maata neitüzellee* rl. milleks maad neiuakesele!; **3.** *kuhu kudas; P i vei kõikk tsentäab mihe* ja viis kõik kes teab kuhu; ■ L *mihie sie tunnõd* millest (mille järgi) sa (ära) tunned? – Vt. ka *mi¹, mihii, mihsi, mimperässä, miḡkperässä, misee, mitä*.

miheid P (ei) kuhugi, (ei) kusagile никуда; *tämä p päässü ahjuo peält miheid* ta ei pääsenud ahju pealt kuhugi.

miheleeb M millegipärast почему-то; *miheleeb on lõhgõnnu seinä* millegipärast on sein pragunenud.

mihii M = *mihsi*; *mihii siä minuu tara kõvii vara elkod lazzõd maalõõ* rl. miks sa, mu aed, nii vara lased õied maha?

mihlia [?] (Kr), pr. *mihlib* Kr armastada любить, миловать.

mih/si Kett. K -s K U P Lu J *miçs* Lu -*sig* I *mis/si* K R-Eur. M Lu Li J -s K M Lu J Ku *mis* R-Lõn. miks, mispärast почему, отчего, зачем; Li *missi et tuõ tänne* miks sa ei tule siia?; Lu *missi sinnua nii kõvassi laizgutõv* miks sa nii laisk oled?; I *mihsis siä et kuulõllum miñnuu* miks sa ei kuulunud mind?; M *en tää, missi nii rahvas pajattaaz* ma ei tea, miks rahvas nii kõneleb; ■ (liitunud eituservi vormidega слитно с формами отрицательного глагола) M *misses* (Set. 71) miks ei, miks mitte; M *missen, menen* (Set. 7) miks mitte, lähen (küll). – Vt. ka *mihee*, *mihii*, *mimperäss*, *miñkperäss*, *misee*, *mitä*.

miü vt. *mikä*.

miühala (K) -*hhala* M -*ççala* I, g. -*halaa* K mihklipäev (8. XI) Михайлов день; M *jarvõlla õli miühala praaznikkann* Jarvigoistšüläs oli mihklipäev pühaks; I *miüççalana tüüt ep tehtü* mihklipäeval ei tehtud tööd. – Vt. ka *mikkeli*.

miühkeli-päivä Lu = *miühala*; *miühkeli-päivä õli, ühs päivä pühkää piettii niku muitatsi pühii* oli mihklipäev, (siis) peeti üks päev püha, nagu muidki pühi (peeti).

miühlapäivä M = *miühala*; *miühlapäivä on pontilois praaznikka* mihklipäev on Pontizõd külas püha.

miükkula K L P M S Lu Li Ra -*lõ* Lu -*l* J, g. -*laa* Lu Li -*la* J I. nigulapäev (kevadine 9. V, talvine 6. XII) Никола, Николин день (весенний и зимний); P *kahs miükkulaa, sütsüz-miükkula i tševäd-miükkula* (on) kaks nigulapäeva, sügisene (talvine) nigulapäev ja kevadine nigulapäev; S *med d'ee tšüläzä õli miükkula praaznikka* meie külas oli nigulapäev püha; P *pääle miükkulaa nõisass tšülvämää kagraa da õzraa da nisua* pärast (kevadist) nigulapäeva hakatakse külva- ma kaera ja otra ja nisu; Lu *perrä miükkulaa jou-lunn päiv on pitšep kukoo harkkamusõõ* pärast nigulapäeva, jõulude ajal on päev kukesammu (võrra) pikem; Lu *talvõl meil peetti miükkula praaznikkaa* talvel peeti meil nigulapäeva; Lu *tševäd miükkula* kevadine nigulapäev; Li *talvi miükkula* sügisene (talvine) nigulapäev; 2. püha Nikolaus, Nikolaus Imetegija (= meremeeste kaitsepühak) святой Николай, Никола чудотворец (покровитель моряков), Микола; Lu *merijumal meil õli miükkula, jutõltii pühä miük-*

kula veel meremeeste kaitsepühak (merejumal) oli meil Nikolaus, õeldi veel püha Nikolaus; J *paa tšudotvortsaa (miükkula) ette tšüünteliä* pane Imetegija (Nikolause ikooni) ette küünal; M *tällee tšäzzettii miükkulaa obraazallõõ* ristitü teda kästi Nikolause ikooni ees palvetada (risti ette lüüa); 3. suur paast, jõulupaast, nigulapaast roždestvenский или никольский пост; Lu *miükkula pühä alki sütsüzüssä pühäpanekissa, ja jouluussaa* suur paast (nigulapaast) algas sügisel paastu algusest ja (kestis) jõuludeni; Lu *miükkula paasto* suur paast (nigulapaast); Li *miükkulaa pagõttõma* suure paastu (nigulapaastu) lõpp. – Vt. ka *sütsüz-*, *talvi-*, *tševäd-*.

miükkulapäivä Lu nigulapäev (6. XII) Николин день; *miükkulapäivä meil kutsuttii tšerikkopühäpäivä; piettii nellä päivää pühkää; tšihutõttii olutta jõka taloz, nellä päivää gul'atattii ja omat tšäütii võõraziiz* nigulapäeva peeti (kutsuti) meil kirikupühaks; peeti neli päeva püha; igas talus pruuliti õlut; neli päeva piduseti ja sugulased käisid võõrusel.

miükkula-pühä Lu suur paast, jõulupaast, nigulapaast roždestvenский или никольский пост; *miükkula-pühkää õli kuus nätelie* suurt paastu (nigulapaastu) peeti kuus nädalat.

miülla (Ja-Len.), g. -*aa* = *miüli*¹; *kahõsa sattaa miülla* (Len. 237) kaheksasada miili.

miülas'ivõli M, g. -*i* armuline милостивый, милосердный; *miükkula miülas'ivõli annap sillõõ rahhaa* armuline (püha) Nikolaus annab sulle raha.

miüli¹ Lu, g. -*ii* Lu (mere)miil (морская) миля; *üväl perätuulõl i meni viistõištšõmõd miüliä vai sõlmõä; ku õli peen tuuli, üht miüliä menit kahs tunnii* hea pärituulega läkski (purjelaev) viisteist miili või sõlme (tunnis); kui oli nõrk tuul, läksid üht miili kaks tundi; *meri miüli* meremiil. – Vt. ka *meri-*.

miüli² vt. *meeli*.

miülit'tsa M, g. -*saa* miilits (ajaoskond) милиция; *johzin miilittsaa, juttõlin, što varkaad õltii tšüälzä* jooksin miilitsasse, ütlesin, et vargad olid külas. – Vt. ka *mil'ittsi*.

miülosti L -*sti* P, g. -*stii* almus, armuand милостыня; L *tšüzüb miülostia* palub almust.

miü'ra¹ L M Kõ Ja Lu Li I (P) -*r* Lu J-Tsv. *Müpa* K-reg.², g. -*raa* L M Lu J -*ra* J I. maailm мир, свет; I *miä tahhoo täätääc, mikä kõittsi miü- ravaa* on ma tahan teada, mis kõik maailmas on; P *tšen on alassi, miüraz niittii, alassi õlõjalyõ tšüutto* vs. kes on alasti, (siis) maailmas on niiti, (et) alastiolijale särk(i) (õmmelda); L *kõikyõ miüraa mal'it'vav* kogu maailma palved; 2. rahvas народ, мир; J *tänävä tšerikkoz nii pal'lo*

miira, *jot omenöllö böö kuhö tokkua täna* (on) kirikus nii palju rahvast, et õunal pole kuhugi kukkuda; *J vana onissima nõisti miirakaa süüttemä vana Onissimat hakati rahva poolt* (= ühiselt) toitma (söötma); *Lu väräjää i suurõd paat tsiin, a miiraa suut et paa tsiin* vs. paned ka suure värava kinni, aga rahva suud (sa) kinni ei pane; **3.** külakond, kogukond община, мир; *M seemet saimma miira magazeissa* (Len. 264) seemet saime kogukonna magasiadast. – Vt. ka *maa-*.

miir/a² *M mira* Kõ, g. *-aa* rahu мир; Kõ *leeb mira kahtsümmett kahõssamõiz august* kahekümne kaheksandal augustil sõlmitakse (tuleb) rahu; *M miiraa aikann rahu ajal*.

miir/a³: *-r* J-Tsv., g. *-raa* ~ *-ra* J mürri-, salvimisõli мирo; *pappi võd'd'õb loba miirakaa* preester salvib otsmikku mürriaga.

miiz vt. *meez*.

mikkelli *M Lu Li -l' M*, g. *-lii* M mihklipäev (soomlastel) Михайлов день (у финнов); *M mikkell' õli rasivõd tsülälä praaznikka* mihklipäev oli Rasi külas püha; *Lu mikkeliä soikkolas piettii* Soikkolas peeti mihklipäeva; ■ *Li tämä on niku kärä mikkeli, ääli aina kärizev* ta on nagu *k. m.*, hääli aina käriseb. – Vt. ka *kärä-*. – Vt. ka *miihala*, *miihkeli-päivä*, *miihlapäivä*.

mikä *Kett. K L P M Kõ Lu Li Ra J I Ku mik'ä* *J Ku mit'sä* K-Ahl. *mi* K L P M Po Lu J I (R U Kõ V Li) *mii* M, g. *minee* K P Lu Li Ku *minie* L P *mizee* K M *mizzee* M *mizzee* Po *migää* Lu Li Ra J *miiggää* I *mii* K-Set., part. *mitä* K L P M Kõ V Po Lu Li Ra J I *Mumä* ~ *Müda* Pal.₂ *Müda* K-reg.₂ **1.** interrog. mis; kes что; кто; *K nellä meessä sõisovad ühee sl'ääpii alla, mikä se on. lauta mõist. neli meest seisavad ühe mütsi all, mis see on?* – *Laud*; *Lu mitä se on mis see on?*; *L mitä peäka on mis peal viga on (mis peaga on)?*; *P mid ne on mis need on?*; *P miniekaa mašina tsäüv* millega rong liigub?; *P mitä sie henttsuud* mis sa hulgut?; *Lu millä ~ migäl mennä võttamaa* millega (mõrsjat) võtma minna?; *Po mizee pääle (mizess) sie duumav* millest sa mõtled?; *Lu minee perässä sinnua lüütii* mille pärast sind löödi?; *Li migää perässä ~ minee perässä* mispärast? miks?; *K mi siä õlet* (Ahl. 110) kes sa oled?; **2.** relat. mis; kes что; кто; *Lu mikä on keittämättä, se on toorõ* mis on keetmata, see on toores; *Lu ühs vohma rohkaap tsüzüb, mitä tsümme tarkkaa võivõd vasatõ* vs. üks loll küsib rohkem, kui kümme tarka suudavad vastata; *K rätte, mineekaa pühtsiä tsä-sii* rätt, millega käsi pühkida; *Li konnaa näd lazzõp kuruu* (~ *kuruo*), *migässä poigat tullaa* konn, näe, heidab kudu, millest tulevad pojad;

L mitä sai leiväss kõikk seimmä mis kõlbas (mida sai) leivaks teha, kõik(e) söime; *Lu mitä on tultu, sitä piäp tehä* mille pärast on tuldud, seda tuleb teha; *Lu nüd jo nii kõvassi unohtan, a mi aikaa on pääz, ned mälehtän* nüüd juba nii palju unustan, aga mis ammu on peas, neid (asju) mäletan; *J migää sain, senee jõin* mille sain, selle jõin (maha); *I leeb migällä suurussaag* on, mida süüa hommikueineks; *Lu tälle mitä nii juttõd, mitä nii tsäzi tehä, ep tämä hooli, epku nõis tetsemää* talle ütles ükskõik mida, ükskõik mida käsi teha, ei tema hooli (kuula) ega hakka tegema; *I i kõikkõlaisii tetši i astikkoja ii mitä puuttu* ja tegi igasuguseid (nõusid), ka pütte ja mis ette sattus; *Ku meije küläz oli ühz meez, mik'ä läküz mitä eb oltõ, i mitä eb lee* meie külas oli üks mees, kes rääkis, mida ei olnud ja mida ei tule; *M a mitä õli vaattajia minnu siällä, ne võttõtii kõik kasõttii* aga (need), kes olid mind seal vaatamas, need kõik kasteti (märjaks); **3.** mis (koos eelneva pronomeniaga 'kes') что (с предыдущим местоимением 'кто'); *I meevät taas tüülee, tšen mitä teev* lähivad taas tööle; kes mida teeb; *Ku ken i mitä, a sika ain ommaa* kk. kes mida, aga siga aina oma; *I ehtiiväv, tšen miiggää paav ülle* rõivastavad end (jõulusandiks), kes mida (mille) paneb selga; **4.** missugune, milline, mis какой; *M ai mi peen popastõri* oi missugune väike abikarjus!; *L mi maa, se on maaneri, mi lintu, se on tsieli, mi tüö, se on sõpa* vs. milline (on) maa, selline on komme, milline lind, selline on laul (keel), milline töö, selline on rõivas; *M ahonurmi on se, mikä maa ookaav* kesapõld on see maa, mis puhkab; *Lu mikä kas on ihmeelin inemin* mis imelik inimene see on!; *M mikä nüt karetti tuli* mis tõld nüüd tuli?; *J migää tüü mees siä õõd* mis tööd sa teed (missugune töö mees sa oled)?; *J mikä tempu siäll õli* mis seal juhtus?; *K mi päivä siis tänännä on* mis päev siis täna on?; *J migäll aika nämä joutusti kotto* mis ajal nad koju jõudsid?; *M millä mallia siä senee teiv* mismoodi sa selle tegid?; *J mill viisi ~ migäll viittä ~ mill koosia* mismoodi, mil viisil?; *M mikä millõd on azzä täätää, miltized linnud* mis (see) minu asi on teada, millised linnud (on olemas)!; *Ku mikä sis hään nii lust'si, niisammaa nenän nall oñ kahs aukkoa kui muil-lakk* mis ilus ta siis nii on: niisama on nina all kaks auku nagu teistelgi!; *J mikä mokom vaažnoi d'eel* mis(sugune) tähtis asi (see siis on)?; **5.** miski что-то, что-либо, кое-что, нечто; *M mikä tsuudittaab ize entää* miski kummitab isenesest; *M kui tsell vaivatap silmiä, vai mikä on tapahtunnu, siz mennäs sinne võrottamaa*

kui kellelgi on silmad haiged või midagi on juhtunud, siis minnakse sinna ohverdama; *L ku sill lieb mitä vajaa, tulõ kassyõ paikkaa* kui sul on midagi vaja, tule siia kohta; *Lu se on moikattava ku mitä ep tappaa* see on pilgata, kui (inimesel) midagi puudub (= kui inimene on poole aruga või vigane); *Lu sõmõrtsivi, sitä ku minekaa lüüd, ranjakaaka, tämä hajjoov, murõnõb* liivakivi, kui seda millegagi lõõd, raskega, (siis) ta laguneb, mureneb; *Lu tänävä mitätsi piäp tehä* täna tuleb midagi teha; *Lu mikä itšänää se õli* miski see (ikka) oli; *J etsi mitä nibuit bufetiss süüvve* otsi puhvetikapist midagi süüa; *J viska mitä ni buit koirõlõ* viska midagi koerale; *M mikä leeb on niku päältä nätsüvä, etti pojo tuõb läsimää* midagi on nagu pealt näha, et poiss jääb haigeks; *M miä kojo mitä pajatin* ma midagi rääkisin; **6.** mingi како́й-то; *Lu minee rätiä pani puhhõõ* mingi räti pani puu külge; *Lu ku mikä juttu meev, kõig nõisõvat pajattamaa* kui mingi jutt läheb (liikvele, siis) kõik hakkavad rääkima; **7.** (ei) miski ничто; *J nüt bõõ tehä mitä muut ku võtta kisa ja menne kerämä* nüüd pole teha midagi muud, kui võtta kott ja minna kerjama; *J eb mitä tehä, piäb menne* ei ole midagi teha, tuleb minna; **8.** mida (...), seda (...) чем (...), тем (...); *Lu mi süvveb meri, se tuõp kõrkaapi ja arvapi lainõ* mida sügavam meri, seda kõrgem ja harvem tuleb laine; *J mi varõp, see parõp* mida varem, seda parem; **9.** kas ... või ...; nii(hästi) ... kui ka ... или ... или ...; как ... так и ...; *M meil on ühskõik, mi põlto, mi nurmi* meil on ükskõik, kas põld või nurm; ■ *P mitä sie õlõd läsvä vai kas sa oled ehk haige?*; *Lu mill sinn eb õõ mitä mennä* mul ei ole asja sinna minna; *Lu isuttii mitä isuttii* istuti tükk aega (istuti mis istuti); *J blagoit maat eb mahz mitä i tsüntä, ühellaim mittäit ep kazvo* viletsat maad ei maksa üldse kündagi, nagunii midagi ei kasva; *Lu passibo.* – *eb miltä tänan!* – Pole tänu väärt!; *J tämä mitä voimaa hailatõõb nagraa ja kal'uv* ta lagistab naerda täiest kõrgest ja karjub; *M mikä leep kukõd ratkoaz laulaa* millegipärast kuked lõhuvad laulda. – Vt. ka *ebnii*.

mikäid P M (Kett. K R L Kõ Lu J I) *mikkäid* M Kõ, g. *mizzeid* M, part. *mitäid* D Kett. K R L P M Lu -tä K-Ahl. *mittäid* M Kõ I *mittäid* D M Kõ Lu I J -tä I I. miski что-то, что-нибудь, что-либо; *P põllõl mikäid ain tulõv* põllult miski ikka tuleb (= põld mingit saaki ikka annab); *I antagaa mittäid millõ* andke mulle midagi; *M tämä mizzeit teev, nii maailmaa makuzassi* (kui) ta midagi (= mingi söõgi) teeb, siis väga maitsvalt; *Kõ tõin kõõs söõv mittäid kuivaa, siz iko-*

tab kui mõni söõb midagi kuiva, siis luksub; **2.** mingi, mingisugune како́й-то; *M tämä eb jõutõnu õmall aigallõ, tälle mikäit tuli mässärüz* ta ei jõudnud õigel ajal, tal(le) tuli mingi takistus; *Kõ siäl on domovikka niku inehmiin mikkäid* seal on majahaldjas, nagu mingi inimene; *I zenihhaa tetsiväd, oppõõs tetsiväd migässäis-sä puissa* (jaanipäevalajana:) tegid peigmehe, tegid hobused mingisugustest puudest; **3.** (ei) miski ничто; *I tüttäreõ antõvad lekarstvoo, eb miitäit tälle avittannud* tütreõ andsid arstimeid, miski ei aidanud teda; *J nii on upramoi lahs, jot tšettäit i mittäit ep kuuntõõ* on nii kangekaelne laps, et ei kuula kedagi ega midagi; *M bõlõ mittäit pahhaa* pole midagi halba; *I millissäid mittäid näväõ eväd antannuud* meile nad ei andnud meile mitte midagi; *M mie en peltšää millizee mittäid* ma ei karda mitte midagi; **4.** (ei) mingi, (ei) mingisugune никакой; *M tämä on nii tülppä inehmin, tämmäsee ep tartu mikkäid õpõtuz* ta on nii nürimeelne inimene, talle ei hakka külge mingi õpetus; ■ *P tšizgob mitäit säätä* kisub nagu tormi(le); *M ootõõ, miä sillõõ juttõõn mittäit salajuttua* oota, ma räägin sulle ühte salajuttu; *M tširppa bõõ mittäid* kirpe pole sugugi; *M täll eb õõ rammoa millizee mittäid* tal pole üldse jõudu. – Vt. ka *eb*.

mikäidni (P), g. *mineidni* P miski; keegi что-то, что-либо; кто-то, кто-либо; *panõ deygad mineidni tõizyõ nimele* pane raha kellegi teise nimele (hoiule).

mikä-ittšää Lu mis tahes, ükskõik missugune любой; *mikä-ittšää azza* mis tahes asi.

mikäleev M *mikä-leev* Lu (P) -lieb P -lev P M Kõ -lee Lu Li I Ku (K Ra J) -le-e Lu -le Lu Ra J (K) *mikä-le* J-Tsv. -leeg ~ -llee ~ *mikä-le-eg* I, g. *minelee* Lu, part. *mitä/leev* M *mitä-leev* ~ -lev P M -lee K Lu J -le K I. miski; keegi что-то, нечто, что-то, некто; *Lu mikäle-e dumizõv* miski tühiseb; *I mikäleeg tapahtujõ minukaa* minuga juhtus midagi; *Lu välissä kazvab mitälee tsättee* vahel kasvab midagi (= mingi kasvaja) kätte; *P tämä mitälep pajatti* ta rääkis midagi; *Lu minelee peräss tämä nõisi läsimä* millegipärast jäi ta haigeks; *J mikä-le häülüp tsüuton all, taita tširppu* miski liigub särgi all, vist kirp; *Ku kuulen, että mikälee šappaap tuav* kuulen, et keegi paterdab tulla; **2.** mingi, mingisugune како́й-то, некий; *J nii tuli mikäle voimõtuz jot em või mittäit tehä* nii tuli mingi jõuetus (peale), et (ma) ei saa (= ei suuda) midagi teha; *J migädle hrupkoid niglõd: kui tsättee, nii kattši* mingi(suguse)d haprad nõelad: kui kätte (võtad), nii (on) katki; *Kõ õli võtõttu,*

što siäl om mikäleb eläjä, riiga pappi arvati, et seal on mingi elusolend, rehetont; M *mikäleeb on tšerikkoo meno* (see) on mingi kirikuasjandus; P *mitä-leeb tulõv ilmaa muutoz, siz toož aikutav* (kui) tuleb mingi ilmamuutus, siis ajab ka haigutama; Lu *minesslee juurõss on tehtü sigla* mingist juurest on tehtud sõel; **3.** millepärast, miskipärast почему-то, отчего-то; M *ep tõmpaa pliitta, mikäleep savvutav* pliit ei tõmba, millegipärast ajab suitsu (sisse); M *mikäleeb ikotutav* millegipärast ajab luksuma; Lu *mikäleeb tämä nõisi läsimää* millegipärast jäi ta haigeks. – Vt. ka *mikä, misselee, mitäleeb.*

mikä/ni Li Ra (M) -*nii* (Ra J) -*niiv* (Ra), part. *mitä/ni* M Ra -*nii* Ra J -*niiv* Ra **1.** miski что-то, что-нибудь, нечто; Li *silla õli mikäni* sul oli midagi (viga); J *ajõttii mitäni naapurissa tooma* aeti midagi naabrilt tooma; Ra *tšen pesi pokkoinikkaa, sellele annõtaa mitäni sõppaa* kes pesi surnut, sellele antakse (tasuks) mingi rõivaese; **2.** (ei) miski ничто; M *muut eb mitäni* muud ei midagi.

mikä-nibut' Lu Li *mikänibuit ~ mikä-nibu-it* J *mikä-ni-buit* J-Tsv. **1.** miski что-то, что-нибудь, нечто; J *võta mikä-ni-buit tšättee de kižgii kanat tarass* võta midagi (miski) kätte ja kohuta kanad aiaist (välja); Li *sinne ahjoo takkaa saav mitä-nibut' panna* sinna ahju taha saab midagi panna; **2.** mingi какой-либо, какой-нибудь; J *komzolissi vad'd'õlaizev kutsuta sõppaa, kump om migässnibuit poolta muudõr k-ks* nimetavad vadjalased rõivast, mis on millegipoolest imelik.

mikä-se J-Tsv., part. *mitä-se* interrog. mis (see) что (это); *mikä-se on tšäez* mis (see) on käes?; *mitä-se mokoma tämä laadiv* mida (niisugust) ta teeb?

mikläü (P M V Lu Li Ra J Ku) -*kää* Lu -*kä* Lu Li, part. *mitläü* P Lu *mittää* M Kõ V -*tää* Lu Li J -*tä* Lu Ra J Ku **1.** (ei) miski ничто; Lu *valkaaz liivikkõz mikkä ep kazvo* valges liivikus ei kasva midagi (miski); Lu *mikkä eb avita* miski ei aita; Lu *tälle mikkä eb näutti* talle ei meeldi miski; P *en miä saannu mitää tämääkaa arvua, mitä tämä millyõ pajatti* ma ei saanud temast midagi aru, mida ta mulle rääkis; P *kuultamatomõinõ lahsi ep tõttõlõ mitää* sõnakuulmatu laps ei kuula midagi; M *tämä izze eb mittää tee, kõik tehäz rahvaa tšäed* tema ise ei tee midagi, kõik teevad teiste inimeste käed; Lu *tehä böllu mitää* teha polnud midagi; Lu *ku lumi on kaugaa pääl, siz avvoob õrasõõ, mittää eb jää* kui lumi on kaua maas, siis hautab orase (ära), midagi ei jää (järele); Lu *miä em peltšää mittä mittää* ma ei karda mitte midagi; Lu *millissä*

mittää en saanu ma ei saanud mitte midagi; Ra *ev mittä* (pole midagi); **2.** (ei) mingi, (ei) ükski никакой; Lu *siä õõd laiskakoira, et kehtaa mittää tüütä tehä* sa oled laiskvorst, ei viitsi mingit tööd teha; Lu *mikkää tüü eb jovvu* ükski töö ei edene; M *em miä mälestä itkua mittää, idgõn niisa-mii* ma ei mäleta ühtegi itku, itken niisama; J *tällä rauhaa böõ mittä* tal pole üldse rahu (mingit rahu); Lu *sitä miä niku em pannu mil-lõõ seda* ma nagu ei pannud tähele (millekski).

mikläü (M-Set.) *mikkää* M (Kõ), part. *mittää* M-Set. *mittää* M Kõ **1.** mingi, mingisugune какой-то; M *muusa katti rissii teetä menev, siz leeb mikkääd nikõltuss* (uskumus:) (kui) must kass läheb risti üle tee, siis juhtub mingi äpardus; **2.** (ei) miski ничто; Kõ *bõllu mittää* polnud midagi; M *en juttõõ mitää* (Set. 72) ma ei ütle midagi; M *bõlõ mittää pahhaa* pole midagi halba.

mil'itsti J-Tsv., g. -*sii* J = *miilittsa; med'd'e poik meni mil'itssi sluužima* meie poeg läks miilit-sasse tööle.

millei/n Lu, g. -*zee* Lu milline, missugune какой; *millein sää* missugune torm!

milleinkaa Li (ei) ükski, (ei) mingisugune никакой; *tämä on nii kehmo tavakaa, jot eb milleinkaa inemin tälle näutti* ta on nii halva iseloomuga, et ükski inimene ei meeldi talle.

millen Po (Lu) -*ne* I (Kr), g. -*zee* **1.** milline, missugune какой; I *õmaza rattiiza õlivad salvod tehtüüd, kuhõg millessä vil'd'aa pannag* omas aidas olid tehtud salved, kuhu millist vilja panna; I *i sis mokomaa noorikkõõ ehittävad, tšeltä sõppaa millessä saavd* ja siis ehivad (valmis) niisuguse (vale)pruudi, kellelt vaid millist rõivast saavad; **2.** interrog. milline, missugune какой; I *millene õtud* on milline õlu on?

milleneid I = *millineid*; **1.** *milleneid natša-l'nikk õli tapõttus sinneg* mingi(sugune) ülemus oli seal tapetud; **2.** *vaivaa böllum millessäiv* valu polnud mingisugust; ■ *a muuta böllum millessäiv mittäiv* aga muud polnud mitte midagi.

millenkaa (Lu) = *milleinkaa; tšen millezesskaa tüüssä ep tšeeltii i tšiiree teev, se on ahkõra inemin* kes ühestki tööst ei keeldu ja teeb kiiresti, see on virk inimene.

millill'eeb: -*iev* P = *millällieeb.*

milli/n K P M Kõ Lu Li Ra (J I) -*in* (Li) -*ne* M Kõ J-Must. -*nee* K-Ahl., g. -*zee* K M Lu -*zie* P -*žee* M **1.** relat. milline, missugune какой; Lu *saunannain leži päivää tõizõõ, millin aika tšel õli* sünnitaja (nurganaine) lamas päeva (või) kaks, kuidas kellelgi aega oli; Lu *tširjaz onõ, millizet praaznikad i pühad on* pühakirjas on (= öeldakse), missugused pühad ja paastud

on (olemas); **2.** milline (... selline) какой (... такой); K *millin varnikkõ kuumalõd, mokoma i kuumuškälõd* milline ikoonirätt meesvaderile, selline ka naisvaderile; Kõ *milline puu, mokomad i võzad* vs. milline puu, sellised ka võsud; **3.** interrog. milline, missugune какой; P *millizä tsülizä õli vad'd'alaisii* millistes külades oli vadjalasi?; K *millin tsisla* mis kuupäev?; Kõ *millzell päiväll se õli* mis (millisel) päeval see oli?; Kõ *millin kazvo on lahzõll* kui suur on laps?; **4.** (ei) mingisugune никакой; Li *tervüssä ed õsa millizüllä rahoilla, ni kullal* tervist ei osta (sa) mingisuguse raha ega kulla eest; ■ K *kõöz millin päivä mentii* mis tahes päeval mindi; M *mie en peltšää millizee mittäid* ma ei karda mitte midagi; Lu *millissä mittää en saanu* ma ei saanud mitte midagi. – Vt. ka *kojo-*.

millineid P I (K Li J) *-eid* P **1.** mingi(sugune) какой-то, некий; I *millineid natsa-tnikk õli tapõttus sinneg* mingi(sugune) ülemus oli seal tapetud; I *millineid tuuv naizikko ili meez* tuleb mingisugune naine või mees; **2.** (ei) mingi(sugune), (ei) ükski никакой; I *suppia ku et soolaag, suppi niku roho on, eb õög millissäid makkuu* kui (sa) supile soola ei pane, (siis) supp on nagu rohi, ei ole mingi(sugus)t maitset; P *sinua millineit pojo eb võta meheli* sind ei võta ükski poiss naiseks; ■ J *en saanu peteriz millissäit mittää* ma ei saanud Peterburist mitte midagi; I *millissäid mittäid näväd eväd antannuud meilee* nad ei andnud meile mitte midagi. – Vt. ka *eb-*. – Vt. ka *milleneid*.

millionee/ri: *-r* J-Tsv., g. *-rii* J miljonär миллионер; *sain kõrt i miä millioneerissi, terve(lt) kopekk on kormunõd* sain kord minagi miljonäriks: terve kopikas on taskus.

milloin [*<* sm] J-Tsv. *Миллоинь* Pal.₂ millal, kunas когда; J *milloin tuli poik sluužbõss, em mäleht* millal tuli poeg sõjaväeteenistusest, (seda ma) ei mäleta.

mill'oni J-Tsv., g. *-ii* J miljon миллион.

milläille/eb: *-e* Li mingisugune какой-то, некий; *miä kattsozin, siäl õli milläillee inemin* ma vaatasin, seal oli mingisugune inimene.

millään Lu J (Li) *-ain* Kõ Lu (J) *-ainõ* Li, g. *-äizee* Lu *-aizõd* Li **1.** relat. milline, missugune какой; Lu *konosamentti tsirjõtõtaa, millään onõ lasti, kui pal'l'o onõ lastia, kuss on laitatu lasti, kuhõd meeb lasti* lastikirjas kirjutatakse, milline on last, kui palju on lasti, kust last on saadetud, kuhu last läheb; **2.** milline (koos eelneva pronoomeniga 'kes') какой (с предыдущим местоимением 'кто'); Lu *tsellä millään tuõp tauti* mis haigus kellele(gi) tuleb; J *tšen millaisõd surmaa vaa õli koollu, kõik-*

kii pominoitõtti tserikkoza kes mis surma oli surnud, kõiki mälestati kirikus; **3.** milline (... selline) какой (... такой); Kõ *milläizõd ilmad ovad ümpär joulua i veerisseetä, mokomad ilmad ovad ümpär kup'ua* millised ilmad on jõulu ja kolmekuningapäeva paiku, sellised ilmad on (ka) jaanipäeva paiku; **4.** interrog. milline, missugune какой; Lu *millään onõ laivaa lasti* milline on laeva last?; **5.** (ei) mingisugune никакой; Li *tervüssä ed õsa milläizüllä rahoilla, ni kullal* tervist ei osta (sa) mingisuguse raha ega kulla eest.

milt M peaaegu почти, чуть не; *miä milt en idgõ* ma peaaegu nutan.

miltein: *miltein* M, g. *-zee* = *milten*; *juttõlin miltein azza õli* rääkisin, missugune asi oli.

milt/en Po (I) *-ene* I *-tene* (I), g. *-ezee*, pl. *-eez* I relat. milline, missugune какой; I *piäb vaat- taag miltene se ženixa* peab vaatama, milline see peigmees (on); I *tääsi kõds miltene ilma tuõbõ* teadis, kunas missugune ilm tuleb; I *tootii meet tääm miltteziä* toodi mine tea milliseid.

milt/in K M L Ra J I (P Lu) *-iin* K M Lu *-ine* L I *-inee* K-Ahl. *-tin* K M *-tine* M, g. *-izee* I *-isee* K-Ahl. *-iizee* ~ *-izee* M, pl. *-iiz* I **1.** relat. milline, missugune какой; J *miä meen katsomaa, miltin lehmä on i kui pal'l'o* nämä tahotaa ma lähen vaatama, milline lehm on ja kui palju nad (tema eest) tahavad; J *duumaan, miltin see juttu leenev* mõtlen, missugune see jutt tuleb; I *nää miltiis kõrkõat kazviva* näe, kui pikaks (missugused pikad) nad kasvasid!; **2.** milline (koos eelneva pronoomeniga 'kes') какой (с предыдущим местоимением 'кто'); M *järjüll issuzivad mehet, tsell miltin töö pingil* istusid mehed, kellel missugune töö (oli käsil); **3.** milline (... selline) какой (... такой); Li *miltin kala, mokom õli võrko* milline kala, selline oli (ka) võrk; **4.** interrog. milline, missugune какой; L *miltizess sie lidnass õlõt tullu* millisest linnast sa oled tulnud?; M *miltiiss karvaa* mis(sugust) värvi?; M *miltizä bö õli marjoit* milliseid marju ka polnud!; **5.** mingi(sugune) какой-то; M *miltin leeb on õllu saunaa makko* mingi(sugune) saunahaldjas on olnud; **6.** (ei) mingi(sugune), (ei) ükski никакой; L *eb miltine lintu nii lentä* kui mie ükski lind ei lenda nii nagu mina. – Vt. ka *kojo-*.

miltineid K L P M (I) *-ineid* (M) **1.** mingi(sugune); keegi какой-то; кто-то; K *ku böd sõzarta, siz on miltineid sukulain* (Al. 25) kui pole õde, siis on keegi sugulastest (mingisugune sugulane pruutneitsiks); M *taitaa miltineid nasto epoellä tetši kasseem paikkaa rootšitoo, siin õli tämmää sarka* vist keegi Nasto tegi enne-

vanasti siia paika (metsast puhastatud) uudis-
maa, siin oli tema põllutükk; **2.** (ei) mingi-
(sugune), (ei) ükski *никакой*; *L ei pie millõ
miltissäiv mahsua* mulle pole mingi(sugus)t
tasu (maksu) vaja; *M mill ebõõ miltissäiv
õnnõa* mul ei ole mingi(sugus)t õnne; *L ep
sinua miltineid myõkka lõikkaa* sind ei tapa
ükski mõök.

miltinleev *M* mingisugune *какой-то*; *meni
miltinleev staruha* läks mingisugune vanaeit.

milt/õinõ *I -tõin* *Kõ*, g. *-õizõõ* **1.** milline (koos
eelneva pronoomeniga 'kes') *какой* (с преды-
дущим местоимением 'кто'); *I tsellee mil-
tõinõ arpa puutus* kellele milline liisk satub;
2. mingi(sugune) *какой-то*; *Kõ se on mil-
tõin vai tarelka il'i bl'uudotška* see on vaid
mingi(sugune) taldrik või alustass.

miltõ/nõ *I*, g. *-zõõ = milten*; *ühsi manaha tsäü-
si tšennätäg talvõlla. miltõnõ suuri tsülmä õli,
ainõ tšennätäg* üks munk käis talvel paljajalu.
Milline suur külm (ka) oli, ikka (käis) palja-
jalu.

milt/äin *Lu Li Ra J -täin* *M*, g. *-äizee* *Ra J*
1. relat. milline, missugune *какой*; *Li miä en
mälehtë, miltäin eglee õli päivä* ma ei mäleta,
missugune ilm eile oli; *Li miltäin leep tšesä,
vihmõkõz vai kuiva* milline tuleb suvi, vihma-
ne või kuiv; *J kuulid miltäiss prittša pajatti
pappi viinaa juumizõss* kas kuulsid, missugust
mõistujuttu rääkis preester viinajoomisest?;
2. interrog. milline, missugune *какой*; *J mil-
täizell mitall võip sünnid mitat* millise mõõ-
duga saab patte mõõta?; *Li a miltäin ammõtti
aga missugune amet* (tal on)?; *J miltäim mo-
komõin? – a siltäin jot siä dõõ kõnsait i nähni*
missugune? – Aga niisugune, et sa pole kunagi
näinudki; **3.** (ei) mingisugune, *никакой*; *J en
saanu petteriz millissäit mittää, a enlee milt-
täizii sõpoi* (ma) ei saanud Peterburist mitte
midagi, aga endale (sain) mingisuguseid rõi-
vaid; *J a süümiss ebõõ miltäisse* aga süüa ei
ole midagi (sõõki ei ole mingisugust); **4.** keegi
кто-то, кто-нибудь; *Lu meen .. pajatan, võip
õlla miltäin võitap* (Len. 278) lähen .. räägin,
võib-olla keegi võtab (selle töö teha).

miltäin-leev: *-e* (*J-Tsv.*) = *miltinleev*; *fērššõli
anti lāsijellee miltäiss-le võd'd'õtti* velsker andis
haigele mingisugust salvi.

miltäintši *J-Tsv.* (ei) mingi(sugune), (ei) ükski
никакой; *sinuss ebõ miltäissšti appia* sinust ei
ole mingi(sugus)t abi; *miltäintši tüü eb laadiu,
niku koñoll* ükski töö ei laabu, nagu kãpardil.

mimperäs/sä *Lu -s* *M* mispärast, miks почему,
отчего, зачем; *Lu mimperässä sinnua lüütii*
mispärast sind peksti (lõõdi)?; *M mimperäss*

sitä tehtii, en tää mispärast seda tehti, (seda
ma) ei tea. – Vt. ka *mi', mihee, mihii, mihsi,
mihkperäss, misee, mitä*.

minanos/sa (*Ja-Len.*), g. *-aa* miiniristleja, -laev
миноносец; *menettä germanii võttamaa vas-
saa minanossaa* (Len. 235) lähete Saksamaale
miiniristlejat vastu võtma.

mind'a *Kett. P M Po Lu I mind'a* *Kett. Po Lu*
I (Len.) *-d'ä* *P M I -d'ja* (*P*) *-dja* *Kett. K-Al.*
-djä *K-Al. -ja* *Kett. K-Sj. J -jä* *K-Ahl. J-Must.*
Ku miñ/ja *Lu J -ña* *Li J -ñä ~ minña* *J -ñõ ~
-ñ* *J-Tsv. minija* *Ra J, g. mind'aa* *Kett. -jaa* *P*
miñ'd'aa *Po Lu -ña* *J I*, minia nevestka (жена
сына), сноха; *I tää minuu mind'ä, vanapaa
poigaa nainõ* tema on minu minia, vanema
poja naine; *Lu enn kutsuttii miñja, a nüid ain
nimelt kutsutaa* ennemalt kutsuti minia(ks), aga
nüüd kutsutakse ikka nimepidi; *P jumal anti
mind'jaa meeltä möö* jumal andis meelepärase
minia (andis minia meele järele v. meelt möõ-
da); *J eb antannu minjalõõ magata* rl. ei lask-
nud minial magada; *Lu kui eläd mind'aakaa*
kuidas (sa) miniaga läbi saad (miniaga elad)?;
2. vennanaine v. naisevenna naine nevestka
(жена брата или жена брата жены); *J tootii
meilee meelevä minña meelevällee vellelee* rl.
toodi meile tark (venna)naine targale vennale;
Lu vell'ennain on mind'a vennanaine on m.
(= vennanaist kutsutakse *m.*); **3.** õe- v. venna-
poja naine nevestka (жена сына сестры или
брата); *Li plemänikkoi naizõd kõig õllaa millõ
miñnad* õepoegade (~ vennapoegade) naised on
kõik mulle *m-id*.

mindõ/li *J-Tsv.*, g. *-ii* *J* mandel *миндаль*; *min-
dõlia panna paaskasõõ, jot makuzõp õllõiz*
mandleid pannakse pashasse, et oleks maits-
vam.

mininget *J* meningiit *менингит*.

miñist/õri ~ *-eri* ~ *-r* ~ *nimistr* *J-Tsv.*, g. *-õrii*
J minister *министр*; *jok azbukii tääv? – tään.*
– *ministeri han siis sinuss tuõv* kas aabitsat tun-
ned (= oskad lugeda)? – Tunnen. – Noh, siis
saab sinust ju minister; *pää miñistr* peaminis-
ter. – Vt. ka *pää-*.

miniuv (*Ku-Len.*), g. *-u:* *-võõ* (*Ku*) dem. minia-
ke nevestushka; *miniuveni, marjukkaisuveni*
(Len. 294) rl. mu miniake, mu marjuke.

miñja/nõ (*J*), g. *-zõõ* dem. = *miniuv*; *miñja-
seni marjaseni* [sic!] rl. mu miniake, mu mar-
jake.

miñkperäs/sä: *-s* *Lu* = *mimperässä*; *en
mälehtë, miñkperäss mažaa poika kooli* ma ei
mäleta, mispärast (= millesse) Maša poeg suri.

minogla *M*, g. *-aa* silm (silmmukala) *минога*.

minoga-kala *M* = *minoga*.

minutiin Kr minutike минутка; *is szilmeh minutiin* üks silmapilk.

minuutti L M Lu Li J I (Ja-Len.) -utti Lu -tiin Kr, g. -tii Lu Li J -utii Lu **1.** minut (ajaühik) минута (единица измерения времени); Lu *üle võib ölla veen alla viistõisšümmed minuttia* hüljes võib vee all olla viisteist(kümmend) minutit; J *vai siä t kehta tallõtu ku jõka minutti kompõssõõd* kas sa ei jaksa käia, et iga minut komistad?; Lu *tuõ ühess minutissi tule* (kas või) üheks minutiks; M *minuttia viis meni* kulus minutit viis; Li *üli tšümmenee minuttii tullaa lampaad* kümne minuti pärast tulevad lambad (karjast koju); M *viistõssõmõtt minuttia nellättä tunnia* (kell on) viisteist minutit nelja peal (= veerand viis); Li *tšümmee minuttia vajaga kuusi* (kell on) kümne minuti pärast kuus; **2.** minut (kaare v. nurga mõõtühik) минута (единица измерения угла, дуги); Lu *jõka minuutii väli õli ühs meri miili* iga minuti vahe (mõõteriistal) oli üks meremiil; ■ I *miä jõutuujõ minuttii minuttisõõd* ma jõudsin (kohale) minutitevalt.

minuttii/n J-Tsv., g. -zõõ J minutine минутный; *oottõõd va minuttiiin aik, kõrrõs tuõn* oota vaid minut aega (minutine aeg), tulen kohe!

mira vt. *miira*².

miroška M, g. -aa M pilu мерёжка; *niitid õli revittii, nii kõm vai viiz niittii revittii, a sis korjattii kokkoo, ni tultii aukod; sitä kutsuttii miroška* (koe)lõngad olid välja kistud, nii kolm või viis lõnga kisti, aga siis tõmmati (korjati lõimelõngad) kokku, siis tulid augud; seda kutsuti piluks.

mis vt. *mihsi*.

missee M = *mihsi*; *menin tätä lein, missee eb antannu millõõ mittääd* läksin lõin teda, (et) miks (ta) ei andnud mulle midagi.

misk/a M Lu, g. *mizgaa* M -aa Lu kauss миска; Lu *õsõttii miskoi kõlmii, nel'ii, ühzi* osteti kausse kolme-, nelja-, ühekaupa; Lu *kana muna naa rikod, paad miska* teed (kana)muna katki, paned kaussi; M *suurõd mizgad* suured kausid.

miss vt. *mihsi*.

misseele Lu *missle* Lu J = *mitälee*; Lu *misseele tänävoon nii varraa joutuzivad maamunad* millegipärast said kartulid tänavu nii vara valmis; J *tätä missle evät suvattu* teda millegipärast ei armastatud.

missi vt. *mihsi*.

missioneer/a: -r J-Tsv., g. -raa J misjonär миссионер.

missioneer/i: -r J-Tsv., g. -rii J = *missioneer*.

mit/ata K L M Po Lu Li (U P Ra J Ku) -at J-Tsv. -ata^g I, pr. -taan K U L M Po Lu Li J -taa I, imperf. -tazin L M Lu Li -tõzin J -tazii I mõõ-

ta; kaaluda; (mõõdu järgi) proovida измерять, -ить, отмерять, -ить; взве/шивать, -сить, отве/шивать, -сить; пробовать, ис- (по мере); M *mokom õli tšülvüvacka, señneekaa mitattii õzraa* oli niisugune külvivakk, sellega mõõdeti otra; M *mitattii einämaa, sis pantii raagad välüi* mõõdeti heinamaa (liisuosadeks), siis pandi oksad (piiritähiseks) vahele; I *bezmenilla mitatass, mõnta naglaa leipää leeb* margapuuga kaalutakse, mitu naela leiba tuleb; Lu *kallaa mitataa bezmeniikaa* kala kaalutakse margapuuga; Li *mittamas petteli* mõõtes (~ kaaludes) pettis; Lu *nõisi mittaamaa päj'jää, no pien on (kipka)* hakkas pähe proovima, kuid (müts) oli (on) väike; ■ Lu *tämä millõ mittaz niska* müü kepiikaa üvässi ta mõõdis (= lõi) mulle kepiiga kõvasti vastu kukalt; J *näd nütt ku mittõzin tõiss ni vass mittõzin* näe, kus (kuidas) nüüd alles petsin teist! – Vt. ka *mittoa*.

mitkrinoli Lu, g. -i mitkal (labase koega valge (pleegitamata) puuvillane riie, sits) миткаль; *pokkonikka katõttii mitkrinoill* surnu kaeti mitkaliga.

mit/oo K -o Kett. M -toma P J-Must. -tõmää [sic!] J, g. -toma K **1.** interrog. mitu сколько; Kett. *mito ussa* mitu ust (seal on)?; **2.** (kui) mitu (... nii mitu) сколько (... столько); M *mito entšii, nii mõnta end'ee maata, nii mõnõõ end'ee maa* (kui) mitu hinge (inimest), nii mitu hingemaad, nii mitme hinge maa; P *mittoma süõjää, sittoma luzikka* (kui) mitu sööjat, nii mitu lusikat; J *mittoma?* – *Sittoma* (Must. 182) (kui) mitu? – Nii mitu; **3.** mitu, palju несколько, много; J *võttaka sittõmää silmiä ja mittõmää mill'onia* võtke setu silma ja mitu miljonit; K *mittomalta sittomalta on tšüzüüti* mitmelt-setmelt (õige mitmelt) on küsitud.

mitropoliit/a: -t J-Tsv., g. -aa J metropoliit митрополит.

mitsä vt. *mikä*.

mit/ta M Lu -t J-Tsv. *Mumma* Pal.², g. -aa J Lu **1.** mõõt, mõõtühik мера, единица меры; M *esimeizess on vacka, siz on poolvacka, siz on tšetvjorka, siz on vass garttsa, samõi peen mitta* kõigepealt (esiteks) on vakk, siis on pool vacka, siis on setverik, siis alles on karnits, kõige väiksem mõõt; J *miltäzell mitall võip sünnid mitat* millise mõõduga saab patte mõõta?; **2.** mõõt, mõõde paemper; Lu *masteri anti nootaa mitad* meister andis nooda mõõdud.

mittaamin vt. *maa*-.

mitta-einämaa: *mitte-eimmaa* J-Tsv. liisuga saadud heinamaatükk полученный по жребью участок сенокоса.

mittapuu Ra mõõdupuu мерило; *mittapuu õli*

keppi, migääkaa mitattii mõõdupuu oli kepp, millega mõõdeti.

mitt/ari (M) -õri J-Tsv., g. -arii (maa- jne.) mõõdja измеряющий (напр. землю); J *maa mittõri jagab maat* maamõdja jagab maad. – Vt. ka *maa-*.

mitttoa J (Ra), pr. -on ~ -oon J, imperf. -tozin J mõõda измерять, -ить; J *põllo* on *mitottu* de *jagõttu* põllud on mõõdetud ja jagatud; J *roznošikk mitob naisiilõõ sitsaa* rändkaupmees mõõdab naistele sitsi; J *kase med'd'ee oonõ i ratiz mitottii i risavoitõttii* see meie (elu)hoone ja ait mõõdeti (üle) ja joonistati (üles); ■ J *nämä nüt ku tulla, kane minu lahzõd, ku algõtaa sinnua juttõõp kane kulakkaill mittoa* kui nad nüüd tulevad, need minu lapsed, kui hakkavad sind, ütleb, rusikatega peksma. – Vt. ka *mitata*.

mittoma vt. *mitoo*.

mittori vt. *maa-*.

mittä vt. *mikää*.

mittäid, mitäid, mittätit vt. *mikäid*.

mittää, mitää vt. *mikää*.

mittääd vt. *mikääd*.

mittömää vt. *mitoo*.

mitä K U L P M Li J I *mi* M miks, mispärast; mis, misasja почему, отчего, зачем; K *mitä on pääzgol päävüüd maaza, sirkulla silmäd vesized* rl. miks on pääsul peake maas, sirgul silmad vesised?; M *mitä sinne valitsõttii lautaa paikka* miks valiti lauda koht sinna?; P *mitä te rihez riijeltii, mitä te talos tapõltii* rl. miks teie tares riieldi, miks teie talus tapeldi?; L *siä mitä minua lüõd* miks sa mind lõõd?; M *mitä isut küküllää* miks sa istud kükakil?; J *mitä siä kõkit tõizõõ nenänn all* mis sa tilpned teise nina all! – Vt. ka *mihee, mihii, mihsi, mimperässä, miñkerässä, misee*. – Vt. ka *kojo-*.

mitäid vt. *mikäid*.

mitäiln (J-Tsv.), g. -zee missugune, milline какой; *no, mitäiss soovituss sillõõ soovia* noh, mida sulle soovida (millist soovi sulle soovida)?

mitätit vt. *mikäid*.

mitäle, mitäleb, mitälee, mitäleeb, mitäleeb vt. *mikäleeb*.

mitäleeb ~ **-leeb** M *mitä-leeb* Lu *mitälee* Ra J millegipärast, miskipärast почему-то, отчего-то; M *mitäleeb lahs õõtšüttee, taitaa pal'lo sei* millegipärast laps luksub, vist sõi palju; M *mitäleeb, issuzin kaugaa vai mitä, a algap suñrõa jalka* millegipärast, (kas) istusin kaua või mis, aga jalg hakkab surema; Lu *mill ääli mitä-leeb kärizeb* mul hääl millegipärast kähiseb; J *tämä mitälee viipü* ta hilines (viibis) millegipärast. – Vt. ka *misselee*.

mitäni vt. *mikäni*.

mitä-nibut' vt. *mikänibut'*.

mitänii, mitäniid vt. *mikäni*.

mitä-po J-Tsv.: *mitä-po sitä i pajatta* mis sellest (enam) rääkidagi; *nõizõt kuile naima? – mitä-po sitä* hakkad vist naist võtma? – Mis sellest rääkida!

mitä-se vt. *mikä-se*.

mitätši Lu -kk₁ Ku midagi что-то, что-либо, что-нибудь; Lu *tänävä mitätsi piäp tehä* täna tuleb midagi teha; Ku *kellä mitäkki, a kerrääläizel keppiä* vs. *kellal* mis (midagi), aga kerjusel (on) kepp.

mitlää: -tää Li (ei) midagi; (ei) üldse ничего; вообще (нет); *epoenne neitä böllu mittää* ennevanasti neid (kaelakette) polnud üldse.

mitätõin Lu, g. -zee saamatu бестолковый; *nät se on mitätõin inemin, se ei tunnõ mittää tehä, kõühässi eläv* vaat see on saamatu inimene, see ei oska midagi teha, elab vaeselt.

mitää vt. *mikää*.

mitäät vt. *mikääd*.

miu/z M (vdjI), hrl. pl. -hsõd vdjI -ssõd M käis, varrukas рукав; M *õmmõltii veñnäi tšiuotõd, näill õltii miussõd* õmmeldi vene särgid, neil olid varrukad.

miä Kett. Len. K R U L P M Kõ S Ve Po Lu Li J I Ii Ma Ku (Ke Ja) *mie* L P Kõ Po Lu I *mie* R J Kr *mia* I mi P *Miä* K-reg.₂ *Miä* Ii-reg.₁ *Miä* Pal.₂, g. *min/uu* K U L P M Kõ Po Lu Li J I Ku *miñnuu* I -u M J I *miuu* Li *miu* Lu Kr -un R Lu *mina* я; Lu *menin läpi tšüllää, naapuri sõt tapõltii, miä puuttuzin nätsijäzessi* läksin läbi küla, naabrid taplesid, mina sattusin tunnistajaks (nägijaks); J *mietsi õlin pulmas* minagi olin pulmas; U *jätit siä minuu* sa jätsid mu (maha); R *i millõõ tul'i parapi, praaviuzin* ja mul hakkas parem, paranesin; Lu *millõ tüü jäi tšezzee* mul jäi töö poolele; U *mill ep piä õlutta* mulle pole õlut tarvis; Lu *mil piäb mennä* ma pean minema; Lu *millõ õli viis-kuus vootta, ku karassi tšüllää tootii* ma olin viie-kuueaastane, kui petrooleum külasse toodi; Li *mill vaiva-tap päätä* mul valutab pea; U *mill bõõ aikaa* mul ei ole aega; L *minuu bölö, kuhyõ mennä* mul pole, kuhu minna; P *minua algab janottaa jo* mul hakkab juba janu; P *muutko vaa näüp kauniš tšiuutto milta* muudkui vaid punane särk paistab minust; M *meez õli vanap minua kuutta vootta* mees oli minust vanem kuus aastat; Li *jätti tüü minuu kaglaa* jättis töö minu kaela; P *mene minuu silmiiss vällää* kao (mine) minu silmist ära!; P *mill elo õli niku ivuhsyõ karva* mul rippus elu nagu juuksekarv(a otsas); P *sie ed õlõ millyõ tšähsijä* sa pole minu käskija; M

elä millõd ampaita praavita kk. ära mul hambaid paranda ~ ära puhu mulle hambasse (= ära valeta!); *M egle tämä õttsi minussa õhsõi, kuniid ep saanu mizessä tarttua* kk. eile noris ta minuga tüli (otsis minust oksti), (aga) kuidagi ei leidnud, millest kinni hakata; *Lu suvvaat siä minnua niku koira keppiä* kk. sa armastad mind nagu koer keppi; *Lu siäl õli minuu mukkaa pal'lo vättšiä* seal oli minu arvates palju rahvast; *Ra tämä pajatab minnua müütä* ta räägib minu meele järele; *Lu minun aikka* minu (elulajal); ■ (liitunult järgneva verbi v. possessiivpronomeniga в составе композиты:) *J mõnikõs kast sõna mattõn [= miä juttõõn] õikõ sakkassi lissääp pajattõjõz mõni lisab rääkides õige sageli (vahele) seda sõna m. [= ma ütlen]; M pajata pajata, da anna minunõma väl'lää* (Set. 20) räägi (aga) räägi, kuid anna minu oma kätte!

mjasorupka (I) hakk(liha)masin мясорубка; *läpi mjasorupkaa lazzõd näitü, siiz nõizõt tsihuttamaa* lased nad (= oblikad) läbi hakkmasina, siis hakkad keetma.

-mme K-Ahl. meie (oma) (pl. 1. isiku possessiivsuffixs rahvalauludes) наш (притяжательный суффикс I-го лица мн. числа в народных песнях).

modnoi vt. moodnoi.

mogila P (Ja-Len.), g. -aa P haud могила; *P pannass mogilaa peälie suur paasi, sitä kutt-suass tšeäppä* pannakse haua peale suur pae-kivi, seda nimetatakse (siis) hauakünkaks (kääpaks). – Vt. ka švedu.

mohovik/ka Lu Li -k Lu, g. -aa sametpuravik моховик; *Lu miä kopitin mohovikkoja* ma korjasin sametpuravikke; *Lu mohovikka griba, sitä süüvvää* sametpuravik, seda süüakse.

moik/ata Lu J (Li) -õta Li -õtõ Lu, pr. -kaan Lu Li J, imperf. -kazin Li -kõzin Lu 1. pilgata насме/хаться, -яться; *Lu saad suurõõ sünnii, ku vohmaa moikkaav ja nagrav* teed (saad) suure patu, kui lolli pilkad ja naerad; *Lu kast inemiss moikataa, tãm ebõõ naasti* seda inimest pilgatakse, ta ei ole ilus; *Lu se on moikattava, ku mitä ep tappa* see on pilgatav, kui (inimesel) midagi puudub (= kui inimene on poole aruga või vigane); 2. laita; tõrelda, hurjutada порицать, хулить, по-; ругать, вы-, бранить, по-, укор/ять, -ить; *Lu sitä tüttõä moikõta* (~ laitõtaa) seda tüdrukut laidetakse; *Lu miä nään, što miä en õõ väärä, a tämä vaa moikkaav* ma näen, et ma ei ole süüdi, aga tema vaid tõreleb. – Vt. ka mookata¹.

moise vt. moisio.

moisio (I Ku) -šsio ~ -ssio I -šoo M I -šo ~ -ššo

I -se Kr, g. -sio: -šoo I = mõiza; *I moišsioza õlivat tšivviis kooõ* mõisas olid kivimajad; *I siinä taas piti moišsioõ tšävväc, šerrolõ tüütä tehäge* siin (= kodukülas) tuli taas mõisas käia, mõisahärra(de)le tööd teha; *I se moišoo herraa nurmi õli* see oli mõisahärra põld.

moiznikka vt. mõizanikka.

mok/ka Li (Lu J) -k Li J-Tsv., g. -aa Li J huul, moki рыба; *Li revitti mokaa* rebis huule katki; *Li õpõzõl toož moki hobusel* (on) ka moki; ■ *J mokkiit venuttõõma* mossitama, pikki moki tegema; *J mokad brilliz* mossis (mokad pikad); *J hülkä bälbettemäss, saad mokkiit müü* jäta lobisemine, saad vastu lõugu; *Lu riijoz jutõl-tii tõin tõizõl, što annõn mokkii müü* riieldes (riius) õeldi teineteisele, et: annan vastu lõugu.

moko/ma K R U L P M Kõ S Po Lu Li J I (V Ra Ku) -m M Kõ Po Lu Li J I, g. -maa K M Lu J niisugune, selline; pej. sihuke, säherdune такой; этакий; *P pero opõn on mokoma: ku tahov, ni menev, ku ep taho, eb mene* peru hobune on niisugune: kui tahab, siis läheb, kui ei taha, ei lähe; *Lu nüd on mokoma aika, jott muna on viisaapi kannaa* nüüd on niisugune aeg, et muna on targem kui kana; *P mokomaa linaa bõlõ koko tšüläzä* niisugust lina pole kogu külas; *K millin varnikkõ kuumalõõ, mokoma i kuumuškälõõ* milline pühaserätt meesvaderile, selline ka naisvaderile; *Lu millin lammaz, mokom võdna* vs. milline (on) lammas, selline (ka) tall; *L mikä kumma: mokoma pien inehmin ja nii pal'lo voimaa* missugune ime: niisugune väike inimene ja nii palju jõudu!; *P jalakka kazvab mokoma sirkõa, ilma õhsõi* jalakas kasvab niisugune sirge, ilma oksteta; *J esimeiss kõrta kuulõn, jot timo on nii mokom bahvõl* esimest korda kuulen, et Timo on sihuke hooplega; *J näi mokoma säherdune; I mokoma kase on sihek tullug* (või) sihuke on siia tulnud; ■ *M koominaza õli savinõ silta i riigaa süämmezä mokom sama* reheall oli savipõrand ja rehetoas samasugune; *I miä sillõõ tõi podarkaa. – mitä mokomaa* ma tõin sulle kingituse. – Missuguse?; *J mitä-se mokoma tämä laadiõv* mida ta teeb?; *Li kõikki mokomi piäv õll oomõn siäl tingimata* tuleb kõigil homme seal olla. – Vt. ka kannii-, nii-.

mokom/ain L P Lu Li Ra J -õin J, g. -aizyõ P -õizõõ J 1. niisugune, selline такой; *L võra on mokomain: puhaz valkõa šiška i sis kõm kopeikkaa d'engoi on šiškaza; i pannass sihee paikkaasyõ, kuss on tullu* ohver on niisugune: puhas valge narts ja siis kolm kopikat raha on nartsu sees; ja (see ohver) pannakse sinna kohta, kust (häda) on tulnud; *J sõnalasku on moko-*

main on (olemas) selline kõnekäänd; P *rokka-lintu issuup kapusaa taimii päälee, siz lazzõv mokomaisii munõi* liblikas istub kapsataimede peale, siis muneb selliseid mune; Li *tuuli ku puhub, sis tšäsi tuõv mokomain niku karmina mokomain* kui tuul puhub (märjale käele), siis käsi muutub nagu niisuguseks karedaks; 2. samasugune, taoline такой же, подобный; J *mokomõin ammuz õli minukatši* samasugune (äkiline) haigushoog oli minulgi (minugagi); ■ P *tšen mokomain* keegi.

mokomasama Lu *mokoma-sama* P samasugune такой же, подобный; Lu *mill on kotona mokomasama* (= *ihana mokoma*) *karopka* mul on kodus samasugune (= just niisugune) karp.

mol' vt. *mooli*.

mol'di vt. *mol'ti*.

mol'e/bena ~ **-beña** ~ **mol'beña** J *-venja* ~ *-veña* P *-venje* (U) *moleviñja* (I), hrl. pl. *-venjad* ~ *-veñjad* P *moleviñjad* I palvus молебн; J *sis peettii suur mol'beña* siis peeti (kirikus) suur palvus; J *piti mol'e/bena sluuzia* tuli palvus pidada; P *sis pappi piti mol'evenjad i tšäüsi progonaal, svätitti opõzõd, lehmäd i lampaad* siis preester pidas palvuse ja käis karjamaal (ringi), õnnistas hobuseid, lehmi ja lambaid. – Vt. ka *malitva*.

mol'el'noi J-Tsv., g. *-i* palvetuba молељня.

molemmad vt. *mõlõpad*.

mol'eñja (I), g. *-aa* palve моление; üöl *kahstõ-ššõmõs tunti sis pappi lutsi siäl õmaa mol'eñjaa* (lihavõtte)õöl kell kaksteist siis luges preester seal (= kirikus) oma palve. – Vt. ka *malitva*.

molepad vt. *mõlõpad*.

mol'evenja, mol'eveñje, mol'evenña, moleviñja vt. *mol'e/bena*.

molitva, mol'itva, mol'itvõ vt. *malitva*.

moll Lu muul (sadamatamm) мол; *moll piäb õlla tuulõõ ja vee varjo* muul peab olema tuule ja vee vari; *moll on tšiviseinä* muul on kivimüür.

mol'nia M, g. *-aa* tõmbelukk молния (zастёжка); *mol'nia on sõppõi vartõõ* tõmbelukk on rõivaste jaoks.

molosnitsa vt. *molotšnitsa*.

molotilka M-Ränk *-t'ilk* J-Tsv. *-tilkka* Ku, g. *-tilkaa*: *-t'ilkkaa* J viljapeksumasin молотилка; J *med'd'e tšüliiz veel om vähä molot'ilkoit* meie külades on veel vähe viljapeksumasinaid.

molotk/a I, g. *-aa* I haamer, vasar молоток; *tämä võtti pajassa molotkaa suurõõ* ta võttis separajast suure vasara; *seppä tako, lei suurõl-la molotkalla* sepp tagus, lõi suure haamriga.

molotoboit'tsa (Ra) *-ts* J-Tsv., g. *-saa*: *-sa* J

separapoiss, pealelõõja молотобоец; J *molotoboitsõlõ on luvattu tšümme rubl'a kuus palkka* separapoisile on lubatud kümme rubla kuus palka; Ra *enn aikka molotoboitsaa eb õllud* ennemalt separapoissi ei olnud.

molotšnitsa: *-tšnits* Lu *-snitsa* J-Must., g. *-tšnitsaa* suuvalge, soor молочница (детская болезнь); Lu *pikkarazõl ku suu meni valkaasi, se kutsutti molotšnits* kui väikesel (lapsel) läks suu (seest) valgeks, (siis) seda nimetati sooriks.

molot'tsa L P I *-tsõ* ~ *-ts* J *-sa* Lu-Len. J, g. *-saa* 1. subst. tubli poiss, tubli (noor)mees; adj. tubli молодёц; I *siä ku kazee ärdžää saad lautass vijjäg, poiz, i siz juttõõb leed molot'tsa* kui sina saad selle härja laudast ära viia, (ja) siis, ütleb, oled tubli poiss; I *sillõ passiboo, što siä mokoma molot'tsa* aitäh sulle, et sa oled niisugune tubli; J *molot'tsõ poikõ* tubli poiss; 2. noormees, poiss парень, юноша; P *la molot'tsa nõizõb üliez* las poiss tõuseb üles (poiss tõusku üles).

molotškai'nõ J, g. *-zõõ* tubli poiss, tubli (noor)mees молодёц; *no molotškai'nõ, nüd juttõõb miä sillõõ tõizõõ annaa vaprosaa* noh, tubli poiss, nüüd, ütleb, esitan (annan) ma sulle teise küsimuse.

mol'ti ~ **-di** J-Must., g. *-lii* pohemold (puust tuulamisliud) ночовка, веяло (корытце для очистки крупы).

moltivatta: *moldivatsa* J-Must. pej. rasvama-gu, paksmagu пузан, толстяк.

mongolaa J-Tsv. indekl. mongoli монгольский; *kõig mongolaa rahvall liits-luud on lad'd'õd* kogu mongoli rahval on laiad (põse)-sarnad (põseluud).

moni vt. *mõni*.

moni- vt. *mõni-*.

moo vt. *kaniva-*, *kapuss-*, *lina-*, *maamun-*, *nag-riz-*, *omena-*, *rüüz-*, *tara-*, *upa-*, *õzra-*.

moo'da K-Al. P M S Lu Ra (J I) *muoda* L (K P) *-dõ* ~ *-d* J-Tsv., g. *-daa* M S Lu J 1. komme, tava, mood обьычай, обряд, мода; M *mõõ kõõs kazvimõ, õli mokoma mooda, menimä pihkumäjelee laulamaa kõikõõ arttelikkaa* kui me kasvasime, (siis) oli selline komme, (et) läksime kogu kambaga Pihkumäele laulma; J *enne med'd'e tšüliiz ebõllu sitä moodaa, jod akkunõilõ fortotšk tehä* enne meie külades ei olnud seda kommet, et akendele õhuaken teha; P *meil õli ain võtõttu muodass, etti piti tševäl troit'san pulmat pitä* meil oli aina võetud tavaks, et pulmad tuli pidada kevadel nelipühade ajal; Lu *mokoma entin mooda* niisugune endis-aegne tava; 2. viis, laad, mood цнocoб, образ, лад; K *senell väliä nuorikkõ viiäs taaz lavva*

tagaa senell samall muodalla kui õhtagonatši (Al. 28) (siis) vahepeal viiakse pruut taas laua taha selsamal viisil kui õhtulgi; J *siiz müü elimme kõlmõd voottõ sitä moodaa* siis me elasime kolm aastat sedaviisi; J *uutt moodaa* uutmoodi; S *vohoo poigad bõlõ võdnad, on tõissa moodaa* kitsetalled pole (niisugused nagu) lambatalled, on teistsugused (teistmoodi); M *grooxotti õli niku pärvaikkaa moodaa* sari oli nagu peergorvi moodi; Lu *se inemin bõd med'd'ee muodaa* see inimene pole meie moodi (= meietaoline); **3.** (rõiva)mood мода; J *plat'oilõ tuli uus mood* tuli uus kleidimood; J *lusti han se õlitši mood ku tütõi pietti tšäsi ja taka l'inttiit* see oligi ju ilus mood, kui tüdrukud kandsid käe- ja seljalinte (tagalinte); J *nütt jo dranitts katod mennä moodõss väl'l'ä* nüüd lähevad laastkatused juba moest (ära).

moodiin vt. *uus-*.

moodnoli ~ **modnoli** J-Tsv., g. -ii moodne модный; *häälüüb niku kurki, moodnoid džimmid jalgõz* käib nagu kurg, moodsad simmi(kinga)d jalas.

mook/ata¹: -õ J-Tsv., pr. -kaan J, imperf. -kazin: -kõzin J laita порицать, хулить, по-; J *ämme mookkaab õmaz miñnaa* ämm laidab oma miniat. – Vt. ka *moikata*.

mook/ata²: *muokata* (L), pr. -kaan, imperf. -kazin = määtsittää; *ku meit muokatassa* (linamuinasjutust.) kuidas meid piinatakse.

mooli Ra *mol'* Lu, g. -ii koi моль; Ra *mooli süüp sõppaa* koi sööb riiet.

moori: -r' J-Tsv., g. -rii (vana)moor, (vana)-eit старуха; *valmis va suuruss, vana moor:* *para-iko tulla riigaa tappõjõt süümä* valmista aga hommikueinet, vanamoor, kohe tulevad rehepeksjad sööma. – Vt. ka *vana-*.

moože vt. *možõt*.

moožedbyř' K = *možet*; *moožedbyř' jumal annab millõd nii juõlla* võib-olla jumal laseb mul nii rääkida.

moožet vt. *možõt*.

mopsi J-Tsv., g. -ii J mops (koeratõug) мопс (порода собаки); ■ (väikesele lapsele õeldakse hellitavalt:) *sillon [sic!] nii mopsii nenä* sul on nii(sugune) mopsinina (= nõbinina).

mordla (Lu J) -õ J-Tsv., g. -aa Lu J **1.** koon, pea (loomal, kalal) морда (животного); J *näko niku opõizõd mordõ* (tal on) nägu nagu hobusel; J *miä algin ännesse, a tämä ku repäs tšäesse de seldii mordaakaa alki minnu haaraa torkkima* ma alustasin (heeringa puhastamist) sabast, aga tema (= perenaine) kui rebis (heeringa) käest ja hakkas heeringa peaga mind näkku torkkima; **2.** pej. nägu, larhv, lõust морда

(лицо); Lu *annõn mordaa müü ni annan vastu larhvi nii* (et saab).

mori/a (K-Ahl.), pr. -n K, imperf. -zin = *morjuta*; *surma se morisi, jäi oonokkadzehsi* (Ahl. 112) (muinasjutust:) surm, see jäi viletsaks, jäi kõhnaks.

mori/taa M Lu (Ra) -ta J-Tsv. -taag I, pr. -an M -õn Lu J -aa I, imperf. -in M Lu J -ii I **1.** piinata, vaevata, kurnata морить, за-, изнур/ять, -ить, измучи/вать, -ть; Lu *süätauti, se moritõv, nii jott süüvvä tt taho* kõhulahtisus, see vaevab nii, et süüa (te) ei taha; J *moritti kokonaa lahzõd süümett* vaevas lapse söömata (pidades) lausa ära; **2.** (närsitades, aeglaselt) kuivatada (медленно) высуши/вать, -ть, морить, за- (o sene); Lu *ärüv piäv morittaa* ristik(ut) tuleb (närsitades) kuivatada (redeleil hoides); M *piti tuntõa, kui morittaa tubakkaa* pidi teadma, kuidas tubakat kuivatada; **3.** hävitada, tappa (söödikuid) морить, за-, травить, с- (паразитов); M *kui nii moritav näitä kloppia, a näväv ain sitšiväv* kuidas (sa) neid lutikaid ka ei hävita, aga nemad ikka siginevad. – Vt. ka *mookata*², *murjuta*, *muukata*, *muutšittaa*, *muutšitõlla*, *määtsittää*.

moriussa: *morriu/ssa* Lu (Li Ra), pr. *moriun*: -n Lu, imperf. *moriuzin*: -zin Lu **1.** nõrgaks v. viletsaks jääda ослабе/вать, -ть, хиреть, за-; Lu *kaugaa läsi, morriuz, jäi pahaizõssi* oli kaua haige, jäi viletsaks, jäi kõhnaks; **2.** (närsitades, aeglaselt) kuivada завя/дать, -нуть, (медленно) высуши/ваться, -тться (o sene); Lu *ärüid on pantu morriuma* ristik on pandud (redeleile) kuivama; Lu *taraeinää piäv morittaa. kuza on voimõkõz einä, perrää lüümizee pietää* suutkõd i kahõd maaz, siis kuivõtõtaa, *pannaa sikaizõl, sikaizõl on kaks-kõlmõt päivä; siis taaz lagotõtaa kuivõmaa; siis vas ilataa sarajaa; siiz einä jutõllaa on morriunud* aiaheina tuleb (närsitades) kuivatada: kus on rammus (tugev) hein, (seal) peetakse pärast niitmist õöpäev ja kaks maas, siis kuivatatakse, pannakse piklikesse kuhilatesse; kuhilates on kaks-kolm päeva, siis lahutatakse jälle kuivama, siis alles koristatakse küüni, siis on hein, õeldakse, (aeglaselt) kuivanud.

morjuta M-Set. *moruta* (K-AI.), pr. -un: *moruun* K, imperf. -zin M nõrgaks v. viletsaks jääda ослабе/вать, -ть, хиреть, за-; M *sai ühesää vootta õtsaasõd, surma se morjus, jäi hoonokkõzõssi, što enäb b või tšävvä* (Set. 3) (muinasjutust:) sai üheksa aastat läbi (otsa), surm jäi viletsaks, jäi kõhnaks, (nii) et enam ei suuda käia; K *kõikkinaa moruun, ed või nõisa tüütä tetsemäasetši* (Al. 27) jääd päris

nõrgaks, (sa) ei suuda hakata tööd tegemagi. – Vt. ka *moria*.

morkofka, morkovka vt. *markofka*.

morkun/a Lu Li (Ra), g. -aa imeasi, vigur; veidrus; väljamõeldis диковина, чудачество, фокус; выдумка; Lu *mikä itšenää riissa on tootu kottoo, äärimээ ep tää, mikä se on, siis tšüzüb, mikä se morkuna sill on siin mingi-* (sugune) asi on toodud koju, kõrvaline inimene ei tea, mis see on, siis küsib: mis imeasi see sul siin on?; Lu *kõik morkunat teil pitäväd ölla kõik* (sugused) vigurid peavad teil (ka) olema; Li *kane on sinuu kõik morkunad* need on kõik sinu veidrused.

morlo Kõ, g. -oo = mürkkü. – Vt. ka *klopii-, kloppi-*.

mors/su M, g. -uu morss морс; *jevikkaissa morssua tehäss jöhvikaist tehakse morssi*.

moršit/taa L (Ra), pr. -an Ra, imperf. -in **1.** (nägu, laura jne.) krimpsutada морщить, на- (лицо), морщиться; Ra *mitä moršitap ku ep süü mis ta (veel nägu) krimpsutab, kui ei söö*; **2.** kortsutada, kortsu ajada v. teha мять, из-; L *tšiuutto öli moršitöttu kõikii särk oli üleni kort-* sus (kortsutatud). – Vt. ka *morššiuussa, muglia, murjata, murjoo, mäglä, määlä*.

morško P M Lu Ra, g. -škoo P M -žgoo P **1.** (pastla)tärge narézka (у поршней); P *pagla-tšentsiil ölivad päärmied või morškod, siz öli lüütšittü pagla läpi* pastlail olid tärgmed, siis (nendest) oli pael läbi aetud (lükitud); **2.** kurd, volt сборка, складка; P *morškoikaa rüüdi* kurdudega rüü; **3.** mürkel, kõnek. lehmanisa сморчок; P *tševääl kazvavad mettsäs bugraa peäl morškod* kevadel kasvavad metsas künka peal mürklid; L *näkö on tšimaraz niku morško* nägu on kortsus nagu mürkel. – Vt. ka *moršku*.

moršk/oo: -uo P adv. kortsu (наречие в форме илл-а от *morško*); *paperi meneb morškuo* paper läheb kortsu.

morškoosöö M adv. mürkleid korjama за сморчками, по сморчки (наречие в форме илл-а от *morško*); *teemmä morškoosöö* läheme mürkleid korjama.

morši vt. *morži*.

moršku Lu, g. -škuu ~ -žguu **1.** (pastla) tärge narézka (у поршней); *paglatšennää moršku* pastla tärge; **2.** mürkel, kõnek. lehmanisa сморчок; *morškud jo tševväääl varraa perrää lumöö järestää nävät kazvovod* mürklid juba kevadel vara, otsekohe pärast lund (= pärast lumemesulamist) nad kasvavad; *morškuiz on moru, näit piäp pal'lo tšihuttaa ja vesi vallaa poiz* mürkleis on mürk(i), neid tuleb palju keeta ja vesi ära valada. – Vt. ka *morško*.

moršši/za: -z Lu adv. kortsus (näo kohta) в морщинах, морщинистый (о лице); *vanal inemizel liitssa on morššiz* vanal inimesel on nägu kortsus.

morššiu/ssaa: -ssag (I), pr. -B I, imperf. -zi nägu krimpsutada морщиться; *miä duumazii, tämä narrib naišsia kanneita kõiköl viisii morššiuв, aina morššiuв* ma mõtlesin, (et) ta narrib (neid) naisi, igat viisi krimpsutab nägu, aina krimpsutab nägu. – Vt. ka *moršittaa*.

moršš/šu J-Tsv., g. -uu J korts морщина; *sai vanassi, moršud jo on ümper silmi(t)* jäi vanaks, kortsud on juba silmade ümber.

morššui/n J-Tsv., g. -zöö: -zö J kortsuline, kortsus сморщенный; *morššuin, niku kuivönnu tuhtšönikko* kortsuline nagu kuivanud murumuna.

morži J-Tsv. -ši Lu, g. -zii J merihobu, morsk морж.

mor/u K-Ahl. Lu J-Tsv. *Moopy* Tum., g. -uu: -u J **1.** katk, taud; loomataud, episoogia мор, чума, поветрие; эпизоотия; J *astrahaniz, jutölla, taaz on moru* Astrahanis, räägitakse, on jälle katk; **2.** mürk яд, отрава; Lu *morškuiz on moru, näit piäp pal'lo tšihuttaa ja vesi vallaa poiz* mürkleis on mürk(i), neid tuleb palju keeta ja vesi ära valada. – Vt. ka *klopii-*. – Vt. ka *moro, mürkkü*.

morfuta vt. *morjuta*.

moš/ka: -k J-Tsv., g. *možgaa* J koeranäss (ka fig.) моська; *ai mošk, eböö häppiät vana inimizee pääle haukkua* ah (sa) koeranäss, ei ole (sul) häbi vana inimese peale haukuda.

most vt. *možöt*.

mostik/ka Lu, pl. -ad (Lu) **1.** komandosild (laeval) капитанский мостик; *mostikal on rul'voi ja kapteni* komandosillal on (= seisavad) tüüri-mees ja kapten; **2.** pl. maabumissild мостки; *alusössa rantaa tulla mostikkoi müü* purjelaevast tullakse randa maabumissilda mööda.

mošet vt. *možöt*.

moš/ka M Lu Ra (Li I) -k J-Tsv. *muška* Lu, g. *možgaa* J kihulane мошка; Lu *moška on kõik-kaa heenopi kõikkiiss tšärpäziissä. ain parvöz. tämä kõikkaa hullupassi tuöb inemissee ja elläämää tšiiini* kihulane on kõige väiksem kõigist kärbestest. (Nad on) aina parves. Ta tuleb kõige hullemini inimese ja looma kallale; J *možgöd mättiüssä daaze ivussiijö süäme* kihulased ronivad isegi juuste sisse; J *hitto, kuss nii pal'lo kast moška sünnüb, näiss helvet-tis-tši et saa rauhaa* kurat, kust nii palju neid kihulasi sünnib, nendest ei saa (sa) põrguski rahu; I *peened možgad* väikesed kihulased. – Vt. ka *maska*².

moškara Li, pl. -ad Li = *moška*.

mošt vt. *možöt*.

mozgad Ku pl. aju мозг; *repo saop suella a kat-sokko, kui milta särett'sii pää, kai mozgat tullas päässä vällää* (muinasjutust:) rebane ütleb hundile: aga vaata ometi, kuidas mul löödi pea puruks, (kõik) aju tuleb peast välja.

mozgi [!] J-Tsv., hrl. pl. -id Lu Li J 1. aju мозг; Lu *pää mozgid* peaaju; 2. luuüdi костный мозг; Li *luuz on mozgid* luus on luuüdi; ■ J *no sell mehell om mozgig pääz* noh, see on tark (ajudega) mees; Lu *sill jo mozgig liikkuzivad* sul on juba ajud paigast nihkunud. – Vt. ka *luu-, pää-*.

možno I võib, on võimalik можно, возможно; *siel liukuam možno* seal võib liugu lasta; *možno tšihuttaag i toorõhta možno süüäg seemvõikaa i tšihvaa õunaakaa* (hapukapsast) võib keeta ja toorest võib süüa taimeõliga ja kuuma kartuliga.

možõt M -et M I -ed I moožet J I -õ ~ -e ~ moože M *mošet* ~ -t ~ *most* K-Ahl. võib-olla, ehk, vahest может быть; M *možet semperäss ei saannu siäl tširota, etti kase õli siunattu paikka* võib-olla sellepärast ei tohtinud seal vanduda, et see oli õnnistatud koht; M *možõ noorikkõ on sõkkõa* võib-olla on pruut pime?; J *moožed bü't* võib-olla. – Vt. ka *moožedby't*.

motori Lu Li, g. -ii Li 1. mootor мотор; Li *motorii sai hodduu* sai mootori käima; 2. mootorpaat моторная лодка; Li *meit motorikaa veetii kottoo* meid viidi mootorpaadiga koju; Li *nüüd õllaa motorill seiliv, ilm seiliä eb lassaa merree* nüüd on mootorpaadil purjed, ilma purjedeta ei lasta merere.

mošala vt. *matšala*.

mošalkka vt. *matšalka*.

motu vt. *mõtu*.

motuška: -k J-Tsv., g. -kaa J kääv, kangapool цевка, катушка, мотушка.

mramor/i J-Tsv., g. -ii J marmor мрамор; *näitko isakaa tšerikkoz mraamoriss sampait* kas nägid Iisaku kirikus marmorist sambaid?

mraamoroit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J marmori imiteeringuga katta отделывать, -ать под мрамор, мраморировать; *seined on tšiviizev, vaan om mraamoroitõttu* seinad on kivist, vaid marmori imiteeringuga kaetud.

muaklaz Ra -õz Li Ra J, g. -kaa J 1. mudane, kõntsane грязный, илестый, тинистый; J *muakõz vesi haizõv* mudane vesi haiseb; 2. mullane грязный, землистый; Ra *muakõz lanntu vai mikä, muta on juuriz* mullane kaalikas või miski (muu), muld on juurte küljes.

mua/za: -z J adv. porine, poriga määrdundu грязный (наречие в форме ин-а от *muta*); *karjušii pagl-tšenned õlla muaz* karjase pastlad on porised.

mud'd'ud Li pl. munand, kõnek. munad яичко, мошонка; *starikall õlti suurõd mud'd'ud* vanamehel olid suured munad. – Vt. ka *muna, muuu*.

mudgõt/taa M, pr. -an M, imperf. -in jännata возиться, канителиться; *mie lehmääkaa mudgõtän, on paha lehmä, eb anna lühsää* ma jändan lehmaga, on halb lehm, ei lase lüpsata.

mudris/õlla (Li), pr. -sõlõn: -sõõn Li, imperf. -sõlin vigurdada фокусничать; *mitä sie mudrissõõd* mis sa vigurdad!

mufta: -t J-Tsv., g. -taa J muhv муфта.

mugli/a P Lu Li J-Tsv. (Ra), pr. -n P Lu Ra J, imperf. -zin P Lu J 1. kortsutada, kägardada, käkerdada мять, по-, комкать, с-; Lu *elä mugli sõppaa* ära kortsuta rõivaid; J *uus pinžikk de nii jo om muglittu* uus pintsak ja on juba nii kortsus (kortsutatud); J *elä issuu uuvvõõ hatuu pääle, muglid* ära istu uue mütsi peale, käkerdad (ära); 2. sasida, sassi v. segi ajada (juuste kohta) лохматить, раз-; ерошить, взь- (о волосах); Ra *tämä millõõ mugli ivusõv* ta ajas mul juuksed sassi; Ra *milla ko on muglitud ivusõv* küll mul on juuksed sassis (sasitud juuksed); 3. (tüdrukuid) käperdada, kabistada хватать или щупать (девушек), простор. лапать; Lu *poigad mentii tüttöi muglimaa* poisid läksid tüdrukuid kabistama; Li *elä mugli, ep piä mugliä* ära käperda, ei tohi käperdada; 4. peksta, tuupi teha, naha peale anda пороть, вы-; сечь, вы- (прутом), задать взбучку; P *ep piä tätä mugliä, tämä on muitõz iivä pojo* ei tohi teda peksta, ta on tavaliselt (muidu) hea poiss; Lu *ku kahi inemissa pellaavõd, ühs on voimõkkaapi, siz jutõllaa: näd miä tätä muglizin* kui kaks inimest hullavad, (ja) üks on tugevam, siis öeldakse: näe, ma tegin talle tuupi. – Vt. ka *moršittaa, murjata, murjoa, mäglä, määlä, müllätä*.

muglit/taa: -ta Ra, pr. -an, imperf. -in sasida, sassi v. segi ajada (juuste kohta) лохматить, раз-; ерошить, взь- (о волосах); *ep piä muglittaa ivussiiv* ei tohi juukseid sassi ajada.

muhaht/aa (K-AI. K-Sj.), pr. -aan, imperf. -iin = *mühähtää*; *että nain eb nagrahtais, mustakulma muhahtais* (AI. 49) rl. et naine ei naerataks, mustakulmuline (ei) muhataks.

muhaht/assa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J = *mühähtää*.

muhast/aa M (R-Reg.), pr. -aan, imperf. -iin: -in M = *mühähtää*; M *nain tuli kottoo, muhasti*

naine tuli koju, muhatas; M *täm muhasti nag-ramaa* ta hakkas tasakesi naerma.

muhguk/az: -õz Lu, g. -kaa muhklik, kühmuline шишковатый, в наростах; *muhgukõs tšäsi* muhklik käsi. – Vt. ka *muhkuin*.

muhill/aa: -a R-Lön. muigel, naerukil с улыбкой; *su [= suu] muhilla* (Lön. 708) rl. suu muigel.

muhisa M -ssa M Lu (Li J-Must.), pr. -zõn M -sõn J-Must., imperf. -zin **1.** naeratada, muhelda улыбайться, -нуться; усмех/аться, -нуться, ухмыляться, -лнуться; M *pikkarain lahs jo algab izzenelee muhisa* väike laps hakkab juba endamisi (iseenele) naeratama; M *nüd jo muhizõp koko suulla* nüüd juba naeratab kogu suuga; Lu Li *muhizõb nagraa* muheleb naerda; **2.** pomiseda бормотать; Lu *oman nenän alla muhizõv* promiseb omaette (oma nina alla). – Vt. ka *muikisõlla*, *muikõhtõlla*, *mõkisä*, *mõmisä*, *mõmmõä*, *mõmmõössä*, *mühisä*, *mühkiä*, *mühähtellä*.

muhiko (P), g. -goo **1.** muhk, kühm шишка (округлая выпуклость на теле); *samallain juollaz puukõssi, ku on lehmäl tševällä mokatad muhgod* samuti (samasugust) nimetatakse puugiks, kui lehmäl on kevel sellised muhud (naha all); **2.** (nõgese)kubel пузырь (от ожога крапивой), волдырь; *ku nõkõzõt põlõttavad, sis tõlvavad muhgod* kui nõgesed kõrvetavad, siis tulevad kublada.

muhku P M Kõ Lu Li J-Must. J-Tsv. I (Kett.), g. -guu M Kõ Lu J **1.** muhk, kühm шишка (округлая выпуклость на теле); M *oh, oh, miltin millõ muhku üppii* oh-oh, missuguse muhu ma sain (missugune muhk mulle tuli!); J *hullukõin, miltäize muhgu sai lobasõõ rumaluke*, millise muhu sai otsmikule!; J *tšäed om mentü revmatizmõss muhkuisõõ* käed on läinud reumast muhklikuks; P *tšäsi on muhkuiz* käsi on muhklik (muhke täis); **2.** (muhk)kasvaja опухоль, нарост; Lu *muhku, sitä praavittaa et saa, tämä jo voozittaa kasvov* kasvaja, seda (sa) ei saa parandada, see kasvab ju aastatega.

muhkuin J-Tsv., g. -zõõ J = *muhgukaz*.

muhkujalka M fig. (hobuse kohta, kelle jalal on luumuhk лошадь, у которой на костница); *muhkujalka opõn m.* hobune.

muhkupata I (mingi savipott некий глиняный горшок).

muhna vt. *muna*.

muhsa vt. *mussa*.

muhstatt Kr mustad чёрные.

muhõrtaa Lu -a J-Tsv., pr. -aan: -õn J, imperf. -iin J **1.** segaselt v. arusaamatult kõnelda неясно, невнятно говорить; J *hitto täär,*

kui muhõrtõp pajatta kurat teab, mida räägib (kui segaselt räägib); **2.** Lu mugida, jārada жевать, грызть.

muhõrtõlla (Lu) -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn Lu J, imperf. -lin J frekv. ← *muhõrtaa*; **1.** segaselt v. arusaamatult kõnelda неясно, невнятно, неразборчиво говорить; **2.** mugida, jārada жевать, грызть; Lu *miä muhõrtõõn süüvvä* ma mugin süüa; Lu *muhõrtõõ tšürepää* söõ (mugi) kiiremini!

muikila [?] Li, g. -a mage пресный. – Vt. ka *maikõa*.

muikisõlla Lu (Li) -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn Lu Li J, imperf. -sõlin Lu J frekv. **1.** muhelda, muiaata усмехаться, ухмыляться, улыбайться; Li *miä muikisõõn izzee enell* ma muhelen endamisi; Li *mitä siä muikisõõd* mis sa muheld?; **2.** tusatseda, tusast nägu teha хмуриться, нахмуриваться; J *vai ted'ee väliz on õllu risi-sõna, ku tüü nii muikisõõtt* kas teie vahel on olnud tüli, et te teete nii tusast nägu? – Vt. ka *muhataa*, *muhataassa*, *muhastaa*, *muhisa*, *muikotõlla*, *muikõhtõlla*, *mühisä*, *mühkiä*, *mühähtellä*.

muikollaa M adv. norus, tusaselt, süngelt с поникнутой головой; *mitä nii muikollaa tšäiv, niku opõn* miks (sa) käid nii norus nagu hobune?

muikott/aa (M), pr. -aan M, imperf. -iin tiget-seda, tige olla злиться, обо-; *opõn muikottaav, eb las tiiõvee* hobune on tige, ei lase ligi.

muikotõlla M, pr. -tõlõn: -tõõn M, imperf. -tõlin frekv. tusatseda, tusast nägu teha хмуриться, нахмуриваться; *mitä töö muikottõõtta, vai õõtta sõitõllu* miks te teete tusast nägu, kas olete riienud? – Vt. ka *muikisõlla*.

muikut/taa: -taag I, pr. -an, imperf. -in haigutada зев/ать, -нуть; *ebõ-õ kena muikuttaag* ei ole ilus haigutada.

muikõhtõlla P, pr. -õn P, imperf. -in P frekv. = *mühähtellä*; *mitä siä muikõhtõlõd* mis sa muheld? – Vt. ka *muhataa*, *muhataassa*, *muhastaa*, *muhisa*, *muikisõlla*.

muil, muila vt. *mõila*.

muil-, muila- vt. *mõil-, mõila-*.

muin/aa: -a J-Tsv.: *eli enne muina staruh ja starikk* elased ennemuiste eit ja taat. – Vt. ka *eellä-, eez-, enne-*.

muisatõlla: -ella R-Reg., pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. meenutada воспоминать, напоминать.

muis/sa ~ -s Li muiste, vanasti в старину. – Vt. ka *enne-*.

muis/saa M Ku (J), pr. -an M Ku, imperf. -in mäletada; meeles pidada помнить; запомнить;

Ku a fed'a niku muissi, etä hänell oli puteli viinaa karmoonoz aga Fedja nagu mäletas, et tal oli pudel viina taskus; M sitä veel muisan seda veel mäletan; Ku em muisa ma ei mäleta; J muissõttu lienev (see) saab meeles peetud.

muiss/so Ku, g. -oo mõistus, aru разум, ум; suell on ühesemää meehee muisso, a karull on ühesemää meehee voima hundil on üheksa mehe mõistus, aga karul on üheksa mehe jõud.

muitz, muitez vt. muitõz.

muitokki Ku muidugi, loomulikult конечно.

muitõstsi P Lu Li niigi, muidugi и без того, и так; Lu minnuu ep piä õpõttaa, miä muitõstsi tarkka mind pole tarvis õpetada, ma (olen) niigi tark; Li elo on muitõstsi lühüü, a tämä veel lühetti õma elo elu on niigi lühike, aga tema veel lühendas oma elu; P meill on õyto muitõstsi laxsa! meil on niigi (juba) palju lapsi; P saimma muitõstsi saime niigi, selletagi.

muitõz P M Lu Li J -ez K-Ahl. K-Al. -az J-Must. -tõz Kõ **1.** konj. muidu, vastasel korral a то, иначе; P panõ aro püssüü, muitõs tallaad aroo piilee pääle pane reha püsti, muidu astud rehepulga (murd. rehapii) otsa; Lu õppõõ tširjaa, muitõs siä leed vohma õpi kirjatarkust, muidu sa jääd rumalaks; J miä paan kujaa uhzõõ tšiin, muitõs tullaa tšärpeizev ma panen õueukse kinni, muidu tulevad kärbsed (sisse); **2.** muidu, niisama; ilma põhjusest так, просто так; M en läzi, miä muitõz ookaan ma ei ole haige, ma puhkan niisama; Lu mitä tulid – muitõs tulid mispärast sa tulid? – Niisama tulid; Kõ eväv muittõs pojot tšäüzeiz, üvviit tüttrii tähee ega poisid muidu käiks, (käivad) heade tüdrukute pärast; J se on muitõs hullu, a tõin on pää-hullu see on muidu hull, aga teine on püstitihull; **3.** muidu, niisama, jõude, tegevusetult так, без дела; Lu elä isu muitõz ära istu jõude; **4.** muidu, paljalt, ilma milletagi; tasuta так, просто так, без всего, безвозмездно; Li minu maama pani muitõz, ilma kissaa i võtti ilkoittaa minu ema pani (lehelist tehes tuhka vette) muidu, ilma kotita, ja võttis (lehelist) hiljukesi; Li talkooz annõttii süüvvä, ato i muitõs tšäütti talgutel anti süüa, või siis käidi ka muidu (= sõõgita, tasuta); **5.** muidu, tavaliselt; muus osas, muidu обычно; просто; K muitez on suur rätti, a sill aikka kutsuas sitä rättiä tukkõ (Al. 32) muidu on suurrätt, aga sel ajal kutsutakse seda rätti t. (= vastavalt pulmakombestikule panakse suurrätiga kaetud mõrsja peigmehe kõrvale istuma); Li a muitõz meilä vert ev võtõttu kuhhõiv aga tavaliselt meil ei võetud (tapetud loomalt) verd millekski; Lu välissä kazvab mi-

tälee tšättee, se on tšippaa, muitõz on inimiin läsvä vahel tekib midagi kätte, see on (siis) haige koht, (aga) muidu on inimene (lihtsalt) haige; Lu häntä on jõvissa, a muitõz on, selläz on õpõzõõ karva saba on (hobusel) jõhvist, aga (muidu on), seljas on hobuse(l) karv; **6.** muidu, teisiti иначе, иным образом; P kast obraazaa muitõz ep saa vid'd'ä tšerikkuosyõ, piäp kopittaa deggoi seda ikooni ei saa muidu viia kirikusse, (kui) peab koguma raha; M vihmalintu ep saa muitõz juuvva kui aavaa lehoo päältä peoleo ei saa muidu juua kui haavalehe pealt.

muitõõ Lu Li J **1.** muidu, niisama так, просто так; J keitetii kala suppia i muitõõ žaaritõtti keedeti kalasuppi ja praeti muidu (kala); **2.** muidu, teisiti иначе; Lu siä muitõõ et hooli, ku sinnua et kleppaa sina muidu ei kuula (ei hooli), kui sinuga ei tõrele; Li lehmale pantii drolli kaglaa, muitõõ ep kuul, ääri müü meev, jääb mettsää lehmale pandi krapp kaela, muidu (teda) ei kuule, läheb (karjast) eemale (läheb ääri mööda), jääb metsa.

mujaa: -jaa Lu mujale в другое место; meetši mujjaa muuttõõmaa (pulumaleiva küpsetamise päeval õeldi pruudile:) minegi mujale muutama.

muk/aa P Lu -kaa Lu Li Ra J -ka Lu J-Tsv. **1.** postp. järgi, kohaselt по (чему-либо), согласно (чему-либо); J kobul tehllä jalgaa mukka saapaliist tehakse jala järgi; Lu ennee tunni [sic!] böllu, tähtii mukkaa katsottii aikka ennemalt kella polnud, tähtede järgi vaadati aega; Lu tahop tõissa panna omaa pillii mukkaa tanssima k. tahab teist panna oma pilli järgi tantsima; P õli siäl vätsiä pal'lo, a minuu mielee mukaa eb õllu seal oli palju rahvast, aga minu meele järele ei olnud (seal kedagi); Lu kase tüü on minuu mukkaa, näüttiiv see tõõ on minu meele järele, meeldib; Lu hoolimaitoo inemin ep kuuntõõ tšettää, ain teeb enee mukkaa kangekaelne inimene ei kuula kedagi, aina teeb oma vahtmist mööda; Lu nain valitsa enee mukaa vs. naine vali enda järgi; Lu kannoo mukkaa i võsa kazvab vs. kännu järgi kasvab ka võsu; Lu senee mukkaa anti rahad, kui pal'lo õli kallaa selle järgi andis raha, kui palju oli kalu; Lu entizee mukkaa vana kombe kohaselt; J uslovii mukka miä piän saama viis tuhatt marka kuuz kokkuleppe järgi pean ma saama viis tuhat marka kuus; **2.** adv. päri (tuule kohta) попутный (о ветре); Lu tuuli ko õli mukkaa, siis seili pantii venneell pääll kui tuul oli päri, siis pandi paadile puri peale; Lu aluz eglee koko päivää looviz, tänävä tuuli muk-

kaa, lähti menemää perälissä tuulta (purje)-laev loovis eile kogu päeva, täna (on) pärituul (tuul päri), (laev) hakkas minema pärituult; ■ Lu *senee mukkaa ved' on parõp elo* selles mõttes on (nüüd) ju parem elu; Lu *tuuli meep päivää mukkaa, piep tulla üvä ilma* tuul pöördub päripäeva, peab tulema ilus (hea) ilm; Lu *rossi on punottu päivää mukkaa, a kaabel'i on vas-saa päivää punottu* tross on punutud päripäeva, aga kaabel on vastupäeva punutud; J *jo mõnt kõrta ahassõlin, de ain kuile ebõõ mukka* juba mitu korda tegin kitsamaks, aga millegipärast ikka ei ole paras; Li *mill eb mee mukkaa* mul ei vea (mul ei lähe hästi); Lu *mill elo eb mennü mukkaa, meni hukkaa* mul ei läinud elu korda, läks hukka; Lu *tälle tüü eb mee mukkaa* tal töö ei lähe korda; J *miltäintsi tüü eb laadiu muk-kaa, niku koñoll* ükski töö ei laabu, nagu käpardil; Ra *žiivatta eb mee mukkaa* koduloomad ei edene; Lu *papilõõ annõttii villaa, siiz lampaat parõpass mukkaa mennää* preestrile anti villa, siis edenevad lambad paremini; Lu *eväd mee mukkaa* (nad) ei sobi (kokku); Lu *ku vähä õõt karsinud, siz eb mee mukkaa, jäävät kõngõõd, ku paad alkoja riittaa, sis kõngõõt haittõvõd* kui oled (puud) vähe laasinud, siis (halud) ei sobi kokku, jäävad (oksa)tüükad, kui paned halge riita, siis tüükad segavad; Lu *maailmaa murõ, sto jumal eb antannu rahvaa mukkaa, eb antan-ut tervee, anti vaivazõõ* maailmatu mure, et jumal ei andnud teistetaolist (= normaalset last), ei andnud terve(t), andis vigase; Lu *siäl õli minuu mukkaa pal'õ vättsiä* seal oli minu arvates palju rahvast; Lu *miä teen senee tüü aigaa mukkaa* (~ aigaa perässä) ma teen selle töö aja jooksul.

muklainõ Li *muk̄kainõ* (M) *-ain* (Lu) *-kain* Lu *-aine* (Ku), g. *-aizõõ: -kaizõõ* Lu **1.** hea, meeldiv *хороший, приятный*; Li *kase on kõvassi mukainõ* see on väga meeldiv; M *võtin l'ekarstvaa, tuli vähäkkõizõõ mukkaizõp* võtsin rohtu, hakkas natuke parem; **2.** päri- *попутный* (o verpe); Lu *kõõz õli muk̄kain tuuli, siis seili pantii pääll* kui oli pärituul, siis pandi paadile puri peale; **3.** -pärane, -kohane *подходящий*; Li *millõ näüttiiv, on minuu meelee mukainõ, minuu meeltä müütä* mulle meeldib, on mulle meelepärane, mulle meeltnõõda. – Vt. ka *meele-*.

mukazõssi Li (kombe)kohaselt, sobivalt, korralikult *подобаяюще, подходяще, опрятно*; *pokkoinikall on pantu tsäed mukaizõssi rintojõõ päälle* surnul on pandud käed kombekohaselt rinna peale.

mukaliin Lu, g. *-zõõ* (millegi) sarnane v. taoli-

ne *похожий, схожий*; *se on ku moikattava, eb õõ muijee mukaliin* see on nagu pilgatav, ei ole muude sarnane.

muka/nõ Lu (Ra), g. *-zõõ 1.* -pärane, (millegi) suhtes v. jaoks) paras *подходящий*; Ra *võtõtaa viis tsiviä pikkaraisia tsäe mukaziita* võetakse viis kivi, väikesi, käepäraseid; **2.** sarnane, taoline *похожий, схожий*; Lu *se ku eb õõ meijee mukanõ* see nagu ei ole meie sarnane.

mukav/a Li, g. *-aa* meeldiv *приятный*; *kase on kõvassi mukava* see on väga meeldiv.

muki/sa: *-ssa* Ra, pr. *-zõn* Ra, imperf. *-zin* Ra maha e. surnuks lüüa *уби/вать, -ть, простор. приканчивать, прикончить; miä tämäa mukizin* ma lõin ta maha.

mukkur/a Lu Li, pl. *-ad* Lu (kala)marj *икра* (рыбья); Lu *emakalal on mukkura* emakalal on marj; Lu *kutukala lazõb mukkuraa i niiskaa* kudekala heidab (laseb) marja ja niiska; Lu *kala mukkura ~ kalaa mukkura* kalamarj. – Vt. ka *kala-*. – Vt. ka *marja¹, maukko, maukku, mähmä.*

mukkurakala Lu marjakala, emakala *рыбасамка*.

mukoittaa Lu Li J, pr. *-an* Lu Li J *-õn* Lu, imperf. *-in* Lu Li **1.** parandada; korda seada, (ära) korraldada *исправлять, -ить, налаживать, -дить, прив/одить, -ести в порядок*; Li *kast ep saa enepää mukoittaa* seda ei saa enam parandada; Lu *tšen teep tüütä i tälle tüü eb mee mukkaa, siis tõin juttõõv, miä mukoitõn sillõ, miä mukoitõn simuu tüü* (kui) keegi teeb tööd ja tal töö ei lähe korda, siis teine ütleb: ma sean sul korda, ma parandan sinu töö ära; **2.** (ära) lepitada *мирить, по-;* Lu *kahs inemissä õllaa riijjoz, a siiz näijee tuttõviissa juttõõp tõizõl: miä mukoitõn näijjed* kaks inimest on riisus, aga siis (keegi) nende tuttavaist ütleb teisele: ma lepitam nad ära; **3.** algatada, alustada (näit. mängu) *зате/вать, -ять, зав/одить, -ести* (напр. игру); Lu *mie mukoitin mäntšüü* ma alustasin mängu; **4.** J (end teele minekuks) valmistada v. seada *собирагься* (в путь).

mukolled Kr pilv *туча*.

mukotõlla: *-õll* Lu-Len., pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* frekv. seada, juhtida, suunata *управлять, направлять; kõikikaa piäp mukotõll, a to veit kui mõõssi aigassi rikkoa škoulu azzat* (Len. 277) kõike tuleb (remondi puhul) juhtida, (aga) muidu võid koolitõõ õige mitmeks ajaks katkestada.

muks/u Lu, g. *-uu* Lu *kidakeelne* *косноязычный*; *ne on miksud inemized, tsed vähä pajat-tava* need on *kidakeelsed* inimesed, kes vähe räägivad.

mulu P M-Set. Lu Li J, g. -*ii* Lu nudi, nudipäine, murd. муук безрогий; Lu *emä irvi onõ muli, ilma sarvia* emarõder on nudi, ilma sarvedeta; J *lehmäll ku ebõ-õ sarvii, se on muli* kui lehmäl pole sarvi, (siis) see on muuk; P Lu Li *muli lehmä* nudi lehm; J *muli ärtš* nudi härg; J *muli boran* nudi oinas.

mullikka vt. mullikka.

mulpää M Lu Li J *muli-pää* (J-Tsv.) **1.** subst., adj. nudipea безрогий; M *lehmä, kummall bõlõ sarvia, on mulpää* lehm, kellel pole sarvi, on nudipea; Li J *mulpää lehmä* nudipea lehm; **2.** nudipea, põetud pea, murd. kulipea наголо подстриженная голова; J *tšell om pää keritsetti, kutsuta muli-päässi* kellel on pea paljaks põetud, (seda) kutsutakse nudipeaks; Lu *ku tšellä ivusõd evät kasvõ, se on pleeššipää, a ku on leikõttu, se on pal'aspää vai mulpää* kui kellelgi juuksed ei kasva, (siis) see on kiilapea, aga kui on põetud (maha lõigatud), (siis) see on nudipea.

muljua (J-Must.), pr. -*n*, imperf. -*zin* muljuda, suruda, pigistada прищем/лять, -ить, придавливать, -ить; *muljusin uhse-kaa* (Must. 176) surusin (ta) ukse vahele (muljusin uksega). – Vt. ka *murjuta, määlä, määl'ätä*.

mulku K-Ahl. L P M Lu Li J-Tsv., g. -*uu* L P M Lu Li J peenis мужской половой член; P *pient miess juollass, etti tämä on kazvanu kõikk mulkkuusyõ väikese* (kasvulise) mehe kohta öeldakse, et ta on kasvanud kõik peenisesse; Lu *lahsiil on mut'u, a vanoil onõ mulkku lastel on m., aga täiskasvanuil* (vanadel) on *m.*; J *biblii perält jevreed lõikõta mulkuu pää nahk väl'ä piibli järgi juudid lõikavad peenise eesna ära.* – Vt. ka *mut'u, muikko*.

mullak/az Li, g. -*kaa* mullane (mullaga koos v. määrdunud) грязный, землëй испачканный; *mullakaz alku* mullane idu.

mullata: -õit J-Tsv., pr. -*aan* J, imperf. -*azin*: -õzin J **1.** möllata, raevutseda, märatseda (tormi kohta) бушевать, свирепствовать (о буре); *sää ja tormi mullaap kõik kokkoo raju* ja torm möllavad (kõik kokku); **2.** (tüdrukutega) hullata v. möllata, (tüdrukuid) käperdada хватать или щупать (девушек), простор. лапать; *teemme tüttöi mullama lähme tüdrukutega möllama.* – Vt. ka *möllätä, müllätä*.

mullikka P M Lu Li J-Must. *mulikka* Lu, g. -*aa*: *mulikka* Lu **1.** mullikas подтëлок, тëлка; P *kui õli kahs vai kõlm kuuta, juoltii vazikka, ärtšä vai lehmävazikka, a kui õli ühs vuosi jo, siz juoltii mullikka* kui oli kaks või kolm kuud (vana), öeldi vasikas, härg- või lehmvasikas, aga kui oli juba üks aasta (vana), siis öeldi mul-

likas; M *voosi kahõsaa kuuta, kahs vootta eez johsõmissa on mullikka; ku johzõp siz on õhva* aasta kaheksa kuud (või) kaks aastat enne paaritamist on mullikas, kui paaritub, siis on õhv; **2.** härrik, härjavärss молодой бык, бычок; Lu *ärtšein vazikka sütšüzüssä on mullikka* härgvasikas on sügisel (juba) härjavärss. – Vt. ka *lehmä-, ärtšä-*.

mullikkai/nõ: -*ne* Lu-Must., g. -*zõõ* mullikas подтëлок, тëлка; *musse lehmä mullikkaine* (Must. 159) must lehmullikas.

mullikkõ M, g. -*õõ* härrik, härjavärss молодой бык, бычок; *tõizõõ vuuvvõõ ärtšä on mullikkõ* teise aasta härg on härrik.

mullikkõin M J, g. -*zõõ* = mullikkõ; J *mullikkõin se on noor ärtšä* härrik, see on noor härg; M *ärjää mullikkõin* härjavärss.

mullõs/sussa: -*suus* J-Tsv., pr. -*uv* J, imperf. -*su* J mullaga kattuda (orig.: покры/ваться, -тъся землëй).

mullta P M Lu Ra I (R) -*t* J-Tsv. *Mýlda* Pal., g. -*laa* R P M Ra J I **1.** muld земля, почва; M *vargaz vargasav hot seinäd jätäv, a tuli söõp kõik, muuta ku mullaa jätäv* (kui) varas varasatab, (siis) vähemalt seinad jätab, aga tuli söõb kõik, ainult mulla jätab; Lu *meeb i kulta mullassi* vs. ka kuld muutub mullaks; I *sooza on vajomikko paikka, siältä kaivommas musaa multa* soos on vajuv koht, sealt kaevame musta mulda; P *musse multa* must muld; **2.** pori, kuivanud pori грязь, высохшая грязь; Lu *elä mee siältä* (~ *siitšäli*), *siäl on pal'õ multa, siä enee patškaav* ära mine sealt (~ sealtkau-du), seal on palju pori, sa määrid enese ära; Lu *kui jutõllaa brätšagõ, sis se on aina märtšä, a ku brätšagõ kuivaab, siiz jutõllaa multa* kui öeldakse pori, siis see on alati märg, aga kui pori kuivab, siis öeldakse muld; Lu *elä tuõ rihhee, silla on jalgaõ mullõz* (~ *roojoz* ~ *brätšagõz*) ära tule tuppa, sul on jalad porised; J *mullaa tükkü* porikamakas; **3.** savi глина; J *haritull põlloll mullaa tükküi ed leve* haritud põllul ei leia sa savitükke; ■ Ra *mee paa multa* mine istuta (taim) maha (mine pane mulda).

multairsi Lu Li *mult-irsi* Ra *muldirsi* (Li-Ränk) (vundamenti asendav) alumine seinapalk нижнее бревно в венце сруба; Lu *ku bõõ tšivi fundõmenttia, siis panna multairsi, se on alumõin irsi, maata vassa* kui pole kivivundamenti, siis pannakse *m.*, see on alumine (seina)palk, vastu maad.

mult-maa J-Tsv. **1.** mustmullamaa, -pinnas чернозёмная почва; *mult-maalõõ ep hooli* (= *piä*) *pal'õ valoa veittä* mustmullamaale ei

ole tarvis palju sõnnikut vedada; **2.** liivsavimaa суглинок.

multõin Li J-Tsv., g. -zõõ J I. J-Tsv. **1.** mullakas, mulda sisaldav землистый; **2.** Li mullast, muld- земляной.

mummuk/laz M, g. -kaa puruvana (ehmestiivalise vastne) ручейник; *ai ku on peentä kazvoa niku mummukaz oi, küll on väike* (= väikest kasvu), nagu puruvana! – Vt. ka *vesi-*.

mun/a K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku (Kett. R-Eur. Ko) *Му́на* K-reg.₂ Ii-reg.₁ *Муна* Pal.₂ -ne ~ *muhna* Kr, g. -aa Kett. K Lu Li J Ku *muñnaa* M I -naa Po, pl. -nad Kr **1.** (linnu)muna; (sipelga)muna e. -nukk jne. (птичье) яйцо; муравьиное яйцо и т. д.; J *kana tetši muna* kana munes (tegi) muna; I *kana avvov muññõi* kana haub mune; I *kana isub munõlla, isup kõlmõd näтелиä* kana haub mune (istub munadel), haub kolm nädalat; Lu *munal on ruskulain i valkulain* munal on rebu ja munavalge; J *munal on õttsas polkoma* munal on otsas (koorealune) tühemik; J *se muna on pillaussu, tämä haizõb* see muna on riknenud, ta haiseb; K *munad õlivad eninpään aina kauniid, a troittsann õlivat kõltaizõd* munad olid lihavõtte ajal ikka punased, aga nelipühi aegu olid kollased; Lu *nüid on mokoma aika, jott muna on viisaapi kannaa* kk. nüüd on selline aeg, et muna on targem kui kana; Li *eni-päänä õli muna-mäyko, vanad mehed veeretetti munnaa* lihavõtte ajal oli muna(veeretamis)mäng (= mängiti muna(veeretamis)mängu), vanad mehed veeretasiid mune (muna); L *mehed mäntsäväd munõi* mehed mängivad muna(veeretamis)mängu; M *aisava muna* mädamuna (haisev muna); J *vana muna* vana muna; M *sveeža muna* ~ J *sveežõi muna* värsked muna; M *uusi muna* toores muna; M *tšihunnu muna* keedetud muna; M *bolttuna muna* ~ *tühjä muna* viljastamata muna; Lu *nahka muna* nahkmuna; L P *kanaa muna* ~ I *kañnaa muna* ~ J *kana muna* kana-muna; Lu *sorzaa muna* pardimuna; Lu *anõõ muna* hanemuna; Lu *luikoo muna* luigemuna; Li *gajagaa muna* kajakamuna; K *munaa ruuku* ~ M *muñnaa kõlta* ~ Lu *munaa kõltolain* muna-kollane; K L *munaa valku* ~ M *muñnaa valku* ~ Lu *munaa valkulain* munavalge; Lu *munaa koori* ~ M *muñnaa koori* ~ J *muna koori* muna-koor; M *muñnaa või* munavõid; Lu *muna kaku* muna-roog; I *siplikoo munad* sipelgamunad; Li *saivara on täi muna* saere on täi muna; **2.** kartul картофель; Lu *tšäimmä munnaa isuttamaz* käisime kartuleid panemas; Li *mõnikõd lastii vagod estää, sis pantii muna* mõned ajasid (lasksid) enne vaod, siis panid kartulid (maha);

Li *muna tehtii varõpi i müühepi, munal, sell eb õllu nii õmmaa aikaa* kartuleid pandi (kord) varem ja (kord) hiljem, kartulil, sellel ei olnud nii oma aega (= kindlat mahapaneku aega); Lu *tüttõ tšävi munnaa kaivomaz* tüdruk käis kartuleid võtmas; Li *munnaa kaivõtaa kokaakaa* kartuleid võetakse (kartuli)konksuga; Li *guušall panna* vähäizee *munnaa sekkaa* hernesu-pile pannakse veidi kartuleid sekka; Li *survotud munad* (pudruks) tambitud kartulid; Lu *ku tšihuttaa murriaa muna, haijjuub, a vesikõz muna eb haiju* kui keeta muredat kartulit, (siis see) laguneb, aga vesine kartul ei lagune; Lu *murja muna on makuza muna* mure kartul on maitssev kartul; J *meill on sigaa munat keitetü* meil on seakartulid keedetud; J *muna kokka* kartulikokks; Lu *muna tšugunikka tšihub* kartulipott keeb; J *maamunass tehtii muna kakkua* kartuli(te)st tehti kartulirooga (= ahjuroog pudruks tambitud kartulitest); **3.** munand, kõnek. pl. *munad* яичко, семенник, мошонка; M *mehiil on munõlaiz griizi: tšen raskassa nõsav, sis pillaab ennee* meestel on kubemes (munandis) song: kes rasket tõstab, see (siis) rikub oma terve (rikub enese); L *boranall on suurõd munad* jääräl on suured munad; S *piäb leikkaamaa munad vällä boranalla* jääräl tuleb munad ära lõigata; J *boranaa munad* jäära munad; J *ärjää munad* pulli munad; **4.** silmamuna глазное яблоко; M *silmaz on muna* silmas on silmamuna; P *silmä munad* silmamunad; **5.** muna, pall (näit. lumepall, puumuna jne.) ком, шар (напр. снежок, снежный ком, деревянный шар(ик) и т. д.); P *kenaa määnd'ittii talvõll, õli mokoma puinõ muna* puupallimängu mängiti talvel, oli niisugune puust muna; **6.** (juukse-palmikust kuklasse keeratud) muna, sõlm, nui uzul (вид женской причёски); J *kassa pletitää, muna tehkiää* pletitakse pats, keeratakse (tehakse kuklasse) sõlm; Lu *takann õli muna, ivusõd õltii tehtii ku muna* taga (= kuklas) oli sõlm (muna), juuksed olid keeratud nagu sõlmeks (seatud nagu muna); Lu *ennee siottii ivusõd munnaa* ennemalt seoti juuksed (kuklas) sõlme (munaks); Ra *ivusõd pantii munalõ, ivusõd õllaa munal* juuksed seoti sõlme, juuksed on sõlmes; **7.** paise, muhk нарыв, шишка; Lu *kaglalõ kazvab muna* kaelale kasvab paise; Lu *muhku, sitä praavittaa et saa, tämä jo voozittaa kazvob, a muna, se on niku tšippamuna, läsumuna, sitä praavitõtaa, mennää bolnitsaa i leikataa poiz* kasvaja, seda (sa) ei saa parandada, see kasvab ju aastatega, aga muhk, see on nagu paise, seda parandatakse, minnakse haiglasse ja lõigatakse ära; **8.** mull пузырь;

L kõikk vesi meni tšihumaa munõita vesi läks mulle ajades keema. – Vt. ka *kana-*, *kurgõõ-*, *kurkku-*, *kurkuu-*, *lumi-*, *läsü-*, *maa-*, *nahka-*, *seltši-*, *seltšä-*, *silmä-*, *süä-*, *tšippa-*, *varõhsõõ-*, *vesi-*. – Vt. ka *suurõd-munad*. – Vt. ka *marga*, *mud'd'ud*, *muüud*.

munain J, g. -zõõ dem. munake яичко; *muni kultaizõd munaizõd* rl. munes kuldseid munakesed. – Vt. ka *munõin*¹.

muna-kakko Li = *matška*.

munakakku K M Lu Li Ra I (P J) *muna-kakku* J-Tsv. (ahjus valmistatud) munaroom яичница; Lu *munakakku: piimä ja kanamunad, segotõtaa i panna ahjoo* munaroom: piim ja munad, segatakse ja pannakse ahju; P *no, sis tuotii tällie ühs naappa munakakku i luzikka* noh, siis toodi talle üks kauss munarooma ja lusikas; J *süü han siä eestä rokkaa, elä munakakuss ala mad'd'õsõll* sa söõ algul ikka kapsasuppi, ära hakka munaroomast maiustama; J *tšelle nisk-talkkuna, a vävülee aim muna-kakku* kellele kuklavõmm, aga väimehele alati munarooma. – Vt. ka *kana-*, *rehtelä-*.

munak/ko P, g. -oo: -uo P = *munatšivi*; *saunaz õlivat tšerihsed, tšeritššived, piened munatšivev, piened munakov* saunas oli keris, kerisekivid, väikesed munakivid, väikesed munakad.

munakokko S = *munakakku*.

munakookka Li kartulikonks, murd. kartulikook (tööriist kartulivõtmisel). – Vt. ka *maamuna-kokka*.

munakotti Li kartulikott мешок для картофеля; *kottiije tehtii, munakottiid ja vod semmolaisiid* (takusest riidest) tehti kotte, kartulikotte ja vaat seesuguseid (asju).

munakõlta M munakollane, rebu желток.

munalohko Lu Li *munaloško* (Li) = *maamunalohko*; **1.** Li *õli rooppaa, munaloškojõ, lõikottu munad lohgossi, seemvõitõ sekkaa pantii* oli putru, (ahjus hautatud) kartulilõike: lõikudeks lõigatud kartulid, taimeõli pandi sekka; **2.** Lu *munalohko: maamunaa eestä tšihutõtaa, leikotaa paloloissi, panna makkua pääle, panna ahjoo* kartuliroog: kartulid kõigepealt keedetakse, (siis) lõigatakse tükkideks, pannakse maitselisandit (näit. koort, võid, taimeõli jne.) peale, pannakse ahju.

munamaa Li = *maamunmoo*; *a munamaa estää kõrrõttii. kõrrõttii, siz äesettii* aga kartulimaa kõigepealt korrtati; korrtati, siis äestati.

munamäško P Kõ Lu Li (K) *muna-mäško* Li muna(veeretamis)mäng (lihavõtte ajal) катание яиц (обычай пасхальных дней); Li *eni-päänä õli muna-mäško, vanad mehed veeretettii munnaa* lihavõtte ajal oli muna(veeretamis)mäng,

vanad mehed veeretamid mune (muna); Kõ *munamäškua mehed mäntšziväd* muna(veeretamis)mängu mängisid mehed.

munaparvi (Ku) munariiu (riiu munade jaoks) полочка для яиц; *kirjova kana teki kirjovaa muna; pantšii se munaparvella* kirju kana munes kirju muna; see pandi munariiuile.

munapõlto J = *maamunmoo*; *saviroho kazvob munapõllo* malts kasvab kartulipõllul.

munasarja Kõ Li -õ Lu munasari яичник; Li *kanall on munasarja kanal* on munasari; Lu *nii on tšippaita niku munasarjõ* nii (palju) on paiseid, nagu munasari.

munasarka Li = *maamunmoo*.

muna/za: -z Lu adv. munas (kana) (наречие в форме ин-а от *muna* о курице-несушке); *perennain koblaav, oško kana munaz vai eb õõ* perenaine katsub (kombib), kas kana on munas (= muneja) või ei ole.

munatšivi P *muna-tšivi* (K-Ahl.) munakivi, munakas булыжник; K *arina tehtii arjassissa, muu ahjo muna-tšivessä* (Ahl. 97) rl. ahjuesine on tehtud harjastest, muu ahi munakividest. – Vt. ka *munakko*.

munavakka Li = *maamunavakka*; *einäväkka, gribavakka, munavakka, marjavakka, pärevakka* heinakorv, seenekorv, kartulikorv, marjakorv, (need on) peergkorvid.

munavako (Li) kartulivagu картофельная борозда; *vein õvõssõ suuz, aa isä laski munavakoi sene adraka* vedasin hobust suu kõrvalt, aga isa ajas (laskis) selle (puu)adraga kartulivagusid. – Vt. ka *maamunavako*.

muna-valko J-Tsv. = *munavalku*.

munavalku M munavalge яичный белок.

munavelli Lu *muna-velli* J = *maamunikko*; J *muna-veli on piimääkaa, panna ahjoo, i panna kana-munaa, tšell on võit, paab i võit toož* kartulipüree on piimaga (tehtud), pannakse ahju, ja pannakse kanamuna (hulka), kellel on võid, paneb ka võid; Lu *ku on vetelä, siiz jutõllaa maamunikko, a munavelli, se on niku jämmiä* kui on vedel, siis õeldakse kartulipüreesupp, aga kartulipüree, see on nagu paks(em).

muna/või K L Lu -voi (Li) munavõi паштет из яиц и масла; K *nisuu pannass, võita, munõi, see õli munavõi vad'd'alaisii viisii* nisujahu pannakse, võid, mune, see oli munavõi vadjalaste viisi; Lu *pannaa tšihutõttu kanamunaa ruuskulain i siiz võtõtaa võita i parvõs seko-tõtaa i pannaa palaa pääl* pannakse (kaussi) keedetud muna kollane ja siis võetakse võid ja segatakse kokku ja pannakse (leiva)tüki peale.

mundleri L P Li -õri Lu J-Tsv., g. -erii Li -õrii J munder мундир; Lu *sõtamehii sõpa* on *mundõri* sõdurite rõivas on munder.

munia Lu J (Li Ra) -nia Lu, pr. -iv Lu J, imperf. -i Lu -iz Lu J muneda нестись, класть яйца; Lu *üvä kana kaugaa muniv*, on *mõnt sarjaa* hea kana muneb kava, (tal) on mitu sarja; Lu *tämä* on *muniva kana*, *üvvää sukkua* see on muneja kana, head tõugu; Lu *kana ku hülkääb muni-massa*, *sis kirizev* kui kana lakkab munemast, siis kiriseb (= häälitseb kõrge, vibreeriva tooniga); Lu *lehmä lühzäp tseeleessä*, *kana munib nokassa* vs. lehm võtsab keelest (= suust), kana muneb nokast. – Vt. ka *munõa*, *munõssa*.

munikko vt. *maa-*.

munnad, **munne** vt. *muna*.

munštukika: -k J-Tsv. *muštukka* P Lu, g. -aa J *muštukaa* P (sigareti)pits мунштук; J *kõns siä hülkäät siä munštukka imemess* millal sa jätd selle pitsi imemise järele!

munttuu Lu Li adv. nurja, mokka, nahka (привести) в провал или в упадок; Li *mejje elo meni muntuu* meie elu läks nurja; Li *pani naizõd muntuu* pani naise (tervise) mokka; ■ Lu *pää meneb muntuu*, *unohtan pal'to* pea jääb viletsaks, unustan palju.

muñu/D P, g. -u = *mud'd'ud*.

munõda J (K-Ahl. Lu Li Ra vdj) *muñõda* M Kõ *muñõdag* ~ *nõdag* I, pr. -õv M Kõ Ra J I, 1. p. -en K-Ahl., imperf. -i Li J I = *munia*; Ra *kana munõb i sis kaakatab*, *ku tuõp pezält vällä* kana muneb ja siis kaagutab, kui tuleb pesalt ära; Lu *kana tuõb munõmass* kana tuleb munemast; I *kana ep taho muñõdag* kana ei taha muneda; J *munõmizõd aik* munemise aeg. – Vt. ka *munia*, *munõssa*.

munõin¹ J, g. -zõd = *munain*.

munõin² vt. *ühs-*.

munõssa: -ss J-Tsv., pr. -B J, imperf. -zi: -z J = *munia*.

munõttaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J (kana) munema рання посадить (курицу) на гнездо.

muraga K P M Lu Li Ra (Kett.) *muraga* K (Ja-Len.) -gõ Lu J-Tsv. Ku -G J-Tsv., g. -gaa P M Lu Li J -ga J 1. murakas морошка; M *sooz on marjad*, on *mokomad*, *muragad* soos on marjad, on niisugused, murakad; J *muragõd jo om valmissustu*, *saab menn kopittõma* murakad on juba valminud, võib minna korjama; Lu *muraga ku jo on valmiz ja meep kõltõzõssi*, *siiz jutõllaa mätäpää* kui murakas on juba valminud (valmis) ja läheb kollaseks, siis öeldakse (selle kohta) mädapea; 2. M fig. kollane lehm корова-желтуха. – Vt. ka *murakaz*, *murakka*.

muraga/asõõ Lu -sõ J-Tsv. adv. murakale за морошкой, по морошку (наречие в форме илл-а от *muraga*); Lu *mentii muragaasõõ* *mind* murakale. – Vt. ka *murakkaa*.

muragamarja Lu murakas, murakamari морошка.

muragašuppu Ra murakanutt, valmimata murakamari неспелая, недозревшая морошка.

murag/az Li -õz Lu, g. -aa Li murakas морошка; Lu *kopitti muragõssa* korjas murakaid; Li *muragas ku eb õllud veel valmiz*, *siiz jutõltii muragaa šupu* kui murakad (murakas) ei olnud veel valmis, siis õeldi: murakanutid. – Vt. ka *murakaz*, *murakka*.

murag/aza: -õz Lu adv. murakal за морошкой (наречие в форме ин-а от *muraga*); *õlin muragõz*, *kopitin muragaa* olin murakal, korjasin murakaid.

murak/az Lu, g. -kaa Lu = *muragaz*.

murak/ka M J -kõ J-Must., g. -aa = *muragaz*.

murakkaa Lu adv. = *muragaasõõ* (наречие в форме илл-а от *murakaz*); *mennää murakkaa* minnakse murakale.

murazik/ko Lu, g. -oo murakasoo болото, где растёт морошка; *murazikkoza kazvor pal'to muragaa* murakasoo kasvab palju murakaid.

murazikk-paikka (J-Tsv.) murakapaik (soos) место (в болоте), где растёт морошка; *suurõll sooll on üväd murazikk-paikõd* suures soos (suurel sool) on head murakapaigad.

murhettsia vt. *murõtsia*.

murhii/za: -z J-Tsv. adv. = *murhõllaa*; *isub murhiis täsi põzgõll* istub mures käsipõsakil.

mur/hõ Lu Li J-Tsv. -he Lu Li -õ Lu J, g. -hõõ ~ -hõ J -hee Lu -rõõ Lu -õ J mure rope, работа; Lu *lahzõd on peened i murhõd on peened*, *a lahzõt kazvõttaa suurõssi i murhõt suurõpad* lapsed on väikesed ja mured on väiksemad, aga lapsed kasvavad suureks ja (siis on ka) mured suuremad; Lu *ain tämä on omijee murhejeekaa* *temal* on alati omad mured (tema on alati oma muredega); Lu *tänävä milta mentii murhet kõik poiz* täna kadusid kõik mu mured ära (= täna sain ma kõigist muredest lahti); Lu *tšellä nii ep kuulu ku emää süämel se murhõ* kedagi ei puuduta see nii(võrd) kui ema südant, see mure; J *kõns jumal pääseb minu kazess murõss* millal jumal päästab mind sellest murest!; Lu *maailmaa murõ*, *što jumal eb antanu rahvaa mukkaa*, *eb antanut tervee*, *anti vaivazõd* maailmatu mure, et jumal ei andnud teistetaolist (= normaalset last), ei andnud terve(t), andis vigase; Lu *sell ko on murhe elo* küll sellel on raske

(murerohke) elu!; Lu *kõikil eväd õd ühellaajõzõd murhed* kõigil ei ole ühesugused mured; Lu *nätsümõitõõ on murhe* mure on nähtamatu; Li *ohto goo'aa näimmä, ohto murhõтта näimmä* küllalt häda nägime, küllalt muret nägime; J *emä on taloz oolõ ja murhõ kantõjõ* ema on majas hoole ja mure kandja; J *vähäko tämä om murhua kantõnnu üli kõikkiiss* kas ta on vähe muret tundnud kõigi pärast!; J *kõikkiiss po siä piäd murhõтт* sa muretsed ka kõigi eest!; Li *jäi minuu kaglaa murhessi* jäi minu kaela mureks; J *murõssi (~ murhõssi) võtõma* (enda) mureks võtma; Lu *näd on annõttu minuu murheessi* näe, on jäetud (antud) minu mureks; J *juumõri mehe peräss näim pääsi murhõ* joodiku mehe pärast on naine (alatas) mures.

murhõin J-Tsv., g. -zõõ J 1. murelik, kurb oзабоченный, грустный, печальный; *ittsä siä õõd murhõin* alati oled sa murelik; 2. vaevarikas многотрудный; *mill on niitši kurkussaa murhõiss tüüt, a siä veel lissääv* mul on niigi kurguni vaevarikast tööd, aga sina veel lisad.

murhõllaa ~ xõllaa P adv. mures oзабоченно; *mitä sie õlõd nii murhõllaa* miks sa oled nii mures? – Vt. ka *murhiiza*.

murhõn'õssa -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J muretseda, muret v. kurbust tunda, norutada заботиться, по-, гуревать, по-, унывать. – Vt. ka *murõhtaassa, murõhtõlla, murõттsia*.

murhõtõli J-Tsv., g. -i J muretu беспечный, беззаботный; *üvä om murhõtoill inimizell maailmõz elä* muretel inimesel on hea maailmas elada.

muris (M-Set.), pr. -zen: -sen M-Set., imperf. -zin uriseda urчать. – Vt. ka *märisä, mömmõt-tää, mõrisä, mürisä*.

murit'aa Lu, pr. -an Lu, imperf. -in väntsutada, väntsutada тормозить, помыкать; *poik se muritap kattia* pois, see väntsutab kassi. – Vt. ka *murrõlla, määlä*.

murja vt. *murõa*.

murj'ata M (Lu) -ataG I, pr. -aan, imperf. -azin: -õzin Lu -azii I 1. kortsutada мять, по-; I *siä murjazit kõitši sõvad; ep piä murjataG* sa kortsutasid kõik riided (ära); ei tohi kortsutada!; M *murjatut sõvad* kortsunud (kortsutatud) rõivad; 2. välja väänata, nihestada вывихивать, -нуть; Lu *mill jäi tsäsi uhzõõ väl'lii, tsäee murjõz* mul jäi käsi ukse vahele, väänas (= väänasin) käe välja. – Vt. ka *moršittaa, muglia, murj'oa, murj'ota, murtaa, mägliä, määlä*.

murjaul'ssa Lu, pr. -B Lu, imperf. -zi: -z Lu = *murjauta; elä isu nii, sõpa murjauv* ära istu nii (viisi), rõivad kortsuvad (ära).

murjaulta M (Kett.), pr. -B M, imperf. -zi kort-

suda, kortsu minna мяться, по-; M *sõvad murjauvad* rõivad kortsuvad. – Vt. ka *mügläüssä*.

murj'oa P Lu (Ja-Len.) -ua P, pr. -on P Lu, imperf. -ozin P Lu kortsutada мять, из-, по-; P *võtan paperii, murjon kõik* võtan paberi, kortsutan kõik ära; Lu *elä murjo sõpiijõ* ära kortsuta rõivaid!; Lu *murjottua sõppaa on äppiä panna pääl, sõpa piäb ut'ugoittaa* kortsunud (kortsutatud) rõivaid (rõivast) on häbi selga panna, rõivaid (rõivast) tuleb triikida. – Vt. ka *moršittaa, muglia, murjata, mägliä, määlä*.

murjoza I adv. kortsus измятый, помятый; *võtak kattaitag, štoby eväd õllõissig murjoza* võta vaali, et (rõivad) ei oleks kortsus.

murj'olta Lu Li, pr. -an: -n Lu Li, imperf. -zin Lu Li välja väänata, nihestada вывихивать, -нуть; Lu *kahõ tšezzee tappõõvad, sis tõin tõizõlõ juttõõv: elä murjo tsäsiije* (kui) kahekesi kaklevad, siis üks ütleb teisele: ära väänata (mul) käsi välja! – Vt. ka *murjata, murtaa*.

murj'ulta K M, pr. -an: -n, imperf. -zin 1. muljuda, suruda; (linu) lõgutada сдав/ливать, -ить, надав/ливать, -ить, мять (лён); M *murjutas tapõppuilla* (linu) lõgutatakse lõgutuga; 2. (ära) vaevata замучивать, -ть; K *domovikka murju opõzõõ il'i lehmää* majahaldjas vaevatas hobuse või lehma (ära). – Vt. ka *morittaa, muljua, murrõlla, murtaa, muukata, muutšittaa, määlä, määl'ätä*.

murluk/ka Lu, g. -aa Lu murispuu, müürilatt (seina ülemine palk, millele toetuvad sarikad переводина, балка, поддерживающая стропила); *murlukkojee päällee pannaa kuuritsan t-ide* peale pannakse sarikad.

murn'aa Lu -a Lu J-Tsv., g. -aa: -a J pahem, sisemine, pahu- обратный (о стороне); J *jõka mat'erill päälüs pooli on lustip ku murna pooli* igal riidel on pealmine (= parem) pool ilusam kui pahem pool; J *petosõll pani murna poolõ päällee* pani kogemata pahunpoole peale; Lu *murnaa pool i õikaa pooli* pahem pool ja parem pool.

murn'az: -õz J-Tsv., g. -aa = *murnaa; murnõs pooli* pahem pool.

murn'ii Lu J -i J pahempidi, pahunpidi наизнанку, на левую сторону; J *loonus tehtii sukalõ i alõtsõlõ, kahs silmää murnii, kahs õikii* loonus tehti sukale ja labakindale, kaks silma pahempidi, kaks parempidi; J *murnii päi* pahunpidi.

murnii-marnii M fig. tagurpidi, nuripidi, halvasti задом наперёд, шиворот-навыворот; *elo meep kõikk murnii-marnii* elu läheb kõik nuripidi.

murniippäi Lu *murniippäi* Lu Li Ra J *murriippäi ~ murripäi* J 1. pahempidi, pahunpidi наизнан-

ку, на левую сторону; *J se on tehtü murnippäi* see on kootud (tehtud) pahempidi; *Ra mitä eb lee üvä: panin murnippäi tšiuuto päälee* mis-ki läheb halvasti (ei lähe hästi): panin särgi pahupidi selga; *J tšeer šuub murnippäi* keera kasukas pahupidi; *J tšiuuto murripäi pääll särk* (on) pahupidi seljas; *Ra kõig meni mürrü-müt-tiü, kumb õikippäi, kumb murnippäi* kõik läks sassi: mis õigetpidi, mis pahupidi; **2.** tagurpidi, nuripidi, halvasti шиворот-навыворот; *J kõig d'eelöd menti murnippäi* kõik asjad läksid nuripidi; ■ *Lu tämä omaa tšeeleekaa pezeb i puhasõb, a ku väänäv karvad murniippäi, siiz oiti* (keelekandja kohta öeldi:) tema oma keelega pezeb ja puhastab, aga kui keerab vastukarva, siis hoia end.

mur/o¹ M Lu Li Ra J, g. -oo Lu Li Ra J muru, murukamar; vainu газон, дёрн; луг; *J akkunall on muro* õues on muru; *J issumm murolö* istume murule; *J tee murosõd kruga, nõizõmm katškia pelama* tee murusse sõõr, hakkame kurni mängima; *Lu kujal on muro kujal* (= õues) on muru; *Li siäl muroz on kõikõllaiss kukkaa* seal murus kasvab igasuguseid lilli; *Ra lagoonitaa maalõ, kujamaalõ, murolö, niitiü pääle veetii* (lina) laotatakse maha, õuemaale, vainule, niidu peale viidi; *Li muroo pääl ain pelattii kullia* vainul mängiti ikka kurni; *J paa opõizõt kammitsa de lazz murolö* pane hobused kammitsasse ja lase vainule; *M tšüllää muro* küla vainu; ■ *Ra muroo ärüd on valkaa kukka* valge ristikhein on valge õiega. – Vt. ka *muru*².

mur/o² Li I (Lu), g. -oo **1.** Lu tükk, tükike кусок, кусочек; **2.** (leiva-, saia)pudi (piima v. veega) крошево (из хлеба или булки); *Li tuli iso da tein leivää murroa, luukkaa sekkaa da, vesimurroa* tuli isu ja tegin leivapudi, sibulat sekka ja, veepudi; *I piimää murroa tetsemää nõizõd* hakkas piimapudi tegema; *Li saiija muro* saiapudi. – Vt. ka *leipä-, saiija-, tšivee-, vesi-*. – Vt. ka *muru*¹.

muroroho ~ muro-roho M **1.** muru, mururohi газон, невысокая густая трава; *akkunaluz rohotub, kuttsuas sitä muro-roho* õu läheb rohelisteks, seda kutsutakse muruks; **2.** M-Set. (mingi tatrasort сорт гречихи).

murria vt. *murõa*.

murrillaa Lu adv. vihane, ärritunud; vihase, ärritunult обозлённый, раздражённый; оболённо, раздражённо; *inemin ku on niku säämizää, siiz jutõllaa, mitä siä õöd murrillaa* kui inimene on nagu vihane, siis öeldakse (= küsitakse): miks sa oled ärritunud?

murrippäi, murripäi vt. *murniippäi*.

murrollaa ~ murroolla M: *täm eb vaattanu*

eteez, ain vaa rutti pää murroolla ta ei vaadanud ette, aina vaid ruttas, pea laiali otsas; *johzõp pää murrollaa* jookseb, pea seljas.

murr/õ [?] (P), g. -õõ: -yõ (P) = *murto*²; *kanõ tšüläv pajattivav kõik ühell murryõl* need külad rääkisid kõik üht murret.

murrõa vt. *murõa*.

mur/rõlla K P M Po Lu (Kett. Ja-Len.) -rella K-Ahl. -rõll J-Tsv. -rõllag I, pr. -tõlõn P M -tõõn Kett. M Lu J -teen K-Ahl., imperf. -tõlin P M Lu J frekv. **1.** murda ломать; *K eb lõikata, a murrõllass* ei lõigata, aga murtakse; *Po leipä murrõltii pieniiss palokkõiziss* leib murti väikesteks tükikesteks; *I tänävoona groomulla murtõli puud, kahtšipuud* tänavu murdis äike puid, kasepuid; **2.** (ära) lõhkuda разламывать, разбивать; *I murtõlivat tšimopakot sis mettä veiväv* lõhkusid mesipuid (ära), siis röövisid (viisid) mett; **3.** väntsutada тормозить; *Lu elä murtõd nii kõvassi lassa* ära väntsuta last nii kõvasti!; **4.** painata, vaevata, piinata; kiusata давить, с-, мучить; дразнить, досаждать; *M koo perennaa murtõõb õöll zivattaa* majahaldjas painab õösel koduloomi; *P kuollu alkõ tätä murrõlla* surnu hakkas teda painama; *P tauti murtõli tätä* haigus vaevas teda; *Kett. sinua murtõõp saatana* sind kiusas saatan; ■ *J kuuntõõ han siä, kui saksõlain murtõõb med'd'e viittä pajatta* sa kuula ometi, kuidas sakslane pursib (murrab meie viisi) meie keeles rääkida; *M ep tahtau nii murrõlla kasta vañnaa päätä* ei ole tahtmist (seda) vana pead nii vaevata; *M elä sie murtõõ tühjää õmmaa päätä* ära sa ilmaeegu oma pead vaeva! – Vt. ka *murjuta, murtaa*.

murš-marš Lu Ra J-Tsv. pilla-palla, läbisegi в беспорядке, в разбросе; *J rihez ebõd mittä po'atka, kõig om vizgottu murš-marš* toas ei ole mingit korda, kõik on visatud pilla-palla; *Lu kõig on murš-marš ja izzee õõd kõühä* kõik on pilla-palla ja ise oled vaene. – Vt. ka *müllii-mällii, müllin, müllin-mällin, mürrii-märrii, mürrüi-müttiü, mürrüi-müttiü*.

murš/šia J-Tsv., pr. -in J, imperf. -šizin J segi v. korratasse ajada прив/одить, -ести в беспорядок.

murššii Lu: *riisõd on vizgõttu rihez murššii ja marššii* asjad on visatud toas pilla-palla.

mur/ta: -t J-Tsv., g. -raa J murdekoht, pragu, mõra место перелома, трещина; *opõizõd raut meni kattši siitt paikka, kuza õli murt* hobuse-raud läks katki sellest kohast, kus oli pragu.

mur/taa K L P M Po Lu Li (Kett. R Kõ Ja-Len.) -ta J-Tsv. -taag I, pr. -ran Kett. K R L P M -rõn Lu J -raa I, imperf. -rin P M Lu J -sin J -rii I

1. murda; (kogemata) katki murda v. teha ломать, с-; Po murtaaz murukkõin leipää murtake raasuke leiba; P mie võtin, murrin ühie vanaa kannuo ma võtsin (kätte ja) murdsin ühe vana kännu (maast lahti); J vaikkõ murti tsirjutõtuu lehoo nell'ee õssaa Vanka murdis (täis)kirjutatud lehe neljaks kokku (nelja ossa); R a tsättä jalkaa elä murra aga kätt-jalga ära (endal) murra; M sooja luuta eb murra vs. soe konti ei riku (luid ei murra); I miä ühhee suhsõd murrin ma murdsin ühe suusa (katki); L nuorikkõ vikahtõmyõ murras noorik teeb vikati katki; 2. (ära) lõhkuda разламывать, разломать, разби/вать, -ть; L siltapuuta älkkaa murtagaa põrandalaidu ärge lõhkuge; Ja kase järtõu on matala i murrettu (Len. 241) see pink on madal ja lõhutud; I mahuvõd nurmõlla on kahsi tsivviä; õli baçattõri, tahtõ neillä tsivilõillä kreipostia murtaag Mahu nurmel on kaks kivi; oli vägilane, tahtis nende kividega kindlust lõhkuda; 3. välja väänata, nihestada вывих/ивать, -нуть; Lu elä nii kõvassi pella, siä murrõd milta jalga vai tsäe ära hulla nii kõvasti, sa väänad mul jala või käe (välja); Lu tsäsi on murrõttu, piäp panna paikõl käsi on välja väänatud, tuleb panna paika; 4. painata, vaevata наседать, мучить, из-; M milla domovikka vaarraarõd ovõssa murti mul varem majahaldjas painas hobust; M ühes talos koo perenna murtõ opõzõd ühes talus vaevas majahaldjas hobuse ära; ■ J näd nee õllatši kaglaa murtõjõd näe, need ongi kõrilõikajad (= kurjategijad); J noh, jok nüt õppõzid võdõrõss tseelt murtõma noh, kas nüüd oled õppinud võdõrast keelt purssima (murdma)?; P murrap tulla mussa pilvi tõuseb kiiresti (murrab tulla) must pilv; J noorikko kukossa kuttsu, ämmä kuttsu kuu valollõ, a siä vaa mursid murtõsinaasõd, siä loukkazid lounaasõd rl. noorik kutsus kukelaulust (alates), ämm kutsus kuuvalge ajal, sina aga murdsid (tulla alles) hommikusõõgi ajaks, sa lonkisid lõuna(sõõgi) ajaks. – Vt. ka murjata, murjota, murjuta, murrõlla.

murtau/ssa (Lu), pr. -v, imperf. -zi murduda ломаться, с-; murtaunnu puu tikkü on kadikka murdunud puuoks (puutikk) on k. (= roigas).

murto¹ M J, g. -roo fig. murdmine (mitmesuguse intensiivse tegevuse tähenduses) ломка (в значении интенсивности действия); J nüt tuõb murto muniilõd rl. nüüd tuleb murdmine munadele (= nüüd hakatakse suure hooga mune sõõma); M on ned'd'ekaa kloppijekaa murtua on nende lutikatega (alles) murdmist (= tegemist).

murto² Lu, g. -roo Lu (keele)murre dialekt,

говор; jõka tsüläzä on õma murto igas külas on oma murre; mativõd tsüläzä on tõizõllain murto Mati külas on teistsugune murre. – Vt. ka murrõ.

murto³ M: vättisiä õli murtoa rahvast oli murdu.

murtõsina Kett. K P M Kõ Lu Li Ra J I (Al. R) -nõ Lu Li -n J murkina Kett. Ku, g. -naa Lu Li Ra J I I. hommikusõõk; hommikusõõgi aeg завтрак; время завтрака; J laadi lammõs-karjuõsillõ murtõsin valmistata lambakarjusele hommikusõõk; Lu esimein on suuruz, ennee tüütä suurussaassaa, vähä süüvvää; tõin on murtõsina; sis ku mennää tüülee, sis veejjää süümine perääz, ku õllaa kaukaal tüüz, aku õllaa litši, sis tulla kottoo murtõsinal esimene (sõõmine hommikul) on hommikueine, enne tööd võetakse einet, süüakse vähe; teine on hommikusõõk; siis kui minnakse tööle, siis viiakse sõõk järele, kui ollakse kaugel tööl, aga kui ollakse ligi, siis tulla koju hommikusõõki sõõma; Li kaned nõistii oomnikoll ülläälle, siis süütti murtõsinõ nad tõusid hommikul üles, siis sõid hommikusõõgi; Li suuruz, murtõsina, lounad, ohtogolounad, ohtogoinõ (varane) hommikueine, hommikusõõk, lõunasõõk, õhtuoode, õhtusõõk; Ku makkaa murkinaassaa, ni naapurid evät paa pahassi maga hommikusõõgi ajani, naabrid ei pane pahaks; J siä vaa mursid murtõsinaasõd rl. sina aga murdsid (tulla alles) hommikusõõgi ajaks; 2. lõunasõõk; lõuna lõuna(sõõgi) aeg обед; время обеда; J oomnikollõ annõtaa pala leipää, murtõsinõssi rooppaa, a ohtõgonõ taaz muru leipää hommikul antakse pala leiba, lõunasõõgiks putru, aga õhtul jälle tükk leiba; I kastõ-õmõtta tunnia kase murtõsina tuli kell kaksteist tuli (see) lõuna; M tserikossa tullii, sis piettii murtõsina (kui) kirikust tuldi, siis sõõdi lõunat; I murtõsinaassaa õli vihma, a perää murtõsina ilma vajõltujõd, tuli päivü lõunani oli vihm, aga pärast lõunat ilm muutus, tuli päike (välja); ■ P päivä on murtõsinaz päev on hommik (■ on hommikusõõgi aeg); M se on murtõsina piimä, on veel noor piimä see on hommikune piim, on veel värske piim. – Vt. ka pühä.

murtõsinoi/ssa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J = murtõsinoittaa².

murtõsinoittaa¹ M Lu (K), pr. -an: -õn Lu, imperf. -in Lu 1. hommikusõõki süüa завтракать, по-; K nõistii murtõsinoitõttii tõusti (üles), sõõdi hommikusõõki; 2. hommikusõõki anda кормить, по- завтраком; Lu miä jo perree murtõsinoitin ma andsin juba perele hommikusõõgi.

murtšinoitt/aa² (Kett. P Po), pr. *-aan*, imperf. *-iin* P hommikusööki süüa завтракать, по-; P *murtšinoittimma*, *opõzõt seiväv* sõime hommikusööki, (ja) hobused sõid.

murtšinoittaa/ssa Lu Li *-ssõ* Lu, pr. *-n* Lu, imperf. *-zin* Lu = *murtšinoittaa²*; Lu *piäv mennä murtšinoittaamaa* tuleb minna hommikusööki sööma.

murt/ua K L M Lu (Kett. P) *-uag* I, pr. *-uuv* Kett. P M, imperf. *-u* K M I *-uu* M *-uz* Lu J *-uzi* I 1. murduda, katki minna, puruneda ломаться, с-, биться, раз-; P *lepp on abraz murtumaa* rl. lepp on habras murduma; M *rataz võip teezä murtua* ratas võib teel katki minna; I *ku lõõkku murtuzi, siz enäpig eb lõõkkuag* kui kiik läks katki, siis enam ei kiiguta; 2. (paigast) nihestuda v. väänduda вывих/иваться, -нуться; Lu *miä nõizin võittõõmaa i milta jalka murtuz* ma hakkasin jõudu katsuma ja ma väänasin jala välja (mul nihestus jalg paigast); Lu *elä nii kõvassi pella, milta jalka võib murtua* ära nii kõvasti hulla, ma võin jala nihestada (mul võib jalg välja väänduda); ■ M *ivanall rataz murtuu* Ivani naisel sündis laps.

murtul/ussa: *-ss* J-Tsv. *-ussag* vdjI (I), pr. *-uv* J, imperf. *-uzi:* *-z* J *-jõõ* vdjI I *-jõ* I murduda, katki minna, puruneda ломаться, с-; биться, раз-; I *jalgaz murtujõõ, piäp pannat tõinõ jalgaz* (ree) jalas murdus, tuleb panna teine jalas; J *jää murtus peeneissi paloissi* jää purunes väikesteks tükkideks.

mur/ü¹ K-Ahl. L M Lu Li Ra J I, g. *-uu* Lu Li Ra *-u* J-Tsv. 1. tükk, pala, tükike кусок, кусочек; J *oomnikollõ annõtaa pala leipää, murtšinõssi rooppaa, a ohtõgonnõ taas muru leipää* hommikul antakse pala leiba, lõunas putru, aga õhtul jälle tükk leiba; L *kõm murua laadanaata* kolm tükikest viirukit; I *pikkarazõõd murud saahharia anteõõ, enäpig et tõhtinnug võttaag* antakse väikesed tükikesed suhkrut, rohkem (sa) ei tohtinud võtta; 2. puru, raas, raasuke kroxa, kroшка; крупица; Ra *elä karissõõd murui maalõ* ära puista purusid põrandale; J *kõig on süütü, murud va jäätü peräle* kõik on söödud, vaid raasud on jäänud järele; Lu *tõin kopitti puhtaassi, što mõnikaz lehoo muru õli vaa* teine korjas (marju) puhtalt, (nii) et mõni lehearasuke vaid oli (hulgasa); Lu *leivää muru meni väärää kurkkuu* leivarasuke läks hinge kurku; Li *saijaa muru saiaarasuke*; 3. sg., pl. (leiva-, saia)ᵖudi (piimaga v. veega) kroшево (из хлеба или булки); Lu *miä tahon murrua* ma tahan (leiva)ᵖudi; J *tehnü piimää murujõ* on teinud piimarᵖudi; 4. fig. raas, kübe, ivake, tilk капелька, крошечка, пылинка; J *muruatši* en

uzgo, liikaa õõt pettelikko ma ei usu kübetki, oled liiga valelik; Lu *nämäd venättä pajattõvad, a vad'd'aa täätäväd jõka muru* nad räägivad vene keelt, aga vadja keelt tunnevad (teavad) peensusteni (iga kübet); Lu *pikkarazõõd muruu pajatan* ma räägin natuke; Lu *pikkarazõõd muruu lehtoa sait tširjuttaa* natuke said lehe peale kirjutada; Lu *sell eb õõ i murrua vertää* sel ei ole tilkagi verd; Li (väikesekasvuline, kuid tubli ja julge mees enese kohta:) *minuza on muru meessä, no pala on poikaa* minus on raas meest, kuid pala (= suur jagu) on poisile; 5. fig. raasuke (lapse kohta) крошка, крошечка (о ребёнке); M *ai siä pikkaraim muru* (lapsele öeldakse:) oh sa väike raasuke!; ■ M *piäv murud azõgoittaa* tuleb leiba luusse lasta; M *vizgastagaa vähäkkõizõ, azõttagaa murud* heitke natuke(seks) pikali, laske leiba luusse. – Vt. ka *leipä-, leivää-, liha-, piimä-, sukkuri-, vesi-, või-*. – Vt. ka *muro², puru*.

mur/ü² M Ra (J), g. *-uu* J = *muro¹*; J *isä kuttsu kullõssi, muu pere muruu kukassi* rl. isa kutsus kullaks, muu pere murulilleks (~ vainulilleks).

murukkõin M Po Lu J-Tsv. *-ne* [sic!] J-Must., g. *-zõõ* J 1. tükike, paluke, raasuke кусочек; Po *murtaaz murukkõin leipää* murtakse tükike leiba; M *jätä murukkõin vañnaa taitšinaa* jätta raasuke vana tainast (leivaastja põhja); 2. *puru(ke), raas(uke), kübe(meke)* kroxa, kroшка, крошечка, крупица; Lu *leivää murukkõizõõd* leivapurud(kese)d; 3. fig. raasuke (lapse kohta) крошка, крошечка (о ребёнке); J *aisiä minu kalliz murukkõin* oh sina, minu kallis raasuke!

murukukka Ra *murukukka* M murulill (murus kasvav lill), vainulill луговой цветок.

murõ vt. *murhõ*.

mur/õa K-Ahl. P *muõõa* M *-rõa* ~ *-ria* ~ *-ja* Lu 1. mure (kartuli kohta); pehme, pude(nev) (mulla, pinnase kohta) мучнистый, рассыпчатый (о картофеле); мягкий, рыхлый (о земле, почве); Lu *murria maatuna laukõõd* mur kartul laguneb (keetmisel); Lu *murja muna on makuza muna, vesikõz muna eb õõ makuza muna* mure kartul on maitsev kartul, vesine kartul ei ole maitsev kartul; P *murõa ja rapõa* mure ja rabe; M *muõõa maa* pehme muld; 2. fig. pehme, õrn (südame kohta) нежный, мягкий (о сердце); Lu *valkaad ivusõõd, valjo süä, musad ivusõõd, murria süä* vs. valged juuksed, vali süda, mustad juuksed, õrn süda; 3. K-Ahl. ilus красивый.

murõhtaa/ssa (Lu), pr. *-n* Lu, imperf. *-zin* muretseda, muret v. kurbust tunda заботиться, по-, горевать; *suu va laulav, süä murõhtaa* rl.

suu vaid laulab, (aga) süda muretseb. – Vt. ka *murhõnõssa, murõhtõlla, murõtsia*.

murõhtua vt. *muurautua*.

murõhtõlla (P), pr. -õn P, imperf. -in = *murõhtaassa; mitä sie nii murõhtõldõ* mis sa nii muretsed?

murõlik/ko Ra, g. -oo Ra murelik озабоченный, горестный, тревожный; *antti on mussa ja murõlikko* (lorilaulust:) Antti on must ja murelik.

murõn/na ~ -nõ Lu -nag I, pr. -õv Lu I, imperf. -i Lu I murened, pudeneda крошиться, ломиться, от-, лупиться; Lu *leipä murõni leib* murenes; Lu *hiivõ murõnõv heenossi, siis tõiiree kuivõv, see ep pillau pärm* mureneb peeneks, siis kuivab ruttu, siis ei rikne; Lu *sõmdõ-rõtsivi, sitä ku mineekaa lüüd, raŋkaakaa, tämä haijjoov, murõnõv* rabe kivi, kui seda millegi raskega lõõd, (siis) ta laguneb, mureneb.

murõnõssa Li -õss J-Tsv., pr. -õv J, imperf. -i J = *murõnna*; J *savi tait on kuivannu ku murõnõv* savi on vist kuivanud, et mureneb.

murõ/ta (M), pr. -nõv M, imperf. -ni = *murõnna*.

murõttaa P M Lu (Kett.) *murettaa* (K-Ahl.) -tta J-Tsv. -ttaag I, pr. -tan Kett. M *muretan* K-Ahl. -tõn Lu J -ttaa I, imperf. -tin M Lu J -tiii I 1. murendada, pudendada; tükeldada крошить, рас-, раздроблять, -ить; J *murõt kanoilõdõ leipää* murenda kanadele leiba; I *leivää murrõitaa piimää i nõizõdõ süümää* murendan leiba (leiva) piima sisse (= teen piimarupi) ja hakkam söõma; P *liha, erneet, kanaa muna, kõikk on murõtõttu ühtiesie naappaasyõ* liha, herved, (keedatud) kanamuna, kõik on tükeldatud ühte kaussi; M *peremneez murõtti lihhaa* peremees tükeldas (sõõjatele) liha; 2. (süle)-last söõta (suus mälutud leiva)pudiga кормить ребёнку размельченной во рту кашицей; Lu *miä jo lahzõdõ murõtin* ma juba söõtsin lapse pudiga (ära).

murõtsia ~ -hetsia Lu, pr. -õtsin ~ -hetsin Lu, imperf. -õtsizin ~ -hetsizin Lu muretseda, muret tunda заботиться, по-; *ain minuu piäb murhettisia* ma pean aina muretsema. – Vt. ka *murhõnõssa, murõhtaassa, murõhtõlla, muudruttaa*.

murõtõlla (K-Ahl.) -õll J-Tsv. -õllag (vdjI), pr. -tõlõn: *muretellen* K-Ahl. -tõdõn J, imperf. -tõlin J -tõllii vdjI frekv. murendada, pudistada, roetada крошить, раздроблять, размельчать; J *elka murõtõlka leipää mahaa, tämä on jumalaa vil'l* ärge pudistage leiba maha, see on jumalavili.

musikaz Kett. M Lu Li (K Ra) -ikõz Lu J-Tsv.

(Ra) -sikas I (Ja-Len.) *muussikaz* I-Len., g. -ikkaa M Lu Li J -sikkaa Ja mustikas черника; Lu *tänävoon leep pal'l'o musikõssa, om pal'l'o musikkaa kukkaa* tänävu tuleb palju mustikaid, on palju mustikaõisi; Lu *joomukõs kazvov niku musikõz, sookantoiz* sinikas (joovikas) kasvab, nagu mustikas, soo äärtes; Lu *musikkaassa tehliää musikkaa varenjaa, i musikõssa kuivõtõtaa* mustikatest tehakse mustikakeedist ja mustikaid kuivatatakse; Ra *ku miä sõin musikkai, paatškazin tseelee sinizessi* kui ma sõin mustikaid, (siis) määrisin keele siniseks; M *musikkad'd'eekaa kraazgattii sinissä* mustikatega värvi sinist (= värvi siniseks). – Vt. ka *musikkainõ*.

musik/ka¹ K P M Ku -kõ J-Must. *musikka* K-Ahl. (Ku), g. -aa = *musikaz*.

musik/ka² M Ra -kõ Kett. P *muška* J -k J-Tsv., g. -aa Ra J must lehm, mustik чёрная корова, чернушка; Ra *mussa lehmä õli musikka* must lehm oli mustik. – Vt. ka *musikki, musikko, mussi*.

musikkaa Lu adv. mustikale, mustikaid korjata по чернику, за черникой (наречие в форме илл-а от *musikaz*); *võhkjärvee mättää pääl menimää musikkaa* Võhkjärve künkale läksime mustikale.

musikka/asõdõ Lu -sõdõ J-Tsv. = *musikkaa*; J *lahzõdõ menti musikkasõdõ* lapsed läksid mustikale.

musikka-paikkazikko M *musikkapaikkõzikko* Lu mustikapaik, -välu черничная полянка; Lu *siäl on ivä musikkapaikkõzikko* seal on hea mustikakoht.

musikka/za: -z Lu adv. mustikal, mustikaid korjamas за черникой (наречие в форме ин-а от *musikaz*); *õlimma musikkaz* olime mustikal.

musik/ki Lu, g. -ii Lu = *musikka*².

musik/ko J-Tsv., g. -oo J = *musikka*²; *aja musikko kottoo* aja mustik koju.

muška vt. *musikka*².

muskula M, g. -aa = *muskula*.

muskula Lu -l J-Tsv., g. -laa Lu lihas, muskel мускул; J *vahi, mid mehell om muskulõdõ, rautõizõdõ* vaata, millised muskolid on mehel, raudsed!

muskul/i: -l J-Tsv., g. -lii J = *muskula*.

muslain vt. *mustalainõ*.

mus/sa Kett. K L P M Kõ S Ja-Len. Po Lu Li J I (R V Ra Ku) -sõ J -s Ra J-Tsv. -se Kr *Mycca* Tum. *Mycca* Pal., g. -aa Kett. K R L P M S Lu Li J I *mušsaa* M vdjI *muhsa* Kr 1. must, musta värvi чёрный; P *krapu viezä om mus-sa vähk* on vees must; M *mussa niku arappi* must nagu neeger; Lu *musikaz on musõpi, a*

joomukaz on sinine mustikas on mustem (= tumedam), aga sinikas on sinine; Li *kaatsad õli painõttu musassi* püksid olid värvitud mustaks; J *musassi veiteb* muutub mustaks; K *mõnikaz domovikka suvaav mussaa karvaa lehmää* mõni majahaldjas armastab musta karva lehma; Lu *mussa katti ku meeb rissi teessä, siiz üvvää elä oottõõ* (uskumus:) kui must kass läheb risti üle tee, siis head ära oota; M *mussa kana kaunijõ munõjõõ pääll(ä) isub. Kattila* (Set. 17) mõist. must kana istub punaste munade peal? – Katel; J *mussaa süüb, valkaat situb. mikä se on. päre* mõist. musta sööb, valget situb? Mis see on? – Peerg; M *mussaa tsirjava* mustakirju; J *silmede musad niku musat sõssõrõd* silmade mustad nagu mustad sõstrad; M *mussa smaroda ~ Kõ mussa smaaroda ~ M Lu mussa smoroda* mustsõstar; Lu *mussa siplikaz* mullamurelane, must sipelgas; Kõ *muss varõz* künnivares, must vares; P Lu *mussa maa ~ J muss maa* must muld; **2.** tume, must; mustjas тёмный, темноватый, черноватый; P *murrap tulla mussa pilvi* tõuseb kiiresti (murrab tulla) tume (must) pilv; Lu *musad ivusad, murja süä, valkaad ivusad, vall'o süä* vs. tumedad (mustad) juuksed, õrn süda, heledad (valged) juuksed, vali süda; Lu *tämä on musaa pääkaa* ta on tumeda (musta) peaga; Lu *mussa kõltanõ ämmätsušu* mustjaskollane ämmatoss; **3.** must, määrdunud грязный, испачканный, загрязнённый; P *sill on tsäjed musad* sul on käed mustad; J *riiga ahtõja sõvad om mentü õikõ musassi* reheahaja rõivad on läinud õige mustaks; Ku *kattal pattaa soimaav, a küled om musad molepiilla* vs. katel sõimab pada, aga küljed on mustad mõlemal; ■ Lu *nii süäntiizid, mahzav menti musassi* nii vihastasid, (et) kops läks üle maksa (maks läks mustaks); Lu *mussa taitšina* rukkijahust tainas, leivatainas; J *mussa maa* soomuda, mudamaa; Lu *mussa pää* nõgipea (nõgiseenest haigestunud viljapea); J *muss puu med'd'e maall ep kazvo* eebenipuu meie maal ei kasva; I *musat seemetskad* päevaliliseemned; I *mussa iva* tungaltera; P *juoltii, ett musad rässäized lentäväd, tulõp tševäd* õeldi, et kuldnokad lendavad, tuleb kevad; M *mussa räsäz* kuldnokk; J *mussa gruza* tömmuriisikas; I *musad bobuškad õlivad* olid mustad rõuged; Ja *mussa meri* Must meri; P *siz eb õlõ ahjoza tulta, mussa ahjo on kunnii tämä vuhizõb rihtä müö* siis ei ole ahjus tuld, leegita (must) ahi on, kuni ta (= tulekera) vuhiseb mööda tuba; Lu *mussa sauna, ilma trubbaa sauna* suitsusaun, ilma korstnata saun; M *mie õlõn kazvannu mussaz rihez* ma olen kasvanud suitsutares; Lu *mussa õttsa õli savu-*

rihi, tõin õli valkaa õttsa (vadja tare) korstnata pool oli suitsutare, teine (pool) oli korstnaga pool; S *saunaa mussaa viittä lämmitättii* köeti suitsusauna; M *od'd'an musassi päivässi* hoian musta(de)ks päeva(de)ks; Lu *miä elän niku mussaz mettsäz* (pime inimene oma elu kohta:) ma elan nagu pimedas metsas; Lu *meilä on kuiva pakkain, siiz on sirka ilma; kõnsa on pilveza i lunta saab, siiz on mussa pakkain* meil on kuiv pakane, siis on selge ilm; (aga) kui on pilves ja sajab lund, siis on must pakane; M *nüt söõ musalta lehmältä piimää* nüüd söõ musta lehma piima (= joo vett piima asemel); I *kõõs tuli sõta, meile, mussalõ väele, tuli kehno elää* (Len. 286) kui tuli sõda, algas meil, lihtrahval, vilets elu; L *musaa tsirjaa lukõjad õlivad* olid Seitsmenda Moosese raamatu lugejad; Lu *mussa tsirja ~ musat tsirjad* (tsaariaegne) keelatud kirjandus. – Vt. ka *harmaa-, peri-*. – Vt. ka *mussõrtava, musõttava*.

mussakauniz Li *muss-kauniz* J-Tsv. tumepunane тёмноокрасный. – Vt. ka *muss-punõin*.

mussakulma K-Sj. *mustakulma* K-AI. subst. mustakulmuline (naise hellitusnimi rahvalauludes) чернобровая (ласковое обращение к женщине в народных песнях); *että nain eb nagrahtais, mustakulma muhahtais* (AI. 49) rl. et naine ei naerataks, mustakulmuline ei muhataks.

mussakulm/ain J adj. mustakulmuline чернобровый; *täm on mussakulmain inimini* ta on mustakulmuline inimene.

mussakulmõnõ Lu = *mussakulmain*.

mussaleipä Ra rukkileib, must leib ржаной хлеб, чёрный хлеб.

mussalintu Li *muss-lintu* J-Tsv. kuldnokk скворец.

mussamarja K Lu *muss-marjõ* J-Tsv. must sõstar чёрная смородина. – Vt. ka *muss-sõssõr*.

mussamarjapehko Lu mustasõstrapõdsas куст чёрной смородины.

mussa-mato Lu vaskuss [?] медяница [?].

mussapäü Lu nõgipea головнистый колос, головня; *enne pal'lo meilä kazvi nizuz nõkipäätä vai mussapäätä* enne kasvas meil nisus palju nõgipead.

mussarusk/õa: -aa Li tumeruske тёмнорыжий; *vaaliaruskaa i mussaruskaa* (lehmade värvuse kohta õeldi:) heleruske ja tumeruske.

mussasinin Li *mussa-sinin* Lu tumesinine тёмносиний.

mussaverellin M = *mussaverine*; *mussaverellin* *inehmin* mustaverd inimene.

mussaverine P J-Must. I -n M -in Lu mustaverd, tumedavereline смуглый; Lu *mussaveriin inemin, ku inemizel on ivusõd musad i liitsa musõrtava* mustaverd inimene (on), kui inimesel on juuksed mustad ja nägu tõmmu; P *teil on tsüülaz, sinu sussõdaz ühs naizikko, mussaverine* teil on külas, sinu naabruses, üks naine, tumedavereline.

musse Kr, g. *muhsa* Kr must чёрный.

mus/si M-Set. Li, g. -ii M Li (musta värvi looma nimetus название животного чёрной масти:) Li must lehm, mustik, M must hobune, M must koer. – Vt. ka *musikka*², *musikki*, *musikko*.

mussikaz vt. *musikaz*.

mussikka vt. *musikka*¹.

mussikkailnõ I, g. -zõõ = *musikaz*.

muss-punõin [< e?] J-Tsv. = *mussakauniz*.

muss-rihi Ränk = *muss-õtsa*.

muss-sõssõr J-Tsv. = *mussamarja*.

mussõn/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J = *musõta*; *marjõd jo mussõnõssa mettsez* marjad lähevad metsas juba mustaks (= mustikad juba valmivad).

muss-õtsa: *muss-õts* Ränk korstnata tarepool, suitsutare(pool) чёрная или дымная часть (половина) водского жилья, без дымохода. – Vt. ka *muss-rihi*.

mussalainõ M I -alain P M Kõ Lu Li Ra J -õlain J -lain J-Tsv. *muslain* (Ku-Len.), g. -alazõõ M Kõ Lu Li Ra J I -alazõõ P -õlazõõ ~ -lazõõ J-Tsv. *muslaize* Ku-Len. mustlane цыган; I *mustalainõ tuõp tsüüllä müü, laatka tsäezä, värtšikot sellää takana, lahsi siottug üli pihhaa, tuõv sillõd koitoo, tsüzüv kõikkõa* mustlane käib küla mööda, kauss käes, kotikesed seljas (selja taga), laps seotud üle piha, tuleb sinu juurde koju, mangub kõike; J *näd om meez, daaže mustõlazõõ petti* näe, on (alles) mees: isegi mustlase pettis ära!; M *mustalaisii balagana* mustlaste telk; Ku *keeli kääv ni ku muslaize nahka rooska* (Len. 295) kk. keel käib nagu mustlase nahkpiits.

mustolain Kett., g. -zõõ = *mustalainõ*.

musõrtav/a Lu Li, g. -aa tõmmu; tume, mustjas смуглый; тёмный, темноватый, черноватый; Lu *mussaveriin inemin, ku inemizel on ivusõd musad i liitsa musõrtava* mustaverd inimene (on), kui inimesel on juuksed mustad ja nägu tõmmu; Li *tämä on vähäze musõrtava* see (ta) on tumedavõitu (veidi mustjas); Lu *musõrtava sinine* tumesinine; Lu *mill on õmmõltu penžikka musõrtavassa harmaa ma'erissa* mul on pintsak õmmeldud tumehallist riidest; Lu *musõrtava harmaa puu* mustjashall puu. – Vt. ka *mussa*, *musõttava*.

musõta M (Kett. L Kõ) -eta (K-Ahl.), pr. -sõnõv LM, I. p. -senen K-Ahl., imperf. -sõni M mustaks minna v. muutuda, mustada чернеть, по-; M *alla väliss pillaav omennaatiõ, mussõnõvad* õökülm rikub mõnikord kartulipealsed, (need) lähevad mustaks; M *linnaa pää algab jo musõta* linakuprad hakkavad juba mustaks minema. – Vt. ka *mussõnõssa*, *musõttia*.

musõt/taa Kett. M Lu *musettaa* (K-Ahl.) -ta J-Tsv. -taag I, pr. -an M *musetan* K-Ahl. -õn Lu J -taa I, imperf. -in M Lu J 1. mustaks värvida чернить, вы-, красить или покрасить чёрным; I *sõppõa musõttamaa nõizõd, musalla kraazgalla* hakkad riideid mustaks värvima, musta värviga; Lu *miä sõvaa musõtin, kraaskõzin* must *vassasi* ma värvisin rõiva mustaks; 2. mustendada, mustata, must olla чернеть(ся), темнеть (в глазах); M *kõik musõtap silmiiz* kõik mustendab silme ees. – Vt. ka *musõttia*, *musõttua*.

musõttav/a M, g. -aa M tume, mustjas тёмный, темноватый, черноватый; *musõttava rohhoin* tumeroheline. – Vt. ka *mussa*, *musõrtava*.

musõttia M Lu, pr. -iv M, imperf. -ti 1. mustendada, mustata, must olla чернеть, по-; чернеть(ся), темнеть; M *ai ko mettsä musõtip kõikk oi*, kuidas mets lausa mustab; Lu *siäl taivõz musõtib, taitaa leeb vihmaa* seal taevas mustendab, vist tuleb vihma; Lu *tänävä koko päivä milla silmiiz musõtib* täna kogu päev on mul silme ees must (mustendab silme ees); 2. mustaks minna v. muutuda чернеть, по-; Lu *einä ku kaugaa on maaz, tappaab vihmaa, einä meeb musassi, einä musõtib* kui hein on kaua maas, (ja kui) juhtub vihma tulema, (siis) hein läheb mustaks. – Vt. ka *mussõnõssa*, *musõta*, *musõttaa*.

musõttua J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -tu J mustendada, mustata, must olla чернеть(ся), темнеть; *metts jo musõtub vassaa* mets juba mustab vastu. – Vt. ka *musõttava*, *musõttia*.

musõtõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn, imperf. -tõlin J mustaks teha v. määrada, ära määrada грязнить, за-, пачкать, за-; *vai tü tsäitt riigaa parsiill ku nii õõtt sõvad musõtõltu* kas te olete rehepartel käinud, et olete riided nii mustaks teinud (ära määrinud)?

muška vt. *moška*.

muškali Lu, g. -ii Lu puuvasar (puust vasar) деревянный молот; *muškali, puuvasar, senee-kaa lüütii i jäätä i konopoitattii alussia* puuvasar, sellega taoti nii jääd kui ka tihiti purjelaevu; *muškaliil õltii mõlõpiz õtsiiz rautarõnkaad* puuvasaral olid mõlemas otsas raudrõngad.

mušket/ti J-Tsv., g. -ii J musket мушкет; *muš-*

ketti pihall lähsi mettsää musket õlal, läks metsa.

muš/šu Ra J-Tsv., g. *-uu* J lollpea, puupea, to- takas дурак, олух; *aissii muššu, kõlmõtt voott tšäüt škouluz a lukka et tunn* oh sa lollpea, kol- mandat aastat käid koolis, aga lugeda ei oska; *tuhm, niku muššu* rumal, nagu totakas.

muštukka vt. *munštukka*.

muzza (Kr), pl. *muzzat* Kr tünn; õllevaat бочка; пивной чан (orig.: Tonne).

muzõkantti J-Tsv., g. *-ii* J pillimängija, -mees музыкант.

muzyk/ka (J) *-a* J muzikka (Ja-Len.) muuzikk J-Tsv., g. *-aa* ~ *muuzikaa* J 1. muusika музыка; J *kuuntõd ku lustissi muuzikka pillitietä* kuula, kui ilusasti mängitakse muusikat; 2. muusika- riist, pill музыкальный инструмент; J *tämä oxtogonn võtti taaz õma muzykaa ja taaz lähsi* õhtul võttis ta taas oma pilli ja läks jälle.

muta K-Ahl. M Lu Li Ra J, g. *muua* ~ *mua* J 1. (soo-, turba)muda; pori ил, тина; грязь; J *kui mato pani, sis tarvis sools võittaa muttaa, muakaa iiväss õõrua* kui madu on hammustanud, siis tarvis soost võtta muda, mudaga hästi hõõruda (hammustatud kohta); Ra *muttaa kannin koko taralla* kandsin muda kogu aiale; Ra *mualla maistaav* on mudamaitsega (maitseb muda järele); J *muta vesi mualõ haizõptši* mudavesi muda järele haisebki; J *no siä õõt tänä- vä kõig muat koblinnu* no sina oled täna kõik pori(lombi)d (läbi) katsunud!; 2. muld земля, почва; Ra *muakõz lanttu vai mikä, muta on juuriz* mullane kaalikas või mis, muld on juur- te küljes; 3. J-Tsv. turvas торф; ■ J *muta kala* rünt, (kivi)maidel. – Vt. ka *soo*-.

mutak/az: *-õz* Lu, g. *-kaa* mustmulla- чер- нозёмный; *mutakõz* maa mustmullamaa.

mutamaa Lu Ra mustmuld, mustmullamaa, -pinnas чернозём, чернозёмная почва; Lu *mutamaa onõ izzeenessä mussa, pehmiä, tämä murõnõv, niku liiva. tõin maa perrää vihmaa meep kõvassi, a mutamaa perrää vihmaa meep niku suurimõssi; i mutamaas kõik vii'la kazvop parõpassi kui tõizõz maaz* mustmuld on (juba) iseenesest must, pehme, ta mureneb nagu liiv. Teine muld (maa) läheb pärast vihma kõvaks, aga mustmuld läheb pärast vihma nagu sõme- raks; ja mustmulla(maa)s kasvavad kõik viljad paremini kui teises mullas (maas).

mutanelik [?] Ra rünt, (kivi)maidel пескарь.

mutanenä (M) tattnina; tatise ninaga сопляк; сопливый; *mutanenäd lahzõv* tatise ninaga lapsed.

mutas/sua Ra, pr. *-uv*, imperf. *-su* mudaseks v. poriseks v. sogaseks minna (vee kohta)

мутиться, за-, становиться, стать мутной (о воде); *vesi alki mutassua* vesi hakkas (jões) mudaseks minema.

mutazik/ko Lu Ra J-Tsv., g. *-oo* Lu 1. muda- ne, märg koht; õõtsik; (soo)mülgas илистое, мокрое место; трясина; Lu *kuza kõvassi vaj- joov, se onõ mutazikko, vajovõ mutazikko; on i mettsää, on i tee pääl, on i niitüü pääl, jõgõõ rantoiz; siäl on aina mussa maa, mutazikkoz* kus kõvasti vajub, see on õõtsik, vajuv õõtsik; (see) on (ka) metsas, on ka tee peal, on ka nii- dul, jõekallastel; seal on ikka mustmullamaa; Lu *sooz on mutazikkoivõ; ühz naizikko õli men- nüt soxõoo jevikkoo i sinne vajjoonu õli, mu- tazikkoo soos on mülkaid; üks naine oli läinud sohu jõhvikale ja oli vajunud sinna mülkasse; 2. turbaraba торфяное болото; J *halik-mäen nall om mokom mutazikko, jot hittoatši ep kazvo* Halikmäe all on selline turbaraba, et mit- te kuraditki ei kasva (seal).*

mutavesi Lu Ra I *muta-vesi* J-Tsv. mudavesi, mudane vesi илистая вода; I *kanavaza on mu- tavesi* kraavis on mudane vesi; Lu *mutavesi maalõ haizov* mudavesi haiseb mulla järele; J *sirgõt muta-vesi* lase mudasel veel selgida (se- lita mudane vesi).

mutik/laz K-Ahl. L P M, g. *-kaa* 1. sogane; mu- dane, porine мутный; илистый, грязный; L *vesi on merez mutikaz vesi* on meres sogane; P *mutikaz vesi* porine vesi; 2. sombune, sompus пасмурный; M *tänän on pilvi sää, kõik päivä on mutikaz* täna on pilves ilm, kogu päev on sompus. – Vt. ka *mutnoi*.

muti/sa: *-ss* J-Tsv., pr. *-zõv*, imperf. *-zi* kihada, kubiseda; sagida кишеть; шнырять; *mutissa, niku sipp(e)likkaat pezáz* sagivad nagu sipelgad pesas.

mutit/taa L M Lu (P) *-ta* J-Tsv., pr. *-an* L M Lu *-õn* J, imperf. *-in* Lu J 1. sogada, sogastada, sogaseks ajada мутить, за-, с-; L *konna muti- tab õjaz vettä* konn sogab ojas vett; J *mutitõttu vesi* sogane (sogaseks aetud) vesi; M *täm on nii võõnokko, etti tam vettä eb mutita* kk. ta on nii aeglane (= laisk), et ta ei aja vett(ki) soga- seks; 2. (meelt) tusaseks teha v. muuta, (meelt) tusastada огорч/ать, -ить, омрач/ать, -ить; P *tämä minuu meliit eb mutittaa* tema minu meelt tusaseks ei tee; 3. segadusse ajada; (üles) ässi- tada v. kihutada сму/щать, -тить; возму/щать, -тить, подстрек/ать, -нуть; L *nõisõvad vätšie mutittamaa* hakkavad rahval pead segi ajama; Lu *vanameez lähs papil kaipaamaa, jott mie mutitan vätššä* vanamees läks preestri juurde kaebama, et mina ässitan rahvast (üles). – Vt. ka *muttia*.

mutka Kett. M Lu Ra, g. *mudga* Kett. M 1. Kett. konks, kõverik; käänak крючок, загвоздка, изгиб; извилина, поворот; 2. fig. temp; lugu загвоздка, zakovyka; история, дело; M *no mid nüd mudgad lehmällä on* noh, mis tembud nüüd lehmäl on?; M *sillõd miitaid leeb mutkõita* sul tuleb (sellega veel) tegemist!; Ra *no nüt on mutka: tämä tetši mokomaa tüü vällää* no nüüd on (alles) lugu: tema sai niisuguse tööga hakkama (tegi niisuguse töö ära)!; 3. adj. tembutaja, naljatleja затейливый, проказливый, zakovyristyy; Lu *siä ku õõd mutka inemin* küll sa oled tembutaja inimene! – Vt. ka *paha*–.

mutkassi J-Tsv. arukalt, teraselt толково, востро; *veel pikk(õ)rain, a nii mutkassi jo tsiper-teep pajatta* alles väikene, aga juba nii arukalt vadistab (rääkida).

mutkik/ko Lu Ra, g. -oo 1. adj. vigurdaja, valatleja; (jutuga) keerutaja, kavaldaja шаловливый; лукавый; Lu *inemin pajatab i pellaar siinsamaz, teep kõikõllaajõõt figurid, siis tälle jutõllaa, siä õõd mutkikko inemin* (kui) inimene räägib ja samas (= samaaegselt) vigurdab (mängib), teeb igasuguseid vigureid, siis öeldakse talle: sa oled vigurdaja (inimene); Lu *kumpa inemin pajatõv, väliltä i petteev, i senee jutuu pajatõv kõikõl viisii, siis tälle jutõllaa: siä ko õõd mutkikko inemin nii* inimene, kes räägib (midagi), vahel ka valetab, ja räägib seda juttu igatmoodi, siis talle öeldakse: küll sa oled (alles) keerutaja (inimene); 2. uudishimulik; terane любопытный; любознательный, толковый; Ra *mutkikko inemin, kõik jutud õtsip perille, kõik tälle tarvis täätää* uudishimulik inimene, kõik jutud võtab üles, kõike (on) tal tarvis teada; Ra *mutkikko lahz, kõik tahop täätä* terane laps, kõike tahab teada.

mutku vt. *muutku*.

mutkõin vt. *paha*–.

mutnik/ka Ränk, g. -aa mutt (väike noot) мутник.

mutnoi Lu J-Tsv., g. -i sogane мутный; Lu *vesi tuli mutnoissi, mutnoi vesi on vesi läks sogaseks*, on sogane vesi. – Vt. ka *mutikaz*.

mutofka: -k J-Tsv., g. -kaa J vispel, mänd мутофка, мешалка.

mutšen/ína: -i J-Tsv., g. -ána J = *muukka*.

mutšittaa/ssa (Ra), pr. -n Ra, imperf. -zin refl. piinelda, vaevelda мучиться; *tälle vaivõttaab ampait, a mil on žaali kattsoa, ku tämä mutšittaab ampajekaa* temal valutavad hambad, aga minul on hale vaadata, kuidas ta piinleb ham-maste pärast.

mut/i J-Tsv., g. -ii J segadus путаница.

muttia Lu Ra J-Tsv. (J-Must.) -tiag I, pr. -in Lu Ra J, imperf. -tizin Lu Ra J 1. sogaseks ajada, sogada, sogastada мутить, за-, с-; Ra *elkaa muttikaa vettä* ärge ajage vett sogaseks!; Ra *miä kõik muttizin vee* ma sogasin vee ära; 2. segadusse ajada; (üles) ässitada v. kihutada смущать, -тить; возмущать, -тить, подстрекать, -нуть; Lu *elä õõ tokoma inemin, jot tahot tõissa aim muttia* ära ole niisugune inimene, et tahad teist aina segadusse ajada; J *nämäd va mutita rahvõss* nemad vaid ässitavad rahvast (üles); 3. nõiduda, moondata; võluda колдовать, о-, превращать, -тить; очаровывать, -ать; J *nõistii muttima* i *tehtii noorõt suõssi* hakati nõiduma ja tehti (= moondati) noorpaar (noored) hundiks; Ra *poik alki muttia tüttõä, siis painõp poolõõ* poiss hakkas tüdrukut võluma, (et) siis paindub (tema) poole (= hakkab armastama); 4. impers. iiveldama v. pööritama ajada вызывать, -вать тошноту или головокружение; Lu *minua säämeltä mutip nii kõvassi jott õhsõttamisõõssaa* mind ajab nii kõvasti iiveldama (mul ajab südame nii pahaks), et (lausa) oksendamiseni. – Vt. ka *mutittaa, muuntaa*.

muttija Lu, g. -aa ässitaja подстрекатель, возмутитель.

muttiul/ssa Lu (Ra) *muuttiussag* I, pr. -v Lu, imperf. -zi: -z Lu *muuttiuje* I 1. tuhmuda, tuhmiks v. ähmaseks muutuda (silma-de kohta) мутнеть, по- (о глазах); I *alkavat silmäd muuttiussag* silmad hakkavad tuhmiks muutuma; I *inehmine sõkõni, muuttiujevat tälle silmäd* inimene jäi pimedaks, tal tuhmusid silmad; 2. segadusse sattuda; (peast) segi minna помутиться (умом); Lu *vätši on muttiunud* ~ Ra *vätši on muttiustu* rahvas on (peast) segi läinud.

muttiul/z J-Tsv., g. -u: -sõõ J korratus, korralagedus беспорядок.

muttiul/ta (Kett. P Kõ), pr. -v Kett. P, imperf. -zi 1. sogaseks minna v. muutuda мутиться, по-, мутнеть, по-, становиться мутным; Kett. *vesi muttiuv* vesi läheb sogaseks; 2. tusaseks muutuda (meele kohta) мрачнеть, по- (о настроении); P *muttiuvad i minuu mieled* ka minu meel muutub tusaseks; 3. segadusse sattuda; (peast) segi minna помутиться (умом); Kõ *vätši on muttiunnu* rahvas on (peast) segi läinud. – Vt. ka *mutõta*.

muttõn/õssa (Ra), pr. -õv Ra, imperf. -i = *mutõta*; *vesi muttõnõv* vesi muutub sogaseks.

mut'u Lu J-Tsv., g. -uu ~ -u J poisikese peenis мужской член (у мальчика); Lu *lahsiil on mut'u, a vanoil onõ mulkku* lastel on (peenis)

m., aga vanadel on *m.*; J *mut'uu aukko* peenise ava. – Vt. ka *mulkku*, *muukko*.

mutuk/az Kett. L Lu -*õz* Lu, g. -*kaa* Lu **1.** putukas, kõnek. mutukas насекомое; L *linnud mutukkoi evät saa* linnud ei saa putukaid (kätte); **2.** kullas головастик; Lu *ku konna lazõp poigad, siä jutõllaa mutukaz* kui konn heidab kudu, (siis) seda (= arenevat vastset) nimetatakse kulleseks; Lu *konnaa mutukkaad* konnakullese; **3.** kalamaim малёк; Lu *ühellain jutõllaa konnaa mutukõz i kalaa mutukõz* ühtemoodi öeldakse (konnakullese ja kalaimu kohta) konna *m.* ja kala *m.*

mutuk/ka P Lu Ra J-Must. -*kõ* Lu -*k* J-Tsv., g. -*aa* Lu J **1.** P Ra J-Tsv. putukas насекомое; **2.** kullas головастик; Lu *mutukal on pää ja äntä vaa, sis tuõp konnassi* kullesele on vaid pea ja saba, siis (= hiljem) saab konnaks; **3.** Lu kalamaim малёк; **4.** J-Must. tõuk, uss червяк (orig.: toukka (suuri)).

mutukkai/n (Lu Ra), g. -*zõd* kullas головастик; Lu *kassin õjaz on pal'lo mutukkaisia* siin ojas on palju kulleseid.

mutukkõin Lu Li Ra J-Tsv., g. -*zõd* J **1.** putukas насекомое; Ra *se ko on vrednoi mutukkõin* küll see on kahjulik putukas!; **2.** tõuk, ussike червяк, червячок; J *lahs süntü pikkõrain niku mutukkõin* laps sündis väike nagu tõuk; **3.** kullas головастик; Li *konnaa poika, mutukkõin* konnapoeg, kullas.

muturain P: *muturazõd, savvukkalaz ja jarvi gotõsülaz, õli sõimanimi* Savvokkalas ja Jarvi goistõsüläs oli *m.* sõimunimi.

mut/õta (M), pr. -*tõnõv*, imperf. -*tõni* M soga-seks minna v. muutada мутиться, по-, мут-неть, по-, становиться мутным; ■ *nii eittüzin, etti kõik maailma muttõni* ehmusin nii, et kogu maailm läks (silme ees) mustaks. – Vt. ka *muttiuta, muttõnõssa*.

muu K R L P M Kõ Po Lu Li J I (Kett. Ra Ku), g. *muu* K M Lu subst., adj. muu; teine другой, иной, остальной; M *soldatti, ku barabanaa kuulii, siz unosti kõikõd muu sõdur, kui trummi* kuulis, siis unustas kõik muu; M *muuta en tää muud ma ei tea*; M *bõlõ muuta ku alga lüüvvä einää* pole muud, kui hakka (aga) heina niitma; Lu *siä õdõd nii herkka, sinnua ep saa kerttää ni sõnal ni muull* sa oled nii hell, sind ei saa puutuda ei sõna ega muuga; Lu *se on ize nag-rattava, mitä tämä nagrab muuta* ta (see) on ise naeruväärne, mis ta (veel) teisi naerab; Lu *se talo eläb rikkaapassi muuta* see talu elab teistest rikkamalt; Ku *mikä sis hään nii lust'si, niisamma nenän nall oñ kahs aukkoa kui muil-lakk* kk. mis ilus ta siis nii on, niisama on nina

all kaks aukku kui teistelgi; J *elä tee muilõ siitä, mitä enellez et taho* ära tee teistele seda, mida sa endale ei taha; J *elä mee ettee muissa, elä jää mud'd'ee perääz* rl. ära mine teistest (muudest) ette, ära jää teiste (muude) taha; J *muu peräss võisõizin tull teilee, muut ebõõ aikaa* muu pärast võiksin tulla teile, ainult pole aega; J *muut juttua ebõllu siäll* muud juttu seal ei olnud; Kõ *kuza on muu pere* kus muu pere on?; K *a muullõ sugulõd räted da povoonikad, õmalõd perelee rätikkõizõd* (Al. 18) aga muudele sugulastele (anti) rätid ja tanud, oma perele rätikesed; J *võitto võib õllõ sõaz, karti mähgoz, võittõmizez i muiz d'eeolo* võit võib olla sõjas, kaardimängus, jõukatsumises ja muudes asjades; L *minie peräss senie puu võtad, ved' on puita muuta* miks sa (just) selle puu võtad, on ju teisi(gi) puid?; ■ M *tämä niku muiza meeliä* ta (on) nagu (peast) segane; Lu *tämä on nii muiza meeli, mikä hätä tuõb vai kõvassi on läisivä* ta on nii endast väljas, (kas) tuleb mingi häda (= õnnetus) või on (ta) väga haige; Lu *heittõmizessä on inemin muuz meeliiz* kokkumisest on inimene ähmi täis; M *piäb nõisa kuhjaa tetsemää, einäd on valmiid, muuta ku saap panna kuhjaa* peab hakkama kuhja tegema: heinad on valmis, muudkui võib panna kuhja; M *siz muuta kui tšedrääd* siis muudkui ketrad; J *nütt oñ kõig valmiz, muut kui lähtä menemä nüüd on kõik valmis, muudkui minema hakata*; M *vargaz vargasab hot' seinäd jätäv, a tuli sõõp kõik, muuta ku mullaa jätäv* vs. varas varastab, vähemalt seinad jätab (alles), aga tuli sõõb kõik, ainult mulla jätab.

muud/ra L M Kõ Lu -*ara* Li -*õr* Li Ra J-Tsv., g. -*raa* M Lu -*õraa* ~ -*õra* J **1.** imelik, kentsakas; huvitav; keeruline странный, мудрёный, чудной; интересный, сложный; J *mikä siä muudõr inimin, mokom lusti tütõ tahob anta sillõ suut, a siä d võta vassaa* milline kentsakas inimene sa (oled); niisugune ilus tüdruk tahab anda sulle suud (= tahab sind suudelda), aga sina ei võta vastu (= ei lase!); Ra *oi mikä muudõr maku* oi mis imelik maitse!; M *tämä on muudra nägõltä* ta on näolt kentsakas; Ra *sell on muudõr elo* sellel on huvitav elu; M *elot tultii muudrav* elu on muutunud keeruliseks; Lu *vad'd'aa tšeeeli on rañkka ja muudra tšeeeli* vадja keel on raske ja keeruline keel; **2.** vilets [?] скверный [?]; L *muudrutad muudraa eluoka* muretsed (oma) viletsa elu pärast; **3.** tark мудрый; Kõ *oõmnikko muudrap õhtogoa* vs. hommik (on) õhtust targem; Li *siä õdõd muissa muudõrõpi* sa oled teistest targem.

muud/rassi M -*õrõssi* Ra J-Tsv. imelikult, kum-

maliselt, kentsakalt, veidralt, pentsikult; huvitavalt странно, мудрёно, чудно, забавно; интересно; M *nät ku muudrassi vaivattaap päätä, ühtä poolta nii vaivattaav, etti eb anna tsäekaa kerttaa* näe, kui kummaliselt pea valutab: ühelt poolt valutab nii, et ei või käega puutada; J *soikkalavälöd nii muudörössi pajatöta* Soikkola inimesed räägivad nii pentsikult; J *na'u on nii muudörössi söppönnu: seizob niku tšuutšel tšerikköz* Natju on nii veidralt riietunud: seisab nagu hernehirmutus kirikus; Ra *tämä nii muudörössi pajatab* ta räägib nii huvitavalt.

muudrikko M, g. -oo imelik, kummaline, veider странный, мудрёный, чудной; *täm on muudrikko inehmin* ta on veider inimene.

muudrisõlla Ra, pr. -sõlön: -sõñ Ra, imperf. -sõlin vigurdada, (jutuga) keerutada мудрить, с-, крутить (словами); *mitä muudrissõd. ep piä muudrisõlla, pajat kõhalla* mis sa keerutad! Ei tohi keerutada, räägi otse(koheselt)!

muudrittaa (S), pr. -aan S, imperf. -iin aru pidada, (midagi teha) kavatseda замы/шлять, -слить; *emä sanoi, što jumal muudrittaav* (äikese v. vikerkaare puhul:) ema ütles, et jumal peab aru.

muudruttaa L, pr. -an L, imperf. -in = murõttisia; *muudrutad muudraa eluokaa* muretsed (oma) viletsa elu pärast.

muudrõi Lu, g. -i huvitav интересный; *muudrõi õli* oli huvitav.

muudör vt. muudra.

muudörössi vt. muudrassi.

muuklata M Lu Ra (K-Ahl. Kõ) -õtõ Lu -õt J-Tsv. -ataç I, pr. -kaan K M Lu J -kaa I, imperf. -kazin M Lu -kõzin Lu J -kazii I 1. piinata, vaevata мучить, по-, истязать, замучивать, -ть; M *lahzõd muukatas kaitii poikaa* lapsed piinavad kassipoega; Kõ *siis se tšärppä tuõb lehmälee seltšää, nõõb lehmää muukkaamaa, štoby lehmä meineiz ikkõõsõd* siis see kärp tuleb lehmale selga, hakkab lehma piinama, et lehm läheks higiseks; Lu *elä tee nii kõvassi ranikkaa tüütä, tee kerkiäpää tüütä, elä muikkaa entä* ära tee nii rasket tööd, tee kergemat tööd, ära vaeva ennast; M *ohto miñnua muukata* aitab minu piinamisest; 2. fig. ropsida (linu) трепать (лён); M *liñnoi nõisõz muikkaamaa* linu hakatakse ropsima. – Vt. ka *mookata², morittaa, murjuta, murrõlla, murtaa, muuštittaa, muuštõtõlla, määtšitää*.

muukika K-Ahl. L, g. -aa piin, vaev мýка, мучение; L *miltized muukad müö terppizimmä maai-lmaza* milliseid piinu me oleme kannatanud (siin maa)ilmas! – Vt. ka *mušeniña*.

muukkau/ssa Lu -ssag (I), pr. -n Lu, imperf.

-zin Lu piinelda, ennast piinata мучиться; L *muukkaub lehmä, ep saa kannõtaç* lehm piinleb, ei saa poegida; Lu *ep piä muukkaussa* ei tohi ennast piinata.

muuk/kia Lu, pr. -ib Lu, imperf. -ki = müütsiä; *lehmä alki muukkia* lehm hakkas ammuma.

muuk/ko Lu, g. oo = mulkku.

muun/ta Kett. K-Ahl. L (M), pr. -an Kett. L M -nan K, imperf. -in muuta; moondata измен/ять, -ить; превращать, -тить; M *puu võtab eñneese, a tarelka eb võta; täm on semperässä üvä, etti eb muuna makkuu* puu võtab (= imab) endasse, aga taldrik ei võta; see on (vajutisena) sellepärast hea, et ei muuda (toidu) maitset; L *mie õlön muunõttu nõd'd'alt, tehtii pödrassi* ma olen nõia poolt moondatud, tehtud (= moondatud) pödraks. – Vt. ka *muttia, muuttaa, muutut-taa, muututõlla*.

muun/taa M (K-Ahl. K-Al. R-Eur.), pr. -nun K R -un M, imperf. -tuzin M muutuda меняться, измен/яться, -иться; M *elo kõik muunub i vajõttuub* elu kõik muutub ja vahetub; M *aigad muuntuzivað* ajad muutusid. – Vt. ka *muuttiissa, muuttiussa, muuttua, muuttussa, muutõlla*.

muuraga vt. muraga.

muur/ahtua Lu Li -õhtua Lu murõhtua Ra, pr. -ahtub ~ -õhtub Lu murõhtub Ra, imperf. -ahtu Lu Li -õhtu Lu murõhtu Ra ära surra (liigeste kohta) неметь, о- (о суставах); Lu *jalka muurõhtu, niku niglõjõdõkaa pisseeb* jalg suri ära, nagu nõeltega torgib; Ra *milla tsäsi algõb murõhtua* mul hakkab käsi ära surema.

muurõhtia Lu, pr. -ib Lu, imperf. -i = muurah-tua; *jalka muurõhtib* jalg sureb ära.

muussikaz vt. musikaz.

muussiori Ra -ari (J-Must.), g. -orii Ra prügi, praht mycop, cop; Ra *rihess puhasõttii kõik muussori välää* toast pühiti (puhastati) kogu praht välja (= tuba tehti puhtaks).

muuzikk vt. muzykka.

muut J-Tsv. 1. muudkui (et), ainult (et) только (что); *lofko poik, muut oñ kõvassi juumõri* tore poiss, ainult (et) on kõva joomar; *joršši om makus kala, muut oñ kõvassi luukõz* kiisk on maitsev kala, ainult (et) on väga luine; 2. aga, kuid но, а; *pani plehkuu, muut krapatti tšiin* pani plehku, kuid nabiti kinni; *kui pal'lo ni riitõd, muut minu tsäsi jääp pääle* kui palju (sa) ka ei riidle, aga minu sõna jääb peale; ■ *nii om pal'lo marjaa, muut va kopit* nii palju on marju, (et) muudkui korja!

muutko P = muutku; 1. a *katti muutko laulab vau vau* aga kass muudkui näub: näu, näu; 2. *muutko vaa näüp kauniš tšiuuto milta* muudkui (vaid) punane särk paistab minust.

muutku Lu *mutku* Ku **1.** muudkui, üha, aina то и дело, всё (время); Ku *mutku hään jäleez* tema (oli) muudkui järel; **2.** muudkui, ainult только; Lu *täll eb õllu mittää meeles, muutku tullis isirepää se suvaajõ* tal ei olnud midagi (muud) meeles, muudkui (et) tuleks kiiremini see armsam.

muuto/z P Lu Ra, g. *-hsõõ* muutus изменение, превращение, перемена; Ra *tämää eloz õli suur muutoz* tema elus oli suur muutus; P *mitä-leev tulõb ilmaa muutoz, siz toož aikutav* (kui) tuleb mingi ilmamuutus, siis ajab ka haigutama. – Vt. ka *muutto, muuttu, muutz, muutõ*.

muutseännik/ka: *-k* J-Tsv., g. *-aa* J märter мученик.

muutšit/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J (ära) piinata, (ära) vaevata мучить, по-; измучивать, -ать, -ить; *muutšitõd orõizõõ suurõõ koorõmaka* vaevad hobuse suure koormaga (ära). – Vt. ka *mookata², morittaa, murjuta, muukata, määtšitää*.

muutšitõlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn:* *-tõõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. ← *muutšittaa*.

muut/taa Lu J (Ra) *-ta* Lu-Len. J-Tsv., pr. *-an* Lu Ra *-õn* Lu J, imperf. *-in* Lu J **1.** muuta изменять, -ить; Lu *siä ed muuta ommaa tappaa* sa ei muuda oma iseloomu; J *nüit õõd õnnia võtõmõz ja põlvia muutõmõz* rl. nüüd oled õnne võtmas (leidmas) ja elujärge muutmas; J *muutõb ilmaa* ilm muutub (muudab ilma); **2.** muuta, (ümber) vahetada менять, переменять, -ить; J *jänez muutõp karvaa* jänes vahetab (muudab) karva; J *isä muutti õma famil'a* isa muutis oma perekonnanime; J *muutti uzgo* vahetas usku; J *muutti sõivad* vahetas rõivad; ■ Lu *sõnna miä en muuta* (Len. 278) (oma) sõna ma ei murra; Lu *tuuli muutti* tuul pöördus. – Vt. ka *muuntaa, muuttutaa, muututõlla, muutõlla*.

muutti/issa Lu *-ss* Ra, pr. *-iv* Lu, imperf. *-iz* Lu *-z* Lu Ra **1.** muutuda изменяться, -иться, меняться; Lu *õli üvä inemin, a nütte kõikkinõõ muuttiiz* oli hea inimene, aga nüüd on täiesti muutunud; Ra *muuttiiz, jäi pahazõssi, niku ebõ-õ se inemin* (ta) muutus (välimuselt), jäi kõhnaks, nagu pole (enam) see inime(ne)gi; Lu *ilma algab muuttiissa* ilm hakkab muutuma; **2.** vahetuda сменяться, приходиться на смену; Lu *üli nell'ää tunni vahiti ain muuttiiv* nelja tunni tagant valve aina vahetub; **3.** ümber rõivastuda, (endal) rõivaid vahetada переде/ваться, -ться; Ra *piäb muuttiss vähäzee, panna tõizõit sõvat päälle* tuleb natuke ümber rõivastuda, panna teised rõivad selga. – Vt. ka *muuttua*.

muuttu/ssa Lu, pr. *-B* Lu, imperf. *-zi:* *-z* Lu = *muuttua*.

muut/to J-Tsv. Ku (Lu Ra), g. *-oo* J Ku = *muutoz*; Ku *kukko laulab ilmaa muuttoa* kukk laulab ilmamuutust. – Vt. ka *tuuli*.

muuttotuuli Ra *muutto-tuuli* Lu muutlik, muutliku suunaga tuul непостоянный, переменчивый ветер; Ra *tänävä õli muuttotuuli: vass tuli ühess poolta, a nüt tulõp tõizõss poolta* täna oli muutlik tuul: alles puhus (tuuli) ühelt poolt, aga nüüd puhub (tuleb) teiselt poolt.

muut/tu Lu, g. *-uu* = *muutoz*; *virraa muuttu, tuuli muutav virraa* hoovuse muutus (on merel), (kui) tuul muudab hoovuse (suunda). – Vt. ka *tuuli*.

muut/tua P Lu Li (J-Tsv.) *-un* P Lu Li J, imperf. *-tuzin* P Lu Li J **1.** muutuda меняться, изменяться, -иться; J *maailmõs kõig muuttuv* maailmas kõik muutub; J *mokomõit muuttuvait aikoi veel iästsi bõ õllu* niisuguseid muutuvaid aegu pole veel ealeski olnud; J *ilma taaz muuttuv ilm* muutub jälle; J *nägolt muuttuma* näost muutuma (= punastama v. kahvatama); **2.** muutada, pöörduda (tuule kohta) повёртываться, повернуться (о ветре); Lu *tänävä on suur vesi, oomõnn tuuli muuttub i vesi laskõõv* täna on veetõus (suurvesi), homme tuul pöördub (muutub) ja vesi alaneb; **3.** vahetuda сменяться, -иться; Li *satka on tehtü lavassa, tehtü välid, jot kala ep pääseis poiz, a vesi muuttuisi* (~ *vajõltuisi*) sump on tehtud laudadest, (on) tehtud (nii kitsad) vahed, et kala ei pääseks välja, aga vesi vahetuks. – Vt. ka *muuttua, muuttiissa, muuttiussa, muutõlla*.

muuttu/ssa Lu (J-Must.) *-ss* J-Tsv., pr. *muutun* Lu J, imperf. *-zin* Lu J muutuda, muunduda; (kellekski) moonduda изменяться, -иться, меняться; превращаться, -титься; J *ajõit parraa väl'lä de kõikkinaa muuttuzid* а sajasid habeme ära ja muutusid täielikult; Lu *konmaa kultsu muutup konnass* konnakudust arenevad konnad; Lu *õpõnõ ku jõi, nii muuttu inemizessi* (nii) kui hobune jõi, nii moondus inimeseks.

muutu/z J-Tsv., g. *-hsõõ:* *-sõõ* J = *muutoz*; *vai mikä taas tuli muutus, ku eväd ann mettsää lõikõit* kas tuli taas mingi muutus, et ei lasta metsa lõigata?

muutut/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J = *muuttua*.

muututõlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn:* *-tõõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. ← *muuttutaa*.

muutõ J, g. *-tõõ* J = *muutoz*; *kui päivä laskõõp pilvee taga, sis tääb ilmaa muuttoita* kui päike loojub pilve taha, siis (see) ennustab ilmamuutust.

muutõlla Lu -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn Lu J, imperf. -tõlin Lu J frekv. 1. muuta, (ümber) vahetada менять, пере-; J jänez muuttõp [= muuttõõp] karva jänes vahetab (muudab) karva; 2. muutuda [?] меняться [?], из- [?]; Lu meetši mujjaa muuttõõmaa (pulmaleiva küpsetamise päeval õeldi pruudile:) minegi mujale muutuma. – Vt. ka muuttaa, muuttua.

muuvv/alla Ra -al ~ -õl Lu muvval/la P -I P Ku mujal в другом месте (не здесь); Lu se tapauz eb õllu kassin, a õli muuvvõl see juhtum ei olnud siin, vaid oli mujal; P elimmä muvval elasime mujal; Ku se meez muvval eb oo käüv, ko müllüz da pajaz kk. see mees pole mujal käinud kui veskis ja separajas.

muuvvallõõ Li muvvalyõ P -valõ Lu -alõõ K-Al. -võlõõ Ra -võlõ M Li mujale в другое место; K kasta tsäsisvarnikkõata muuvalõõ ep panna, sitä vartõõ oitaassatsi (Al. 40) seda käterätikut mujale ei panda, selle jaoks (= pulmadeks) hoitaksegi; M õltšikattoosõõ kane rookokupalikot pannaz, muuvvõlõ evät kõlpaa ku õltšikattoosõõ õlgkatuusse pannakse need rookimbud, mujale (need) ei kõlba kui õlgkatu- ssesse; Li mehed muuvvallõõ ep tsäütü ku mere- lee mehed mujal ei käinud kui merel.

muuvv/alta: muvvalta P -õlta Lu mujalt из другого места; Lu kase inemin ep tullu siäl- tä, a tuli muuvvõlta see inimene ei tulnud sealt, vaid tuli mujalt.

mõekka vt. mõõkka.

mõhõmõõkka Ra J-Must. võhumõõk, iiris касатик, ирис.

mõila K-Ahl. K-Set. P M Lu Li Ra I (Al.) myila K L P Po I -I J-Tsv. mõõla (Ra) muila ~ muil Lu, g. -laa P Li Ra J I myilaa P muilaa Lu seep мýло; I pesseüg mõilalla pese end seebiga; Ra mõila, migääkaa pessää pokkoinikkaa, vizgata vette seep, millega pestakse surnut, visatakse vette; Lu muila tsihutõtti soolõloiss seepi kee- deti sooltest; J tükkü (pala) mõila tükk seepi; Lu muilaa tsivi seebikivi; Li J mõilaa vaahto ~ Lu muila vaahto seebivaht; Lu muila rakko seebimull; Li mõila pulloi saab puhua seebi- mulle saab puhuda; Lu perrää pessiimissä roo- jakaz muila vesi vizgattii poiz pärast pesemist visati must seebivesi ära; Lu õli õssu muila i kotomuila oli poeseep (ostuseep) ja koduseep; Lu laafkaa muil poseep; ■ Li ne sõvad on lüü- tü mõilaakaa, a ne veel on lüümättä see pesu on seebitatud, aga see on veel seebitamata. – Vt. ka koto-, razv-, taik-.

mõilak/az I, g. -kaa seebine, seebi- мýльный; mõilakaz vesi seebine vesi. – Vt. ka mõilõin.

mõilarakko M mõil-rakko J-Tsv. muilarakko

Lu seebimull мýльный пузырь; M mõilarak- ko, õlgõõkaa puhuaз seebimull, õle(kõre)ga puhutakse. – Vt. ka mõilpullo.

mõila/za: -z ~ muilaz Lu adv. seebine мýль- ный; tsäed õllaa muilaz käed on seebised.

mõilata Li -õt J-Tsv. muilõtõ Lu, pr. -aan Li J muilaa Lu, imperf. -azin: -õzin J muilõzin Lu seebitada намыли/вать, -ть; J mõilaa pää seebita pea (ära); Lu muilataa sõppaa seebita- takse pesu.

mõilavesi Li mõil-vesi J-Tsv. seebivesi, seebi- ne vesi мýльная вода; J valaa mõil-vesi paass lohakkaa vala seebivesi (savi)potist pesu- künasse.

mõilpullo ~ mõõlpullo (Ra) = mõilarakko; lazõb mõilpulloid laseb seebimulle.

mõilvaahto Li muilvaahto Lu seebivaht мýль- ная пена; Lu vaivattii tsäsiä, siz varis saunaz õõrottii muilvaahookaa (kui) käed valutasiid, siis kuumas saunas hõõrutii seebivahuga.

mõilõin J-Tsv., g. -zõõ J = mõilakaz; mõilõim vesi seebine vesi.

mõis/saa M-Set. (Kett. K-Ahl. K-Al.) -saag (I), pr. -an K-Ahl., imperf. -in mõista, aru saada пон/имать, -ять; I siä miinnua ed mõisag sina mind ei mõista; K sillä müõ emmä mõissanuttši mitä siä pajatid (Al. 11) sellepärast me ei saa- nudki aru, mida sa rääkisid.

mõilza Kett. Len. K P Ke M Kõ V Po Lu Li Ra (U Ja-Len. J) -z J-Tsv. -sa K-Ahl. R-Lõn. L M S V J, g. -zaa K P M S Lu Li J mõis поместьe, имение, мýза; J eläb niku herr mõizõz kk. elab nagu mõisnik mõisas; Li enne-vannaa mejjee nõmat tsäütii mõizaa tüüsee ennevanasti käisid meie omad (= käis meie pere) mõisas tööõ; Lu mõizas piti tsävvä tegoll mõisas tuli käia teol; P baba pajatti mõizaa aikoissa vanaana rää- kis mõisaaegadest; P õlõmma niittämäz mõizaa põllol oleme mõisa põllul vilja lõikamas; Lu mõizaa saadu mõisa (viljapuu)aed; M mõizaa taäraavahti mõisa aednik; M sie aukud niku mõizaa koira kk. sa haugud nagu mõisa koer; K mõiza herra ~ K Li mõizaa herra mõisahärra, mõisnik. – Vt. ka polu-. – Vt. ka moisio.

mõizlanikka P Lu J -nikk J-Tsv. moiznikka Ku, g. -anikka P Lu J -nikaa J mõisnik помещик; P piti ženihaa esimeizell üütä tuvva nuorikkõ mõizanikalõ üüsiessi peigmees pidi esimesel õöl tooma pruudi mõisnikule õõks; J mitä näill murhõtt, nämä om mõiznikad mis muret neil, nad on mõisnikud; ■ J mõiznikkojõ suku aadli- sugu. – Vt. ka moiznikka.

mõlla Kett. M-Set. S Lu J-Must. (Li), g. -aa 1. mõla, aer veslo; 2. mõla (segamisriist) мешалка; Lu mõla on puin, mõlaakaa mešai-

tõtaa linnassijõd, ku tšihutõtaa olutta mõla on puust, mõlaga segatakse linnaseid, kui pruulitakse õlut.

mõlisa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *mõ-lisõ-* J-Must. (orig.: mõlise-). – Vt. ka *mõlisa*, *mõrisä*.

mõlkõ/a (K-Al.), g. -a реep мелкий, тонкий; *mõlkõäs* [= *mõlkõassi*] (*hienossi*) *tšedräzi* (Al. 21) rl. ketras (lõnga) peeneks.

mõlo/a (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *mõlo-* J-Must. aerutada, mõlada грести (вёслами).

mõl/ta Ra, g. -laa = mella.

mõltajavo ~ **mõltjavo** Ra = meltojavo; *mõlt-javokaa vöijõtaa ahjo* valkõassi kriidipulbriga võõbatakse ahi valgeks.

mõlto vt. *melto*.

mõlto/in J-Tsv., g. -zõõ J kriidine меловой; *elä kerte minu mussa pinzikka, sill om mõltoizõt tšäed* ära puutu minu musta pintsakut, sul on kriidised käed.

mõlõ/pav Kett. K M Po Lu Li J -põd Lu Li J -mad M nõlõpad Al. Kett. K L P M Kõ S I -epat K-Ahl. -õpadõ K-Set. *mole/pav* (Ku) -mmad Ku pl. mõlemad оба, и тот и другой; Lu *pata kattilaa sõimaav, a mõlõpad on musav* vs. (ahju)pott sõimab katelt, aga mõlemad on mustad; Lu *tšäsi tšättä pezev, mõlõpõd on valkaad* vs. käsi peseb kätt, mõlemad on valged; P *nõlõpill õlivat poigad* mõlemal olid pojad; S *nõlõpad miikkulat piämmä* mõlemat nigulapäeva peame; Lu *uhzõõ kramppi on sisi poolõz i eräitse poolõz, mõlõpaz poolõz õllaa krappi* ukse käepide on seespool ja väljaspool, mõlemal pool on käepidemed; J *katto jo om mõlõpiiss poolta katõtu* katus on juba mõlemalt poolt kaetud.

mõlõp/i K Po Lu Ra J -i J-Tsv. *nõlõp/i* Kett. K L -ig I adv. mõlemad оба, и тот и другой; Po *ženixa i nõorikko mõlõpi mentii* peigmees ja pruut läksid mõlemad; J *varkait õli kahõ tšezze, muut mõlõpi panti plehkuu* vargaid oli kaks, kuid mõlemad panid plehku; Ra *häkä, utu, üh-tee mennää mõlõpi* hägu, udu, mõlemad (sõnad) tähendavad sama; I *storoža papiikaa nõlõpig* kirikuteener preestriga mõlemad; J *mõlõpi ühzii* mõlemad üksikult.

mõnõ ~ **mõnt** vt. *kui-*, *nii-*.

mõni Len. K L P M Kõ S Po Lu Li J I (U Ra) *moni* (Lu Ku), g. -õõ M Lu Li Ra J *mõnõõ* M -ee K-Ahl. -e Lu-Must. I. mõni некоторый, иной; M *mõni* suvvaab juuvva *uusia tunnõõ* mõni armastab juua tooreid mune; J *braagaa tehliää* *sukurissa, sukuria i hiivaa panna*, *mõni paab i umalaa* meskit tehakse suhkrust,

pannakse suhkrut ja pärmii, mõni paneb ka humalat; J *mõni kanaa muna on tarkõp ku kana* vs. mõni (kana)muna on targem kui kana; J *mõnõd baabuškät, tšed jumalaa pitiväd, õlivat kõlmõt päivää süümättä* mõned eided, kes uskusid jumalat, olid kolm päeva söömata; M *mõni inehmin* mõni inimene; 2. mitu несколько; Lu *isiä on mõnta, a emä on ühs* vs. isasid on mitu, aga ema on üks; K *mõnikkaall pokoinikall mõnt entšiä idgõb ääleltä* mõnele surnule itkeb mitu inimest; L *ukkojürü ammub mõnyõ puolyõ pikne* sähvib mitmele poole; M *a siz üvvi virutatii mõnõza veezä* aga siis loputati hästi mitmes vees; L *mõnõss vuvvõss menen lidnaasyõ* lähen mitmeks aastaks linna; I *nättii mõnta kõrtaa* nähti mitu korda; L *kui mõnõlt virstalt tulõb* tuleb õige mitme versta tagant; M *väärizikko tee, siäl on mee tää mõnõt kolõnad* käänluline tee, seal on mine tea mitmed käänakud; L *se puu mõnii satoita vuosita viez lieb õllu* see puu on olnud vees mitusada aastat (mitmeid sadu aastaid); J *narri mõnõll viisii* narris igaviisi (mitut viisi); J *mõnõll tavall ~ mõnõll viittä* mitmel viisil, mitut viisi, mitmeti; Li *mõnõõ karvõin* mitmevärviline; mitut karva; 3. relat. (kui) mitu сколько; сколько ... столько ...; M *mitattii, mõnt vakkaa sai peremeez riigassa õzraa* mõõdeti, mitu vakka sai peremees (ühest) ahtest (rehetäiest) otra; M *mito entšiä, nii mõnta end'ee maata, nii mõnõõ end'ee maa* (kui) mitu inimest (hinge), nii mitu hingemaad, nii mitme hinge maa; Kõ *mõnt kõrtaa tšako kukub, nii mõnta voott leed veel elämää* (kui) mitu korda kägu kukub, nii mitu aastat elad veel; 4. interrog. mitu сколько; I *mõnta päivää nõizõt siellä õlõmaa* mitu päeva (sa) seal oled?; J *mõnõõ harkkamusõ päälee kase pussü ammus* mitme sammu peale see puss laseb?; ■ J *mõni kõrt mõnikord, vahel; J mõnõ aiga perält mõne aja pärast; Lu mõnõssi aigassi* mõneks ajaks, tükiks ajaks, pikaks ajaks; Li *see õli aikaa jo, mõnt aikaa takaa* see oli juba ammu, kaua aega (mõni aeg) tagasi; M *kaņkaav kõik tõmmõtti aņgõõ päälee, i vot aņgõõ päällä kanni valgõsõttii mõnt mõnissa kõrtaa* (linased) kangad tõmmati kõik lumekoorigu peale, ja vaat lumekoorigu peal niiviisi pleegitati mitu-mitu korda; Kõ *mõnt tunnia leev* mis kell on?; Ra *mõnt tunnia tämä leep koton* mis kell ta kodus on (= koju tuleb)?; I *mõnõssa tunnissa algap kase üüitku* mis kell(ast) see õine nutt (lapsel) algab?; Li *mõnt teill on vootta* kui vana te olete?; J *kõns siä süntüziv, mõnõll tšisla* millal sa sündisid, mis kuupäeval?; J *mõni nurkikko, mõni (pal'lo) kantõzikko* hulknurk(ne).

mõni-kannikko J-Tsv. hulknurk(ne) многоугольн/ик, -ый.

mõnik/az Kett. K L P M Kõ V Po Lu Li Ra J I -õz Lu Li J *monikaz* Ku, g. -*kaa* Kett. K L P M Kõ V Po Lu Li Ra J I *monikkaa* Ku mõni, mõningas некоторый; Lu *mõnikaz eläv üvvä elloa*, a *mõnikaz õikaa kehnoa elloa eläv* mõni elab head elu, aga mõni elab õige viletsat elu; M *mõnikkaad idgõttii vaissi ääleltää* mõned itkesid vadja keeli; J *mõnikõz inimin ep peltšä mittäit* mõni inimene ei karda midagi; M *mõnikkaa tunni on siellä* on mõne tunni seal.

mõnik/ka P (Li), g. -*aa* = *mõnikaz*, Li *mõnikõd lastii vagod estää, sis pantii muna* mõned ajasid (lasksid) algul vaod, siis panid kartulid (maha).

mõnikkai/n P Lu J *monikkain* Ku, g. -*zõd* = *mõnikaz*; J *mõnikkaisia inimissiit pimmiäz irmutõv* mõningaid inimesi pimedus hirmutab.

mõnikka/nõ (I), g. -*zõd* = *mõnikaz*; *mõnikkazilla õlivat tširjat tšiuutoo ihhoolla* mõnedel olid kirjad särgivarrukatel.

mõnikkõi/n Lu J-Tsv., g. -*zõd* Lu J = *mõnikaz*; Lu *mõnikkõizõl õli savvurihi* mõnel oli suitsutare.

mõnikõrtõin: *mõnikõrtõin* [sic!] Li mitmekorruseline многоэтажный.

mõnikovõra: *monikovõrõ* ~ -*r* J fig. mitmekäänuline (tee tähenduses esinev metafoor rahvalauludes) многоизвилистая (метафорическое название дороги в народных песнях); *kuhõd teed monikovõrõ* rl. kuhu lähed, mitmekäänuline?

mõnimav Lu pl.: *veetii mõnõd mõnimat taaka* viidi õige mitu seljatäit (taaka).

mõnimõin (Li): *miä mõnta mõnimõiss aikka en tahtonnu süüvvä* ma ei tahtnud mõnda aega süüa.

mõnin (M): *kaņkaad kõik tõmmõttii aņgõõ päälle, i vot aņgõõ päällä kanni valgõsõttii mõnt mõnissa kõrtaa* kangad tõmmati kõik lumekoorigu peale, ja vaat lumekoorigu peal niiviisi pleegitati mitu-mitu korda.

mõnivootinõ Ra mitmeaastane, mitu aastat vana многолетний.

mõnnaarikko Li = *mõnta-aarikko*.

mõnnõz vt. *mõnõz*.

mõnta-aarikko Li mitmeharuline разветвлённый, с ответвлениями; *mõnta-aarikko borkkõnõ* mitmeharuline porgand.

mõnt-ko J-Tsv. mitu? kui palju? сколько?

mõnõliz ~ **mõnnõiz** M, g. -*ttoama* interrog. mitmes который; *mõnõis tunni on* mis kell on? – Vt. ka *mõnõz*.

mõnõllain L Po Lu J-Tsv. (M) -*lainõ* K-Set.

L -*ain* (L) *mõneelaine* K-Ahl., g. -*laizõd* J *mõneelaisee* K-Ahl. mitmesugune разный, разнообразный; L *siell lavvalla õlivad mõnõl-laizõt süömäd i juomav* seal laual olid mitmesugused söõgid ja joogid; L *mõnõllaizõll karvall on matoi* madusid on mitu (mitmesugust) värvi; J *tõimm lidnõss mõnõllaiss tavaraa* tõime linnast mitmesugust kaupa.

mõnõll-vootta: -*t* J-Tsv. (orig.: иногда).

mõnõz P Lu Li J-Tsv. I (Kett. M) -*nõz* Lu Li, g. -*õttomaa* **1.** mitmes который; P *tämä õli jo kui mõnõz vyõrav* ta oli juba (mine tea) kui mitmes võõras; Lu *milla jo mõnnõz vooz jalgat paizõttuvav, tšäin bolnitsaz mõnta kõrtaa, mikkä eb avita* mul juba mitmes aasta jalad paistetavad, olin (käisin) haiglas mitu korda, miski ei aita; Li *jo mõnõtta vootta pajatõmmõ* (helilindile rääkimise kohta:) juba mitmendat aastat räägime; **2.** interrog. mitmes который, какой; J *mõnõs kuu päiv tänävä on ~ mõnõs tšisl tänävä on ~ P mõnõs täneän on* mitmes kuupäev täna on?; M *mõnõttomall tšislaa se õli* mitmendal kuupäeval see oli?; Li *mõnõs tunni ~ Lu Li J mõnnõs tunni* mis kell on?; ■ M *kazvaas siined, mõnõtta sorttua* kasvavad riisikad, mitut liiki. – Vt. ka *mõnõiz*.

mõnõõ: *mõnyõ* P (kui) mitmekesi?; (kui) mitu? сколько? по сколько?; *kui mõnyõ õli* mitmekesi (nad) olid (kui mitu oli)?

mõnõõ-karvõn M mitmevärviline разно-, многоцветный; *nävät tehtii mõnõlla lõngalla, mõnõõ-karvõzõv* need (= labakindad) tehti mitme lõngaga, mitmevärvilised.

mõri/ssa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *mõrisõ-* J-Must. mõmiseda, uriseda рычать, ворчать, брюзжать. – Vt. ka *mõmisä, mõmõttaa, mõrisä, mõrnää*.

mõr/rata: -*rõt* J-Tsv., pr. -*taan* J, imperf. -*tazin*: -*tõzin* J mõrraga (kalu) püüda ловить рыбу мордой или мерёжей.

mõrššu vt. *mõrtsu*.

mõr/ta Kett. Ränk K-Ahl. P M Li Ra J I -*tõ* Pi Ke Li J -*t* J-Tsv. *merta* Ra Ku, g. -*raa* P Pi Ke M Li J mõrd морда, мерёжа; Ra *kalaa püvvetää rüisikaa i nootakaa, enne püvvetii mer-toikaa* kala püütakse (nüüd) rüside ja noodaga, enne püüti mõrdadega; M *tõkkõõsõd pannaz mõrta* (kala)tõkkesse pannakse mõrd; J *petäjä juurõka õmmõlla mõrtoi(t)* männijuurega õmmeldakse mõrdu; Ku *pärreess õltši merrad, silmua püüvveti sii* olid peerust mõrrad, silmusid püüti; M *siis sinne siomma kravuu mõrtaasõd mokomaa, pikkaraisõd mõrtaa, i paamma jõkõd, mõrraa* siis seome vähi sinna niisugusse mõrda, väikesesse mõrda, ja paneme

mõrra jõkke; J *rüzäll ja mõrröll piäb õll neelu rüsal ja mõrral peab olema neel*; J *neelukaa mõrt* neeluga mõrd; J *silmuu mõrta* ~ Li *silmuu mõrtõ* silmumõrd; Li *piškuna mõrta* vingerjamõrd. – Vt. ka *lajka-*, *piškuna-*, *puu-*, *silmu-*, *viitsa-*, *võrkko-*.

mõrttsu Kett. M Li -šsu Lu Ra J-Tsv., g. -tsuu M Li -šuu Ra J (heina)märss сетчатая торба для сена (корма лошади); M *mõrttsu on suur võrkko, kuhõõ pantii opõzõllõõ tehhee einää* märss on suur võrk, kuhu pandi hobusele teele heinu (kaasa); Lu *mõrššu on tehtü rihmassa, niku võrkko; mõrššus pietää einää, ku mennää matkaa* märss on tehtud nõõrist, nagu võrk; märsis peetakse heinu, kui minnakse sõitu (teele); Ra *peremeez meni tsüntämää, a nohiti mõrššu kottoo* peremees läks kündma, kuid unustas märsi koju; J *paglõim mõrššu* nõõrist märss; M *einä mõrttsu* ~ Ra *einää mõrššu* heinamärss. – Vt. ka *einä-*.

mõrt-vak/ka: -k J-Tsv. suur silmumõrd большая морда для ловли миног.

mõtu K-Ahl. *motu* (R-Reg.), g. *mõduu* mõdu; õlu медовый напиток; пиво; R *sui musta motua tsäsi tsirjavat tsippo* (Reg. 13) rl. sui (= suuga jood) musta mõdu, käsi (= kätega hoiad) kirjut kruusi.

mõtõlla (Li), pr. -tõlõn: -tõõn Li, imperf. -tõlin mõtelda думать, по-.

mõõ vt. *mõõ*¹.

mõõk/ka Kett. M Lu Li J-Tsv. (R-Eur.) *mõekka* K-Ahl. *myõkka* L -kõ Lu -k J-Tsv., g. -aa M Lu J -a J mõõk me; J *tõmpõz mõõkaa tupõss* tõmbas mõõga tupest; M *võta mõõkka tsäiteese* võta mõõk kätte; Lu *meessä müü mõõkka vüül* vs. mehe järgi on mõõk vöö; J *meez on mõõkaa kantajann* rl. mees on mõõgakandja(ks); J *kõik on kaneil päät siottu, kui on mõõkkõil pääd niottu* rl. kõigil neil on pead seotud, nagu mõõkadel on pead (= käepidemed) neotud; J *mõõkaa pää* ~ *mõõkaa rutškõ* mõõga käepide; J *mõõkaa tuppi* mõõga tupp; ■ J *soo mõõkõd* ~ *vesi mõõkõd* hundinuiad. – Vt. ka *kulta-*, *mõhõ-*, *tuli-*, *voho-*.

mõõla vt. *mõila*.

mõõlpullo vt. *mõilpullo*.

mõõt/taa Kett., pr. -an, imperf. -in mõõta мерить, из-.

mõõt/to: *Мы́ѳто* Pal.₂ K-reg.₂ li-reg.₁, g. -oo = *meera*.

mõõlt/tu Lu, g. -uu = *meera*; *jalka on mõõttu, seitsee jalkaa, se on süli* jalg on mõõt(ühik): seitse jalga, see on süld.

määatala vt. *metla*.

mäd vt. *mõõ*¹.

mäe-kaivoja: -õ J-Tsv. (mäe)kaevur рудокоп; *ravva-kaivojõ ja mäe-kaivojõ on üks sama raua(maagi)kaevur ja mäekaevur on üks ja (see)sama*.

mäekköin J-Tsv., g. -zõõ J dem. mäeke горка.

mäennalaa J-Tsv. mäejalamile, mäe(st) alla к подошве горы, с горы; *kelkõll liuguta mäennalaa* kelguga sõidetakse mäest alla.

mäennalla: -l J-Tsv. mäejalamil, mäe all y подошвы горы, под горой.

mäeveero Lu mäeveer, -nõlv скат горы, склон горы, косогор.

mäevoyk/la: -õ Lu = *mäeveero*.

mägliä Li, pr. -n, imperf. -zin = *murjoa*; *elä mägli, ep piä mägliä ära kortsuta*, ei tohi kortsutada!

mähkerpata Ra pudrupott (pott pudru jaoks) горшок для каши; *kuza rooppaa pietti, sitä kutsuttii mähkerpata* kus putru hoiti (valmistati), seda (savipotti) kutsuti pudrupotiks.

mähllä I, g. -ää mähk (koorealune pehme kude puudel) мезга, заболонь, оболонь (мякоть под древесной корой); *pañni mähllää raanaa päälee, tämä kuivõtab raanaa* panin mähki haava peale, see kuivatab haava (ära).

mähnlä M-Set., g. -ää = *mukkura*.

mähltsä Kett. Ränk vjL K-Ahl. P M Kõ-Len. Lu I, g. -jää vjL P -dzää I -ää Lu 1. marjapuder (puder imaldatud rukkijahust ja marjapuder) каша из ржаной муки и ягод; M *mähltsä on toozõ söömä, sitä tehäz rüizjavossa, tehäs soojaa veetee, siätäz; sis pannaz ahjoo tulissummaa. tämä on koko päivää siäll ahjoz; sinne lizätäz marjoi. siz ahjoo eezä veel tsihuttaaz. siz i leeb mähltsä* marjapuder on ka toite, seda tehakse rukkijahust, tehakse sooja veite, segatakse; siis pannakse (see segu) ahju kuumenema. See on kogu päeva seal ahjus; sinna lisatakse marju. Siis ahju ees veel keedetakse, siis tulebki marjapuder; 2. P Lu mähk (koorealune pehme kude puudel) мезга, заболонь, оболонь (мякоть под древесной корой). – Vt. ka *marikaašša, marjakaasša, marjarooppa, mähllä, mähä, mämmi*¹.

mähtsämarja I *mähtsä-marja* Lu 1. I mage sõstar лесная смородина, дикая смородина; 2. Lu paakspuu mari [?] крушина [?].

mähtsä-puu Lu paakspuu [?] крушина [?]; *mähtsä-puu on musõrtava harmaa puu* paakspuu [?] on mustjashall puu.

mählä Kett. K-Ahl. M Lu Ra J-Must. J-Tsv., g. -ää Lu Ra J *mähhä* M 1. mähk (koorealune pehme kude puudel) мезга, заболонь, оболонь (мякоть под древесной корой); Lu *tševväässä ku mahla lopuv, siis koorõõ ja puu vällii*

tuõb mähä kevadel (kevadest), kui mahl lõpeb (= lakkab jooksmast), siis tuleb (= tekib) koore ja puu vahele mähk; *J nooriis petäiiz om makuz mähä* noortes mändides on maitsev mähk; *M kõõz on tševvääł pihgulla mähhäa aika, sis võttaaz mähhäa i süvväz* kui kevadel on männil mähiaeg, siis võetakse mähki ja süüakse; *Kett. M pihguu mähä* männimähk; **2.** valmimata (pähkli)tuum мяготь неспелого ореха; *J pähtšenäa mähä* valmimata pähkli tuum; **3.** (puu)-mahl (древесный) сок; *Kett. kazgõõ mähä* kasemahl. – Vt. ka *petäjä-*, *pihguu-*. – Vt. ka *mahla*.

mähäaika *M mähä-aika* Li mähiaeg время добычи заболони из-под коры деревьев; *Li koori meeb üvässi puussa poiz, siiz on mähä-aika* (kui) koor tuleb hästi puu küljest lahti (ära), siis on mähiaeg.

mäjee vt. *allõ-*.

mäkät/tää *M Lu (Ra) -tääg I, pr. -äv M Lu Ra I, imperf. -ti = mäkkiä; M lammaz mäkätäv, borana tooz mäkätäv i voho mäkätäv* lammaz määgib, oinas ka määgib ja kits mökitab; *M mäelt mäkättäjä. Kuhila* (Set. 17) mõist. mäelt määgija? – (Vilja)hakk.

mälehtüspäivä *P* mälestuspäev, leinapäev день поминаения; *piettii praaznikkaa mäleehtühessi, etti senel päiväl tšülä põli. i nii jõka vuosi sis tuotii rissi tšüläsie i pappi. se õli mäleehtüspäivä* peeti püha (selle) mälestuseks, et küla sel päeval põles. Ja nii igal aastal siis toodi rist ja preester külasse. See oli mälestuspäev.

mälehtle (*J*), g. *-ee = mälehto; minu ämme kooli, valka tšiuoto jätti, jätti millõ mälehtessi* minu ämm suri, valge särgi jättis (järele), jättis mulle mälestuseks.

mälehte/llä *P Lu -lle Lu -ll J-Tsv., pr. -len P -en Lu, imperf. -lin Lu* frekv. **1.** mäletada помнить; *Lu miä sitä sõnnaa ain mälehtelin* ma mäletasin alati seda sõna; *Lu noorõn ko õppõõd, siiz i vanan mälehteed* vs. kui noorena õpid, siis mäletad vananagi; **2.** mälestada (surnut) поминать, -януть (покойника); *P tšülä vätši mälehtelep fetua* külarahvas mälestab Fetut.

mällehto (*K*) *-iehto P, g. -ehtoo* mälestus память, воспоминание; *K jätti millõ mälehtossi* jättis (särgi) mulle mälestuseks. – Vt. ka *mälehte, mälehtüz*.

mäleht/ää *K L P M-Set. Po Lu Li* (Kett. R-Reg. S V-Len. Ra Kr) *-ää P -ä J-Tsv. -ääg I* (*Ma*) *mälehtää* (*P*), pr. *-än K P M S Ve Po Lu Li Ra -en Lu J -ään L Lu -ää I, imperf. -in P M Lu J, 3. p. mellete Kг* **1.** mäletada помнить; *P kaugaa en õlõ kuullu, a viel mälehtän* ammu

ei ole (sellest) kuulnud, aga veel mäletan; *Lu minuu taatt mälehti pajattaa* minu isa mäletas (sellest) jutustada; *I miä ain viil vähä mälehtää med'd'ee tšeeltä* mina ikka veel vähe mäletan meie keelt; *Lu siä millizä mittäid ev mälehtä* sa ei mäleta mitte kui midagi; *Lu tšeelee pääl on ja eb mälehtä* kk. keele peal on, ja (= aga) ei mäleta; *Lu miä üvässi mälehtin, a nüd niku tuuli vei päässä poiz* ma mäletasin hästi, aga nüüd nagu tuul viis peast ära; *P minuu mälehtääzä ~ minuu mälehteet* minu mäletades (= minu mäletamist mööda, minu mäletamise järgi); **2.** meenutada, meelde tuletada вспоминать, -нить, напоминать, -нить; *I miä algõõ mälehtääg, kõõz miä õllii pikkõnõ* ma hakkasin meenutama (seda aega), kui ma olin väike. – Vt. ka *mälestää*.

mälehtü/z *K-Ahl. P Lu Li J-Tsv. mälehtüz* (*P*), g. *-hsee ~ -õsee ~ mälehtühsee P -see ~ -ze J-Tsv. 1.* mälestus память, воспоминание; *P fetu jätti kanjkaa mälehtüõssessi* Fetu jättis kanga mälestuseks; *J kui va algõd nooriiss aikoiss pajattõma, nii kõig mälehtüzet tulla meelee* kui vaid hakkad noorusaegadest rääkima, siis tulevad kõik mälestused meelde; *J mälehtüüsee merkki* mälestusese; *J mälehtüsee juttu* mälestuskõne; **2.** mäletamine, meelepidamine; mälu воспоминание, запоминание; память; *Lu minuu mälehtüzez eb õllu ühtää vanjkkuria, eb õllu ühtäätsi pluugaa, adraakaa tšünnettii* minu mäletamise järgi ei olnud ühtki vankrit, ei olnud ühtki raudatra, puuadruga künti; *Li sill on üvä mälehtüz, siä üvässi mälehtäv* sul on hea mälu, sa mäletad hästi; **3.** mõistus, aru ум, разум, рассудок; *J pal'lo ko lahzõll võib õll mälehtüss pääz palju(kest) lapsel võib olla mõistust peas?; ■ J-Tsv. mälehtüz* aastaik juubeliaasta [?]. – Vt. ka *mälehte, mälehto*.

mälest/ää *M Kõ S* (*Ja*), pr. *-än M Kõ S Ja, imperf. -in M 1.* mäletada помнить, за-; *M mälestän pikkaraizõd lauluu* mäletan (üht) väikest laulu; *M kaaskoo pajattaa miä en mälestä* muinasjutte (rääkida) ma ei mäleta; *M miä tälle kazzee tein vihuttaa, nõõb õmmaa iä minnua mälestämmää* ma tegin selle talle vihuti, (nii et) mäletab mind kogu oma elu; *M kõikk lahzõd mälestimmä üvälee tätä* kõik lapsed mäletasime teda heaga; *M nii on prokutoo, eb mälestä ipo ilmoja* kk. on nii totter, (et) ei mäleta ilmast ega maast; *M mokoma lantupää, ep taho enäp miittäid mälestää* kk. niisugune kanapea, ei taha enam midagi mäletada; *M on tohopää, vähä mälestäv* kk. on pudrupea, mäletab vähe; *M en mälestä, kõrraz unostan, milla on lühüd meeli* kk. (ma) ei mäleta, unustan otsekohe, mul on

lühike mälu; M *mill on puusta pää, en mälestä* kk. mul on tühi pea, (ma) ei mäleta; **2.** meeles pidada, meelde jätta *запоминать, -нить*; M *pieb mälestää, tsellee mikä piep tuuvva* peab meeles pidama, kellele mida peab tooma. – Vt. ka mälehtää.

mälestüssõna M: *siitä i para-ikoo kuttsuaz nastoo rootšitoo. õmmaa iä tuli se juttu, õmassi iässi tuli mälestüssõna* seda (kohta) kutsutakse praegugi Nasto alemaaks (~ metsapõlluks), omal ajal tekkis see nimi (jutt), alatiseks jäi (see) nimi (tema mälestuseks).

mälestüü (M), pr. -üв M, imperf. -ü meeles olla v. püsida *помниться, запоминаться, -ниться*; *võna bõd lintu, lazzõttu suussa mälestüüb õmmaa iä* sõna pole lind, (kui on) suust (välja) lastud, püsib meeles kogu elu(ea).

mäletüspüütö Lu mälestusväärne kalasaak *памятный улов рыбы*; *ühee kõrraa laukaaz õli mäletüspüütö, ühessä toñassa sai kallaa nell-tšümmettä kõlmõt koormaa* ükskord oli Laugal mälestusväärne kalasaak: ühest loomusest sai kala nelikümmend kolm koormat.

mällii vt. müllii-.

mällin vt. müllin, müllin-.

mämli J-Tsv., g. -ii J = mäm'lä.

mämliitellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← mämliitää.

mämliitää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J kohmerdada, venitada; fig. nämmutada мешкать, копаться; мямлить; *mämliitep pajatta* nämmutatub räakida. – Vt. ka mökõitää.

mäm'lä Ra -lä Lu, g. -l'ää tossike, hädavares, kohmard, kobakäpp *мямля, рохля, растяпа*; Ra *se on niku mäm'lä, ep pääz eteez ni takaaz* see on nagu hädavares: ei saa (pääse) edasi ega tagasi. – Vt. ka mämli, mökõli.

mämm'i P Lu J I, g. -ii J = marikaašša; P *rütšie-javoissa tehtii mämmiä, pantii kalinaa marjoi süämmie i süötii* rukkijahust tehti marjaputru, pandi lodjapuumarju sisse ja söödi; ■ *J vihmoiss tee om mennü kõikkinaa mämmissi* vihmadest on tee läinud lausa põhjatuks (lausa pudruks).

mämm'i I, g. -ee I nätske (leiva kohta) сыроватый, недопечённый (о хлебе).

mäm/mälikko K P M I -melikko M Kõ S -älikko (Kõ), g. -mälikoo K M I -älikkoo Kõ ämblik паук; I *mämmälikko kõõz võrkkoo tiiv ad'd'at täünä, too teev üvå ilma* kui ämblik koob (teeb) aiad võrku täis, siis tuleb ilus (hea) ilm; K M I *mämmälikoo võrkkoo* ämblikuvõrk.

män vt. mennä.

mänd'ät'ellä (K-Ahl.), pr. -telen, imperf. -telin frekv. mängelda поигрывать, шалить, шу-

тить; *tšäü mäjet mänd'ätellen* (Ahl. 100) rl. käi mäed mängeldes (läbi).

mäjko Kett. K P M Lu J *mänko* K-Ahl. *mänko* M-Set., g. -goo M Lu J -guo P I. mäng игра; K *se mokom õlitsi mäjko, pimopilkkoo mänd'ittii* see oligi selline mäng, pimesikku mängiti; M *lahsalail on vešolat mäjgod* lastel on lõbusad mängud; P *miä laadin mäjguo* ma alustan mängu; M *sika paab mäjkoa* siga hullab (mängib); M *kase on lahsõjõ mäjko* see on lastemäng; P *mehii ja pojoi mäjko* meeste- ja poistemäng; J *võitto võib õllõ sõaz, karti mäjgoz* .. ; võit võib olla sõjas, kaardimängus .. ; Lu *petoz mäjko* valemäng; **2.** (metsise-, tedre)mäng ток (глухарей, тетеревов); J *metso, ku mäjgollõ laulov, sis tämä ep kuul miitäid* kui metsis mängu ajal laulab, siis ta ei kuule midagi; J *metsoo mäjko* metsisemäng; **3.** K-Ahl. M mänguasi играшка. – Vt. ka kartii-, kartti-, kopulo-, muna-, tšivi-. – Vt. ka mäntši, mäntši.

mäjkov/a M, g. -aa fig. kerge, mänglev, lõbus лёгкий, весёлый, шуточный; *mäjkovad vešolat päiväv* kerged, lõbusad päevad; ■ *mill on tänän mäjkovad menov* mul on täna (ainult) pisiasjad (ajada).

mäjkü vt. mäntši.

männü vt. mennä, meñnä.

män/nätä: -net J-Tsv., pr. -tään, imperf. -täzin segada v. klopida (pudru)männaga размеш/ивать, -ать или взби/вать, -ть мутовкой.

männävoon vt. meñnävoona.

männävootinõ vt. meñnävootinõ.

männüüt'tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J mängitada, mänguga lõbusatada забавлять (игрой); *männüüt lass, siiz eb idg* mängi lapsega (mängita last), siis (ta) ei nuta.

mänt'seä Ke-Set. (Po), pr. -d'en Ke *mänd'en* Po, imperf. -džin Ke = mäntsiä; Po *mie mänd'en* ma mängin.

mäntši K, g. *männii* mäng игра; *õli mokoma mäntši* oli selline mäng. – Vt. ka *mäjko, mäntši*.

mänt'siä L P M Kõ Lu Li (K) -tšie L P -tšiąg I, pr. -džin L -tšin K-Ahl. -d'in Lu *mänd'in* Kõ -džii ~ -d'ii I, imperf. -tšizin M Lu (mängu, kaarte jne.) mängida играть, по- (в игру, в карты и т. д.); I *miä tañhoo liivaza mänt'siäc* ma tahan liiva sees mängida; I *gant'ikkoilla mäntšiväv lahzõv* lapsed mängivad kompvekipaberitega; L *nõistii sutta i karua mänt'simeä* hakati hunti ja karu mängima; M *meemmä mäntšimää kuliki-laa* lähme kurni mängima; P *kenaa mänd'ittii talvõll; õli mokoma puinõ muna; ku algõttii mänt'siä, siz iestää vizgattii keppi* puupallimängu mängiti talvel; oli niisugune puust muna;

kui hakati mängima, siis esmalt visati kepp(i); P *enipään mäntsiäss mehed da pojot kanaa munõikaa munamängkua. õli mäntšijii tšümmie vai kõlmyõ tšezzie vai kahyõ tšezzie, ühsinäa vaiõz ep saanu mäntšää* lihavõtte ajal mängivad mehed ja poisid kanamunadega muna(veeretamis) mängu. Mängijaid oli kümme või kolm või kaks (kolmekesi või kahekesi), ainult üks ei saanud mängida; P *mändzittii turtsia* mängiti (tuletiku)peitmismängu; Li *karttaa mänd'ittii* mängiti kaarte; ■ Lu *oh kui tämä sörmet mäntšivät* (Must. 161) oh kui kärmete kätega ta on (kuidas ta sõrmed mängivad); L *kahs kõrt vuvvõs päivä vai mändžib, enipeän i kupol'onn* (usukusus:) vaid kaks korda aastas päike mängib, lihavõtte ajal ja jaanipäeval; Kõ *esimeizell enipäivää oomniis kõõs päivä nõizõb ülleez, päivä mänd'ib* esimesel lihavõttepäha hommikul, kui päike tõuseb (üles), (siis) päike mängib; L *ku nyõmma pulmii mäntšimeä* kuidas hakkame pulmi pidama; L *tšiiire kautyõ pulmad mändzittii* kiires korras peeti pulmad.

mäntsää Ke-Set. M Kõ Ja-Len. Li (Kett. K R-Eur. L) *mäntsää* (K-Ahl.) -*tšääg* I (vdjI Kl-Set.), pr. -*džän* Ke *mäntšän* K-Ahl. -*d'än* M Kõ Li *mänd'än* M -*džää* vdjI I -*d'ää* I, imperf. -*džin* Ke -*d'ii* I I, mängida (mängu, kaarte jne.) играть, по- (в игру, в карты и т. д.); K *rüгаа түвие meemmä mäntšämää lahzõv* (meie), lapsed, läheme rehe juurde mängima; I *lahsi on pikkõnõ, isub mänd'äv* laps on väike, istub (ja) mängib; Ja *eb tšenni taho med'je kaa mäntsää* (Len. 241) keegi ei taha meiega mängida; L *mehed mäntšäväd munõi* mehed mängivad muna(veeretamis)mängu; M *meemmä mäntšämää kukõrpalloa* lähme kukerpalli laskma (mängima); M *patsass mänd'ettii* mängiti pimesikku; M *mäntšääz karttia* mängitakse kaarte; 2. mängida (muusikariistal) играть, по- (на инструменте); M *tämä sõassa tuli, siäl õppi mäntšämää rakkopilliikaa* ta tuli sõjast, seal õppis torupilli mängima; M *tämä aivoo üvvii mänd'äp skripkaa* ta mängib õige hästi viiulit; M *mänd'äv balalaikalla* mängib balalaikat; I *mänd'äv garmonilla* mängib lõõtspilli; 3. mängida (muusikariista kohta) играть, по- (об инструменте); I *garmoiiid mäntšäväd kõikki lõõtspillid kõik* mängivad.

mäntsü P J-Tsv. *mängkü* (Ku), g. *männüü* J 1. mäng igra; P *kuli on mokoma mäntsü* kurn(i)mäng) on niisugune mäng; 2. (metsise-, tedre)mäng ток (глухарей, тетеревов); J *mäntsü aik* mänguaeg (lindudel). – Vt. ka *ilta-*, *metsoo-*. – Vt. ka *mängko*, *mäntsü*.

mäntsü-aika: *mäntsü-aik* J-Tsv. mänguaeg

(metsistel, tetredel) время тока (глухарей, тетеревов); *tedree mäntsü-aik* tedre mänguaeg.

mäntsüü J, pr. *männün* J, imperf. -*zin* J 1. mängida (mängu, kaarte jne.) играть, по- (в игру, в карты и т. д.); nõisi *senee karuukaa mäntsümää* (muinasjutust:) hakkas selle karuga mängima; *sokkoa, kõrjua mäntsümä* pimesikku, peitust mängima; *talvõll saab lumi-palloa mäntsüü* talvel saab lumesõda mängida; *karti mäntsümizez jutõlla: ühzikko, kahzikko .. kuuzikko, tšümme-nikko* kaardimängu juures öeldakse: üks, kaks .. kuus, kümme; 2. mängida (metsiste ja tetrede kohta) токовать (о глухарях и тетеревах); *kuuntõõ ku metso männüb* kuula, kuidas metsis mängib; *saab menn jahiti, tedred jo mäntsüüv* võib minna jahile, tedred juba mängivad.

män'tä Kett. K-Ahl. M Lu Li Ra I (Ränk Kõ) -t Ra J-Tsv., g. -*nää* M Lu Li Ra J I (pudru)mänd, vispel мутовка; M *mäntä on tehtü viijekaa aaraakaa, pihkupuussa* (pudru)mänd on tehtud viie haruga, männipuust; M *rooppaa segotattii männääkkaa* putru segati männaga; I *tšihup kipitku ahjoza vai pliitalla, siiz rüüs-jav'voa kipitkuza hämmeltääz männällä, se leeb hutu keeb* vesi ahjus või pliidil, siis segatakse rukkijahu keevas vees männaga, sellest tuleb rukkijahupuder; Lu *hämmeene luzikaakaa, kui mäntää bõõ* sega lusikaga, kui mända pole.

män'tü¹ Kett. J-Must., g. -*nüü* = mäntä.

män'tü² Li, g. -*nüü* = mäntüpetäjä.

mäntümettsä Lu *mäntü-metts* J-Tsv. 1. männimets основной лес, сосняк; J *mäntü-metts, dalisko petäi-metts* männimets ehk p-mets (= männimets, murd. pedajamets); 2. Lu mastimännimets матчевый лес.

mäntüpetäjä Lu *mänd, mastimänd* сосна, мачтовая сосна; *mäntümettsä eb õõ jõka paikkaz; kuza vaa kazvovõd mäntüpetäjäv* mastimännimetsa ei ole igal pool, (ainult seal), kus kasvavad ainult mastimännid. – Vt. ka *mäntü*².

mäntüpuu I männipuu, mänd сосна; *mäntüpuussa tetši toõs assõita* männipuust tegi (meister) samuti nõssida.

mäpizee M: *ai ku neill on vana mäpizee mäta koto* oi küll neil on vana, purumäda maja.

märehtellä (Kett. K-Ahl. M), pr. -*lev* K -*eb* Kett. M, imperf. -*li* frekv. ← *märehtää*; M *ku eb märehtee, siiz läzib lehmä* kui (lehm) ei mäletse, siis lehm on haige.

märehtlä Lu (Li J-Must.), pr. -*iv* Lu Li -*iiv* Lu, imperf. -*i* Lu = *märestitä*; Li *laadiub märehtimää* (lehm) hakkab mäletsema.

märehtlää M, pr. -*ääv*, imperf. -*ii* = *märestitä*.

märehülz Li J-Must., g. -*hsee* mäletsetav v. mäletsetud toit жвачка.

märestellü M, pr. *-leb: -eb* M, imperf. *-li* frekv. = märestü; ai, lehmä eb märestee oi, lehm ei mäletse.

märestlää M, pr. *-ib: -iib* M, imperf. *-i* mäletseda жевать жвачку; lehmä alkõ jo märestü lehm hakkas juba mäletsema. – Vt. ka märehzellä, märehhtiä, märehhtiä, määlü.

mär/getä Lu (Ja-Len. Li) *-getäg I -gätäg* (vdjJ) *-jetä* Lu, pr. *-kenev* Lu Li *-tšenev* Lu, imperf. *-keni* ~ *-tšeni* Lu mädaneda, pehastada, pehkida, gepetada гнить, сгни/вать, -ть, загни/вать, -ть; Lu tänävoon kõik tšesävil'ta alki märgetä, kõik märkeni (~ märtšeni) tänavu hakkas kogu suvivili mädanema, kõik mädanes; Li erätsi-pooli seinää märkenev, a sisi-pooli on vahva välimine pool seinast mädaneb, aga sisepool on tugev; Lu maaz eb märtšene, veez eb uppoo. süsi mõist. maas ei mädanee, veez ei upu? – Süsi. – Vt. ka märketä, märtšenessä, mätänenessä, mätännä, määtüüssä, määtüüä, määtä.

märi/sä L M J (Kett. U Pi) *-ssä* M (K-Ahl.), pr. *-zen* Kett. L M *-sen* K-Ahl. *-zeen* U Pi, imperf. *-zin* mõirata, mõriseda; karjuda, röökida; kräunuda рычать; кричать, орать, реветь; мяукать; L karud nõisivad märisemeä karud hakkasid mõrisema; J siä elä sittainõ sirize, märtšä perze nii märisel r. ära sa, sitane, sirise, märg perse nii mõrisel; M lahs märipzev tšättšüz laps karjub kätkis; M katti märipzev kass kräunub. – Vt. ka mõlisa, märnää, mõlisa, mõrisä, mõrnätä, mõrnää.

märjeklaz Li *-öz* Li J-Tsv., g. *-kaa* Li J märjavõitu, -poolne, niiske мокроватый, сыроватый, сырой; Li märjekaz maa märjavõitu maa; Li märjekõs sõpa niiske rõivas.

märjettää (J), pr. *-än*, imperf. *-in* mädanada, lasta mädaneda загнаивать, загноить, нагнаивать, нагноить, давать или дать гнить; kui minnua lüüti, märjetetti i kõikõl viittä minnua ivusiissõ revitti (muinasjutust lina kohta:) kuidas mind peksti, mädanati ja igaviisi rebiti mind juustest. – Vt. ka mätänõitellä, mätänõitää, määtüüä.

märjetä vt. märgetä.

märkenessä vt. märtšenessä.

märkenõitää vt. märtšänõitää.

märk/letä M, pr. *-kenev* M, imperf. *-keni* = märgetä; luud märkkeneväd luud mädanevad.

märnä/tä J, pr. *-än* J, imperf. *-zin* = märnää; märnävät suut harrillaa karjuvad, suud ammulu.

märn/ää Li (Ra) *-ä* J-Tsv., pr. *-än* Li Ra *-en* J, imperf. *-in* Li J *-äzin* Li karjuda, röökida кричать, орать, реветь; J rauhut lass, jot eb märnäiz rahusta last, et (ta) ei karjuks; Ra mitä

märnäd nii kõvassi, juttõd il'tepi mis sa karjud nii kõvasti, räägi tasemini. – Vt. ka mõlisa, märisä, märnätä, märnüskõlla, märnüä, märahzellä, märstää, märitä, mõlisa, mõrisä, mõrnätä, mõrnää.

märnüskõlla: *-ll* J-Tsv., pr. *-lõn:* *-õn* J, imperf. *-lin* J = märnää; märnüskõlv, niku tält pääd lõikõta õtsass karjub, nagu lõigataks tal pead otsast.

märnü/ä J-Tsv., pr. *-n* J, imperf. *-zin* J = märnää; märnüp kall'ua mitä va voima karjub kõigest jõust.

märrii vt. mürrii.

märtšen/essä ~ märkenessä Lu, pr. *-eb* ~ *märkenev* Lu, imperf. *-i* ~ *märkeni* Lu = märgetä; tšippa alki märtšenessä paise hakkas mädanema; müü piimme linnaa maaz, kunniiz päisere märtšeni me pidasime lina (seni) maas, kuni linaluu (ära) mädanes; puu mätänev, a sõpa märtšenev puu mädaneb, aga rõivas repetaab.

mär/tšä Kett. K L P M Po Lu Li J I (R Kõ Ii Ma) *-tše* Pi Ke Lu J *-tš* J-Tsv. *-kää* ~ *-k* Ku Мерче Tum. Мэрджэ K-reg.₂ Мэрджэ Pal.₂, g. *-jää* P Pi Ke M Kõ Lu Li J märjää J *-d'ää* (I) *-džää* (Ii Ma) märg; niiske; vihmane мокрый; сырой; дождливый; P tulõn õhtagon kotuusyõ, märtšä, idgõn tulen õhtul koju, (olen) märg, nutan; Lu vihmaa alla bokka tšülmä da ize märtšä vihma käes (on) külg külm ja ise (oled) märg; J seltšä on märtšä higõssa selg on higist märg; Li sõpa märtšä, alki niriss riie on märg, (sellest) hakkas (vett) nirisema; Lu õli lahsi märtšä, siis pantii kuivad hunnuv (kui) laps oli märg, siis pandi (talle) kuivad mähkmed; M märtšä niku iiri kk. märg nagu hiir (= märg nagu kassipoeg); J märtš niku poukku kk. märg nagu pesu; Lu märjel õpõzõl ep saa antaa juuva vettä märjale (= higisele) hobusele ei tohi vett juua anda; J paaruss menti akkunõd märjessi aurust läksid aknad märjaks; J sõvad on läpi märjev rõivad on läbimärjad; Lu märtšää luntä saav sajab märga lund; Lu issu märjää maa pääle, sai enellee läziü istus märja maa peale, sai endale haiguse; M märtšä maa, soomaa märg maa, soomaa; Lu oh ku on märtšä tee oh, küll on märg (= porine, loikudes) tee; Lu ain on silmäv märjäv alati on silmad märjad (= pisarais); J uhzõd on haroustu märjess ukсед on niiskusest (märjast) paisunud; Kõ märjäss kanass sõittõliv (sa) sõimasid märjaks kanaks; Li om märtšää koosia on märjavõitu; Lu on kuiva süüglä i märtšä süüglä on kuiv rakk ja märg rakk; Li eb õd se märtšä tuuli, a mokom niku kuiva ahava tuuli see ei ole niiske tuul, aga niisugune nagu kuiv (murd. ahav) tuul; M

tänän eb ðō üvä ilma, märtšä päivä täna ei ole hea ilm, (on) vihmane päev; M leeb märtšä sütsügo tuleb märg (vihmane) sügis; Ku märk ep põlkää märkää vs. märg ei karda märga; J siult vaa jääb märtše jällell kk. sinust jääb vaid märg (plekk) järele.

märtšänöittä Lu märkenöittä (Li): Lu *tšell eb ðō aikaa magatō, sitä jutōllaa: unta märtšänöiteb, vähä makaz kellel ei ole aega magada, selle kohta öeldakse: m. und, magas vähe; Li eb nõis kaugaa makkaamaa, märkenöitab und ei maga kaua (= magab vähe), m. und.*

märttü M, pr. -iiv M, imperf. -tü kinni vajuda, sulguda (silmade kohta) закры/ваться, -ться, смыкаться, сомкнуться (o глазах); vähäkõizõd silmad märttüziväd, i meni uni üli silmad vajusid väheke(seks) kinni, ja uni läks(ki) üle.

märhtellä: -ll J-Tsv., pr. -len: -en J, imperf. -lin J = marnää.

märhtälässä (Li Ra) -ss J-Tsv., pr. -än Li J, imperf. -äzin J -zin Li Ra J mom. karjatada, röögatada; käratada закричать, крикнуть, прикрикнуть; Ra *mie märhtäzin, kall'uzin* ma röögatasin, karjusin; J *märhtääz minuu päälee* käratas minu peale. – Vt. ka *märästää, mörähtää, mörähtäässä, mürähtää²*.

märhtülz J-Tsv., g. -hsee: -see J -zee (J) hüüe, karje, röögatus крик, окрик; *lahs heittü märhtüzess* laps ehmus hüüdest.

märän, märäne vt. märännü.

märän/nessi Lu Li J-Tsv. -nessi J-Tsv. -ess Lu -üssi Li halvasti, viletsalt; inetult, näotult плохо, скверно, дурно; безобразно; Li *tämä eläb naizõkaa märänessi ta elab naisega halvasti (= saab naisega halvasti läbi); J vai sill böð silmi(t) pääs, ku siä nii märännessi ðõt tüü tehnu* kas sul pole silmi peas, et oled töö nii halvasti teinud?; Lu *vennäässä märänessi pajatan* vene keelt räägin viletsalt; Lu *vanoil veri märänessi tsäüv* vanadel käib veri viletsalt; J *oi kui märänessi kriivissi uulõd* oi kui inetult krimpsutas huuli.

märännü Lu Li Ra J -nü Lu Li -nnü Lu Ra J -nü Lu -ne Ra J -n J, g. -nnüü Lu Li J -nnee Lu J -nee Lu Ra adj., subst. halb, paha; inetu, ilge; vilets; kulunud, katkine, vana плохой, худой; безобразный, гнусный; изношенный, рваный, старый; J *märännü inimän suvab riijõll* halb inimene armastab riielda; J *tšem võisi duumõt, jot rodnoi vell lazzõp sõsarõss moko-ma märännee slaavaa* kes oleks võinud arvata, et lihane vend laseb õe kohta sellise ilge jutu lahti; Lu *märänü maku* halb maitse; Lu *näin märänee unõd, en tää, mitä leeb* nägin halba

und, ei tea, mis tuleb; J *kleimi tõiss kui va võisi, kõikkiill märännüil sõnoill* häbistas teist, kuidas aga sai, kõikide inetute sõnadega; Lu *leeb märännüttä ilmaa* tuleb halb(a) ilm(a); J *migä märänne koozii saanu* missuguse halva kombe (on ta endale külge) saanud; Lu *täll on mokoma märännü silmä, jot sõnnaab lahzõd i žiivataa* tal on niisugune paha silm, et sõnub (ära) lapse ja looma; J *märän kuraz* vilets nuga; Lu *on märännüü tervüükaa* (ta) on viletsa tervisega; Lu *parõp on märännüü tüttöd elo ku naizõd üvä elo* vs. parem on vilets tüdrukuelu kui naise hea elu; Lu *vee kase märänüt koto kaugõpõlõ minuu dvortsassa* (muinasjutust:) vii see vilets maja minu lossist kaugemale; Lu *märänneet sõvat pääll* kulunud rõivad seljas; J *kõlmõd märännütt vihtaa* kolm vana vihta; Lu *märännee karvaakaa* pulstunud (viletsa) karvaga (koer); ■ Ra *milla tuli märännüv* mul hakkas halb; Ra *millõ õli märännüv, a täll õli üvä meeli* mul oli halvasti (halb), aga temal oli (sellest) hea meel; Lu *rihmaa nii kaugaa virutattii, kunõz märännü vesi lähep poiz* (linast) lõnga loputati nii kaua, kuni must vesi kaob (= vesi muutus puhtaks); J *kõrtamizi võip põllolt märännü roho ävittä* (põldu) korrates (= korduskündi tehes) võib põllult umbrohu hävitada. – Vt. ka *männüv*.

märännüsi vt. märänessi.

märästlää (M Kõ S Ja), pr. -ääv M Kõ S Ja -äv M, imperf. -ii ~ -i karjuda, möirata; karjatada, röögatada кричать, орать, реветь; заорать; M *karu juttõb: miä märästän metsäs i soojaa saan* (Set. 14) karu ütleb: ma mõrgan metsas ja saan (sellest) sooja. – Vt. ka *märisä, marnää, märähtäässä, mörisä, mörnätä, mörnää, mörähtää*.

märältä M, pr. -äv M-Set. määv M, imperf. -zi möirata (karu kohta); kräunuda (kassi kohta) рычать, реветь (o медведе); мяукать (неприятным голосом); *karu määv pahalla äälellä* karu mõirgab hirm- sa häälega; *katti määv* kass kräunub.

mäsniikka Lu mäsniikk J-Tsv., g. -aa: mäsniikka J lihunik мясник; J *on õllu i sitä, jot mäsniikk mõi koiraa lihaa* on olnud ka seda, et lihunik müüs koeraliha.

mässaj/a: -õ [< e] J-Tsv., g. -aa J mässaja мятежник.

mässärüz M, g. -hsee takistus помеха; *täm eb jõutõnu õmall aigallõ, tälle mikäit tuli mässärüz* ta ei jõudnud õigel ajal, tal(le) tuli mingi takistus.

mässäüssä Lu Li -ss J-Tsv., pr. -n Lu Li J, imperf. -zin Lu J sassi v. segi minna спутаться; J *niitid mässäüsti* niidid läksid sassi; Lu *rih-*

ma, ku pittšä, toož mässäüv köis, kui on pikk, läheba ka sassi; J pääs kõig nii mässäüz, jot enepä nsaa migäisštši tolkkua peas läks kõik nii segi, et enam ei saa (ma) millestki aru.

mässäüt/tää: -tä J-Tsv., pr. -än J, imperf. -in J sassi v. segi ajada запут/ывать, -ать. – Vt. ka mäsätä.

mässü/tä M, pr. -n M, imperf. -zin M = mäs-säüssä; *täm ep saannu lukkõa, ain mässäüz ta ei saanud (loitsu) lugeda, alati läks (lugemise-ga) segi.*

mäs/sü ~ -s J-Tsv., g. -üü J 1. segadus, virvart беспорядок, неразбериха, суматоха, кутерьма; *petteriz revol'utsii aigõll õli mokom mässü, jot aha-h Peterburis oli revolutsiooni ajal selline segadus, et oi-oi!*; 2. mäss бунт, мятеж; *pantii mäsüü tetsemizess türmäa* mässu õhutamise (tegemise) eest pandi türmi; *perält mäsüü tultii rauhõpõd aigõd* pärast mässu tulid rahulikumad ajad.

mässü/zä: -z Lu adv. sassis, segamini, segi в беспорядке, в запутанности; *niitt om mässüz niit on sassis.*

mässüü Lu J adv. sassi, segamini, segi в беспорядок, в запутанность; J *niitid om mentü mässüü* niidid on läinud sassi; Lu *rihma meni mässüü* köis läks sassi; J *menti kõig d'eelõd mässüü* kõik asjad läksid sassi.

mäslätä Kett. K M Kõ J (Li) -ät J-Tsv., pr. -sään K M Li J, imperf. -säzin M -sezin J 1. häirida, segada тревожить, мешать; M *mikä lev tätä mässääv* miski häirib teda; Kõ *tšenniit tällee ev mäsnnü* keegi ei seganud teda; M *sie mäs-säzid minuu unñõd* sa häirisid mu und; 2. sassi v. segamini ajada запут/ывать, -ать; Li *siä kõik niitid mässääv* sa ajad kõik niidid sassi; 3. K M J-Must. segada, liigutada (toitu) мешать, помешивать (еду); 4. (kinni) mässida кутать, за-; обёр/тывать, обернуть; J *pää õli mästäü tšiin* pea oli kinni mässitud; 5. fig. tüli norida ссориться, искать ссоры; Li *eb laadiu tšenneekaa, mässääv, nii märännü meez* ei saa kellegagi läbi, norib tüli, (on) nii halb mees. – Vt. ka mässäüttää.

mäsü/z (Lu), g. -hsee (sasi)pundar, sasimik запутанность; *miä mäsüss õikõtin i tšäärizin niitii* ma harutasin niidi sasipuntrast lahti ja kerisin (ära).

mätši Kett. K L P M Lu Li Ra J vdjI I (R Ke Kõ) Мэчу K-reg.₂ Мэчу Ii-reg.₁ Мэчу Pal.₁ K-reg.₂ Мэчу ~ Мэчу Pal.₁, g. *mäjee* Kett. K L P M *mäjee* vdjI *mäee* Kett. K Lu J I *mäe* K M Kõ Lu I *mädžee* vdjI *mähee* Ke 1. mägi gopa; P *õjko lipõa tšihlaguo mätši* kas on libe vastlamägi?; J *mätši suuri nõistava* rl. peab suurele mäele

tõusma (= ronima); I *mätšee raskaz mennäg, a mäessä orkoo joosõd* mäkke on raske tõusta (minna), aga mäest alla (orgu) jooksed; M *ätšid mäed* järsud mäed; J *laako mätši ~ võdno mätši* (Must. 173, 187) lauge mägi; M *suuriza mätzi* suurtes mägedes; M *pikkarain mätši* kungas (väike mägi); J *meemme mäee nukalt laskõma suksiikaa* läheme mäe otsast suuskadega alla laskma; Lu *tšülä õli mäee veerol, mäee rannal* küla oli mäeveerul, mäeserval; J *mäee päälüz mäetipp* (mäepealne); J *mäe põhjõ* mäejalam; Lu *kahõd mäee välüz* org; Li *ülez mätšiä mät-tiib, a l'uukub takaz alaz mätšiä kerkeässi* ülesmäge (mäest üles) ronib, aga tagasi allamäge (mäest alla) sõidab (kelguga) kergesti; M *kase tee meev allaa mäe* see tee läheb allamäge; J *vasso mätšee* (Must. 186) vastumäge; 2. rand, kallas, (kuiv) maa побережье, берег, суша; Ra *upponut tõmmattii mäelee, liivaa pääle* ranta uppuu tõmmati kaldale, liiva peale randa; Lu *kuza on vapaa ranta, sinne tõmmattii venneed mäele* kus oli (on) vaba rand, sinna tõmmati paadid kaldale; Li *sis senekaa nävä tultii mätšee, venneekaa* siis sellega nad tulid (Lauga jõelt) kaldale, paadiga; Li *pääzid mätšee* (= ranta) takaaz pääsesid (kuivale) maale tagasi. – Vt. ka *alaz-, liuku-, orko-, paasi-, tšihlago-, ülez-*.

mätši? M, g. -ivee M mäepool, Kattila kant (vadja ala Kattilalt Iõuna ja ida pool деревня Котлы и её окрестности, водские деревни к югу и востоку от Котлов); *mätšivee ranta kattilalt algav jaamassaa* mäepool algab Kattilalt, (ulatub) Jamburgini (= Kingissepani); *mätšivee pojod tultii* Kattila kandi poisid tulid. – Vt. ka *maad*¹, *maaseltšä*.

mätši/kka M Lu -kkä J -kk Lu J-Tsv. -k J-Must. *mätšik/ka* (M) -k J-Tsv., g. *mätšikaa* Lu -aa J pall мяч; J *mätšikkä on boba* pall on mänguasi; J *pää ümerkõin, niku mätšikk* pea ümmargune nagu pall; Lu *mätšikkaa pelattii* mängiti palli.

mätšilik/ko J-Tsv., g. -oo J mäginе гористый; *uralaa pooli om mätšilikko* Uurali kant on mäginе.

mätšiläi/ne M -n P, g. -zee mäepoole e. Kattila kandi inимene уроженец деревни Котлы или её окрестности; P *mätšiläizet pajattavad maa tšeeltä* Kattila kandi inimesed räägivad vadja keelt; M *mätšiläized, a möö õõmma alakod* (nemad on) mäepoole inimesed, aga meie oleme nõpoole (= Mati kandi) inimesed. – Vt. ka *maalain, maameez*.

mätšipaikka M künklik, kinguline koht холмистое место; *mõnõs paikkaa on mätšipaikan* mõnes kohas on künklikud kohad.

mätšizik/ko J-Tsv., g. -oo J (orig.: гористость, гористая страна).

mätšiä vt. *alaz-, ülez-*.

mätte- vt. *mättä-*.

mätti/issä Lu Li (Ra J) -ss Ra J-Tsv. *mätt's'üssä* (Ku), pr. -in Lu Li Ra J -n Ra J *mätt's'iin* Ku, imperf. -izin Lu Li -zin Li J (vaevaga, raskustega) ronida; trügida, tikkuda, tungida влез/ать, -ть, залез/ать, -ть, вталкиваться, втолкнуться; Li *ku om õhzõd, siz on üvä mennä puhhõd, ku bõlõ õhsia, sis piäb mättiüssä* kui on oksad, siis on hea minna (= kerge ronida) puu otsa, kui pole oksa, siis peab (vaevaga) ronima; Lu *miä mättiizin mäee pääl* ma ronisin mäele; Lu *elä mättii sinne, tokud maal, vikoitõd jalga* vai *tšäee ära* roni sinna, kukud maha, väänad jala või käe (välja); J *elka mättiska kõiki kõrrõz, – tulka voooro* ärge trügige kõik korraga, tulge ükskaaval (järjekorras); Ra *katti mättiib rihee* kass tikub tuppa; Ku *miä likemmas karrua keralla mätt's'iin, siz ampuzij kolmannee kerraa* ma tungi(sin) samuti kerule ligemale, (ja) siis tulistasin kolmandat korda; J *mokom inotuz, de mättip suut antõma* niisugune jälk inimene, ja tikub (veel) suud andma. – Vt. ka *mättiüssä, mättiütä*.

mätti/issä (J-Tsv.), pr. -n, imperf. -zin = *mättiüssä*; *možõgd mättiüssä daaže ivusitiõd süame* kihulased ronivad isegi juuste sisse.

mätšelik/az ~ **mätšälikaz** I, g. -kaa takjas; takjanupp репейник.

mätšelik/ka I, g. -aa = *mätšelikaz*.

mätšikk, mätšikka vt. *mätšikka*.

mättäjä Lu -ejõ J-Tsv., g. -äjää Lu -ejää J (surpu)matja; matuseline mogleyščik; provojažouščij, участник похорон; Lu *mättäjäd avvattii koollud i mentii omal tüül* matjad matsid surnu (maha) ja läksid oma tööle (tagasi); J *valmisõga murtšin lavvõlõ, para-iko mättejet tulla kalmoil*t seadke lõuna lauale, matuselised tulevad parajasti kalmistult.

mättäljääzed Lu -jäiset J-Must. -ized Li pl. matused похоронь; Li *miä meen mättäziille* ma lähen matustele; Lu *õlin mättäjäisiil, mättämäz* olin matustel, (surnut) matmas. – Vt. ka *mättämized*.

mättälik/az ~ **mätälikaz** I, g. -kaa mätlik, mätaline кочковатый, бугристый; *sielä paikka rõhga* *mättälikaz* sealne koht on väga mätlik; *mättälikaz niittü* mätlik heinamaa.

mättälikko K-Ahl. M Lu Li Ra -elikko Lu Li J-Tsv., g. -älikoo M -elikoo J I. mätlik, mätaline кочковатый, бугристый; M *mättälikko niittü, lüvvä on kehno einää* mätlik niit, halb on heina niita; 2. mätastik, mätlik koht v. ala

кочковатое место, кочковатая местность; Lu *kuza einää eb lüvvvä, siäl tuõb mättälikko* kus heina ei niideta, sinna tekib (seal tuleb) mätastik. – Vt. ka *mättäzikko*.

mättälikkoin: -elikkoin J-Tsv., g. -älikkoizõdõ: -elikkoizõdõ J = *mättälikaz*.

mättämized: -emized J-Tsv. pl. = *mättäjääzed*; *piäp hanse menn mättemisiilee, kõrt nii kõvassi kutsutti* peab ju minema matustele, kui nii väga kutsuti.

mättäzikk/ko M Ra *mätäzikko* Lu J-Tsv., g. -oo: *mätäzikkoo* J = *mättälikko*; 1. M *mättäzikko maa* mätlik maa; 2. Lu Ra.

mättäü P M Lu Li Ra Ku (Kett.) -teä P -tä J-Tsv. -tääg I, pr. -än P M Lu Li Ra J *mättäü* I, imperf. -in P M Lu Li Ra J I. (täis) toppida v. ajada; (kuhugi) panna v. toppida; (hunnikusse) laduda v. visata *наби/вать, -ть*; положить, класть, совать, сунуть; складывать, сложить (в кучу), сброс/ать, -ить (в кучу); P *mätti kõik õmad värtšikot täüneä dengoi* toppis kõik oma kotikesed raha täis; I *tilad õlgõlla mätet-tüüd õlivad* aluskotid olid õlgi täis topitud; M *mätti kuhjaakaa* toppis kuhjaga täis; J *sarai om mätettü einä täünõ* küün on aetud heina täis; Lu *miä mätän maamunnaa vakkaa* ma panen kartuleid kotti; Lu *mätäb mätäp päjõää, kirkõ eb mee* topib, topib pähe, (kuid) (soni)müts ei lähe; I *grinka grinkaa pääle mätettüid i roojõkas periroojõkas rihi õli* (pesemata) pott (oli) poti peale laotud, ja tuba oli räpane, väga räpane; Lu *mätä maamunnaa varrõd õvvõõ* viska kartulipealsed (sise)õue (hunnikusse); 2. (kinni) katta; (maha) matta *закры/вать, -ть*; хоронить, по-; I *kase auta piäb mättääk tšiin* see (kartuli)koobas tuleb kinni katta; I *ühti staruõaa tukattii, mätättii mahhaa* üht vanaeite maeti, maeti maha; Ra *meill õltii sõtikalmod, sinne õltii sõtamehed mätettü* meil olid sõjaaegsed kalmud, sinna olid sõjamehed maetud; 3. tõsta v. ammutada черпать, по-; Lu *kolkki on tehtü puussa, ühs lauta on jätetü pitsässi, se on rutškõ; mätetää vettä kolkkiikaa* kapp on tehtud puust, üks laud on jäetud pikaks, see on käepide; kapaga tõstetakse vett; Li *miä mätän kaivossa vettä* ma ammutan kaevust vett; Li *kobriikaa mätetää vill'aa* viljalabidaga tõstetakse vilja; Li *haamiikaa koblataa, siz mätetää koparaa, elävät kõik kalad* kahvaga kahmatakse, siis tõstetakse lumme v. jäässe tehtud auku, puha elavad kalad; ■ Li *kõik mätti nahkaa* pistis kõik nahka; Lu *täm mätäp kõik maal* ta tallab kõik maha (ka fig.); M *mokoma tuli suur ragõ i mätti ragõsta niku poolõlta vaasalta* tuli niisugune tugev (suur) rahe ja sadas rahet umbes

poole vaksa paksuselt (maha); M *ai ku mäti lumitsijkov*, *etti bõd iiree troppaa* oi, kuidas on tuisanud (ajanud) lumehangesid, (nii) et pole (isegi) hiirerada. – Vt. ka *mätätä*¹.

mättää: vt. *alaz*-, *ülez*-.

mättäü/ssä: -ssä I, pr. -в, imperf. -je I ronida, pugeda; tükkiida, tikkuda, kippuda; (sisse) tungida volkez/ать, -ть, залез/ать, -ть; пробив/аться, -ться, протис/киваться, -нуться; проник/ать, -нуть; I *no kuhõd tämä nüv mättäüje* no kuhu ta (= laps) nüüd ronis?; I *ep kuhhõit tah-tont tsävväc, ain ähõpääle mättäüje* ta ei tahtnud kusagil käia, aina kippus ahju peale; I *õdv vaidõg enäpic, eläm mättäük kuhõg ep piäge* ole volkez vai, ära tüki (sinna vahele), kuhu ei ole tarvis; I *kõlmõd meessä tsävüväd ümper tämmäa kottoa i vaattavad, kui mättäüssäg sin-neg õnvõd da vargõssaag* kolm meest käivad ümber tema maja ja vaatavad, kuidas sinna (sise)õue tungida ja varastada. – Vt. ka *mättiis-sä*, *mättiüssä*.

mättäüütä [?] (Kett.), imper. pl. 3. p. -*ugaa* Kett. (sisse) tungida проник/ать, -нуть.

mätä Kett. K-Ahl. P M Lu Li Ra J-Must. J-Tsv. (vdjI) *Мяма* Tum., g. *mää* M Ra J I. mäda; sg., pl. rähm гной; гной в глазу; K *ku veripaizõ on, siz mätä laskõvad* kui on veripaise, siis lastakse mäda (välja); Ra *miä pühin šiskakaa sene mää välläa* ma pühiin nartsuga selle mäda (haavalt) ära; M *määd johsõvad silmissä* rähm jookseb silmist; Li *mätä rakko* mädavill; 2. adj. indekl. mäda, mädanenudгнилой; M *vizgattii ahjoo päälee, juđltii: iirilee mätä ammaz, a millõ üvä* visati (hammas) ahju peale, õeldi: hiirtele mäda hammas, aga mulle hea (hammas); P *mätä kanto* mäda känd; Ra *mätä maamunit* mädanenud kartuleid; M *oi ku neill on vana mäpizee mätä koto* oi, küll neil on vana, purumäda maja.

mätäjalka M-Set. fig. mädajalg, mädanenud jalg (seenel)гнилая ножка (у гриба); *mätäjalka persee alla isup. Obahka. Tatti* (Set. 18) mõist. istub, mädajalg perse all? – Tatikas.

mätä-napuška Ra *mätä-napušk* J-Tsv. mädavistrik гнойный прыщ; Ra *liitsaz on mätänapuškoi* näos on mädavistrikke. – Vt. ka *mätänäpukka*.

mätän/essä Lu (Li Ra) -*ess* Ra J-Tsv., pr. -ев Lu Ra J, imperf. -i Lu Ra J mädaneda, määnduda, goiskuda; rikneda гнить, сгни/вать, -ть, загни/вать, -ть; гноиться; портиться, ис-, тухнуть, про-; J *маамунад мätänessä märjes коорпõz* kartulid lähevad märjas (kartuli)koopas mädanema; J *kaivoo salvod mätänesti* kaevu rakked mädanesisid (ära); J *sütsüzüll lehod mätänävä, jäävvä va ühed rood* sügisel lehed mädanevad,

jäävad (vaid) ainult rood; Ra *sõrmi mätänäv, ep praaviu sõrm* mädaneb, ei parane; Lu *lina-niiti tsiireepää mätänep ku kahivo* linane lõng määndub kiiremini kui kanep(ine); J *männiud liha annõb märänne haizu* roiskunud liha levitab (annab) halba haisu; ■ J *männüt perz ~ mätänennü perz* peeretaja. – Vt. ka *märgetä, märketä, märtsenessä, mättiüssä, mättiüä, mätätä*.

mätän/nä Lu, pr. -ев Lu, imperf. -i Lu = *mätätä*; *puu mätänäv, a sõpa märtsenäv* puu pehkib, aga rõivas repetab; *tsippaa alki mätännä* paise hakkas mädanema.

mätänäpukka Lu = *mätä-napuška*.

mätä-napušk vt. *mätä-napuška*.

mätänõit/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← *mätänõittää*.

mätänõit/tää (Ra) -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in Ra J mädanada, lasta mädaneda; lasta rikneda v. riknema minna загнаивать, загноить, нагнаивать, нагноить, давать или дать гнить; давать или дать испортиться; J *sveežaa ailia kui va et soolaa, nii mätänõiten* kui (sa) värsket räime aga ei soola, siis lased rikneda; Ra *mätänõitin, en kattsonut perille* lasksin riknema (minna), ei vaadanud järele. – Vt. ka *märjettä, mättiütää*.

mätä-puu J-Tsv. mäda(nenud) puu гнилое дерево, сгнившее дерево.

mätäpää Lu Li Ra J fig. mädapea (valminud murakas)гнилая головка (спелая морошка); Lu *muraga ku jo on valmiz, ja meep kõltõzõssi, siiz jutõllaa mätäpää* kui murakas on juba valmis ja läheb kollaseks, siis õeldakse mädapea.

mätäsilmäne Lu rähmas silmadega (inimene) человек с гнойными глазами; *kazel inemizel õllaa silmäv määkkaav, mätäsilmäne* sellel inimesel on silmad rähmas, (ta on) rähmas silmadega.

mätäs/süssä: -süss J-Tsv., pr. -üb J, imperf. -sü J = *mätässüä*.

mätäs/süü J-Tsv., pr. -üb J, imperf. -sü J mätlikuks muutuda v. minna покрыв/аться, -ться кочками; *elä va hari ein maat, kül mätäsüb* kui (sa) ei hari (= puhasta) heinamaad, siis varsti muutub mätlikuks.

mätäsüü M seest mäda(nenud) puu дерево с прогнившей сердцевиной; *a mätäsüü sahattii algossi* aga seest mäda puu saeti halgudeks.

mätälaz K R P M Lu Li J I (Kett. Kõ) *Мятясь ~ Метась* Pal.₁ *Мéдаць* Pal.₁ Ii-reg.₁, g. -*tää* M Lu Li J I -*teä* P I. mätas; kungas, kõrgendik, (väike) mägi кочка, неровность дерна, бугорок; холм, горка; J *kehno einä lüüvve, kuza pal'to mättiit* (seal on) halb heina niita,

kus on palju mättaid; *M a lagassaa sentähhee, etti siiz leeb üvä vikastõõlla lüüvvä, mättäät kõik lutissõõb rovnõissi aga (põldu) rullitakse sellepärast, et siis on hea vikatiga niita, vaju- tab mättad kõik tasaseks; M kootsittii mättäitä lõhuti mättaid (mättakirvega); M eb õõ sitä mätässä, kuza b emo oogannu ei ole seda mätast, kus ema(ke) poleks puhanud; J konna hüppäz mättäält mättäalee konn hüppas mättalt mätta- le; Lu kõrkaa mätäz on, kutsuttii aarmakallaz kõrge kungas on (Jõgõperä lähedal), (seda) kut- suti a.; Lu rüsümä tsülä õli mättäa pääl, jõki õli väliz Rüsümäe küla oli kõrgendiku peal, jõgi oli vahel; Lu võhkjärvee mättäa pääl menimmä musikkaa Võhkjärve künkale läksime mustika- le; 2. (muru)mätas, rohukamaratükk дернина, дёрн; Lu katto õli tehtü maassa, mättäissä katus oli tehtud mullast, (muru)mätastest; M a sis ku jo tukataz, ümperikkoa kõig laadiaz mät- tääd, siz juõllaz: tsääppä on valmiz aga siis, kui juba aetakse (haud) kinni, ümberringi laotakse kõik mättad, siis öeldakse: kääbas on valmis. – Vt. ka arja-, savõõ-.*

mätäzikko vt. mättäzikko.

mätätseeles/si ~ -s Ra pudikeelel, pudinal косноязычно (картаво, шепеляво); *lahs ep saa r bukvaaz jutõlla, mätätseeless pajataz* laps ei saa r-tähte öelda, räägib pudinal.

mätätseeli Lu Ra J-Must. pudikeel (kõne- defekti v. ebaselge häälduse kohta); pudikeel(ne inimene) косноязычие или неясное произношение; человек с косноязычным или неясным произношением; Lu *tsell eb õõ ampaita, see jutõllaa pajatõb mätätseelel, sitä i kutsutaa mätätseeli* kellel ei ole hambaid, see, öeldakse, räägib pudikeelel, selle kohta öeldak- segi pudikeel(ne inimene).

mätätseeline Lu pudikeelne косноязычный; *tämä on mätätseeline; ku nõizõp pajattamaa, et saa tolkkua* ta on pudikeelne: kui hakkab rääki- ma, (sa) ei saa aru.

mätätšipõa (I) mädapaise (гнойный) narыв; *mätätšippõõb õlivan* mädapaised olid.

mät/ütä¹ J (J-Must.), pr. -tään, (sõnatüvi основа слова:) mättäa- J-Must., imperf. -täzin (kuhugi sisse) panna v. laduda v. toppida вкладывать, вложить, поме/щать, -стить, совать, сунуть; *menen maamuniit tsugunikkaa mättämää* lähen kartuleid malmpotti panema. – Vt. ka mättäa¹.

mätätü vt. mätätä.

mätüri M, g. -ii nõder, raukväeti дряхлый; *mätüri hakka, vana vattuini hakka* nõder eit, igivana eit.

mäu M interj. näu мяу-мяу.

mäugast/aa (M), pr. -aab: -ab, imperf. -ii: -i M mom. näugatada мяукнуть; *katti mäugasti* kass näugatas.

mäu/kaa M Kõ, pr. -gab M, imperf. -ki = mäuk- kua; M Kõ *katti mäugab* kass näub.

mäuk/kaa M (Lu) mäukkaa J-Tsv., pr. -ab M Lu, imperf. -ki M = mäukkaa; M *katti mäukab, kutsup katüi poikaa, õtsib õmmaa poikaa* kass näub, kutsub (kassi)poega, otsib oma poega; J *katti alki mäukkaa* kass hakkas näuguma.

mäuk/kiä M, pr. -ib, imperf. -ki M = mäukkaa; *katti mäukki* kass näugus.

mäuk/kua Lu mäukkaa J-Tsv., pr. -ub Lu mäuk- kub J, imperf. -ku Lu mäukku J näuguda мяу- к/ать, -нуть; J *katii viittä tunnõd mäukkaa?* kas oskad kassi moodi näuguda?; Lu *katii mäuk- kumin millõ tsäi läpi päässä* kassi näugumine käis mul peast läbi (= käis närvidele). – Vt. ka nüukkaa, nüukkaa, nüukkaa.

mädäla vt. metla.

määk/az Lu -õz Lu Ra J-Tsv., g. -kaa Lu J mäda- ne, mäda-; rähmane, рähma- гнойный (также о глазах); J *määköss šiška inotõb võtta tsättee* mädist nartsu on vastik kätte võtta; J *määköss tsippa* mäदानe paise, mädapaise; Lu *kazel inemizel õllaa silmäb määkkaab* sellel inimesel on silmad rähmased.

määkis/ellä: -ell J-Tsv., pr. -selev: -seev J, imperf. -seli J frekv. määgida бляеть.

määk/kiä Lu Ra J, pr. -ib Lu Ra J, imperf. -ki Lu Ra J määgida, mökitada бляеть, мекать; J *lammõz nõisi määkkimää* lammak hakkas mää- gima; J *tsene se võdn määkib õvvõz kelle* (see) tall määgib õues?; Lu *lampaad ain määkitää niku lampaad* lambad aina määgivad, naised ka, kui lähevad ühte tallu (kokku), määgivad nagu lambad (= räägivad palju läbiseigi); J *kittsi määki* kits mökitab. – Vt. ka määkättä, mö- kisä.

määk/kää ~ mäkkeä ~ -kaa P, pr. -äv: *määkäb ~ äb* kass mökitab. -ki = määkkiä; *voho määkäb* kits mökitab.

määli/ä M Lu Li Ra J -äg I, pr. -n M Lu Li Ra J, imperf. -zin Lu Li J 1. sõtkuda, muljuda, pigistada месить, по- (глину), уминать, умять, мять, по-, сжимать, сжать; J *savi piäb eestä määliä, siiz vass tämäka saad võita* savi tuleb algul sõtkuda, siis alles saad sellega savitada; J *määlip tõiss niku karu kápälõika* pigistab teist nagu karu käppadega; I *süämikko lehmä nõisi kaivomaa naizikkoa, kõikõõ jalga määli tige* lehm hakkas naist kaevama, muljus terve jala (puruks); J *elä va hooli, ni miä sinu luud määlij kakkoo* kui sa ei kuula, siis ma pigistan su luud

kokku!; **2.** painata, vaevata давить, с-; Ra *painaja õli, tuli inimiss lutissõdõmaa i määlimää* luupainaja oli, tuli inimest pigistama ja painama; **3.** väntsutada, käperdada тормошить, хватать или шупать (девушек), простор. лапять; Li *koir kääpäliikaa kõikõl viittä määlip kattia, määlib etees-takaaz* koer igaviisi väntsutab kassi käppadega, väntsutab siia-sinna; Li *elä määli minnuu ära käperda mind!*; **4.** kortsutada, käkerdada мять, по-, комкать, с-; Lu *elä määli sõppaa ära kortsuta rõivaid!*; J *lagotti enez etee määlitüü paperii l'ehoo i nõisi tsirjuttõmaa* (ta) laotas enda ette kortsutatud paberi- rihle ja hakkas kirjutama; **5.** (linu) lõugutada e. kolkida; (parkaineks kasutatavaid pajukoori) pehmitada теребить (лён); мять, по- (ивовую кору, употребляемую для дубления кожи); I *tapõppuizilla tarapmaa nee linad, määlim- mäc kolgitsaga kolgime need linad* (pehmeks), lõugutame; Li *tapõpuiõdõ pisettii piho linnaa i määlitüü lõuguti* vahele pisteti linapeo ja lõugutati; I *parkkia määliäz tapõppuilla* pajukoori pehmitatakse lõugutiga; **6.** mäletseada жевать жвачку; J *lehmed veel määlivet süüvve* lehmad veel mäletsevad; **7.** fig. vaevata, kurnata изнурять, -ить; изв/одить, -ести; J *oho-h, kui sinnua vaiv om määlinnü oi-oi*, kuidas valu on sind (ära) vaevanud!; **8.** M-Set. lüüa [?], peksta [?] бить [?]; ■ M *näd nüt ku määlib süüvvä, niku elläiz bõd sõõnnü näe*, kuidas nüüd vihub süüa, nagu pole(ks) ealeski sõõnud. – Vt. ka *moršittaa, muglia, muljua, murittaa, murjata, murjoa, murjuta, murrõlla, mäglä, märehel- lä, märehtiä, märehtää, märestellä, märestii, müllätä.*

määliätä Li, pr. -än, imperf. -zin muljuda, pigistada, mudida мять, по-; сжимать, сжать; *karu tätä kõvassi määliäz* karu muljus teda kõvasti. – Vt. ka *muljua, murjuta.*

mäännü/d J-Tsv., g. -ü J inetu, ilge, solvav (sõna kohta) безобразный, гнусный, оскорбительный (o слове); *kui süi tõhtizid izällez jutõll mokoma mäännüü sõna* kuidas sa julgesid oma isale öelda sellist inetut sõna? – Vt. ka *märännü.*

mäännü/z Li, g. -hsee mädanenud koht puul прогнившее место на дереве.

määntlä vt. *metla.*

määre- vt. *määrä-*.

määrä (Lu) -r J-Tsv., g. -rää Lu J mõdt(ühik); määr мера; J *võtamm määressi kahmõloo de nõizõmm mittama, mõnt kahmõloa javoa pel- dikkoz on* võtame mõõduks kamalu ja hakka- me mõõtma, mitu kamalutäit jahu kehikus on; Lu *üli määrää on varma* on ülemäära paks; J

elä juu üli määrää, põkkõõd ära joo ülemäära, sured viinasurma! – Vt. ka *üli-*. – Vt. ka *meera, mõõtto, mõõttu.*

määräin J-Tsv. adv. (millegi) võrra, (mille- gi) jagu примерно (в); *kottis tait on neldikoo määräij kagraa* kotis on vist setveriku jagu kaeru.

määräm/ättü: -ett J-Tsv. adv. määratu(lt), väga безмерно, очень; *määrämätt pal'lo* määratult palju; *määrämätt vähä* väga (määratult) vähe.

määräto: -etõi J-Tsv., g. -ätoi: -etõi J **1.** adj. määratu, väga suur огромный, громадный; **2.** adv. määratu(lt), väga безмерно, очень; *määretõi suur iniminn* väga suur inimene; *määretõi suur mahsu määratu suur maks; määretõi vähä* väga vähe.

määrätöin: -etoin Ra, g. -ättõmaa = määrätõi; **1.** adj.; **2.** adv. määretöin suur tsivi määratu suur kivi.

määrätüä Ra -et J-Tsv., pr. -ään ~ -än J, imperf. -äzin: -ezin J (ära) mõõta, (kindlaks) määrata измерять, -ить; определять, -ить; J *määräm, pal'lo ko tuõb ehnee pääle veejõ kagra magazinasõd* määrame (kindlaks), kui palju kaera inimese kohta tuleb viia magasiaita.

määzä: -z J-Tsv. adv. mädas; rähmas (наречие в форме ин-а от *mätä*) *silmed määz niku vanall koirõll* silmad rähmas nagu vanal koeral.

määttala vt. *metla.*

määttalavarsi Kõ luuavars метловище.

määttla vt. *metla.*

määtsit/tää (J), pr. -än, imperf. -in piinata мучить, мять, по-; *kui minnuu lüütii, määtsitettii* (linamuinasjutust:) kuidas mind peksti, piinati. – Vt. ka *mookata², morittaa, muukata, muutšittaa, muutšitõlla.*

määttüssä: -tüss J-Tsv., pr. -üv J, imperf. -tü J = määttüä; *maamunad määttüsti kooppõz* kartulid läksid (kartuli)koopas mädanema.

määttüü J-Tsv., pr. -üv J, imperf. -tü J rikneda, roiskuda; mädanema minna; mädaneda портиться, ис-; тухнуть, про-; сгнивать, -тъ; загнивать, -тъ; *kana-muna om määttünnü* kanamuna on riknenud.

määttü P Lu (Kett. K-Ahl. M Kõ Ja-Len. J) *mätä/tä* Lu, pr. -nev K P Ja Lu, imperf. -ni P M Kõ Lu -nii Kett. M mädaneda, määnduda, kõdunedu, pehastada, pehkida, repetada гнить, с-, гноиться; P *valoza lehod mätänevät tsii- riep* sõnnikus kõdunevad lehed kiiremini; P *mätännüt kanto, siäl on kõvakuorõd i tõukko- maod* pehkinud känd, selles on kõvakuorikud (putukad) ja tõugud; Lu *vana maja on mäännüv* vana maja on mädanenud (~ määndunud); Lu *mäännü maamuna* mädanenud kartul. – Vt. ka

märgetä, märketä, märtšenessä, mätänessä, mätännä.

määttütää M -tä J-Tsv., pr. -än M -en J, imperf. -in J = mätänöittä; M *kusuri lahsi määttütäp kõikk aluspoduška* kusur laps määndab kõik aluskotid; J *määttütetti lihad ilm soola* lasti liha ilma soolata riknema minna.

möd vt. möö¹.

möi P mööda, piki по, вдоль; *brod'ib metsii möi* hulgub metsi mööda. – Vt. ka möö², möötää, müütele, müüteli, müütällä.

mökisää: -sä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J = mökössä; *laa siä jovvud ahtaall teell vas-saa, miä sinu mökisen satu* sa kitsal teel vastu, (siis) ma kägistan su (ära).

mökisä: -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J 1. määgida, mökitada бляеть, мекать; *noh, siä jo kuile vohoo viittä algöd mökiss noh*, sa hakkad juba nagu kitsse moodi mökitama; 2. fig. promiseseda, mögiseda бормотать; *mitäle mökizi pajatta, miä n saanu arvoa mögises* midagi rääkida, ma ei saanud aru; 3. fig. toriseda, pahandada ворчать, бурчать; *hülgetka pelamöss, lahzöd, izäz jo alki mökiss* lakake müramast, lapsed, (teie) isa hakkas juba torisema. – Vt. ka *muhisa, mäkättää, määkiselä, määkkiä, määkkää, mömisä, mömmöä, mömmöössä, mühisä*.

mököli Li, g. -ii mökutaja, venimus, käpard rastaapa, мямля; *siä ödt kui mököli* sa oled nagu mökutaja; *niku mököli, vödnoin inemin* nagu venimus, aeglane inimene. – Vt. ka *mämli, mämlä*.

mökösää: -sä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J (surnuks) kägistada душить, за-, у-; *mettsez om mökösetü kupts* metsas on kaupmees (surnuks) kägistatud. – Vt. ka *mökissää*.

mökötää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J mökutada, kohmerdada, venitada мешкать, копать. – Vt. ka *mämlitellä, mämlittää*.

mölinä K-Ahl., g. -ää (orig.: ramande).

mölisä M (Kett. K-Ahl.) *möl'issä* Lu -ss Ra J-Tsv., pr. -zen Kett. M Ra J *möl'izen* Lu -sen K-Ahl., imperf. -zin Ra J 1. möliseda; joriseda, (häälekalt) nutta, tõinata мычать, орать, реветь; (громко) plakata; Lu *vazikka möl'izev* vasikas möliseb; M *lehmä möl'izev i räägav suuröl äälel* lehm möliseb ja röögib suure häälega; J *mitä siä mölized niku vazikk* mis sa mölised nagu vasikas!; J *tusk oñ kuunöll lahsijö mölizemiss* kurb on kuulata laste nutukisa; Kett. *aina mölizev itkõa* aina tõinab (joriseb nutta); 2. fig. lobiseda, ladrata, möliseda болтать, тараторить; Ra *ep piä ühtpäätä ain möliss* ei tohi alata aina ladrata; Ra *mölizi kui*

mölö-vazikka mölises nagu mölavasikas. – Vt. ka *mölätä, mömmöttää, mülätä*.

möllätä P M (Ra), pr. -än P Ra, imperf. -zin P 1. tormitseda, möllata, rassida бушевать, раз-; налe/гать, -чь (на работу); P *tuuli möllääv* tuul möllab; Ra *möllääp tüütä tehä* möllab tööd teha; 2. sasida трепать, рас-; M *möllättü pää* sasipea (sasitud pea). Vt. ka *mullata*.

möllü M, g. -üü möll суматоха.

möllätä M (Ra J-Tsv.) *möl'ätä* Lu, pr. -ään: *möllään* M -lään Ra J *möl'ään* Lu, imperf. -äzin: *möl'äzin* Lu 1. ammuda, möögida мычать; M *vazikka möllääv* ~ Lu *vazikka möl'ääv* vasikas möögib; 2. fig. lobiseda, ladrata, vadrata болтать, тараторить; Ra *möllääp pajatta, jutt on löppömötta* latrab rääkida, jutt on lõputu; J *ai mi jutuköz inimin, möllääp pajatta väsumett* oi missugune jutukas inimene, vatrab väsimatult rääkida. – Vt. ka *muukkia, mölisä, mömmöttää, mörisä, mörnää, mörätä, mülisä, mülätä, müütsiä*.

mölö-vazik/ka Ra -k J-Tsv. 1. fig. tõinaja, tõnija, jorupill реву́н, реву́нья, ре́вушка-коро́вущка; J *mölizeb itka, niku mölö-vazikk* tõinab (joriseb nutta) nagu jorupill; 2. fig. lobamokk, murd. mölavasikas болтун, пустомеля; Ra *mölizet kui mölö-vazikka* mölised nagu mölavasikas.

mömlisä: -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J 1. toriseda ворчать; 2. promiseseda бормотать. – Vt. ka *muhisa, mökisä, mömmöä, mömmöössä, mühisä*.

mömmö Li, g. -öö (maskeeritud) jõulusant, pulmatola жне. ряженный (на святках, на свадьбе и т. д.); *siäl öltii üvät pulmad, siäl sai kõvassi nagraa, siäl öltii pal'lo sõppõstu mömmössi* seal olid toredad pulmad, seal sai kõvasti naerda, seal olid paljud end pulmatolaks riietanud; *vesiristann tsäütii mömmöd, tsäütii taloja müü, laulamaz i tanttsimaz* kolmekuningapäeval käisid jõulusandid, käisid talusid mööda laulmas ja tantsimas.

mömmöttää J -tä (J-Tsv.), pr. -än: -en J, imperf. -in 1. mömiseda (karu kohta) урчать, рычать (о медведе); *karu mömmötes* karu mömiseb; 2. fig. lobiseda, ladrata, vadrata болтать, тараторить; *piä šokk-luit tšiin, elä aim mömmöt* pea lõuad (kinni), ära aina vatra! – Vt. ka *märisä, mölätä, mörisä, mülätä*.

mömmölä J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J promiseseda бормотать; *en saanu arvoa, mitä tämä mömmös pajatta* ma ei saanud aru, mida ta promises rääkida. – Vt. ka *muhisa, mökisä, mömisä, mühisä*.

mömmöössä: -ss J-Tsv., pr. -ön ~ -n J, imperf.

-özin: -zin J = mömmöä; *nii mömmöp pajatta, jot mittäit ei saa arvoa* nii pomiseb rääkida, et ei saa midagi aru.

möml/ö P Ra, g. -öö koll. (laste)hirmutis быка, пугало (детское); Ra *heittuetä lass, elä idgö, mömö tuõv* last hirmutatakse: ära nutsa, koll tuleb; P *elä mene, siell on mömö viez* ära mine, seal on koll vees.

möri/sä Kett. P -ssa Lu (Ra) -ss J-Tsv. -ssäg (vdjI), pr. -zen Kett. P Lu Ra J, imperf. -zin J 1. möriseda, mömiseda, möirata (karu kohta) урчать, рычать, реветь (о медведе); J *mörizeb niku karu* möriseb nagu karu; 2. ammuda, möögida мычать; Ra *lehmäd mörissää* lehmad ammuvad; 3. fig. lobiseda, ladrata, vadrata; luisata болтать, тараторить; зав/ираться, -раться; Lu *ku tšen petteev, jutõllaa: mitä siä mörizeb* kui keegi valetab, (siis) öeldakse: mis sa luiskad! – Vt. ka *muukkia, märisä, märästää, märätä, mölisä, mölätä, mömmöttää, mörnää, mörätä, mülisä, müläätä, müütsiä*.

mörnä/tä Lu, pr. -än Lu, imperf. -zin Lu hüüda, hõigata; karjuda, röökida клик/ать, -нуть; кри/чать, -кнуть; орать, за-; *peremes tuli kottoo, mörnääv perenaizõl: avvaa väräjä avõ* peremees tuli koju, hüüab perenaisele: tee värav lahti!; *repo mörnäap suõlõ: joos tsiirepää* rebane hüüab hundile: jookse kiiremini!; *lahs mörnääv* laps röögib (nutta). – Vt. ka *mõlisa, märisä, marnää, mölisä*.

mörn/ää Lu (Li Ku), pr. -än Lu Li Ku -en Lu, imperf. -in Lu Li 1. hüüda, hõigata; karjuda, röökida; kõmistada (jämeda häälega) клик/ать, -нуть; кри/чать, -кнуть, орать, за-; Lu *piäb mörnää kõvõpassi, kaukõrpõll kuuluuv* tuleb hüüda kõvemini, (siis) kuuldub kaugemale; Lu *süämizää kõvassi mörnäb minuu päälle* vihaiga karjub kõvasti minu peale; Lu *elä mörnä, sinnua tsenni ep peltšää* ära (tühja) karju, sind ei karda keegi; Li *nii pal'lo mörni, što ääli nõisi kärizemmää* nii palju röökis, et hääll hakkas kärisema; Lu *itkuri lahz mörnäb aina* nuttur laps röögib aina (nutta); Lu *siä mörned niku astjaa põhjassa* sa kõmistad nagu astja põhjast; 2. möriseda, möirata (karu kohta) рычать, реветь (о медведе); Ku *ja its ain mörnäp kovassa karu* ja karu ise aina möirgab kõvasti; 3. ammuda, möögida мычать; Ku *a ko tuli keväv, siz lehm mörni lääväv, süvvä tahto* aga kui tuli kevad, siis lehm ammus laudas, tahtis süüa; 4. (valjusti) häälitseada, laulda, vinguda, huigata, siristada jne. (lindude, rohutirtsude kohta) подавать голос, петь, свистеть, щебетать, стрекотать, чирикать, трещать и т. д. (о птицах, о кузнечиках); Li *kiivlikka, mussa lintu, valkaa*

rinta, ku lennäp siz ain mörnäv kiivitaja, must lind, valge rind, kui lendab, siis aina häälitseb; Lu *ku böõ kauga vihmaa, sis sakkõli mörnäv vihmaa, sis tuõb vihmaa* kui kaua pole vihma (olnud), siis vihmakull vingub vihma, siis tuleb vihma; Lu *hüüpiäz mörnäv üüllä* öökull huiakab öösel; Lu *roholinnud mörnäved* rohutirtsud siristavad. – Vt. ka *muukkia, mölisa, märisä, marnää, mörisä, mörätä, mülisä, müütsiä*.

mör/skü Ra, g. -zguü = mürskü; *mörskü ilma* rajuilu.

möraht/ää Lu -ääg (I), pr. -ään, imperf. -iin: -in Lu 1. ura(h)tada, mörahtada, möiratada рыкнуть; I *tämä vaattõ minu pääle, mörähti i lähsi metsää illekkootõ* (= hunt) vaatas minu peale, urahtas ja läks aeglaselt metsa; 2. käratada прикрикнуть; Lu *sõtaherra mörärähti sõtamehele: elä pettee* ülem käratas sõdurile: ära valeta! – Vt. ka *märähtäässä, mürähtää?*

mörähtää/ssü Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin Lu = mürähtää?

mörä/tä M, pr. -äv: mörrääv M, imperf. -zi = müütsiä; *vazikka mörrääv* vasikas möögib.

mör/ü Lu Ra J-Tsv., g. -üü ~ -ü J 1. kisa, kära, lärm шум, гам; J *suimõll mokom mörü, jot ep kuulu, mitä pajatõta* (kogukonna) koosolekul on niisugune kära, et ei ole kuulda, mida räägitakse; Lu *müü kuulimma, siäl õli suur mörü* me kuulsime, (et) seal oli suur lärm; 2. ammumine, möögimine мычание; Ra *lehmäd joostii mörükää õnvõõsõõ, taitaa mitä heittüsti, mörissää* lehmad jooksid ammumisega (sise)õue, vist ehmusid millestki, ammuvad; 3. J-Tsv. torm, raju буря. – Vt. ka *mörskü, mürskü, müri*.

mörü-ilma: -m J-Tsv. torm(iilm), tormine ilm шторм, буря; *kujall mokom mörü-ilm* väljas on selline torm.

mörük/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J tormine, rajune бурный.

möö' Kett. K M Kõ S Lu J (Al. Len. Set. R) müö K R U L P V Po müö Po müü Lu Li J I Kl Ku möö J-Must. *mäd ~ möd ~ met ~ me* Kr *Mõõ* Pal.₂ K-reg.₂ *Me* Pal.₂ *Mu* Pal.₂ li-reg.₁, g. *med' / -d'ee* Al. Len. K R U P M Po Lu Ra J I -d'ie V -d'ie K L M S Po J I -ee K-Ahl. -jee Kett. K P I -je J-Must. *meijjee* Lu Li -jee Lu Li J -je P Lu Ku -e Lu-Must. *mejje* Set. Lu Ku *meggi ~ megjgi* Kr meie, me мы; M *möö õlõmma kõik vad'akod* meie oleme kõik vadjalased; Lu *sünnid on kõig meiz, eb õõ metsää puiz* vs. patud on kõik meis (endis), ei ole metsapuudes; Lu *kõikii meijjee piäv tehä tüütä* kõik me peame tegema tööd; J *med'ee böõ suutia näd'ee eloa* me ei pea nende elu üle kohut mõistma; K *paab med'jed*

makaamaasõdõ paneb meid magama; M *meil tämmäakaa on üvä soppu* meil temaga on hea läbisaamine; J *med'd'e kõhass võitt õll rauhõz, müü ted'd'e pääle emme mee kaipama* meie poolest võite olla rahus, meie teie peale kaebama ei lähe; J *med'd'ee tšehzell jutõll* meie vahel (= omavahel) öeldes; J *med'd'e kautt (~ meitsii)* meie kaudu, meilt ~ meie juurest läbi; J *saunas põlõtõttii pärettä enne meit i rihes tooz* saunas põletati peergu enne meid (= vanasti), ja toas samuti; J *med'd'e põlvõ aik* meie kaasaeg (meie põlvkonna aeg); M *sikojõõ karjuššia meil bõllu* seakarjust meil (= meie kandis, meie külas) polnud; M *tšämmelsoo on meiltä litši, ühs virstla väliliä* Tšämmelsoo on meie (= meie küla) lähedal, üks verst (on) vahet; J *meijjee paikkõz kõnsaa eväd õdõ varid ilmõd* meie kandis ei ole kunagi sooje ilmu; J *med'd'ee pooliin* sinne, meie kandist pärit; I *med'd'e maarä* ussimaarjapäev (meie maarjapäev, meie küla püha); ■ (liitunult järgneva eitusverbi või possessiivproonomeni v. noomeniga в составе композиты:) P *dabušnikka pajatti meilie kaaskoi, etti müömä nukkuiss makaamaa* hobusekarjus rääkis meile muinasjutte, et me ei uinuks magama; I *kase bõõg med'd'emä, kase bõõm med'd'e* see (pruut) pole meie oma, see pole meie (oma); Lu *meitsülää meez* meie küla mees. – Vt. ka *mõõse*.

möö³ Kett. K P M Kõ S Lu J vđj I müö K U L P M Kõ müö Po müü K Lu Li Ra J I Ku 1. mööda, piki по, вдоль; I *teetä möö meev* läheb mööda teed; L *tämä sõvvab vettä müö* ta sõuab mööda vett; Lu *jõvikkaal on pitsäd varrõd ja hoikad, tämä kazvõn maata müü* jõhvikal on pikad ja peened varred, ta kasvab maadligi (maad mööda); I *risit tehtii uhsia müü* ristid tehti uste peale; Lu *roznošikat tšäütii tšüljijä müü müümäs kõikkõlais tavaaraa* rändkaupmehed käisid külasid mööda kõiksugust kaupa müümas; J *inēmized ettsiväd appia doxtorii müü* inimesed otsivad abi arstide käest (arste mööda); K *lahzõd eliväd lidnoita müö, sinne i jäiväd* lapsed elasid linnades (linnu mööda laiali) ja sinna jäidki; L *siltaa müö ovad luud* luud on põrandal (põrandat mööda laiali); Kõ *mõnikkaav mehet parrat püssüä korsazivad nurkkõi möö* mõned mehed, habemed püsti, norskasid nurki mööda; 2. vastu, mööda по; K *potšitõttii, annõttii viinaata i õlutta, i niskaa müö annõttii, ku tahõd* kostitati, anti viina ja õlut, ja (ka) vastu kukalt anti, kui tahad; I *jalkoilla annõttii pañkõjõd müü i vesi valaujõ maalõdõ* (pulmakomme:) anti (= löödi) jalgadega vastu pangesid ja vesi valgus maha; K *tämä võtti tširvee i lõõp sitä sammass möö* ta

võttis kirve ja lõõb vastu seda posti; Kõ *koira kraappi seinää möö* koer kraapis seinä (mööda); 3. järgi, järele, mööda, kohaselt, vastavalt по, согласно (чему-либо); M *sis pantii soolaa makkuu möö* siis pandi maitse järgi soola; P *jumal anti mind'jaa meeltä möö* jumal andis meelepärase minia (andis minia meele järele); Lu *tämä sai entä müü tehä* ta sai oma tahtmise järgi teha; I *kase hartšsu eb õlg [= õlõg] minnuu müü* see toit ei ole mulle meele järele; L *õpõta entäz müö* õpeta enese järgi; Kõ *suvi meep talvõa möö* suvi käib (= suve ennustatakse) talve järgi; Lu *kantõa müü i võsa* vs. kännu järgi on ka võsu (= käbi ei kuku kännust kaugele); M *meessä müö i hattu* vs. mehe järgi on ka müts; M *tunnõd linnuu laulua müö* vs. lindu tunned laulust; P *mie näin silmii müö, etti tämä pettelev* ma nägin silmadest, et ta valetab; M *äältä möö õtsis* hääle järgi otsib; P *sis keräjäät kõikkõsõisõivad äärezä räättüä müö* kõrval seisid siis kõik kerjusend reas; Lu *utšit'el'a tšäi süümäz škol'nikkojõd taloz* voo ruua müü, ni ku karjušši voo rolla on kooliõpetaja käis söömas õpilaste kodudes (talude)s kordamööda, nii nagu karjus käib korda (on korral); K *karjušši tšäüs ümpär karjaa päivää möö* karjus käis ümber karja päripäeva; ■ M *postia möö lähätän* saadan posti teel; P *tšäsi müö saatõttii dengõi* käest kätte saadeti raha (edasi); (noomeniga liitunult в составе композиты:) P *satsaakaa sõdõttii, päätämüö rad'd'ottii* rl. s-ga (= tuurataoline riist) sõditi, vastu pead raiuti. – Vt. ka *mõi, mõõtää, müütele, müüтели, müütällä*.

mööhepii K müühe/pi Li Ra -p J-Tsv. hiljem позже, позднее; J *siä tulit kõikkaz müühep* sina tulid kõige hiljem; Li *muna tehtii varõpõ i müühepi* kartulid pandi maha kord varem, kord hiljem (varem ja hiljem).

mööhepää K = mööhepii; ku tševäännä ühee päivää tšülväd mööhepii, sis sütšüzünnä näтели mööhepää nitäv kui kevadel külvad ühe päeva hiljem, siis sügisel lõikad (vilja) nädala hiljem.

mööhä Kett. K-Ahl. M I müü/hä Lu Li -h J-Tsv., g. mööhää: -hä J 1. hiline поздний; J *kahõsa tunnia oomnikkoa tšüläz jo om müüh aik* kell kaheksa hommikul on külas juba hiline aeg; I *mööhä õhtago* hiline õhtu; J *tuõ tšäümä, va müühepell aika, siiz miä leej kotonn tule külla* (käima), ainult hilisemal ajal, siis ma olen kodus; J *siä tulit kõikkaz müühep, semperäss õdõtši müühep tõiisiit* sina tulid kõige hiljem, sellepärast oledki teistest hilisem; 2. subst. hiline aeg позднее время; J *kuza siä, polunošnoi, nii müühässaa häülüzi* kus sina, õõhulgus (kesk-

õine), nii hilise ajani hulkusid?; I *miä en ehig mennäg*, *mööhä tuõv* ma ei jõua minna, hiline aeg tuleb kätte.

mööhässi: *mööhässi* P hiljaks (наречие в форме транслатива от *mööhä*); *jäin mööhässi*, *võtti tõin senie kõhaa* jäin hiljaks, teine võttis selle koha (ära).

möölhää M Kõ Ja I -*hää* S -*hää* J-Must. *mööh/hää* K P -*ää* L *müü/hää* Lu J -*hää* Lu Ra J -*hää* J hilja поздно; Kõ *tulin mööhää koitoo* tulin hilja koju; S *omenia kaivõttii kunniz nätsi omena*, *nii mööhhää* kartuleid võeti, kuni (veel) nägi kartulit, nii hilja (= hilise ajani).

mööse: *mööse* L meie ju ведь мы, мы же; *mööse tulõmma naisiikaa* meie ju tuleme (oma) naistega. – Vt. ka *möö*¹.

möötäpäivää J-Must. *müütäpäivää* Ra adv. päripäeva по солнцу; Ra *müütäpäivää väännetii* keerati päripäeva.

mööltää M -*tä* K M Kõ Lu-Len. J-Must. -*te* ~ -*t* J-Must. *müütää* K L P Kõ-Len. -*ää* P -*ä* L *müütää* Lu Li Ra J-Tsv. I Ku -*tä* Lu Li Ra J I -*te* Lu-Len. -*d* Li Ra **1.** mööda мимо; M *elä puutu kehnoosõõ inehmiisee*, *ku võit terpiä*, *parab mee möötä* ära puutu halba inimesse, kui võid kannatada, parem mine mööda; J *jõvvut kõns müütää menemä*, *tuõ han tsäümä* (kui) juhtud kunagi mööda minema, tule ometi külla (käima); M *miä meinin peenee tsasovnaa möötää* ma läksin väikesest kabelist mööda; P *uomniiz varai piti mennä müütää kalmoiss* hommikul vara tuli surnuaiast mööda minna; I *müütä petäjää kõitsti tsülä tsäüsi* kogu küla käis (sellest) männist mööda; J *kase voosi on saatõttu müütää* see aasta on mööda saadetu; J *seiskaa kunis tormi läheb müütä* seiske, kuni torm möödub (läheb mööda); **2.** mööda, piki по, вдоль; Lu *jänez johsi jäätä müütä*, *kiper-teli teetä müütä* rl. jänes jooksis jääd mööda, tilberdas teed mööda; Li *tõkkõi müütä men-nää üli* purret mööda minnakse (ojast) üle; Lu *sko/nikat tsäütii taloja müütää* kooliõpilased käisid talusid mööda; Li *mantsikkaad suvataa kazvoa mäe veeroiz*, *mäe veeroi müütä* maasikad armastavad kasvada mäeveerudel; **3.** vastu, mööda по; Li *tsimautti pääätä müütä* virutas vastu pead; **4.** järgi, järele, mööda, kohaselt, vastavalt по; Li *sis poikanõ meni eez ja sis takkaa tsülvejä taas sihee poigaa jältsii müütä tsülvi* siis poisike läks ees ja siis külva ja külvas taga taas sinna poisi jälgede järgi; Ra *tämää müütää böllu süümin* toit polnud tema meele järele (tal-le meelt mööda); Ra *saap pelata vaikko mõnt entseä rätää müütä* saavad (saab) mängida kas või mitu inimest kordamööda; Lu *menim-*

mä üvvää ilma ja müüte tuulta läksime ilusa ilmaga ja pärituult. – Vt. ka *möi*, *möö*², *müüte-le*, *müüteli*, *müütällä*.

müet vt. *möö*¹.

mügläu/ssä Li, pr. -*v* Li, imperf. -*zi*: -*z* Li kortsuda, kagarduda, käkruda мяться, по-; комкаться, с-. – Vt. ka *murjaussa*, *murjau-ta*.

mügrü/n J-Tsv., g. -*zee* J muttiderohke изобилующий кротами (прилагательное от *mügrä*); *mügrüin maa* muttiderohke maa.

mügrilä J-Tsv., pr. -*n* J, imperf. -*zin* J (mulda) kobestada; (mullas) tuhnila v. siblida разрых-лять, -ить, рыться (в земле); *mitä peenjkõroi mügrivõ* – *nõizõn kapussa* issuttõma miks sa peenraid kobestad? – Hakkan kapsaid istutama.

mügrä P M Kõ Lu Ra J-Must. (Kett.) -*r* J-Tsv., g. -*rää* P M J -*reä* P **1.** mutt крот; Ra *mügrä ajab maata* mutt ajab mulda (üles); P *tsülää-kaa lagottaass mügrää nõsõttu pezäv* (kogu) külaga aetakse mutimullahunnikud laiali; M *mügrää ajõttu* mutimullahunnikud; P *mügreä nõsõttu* mutimullahunnik; Lu *maa mügrä* mutt; **2.** Lu *mügrä*, vesiroott водяная крыса; **3.** mutimullahunnik кротовая горка; J *mügr on ajan-nu kõig maa mügrää* (~ *mügräsee*) mutt on ajanud kogu maa (muti)mullahunnikuid täis. – Vt. ka *maa-*.

mühisä (P) -*ssä* (Ra), pr. -*zen* P Ra, imperf. -*zin* **1.** pomiseda, pobiseda бормотать, бубнить (себе под нос); P *tämä mitäid ep pajata*, *niku müttisä*, *izeenelliez mühizev vaitõõ* ta ei räägi midagi, (on) nagu tumm, pobiseb vaid endamisi; **2.** muiaata, muhelda, endamisi poolihääli naerda усмех/аться, -нуться, посмеиваться (про себя); Ra *mitä sie mühizev*, *a ize mittää ed juttõõ* mis sa muigad, aga ise ei ütle midagi; P *meni nurkkaa*, *mühizev nagrav* läks nurka, naerab endamisi. – Vt. ka *muhisa*, *muikisõlla*, *muikõhtõlla*, *mõkisä*, *mõmisä*, *mõmmõä*, *mõm-mõössä*.

mühkiä (P), pr. -*in* P, imperf. -*kizin* muiaata, muhelda усмех/аться, -нуться; *mitä siä mühid nagrav* mis sa muheled naerda? – Vt. ka *muhisa*, *muikisõlla*, *muikõhtõlla*.

mühähtellä P, pr. -*en* P, imperf. -*in* frekv. muhelda, naeratada усмехаться, улыбаться; *pikkarain lahs algab mühähtellä* väike laps hakkab (juba) naeratama. – Vt. ka *muikõhtõlla*.

mühähtlää (P Ra), pr. -*ään*, imperf. -*iin*: -*in* P Ra muhatada, muiaatada, (korra)ks naeratada; tasakesi naerma hakata усмехнуться, улыб-нуться, (потихоньку) посмеяться; Ra *se*

mitälee mähähti, taitaa on üvä meeli see mille-gipärast muhatas, on vist hea meel; P *mähähti nagramaa* hakkas tasakesi naerma. – Vt. ka *muhahtaa, muhahaassa, muhastaa*.

mükkülä vt. *kükkülä*-.

mükkülä-müllü (Li) kukerpall кувырок; куврыканье; *nõizõmm laskõa mükkülä-müllüä* hakkame kukerpalli laskma.

müli/sä (K-Ahl.), pr. -zen: -sen K-Ahl., imperf. -zin = müütsiä.

mülle vt. *müllä*.

müllii-mällii: *müllii-mälli* Ra = *murš-marš*; *kõik on mülli-mälli vizgõttu* kõik on pilla-palla (lajali) visatud.

müllin J-Must.: *müllin mällin* (Must. 175) pilla-palla.

müllin-mällin Lu Li = *murš-marš*; Li *kõig õllaa müllin-mällin, siivamatta* kõik on pilla-palla, koristamata.

müllis/ellä: -ell J-Tsv., pr. -selen: -seen J, imperf. -selin J frekv. ← *müllissää; tšen ni itkõgo, naizõd nepreme-nno algõta uuliit müllisell* kes ka ei nutaks, (aga) naised hakkavad tingimata huuli torutama (= kaasa nutma).

müllis/sää: -sä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J (huuli) torutada v. prunditada v. krimpsutada надуть или кривить (губы); *jo mülliseb uuliit, para-iko itku leep plattsiz* juba torutab huuli, otsekohe on nutt lahti (plattsis).

müllä: -e J-Tsv., g. -ää J I. *kära, müra шум; 2. rüsin, möll сумагоха; lahsijõ segaz mokom mülle, jot et saa arvoa, tšenee tšäet, tšenee jalgõd* lastel (laste seas) on niisugune möll, et (sa) ei saa aru, kelle käed, kelle jalad.

mülläri K-Ahl. Lu Li Ra -eri M Li J-Tsv. I, g. -ärii: -erii J mölder мельник; *J mülleri javot-tõd* mölder jahvatab.

mülläs/sä (J-Tsv.), imper. pl. 2. p. -ka J = *mür-rätä*.

müllätä Ra (J) -äte Ra -et J-Tsv., pr. -ään Ra J, imperf. -äzin Ra -ezin Ra J I. hullata шалить, баловаться; Ra *pelattii ja müllettii õlkiiz* mängiti ja hullati õlgedes; Ra *lahzõt ko müllätää, et saa tolkkua, tšenee tšäed, tšenee jalgõd* kui lapsed hullavad, (siis sa) ei saa aru, kelle käed, kelle jalad; J *elka tü mülletka pelat* ärge te hullake!; 2. (tüdrukutega) hullata, (tüdrukuid) käperdada хватать или щупать (девушек), простор. лапать; Ra *poigat tüttöi müllätää, a tüttöd va kall'utaa* poisid hullavad tüdrukutega, aga tüdrukud vaid karjuvad; 3. tuuseldata, sakutada трепать, по-, теребить, по-; J *viska tätä maalõd de müllää üvässi* pane ta maha ja tuuselda hästi läbi. – Vt. ka *muglia, mullata, määlä, mürrätä*.

müll/äässä: -ässä (J-Tsv.), pr. -ään J, imperf. -ääzin: -ezin J = *mürrätä*.

müll/ü¹ K P M S Lu Li Ra J I (R Kõ Ja Ku) Мюллу Tum., g. -üü P M Lu Li J veski мельница; Lu *müllüzä javõtaa vil'laa* veskis jahvatatakse vilja; J *kattsahata, tšäüp ko müllü ümper* vaata (korraks), kas (tuule)veski töötab (käib ringi); Kõ *sõta-aikaa müllüv õlivav kõik rikottu* sõja ajal olid veskid kõik purustatud; Lu *tšen pal'lo vettä juuv, jutõllaa: vesi müllüv rikov* kes joob palju vett, (sellele) öeldakse: vesi lõhub veskid (ära); J *müllü siipi* (tuule)veski tiib; J *müllü tšivi* ~ Lu J *müllüü tšivi* veskikivi; J *müllüü vollen* veskivõll; (tuule)veski tiivavõll; J *tšikorid on javõttu koffi müllüll* sigurid on jahvatatud kohviveskiga; ■ Lu *mitä siä, tühjä müllü, ain pajata* mis sa, tatraveski (tühi veski), aina räägid! – Vt. ka *elektre-, javo-, kohvi-, koto-, paaru-, tšäsi-, tuuli-, vesi-*.

müllü² vt. *kukkõr-*, *mükkülä*-.

müllükruuga J-Must. (tuule)veski pea e. müts шатёр, крыша ветряной мельницы.

müllülee M adv. = *müllüü*; *pannaz rüiz värttsii, viijaz müllülee* pannakse rukis kotti, viiakse veskile.

müllünik/ka Lu (Ra), g. -aa veskiline помолец, помольщик; Lu *müllünikka tuli kottoo* veskiline tuli koju.

müllüzä I -z P J Ku adv. veskil на мельнице; J *enne tšäütii müllüz* ennemalt käidi veskil; I *miä õllii müllüzä, javozii rüüssä* ma olin veskil, jahvatasin rukist; Ku *se meez muvval eb oo käüd, ko müllüz da pajaz* kk. see mees ei ole mujal käinud kui veskil ja separajas.

müllüvulli J-Must. (tuule)veski tiivavõll (veski ülaosa läbiv võll, mille külge kinnituvad veskitiivad) вал, к которому крепятся крылья ветряной мельницы.

müllüü K R Kõ Li I adv. veskile на мельницу; R *menin müllüü, javõn javai* läksin veskile, jahvatasin jahu; Li *veen müllüü kahs kul'laa ruissa, javan javossi* viin veskile kaks kotti rukist, jahvatan jahuks; Kõ *sõta-aikaa ep pääznü müllüü* sõja ajal ei pääsenud veskile. – Vt. ka *müllülee*.

müllüü/see S -ie P adv. = *müllüü*; S *kõds piti mennä, mentii müllüüsee i javov javõttii* kui pidi minema, (siis) mindi veskile ja jahvatati jahu(d).

müllätä: -täg (I), pr. -än, imperf. -zin lobiseda, ladrata, kõnek. mulada, mula ajada; luisata болгать (вздор); тараторить; завираться, -раться; *eläg müllääk siinä, meek pois* ära aja siin mula, mine minema! – Vt. ka *mölätä, mömmöttä, mörisä*.

müntti (R-Reg.), g. -ii münt монета; *kuluvat ne kulta müntit* (Reg. 29) rl. kuluvad need kuld-mündid. – Vt. ka *kulta-*.

mür/nä: -n J-Tsv., g. -nää J mürin гром, грохот.

mürisä M -ssä (J), pr. -zen M J, imperf. -zin mõniseda, mõriseda; jõriseda урчать, рычать; бурчать, бубнить; J *mürizep ku vana karu siäl mõriseb seal nagu vana karu*; M *mitä nüd mürizep* mis sa nüüd jõrised? – Vt. ka *murisa, mürisä, mõmmöttää, mõrisä, mürätä*.

mürkkü J, g. -üü J mürk яд, отравя; *mafoo mürkkü meneb eteez* maomürk läheb (= kandub verega) edasi. – Vt. ka *moro, moru, nürkkü*.

mürrii-märrii Li 1. *kõik teši mürrii-märrii, kõik tuli tõizippäi* kõik tegi pilla-palla, kõik läks vastupidi (teisiti); 2. *azžat tultii mürrii-märrii* asjad läksid vussi.

mürrii-müttöü Li 1.; 2. *azžat tultii mürrii-müttöü* asjad läksid vussi.

mürrähtää (Kett.), pr. -ääb, imperf. -ii Kett. tilgastada, murastada закис/ать, -нуть; *piimä mürrähtii* piim tilgastas. – Vt. ka *mürtüä, mürrähtää*¹.

mürrästää M, pr. -ääb, imperf. -ii = *mürrähtää*; *piimä algab jo mürrästää* piim hakkab juba tilgastama.

mürrältää (-etä (J-Tsv.)), pr. -ään, imperf. -äzin hullata возиться, шалить, баловаться; *võta ivus, mitä nämä siäll mürretä (pelata) võta karvusta, mis nad seal hullavad!* – Vt. ka *müllässä, müllätä, mülläässä*.

mürrüü-müttöü Li Ra 1. pilla-palla, läbiseigi в беспорядке, в разбросе; Ra *kõig meni mürriü-müttöü, kumb õikippäi, kumb murnippäi* kõik läks läbiseigi, mis õigetpidi, mis tagurpidi; 2. vussi, untsu шиворот-навыворот, (пойти) насмарку; Li *koko tüü meni mürrüü-müttöü, rikkaus se tüü kogu töö läks vussi, läks nurja se töö*. – Vt. ka *murš-marš, murššii, müllii-mällii, müllin, müllin-mällin, mürrii-märrii, mürriü-müttöü, mürümüttöü*.

mürskü Ra J-Tsv., g. -zgüü J torm, rajу буря, ураган; J *kuhõd meed, kujall mokom mürskü* kuhu (sa) lähed, väljas (on) selline torm; Ra *mürskü ilma, elä pisä i pääät kujallõ* rajuilml, ära pista peadki välja. – Vt. ka *mörskü, mörri-ülma*.

mürtüä (K-Ahl. M), pr. -rüb K, imperf. -tü = *mürrähtää*; M *ku algab apata piimä, sis sitä kuttsuaz mürtünnü piimä* kui piim hakkab hapuks minema (hapnema), siis seda kutsutakse tilgastanud piim.

mürähtää¹ Ra, pr. -ääb: -äb Ra, imperf. -ii: -i

Ra = *mürrähtää*; *kui jüriseb, siis piimä mürrähtäv* kui müristab, siis piim tilgastab.

mürähtlää² Lu, pr. -ään, imperf. -iin: -in Lu káratada прикрикнуться; *meez mürähti õpõzõl* mees káratas hobusele. – Vt. ka *märähtäässä, mörähtää, mörähtäässä*.

mürämizi J-Tsv. mürinal, kolinal с грохотом; *lehmed mürämizi joosti õnvõss kujalõõ* lehmad jooksid mürinal (sise)õuest (välja) külatänavale.

mürätä M -t J-Tsv., pr. -än J mürrään M, imperf. -zin M J 1. J-Tsv. müra teha, kolistada шуметь, громыхать, греметь; 2. mõniseda, jõriseda бубнить, бурчать; M *mitä siell isud i mürrääd* mis sa seal istud ja jõrised? – Vt. ka *mürisä*.

mür/ü J-Tsv., g. -üü J kära, lärm шум. – Vt. ka *mörü*.

mürümüttöü P vussi, untsu шиворот-навыворот, (пойти) насмарку; *tämä meni kõikk mürümüttöü* see läks kõik vussi. – Vt. ka *mürrii-märrii, mürrii-müttöü, mürrüü-müttöü*.

mütin/ä Lu, g. -ää müdin топот.

mütisä: -ssä Lu, pr. -zev Lu, imperf. -zi Lu müdiseda гудеть от топота; *maa mütizev* maa müdiseb.

müttsü J-Tsv., g. -süü J (paeltega) lapsemüts детская шапочка, чепчик; *paalazõlõõ müttsü pähää* pane lapsele müts pähe; *lahzõõ müttsü* lapsemüts.

müttsen/essä: -ess J-Tsv., pr. -en J, imperf. -in J (külmast) kangeks jääda v. kangestuda коченеть, о-; *nii jäätü, jot kõikkina müttseni* sai nii külma, et jäi täiesti kangeks.

müttsä Kett. K-Ahl. P Lu Ra I -tš J-Tsv. I, g. -šää Kett. J I -šää P -šää J tumm немо́й; P *tämä on niku müttsä, eb mitäit pajata* ta on nagu tumm, ei räägi midagi; J *müttsäka on raskõz aja juttua* tummaga on raske juttu ajada; Lu *müttsäd võivat tõin tõizõõkaa pajattaa tsäsie näütämizeekaa i saavat tõin tõizõssa tolkuu* tummad võivad teineteisega rääkida kättega näitamise abil ja saavad teineteisest aru; Ra *miä heittüzin nii kõvassi, niku menin müttsässi* ma ehmusin nii kõvasti, jäin nagu tummaks.

müttöü (Kett.), pl. g. -üjee Kett. komps, nutsakas; tort, tuust узел, сверток; клок, пук, охапка (сена). – Vt. ka *einä-*.

müttöü vt. *mürrii-*, *mürrüü-*, *mürü-*.

mütükkõil M Ra, g. -zõõ dem. tort, tuust пучок, горстка, охапка (сена); Ra *pikkarain mütükkõin einää vaa on* on vaid väike tort heinu; M *einää mütükkõin* heinatuustike; M *liinnaa mütükkõin* linatordike.

müvv/ü K L P M-Set. Po J (Kett. Kõ Ja-Len.)

-äg I (vdjI) müü/vvä M Lu Li (Kõ) -vve J-Tsv. -vä Set. J -äg I, pr. -n Kett. Set. K L M Ja Lu J möön K möön K müü I, imperf. müin Set. K Kõ J möin L Lu Li J -zii I müüa прода/вать, -ть, распрода/вать, -ть; L ühed müötii, tõizõd õsõttii ühed müüsid, teised ostsid; K herra võisi müvvä vätsiä tõizõlõdõ herralõdõ (pärisorjuse aja kohta:) mõisnik võis müüa inimesi teisele mõisnikule; K podruška mööb lavvaa tagaa tilaa (pulmakomme:) pruutneitsi müüb kohta laua taha; I ootavassit tuli müüäg odavalt tuli müüa; M teill on õhva müütävä sugussi teil on õhv suguloomaks müüa (müüdav); Kett. müütävää vart müügi (~ müümise) jaoks; J tsem puutup bankrutii, sene tarpõd müüvvä vasarõlt kes jääb pankrotti, selle varandus (tarbeasjad) müüakse oksjonil (haamri all); M mie i müümässä em müünnü ma ei müünud mingi hinna eest; Lu müümizee em müü (ma) ei müü mingil tingimusel. -Vt. ka müüjäskellä, müüs-kõlla, müüõskõlla.

müömmä vt. en; möõ¹.

müü vt. möõ¹, möõ².

müüv vt. möötää.

müüetsi vt. müüvetsi.

müüh vt. mööhä.

müühe- vt. müühä-.

müühep, müühepi vt. mööhepii.

müühettelä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← müühettää; elä müühettee, ed jõvvu pojezdaa ära viivita (minekuga), sa ei jõua (muidu) rongile.

müühettää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J viivitada медлить.

müühkürpata Ra ahjupott (savipott toitude valmistamiseks ahjus) глиняный горшок (для приготовления еды в печке); piimpaad õlivat kõhallizõd, a se päält meni kokkoo vähäzee. se õli müühkürpata, neis piettii rooppaa ahjoz. savõssa patoit tehtii piimapotid olid sirgeservalised, aga see (= ahjupott) läks pealt natuke koomale (kokku). See oli ahjupott, nendes hoiti putru ahjus. Potte tehti savist. - Vt. ka müürpata.

müühä vt. mööhä, mööhää.

müühä vt. mööhää.

müühäin Lu Li Ra -äine Lu -ein J-Tsv., g. -äizee Li -eizee ~ -eize J 1. hiline, hilinenud поздний, запоздалый; Lu se on müühäine marja, müühää valmisub see on hiline mari, valmib hilja; Li varrain lintu nokkaa puhasav, müühäin silmii pühiv vs. varane lind puhastab nokka, hiline pühiv silmi; Ra müühäin võdras hiline külaline; Lu tänävä jo on nüt müühäin aika, miä kuhõdõkaa em mee täna on

nüüd juba hilja (hiline aeg), ma ei lähe kuhuigi; Lu miä jäin müühäizeessi ma hilinesin (jäin hiljaks); 2. aeglane (aeglase v. pikaldase loomuga), venitaja медленный, медлительный, неторопливый; J tšen om müühein, see kõnsait õmall aika paikõlõ b jovvu kes on aeglane, see ei jõua kunagi õigel ajal kohale; J oi mikä siä õõd müühein meez oi milline venimus (venitaja mees) sa oled!

müühässüä Lu Ra -essüä (Lu J-Tsv.), pr. -äsün Lu, imperf. -ässüzin Lu Ra hiljaks jääda, hilineda опаздывать, опоздать; Lu parõp elä mene, siä müühässüzin parem ära mine, sa oled hiljaks jäänud; Lu tänävoon tševäd õli müühäin, kõik tsülvõd müühessüziväd tänava oli kevad hiline, kõik külvid hilinesid. - Vt. ka müühüssüä.

müühässüü/ssä Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin Lu = müühässüä; aluz müühässüüb purjekas hilineb.

müühää vt. mööhää.

müühüs/süä Lu, pr. -ün Lu, imperf. -süzin Lu = müühässüä; elä mešaita minnuu, miä müühüsün ära sega mind, ma jään hiljaks!

müüj/ä Lu -e J-Tsv., g. -ää müüja продав/ец, -щица; Lu müüjä müüb vähittä kõikill müüja müüb vähehaaval kõigile. - Vt. ka sala-, šodga-.

müüjäskellä: müüjeskellä (Ra), pr. -en, imperf. -in frekv. = müüskõlla; mitä müüjeskellä mida müüakse?

müükkiä vt. müütsiä.

müükäht/ässä: -ss J-Tsv., pr. -än J, imperf. -äzin: -zin J mom. ühmata, mühatada буркнуть.

müür/i J, g. -ii J = müürü.

müürilä J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J müüri laduda, müürida выводить, класть каменную стену или ограду, муровать.

müürpata J-Tsv. (suur) savipott (большой) глиняный горшок; müürpaas segata saijõ taitšina suure savipotis segatakse saiatainast. - Vt. ka müühkürpata.

müür/rü: -r J-Tsv., g. -rüü J müür каменная стена или ограда; tšiviim müür ümper kalmoi(t) kivimüür ümber kalmistu. - Vt. ka müüri.

müüskõlla Li Ra müüzgõll J-Tsv., pr. -lõn: -õn Li J, imperf. -lin Li J frekv. müüa, müütada продавать, распродавать; Ra mitä siäl müüzgõllaa, ku vätsi õllaa kõik kogoza mida seal müüakse, et rahvas on kõik koos?; Li nämä jo müüskõllaa sitä lehmää, a vaan ep puutu õssa-ja nad juba müütavad seda lehma, aga ei leidu (satu) ainult ostjat; J müüskõli turull vano i räpalit, taita oñ kõikkina saanu kõühessi müü-

tas turul vanu räbalaid, on vist päris vaeseks jäänud. – Vt. ka müvvä, müüjäskellä, müüös-kõlla.

müüte vt. möötää.

müüte/le ~ -l Lu mööda, piki po; *domovikk on lehmää sellez i ajõlõb lehmääkaa õvvõa müütele* majahaldjas on lehma seljas ja sõidab lehmaga mööda (sise)õue. – Vt. ka möi, möö², möötää, müütällä.

müüteli Lu-Len. = müütele; *faaglinaa müüteli laskõõzin venee nukkaa* laskusin mööda kinnitustrossi paadi ninasse.

müü/tšiä (Kett.) -kkiä Lu Li J, pr. -dži_B Kett. -ki_B Lu Li J, imperf. -tši: -kki Lu Li J möögida, ammuda мычать; Kett. *lehmä müüdži_B* lehm ammub; J *vazikk müükib, taitaa tahob juuvva* vasikas möögib, tahab vist juua. – Vt. ka *muukia, mölätä, mõrisä, mõrnää, mõrätä, müülisä.*

müüt/ši Lu J-Tsv., g. -ši Lu J -ši J müük продажа; J *suurõz lidnõz om mõnõllaizõt tavarõd müütšiz* suures linnas on mitmesugused kaubad müügil; J *puudaa kõlmõt kapussa lazzõm müütšii* puuda kolm laseme kapsaid

müüki; Lu *peremmes pani kalaa müütšii* peremmes pani kalad müüki; J *peremmez vei opõizõ müütšile* peremmes viis hobuse müügile (= laadale müüa). – Vt. ka *sala-*.

müütä vt. möötää.

müütällä: -ä Ku = müütele; *kahs päivää hulkuzin mettsiitä müütällä* kaks päeva hulkusin mööda metsi; *siz joonitteli kevväittä kuhjaalavoit müütällä pärevakaakaa korjaamas* heiniit siis kevaditi jooksis (peerg)korviga mööda kuhjalavasid heinu korjamas.

müütäpäivää vt. möötäpäivää.

müütää vt. möötää.

müü/vetsi M-Set. -etsi R-Lön., g. -vetsii [?] helmestega kaunistatud riidest rinnaehe нагрудное украшение бисером на матерчатой (суконной) основе (Set. orig.: alempi helminen kaulavaate; Lön. orig.: yttre undre bröstbeklädnad).

müüvve, müüvvä, müüvä vt. müvvä.

müüöskõlla: -l J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J frekv. = müüskõlla.

müüäg vt. müvvä.

N

-n vt. *-ni*.

naa¹ K L P M Kõ Lu J na K P M J Há Pal.₂ **1.** näh, säh na, vor (тебе); P *na sillyõ kopeikka* näh, (siin) sulle kopikas!; M *naa võta kase kotikko* säh, võta see kotike!; Lu *naa silla palkka* säh sulle palk!; **2.** noh ny; Kõ *naa, sis pappi juttõõb: vee i minnuu sinne* noh, siis papp ütleb: vii mindki sinna; K *na, vet siä juttõlit što mokoma tulilintu* noh, sina ju ütlesid, et (on) selline tulilind. – Vt. ka *naaka, nah, no*¹, *noh, noka, noko, nood, näe, nõh*.

naa² Ja-Len. I (K L M Kõ V Lu) na Kõ-Len. (M), g. *naizõõ ~ naa* naine, abielunaine (kuluvoorm sõnast *nainõ*) жена (сокращённая форма от *nainõ*); I *med'jee generalaa naa* meie kindrali naine; Ja *pereen naa tšedräp vokilla villoi* (Len. 250) perenaine ketrab vokiga vilu; Kõ *peree na naissueni, tuo sigla suurimoi* (Len. 228) rl. perenaine, mu naisuke, too sõel(atäis) tangu. – Vt. ka *emätän-, kunikan-, pekarin-, peren-, saun-, saunan-, vellen-*. – Vt. ka *nain*.

naaberti ~ **-berdi** M I *-perti* Li (M) *naberti* (I) *-pirtõ* (P), hrl. pl. *-bertiõ ~ -berdiõ* M I *nabertiõ* I *-pertsit* J-Must. *-petit* M-Ränk *-põrtõõõ* Kõ *-pirtuõõ* P *-pirtõõ* Kõ *napiртеõõ* K-Ahl. *-perti-meõ* Ra *-põrtimõõ ~ -põrtemiõõ* J *nabõrtimõõ* Lu soalaad (raam kangaspuudel) набойка, диал. набердьё (рама в ткацком станке, в которую вставляется бёрдо); M *naabertiõõ pannas piirta* soalaadi pannakse suga; Lu *nabõrtimõõ, kuhõõ pirraa panõõ* soalaad (on see), kuhu paned soa; I *siz nabertit paav, siz algat kuitoag* siis paned soalae, siis hakkad kuduma; M *surmukkaakaa viskaav i naapertiikaa lõõõ*,

jalkojõkaa tallaaõ i kangaz meev eteez süstikuga viskad ja soalaega lõõõ, jalgadega tallad ja kangas kasvab (läheb edasi).

naadala, naadla, naadlõ, naadõlõ vt. *naatala*.

naagla vt. *nagla*.

naa/ka S *-kai* K-AI. näh, säh na, na-ka; S *naaka, miä sillõ annan mitäiv* näh, ma annan sulle midagi. – Vt. ka *naa*¹, *näe*.

naakkapää Kõ kullles, коннароөг голова-стик.

naakkoviyk/a Ra, g. *-aa = nakaval'nõi; pajaa naakkoviyka* separaja alasi.

naakoval'nõi vt. *nakaval'nõi*.

naalim/a M, g. *-aa* luts, lutsukala налим.

naaperti vt. *naaberti*.

naapertikeppi Li soalae raamiruu планка набердьё (ткацкого станка).

naapertimed, naapertsit, naapetit vt. *naaberti*.

naapik/kõ Kett., g. *-õõ* väike puukauss деревянная чашечка или мисочка.

naapirtõ, naapirtõõ, naapirtuõõ vt. *naaberti*.

naap/pa Ränk K L P M Po Lu Li J I (Kett.) *-p* J, g. *-aa* K L P M J napp, (puu)kauss (деревянная) чашка или миска; K *kõikii ühess naapassa sööväv kõik sööväd* ühest kausist; P *no, sis tuotii tällie ühs naappa munakakua i luzikka* noh, siis toodi talle üks kauss muna-rooga ja lusikas; M *naappoi kaivõttii tšäznäss i suurõssa aavassa* kausse õõnestati (puu)pahast ja suurest (jämedast) haava(puu)st; M *tohossa tooš tehtii naappoi, põhja õli puin* tohust tehti ka nappu, põhi oli puust; Li *puinõ naappa õli*

kaivõttu kotona, siittä süüiti rokkaa, marja-
kaaššaa, soukkusuppia puust kauss oli kodus
õðnestatud, sellest söödi kapsasuppi, marjaput-
ru, kanepiseemnesuppi; J meez meeb rihepää-
lee, liha naapp pää päälle. mikä se on? – se on
kukko mõist. mees läheb lakka, lihakauss pea
peal. Mis see on? – See on kukk; ■ Kett. kon-
naa naappaa konnakarpi. – Vt. ka liha-, puu-,
põlvi-, põlvõõ-, suppi-, tsäänä-.

naappa-luzikka P kulp поварёшка.

naapresk/a M napreska (Al.). g. -aa M sõrm-
kübar напёрсток.

naapura/inõ: -ine K-Salm.₁ R-Lön. -dnee
K-Ahl., g. -izõõ naaber-, naabri-, naabus-
соседний; соседский; K tsüüüp tsülädne naine,
satšip naine naapuraine (Salm.₁ 772) rl. küsib
külanaine, pärib naabrinaine.

naapuri K M Kõ Lu Li Ra J (Ku), g. -ii M
Lu Li Ra J Ku naaber; naabripere, naabertalu
сосед; соседи; соседство; Lu üvä naapuri on
parõp tõiss ommaa vs. hea naaber on mõnest
oma(inimese)st parem; K ize õõd naapuri, a
nii arvõstaa tsäüid meill ise oled naaber, aga
nii harva käid meil; J peri annõttu riiss naa-
purilt väl'ä küsi laenatud (antud) asi (tööriist)
naabril kätte; Lu ku inemin meeb naapuri vai
tõisõõ talloo ilm azzaa, siis tälle jutõllaa, što
siä tulit tuulta ajamaa kui inimene läheb naab-
ripere või teise tallu ilmaasjata, siis õeldakse
talle, et sa tulid tuult (taga) ajama; J mee tsäü
naapuriz, tsüzü võlgõssi nagl leipä mine käi
naabertalus, küsi võlgu nael leiba; J kase ini-
min eläb naapuriz see inimene elab naaberta-
lus; Lu naapuriss mie pikkaraizõõ azuukaa tõin
süttä ma tõin naabripereest väikese nõuga sütt;
Ku se oli naapuri meez see oli naabrimees; Lu
naapuri mehel koto kõikkinõõ laukõõz naabri-
mehel lagunes maja täiesti ära; J naapuri nainõ
~ naapuri naizikkõ naabrinaine; Lu naapuri
tütõkkõin naabritüdrukuke; Lu naapuri starux
naabrieit; Lu naapuri vana tüttö naabri vana-
tüdruk.

naapurimeez Lu naabrimees сосед.

naapurinain (Ra) naabrinaine соседка; lahs
süntüi, siis naapurinaizõd mentii katsõlaizilõõ
(kui) laps sündis, siis naabrinaised läksid kat-
sikule.

naapurizõõ Lu pl. naabrid соседи; menin läpi
tsülää, naapurizõõt tapõltii, miä puuttuzin nätsi-
jäizessi läksin läbi küla, naabrid taplesid, mina
sattusin tunnistajaks.

naapuri-tsülä M naaberküla соседняя дерев-
ня; naapuri-tsüläzä kahõsaa päivää lehmä õli
hävinnü naaberkülas oli lehm kaheksa päeva
kadunud.

naapuška vt. napuška.

naapõrtemib, naapõrtimad, naapõrtõõd vt.
naaberti.

naar/a Lu (M), hrl. pl. -ad M Lu -õd J-Tsv. nari,
narid полати, нары; J viskõzin ene naarõilõ
tsüllellää heitsin narile pikali (viskasin enese
narile küljeli); Lu butkaz õlivad naarad kalas-
tusonnis olid narid. – Vt. ka maara.

naar/o (M), hrl. pl. -od M 1. nari, narid (ma-
gamis)lavats нары; M mee naarõlõ mine nari
peale; 2. tellingud строительные леса; Lu
piäp tehä naarõd (~ maarõd) tuleb teha tellin-
gud. – Vt. ka ala-, üli-. – Vt. ka maaro.

naask/ali K M I -õli M J (Li), g. -alii: -õlii
M Li J naask шило; J ann millõõ naaskali,
saappugaa paikataa ann mulle naaskel, saa-
bast paigata; J eestää tee naaskõlill aukko,
siiz vass pisä dratv läpi esiteks tee naaskliga
auk, siis alles pista pigitraat läbi; J naaskõlii
pää naaskli pea; ■ M tam kõikkinaa ep tunnõ
üvviippä mäntšää, täll on ain naaskõli väliz ta
ei oska üldse kenasti mängida, ta norib aina tüli
(tal on aina naaskel vahel).

naasti/i L M Lu J, g. -ii L Lu J ilus, kaunis, kena,
näigus красивый, приглядный, милостивый;
M ai ku tämä on naasti tüttö oi kui ilus tüdruk
ta on; Lu maailmaa naasti meez ilmatu (= väga)
ilus mees; J irmuz naasti väga ilus (hirmus
ilus); Lu naastit sõvat pääl ilusad rõivad seljas;
Lu koto on naastill kraazgall kraazgõttu maja
on ilusa värviga värvitud; Lu tänävä on naasti
ilma täna on ilus ilm; Lu kukkupilliä ahjos
põlõtõtti, sis tuli vahva i naasti savipilli põle-
tati ahjus, siis tuli tugev ja ilus; Lu päält kat-
tsoa on naasti, a ev mahzõ mittää pealt on kena
vaadata, aga ei ole midagi väärt (ei maksa mi-
dagi).

naat/ala Ränk Lu J naat-ala J-Must. -tla M
-tlõ J -tl J-Tsv. -dala ~ -dõlõ Li -dla Lu -dlõ
Lu Li näädälä Ränk, g. -tala Lu -tlaa M J
1. ahjualune, ahjuesise alune; ahjualuse taga-
osa подпечья; задняя половина подпечья; Li
arinmalus tehtii esimeizessi, kuhõ alkoa pantii;
a takkaa jätettii siäl tühjessi, see õli naadala
(~ naadõlõ) kõigepealt tehti ahjualune, kuhu
pandi puid; aga tagant jäeti seal tühjaks, see
oli ahjualuse tagaosa; Lu naatala onõ, kuza
kanad õltii talvõl on ahjualune, kus kanad olid
talvel; J ahjo, arin, naatlõ, petšurkad ahi, (tel-
listest) ahjuesine, ahjuesise alune, ahjuaugud
v. -orvad (ahju seinas); 2. kanakuut закуток
для кур; M makkaaznaalla õli laadittu kano-
lõõ naatla, naatla õli niku turpaat tehtü (tares)
magamisaseme alla oli tehtud kanadele kuut,
kuut oli tehtud (nii) nagu redelid (= oli tehtud

pulkadest); *J ajaga kanad naatlaa* ajage kanad kuuti.

naatli Kett. M Lu Li J, hrl. pl. *-id* M Lu Li J vars, putk, (juurvilja)pealne, -pealsed, murd. naat, naadid черешок, стебель, ботва; M *hoikukõizõd reevenii naatid* peenikesed rabarbrivarred; M *hoikka niku naatti* sihvakas nagu putk; M Li *luukaa naatti, luukaa naatid* sibulavars (= sibulaputk), sibulapealsed (roheline sibul); M *retsää naatid* rõikepealsed; M *nagrii naatid* naeripealsed; M *lantuu naatid* kaalikapealsed; J *lõikkas pää naizõlta niku naatid nagrõõlta* rl. lõikas pea naiselt nagu pealsed naerilt. – Vt. ka *putki-, putkõ-*. – Vt. ka *lanttu-, omen-*.

naavolotška Lu I *navolotška* K, g. *-aa* I padjarüür, -kott наволочка; нижняя наволочка (для пуха, пера); K *navolotška õmmõltii kaņkaass* padjarüür õmmeldi linasest riidest; I *kõöz nõizõd pesemää õltši poduškaa, õlgõd puisaõd poizõg, naavolotškaa pezev* kui hakkad õlepatja pesema, (siis) puistad õled välja, padjakoti pesed (puhtaks).

naberti, nabertid vt. *naaberti*.

naboik/ka Lu, g. *-aa* Lu kontsaplekk набойка.

naburikko vt. *napurikko*.

nabõrtimõd vt. *naaberti*.

nađ'd'a P (K R L Kõ) *nailjja* Lu Li (J) *najja* Lu Ra, pr. *-n* K P Lu J *nađ'd'õn* P *-jõn* K *-d'en* K, imperf. *nailzin* P Kõ J *-n* Lu J *naida*, naist võtta жениться, по-; P *uhs kõrt piäp pojuo nõisa naimaasyõ i tüttärikuo piäb mennä mehemiesie ükskord peab poiss hakkama naist võtma ja tüdruk peab minema mehele; J vass on nainu, sem peräss kukoo viittä i häülüüb hiljuti on naise võtnud, sellepärast käibki (ringi) nagu kukk (kuke kombel); J kui ni tšeeletti naimizõss, dakižo nai kuidas ka keelati naist võtta (naimast), ikkagi võttis; J päälee naimiss pärast naisevõttu; R *naddjasa raha kuluse, kuluvat ne kultamintit* (Eur. 39) rl. naides kulub raha, kuluvad need kuldmündid; K *jo siä nađ'jõd nagrieni* rl. juba sa naid, mu naeris. – Vt. ka *naita*.*

nađ'd'ussa *-ssag* I, pr. *-v* I, imperf. *-zi*: *-jõ ~ -jõd* I = *naisiuta*; *tämä piğgaa nađ'd'uv* tema abiellub varsti; *poika tahov nađ'd'ussag* poeg tahab naist võtta; *veld'i õli nađ'd'unuõ* vend oli abiellunud.

nađ'eitta/assa Li *-ss* J-Tsv., pr. *-an* J, imperf. *-azin*: *-zin* J loota надеяться; *müü nađ'eittazimm, jot siä tood meile murtšina* me lootsime, et sa tood meile lõunasõõgi; *nađ'eittaaan, siä minnuu t petä* ma loodan, (et) sa mind ei peta.

nadgahtõlla (K-Salm.), pr. *-õv*, imperf. *-i* K naksatada щёлкнуть, треснуть, хрустнуть; *soome silta nadgahteli, aluspalkki paukahteli*

(Salm., 775) rl. soome sild naksatas, aluspalk paugatas.

nađ'jeit/ta (U), pr. *-an*, imperf. *-in* U = *nađ'eittaassa*; *miä maamaa pääll'ie nađ'jeitin* ma lootsin ema peale.

nađ'joha: *-johõ* Lu *-oh* J-Tsv., g. *-johaa*: *-ohaa* J lootus надежда, диал. надёха; Lu *mill õli koko nađ'johõ sinuu pääl* mul oli kogu lootus sinu peal; J *bõ miltäisstši nađ'ohaa* ei ole mingi(sugus)t lootust; J *peen nađ'oh* nõrk (väike, vähene) lootus.

nađ'õžnoi (J-Tsv.), g. *-i* kindel надёжный; *kõrja kullõd nađ'õžnoisõd paikkaa* peida kul(la)d kindlasse kohta.

nagan/a Ku (Kõ-Len.), g. *-aa* = *nagani*.

naganli (Lu), g. *-ii* nagaan nagan; *tämä senee suõ ampu naganissõ maal* ta laskis selle hundi nagaanist maha.

nagla Kett. K L P M Kõ S Po Lu Li J I *-lõ ~ -l ~ naagla* J *Нагла* K-reg.₂ *Нáгла* Pal.₂ Ii-reg.₁, g. *-laa* P M Kõ Lu Li J I *-la* J I. nael гвоздь; K *seppä tetši naglav* sepp tegi naelad; K *kattilaa puutšerikoll böllu ühtä naglaa* Kattila puukirikul polnud ühtki naela; J *laut on lüütü naglaka seinä tšiin* laud on lõõdud naelaga seinä (külge) kinni; I *pihheillä võtab nagloo seinässä i saap-pugoissa poiz* tangidega võtab naelu seinast ja saabastest välja; L *naglaasyõ ratkazin sõrmyõ tõmbasin sõrme naela otsa katki*; M *kahs õtsaa, kahs rõngassa, tšehspaikkaz nagla*. Saksit (Set. 18) mõist. kaks otsa, kaks rõngast, keskpaigas nael? – Käärid; M *rautõzõd naglav* raudnaelad; U *miä en tää kuss õssaa opõzõd nagloi* ma ei tea, kust osta hobuse(raua)naelu; Kõ *opõzõd ravvaa naglav* hobuseraunaelad; **2.** nael, varn, nagl nagl крючок вешалки, вешалка; K *meni matti saunaa pani kaatsad naglaa a ize alkõ laulaa* läks Mati sauna, pani püksid varna (naela otsa), aga ise hakkas laulma; L *jõka naglaa piti panna varnikkõ* igasse varna tuli panna käterätik; Kõ *vaatab, ripup kal'idoraz naglas çerraa pal'to* vaatab: ripup koridoris varnas härra palitu; Lu *paa arpaav naglaa* kk. pane hambad varna; **3.** kiil клин; J *puu naglõ, dalisko klina* puukiil ehk kiil; **4.** nael (kaaluühik) фунт; K *umaloit(a) pantii nagla* humalaid pandi (õllesse üks) nael; Kõ *õsin kõm naglaa nagloja* ostsin kolm naela naelu; M *vakka õli nellätšümmett naglaa* vakk oli nelikümmend naela; M *kopekka õli leivää nagla, borajkaa nagla õli kõm kopekkaa* leiva nael maksis (oli) kopikas, baranka nael oli kolm kopikat; ■ M *kazell ühesättä naglaa bõõ* kk. sellel on peas üks kruvi puudu (sel pole üheksandat naela). – Vt. ka *puu-, rauta-, sala-, seppä-, õpõzõd-*.

naglata M S (Kett. P), pr. *-aan* Kett. S, imperf. *-azin* I. (kinni) naelutada, naeltega kinni lüüa приби/вать, -ть гвоздями, пригво/ждать, -здить; P *tämä seizob niku nagloikaa rissii naglõttu ühie paikaa pääl* ta seisab nagu naeltega kinni (risti) naelutatud ühe koha peal; 2. kiiluda, kiiluga kinnitada, kiilu vahele taguda укреп/лять, -ить клиньями, заклини/вать, -ть; M *piäb vikastõd naglata* tuleb vikat kiiluga kinnitada. – Vt. ka *naglia, naglittaa, nagloa*.

naglesk/a I *naklesk/a* (I), g. *-aa* (ree)kaust нахлѣстка (один из верхних продольных брусьев у дровней, прикрепленных к полозьям копылами); *korõloi pääle pantii nagleskad* (ree) kodarate peale pandi kaustad.

nagli/a J-Tsv., pr. *-n* J, imperf. *-zin* J = *naglata*; 1.; 2. *nagli järjüü jalgõd, jot evat häülüstäiz* kinnita kiiluga järi jalad, et nad ei lõnguks (logiseks); ■ Ra *naizõd persee naglijav* kihulased.

naglittaa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J kiiluda, kiiludega kinnitada заклини/вать, -ть, укреп/лять, -ить клиньями, колышками. – Vt. ka *naglata*.

naglo/a (K-Ahl.), pr. *-n* K-Ahl., imperf. *-zin* naelutada пригво/ждать, -здить. – Vt. ka *naglata*.

naglõin J-Tsv., g. *-zõd* J adj., subst. (kaalult) naelane фунтовый (по весу); *õsa naglõizõd võrra võit* osta nael võid.

nagr/aa Kett. K L P M Kõ S Lu Li Ra J Ku (R-Reg. Kr) *-a* Kõ-Len. Lu J *-aag* I, pr. *-an* Kett. K P M Kõ Lu Kr *-õn* Lu J *nahgran* Kr, imperf. *-õn* Kett. Kõ *-õd* I *-in* R P M Kõ Lu Ra J *-azin* Kõ *-oin* Ku I. naerda смеяться; Lu *ühs suu nagrõv, ühs suu idgõv* vs. (üks ja see)sama suu naerab, sama suu nutab; Lu *tšen kõig nagrud nagrõv, se kõig idgud idgõv* vs. kes kõik naerud naerab, see kõik nutud nutab; Lu *se on izze nagrõttava, mitä tämä nagrab* müita ta on ise naerdav, mis ta teisi naerab; Lu *mitä tüü ain nagrõtta, ampaad irvillä* mis te alati naerata, hambad irevil; M *vad nüid nagrav koko suulla* vaat nüid naerab, suu kõrvuni (täie suuga); M *miä nagran vatsaa täünnä* ma naeran nii, et kõht lõhki; I *a tämä rõhgaag nagrav, üvvää meeltä nagrav* aga tema naerab kõvasti, naerab heast meelest; Lu *noorõn miä õlin paha nagramaa* noorena olin ma kange naerma (= olin väga naeruhimuline); Lu *nagramissa nagrav* naerab kõvasti; P *piin, piin tšiin i türzähtin nagramaa* pidasin, pidasin (naeru) kinni ja (= kuid lõpuks) purskasin naerma; M *täm trüümästi nagramaa* ta purskus naerma; M *miä ahatan nagraa* ma lagistan naerda; J *hihitteep starikkojõd viittää*

nagraa kihistab vanameeste kombel naerda; Lu *kihitäb nagraa* kihistab naerda; P *tämä meni nurkkaa, mühizev nagrav* ta läks nurka, naerab endamisi; P *mitä siä mühid nagrav* mis sa muheled naerda?; M *muhasti nagramaa* ~ P *mühähti nagramaa* hakkas tasakesi naerma; M *muhizin nagraa* muhelesin naerda; 2. (ära) petta v. narrida обман/ывать, -уть; Lu *ne on läpi luijõ tšäüjäd, neid elä uzgo, nagrajav poigõd, suvataa tüttöi nagraa* need on petised, neid ära usu, petjad poisid, armastavad tüdrukuid petta; Lu *ai tämä ku veittees tätä nenässä, tahov nagraa* oi, kuidas ta veab teda ninapidi, tahab narrida.

nagra-ammaz Ra fig. irvhammas зубоскал; *kaae on nagra-ammaz* (küll) see on alles irvhammas!

nagra/htaa K P (Kett. Ku) *-ahtaa* (Kett. K Pi), pr. *-htaan* Kett. K *-ahtaan* Kett. K Pi, imperf. *-htiin* Kett. P *-ahtiin* Kett. K P *-htin* K *-hin* Ku naeratada улыб/аться, -нуться; K *vaatahtab nuorikõd pääle i nagrahtaab* (Al. 36) vaatab pruudi peale ja naeratab; K *nätši i nagrahti* nägi ja naeratas.

nagrahtalassa: *-ss* J-Tsv., pr. *-an* J imperf. *-azin:* *-zin* J = *nagrahtaa*.

nagraj/a Ra, g. *-aa* naerulembene, heatujuline; heasüdamlik смешливый, веселый; добродушный; Ra *nagraja inemin, ain nagrasuulla, tämä on üvä inemin* heatujuline inimene, aina naerusui, see on hea inimene. – Vt. ka *nagrõi*.

nagrast/aa M (Kõ S Ja), pr. *-aan* M, imperf. *-iin* M Kõ S Ja *-in* M = *nagrahtaa*; M *pojo nagrastii i mehed tõizõd nagrastiivat* (Set. 12) pois naeratas ja teised mehed (ka) naeratasid; M *täm om mokom tšudakka, täm ku jertõõp sõnnaa, vaikko et tahtoiz nagraa, no ed või terppiä, etti ed nagrastaiz* ta on niisugune veidrik, (et) kui ta (vaid) ütleb sõna, (siis) kuigi (sa) ei tahaks naerda, aga (sa) ei suuda vastu pidada, et (sa) ei naera(ta)ks.

nagrastõilla M, pr. *-lõn:* *-õn* M, imperf. *-lin* M frekv. ← *nagrastaa*.

nagrasuulla Ra naerusui, naerul sui, naerul suuga со смешинкой; *nagraja inemin, ain nagrasuulla, tämä on üvä inemin* heatujuline inimene, aina naerusui, see on hea inimene. – Vt. ka *nagrusuulla, nagrusuukaa, nagrusuulla*.

nagrlattaa M-Set. (K-Ahl. R-Reg.) *-õttaa* Lu, pr. *-atan* K *-õtan* Lu, imperf. *-atin* I. pers. naerutada, naerma ajada смешить, насмешить, рассмешить; Lu *tämä suvvaav nagrõttaa tõisiije inemisije* ta armastab teisi inimesi naerutada; Lu *se niku nagrõtav* see nagu ajab naerma; 2. naeratada усмех/аться, -нуться, улы-

б/аться, -нуться; *et eb naine nagrattais, musta kulma muhastais* (Reg. 23) rl. et naine ei naerataks, mustakulmuline ei muhataks. – Vt. ka *nagruttaa*¹.

nagre- vt. ka *nagrõ-*.

nagrii/n J-Tsv., g. -zõõ J adj. naeri [?] реповый [?], репный [?] (orig.: репяной).

nagriskaaska I naerimuinasjutt, muinasjutt naerist сказка о репе.

nagriz Kett. K M Kõ-Len. Lu Li Ra J Ko (R-Eur. P-Al. Ke I) -õz Lu *Нагрисъ* Tum., g. -ii M Lu J I -ee R Ke Ko -ie K R P -õõ J **1.** naeris репа; J õli neil *nagriz mettsää tsülvettü* oli neil naeris metsa külvatud; J *nagriss avvottii* naerist hautati; J *lõikkas pää naizõlta, niku naatid nagrõõlta* rl. lõikas pea naiselt, nagu pealsed naerilt; J *lähsi nagriz maalõõ valoa veemä* läks naerimaale sõnnikut viima; J *suvat-ko nagris piirgaa* kas sa armastad naeripirukat?; J *nagris kaask* naerimuinasjutt, muinasjutt naerist; **2.** fig. naeris (poja hellitusnimi rahvalauludes) репа (ласковое обращение к сыну в народных песнях); P *nüt siä nad'd'õõ, nagrieni* rl. nüüd sa naid (= võtad naise), mu naeris; R *naimaruunaa nagreelleni* (Eur. 36) kosjaruuna mu naerile; **3.** voki kabi, voki süda сердцевина прялки (на которой закреплено веретено); Lu *nagriz on paksu puu vokii haakii alla* voki kabi on paks puu voki lühi all; Li *vokii nagriz* voki kabi, voki süda; **4.** voki kruvi, voki saba (voki reguleerimiseks) завёртка, винт прялки (которым регулируется веретено); Ra *mikä nõsõõb nappaa ja lazzõõb, se on nagriz* mis tõstab voki südant (karja) ja laseb (allapoole), see on voki kruvi. – Vt. ka *napa, napa-vattsa*.

nagrizmo/o Kett. M I *nagriz-moo* K-Ahl., pl. -õõ (I) naerimaa; pl. peenramaa репное поле; грядки, огород; I *kase on med'd'ee nagrizmo* see on meie naerimaa; I *nagrizmoilõ meet kapsusaa isuttamaag, lantua isuttamaag* lähed peenramaale kapsaid istutama, kaalikaid istutama.

nagru Kett. K L S Lu J (P Kõ), g. -uu L Lu J -u J **1.** naer смех; Lu *itku i nagru rinnaa* vs. nutt ja naer kõrvuti (= käivad käsikäes); Lu *tšen kõig nagrud nagrõõb, se kõig idgud idgõõb* vs. kes kõik naerud naerab, see kõik nutud nutab; J *nooristo tuli lauluikaa i nagruukaa* noored tulid laulu(de) ja naeruga; Lu *nii kõvassi nagrimma, što nõisi suurõss nagruss vattsa* vaivattamaa nii kõvasti naersime, et suurest naerust hakkas kõht valutama; J *suurõõ nagruka johsi rihess väl'l'ä* jooksis suure naeruga toast välja; Lu *lahz on nagru suil* laps on naerul suuga; **2.** nali шутка; Lu *nüid nagrua eb õõ*

nüüd pole nalja (= asi on tõsine); P *juttõlin nagruusi, nall'assi* ütlesin nalja pärast (naljaks); J *pajatõõn kast juttua nagruu peräss* räägin seda juttu nalja pärast; **3.** naerualune посмешище; J *sinuss on tehtü rahva nagru* sinust on tehtud rahva naerualune; J *mee siä, juumrätte, kottoo, elä õõ rahvaa nagrunn* mine, sina, joomakalts, koju, ära ole rahva(le) naerualuseks. – Vt. ka *nagrõttši*.

nagrull/aa J-Tsv. -l Li naerul со смешком, со смешинкой; Li *õnnõlliizõõ inemizee liitsa ain on nagrull* õnneliku inimese nägu on aina naerul; J *ittsää täll on suu nagrullaa* alati on tal suu naerul.

nagrusuilla J *nagru-suill* J-Tsv. -llõ Lu -l Lu J-Must. **1.** naerusui, naerul suuga, naerul; со смешком, смешливо; Lu *kooli nagrusuillõ* suri naerusui; J *tämä liitsõ õmaa ittšää õli nagrusuilla* tema nägu oli alati naerul; **2.** narimisi в насмешку; J *uhkaat tüttõõ nagru-suill kutsuta mamzelissi* uhket tüdrukut kutsutakse narimisi mamsliks. – Vt. ka *nagrasuilla*.

nagrusuukaa P = *nagrasuulla*; *pajatab nagrusuukaa* räägib naerusui (naerul suuga).

nagrusuulla M -l Li = *nagrasuilla*; M *täm pajatab ain nagrusuulla* ta räägib aina naerusui; Li *tämä on aina nagrusuull* ta on alati naerusui.

nagrusuulõõ P: *tõmpaab uulõõ nagrusuulõõ* naeratab (tõmbab huuled naerukile).

nagrut/taa¹ M Lu (P S) -ta J-Tsv. -taag (I), pr. -an P M -õn J, imperf. -in P J pers., impers. naerutada, naerma ajada, naeru peale ajada смешить, рас-; P *miä tälle pajatin pal'l'o, nagrutin tätä* ma rääkisin talle palju, ajasin ta naerma; M *miñnua nagrutav* mul tuleb naer peale; I *näilee nagrutav, a meile eb nagrutag* neid ajab naerma, aga meid ei aja naerma (= meil pole naerutaju); J *nii nagrutõõb jot em või enepä terppiä* ajab nii naerma, et ma ei suuda enam vastu panna; Lu *nagruttaja inemin* naljahammast. – Vt. ka *nagrattaa*.

nagrut/laa² Lu, pr. -aan Lu, imperf. -iin fig. (tüdrukutega) flirtida, заигрывать, флиртовать (с девушками); *pojo nagruttaap tüttäriä* poiss flirdib tüdrukutega.

nagrut/õlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *nagruttaa*¹; *elka nagrutõlka nii kõvassi* ärge ajage nii kõvasti naerma.

nagrõli J, g. -i = *nagraja*.

nagrõskõ/lla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. (kellegi üle) naerda, (kedagi) pilgata; *teravmeelitseda* надсмеляться, насмехаться; *острить*.

nagrõttaa vt. *nagrattaa*.

nagrõtt/ava Kett. K P Lu -õvõ Lu, g. -avaa adj., subst. naerdav, naerualune; -väärne осмеиваемый; смешной, смехотворный; K *pantava on pajatõttava da naitõttava on nagrõttava* vs. mehelependav (neiu) on tagaräägitav ja naidetav (noormees) on naerdav; P *tämä on nagrõttava, kõikk inehmiized nagravat tätä* ta on naerualune, kõik inimesed naervad teda; Lu *se on izze nagrõttava, mitä tämä nagrah muita* ta (see) on ise naeruväärne, mis ta teisi naerab; Lu *tämä on eess i takkaa nagrõttõva* ta on eest ja takka naeruväärne.

nagrõttäsi: -ettäsi (R-Eur.), g. -õtsii subst. naerualune посмешище; *et kuttšun naista nagretšissi, meessä meele poolikassi* (Eur. 37) rl. (sa) ei nimetanud (kutsunud) naist naerualuseks, meest poolearuliseks. – Vt. ka *nagru*.

nah P J-Tsv. 1. näh, säh на, вот (тебе); J *menij kosima de tseelettii, näd nii tuli paha meeli, jot nah* läksin kosja (kosima), kuid sain korvi (keel-duti), näe, meel läks nii pahaks, et säh (sulle)!; 2. P aih, oih (ehmatust väljendav interj.) ай, ой, ах, ох (междометие, выражающее испуг). – Vt. ka *naa¹, naaka, noh, näe*.

nahgalliin vt. *kana-*.

nahgran vt. *nagraa*.

nahgõttaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J nahaga katta покры/вать, -ть кожей.

nah/ka Kett. K-Ahl. L P Ke-Set. M Kõ S Po Lu Li Ra J vdjI I Ku (R-Eur.) -kõ Ra J -k Ra J *nakka* Kr *Назка* Tum. Pal.₁ *Házka* Pal.₁ K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -gaa Kett. L P M Kõ Lu Li Ra J I -ga J R-Eur. -aa Ku nahk кожа, шкура, шкурка; P *tšämmälel meni nahka õhuussi, kaugaa en tehtüt tüütä* kämbäl muutus (läks) nahk õhukeseks, (ma) ei teinud kaua (= polnud kaua teinud) tööd; J *päivä põlõtti nahgaa, tšiskaub* päike põletas naha (ära), kestendab; J *nii õrtozim varpaad jot nahgõtt jääti* hõõrusin nii varbad (ära), et jäid nahata; Lu *se jäi pahaizõssi, niku haamu, luu da nahka* see jäi kõhnaks nagu viirastus, (ainult) luu ja nahk; J *ühess ärjess kaht nahka t tšizgo* vs. ühelt härjalt kaht nahka (sa) ei kisu; Po *šuba õli nahkoiss* kasukas oli nahkadest (tehtud); Po *täm õppihuz nahkoi tetšemää* ta õppis nahku parkima; P *nahkoi dubittaass* nahku pargitakse; M *lahsi õli lampaa nahgaa säämmee tšäärittü* laps oli lambanaha sisse süüsitud; M *tšennää paglat* tehtii *opõzõõ nahgassa vai lehmää nahgassa* pastlapaelad tehti hobusenahast või lehmanahast; Lu *kanaa nahka on krompõlikko* kananahk on krobeline; J *siit tetši tšeritšennä, täi nahgass* sellest tegi pastlad, täinahast; Lu *kanamunaa nahka kana-*

muna nahk; J *magoo nahka* maonahk; Lu *si-rentsi nahka* poolpehme nahk; Lu *juhtõ nahka* juhtnahk; J *saappõgõd on õmmõltu juhti nahgõss* saapad on õmmeldud juhtnahast; J *põhjõ nahk* tallanahk; S Lu *nahka muna* nahkmuna (kanal); S *nahka massina* nahkkukkur; Lu Ku *nahka rooska* nahkpiits; P *nahka remeniõ* nahkrihmad; J *nahk peredniikk* nahkpõll; M *nahka tšennäv* pastlad; ■ J *tõmpa rangid rint nahgõll üvässi tšiin* tõmba rangid rinnusega hästi kinni; Li *seltšä nahka, se meev üli sed'olkaa, piäv aisoita tšiiini* sedelgarihm, see läheb üle sedelga, hoiab aisu kinni; Lu *rajkipuulla on üllä arjuz nahka* rangidel on ülal harjuserihm; Tum. *Чирья назка пабер*; J *nahka tiiru ~ nahka tiiro* nahkhiir; J *nahgaa kaivojõd* nõõrija (= liigkasuvõtja); Lu *ku on kõvassi umalaz, jutõllaa: se on tuhka nahka umalaz* kui (keegi) on kõvas-ti purjus, õeldakse: see on purupurjus; P *tämä on arka, tämäll jänesee nahgaakaa om perze paikattu* kk. ta on arg, tal on jänesenahaga tagumik paigatud; Lu *katti sei jänesee nahkonaa* kass sõi jänesee koos naha ja karvadega; M *koko lehmä nahkoinaa päivinää mahsõ kahtšümmett viis rubl'aa* terve lehm koos naha ja karvadega maksis kakskümmend viis rubla; J *tauti on nahgaa nallõ, eb vöi nõissõ* haigus on ihus (naha all), ei vöi tõusta; Lu *täll on paksu nahka, mit-tää p hooli* tal on paks nahk, millestki ei hooli; J *nahk on täünõ* kõht on täis (söödud-joodud); J *nõizõt pilla tetšemä ni saad nahgaa täünõ* (kui) hakkad pahandust tegema, siis saad nahataie; Lu *miä sillõ annan nahgaa täünn* ma annan sulle nahataie; Lu *annõttii nahgaa pääl(ä)* anti naha peale; Lu *miä tältä nahgaa tõmpaan üli pää* ma tõmban tal(t) naha üle kõrvade (pea); J *nahk lastii mahaa* (teda) karistati; Ra *oija õma nahkaa, elä siivolla* hoiä oma nahka, elä korralikult; Ra *se poikõ ku suvaap tüttõä, nii nahgõss meeb vällää* küll see poiss armastab tüdrukut, nii (et) poeb nahast välja; Lu *eb vöi mah-tua omaa nahgaa süämee ~ nahgaa süämez ep saa tillaa* poeb kas vöi (oma) nahast välja (= ei saa rahu); M *paha inemin, täm ep saa õmiza nahkoiza tilloi* halb inimene, ta ei ole (kunagi) rahul; Lu *kõik võtti sei, pani nahkaa* kõik võttis sõi (ära), pani nahka; Li *kõik mätti nahkaa* kõik parkis nahka; J *jo kuile kõik toomizit pisis nahkaa* kas juba kogu külakosti pistsid nahka? – Vt. ka *angõrjaz-, arjuz-, juhti-, kagl-, kana-, kärn-, lampaa-, mako-, marraz-, piki-, põhja-, pähtšenä-, pää-, rinnuz-, rint-, satul-, sed'olk-, seltšä-, sitta-, sool-, tšir-, vatsannaluz-, vattsamako-, vöö-, õhja-*.

nahkaiiri M *nahka-iiri* L P *nahkiiri* Kett.

nahk-iiri P nahkhiir летучая мышь; L *nahka-iiri õli aiuvuo kavala* nahkhiiri oli väga kaval. – Vt. ka *nahkanäärä*, *nahka-näärü*, *nahka-siipi*, *nahkatiiro*, *nahkatiiru*.

nahkakraappi Lu tallanaha kraapraud (kingsepal) скребок для подошвенной кожи (у сапожника).

nahkamuna K Li nahkmuna жировое или мягкое яйцо (яйцо без скорлупы); Li *kana teeb nahkamunia*, *ku ep tappaa izvoskaa* kana muneb (teeb) nahkmune, kui ei jätku lujja.

nahka/nõ (M) -n Lu, g. -zõõ Lu nahkne, nahast, nahk- кожаный; Lu *rõbakat peetää nahkazõt k'äguškõd* kalurid kannavad nahast kindaid; M *nahkazõd õhjad* nahksed ohjad; M *soomõd puukõd*, näitä piettii mokomaz nahkazõs tuppõz soome pussid, neid hoiti niisuguses nahktupes. – Vt. ka *nahkõin*, *nahkõn*.

nahkanäärä M = *nahkaiiri*.

nahka-näärü M = *nahkatiiri*.

nahka-opõn M (nahavõtmiseks müüdav, kõlbmatu) hobusekronu kляча; *nahka-opõn mahsõ viis rubl'aa* hobusekronu maksis viis rubla.

nahka-perednikka Lu *nahk-perednikk* J-Tsv. nahkpõll кожаный передник; Lu *enne õltii rõbakkõil nahka-perednikad* ennemalt olid kalureil nahkpõlled.

nahka-põksüü J nahkpüksid кожанные штаны; *tapõit täitä tanjissa*, *napid nahka-põksüüssä* rl. tapsid täisid kuue seest, noppisid nahkpüksitest.

nahka-rooska J nahkpiits кожаный кнут; *nahkaroozga* *napsuttaja* rl. nahkpiitsa plakсутaja.

nahka-siipi Lu = *nahkaiiri*.

nahkazavoda Lu *nahka-zavoda* Li nahavabrik, parkimistöökoda кожевенный завод, мастерская по дублению кожи; *rüsümäl õli nahkazavoda* Rüsümäel oli parkimistöökoda.

nahkatiiro Li Ra *nahka-tiuro* J *nahktiuro* Ra = *nahkaiiri*; Li *nahkatiuro on siipijeekaa*, *tällä on siived* nahkhiir on tiibadega, tal on tiivad.

nahkatiiru Lu Li *nahka-tiuru* Li *nahktiuru* ~ *naχktiuru* J = *nahkaiiri*; J *nahktiuru lenteeb õhtõgõnn* nahkhiir lendab õhtul.

nahkatšentšä ~ **nahka-tšentšä** Lu (kodus valmistatud pehme naiste) nahkjalats; pastel (мягкая) кожаная обувь (домашнего изготовления); постола, поршень; *nahkatšentšä ilma varsijõd kutsutaa paglatšentšä vai uupukad* ilma säärteta nahkjalatsit kutsutakse (kas) pastel või sussking(ad).

nahka-tšinnaz (Lu) nahkkinnas, -labak кожаная рукавица; *nahka-tšintaad* *õlõtsiõdka* *õltii*

merel nahklabakud (nende sees olevate) villaste labakutega olid (kaluritel) merel (käes).

nahkauuletti (I) (kodus valmistatud meeste pehme) nahksäärrik; (naiste) pastlataoline nahking (мягкие) сапоги с голенищами (домашнего изготовления для мужчин) или (напоминающие женские постолы) туфли, диал. улеви ~ улеги; *nahkauuletid õlivad* olid (kodus valmistatud) nahksäärrikud.

nahk-massina: -n J-Tsv. nahkkukkur, -rahakott кожаный кошелек, диал. кожаная мошна.

nahk-remeni J-Tsv. 1. nahkrihm кожаный ремень; 2. nahariba полоса из кожи; *ku siä t hülkä*, *ni miä silt nahk-remeni tšizgon sel'less* kui sa ei jäta järele, siis ma kisun sult naharibad seljast.

nahkuri M S Lu Li J, g. -ii J nahkur, parkal кожевник, кожемяка, дубильщик; Lu *ne õltii õppõõnud nahkurissi* need olid (end) õppinud nahkuriks; J *vee lampaa nahgõd nahkurilõõ tekko* vii lambanahad parkalile parkida. – Vt. ka *lampaa-*, *lehmä-*.

nahkõhja J, pl. -ad J nahkõhi, nahkohjad кожаная вожжа, кожаные вожжи; *i peettii nahkõhjiita* kasutati (peeti) ka nahkohje.

nahkõin M J -nõ ~ -ne J-Must., g. -zõõ M = *nahkanõ*; J *nahkõim perednikk eez* nahkne põll ees; J *nahkõnõ vöö vöölä* (Must. 152) nahkvöö vööd.

nahkõ/n M -nõ I, g. -zõõ M = *nahkanõ*; M *tšütše on rihman*, *rihmassa vai nahkõn* (lehma)kütke on kõiest või nahast; I *sumka õli kajkainõ i nahkõõz sumkad õlivad* kaelkott oli linane ja (ka) nahksed kaelkotid olid; I *nahkõõs sõrmikkaad* nahksõrmikud; M *la idgõv*, *lihõn suu*, *nahkõn perse* kk. las nutab: lihast (lihane) suu, nahast (nahkne) perse.

nahwe Kr surm смерть.

nai vt. *nain*.

naija vt. *nad'd'a*.

naimaruuna R-Eur. kosja-, pulmaruun свадебный конь, свадебный мерин; *libo tas iivä obose*, *naimaruuna nagreelleni* (Eur. 35-36) rl. või siis (jälle) hea hobuse, kosjaruuna mu naerile (= pojale).

nain Kett. K U P M Kõ S Lu Li Ra J Ku -nõ K L P M Lu Li J I (Kõ Po) -ne K-Sj. R-Eur. Kr (K-Salm., R-Lõn.) -nee K-Ahl. -na Ku -na Kr *nai* Lu *Háune* Pal., g. -zõõ Kett. K M S Lu Li J I -zõ J -see K-Ahl. 1. naine, naisterahvas женщина; Lu *mehet tšävvä* *ennemäs pesiimäz i tšülpeemäz*, *perrää mennää naizõd i lahzõd* mehed käivad enne(m saunas) pesemas ja vihtlemas, pärast lähevad naised ja lapsed; Lu *ühed naizõt pitäväd jürtsiä*, *mehije eb õõ*

ainult naised peavad jüripäeva, mehi ei ole (pidutsemas); Li *lehmakarjuššina naisiita* böllu naised lehmakarjuseks ei olnud; Lu *naizill on ivuz pittšä, meeli lühüd* vs. naistel on juus pikk, (aga) aru lühike; K *a pojod õlivad .. naisii sõpõiza* (jõulusandiks käimise kohta:) aga poisid olid .. naisterõivais; Li *kaglatunnid enne õltii naisiil, se on naisiijõ tunnid* kaelakell oli enne-malt naistel, see on naistekell; I *naisii kaputta õli pittšä* naistesukk oli pikk (= pika säärega); I *paksu nainõ ~ J suurõd vatsaaka* nain rase naine; Lu *tätä kutsuttii sauna nain, kumpa sünnütti lahžõd* teda kutsuti nurganaiseks, kes sünnitas lapse; Lu *leski nain, meessä eb õd, piäp tsüütää tallo* lesknaine, meest ei ole, peab (üksi) talu pidama; **2.** naine, abikaasa; abielunaine жена, супруга; замужняя женщина; K *täll õma pere, nain on i laxs on tal on oma pere*, naine on ja laps on; Lu *meez ja nain on sika ja sitta* kk. mees ja naine on (omavahel nagu) siga ja sitt; L *poigat tulõvad naisinaa* pojad tulevad (oma) naistega; Lu *miü meemmä kosimaa poigal tüttõä naizõssi* me läheme pojale tüdrukut naiseks kosima; J *veelko siä tullõzid millõd naizõssi* kas sa tuleksid mulle naiseks?; J *võtti enelles tõizõd naizõd* võttis endale teise naise (= abiellus teist korda); I *meez meni poizõg naizõlta, meez jätti naizõd* mees läks naise juurest ära, mees jättis naise maha; Lu *däädää naissa kutsutaa täti i däadi* onunaist kutsutakse t. ja d.; Ku *sapošnikaa nain ain keņgettä kääv* vs. kingsepa naine käib alati kingadeta; L *kunikaaka nain ~ Lu kunika nain* kuninganna, kuningaproua; Lu *eb õd tüttõ, epko leski, epko nain, mehennain* ei ole tüdruk ega lesk ega abielunaine, mehenaine; Lu *sapanad õltii, sapanaa peettii naizõt pääz s-d* (= linikutaolised peakatted) olid, s-t kandsid abielunaised peas; J *naizõ meez om võttõnnu enelle suvattõja* naisemees on võtnud endale armukese; M I *meħhee nainõ ~ Lu mehen nain* abielunaine, mehenaine; ■ M *õlin xolostõi i tsüüzin naizõlõd* olin poissmees ja käisin ehal. – Vt. ka *aluzmehen-, däädän-, emä-, emän-, emätän-, khääžän-, kunikaan-, mehen-, naapuri-, nõito-, papin-, pere-, peren-, piimä-, poigan-, polkko-, sauna-, saunan-, taika-, talon-, talopoika-, tsülä-, tsülää-, vel'en-, venäi-*. – Vt. ka *naa², naispooli, naizelokaz, naizeläjä, naizikko, naizrahvaz*.

naina, naine vt. *nain*.

naisi vt. *nõisa*.

naisii M Kõ Po adv. abiellu (наречие в форме илл-а от *nain*); Po *pojo i tütrikko* [sic!] *l'ubiuzivan, tahtovad nõisa naisii* poiss ja tüdruk armusid, tahavad abielluda; Kõ *siz nõdõn*

naisii i õsan lehmää i õpõzõd siis võtan naise ja ostan lehma ja hobuse; Kõ *isä nõis tõisii naisii* isa abiellus teist korda; Kõ *neñnäü pühtšii ep tunnõ, a naisii laatiub* alles ninaalune märg (nina pühkida ei oska), aga valmistub naist võtma.

naisikko vt. *naizikko*.

naisikkõ vt. *naizikkõ*.

naisi/za: -z M Li = *naiziza*; *täm on jo naisiz ta* on juba abielus.

naisiulta Kett. L P S (K) -tag (I), pr. -n K L P, imperf. -zin K L P abielluda, naituda жениться, по-; P *siē tšiiress naisiud* sa abiellud varsti; L *tämä naisiuzi tõizõlõ naizõlõy* ta abiellus teist korda. – Vt. ka *nađ'd'ussa, naissa*.

naiskamal'kka Kõ naistejakk, -pluus женская жакетка, кофта; *teen i mees- i naiskamal'kkoja* teen nii meeste- kui ka naistepluuse.

naiskuuma K M S Lu naisvader, ristiema кума, крестная мать; Lu *tšen risitiäb minu lahsiije, ne õllaa naiskuuma i meeskuuma* kes ristivad (ristib) minu lapsi, need on naisvader ja meesvader (ristiema ja ristiisa); K *naiskuumall on lahsi tsäezä* naisvaderil on (ristimise ajal) laps kätel.

naisotüttõ R-Eur.: *isämees issujapoika, emä-naine naisotüttõ* (Eur. 32) rl.

naispohl vt. *naispooli*.

naispooli S I (Kett.) *naispool* M Kõ *naispohl* Kr **1.** naine, naisterahvas женщина; S *järvi-emä ain võtab naispoolia* järvehaldjas võtab (= uputab) alati (= ainult) naisi; I *kuultaa, tuõp kahsi naispoolta* kuulatan: tuleb kaks naisterahvast; I *naispoolõd imeD* nais(t)enimend; **2.** emane, emasloom самка, matka; Kõ *kulli on ühz lintu i kuutsuaz i meespool-sikaa, naispool on emikko k.* on üks lind, ja (nii) nimetatakse ka kultu (isast siga), emane (siga) on emis; M *naispool katti* emane kass. – Vt. ka *naiz-eläjä*.

naiissa: -ss J-Tsv., pr. -n, imperf. -zin = *naisiuta*; *kui siä nii, ilm nõvvoa pitämett vzduumal naiiss* kuidas sa nii, ilma nõu pidamata, otsustasid naituda?

naisuuz vt. *peren-*.

naiz Kett. Kõ J: Kett. *naiz elokaz* naine, naisterahvas; J *nais suku* naissugu; J *marjaakaa on naiz eläjä kala* marjaga on emane kala; Kõ *nais sika, emikko* emane siga, emis; J *naiš släppi* naistekübar.

naizelokaz P Lu Ra J -õz Lu = *naizeläjä*; P *tõin inieħmiin taaz juttõl, etti naizelokaz tulõb vassaa, sis parap elä mene, kuhõ sillyõ õli menemiss* teine inimene taas ütles, et (kui) naisterahvas tuleb vastu, siis parem ära mine, kuhu sul oli vaja minna; Lu *naizelokkaal on süü*

paganõpi, meezelokõz kannõdõb, a naizelokõz eb ühtää naisterahval on süda kurjem, meesterahvas kannatab (välja), aga naisterahvas ei sugugi.

naiz-elokka L (S) = naizeläjä.

naizeläjä K L P M Kõ Po Lu Li Ra J I -e Lu naine, naisterahvas женщина; K .. emä dali mindja dali tšen naizeläjiissä (Al. 38) .. ema või vennanaine või keegi naisterahvastest; L naizõt pestii naizeläjiitä, mehed miezeläjiitä (surnu pesemise kohta:) naised pesid naisterahvaid, mehed meesterahvaid; Li trengi õli meezeläjä, naizeläjä õli piika sulane oli meesterahvas, naisterahvas oli teenijatüdruk; M merad'ee tsüllää õpõtaja õli naizeläjä, õmmaa tsüllää naizikko meie külas oli õpetaja naisterahvas, oma küla naine. – Vt. ka nain, naispooli, naizelokaz, naizikkõ, naizrahvaz.

naiziz vt. naiziza.

naizikko Kett. K U L P M S V Po Lu Li J I naisikko K-Ahl. R-Reg. Házuko Tum. Házikko K-reg.₂ Ii-reg.₁ Házikko Pal.₁, g. -oo K M S Lu -uo L -o J = nain; 1. P tsäüsväv naizikod lühsämáz naised käisid (lõuna ajal lehmi) lüpsmas; I naizikolla õlivat tsiutot pitšäv, iñhojeekaa nais(t)el olid pikad särgid, varrukatega; Kett. paksu naizikko rase naine; M rinnaa imettäjä naizikko (rinnaga) imetav naine; J ai mikä boltuš naizikko oi milline lobiseja naine!; J nõito naizikko nõiamoor (naisnõid); J lehtši naizikko lesknaine; 2. V naizikko minuu õli izorkka sòmõrulta minu naine oli isurlanna, Sõmerult; P ku miez bõlõ kotonn, siz naizikoll on markkinav kk. kui mees(t) pole kodus, siis on naisel laot; Lu ku naizikko idgõb, a meez ep suvva, juttõõb: idgõ, idgõ, vähep kuzõd kui naine nutab, aga mehele see ei meeldi, (siis) ütleb: nuta, nuta, vähem kused; M sõittõlikookaa naizikookaa on kehno ellää riika naisega on kehv elada; L pojo võtab naizikuo poiss võtab naise; S leeb naizikko saab abielunaiseks; M kunniz bõllu lassa, õli ain noorikkõ, sis tuli jo naizikossi kuni polnud last, oli ikka noorik; siis (= pärast lapse sündi) sai juba naiseks; I mehhee naizikko abielunaine, mehenaine. – Vt. ka griba-, kolduna-, obahka-.

naizikkõ Lu-Must. naisikkõ J-Must., g. -õõ = nain; 1. Lu on seal vana naizikkõ ähü päälä (Must. 158) on seal (üks) vana naine ahju peal; 2. J no siis naapuri naizikkõ juttõõb no siis naabrinaine ütleb.

naiziza Kett. K P Kõ -z Po -iz S adv. abielus женат (наречие в форме ин-а от nain); P poika on naiziza ~ Lu poik on naiziz poeg on abielus; Po tām on jo kahsa vuotta naiziz ta on juba

kaheksa aastat abielus; K ko on velli naiziza, siz idgõb vellee naizõlõ virree (Al. 15) kui vend on abielus, siis itkeb vennanaisele (itku).

naiz-lajko K-AI. naislang свойственница; naiz-lajko võtab lahjav, laadib kaššaliisõd (Al. 21) naislang võtab (pulma)kingid, paneb märssi.

naizrahvaz K P J Ku naiz-rahv/az Ku -õz J-Tsv. = naizeläjä; P naizrahvaalyõ on pal'tai päi sünti tsävvä naisterahval on patt käia paljapäi; Ku luzikka ko tokub maahaa, siz naizrahvas tuap pert'sii kui lusikas kukub maha, siis tuleb naisterahvas tupp.

naizud Ra (K-Ahl. M-Bor. Kõ-Len.), g. -suu (K Kõ) -suvõd (M Ra) naiseke, naisuke жёнушка; K peree-meess, peree-isäntä, peree-nainee, naisueni (Ahl. 104) rl. peremees, pereisand, perenaine, mu naisuke; Ra velloo naisuvõd rl. vennanaisukesed.

naizvätši (K-AI.) naised, naisterahvad, naisvägi женщины; siz miespuoliilõd kõikkiilõd kušakav, a naizvälee mokomad samad rätikkõizõd (Al. 31) siis (kingiti) kõigile meestele vööd, aga naistele samasugused rätikukesed.

naizõlik/az Lu, g. -kaa naise-, abielus olev (mehe kohta) женатый; naizõlikaz meez naise-mees.

naita M, pr. -in M, imperf. -n M = nad'd'a; kõõs tām nait, nõõb naitii millal ta nait, võtab naise?; tām tahob naita ta tahab naist võtta.

naittaa L P Ke M Lu Li Ra J (Kett. Ränk K-Ahl. Kõ) -tta J-Tsv. -ttaag I, pr. -tan K M Lu Ra J -tõn J -itaa, imperf. -tin M Lu J -ttazin Lu -titi I 1. naita женить, по-; M piäp pojo naittaa, ebõ-õ naiziza tuleb poisile naine võtta, ei ole veel abielus; 2. kohitseda, ruunata кастрировать, оскоп/лять, -ить; M meil ärtšää eb naitõttu meil (= meie kandis) pulli ei kohitsetud; Lu J jaati piäb naittaa täkk tuleb ruunata; M naittajad naitõttii boranoi i siikkoi kohitsetjad kohitsetid jäarasid ja sigu; Li naitõttu sika kohitsetud siga; Lu naitõtud anõd kohitsetud haned; Ra õpõzõd naittaa hõbusekohitseja, täkuruunaja; 3. pookida, vääristada; silmastada приви/вать, -ть, колировать; J sadovnikk naitõb otem puut aednik roogib õunapuud; M naitõttu õunappuu vääristatud õunapuu; J puu naitõtmin puu silmastamine.

naittamoit/oo M, g. -tomaa kohitsemata, ruunamata некастрированный, неоскопленный; sukuborana on naittamoitoo sugujäär on kohitsemata.

naittsi J-Tsv.: õlid laihukkõin, a nütt jo nāt said naittsi mehessi olid kõhnuke, aga nüüd juba, näe, said peigmeheks (naimameheks).

naittsi-meez J-Tsv. peigmees (naimamees) жених.

naitõlla M, pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. kohitseda, ruunata кастрировать, оскоплять; *opõzia naitõltii, i boranoi i sikkoi naitõltii* hobuseid ruunati ja jäärasid ja sigu kohitseti.

naitõttava K subst., adj. naidetav, naist võtma pandav (страдательное причастие от глагола 'женить'); K *pantava on pajatõttava da naitõttava on nagrõttava* vs. mehelepandav (neiu) on tagaräägitav ja naidetav (noormees) on naerdav.

najalla vt. nõjalla.

najattaja vt. nõjattaja.

najja vt. nad'd'a.

naka Ränk K P M S Lu Ra J I (Kett. U Li), g. *nagaa* P Lu Ra J *nağğaa* M I naga, tapp, prunt (õllenõul jne.) затычка, пробка, втулка; M *lännikolla õli tehtü aukko, a sinne pantii naka, teräsetti õttsa õli; il'akkoizõd nõsad nağğaa i lazzõd taarii johsõmaa* astjale oli tehtud auk, aga sinna pandi (puust) naga, teritatud ots oli; tasakesi tõstad naga ja lased taari jooksuma; I *botškaza on naka* (õlle)vaadil on naga; I *astikollõd tiimmä nağğaa* (õlle)astjale teeme naga; Li *ku isä keitti olutta, siz nagassa alki nirissä* kui isa pruulis õlut, siis nagast hakkas nirisema; Lu *nagall pantii vällii katagaa, štoby olut parapii johzõv* nagale pandi kadakaid vahele, et õlu jookseks (jookseb) paremini; J *kase naka ep kõlpa kazee nagaa aukolõd* see naga ei kõlba sellele nagaaugule; J *taari astia nagass virtaap taari* taariastja nagast voolab taar(i); P *lazzõ taaria, tõmpaa pütüü naka vällä* lase taari, tõmba püti naga välja; J *teekk poolikoo naka avõ, lazz olutt tee ometi* (õlle)ankru naga lahti, lase õlut; M *entsi naka õlleankru* (õhuava sulgev) naga. – Vt. ka *entsi*.

nakazañña (J-Tsv.), g. -aa karistus наказание; vähettega *nakazañña* vähendage karistust.

nakaval'nõi Kõ -ei M *naakoval'nõi* Li, g. -õi Kõ -ei M alasi наковальня; M *sis paav nakaval'nei pääle, siz vasaral lõõv* siis paneb alasi peale, siis lõõb vasaraga. – Vt. ka *naakkovinjka, nakoval'na*.

nakka vt. nahka.

nakleska vt. nagleska.

nako vt. näko.

nakolk/a M I, g. -aa (soengusse kinnitavat) tanu наколка (головной убор); *nakolkad niku šaapka pantii pähhee* tanud pandi pähe nagu müts(id).

nakoval'na M *nakovalna* I-Len., g. -aa = *nakaval'nõi*; *pajaza on gorna, meh, nakoval'na* (Len. 285) serapajas on ääs, lõõts, alasi.

nalla P J -a J-Tsv. postp. alla под; J *lamahtaa pehgon nala vilusõd* heida põõsa alla vilusse; J *toukkaa millõd järjukkõin jalkoin nalaa* tõuka mulle järi jalgade alla; J *jutõllaa, jot suvi-vil'aa om parõp adrõn nalaa tšülvä* öeldakse, et suvivilja on parem külvata adra alla; ■ (noomeniga liitunult в составе композиты:) J *võtti viskõš špeili tilannalaa* võttis viskas peegli voodi alla; P *pani paa lavvaanalaa* pani savipoti laua alla; J *pääsko tetši garnizõnnalaa pezää* pääsuke tegi karniisi alla pesa; J *pääzgot pesüstü rääsännalaa* pääsukesed (on) asunud pesitsema räästa alla; J *meni jānez, issuus pehgonnalaa de idgõv* läks jānez, istus põõsa alla ja nutab; J *viska bruuss lävennala, kuivõp rihee tull viska plank läve ette, on kuivem tuppaa tulla; J rääsännalaa* räästa alla; J *räkä on kuivõttunnu tšiin nenännala* tatt on nina alla (kinni) kuivanud. – Vt. ka *katon-*, *maan-*, *makaуз-*, *mäen-*, *rääsän-*, *tilan-*. – Vt. ka *alaa*, *allõ*, *nallõ*.

nališnik/ka Lu (M), g. -aa Lu akna-, uksepiirlaud наличник; Lu *nališnikad õllaa süämme poolõz i kujaa poolõz akkunoiz* piirlaud on akendel seespool (toa pool) ja väljaspool; M *akkunaa nališnikad* akna piirlaud. – Vt. ka *sisi-*.

nališk/a (M) pl. -ad M = *nališnikka*.

nalja vt. nal'la¹.

naljaklaz Li *nal'jõkõz* J-Tsv., g. -kaa: *nal'jõkkaa* J subst., adj. = *naljakko*; *aka minu naapuri on nal'jõkõz meez, šuutk šuudgaa perält* küll minu naaber on naljamees (naljattaja mees): nali nalja peale (järele).

naljak/ko Lu, g. -oo subst., adj. naljattaja, naljahammas шутник, забавник, зубоскал; шутиливый; *tämä suvvaav nagrõttaa tõiisije inemisije, tämä on naljakko inemin* ta armastab teisi inimesi naerma ajada, ta on naljahammas (naljattaja inimene).

nalja-meez Li = *naljakko*; *nalja-meez, suvvaab lassaa naljaa* naljahammas, armastab nalja heita.

nal'jõ vt. nal'la¹.

nalla K Lu I -lõ Lu Li J -l Lu Ra J Ku 1. postp. all под; K *koira on lavvaa nalla* koer on laua all; J *einäruupu on kuhja nallõ* heinapebred on kuhja all; Li *päällä on kahmõ, a kahmõn nallõ eb nii tšiiire jäätü* peal on (külma)kahu, aga kahu alt (all) ei külmu nii ruttu; Lu *jalgassijõõ nall õllaa tormaad* (ree)jalaste all on raud; Lu *rauta koril õllaa kurkun nallõ niku niglõv* raudkiisal on kurgu all nagu nõelad; I *potpruga piäb õllag opõzõlla vatsaa nalla* sedelgarihm peab hobusel olema kõhu all (= kõhu alt läbi); Lu *elä seizo vihmaan nalla, siä kasud* ära seisa vihma

käes, sa saad märjaks; I *varõz lentääb taivaa nalla* vares lendab taeva all; J *halik-mäen nall om mokom mutazikko, jot hittoatsi ep kazvo* Halikmäe all (orus) on niisugune turbaraba, et kuraditki ei kasva (seal); **2.** postp. eel до, под, перед (во временном значении); Lu *pädrää pühänä ja jaanin nallõ õllaa üväd päivüü ilmõd* peetripäeval ja jaanipäeva eel on head päikesepaistelised ilmad; ■ (noomeniga liitunult в составе композиты:) Lu *noota on jäännalla* noot on jää all; J *pehgonnallõ kazvovõt siined i gruzad* rõõsa all kasvavad kaseriisikad ja kollariisikad; J *kassu vihmõnnall räpälessi* sai vihma käes läbimärjaks; J *kazelt perennaizõlt mittäit ed noppaa, kõig on lukunnall* sellelt perenaiselt ei näppa (sa) midagi, kõik on luku taga; J *pahaa mehee parraanallõ* rl. halva mehe habeme all; Lu J *rattiinalla* aida all; J *õsõttu maa veel ebõdõ lunasõttu, veel on mahzunnall* ostetud maa ei ole veel (välja) lunastatud, on veel maksu all. – Vt. ka *aldõzõn-, ikkun-, kailan-, kain-, maan-, makauz-, mäen-, nenän-, ohtogon-, tuulõn-*. – Vt. ka *alla*².

nal'la¹ Kõ J (P) -jõ J-Tsv. *nalja* Lu Ku (Li), g. -'aa: -*jaa* J nali шутка; J *lehtsi lüüb leikisse, nappaab nal'lassi* rl. lesk lõõb mängu pärast, napsab nalja pärast (= leskmehe käsi tõuseb kergesti); Ku *ikä ellää boo nalja* vs. elu (ära) elada pole nali; J *ramokõz inimin teep tüüt niku nal'jaa* tugev inimene teeb tööd nagu nalja; J *ajab juttua nal'jaa* ajab juttu naljaks (= naljatab); Kõ *nal'jaa juttõlin* tegin nalja; J *nämäd ajõtti tõintõizõka nal'ja* nad naljatasid omavahel (teineteisega); J *nal'jaa laskõma ~ nal'jaa pitämä ~ nal'jaa heittemä* naljatama, nalja tegema, nalja heitma; J *elä han nal'jaa juttua võta* nenäse ära ometi naljajuttu ninasse võta; J *nal'jaa mehe juttu paab nagrõma* naljamehe (naljahamba) jutt paneb naerma.

nal'la² M, g. -aa M **1.** kõnts; (suurveest jääv) muda осадок; тина, грязь (нанос половодья); *ku peirrää piimää bõ pestü kaugaa asõ, siis siäl nõdv mokoma nal'la* kui piimanõud pole kaua pestud (kui piima järel pole nõud kaua pestud), siis tekib seal (sees) niisugune kõnts; *vesi kõig meni vällää i jätti õmmaa nal'aa kõig* vesi alanes (jões) ja jättis oma muda (kaldale); **2.** lima (näit. kalal) слизь (напр. у рыбы). – Vt. ka *jõtsi-*.

nallõ Lu Li J -õdõ Lu postp. = *nalaa*; Li *tänävä päivä laskõõs pilveen nallõ* täna loojus päike pilve taha (alla); Lu *inemin meni bolnittsaa kurasõn nallõ* inimene läks haiglasse noa alla (operatsioonile); Li *meil on pantu jartsü than akkunõn nallõ* meil on pandud pink päris akna

alla; ■ (noomeniga liitunult в составе композиты:) Lu *noota lastii jäännallõ* noot lasti jää alla; Li *päivä laskõõb rintaa, pilveennallõ* päike loojub pilve sisse, pilve taha. – Vt. ka *kailan-, katon-, makauz-*.

nal'ta Lu J -tõ J -t J-Tsv. postp. alt из-под; Lu *dohtõri võtti puukii pää nahgaa nal'ta poiz* arst võttis puugi pea naha seest (alt) välja (ära); ■ (noomeniga liitunult в составе композиты:) Lu *talvõll püvvettii kallaa jää-nal'ta* talvel püüti kala jää alt; J *noott tõmmõta jäännalt avan-too* noot tõmmatakse jää alt jääauku; Lu *rattiinalta aida* alt; J *piäb juttõp kase ärtse näilt nenänna-ltõ veejje väll'ää* tuleb, ütleb (ta), see härg neilt ope nina alt ära viia. – Vt. ka *kailan-, kurkuun-, nenän-, tsüllen-*. – Vt. ka *alta*.

naluhõdõ vt. *parrõdõ-*.

naluz vt. *arin-, jalgan-, kailan-, kainan-, kanaan-, katon-, kurkun-, lakan-, maan-, makauz-, pään-, vatsan-*.

nalõin vt. *maan-*.

namastõri vt. *manastõri*.

namordnik/ka Lu, g. -aa Lu suukorv намордник; *sell inemizell piäp panna namordnikka suu ettee, liika pal'lo pajatab* sellele inimesele tuleb panna suukorv suu ette, liiga palju räägib.

nañ/a P M (J-Tsv.), g. -aa: -a J **1.** (lapse)hoidja няня; M *õma naña kutsuv* oma hoidja kutsub; J *nõiz nañakaa kuklaa pelama* hakkas (koos) hoidjaga nukkudega mängima; **2.** P õde (haiglas) [?], haigetalitaja [?] сестра (в больнице) [?], разг. няня [?].

nañ/ka Lu (M Kõ Li) -k J-Tsv. *nañk/a* K P M -ka (M), g. *nañkaa* J (lapse)hoidja няня, нянька; M *lahzõdõ nañka tütsütäs lassa* (lapse)hoidja hoiab last; J *nañk on tsiintiässi kapaloittõnnu lahzõdõ* lapsehoidja on lapse kõvasti (kinni) mähkinud; L *tämä ahisattii nañkassi* ta pandi vägisi lapsehoidjaks; M *siis pantii minua piiggassi, nañkkoissi* [sic!] *laxsia vaattamaa* siis pandi mind (teenija)tüdrukuga, (lapse)hoidjaks lapsi hoidma; M *nañkkann niku elin, pieniä lahsai vaatõn* elasin nagu lapsehoidja, vaatasin väikeste laste järele; M *õlin nañkonna* [sic!] olin lapsehoidjaks.

naonapukka J pej. naoraasuke, naonäpik, naonähvits золовушка-голубушка; *ennee ühesää tsüttüü ku ühs naonapukka* vs. parem üheksa küdi (= mehevenda) kui üks naonäpik.

nap/a Kett. K-Ahl. M S Ja-Len. Lu Li Ra J vjJl I (R-Reg.) -pa Kr, g. *nav/aa* Kett. R Lu Ra J *nav'vaa* M vjJl I -a Lu-Must. **1.** naba; nabanõõr, -vääт (vastõündinul) пуп; пуповина (у новорождённого); M *sõõkaa vattsa täünnä*

etti napa ep tsääntüis ühtee bokkaa (sööma sundides öeldakse:) sööge kõht täis, et naba ei vajuku (pöörduks) ühele küljele; Lu *napa on liikkuu, siis piäb õõrua* (kui) naba on paigast ära, siis on vaja masseerida; Lu *pöörrib, pöörrib nava pääl, pääseb süümee, teeb karnaps?* – *Võtti* (Must. 159) mõist. pöörleb, pöörleb naba peal, pääseb sisse, teeb karnaps? – *Vöti*; J *tuhm niku naisiijõ napa* kk. rumal nagu naiste naba; I *võttii kaijee lahsõõ, naõvaa lõikkazii* võtsin selle lapse (vastu), lõikas naba(nööri) läbi; Lu *navaa varrõõ pani tsiin* sidus nabanööri kinni; **2.** voki kruvi, voki saba (voki reguleerimiseks) завёртка, винт прялки (которым регулируется веретено); M *tseerä vokkii napõaa* keera voki kruvi; **3.** käsikivi värten e. pill (alumist kivi läbiv metallvõll) веретено ручного жёрнова; M *javotšivell on napa alla, i vokilla on napa, tseertäz* käsikivil on all naba, ja voki on kruvi, (sellest) keeratakse; **4.** voki kabi, voki naba, voki süda serdceвина (na которой закреплено веретено прялки); Ra *se mikä nõsõb napõaa ja lazzõb, se on nagriz see*, mis tõstab voki kapja ja laseb (allapoole), see on voki kruvi; Ra *vokii napa* voki kabi; ■ R *kui meneb isäni lidnaa, tuob turgu tubliita, navaa karra kauniita* (Reg. 47) rl. kui mu isa läheb linna, toob (sealt) hulga tugevaid (jalatseid), n. k. kauneid (jalatseid). – Vt. ka *vattsä-, vokii-*. – Vt. ka *nagriz, napa-mauttši, napavarsi, napa-vattsä, navaa-varsi*.

napakakku Li Ra **1.** Ra (pirukas, mis küpsetati ja anti teenijatüdrukule töökohalt lahkumise puhul lepõška, ispeakaemä po slučaju okončaniä sroka raboty i uħoda rabotničny; **2.** fig. töõpalk виплата за работу; Li *karjušillõ annõttii napakakku* karjasele anti töõpalk (kätte); **3.** fig. lõpuarve расчёт, увольнительная виплата заробатанного; Li *tšen ajõttii pois tüüssä, siiz nagrõttii: sillõ kuilee annõttii jo napakakku siältä* kes aeti töõlt minema, siis (seda) naerdi: sulle anti sealt millegipärast juba lõpuarve.

napa-keppi M Kõ nabakepp (lõimepalmikut hoidev kepp v. puu kangastelgedel, millel ruudub lõimepakk palka, придерживающая плетеницу ниток основы в ткацком станке без навоя); Kõ *pannaz letti napakeppiisee* panpake palmik nabakepi külge.

napa-mauttši P S =napavarsi.

napapata ~ **napa-pata** M **1.** nabapott (pott paigastlänud naba ravimiseks) горшочек, банка (для лечения сошедшего с места пупа); *napa-pata*; *panti pikkarain pata, luu-tükkü pantii* naõvaa päälēe i seõnee päälēe koontalaa;

koontala sütettii põlõmaa, pata lutisõttii päälēe; tõmpaab vatsaa paa süümee nabapott; pandi väike pott, luutükk pandi nabale ja selle peale takku; takk süüdati põlema, pott vajutati peale; tõmbab kõhu poti sisse (= tõmbab kõhuna kummi); **2.** fig. jupats (väikesekasvuline inimene) пупок (малорослый человек).

naplata Lu J (Kõ), pr. *-paan* Lu J, imperf. *-pazin* Lu *-põzin* Lu J **1.** napsitada, purjutada, (viina) juua выпивать, -ть, пить (водку); Lu *mõnikkaad i naizõt kõvassi napataa* mõned naisedki napsitavad kõvasti; Lu *vääräll teell, saottii, ku meez jääb napõaa* (on) vääral teel, öeldi, kui mees jääb napsitama; Lu *näväd on napattu nad on purjus; J napõazin (juuvvõ) tervenäizee rumkaa makkat viinaa* jõin terve pitsi(täie) magusat viina (= veini); **2.** napsata, haarata цап/ать, -нуть, хватать, схватить; Lu *elä napõaa kukkaa* ära napsa lille; **3.** napsata, (kergelt) lüüa (slegka) ударить, стукнуть; J *lehti lüüb leikisse, napõaab nal'lassi* rl. lesk löõb mängu pärast, napsab nalja pärast. – Vt. ka *napsata, nipata, nokata, nopata, näpätä*.

napavarsi M Lu *napa-varsi* J-Tsv. nabanöör, -vää (vastsündinul) пуповина (у новорождённого); Lu *baapka siop tsiin napavarrõõ ämmamoor* seob nabanööri kinni. – Vt. ka *napa, napa-mauttši, navaa-varsi*.

napa-vattsä M voki kruvi, voki saba (voki reguleerimiseks) завёртка, винт прялки (которым регулируется веретено); *vokkii napavattsä* voki kruvi. – Vt. ka *nagriz, napa*.

napillka P M Lu I -k J-Tsv., g. *-kaa* P Lu J viil napilnik; Lu *napilkaaka hiutõtaa sahoja, tširvejä, saksia* viiliga teritatakse saage, kirveid, kääre; I *napilkalla iħhoos saħhaa* viiliga teritatakse saagi; J *napilkaa pää* viili pea.

napilnik/ka M, g. *-aa* = *napilka*; *anna millõõ napilnikka, miä õigõtan saħhaa* anna mulle viil, ma teen sae korda (= teritan sae ära).

napirteed vt. *naaberti*.

napjorstik/ka M, g. *-aa* M sõrmkübar napёрсток; *äviitin napjorstikaa* kaotas sõrmkübara.

napõork/la M-Set., g. *-aa* oherdi, puur бурав, сверло.

napõa vt. *napa*.

napõpaa (J), pr. *-an*, imperf. *-õn*: *-in* J = *noppia*; *tapõit täitä tañkissa, napid nahka-põksüüssä* rl. tapsid täisid kuue seest, noppisid nahkpükstest.

napõpu Lu Ra J (Ja-Len. Li Ku), g. *-uu* Lu J Ku **1.** nõõr пуговица; Li *enn õlti polusapoškõõ napõpujekaa* ennemalt olid nõõpidega poolsaapad; Lu *miä repäzin napuu tšuuotossa poiz, siis piti õmmõlla takaas tõin nappu* ma rebisin

nööbi särgi eest ära, siis tuli õmmelda tagasi teine nööp; J *tšiuatoll vasuz on, a nappua böð* särgil aas on, aga nööpi pole; Lu *milt nappu lähs pois* mul tuli nööp (eest) ära; Lu *miä avvaan napud avõð* ma teen nööbid lahti; Lu *sil-mät ku napud* silmad nagu nööbid; J *paä kaat-sõd napulõð, tšiiire ävited* pane püksinööp kinni, (muidu) kaotad (püksid) varsti (jalast); Lu *napuu lijkud* nööbiaasad; Lu *napuu vasuðõ* nööpaugud; J *nappu nigl* nööpnõel; J *nappu nenä* nööbinina; **2.** löök, hoop удар, толчок; J *sai mokomaa napuu, jot ittšä nõizõb mälehtemä* sai sellise hoobi, et mäletab eluaja; Lu *pagana meez õllõiz antanu napuu* kuri mees oleks andnud hoobi; ■ *Ku d'i miä hänellä sellä samal sekunt'šia ko näin, annoin napuu* ja selsamal sekundil, kui ma (karu) nägin, andsin laengu. – Vt. ka *napsu*.

nappula vt. *nippu-*.

nappunigla Ra nööpnõel булавка.

naprëska vt. *naapreska*.

napslata J -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J **1.** (viina) juua, purjutada, napsitada пить (водку), выпивать, -ть; *napsaab juuvvõ viinaa niku vett* joob viina nagu vett; **2.** napsata, (kergelt) lüüa (слегка) ударить, стукнуть. – Vt. ka *napata*.

napsu Lu J-Tsv., g. -uu J **1.** naps; viin stopka (водки); водка, выпивка; Lu *meijee taatt tämä napsua suvaz* meie isa, ta armastas napsi (võta); J *juumm siiz ühe napsuu, saamm vähäize soojaa* võtame (jooime) siis ühe napsi, saame natuke soojat; Lu *tämä napsua võtab üväs* ta napsitab kõvasti; Lu *isä on vähäizee napsua laajaa* isa on veidi napsitaja; **2.** löök, hoop удар; J *lapkõz maalõð de sai lobasõð mokoma napsuu, jot aha-h* kukkus maha ja sai sellise hoobi otsmikule, et oi-oi! – Vt. ka *nappu*.

napsumeez Lu napsimees, napsitaja любитель выпить, выпивала; *tämä on napsumeez* ta on napsimees.

napsut/taä (J) -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J **1.** lüüa, peksta, taguda ударять, -ить, бить, по-; сечь, вы-, колотить, по-; *napsutti tõizõlõð kõrvõt täünõ* andis (lõi) teisele vastu kõrvu; **2.** (piitsa) plaksutada щёлкать, -нуть, хлестать, -нуть (кнутом, хлыстом, плёткой); *siä tood naizõð eneleez, a meilee vitsaa vinguttajaa, nahkaroozgaä napsuttajaa* rl. (tulevase võõrasema kohta:) sa tood naise endale, aga meie vitsa vingutaja, nahkpiitsa plaksutaja. – Vt. ka *naputtaa*.

napsutõlla J -õll J-Tsv., pr. -tõlõn ~ -tõõn J, imperf. -tõlin frekv. ← *napsuttaa*; *napsuttõlimm kõrvõt täünõ naruzii poiikiilõð, de tulimm*

kottoo andsime Narvusi poistele vastu kõrvu ja tulime koju.

napu J-Must., g. *navuu* = *napukka*.

napukka Kett. S Lu Ra (J) *napukk/a* (J) -õ Li *näpuk/ka* Lu *näpukka* P (J) -k J-Tsv., g. *napukaa* Lu -aa J vistrik, murd. näpik прыщ; J *kül siis tämä on lusti, kõig liits on näpukkoiz* küll ta on siis ilus, (kui) kogu nägu on vistrikke täis; S *napukad nõissaa tšihkumaa* vistikud hakkavad sügelema. – Vt. ka *mätä-, nao-*. – Vt. ka *napu, napuška, nappu*.

napurikko M Kõ *naburikko* Ränk M, g. -oo M (vilja)kuhi, aun, naber скирда, копна; M *kuhilad õltii põllol, napurikot tehtii enääp tõukovil'älõ, riigaa tüvenn tehtii, semperäss etti nurmõa nõistii tšüntämää, a vil'l'a õli riigaa tüvenn napurikkoz, siin hot' kui kaugaa näitä kuivaa i tapa* hakid olid põllul, (aga) aunad tehti rohkem tõuviljale, rehe juurde tehti, sellepärast et põldu hakati kündma, aga (kui) vili oli rehe juures aunas, siin kuivata ja peksa seda (neid) kui kaus tahes; M *sis ku väittäz riigaa tüvvee, siis tehaz napurikko, suur koko. napurikko on ümmärköin, kuhjaa moodaa, ladvat kõik süämmee poolõð, i tätä ain sõõpäütüt-täas, tehaz ahtaapassi, etti saisõis pää kattaa mõnikkaalla vihgolla, niku kuhilallõð pää, nii i napurikolõð* siis, kui (suvivili) veetakse rehe juurde, siis tehakse aun, suur hunnik. Aun on ümmargune, kuhja moodi, (vihkude) ladvad kõik sissepoole, ja seda aina kahandatakse, tehakse kitsamaks, et saaks pea katta mõne vihuga, nagu hakile (tehakse) pea, nii ka auna-le; M *vanarahvaz ain juoltii, što sis parapõz läheb vil'l'a välilää, kui saap tämä seisua naburikkoza vanarahvas ütles ikka, et siis tuleb tera (rehepeksul) paremini (viljapeast) välja, kui (vili) saab nabras seista.*

napuska vt. *ramo-*.

napus/saa- -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J kinni nõõpida застёгивать, застегнуть; *napus millõ tšiuutoo kaglaz* nõõbi mu(l) särgi-kaelus kinni.

napuška M Ra J-Must. -k J-Tsv. *napuška* (Li) -k J-Tsv. *napuška* Ra *näpuška* K-Ahl., g. *napuškaa* ~ -kaa J *napuškaa* Ra = *napukka*; M *üppääp pikkaraain napuška, tämmää eezaikaa puhkaad vai reppääv, i senessä pikkaraizõssa tuõp suur tšippõa* tekib väike vistrik, teed selle enneaegselt katki või rebid puruks, ja sellest väikesest tuleb (siis) suur paise; M *nõis napuška kaglaasõð* vistrik tuli (tekkis) kaela peale; J *napuškoi liits täünõ* vistikke nagu täis; M *vihhain napuška* vihane (= põletikuline) vistik. – Vt. ka *mätä-, võima-*.

naput/taa Li -ta J-Tsv., pr. -an Li -õn J, imperf. -in J I. nõõre ette õmmelda *приши/вать*, -ть пуговицы; J va *naputõj kamal'ikaa de saat päälee pann* õmblen ainult jakile nõõbid ette ja võid selga panna; 2. lüüa, peksta, taguda, nahutada *удар/ять*, -ить, бить, по-; J *naputti kõrvõt täinõ* andis (lõi) vastu kõrvu; Li *vihma saav, raputav, meez naissa naputav* vihma sajab, raputab, mees naist nahutab. – Vt. ka *napsutaa, napsutõlla*.

naro-õn/a L -o J meelega, kiusu pärast; naljatades, naljatamisi; teeseldes *нарочно; шутя; притворяясь*; L *naro-õna tšüüsivõd* kiusu pärast küsivad; J *naro-õno pliiskõzin lobasõ, a tämä nõisi itkõma lõin* naljatamisi (talle) vastu otsaesist, aga tema hakkas nutma; J *võtti se meez naro-õno kooli* võttis see mees (kätte ja) teeskles surnut.

narrasõna Lu pilke-, narrimis-, sõimusõna *насмешка, ругательство, издевательство* (словесное); *maho pari, se on niku narrasõna* (lastetu abielupaari kohta õeldakse:) aher paar, see on nagu pilkesõna. – Vt. ka *narri*.

narralta P, pr. -an P, imperf. -zin P narrida, narritada *дразнить; elä narraa koiraa* ära narri koera!

narri J-Tsv., g. -ii = *narrasõna*.

narri/a L P M Po Lu Ra J (S Li Ku) -ag (I), pr. -n L M Lu Ra J, imperf. -zin L P M Po Lu J I. narrida, narritada, pilgata *дразнить, насмехаться*; L *mitä nämä sinua narrivad* mis nad sind narrivad?; Lu *tämä minnuu narris suut-silmät täinä* ta pilkas mul suud-silmad täis; J *liivtsülää nõmad narrittii jõgõperää nõmia bombo* Liivtsülää omad (= Liivtsülää elanikud) kutsusid pilkamisi *жõгõperä* omi b-ks; 2. laimata, põhjata, teotada *клеветать, оговаривать; поносить, порочить*; J *ämme ilm süüt narrib minnaz* ämm laimab ilma põhjusega oma miniat; J *naapurid on riijoz de narrita tõin tõiss* naabrid on riisu ja põhjavad teineteist.

narri-nimi J pilkenimi prozviõse.

narskõli P, g. -i adj. narva, Narva нарвский; *siel narskõil värjil issuvad mehed opõziil sel-läs kahyõ puolii värjitiä* seal Narva väravail istuvad mehed hobuste seljas kahel pool väravaid.

narvaznikka M, g. -aa narvalane нарвлянин.

nasakka M, g. -aa M kratt, диал. носак (сказочный огненный змей, служащий человеку и носящий ему всякое добро); *nasakka kantõ dobraa* kratt kandis varandust (kokku).

naõekko-omoi K, g. -i I. putukas насекомое; 2. elukas, olend тварь, существо; a *tšärppä*

mokom on naõekko-omoi mokoma niku katti on aga kärp on niisugune elukas, on niisugune nagu kass.

nasik/ko Ra J, g. -oo Ra J pärg венюк; Ra *ruis-kukass lahzõt tehihää pähee, ümper pää nasikod* rukkililledest teevad lapsed pähe, pea ümber pärjad; J *pulmlaizõd on ehtistü lustissi, kõig linttiiz ja nasikkoiz* pulmalised on ilusasti ehitud, kõik lintides ja pärgades; Ra *risil on siot-tu varnikka, i nasikko pantu* ristil(e) on seotud mälestusrätt ja pandud pärg.

nasmorkka P, g. -aa P nohu насморк.

nasol/a: -z Lu, g. -zaa Lu õhupump насос; *rulla meni üli mehessä, sis ku rullassa üppäz maõšinista, võtti senee nasozaa i katõatti vozduõaa i meez nõiz üleez* (tsirkusetriki kohta:) (tee)rull läks mehest üle; siis hüppas (tee)rullilt juht (masinist), võttis selle pumba ja pumpas (mehele) õhku (sisse) ning mees tõusis üles.

nastasse Lu, g. -ee = *nastassi*; *nastasse õli lampaijee praaznikka* anastasiapäev oli lammaste püha.

nastasse/i Kõ, g. -i = *nastassi*; *pihlaalaa lähteelee veetii lampaa pääd da jalgad nastasseinn* anastasiapäeval viidi lambapead ja -jalad Pihlaala allikale.

nastasse/ja I, g. -aa = *nastassi*; *nastasseja õli lampai praaznikka* anastasiapäev oli lammaste püha.

nastass/i K L, g. -ii anastasiapäev, nahtsepäev (29. X) Анастасин день; K *nastassi õli lampaa päivä* anastasiapäev oli lammaste päev (lamba päev).

nast/assia K L P J -õssia (J-Tsv.), g. -assia L P I. anastasiapäev, nahtsepäev (29. X) Анастасин день, Настасьин день; J *meemme nastõssian pärnispääle võdrõzii* läheme anastasiapäeval Pärspääle võdrusele; L *vasuo nastassia* anastasiapäeva eelsel päeval (= vastu nahtsepäeva); P *nastassia päiväl uomnikko päiväss mennäss sis pihlaalaa tšasovnalõ* anastasiapäeva hommikupoolikul minnakse siis Pihlaala kabelisse; L *nastasia päivällä, se on sütsüzüllä .. jõka talo lõikkaz boranaa i lihaa sei kotonna, lõunaa piti, nastassia lõunat kutsuttii* anastasiapäeval, see on sügisel .. iga talu tappis oina (= igas talus tapeti oinas) ja liha sõi (= söõdi) kodus, pidas (= peeti) lõuna, kutsuti anastasia lõuna; L *nastassia risid* anastasia risted (neli kiviristi küla taga, mille juurde viidi oinapealuud); 2. püha Anastasia свята Анастасия; P *luvatass sis ko tšell eväd mene eteezii žiivatta, iezä nastassiat tševääl vai sütsüzün: miä lupaan vid'dä nastassialyõ lampaa pääd da jalga* võtataks see, kui kellelgi ei edene loomad, enne

anastasiapäeva kevadel või sügisel: mina tõotan viia Anastasiale lambapead ja -jalad.

nastassiapäivä J anastasiapäev, nahtsepäev Анастасиин день; *pärnäspääll peettii nastassiapäivää* Pärspääl peeti nahtsepäeva.

nastav/leñña: -leññõ ~ leññ J-Tsv., g. -leñña J õpetus(sõnad), juhatus наставление, увещание; *kuuntõõ izäz nastav'leñña de elä üvässi* kuula oma isa õpetust ja ela hästi; *lähtez lugõtti lahsiilõ pittš nastavleññõ* ära minnes loeti lastele pikki õpetussõnu.

nastoika Lu, g. -aa nastoika, viinaleotis настойка; *toomi-marjaa panna viinaa sekkaa, tehkää nastoikaa; ku on süä-tauti, siz juuvvaa, on üvä lekarstva* toomingamarju pannakse viina sekka, tehakse nastoikat; kui on kõhulahtisus, siis juuakse, on hea arstim.

nastõssia vt. *nastassia*.

nasõvõli (I), g. -i nina- носовой; *herra antõ d'engad, i sai pojjuu tsääri nasõvõisõõ rättee i pani kormunaa* (muinasjutust:) härra andis raha ja sai poisi, keeras ninarätikusse ja pani tasku.

našatõri: -r J-Tsv., g. -rii J nuuskpiiritus нашатырный спирт; *ann našatõria nuuzgõt, võip tuõb meelee* anna nuuskpiiritust nuusata, võib-olla tuleb meelemärgusele.

našatõrnoi J-Tsv., g. -i nuusk- нашатырный; *našatõrnoi pirttu* nuuskpiiritus.

našeinik/ka M, g. -aa kuljused нашейник, ошейник с бубенцами. – Vt. ka *pulma*.

našif/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J sõjaväelase auastmerael našifka (na mундире); *med'd'ee poik jo on saanu fetseebeeli našifkõt pihalõõ* meie roeg on juba saanud veltveeblipaelad õlale.

nažõfk/a M, g. -aa M käsisaag nožovka; *mii sañhaan nažõfkaakaa* ma saen käsisaega.

nato Kett. K L P Pi Ke M Kõ Lu Li Ra J I, g. *naoo* Kett. M Lu Li Ra J *nahoo* Pi Ke **1.** nadu, meheõde zolovka, sestra мужа; Kõ I *mehhee sõzar on nato* ~ Li *mehee sõzar on nato* mehe õde on (naisele) nadu; P *tšüütu on niku velli, nato on niku sõzar* küdi on nagu vend, nadu on nagu õde; L *nuorikka õssi naolyu kaunii vüõ kiiskoi-kaa* pruut ostis naole punase tupsudega vöö; J *vellet sirkutõitti sizossi, vellää naizõd naossi* rl. vennad kutsusid hellitamisi õekeseks, vennanaised naoks; **2.** käli, naiseõde свояченица; Li *mehelle naizõõ sõzar toož on nato* mehele on naise õde samuti n. (= käli).

našai/i P, g. -i jootraha чаевые (деньги); *päivää väiiti, õhtagon mõizanikka antõ našai* (kogu) päeva vedasid, õhtul mõisnik andis jootraha.

naš'a-l'nik/ka: -k I, g. -aa ülemus начальник; *milleneid naš'a-l'nikk õli tapõttus sinneg* mingi ülemus oli seal tapetud.

našija Ke-Set., g. -aa = *nattšia*.

natta K P M Lu Ra, g. -aa P *nañtaa* M **1.** sg., pl. tatt, murd. natt сопли; M *natta valub nenässä* tatt valgub ninast; M *nuuskaa natta vällää* nuuska nina puhtaks (nuuska tatt välja); M *meez meni teetä möö, viskas tintikkaa tee servää*. *Natta* (Set. 16) mõist. mees läks mööda teed, viskas kuljuse tee serva? – Tatt; M *pühi nenä, näd lazõd natad niku õhjad uulii möö* pühi nina (puhtaks), näe, lased tati nagu õhjad huuli mööda (alla vajuda); M *opõzõll natat tultii nenässä* hobusel tuli natta ninast; M *lahzõll on nenä nattaza* lapsel on nina tatine; **2.** Lu meremuda, -kõnts морская тина, морской наносный ил; **3.** (mere)lemmel [?] ряска (в море) [?]; Lu *merezä kazvob natta, on niku vil-la vee päällä* meres kasvab lemmel, on nagu vill vee peal. – Vt. ka *meri*.

nattanenä M Kõ Lu Ra **1.** subst. tattnina (tatise ninaga laps) сопливец (насморочный ребёнок); M *voi sie nattanenä* oh sa tattnina!; M *nääd miltin nattanenä, natturi, laskõnnu niku õhjad üli uulõõ nataD* näe, milline tattnina, lasknud tati nagu õhjad üle huule; **2.** fig. tattnina, nolk, plika соплив/ец, -ица, молоко-сос, простор. сопляк; M *näd veel nattanenä, a jo pojõjõkaa tsäüv* näe, alles tattnina, aga juba käib poistega; **3.** Kõ fig. tuhnus, lolipea глупец, простор. сопля, дурак. – Vt. ka *niis-nenä*.

natta/nõ ~ -n P, g. -zõõ tatine сопливый; *lahzõll on nenä nattan* lapsel on nina tatine.

nattšila M-Set., g. -a takjas репейник, лопух. – Vt. ka *nattšija*.

natturi M, g. -ii subst., adj. tattnina сопливец; сопливый; *tämä on natturi, nenässä tuõb natta* ta on tattnina, ninast tuleb tatt; *ai mii natturi pojõkkõin, lazzid uulii päälee niku õhjad* oi missugune tattnina-foisike, lasksid tati nagu õhjad huulte peale; *natturi inehmin* tatine inimene.

nau/ha Lu Li (K-Al.) *ñauha* M -h Ra J, g. -haa Li J **1.** pael шнур, подвязка; Li *nauhoiss sait tõmmata senee kotikoo šuppuu* paeltest said selle kotikese (suu) kokku tõmmata; M *rivvaa ñauhad õltii pletitettü kõlmõlla tšeillä, nii kašsaa moodaa* sääremähise paelad olid punutud kolme keermega, niiviisi patsi moodi; Li *takkaa õllaa pollee nauhat siottu tšiin* taga on põllepaelad kinni seotud; Lu Ra *pollee nauhad* põlle paelad; Lu *alõtsõõ nauha* labakinda pael; J *sukaa nauh* sukapael; Lu *poštanikkõjõõ nauhõD* aluspükste paelad; **2.** (voki- v. purje)nõör шнур (прялки, паруса); J *viska vokii veerolõõ nauhõt päälee* viska vokirattale nõõrid peale;

Li seilill on boomissa nauhad, nell'ä vai viiz räätiä purjel on poomi küljes nõörid, neli või viis rida. – Vt. ka *kassa-*, *ripa-*, *sukk-*, *sääri-*.

naukk- vt. ka *naukk-*.

navaa-arsi J-Tsv. = *napavarsi*.

navé-rn/o K Ku -a I tõenäoliselt, arvatavasti, kindlasti *наверно*; K *navé-rno lieb uokõab lei-pä tänävuon* tõenäoliselt tuleb leib (leivavili) tänavu odavam; I *herra i duumaas: navé-rna puuttu se mazurikka i ärdžää vei härra mõtlebki*: arvatavasti sattus (siia) see sulgi ja viis härja (ära).

navolotška vt *naavolotška*.

ne¹ K-AI. L P M Kõ Lu Li J I (Kett. K) *nee* Al. K M Kõ Lu Ra J I *nie* P *ned* K L P M Lu Li *need* Al. K U M Kõ Po Lu J I *nie* K U *ned* ~ *nätt* ~ *neede* Kr, g. *ned'd'ee* K M I *nejj/ee* Lu Li -*jee* Li *nejjee* Ra *nimm/ee* K M -*ie* L P *need* эти; P *mikä jäi siglaa päalie, ne õlivad lesemed* mis jäi(d) sõela peale, need olid keed; M *ned'd'ee* *raakoijee* *ka tsüütettii* nende hagu dega tehti küstist; J *vass neill päiviill piin tsirvess tsäez, de nütt kuhõlõõ on ävinnü* alles hiljuti (neil päevil) hoidsin kirvest käes, aga nüüd on kusagile kadunud. – Vt. ka *noo¹*, *nämä*.

ne² Kr ei, mitte не; *ne üsse bantand* keegi (ükski) ei andnud.

ned vt. *ne¹*.

neddele vt. *nätelä*.

neddre vt. *nõdra*.

nedosta/tka: -*tkõ* J-Tsv., g. -*dga* J puudus, nappus *недостаток*; *tuli leivess nedostatkõ* tuli leivast nappus (kätte).

nee, need vt. *ne¹*.

neede vt. *ne¹*.

neegla vt. *nigla*.

neeglmato vt. *nigla-mato*.

neegloissA (Ku), pr. -*B*, imperf. -*zi*: -*Z* Ku nõelata, salvata жалить, у-, укусить; *d'i esimäizel päivää koera neegloiz mato* ja esimesel päeval nõelas koera madu.

neegr/a ~ **negra** Lu *negr* J-Tsv., g. -*aa* Lu *negraa* J *neeger* негр; Lu *kõns on veel jää merel, siis kõikkaa kõvõpõssi inemin päiviütüv jäääl, siiz õllaa niku neegrad* kui on veel jää merel, siis kõige rohkem (kõvemini) päevitab inimene jäääl, siis ollakse nagu neegr/d.

neellä [?] (Kr), partits. *nielent* Kr (alla) *neelata* прогл/агывать, -отить (orig.: verschlingen, verschlungen).

neelu J, g. -*uu* J (mõrra v. rüsa) *neel* e. pujus (kalade tagasipääsu takistav, sissepoole ahenev lehter) горло, ушник (внутренняя воронка у верши и мерёжи); *siin on esimein neelu* siin on (rüsal) esimene neel; *rüzäll ja mõrrõll*

piäb õll neelu rüsal ja mõrral peab olema neel; *neelukaa mõrt* neeluga mõrd.

neem/i Kett. K-Ahl. M Kõ Li I *niemi* (M-Len.), g. -*ee* M I 1. *heinamaa*, niit; *rannaheinamaa*, -niit, luht луг; покос, пойма; *заливной луг*, *луговой покос*; M *neemi on niittü maa* niit on *heinamaa*; Kõ *neemi, tsëvñväll, ku vesi meev, jääb vee allaa* kevadel, kui on suurvesi (kui vesi läheb), jääb luht vee alla; I *meemmä neemilee, lüümää einää* läheme luhtadele, heina niitma; I *meilä neemiä lüüti jõggõõ rannaza* meil niideti luhtasid jõe kaldal; 2. K-Ahl. *neem*, *maanina* мыс, коса. – Vt. ka *tsivi-*.

neeminiittü Kõ (I-Len.) *neemi-niittü* M *luhaheinamaa* луговой покос, пойма; M *neemi-niittü, jõggõõ rannad* *luhaheinamaa*, jõekaldad; M *neemi-niittü, üvä einämaa* *luhaheinamaa*, hea *heinamaa*; I *neeminiittülõillä kazvatat meilä rohot: osokka, metla* .. (Len. 285) *luhaheinamaadel* kasvavad *meil* (mitmesugused) *rohhtaimed* (rohud): *tarn*, *kastehein* ..

neep/a Li, g. -*aa* *ner* (uus majanduspolitiika) нэп (новая экономическая политика); *se õli neepaa aikaa* see oli neri ajal.

neessä vt. *rihen-*.

neešto J kas mitte, ehk может; *neešto nuuzgõt tubakkaa* kas mitte nuusata (nuusk)tubakat?

neezä vt. *rihen-*.

neežnoli J-Tsv., g. -*i* J õrn, õhuke нежный, тонкий; *kats mi neežnoi mat'eri, niku silkki* vaata, milline õrn riie, nagu siid; *elä han neežnoiss sitsass õmpõ artšipäviiss tšuttoa* ära ometi õhukesest sitsist õmble argipäevasärki.

neft/i J-Tsv., g. -*ii* J *nafta* нефть; *neftiä saavva maass* *naftat* saadakse *maa* seest (maast).

negr, negra vt. *neegra*.

nejjen vt. *nähä*.

neite K-Ahl. R-Reg. -*ä* R-Reg., g. *ned'ee* K = *neito*; K *neite on regee sisäzä. mi se on ned'ee parmaila* (Ahl. 107) *ri. neiu* on rees (ree sees). Mis on *neiu* süles?

neiti [*< sm?*] R-Lön., g. -*dii* = *neito*; *neiti on tare sisäzä, neiti kuob kultavõõtä* (Lön. 718) *ri. neiu* on toas (tare sees), *neiu* *kuob* *kuldvõöd*.

neito Ra J, g. -*joo* Ra *neiu*, *neid*, *neitsi* *девушка*, *девица*; J *kui miä kazvolin kanainõ, nõizin neito noorikkõinõ* *ri. kui* *ma* *kasvasin*, *kanake*, *sirgusin*, *neiu* *nooruke*; J *nell'e neitoa* *üqtee kuppi kussaa. lehmää nänned* mõist. *neli* *neitsit* *kusevad* *ühte* *koppa*? – Lehma *nisad*.

neit/süd Kett. K L P M J (R-Eur. R-Reg.) *neütsüd* K *Нейджают* *Тум. Неицють* *Pal.*, g. -*tsüü* Kett. L P 1. *neiu* *девушка*, *девица*; P *meill on uhkõad neitsiüüd* *meil* on *uhked* *neiu*d; 2. (*püha*) *neitsi* (святая) *дева*; L *tuõ pühässä*

neitsüüssä maarjassa (loitsust:) tule pühast neistsist Maarjast; **3.** mõrsja, pruut невеста; P neitsüeni ainagoni neitsüid ainago anõni rl. mu mõrsja, mu ainus, mõrsja, mu ainus hani; M nõizimma möö neitsütüä kaivolõõ veemää (pulmakomme:) hakkasime (me) mõrsjat kaevule viima; **4.** minia невестка; K tere juuva, poikani i neitsüid rl. terviseks, mu poeg ja minia!; M kase on med'd'ee neitsüid see on meie minia; J üps vana iniehmiin juttyõb neitsüülyõ, sie ernei ed irmuttannud, ko panit tšihumaa üks vana inimene ütleb miniale: sa ei hirmutanud herneid, kui panid keema (= ei lisanud keevatele hernestele külma vett).

neitsükka K-Ahl., g. -aa = neito.

neitsükainõ: -ükkainee K-Ahl. -üккеin (R-Lõn.) -ükkäin (Lu-Must.) -ukköin (P), g. -ükkazõõ = neito; P tulõvad nellä neitsükköis-sa rl. tulevad neli neiu.

neit'tso [ʔ] (J), g. -soo [ʔ] = neito; nellä neit-sua [sic!] ühtee kuppil kussaa – lehmää nänned mõist. neli neitsit kusevad ühte koppa? – Leh-ma niasid.

neit'tsü: -sü K-Ahl. (K-Al.), g. -süü K-Al. mõrsja, pruut невеста.

neitä vt. neite.

neitü/me J, g. -zee dem. neiuke девушка; mihee maata neitüzellee rl. milleks maad neiukelese?

nekrutti P Ra J ñekrutti M, g. -ii P Ra J ñekrutii M nekrut пекрут; Ra enne laulottii nekrutil-lõ, ku õltii saattamaz ennemalt lauldi nekrutile, kui oldi saatmas; J nekruttijõ võttõmin nekrut-tiks (nekrutite) võtmine; P nekrutii laulu nekrutitaul.

neku vt. niku.

neldi vt. nellä.

nel'd'ikko Lu Li (Ra) -dikko (J) neld'ikko Lu Li neldikko J-Tsv., g. -d'ikoo Lu Li Ra nel-d'ikoo Lu -dikoo J setverik, veerik (endisaegne mahumõõt 26,2 liitrit) четверик (старинная мера в 26,2 литра); Li nel'd'ikookaa mitattii vil'jaa setverikuga mõõdeti vilja; Li kappo on pool nel'd'ikkoa, nellä nel'd'ikkoa pantii kottii, a nel'd'ikko on kaks kappo kappo on pool set-verikku, neli setverikku pandi kotti, aga set-verik on kaks kappo; Lu kahõsa neld'ikkoa se on kul'a kaheksa setverikku, see on kuli; J kottis tait on neldikoo määräij kagraa kotis on vist (veel) veeriku jagu kaera; Lu nel'd'ikko botška, mitattii vil'joja setverik-tünn, (sellega) mõõdeti vilja.

neldü vt. nellä.

nelg, nel'g vt. nellä.

nelges vt. nelläz.

nelje vt. nellä.

nelikko M-Set. (Ränk), g. -oo külimit, (külvi)-vakk севалка, лукошко (Set. orig.: vakka). – Vt. ka tšülvü-.

neljä vt. nellä.

neljätsummeet vt. nellätsummettä.

nelke vt. nältsä.

nelle, nell'e vt. nellä.

nell'e-nurkköin vt. nellänurkköin.

nell'es-päive, nell'es-päivä vt. nelläispäivä.

nellez, nell'ez vt. nelläz.

nelli vt. nellä.

nellii L M Lu neli; neljakaupa четыре; по четыре; L braatšinoit piettii kõlmii, nellii, viizii päivii külapidu peeti kolm, neli, viis päeva; M tehtii kupoja pal'lo, saattoi kõlmii, nellii (hao)-kubusid tehti palju, hunnikut (hunnikuid) kolm, neli; Lu õsõttii miskoi kõlmii, nellii ühzii osteti kausse kolme-, nelja-, ühekaupa.

nell'ikiko Lu, g. -oo Lu neli (kaardimängus) четвёрка (в карточной игре).

nell'i-nurkikko J-Tsv. nelinurk четвероугольник, четырёхугольник.

nellinurkkain (Ku-Len.) = nellänurkköin; nel-linurkaizes tuvas (Len. 292) nelinurkses tares.

nellis/ee Kett. -ie P neli korda четырежды.

nellkümmet vt. nellätsummettä.

nellteischkümm vt. nellätõššõmõtta.

nelltsümmed vt. nellätsummettä.

nelltõššõmat vt. nellätõššõmõtta.

nellä vđjL K R L P M S V Po Lu J I -l'ä K-Ahl. V nell'ä P Ke M Kõ Lu Li J I Ku nellä M-Set. Ku -d'ä vđjI I Ko Kl -jä vđjI (Lu) -le (J) nell'e J -li Kett. J -g ~ nel'g ~ -je ~ -di Kr Héllé K-reg.₂ Héllie li-reg.₁ Hellя Pal.₂ Helli ~ Hélu ~ Heli Tum., g. -lää P Lu -l'ää K nell'ää P M Lu neli чгыре; K nellä meessä sõisovad ühee š'l'ääpii alla, mikä se on. lauta mõist. neli meest seisavad ühe mütsi all, mis see on? – Laud; P lõikkaa õuna nellää lohkoõ lõika õun neljaks lõiguks; Lu õpõn nelläl jalkaa kompasuv, a inemin jo sõnalta vs. hobune komistab neljal jalal, aga inimene juba sõnalt; Lu tsäüb nellill jalkaa käib neljal jalal; L nuorõd nõisivad nelläll tsättä juomaa (pulmakomme:) noorpaar hakkas neljal käel jooma; K nell'ä tsümmeetä ~ Helli чюммендъ Tum. nelikümmend; P rihez nelläz nurkkõzõz rl. toas nelinurkses; Lu maa-entšäüz ain on nellän pään taevaminemispüha on alati neljaräeval.

nelläaarain M neljajaruline четырёхзубчатый; valoajko on kõmaarain i nelläaarain sõnnikuhang on kolmeharuline või (ja) neljaruline.

nell'ägantiliin P neljataruline четырёхгранный; P õzraa õli kaks sorttii, ühz õli kahzgan-

tiliin, tõin õli nell'ägantiliin otra oli kaks sorti, üks oli kahetahuline, teine oli neljatahuline. – Vt. ka *kahzgantiliin*.

nelläspäivä M *nelläspäivä* K L M S Lu Li I *nell'äspäivä* M-Set. Lu Li *nell'äs-päive* ~ *nell'es-päive* J-Tsv. *nell'es-päivä* Ku *Хеллусь неўва* Tum. neljapäev четврерг; K *nelläspäivä õli üvä päivä* neljapäev oli hea päev; I *nelläm-päänää i vijjempäänä* neljapäeval ja reedel.

nell'äistõššomõz M *nellästõ-iššemõz* Lu *nellästõ-ištšümnez* J neljateistkümnes четырнадцатый; M *nell'äistõššomõs tšisla* neljateistkümnes kuupäev; Lu *mill õli nellästõ-iššemõz vooz* ma käisin neljateistkümnedat (elu) aastat (mul oli neljateistkümnes aasta). – Vt. ka *nell'ätõššomõz*.

nelläiz Kett. K L M Kõ Lu Ra *nell'äiz* K -läize K-Set. -läiz U M Lu I *nell'ääz* M Lu J -läz Kett. P Ke M Lu I (Ja) -l'äs K-Ahl. -lez Pi J *nell'äz* Li J-Tsv. (M-Set.) -l'äs M-Set. l'ez J-Tsv. *nelges* Kr *Хеллусь* Tum., g. *nellätt/omaa* Kett. K I *nell'ättomaa* M -ämää K *nelllett/emää* Lu -õmaa ~ *nell'ettemä* J neljas четвертый; M *nell'ättomalla ootä tuli tütterikko akkunaasõdõ* (muinasjutust:) neljandal õöl tuli tütarlaps aknale; M *mill lehmä nellättä vazikkaa leeb* mul toob lehm neljanda vasika (= mul tuleb lehm neljandat korda lüpsma); M *viistõššomõtt minuttia nellättä tunnia* (kell on) veerand neli, (käib) viisteist minutit neljandat tundi; Lu *nell'ääz õsa* neljandik; J *nell'äs* (~ *nell'es*) päiv neljapäev.

nell'äkankainõ Li adj. neljast kangalausest (koosnev) в четыре ширины (о материи, ткани) I *nell'äkankainõ jupka* neljast kangalausest seelik.

nell'äkannikko ~ **nelläkannikko** Li nelinurk, ristkülik; neljakandiline, ruudukujuline четырёхугольник, прямоугольник; четырёхугольный, квадратный. – Vt. ka *nellänurkikko*.

nell'äkarvõin Li neljavärviline четырёхмастный, -шерстный, -цветный; *nell'äkarvõin katti, tširjavõ katti* neljavärviline kass, kirju kass.

nellälaitõn Lu neljalaidne, nelja laia e. külalaaga (raat) с четырьмя набоями, планками (о лодке).

nellänurkikko Li nelinurk; nelinurkne, neljanurgeline четырёхугольник; четырёхугольный; *õltii kõltõizõd laastofkõt kassin, kainnall, mokom nellänurkikõd*, i *õltii kauniid laastofkõd mõnikkailla* olid kollased kaenlakiilud siin, kaenla all, niisugused nelinurksed, ja mõnel olid punased kaenlakiilud. – Vt. ka *nell'äkannikko*.

nellänurkkainõ (I) = *nellänurkkõin*; *puizõd kirstud, nellänurkkaizõd, pääle katto õli tehtüg puust* (rõiva)kirstud, neljanurgelised, peale oli tehtud kaas.

nellänurkkinõ Lu = *nellänurkkõin*; *ku tukattii, siis sõpa pantii pääl, nellänurkkinõ sõpa* kui (aganahautamistoober) kaeti kinni, siis pandi riie peale, nelinurkne riie.

nellänurkkõin M *nell'änurkkõin* M Li *nell'enurkkõin* (J-Tsv.) nelinurkne, neljanurgeline четырёхугольный; M *grooçotti õli nellänurkkõin suur mokoma sari* oli neljanurgeline, niisugune suur; Li *kagla räted õltii šolkkaizõd, nell'änurkkõizõd* kaelarätid olid siidist (siidised), nelinurksed; M *nell'änurkkõin tšulvüvaka* neljanurgeline külvivakk. – Vt. ka *nellinurkkain, nellänurkikko, nellänurkkainõ, nellänurkkinõ, nell'änurkkõlin, nellänurkkõn*.

nell'änurkkõlin Lu = *nellänurkkõin*; *enne tehtii tohoss koššo, tämä on nell'änurkkõlin, daaže vettä piti, seneekaa on üvä vettä juuvva* ennemalt tehti tohust karp, see on neljanurgeline, isegi vett pidas, sellega on hea vett juua.

nellänurkkõn P = *nellänurkkõin*.

nellärättiin M neljarealine, neljas reas olev четырёхрядный, в четыре ряда; *riiga õli nellärättiin* rehi oli neljarealine (= pekstav vili oli neljas reas rehealuses maas).

nellärattain M neljarattaline, nelja rattaga четырёхколёсный; *vajkkuri õli nellärattain* vanker oli nelja rattaga.

nell'äs, nell'äs, nell'äs vt. *nelläiz*.

nell'äsataa M-Set. *nelläsaitaa* M nelisada чetyреста.

nell'äs-päive, nell'äspäivä, nelläspäivä vt. *nelläspäivä*.

nellästšümneneliz ~ **-izõ** K-Set. -s M-Set. *nellästšümnenäz* Li = *nell'ätšümnenez*.

nellästõ-iššemõz, nellästõ-ištšümnez vt. *nell'äistõššomõz*.

nelläz, nell'üz vt. *nelläiz*.

nellätellee M neljakäpukil на четвереньках; *umalaza, näd nüüd nellätellee meev* (on) purjus, näe, nüüd läheb neljakäpukil.

nellätessesee M 1. neljaks, nelja ossa на четырёх, на четыре части; *lõikkaa leipä nellätessesee* lõika leib neljaks; 2. neljakäpukil на четвереньках; *sis tämä röömikolla-a meni niku lahzõd nellätessesee jalgoo i tšäzzii* siis ta läks roomates nagu lapsed (käivad) neljakäpukil, jalgade ja käte abil.

nell'ätõššamas vt. *nell'ätõššomõz*.

nell'ätõššamatta vt. *nell'ätõššomõtta*.

nell'ätšezsee Ra = *nell'äätšezsee*; *nell'ätšezsee pelattii karttia* neljakesi mängiti kaarte.

nell'ätsümmenez (M) *nellätsümmenez* Lu *nell'ä-tšümmees* K-Ahl. neljakümnes copokovoi; Lu *maaentsäüz on nellätsümmees päivä perrää enipäivää* taevaminemispuha on neljakümnes päev pärast lihavõtteid.

nellätsümmelttä K MI (Lu) *nell'ätsümmelttä* M Kõ (Lu) -*tt* M -*D* U M *nell'ätsümmelD* Lu *nell'ätsümmelD* J *nell'ätsümmelttä* ~ -*tt* M -*D* Li J *nell'ätsümmel/tt* Lu Ra -*D* Lu *neljätsümmel* J-Must. *nellkümment* Kr *Нелли чюммендъ* Tum. nelikümmend cорок; M *meestrengilõd mahzõttii nellätsümmelttä rubl'aa suvõss* sulasele maksti nelikümmend rubla suvest.

nellätõssõmõz: *nell'ätoššamas* K-Ahl. *nellätõ-iššõmõz* (Lu) = *nell'äistõššõmõz*; Lu *õlin saksa sõaz nellätõ-iššõmmenelle voovõllõ* olin Saksa sõjas (= I maailmasõjas) neljateistkümnendal aastal.

nellätõššõmõtta ~ **nell'ätõššõmõtta** M *nellätõ-ššõmõtta* K *nell'ätoššamatta* K-Ahl. *nell'ätõiššõmmettä* ~ *nellätõiššõmmet* ~ *nell'ätõiššõmõd* ~ *nel'tõiššõmõd* ~ *nel'tõ-iššõmõd* ~ *nel'tõššõmõd* Lu *nel'tõiššõmat* Lu *nel'tõiššõmõd* Li *nellätõiššõmmatta* Kõ-Len. *nellteischkümm* Kr *Нелл те чюмендъ* Tum. neliteist(kümmend) четырнадцать; K *nellätõššõmõtta entsiä õli periezä* neliteist hinge (= inimest) oli peres; M *mõnikkaal sigal on i nell'ätõššõmõd nännii mõnel seal on ka neliteist nisa*; Lu *nell'ätõiššõmmettä vootta õli ku kooli* neliteist aastat oli (vana), kui suri; Lu *nel'tõiššõmõd tunnia kell* neliteist; Kõ *tuhatta ühessätsataa nellätõiššõmmatta vootta* (Len. 219) tuhande üheksasaja neljateistkümnendal aastal.

nell'ää P Lu Li *nellää* I = *nell'äätsẽezee*; Lu *tüü nell'ää tulitta te tulite* neljakesi; P *vieretettii kanaa munõi, kahõd, kõlmõd tšezzie, nell'ää tšezzie* veeretati kanamune, kahekesi, kolmekesi, neljakesi.

nellääz, nell'ääz vt. *nelläiz*.

nell'äätsẽezee M neljakesi четверо, вчетвером; *mõõ meemmä nell'äätsẽezee* meie läheme neljakesi. – Vt. ka *nell'äätsẽezee, nellää*.

nelšümmelD, nel'tšümmelD, nelšümmeltt, nel'tšümmeltt, nel'tšümmelttä vt. *nellätsümmelttä*.

nel'tõiššõmõd, nel'tõ-iššõmõd, nel'tõiššõmõd, nel'tõššõmõd vt. *nellätõššõmõtta*.

nemoli K L vdjl, g. -i tumm немой.

nemtsa K L P S (Kett. M J-Tsv.) -s M *nemtsa* Ja-Len. (Kõ-Len. V), g. -*saa* S *nemtsaa* V sakslane нем/ец, -ка; K *frovva õli nemtsa proua* oli sakslane; M *juoltii i nemtsad, a enäpää juoltii saksad* (sakslaste kohta) õeldi ka *n-d*, aga roh-

kem õeldi *s-d*; S *nemtsad õltii suuttunuud, kui neitä lähetettii siit tšüläss vällää* sakslased olid vihased, kui neid saadeti siit külast välja; V *ku sõta õl'i nemtsaakaa kunikaa aikka* kui oli sõda Saksamaaga (sakslasega) tsaarialjal; S *nemtsaa maall* Saksamaal; Ja *nemtsa meri* (Len. 239) Põhjameri.

nena vt. *nenä*.

nenik/ko Lu, g. -*oo* ninakas, upsakas заночивый; *se on nenikko inemin* see on ninakas inimene.

nenit'tüü J-Must., (sõnatüvi основа слова.) *nenittü-* J-Must. pahaks panna, vihastada обижаться, -деться, сердиться, рас- (orig.: niipastu-, nokkautu-).

nenna vt. *nenä*.

nennle M, g. -*ee* lastek. ema мама.

nennii K-Ahl. nõnda, niiviisi так, таким образом.

nen/ä Kett. K L P Ke M Kõ Lu Li Ra J I (vdjl Ku) -*a* ~ -*na* ~ *niäna* ~ *näna* Kr *Ньна* K-reg.₂ *Ньна* Pal.₁ Ii-reg.₁ *Нэна* Ii-reg.₁ *Ньна* ~ *Нэна* ~ *Няня* Pal.₁ *Нена* Tum., g. -*ää* K Lu J -*ää* L *neñnä* M Kõ I -*ä* J I. (inimese v. looma) nina; koon, kärss нос; морда (у животных), рыло; Lu *teill on kõikil nenä kahõd siltää väliz* kk. teil kõigil on nina kahe silma vahel; Kõ *neñnä pühtsiä ep tunnõ, a naisii laatiuv* alles ninalalune märg (nina pühkida ei oska), aga valmis-tub naist võtma; J *kahs ratsis razvaa täün. se on nenä* mõist. kaks aita rasva täis? – See on nina; Ku *niisamma nenän nall oñ kahs aukkoa kui muillakki* kk. (sul) on niisama nina all kaks auku kui teistelgi; Lu *ku siä jäit pahaizõsi, sill jäi nenä terävassi* kui sa jäid kõhnaks, sul jäi nina teravaks; P *üvä nenä võtab üvässi aizuu* hea nina tunneb hästi lõhna; Lu *nenä on rägäkaz* nina on tatine; Lu *ku lahzõl on nenä rägäz, siz juttõd:* nuuskaa *nenä* kui lapsel on nina tatine (tatis), siis ütled: nuuska nina (puhtaks); M *nenäd nattaz* ninad tatised; Lu *nenä on tšiin* nina on kinni (nohust); J *nenä voov, nenää voomin* nina tilgub, nohu (nina tilkumine); M *sulku on nenäz, kõik aivassõõn* nina on kinni, aina aevastan; Lu *varzaa jalk nenäz* nina on tatine (varsa jalg ninas); Lu *tämä pajatab nennää* ~ Ra *nenässä pajatab* ta räägib läbi nina; M *elä pela, lahkõõd nenälle* ära hulla, kukud ninali; M *suvvaab kõvvi lukkõa tširjoita, nenä ain on i tširjaza* armastab väga raamatuid lugeda, nina aina ongi raamatus; Lu *siä ku et kuuntõd, silla piäb antaa nennää müü* kui sa ei kuula, (siis) tuleb sulle anda mõõda nina; Lu *nenää müütä on peerul troppa* vs. nina mõõda on peerul rada (= halb lõhn käib inimesega kaasas); K *mene-*

väd ženiyallõ nenää alla (Al. 13) (neiud) lähevad peigmehele nina alla (~ ette); M võtti leivää paļļaa neinnää ettee võttis leivatüki enese ette (nina ette); Lu jānez meni nenää alõtsi poiz jānes läks nina alt minema; M õmmaa neinnää eessä eb näe irttä, a tõizõõ neinnää eess i niglaa näev vs. oma nina ees ei näe palki, aga teise nina ees näeb nõelagi; Lu nenä õttsaa näev, a iä õttsaa ed näe vs. ninaotsa näed, aga elu(ea) otsa ei näe; M nenää aukov ~ Lu Ra nenää hoo-kumõd ninasõõrmed; Lu nenää sõõrmõt kõikk vaivataḅ, ku on pää tauti ninasõõrmed lausa valutavad, kui on nohu; J nenää roo ~ nenää rooto ~ nenää luu ninaluu; M võtti nenä rätii võttis taskuräti (ninaräti); M neinnää tubakka ninatubakas; Ra gorbõi nenä, süämikko inimin kongus nina, kuri inimene; Lu se on räkä nenä see on tattnina; J nappu nenä nõbinina; Lu ärjäl õli pantu rõngõz nennää pullile oli pandud rõngas ninna; M sis pannaz lehmää neinnää eētee siis pannakse (vasikas) lehma nina ette; I pantii nenän allaa einä pandi (lehmale) nina alla heina; Lu nenää päälüz ninapealne (loomal); Lu õpõzõl on pilkko nenä hobusel on lauguga nina; M sika tõngab neinnääkaa siga tõngub kärtsaga; K sigaa nenä sea kärss; 2. (paadi jne.) nina; ots (esemete otsmine, teravam osa), teravik; (varba)ots; (vankri)telje otsapulc нос (лодки и т. д.); острый (передний) конец (чего-либо), остріе; кончик (пальца); осевая чека; M venee nenä ~ Lu paatii nenä paadi nina; P saap-pugaa nenä saapa nina; M sukkaa nenä il'i terä suka nina või põia (ots); M pluugaa nenä adra nina, adra künniraud; M niglaa nenä nõela teravik või ots; Lu tširvee nenä kirve nina (tera esiots); Lu vikahtõõ nenä vikati nina; Lu sakurii nenä tuura teravik; J lissä vähäize lipit-saa nenäll teriit lisa kühvliotsaga natuke teri; J kultaizõõ kukaa nenässä rl. kuldse lille tipust; J nätsemet sulgaa neniize rl. silmad sulleotstes; Lu seizob varpaa nenil seisab varbaotstel; P tellie nenä õli puutellie õttsaz, etti ep tulõiss ratz välleä telless (vankri)telje otsapulc oli puutelje otsas, et ratas ei tuleks telje küljest ära; 3. (linnu) nokk клюв; M tikka kolllaab neinnääkaa rähñ toksib nokaga; 4. tila, (valamis)toru (kan-nul, lüpsikul) носик (у чайника, подойника); M tšainikav, neinnääkaa pitsääkaa teekannud, pika tilaga; 5. idu rostok; M iväd eväd lazzõ neinniä, nee leeväd itämättõmad seemened terad ei aja idusid välja, need on idanemata seemned; M uguritsad alkõvad jo neinniä laskõa kurgid hakkavad juba üles tõusma (idusid ajama); K maamunad omad nenällä kartulid on läinud idanema; 6. maanina, neem мус, коса, нос;

Lu soikkolaa nenä Soikkola neem; Lu pärspää nenä Pärspää neem; J kurkolaa nenä Kurgola neem; J pääzemm kolkapää nenältä pääseme (ära) Kolkapää neemelt; Lu maa nenä maanina; ■ J pääsi rikkassi de nenä nõssi sai rikkaks ja ajas nina püsti; Ra nii on uhkaa, što häüllüb nenä pissüz on nii uhke, et käib, nina püsti; Lu hulkub ain nenä tšimaraz käib aina ringi, nina kirtsus; J nenä maaz nina (on) norus; J tšippaa nenäkaa meez kergesti solvuv mees; J elä han nal'jaa juttua võta nenäsee ära ometi naljajuttu ninasse võta; Kõ üppääb millõ neinnää pääle hüppab mulle nina peale; Lu ep piä pissä nen-nää võõraa välili ei ole tarvis (oma) nina võõra (asja) vaele pista; Lu tämä ain teeb omaa nen-nää mukkaa ta teeb alati oma tahtmist mööda; Lu kül sel mehellä on üvä haiso nenäz, kõik tämä saap täätä, mitä kuza küll sel mehel on hea nina, kõik ta saab teada, mis kusagil on; Lu tämä kaugõpal ommaa nennää eb näe ta oma ninast kaugemale ei näe; Lu tämä tahto tõissa petellä, ize jäi pitsää nenääkaa ta tahtis teist petta, (aga) jäi ise pika ninaga; Lu poika näüt-ti nennää poiss näitas (pikka) nina; Lu tämä minnua väitti nenässä ta vedas mind ninapidi (= tüssas, pettis mind); M täätävä, etti meep sinne, siel on neinnää alus parav teada(gi), et (ta) läheb sinna: seal on ninaesine parem. – Vt. ka alaz-, gorba-, jõvikka-, kibri-, kikki-, kokka-, krippur-, kulak-, lattsu-, maa-, muta-, natta-, niis-, pilkko-, pittsä-, püssü-, räkä-, sookku-, teräv-, tšippa-, tšäpü-, tuppar-, üle-z.

nenähissä [sic!] Lu läbi nina гнусаво, в нос; se pajatab nenähissä see räägib läbi nina.

nenäklaz K M I -õz J -üz J-Must., g. -kaa M J 1. ninakas, upsakas; kuri, tige заносчивый; злой; M tam on liika nenäkaz inehmin, tämmääkaa kuiniid et pääz läpi ta on liiga ninakas inime-ne, temaga ei saa (sa) kuidagi läbi; M nenäkaz on süämikko; juõllaz: miltin nenäkaz inehmiin ninakas on kuri; õeldakse: milline kuri inime-ne; 2. suure ninaga; suurenenaline носатый; J millõ kase nenäkõs holostoi eestiit eb näüt-tii mulle see suure ninaga noormees üldse ei meeldi; 3. J-Must. nõbininaline, lühikese nina-ga курносый, коротконосый; 4. K-Ahl. kangekaelne, jonnakas (hobuse kohta) упрямый, крепкоуздый (о лошади).

nenällää M Kõ J adv. ninali, ninuli ничком, вниз лицом; J nii on juunu ene täinõ, jot ležib nenällää on enese nii täis joonud, et on (lesib) ninali (maas).

nenä-luu Lu ninaluu носовая кость.

nenännala vt. nalaa.

nenä-pooli ~ **nenäpool** Lu ninapool, nina-

poolne osa, esiosa (paadil jne.) носовая часть, передняя часть (напр. у лодки); *kopula õli puuss tehtü, nenäpooli õli kopulall lad'd'õpi vähäzee, takapooli ahtaapi* (saapa)liist oli tehtud puust, ninapool oli liistul veidi laiem, tagapool kitsam; *aluz-vene õli, nenä-pooli õli terävä, ahtõri õli tülppä* oli purjepaat, (selle) ninapool oli terav, ahter oli nüri.

nenäpool-täkki Lu eestekk, võortekk палуба фора (носсовая часть палубы).

nenä-puu Ra vaher клён; *õli veel üks nenäpuu, se sahatti vällä* (meil) oli veel üks vaher, see saeti maha.

nenä-päällin Lu ninarealne спинка носа; *ku õpõzõl kõikk on mussa vai ruskaa, a nenäpäällin ja loba on valkaa, jutõllaa: pilkko pää õpõn* kui hobusel kõik (= kui hobune üleni) on must või ruske, aga ninarealne ja laup on valge, (siis) öeldakse: laukpea hobune.

nenärätte P M Lu J (K) *nenä-rätte* J-Tsv. ninarätt, -rätik, taskurätt, -rätik носовой платок; Lu *ku on päätauti, miä nennää nuuskaan nenärätte* kui on nohu, (siis) ma nuuskan nina taskurätti; P *staruxa antõ poigalyõ nenärätie* eit andis poisile ninaräti(ku); M *pühip silmäd i paap puhtaa nenärätte lähteese võrassi, tšel vaivatap silmiä* pühib silmad ja paneb puhta ninaräti allikasse ohvriks, (see) kel silmad on haiged. – Vt. ka *nosavikka*.

nenärätti M Lu = *nenärätte*.

nenästeevi Lu (purjelaeva) võortääv форштевень (носсовой штевень парусного судна).

nenätammiz Lu = *nenästeevi* [?]; *esipoolõõ pantii nenätammiz, a tõin õli ahtõristeevi takapool* ettepoole pandi võortääv [?], aga teine oli ahtertääv tagapool.

nenä-tubakka Lu ninatubakas нюхательный табак; *nenätubakkaa nuuzgõtaa* ninatubakat nuusatakse.

nenää-luu J-Tsv. = *nenä-luu*.

nep/pu Lu, g. -uu (tormiredeli) pulk баясяна (штурмтрапа).

nepsi M Lu 1. rõske, niiske сырой, влажный; Lu *tänävä on nepsia ilma* täna on rõske ilm; Lu *nepsiatä sõppaa on parõpi ut'ugoittaa* niisket pesu (rõivast, riiet) on parem triikida; 2. toores, ebaküps сырой, неспелый, незрелый; M *veel on nepsia nurmi, ep kõlpaä siitõa vihgolõ* vili (põld) on veel toores, ei kõlba vihku siduda. – Vt. ka *niiskõa, niissia, niissü*.

ner/va: -võ ~ -v J-Tsv., g. -vaa J närv нерв.

nervat/oo Lu, g. -tomaa närviline нервный; *mie en suvvaä sinnua, ku sie õlõd nõrvatoo* ma ei armasta sind, kui sa oled närviline.

nesa-mad vt. *sesa-ma*.

nezabu/ka J (M), g. -tkaa ~ -dgaä lõõsilm, meelespea незабудка.

netee P postp. ette перед; *rihee netee rehe ette*. – Vt. ka *rihen-*. – Vt. ka *eezä*.

neteese vt. *rihen-*.

neuvvoo vt. *nõvvoa*.

newe vt. *nämä*.

ñeves/ta: -t J-Tsv., g. -taa J pruut, mõrsja невеста; *näv, veli-kult, meill ku on ñevest, ni on näe, kulla veli, kus meil on (alles) mõrsja, nii (et) on!*

nevvo vt. *nõvvo*.

nevvoa vt. *nõvvoa*.

neüz vt. *rihen-, saun-*.

neütsüü vt. *neitsüü*.

-ni¹ K R-Lön. P Kõ J -ni ~ -n K-Salm.₁ (rahvalauludes esinev sg. ja pl. 1. isiku possessiiv-sufiks притяжательный суффикс 1-го лица ед. и мн. числа, встречающийся в народных песнях); P *tšulä p tunnõ äällessäni* rl. küla ei tunne (mind) mu häälest; Kõ *la mie maimin velviütäni* rl. las ma meenutan oma vennakest; R *enneni elle sünnüttäjäni* (Lön. 186) rl. mu ema, mu hell sünnitaja; K *meil enneni eloza* (Salm.₁ 773) rl. meil on (meie) ema elus; K *meri med'ee õvvezani* (Ahl. 47) rl. meri on meie (sise)-õues.

-ni² K R -nii M-Set. -gi, -ki и, вот и (частица); K *kaivo siin onni kaev ongi siin*.

ni³ J: *viska mitä ni buit koirõlõ jot ep haukkuz* viska midagi koerale, et (ta) ei hauguks; *ja kuhõõ ni meev* ja läheb kusagile.

ni⁴ vt. *ni¹*.

ni⁵ vt. *ni²*.

nibuut ~ **nibu-it** vt. *kui-*.

nibuut' vt. *kuzaa-, kõnz-, mikä-, tšen-*.

nibud' vt. *kuhõ-*.

nid'd'ev, nidjev vt. *niisi*.

nie, nied vt. *ne*.

nielent vt. *neellä*.

nigla Kett. K-Ahl. M Kõ S Lu Li J I Kr (Al. P) -lõ Lu J -l J-Tsv. *niigla* M I (Li) *neegla* Ku -wa Kr, g. -laa P M Kõ S Lu Li J I. (õmblus)nõel; (endisäegne puust) kindanõel e. kudumisnõel; sukavarras (швейная, штопальная) иголка; вязальная спица; M *õntaa neñnä eessä eb näe irttä, a tõizõõ neñnä eess i niglaa näev* vs. oma nina ees ei näe palki, aga teise nina ees(t) näeb nõelagi; Lu *pikkaraine, piibikkaine, kõikõ rahvaa rakõtab?* – *Nigla* (Must. 159) mõist. väike ohakake, (aga) paneb kogu rahva riidesse? – Nõel; M *tinõn ärtsä, linõn äntä. Nigla i niitti* (Set. 18) mõist. tinast härg, linane saba? – Nõel ja niit; Lu *jalka muurõhtu, niku niglõjõõkaa pisseseb* jalg suri ära, nagu nõeltega torgib;

M *puhkazin niglaakaa* torkasin nõelaga; M *sõvat tehtii niglaakaa* rõivad tehti (= õmmeldi) nõelaga; S *pool tunnii aikka, kõõs saan niglaasõõ niitii* pool tundi (läheb) aega, kuni (kui) saan niidi nõela taha; M *suur nigla* suur nõel, sukanõel; M *se on paksu nigla* see on jäme nõel; Lu *on teill keskoliss niglaa* kas teil on keskmise suurusega nõela?; J *hrupkoid niglõd* haprad nõelad; M *miä õmpõõn takkaa niglaa, semper-räss etti sis tuõb vahvõpi õmpõluz* ma õmblen tagantnõela, sellepärast et siis tuleb tugevam õmblus; M *õmmõllaz i eez niglaa mitiäv kõhalissa õmpõlussa* õmmeldakse ka eestnõela mingit sirget õmblust; M *kõhalizõõ õmpõluzõ õmpõõn ettee niglaa sirge* õmbluse õmblen eestnõela; Ku *koollée neegla pannaz lautaa ko ollas pulmad* surnu nõel (= nõel, millega on õmmeldud suririided), pannakse (= torgatakse) lauda, kui on pulmad; Lu *seili nigla, tämä onõ, nenä pool on paksupi, kõlminurkkinaa, kahõsaa santimetrii* purjenõel, see on, teravik (nina pool) on paksem, kolmnurkne, kaheksa sentimeetrit (pikk); J *nappu nigl* nõõpnõel; M *vana rahvaz tehtii niglalla alõitsia* vanarahvas tegi (puust) kudumisnõelaga labakindaid; Lu *lapikkaad õllaa lõhkõzõv, on tehtii niglaakaa* labakud on villasest lõngast, on tehtud kindanõelaga; J *ühel niglal tehtii ühe nõelaga* (= kudumisnõelaga) tehtud; M *niglaa silmä* nõela-silm; I *kuza kahsi vähetäv, kuza jykka niiglassa vähetäv* kus vähendad kaks (silma), kus vähendad iga (suka)varda pealt; 2. nõel, astel жало; J *mao tseelt rahvõs kutsub niglõssi* mao keelt kutsub rahvas nõelaks; J *oittii, mato jo pisseeb niglaa suuss* hoia end, madu juba pistab nõela suust (välja); 3. okas игла (хвойная); I *puu niglav* puuokkad; M *kuuzõõ niglõt pisseevät tsässiä* kuuseokkad torgivad käsi; M *pihguu niglav* ~ Li *petjäjä niiglav* männiokkad. – Vt. ka *alõz-, kaputta-, kuka-, liikki-, nappu-, pihku-, puu-, seili-, sukk-, štooppa-*.

niglaa-silmä: -m J-Tsv. nõelasilm игольное ушко.

nigla-mato ~ niglõmato I *nigl-mato* J-Tsv. *neeglmato* Ku mürkmadu, kõnek. nõeluss ядовитая змея; I *nigla-mato on sõkkõa* nõeluss (= vaskuss, rahvauskumuse kohaselt mürkmadu) on pime; I *nigla-mato niglazi milla jalkaa* mürkmadu (= rästik) salvas mind jalga.

niglata K M Kõ Lu Li Ra (Kett.) -õt J-Tsv. *nig-lata* G I, pr. -aab Kett. M Lu Li Ra J, imperf. -azi Lu I -az M Lu Li Ra -õz J nõelata, salvata; (sõnadega) salvata, teravusi õelda жалить, у-; язвить, сь-; M *tšimo niglaz, paizõttu kõikk iho* mesilane nõelas, kogu ihu paistetas (üles);

J *meill uzgota, jot ku va vaski mato niglaav, siiz on surm tsäez* meil usutakse, et kui ikka vaskuss salvab (nõelab), siis on surm käes; Lu *kumpa mato on niglanu, se ep pääze maa süämme* (uskumus:) see madu, kes on hammustanud, see ei pääse maa sisse; M *niglaaja mato* nõeluss; Lu *etee silmije on üvä, a takkaa silmije ain lõikkaz, ain pani inemissä, mokoma tsēeleeekaa õli, takkaa silmije ain niglaz inemissä* silme ees on hea, aga tagaselja (silme tagant) aina lõikas, aina laimas inimest, niisuguse keelega oli, tagaselja aina salvas inimest.

nigliä J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J (sõnadega) salvata, teravusi õelda язвить, сь-; *mitä siä niglat tõiss, häppemätõi* mis sa salvad teist, häbematu!

nigl-karppi J-Tsv. nõelakarп игольница.

niglo/a (J-Must.), pr. -v, imperf. -zi õmmelda шить, с-; *takkaa niglob* (Must. 177) õmbleb tagantnõela.

niglõskõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. nõelata, salvata, torgata; (sõnadega) salvata, teravusi õelda жалить, укалывать, говорить колкости, язвить; *elä niglõskõõ tõiss ära* salva teist!

nigwa vt. *nigla*.

nihan: *nihän* Kõ-Len. nii ju так ведь; *nihän möõ teimmä jõka õhtagona* nii me tegime ju igal õhtul.

nii' K R L P M Kõ S Ja Po Lu Li Ra J I Ku *ni* Kett. K L P Kõ Lu Li J I Ku *niig* vdjI 1. nii(viisi), nõnda; nii(võrd), nii (väga); nii (kui), nii (nagu) так, таким образом; до того, что; так, как и; M *noorikõllõõ pantii kolpotško pähhee ja tämmää piti nii tsävvä õmmaa iää* noorikule pandi (abielunaise) tanu pähe ja nii pidi ta käima (kogu) oma eluaja; L *kui nii* kuidas nii?; L *i nii tulitši* ja nõnda juhtuski; Lu *miä tätä nii peltšään, en tõhi suuta avata* ma kardan teda nii (väga), (et) ei julge suud(ki) avada; J *uguritsav nii märänessi tänävoonna mennää hoduusõõ* kurgid lähevad tänavu nii viletsasti kasvama; P *eväd nõvä õlõ nii üväv, kui sie tsüitäv* ei nad ole nii head, kui sina kiidad; K *tõin viskaap kõvii, ni etti naappa rikkaav* mõni viskab (raha nii) kõvasti, et kauss puruneb; Lu *kumpa koira haukub, se nii tsüiree ep purõ* vs. koer, kes haugub, see nii ruttu ei pure; Lu *utšit'el'a tsäi süümaz skol'nikkojõ taloz* voorua müü, ni ku karjusši voorolla on kooliõpetaja käis söömas õpilaste taludes kordamööda, nii kui karjus korda käib (on korral); P *nii samaa i tüttärikkoi piti tsüsüä mõizanikkaa* niisama tuli tüdrukutelgi küsida mõisnikult (luba); J *no nii viittä i lõppuvud* [= lõppuzivad] med'd'e pulmõd

noh, niiviisi lõppesidki meie pulmad; J *nii vii-sii* niiviisi; M *nii kaugaa ajõltii, kui jo tuli val-miissi* niikaua aeti (= äestati hobustega), ku(n)i (põld) sai juba valmis; J *nii järestää ~ nii ättsis-sää* otsekohe; J *nii mokomõin* niisugune; sama-sugune; Li *nii samalain* niisamasugune; K *nii samotta* niisama, niisamuti; J *nii ja kanni ~ M nii ja nii* nii ja naa; 2. nii, umbes tak, okolo; Lu *tämä õli tõisiikaa nii pool tunnia* ta oli teistega umbes pool tundi; 3. niisama (ilma milletagi), paljalt просто так, без (чего-либо); M *i nii piimää jootii* ka niisama (ilma milletagi) joodi piima; 4. niisama (muidu, tasuta) так, даром, бесплатно; M *sel'd'inikka nii antõ rosolaa* heeringakaupmees andis soolvett niisama (muidu); 5. jaa, jah так, да; M *nii on vad'd'aa tseelell da n. on* (= tähendab) vadja keeles jah; J *siä tuõit kotto. nii* kas sa tuled koju? – Jah; Lu *nii, tänävä pühä* jah, täna on püha; 6. ja, ning и; L *tultii nii kolizõttii* tuldi ja kolistati; Kõ *hullu sie õõd, nii hullu jääd* hull sa oled ja hulluks jääd; J *meni naapurii, nii juttõõv: tõsi ontši, joti on domovikka* läks naabri juurde ning ütleb: tõsi ongi, et on (olemas) majavaim; 7. siis, nii; nii(pea) kui to; тогда; как только; L *ko t tunnõ, nii miä õpõtan* kui sa ei oska, siis ma õpetan; M *pezit silmäv, nii järkiä piti ilata pää* (kui) pesid silmad (puhtaks), siis kohe tuli pea korda seada; Ku *kai vahõzee viivähiti aika, nii vani nältsä. õm-maa aikaa piäp süüvvä* nii kui (söögi)aeg veidi viibis, nii tuli nälg. Omal (= kindlal) ajal tuleb süüa; 8. sellepärast поэтому; Po *eb uzgottu, nii mentii vaattamaa* ei usutud, sellepärast mindi vaatama; 9. nii ... kui ka; (kuidas) ... nii (ka) как ... так и; (так) ... как (и); Lu *nii lammas karjar, nii lehmä karjar, ain voooro õli* nii lam-bakarjaras kui ka lehmakarjaras, ikka oli (karja)-kord; J *süntükoo sinu tahtos nii taivaaza kui maa päälä* (Must. 156) sündigu sinu tahtmine nii taevas kui (ka) maa peal; J *sulaizõssi vahti kui õmijee, ni i võõrajõõ pääle* lahkelt vaatas nii omade kui ka võõraste peale. – Vt. ka *niin, niinon, niiviisii, nintaa, näi*.

nii² M Lu Ra ni K M Lu J 1. ei ... ega ни ... ни; M *evät täätännü nii isä nii emä* ei teadnud ei isa ega ema; Lu *siä õõd nii herkka, sinnua ep saa kerttää ni sõnal ni muull* sa oled nii hell, sind ei saa puutada ei sõnaga ega muuga; Li

tšüläzä eb õõ noorta kansaa, ep hooli pulmii pittää, nii rissäsiit nii pulmijõ külas ei ole (enam) noori inimesi (noort rahvast), pole vaja pulmi pidada, ei ristseid ega pulmi; Lu *vihmal ebõõ õtsaa nii äärt* vihmal pole otsa ega äärt; Ra *nüd bõõ paraa nii mittää* nüüd pole (= ei usuta enam) kratti ega midagi; M *kõikkõa on vajjaa, a uhsee nii aitaa bõõ teetä* kk. kõike on vaja, aga (ei) ukse ega tara sisse pole teed (= kusagilt pole midagi võtta); 2. (mida) ka ei, (kui v. kuidas) ka ei jne. (что бы) ни, (как бы) ни и т. д.; Lu *tälle mitä nii juttõõ, mitä nii tsäzi tehä, ep tämä hooli, epku nõis tetsemää* talle mida ka ei ütle(ks), mida ka ei käsi(ks) teha, ei tema kuula (hooli) ega hakka tegema; J *talvõll kui soojõssi ni sõppõõ, tsäed aiņ kohmõttussa* kui soojalt talvel ka ei riietu(ks), käed kohme-tavad ikka; Lu *kase tüü on aigaa veetemin; kui kaugaa nii müü teemme, ain ilma tolkkua* see töö on (tühi) ajaviitmine: kui kaua me ka ei tee(ks), ikka tulemuseta; 3. mitte; isegi (mitte) нет ни; даже не; Lu *sel eb õõ vertä nii kaplia sel ei ole verd mitte tilkagi*; Lu *jumala, moko-maa tautia elä anna ni tselle jumal*, niisugust haigust ära anna mitte kellelegi; Lu *siä et tää ni paskaa* sa ei tea mitte sittägi; M *ležib alas sui, ni päätä ep tsääntänü* lamab silmili, peadki (isegi) pead ei pöoranud.

-nii¹ vt. *kuhõ-, kui-, kõns-, mikä-, mikäid-*.

-nii² vt. *-ni²*.

-niiv vt. *kui-, kõõz-*.

niiev vt. *niisi*.

niigla vt. *nigla*.

niijeb, niijjed, niijõb vt. *niisi*.

niijõtt J nii et так что; *sütsüzüll mill õltii suurõd litsnõid d'eelõv, niijõtt eb õllu aikaa i tsirjuttaa* sügisel olid mul tähtsad (suured) isiklikud asjad, nii et ei olnud aega kirjutadagi.

niikaugaa M Lu niikaua, seni так долго, до тех пор; M *niikaugaa ajõli, ku vaatattii etti jo ohto* niikaua ajas (hobust viljapahmal), kuni vaadati, et on juba küllalt.

niikavva Lu = *niikaugaa; linad maal* likkostii, niikavva piettii ku vars (päissere) märkeni linad ligunesid maas, niikaua peeti, kuni vars (linaluu) läks mädanema (mädanes).

niiku vt. *niku*.

niimokolma: -m M Ra niisugune такой; M *kahs kõrtaa suurõb võrkua, vot niimokom on apa-ra* kaks korda võrgust suurem, vaat niisugune on abar(võrk); Ra *kahõõ sõrmõõ lad'd'ukkõinõ* niimokom karjõin tükkü kahe sõrme laiune niisugune linane (= linase riide) tükk.

niimõn/ta: -t P niimitu столько; *mõntkõrtaa tsako kukub, niimõnt vuotta siz elän* kuimitu

korda kägu kukub, niimitu aastat elan (ma) siis (veel).

niin Lu-Len. I 1. nii, nõnda так; I *niin ainõ i elet-tii* nii üha elatigi; I *niin puhaz mesi kui jenta-ʻ* nii puhas mesi nagu merevaik; I *ep piäg niin kaugaa levätäg* ei tohi nii kaua pikutada; I *ep niin palʻo, a pantii mitte nii* (= eriti) palju, aga (ikka) pandi (võid karjusele kaasa); 2. niisama (ilma milletagi) просто так, без (чего-либо); I *i niin pantii üllee* niisamagi (= vaalimata, triikimata) pandi selga; I *sõdgod, sis formad paad ili že niin* sõtkud (leivataina), siis paned vormid(esse) või siis niisama (= pätsidena ahju põrandale); 3. siis tohda; I *ku roojakkaad rihed, niin rihilõizä klopud ovad i tširpuud ovad* kui (on) räpased toad, siis on tubades lutikad ja on kirbud. – Vt. ka *niī¹, nāi*.

niini/i K-Ahl. P M Kõ Lu Li Ra J-Tsv. (K-AI. Ja-Len. I) *Нини* Tum., g. -*ee* J niinepuu, pärn lipa; I *mustalainõ meni, võtti tšerveellä lõik-kaz niiniä* mustlane läks, võttis, raius kirvega niinepuud; J *luzikk on tehtii niiness* lusikas on tehtud niinepuust; J *niinee koorõss tšizgota vennää* niinepuu koorest kistakse niint; J *tšeriko adʻa säämez kazvovõd niini ja vahtõr puud* kirikuaias kasvavad pärna- ja vahtrapuud; 2. niin лыко, луб; Kõ *määatala on niinell siottu tšiin* luud on niinega kinni seotud; M *õmassa niinessä kõig punottii, kuhhõõ õli vajjaa mitä* oma niinest punuti kõik, kuhu mida oli vaja; M *niined ovad pitsäv, senessä puñnoaz paglaa* niined on pikad, sellest punutakse nõõri. – Vt. ka *näsä*.

niinikkõ/n J-Tsv., g. -*zõõ* J dem. pärnake lipka.

niinikukka Ra pärnaõis липовый цвет; *ku ahisap kurkkua, siis niinikukkiiss tšaajua joon* kui kurk on haige (ahistab kurku), siis joon pärnaõie- (pärnaõitest) teed.

niini-mettsä Li = niinizikko.

niini/ne (M-Set.) -*nee* K-Ahl. -*in* J-Tsv., g. -*zee* niinest, niine- лыковий; J *niiniin rihm kaugaa p keste niinekõis ei pea kaua vastu*.

niinipuu P M Kõ Lu Li Ra Ku *niini-puu* K-Ahl. P J niinepuu, pärn lipa; Ra *minuu peremeez isutti pihlai puud i niinipuud* minu peremees istutas pihlakad ja pärnad; P *viskoizlapja õli niinipuussa* tuulamislabidas oli niinepuust.

niini/zikko Li -*sikko* K-Ahl., g. -*zikoo* pärnamets липовый лес.

niinitšentsä P niinest viisk, niinviiisk лыковий лапоть; *niinitšennät tehtii niini puu kuorõssa, tohotšennät tooš tohossa* niinviiisud tehti niinepuu koorest, tohtviisud (samuti) tohust.

niinkui J-Must. niikui, nagu как, подобно.

niinon: *Нийнонь ~ Нейнонь* Pal.₂ *Нийнонь* Ii-reg.₁ *Нбийнонь* K-reg.₂ jaa, jah так, да. – Vt. ka *niī¹*.

niipalʻo K M Lu Li *niipalʻo* P 1. nii palju так много, столько; K *mitä miä sillõ niipalʻo paskaa tein että siä minua nõõd lõikkaamaa* mis ma sulle nii palju halba olen teinud (tegin), et sa hakkad mind tapma?; Li *niipalʻo mõrni, što ääli nõisi kärizemmää* nii palju karjus, et hääл hakkas kähisema; 2. P niipalju, niivõrd настолько.

niippäi M sedapidi, niipidi так, таким образом; *paanjo niippäi, vai en paa niippäi* kas panen sedapidi või ei pane sedapidi?

niisa-ma, nii-saṁmaa, niisammaa vt. *nisa-ma*.

niisa-moi vt. *nisa-moi*.

niisamoo Kett. *niisa-moo* M *niisa-mmoo* M *niisa-mmoo* Li 1. niisama, (nii)samuti так же, таким же образом; M *liñnaa tšülvettii niisa-mmoo kui tõižõt tšülvüd* lina külvati niisama nagu teised(ki) külvid; 2. (lihtsalt) niisama, muidu просто так; M *em miä mälestä itkua mittää, idgõn niisa-moo* ei mina mäleta mingit itku, itken niisama; 3. Kett. niisama, ilma põhjusest просто так, беспричинно. – Vt. ka *nüze, niitesamoo, nisa-ma, nisa-moi*.

niisa-mottaa K *nii-samottaa* K-Ahl. = *niitesamoo*; *i niisa-mottaa i tõižõd tappõ* ja niisamuti tappis ka teise.

niisi M Kõ Li Ra J I (K P Lu), hrl. pl. *niijjed* M Kõ Lu Li J I *niijed* M Kõ Li Ra J I *niied* Ra I *niijõd* Lu *nijjed* Kett. J *nidjed* Kett. *nidʻed* M-Ränk *niizõd* I niis, niied nitčenka, нитченки; M *siituaaz niijjed. niitid aṁjaas kolodallõd, sis võttaaz esimeizess niisiläilee, niisiläissä võttaas piirtaasõ* seotakse niied. Lõim(ed) aetakse (lõime)pakule, siis võetakse esiteks niide, niitest võetakse piirda; M *nelläll niijjell kuottii i kõlmõll niijjell kuottii* nelja niiega kooti ja kolme niiega kooti; Kõ *siiz niijjed pantii, niitid lütšittii läpi* siis pandi niied, niidid pisteti läbi; Kõ *niisiiz omat paglav, siituaas suus-sõõsõõ* niite küljes on paelad, (need) seotakse tallalaudade külge; Lu *kangas pantii niisijee kangas* pandi niide; Ra *miä en tunnõ niitee panna* ma ei oska (kangast) niide panna; J *eväd nõizõ noorõd niijjed noorõd minñaa nõsõtsilla* rl. ei tõuse noored niied noore minia tõstmisel; Kett. *kaṁkaa nidjed* kanga niied; M *prostõid niijjed* ~ Li *prostoid niijed* lihtniied; M *petlijee-kaa niijed* ~ Li *silmä niijed* silm-, silmusniied; R *niisi rihmad* ~ I *niiee paglav* niiepaelad. – Vt. ka *silmä*.

niisikeppi Li (Ra) niievarb ремизка (деталь ткацкого станка).

niisin vt. *kahs-*.

niisipuu M-Len. = *niisikeppi*.

niiska¹ Kett. P Lu Li Ra J *-sk* J-Tsv., g. *-zga* Lu Li J niisk молоки; Lu *kutukala lazõb muk-kuraa i niiskaa* kudekala laseb marja ja niiska; J *niizgaaka se on meez eläjä kala* niisaga, see on isakala; J *seldii niisk* heeringa niisk. – Vt. ka *kala-*.

niiska² vt. *niiskõa*.

niiskakala Lu Ra isakala рыба-самец.

niiskau/ssa: *-ss* J-Tsv., pr. *-в* J, imperf. *-zi*: *-z* J = *niissüä*; *nii om märts ilm, jot kõig niiskauв* on nii märg ilm, et kõik läheb niiskeks.

niiska-vattsa P Ra fig. isakala, niisakõht рыба-самец.

niiskia, niiskiä vt. *niiskõa*.

niisku/n J-Tsv., g. *-zõõ* J = *niizgakaz*.

niisku/uz (P J) *-s* J-Tsv., g. *-u*: *-sõõ* J niiskus сырость; J *maa on niiskia, niiskuutta anti* maa on niiske, andis niiskust; J *vai tüü ett soojõt riht, ku teill on jõka poolla niiskus* kas te ei küta tuba, et teil on igal pool niiskus?

niiskõa P Ra *-a* J-Tsv. *-ia* J *-iä* Li, g. *-õa* niiske сырой, влажный; Li *vil'ta ku on veel niiskiä, et saa javvaa, siiz meev hõmmõõ* kui vili on veel niiske, (siis) sa ei saa (seda) jahvatada, (sest) siis (and) läheb (pärest) hallitama; J *maa on niiskia* maa on niiske; J *saappõgõd om vahvõd, a jalgõt saati niiskassi* saapad on tugevad, aga jalad said niiskeks; J *üli niitüü on niiska menne üle niidu on niiske minna*. – Vt. ka *nep-siä, niissiä, niissü*.

niisnenä Ra fig. tattnina, простор. сопляк, молокосос. – Vt. ka *nattanenä*.

niissi/ä J-Tsv., g. *-ä* J = *niiskõa*; *niissiäv algod* niisked halud; *sõvad veel on niissiäv, eväd ehtistü kuivass* rõivad on veel niisked, ei ole jõudnud kuivada.

niis/sää Ra (J-Must.), pr. *-än* Ra, imperf. *-in* Ra nuusata сморкаться, вы-, Ra *nii tetši tüüv, što eb õllu aikaa nenätä* [sic!] *niissää* tegi nii (kõvasti) tööd, et ei olnud aega nina(gi) nuusata.

niis/sü J-Tsv., g. *-üü* = *niiskõa*.

niis/süä Ra J-Tsv., pr. *-ün* Ra J, imperf. *-süzin* J niiskuda, niiskeks minna v. saada сыреть, от-, J *mikä vešš niisüp, see tsüirep meep hõmõsõ* asi, mis niiskub, (see) läheb kiiremini hallitama; J *vihm on heeno, a miä jo läpi niissüzin* vihm on peenike, aga mina niiskusin juba läbi. – Vt. ka *niiskaussa*.

niissü/üssä: *-ss* J-Tsv., pr. *-üb* J, imperf. *-üzi*: *-üz* J = *niissüä*; *siirost'iss oj kõik seined niis-*

süstü niiskusest on kõik seinad niiskeks läinud.

niisüt/tää: *-tä* J-Tsv., pr. *-än*: *-en* J, imperf. *-in* J niisutada, niiskeks teha смачивать, смочить, увлажн/ять, -ить. – Vt. ka *niizgata*.

niizgak/laz Kett., g. *-kaa* niisaga, niisa- с молокоми (о рыбе); *niizgakas kala* niisaga kala (= isakala). – Vt. ka *niiskuin*.

niizg/ata (Ra) *-õt* J-Tsv., pr. *niisk/aan* J, imperf. *-azin* Ra *-õzin* J **1**. niisutada, niiskeks teha смачивать, смочить, увлажн/ять, -ить; J *võta vähäzte niiskaa šisk de pühi glaziv* võta tee kalts natuke niiskeks ja pühi (akna)klaasid (puhtaks); **2**. (nina) nuusata сморк/аться, -нуться, высморк/аться, -нуться; Ra *eglee koko päivää ain nenää niiskazin, taitaa on päätauti* eile kogu päeva aina nuuskasin nina, vist on nohu. – Vt. ka *niisüttää, nuuskia, nuuzgata*.

niizõv vt. *niisi*.

niizle L Po *-õ* Po = *niitesamoo*; L *niize i villoi vadvottii* samuti vatkuti ka villu; Po *tüttärell niizõ tüõzõ mokomat samad vetšerinav* tüdrukul (= mõrsjal) on niisamuti ka samasugune lahkumisõhtu (teiste tüdrukutega isekeski enne pulmi).

niitellä (K-Gro.), pr. *-telen* K, imperf. *-telin* frekv. (sirbiga vilja) lõigata жать (серпом); *niiteega* [= *niitelkaa*] *rutteega* (Gro. 733) rl. lõigake, rutake.

niitesamoo: *niitesamoo* M niisama, (nii)samuti, samal viisil так же, таким же образом; *tämä niitesamoo võtti vall'at, tsäüsi tõiõz rihez* ta võttis niisama valjad (kätte), käis teises toas. – Vt. ka *niisamoo, niisa-mottaa, niize, nisa-ma, nisa-moi*.

niitš/i K Lu J *-ig* Ma niigi, selletagi и так, и без того; J *tuõp tsülme ku näpisev*. – *õõ, mitä siä millõõ tulid juttõõb millõõ niitši on tsülme* (muinasjutust:) tuleb külm ja (kui) näpistab. – Oo, miks sa minu juurde tulid, ütleb (tüdruk külmale), mul on niigi külm; Lu *em mene lafkaa, niitši ebõ-õ aikaa* (ma) ei lähe poodi, niigi pole aega.

niitt vt. *niittü*¹.

niittejõ vt. *niittäjä*.

niititi K-Ahl. L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I (Al. Kett. U) *-t* Lu, g. *-ii* P M Kõ S Lu Li J *-i* J **1**. (linane v. puuvillane) niit v. lõng (льняная или хлопчатобумажная) нить, нитка; L *lina tšed-rätässä niitissi* lina kedratakse lõngaks; Li *jõka kaaroz on kuusšümmed niittiä* igas pasmas on kuuskümmend lõnga; K *pääliskõrtõizõd niitio* puhastatud linadest kedratud lõngad; Lu *se õli kotonitti, a kase on õsõttu niitti* see oli kodu-

niit (= kodus kedoratud niit), aga see on ostenud niit; Po *mõndlallsijee*kaa niittijee^{ka} *õmmõltii kagluhsõd* kaeluse(i)d tikiti mitmesuguste lõngadega; Lu *niitt om mässüz* niit on sassis; Li *niitti mässüüb* niit läheb sassi; J *niitid mennää sassii* niidid lähevad sassi; Lu *niittää saav jatkoa, sõlmõta* niiti saab jätkata, sõlmida; M *tee niitme sõlmu õttsaa* tee niidide sõlm otsa; J *lükib elmed* niittii lükib helmed niidi peale; J *niitill õmmõlla sõpoi(t)* niidiga õmmeldakse rõivaid; J *niitiss kuota võrkkoa* niidist kootakse võrku; J *õlki varrõssi valõlõ, niitti siimassi sitele* rl. õlg vala (piitsale) varreks, niit seo keeleks; M *تينن ertsää, linõn äntä. nigla i niitti mõist.* tinast härg, linane saba? – Nõel ja niit; J *õmpõdõ niitti õtsall nappu mekolõdõ* õmble niidijupiga (niidiotsaga) nõöp poolpalitule ette; Lu *hoikka niitti* peenike niit; Lu *paksu niitti* jäme niit; Lu *purjõ niitti* purjeniit; Lu *katuška niitti* rulli-, pooliniit; J *valo-niitill õmpõmma* traageldama (traagelniidiga õmblema); **2.** pl. lõim osnava (prolongnye niti tkani); M *niitid ajjaas kolodallõdõ* lõim(ed) aetakse lõimepakule; I *vehsittii niittilõjä* viipsiti lõime; I *loopuulla lootii niittilõjä* käärpuu(de)l loodi (kanga) lõime; ■ M *surma rippu niitti päällä* surm oli silme ees ~ hing rippus niidi otsas; Lu *sitkaa niku niitti liha* liha (on) sitke nagu kõõlus. – Vt. ka *kaarto-, katokka-, katuška-, koto-, lina-, lõjk-, pooti-, sukk-, õmpõluz-*.

niitti-katuška J niidirull, niidipool катушка (ниток).

niittiletti Li *niitti-letti* Ra J (kanga) lõimepalmik, murd. kanga- e. lõimelett плетеница ниток (основы); Li *sis see niittiletti tõmmõttii läpi pirraa, läpi niisije* siis see lõimelett tõmmati läbi soa, läbi niite.

niitti/ne¹ ~ -n M Lu (Li) -in J-Tsv., g. -zee M Lu -izee J linane, linasest niidist, niidi- льняной, из льняных ниток; M *lõimõd õlivad niittizee, mitä tsääriaz, a kuõ õli lõjkõinõ* lõimed olid linased, mida kääritakse, aga kude oli villane; J *isözäll pietä niittiiziit sukkiit* suvel kantakse niidisukki.

niitti/ne²: -nee K-Ahl., g. -zee dem. niidijupp, -ots ниточка.

niittisera Lu niidikera клубок ниток.

niitto vt. niitto.

niitto-aik vt. niitõaika.

niittäljä K-Ahl. Ra -ejõ J-Tsv., g. -äjää: -ejää J viljalõikaja, -koristaja жнец, жница; Ra *tämä õli selvä niittäljä* ta oli osav (sirbiga) viljalõikaja; J *kuul, ku niittejet tulla lauluikka kotto* kuula, kuidas viljalõikajad tulevad lauldes (laududega) koju.

niittämine (Al. M Li) -äminee K-Ahl. -ämiine I -emin J-Tsv., g. -ämizee M Li -emizee J = niittõ; I *lõpõtattii niittämiine* lõpetati viljalõikus; J *tšiire tuõb niitemizee aik ettee* varsti tuleb lõikusaeg (kätte).

niittämistalgod K pl. lõikustalgud жатвенная толока.

niittää Kett. K L P M Kõ S Po Lu Li J (R U Ra) -teä L -tä J-Tsv. -tääG I, pr. -än K P M Kõ S Lu J -en J, imperf. -in Kett. R P M Lu J -täzin J **1.** (sirbiga vilja jne.) lõigata жать, с- (серпом); R *a jõka suvõd koton einää leimä, niittimä leipää, ilazimma leipää* aga igal suvel niitsime kodus heina, lõikasime vilja, koristasime vilja; Lu *sirpiikka niittää, a vikahtõdõkaa lüvvää* sirbiga lõigatakse (vilja), aga vikatiga niidetakse (heina); M *sirpiikka niittääz* sirbiga lõigatakse (vilja); P *tšen mitä tsülväv, sitä niitäv* vs. kes mida külvab, seda (ka) lõikab; L *põltua niittäväd* lõikavad (sirbiga) vilja (põldu); Lu *rookoi niitetää, kattoi tehkhää* pilliroogu lõigatakse (sirbiga), tehakse katuseid; Lu *siz nõizimma sirpiikka niittämää roht* siis hakkasime sirbiga (seale) rohtu lõikama; Lu *sütsüzüü poolõdõ piäv maamunaa ladvõi niittää* sügise poole tuleb kartulipealseid (sirbiga ära) lõigata; **2.** (lambaid) niita e. pügada; (juukseid) lõigata v. pügada; (habet) ajada стричь, по- (шерсть, волосы, борода); J *riittseed on niittetü, piäv lampaad niittää* rukis on lõigatud, tuleb lambaid niita; M *kane võdnad, kummad tševvää* süntünnü, neitä troitsassi niittääz need talled, kes kevadel on sündinud, need niidetakse nelipühiks; M *eezepää niittetii kõlmisõd vuvvõz, a nüd niittämä kahisõd vuvvõz, tševvää i sütsüzül* vanasti niideti (lambaid) kolm korda aastas, nüüd niidame kaks korda aastas, kevadel ja sügisel; M *lampaad niittääz lampaa-ravvoill* lambaid niidetakse lambaraudadega; J *villaa niittetii* villa niideti (lambalt); M *kõöz lammassa niittetii, siotti jalgab, etti lammaz ei üppiizi* kui lammast niideti, seoti (tal) jalad (kinni), et lamma ei hüpleks; L *kaazikad niittäväd nuorikalt ivuhsõd* kaasitajad lõikavad pruudil juuksed (ära); L *ivuhsõd lõikattii, niittetii välleä* juuksed lõigati, põeti ära; Lu *ivusat piäv ajjaa, niittää* juuksed tuleb (maha) ajada, pügada; Kõ *niität partaa välleä, etti õlõizid ilozap* ajad habeme ära, et oleksid ilusam.

niittõ J-Tsv. -to K-Ahl., g. -õõ J (vilja)lõikus (sirbiga) жатва; J *mitä näet põllolal kuhjõlail, see on kõik tänävootiin niittõ* hakke, mida põllul näed, see on kõik tänavune lõikus; J *ras-kapa eloa bõd, ku ein- ja niittõ aik puuttussa ühtee* raskemat elu pole, kui heina- ja lõikusaeg

langevad kokku; K *ruttoza rütšee niitto* (Ahl. 729) rl. kiire rukkilõikus(aeg). – Vt. ka *niittämine, niittä²*.

niitto-aika: -k ~ *niitto-aik* J-Tsv. = *niittä-aika*.

niitü¹ Kett. K P M Kõ Lu Li Ra J I -t Kr *Hummõ* K-reg.₂ Ii-reg.₁ *Hummõ* ~ *Humy* Pal.₂, g. -üü K P M Kõ Lu Li Ra J -ü J niit, aas, heinamaa луг, покос; Lu *nurmõd i niitüv* nurmed ja niidud; Lu *niitü on jagõttu arvottaa* heinamaa on jagatud liisuga; P *lagotõtti mügrää pezät senie peräss, etti õlõissi parap einää lüvvä i evät kazvaiss mättääd niitüü päälie* sellepärast aeti mutimullahunnikud laiali, et oleks parem heina niita ja ei kasvaks mäta(i)jd niidule; Li *niitüd metsitüstii* niidud kasvasid metsa täis. – Vt. ka *jušši-, mettsä-, neemi-, põlto-*.

niitü² J, g. -üü = *niitto*; *ühs on hellä einää aika, tõinõ on rutto rütšee niitü* rl. üks on hell heinaaeg, teine on kiire rukkilõikus.

niitüaika M Li I **1.** heinaaeg покосное время; M *nii koko niitüaika ain arvol vizgattii* kogu heinaaeg heideti nii aina liisku (= jagati liisuga heinamaad); I *tuli niitü aika* tuli heinaaeg; **2.** lõikusaeg время жатвы; Li *niitüaika on ku niitetää vil'aa, se on niitüaika* lõikusaeg on, kui lõigatakse (sirbiga) vilja, see on lõikusaeg.

niitümaa M Li (I) = *niitü¹*; I *nüt müü jagama tsüntümaad i niitümaad* nüüd me jagame (liisuga) künnimaad ja heinamaad; M *piäp puhassaa niitümaa* heinamaa tuleb (võsast) puhastada.

niitüpaikka I heinamaa(koht) покос, место покоса; *mettsäaho, lakkõa paikka, niitüpaikka mettsäzä* metsalagendik, lage paik, heinamaa(koht) metsas.

niitütöö M heinatöö, heinategu косьба, покос, сенокос; *lõpub niitütöö lõpeb* heinatöö.

niiviisii P Ra = *nintaa*; P *juoltii niiviisii, ko mentii tšerikkuosyõ* niiviisi õeldi, kui mindi kirikusse.

nijev vt. *niisi*.

nikaht/aa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *nikahta-* J-Must. = *nikastuttaa*.

nikahtua K M J (P Lu Ra) -χtua (P), pr. -htuuv M -χтув P, imperf. -htu Lu Ra nikastuda вывихиваться, -нуться; J *õpõzõll on jalka nikahtunud* hobusel on jalg nikastunud; M *nikahtuup tsäsi, pannaz lõjka ümpär tsättä* (kui) käsi nikastub, pannakse lõng ümber käe; Lu *nikahtumizõss on luku* nikastumise vastu (= raviks) on nõiasõnad; K *nikahtunutta lutsi* luges nikastunud kohale nõiasõnu peale. – Vt. ka *nikahtuussa, nikastua, niukahtua*.

nikahtut/taa P, pr. -an P, imperf. -in = *nikastuttaa*; *nikahtutat tsäjie vai jalgaa* nikastad käe või jala.

nikahtu/ussa Lu (Ra J) -ussag (Ma), pr. -ub Lu Ra J, imperf. -uzi: -ijõõ Ma = *nikahtua*; Ra *ku nikahtuup tsäsi libo jalka, siiz lugõtaa* kui nikastub käsi või jalg, siis lausutakse (nikastunud kohale) nõiasõnu.

nikalassi K-Ahl. lõdvalt слабо; *miä sukaa podveskaa panen nii nikalassi tsinni, što tõkub* (Ahl. 117) ma panen sukarpaela nii lõdvalt kinni, et (sukk) vajub (alla).

nikast/ua M Kõ (K), pr. -uuv ~ -uv M, imperf. -u M -ui Kõ-Len. = *nikahtua*; M *kui nikastuup tsäsi vai jalka, siz õltii mokomat hakav, lugõttii päälie* kui nikastub käsi või jalg, siis olid niisugused (posija)eided, (need) lugesid nõiasõnu peale; M *ämmä lutsi nikastunutta* ämm luges nõiasõnu nikastunud kohale.

nikastul/z Kõ, g. -hsõõ: -sõ Kõ nikastus вывих; *lukurid õltii nikastuõss* olid posijad nikastuse puhuks. – Vt. ka *nikõltuz*.

nikastut/taa M, pr. -an M, imperf. -in M nikastada вывихивать, -нуть; *nikastutin pihhaa nivelee* nikastasin õlaliigese; *nät ku tuli keho tunni, etti piti nikastuttaa tsäsi, nüd en saa niitait tehä* näe, kui halb õnn oli, et pidi(n) nikastama käe, nüüd (ma) ei saa midagi teha. – Vt. ka *nikahtaa, nikahtuttaa*.

niklata Ra, pr. -kaan, imperf. -kazin Ra noogutada кив/ать, -нуть; *miä tältä tsüsüzin, a tämä vaa nikkas pääkaa; tämä tahto jutõlla, što nii on* ma küsisin temalt, aga tema ainult noogutas pead; ta tahtis ütelda, et nii on.

nikauzroho J virn(hein), roomav madar подмаренник.

nikela vt. *nikõla*.

nikkõr/i J-Tsv., g. -ii J meisterdaja, nikerdaja, meister мастер (на все руки); *selve, nikkõri meez* tark (mees), meisterdaja.

nikkõroi/ssa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin = *nikõrtaa*.

nikot/taa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *nikotta-* J-Must. impers. luksuma ajada выз/ывать, -вать икоту. – Vt. ka *ikottaa*.

niku K U L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku *niiku* K P M Lu J *neku* P Kr **1.** (samasugune v. samuti) nagu (так, такой же) как; P *õrazroho, tämä on niku rütšie õraz* orashein, see on nagu rukkioras; P *miä makazin niku kuollud* ma magasin nagu surnu; M *kase pojokkõin ep peznü kaglaa kaugaa, roojakaz niku saappõgaa* varsi see poisike ei ole kaua kaela pesnud, (kael on) must nagu saapasäär; Lu *suvvaat siä minnu niku koira keppiä* kk. sa armastad mind nagu

koer keppi; I *miä õd päivizä, niku aaduzä tšihhuu* mul on palju tööd, nagu põrgus keen; 2. nagu, just nagu, justkui budto (by), как budto; K *niku äpie neil tuli* neil hakkas nagu häbi; Lu *mie niku peltšäzin vähäizee* ma nagu kartsin veidi; Po *niku vihmaa õli satannu* just nagu vihma oli sadanud; M *niku tām õli* just nagu tema oli; 3. kui kōгда; L *stokanaakaa vettä akkunalõ pantii, etti niku nyõb hejki lähtemeä, nii sis siin virauv* pandi klaasiga vett aknale, et kui hing hakkab lahkuma, siis seal loputab ennast; 4. nagu, kuivõrd, kuipalju, niipalju kui kak, насколько; J *niku miä tään* nagu mina tean; 5. umbes, ligikaudu okolo; M *varrõd õttsa on lõhgattu niku vaasaa pituutta* varre ots on lõhestatud umbes vaksapikkuselt.

nikõla Kett. M-Set. -*ela* K-Ahl., g. -*õlaa* lõtv слабый.

nikõloitaa (Kett.), pr. -*an* Kett., imperf. -*in* lõdvendada, lõdvemaks teha v. lasta osлаблять, -ить; *nikõloitān vöö lõdvendan vöö(d)*.

nikõltuz M Kõ, g. -*hsõd* 1. äpardus, õnnetus несчастье, беда; M *mussa katt rissii teetä menev, siz leeb mikkääd nikõltuss* (uskumus:) (kui) must kass läheb risti üle tee, siis juhtub mingi äpardus; 2. Kõ nikastus [?] вывих [?]. – Vt. ka *nikastuz*.

nikõlu/a [?] M-Set., pl. pr. -*vat* M-Set., pl. imperf. -*zivāt* M-Set. lõtvuda [?] osлабеться [?].

nikõrt/aa: -*a* J-Tsv., pr. -*an:* -*õn* J, imperf. -*in* J nikerdada, meisterdada резать, вырезывать, -ать, мастерить; *mitä nikõrtõt tehä?* – *vesseen luzikkaa* mida (sa) nikerdad (teha)? – Vestan (voolin) lusikat. – Vt. ka *nikkõroissa*.

nikõrtõlla J, pr. -*lõn:* -*õn* J, imperf. -*lin* frekv. ← *nikõrtaa*.

nilgõs/sua (Kett.), pr. -*uv* Kett., imperf. -*su* limaseks muutuda покрываться, -ться слизью.

nilko K-Ahl., g. -*goo* = *nirkko*¹.

nikõ/a (Kett.), transl. -*assi* Kett. limane покрывтый слизью, слизистый.

nimellin J -*iin* J-Tsv., g. -*lizee* ~ -*izee* J (kellegi v. millegi) nimeline именуемый, по имени; *paro nimellin nain* Paro-nimeline naine.

nimelt J-Tsv. nimelt именно; *tšetä kutsuzit pulmaa?* – *kutsuzin miä nimelt däädää, däädiä, rissizää, rissimää* keda (sa) kutsusid pulma? – *Ma kutsusin nimelt onu, tädi, ristiisa, ristiema.*

nimetoi ~ -*oin* Ra -*õi* Ra J-Tsv. -*õin* Lu, g. -*tomaä:* -*tömää* Ra nimetu безымянный; ■ Ra *nimetoi pappi* ~ *nimetoin pappi* ~ J *nimetõi matti* ~ Lu *nimetõin matti* nimetamats (neljanda sõrme nimetus). – Vt. ka *imetoj*.

nimetoi-matti: *nimetõi-matti* J-Tsv. nimetamats

(neljanda sõrme nimetus) безымянный палец (название четвертого пальца); *täi-tappõj(õ), või-lappõj(õ), pittš-hindrikko, nimetõi-matti* (sõrmede nimed on:); täitarja, võilappaja, pikk-peeter, nimetamats.

nimetää (K-Ahl.) -*tä* J-Tsv., pr. -*än* K -*en* J, imperf. -*in* J nimetada, nimepidi õelda называть, -вать (по имени); K *nimetä minuu nime-ni* (Ahl. 106) rl. nimeta minu nimi; J *kuuntõd, miä nimeten, tšetä kutsuzim võdrõzii* kuula, ma ütlen nimepidi, keda (ma) külla kutsusin. – Vt. ka *nimittää*.

nimetü/z Ra J-Tsv., g. -*hsee:* -*see* J nimetus название, обозначение, наименование.

nimi K L P M Lu Li J I (R-Eur.) *Hümu* Pal.₁ K-reg.₂ li-reg.₁, g. -*ee* K M Lu Li J nimi имя; K *pappi risittii, nimee pani* preester ristic, pani nime; K *nimi annõttii nii, kummall päivääh lahs sünnüb, senee svätoi nimee annap pappi* nimi anti nii: mis päeval laps sünnib, selle pühaku nime annab preester; M *miä en taho tämmä nimmeä i mainia* ma ei taha tema nimegi mainida; K *õli üks soldatti, kuužma nimellä* oli üks soldat nimega Kuzma; M *siell õli minuu d'eddaa, äd'd'ää velli, kutsuttii karpassi. i tämmää nimelt kutsuuss siitä mettsää karpaa müllüü metsässi* seal oli minu vanaisa vend, kutsuti Karpaks; ja tema nime järgi kutsutakse seda metsa Karpa veski metsaks; Lu *enn kutsuttii miinja, a nüd ain nimelt kutsutaa* ennemalt kutsuti minia(ks), aga nüüd kutsutakse (miniat) ikka nimepidi; P *panõ dengat tšeneidni nimele pane raha kellegi nimele* (panka); J *jumalaa nimelle sinnua palvon: tuõ, võta minnua täält jumala nimel palun sind: tule võta (= vii) mind siit (ära)!*; M *inehmizee nimi* inimese nimi; J *nimi päiv* nimepäev; ■ M *miä kõik en või nimelt võttaa, mihe tām on nii hoolimoito lahs* ma ei saa kuidagi aru, miks ta on nii sõnakuulmatu laps. – Vt. ka *narri-, rissi, suku-, sõima-*. – Vt. ka *imi*.

nimik/kõ J-Must., g. -*õd* (kellegi õnne peale istutatud puu v. osetud ese jms. дерево, посаженное, или предмет, купленный в память или на счастье кого-либо).

nimi-ltä: -*e* M mitte millegi eest, mitte millestki ni за что, ни про что, легко; *nimi-lte ku koppaa paamma rahhoo* kergesti (mitte millegi eest) saame raha.

nimipäiv/vä Lu -*v* Ra nimepäev именины, день ангела; Ra *oudekki on minuu nimipäiv* eudo-kiapäev on minu nimepäev.

nimistr vt. *miñistõri*.

nimittää K-Al., pr. -*än*, imperf. -*in* = *nimettää*; *meeb räätõa müõ talaisõd, tšell on tüttered*

da pojod. siäl nimittää: tuõ riht pesemää, mad-rõõ (Al. 22) (pruut) läheb järgemööda taludesse, kus (kellel) on tütreid ja pojad. Seal kutsub (ütleb) nimepidi: tule tuba pesema, Mad-rõõ!

nint/aa Lu Ku -a Kl-Set. nii, niiviisi, nõnda tak, таким образом; Ku *toij kert enepää nintaa elä tee* teist korda ära enam niiviisi tee. – Vt. ka *nii¹*, *niin*, *niiviisii*.

nip/ata: -at J-Tsv., pr. -paan J, imperf. -pazin: -põzin J (käest) papsata цап/ать, -нуть (из рук); *skuppoilt inimizelt toomuzia ed nippa kitsilt inimeselt sa külakosti ei saa* (ei papsa). – Vt. ka *napata*, *napata*, *näpätä*.

nipertää: -ä J-Tsv., pr. -ään: -en J, imperf. -iin: -in J pusida, vaevaliselt teha корпеть; *jo kõik-kina on sõkka, a veel nipertep sukkii tehä* (ta) on juba täiesti pime, aga pusib (ikka) veel sukki kududa (teha).

nip/piü J-Tsv., pr. -in J, imperf. -pizin J sorteerida [?], välja näppida [?] (orig.: последовательно перебирать что-либо).

nip/pu¹ L, g. -uu (lina)nuust, linapeode kimp (ketramiseks valmis olevaid linu) связка пятей льна (готовая к прядению); *kahs nippua säämmiit* kaks nuusti kõige paremaid linu.

nippu² J: *isä issu issumillõ, poigõt pööriit pöörimille, tütteret sükärille, emä nippu nappuloilõ .. se on umal tappu, riuguv mõist. isa istus istmeil, pojad pöörlesid pöörlemiskohtadel, tütreid tanudes, ema, nuppude-nööpidega (ehitud)? – .. See on humalatapp, ridvad.*

nippunappula J-Must. (Lu-Must.) *nippu-nappura* J: J .. *tüttäret sükärille, emä nippu-nappuroilla* mõist. ... tütreid tanudes, ema nuppude-nööpidega (ehitud)?; *J metsä ukko, metsä akka, metsä kultaine kunikõs, tüttäret tiputavat, naizet nippunappuloiza. umala taput* (Must. 159) mõist. metsataat, metsaeit, metsa kuldne kuningas, tütreid tipivad (ülespoole), naised nuppude-nööpidega (ehitud)? – Humalatapud.

niri/nä: -n J-Tsv., g, -nä J nirin (звук течения тонкой струёй); *mikä siäll nirin on, niku vot vesi johzõb räußsääss* mis nirin seal on, nagu, vaat, vesi jookseb räästast?

niri/ssä Li (J-Must.) -ss Li Ra J-Tsv., pr. -zev Li Ra J, imperf. -zi J **1**. niriseda, tilkuda течь тонкой струёй, сочиться, капать; *Li ku isä keitti olutta, siz nagassa alki niriissä* kui isa pruulis õlut, siis hakkas nagast nirisema; *Li sõpa märtšä, alki niriissä rõivas* (on) märg, (sellest) hakkas (vett) tilkuma; *J piim niriizeb jooss nänness piim(a)* niriseb joosta nisast; **2**. (ära) nõristada, niriistada сли/вать, -ть; *J piim-vett*

nirisemä hapupiimavett (ära) nõristama; **3**. toriseda ворчать; *J ain tämä niriizeb. a mitä teet, ku tämä õma ittšä on niriizejä* ta aina toriseb. Aga mis (sa) teed, kui ta kogu oma elu(ea) on (olnud) toriseja. – Vt. ka *nõrisa*.

nirizemizi J-Tsv. nirisemisi, nirisedes, tilkudes струясь (тонкой струёй), сочась.

nirk/ko¹ M, g. -oo M subst. kärss (свиное) рьло, разг. пятачок; *sigall on nirkko* seal on kärss; *sigäa nirkko* sea kärss. – Vt. ka *nilko*, *nirko*.

nirk/ko² Ra I, g. -koo adj. närb, isutu не имеющий аппетита, разборчивый в еде; *Ra se on nii nirkko süümää* see on nii närb sööma. – Vt. ka *nirtši*.

nirk/ko K-Ahl. M-Set., g. -goo = *nirkko¹*; *M sigäa nirko* (Set. 73) sea kärss.

nirm vt. *nurmi*.

nirt/ši Kett., g. -ši = *nirkko²*; *nirtši* söömää närb sööma.

nisa-ma K M Ra I *niisa-ma* P *nii-saamma* Kõ *niisamma* Ku **1**. niisama, (nii)samuti так же; *P niisa-ma juoltii meiltši* niisama öeldi meilgi; *M talvõlla pannaz nisa-ma ranğav pähhää, sed'olka seltšää* talvel pannakse samuti rangid pähe, sedelgas selga; *I ženiğalla nisa-ma õlivad vettšerinad* peigmehele oli samuti lahkumisõhtu; **2**. (lihtsalt) niisama, muidu просто так; *K nisa-ma lugõb il'akkoozi, eb anna täätää, mitä lugõb* niisama loeb tasakesi, ei ütle (ei anna teada), mida loeb; **3**. niisama (ilma milletagi), paljalt просто так, без чего-либо; *Ra sitä süüvvää, nisa-ma süüvvää* seda (= kaerakilet) süüakse, niisama (ilma milletagi) süüakse. – Vt. ka *niisamoo*, *niisa-mottaa*, *niize*, *niitesamoo*.

nisa-moi Kõ *nii-sa-moi* K-Ahl. = *nisa-ma*; **1**. niisama, (nii)samuti так же; *K ženiğa nii-sa-moi paab denjoita* (Al. 32) peigmees paneb samuti raha; **2**. (lihtsalt) niisama, muidu просто так; *Kõ joka õhtago tüttäret tšäütii isuta-talloo töökaa, a pojod nisa-moi, ilmaa töötä* igal õhtul käisid tüdrukud istjelat tööga, aga poisid (käisid) niisama, ilma tööta.

nis/ka K P M Lu Li Ra J (U I) -k J-Tsv., g. *nizg/aa* K M Lu Li Ra J -a J-Tsv. kupal; turi загылок; загривок, холка (у лошади); *J tšihgutti niskaa* sügas kuktal; *Lu kobla niskaa: ku on vari, siis petteev* katsu (ta) kuktal: kui on kuum, siis (ta) valetab; *M tuuli puhub niskaasõõ* tuul puhub kuklasse; *Lu miä võtin tätä nizgassa tšiin i lein maall* ma võtsin tal turjast kinni ja lõin pikali; *M opõzõll on kaglaa pääl arja, nizgaa pääl on arja* hobusel on kaela peal lakk, turja peal on tagalakk; *K potšitõttii, an-*

nõttii viinaata i õlutta, i niskaa müö annõttii, ku tahod kostitati, anti viina ja õlut, ja mööda kukalt anti, kui tahad; Lu *tämä millõ mittaz niskaa müü kepiikaa üvässi* ta mõõtis mulle hästi kepiga mööda kukalt; U *miä tätä tahõn niskaa panna* ma tahtsin talle vastu kukalt panna; J *pa niska müü* pane mööda kukalt; Li *antaa niskaa* anda vastu kukalt; ■ J *tämä nizgaa pääll on suur pere* tema kaela peal on suur pere; P *tämeä nizgaz on pal'lo süöjii* tema kaelas on palju sööjaid; Ra *eläp tämä nizgaa pääl* elab tema kaela peal; K *nizgaa takane* (Set. 73) seljarätt [?] (orig.: eräs pukulaji). – Vt. ka *paksu-*

nisk-talkkuna Ra (J-Tsv.) kuklavõmm, võmm kuklasse podzatyblynik; Ra *miä ku paan, toop nisk-talkkuna* kui ma lõõn (panen), (siis) tuleb kuklavõmm (saad võmmu kuklasse); J *tahot-ko nisk-talkkuna* kas tahad vastu kukalt saada?; J *mõnikkailõ tsüsüüle saab anta nisk-talkkuna* mõnedele küsijatele võib anda vastu kukalt.

nisu K P M Kõ S Lu Li Ra J I (Kett. vdjI Kr) *Husy* Tum., g. *nizuu* Kett. K P Lu Li J *nizuu* M vdjI I, pl. *nisud* Kr *nisu*; nisujahu psheniца; psheničnaja muka; P *nisuu on kaqs sorttaa: ilmaa õkai ja õkaikaa* *nisu* on kahte sorti: ilma oheteta ja ohetega; P *pääle miikkulaa nõisass tsülvämmä kagraa da õzraa da nisua* pärast ni-gularpäeva hakatakse külvama kaera ja otra ja *nisu*; J *nizut tänävoonn üvässi kazvossa* *nisu* kasvab tänava hästi; K *nisuu pannass, võita, munõita; see õli munavõi* *nisujahu* pannakse, võid, mune; see oli (siis) munavõi; Li *talvi nisu* talinisu; Li *tšesä nisu* ~ J *suvi nisu* suvinisu; J *värski nisu kakku sveežaa võika om makuz värski* *nisujahukook värske võiga* on maitsev; I *siiz võtab näitä vaalin nizzuu javoza* siis võtad, vaalid neid *nisujahus*; Li *nizuu pää* *nisupea*. – Vt. ka *talvi-*, *tšesä-*. – Vt. ka *nisuvild'a*.

nisuakan/a (M) -õ Li, hrl. pl. -ad M *nisuagan(ad)* psheničnyje vsevsky, mykina; Li *rüisakanõ, nisuakanõ, kagrõakanõ, õzrõakanõ, linaakan on tooz* rukkiaagan(ad), *nisuagan(ad)*, *kaeraagan(ad)*, *odraagan(ad)*, *linaagan(ad)* on samuti.

nisud vt. *nisu*.

nisui/n J-Tsv., g. -zõõ J *nisu-* psheničnyj.

nisu-ivä Kõ *nisutera*, -iva psheničnoe zerno; *tšehspaikkaz ülemizes tsivez on tehtü aukko, kuhõõ laskõaz rüüz- vai nisu-iväv* (käsikivi kohta:) keskpaigas ülemises kivis on tehtud auk, kuhu lastakse rukkii- või *nisutera*d. – Vt. ka *nisujüvä*.

nisujavo M Lu Li Ra I, hrl. pl. -od M *nisujahu* psheničnaja muka; Lu *nisujavossa tehkhää nisu-*

kakku i *nisuleipää* i *rehtalakakkuja* *nisujahust* tehakse *nisukakku* ja *nisuleiba* ja pannkooke; Li *nüüd vass saatii täätää, ett nisujavo on üvä* alles nüüd saadi teada, et (kroovimata) *nisujahu* on hea (= tervislik).

nisujüvä Ra *nisu-jüvä* Lu = *nisuivä*.

nisukakku Lu (Ra) *nisukakk* колобок из пшеничной муки; Lu *nisujavossa tehkhää nisukakku* *nisujahust* tehakse *nisukakku*; Lu *nisukakku* *tehkhää iivaakaa* *nisukakku* tehakse pär-miga.

nisukuhila M *nisuhakk* копна, скирда пшеницы; *rüüskuhilaa pantii nellätsümmettä vihkoa, a nisukuhilaa pantii kahštšümmettä viiz vihkoa* rukkiahaki pandi nelikümmend viihu, aga *nisuhaki* pandi kaksikümmend viis vihu.

nisukuhilaz Li = *nisukuhila*.

nisulaivo (Kõ), hrl. pl. -od Kõ *nisuoras* пшеничные всходы, зеленя; a *tševvääll .. kagra-laivoD, nisulaivoD* aga kevadel .. *kaeraoras*, *nisuoras*. – Vt. ka *nisuõraz*.

nisuleipä Lu *nisu-leip* J-Tsv. *nisuleib* пшеничный хлеб; Lu *nisujavossa tehkhää nisukakku* i *nisuleipää* i *rehtalakakkuja* *nisujahust* tehakse *nisukakku* ja *nisuleiba* ja pannkooke.

nisu/nõ (K-Al.), g. -zõõ = *nisuleipä*; *kõõz miä sõdgon iivakod* i *nisuzõd* (Al. 27) millal ma sõtkun pärnikakud ja *nisuleivad*?

nisupõlto M Ra *nisupõld* пшеничное поле.

nisu-pää Lu Ra *nisupea* пшеничный колос.

nisuriig/a ~ -õ Li *nisuahe* (rehetäis parsil kui vatatavat *nisu*) рея пшеницы (количество пшеницы, которое в овине сушится зараз).

nisurooppa I *nisujahupuder* каша из пшеничной муки; *nisurooppõjõ böllum meillä* *nisujahuputru(sid)* *meil* ei tehtud (ei olnud).

nisusalvo Li *nisusalv* (*nisu* hoiukoht *aidas*) закром для пшеницы.

nisusarka (M) (ühele perele kuuluv, liisuga määratud) *nisusarg* (*nisupõlluriba*) участок пшеничного поля (приходившийся на долю одной семьи); *rüissarka, õzrasargad, i nisusarkõi õli* rukkipõld, odrapõllud, ja (ka) *nisupõlde* oli.

nisusuurima M *nisutang*(ud) пшеничная крупа.

nisusäñki Lu *nisukõrrepõld* пшеничное жнивье.

nisuvild'a I-Len. *nisu* (kasvava viljana) пшеница (как злак в поле); *nurmõlla meilä kasvap .. nisuvild'a* (Len. 285) *nurmel* kasvab *meil .. nisu*. – Vt. ka *nisu*.

nisuõraz Li = *nisulaivo*.

nisä K-Ahl. (I), g. *nizää* *nisa* *cocok*; I *tällä i lehmä nizäd lajkhõõvad maalõ* tal (= tüdruk-

kesel) libisevad lehma nisadki (lүpstones käest) lahti.

nizgaa-taköin: *nizgaa-takein* Salm.₂ (vadja rahvarõivaste juurde kuuluv) seljarätt наплечный платок (принадлежность водской народной одежды).

nit/ausa Lu (Ra) **-taussa** Lu, pr. **-aub:** **-taub** Lu, imperf. **-auzi** **1.** pulstuda, vanuda, tokerduda сби/ваться, -ться, свал/иваться, -яться, спут/ываться, -аться (о волосах); Lu *ivusõd on nitaustu* juuksed on pulstunud; **2.** (end) kinni mässida, takerduda запут/ываться, -аться, застр/евать, -ячь; Lu *ku panna elämä lõdkaa, siis tämä võib nittaussa* kui loom pannakse lõdga, siis ta võib end kinni mässida.

nit/oa: **-toa** Ra (J) *niitoga* I, pr. *nion*, imperf. **-ozin** Ra niduda, tihedalt siduda v. mässida обвяз/ывать, -ать, наса/ждать, -дить; Ra *vikahtõtt niottii, pantii lüttee* vikatit seoti, pandi lütte (lõe otsa); J *kõik on kaneil pääät siottu, kui on mõõkkõil pääät niottu* rl. kõigil neil on pead seotud, nagu mõõkadel on pead (= käepidemed) neotud.

niukaht/ua (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *niukahtu-* J-Must. = *nikahtua*.

nivelle M **-l** K-Ahl. M (Kett.), g. **-lee** M liiges süstav; M *nikastutin pihhaa nivelee* nikastasin õlaliigese; M *põlvõd niveled* põveliigeseid; M *sõrmõd niveled* sõrmeliigeseid.

nivelli M, g. **-ii** = *nivele*; *lavvaa niveli* labajaliiges; *sõrmõd niveli* sõrmeliiges; *tšäee niveli* käeliiges; *rušsoo niveli* randmeliiges; *tšünnarpää niveli* küünarpealiiges.

nivelliä M-Set., g. **-ä** = *nivele*.

nivellä M, g. **-ää** = *nivele*; *peigoo nivelä* põidaliiges.

niv/u J-Tsv., hrl. pl. **-ud** L M J (Ra) **-ut** J-Must. **-vud** M Lu *niivvud* M **-vuud** Li niue, pl. niuded, ristluud поясница; L *nivuiss vaivattaav* niuded valutavad (niuetest valutab); M *baykka pantii nivulailõd* kupp pandi niuetele; M *õli mokoma inehmiin, tšen tääsi praavittaa nivvuuta* oli niisugune inimene, kes oskas niuende ravida.

nivuzõd Kett. pl. kube, kubemekoht пах.

niõ J-Must., g. *nitõd* side (viljavihul) перевясло (для снопов).

niäna vt. *nenä*.

-nne K-Ahl. = **-no** ~ **-nõ**.

-no ~ **-nõ** Ar. K-Ahl. (rahvalauludes esinev pl. 2. isiku possessiivsuffix притяжательный суффикс 2-го лица мн. числа, встречающийся в народных песнях); *nõiskaa tšäüt* [sic!] *tšüllettänõ* tõuske, kälid, oma külje(aluse)lt.

no¹ K U L P M Kõ Lu Ra J I Ku *noo* M *nu* Kr noh, no ny; K *no mentii nävät tõin kõrt võd-*

razii noh, läksid nad teine kord võõrusele; P *no laa mie issuun* noh, las ma võtan istet; I *no kõittsi* noh, (ongi) kõik; M *no vot sis siunattii noorõd* no vaat siis õnnistati noorpaar(i); L *no ka vaatamma tšell juttuõb on enäp voimaa* no vaatame õige, kellel, ütleb, on rohkem jõudu; Lu *no nii, õsõttii, õsõttii* nojah, osteti, osteti; ■ (liitunult järgneva adverbialse sidesõnaga в составе композиты:) J *noku müü kiittsõzimm lõdõkull nii ah-hah* no kui meie kiikusime kiigel, siis – ahhaa! (= siis alles oli kiigutud). – Vt. ka *naa*¹, *noh*, *noka*, *noko*, *noob*, *nõh*.

no² M Kõ Lu Li J kuid, aga no, a; Li *kase on iivä, no tõin on veel parõpi* see on hea, kuid teine on veel parem; J *miä täät kutsun rihe, no tämä ep taho tullõ* ma kutsun teda tuppa, kuid tema ei taha tulla; J *no ko sillõd puu tokup pähee* aga kui sulle kukub puu pähe?

nodgoz vt. *nõdgoza*.

noh K-Ahl. L P M J **1.** noh, no ny; M *noh, se õli täätävä* noh, see oli teada; L *noh, pal'õ sill on dengoit* noh, kui palju sul raha on?; **2.** K-Ahl. P ah, oi (imestust või ehmatust väljendav interj.) ah, ой (междометие, выражающее удивление или испуг). – Vt. ka *no*¹.

nohre vt. *noori*.

noi- vt. *nõi-*.

noisuk/ki Ku, g. **-ii** Ku päikesetõus восход (солнца); *lintu ko makkaap perässä päivää noisukii, sis päivä petäv* kui lind magab pärast päikesetõusu, siis päike petab.

noja-abri-kuu Lu = *nojabri*.

nojabr'a (Kõ Ja-Len.), g. **-aa** = *nojabri*; Kõ *esimezell nojabraa* esimesel novembril.

nojabri M **-aabri** P **-äbri** Lu, g. **-abrii** M **-äbrii** Lu november ноябрь; P *esimezell nojabrii õli kuuзма* esimesel novembril oli kusmapäev.

nojal vt. *nõjalla*.

nok/a P M noh ну, ну-ка; M *noka sie ivana, too kursia* noh, sina, Ivan, too pulmалеib! – Vt. ka *naa*¹, *no*¹, *noh*, *noka*, *noko*, *noob*, *nõh*.

nok/ata M Lu J (P Ku) **-at** J-Tsv., pr. **-kaan** P M Lu J, imperf. **-kazin** M Lu **-kõzin** J Ku **1.** nokkida клевать, по-, с-, клюнуть; J *kukko nokkaap kagraa* kukk nokib kaera; P *a tšenie kogoss eb nokkaa, sitä juoltti: simua millineit pojo eb võta meheli* (uusaastaennustusest:) aga kelle (tera) hunnikust (kukk) ei noki, selle kohta öeldi: sind ei võta ükski poiss naiseks (mehele); M *varõz varõssõlta silmää eb nokkaa* vs. vares vareselt silma (välja) ei noki (= hunt hunti ei murra); **2.** fig. napsitada, (viina) juua выпи/вать, -ть (водку); P *meemä kattilalle, nokkaamma pik-karaize* (Len. 272) lähme Kattilale, võtame väheke (napsitame natuke); J *nokkaab juuvvõ*

viinaa joob viina. – Vt. ka *napata, napsata, nokiskõlla, nokitõlla, nokkida*.

noki vt. *nõtsi*.

nokiskõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J = *nokitõlla*.

nokitõlla (P), pr. -tõlõn P, imperf. -tõlin frekv. nokkida клевать; *nii miä niitän niku kurtši nokib, nokitõlõv* ma niidan nii, nagu kurg nokib.

nok/ka K L P M S Lu Li Ra J (Kett.) -kõ Ku -k J-Tsv., g. -aa Lu Ra J Ku **1.** nokk клюв; Lu *kõikill lintuill on nokad* kõigil lindudel on nokad; P *vihmakulli piikav, ep saa lehoõ päält nokkaa kassaa* vihmakass vingub, ei saa lehe pealt nokka kasta; Ku *jäi nokkõ kiinni, nois nokkaa reppäämä, sai nokaa vällää* nokk jäi kinni, hakkas nokka (lahti) tõmbama, sai noka lahti; Lu *kana nokassa muniv, lehmä suussa liühzäv* vs. kana muneb nokast, lehm lüpsab suust; M *nii puhtaass lõppu vöi, etti iirele nokkaa eb jäännü* vöi sai nii viimseni (puhtanisti) otsa, et hiirele(gi) ei jäänud noka otsa (nokka); Lu *linnuu nokka linnu nokk; Lu kukoo nokka kuke nokk; 2.* nokk, nina, ots, teravik, konks (esemetel jne.) клюв, нос, кончик, остриё, крючок (у предметов и т. д.); L *vizgattii jalkoiss uul'egav lumyõ; kumpaa puolyõ õli nokka, sinneppoõ meheli meni* visati poolsaapad jalast lumme; kummale poole oli (saapa) nina, sinnapoole läheb (viskaja) mehele; Li *kurasõõkaa piirettii aukko koivuusõõ, vähäzee tohta nõsõõtii, ülepäz vähäzee tõrkittii aukov, siäld aukoissa tuli mahla; se tohoo nokka õli kõlminurkikko, terävä õttsa pantii putelii* noaga lõigati (piirati) auk kasesse, pisut tohtu kergitati (üles), veidi ülespoole torgiti augud, sealt aukudest tuli mahl; see tohu(st) nokk oli kolmenurgeline, terav ots pandi pudelisse. – Vt. ka *kulta*.

nokka-taali Lu piikvall (tali e. vall suurpurje ülestõmbamiseks) деррик-фал; *nokka-taali, mikä nõsav gaaffalia üleez* piikvall, mis tõstab kahvelpurje üles.

nok/kia P M Lu Li J (K Kõ), pr. -in P M Li J, imperf. -kizin P M Li J nokkida; (nokaga) tok-sida клевать, по-, с-, клонуть; долбить, вы-; P *tšenie kogoss kõikkõa iezepii nõizõb nokki-maasyõ kukkõ, sis se tüttärikko menep tšiiress meheli* (uusaastaennustusest:) kelle (tera)hunnikust hakkab kukk kõige enne nokkima, siis see tüdruk läheb varsti mehele; J *viskaa kanoilõõ kagra, la nokita* viska kanadele kaeru, las nokivad; M *täm on maailmaa rikaz, täll on niipal'õ rahhaa, etti kanad eväd noki* kk. ta on ilmatu rikas, tal on nii palju raha, et kanad(ki) ei noki (= kanadki ei jõuaks ära nokkida); M

kori nokip puuta rähn toksib puud. – Vt. ka *nokata*.

nokkõin J-Tsv., g. -zõõ J adj. nokaga, nokk- с клювом.

noko I = *noka*; *noko siä pääsäd miä vaatan* noh, sina päästad (sideme) lahti, ma vaatan (haava).

noks Lu interj. põssa, kotsu (meelitusõna sigade kutsumiseks) хрюшка (ласкательная позывная кличка свиней).

no' J-Tsv. null нуль.

noma vt. *nõma*.

noo¹ (Ku) nood te; *a noil naisiil ol'õsii suuret pojad* aga noil naistel olid suured pojad. – Vt. ka *ne¹, nämä*.

noo² vt. *no¹*.

ñoõ Lu Ku interj. nõõ (hüüe hobuse kehutamiseks) но-о (понукание лошади).

nood P I **1.** no vaat ну вот; P *juttyõb nood tšetä kutsuv, tšetä jätäd maalyõ* (isa) ütleb: no vaat, keda kutsud (pulma), kelle jätad kutsumata (jätad kõrvale); **2.** noh .. ju no ведь; I *miä jut-tõõ: nood sillõõ on aikaa enäpik ku millõõ* ma ütlen: noh, sul on ju aega rohkem kui mul. – Vt. ka *naa¹, no¹, noh, noka, noko, nõh*.

nookaht/assa: -ass J-Tsv., pr. -an J, imperf. -in J = *nookkia*.

ñook/kia J-Tsv., pr. -in J, imperf. -kizin J nõõtada понукать; *kuttsõri ñookib ovõiss* kutsar nõõtab hobust.

noolla [?] (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *noolõ-* J-Must. noolida, limpsida, lakkuda лизать, -нуть, лакать.

noomõri vt. *nuumõri*.

noor/la Lu J, g. -aa Lu J kõis; nõõr канат; верёвка; J *koorma panna tšiin nooraakaa* koorem pannakse kinni kõiega; J *enne tehtii kammitsad noorassa* ennemalt tehti kammitsad kõiest. – Vt. ka *einä*.

nooraa Lu adv. kõide на привязь (наречие в форме илл-а от *noora*); *õrõn panna nooraa* hobune pannakse kõide.

noor/ri Kett. K R-Eur. M Kõ S Lu Li J I Kl (Pi Ke Ra Ku) *nuori* R-Reg. L P Po (K V) *nuori* (Po) -r K L M Kõ S Lu Ra J *nuor* K L P V *noh-re* Kг *Hyõpu* Pal.₂ K-reg.₂ *Hyõpu* Pal.₂ Ii-reg.₁ *Hoory* Tum., g. -rõõ Lu Li J *nuoryõ* P **1.** noor молодой, юный; Lu *mie õlin kõikkinaa noori veel* ma olin veel üsna noor; Lu *noorõn miä õlin paha nagramaa* noorena olin ma kange naerma (= olin väga naeruhimuline); Lu *tämä nõisi elämää omaa noorõõ naizõõkaa* ta hakkas elama oma noore naisega; P *nuorõpalõ vellelie õli jo seitsetõ-ššõmõd vuotta* noorem vend oli juba seitsmeteistkümnenda aastane; Li *rajkka noori aika* raske noorus(aeg); Lu *nooril voosil miä*

õlin karjuššin noorpõlves olin ma karjaseks; J *jo nooriiss päiviiss on õppõnnu põlõttõma* juba noorusest peale on õppinud suitsetama; J *noor itsä* noorus, noorusaeg; J *noor suku* noorus, noorsugu, noored; P *pajattivad nuor vätsi jo venässi* noored rääkisid juba vene keeli; S J *noor kuu* noor kuu; Lu *laivaz õllaa vanõpad matrossid i noorõpad matrossid* laevas on vanemmadrused ja nooremadrused; 2. värške свежий; J *noort kapussa hapotõta* värsket kapsast hapendatakse; M *se on murtšina piimä, on veel noor piimä* see on hommikune piim, on veel värške piim; 3. subst. noor, noor inimene; pl. noored молодой человек; молодые; Lu *mõnikõz noori on uhkaa, kehtas vanõpaä ent õpõttaa* mõni noor on ülbe, tavatseb endast vaneemat õpetada; L *õpsi nuoriissa, esimein vuosi õli sõtamehennä* üks noormeestest, esimest aastat oli sõduriks; M *noorill on itsävä ležiä ilmaa töötä* noortel on igav olla (lesida) ilma töötä; M *kasõ tseeli jo meill on hülgättü, kõikk noorõt pajattavad vennässi* (Mäg. 40) see (= vadja) keel on meil juba hülgatud, kõik noored räägivad vene keeli; 4. pruut, mõrsja nevesta; J *noori ehitettii* pruut ehiti; 5. peigmees, peig жених; R *terve nuori tsülpeüttä* [= tsülpeinüt-tä], *kalani kasionutta* (Reg. 23) rl. tere, (mu) vihelnud peig, mu pesnud kala; 6. pl. noorpaar молодожены, молодые, новобрачные; S *noorõt tullaz ventsassa* noorpaar tuleb laulatuselt; Po *viēti nūorõd makkaamaa tõisõõ rižʒee il'i saunaa* viidi noorpaar magama teise tuppa või sauna; M *noorii piti kummartaa jalkaasõõ* noorpaar pidi maani kumardama.

noorik/ka Lu Ra J I *noorikka* L -k J *Hópuka* Tum., g. -aa Lu J pruut, mõrsja nevesta; L *vasuo pulmõi õli noorikka saunaz* enne (vastu) pulmi oli pruut saunas (= pesti pruuti saunas); Lu *eestää mentii noorikkaa võttamaa* kõigepealt mindi pruudi järele (pruuti võtma); Lu *miä hülkäzin õmaa noorikka* ma hülgasin oma pruudi; J *tütõss jo tuli täüz noorikk* tüdrukust on tulnud (tuli) juba valmis (täis) pruut; J *suku daritõb noorikkaa, ku isuta karikkõz* (pulmakomme:) suguvõsa jagab pruudile pulmakinke, kui istutakse ringis pulmaõlut või -viina juues.

noorik/ki Ku, g. -ii Ku = *noorikka*; *noorikid mânt'sii makkaamaa ilmõ ženižaa* pruudid läksid magama ilma peigmeesteta (peigmeheeta); *noorikii suku* pruudi suguvõsa.

noorik/ko K Kõ J (M Lu) *nuorikko* Por. (P) *nūorikko* Po, g. -oo J = *noorikkõ*; 1. K *noorikod veetii herraa tüvee* pruudid viidi (esimeseks ööks) mõisniku juurde; Po *mentii kosimaa nūorikkua* mindi pruuti kosima; Kõ *isub niku*

noorikko, juõllas ku laiska ain isub istub nagu pruut, öeldakse, kui laisk aina istub; 2. J *siintii noorikkollõ tüter* noorikule sündis tütar.

noorik/kõ Kett. K P M S Lu Ra J I *nuorikkõ* K R-Reg. L P *nūorikkõ* Po -k M Lu *nuorikä* ~ *noorik* Kr, g. -õõ K M S I *nuorikkõõ* K *nuorikyõ* L P 1. pruut, mõrsja невеста; M *sõtamehed mentii niku lumi suli, noorikõd jätettii itkõmaa* sõjamehed läksid, nagu lumi sulas, jätsid pruudid nutma; K *luvattii tulla tätä tsäümää* *noorikkõssi* (Al. 9) lubati tulla teda pruudiks kosima; S *kui tullas kosimaa, noorikkõ annab rätev* kui tulakse kosima, kingib (annab) pruut (kaela)rätid; Lu *pulmijõõ aikana noorikõl õllaa kõrvõllizõv, a poigall õllaa druuskad* pulmade ajal on pruudid pruutneitsid, aga peigmehele on peiupoisid; P *iestää menevad družgav, viskaavat siel d'engoi noorikõlõ* kõigepealt lähevad peiupoisid, viskavad seal pruudile raha; P *noorikkõä kaivolõõ väittääz* (pulmakomme:) mõrsja(t) viiakse kaevule; 2. noorik новобрачная, молодая, молодича; M *nooriilõõ noorikkõilõõ pantii kolpotško pähhee* noortele noorikutele pandi (abielunaise)tanu pähe.

noorikkõ/ilnõ J -n J-Tsv., g. -zõõ J -zõ J-Tsv. nooruke молодецкий; *kui miä kazvolin kanaaninõ, nõizin neito noorikkõinõ* rl. kui ma kasvasin, kanake, sirgusin, neiu nooruke; J *vana hülkü, vet suvatti ku suvatti noorikkõilõõ tütõõ* vana liiderdaja, võrgutas ja võrgutaski noorukese tüdruku (ära). – Vt. ka *noorukkainõ, noorukkõinõ*.

nooris/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *noorittaa*.

nooris/sua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J noorenda молодець, по-.

nooris/sussa: -suss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J = *noorissua*.

noorist/o Lu Li Ra J, g. -oo Lu Ra = *noorizo*; Lu *nooristo tanssi ja lauli* noorsugu tantsis ja laulis.

noori/zo Kett. K M Kõ *nuorizo* K L -so M Lu *nuoriso* (K-Al.), g. -zoo noorsugu, noored молодежь, молодые; M *uuvvõssa joulussa veeresseessaa noorizo ain tõlmättii* uusaastast kolmekuningapäevani noorsugu aina hullas; K *nuorizo kõikk tõin tõizõlõõ vettä valõltii pangõõkaa tšen kui pall'o sai* (pulmakomme:) noored valasid kõik üksteisele pangega vett, kes kui palju sai; Kõ *noorizo korjaup õhtagona* (Len. 217) noorsugu koguneb õhtul (kokku). – Vt. ka *noorsuku, noorrahvaz*.

noorit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J noorendada молодить, o-; *lõikkamm uzat-parra vällä, nooritõmm nii, jot tsõnnit eb nõis tun-*

tõma lõikame vurrud-habeme ära, noorendame nii, et keegi ei tunne (ära). – Vt. ka *nooris-saa*.

nooriärtsä J-Must. härjavärss, härgmullikas бычок.

noor-meez [*< e?*] J-Tsv. noormees юноша.

noorpaari Ra pruutpaar; noorpaar para (жених с невестой); молодожёны, молодые, новобрачные; *noorpaari mennää tšerikkoo vihtii* pruutpaar läheb kirikusse laulatusele.

noorrahvaz M noorrahvas, noorsugu, noored молодежь, молодые; *noorrahvaz neitä menoja evät tää* (kangakudumise kohta:) noored neid asju ei tea.

noorsuku J = *noorizo*; *jõgõperää noorsuku ei tunnõ pajattaa vaissi* Jõgõpera noorsugu ei oska vadja keeli rääkida.

noorukkainõ Ra, g. -*zõõ* Ra = *noorikkõinõ*.

noorukkõinõ M, g. -*zõõ* M = *noorikkõinõ*; *näd noorukkõinõ üppi mehelee* näe nooruke läks (hüppas) mehele.

nooruz P J-Tsv. -s K-Ahl. -uz Ku (Kett.) *nuoruz ~ nuoruuz* P, g. -u J -*sõõ* ~ -*sõ* J **1.** noorus молодость, юность; J *nii minu harma nooruz vajoz nätsemett* nii minu hall noorus kadus märkamatul (vajus nägemata); J *noorutta pitäis pittää innõz, noorutta pitäiz oitaa* noorust tuleks hinnata (pidada hinnas), noorust tuleks hoida; J *nooruu intaa pitäiz oitaa* nooruse hinda tuleks hoida; J *armõz aik om med'd'e noorusõ aik* armas aeg on meie noorusaeg; **2.** noorsugu молодежь; Ku *koko nooruuz vennäiss läätää* kogu noorsugu räägib vene keelt.

noorõlla (Kett. J-Must.), pr. -*tõlv* J -*tõõv* Kett., imperf. -*tõli* pilve minna, pilviseks muutada покрываться облаками, тучами; хмуриться; Kett. *taivaz noortõõv* taevas läheb pilve.

noorõpik/ko Ra, g. -oo subst. noorem (inimene, laps jt.) младший (человек, ребёнок и др.); *bora on vanapikko, nad'a on noorõpikko* Borja on vanem, Nadja on noorem.

noorõpulz (Kett.) *nuorõpuz* P, g. -u nooremus, noorem-olek (имя существительное от сравнительной степени слова *noori*).

nooska J-Must., g. -*zga* sula(ilm) оттепель.

nootaakurkku Lu noodasuu жерло (входная часть) невода.

nootaa-kõüsi Li = *noottarihma*.

nootaalüü Lu uidukook (köverast lülipuust kook, millega tõmmatakse nooda veokõie otsas olevat ritva (uitu) jäässe raiutud augu kohale) норильный крюк (из плотной древесины для притягивания норила к проруби при подлёдном лове неводом).

nootaaperä Lu *nootaperä* J-Must. noodapära мотня невода.

nootaareisi: *nootareisi* (J-Must.), pl. *nootaared'd'et*: *nootared'jet* J-Must. noodareis, -tiib крыло невода.

noota/lla: -l Lu adv. nooda(püügi)l на лове (неводом) (наречие в форме ад-а от *nootta*); *müü tšüümmä nootal* me käime noodal. – Vt. ka *mari-*.

noot/alõõ: -õlõ J-Tsv. adv. nooda(püügi)le на лов (неводом) (наречие в форме алл-а от *nootta*); *õikõ paraz ilm lähtä nootõlõ õige* paras ilm minna noodale (= just noodapüügiks sobiv ilm).

noot/i J-Tsv. *nuoti* P, g. -ii J **1.** noot (muusikaline toon) нота; J *võtat ko äänekaa kazee kõrka nooi* kas (sa) laulad välja (võtad häälega) selle kõrge noodi?; **2.** noot (noodikiri, -raamat) ноты; J *nooti tširjõ, nooiõ* noot, noodid; **3.** viis мотив, мелодия; P *laulull on iloza nuoti* laulul on ilus viis. – Vt. ka *nootti*.

nootta Kett. K M Lu Li Ra J Ku (Ja) -*tõ* Lu -t J-Tsv., g. -aa Lu Li J Ku noot (püügivahend) невод; Lu *apajaz püüvvetää nootaakaa* abajas püütakse noodaga (kalu); Lu *jõka nootal õli õma loomuz* igal noodal oli oma loomusekoht; Lu *mainõ on suur jääaukko vai jääavanto, kuz lassaa nootaa ja võtõtaa üleez m.* on suur jääauk või jääavandus, kus(t) lastakse noota (vette) ja tõmmatakse (võetakse) üles; Li *mainass suisõtaa nootta* suistmeaugust tõmmatakse (tõstetakse) noot üles; J *nootta vizgõt* noota (vette) lasta (visata); Kett. *ahan nootaa* panen noota kuivama; J *nootta on puutoza* noot on sassis; J *sakka noott* tihe noot; J *arv noott* harv noot; Lu *aili noottõ* räimenoot; J *nootaa perä* nooda pära; J *nootaa tšivez* nooda kivi; J *nootaa tšõvved* nooda (veo)kõied; J *noott meez* noodaline. – Vt. ka *haili-, jalk-, jõki-, jää-, meri-, talvi-, tšesä-*.

noottaapaja (Li) *nootta-apaja* ~ *noott-apaja* Lu noodapüügikoht тоня (рыболовное место в море для ловли неводом); Lu *kuz püüvvetää noottieekaa jutõlla noott-apaja* kas püütakse nootadega, (selle kohta) öeldakse: noodapüügikoht.

noottaarteli Lu noodaartell, -brigaad, -meeskond рыбацкая (неводная) артель, бригада; *tšümmee entšie õli artteli, se õli nootta-artteli* kümme meest oli artell, see oli noodameeskond.

noottahaili M noodaräim (noodaga püütud räim) выловленная неводом салака; *nootta-haili on heenop, a võrkkohaili on sõrrõa kala* noodaräim on väiksem, aga võrguräim on suur kala.

noottakala Lu Li *nootta-kala* Li noodakala (noodaga piüütud kala) выловленная неводом рыба; Lu *noottakallaa kõõz eb mitattu* noodakala ei mõõdetud kunagi; Li *nootta-kala müüitii optom* noodakala müüdi hulgi.

nootta-masteri Lu noodameister неводный мастер.

noott/anikka: -õnikka ~ -nikka (J-Tsv.), g. -anikka: -õnikka noodaline, noodakalur неводчик, участник лова неводом; *menin noott(õ)nikko-jõ seltsii* läksin noodaliste hulka (seltsi).

noott-ajko Lu (jäälusel kalapüügil kasutatav) uiduhark норильная вилка (применяемая при подлёдном лове неводом).

noottarihma M noodakõis неводная верёвка (прикрепленная к кольям крыльев невода); *mõnikkaad püüvvettii kalloi jarvõz, siiz noottarihma tehtii konatissa* mõned püüdsid järves(t) kalu, siis tehti trossist noodakõisi. – Vt. ka *nootta-kõüsi*.

noottariuku Lu = *norila*.

nootta-vene J noodapaat (noodameeskonna ühine paat) лодка неводной артели.

nootti Ra J, g. -ii Ra viis meloodia, мотив; J *milläized virred i milläized nootid* missugused laulud ja missugused viisid. – Vt. ka *nooti*.

noovosti K -t'i J-Tsv., g. -tii: -t'ii J uudis новост; K *noovostia kuulõd* kuuled uudist.

noopata L -at J-Tsv., pr. -paan J, imperf. -pazin: -põzin J napsata, haarata; näpata, varastada цап/ать, -нуть, хватать, схватить; красть, у-, простор. стащить, стянуть; L *panõm puu pihlagaa, etti nõita eb noppaissi* (loitsust:) panen (= istutan) pihlakapu, et nõid ei napsaks; J *kazelt perennaizõlt mittäit ed noppaa, kõig on lukunnall sellelt perenaistelt ei näppa (sa) midagi, kõik on luku tegenai*. – Vt. ka *napata, nipata, näpätä*.

noppia K J-Tsv., pr. -in J, imperf. -pizin J noppida наб/ирать, -рать; K *nuoria i noppiassa, a vanoid ep tahto* noori nopitakse küll, aga vanu ei taheta. – Vt. ka *noppaa*.

norla K-Set. Ra J-Tsv., g. -aa J auk, urg, koobas nora; J *näit ku iiri johsi norasõõ nägid*, kuidas hiir jooksis urgu?; K *iiree nora* hiireauk, -urg. – Vt. ka *nori*¹.

norah/assa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J mom. norsatoda храпнуть; *ehtizim va norahlass de jo karkotõtti ülez jõudsin* vaid norsatada ja juba aeti üles.

norah/tuz ~ -uz J-Tsv., g. -tusõõ ~ -usõõ J norsatus храпок.

nori¹ (I), g. -ii = *nora*; *mettsäsika, tällä on norit suurõd* mäger, tal on suured koopad.

norl² K-Set. P, g. -ii = *nuri*; P *tšäjezä on nori*

nari on käes; K *nori õli, siz lugõttii* (kui) oli kidi, siis lausuti (loeti nõiasõnu); K *nori roho* (Set. 73) narirohi (nari ravimiseks kasutatav taim).

norik vt. *noorikkõ*.

norilla Lu, g. -aa uit e. hudi (võrgu v. nooda veokõie külge kinnitatud ritv, millega võrku v. noota jää all juhatakse) норило (шест для провода под лёд верёвки с сетью или неводом при подлёдном лове); *norila, se on kalastajaa riissa. norila tehtii koivuu ruugussa, ja õikaassa. ühs laski võrkkoo, a tõin toukkaz norilaa uit, see on kaluri tööriist. Uit tehti kaseridvast, ja sirgest. Üks (kalur) laskis võrku (jääauku), aga teine lükkas uitu.* – Vt. ka *noottariuku*.

norm/a (Lu), g. -aa norm норма; *peenvesi, väheizee all normaa* madal vesi, natuke alla normi (laeva- või paadisõiduks).

norovit/taa K, pr. -an K, imperf. -in püüda, kat-suda (midagi teha) норовить; *norovitab lüvvä einää* püüab heina niita.

norovoit/taa J, pr. -an, imperf. -in sihtida нацели/ваться, пр.-ться, прицели/ваться, -ться; *tämä norovoitti norovoitti ja ampu ta* sihtis, sihtis ja laskis.

nor/skia J-Tsv., pr. -zgin J, imperf. -skizin J (nina) luristada; nohiseda сопеть; *nuuska han siä nenä, elä norzgi sa nuuska ometi nina* (puhtaks), ära lurista!

nosattaa vt. *nõsattaa*.

nosavik/ka Lu, g. -aa = *nenärätte*.

nosav/õ M, g. -õõ M adj. nina- носовой; *võtti nosavõõ rätii* võttis ninaräti.

nosilk/av I (K P) -õõ J-Tsv. pl. kandraam носилки; I *nosilkooje päällä kannõttii* kandraamil kanti; J *tookaa veel ühed nosilkõt tšiviä* tooge veel üks kandraam(itäis) kive.

nosilšik/ka: -k J-Tsv., g. -aa: -a J kandja (ehitustõõl jne.) носильщик; *nosilšikat kannõta nosilkoill liiva* kandjad kannavad kandraamiga liiva.

noska M Lu J -k J-Tsv., g. *nozkaa* M J -kaa Lu 1. sokk носок; J *tänävä on kahu, pää nozõõd jalka, a too leep tšülm* täna on kahu (maas), pane sokid jalga, muidu hakkab külm; J *noskad ja jalka-rätev* sokid ja jalarätid; M *lõhkõõd noskad* villased sokid; Lu *noskaa kanta* soki kand; 2. (suka)põid носок (чулка); J *sukaa terä dalisko nosk on ühellain* suka laba ehk põid on üks ja (see)sama. – Vt. ka *lõjka*.

nossaa vt. *nõssaa*.

nožnitsad I pl. t. käärid ножницы; *sis kuraz sis viil nožnitsad i nügla* siis nuga, siis veel käärid ja nõel.

nožofk/a: -õ J-Tsv., g. -aa J vukssaag ножовка;

nožofkakaa va hoikkaa puut sahat vukssaega (saab) vaid peenikest puud saagida.

notk- vt. *nõtk-*.

novoseli Ränk M uue maja sisseõnnistamispidu, soolaleivapidu новоселье.

-nsa ~ -nsä K-Ahl. (rahvalauludes esinev sg. ja pl. 3. isiku possessiivsufiks притяжательный суффикс 3-го лица ед. и мн. числа, встречающийся в народных песнях).

nu vt. *no*¹.

nudrettsi P, g. *-sii* P subst. impotent(ne) inime- ne impotent; *tämä on nudrettsi* ta on impotent. – Vt. ka *nutrittsa*.

nūxal'nōi vt. *nūxal'nōi*.

nūxal'nyli V, g. *-i = nūxal'nōi*; *tuuvvaz mahorkkaa i nūxal'nyi tubakka* tuuakse mahorkkat ja nuuskubakat.

nuka¹ P interj. oot, oota sa (ähvardus) ну-ка, ну (погоди).

nuka² [*< e*] J-Tsv., g. *nugaa* J noake [?] (orig.: ножичек).

nukah/taa Ra (Ku), pr. *-taan: -tan* Ra, imperf. *-tiin: -t'siin* Ku = *nukastaa*; Ra *miä vähäizee nukahtan, siz on kerkääpi* ma tukastan natuke, siis on (pärast) kergem.

nukaht/aassa: *-aassag* I, pr. *-aan: -aa* I, imperf. *-iin: -ii* I = *nukastaa*; *vähäine nukahtiid de menid* tukastasid veidike ja läksid (jälle).

nukast/aa M, pr. *-aan: -an* M, imperf. *-in* M tukastada вздремнуть; *miä meen tilalõõ, vähäkkõ-izõ nukastan* ma lähen asemele, tukastan veidi.

nuk/ka Lu Li Ra J Ku *-kõ* J *-k* Ra J, g. *-aa* Lu J 1. nina, ots, nukk нос, конец, выступ; J *issuzim venee nukkõz* istusime paadi ninas; J *vened on siottu nukkiiss pehkoisõ tšiin* paadid on seotud ninadest põõsastesse kinni; J *jõgõperäll õli kahs valtaa, kahs nukkaa; se nukk õli herravalt* Jõgõperäl oli kaks valda, kaks otsa; see ots oli mõisavald; J *metsä nukk* metsanukk; J *jõgõ nukall seissa vened* jõekäänus (jõenukas) seisavad paadid; Ra *esi nukka* (paadi) nina; Ra *taka nukka* (paadi) ahter; 2. neem, maanina, murd. nukk мыс, коса; Lu *soikkolaa nukka, se on kõikkaa kaugõpassi ajab enee meree, sitä kutsutaa nukka. a vassaa täll onõ pärspää nukka* Soikkola maanina, see läheb (ajab enese) kõige kaugemale merre, seda kutsutakse neem. Aga tema vastas on Pärspää neem; Lu *kolgaapäa nukka* Kolkarpää neem; J *merree nukkõ, metsää kukkõ .. merree nukkõ on alus, metsää kukk on einää kuhjõ .. mõist. mere nukk (= laid [?]), metsa kukk [?] .. – Mere nukk (= laid [?]) on purjelaev, metsa kukk [?] on heinakuhhi ..; 3. mäenukk, kungas; nõlv выступ горы, холм;*

склон (горы); Li *makautši on muusaa nukkaz m.* (= karja puhke- ja mäletsemiskoht karjamaal) on Muussa künkal; J *meemme mäee nukalt laskõma suksiikaa* läheme mäe nõlvalt suuskadega alla laskma. – Vt. ka *esi-, taka-*.

nukklau/ta: *-D* Ra paadipink e. *-piit* (paadi pinas) поперечная банка (в носовой части лодки); *kuza sie issuzid on venee nukk, nukklau* kus sina istusid, (see) on paadi nina, paadipink.

nuk/kua K L P M S Lu Ra J Ku (Kõ Li), pr. *-un* K P M S Lu Li J Ku *nukkuu* I, imperf. *-kuzin* L Lu J *-kujõ* I 1. uinuda, magama jääda зас/ыпать, -нуть; Lu *miä kaugaa ležizin, a en nukkunud* ma lamasin kaua, aga ei uinunud; M *nukud niku vetteese* jääd kõvasti magama (uinud nagu vette); P *tämä issu da nukkutši makaamaasyõ* ta istus ja uinuski magama; 2. magada, tukkuda спать, дремать; Ku *nukup seellä* magab seal; P *makajaa linad matalad, nukkujalõõ läpi luizõd* rl. magaja linad (kasvavad) madalad, tukkujale läbi(nisti) luised; Lu *jürü aikana püüvvät kallaa, kala nukub* (sa) püüad äikese ajal kala, kala (ju) magab; 3. surra (inimese kohta), lõppeda (kala kohta) умирать, умереть (о человеке), уснуть (о рыбе); K *miä va uottõõn, što nukkuu, kuolla poiz* mina ainult ootan, et surra, ära surra; J *ahvõnõd on sadgõz nukkunud* ahvenad on sumbas lõppenud. – Vt. ka *nukuskõlla*.

nukuskõ/lla Li, pr. *-lõn: -õn* Li, imperf. *-lin* Li frekv. tukkuda дремать; *elä nukuskõõ* ära tuku!

nuk/uta [?] (K L M), pr. *-kuun* K L M, imperf. *-kuzin* uinuda зас/ыпать, -нуть; L *nukkuu, nukkuu, pieni lahsi* rl. uinu, uinu, väike laps; K *tšen nukkuub, veittäs mettsää* (õitsinali:) kes uinub, (see) veetakse metsa.

nukut/taa Set. K-AI. M Lu Ra (Kett. Li J) *-taag* I, pr. *-an* Kett. Set. M Lu *-õn* Lu Li, imperf. *-in* Lu 1. uinutada усып/лять, -ить; Lu *mill piäb lassa nukuttaa* ma pean last uinutama; Lu *mie nukutan lahzõõ makkaamaa* ma uinutan lapse magama; 2. impers. und peale ajada наводить сон; Lu *minuu naizikko on unuri, ain tätä nukutav* minu naine on unimüts, talle tuleb aina uni peale; Lu *ohtogossa kaugaa eb nukuta* õhtul ei tule kaua und.

numeroit/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an: -õn* J, imperf. *-in* J nummerdada, numereerida нумеровать, занумеров/ывать, -ать; *numeroit räätõa müü* nummerda järjekorras.

nup/isa Ra, pr. *-zõn*, imperf. *-zin* (omaette) nohiseda, tusatseda хмуриться; *elä nurkkõza nupizõ* rl. ära nurgas nohise.

nup/pu J-Must. J-Tsv., g. *-uu* J 1. J-Must.

(õie)nupp, -pung бутон (цветка); 2. J-Tsv. nutt, pähik; nupp v. rea (esemetel); nõõr головка; пуговка, пуговица.

nupuška P, g. -aa P trääs kuikiš, простор. фига; näütän nupuškaa näitan trääsa.

nuri M Po Ra J I (Li), g. -ii M J I, part. -jaa M Po Li Ra J nari, kidi (liigese kidisemine kõõluse- v. kõõlusetuperõletikust хруст в суставе запястья); Po kõõz naizikko pal'lo nurmõll niitti, täll tuli tsätteese nuri kui naine lõikas (sirbiga) põllul palju (vilja), (siis) tuli talle kätte nari; Li tsäsi nurizõb, sis tsävväa nurjaa [sic!] nõsõmaz (kui) käsi kidiseb, siis käiakse nari tõstmas (= rahvameditsiiniline menetlus). – Vt. ka nori², niiri².

nurisa M Ra -ssa Lu (Li J), pr. -zõb M Lu Li Ra J, imperf. -zi nariseda, kidiseda (kõõluse- v. kõõlusetuperõletikust) болеть, хрустеть, неметь (в суставе запястья); M taitaa on nuri, nurizõp tsäsi vist on nari, käsi nariseb; Li tsäsi nurizõb, sis tsävväa nurjaa [sic!] nõsõmaz; kumpa talo on kõlmõtõmas paikkaa, sitä nõsõtaa, siz eb nõizõ nurizõmmaa (kui) käsi kidiseb, siis käiakse nari tõstmas (= rahvameditsiiniline menetlus); (palk)maja, mis on kolmandas kohas (= kolmandat korda üles laotud), seda tõstetakse (nurgast), siis ei hakka (käsi) enam kidisema.

nurkik/ko Li J, g. -oo J nurgeline, nurklik угловатый, -угольный; Li eez on kliiveri, kliiveri on nurkikko, a takan on seiliv (purjepaadil) on ees kliiver, kliiver on (kolme)nurgeline, aga taga on purjed; J mõni nurkikko hulknurk(ne). – Vt. ka kõhti-, kõlmi-, nell'i-, nellä-.

nurk/ka Kett. K L P M Kõ Po Lu Li J I (R-Reg.) -k J-Tsv., g. -aa K L P Kõ Lu J I. nurk urol; Lu rättil on nellä nurkkaa rättil on neli nurka; L tām jäi sõisomaa ahjuo tüvie nurkkaa ta jäi ahju juurde nurka seisma; M kõikk kõrjuzivad nurkkõõ möö kõik peitsid end nurki mööda (= nurkadesse); Kõ põllüzell värtsill nurkaa takaa lõõtü kk. (teda on) tolmuse kotiga nurga tagant (pähe) löödud (= ta on loll); P salvõttii rihi ümmärkõizyõkaa nurkaakaa i salvõttii koiraa kaglaa i puhaz nurkka ehitati (raiuti) maja (üles) ümmarguse nurgaga ja ehitati koerakaela (= koerakaelanurgaga, õnarusega palgi ülapool) ja puhasnurk (= puhas- e. tappnurgaga); M tām rissiz jumalaa nurkkaza ta palvetas (toa) ikooninurgas; I božnitsaa nurkka ikooninurk; Lu paganikko seisõ uhzõõ nurkkaz solgipang seisis uksenurgas (= toanurgas ukse kõrval); Lu ahjoo nurkka (toa) ahjupoolne nurk; Lu sännüü nurkka ~ säntsü nurkka sänginurk (= toanurk, kus on säng); Lu kolo nurkkas piettii obrazoja

ikooninurgas hoiti (peeti) pühapilte; Lu boomi nurkka, gaaffalii nurkka, kanta nurkka (kahvelpurjel on) soodinurk, piiginurk, halsinurk; I rätte nurkka rätinurk; 2. (maa)tükk, -nurk; (metsa)tükk ugiolok (земли, леса); J anna, vello, millõõ maata, anna nurkka nurmi-maata rl. anna, veli, mulle maad, anna nurk nurmemaad; K meill on meelnitsa tsüüläzõ omaa nurmõõ nurkaa päällä meil on veski külas, oma nurmetüki peal; Lu metsää nurkass meed müütä, siz meet sossseinõll teell metsatukast lähed mööda, siis lähed maanteele; 3. (maa)nina, neem, poolsaare tipp мыс, коса, нос; Lu soikkolaa nurkka Soikkola (poolsaare) nina; Lu pärspää nurkk onõ, kuza maa lopuv, jo meri tulõv Pärspää nina on (seal), kus maa lõpeb (ja) juba tuleb meri; 4. (maa)nurk, -koht, kant местность, сторона, край; J koko nurkkaa kutsutaa soikkolaa pooli kogu (seda maa)nurka kutsutakse Soikkola kant; Lu soikkola onõ suur nurkka Soikkola on suur maanurk. – Vt. ka ahjo-, ala-, boomi-, einä-, esi-, gaaffäli-, jumal-, kaappi-, kaappi-, kanta-, kolo-, kõhti-, kõlmi-, lautoo-, loota-, makauz-, meri-, obraaz-, suu-, suudnikaa-, säntsü-, taka-, taku-, teräv-, uhvatka-, vass-, ülä-.

nurkkain vt. kõm-, nell-.

nurkkainõ vt. nellä-.

nurkkäin J, g. -zõõ J = nurkkõin.

nurkkinõ vt. kõlmi-, nellä-.

nurkkõin J, g. -zõõ J nurgeline, nurklik угловатый, -угольный. – Vt. ka kõlmi-, nellä-, pal'lo-.

nurkkõlikko ~ -likko J-Tsv., g. -õlikoo ~ -likoo J = nurkkõin.

nurkkõlin vt. nell'ä-.

nurkkõn vt. nellä-.

nur/mi K R-Reg. P M Kõ Lu J I (U L) -m ~ nirm Kt Нурми Tum. Pal.₂ Нурми Pal.₂ K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -mõõ M Lu J I põllumaa, põld, nurm, väli полевая земля, поле, нива; Lu nurmi õli jagõttu sarkoissi, väliz õltii rajad (küla ühine) põllumaa oli jagatud sargadeks (= põllutük-kideks), piirid olid vahel; M nurmõza põlloõ on jagõttu arvottaa põllumaal on põllu(tüki)d liisuga jagatud; P maad on kõlmõza nurmõza maad on kolmes põllus; M omenoit isuttaaz ain nurmõdsõõ pevrää riissä kartuleid pan-nakse põllule maha ikka pärast rukist; M leh-mä sõõttäüb i nurmõza valloas lehm sõõb ja väetab nurme sõnnikuga; M alla jarvi, päällä nurmi, päällä nurmõõ pähtsizikko rl. all järv, peal nurm, nurme peal sarapik; M kui kuhilas pantii nurmõlõõ, senell õhtogua võõtõti tuli riixee kui (esimene) hakk tehti nurmele, sellel

õhtul võeti tuli toas üles; M *tasõn nurmi* tasane väli. – Vt. ka *aho-*, *kagra-*, *kalma-*, *rüüz-*, *tõuko-*, *õzra-*, *õuna-*.

nurmik/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J nurmede-, põlduderohke богатый пашнями, полями.

nurmikkõin J-Tsv., g. -zõd J dem. (põllu)lapp, -tükk пашенка, полюшко; *mettsijõd väliz om pikkõrain nurmikkõim põltoa* metsade vahel on väike põllulapp.

nurmikurtši (P) fig. nurmekurg (фигуративное название птицы в народной песне); *emä tuusi äälessä evät kuku nurmikurgõd eväd laula lidnaa linnud* rl. ema tundis häälest, (et) ei kuku nurmekured ega laula linnalinnud.

nurmilännikko Lu nurmik, lännik, pütt kaduška, бочонок; *nurmilännikod, puizõd õltii, piti pessä porokaa i tuutikokaa* nurmikud, olid puust, (neid) tuli pesta leelise ja küürimisnuus-tikuga.

nurmimaa (R-Reg.) *nurmi-maa* J nurme-, põllumaa поле, пашня; J *anna nurkka nurmi-maata* rl. anna nurk nurmemaad.

nurmitee M Lu põllu(vahe)tee полевая дорога; M *nurmitee meev nurmõlõ* põllutee lähed põllule.

nurmitöö M põllutöö полевая работа; *nurmitööd lõppuvad* põllutööd lõpevad.

nurmu Kr = *nurmi*.

nurmõlain K, g. -zõd nurme-, põlluhaldjas полевик, полевой дух; *nurmõz on nurmõlain* nurmel on nurmehaldjas; *nurmõlain õli nurmõd peremmez* nurmehaldjas oli nurme pere-mees.

nurmõdtükkü: *nurmõdtükkü* Lu põllutükk участок пашни или поля.

nur/skõa (Ra), pr. -zgon, imperf. -zgin nuuksuda всхлип/ывать, -нуть; *issuzin mahhaa itkõmaa, nurmõlõd nurškõmaa* rl. istusin maha nutma, nurmele nuuksuma.

nur/si Li, g. -ii suguakt полевой акт.

nur/sia L S Lu Li, pr. -in S Lu Li J, imperf. -sizin Lu Li J suguhtes olla, fig. karata совокуп/ляться, -иться, случ/аться, -иться; L *borana ajab lammassa takaa, tahob nussia* jääb ajab utte taga, tahab karata.

nussu J-Tsv.: *tšäim bardõkkõz nussu tüüt pitämez* käisin lõbumajas hooratõõl.

nussur/i J-Tsv., g. -ii J subst. kiimaline, tiirane (inimene), hoorage, liiderdaja похотливый, сладострастный (человек), прелюбодей.

nussu-tõõ: *nussu-tüü* J-Tsv. hooratõõ распутство, прелюбодеяние; *taas, siä hülkü, õõd nussu-tüüs tšäiziz jälle sa, liiderdaja, oled hooratõõ!*

nur/sõlla L, pr. -sõlõn L, imperf. -sõlin frekv.

sugulist vahekorda harrastada увлекаться половыми сношениями.

nusõt/taa Li, pr. -av Li, imperf. -ti Li impers. suguiha tekkida возбу/ждать, -диться (о половой страсти); *poikaa nusõtti nii kõvassi, što meni naapurii naizõd tüvvee* poisil tekis nii suur suguiha, et läks naabrinaise juurde.

nužnikka vt. *nuužnikka*.

nutrit/tsa S, g. -saa = *nudrettsi*.

nut/taa [< e?] Li J, pr. -an Li, imperf. -in nutta плакать; J *lähzin nurmõd nuttamaa* rl. läksin nurmele nutma; ■ Li *nät ku taimõ nutab, taimõdõd nuttavad* näe, kuidas taim nutab, taimed nutavad (= kiratsevad).

ñuu/ħal'nõi K -*hal'nõi* (P) *ñuuħal'nõi* L nuusk-nюхательный; P *i tšen tulõb võtab näpiikaa lavvalt ñuuħal'nõit tabakkaa* ja kes tuleb, võtab näppudega lauvalt nuuskutubakat.

ñuu/hata Kett. K P M -*ħata* L -*ħhata* Al. L *ñuħama* Tum., pr. -*ħaan* K -*ħaan* L, imperf. -*ħazin*: -*ħazin* L **1.** nuusutada нюхать, по-; K *kase on mokoma roho, ku tulõb itšävä, sitä tolki ñuuħaa, siz leed vesola* (Set. 3) (muinasjutust:) see on niisugune rohi: kui jääb kurvaks, nuusuta ainult seda, siis muutud rõõmsaks; **2.** (nuuskutubakat) nuusata нюхать, по- (табак); K *siäll on kahõllaist tabakkaa(ta) tuotu, ñuuħattavaa i põlõttavaa* (Al. 18) seal on kahesugust tubakat toodud: nuuskamiseks ja suitsetamiseks (nuusatavat ja suitsetatavat); L *naizõd ñuuħazivat tubakkaa* naised nuuskasid tubakat. – Vt. ka *ñuuħia*, *nuuzgata*, *nuuzgõlla*.

ñuuħia (K), pr. -n, imperf. -zin nuusutada, нюхать, по-; *põlõdtõitii taikarohta i läpi tšiuutoo ñuuħattii, mehet kaatsad eitettii ja siz ñuuħittii kasta savvuna* põletati nõiarohtu ja nuusutati läbi särgi, mehed võtsid püksid jalast ja siis nuusutasid seda suitsu.

nuum/õri M J -*õr* V -*eri* (Ku) *noomõri* M, g. -*õrii* J **1.** number номер; J *mõnõz nuumõri on strahõtsaa pääll* mitmes number on leheküljel?; V *siiz annõtti nuumõr võtta i lazzõtti kotu* siis lasti number võtta ja lasti koju; **2.** numbrimäng игра в номера; J *pelattii tüütõd i poigad nuumõria* tüdrukud ja poisid mängisid numbrimängu; **3.** numbrituba номер (в гостинице); Ku *mänt'siitšütõök'ää nuumerii* läksid tüdrukuga numbrituppa. – Vt. ka *koto-*.

nuu/ra: -r J-Tsv., g. -raa J adj. nuuskur, nuuski-ja пронирыливый; *nuur lahs* nuuskur laps; *nuur inimin* nuuskur inimene.

nuur/ata: -õt J, pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J (loata kuhugi) ronida; nuuskida, nuhkida (тайком) залез/ать, -ть, шарить, об-; *katti on*

nuurõnnu piim-pattaa kass on roninud piimappotti; *tšenni ep tuntõnnu parõp tätä* .. *nuurõt kammõriz, dalisko vargõssaa talupoigõlt kanaa* keegi ei osanud temast paremini .. nuuskida sahvris või varastada talupojalt kana.

nuuri/a J, pr. -n J, imperf. -zin J nuuskida, nuhkida, (ringi) kolada v. ronida шарить, об-, вызна/вать, -ть; высле/живать, -дить; *nuurip ku katti, ikkä* [sic!] *poolla* nuusib nagu kass, igal pool; *tämä nuurip kõikkaa, mitä teemmä* ta nuhib kõike, mida teeme; *katti nuurib lautoll* kass kolab riulil. – Vt. ka *nuuska*.

nuurija: -õ J-Tsv., g. -aa J nuuskur проныра; *jõka poolõ, nuurijõ, siä kõig jõvvud* igale poole sa, nuuskur, ka jõuad.

nuur-katti J-Tsv. nuuskur kass кот-проныра.

nuuskata vt. *nuuzgata*.

nuu/skia M J (Kett.), pr. -zgin J, imperf. -skizin J **1.** (ringi v. üles) nuuskida шарить, об-, пронюх/ивать, -ать; высле/живать, -дить; J *nuuzgib niku katti jõka nurkkõz* nuusib nagu kass igas nurgas; M *karu nuuski jälled* karu nuuskis jäljed (üles); **2.** nuusutada, nuhutada нюхать, по-, обнюх/ивать, -ать; J *katti nuuzgib lihaa* kass nuusutab liha; **3.** (nina) nuusata сморкать(ся), вы-, сморкнуть(ся); J *nuuzgi nenä* nuuska nina (puhtaks). – Vt. ka *niizgata, nuurata, nuuria, nuuzgata*.

nuu/sku J-Tsv., g. -zguu J **1.** haistmine нюх; **2.** nuuskamine сморкание.

nuusku-tubak/ka: -k J-Tsv. nuuskubakas нюхательный табак.

nuuzgata M Lu Li (K) *nuuskata* M-Set. -õtõ Lu -õt Ra J-Tsv. -ataσ I, pr. *nuusk/aan* K M Lu Li J -an Ra J -aa I, imperf. -azin K M Lu -õzin Lu J I. (nina) nuusata сморкать(ся), вы-, сморкнуть(ся); Lu *miä egle nii kõvassi nuuskazin, nõiz tulõmaa nenässä veri* ma nuuskasin eile nii kõvasti, (et) ninast hakkas verd tulema; Lu *ku lahzõl on nenä rägáz, siz juttõõd:* *nuuskaa nenä* kui lapsel on nina tatine, siis ütled: nuuska nina (puhtaks); J *veel ep tunn nenä nuuzgõt, a jo paperosk ampaiz* ei oska veel nina nuusata, aga juba on paberross hambus; **2.** (nuuskubakat) nuusata нюхать, по- (табак); M *tubašnikka-marfa, tämä ain nuuskaz tubaka-Marfa*, tema üha nuuskas (tubakat); Lu *vanad mehed nuuzgattii tubakkaa* vanad mehed nuuskasid tubakat; Lu *nenätubakkaa nuuzgõtaa* ninatubakat nuusatakse; **3.** (peeru otsast sütt) nuusata e. niistata снимать, снять нагар; Lu *piäb nuuzgõtõ pärreelt süsi* tuleb nuusata peerult süsi (ära); **4.** nuusutada, nuhutada нюхать, по-; обнюх/ивать, -ать; M *nuuskaa, vaat ku svedgav aišsaaз üvvi* nuusuta, vaat

kuidas lilled lõhnavad hästi; J *nuuska, mikä haisu rihez* nuusuta, mis hais toas on; Lu *tämä nuuskaav, vassumõissii inemisii nuuskaav* tema (= koer) nuhutab, võõraid inimesi nuhutab. – Vt. ka *niizgata, nüuhata, nüuhia, nuuska*.

nuu/zgõlla ~ **-zgõll** J, pr. -skõlõn ~ -skõõn J, imperf. -skõlin J frekv. **1.** nuusutada, nuhutada нюхать, обнюхивать; *nuuzgõlla tõin-tõiss niku koirõd* nuusutavad teineteist nagu koerad; *sitt haizõp sitalõõ, i nuuskõõmin eb avit* vs. *sitt haiseb* (ikka) sita järele, nuusutaminegi ei aita; **2.** (nuuskubakat) nuusata нюхать (табак). – Vt. ka *nüuhata, nüuhia*.

nuužda: -dõ ~ -D J-Tsv., g. -daa J puudus, kitsikus, nappus, vajadus нужда; J *mitä ni tagot, kõikõss on nuuždõ* mida ka ei tahaks (püüaks) saada, kõigest on puudus; *miätši õõn nooriis päiviis pal'lo nuuždaa nähni* minagi olen noorpõlves palju puudust näinud.

nuužnik/ka Lu Ra (Li) -k J *nužnikka* M, g. -aa J *nužnikaa* M käimla, kõnek. kemmerg, peldik уборная, простор, нужник; Lu *nuužnikka om märännü sõna, nüd jo kutsumm kõik ubõrnõi* peldik on halb sõna, nüüd juba kutsume kõik käimlaks; J *joos tšiirep nuužnikkaa, tšiiere lazõt kaattoisõõ* jookse kiiremini kemmergusse, varsti lased püksi; Lu *nuužnikkaa meen veittämää* (~ *meen kultaa veittämää*) lähen peldikut (tühjaks) vedama (~ lähen kulda vedama); J *nuužnikaa puhassõja* sibi. – Vt. ka *sitta*.

nõd'd'u/z (M), hrl. pl. -hsõd: -ssõd M nõiakunst(id), -teadmised колдовское искусство, колдовские знания; *äd'd'ä tällee jätti nõd'd'usõd* äi jättis talle (oma) nõiakunsti(d). – Vt. ka *nõitomuz, nõituz*.

nõdgahta/assa: -ss J-Tsv., pr. -av J, imperf. -azi: -az J nõtkuda, nõtkatada, õõtsuda кач/ать-ся, -нуться, колыхаться; *soo nõdgahtaav* soo õõtsub. – Vt. ka *nõtkaa, nõtkoa*.

nõdgahtõ/lla: -õhtõll J-Tsv., pr. -ahtõlõv: -õhtõlõv J, imperf. -ahtõli: -õhtõli J nõtkuda, kiikuda качаться, колебаться.

nõdgastaa (M-Set.), pr. -aav, imperf. -ii M mom. nõtkatada всколыхнуться; *ühs(i) kuus(i) kummartii, kõikki nõmmi nõdgastii* (Set. 16) rl. üks kuusk kummardas, kogu nõmm nõtkatas.

nõdgoza: *nodgoz* J-Must. adv. nõgus, aukus (maa kohta) в ямах, в ухабах, в рытвинах; *maa on nodgoz* maa on nõgus.

nõdgut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in nõtkutada, kiigutada, kõigutada качать, колебать.

nõd/ra Kett. K L P M S Lu J (R-Lõn.) -rõ L -raa [sic!] ~ -r J-Tsv. *neddre* Kr, g. -raa Lu J **1.** nõder, nõrk; vilets, kehv слабый, хрупкий,

бессильный; скудный, убогий; L *dõn nuori, aivuo nõdra* olen noor, üsna nõder; J *nõdraa meeleeaa nõdrameelne, nõrgamõistuslik*; J *ai kui sill on nõdr elämin* oi kui vilets elu sul on!; M *nõdrat leivät* (Set. 73) kehvad viljad; **2.** nõtke, paindub; peenike гибкий; тоненький; J *nõikku tehtii koivupuussa, se õli nõdra koivupuuu* kätktivibu tehti kasepuust, see oli nõtke kasepuu; M *noorõll on nivvud nõdrav* noorel on niuded painduvad; J *šikut nõdrall vit-sall ovõiss* sapsa peenikese vitsaga hobust; **3.** vedel(avõitu) жидкий, жидковатый; M *nõdra rooppa* vedel puder; M *tänän tuli jämmiä rooppa, a tahõn tšihuttaa nõdrõpaa* täna tuli paks puder, aga tahtsin keeta vedelamat; **4.** M-Set. kuulekas, alandlik послушный, покорный; ■ J *nõdraa tsäekaa* helde, lahtise käega. – Vt. ka *nõtka², nõtku*.

nõdr-meeliin J-Tsv. nõdrameelne, nõrgamõistuslik слабоумный.

nõdrukkõin M J (P), g. -zõõ J nõdruke, nõrgake; peenike; nõtke слабенький, худенький; гибкий; J *veel on nõdrukkõin lahs* (ta) on alles nõdruke laps; M *nõdrukkõin niku vittsa* peenike nagu vits; M *täm on mokom nõdrukkõin niku noor kahtši* ta on niisugune nõtke nagu noor kask. – Vt. ka *nõtka²*.

nõdrus/sussa: -suss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J nõrgaks v. viletsaks jääda слабеть, o-; *kase oj kumm: mi rohkap kasvop, see rohkap nõdrusub* see on ime(lik): mida rohkem kasvab, seda nõrgemaks jääb.

nõdrulz J-Tsv., g. -u [?]: -sõõ J nõrkus, nõtrus слабость, бессилие; *med'd'ee poikaa nõdrusõõ peräss eväd võtõttu sõtamehessi* meie poega ei võetud nõrkuse pärast sõduriks (sõjameheks).

nõdrõlma ~ -m Lu, hrl. pl. -mad Lu -mõõ Kett. L J-Must. kätki vibunõõr, murd. nõderm верёвка подвешенной к вогнутому шесту колыбели; Lu *nõdrõmõd õltii mokomad rihmaõ, õltii tsättšüü aukkoiss läpi* vibunõõrid olid niisugused nõõrid, olid kätki aukudes läbi (pistetud); L *sizaz nõizõõb laulamaa, nõdrõmõd nõdrassi, tsättšüü tšebjässii lyõkutav* rl. õõbik hakkab laulma, nõdermad nõtkeks, kätki kergeks kii-gutab; *tsättšüü nõdrõmõd* kätki vibunõõrid.

nõgõkiaz K P M J I -õz J, g. -kaa P M J I nõgine, tahmane закоптелый; I *nõgõkkaat tsäed* nõgised käed; M *nõgõkaš tsainikka* nõgine teekann; J *nõgõkõz niku tontti* nõgine nagu tont. – Vt. ka *nõkiin*.

nõgõs/sua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J end nõega (ära) määrada испачкаться сажей.

nõgõs/sussa: -suss J-Tsv., pr. -un, imperf. -suzin = nõgõssua.

nõgõltaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J nõega määrada пачкать, за-сажей; *kuza siä tsäed nõgõtiv* kus sa käed nõega määrised?

nõh J noh ну. – Vt. ka *naa¹, no¹, noh, noka, noko, noõd*.

nõijjõ Li, g. -tõõ Li nõid колду/н, -нья. – Vt. ka *nõita, nõito, nõitoja, nõitonain*.

nõijutu/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J nõidus, ärannõidumine колдовство. – Vt. ka *nõituz*.

nõik/ko Ränk M-Set., g. -oo kätktivibu лукообразный шест, на котором висит колыбель.

nõik/ku Kett. L M Po J (R-Lõn.) *noikku* Lu, g. -uu L M J *noikuu* Lu **1.** kätktivibu лукообразный шест, на котором висит колыбель; M *nõikku, tsättšüid on nõikkua* kätktivibu, kätki on vibu otsas; M *oh ku nõdra nõikku, üvvii lõõkup tsättšüid* oh kui paindub vibu, kätki kiigub hästi; J *nõikku tehtii koivupuussa, se õli nõdra koivupuuu* kätktivibu tehti kasepuust, see oli nõtke kasepuu; Po *antaas sokkana raççaakaa nõorikolõõ i juõllaz: vot, sillõ nõikuss* antakse klaas rahaga pruudile ja õeldakse: vaat, (see on) sulle kätktivibu jaoks (kätktivibuks); Lu *tsättšüü noikku õli riuku* kätktivibu oli ritv; **2.** kaevuvinn журавль колодца; M *siiz on kaivoo nõikku, nõikuukaa nõssaaz* siis on (veel) kaevuvinn, vinnaga tõstetakse (kaevust vett).

nõikkutsättšüid Li vibukätki подвесная колыбель; *peenepäd lahzõd õltii jalkatšättšüüzä, a suurõpad nõikkutsättšüüzä* väiksemad lapsed olid jalgkätkis, aga suuremad vibukätkis.

nõisa Kett. K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J (R U Kr) -s U -z M -sag I -ssa P Lu Li J (K Ra) -ssõ J -ss Lu J -ssaa K L P Lu -ssag I *noissa* R-Eur. Ku (R-Lõn.) *noissa ~ noiss* Ku, pr. -zõn Kett. K R L P Pi M Kõ Po Lu Li J *nõzõn P -sen* K-Ahl. -sõn J-Must. *nõõn* Kett. L K R U P M Kõ S *nyõn* L -zõõ I *noizen* Ku, imperf. -zin R U P M Lu J -zii I *noizin* Ku, 3. p. *naisi* Kr **1.** hakata, alata нач/инать, -ать, ста/новиться, -ть; Lu *ku nõistii tetsemää uutta kottoa, nurkan allõ pantii õppain raha* kui hakati tegema uut maja, siis pandi (maja) nurga alata hõberaha; R *kõõs kuiviiivad vihgod siis nõizimma tappa-maa* kui vihud kuivasid (= said kuivaks), siis hakkasime (vilja) peksma; U *paan iivaa, nõõp tsäümää* panen pärimi, (siis õlu) hakkab käima; M *millõõ piäb nõisa pesemää sõppõi* ma pean hakkama pesu pesema; P *tahtozin nõisa naimaa* tahtsin hakata naist võtma; Ra *kui puiput kasvõtaa suurõpass, siz nõissaa tuntumaa arjad* kui kanapojad kasvavad suuremaks, siis hakkavad paistma harjad; L *rahvaz nõistii nagramaa jumalaa sõnaa* rahvas hakkas jumalasona naerma; Lu *ku kaugaa õõt painozillaa,*

pagla soonia nõizõb vaivattõmaa kui oled kaua küürakil, hakkavad kaelasoned valutama; *Ku ep t'sühje kott'si seisomaa noize* vs. tühi kott ei seisa püsti (ei hakka seisma); *J trengi nõisi tüüle* sulane hakkas tööle; *Li nõizõmma ohtogoizõllõd* hakkame õhtust sööma; *K siz lõunaalõd nõisassa* (Al. 19) siis hakatakse lõunat sööma; **2.** hakata v. saada (tulevikku väljendava abiverbina) быть или стать (в функции вспомогательного глагола, выражающего будущее действие); *U nõõn miä uomniiz i õhtõgonna ain sinua uottõdõmaa kotoosõd* ma hakkam hommikul ja õhtul alati sind koju ootama; *Po koko vuos nõizõt tsäümää uusiis sõppõiz* kogu aasta hakkad käima uute rõivastega; *Lu tsettää en nõis kuuntõdõmaa* ma ei hakka kedagi kuulama; *K siz miä kõikk nõõn täätämää* siis tean ma kõike (saan ma kõike teadma); *I miä tullõd sillõ juttõmaa, kui siä nõizõd elämää* ma tulen sulle ennustama (ütleva), kuidas sa (edaspidi) elad (hakkad elama); *K nõizõt siä tulõmaa* (Al. 11) kas sa tuled (sellele poisile naiseks)?; **3.** tõusta; kerkida; kasvada, sirguda; tärgata; puhkeda vsta/vaht, -tõ, podn/imatõssa, -jatõssa; vrasht/atõ, -i; prorasht/atõ, -ti, pusk/akatõ, -titiõ rostki; raspus/katõssa, -titiõssa; *M nõd jo on aika nõisa ülez* nüüd on juba aeg (üles) tõusta; *I nõizii oomiiz vaõrai, viil päivüed eb õõõ nõiznug* tõusin hommikul vara, veel päike(gi) ei ole tõusnud; *M nõizõmissa nõizõb vai eb nõiz* kas ta ikka tõuseb või ei tõuse?; *J ülez nõisõmõz inimized haikottassa* üles tõustes inimesed haigutavad; *P siõmäss nõistua siõõd* söõmast tõusnult söõd (= söõd ka veel pärast söõmist, täis kõhuga); *L zeniõa nõizõp sõisomaa* peigmees tõuseb püsti (seisema); *Lu üle võiv õlla veen alla viistõõõõmmed* minutia, siis piäv nõissa vee pääle enõõõmää hüljes võib olla vee all viisteistkümmend minutit, siis peab tõusma vee peale hingama; *J mätõi suuri nõistava* rl. suurest mäest tuleb tõusta (= üles ronida); *L tähti nõizõp taivaasyõ* täht tõuseb taevasse; *L i tuli nõisi suur pilvi i jürü* ja tuli tõusis suur pilv ja pikne; *P paaru nõizõb* aur tõuseb (allikast talvel); *Lu suurõd vihmad, jõkiloiz vesi nõizõb* suured vihmad, jõgedes vesi tõuseb; *I rossola nõizõp kapussaa pääle sool-vesi* tõuseb kapsa(ste) peale; *Lu piäv antaa lei-piil nõissa* peab laskma leibadel kerkida; *Lu ku lei-pä eb õõ üväsõ nõiznu, sis tuõp kohokoovin* kui leib ei ole hästi kerkinud, siis tuleb lahtise koorikuga; *J kui miä kazvolin kanainõ, nõizin neito noorikkõinõ* rl. kui ma kasvasin, kanake, sirgusin, neiu nooruke; *J nõit on nõissu noori mettsä, kazvonnu kommiat koivud* rl. nüüd on

sirgunud noor mets, kasvanud toredad kased; *M omenad nõisaz maa pääle* kartuli(pealse)d tõusevad maapinnale (maa peale); *I roho nõisi rohi* tärkas; *Lu jo õraz nõizõb* juba oras tärkab; *I nämäd nõisõvad niku õõrailõd kane malõtaad* nad lähevad nagu idanema, need linnased; *Lu pupuõka jo algõb nõissa* pung hakkab juba puhkema; **4.** aset võtta, asuda, ronida, tulla, minna, laskuda, heita jne. (asendi muutust väljendavate verbidena) ста/новиться, -tõ, зан/имать, -jatõ место, лезтõ, приходитõ, ухõдитõ, спуск/атõssa, -titiõssa, ложитõssa, лечõ и др. (в функции глаголов, выражающих изменение расположения); *K kõikk lahõd nõissass ümpär tulta* kõik lõpsed asuvad tule ümber; *Ku sis koer ettääll eb lassud, meni noisi ris-simittää ettee vassaa* siis koer kauge(ma)le ei lasknud, läks asus risti ette vastu; *K surma nõis soldatillõd piõaa pääle* surm ronis sõdurile turja peale; *Pi nõizõb rattasailõd* ronib ratsa hobuse selga; *Lu laiva nõisi anõkuri päälle* laev jäi ankrusse (~ heitis ankrud); *K karu nõis vällää* karu läks minema; *L nõiskaa iess* minge eest!; *L starikka nõisi kuormaa peält vällää* taat tuli koormalt maha; *L nõisivat karjuõid i kerõjät põlvinaa* karjused ja kerjajad laskusid põlvili; *Lu lahõd evät taho nõissa (mennä) makkamaa* lapsed ei taha magama minna; *Lu vanal inemizel näro põlvõ, ku tää enne mak-kamizõd nõistua siüip soolõssa vai hapõta* vanal inimesel ajab (maost) kõrvetisi üles, kui ta enne magamaminekut söõb soolast või haput; **5.** minna, muutuda ста/новиться, -tõ; *Kõ sie nõizõd ruttavap* sa muutud kiiremaks; **6.** tek-kida, sugeneda, sigineda vznik/atõ, -nutõ; roõdatõssa, roõditõssa; *Li taitaa nõizõd ruuzu, ku jännisõb millõ jalõaa* vist tekib roõs, et mul jalg pakitseb; *Lu kui suur tuska on, siis täi nõizõp päõlhää* kui on suur mure, siis tekivad täid (tekib täi) pähe; ■ *M täämää taitaa eb õõ nõisa kazessa tavvissa* ta vist ei toibu sellest haigusest; *Li õli niku koollu, a elpü, nõisi elloo* oli nagu surnu, aga elustus, ärkas ellu; *Lu tõen saab salamii, tõen ep saa, a varõõssuz nõizõb ilmii* kes saab salaja, kes ei saa, aga vargus tuleb (ikka) ilmsiks; *Lu inemin ku tsülmittü, nõiz lāsimmä, siz lämmitettiõ sauna, tsülvetet-tii* kui inimene külmetas, jäi haigeiks, siis kõeti saun, viheldi; *I näitõ piäv nõõõttaõg üleez, ku et nõõõtaõ, nõisõvad makkamaa* neid (= lapsi) tuleb (kooliminekuks) üles äratada; kui (sa) ei ärata, (siis) jäävad(ki) magama (= magavad ikka edasi); *M lõõri lõõri vaõa nõõb naisii lõõ-ri, lõõri*, Vanja võtab naise; *Po pojo i tütõrikko [sic!] l'ubiuzivad, taõtovad nõisa naisii* poiss ja

tüdruk armusid, tahavad abielluda; S *ühs ahjo nõis sõisomaa tuhatt kaks saittaa rubl'aa üks ahi läks maksma tuhat kakssada rubla.*

nõiso vt. *vesi-*.

nõilsu K L P Po Lu J (Ra) *noisu* (Ku), g. -zuu Lu J (päikese-, vee)tõus *восход (солнца); прилив*; Lu *ku päivä nõisu punõiv, meri mehell eb õd üvä* kui päikesetõus punetab, (see) ei ole meremehele hea (enne); Lu *oornikossa päivä nõizull utu nõizõb ülez, piüb ootõlla vihmaa* (kui) hommikul päikesetõusu ajal udu tõuseb üles, (siis) on vihma oodata; L *iezä päiveä nõisua* enne päikesetõusu; Lu *päivää nõizuss laskuussa* päikesetõusust loojanguni; Lu *vesi nõisu* veetõus; ■ P *päivää nõisu* idakaar. – Vt. ka *päivä-, päivää-, vesi-*. – Vt. ka *nõisõma, nõizuttši.*

nõisumaina: *nõisuumainõ* Ränk suistmeauk (jääauk, kust noot välja tõmmatakse) *майна* (прорубь, из которой при подлёдном лове вынимают невод).

nõisõma (Kett. P): Kett. *tuul on päivää nõisõmassa* tuul on idast (päikesetõusu poolt); P *päi on päivää nõisõmaa* rl. peaga on päevatõusu poole.

nõizuttši J: *päi päivää nõizuttši* rl. peaga päevatõusu poole.

nõitua Kett. K L P M Kõ Po Lu J I (Li) *-tõ* Lu *-t* J-Tsv. *noita* (Li J) *Haüma* Tum., g. *nõd'd'aa* K M Lu J *nõjjaa ~ nõjjaa* Lu **1.** nõid *колду/н, -нья*; ведьма, ворожея; M *eelmuinaa õlivad nõd'd'ad* ennevanasti olid nõiad; K *nõita, tämä võisi sillõ tehä üvää i paskaa* nõid, ta võis sulle teha head ja halba; K *nõitõi peettii* nõidu usuti; L *nõitõi ep saannu suututtaa* nõidu ei tohtinud vihastada; M *pilattii nõitalaila* sõnuti nõidade poolt ära; Po *nõd'd'all õli kandaška* nõial oli kratt; J *meni nõd'd'alõ* läks nõia juurde; M *õli nõita starikka* oli nõiaata; **2.** nõidus, nõidumine *колдовство, ворожба*; I *pulmat kuz õltii, siel tehtii nõitaa* kus olid pulmad, seal nõiuti (tehti nõidust); ■ Li *õma silm on nõita* vs. oma silm on nõid (= oma silm on kuningas). – Vt. ka *nõijjõ, nõijutuz, nõito, nõitoja, nõituz.*

nõitaa M Kõ, pr. *nõd'd'an* M, imperf. *-in* M nõiduda *колдовать, о-, ворожить, по-*; Kõ *täm tunnõb nõitaa* ta oskab nõiduda; M *nõita nõd'd'ap kehnoo azzoo* nõid nõiub halbu asju. – Vt. ka *nõitõa, nõitua.*

nõitauz L, g. *-hsõõ = nõituz, saunaa lõülüüsie laskõassa* nõitauz nõidus lastakse saunaleili (= haiget viheldakse saunas, et nõidus välja lähaks).

nõitõ L Li Ra J, g. *nõd'd'oo ~ -joo* J *-joo* Ra = *nõita*; **1.** J *med'd'ee tsülaz on nõito* inim

meie külas on nõid (nõiduja inimene); J *nõito naizikko* naisnõid; J *nõito meez* meesnõid; **2.** L *lehmä i opõnõ taukõzivad nõitoosyõ* lehm ja hobune kärvasid nõiduse kätte; J *kazelee lähülee nõd'd'õttši eväd avit* selle haiguse vastu ei aita nõidu(mi)sedki; J *nõd'd'oo sõnad* nõidus-, nõiasõnad. – Vt. ka *nõita, nõituz.*

nõitõa P Lu Li J, pr. *nõd'd'on* P *nõjjon* Lu Li *-jon* Lu J *-jjon* Li, imperf. *-tozin* P Lu Li J nõiduda, moonutada *колдовать, о-, превра/щать, -тить, ворожить, по-*; K *kas õli ineehmiin nõd'd'õttu suõssi* see oli hundiks moondatud inimene; M *taitaa mitä leep siel nõito* vist midagi seal nõidus; Lu *tšai ommaa nõitomizõõkaa praavittõmõz* käis oma nõidumisega (haigeid) arstimas. – Vt. ka *nõitaa, nõitua.*

nõitoja: *-õ* Lu, g. *-aa = nõijjõ.*

nõito-keppi Lu nõiakepp *волшебная палочка.*

nõitomuz K J *noitumuz* Ku, g. *-hsõõ: -sõõ* J = *nõituz*; J *tütõd nõitomusii teštiväv* tüdrukud nõidusid (tegid nõidusi); K *eb võinnu antaa vällää õmii nõitomuhsii* ei võinud välja rääkida (anda) oma nõiakunste.

nõitonain Ra nõiamoor, *-eit* колдунья, ведьма, ворожея. – Vt. ka *nõijjõ.*

nõito-sõnad J-Tsv., pl. nõia-, nõidumissõnad *заклинательные слова.*

nõitua K L M Lu *noitua* (Ku), pr. *nõd'd'un: nõd'd'un* K-Ahl., imperf. *-uzin = nõitaa*; L *nõitaa piëb nenä müõ lüvvä, verilie nenä, siz ep saa nõitua* nõida peab vastu nina lõõma, nina verele, siis (ta) ei saa nõiduda.

nõituz M Kõ *-z* M Lu, g. *-u* Kõ *-sõõ* M nõidus, nõidumine, nõiatemp; nõiakunst *колдовство; умение колдовать; M nõitusia tehtii kupol'oo õõn* jaaniõõl nõiuti (tehti nõidusi); Lu *nõitusii uzgõttii* nõidusi usuti; Lu *jõka paikkaz õltii õmad nõitusõõ* igas kohas olid omad nõidumised; M *nõita ep saa koolla, kunnis täm eb anna nõituußsia vällää* nõid ei saa surra, kuni ta ei anna (oma) nõiakunsti edasi. – Vt. ka *nõd'd'uz, nõijutuz, nõita, nõitauz, nõito, nõitomuz.*

nõjahhtaa Lu (Kett.) *-xtaa* P, pr. *-htaan*, imperf. *-htiin: -xtiin* P *-htin* Lu nõjatuda, najatuda, toetuda *прислон/яться, -иться* (к чему-либо), *опираться, опереться* (на что-либо); P *nõjahxtiin seinädsie* nõjatusin vastu seinä. – Vt. ka *nõjahtuussa, nõjattaassa, nõjauttaa.*

nõjahtalassa: *-ss* J-Tsv., pr. *-an* J, imperf. *-azin: -zin* J = *nõjahtaa; taita nõjahtazit kuuzõõ päälee, ku kõik seltš om pihgõz* vist nõjatusid kuuse vastu, et kogu selg on vaigune; *nõjahtaa vähäize, hookaa* nõjatu (= istu) natuke, puhka.

nõjahtulussa: *-ussag* (Ma), pr. *-ub*, imperf. *-uzi: -jjõõ* Ma = *nõjahtaa.*

nõjalla Kett. P M Li -llõ J -ll L P M Lu Ra J -l Lu *nojäl* (J-Must.) *najalla* R-Eur. **1.** postp. nõjal, najal, toel; abil, varal прислоняясь (к чему-либо), опираясь (на что-либо); при помощи, с помощью (чего-либо); P *retši on ad'd'aa nõjall regi* on aia nõjal; M *õlõt seinää nõjalla, elä tõukkaa seinää maalõõ* (sa) seisad (oled) seina najal, ära lükka seina maha; R *enne põlvyen najalla, tsääriän tsäsien pääle* (Eur. 38) rl. ema põlvede najal, mähkija käte peal; J *tõin-tõizõõ nõjall krappuzimm kõrkaa, ätsii mäee pääle* teineteise nõjal ronisime kõrge järsu mäe otsa; L *kazyõ ruozgaa nõjall kazvatin tüärtä* selle piitsa varal kasvatasin tüärt; **2.** postp. kõrval, ära lähedal, ümber okolo, вблизи, вокруг; M *bruudaa nõjall tiigi ääres*; P *lenteli lintu kaugaa senie puu nõjalla* lind lendles kaua selle puu ümber; ■ Lu *see teep tüüt koiruu nõjal* see teeb tööd laisalt (laiskuse najal); Lu *miä teen tüütä laiskuu nõjal, teen, en tee* ma töötan laisalt: teen, ei tee. – Vt. ka *sel'lää*.

nõjallaa ~ -a P viltu koco, kриво; *seinä on nõjallaa* sein on viltu.

nõjallõõ P M Ra J -lyõ P -l ~ -ll Lu **1.** postp. nõjale, najale, toele прислоняясь (к чему-либо), опираясь (на что-либо); P *nõjaxtii seinää nõjalyõ* nõjatus seina nõjale; Lu *pa aro seinää nõjal* pane reha seina nõjale; J *maamaa nõssaizin noorije nõjalõõ* rl. ema tõstaksin poorte najale; **2.** postp. kõrvale, äärde сбоку, okolo, подле; M *pihguu nõjalõõ tetsi majjaa männi kõrvale tegi* (karjus) onni.

nõjatta/assa (J-Tsv.), pr. -an J, imperf. -azin: -zin = nõjattaa; *ku ed või seiss, ni nõjattaa minu tsäee pääle* kui (sa) ei suuda seista, siis nõjatu minu käe peale.

nõjattaja: *najattaja* (R-Reg.), g. -aa toetaja, kasvataja (ema hellitusnimi rahvalauludes) кормилица-поилица, наставница (ласковое обращение к матери в народных песнях); *najattajani* (Reg. 35) rl. mu kasvataja.

nõjaut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an J, imperf. -in J nõjatada, najatada, nõjale v. najale panna прислон/ячь, -ить; *nõjaut ripil nurkkaa* pane (nõjata) ahjuuorpurka.

nõk/ata M, pr. -kaan, imperf. -kazin M noogutada кив/ать, -нуть (головой); *miä tälle nõk-kazin* ma noogutasin talle; *nõkata päätä* pead noogutada. – Vt. ka *nõkuttaa*.

nõki vt. *nõtsi*.

nõkiiln J-Tsv., g. -zõõ J = nõgõkaz, *entiized rihed õlti druboitt, ittšä nõkiizõõ* endisaegsed tared olid korstnateta, alati nõgised.

nõkipää vt. *nõtsipää*.

nõkut/taa (Kõ), pr. -an Kõ, imperf. -in = nõkuta; *miä nõkutan pääkaa* (~ *pää*) ma noogutan peaga (~ *pead*).

nõkõ/n M Kõ -nõ M Kõ (Kett. P S) -nee K-Ahl., g. -zõõ nõges(ed) крапива; M *taraz ad'd'aa tüvenn nõkõn kazvav* aias tara juures kasvavad nõgesed; M *pal'l'o nõkõzia, enäp ku markofkaa* (peenral on) palju nõgeseid, enam kui porgandeid; P *ku nõkõzõt põlõttavav, sis tulõvad muhgov* kui nõgesed kõrvetavad, siis tulevad kublad; M *nõkõzõd on tsõhäss* maai-lmaa üväd nõgesed on kõha vastu ilmatu head; M *nõkõzõõ põõzaz* nõgesepõõsas. – Vt. ka *rauta*.

nõkõ/z M Kõ -s M-Set., g. -hsõõ: -zõõ M = nõkõn.

nõlepat, nõlõpav, nõlõpadõ vt. *mõlõpad*.

nõlõpic, nõlõpii vt. *mõlõpii*.

nõm/a Kett. L P Lu Li Ra J I *noma* (Lu), g. -aa pron. oma свой, принадлежащий (кому-либо, чему-либо); L *nämä jaavolii nõmad ova*d nad on kuradi omad; J *tõizõõ nõma võttõma* teise oma võtma; P *tšenie nõmiilõõ* kelle omadele (= kelle perele); Li *enne-vannaa meijjee nõmat tsäütii mõizaa tüüsee* ennevanasti käisid meie omad (= käis meie küla rahvas) mõisas(se) töö(l)e; Lu *neit õli pal'l'o viromaaz rüsümää nõmii* neid oli palju Eestimaal, Rüsümäe omi (= Rüsümäe küla rahvast); J *liivtsülää nõmad narrittii jõgõperää nõmia bombo* Liivtsülä omad narrisid Jõgõperä omi ujuriteks (= sitekteks, kes elavad poris); J *hervalla nõmiil õlivad õmat põllõd, õmad niitüt kõik* (Jõgõperä) mõisa valla rahval olid omad põllud, omad niidud kõik. – Vt. ka *õma*.

nõmm/i Kett. L P M Lu Li J I (R-Reg.), g. -õõ L M Lu Li J -yõd L nõmm (kuiv lage v. hajusate ruude ja rõõsastega liiva-ala песчаная местность со скудной растительностью, песчаная пустошь); Lu *nõmmi on kuiva paikka, kõrkaapi soota i uittoa* nõmm on kuiv koht, kõrgem soost ja soovikust (soovik 'madal vesine maa'); Lu *nõmmõl on arva mettsä, mõnikkaal nõmmõl on valkava liiva, a mõnikkaal on mussa maa, siin kazvob i mettsä parõpi* nõmmel on harv mets, mõnel nõmmel on valge liiv, aga mõnel on must maa, seal kasvab metski paremini; Lu *poolõz kazvob nõmmiloil* pohl kasvab nõmmedel; J *tšej kõig nõmmõd nõdgub, se kõig marjõd maissõõv* vs. kes kõik nõmmed (läbi) tallab, see kõik marjad maitseb; M *põlõnnu nõmmi põlenud nõmm; J nõmmõõ katag om pittš, tämäss rohkap tehhä kalmolõ rissiiit* nõmmekadakas on kõrge, sellest tehakse enamasti kalmule riste.

nõmmik/ko J-Tsv. (R-Lõn.), g. -oo J nõmmik,

nõmmemets бор (на песчаной местности); R *isüt toi nõigut nõmmikossa* (Lön. 714) rl. isake tõi kätktivibud nõmmikust.

nõmmiobahka M sametpuravik [?] моховик [?]; *siiz on nõmmiobahka, näväd on kõltõzõt pääd* siis on (veel) sametpuravikud [?], neil on kollased kübarad (pead).

nõmmul (K-Al. R-Reg.), g. -u dem. 1. nõmm, kõrge kuiv koht metsas сухой песчаный высокий участок в лесу; 2. fig. peig, reiuke (peigemehe hellitusnimi rahvalauludes) жених (ласковое обращение к жениху в народных песнях); K *millõd nõisi nõmmuõni* (Al. 44) rl. milleks tõusis (üles) mu reiuke?

nõriisa (P), pr. -zõv P, imperf. -zi niriseda сочиться, струиться; *maakkõ vesi johzõp kuzaid, nii vähäizee nõrizõv* maakevesi jookseb kusa-gilt, nii natuke niriseb. – Vt. ka *nirissä*.

nõrk/ata ~ **-õta** M, pr. -kaan, imperf. -kazin: -kõzin M nõristada, vähehaaval valada цедить, лить мало-помалу; *munad iivvii rad'd'oaz luzikaaka, siiz vähäkkõizõ nõrkataz piimää, i siz vähäkkõizõ kalattsijaivvoa ühtee* munad klopitakse hästi (puu)lusikaga (läbi), siis nõristatakse veidi piima, ja siis (lisatakse) püülijahu natuke hulka.

nõrk/ka: -k J-Tsv., g. -aa sünge [?], tusane [?]; nukker [?] (orig.: угрюмый, унылый).

nõr/lu Ränk, g. -uu võrgukast, -mold (lame puust kast või mold võrkude ja väiksemate nootpüüniste kandmiseks paadist randa) сетный ящик (плоский деревянный ящик, в котором переносят на берег рыболовные снасти и сети).

nõs/attaa M (K R Kõ-Len.) -õttaa K S Po Lu (Kett. J) -õttaag I nosattaa (R-Lön. Kõ-Len. Ja-Len.), pr. -atan K M -õtan K Lu -õtaa I, imperf. -atin K M -õtin K Lu -õttii I äratada, üles ajada будить, раз-; S *oomniz tullaz nooria nõsõttamaa* hommikul tullakse noorpaari äratama; M *õli laiska naizikko, meez aina nõsatti oomnikossa* oli laisk naine, mees aina ajas hommikuti (hommiku) üles; P *nõiz ül'eez nõsattamata* (Al. 55) rl. tõuse üles ajamata; Lu *kukod nõsõttõttii üleez* kuked äratasid (meid) üles; M *siä emä miinnua nõsata senel tunnia* sina, ema, ärata mind sel kellaajal (üles). – Vt. ka *nõssaa, nõsõlla, nõsõtõlla*.

nõsattaja R *nõsõttaja* (R-Lön.), g. -aa fig. ärataja (ema hellitusnimi rahvalauludes) будительница (ласковое обращение к матери в народных песнях); *nõizõ nõsattaja tsääpässä tsäärijä* rl. tõuse, (mu) ärataja, kääpast, (mu) mähkija; *tsääpässä tsäzii nõsan nõsattaja* kääpast kättega tõstan (su välja, mu) ärataja. – Vt. ka *nõsõttõlaja, nõsõttõlijõindõ*.

nõs/saa Kett. K L P M Kõ Po Lu Li Ra (R) -sa Lu J-Tsv. -saag I (vdjI) *nossaa* (Ku), pr. -an K R P Pi Ke M Lu Li J -õn Lu *nõssaa* I, imperf. -in Kett. K Lu Li J *nõssii* vdjI I 1. tõsta, kergitada, hiivata; (õlgu) kehitada подн/имать, -ять, приподн/имать, -ять; пож/имать, -ать плечами; K *zeniõa nõsab nuorikõõ eestee rattailõõ* peigmees tõstab mõrja kõigepealt vankrile; Lu *tõempa harakkaa nõssi aitseipää kui omat siived* vs. kes (muu) tõstis haraka aiateibasse kui oma(d) tiivad; M *prüžinõka äez, senekkaa piäb äessää, se nõsap kõig juurõd üleez, õrazrohoõ juurõd* vedruäke, sellega peab äestama, see kergitab kõik juured üles, orasheina juured; M *nõsõttii vettä kaks paõkõa* tõsteti (= võeti kaevust) kaks pange vett; Lu *nõssi šaapkaa* kergitas mütsi (tervituseks); P *tšüüzün, tämä nõssi pihtoikaa, mitäid eb juol-lud* küsisin, (aga) tema kehitas õlgu, ei õelnud midagi; Lu *nõsõtaa seilid üleez* tõstetakse purjed üles; J *ku nõsõta ankkuria, siis kuulup tseppõõ elizemein* kui hiivatatakse ankrut, siis on kuulda kettide kõlin(at); P *tšülääkkaa lagottaass mügrää nõsõttut pezäv* (kogu) külaga aetakse mutimullahunnikud laiali; M *kroittii nõsõttu maa* mutimullahunnikud; Lu *siz jõgõz nõsap suurõõ vee* siis tõuseb jões suurvesi (siis tõstab jões suure vee); 2. (ümber v. üles v. läbi) kaevata поднимать или перекапывать землю; Li *maata nõsõtaa vai tšünnetää. lappiakaa nõsõtaa, pluugakaa tšünnetää* maad kaevatakse või küntakse. Labidaga kaevatakse, adraga küntakse; M *maa tševvää* nõssaaaz maa kaevatakse kevadel ümber; M *nõsamma peenträv vallookaa* kaevame peenramaa (peenrad) sõnnikuga läbi; I *peentaroo kõõz nõsäv, kaneita matoja pal'o* kui kaevad peenramaad (peenraid), (siis on) neid vihmausse palju; 3. äratada, üles ajada будить, раз-; M *eitä makkaamaa, miä sinuu nõsan üleez* heida magama, ma äratan su (õigel ajal) üles; ■ J *pääsi rikkassi de nenä nõssi* sai rikkaks ja ajas nina püsti (= läks upsakaks); M *neinnää nõsäv* on upsakas; J *riitoo nõssõma* riidu norima e. otsima. – Vt. ka *nõsattaa, nõsõlla, nõsõtõlla*.

nõssaja P Lu, g. -aa tõstja подниматель; P *eb lee maalta nõssajaata, roojassa ülettäjäätä, ep sõizo velvüd lõõkkaa* [= lõõkuu] alla rl. (kiigelaalust:) ei ole maast (üles) tõstjat, porist (= pori seest) üles tõstjat, ei seisa vennake kiige all; ■ Lu *tühjä jutuu nõssaja* tühja jutu tegija.

nõssõmulz J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J kandam ноша; *jäi veel üks nõssõmuz einää sarajaa* jäi veel üks kandam(ijagu) heinu küüni.

nõsõlla M Lu Li (K-Ahl. Ra) -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin Ra J (K-Ahl.) frekv. **1.** tõsta; (õlgu) kehitada поднимать; пожимать плечами; J võta nõssõõ kuvod latilõ võta tõsta kood laudile; J elka nõsõlka rajkka, saatt suurõd munad ärge tõstke rasket, saate kubemesonga; Li einää piäb angooka nõsõlla ülez heina tuleb hanguga üles (= kuhja) tõsta; M opõõn on lāsivä, pieb nõsõlla ülleez hobune on haige, peab (ta) üles (= jalule) tõstma; Ra miä tält tsüsüzin, a tämä vaa pihtoi nõssõli, mittä eb jutõllud ma küsisin temalt, aga tema ainult kehitas õlgu, ei ütelnud midagi; J nõssõõ jalkoi(t) liiguta (tõsta) jalgu (= astu kiiremini); **2.** äratada будить; K nõsseli, eb nõise (Ahl. 117) äratas, (kuid ta) ei tõuse. – Vt. ka nõsatta, nõssaa, nõsõtõlla.

nõsõtta- vt. nõsatta.

nõsõttši J, g. -ši tõstmine поднытие; eväd nõizõ noorõd nijed noorõd minäa nõsõttšilla rl. ei tõuse noored niied noore minia tõstmisel.

nõsõttu (P): päälle senie siš tsülääkaa lagõt-tii mügrää nõsõttud pärast seda siis aeti (kogu) külaga mutimullahunnikud laiali.

nõsõttõlij/a: nõzõttõlija (L), hrl. pl. -ad (L) ärataja (vanemate hellitusnimi rahvalauludes) будитель (ласковое обращение к родителям в народных песнях); nõzõttõlõn nõdrõ nõzõttõlijõita (itkust:) äratan (ma), nõder, (oma) äratajaid. – Vt. ka nõsattaja.

nõsõttõlijõinõ P, g. -zõõ dem. äratajake (ema hellitusnimi rahvalauludes) будительница (ласковое обращение к матери в народных песнях); nõizõ nõsõttõlijõinõ avvass ül'iel'ie rl. tõuse, (mu) äratajake, hauast üles.

nõzõõlla (R-Lõn. Li) nõzõõlla (L), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. äratada будить; Li tätä nõsõttõltii mõnt kõrtaa üleez, a tämä eb nõiznu teda äratati mitu korda (üles), aga ta ei tõusnud.

nõtkä: Нотка Päl₁ nõgu dolina.

nõtkä? J-Tsv., g. nõdga J nõtke, paindub гибкий; nõtkä puu nõtke puu. – Vt. ka nõdra, nõdrukkõin.

nõtk/aa (M) notkaa (K-Ahl.), pr. nõdga M nodga K, imperf. -i nõtkuda, õõtsuda (pinnase kohta) качаться, колыхаться (о почве); M таа nõdga soopaikkaz таа õõtsub soises paigas. – Vt. ka nõdgahtaassa, nõtkoa.

nõtko Lu J-Tsv. notko J-Must. J-Tsv. Нотко Ii-reg.₁, g. nõdgo J **1.** nõgu, lohk, madal koht лог, ложбина, низменность, низкое место; J kuivõll voott roho kazvob nõdgos parõp kuival aastal kasvab rohi nõos paremini; Lu nõdgoz märkeneväd maamunad, a bugrõz on heenoo maamunad lohus mädanevad kartulid, aga

kunkal jäävad kartulid väikeseks; **2.** adj. madal, vesine, pehme v. õõtsuv (pinnase kohta) низкий, тряский, мокрый (о почве); Lu rantuli-einä .. meree rantoiz nõtkois paikkois kazvab peenike kõrkjas .. kasvab mererandades madalates kohtades. – Vt. ka nõtku.

nõtko/a (Lu), pr. nõdgo Lu, imperf. -zi = nõtkaa; soo nõdgo soo õõtsub.

nõtkopaikka Li = nõtkupaikka.

nõtkoseltšä Li nõgusselg, nõgusa seljaga вогнутая спина; с вогнутой спиной; lehmä on nõtkoseltšä lehm on nõgusa seljaga; nõtkoseltšä lehmä nõgusa seljaga lehm.

nõtku K-Ahl. M (Kett. Lu) notku Ku, g. nõdgu **1.** nõgu, lohk, madal paik лог, ложбина, низменность, низкое место; Lu rovnoi sarka, eb õõ nõtkua, eb õõ bugraa tasane põlluriba, ei ole lohku, ei ole kõngast; **2.** adj. madal, vesine, pehme v. õõtsuv (pinnase kohta); subst. lodu, padu низкий, мокрый, мягкий или тряский (о почве); мокрая низина, трясина; M tokom brotku, etti et pääs sinne jalgal, et pääz opõzõl teemää; tuli kõig niku nõtku paikka niisugune padu, et (sa) ei pääse sinna jala(ga), ei pääse hobusega minema; (siia) tekkis puha nagu õõtsuv paik; M soo nõtku soopadu; **3.** K-Ahl. nõrk слабый; **4.** K-Ahl. lauge, veerjas покатый, отлогий. – Vt. ka nõtko.

nõtku/a P J-Tsv. (Lu), (sõnatüvi основа слова:) nõtku- J-Must., pr. nõdguv P Lu J, imperf. -zi: -z J **1.** õõtsuda; nõtkuda; kõikuda колыхаться; ходуном ходить, трястись; качаться, колебаться; Lu ku kaukaald näet ku nõdguv, sis ep tõhi mennä, on ilm põhjaa, algõd vajjoossa kui kaugelt näed, et pinnas õõtsub, siis ei tohi minna, (see koht) on ilma põhjata, hakkad vajuma; P silta nõdguv põrand nõtkub; J puu nõdguv tuulõss puu kõigub tuules(t); **2.** käia, tallata, hulkuda, kolada обх/аживать, -одить, бродить, шататься; J tšej kõig nõmmõd nõdguv, se kõig marjõd maissõõv vs. kes kõik nõmmõd (läbi) tallab, see kõik marjad maitseb; P nõõtta nõtkuma nõmmõda müõ rl. (itkust:) hakkate nõmme mõõda hulkuma.

nõtkupaikka M nõtku-paikka Kett. M lodukoht, mädapaiк мокрая низина, трясина; M brodu tee, kuza on nõtkupaikad, ed mee opõzõlla, ed mee jalgolla vajuv tee, kus on lodukohad: ei lähe (sa) hobusega, ei lähe jalgsi (läbi). – Vt. ka nõtkopaikka.

nõtkutõlla: notkutõlla Ra, pr. -tõlõv: notkutõõv Ra, imperf. -tõli frekv. nõtkuda подгибаться, гнуться, ходуном ходить; soomõõ silta notkutõli rl. Soome sild nõtkus.

nõtkõa P M vdjI -a J-Must. J-Tsv., g. -õa P

nõdga J-Tsv. **1.** nõtke, paindub гибкий; P *nõtkõat katagav* nõtked kadakad; M *nõikku on nõtkõa* kätktivibu on nõtke; J *nõtka puu* nõtke puu; **2.** J-Must. nõrk; vdjI haiglane слабый; болезненный.

nõtsi Kett. K M Po I (vdjI) *nõki* Lu Li J *noki* Ku, g. *nõgõd* Kett. Po Lu Li J *nõggõd* M nõgi, tahm saja, копотъ; M *trubaza on nõtsi*, a *pliittaza on tuhka* korstnas on nõgi, aga pliidi all on tuhk; M *pihguss tuõp pall'o nõkkõa* männi(puu)st tuleb (põlemisel) palju nõge; I *miä võitaujõ nõgõlla* ma määrisin end nõega; M *tšäsi on nõggõdkaa* käsi on nõgine (nõega); J *kuza nii silmet teid nõkkõd* kus (sa) silmad nii tahmaseks tegid?; J *perennaizõll on ain tšäed nõgõz* perenaizel on aina käed tahmased; ■ M *aivoo varraa tšüisõli*, *etti saav*, a *nätko nenä nõggõdkaa võd'd'õttii* väga vara kiitles, et saab, aga näe, kuidas sai pika nina (kuidas nina nõega määriti).

nõšipää M *nõkipää* Lu **1.** nõgipea (viljas) головня; Lu *nõkipääd õllaa tšesänizuz*, *sitã kuikaa vällää et saa*, ku *vettee* vaab, jääp *päälle vii* [sic!], *sinertävã vähã* nõgipead on suviniisus, seda ei saa (sa) kuidagi välja, kui paned vette, jääb vee peale, (on) veidi sinakas; Lu *sitã nõkipätã ilma et saanut poiz*, *nisu piti panna vette*. *nõkipää nõisi vee pääle ja nõkipää võtõttii poiz*. *nisu piti uutõd kuivõttãa* seda nõgipead ei saanud (sa) muidu välja, (kui) nisu tuli panna vette. Nõgipea tõusis vee peale ja nõgipea võeti välja. Nisu tuli uuesti kuivatada; **2.** tungaltera спорынья.

nõu/su J-Tsv., g. *-zui* tulu прибыль, доход.

nõvvo M Lu J-Tsv. *nevvo* K-Ahl. *nõuvvo* J, g. *-oo* Lu J **1.** nõu, nõuanne совет, наставление; M *õli nõita starikka*, *antõ nõvva* (~ nõvvo) *karjušilõ* oli nõiatat, andis karjusele nõu; J *tulin teilt nõvvoa etsimã (tšüsümã)* tulim teilt nõu küsima; J *kui siã nii*, *ilm nõvvoa pitãmett vzduumal naiss* kuidas sa nii, ilma nõu pidamata, mõtlesid naituda?; Lu *nüttã tultii ühtee nõvvoa* nõüd lepitõ kokku (tuldi ühele nõule); J *ühell nõvvoll* üksmeelselt, ühel nõul; **2.** tööriist, -vahend рабочий инструмент, приспособление; J *võtti õmat karjaa nõuvvod* võttis oma karja(se)riistad. – Vt. ka *api-*, *meri-*.

nõvvoa Kett. K Lu Li Ra J *-ua* Kett. K Lu J *nevvoa* (K-Ahl. R-Reg. Lu-Must. Ku) *nevvoa* (Ra-Len.) *-oag* (I), pr. *-on* Lu Li J *nevvon* K-Ahl. Lu-Must., imperf. *-ozin* Lu Li J nõu anda, soovitada советовать, по-; K *arponikka nõvvo* (küla)tark andis nõu; J *lãsijele nõvvotti menne bol'nõitsaa* haigel soovitati haiglasse minna; J *emã nõvvop poikaa* rl. ema annab pojale nõu.

nõvvot/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn*, imperf. *-in* J **1.** nõu anda советовать, по-; **2.** nõutada, hankida, muretseda приобре/тать, -сти; *nõvvot enelles kalaa võrkov* hangi endale kalavõrgud.

nãd Al. K L P M Kõ Lu Li J Ku *nãt* P M Lu I *nãtte* Lu *nãd* K-Al. L Lu näe, vaat vot, vot как, видишь как; Lu *ep piã äppiãssã*, a *miã nãd äppiãn* pole vaja häbeneda, aga mina, näe, häbenen; L *nãd jo tulõp pimiã* näe, juba läheb pimedaks; Lu *meil ku nãv tuõp pãdra*, *sis se on praaznikka* vaat, kui meil tuleb peetripäev, siis see on püha; J *nãd nõtt vas saat kõrvii(t)* müü vaat nõüd alles saad vastu kõrvu; K *nãt kui õlivad azzãd iellã* vaat, kuidas olid asjad enne-malt; M *nãt, ko rahvãz õttii meelevãn* vaat, kuidas rahvas oli tark. – Vt. ka *nãe*, *nãku*, *nãtko*, *nãtkoz*, *nãã*.

nãdelã vt. *nãtelã*.

nãdzãlik/kõ J-Must., g. *-õõ* (orig.: maltsatãhti-mõ). – Vt. ka *nãtsãlikko*, *nãttšitãz*.

nãe L Ku **1.** näe, vaat vot, vot как, видишь как; Ku *nãe*, *mitã oli sitkiã herr* vaat missugune range mõisahãrra oli; **2.** L *nãh*, *nãh* на (тебе). – Vt. ka *naa¹*, *naaka*, *nãh*, *nãd*.

nãgokiaz: *-õz* J-Tsv., g. *-kaa* J esinduslik; keha-kas, kogukas видный; дородный.

nãhhe, **nãhkhã** vt. *nãhã*.

nãhõssa J-Tsv.: *kase* on vähãize *ime*, *kuhõ võiz äviã nigl silmã nãhõss* see on vähe imelik, kuhu võis kaduda nõel (lausa) silma alt (~ silma nãhes).

nãhoz J-Tsv.: *silmijõ nãhos suurõnõv* (kazvov) suureneb (kasvab) silmanãhtavalt.

nãht/ãvã: *-eve* J-Tsv. nãhtavasti, ilmselt (orig.: очевидно). – Vt. ka *nãtševellã*.

nãhlã L P M Kõ S Lu J (Kett. R U Li Ra Ku Kr) *-ãg* I *nãhl/hã* Lu *-he* J-Tsv. *nãtl/ã* Kett. K M Kõ *-ãg* (I), pr. *nãen* K U L P M Lu Ra J Ku *nããn* K L Lu Li J *nãjen* Kett. P Kr *nãgen* K *nãhen* Ke *nãjje* vdjI *nãjãn* Kr *Нзень* K-reg.₂ *Нзень* Pal.₁, imperf. *nãin* L P M Kõ Lu Li J Ku *nãi* I *neijen* Kr **1.** nãha видеть, y-; Lu *tãmã kehnossi nãev* ta nãeb halvasti; I *või siã et nãeg*, *što miã maķkaa* kas sa ei nãe, et ma magan; Lu *nenã õttsaa nãev*, a *iã õttsaa ed nãe* vs. *ninaotsa nãed*, aga elu(ea) otsa ei nãe; K *nüid jo miã sinua aikaa en nãhnü* nõüd pole ma sind juba ammu nãinud; Lu *pajattãmizõd pajattãtti*, a *nãtšemãã en trehvanud* rããgiti küll, aga nãge-ma (ma) ei sattunud; Lu *i nããn unõz*, *minuu taattõ on toozõ siin* ja nãen unes, (et) minu isa on ka siin; Lu *nãin mãrãnee unõd*, *en tãã mitã leev* nãgin halba und, ei tea, mis tuleb; Lu *miã en tãho tãtã silmii nãhkhã* ma ei tãha teda silmaga(gi) nãha; P *mie sinua en tãho nãhã*

silmää õttsaza ma ei taha sind silmaotsas(ki) näha; Kõ *mie tätä silmiiz en nännü* ~ M *mie tätä i nätsemässä en nännü* ma ei näinud teda sugugi; Lu *tämä nätsemissä näev, ebõ-õ tükkü-nää sökkõa* ta midagi (ikka) näeb, ei ole päris pime; Lu *kuulõmissa mie kuulin, a nätsemis-sä en nännü* ma midagi (ikka) kuulsin, aga ei näinud midagi; Lu *nätsemizee en nännü* (ma) ei näinud sugugi; J *mie vaa nätsemizee näin, tsiiree meni müütää* ma vaid vilksamisi nägin, läks kiiresti mööda; Lu *mie nätsemizel näin, a en tuntõnmu* ma nägin küll, aga ei tundnud (ära); Lu *se lahs kazvap silmää nähez* see laps kasvab silmanähtavalt (silma nähes); 2. näha, tunda, tunda saada видеть, у-, узна/вать, -ть, позна/вать, -ть; M *kõikkõa on nättü mentüisiz voosiza, üvväa i kehnua* kõike on nähtud möödunud aastate jooksul, head ja halba; Kõ *emä nätsi suurõd vaivav* r.l. ema nägi suured vaevad; Lu *siä tänävä nältšää nääv* sa saad tänavu nälgja näha (näed tänavu nälgja); Li *siiz müö siäl tšülmää näimeme pall'o* siis me saime seal palju külma tunda.

näi J nii, nõnda так; *miss on vesi näi kauniz* r.l. miks on vesi nii punane?; ■ *näit siä näi moko-maa* kas sa sihukest oled näinud (nägid)? – Vt. ka *nii¹, niin*.

näjen, näjän vt. *nähä*.

näko K P Lu Ra J -õ M J Ku (Lu) *näko* K-Ahl. P M *näko* Kett. L P M (K Pi Lu vdJl) *Няко* Pal.₁ K-reg.₂ *Някъ* Pal.₁, g. *näg/oo* Lu J -uo P -o J -õõ ~ *näggõõ* M *nägoo* Kett. *näggoo* M vdJl nägu лицо; L *ku venttsaa vietiä, nuorikõll näko õli katõttu* kui laulatusel viidi, oli pruudil nägu (kinni) kaetud; J *näko paizõttunnu* nägu (on) paistetanud; P *tämä nägoss meni nii b'ednõissi* ta läks näost nii kahvatuks; M *tämä on muud-
ra nägõltä* ta on näolt imelik; M *tällä tänänn on näko niku kõltakukka* ta on täna näost kollane (= ta näeb täna väga halb välja); J *tšen silt on nii nägoo määlinnü* kes on sul nii näo üles lõõnud?; J *täll ebõllu enäp õma näkkoa (päüz)* tal polnud enam oma nägu (peas) (= ta oli nii endast väljas); P *lahs õli emä näku* laps oli ema nägu; M *ovat kõikk velled i sõsarõd ühtä näkkõä niku kahs tilkkaa vettä* kõik vennad ja õed on ühte nägu nagu kaks tilka vett; Ku *linnuumerkid näöz tedretähed näos*; M *ruikoo rikottu näkö* rõugearmiline nägu; J *miä sillõ näkkoo sültšin, ku siä nii petteed* ma sülitan sulle näkku, kui sa nii petad; J *süantü de vud-mõs tõiss näkkoa müü* vihastas ja virutas teisele vastu nägu.

näkoindõ J (Ra): Ra *sisarusõd õlla ühteizee näkoizõd* õed on ühte nägu; J *perennain paha-*

tapainõ, ize ilkaa näkoindõ r.l. perenaine õel, ise ilgenäoline. – Vt. ka *hilkkiä*.

näku M J-Tsv. = *nätko*; J *näku uuvvõt saappõ-gõt kopissa* näe, kuidas uued saapad kõpsuvad.

näküä vt. *nätsüä*.

näld'izläz I Ko Kl, g. -ää näljane голодный; *näld'izäs susi* näljane hunt. – Vt. ka *näl'etõi, nältšä, nältšäine*.

nälk- vt. *nältš-*.

näl'les/süä J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J 1. näljaseks muutuda проголодаться; *päiv ohtõgoo tüüt tehtü, maailmõssi näl'lessüzin* terve päev (päev õhtusse) tööd tehtud, olen väga näljane (nälgunud); 2. nälgida голодать. – Vt. ka *nällissüä, nältšä*.

näl'let/tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J näljutada морить, уморить голодом.

näl'etõi J-Tsv., g. -i J = *nältšäine*; ■ *näl'etõit koirõd* näljavaresed [?].

nällis/süä (M), pr. -ün, imperf. -süzin näljaseks muutuda проголодаться; *nät ku koira lohmiv süüvvä, taitaa on kõvvi nällissunnü* näe, kuidas koer lahmib süüa, on vist väga näljane (näljaseks muutunud). – Vt. ka *näl'lessüä*.

nälliz/ää Kett. Lu -ä M Lu *näl'iz* J-Tsv. *nällizä* I-Len. adv. näljas (быть) в голоде, (быть) голодным; Lu *taitaa sinuu õpõn on nällizää, siä tätä ed raatsi süüttää* su hobune on vist näljas, sa ei raatsi teda sööta; J *siä õd õd ittšää näl'iz, ain tšüzüt süüvve* sa oled alatasa näljane (näljas), aina küsid süüa.

nältšilä (S), pr. *näld'in*, imperf. -zin nälgida голодать; *vargasimma omenoit, štob ei nältšei* varastasime kartuleid, et (me) ei nälgiks. – Vt. ka *näl'lessüä*.

nältš-koirra: -r J-Tsv. fig. näljavares заморыш.

nältš-surma J-Tsv. näljasurm голодная смерть; *škoulõttu meez nältš-surmaa ep kool* koolitatud mees näljasurma ei sure.

nältšä K P M Kõ S Lu J I Ii Ko Ma Kl -tše Lu Li -tš J-Tsv. *nelke* Kr, g. -lää P Lu *näl'ää* Lu J 1. nälg голод; K *õma nältšä eb õõ nältšä, a ku kormua ep tapaa se on pahapi* oma nälg ei ole nälg, aga kui (loomas)ööta ei jätku, see on halvem; J *nältš om meilee surmõssi* nälg on meile surm(aks); M *nältšä paab i jänessä suvvaamaa* vs. nälg paneb jänestki armastama; Lu *nältšä bõõ täti* vs. nälg pole tädi (< vn голод не тетка); J *näl'ess jo nõisi paizõttuma* hakkas juba näljast paiste minema; M *revoll õli sivvä nältšä* rebasel oli nälg (söögi järele); Lu *nällässä pall'o sein* nälja tõttu sõin palju; Lu *nältšä tuõp talloo* nälg tuleb majja; J *siis tuli tälle perältä nältšä tšättee* siis tuli talle lõpuks nälg kätte; Li *a ku simua nältše näppääv* aga kui sind nälg näpistab?; J

tänävoonnõ vil'ed laihõd, rahvõz nõizõb nältsä nätsemä tänavu on viljad viletsad, rahvas saab nälga näha; Lu *elettii kõvassi kõühässi i õltii näl'täzä* elati väga vaeselt ja oldi näljas; J *näl'tes piitämä* (kedagi) näljas pidama; J *päässi näl'tess* (jumal) päästis näljast; J *pal'lo vättsiä kooli nältsää kazell aika* palju inimesi suri nälga sel ajal; Lu *nältsä aikana, ku miä sõass tulin kottoo, mil kotonn böllu tsettää nälja ajal*, kui ma tulin sõjast koju, polnud mul kodus kedagi; **2.** näljane голодный; J *nältš inimin lohmip kõik süüvve* näljane inimene lahmib kõik(e) süüa; J *nältš koir ahmip süüvve* näljane koer ahmib süüa. – Vt. ka *näl'd'izäz, näl'tetöi, nältsäine, nältšüüz.*

nältšäaika M näljaaeg голодное время; *nät sõta õli, sis õli nältšäaika* vaat (kui) sõda oli, siis oli näljaaeg.

nältšäaine P -äin M Ra J -ein J-Tsv., g. -äizee: -eizee ~ -eize J näljane; nälja- голодный; P *siä õõd nältšäaine niku susi* sa oled näljane nagu hunt; J *vass seid de taaz jo õõd nältšein* alles sõid ja juba jälle oled näljane; J *nältšäin sei maamuna kooriinõ* näljane sõi kartuli (koos) koortega; J *õma ittšä õlti nältšeižed* (kogu) oma elu(aja) olid (nad) näljas (näljased); J *armõttoma lahzõ ittšä tšulme ja nältšein* vaeslaps elab külmas ja näljas (vaeslapse elu on külma ja näljane); J *nältšeim voosi* nälja-aasta. – Vt. ka *näl'd'izäz, näl'tetöi, nältšä.*

nältšäkeppi ~ nältškeppi Lu fig. näljakepp, (jahi)püss охотничье ружьё; *ohotnikall on nältškeppi* jahimehel on näljakepp; *püssüä kut-suta* nältšäkeppi (jahi)püssi kutsutakse näljakepiks.

nältšävattsa (Li) tühi kõht голодный желудок; *meen nältšävattsa* kaaka lähen tühja kõhuga.

nältšä-voosi K (M) nälkävoosi M nälja-aasta голодный год; K *ku iiret tulõvad, nältšä-voosi tulõv* kui hiired siginevad (tulevad), (siis) tuleb nälja-aasta; M *perrää sõitaa õltii nälkä-vuuv-võd* pärast sõda olid nälja-aastad.

nältšüüz ~ nälküüz [sic!] M, g. -ü nälj голод; *kursileipä õli niku taikaleipä, etti õmaz iäs siä et nätšeiž nältšüütä* (rituaalne pulmaleib oli nagu võluleib (selleks), et sa oma eluajal nälga ei näeks; *nälküüz õli kõvvi perrää sõitaa* pärast sõda oli kõva(sti) nälg. – Vt. ka *nältšä.*

nämä K L P Lu Li Ra J Ku -äd K R L Lu Li J I *näviä* K P Po Lu I -äd K U P M Kõ S Po Lu Li I *newe* Kr *Нэватъ* K-reg.₂ *Нэватъ* Pal.₂, g. *nänn/ee* K M Po I -ie L I *näd'd'ee* K M J I -d'ie Len. P -d'e P -je J *ned'd'ee* M -je J *näijee ~ näijee* Lu nemad они; Ra *miä elän ühsinnää, nämä eletää kahõd tšezzee* ma elan üksinda, nemad elavad kahekesi; P *mõizanikka avaz rii-*

gaa uhzyõ i lahtsi näd'd'ed vällää mõisnik avas rehe ukse ja laskis nad välja; J *a müü näilee kõikkiilõõ kummõrtimmõ kõlmizõõ jalkaa* aga meie kummardasime neile kõigile kolm korda maani; Lu *baakanab, tulõt põlõvad* näiz tulepaagid, neis põlevad tuled; Lu *kahs naisa tapõltii, miä tulin müütä näijjee* kaks naist kaklesid, mina tulin neist mööda. – Vt. ka *ne¹, noo¹.*

näna vt. *nenä.*

nänka, nänkka vt. *nanka.*

nännli Lu (L), g. -ii nisa (loomal) сосок (y животных); Lu *lehmää nänni* lehma nisa. – Vt. ka *lehmä-.* – Vt. ka *nännü.*

nän/nä P M Kõ Lu Li I (Kett. L Ma) -ne M Lu J (Ra) -n J-Tsv., g. -nää Lu J -nee M Li *nännää* [sic!] Ma **1.** (naise) rind (женская) грудь; P *itkuri-laxs enäp nännää imeb mamalt ko vaitšši laxsi* nuttur laps imeb emalt rohkem rinda kui vaikne laps; Lu *pojokkõzõlõ ain nännää imetettii* poisikesele anti aina rinda (imeda); Lu *miä annan lahzõlõ nännää* ma annan lapsele rinda; Lu *mie jo vöõrotin lahzõõ nännässä poiz* ma juba vöörutasin lapse rinnast (ära); M *on naizikko rihezä, a nännät kujal* (Len. 267) mõist. naine on toas, aga rinnad õues? (– Aampalk); L *nuorikkõ on ilma nänniütä* pruudil on madal rind (pruut on ilma rindadeta); M *nännää pää ~ J nännää nuppu* rinnanibu; **2.** nisa (loomal) сосок (y животных); Li *utaraza on nellä nännää* udaras on neli nisa; J *nänne verte, tõinõ vettä* rl. nisa verd, teine vett; M *mõnikkaal sigal on nell'itõššimii nännii, kahstõššimii i tšümnenii i kummal kui mõnel seal on neliteist nisa, kaksteistkümmend ja kümme ja kuidas kellelgi; M nell'ä meess ühtee aukko kusõvat. Lehmää nännät* (Set. 18) mõist. neli meest kusevad ühte auku? – Lehma nidad; **3.** lutt цокка; Lu *nännä laafkass õsõttii* lutt osteti poest; ■ P M Lu Ra *koiraa nännä ~ Lu koiraa nänne* odraiva; I *koiraa nännää kakulla lutsatitii i annõttii kas kakku koiralõõ* odraiva vajutati kakuga ja (siis) anti see kakk koerale. – Vt. ka *koira-, reziŋka-.* – Vt. ka *nänni, nännü.*

nännää-pää (M) rinnanibu сосок (грудн), сосочек; *siz emäle pesäz nännää-pääv* siis pestakse emal rinnanibud (puhtaks).

nänn/ü Lu, g. -üü Lu = nänni; *luttu õli tehtü lehmää sarvõss, lehmää nännü võtõttii, lehmää ku tapõttii, pantii õtsaa* lutipudel (lutt) oli tehtud lehma sarvest, lehma nisa võeti, kui lehm tapeti, pandi (sarvele) otsa.

näntsit/tää (M), pr. -än, imperf. -in M (last) hoida нянчить; *miä talvittaa ain tütäriill petteriz elin, nänkkann niku el'in, pieniä lahσαι vaatõn, näntsitin niku talviti* elasin ma alati tütarde

juures Peterburis, elasin nagu lapsehoidja, vaatasin väikeste laste järele, nagu hoidsin (neid).

näntsüütää M, pr. -än M, imperf. -in = näntsüt-tää; lahzoõ hánka näntsütáb lassa lapsehoidja hoiab last.

näpertüü Ra (Li), pr. -ään: -än Li Ra, imperf. -iin (midagi) nobedasti teha проворно делать (что-либо); Li miä näpertün sukkaa tehä ma koon (teen) nobedasti sukka.

näpe/rü: -r J-Tsv., g. -rää J kõrme, nobe быстрый, проворный; kuhõ läheteta, õõ näper kuhu (ka) saadetakse, ole kõrme; näper tüttö jõka poolõõ kõlpaav nobe tütarlaps kõlbab igale poole. – Vt. ka näppärä.

näper/ässä: -õssi J-Tsv. kiiresti, kärmesti быстро; jooz näperessi jookse kiiresti!

näpis/ellü (J) -ell J-Tsv., pr. -selen: -seen J, imperf. -selin J frekv. näpistada щипать; tahod minukaa pelat, ni pela, muut elä näpissee (kui) tahad minuga mängida, siis mängi, aga ära näpista.

näpissää M Li (Kett. K L J) -sä Lu Ra J, pr. -än K M Lu Ra -en Lu Li J, imperf. -in Kett. K M Li Ra J 1. näpistada щип/ать, -нуть; J nii on turr tsäsi, jot ej kuul, kui siä näpisev käsi on nii tuim, et (ma) ei tunne, kui sa näpistad; J tuõp tsülme ku näpisev tuleb külm ja (kui) näpistab; 2. hammustada, salvata, pista кусать, укусить; Lu tsärpäne näpisev kõrbes hammustab; Lu sääski pinizeb ja näpisev sääsk piniseb ja hammustab; M sõkkõatsõv kõvvi näpissäväd kihulased pistavad kõvasti; 3. fig. natuke viina võtta, veidi napsitada немного выпить, хватить рюмочку; K viinaa näpisin, õlutta jõin viina võtsin natuke, õlut jõin. – Vt. ka näppii, näpätä.

näpisü/z J-Tsv., g. -hsee: -see ~ -zee J hammustus, piste, torge укус, укол.

näpittää M, pr. -äv M, imperf. -ti narmendada быть обтрёпаным, в обтрёпанном виде; prokuttomalla naizikolla ain näpittäväd paštoferkad alta lohakal naisel palistused alati narmendavad (rõivaserva) alt; sõppõõ üvvii, etti alta miittäid eb näpittäiz, eb nätsüiz rõivastu hoolikalt (hästi), et alt midagi ei narmendaks, ei paistaks.

näpitõ/i J-Tsv., g. -i J lohakas, hooletu; laisk; saamatu небрежный, неряшливый; ленивый; неспособный; siä õõd nii näpitõi, jot inotõp pääle kattsõa sa oled nii lohakas, et on vastik peale vaadata.

näp/pi M Li Ra J (Kett. P), g. -ii P M Ra J näppii M näpp, näpuots; näpu(otsa)täis палец, кончик пальца; щепотка; Kett. mill on näppiis tsirppu mul on kirp näppude vahel; Ra lina ved' on

heeno, tsülvetii näpiika lina(seeme) on ju peenike, (seda) külvati näpu(otsa)ga; P tsen tulõb võtab näpiikaa lavvalt nuuhalnõit tabakkaa kes tuleb, (see) võtab lauvalt näputäie (näpuotsaga) nuuskubakat; J näpill (~ näpikaa) antõma näpuotsaga andma (= kasinalt v. vähe andma); J rokk on tuim, viskaa näpill soolaa kapsasupp on mage, viska näputäis (näpuotsaga) soola; M võta näppi soola võta näputäis soola; M võtin ühhee näppii villaa võtsin ühe näputäie villa; J näppi täinõ heenoa raha näputäis peenraha. – Vt. ka näppi.

näppimil/n J-Tsv., g. -zee J iiveldus тошнота.

näppitõõ: näppitüü (Ra) näppi-tüü J-Tsv. näputõõ, (naiste) käsitõõ (женское) рукоделие; J veelko tunnõp tüttö näppi-tüüt, õmmõll ja višivoitta kas tütarlaps oskab näputõõd, õmmelda ja tikkida? – Vt. ka näppii-tõõ.

näp/piä M J-Tsv. (Ra), pr. -in M Ra J, imperf. -pizin J frekv. 1. näppida, näperdada дёргать, щипать; Ra elä näpi ära näpi!; 2. impers., fig. näpistada щипать; Ra tänävä on nii paha, nii näpip süäv täna on nii paha (olla), nii näpistab seest (sisemust); 3. J-Tsv. noppida; haarata собирать; захватывать. – Vt. ka näpisellä, näpissää, näpätä.

näp/pu K-Ahl., g. -uu = napukka.

näppär/ü M, g. -ää nobe, kõrme; hakkaja, tragi; terane прыткий, проворный; расторопный; сообразительный; tam on näppärä kõikõlõ töölee ta on hakkaja igale tööle. – Vt. ka näperä.

näp/piü (J-Tsv.), g. -üü = näppi; viska rokkasõõ näpill soolaa de hõmmenõit luzikakaa viska kapsasupi sisse näpuotsaga soola ja sega lusikaga.

näppii-tõõ: näppii-tüü J-Tsv. = näppitõõ.

näpukk, näpukka, napukka vt. napukka.

näpuška vt. napuška.

näplätü Li J -ät J-Tsv., pr. -pään Li J, imperf. -päzin Li -pezin J 1. näpistada щип/ать, -нуть; Li a ku sinnua nältse näppävä aga kui sind nälg näpistab?; 2. napsata, haarata; näpata, varastada цап/ать, -нуть, хват/ать, -ить, с-, красть, у-, разг. стащить, стянуть; J näppes kormunõss rahad näppas taskust raha(d). – Vt. ka napata, nipata, nopata, näpisellä, näpissää, näppiä.

när/le¹ Lu Ra J-Must., g. -ee noor kuusk молодая ель; Ra näred lõikataa noored kuused raiutakse maha; Ra mõnt närettä se lõikkaz mitu noort kuuske ta maha raius?; Lu kuuzõõ näre väike kuusk.

när/le² J-Must. (J-Tsv.), g. -ee = näri; 1. J-Must. J-Tsv.; 2. J-Must.

näre/ikko Ra J-Tsv., g. -oo J noor tihe kuusik частый молодой ельник; Ra heeno kuuzikko

on närezikko noor kuusik on (= noort kuusikut nimetatakse) n.; J närezikoss levvet kuusiizõd aroo varrõd noorest kuusikust saad (leiad) kuusepuust rehavarre.

näri K-Ahl. J-Must. (Kett.), g. -ee 1. K-Ahl. J-Must. pasknäär сойка; 2. Kett. J-Must. rähn дятел. – Vt. ka puu-, sitta-. – Vt. ka näre².

närüttü vt. tavviü-

näriä P Ra J närriä Li -äg (I), pr. -n P Li Ra J, imperf. -zin Li J närida; peeneks närida, mälu-da; ära v. katki närida v. hammustada грызть, с-; жевать, с-, разж/ёвывать, -евать; перекус/ывать, -ить; P õrava isup puu ladvas da närip kuuzõd kärkkiä orav istub puu ladvas ja närib kuusekäbi; J siä saat korppua näriä, sill on noorõd ampaad sina võid koorikut närida, sul on noored hambad; I ai ku kase katti kõikkõd lihhaa näri oi, kuidas see kass (näris) on kogu liha ära närinud; P tämä jäi kl'apsaakaa sinne tšiin i näri eneltäs kattši ännää ta (= kass) jäi näpitsaga sinna kinni ja näris endalt saba ära; J näri niitti kattši hammusta niit katki!

näro Lu: näro põlvõ, ku inemin süüv happaa i soolõssa pal'õ i perrää süümizee järestää menep tühlhee ja om painuzillaa; a vanõpõl, vanal inemizel näro põlvõ, ku tämä enne makkamizõd nõistua süüv soolõssa vai hapota i nõizõv hoduz makkaamaa kõrvetisi ajab (maost) üles, kui inimene sõõb palju haput ja soolast ja pärast sõõmist läheb kohe tööle ja on kummargil; aga vanemal, vanal inimesel ajab kõrvetisi üles, kui ta enne magamaminekut sõõb soolast või haput ja läheb kohe magama. – Vt. ka närä².

när/ü M-Set. Li J-Tsv. g. -ää J (liiva)pugu (linnuk) зоб (птичий желудок); J koblack ku kanall on närä täünõ katsu ometi, kui(das) kanal on pugu täis; J kanaa närä kana pugu; ■ J sein närä täünõ sõin kõhu täis. – Vt. ka tšivi-.

när/ä J-Tsv.: taita seim mitä soolõiss, ku nii närä põlvõ sõin vist midagi soolast, et nii kõrvetab seest (ajab kõrvetisi üles). – Vt. ka näro.

när/ä M-Set. Lu J-Tsv.: Lu ku inemizel on, riiteep tšeneekaa vai mitä itšelää muu on kehno, siiz juttõdõ: mill on tänävä närä täün kui inimesel on (midagi ebameeldivat), riidleb kellegagi või endal on midagi muud halba, siis (ta) ütleb: mul on täna meel paha; J sai närä täünõ (tal) sai hing täis; Lu milla toož tuli jo närä täün (Len. 278) mul sai ka juba hing täis.

närü M: täll õli närü täünää tal oli hing täis. – Vt. ka närä³.

näsatt Kr (orig.: verordnet).

näsäniini J-Must. näsiniin волчегодник, волчье лыко.

näsäniinipuu M-Set. = näsäniini.

nät vt. näb.

näteli K L P M Kõ Po Lu Li Ra J I (R V) -el'i J -äli (P I) -ili i Hádely ~ Hадель Tum., g. -elii K R P M Lu I -el'ii J nädal неделя; L pulmõi piittii koko näteli (Len. 213) pulmi peeti kogu nädal; M nätelizä seitsee päivää nädalas on seitse päeva; Li kõlmõd päivää nätelis tehtii herrallõõ, a kõlmõd ennelle kolme päeva nädalas tehti mõisnikule (tööd), aga kolm enesele; Ra ilattii hõmõ päältä vällä jõka näteli iga nädal korjati hallitus (kapsaste) pealt ära; Kõ naizõt meil jo algõttii niittää senel näteliä (Len. 213) naised hakkasid meil sel nädalal juba (sirbiga) vilja lõikama; Lu perrää kõlmõõ näteliä mentii vihtii, siis piittii pulmõõ kolme päeva nädala pärast mindi laulatama, siis peeti pulmad; Lu näväd meeväd üli näteliä nad lähevad nädala pärast; J üli menevää näteliä ülemõõdunud nädalal; P tšihlagoo nätälillä võinädalal (vastlanädalal); L enipäivää näteli lihavõtte-eelne nädal; P urpaduo näteli on ixs näteli iezä enipäivää suur nädal on üks nädal enne lihavõtteid. – Vt. ka kuus-, lõppu-, rissi-, tšehs-. – Vt. ka nädelä.

nätel/i/n J-Tsv., g. -zee J nädalane недельный; võlgaa mahzulõõ annõtti nätel'iin srookk võla maksmiseks anti nädalane tähtaeg.

nätelipäivä vt. nätilpäivä.

näteli-päiväd J pl. nädalapäevad, nädalajagu (aega); неделя, недельный срок; braagaa tehhiää sukurissa, sukuria i hiivaa panna, näteli-päivät tšäüv b-t (= õlletaolist jooki) tehakse suhkrust, suhkrut ja pärmii pannakse, nädalapäevad käib.

nätelizev vt. kuus-.

nätel-päivä vt. nätilpäivä.

nätellä: nädelä J-Must. neddele ~ nätäl Kr, g. -ää = näteli; J tuõb nädelä kahzi aikaa tuleb (= on teel) nädalat kaks.

nätili vt. näteli.

nätilpäivii M = nätilpäivittää.

nätilpäivine I püharpäevane, püharpäeva- воскресный, праздничный; kehno sõpa on buudnikkasõpa, a üvõ sõpa on nätilpäivine sõpa vilets rõivas on argipäevarõivas, aga hea rõivas on püharpäevarõivas; se õli nätilpäivine süümine eellä see oli ennemalt püharpäevatoit.

nätilpäivittälä P -äg I püharpäeviti по воскресеньям; P nätilpäivittää tõistiiss tšüliiss tultii apii väättämää irsii i kõikkõa tüütä apii tetšemäsie püharpäeviti tuldi teistest küladest appi palke vedama ja appi kõiki töid tegema. – Vt. ka nätilpäivii.

nätilpäivä K L P M S I (Kett.) nätelipäivä Kõ Li (R-Eur.) nätelpäivä (Len. R) nätel-päivä K-Ahl. nätälpä Kr Hадель пейва Tum.

püharpäev воскресенье; K *nätilpäivänn tšerik-koo tsäütii* püharpäeval käidi kirikus; I *tänänä buudnikka, piäp tüütä tehäg, a egle õli nätilpäivä* täna on argipäev, tuleb tööd teha; aga eile oli püharpäev; I *nämäd niin pitiväv nätilpäivää* nad pidasid nii(viisi) püharpäeva; K *zbornõi nätilpäivä õli tšerikko-päivä* poornapäev oli kirikupüha; L *urpaduo nätilpäivä* palmipuudepüha. – Vt. ka *tubakka-*, *urpado-*, *urpo-*.

nät-kase J-Tsv. vaat see вот это. – Vt. ka *nät-see*.

nätki vt. *nättši*.

nätkiä J-Tsv., g. -ä = *nättši*; *nätkiä leip* nätske leib.

nätko M Kõ S näe kui, vaat kui, näe kuidas, vaat kuidas видишь как; M *aivoo varraa tšisseli, etti saab, a nätko nenä nõggõdkaa võd'dõttii* väga (= liiga) vara kiitles, et saab, aga näe, kuidas sai pika nina (kuidas nina nõega määriti). – Vt. ka *näv*, *näku*, *nää*.

nätkoz Lu = *nätko*; *nätkoz õli tšülmä* vaat kui külm oli.

nät-see J-Tsv. = *nät-kase*.

nät-siä J-Tsv. näed sa (nüüd) видишь (ты), вот видишь.

nätšemed J pl. t., fig. silmad (poetiline metafoor rahvalauludes) очи (метафорическое обозначение глаз в народных песнях); *sil-mäd õltii siiveenallõ, nätšemet sulгаа neniize* rl. silmad olid tiiva all, silmad suleotstes.

nätšemi/in P -n J, g. -izee: -izie P -zee J nägemine зрение; J *silmed vanad de nätšemin kaas kehno* silmad (on) vanad ja nägemine ka kehv; P *sie õlot pitsää nätšemiizekaa, näjed üvässi* sa oled terase nägemisega, näed hästi.

nätševell/ä: -l J-Tsv. adv. silmanähtavalt, nähtavasti, ilmselt (orig.: на виду, очевидно). – Vt. ka *nähtävä*.

nätše/vä: -v J-Tsv., g. -vää J ilmne, selge, silmanähtav явный, очевидный; *d'eel tuli nätševes-si, tämäss mittäit tolkkua eb lee* asi sai selgeks: temast asja ei saa.

nätšijääl/z (Lu), g. -zee tunnistaja свидетель; *menin läpi tšülää, naapurizõt tapõltii, miä puuttuzin nätšijäizessi* läksin läbi küla, naabrid taplesid, mina sattusin tunnistajaks.

nätšijäiz/meez Lu = *nätšijäiz*; *miä puuttuzin nätšijäizmeheksi* ma sattusin tunnistajaks.

nätšijä/z K-Ahl. (Lu), g. -zee = *nätšijäiz*; Lu *ühs tuli tšüsümää, elä nõiz nätšijäizessi, i tõin tuli tšüsümää, elä nõiz nätšijäizessi* üks tuli paluma: ära hakka tunnistajaks, ja teine tuli paluma: ära hakka tunnistajaks.

nätšijäz/meez Kett. M *nätšijäzmiez* P *nättšiäz-meéz* Li = *nätšijäiz*.

nätšilik/az I, g. -kaa = *nättšiäz*.

nätšiz Kõ, g. -tsii takjanupp головка репейника; *šuppulehhoõ nätsiiv* takjanupud. – Vt. ka *nättšiäz*.

nätšälikko ~ nättšälikko ~ -elikko P, g. *nätšälik/oo: -uo* P = *nättšiäz*.

nätšümä (Lu): *eb õõ kuulumaa, eb õõ nätsü-mää* ei ole kuulda, ei ole näha.

nätšüm/õitõõ Lu -ätü J, g. -õittõmää nähtamatu; märkamatu незримый, невидный; незаметный; Lu *nätšümõitõõ on murhe, suur murhe on milla mure on nähtamatu, suur mure on mul; J kase perenaizõõ tüü on nii nätsümätü tüü: teed, teed väsumässaa, a tüüd eb näü* see perenaizetõõ on nii märkamatu töõ: teed-teed väsimiseni, aga tööd ei ole näha.

nätšüvälle M adv. nähtavale, ilmsiks (становиться явным, очевидным); *mentii mõnt päivää, sis tuli nätšüvälle, etti lahzõll õli ruikko* läks mõni päev (mööda), siis tuli ilmsiks, et lapsel olid rõuged.

nätšüvällää ~ -ä M adv. nähtaval, (on, saab) näha на виду, очевидно, (будет) видно; *need on niku salakubalikod, näväd eväd õõ nätsüvällä, näd'd'ee päällä algav räato* need on nagu salakood (rookimbud katuse servas), nad ei ole nähtaval, nende peal(t) algab (esimene õlgede) rida; *on nätšüvällää tämmää päiväv, etti tälle leep kehno elo* on (ette) näha ta (elu)päevad, et tal tuleb vilets elu; *kui elämmä kazez vuvvõõ, siz leeb nätšüvällää, kui leeb õtssaassaa voosi elettü* kui elame selle aasta, siis saab näha, kuidas saab aasta lõpuni elatud.

nätšü/ä L M S Lu J (Kett. K U P Kõ V Ra) *nätšüä* Lu J-Tsv. (Li) -äg I (vdJl) *näkiä* Lu Ku, pr. *näüv* Kett. K P M Kõ Lu Ra J I Ku, imperf. *nätšü* V Lu J ja näha olla, paista виднеться, быть видимым, показываться, -аться; J *lidn jo alki nätsüä* linn hakkas juba paistma; Lu *tänä on tomakk ilma, mittää eb näü* täna on udune ilm, midagi ei ole näha; M *tarkka näüb i tabuniz* vs. tark paistab (silma) ka hobusekarjas; M *kulta näüb i roojassa* vs. kuld paistab poristki; Lu *sõtaaikõõ tuli ep nätsüüz rihessä, siis piäp tukatõ akkunõõ* (et) sõja ajal tuli ei paistaks toast, siis peab aknad kinni katma; M *kui va päivä tširkasti, nii nõis kõic nätsümizele* nii kui päev koitis, nii hakkas kõik paistma; J *õli nätsümättä* oli nähtamatu; M *mikä leeb on niku päältä nätsüvä, etti pojo tuõb läsimää* midagi on nagu pealt näha, et poiss hakkab haigeks jääma; Kõ *se leeb nätsüväss, kui leeb mill aikaa, vai eb lee* seda saab näha, kas (kuidas) mul aega on või ei ole; J *nii näüb jot tämä on kõüh* paistab nii, et ta on vaene.

nätt vt. *ne*¹.

nätte vt. *näd*.

nättselikko vt. *nätsälikko*.

nättši M Li -ki Lu, g. -šii Li nätske (leiva koh-ta) сырой, недопечённый (о хлебе); Li *nättši leipä, eb õõ üvässi tšühsenü, jäi nätsissi* nätske leib, ei ole hästi küpsenud, jäi nätskeks; Lu *tä-nävä on leiväll sizuz nätki* täna on leival nätske sisu. – Vt. ka *nätkiä*.

nättšiäz M Kõ -jäz M, g. -ää takjas; takjanupp lопух, репейник; головка репейника; M *tar-tub niku nättšiäz* (pealetükkiva inimese kohta õeldakse:) kleepub külge nagu takjas; Kõ *ku miä tulin lõomäss, tunnõn niku pisäp pisäv, õltii nättšiäv* kui ma tulin (heina) niitmast, tunnen, nagu torgib, torgib, olid takja(nupu)d. – Vt. ka *nätsilikaz, nätsiz, nätsälikko*.

nätsälikko vt. *nätsälikko*.

nätsüü vt. *nätsüü*.

nättü K M Lu J-Must. vdjI I Ko, g. -üü: *nättüü* M vdjI I (riide)lapp, kalts, narts тряп(оч)ка, лоскут; I *karuussa päälee paat puhtaa nättüü, päällise nättüü paav lavvad mokomad* (kapsa hapendamisel:) kapsa peale paned puhta lapi, lapi peale paned niisugused lauad; I *puhtaalla nättüllä pühtsizi tšäed* puhta nartsuga pühkisin käed (puhtaks); M *kase vana sõpa piäv vizgata nättüläisee* see vana rõivas tuleb visata kaltsude hulka; ■ Lu *iiree nättü kazvob niittüil i vil'läz* hiirehernes kasvab niitudel ja viljas; Lu *iiree nättül on sininõ kukka; iiree nättüz kazvob iiree erne* hiirehernel on sinine õis; hiireherne(taime) küljes kasvab hiirehernes. – Vt. ka *iiree-*.

nättünikka M, g. -kaa ~ -kkaa M 1. kaltsukaupmees тряпичник; *nättünikat tšäüsvivät tšüliä möö, nättüjä korjattii* kaltsukaupmehed käisid mööda külasid, korjasid kalitse; 2. fig. kaltsupundar, räbalapunt, kaltsakas оборванец, оборвыш; *sõvõnnu niku nättünikka riides* (riietunud) nagu räbalapunt; *kuhõ meile moko-maa nättünikkaa on vajjaa* milleks meile sellist kaltsakat vaja on!

nätü, nätüg vt. *nähä*.

nätäl vt. *nätelä*.

nätäli vt. *näteli*.

nätälittä Lu adv. *nädalate* каупа неделями; *siz möö tšäimmä nätälittä korralla* siis me käisime *nädalate* каупа (mõisas) korral.

nätälpä vt. *nätilpäivä*.

näuk/kaa ~ naukkaa Lu, pr. -av ~ -õb Lu, imperf. -ki Lu = *näukkuu*; *katti näukav* kass näub.

näuk/kia Lu *naukkia* Li, pr. -ib Lu *naukiv* Li, imperf. -ki Lu = *näukkuu*; Li *mitä siä ain nau-kid ühtä päätä* mis sa aina näud ühtesoodu?

näuk/kua Lu *naukkua* J-Tsv., pr. -ub: *naukub*

J, imperf. -ki: *naukki* J *näuguda* мяукать; J *tšen siäll näukup katii viittä kes seal* näub kassi viisi?

nävä, näväd vt. *nämä*.

nää K-Ahl. K-AI. M-Set. Ku = *näd*; K *nää, mitä on tühjää tilaata veelä* (Ahl. 111) näe, kui palju on veel vaba ruumi.

nääp vt. *näd*.

näädälä vt. *naatala*.

nää/lä K M Lu I -I J-Tsv., g. -lää J *nääl* (naisevend) шурин; M *näälä on naizõõ velli* *nääl* on naise vend.

näälämeez M Li = *näälä*; M *naizõõ velli on näälämeez* naisevend on *nääl*; Li *minuu velli tuõb minuu mehelee näälämeez* minu vend on minu mehele *nääl*.

näär/i: *Няпу* Tum., g. -ii harksaba-kull коршун.

näär² Po: *koiraa nääri* odraiva (silmas); koer-nael (furunkul).

näär/lä¹ J-Must. (Kett.), g. -ää odraiva (silma-lau rasunäärme põletik) ячмень (воспаление века). – Vt. ka *koiraa-*.

näärü² M: *nahka näärä* nahkhiir. – Vt. ka *nahka-*.

nääräs/sää ~ näärässää (Kett.), pr. -äv ~ *nääräsäb* Kett., imperf. -si impers. *näljatunnet* tekitada, *näljaseks* teha (букв.: возбуждать, -дить чувство голода).

näärü vt. *nahka-*.

näüte vt. *tuli-*.

näütek/ki Lu, g. -ii Lu pilak, peerujalg светец; *peremeez, äijä vai isä õli tehnu näütekii; rau-tõin, kahsaarõin, kahõõ aaraa vällii pisettii päre* peremees, äi või isa, oli teinud pilaku; (see oli) rauast, kaheharuline, kahe haru vahele pisteti peerg.

näütellä K Li (P) -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen Li J, imperf. -telin Li J frekv. näidata, osutada показывать; указывать; Li *põrsait ep pie kõikkilõõ näütellä* (uskumus:) põrsaid ei tohi igäuhele (kõigile) näidata; J *mitä se levo dääde näütteeb metsä poolõ* miks see Levo-onu näitab metsa poole?; ■ P *tämä on üvä ampai näüt-telijä* ta on hea hambamees. – Vt. ka *näüttää¹, näütäässä*.

näütii vt. *tuli-*.

näütik/ki J-Must., g. -ii = *näütekki*. – Vt. ka *tulõõ-*.

näütte vt. *tuli-*.

näütü vt. *tuli-*.

näütütiissä Lu Li J -iss Lu J -ss Lu (J-Tsv.), pr. -ib Lu Li J -B J, imperf. -izi ~ -iz ~ -z Lu Li J 1. end näidata, nähtavale ilmuda показываться, -аться, являться, явиться; Lu *laiva-domovikka, tämä tšellee eb näütüti koter-mann,* ta ei näita end kellelegi; J *eb näütütiinü lah-zõlõ*

(ema) ei näidanud end lapsel (rinnast võõrutamise ajal); Lu *miä makazin, milla näüttiiz uni ma magasin, ma nägin und; J kui va nemsõd näüttisti okopoiss, nii minu rooti alki paukutõll* kui aga sakslased ilmusid kaevikuist nähtavale, nii minu rood hakkas paugutama; **2.** näida, paista, tunduda казаться, по-; чувствоваться, ощущаться; Lu *naizõl näüttiiz virhissi naisle nais (see) imelikuna; J jõga tüü alku näütib rajkõssi* iga töö algus tundub raske(na); **3.** meeldida нравиться, по-; Li *millõ näüttiiv, on minu meele mukainõ, minu meeltä müütä* mulle meeldib, on minu meele järele, mulle meelt mööda; Lu *meijee poigal näüttiis se tüttö* meie pojale meeldis see tüdruk; Lu *kui näüttiib õlla perenaisõn* kuidas meeldib perenaine (perenaiseks) olla?; Lu *meijee märänü tšeel teissä näüttiiv* meie vilets keel (= vadja keel) meeldib teile.

näüttiä vt. tuli-.

näüttiä: näüttie L, pr. -ib L, imperf. -i L = näüt-tä²; **1.** ko pahaa liep, siz altia näüttiiv kui tuleb (= on tulemas midagi) halba, siis haldjas näitab ennast; *lemmüz näütti nuorõnn mehenn* kratt ilmutas end noore mehena; **2.** näütti näilie tšä-pija iniehmene neile meeldis ilus inimene; *eb näüttinnü üõsiid* ükski ei meeldinud.

näüttiä: K L P M Kõ Po Lu Li Ra J Ku (R-Eur. R-Reg. Ja-Len.) -teä L P -tä J-Tsv. -tääg (I), pr. -än L P M Kõ Lu Li Ra -en Lu J -ää I, imperf. -in Ja Lu Ra J -täzin P **1.** näidata, osutada показывать, -ать, указывать, -ать; L *tahod viel, näütäm mitäiv* (kas) tahad veel, (et) näitan midagi?; Lu *tšell on paha loonto, selle lassa eb näütettü* (uskumus:) kellel on halb iseloom, sellele last ei näidatud; P *tuli sütsüzü, meni mettsävahti näütämää kuss lõikata puit* tuli sügis, läks metsavaht näitama, kust puid raiuda; Kõ *kupo'o-päivä, se näütäv alkaa einää lüvvä* jaanipäev, see näitab, (et tuleb) hakata heina niitma; Lu *oma veri näütäv uni-ja* (uskumus:) oma veri näitab unesid; Lu *miä tälle näütin fit'kaa* ma näitasin talle trääsa; Ra *viratoi poika, näütäv tšeel paha poiss, näitab keelt; I fokusnikka näütäv kõikõllaißsia fokusso* mustkunstnik näitab igasuguseid trikke; Li *graadusnikka pillauzi, eb näütä üvässi kraadiklaas* läks rikki, ei näita hästi; J *pal'l'o ted'd'ee tunnid näütteved* (kui) palju teie kell näitab?; J *näüttekk kammõrii tult* näita ometi sahvrisse tuld; J *ku bõlõ ilmalla izüttä, tšen nõizõb laxsiilõd teetä näütämää, tšen nõizõb õhjoi oikaamaa, tšen nõizõb laxsiil laatimaa* rl. (itkust:) kui pole (enam) ilmas (= elus) isakest, kes hakkab (siis) lastele teed näitama, kes hak-

kab ohje hoidma (sirgeks seadma), kes hakkab lapsi kasvatama (korraldama); **2.** paista (päikese v. kuu kohta); valgustada, valgust näidata светить; освещать, -тить; Lu *nüid näütäv üvvii, on polnõi kuu* nüüd paistab (kuu) hästi, on täiskuu; Lu *suuri lamppi, se näütti õikõ kõvass* suur lamp, see valgustas õige hästi (tugevasti); ■ L *sis ku ümpär kuut on ikoluokka, se näütäv säisie* siis, kui kuu ümber on rõngas, see ennustab torme; J *petosõssi näüttemä* valet tunnistama; M *näütävä sõrmi* nimetissõrm; P *täl silmiiz näütäv, etti siel risid likkuvad* talle viirastub (näib), et seal risted liiguvad; J *miä sillõ näüttem põllüü* ma sulle (alles) näitan, nii et tolmab!

näütälää² (L), pr. -ääv: -eäv L, imperf. -i L **1.** end näidata v. ilmutada показываться, -аться, являться, явиться; *nõita välissä i näütteäv* nõid vahel ka näitab ennast; *mie juttyõn, kui millõ altiaz näütiti* ma räägin, kuidas haldjas end mulle ilmutas; **2.** meeldida нравиться, по-; *kumpa sinuu näütteäv parõp kõikii* kes sulle kõige rohkem (paremini) meeldib?

näütäälssä (Lu) -ssäg (I), pr. -B Lu I, imperf. -zi **1.** end näidata; nähtav olla показываться, -аться; быть на виду; Lu *ku ov vana kuu, siz oomnikoss näütääv* kui on vana kuu, siis on (ta) hommikul nähtav; **2.** meeldida нравиться, по-; I *nii tämmää müü tiid, ziiivattaa piäd, sis tälle näütääv* kui tema (meele) järgi teed, pead loomi, siis talle meeldib; **3.** osutada, näidata указывать, -ать; Lu *kumpasõd strelkka, ühs strelkka onõ vaa, näütääv pohjaasõd ja lounaa* kompassi nõel, üks vaid ongi, näitab põhja ja lõunasse.

näütäälssä P -ssäg I, pr. -B P I, imperf. -zi: -je ~ -je I = näütäütä; **1.** P *lähtie altyõd, nävät tagottavad näütäälssä* lähtealjd, neil on kombeks end näidata; **2.** I *millõd näütääv, što tälle parapiç* mulle näib, et tal (on juba) parem; **3.** I *minuu poigalõd näütääljee* kase tütrikko minu pojale meeldis see tüdruk.

näütääl'tä K P M Kõ Po, pr. -B M, imperf. -zi: -z M Po **1.** end näidata v. ilmutada показываться, -аться, являться, явиться; K *domovikka eb näütäälssä* majahaldjas ei näidanud end; P *dvorovikka näütääv niku katti* majahaldjas ilmutab end kassina; M *soo-emä näütäälz iniehmisen* soohaldjas ilmutas end inimesena; **2.** näida, paista, tunduda казаться, по-; чувствоваться, ощущаться; M *millee näütääv kase iniehmiin* millisena see inimene näib?; M *millõd näütäälz silmiiz* mulle viirastus (näis); **3.** meeldida нравиться, по-; M *tšelleep kui näütääv, nii süvväss* kuidas kellelegi meeldib, nii süüakse; M *vaata izze, kui sillõ parapõssi näütääv* vaata ise, kuidas sulle paremini meeldib.

-nö vt. -no.

nöör/i: nüöri P, g. -ii: nüöri P = nüürü; *tšed-räd, vokilyõ nüörii päalie elä jätä* (kui) ketrad, (siis) ära jäta vokile nööri peale; *vokii nüöri voki nöör.*

nöür/ä [< sm] Lu, g. -ää Lu andlik покорный; *kotovävün piäb õlla kõvassi nõürä koduväi(na) peab olema väga andlik.*

nüd ~ nüd ~ nüt Kett. K R-Reg. U L P M Kõ V Po Lu Li Ra J I Ku *nüde* K-Ahl. *nüt/e* Lu -t K R Lu Li J Ku -te Lu Li J -tä Lu Li J -tä Ku *nüüd* K Lu I *Нюдэ* Pal.₂ K-reg.₂ *Нуть* Pal.₂ *Нють* Ii-reg.₁ nüüd; nüüdsel ajal теперь; в нынешнее время, в наше время; Kõ *mitä nüt tehä* mida nüüd teha?; J *nütt on viimin õits näppiz* nüüd on lõpp (viimane ots) käes; Lu *eestää õli rikaz i uhkaa, a nüd on pää maaz* enne oli rikas ja uhke, aga nüüd on pea norus; Ra *no nüd on kumma, noor tüttõ ja nõisi pääat vaivattamaa* no nüüd on (küll) ime: noor tüdruk, ja pea hakkas valutama; Lu *nütte sitä enäpi eb õd* nüüd seda (= lehmade päevast puhkepaika karjamaal) enam ei ole; Lu *jaani-ohogonn poigat tetševät pillaa i nütši* jaaniõhtul teevad poisid nüüdki tempe. – Vt. ka *nüttenää*.

nügätä (Kett. K-Ahl.), pr. *nük/än* Kett. K, imperf. -zin 1. K-Ahl. toetada; toetuda поддерживать, -ать; опираться, опереться; 2. Kett. tirida, sikutada тянуть, по-, дёргать, по-, тормозить, по-.

nühnä/tä (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *nühnää-* J-Must. kohmitseda, kohmerdada копать, копошиться (над чем-нибудь).

nüh/tiä J-Tsv., pr. -in J, imperf. -tizin J 1. nühkida; kaarida тереть; скоблить, соскабливать, соскоблить; *nühi roojõ maass loovvaa tñgell* nühi pori luuakontsuga põrandalt ära; 2. (välja) rebida v. kiskuda тащить, вы-; сдирать, содрать; выдирать, выдрать; *ivusõd nühim pääss* juuksed rebin peast.

nüh/tää: -tääg I, pr. -än: *nühhää* I, imperf. -in rebida, kiskuda драть (лыку), дёргать, рвать; *pajjjoa piäb nühääg* paju(koort) tuleb rebida; *parkkia nühetti, kuivatattii* pajukoort kisti, kuivatati.

nüh/ätä: -ät J-Tsv., pr. -tään J, imperf. -täzin: -tezin J = nühtää.

nült/iä Kett. K-Ahl. M J -ie P -eä M-Set., pr. *nüllen* K P *nüllin* M *nüll'in* ~ *nüll'in* J, imperf. *nüllin:* *nültizin* P M J nülgida сдирать, содрать; M *sis piäb üheltä võttaa nahka, sellässä nültšiä nahka* siis tuleb ühelt nahk (maha) võtta, seljast nahk nülgida; J *angõrialt nüll'itü nahkaa päält* angerjalalt nülitakse nahk pealt (ära).

nültšü K-Ahl., g. -lüü nülgimine сдирание или снятие кожи (с убитого животного).

nür/i¹ Kett. J-Must. J-Tsv., g. -ii nüri тупой; J *nüri tširvez* (Tsv.) nüri kirves.

nür/i² K, g. -ii = nüri; *kui nüri õli, ämmäd meniväd nurkkaa, rattii nurkkaa nõssivad* kui oli nari, (siis) vanaeided läksid tõstsid nurka, aida nurka (= rahvameditsiiniline menetlus).

nürit/tää: -tä J-Tsv., pr. -än, imperf. -in = nüriä; *nüritettü tširves hitolõ-tši p kõlpa* nüri(tud) kirves ei kõlba kuradilegi.

nürittännü M: *nürittännü parta nüri* (= kahevõi kolmeräevane) habe двух-, трёхдневная борода.

nüril/ä (J) *nürriä* M, pr. -n M, imperf. -zin nürida, nüriks teha гупить, за-, ис-, притуплять, -ить; J *ihottu kuraz lõikkap parõp nürit-tiä* ihutud nuga lõikab nüri(tu)st paremini; J *nürittü tširvez* nüri(tud) kirves; ■ M *nürip partaa* ajab habet. – Vt. ka *nürittää*.

nüriü/ssä: -ss J-Tsv., pr. -v J, imperf. -zi: -z J nürineda, nüriks sõrgatsil) мокрец (конская болезнь); *pehmiä tširves tšiiire nüriüv* pehme kirves läheb ruttu nüriks.

nürkkü Li, g. -üü = nürkkü.

nürkkulaz: -õz Li, g. -kaa mürgine ядовитый.

nüzv/ä Kett. M, g. -ää 1. Kett. pahk, mügar (puul) кап, наплыв (на дереве); 2. prei (naha-rõletik hobuse sõrgatsil) мокрец (конская болезнь); 3. (kää)kõnt кукля; M *õli jäätüttännü nõlõpat tšäed, nüd vaa jäätii kane nüzväd* (joobnu) oli külmetanud mõlemad käed (ära), nüüd jäid vaid need kõndid. – Vt. ka *tšäsi-*.

nüt, nüte vt. nüd.

nütsüü/n Kõ J-Tsv., g. -zee J = nütsün; J *nütsüüss aika vanat kuile evät taho vassaa võtta* nüüdisaega ei taha vanad (inimesed) millegipärast tunnistada (vastu võtta).

nütsüü/n Lu Li (Kett. K J) -ne Ja-Len., g. -zee Lu J nüüdne, nüüdisaegne нынешний; Li *od'ela, migäka kattõõssa, se on nütsün va, a enne kuotti koton d'eruga* tekk, millega end kaetakse, see on aga nüüdne (ese), aga enne kooti kodus kaltsuvaip; Ja *nütsüine noorizo evät tää mitää entiziä* (Len. 255) nüüdne noorsugu ei tea midagi endistest (asjadest); J *nütsüzell aikaa* ~ Lu *nütsüzell aikoil* nüüdsel ajal; J *nütsüziill päiviill* meie päevil, nüüdsel ajal.

nütt, nütte, nüttä, nüttä vt. nüd.

nüttenää Ra = nüd; *nusia miä en õd nüttenää nahnüv* hunte ma pole nüüd (enam) näinud.

nüüd vt. nüd.

nüür/lü Li, g. -üü (voki)nöõg шнур(ок прялки); *vokkiz õllaa nüürüv* vokit on nöõrid. – Vt. ka *nööri, šnööri, šnüürü*¹.

O

o vt. *oo*.

o- vt. ka *ho-*.

obahka Len. K L P M Kõ S -*χka* P -*kka* Lu J -*kk* Ra J-Tsv., g. -*hkaa* M -*kaa* J **1.** (kasvav v. värsk) seen гриб; M *täm sei aima obahkaa, aimoo obahkoo, ep tahtomu omenaakaa* ta sõi paljaid seeni, ei tahtnud kartuli(te)ga (süüa); J *kase obakk om maottunnu* see seen on ussitannud; M *va ku nüv avvov, taitaa tsülväv obahkoo* vaat kuidas nüüd (ilm) hautab, vist kasvatab (külwab) seeni; J *sõrajašk on üvä obakk* pilvik on hea seen; Ra *kanto obakk, sitä obakkaa evät süü, se on karkaa* kannuseen, seda seent ei sööda, see on kibe; J *tšärpeizee obakk ol lusti, muut ebõõ üvä* kärbseseen on ilus, ainult (et) ei ole hea; M *obahkoi soussoita tehäss* tehakse seenesouste; J *sakka vihm, obakk vihm* tihe (udu)vihm, seenevihm; **2.** puravik(uline); tati- kas боровик; моховик; M *siined õllaz mokomav, näiltä ku lõikkaat kannaa vällä, siis tuõp piimä. a tõizõd on obahkad* riisikad on niisugused, (et) kui neilt lõikad varre ära, siis tuleb piima; aga teised (seened) on puravikud; M *valkõad obahkad, borovikav* kivipuravikud, puravikud; M *kaunis pää obahka* punapuravik; M *nõmmi obahkad* sametpuravikud [?]; M *mätäjalka persee alla isup. Obahka* (Set. 18) mõist. istub, mädajalg perse all? – Tati- kas; M *tämä meni konnaa obahkaa alaa* (Set. 4) (muinasjutust:) ta läks tatika alla; **3.** J-Tsv. kuuse- riisikas [?] рыжик [?]; **4.** päkk, murd. seen, kühm (hobuse kabjal) коленный гриб, нарост (на копыте лошади); P *grebat kasvavat kab- jaa pääle vai obahka kasvav* päkad kasvavad (hobusel) kabja peale või o. kasvab. – Vt. ka

aapa-, kahtši-, nõmmi-, pagan-, rüüz-, sini-, sitt-, tammi-.

obahkaa L M Kõ -*kkaa* J-Tsv. adv. seenele, seeni korjama по грибы (наречие в форме илл-а от *obahka*); L *staruχa meni obahkaa* vanaeit läks seenele; J *kõrt tulid obakkaa, siis katso maha, obakõit puiz evät kazvo* (kui) kord tulid seenele, siis vaata maha, seeded puude otsas (puudes) ei kasva; J *menin obakkaa, de õhsüzin tšastõzikkoz* läksin seenele ja eksisin tihnikus (ära). – Vt. ka *obahkaasõõ*.

obahkaaika M seeneaeg грибное время, гри- бная пора; *nüüd on paraz obahkaaika* nüüd on parim (paras) seeneaeg.

obahkaasõõ: *obahkaasyõ* P *obakkasõ* J-Tsv. adv. = *obahka*; *meni tämä suvõll obahkaasyõ dai õχsü* ta läks suvel seenele ja eksis (metsas ära).

obahka-naizikko P seeneline, seenenaine грибница-баба.

obahkaza P *obahgaza* L adv. seenel (наречие в форме ин-а от *obahka*); P *lahzõd õlivad obah- kaza* lapsed olid seenel; L *õlimma mettsäzä obahgaza* olime metsas seenel.

obakk, obakka vt. *obahka*.

obakka- vt. ka *obahka-*.

obakkavakka J seenekorv корзина для гри- бов.

obakk-piir/ga: -*g* J-Tsv. seenepirukas пирог с грибами.

obakk-vih/ma: -*m* J-Tsv. uduvihm, seenevihm мелкий дождь, изморось.

obben vt. *opõnõ*.

obed'na Kõ I -*n* J-Tsv., g. -*naa* J I päevane jumalateenistus обедня; J *jok obed'õdõ tšelloa*

lüüti kas päevasele jumalateenistusele löödi kella?

obed/noi Lu *-noi* (Kõ) *-noi* I, g. *-noi* Lu *-nõi* I = *obedña*; Lu *naizõt tullaa obedñoilt* naised tulevad päevaselt jumalateenistuselt.

obiv, obida vt. *abida*.

obišikk vt. *objošikka*.

obižoitaa K L P M Kõ Lu (J) *-ttaag* I, pr. *-tan* M Kõ, imperf. *-tin*: *-titi* I solvata; ülekohut teha *оби/жать, -деть, быть несправедливым*; Kõ *täm obižoitab eimää, ep kõlpaiss obižoitaa* ta solvab (oma) ema, ei tohiks solvata; P *bõlõ üvä, kõikii minua obižoitaaassa* (elu) pole hea, kõik teevad mulle ülekohut.

objavleñña: *-ñ* J-Tsv., g. *-ña* J teadaanne, kuulutus *объявление*; *vai ed lukõnnu kontturii seinell objavleñña, jot toort [sic!] vett ep saa juuvvõ* kas (sa) ei lugenud kontori seinal(t) teadaannet, et keetmata (toorest) vett ei tohi juua?

objošik/ka M-Set. *opišikka* (J) *obišikk* J-Tsv., g. *-aa*: *obišikaa* J 1. (ratsa)ranna- v. piirivalvur (береговой) объездчик или пограничник; J *opišikat tulivad appii* piirivalvurid tulid appi; 2. (ratsa)teerõövel (конный) разбойник с большой дороги; M *tultii objošikad veetii tämää nain, i vargasattii meernikka viinaa* (Set. 19) tulid teerõövliid, viisid (kaasa) tema naise ja varastasid mõõdu viina.

oblezjana, obližjana vt. *abizjana*.

oblõt/ka: *-k* J-Tsv., g. *-kaa* J kapsel, oblaat oblatka; *kane oblõtõt ferššõli anti vatsass* neid kapsleid andis velsker kõhuvalu vastu.

obmot/ka: *-k* J-Tsv., g. *-kaa* J sääremähis (солдатская) обмотка; *sõja [= sõaa] aikõnn ebolltu saappõgoit, siis sõtamehet pietti obmotkoi* sõja ajal ei olnud saapaid, siis kandsid sõdurid sääremähiseid.

obod/a ~ oobod Lu, g. *-aa* (ratta)põid обод (колеса); *veeroo oobod* ratta põid.

obork/ka Kõ, g. *-aa* volang, rüüš, kroogitud ääris volan, оборка.

oborolña K Pi *-tña* Pi, g. *-dña* pirukas пирог.

oborvant/ta: *-ts* J-Tsv., g. *-saa* J kaltsakas, pätt оборванец; *häälüütti räapeliiz niku oborvant-sõv* (nad) käisid räbalais nagu kaltsakad.

oboz/a M (Kõ), g. *-aa* voor обоз; M *näitä meni pal'lo, koko suur oboza* neid läks palju, kogu suur voor; Kõ *kaporjoz mõõ tapazimma kõikõ fronta oboza tšiin* (Len. 213) Kaporjes jõudsi me me kogu rindevoorile järele.

oboz/i ~ -z J-Tsv., g. *-zii* J = *oboz*.

obraaskolo Kõ *obrazkolo* Set. *obraskolo* J ikoonikapp, -riiul киот, божница.

obr/aaza K L P M Po I *-aza* M Kõ S Lu Li (U P J I) *-õza ~ -õzõ* J, g. *-aazaa* L P *-azaa* Lu I *-õzaa* J ikoon, pühakuju, pühapilt, murd. pühane икона, образ; Lu *jumalkolkkaz õllaa obrazav* ikooninurgas on pühakujud; L *lampadgat sütettii obraazaa etie* õlilambikesed süüdati pühapildi ette; M *obraazalõõ suuta antaaz* pühapilti suudeldakse; I *obrazaa päälee pani palat'entsav* ikooni peale pani ikoonirätid; M *tällee tsäzzettii miikkulaa obraazallõõ risitä* teda kästi Nikolaus Imetegija pühakuju ees palvetada (risti ette lüüa); I *jürjii obraaza ~ Lu jürjee obraza* püha Jüri ikoon; ■ (postpositsiooniga liitunud в составе композиты:) I *vätsi obraazanalõõtsõõ ain meni* rahvas käis alati pühapildi alt läbi; Po *pää õli obraazoinall* pea oli (magades) ikooninurga pool (pühapiltide all). – Vt. ka *jürtšü-, ventsa-*.

obraazlauta L M pühase-, ikooniriiul божница.

obraazlautoo Al. M (L) *obraazlautoo* M-Set. = *obraazlauta*; L *svätõi vettä pantii obraazlautõilõõ* pühitsetud vett pandi ikooniriiulitele.

obralaznikka (Al.) *-znikka* M Kõ, g. *-aznikaa* Al. *-znikaa* M 1. ikoonimaalija; ikoonikaupmees иконописец; иконщик; M *eestee tsäütii obraznikat tsüllii* mõõ vanasti käisid ikoonikaupmehed mõõda külasid; 2. Kõ ikoonikapp, -riiul киот, божница; 3. Al. ikoonirätt иконный плат; *obraaznikka varnikkõdõta ahtaapi on* (Al. 25) ikoonirätt on (tavalisest) käterätist kitsam.

obraaznurkka M *obraznurkka* M Kõ ikooninurk образной, святой (красный) угол; M *võõras pantii issumaa obraznurkkaa* võõras pandi istuma ikooninurka.

obrakka vt. *obrokka*.

obraš/tšikka ~ -šikka M, g. *-tšikaa* M muster, kiri рисунок, узор.

obr/okka P M *-akka* J, g. *-okaa* M obrok, kruntrent (teatav maamaks) оброк; P *tšülä staarosta tulõv nätilpään, uomniiz, kopitti dengoi obrokkaa; obrokka maassa mahzõttii, kui pal'lo sill õli maata, ühs võro vai puol võroa vai kaks võroa* külavanem tuli (tuleb) pühapäeval, hommikul, kogus raha obrokiks; obrokite maksti maa eest, kui palju sul oli maad, üks hingemaa või pool hingemaad või kaks hingemaad; M *rendimehed, nävät pītääs herraa maata rendillä; senessä maassa mahzõttii suurõd obrokad* rentnikud, nemand pidasid (peavad) mõisniku maad rendil; selle maa eest maksti suurt obrokite; M *itšäpäivää mõizaa piti tsävvä obrokkaa päivää tetšemää* Itšäpäivä mõisa(s) tuli käia teopäevi (obrokpäevi) tegemas.

obrõza, obrõzõ vt. *obraaza*.

obža M-Set., hrl. pl. -at M-Set. *obšat* J-Must. *obsad* ~ *obzad* Ränk (adra, saha) ais obža; M *adraa obžat* (Set. 74) adra aisad. – Vt. ka *adra*.

obu vt. *opo*.

obõnõ vt. *opõnõ*.

od'dõlla: -l J-Tsv., pr. *oitõ/lõn:* -õn J, imperf. -lin J frekv. hoida, kaitsta беречь, защищать, хранить; *jumal od'dõlko ja varjõlko* jumal hoidku ja kaitsku (sind). – Vt. ka *oिता*.

od'ejala vt. *ad'ejala*.

od'ekolooni: -n J-Tsv., g. -nii J odekolonn, Kõlni vesi odekolon; *od'ekoloonii haisu* odekoloni lõhn.

od'elna, od'ijala, od'jala, od'jela vt. *ad'ejala*.

od'jello I, g. -oo = *ad'ejala*; *od'jello nüt tehäss mašinalla* tekk õmmeldakse (tehakse) nüüd masinaga.

odn/ako K-Ahl. -a-ako J-Tsv. siiski, ikka однако; ну и ну; J *kuini süánteli med'd'ee pääle, odna-ako, tuli tsäümä* kuidas ka vihastas meie peale, ikka tuli (meile) külla.

odra vt. *õzra*.

oeiumi Kr ujumine плавание.

oelgad vt. *õltši*.

oeupi vt. *õpõa*.

offotta vt. *ohvotta*.

offvotnikka, offõtnikka vt. *ohvotnikka*.

ofits/ra Ra J-Tsv. -r J-Tsv., g. -raa J ohvitser офицер; J *kase ofitsera on leit'enantii tsinaz* see ohvitser on leitnandi auastmes. – Vt. ka *unt'er-*.

ofitseri M, g. -ii = *ofitsera*.

ogru-päivä Lu agrafenapäev (23. VI) день Аграфены-купальницы; *tänävä ontši ogru-päivä* täna ongi agrafenapäev.

ogruttsa, ogurittsa, ogurttsa vt. *ugurittsa*.

oh Kett. M Po Lu *ohh Lu oχ* J interj. oh, oi oi; M *oh, miltin ahnasperze, et tämmää tsäessä võta mitäiv* oi milline ahnepäits, tema käest ei saa (ei võta sa) midagi! – Vt. ka *oh-oh, oh-ohoo, oi, oipa, oo*.

ohxotta vt. *ohvotta*.

ohg/ata: -õt J-Tsv., pr. *ohk/aan* J, imperf. -azin: -õzin J ohata; ohkida вздыхать, вздохнуть; охатъ, охнуть; J *vai on ranjk, ku nii ohkõzid* kas on raske, et nii ohkasid? – Vt. ka *ohkaa, ohkia, ookua*.

ohgiskõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. oiata, ägada стонать; *täsiõ ohgiskõõv* haige oigab. – Vt. ka *ohkaa, ohkia, oigata, oikkia*.

ohja vt. *õhja*.

ohju/z (K-Al.), hrl. pl. -hsõD ohi, ohjad вожжа, вожжи; *elkaa tüõ, suku, magatkaa, enne elteed*

ookaalõgaa. õigõttagaa ohjuzia [= *ohjuhsia*], *vahvissagaa vall'uzia* [= *vall'uhsia*] (Al. 49) rl. (kui peigmees hakkab minema pruuti võtma, siis lauldakse:) ärge te, (meie) sugu, magage, ema hellad, puhake! Kohendage ohje, tugevdage valjaid!

ohjõz vt. *õhjõz*.

ohk/aa M Kõ J, pr. *ohgan* M Kõ J, imperf. *ohgin:* -azin M 1. ohata вздыхать, вздохнуть; J *elä tuskaa tullõz, siz ed ohgõ õllõz* rl. ära tusatse tülles, siis (sa) ei ohka olles; 2. oiata, ägada, soiguda стонать; J *inemiss ku kõvassi vaivat-taav, siz ohgav* kui inimesel on suur valu, siis (ta) oigab; Kõ *läsivä alkõ ohkaa* haige hakkas oigama. – Vt. ka *ohgata, ohgiskõlla, ohkia, oigata, oikkia, ookua*.

ohki/a J-Tsv., pr. *ohgin* J, imperf. -zin J 1. ohkida вздыхать, охатъ; *hülkä, ved em vöi enäp kuunõll sinu ohkimisiit* jäta järele, ma (ju) ei vöi enam kuulata su ohkimisi; 2. oiata, ägada, soiguda стонать, охатъ; *ohgib läzüss* oigab haiguse pärast; *vaile tuli lässüü, ku nii nõisi ohkimaa* jäi vist haigeks, et hakkas nii ägama. – Vt. ka *ohkaa*.

ohku J-Tsv., g. *ohgiu* J ohe вздох.

ohla K-Ahl., g. -aa kalts, narts, räbal тряпка, лоскут.

ohlat/taa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова.) *ohlatta-* J-Must. räbaldunud olla, narmendada изорваться, обтрепаться.

oh-oh Lu interj. oh-oh, oi-oi ой-ой, ох; *oh-oh, ku on gromkoi ääni* oi-oi, küll on kõva hää! – Vt. ka *oi-ai*.

oh-ohoo Lu interj. ohoh, ohhoo oro; *oh-ohoo, ku lenti maallõ ohhoo*, kuidas (alles) lendas (= kukkus) maha!

oholi/n Kõ Lu -in J-Tsv., g. -zõõ Lu -izõõ J avar, lahe; mahukas, suur просторный, обширный, вместительный; Lu *sõpa on õmmõltu oholin* on õmmeldud avar rõivas; J *kase on õikõ oholiin ruumi* see on õige avar trümm (laevaruum); Kõ *miä annan sillõ oholizõpaa lännikoo* ma annan sulle suurema (mahukama) länniku.

ohossi Kett. Kõ küllalt довольно (много), достаточно; Kõ *tänävoon õli ohossi marjoi ja õunõi* tänävu oli küllaldaselt marju ja õunu; Kett. *seimmä ohossi* sõime kõhu täis. – Vt. ka *oho*.

ohotnikk, ohotnikka, ohotnikkõ vt. *ohvotnikka*.

ohot/ta': -t J-Tsv., g. -aa himu, tahtmine, lust охота, желание; *ohott on sill maukutõll kattia* on sul (ka) tahtmist kassi kräunutada!

ohotta² vt. *ohvotta*.

ohot/taa Li (M-Set.), pr. -av M Li, imperf. -ti ohutada, tasa hirnatada тихо ржать (о лоша-

ди); *opõn ohotab* (Set. 74) hobune ohotab; ■ Li *taivaa voho ohotab* taevasikk mökitab.

ohsa vt. *õhsa*.

ohtag- vt. ka *õhtag-*.

ohtain Li, g. *-zõõ* = *ohtajain*; *ohtain roho* ohakas.

ohtajain L J *-nõ* J, g. *-zõõ* J ohakas; piimohakas бодяк, чертополох; осот; J *ohtajain, se on ni pisselikko* ohakas, see on nii torkiv. – Vt. ka *ohtain, ohtiaain*.

ohiti (M): *ohitia tšihutattii piimääkaa o-t* keedeti piimaga.

ohitiain Ra *ohitjain* J, g. *-zõõ* = *ohtajain*; J *pisselikko ohtijain* torkiv ohakas; Ra *ohitain roho kazvop seinää äärez* ohakas kasvab seinä ääres.

ohito K R-Eur. R-Lön. L P M Kõ S Lu Li J *ohto* P *ohit* L P J küllalt доволно, достачно; M *lavvall kõikkõa õli ohto* laual oli kõike küllalt; J *ohit on verte sõsarõz, oht on punaa põzgõz* rl. küllalt on verd sõsaras, küllalt on puna põses; J *ohito magat, nõiska tüüle* küllalt magamisest, hakake (tõuske) tööle!; S *mill poold'uužina ohto* mulle on poolest tosinast küllalt; K *ohito leev* kas on küllalt?; P *lieb ohto* (on) küllalt; J *ohito, em või kannõtta sinu kall'umisiit* küllalt (= aitab)! Ma ei või su karjumist (enam) kannatada; J *õsatt ko veel maat. – ohto, meill on niitši küllält* kas ostate veel maad? – Aitab, meil on niigi küllalt. – Vt. ka *ohossi*.

ohtog- vt. ka *õhtog-*.

ohтогоitta/ssa Li, pr. *-n*, imperf. *-zin* õhtustada, õhtust süüa ужинать, по-; *ohтогоittaassaa* süüakse õhtust. – Vt. ka *ohтогоittaassa, ohtõгоittaassa, õhtagoittaa, õhtогоittaa¹, õhtугоittaa¹*.

ohtogolounav Li õhtuode (heinaajal) полдник (во время сенокоса); *suuruz, murtšina, lounav, ohtogolounav, ohtogoinõ* (heinaeegsed sõõgikorrad on:) (varane) hommikueine, hommikusõök, lõunasõök, õhtuode, õhtusõök.

ohtogolounatta/ssa Li, pr. *-n*, imperf. *-zin* õhtuodet võtta полдничать, по-; *ohtogolounattaassaa* võetakse õhtuodet.

ohtogonalla ~ *-l* Ra vastu õhtut, õhtu eel под вечер.

ohtogonnalla J = *ohtogonalla*.

ohtogopäivä Ra pealeõuna, õhtupoolik послеобеденное время, вечернее время. – Vt. ka *ohõgo-pooli*.

ohtokpoolla J pealeõunal, õhtupoolikul послеобедна, под вечер.

ohtug- vt. ka *õhtug-*.

ohтогоitta/ssa Lu, pr. *-n* Lu, imperf. *-zin* Lu = *ohтогоittaassa*.

ohtugo-lauta Lu õhtusõök ужин.

ohõg- vt. ka *õhtõg-*.

ohõgoitt/laassa: *-ass* J-Tsv., pr. *-aan* J, imperf. *-aazin*: *-õzin* J = *ohõgoittaassa*.

ohõgo-pooli J-Tsv. = *ohõgopäivä*; *ohõgo-pooli päivä* (päeva) õhtupoolik.

ohõgo-valkõa: *ohõgo-valka* J-Tsv. eha вечерняя заря.

ohvatta vt. *ohvotta*.

ohvotnikka P *ohvotnikka* ~ *-õtnikka* (P) *ohvõtnikk* J-Tsv. *ohotnik/ka* ~ *-kõ* Lu *-k* J-Tsv., g. *ohvotnikaa*: *-õtnikaa* J *ohotnikaa* Lu J 1. jahimees, kütt охотник; Lu *ohotnikal on nältškepki* jahimehel on näljakepp (= jahipüss); P *tšülmäd ohvotnikav* kehvad jahimehed; 2. fig. (millegi kirglik v. innukas) harrastaja охотник (до чего-либо), любитель; J *ohvõtnikk karttia pelama* kirglik kaardimängija; J *ohvõtnikk tanttsima* innukas tantsija.

ohvot/ta (K P Ra) *ohvotta* L *ohvotta* (P) *ohvõtta* (K) *ohvatta* (K Ku) *ohotta* Lu, g. *-aa*: *ohotaa* Lu jaht (küttimine) охота; K *tuli ühs noor kuni-kaz ohvotalõ õmii jiegariikaa* tuli üks noor kuningas jahile oma jäägritega; L *õlõn koiraakaa ohvotalõ tšäünnü* olen koeraga jahil käinud.

ohvõtnikk vt. *ohvotnikka*.

ohvõtta vt. *ohvotta*.

ohõrti vt. *uhõrti*.

oi K R-Eur. R-Reg. P M Lu J *ooi* K M interj. oi, oh oi, ox, ax; R *oi emüd lunasa minua* (Reg. 18) rl. oi, emake, lunasta mind (välja)!; Lu *oi ko on tihtä pal'lo* oi, kui palju on sääskil!; Lu *oi kui kaukaa [= kaugaa] makazin* (Must. 146) oi kui kaua (ma) magasin!; J *oi ku vass tširov* oi kuidas alles kirub. – Vt. ka *oh, oipa, oo*.

oi-ai L interj. oi-oi (imestust väljendav hüüatus) ой-ой, ого (междометие, выражающее удивление). – Vt. ka *oh-oh, oh-ohoo*.

oigata¹ (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *oikaa*- J-Must. oiata; kurta стонать; сетовать, по-. – Vt. ka *oikkia*.

oigata² (J), pr. *oik/aan*, imperf. *-azin*: *-õzin* sirgeks seada v. kohendada выпрямлять, -ить; *ku bõlõ ilmalla izüttä, tšen nõizõb lahsiilõõ teetä näütämää, tšen nõizõb õhjoi oikaamaa* rl. (itkust:) kui pole ilmas (= elus enam) isakest, kes hakkab (siis) lastele teed näitama, kes hakkab ohje hoidma (sirgeks seadma)?

oih P *oihh* I interj. oeh (väsimust väljendav hüüatus) ох, ух (междометие, выражающее усталость).

oija vt. *õja*.

oik- vt. ka *õik-*.

oikkia J-Tsv., pr. *-in* J, imperf. *-kizin* J oiata стонать; *ku boozuz raanita sõtameess, tämä*

algõb oikkia kui lahingus haavatakse sõdurit (sõjameest), (siis) ta hakkab oigama. – Vt. ka *ohgiskõlla, ohkaa, ohkia, oigata*¹.

oiku vt. aika.

oipa R-Reg. interj. = oi; *oipa elli eläjäni, oipa kallis kaasojani* (Reg. 26) rl. oh, mu hell inime- ne, oh, mu kallis kaasake.

oirahitiaa Lu, pr. -aan, imperf. -iin vankuda, kõikuda шататься.

oit/aa Kett. K P M Kõ Po Lu Li Ra J (Tum.) -a Lu J -aag I õitaa K-Ahl. K-AI. *hoita/a* Lu J -ag I, pr. *od'd'an* K P M J -õn J *od'jan* Kett. K J *od'an* K-Ahl. *oij/an* Lu -õn Li Ra *oij/an* Lu Li Ra -jan Li -jõn ~ -õn Lu, imperf. *od'd'in* J *oijin* Li *oijjin* Lu *oitazin* M Lu Li Ra J *hod'd'ii* I 1. hoida, kaitsta; варьжата беречь, хранить, защи- щать, -тить; скры/вать, -ть; Lu *izze entä ku oijõd, siz i jumal oijõv* vs. kui ise ennast hoiad, siis hoiab (sind) ka jumal; Ra *se oijav sitä niku omaa silmää* see hoiab seda nagu oma silmate- ra (silma); J *noorutta pitäiv oitaa* noorust tuleks hoida; J *oitõga õma tervüss* hoidke oma tervist; K *siz juttõõb lindlõõ: od'ja siä meitä* (muinas- jutust:) siis ütleb (ahetud) linadele: varjake teie (varja sina) meid; 2. hoida, armastada, hellitada беречь, любить, баловать; P *äd'ia nõõp sinua oitamaa* äi hakkab sind hoidma (= hellitama); M *tämä od'd'ab žiivattaa* tema armastab loo- mi; I *inemissä hot' kui siütäg üvvi, hot' kui hod'd'ac, tämä ainõ vaatab mettsää ku susi* vs. inimest kui hästi ka ei sööda, kuidas ka ei hoi- a, tema vaatab aina metsa poole (metsa) nagu hunt; M *meillä juõllaz: oitaaz, oitaaz, a kahta tämässä ep tuõ* meil õeldakse: (last) hellita- takse, hellitatakse, aga kaht temast ei tule; 3. (karja) hoida, (loomi) karjatada; hoida, valva- ta стеречь (стадо), пасти; нянчить, пригля- дывать, -еть, охран/ять, -ить; Li *miä tänävä oijõn karjaa, õõn karjaa oitõja* ma hoian täna karja, olen karjane; M *karjußi lehmiä oiti* kar- jane karjatas lehma; J *ep pannu lassa katsomaa, žullukkõissa hoitamaa* rl. ei pannud last vaata- ma, rumalakest hoidma; M *od'd'ap tulla* valvab tuld; J *lähetti starikk oitõmaa nissua vanõpaa poigaa* (muinasjutust:) saatis taat vanema poja nisu valvama; J *sadovnika tütär od'd'õp tara* aedniku tütar valvab aeda; M *õlin petterizä lahzõõ oitaja* olin Peterburis lapsehoidja; J *koo oitõjõ* koduhoidja; 4. hoida, pidada; säilitada, (alles) hoida держать; хранить, сохр/ан/ять, -ить; K *ku nõõvat siütämä, äd'd'ä nii od'd'aptši õmaaz luzikkaata, pihozä piäv* (Al. 20) kui hak- kavad söõma, (siis) äi nii hoiabki oma lusikat, hoiab peos; J *od'd'õ rahat pihoz, elä ävit* hoi- raha(d) peos, ära kaota!; Li *näväd oitavav lav-*

vaä servii nad hoiavad lauda serviti; Lu *rannas kuza oijõtaa elävää kallaa kutsutaa satka* (alt lahtisi kaste) ranna(vee)s, kus hoitakse elus- kala, kutsutakse sumbad; J *od'd'õttii od'd'õttii kotonnõ, piäv veeje maha* pidasid, pidasid (surnut) kodus, (nüüd) tuleb maha matta; Ra *miä oijõn õmii sõpoi kirstuz* ma hoian oma rõi- vaid kirstus; M *omenat pannas kooppaasõõ, nii oitaaz meill omenoita* kartulid pannakse koopasse, nii hoitakse meil kartuleid; J *od'd'õp škatulkõz vana raha* hoiab laekas vana raha; Po *naizõd ain od'd'õttii ventsasõvav* naised hoidsid alati laulatusrõivaid alles; Ra *elä oija tüütä oomõnõssi, a oija pala leipää* vs. ära hoi- a homseks tööd, vaid hoiat tükk leiba; 5. (kokku) hoida, säästa беречь, сбере/гать, -ечь, соб/и- рать, -рать; M *od'd'an musassi päivässi* hoian musta(de)ks päeva(de)ks; M *täm tunnõb oitaa rahhoo, tämmää tsäessä turhaa koppeekka eb üppää* tema oskab raha hoida, tema käest asjata (ükski) kopikas ei kuku; Li *miä oijjan sõppaa i tsentsää* ma hoian rõivaid ja jala- nõusid; J *elkaa oitagaa üvüttä* rl. ärge hoidke varandust; J *od'd'õttõf vara* kokkuhoitud vara; Kett. *oitaja inehmiin* (kokku)hoidlik inimene; 6. J-Tsv. hoiatada, manitseda предостере/гать, -чь, увещевать; ■ J *od'jab tõisõ poolõ ja piäv alvass tõissa* (Must. 156) hoiab teise (= ühe) poole ja peab teist halvaks; J *ühtee oitõma* ühte hoidma. – Vt. ka *od'd'õlla*.

oiti/issa Lu -ss J-Tsv., pr. -in Lu J, imperf. -izin Lu -zin J refl. end hoida, hoiduda, ettevaatlik olla беречься, остере/гаться, -чься; Lu *tšül- mässä piäv oitiissa* külma eest tuleb hoiduda; J *oiti, puu lanõkõp pääle* hoi end, puu kukub peale!; Lu *mee, vaan oiti* mine, kuid ole ette- vaatlik!; J *oitiiska alt* hoidke alt!

oitula M Kõ Lu (Ja-Len. Ra) *õitua* (Lu-Len.), pr. *od'd'uv* Kõ Ra *oijjuv* Lu, imperf. -zi: -z Lu 1. hoitul olla храниться; Ja *latti päällä oituvav einät žiivottaa varte* (Len. 249) laudil hoitakse heinu (on hoitul heinad) loomade jaoks; Lu *koi javvoo panna, kuza oijjuuv lõjka sõpa* nafta- liini (koipullbrit) pannakse (sinna), kus hoitakse villaseid rõivaid; 2. säilida, alles olla v. püsi- da сохр/ан/ьт/ься, -ит/ься, сбере/г/аться, -чься; Kõ *omõna od'd'uv tševväässi kooppaza* kartul säilib koopas kevadeni; Ra *mill on vapovana jupka ja ain veel od'd'uv* mul on igivana seelik ja ikka veel püsib alles.

oituu L M Li J-Tsv. adv. hoiule, hoidu на хранение; J *ann rahad millõõ, miä paan oituu* anna raha minu kätte (minule), ma panen hoiu- le; L *sõvad antõ oituu* rõivad andis hoiule; Li *rahgaa ku paad oituu, sis tämä happanõb veel,*

sis tuõp̄tsi hapo-piimä kui paned kohupiima säilima (hoidu), siis ta hapneb veel, siis tulebki hapendatud kohupiim.

oitu/ussa Lu (Ra) -ss (J-Tsv.), pr. -ub Ra, imperf. -uzi = *oitua*; **1.** J *tšüilää birkõd oitussa staarõstõll* küla teopulgad on külavanema käes hoiul; **2.** Ra *mill se rätte ain oituub* mul on see rätik ikka (veel) alles.

oitu-vene Lu päästepaat спасательная лодка; *tuli oitu-vene, mejjet võtti parahodaa* (Len. 281) tuli päästepaat, viis (võttis) meid aurikule.

oja vt. *õja*.

ojavesi vt. *õjavesi*.

okeaanli Lu, g. -ii Lu = *okeana*.

okealna: -n J-Tsv., g. -naa ookean океан; *meriijõ ja okeanojõ nimed med'd'ee tseeles kõig on rohkaap venäjessi* merede ja ookeanide nimed on meie keeles kõik enamasti vene keeles.

okolnits/a J-Must., g. -aa (orig.: vatsanahka).

okop/a (J-Tsv.), g. -aa kaevik окоп; *kui va nemsõd näütisti okopoiss, nii minu rooti alki paukutõll* kui aga sakslased ilmusid kaevikuist nähtavale, nii minu rood hakkas paugutama.

okottaja M-Set.: *orgos okottaja. raato* (Set. 17) mõist. orus o.? – Raibe.

okro-šk/a M, g. -aa okroška окрошка; *okro-ška on tooš tšülmää suppia* okroška on samuti külm supp.

okt'abri ~ -aabri ~ -aaberi P -a-bri (M) -abr' (Ja-Len. J-Tsv.), g. -abrii P -a-brii M oktoober октябрь; P *pokrova õli esimeizell okt'abrii* sügisene maarjapäev oli esimesel oktoobril; M *okt'a-brii kuu* oktoobrikuu.

okt'abr'kuu J-Tsv. = *okt'abri*.

okuni/i Lu, g. -ii Lu ahven окунь.

okutšnikka vt. *akutšnikka*.

ol'en/i L, g. -ii (põhja)põder; hirv северный олень; олень; *kultakarvad ol'enit tulivad* (muinasjutust): tulid kullakarvalised (põhja)põdrad.

olkt'silkku vt. *õlka-tilkku*.

olla vt. *õlla*.

ol'lemilõõ (L): *pereä pulmaa lastii nuorikkõ ol'lemilyõ linoi tšedräemeä vanõpiilõ, meni seittsemäss näteliss pärast pulmi lasti noorik o-le linu ketrama vanemate juurde, läks seitsmeks nädalaks.*

olu- vt. ka *õlu-*.

olui/n J-Tsv., g. -zõõ õlle-, õllene пивной, из пива.

olut-poolikko J-Tsv. õllemaat бочёнок для пива. – Vt. ka *õlutpoolikkõ*.

oma vt. *õma*.

omad¹ vt. *vain-*.

omad² vt. *õlla*.

omaherra: *Омагерро* Tum. mõisnik помещик.

ome/na K M Kõ S Po Lu Li Ra J (Ku) -n M J-Tsv. Ku *omõna* K M S Li J *omõn* Li J, g. -naa M S Lu Ra J *omõnaa* Li **1.** kartul картофель; M *puuza kasvavad õunad, a maaza on omenad* puus kasvavad õunad, aga maas on kartulid; M *meillä isuttaaz omenoita* meil pannakse kartuleid maha; M *omenat pannaz mahhaa* kartulid pannakse maha; M *avitattii omõnat kaivaa* aida ti kartulid üles võtta; M *nõiska söömää, lahzõd, tahhõad omenad* hakake sööma, lapsed, muredad kartulid; M *tšihvad omenad* kuumad kartulid; K *maa omõna* kartul; M *omenaa koorõd* kartulikoored; M *omenaa varrõd* kartulivarred; M *omena mummukkaat* (Set. 74) kartuli viljanupud; **2.** õun яблоко; Lu *aragat süüväd omenoja, a drostat süüväd marjoja* harakad söövad õunu, aga rästad söövad marju; Li *i omenaza on mutukkõin* ka õunas on uss(ike); J *siäll on marjat kõikõllaizõd, omenad ühessämelaizõd* rl. seal on marjad igasugused, õunad üheksasugused; Lu *maokõz omena* ussitanud õun; J *i meni omenoikaa torguittõmaa* ja läks õunu müüma (õuntega kauplema); Li *kahzii omenoo annõttii* õunu anti kahekaupa; Ku *omen omenass ettääll eb lajkii* vs. õun õunast kaugele ei kuku (= käbi ei kuku kännust kaugele); Lu *omenaa sokk õunamah!*; Lu *omenaa seemene* õunaseeme; Lu *omena puut tšülmä pani* külm võttis õunapuud ära; J *naitõttu omem puu* poogitud õunapuu; J *šliimõz omem mehelt kõlmõd omena* näppas õunamüüjalt kolm õuna. – Vt. ka *maa-, puu-, talvi-*.

omenajav/o M *omenjavo* M Kõ Po, hrl. pl. -õd M kartulitärklis, kartulijahu картофельный крахмал; M *ku omenjavvoa kotona teed, siz omenjavo tooš asõnõp põhjalõ* kui kodus teed kartulijahu, siis kartulijahu setib samuti põhja; M *sis ku tšihub, lazzõd omenjavõd* siis kui (kissell) keeb, lased kartulitärklise (sisse). – Vt. ka *omõnaajavo*.

omenakooppa ~ omenkooppa M kartulikoobas, -kelder картофельная яма, картофельный погреб.

omenamoo M *omenmoo* M Kõ kartulimaa, -põld картофельное поле; Kõ *mill omenmoo jäi tšüntämättä talvõssi* mul jäi kartulimaa talveks (= sügisel) kündmata.

omenapaasto Ra õunapaast (õunasõõmiskeeld sügissuvel kuni 1. VIII) яблочный пост; *omenapaasto ku õli, siis pappi tšerikkos siunaz omenad, i siis süütii* kui oli õunapaast, siis (pärast paastu) preester õnnistas kirikus õunu ja siis (= pärast seda) söõdi (õunu).

omenapala M kartulitükk, -lõik кусочек картофеля, картофельная долька.

omenapuu Lu Li *omenpuu* Lu Ku *omet-puu* ~ *omõna-puu* ~ *omõnpuu* J õunapuu яблоня; Ku *omenpuita metsäs ebõ* õunapuid metsas ei ole; J *õttsa-sein on omõna-puissa* rl. otsasein on õunapuudest.

omenavesi Li õunamahl яблочный сок.

omendrotšona M kartulimunaroog дроблёна (картофельная запеканка, об. с яйцом).

omenik'iaz J-Tsv., g. *-kaa* õunarohke, õunarikas богатый яблоками.

omenkokka M kartulikonks, -kook картофельная мотыга; *võta kase omenkokka i mee kaiva omenoõ võta* see kartulikonks ja mine koogi kartuleid.

omennaat'i (M), hrl. pl. *-id* M kartulipealne, pl. *-pealsed*, *-varred* картофельная ботва; *alla väliss piillaav omennaat'id, mussõnõvad* mõnikord hall rikub kartulipealsed, (need) lähavad mustaks.

omennoilz: *-s* Ränk kartulivorm картофельная запеканка.

omentara M (majalähedane) kartulimaa картофельный участок (вблизи дома); *kapuss-too, omentara, jõka maal on õma põlto* (on) kapsamaa, kartulimaa, igal maa(tüki)l on oma põld.

omenub (Ku-Len.), g. *-u* fig. õunake (mõrjsja v. naise hellitusnimi rahvalauludes) яблочко (ласковое обращение к невесте или к жене в народных песнях).

omtõn vt. *oomõnna*.

omõh vt. *õmõ*.

omõn, omõna vt. *omena*.

omõnaajavo (M) = *omenajavo*; *eellä sõputõtti omõnaajavookaa, etti lahz eb autuizi* ennemalt siputati kartulitärklist (-tärklisega), et laps ei hauduks.

omõnaižõd J pl. t. (teat. ikoonirätikirja nimetus название опр. узора на иконном плате).

omõna-puu, omõnpuu vt. *omenapuu*.

omõnsuppi Kõ kartulisupp картофельный суп; *lihhaa ev süvvä i piimää ev süvvä, omõnsuppia i erneesuppia süvväv* (paastu ajal) liha ei sõõda ja piima ei sõõda, süüakse kartulisuppi ja hernesuppi.

on¹ vt. *õlla*.

on²: *Онъ* Pal.₂ jah da.

oñk/se Lu *-s* J kas see on; kas on, on's есть ли это; (есть) ли (вопр. форма 3-го л. наст. вр. от глагола *olla* + *se*); Lu *oñkse tõtta* kas see on tõsi?; J *oñks nain kotonn* kas naine on kodus?; J *piäp katsua perilee oñks ahjo vahva* peab järele vaatama, kas ahi on terve (kõva).

onne- vt. *õnnõ-*.

onni vt. *õnni*.

ono Kett. K P M Lu (R-Lön. R-Reg. J-Tsv.), g. *onoo* P J onu дядя; P *minuu tamaa velli või izää velli, nõlõpad õlivaav, ühell viisii juoltti ono* minu ema vend või isa vend, mõlemad olid (onud), ühtviisi õeldi onu; J *onoo poik* onu-poeg. – Vt. ka *eno, onu, onõ*.

ontja L, g. *-aa* märter Antoniuse nimepäev (9. VIII) день мученика Антония; *ontja, siz atrpaikaa tsäütti tšerikkoza* (kui oli) märter Antoniuse nimepäev, siis käidi (haigete) hammaste pärast kirikus.

onu J-Tsv., g. *onuu* J = *ono*; *onu, noorõt kast sõna jo eväd mäleht* onu, noored seda sõna juba enam ei mäleta.

onõ P, g. *onõõ* = *ono*.

oo K Li J o R-Reg. interj. oo, oh, oi o, oï, ox; K *oo, mitä siä millõõ tulid juttõõb millõõ niitsi on tsülmä* oi, miks sa (= pakane) minu juurde tulid, ütleb, mul on niigi külm!; Li *oo, siä niku haiska* oh, sa oled nagu raisk; R *o izüid lunasa minua* (Reg. 18) oi, isake, lunasta mind (välja)! – Vt. ka *oh, oi, oipa*.

oobod vt. *oboda*.

oodokei: *uodokei* L, g. *-i* = *udekki*; *uodokei on talvõll. ku uodokeinna on tuiska, üli tie viere-täb lunta, siz lieb iivä leipävuosi* eudokiapäev on talvel. Kui eudokiapäeval on tuisk, veeretab lund üle tee, siis tuleb hea vilja-aasta.

oogaht/aa (Kett.), pr. *-aan* Kett., imperf. *-iin* Kett. mom. ohatada, (korra)k ohata вздохнуть, охнуть.

oog/ata Kett. K M Lu J (P Ja-Al.) *uogata* (L P) *-at* Kõ-Len. Lu *-õt* Lu *hoog/ata* Li Ra Ku (J) *-at* Ku *-õt* J-Tsv., pr. *ook/aan* K M Lu J *uokaan* P *hookaan* Li J Ku, imperf. *-azin* K Lu M J *uokazin* L P *-õzin* Lu *hook/azin* Li J *-õzin* J, II inf. *Окама* Tum. puhata, hinge (tagasi) tõmata отд/ыхать, -охнуть; передохнуть; Lu *tulkaa riççee issumaa, oogatkaa* tulge tuppa istuma, puhake; J *miä väsüzin i issahtaazin, hookazin vähüzee* ma väsisin ja istusin (korra)k, puhkasin natuke; Lu *durakka pää jalgol oogat eb anna* vs. rumal pea ei anna jalgadele asu (ei lase jalgadel puhata); L *çlaarinn tüöt ep tehtü, opõzõd uokazivaav* floorusepäeval tööd ei tehtud, hobused puhkasid; Lu *kamissõ laski kuuvvõssi kuussi kottoo ookaamaa* komisjon laskis kuueks kuuks koju puhkama; Lu *mõnikõz ühez luikkamusõz juup puul litraa viinaa ookamatta* mõni joob ühe sõõmuga pool liitrit viina hinge tõmbamata; M *aho, ahonurmi on se, mikä maa ookaav* kesa, kesapõld on see maa, mis puhkab (aasta); M *oogattu maa*

söötis olnud (puhanud) maa. – Vt. ka *ookaalla*, *ookailla*, *ookaulla*, *ookaõlla*, *ookua*.

ooi vt. oi.

ooka, **ookaa** vt. *ookõa*.

ookaallla (K-AI.), pr. *-õn*, imperf. *-in* = *ookaõlla*; *elkaa tüö*, *suku*, *magatkaa*, *enne elteed ookaalõgaa* (AI. 49) rl. ärge te, sugulased, magage, ema helled, puhake.

ookaap/assi: *-õssi* Lu odavamalt дешевле, по-; *meed lidnaa*, *ni katso õssaa ookaapõssi*, *sõppaa vai tšentsämüssä* (kui) lähed linna, siis katsu osta odavamalt, rõivaid või jalatseid. – Vt. ka *ootavapassi*.

ooka/assi Lu *-ssi* Lu J *hookaassi* Li odavalt, odavasti дешёво; Lu *maklõkka meez on se inemin*, *tšen ookaassi õsab i kalliissi müüv* hangeldaja(mees) on see inimene, kes odavalt ostab ja kallilt müüb; Li *hookaassi said* said odavalt. – Vt. ka *ootavassi*.

ookaillla (Kõ-Len.), pr. *-õn*, imperf. *-in* = *ookaõlla*; *makaa*, *makaa*, *marjueni*, *ookaile lehti-lintueni* (Len. 225) rl. maga, maga, mu marjuka, puhka, mu lehelinnuke [?].

ookaullla (K-Kett.), pr. *-õn*, imperf. *-in* = *ookaõlla*; K *bõlõ nurmõlla sitä tšiveätä*, *kuza emäz eb issunnu*, *bõlõ orgoza sitä mätässä*, *kuza emäz eb ookaullu* rl. pole nurmel seda kivi, kus su ema ei (oleks) istunud, pole orus seda mätast, kus su ema ei (oleks) puhanud.

ookaut/taa: *uokauttaa* (L), pr. *-an*, imperf. *-in* puhata lasta давать, дать отды́хаться ~ охну́ть; *issuumma uokauttamaa jalkoi* istume jalgu puhkama.

ookaõllla (K-Ahl. K-AI.), pr. *-õn*, imperf. *-in* frekv. puhata отды́хаться; *niitüll eb sitä mätässä*, *kuza enn eb ookaõllu* (AI. 47) rl. niidul ei (ole) seda mätast, kus ema pole(ks) puhanud.

ooku/a K Kõ (Kett. J-Must.) *uokua* L (P) *hoo-kua* Lu Li J-Tsv., pr. *oogun* K-Ahl. *uogun* L *-un* K Kõ *hoogun* Li J, imperf. *-zin* Kõ *hookuzin* Li J 1. hingata дышать, дохнуть; L *läsivä uogub rautrohuo paargua haige hingab raudrohu(tee) auru* (sisse); L *ülle tuõb aukollõõ hookumaa hüljes tuleb* (jäa)augule hingama; Li *tämä ühe kõrra vaa hookuzi i anti õtsav* ta hingas (veel) ainult ühe korra ja suri (andis otsad); 2. ohata, ohkida взды́хаться, охну́ть; охатъ, охну́ть; K *tšenniid ookuuv* keegi ohib; 3. puhata отды́хаться, охну́ть; Kõ *maa ookuuv vähäizee* puhka väheke; Kõ *maa ookuuv* maa on söötis (maa puhkab). – Vt. ka *ohgata*, *ohkaa*, *ohkia*, *oogata*.

ookumiin K *uokumiin* P, g. *-zõõ* 1. hingetõmme вздох; K *inehmiin koolõv*, *tulõb viimein ooku-miin* inimene sureb, tuleb viimein hingetõmme;

2. hingeaur пар при дыхании; P *tšülmä rihhi*, *uokumiin tunnuv* külm tuba, hingeaur on näha.

ooklõa Kett. M *uokõa* (K) *-aa* Lu Li *-a* J-Tsv. *hookaa* Li, g. *-õa*: *-aa* Lu Li J *-a* J *hookaa* Li odav дешёвый; M *õli ookõa elo* oli odav elada (odav elu); Lu *ku miikkula praaznikka õli*, *tšävimmä õssamaz ookaav* viinaa kui oli nigulapäev, (siis) käisime odavat viina ostmas; Li *vana bulkka õli kopekka ookaapi* vana sai oli kopikas odavam; M *ookõparaa bõõ* kas odavam pole?; Li *õssi hookaata siitsaa* ostis odavat sitsi; M *ookõa tavara* odav kaup. – Vt. ka *ootava*.

oolama Kett. K-Ahl. *yõlama* P *-õma* J-Must. *-õm* J-Tsv., g. *-amaa*: *-õmaa* J (puu)õõs, *-õõnsus* (osaliselt kinni kasvanud) tüvevigastus дупло; повреждённое место в древесном стволе; P *puuz on suur yõlama* puus on suur õõs.

ooleva vt. *oolõva*.

ooli K M J *uoli* P (K U) *uoli* Po *hooli* Lu Ra, g. *-õõ* J *uolyõ* P *hoolõõ* Lu mure, hool rope, работа; J *suurõss oolõss jäi nii pahaizõssi niku irmutuz* suurest murest jäi nii kõhnaks nagu hirmutis; Lu *tšell on pall'o hoolta*, *leep halli pää* kellel on palju muret, (sellel) läheb pea halliks; P *bõlõ med'd'ee uoli nõisa uomniiz üliez* pole meie mure hommikul üles tõusta; K *a kalatšiilla kazvatitta*, *uolõtta minua makautitta*, *a nüid menen suurõõ uolõõsõõ võõraa taluosõõ* rl. (pulmaitkust:) aga saiaodega kasvatasite (mind), lasksite mul muretult (mureta) magada, aga nüüd lähen suure mure sisse võõrasse tallu; Lu *kõikk ne hoolõd viskaa metsää* kõik need mured viska metsa; M *ep saa tõizõõl inehmizele nii pall'o antaa oolta* ei tohi teisele inimesele nii palju muret valmistada; Ra *bõõ tšiiirettä tšivelle*, *epko hoolta ummarõllõ sel võõnoizõõl* ei ole kiiret (käsi)kivile ega hoolt uhmrile sel venimusel; J *emä on taloz oolõ ja murhõ kantõjõ* ema on talus hoolitseja ja muretseja (hoolle ja mure kandja); J *kann oolt õmass peress hoolitse* (kanna hoolt) oma pere eest; J *piä oolt enes kõhtaa hoolitse* (pea hoolt) enese eest; P *siz grizaa t'a'a võtti tämä õmaa uolyõ alaa* siis võttis Griša isa ta oma hoole alla; P *miä õlõn poigaa uolyõ all* ma olen poja hoole all; ■ Po *pie õmmaa uolta* ole hool(ik)as; M *täältä meni poika vällää*, *nõisi elämää iivvii*, *õmall oolõll* siit läks poeg ära, hakkas hästi elama, iseseisvalt.

oolia K-Ahl., pr. *ooli/n* K-Ahl., imperf. *-zin* muretseda кручиниться, горевать; *elä ooli velvüeni*, *karta kannus-jalgoeni*, *et mene ühsii velvüeni*, *et kahee iivä kalani*; *meneb sarka saajuõhta*, *riuku rinnaa-issujeita*, *meneb kuu*

izä-mehenä, meneb päivä pää-mehenä (Ahl. 93) rl. ära muretse, mu vennake (~ peiuke), (ära) karda, mu kannusjalake, (sa) ei lähe ükski, mu vennake (~ peiuke), ei kahekesi, mu hea kala (= peig); (sinuga) läheb põllutäis (= salk) saatjaskonda, ridvatäis (= rida) kõrvasemehi (= kaamehi), läheb kuu isamehena, läheb päike peamehena.

ooluha: -h J-Tsv., g. -haa J puupea, tolvani, togu болван, олух; *sünnitti-po sinutši jumal, mokomaa ooluhaa löi* (sünnitas) jumal sinugi, sellise tolvani.

oolõin J-Tsv., g. -zõd J = oolõva.

oolõk/az: uolõkaz P -õz J-Tsv., g. -kaa J = oolõva; P *tämä on uolõkaz* ta on hoolikas.

oolõkka/assi: -ssi J-Tsv. hoolikalt, hoolsasti заботливо, усердно; *nii oolõkkassi piäp tõizõss vaaria* nii hästi (hoolikalt) hoolitseb teise eest.

oolõm, oolõma vt. oolama.

oolõt/oi¹ J-Tsv., g. -toma J = oolõtoo; *oolõtoma* inimise *elo on k'erk'ä* muretu inimese elu on kerge.

oolõto/i² J-Tsv., g. -i J = oolõtoo; *ehan oolõtoill kõnsait lee kultõiziit palattoi(t)* ega laisal (hoolletul) saa kunagi olema kuldseid losse.

oolõtoin ~ hoolõtoin ~ -on Lu, g. *oolõtoma:* -toma Lu = oolõtoo; *kase on hoolõtoin inemin, eb illaa riissoja* see on hooletu inimene, ei korista (oma) asju; *mill on hoolõton elo, ep piä mittä hoolittsa* mul on muretu elu, ei pea millegi pärast muretsema.

oolõt/oo J (K-Al.) uolõtuo L hoolõtoo Lu, g. -toma K J hoolõtoma Lu hooletu, muretu беззаботный, беспечный; L *viimeizii uomnikuo uolõtuota unta makazid* rl. (pulmaikust:) viimast korda magasinid hommiku(l) muretut und; J *on tämäss oolõtoo* selle pooldest on hooletu (= selle pärast ei tarvitse muretseda).

oolõttomulz J-Tsv., g. -hsõd: -sõd J hooletus, muretus беззаботность, беспечность.

oolõva Kett. M -eva K-Ahl. hoolõvõ Lu, g. -õvaa hoolas, hoolikas заботливый, старательный; M *õd oolõva perenna, paa talvõssi* ole hoolas perenaine, pane talveks (tagavaraks); Lu *nät se inemin on hoolõvõ, kõik tämä hoolitsõv, kõik tämil on näe*, see on hoolikas inimene: kõik ta muretsseb, kõik tal on. – Vt. ka oolõin, oolõkaz.

oome- vt. ka oomõ-.

oomist vt. oomnist.

oomisti Kr = oomniiz.

oomiiz, oomiz, oomniiz, oommiz vt. oomniiz.

oomõn, oomõnõ vt. oomõnna.

oomniin J-Tsv. -inõ (J) -nõ J-Must., g. -izõd J 1. homne завтрашний; *oomniim piäv tait leeb*

lusti, piäv nii sirkassi laskõdõz looja homme päev tuleb vist ilus, päike loojus nii selgelt; 2. järgmine следующий; *oomniizõll üüll lähetti starikk noorõpaa poigaa* (muinasjutust:) järgmisel õöl saatis vanamees noorema poja (nisupõldu valvama). – Vt. ka oomõniin.

oomniiz K M Kõ S I -iza M I -za M -z Kõ-Len. Ja-Len. I *uomniiz* K U L P Kõ -izä [sic!] K-Al. *oom/miiz ~ -miz ~ -iiz ~ -iz* I hommikul утром; P *minua algab janottaa jo, sein uomniis suolakass* mul hakkab juba janu, sõin hommikul soolast; M *meni oomniza vääraa, veel õli pimetikko* läks hommikul vara, oli veel pimedik; I *viis tunnia oomniiz* kell viis hommikul; I *tänänä oomniiz õli halla maaza* täna hommikul oli hall maas; P *enipää uomniiz* lihavõttehommikul. – Vt. ka oomisti, oomniizõd, oomnikko, oomnikkoa, oomnikkonna, oomnikkoza, oomnikolla, oomnikossa, oomnikoza, oomniizõlla, oomniizõza, oomõnikossa.

oomniizõd Kett. M -zõd K -zõ Li -ze Lu-Must. -see K-Ahl. *uõmniizõ* [sic!] K-Al. *uomizõd* U = oomniiz; K *makazivad õõtä, oomniizõd nõistii ülez mentii taaz etezi* (nad) magasinid õõ, hommikul tõusid üles, läksid jälle edasi; M *miä oomniizõd kehnessi sein* ma sõin hommikul kehvasti; U *sis tulimma uomizõd süöttämää opõzia* siis tulime hommikul hobuseid sõõtma.

oomnikko Kett. K M S Lu Ra J I oomnikko K L P (I) uõmnikko Po uomikko U hoomnikko ~ hoomikko (Ku) uomenik Kr Омнико Tum. Умъникъ Pal.₁ Умъниккъ K-reg.₂ Умъниккъ Ii-reg.₁, g. -oo Lu J I. hommik утром; S *jo viis tunnia, on jo oomnikko* kell (on) juba viis, on juba hommik; J *jo on piävää päälee pud'd'ee, oomnikko hoykii tazall* rl. juba on päike (päev) puude kohal, hommik hongade kõrgusel; L *viimeizii uomnikuo uolõtuota unta makazid* rl. (pulmaikust:) viimast korda magasinid hommiku(l) muretut und; L *peremmies kõlmõll uomnikkua antõ opõzõlõ leipää* peremees andis kolmel hommikul hobusele leiba; K *siz tuli nätilpäivää oomnikko* (Al. 27) siis tuli püha-päevahommik; Ku *no siz maatt'sii koko iüi hoomnikkoossaa* noh, siis (nad) magasinid (magati) kogu õõ hommikuni (välja); Ra *oomnikoss pimmiässaa* hommikust õhtuni (pimedani); Lu *oomnikko poolõd on vana kuu* hommiku poole (õõd) on (= paistab) vana kuu; J *oomnikko iüi* hommikupoolne õõ; P *üvää uomnikkoa ~ Lu üvvää oomnikkoa ~ Ra ter(e) oomnikkoa* tere hommikust!; 2. hommikul утром; U *siis lüötii uomikko einää* siis niideti hommikul heina. – Vt. ka oomniiz, oomnikkõd, oomnist, oomõnikko, oomõnikkõd.

oomnikk/oa: -ua K = oomniiz; oomnikkua eezä karjušii trubaa tultii kotoo hommikul enne karjuse pasuna(puhumis)t tuldii koju.

oomnikkooaika M hommikune aeg, hommik утреннее время, утро.

oomnikkoi/n J-Tsv., g. -zõõ J hommikune утренний.

oomnikkoit/taa: -ta J-Tsv. hommikuti по утрам; väliss oomnikkoitta tševä(j)ell on tšülm kevadel on hommikuti vahel külm. – Vt. ka oomnikkoittaa.

oomnikkoinna Ra -nn Ra J uomnikkonn L = oomniiz; L mentii tšerikkoo uomnikkonn ja õhtagonn gul'attii hommikul mindi kirikusse ja õhtul pidutseti; J oomnikkonn nõizin üle z tōusin hommikul üles; Ra kalaa püüvven oomnikkonna kala püüan hommikul.

oomnikkopäivä Ra oomnikko-päivä Lu (J) hommikupoolik первая, утренняя половина дня; J oomnikko-päiväs ku on iko-lookk, siis tääb üviit ilmoit kui hommikupoolikul on viikerkaar (taevas), siis (see) ennustab häid ilmu.

oomnikkoza: uomnikkoz Po = oomniiz; uomnikkoz varrai nõizõp suku üle z hommikul vara tõusevad sugulased üles.

oomnikkotšülm/ä: -e ~ oomnikko-tšülm J-Tsv. hall, öökülm изморозь, утренние заморозки; oomnikkotšülme on hallõttõnnu kapusa taimõõ öökülm on kapsataimed ära võtnud (hallaga katnud).

oomnikko-tõõ: oomnikko-tiü Lu hommikune töö v. talitus утренняя работа, утренние дела; sie jätät tetšemä oomnikko-tõit sa jääd hommikusi talitusi tegema.

oomnikko-uni J-Tsv. hommikune uni, koidu-uni утренний сон.

oomnikko-valk/õa: -a J-Tsv. koit утренняя заря.

oomnik/kõ J-Must., g. -õõ = oomõnikko.

oomnikoittaa Kett. = oomnikkoittaa.

oomniko/lla: -llõ J -ll Lu Ra J -l Ra J-Must. hoomnikolla Ku = oomniiz; Ra oomnikol harrottõlin einii, õhtogon paan kokkoo hommikul kaarutasin heinu, õhtul panen kokku; Lu tuõp tšülää vätsi oomnikoll vette võttõmaa tuleb külarahvas hommikul (kaevust) vett võtma; J oomnikollõ annõtaa pala leipää hommikul antakse tükk leiba.

oomnikos/sa Lu -s Lu J-Tsv. = oomniiz; Lu kukko oomnikossa nõizõõ ühell aikka laulamaa kukk hakkab hommikul ühel (ja samal) ajal laulma; Lu milla oomnikossa piäv nõissa varraa ülleele ma pean hommikul vara (üles) tõusma; J oomnikoss järestää lähzimme tiüle hommikul läksime kohe tööle.

oomnikol/za: -z J = oomniiz; ku oomnikoz meed väl'lää, sis häkä laskõõb, tšezäll on kui hommikul lähed välja, siis udu langeb (maha), suvel on (nii).

oomnist ~ -ist ~ uom/nest ~ -est Kr = oomõnikko.

oomniizõlla: -sel K-Ahl. = oomniiz; nõisi oomnisel varai (Ahl. 96) tõusis hommikul vara.

oomniizõ/za: -z M = oomniiz; oomniizõs siel on tšerikkos shuužba hommikul on seal kirikus jumalateenistus.

oomniin/iin J-Tsv. -nõ J-Must., g. -izõõ J = oomniin; inimin ain duumav, jot oomõniim päiv toop tšaastia inimene mõtleb (= loodab) alati, et homme päev toob õnne; küll oomõninõ päivä ene eessä oolta kannab (Must. 157) vs. küll homme päev kannab enese eest (ise) hoolt.

oomõnik/ko Kett. Lu Li, g. -oo hommik утро; Li tänävä ko on siitiä oomõnikko küll täna on mahe hommik! – Vt. ka oomnikko, oomnikkõ, oomnist.

oomõnik/kõ J-Must., g. -õõ = oomõnikko.

oomõnikoss/a: -õ Lu = oomniiz; vot tämä i läxsi oomõnikossõ süüttemää. eestää meni õvõssõ süüttemää (muinasjutust:) vaat tema läkski hommikul (hobust ja karu) söõtma. Esmalt läks hobust söõtma.

oomõonna Kett. M Lu Li -enna Len. uomõnna K-Ah. K-Must. -õnnõ J -õnn K S Lu Li J -õna Lu Ra J-Must. -õn M Kõ Lu Li J I -en K-Ahl. R-Lõn. uomõn K-Must. L P -mõnõ I -mõn M Li J oomõn I uoman Kr Омена Tum. homme завтра; Lu oomõn leeb ilmaa muutoz homme tuleb ilmamuutus; Ra tänävä õltii ühes paikkaa, a oomõna tõizõs paikkaa, i kõlmõttõmal päivää veel tõizõs paikkaa täna oldi ühes kohas, aga homme teises kohas ja kolmandal päeval veel teises (= kolmandas) kohas; M mitä tänänn on tehtü, siä oomõn ep piä vs. mis täna on tehtud, seda homme pole vaja (teha) (= mis täna tehtud, see homme hooletu); P miä tulõn uomõn vai üliuomõn ma tulen homme või ülehomme; J üli oomõn leeb enipäive ülehomme on lihavõtted. – Vt. ka tänänn-, üli-.

oomõnpää/nä: -n V uomõnpeän L = oomõnna; V oomõnpään on kupol'o homme on jaanipäev; L tiemmä pulmad uomõnpeän teeme homme pulmad.

oomõnõssi M homseks na завтра; elä oomõnõssi tõõtä jätä, a jätä pala leipää vs. ära jätä homseks tõõd, vaid jätä tükk leiba.

oomõnüüssi Lu homseks ööks; järgmiseks ööks na завтрашнюю ночь; на следующую ночь; vee minuu tüttõ oomõnüüssi mettsää

(muinasjutust:) vii minu tütar järgmiseks ööks metsa.

oomõit (K-Ahl.): *oomet perää* (Ahl. 74) ülehomme.

oomõtperää: *uomõtperää* P *oomõpperää* K-Set. *oomõtpeirää* M *oomõtperä* M-Set. ülehomme *послезавтра*; M *ku eb oomõn, nii oomõtpeirää* kui mitte homme, siis ülehomme; P *sie tulõ meilie vassa oomõtperää* sa tule meile alles ülehomme; M *üli oomõtpeirää* üleülehomme.

oonokkalinõ: *-dnõ* (K-Ahl.), g. *-izõõ* kõhn, lahja *худой*; *surma se morisi, jäi oonokkadzehsi, što b enäpi või tsävvä* (Ahl. 112) (muinasjutust:) surm, see jäi viletsaks, jäi kõhnaks, (nii) et enam ei suutnud (suuda) käia. – Vt. ka *hoonokkõinõ*.

oonõ Kett. K M Lu Li Ra J (Len.) *uonõ* L P (K) *-õh* Kett. (J-Must.) *-õz* (M Kõ S Ja) *hoone* Ku *Гуоне* Pal., g. *-õõ* Kett. M Lu Li Ra J *uonõõ* K *уонүõ* K L P **1.** maja, elumaja; hoone, ehitis dom, жильё; здание; J *kase med'd'ee oonõ i ratiz mitottii i risavotõttii* see meie elumaja ja ait mõõdeti (üle) ja joonistati (üles); Lu *se on tämä koto, oonõ* see on tema maja, elumaja; Lu *oonõõz, jõka taloz onõ domovikka* majas, igas talus on majahaldjas; J *katsõõb, epko näü kuza oonõht(a), kuhõ nõissa ookaamaa* (Must. 144) vaatab (ringi), kas ei paista kusagil maja, kuhu heita puhkama; L *meni kõm kõrtaa ümpär uonõtta* käis kolm korda ümber maja; Lu *petäzikko on oonõõ takan* männik on maja taga; L *vassõn uonõ* uus (elu)maja; M *oonõõ panõmiin* väike pidu esimeste palgiridade paneku puhul; P *õli ühz rikaz miez, tämä tetši suurõd uonyõõ* oli üks rikas mees, ta ehitas (tegi) suured hooned; J *laob enellez oonõit paasi tsivess* laob endale hooneid paekivist; Li *oonõõt tsiiiree märkenestii, .. a siis kallisõittii oonõõõ* hooned pehkisid kiiresti, .. aga siis pandi hoonetele uued aluspalgid; **2.** tuba, room комната, помещение; Len. *pojo meep ooneese* (Len. 209) poiss läheb tuppa; M *sitä oonõtta kutsuttii kamhari* seda ruumi nimetati kambriks (= kütetekoldeta toaks); ■ (liitunult järgneva adverbiga в составе композиты:) J *elka häülüga oontakann* ärge kolage maja taga! – Vt. ka *sammal-*.

oonõõpanõmin Ränk (väike pidu, mida peeti, kui uuele majale olid pandud esimesed palgi(rea)d небольшое празднество по случаю укладки первого венца брёвен в жильё).

ooperi ~ **-r** J-Tsv., g. *-rii* J ooper опера.

oopiiuma: *-m* J-Tsv., g. *-maa* J oopium опиум; *oopiiumaa juuvva vatsass niku l'ekarstvoa*

oopiumi juuakse kõhuhaiguse puhul nagu arstmit; *dohtõri tsähsi jõka süümizee päälee juuvõ viis kaplia oopiuma* arst käskis iga söõgi(korra) järele võtta (juua) viis tilka oopiumi.

oopipi J-Tsv., g. *-ii* J hoop, löök удар; *sai oopii seltšää* sai hoobi selga; *anti oopii* andis hoobi (= löi); *ooppia panema* hoopi andma (= löõma).

oopipia J-Tsv., pr. *-in*, imperf. *-pizin* frekv. lüüa, hoore anda *бить, наносить удары*.

ooppiz J-Tsv. (ühe) korraga, kõige täiega, ühe hoobiga *гуртом*; *mõij kõik tavara ooppiz* müüsin kogu kauba korraga ära.

ootava Kett. K M Lu I Ku *uotava* P (K L) *-õvõ* Li J *-õv* J, g. *-avaa* M *-õvaa* J = *ookõa*; J *potklatkõssi saab õssa ootõvapa ma'eria* voodriks võib osta odavamalt riiet; K *emä tsäüp tüõleese rahvaalõõ, uotavaa intaa, seitsee kopeikkaa päivaz* ema käib inimeste juures töö, odava tasu eest, seitse kopikat päevas; M *raha õli kalliz, a nüd on ootava raha* raha oli (varemal) kallis, aga nüüd on odav raha; Ku *ootava nii vootava* vs. (kui) odav, siis volav (= mis odav, see mäda).

ootavapassi: *-õvõpassi* J-Tsv. = *ookaapassi*.

ootavassi: *-ig* I = *ookaassi*; *ootavassit tuli müüäg, safse-m ootavassig* odavalt tuli (ära) müüa, sootuks odavalt.

ootavuz: *-õvuz* J-Tsv., g. *-avuu:* *-õvusõõ* J odavus дешевизна.

oottaa K R-Lön. (R-Eur. R-Reg. M Lu Ra) *uotaa* K (R-Reg. P) *-ta* J-Tsv. *-taag* I, pr. *-an* M *uotan* (R-Reg.) *-õn* Lu J *oõtaa* I, imperf. *-in* K J *uotin* P *-ii* ~ *oõtii* I oodataa ждaть, ожидать; I *kaugaa tuuv millõ oottaag, no siinnua eb õõg* mul tuleb kaua oodata, kuid sind ei ole; Lu *miä jo tuskõnin ootõjõz* mul tuli oodata juba tusk peale; J *oot, kuhõ siä nii rutav* oota, kuhu sa nii ruttad!

ootamata: *-õmõtt* ~ *-õõmõtt* J-Tsv. **1.** adv. ootamatult неожиданно, вдруг; J *sain ootõmõtt pal'lo raha* sain ootamatult palju raha; **2.** adj. ootamatult неожиданный, внезапный; J *oottõmõtt opõizõõ müümin* tuli kaihossi ootamatu hobusemüük tuli kahjuks.

ootõlla Kett. K M Kõ Lu Li J (R-Eur. Ja-Len. Ra) *uotõlla* K L P (U Lu) *uõõõlla* Po *-lõ* J *-l* J-Tsv. *ootell'a* Ku (K-Ahl.) *-A* Ku, pr. *oottõõlõn* ~ *uottõõlõn* L P *-õõn* U M Kõ Lu Li Ra J *uottõõn* K *uottyõn* L *-õn* J-Tsv. *-een* ~ *-elen* K-Ahl. Ku, imperf. *-õlin* M Lu Li J *uottõõlin* K P *-elin* K-Ahl. Ku frekv. ← *oottaa*; M *oottõõn kantõõmaa lehmää* ootan lehma poegima; L *velled ain kotuo uottyõvat tätä* vennad üha ootavad teda koju; M *mee tsiiirev, siinnua siäl ootõõllaz* mine

kiiremini, sind oodatakse seal; Lu *miä jo tuskõnin ootõjõz, miä enepää en või ootõlla* mul tuli oodates juba tusk (peale), enam ma ei või oodata; M *ootõlin, väzütin silmäd ootõõza* ootasin, väsitasin silmad oodates; J *ootõõmin on nii itšäv tüü* ootamine on nii tüütu (igav töö); J *eb vält ootõll* ei kärsi oodata; J *ootõõ, meemme parvõz* oota, lähme koos!; Po *elä ùottõõ, kõõz ämmä nõsõtab* (mõrsjat manitsesti:) ära oota, millal ämm üles ajab!; Ku *ono vihmaa ootella* on vihma oodata; L *uotõõlõt tü-tärtä, a sünnüp sill poika* ootad tütart, aga sünnib sul poeg; J *kõvalt süält elä ootõõ alõsuss* kalgilt (kõvalt) südamele ära oota halastust; ■ M *naizikko ootõõb mennä moskovaasõõ, kultatubaretkalõõ isuta* naine ootab mahasaamist.

ootõtt/ava M -õv J-Tsv., g. -avaa: -õvaa J fig. viimaseid aegu tiine (lehma kohta), lüpsma tulev стельная (o korove); M *lehmä on jo ootõttava* lehm on juba lüpsma tulemas; J *veelko teill lehmet tšüire poikissa?* – üks on ootõttõv kas teill lehmad varsti poegivad? – Üks on lüpsma tulemas.

ootõtt/tu (R-Eur. R-Lõn. R-Reg.), g. -uu fig. oodatu (mõrsja kohta kasutatav metafoor rahvalauludes) ожидаемая, суженая-ряженая (метафорическое название невесты в народных песнях); *lienee orja mile ootetussani* (Lõn. 186) rl. saab mulle ori mu oodatust (= mõrsjast).

oovoššiv Lu Li pl. t. juurviljad, köögiviljad овощи; Lu *tševväässä tšülvetää vil'jä ja isutõtaa oovoššiv* kevadel külvatakse vilja ja istutatakse (~ külvatakse) juurviljad; Li *kõig oovoššit saap panna isutaizõssi: i borkkõnõ i kapussa, lanttu* kõiki köögivilju saab panna ruudiks: nii porgand(it) kui kapsas(t), kaalikat.

opan vt. *opõnõ*.

opea vt. *õpõa*.

opekun/a J-Tsv., g. -aa J eestkostja опекун.

operaatts/i Lu, g. -ii (kirurgiline) operatsioon операция; *inemin meni bolnitsaa kurasõn nalõõ, operaatsil* inimene läks haiglasse noa alla, operatsioonile.

opettaa vt. *õpõttaa*.

opilk/ka: -k J-Tsv., hrl. pl. -kad: -kõd J saepuru опилок, опилки; *opilk meni silmää sahajõz* saepuru läks saagides silma; *viskoga opilkõõd uhamoisõ* visake saepuru teeaokudesse.

opišikka vt. *objošikka*.

opo ~ õpo K-Ahl. *hepo* (Lu Ku) *obu* Kr, g. *ovoõ*: *õvoo K hevoo* Lu Ku **1.** hobune, hobu лошадь, конь; K *õpo komtab koominaza, mi se on õvoo peräzä?* – *reiši on õvoo peräzä* (Ahl. 107) rl. hobune tallab pahmast rehealuses, mis

(see) on hobuse(l) taga? – Regi on hobuse(l) taga; Ku *suurus suuhoo, meeli pähää, paha inimäin hevoo persiiz* kk. suurus (= hommikusöök) suhu, meel (= mõistus) pähe, halb inime- ne hobuse perse(s); **2.** Kr mära кобыла. – Vt. ka *opõnõ*.

opokala Lu Li Ku linask льня; Ku *opokala, peem kala, naglaa oma* linask, väike kala, umbes naelane.

opoltsen/na: -n J-Tsv., g. -naa J maakaitsevägi (народное) ополчение.

oponee, oponõ vt. *opõnõ*.

opor/ka P J (M I) -k J-Tsv., hrl. pl. -kad P M I -kõd J kott, pl. kotad опорок, опорки; J *võtti jalgassa oporkaa ja viskaz üli kura piha* võttis jalast kota ja viskas üle vasaku õla; M *oporkad, need on vaannoilta lõikattu varrõd vällä, a need vanad mid jäätii saappagaa teräd, neit kutsuttii oporkad* kotad (koos pealsetega), need on: vanadelt (saabastelt on) lõigatud säared ära, aga need vanad, mis jäid, saaparõiad, neid kutsuti kottadeks; J *õli rikaz, jäi kõühessi, häülüb oporkoiz* oli rikas, (aga) jäi vaaseks, käib kottades; M *tuli koitoo niku jaamaa pasatskõi, oporkad jalgaz* tuli koju nagu Jamburgi pätt, kotad jalas; M *tämä tuli tšepo-tšennättä, eb õõ i oporkoi jalgaza* ta tuli lausa paljajalu, ei olnud (ei ole) kottasidki jalas.

oppiissa vt. *õppiissa*.

oppi-lahsi Ku õpilane ученик.

opravdan/na: -n J-Tsv., g. -naa J õigustus оправдание; *siä hoz migäss enelleez opravdan/naa levved* sina leiad ikka enesele millestki õigustuse.

oprel'i vt. *aprel'i*.

opševkka vt. *opšifka*.

opševoitaa vt. *opšivoittaa*.

opšifka: -k J-Tsv. *opševkka* Lu, g. -kaa J (hoone) vooderdis обшивка; Lu *opševkka; lavvall piäp koto lüüvvä* vooderdis; laudadega tuleb maja (üle) lüüa.

opšifk-laut/a: -t J-Tsv. voodrilaud обшивочная доска.

opšivoit/taa: -ta J-Tsv. *opševoitaa* (Lu), pr. -an: -õn J, imperf. -in J (hoonet) vooderdada обшивать, -ть; J *õj ko ted'd'e oonõd opšivoitõttu* kas teie hooned on vooderdatud?

optom Li J hulgi оптом; Li *nootta-kala müütti optom* noodakala müüdi hulgi.

optšeli (K), g. -i ühine; üldine общий, всеобщий; *a pühapäiväd õlivad optšeid i pühapäiviä piettii kõikkõa* aga pühad olid ühised ja kõiki pühi peeti.

optši K üheskoos сообща, все вместе; *praaznikat peettii optši* pühad peeti üheskoos.

орõа vt. õpõа.

орõ/nõ K L M J I obõnõ ~ -ne J-Must. -n Kett. K L P Ke M Kõ Po Li J I (R U Ja-Len.) -in P S J *opo/nõ* K M (R Kõ-Len. V) -nee K-Ahl. õpõnõ Lu Li J -n Len. Lu Li J (Kett. Kõ Ra I) -inõ J õponõ ~ õbone J-Must. õponee K-Ahl. *hepo/ine* ~ -ina ~ -in Ku -ne (Ku) *obben* ~ *oran* ~ *uoran* Kr *Õпынь* K-reg.₂ Li-reg.₁ *Опана* Tum. *Ғевойнень* Pal.₂, g. *orõ/zõõ* K R U P M Kõ Ja I -zyõ L P -izõõ S J *opozõõ* K õpõzõõ Kett. Kõ Lu Li Ra J õpozõõ J õbose J-Must., pl. *õppõõz* ~ *õppõõz* I I. hobune лошадь, конь; K *χλαρινн* *opõzii svätitattii* floorusepäeval pühitseti hobuseid; I a *õpõõz nee tabunaa üüiseisic* aga hobused, need (aetakse) õöseks hobusekarja; Lu õpõn *nelläl jalkaa kompasus*, a *inemin jo sõnalta* vs. hobune komistab neljal jalal, aga inimene juba sõnalt; J *kagrakaa saat tširep ovõiss etes ku dubinakaa* vs. kaeraga saad hobust kiiremini edasi kui malakaga; J õli *mitä õpõzõll tuuvvõ* rl. oli, mida hobusega tuua (= pruudil oli suur veimevakk); Lu *siä nagrad niku õpõn hirnub* sa naerad nagu hobune hirnub; Lu õpõn *johzõp travalt i hüpältä* hobune jookseb traavi ja galoppi; Lu õpõn *aivassõõv* hobune puristab; J *opõin hörkisseeep kõrvuut* hobune lingutab kõrvu; I *rakõta opõnõ* rakenda hobune; I *kabjõjõõ lüüäss potkõvad*, i *opõnõ ravvotattug* kapjade alla (kapjadesse) lüüakse rauad ja hobune on rautatud; L *opõziikaa ja jalkaizii* hobus(t)ega ja jalgsi; K *ajõli ovõssa* juhtis hobust; K *naiskuuma i meeskuuma issuvad opõzõlla* naisvader ja meesvader istuvad vankril ~ reel (hobusel); Li *kl'õtsä opõn* kronu hobune; Lu *pilkko ~ pilkkõnenä ~ pilkkõpää õpõnõ* lauk ~ laukpea hobune; I *peegana, musa, gneeda, valkõa, aahka* ~ halli, *harma opõnõ* kirju, must, kõrb, valge, hall (vanadusest), hall (värvilt) hobune; J *pero õbone* (Must. 178) peru hobune; J *lustia luuta obõnõ* (Must. 175) head konti hobune; K *tamm opõn* märahobune; Lu *neiz mettsiüz õli pal'l'o metts õpõzijõ* neis metsades oli palju mets hobuseid; P *siällä bõlõ opõzõõ tie*, *siällä on jalkazii tsäütü* seal pole hobusetee, seal on jalgsi käidud; J *liivpõlto suvab opõizõõ sitta* liivane põld vajab hobusesõnnikut; J *opõizõõ kraappi* hobusesuga, -hari; J *opõizõõ nagl* hobuse(raua)nael; J *opõizõõ raut* ~ M *opõzõõ jalkarauta* hobuseraud; J *opõizõõ vargõz* hobusevaras; 2. pl. (teat. käterätikukirja nimetus название опр. узора полотенца); ■ Lu *opõzõõ pää* suur pikergune pea (inimesel); I *opõzõ putka* (Len. 285) naat; J *opõizõõ mato* hobukaan; J *metts opõizõõll om pitsät kõrvõõ* eeslil on pikad kõrvad; Kr *metsa uopan* kaa-

mäl. – Vt. ka *jaati-*, *kazvo-*, *metts-*, *nahka-*, *pero-*, *ratts-*, *ruun-*, *tamma-*. – Vt. ka *opo*.

opõzõõ-rauta M õpõzõõ-rauta Lu õbõserauta J-Must. hobuseraud подкова; Lu õpõzõõ-rautoiz lüvvää *naglav*, õpõzõõ-naglav hobuseraudadesse lüüakse naelad, hobuse(raua)naelad.

opõzõõ-ublikaz M hobuoblikas конский щавель; *opõzõõ-ublikkaa varsi on aivoo lüüvä süätavvissa* hobuoblika vars on väga hea kõhu-lahtisuse vastu.

opõzõõvargaz M õpõzvargaz Kõ opõizõvargõz (J-Tsv.) hobusevaras конокрад; M *opõzõõvargaz*, *enäp mustalaizõd vargassivad opõzii* hobusevaras, enamasti mustlased varastasid hobuseid; J *mehed on armõttõmassi lüütü opõizõvargõss* mehed on armutult peksnud hobusevarast.

oranževõli Li, g. -i oranž оранжевый.

oraz vt. õraz.

orava vt. õrava.

orelli J-Tsv., g. -ii orel оргán; õõtko kuullu, *ku soomõõ tšerikkõz orelia pillitetä* kas oled kuulnud, kuidas soome kirikus mängitakse orelit.

orgõza I adv. all, maas внизу, на земле (наречие в форме ин-а от орко); *a orgõza siinä pittäz rihmaa štop tämä eb lajkõisic maalõ*, *a too tappaus kuhjaa päält* aga all, siin hoitakse köit, et ta (kuhjategija) ei kukuks maha, aga muidu saab surma kuhja otsast (kukkudes).

ori Ränk I, g. *orii: õrriti* ~ -ee I täkk жеребец; I *niin i veteli ori näitä* nii täkk vedaski neid; I *koñuhad umalaza makkaavad õrria bõõ* tallipoisid (on) purjus, magavad, täkku pole; I *peremeez müüsi õree* peremees müüs täku. – Vt. ka *oro*, *oroi*, *oroin*.

ori-marja K kibuvitsamarj; kibuvits шиповник (ягода и кустарник). – Vt. ka *orjamarja*.

orja K-Ahl. R-Eur. R-Lön. Lu J (K-Al. K-Salm.₁ P) -õ J, g. -aa K-Al. K-Salm.₁ R-Eur. Lu J ori раб, рабыня; Lu *piti õlla tõizõõ mehee orjana* tuli olla teise mehe ori (orjaks); J *õlin orjõ vel-lelee*, *karjušši kalõrvõlõõ* rl. olin ori vennale, karjus Kalervole; J *orja suukko suuruzõttõ*, *leipä tsäümättä tsättee* rl. orja suuke suurusetä (= hommikueineta), leib kätte tulemata. – Vt. ka *orjo*.

orjamarja K Lu Ra 1. Lu Ra kibuvitsamarj; kibuvits шиповник (ягода и кустарник); 2. K põldmurakas ежевика. – Vt. ka *ori-marja*.

orjamarjappu Kett. L Ra kibuvitsarõõsas шиповник (кустарник).

orja/ta Lu, pr. -an Lu, imperf. -zin Lu orjata быть рабом, делать рабскую работу; *orjata piti* ori pidi orjama.

orjo Ra, g. -oo Ra dem. ori, orjake раб; õssi

orjolt õpõzõõ rl. ostis orja(kese)lt hobuse. – Vt. ka *orja*.

orjuõ J (Kõ-Len.), g. -õõ J -võõ (Kõ) orjus, orjarõli рабство, неволя; *miä õppizin orjuõõz* rl. ma õppisin orjarõlves.

orjõ vt. *orja*.

orkestra: -r J-Tsv., g. -raa J orkester оркестр.
orko Kett. K L P M Kõ J I Kl *õrko* (K-Ahl.), g. *orgoo* K L J I I. org долина; P *õli enne vanall aikka med'd'ie tšüläzä pienez orgoza ühs tokomain paikka, kuhõ ain iezepii lehmäd da lampaad vajozivad da uppozivad* enne, vanal ajal, oli meie külas väikeses orus üks selline koht, kuhu varem lehmad ja lambad ikka vajusid ja uppusid; K *bõlõ murmõlla siä tšiveätä, kuza emäz eb issunnu* rl. pole nurmel seda kivi, kus su ema ei (= poleks) istunud; P *johsi orkuu miüõ, nävä takaa* jooksis piki orgu, nemad taga; **2.** madalal alal paiknevad vadja külad ja nende ümbruskond, eeskätt Mati küla kant окрестности водских деревень на низких землях, главным образом деревни Маттия; K *sinne orgoo poolõõ* sinna Mati küla kanti; M *räättäläss algab orko* Räättäläst algab o. (= vadja ala, kuhu kuuluvad Mati, Kõrvõttula, Savvokkala, Velikkä jne. külad); **3.** mäeveer, nõlvak, nõlv склон горы, косогор; J *pojod mennää alaz orkuu* poisid lähevad nõlvakust alla. – Vt. ka *alaz-*. – Vt. ka *orku*.

orkolain P M, g. -zõõ **1.** (madalal alal paiknevate vadja külade elanik, eeskätt Mati ja selle lähiküladel elanik) житель водских деревень, расположенных на низких землях, главным образом деревни Маттия и её окрестностей); P *matitsüläzä, jarvigotsüläzä, siellä õlivad orkolaizõõ* Mati külas, Jarvikoistüläs, seal olid (= elasid) o-d; M *orkolaizõõ on kõhtsiiloistšülläässaa mennä. siz jo soikkolaizõõ o-d* on Koskise külanik; siis on juba soikkolased (= algab Soikkola isurite ala); **2.** P (Jõgõperä kandi vadjalane житель деревни Краколье и её окрестностей).

orkomätsi J-Must. mäeveer, nõlvak, nõlv склон горы, косогор (orig.: jyrkänne, poukama).

orkoo Kett. M Kõ I alla, maha вниз, наземь (наречие в форме илл-а от *orko*); I *juutti ovõssa müllüü plotinassa, kussa vesi laskõub orkoo* jootis hobust veskipaisust, kust vesi langeb alla; Kett. *eb mee kurkuss orkoo* ei lähe kurgust alla; I *kase sotina nõizõb üleez ku umala, a kase mesi jääb orkoo* see kärg tõuseb üles (= pinnale) nagu humal, aga see mesi jääb alla; ■ M *voos viuvvõlta nõõp painamaa orkoo* aasta-aastalt läheb tervis viletsamaks. – Vt. ka *alaz-*.

orku Kr: *kalla orku* mäejalam. – Vt. ka *orko*.

orlla K-Ahl. *orola* M, g. -aa kotkas орёл.

oro J (Ra), g. *oroo* Ra = ori; J *süütin izää orojõ* rl. sõõtsin isa tække; Ra *ohto on väärii vakoi noorõõ oroo tšünnüküll* vs. küllalt on kõveraid vagusid noore täku künnis.

oroli Ra, g. -i dem. täkuke жеребчик; *oroi joxsi, matka joutu* rl. täkuke jooksis, tee edenes.

oroi/n J, g. -zõõ J = oroi; *isä sõimõlta oroizõõ* rl. isa (annab) sõimelt täkukese.

orola vt. *orla*.

ortoõši-vene J kaluripaad, kalastusvene рыбацкая лодка.

osato vt. *õsattoo*.

osered Kr järv ozero.

oslla Ränk I, g. -aa I luisk, kõvasi оселок; I *kõõs einää mennäs lüümää too võõttii* [= võõttii] *osla vikahtõta luizgatac* kui minnakse heina niitma, siis võetakse (võeti) luisk (kaasa, et) vikatit luisata; I *luiskaav vikahtõõ oslalla, sis paav osla tuppi* luiskab vikati luisuga (teravaks), siis paneb (luisu) luisutaskusse.

oslatuppi I luisutasku футляр, кармашек для оселка; *oslatupid tohossa tehtü, pletitüd* luisutaskud (on) tohust tehtud, punutud.

osmalainõ vt. *ozmalainõ*.

osmaloinõ vt. *ozmaloinõ*.

osmuška I *õsmuš/k* J-Tsv. *vošmuška* L, g. -kaa J kaheksandik (naela) одна восьмая (фунта), восьмушка, диал. осьмушка; L *mittaak millõõ ühsi vošmuškaa vareñnaa* kaalu mulle üks kaheksandik (naela) keedist; J *mee õsa ühs õsmuš tubakkaa* mine osta üks kaheksandik (naela) tubakat; I *kahõsaa osmuškaa* kaheksa kaheksandikku (= nael).

osmuškatubakka I (kaheksandiku naela kaupa müüdav) kaalutubakas весовой табак, осьмушковый (продаваемый по осьмушкам) табак; *annag millõõ osmuškatubakkaa, mahorkaa. osmuškatubakka on mahorka* anna mulle kaalutubakat, mahorkat. Kaalutubakas on mahorka.

osmut vt. *ozmud*.

osok/ka Lu I-Len., g. -aa tarn ocoka; Lu *osok-ka roho on soos, pittsä roho* tarn on (= kasvab) soos, pikk rohi.

õsolka vt. *luiska-*.

ossaa vt. *õssaa*.

ost/afka Kett. (K-Ahl.) -ofka M-Set. -ohfska J, g. -afkaa: -avga (K) eru otstavka; K *lassettii siis ostavgale* (Ahl. 110) lasti siis erru; J *meil tahotaa vanalõ jažgalõ, õvõss kutsuttii jaška, ostohfska antaa* meil tahetakse vana Jaška – hobust kutsuti Jaška – erru lasta.

osta/fko J-Must., g. -fko = *ostafka*; i tuli tälle

ostafka ja väl'lää lastii (Must. 144) ja tuli talle (kätte) errulaskmisaeg ja (ta) lasti (sõjaväest) lahti.

ostatka/a: -õ J-Tsv., g. -aa J (üle) jääk остаток; pal'lo-ko jäi ostatka rahoiss kui palju jäi raha järele?

ostofka, ostohfka vt. *ostafka*.

ostoš/ši' (M), hrl. pl. -id M vene saapad, kõnek. kalavinskid, murd. astaskid (heledast juhtnaha-st pika säärega meestesaapad), dial. oštashi (высокие юфтевые мужские сапоги, делали их сапожники Осташкова Тверской губернии); *ostošid, kõig õlti nahkõzõd saappagad, a miheleep kutsuttii ostošid. tol'ki mehiläällä õltii ostošid* vene saapad, kõik olid nahksaapad, aga millegipärast kutsuti (neid) kalavinskid (astaskid). Ainult meestel olid vene saapad.

ostoš/ši' (J), g. -ii ülesostja скупщик; *ostošit tahtovad vihto tooz, mineekaa tšülpüiväv* ülesostjad tahavad ka vihtu, millega vihtlevad.

ostroga/a: *Острога* Tum. vangla острог, тюрьма.

osud/a M Kõ, g. -aa sõnumine; kaetamine, kaetus; kaetis заговаривание; порча; осуд; M *osudaa pellättii* sõnumist kardeti; M *lahs tuli läsimää osudassa* laps jäi sõnumisest haigeks; M *nõita lugõp soolaasõd osudaa* nõid loeb soola peale kaetise vastu; Kõ *lugõttii soolõi, kui õli osuda; soolad jõi, kump õli läsivä* loeti soola peale (nõiasõnu), kui oli kaetis; soola (= sool-vett) jõi (see), kes oli haige (= kaetatud).

ošip/ka M Lu (Ku) -kõ ~ -k J-Tsv., g. -kaa J viga, eksimus; eksitus ошибка, prostupok; ošibočnost'; J *tšen mittäit ep tee, selle kõnsait ep tuõ ošipkoit* kes midagi ei tee, see ei eksi kunagi (sel ei tule kunagi eksimusi); Ku *ošipkalla ko olliisit saad loohæ kül'ee, vot sill olliiz ollut smeela* kui oleksid eksikombel (eksituse läbi) saanud kuuli külge, vaat (see) oleks olnud sul julgus.

ošš/ofka Ra (Salm.₂) -ofk Ra -afka J-Must., g. -ofkaa (vadja naise peakatte tikitud) otsik (пашитый) передок (водского женского головного убора); Ra *a loball se õli oššofka* aga otsmikul, see oli otsik; Ra *oššofka se õli kõik kukkoikaa pilutõttu što se õli loball* otsik, see oli kõik kukemustriga tikitud, (sellepärast) et see oli otsmikul.

ozmalainõ (R-Reg.) *osmalainõ* (R-Eur.), g. -zõõ = *ozmulainõ*.

ozmaloi/nõ: *osmaloinõ* (R-Lön.), g. -zõõ = *ozmulainõ*; *onot osmaloisellani* (Lön. 708) rl. onud mu kallikesel.

ozmu/v: -i K-Ahl. (K-Salm.₁ R-Reg.) *osmut* R-Lön. (R-Eur.), g. -u **1.** kullake, kallike (peig-

mehe või pruudi hellitusnimi rahvalauludes) мил/ый, -ая, желанн/ый, -ая, сужен/ый-ряжен/ый, -ая (ласковое обращение к жениху или невесте в народных песнях); R *elä noiza maalle marjuoni, satulalta saaruoni, opezelta ozmuoni* (Reg. 27) rl. ära tule maha, mu marjake, sadulast (alla), mu kallike, hobuse seljast, mu kullake; K *einä-mittü on elteepi, kagra-kappa on kall'iipi, minä ozmut ootavapi* (Ahl. 102) rl. heinatuust on armsam, kaerakapp on kallim, mina, kullake (= mõrsja), odavam; **2.** hea добротный; K *ohto meillä tšüssä mettä, ohto ozmutta õlutta* (Salm.₁ 773) rl. meil on rohkesti valmit mett, rohkesti head õlut.

ozmulainõ P-AL., g. -zõõ kullake, kallike (peigmehe või pruudi hellitusnimi rahvalauludes) мил/ый, -ая, желанн/ый, -ая, сужен/ый-ряжен/ый, -ая (ласковое обращение к жениху или невесте в народных песнях); *aika marjani makaamaa, ozmulainõ ookaamaa* (Al. 47) rl. aeg, mu mari, magama (minna), kullake, puhkama (minna). – Vt. ka *ozmalainõ, ozmaloinõ, ozmu*.

ozopaikka vt. *asopaikka*.

ozra vt. *õzra*.

ozrikkõ J-Must., g. -õõ odrakarask лепёшка из ячменной муки (orig.: rieska). – Vt. ka *õzrikkõ*.

õžža vt. *õžža*.

otav/a' Kett. K-Ahl. *õtava* Lu J, g. -aa Suur Vanker (tähtkuju) Большая Медведица (созвездие); J *ep hooli kuunõlla kukkoa, vahtia päivää valõtikkoa, võttaa merkkiä õtavõss* rl. pole vaja kuulata kukke (= hommikust kukelaulu), vahtida päeva koidikut, võtta märki Suurest Vankrist (= määrata aega Suure Vankri järgi).

otav/a' M, g. -aa nälkjas слизень; *otava on obahkoiza nälkjas* on seentel.

otistava J: *lad'd'a tšiuutto, sõrmii õttsiissaa ihana-v; sitä kutsuttii otistava tšiuutto; kui ženix tuli võttamaa, se tšiuutto pantii noorikalõd pääle* lai särke, varrukad sõrmeotsteni, seda kutsuti o. särke; kui peigmees tuli pruuti ära viima (pruuti võtma), (siis) pandi see särke pruudile selga.

oto•ot J-Tsv. interj. oot-oot (hoiatuse v. ähvardusena) ну-ка (погоди)!; *oto•ot, küll siä veel saat parguu* oot-oot, küll sa veel saad keretäie!

õtpusk/a Lu, g. -aa Lu (ameti)puhkus отпуск; *felšeri õli mennü õtpuskaa* velsker oli läinud puhkusele.

õtrubi/i J-Tsv., hrl. pl. -id J klii, pl. kliid отруби; *siglo javod de otrubid vee sigalõd* sõelu jahu ja vii kliid seale.

õtsakiiro vt. *õtsakiiro*.

õtsimus vt. *õtsimus*.

otsittajainõ vt. õtsittajainõ.

otsuuz vt. õtsuz.

otše vt. ottše.

otšestv/a Po, g. -aa isanimi otčestvo; ženiḡa tšüzüb imeltä i otšestvalta, anna millõ minnuu tila peigmees palub (küsi) ees- ja isanime jär- gi: anna mulle minu koht (= koht laua taga).

otši-našõ L = ottši; otši-našõ lukõassa loetakse meieisapalvet.

ottaa vt. võtta.

ottoilla: päivä on ottoilla päike on loojumas.

otsta vt. õtsa.

ottše Ra J-Tsv. otše Ku, g. otšee Ra = ottši; J lugõ ottše naš de issuu süümä loe issameie ja istu söõma.

ottši J (Ra), g. otšii meieisapalve, issameie otče наш (молитва); Ra lugõttii ottšia loeti meieisapalvet; J ühesää kõrtaa ottši lugõb baabuška üheksa korda loeb vanaema issameiet. – Vt. ka otši-našõ, ottše.

otulz P J õtus J-Must. Отуць K-reg.₂ Отуць Ii-reg.₁ Отуць ~ Отуць Pal.₂ Отуць Tum., g. -hsõõ **1.** metsloom (hrl. hunt) зверь (об. волк); P ja mettsä otuhsõllõõ kaluta õmaz luud nuorõd nõdrukkõizõõ ja metsloomale (viid) närida oma

noored painduvad luud; **2.** J metsaline, metslane дикарь (о человеке).

ot'vortk/a: -õ J-Tsv., g. -aa kruvikeeraja отвёртка.

oudekki Li Ra oudokki (Li) ovdokki M, g. -ii Ra ovdokii M eudokiapäev (1. III) Евдокин день; Ra oudekki on minuu nimipäiv eudokiapäev on minu nimepäev; Li oudokkin lassaa kuuma tšivi merree eudokiapäeval lastakse kuum kivi merre; M ovdokii päivänn tööt ep tehtü eudokiapäeval tööd ei tehtud. – Vt. ka evdakkeja, jevdokki, oodokei.

ovos-tabuni (K-Ahl.) hobusekari табун лошадей; se noorikko tetši ihse enesä ovos-tabunihisi i omasa mehee tabušnikahsi (Ahl. 119) see noorik moondas (tegi ise)enese hobusekarjaks ja oma mehe hobusekarjuseks.

ovõzmeez J õvõzmiiz Lu **1.** hobusekarjus табунщик; J ved' ette pannõ karjušillõ, heittäne ovõzmehelee, ettäko laatinõ lampurillõ rl. teie ju vist ei pane (mind) karjusele (mehele), vist ei heida hobusekarjusele ega vist valmista lamburile; **2.** ratsaväelane кавалерист; Lu tämä õli sõtamehenn õvõzmiiz ta oli sõjamehena ratsaväelane.

P

p- vt. ka b-.

paadakka vt. *paata*ka.

paadatš'i K-Ahl., g. -*ii* langenud naine падшая (женщина).

paad/ra P M Kõ -*ara* M, g. -*raa* M raju, torm буря, шторм; диал. пáдера; M *paadra on suuri tuuli, kumpra metsää puut tšäänäb juurina-a* raju on suur tuul, mis kisub metsapuud juurtega (maast); P *ku tuuli nii kõvassi nõizõv, siz juõllass paadra* kui tuul paisub väga tugevaks, siis öeldakse torm; ■ M *minuu naapuri on aivoo sõittõlikko, suvvaap tarttua kõikkiisõõ niku nättišiaz, semperäss pantii tälle sõima paadra* minu naaber on väga riiakas, armastab kõigisse kinni hakata nagu takjas, seepärast pandi talle sõimunimi p.

paadžgõt vt. *paškata*.

pa-agana-a vt. *pagana*.

paagõlk/a: -õ J-Tsv., g. -*aa* nõõrike, paelake шнурок. – Vt. ka *pagla*.

paaha vt. *paha*.

paah/tua M Li, pr. -*uv* Li -*tuv* M, imperf. -*tu* Li 1. kõrbeda пригор/ать, -еть; Li *ühtäpäätä piäp pliitaa päällä segottaa rookaa, a too paahup põhjaa* kogu aeg (ühtesoodu) peab pliidi peal toitu segama, muidu kõrbeb põhja; Li *suppi, see ep paahu, a vot rooppa vai siäl mitä on jämmiäð, tarttuvat tšiin põhjaa, paahtuvao* supp, see ei kõrbe (põhja), aga vaat puder või mis seal on paksud (toidud), (need) jäävad põhja kinni, kõrbevad (põhja); 2. hüübida (vere kohta) запе/каться, -чься (о крови); M *veri on paahunnu* veri on hüübinud. – Vt. ka *paattussa, pallõhtua, palõhtua*.

paah/uuassa: -*uss* J-Tsv., pr. -*uuv* J, imperf.

-*uuzi:* -*u* J = *paah*tua; 1. *kuss le tuõp paah*tunnu *haisu* kuskilt tuleb kõrbehaisu (kõrbenu hais); 2. *veri paah*tuuv veri hüübib; *paah*tunnu veri hüübinud veri.

paahvallõ M, g. -*õõ* M hoopleja, kiidukukk бахвал, хвастун; *meill õli üps hukko mokom paah*valõ meil oli üks taat niisugune kiidukukk.

paak/ka: -*kõ* J-Tsv., g. -*aa* paak бак (большой сосуд); *paakkõ ratta rummu võd'dõttõ* paak (= paagitais) rattarummu mäaret (= vankrimääret).

paal/atška P -*õtska* (J) *palatška* Al. P, g. -*atška:* -*õtskaa* J 1. *sulepea* ручка (для письма); J *vančkõ võtti peremmehee kaapissõ tšernilaa, paalõtskaa, roossõunnõõ perokaa* Vanka võttis peremehe kapist tindi, *sulepea* roostetanud *sulega*; 2. Al. kartong, paber картон, бумага.

paalik/ka K P M Kõ Lu Li Ra J-Must. I (Kett.) -*k* J-Tsv., g. -*aa* Kõ Lu Li J 1. (pesu)kurikas; (vaali)kurikas пральный валёк, колотушка, диал. палица; катальный валёк; M *kanjaizia sõppõita vartõ õli paalikka* linase pesu (pesemise) jaoks oli kurikas; J *sõpõja uho*ttaa *rannalla, jõgõlla paalika*kaa pesu pestakse (jõe)rannal, jões kurikaga; J *plaizgip paalikõll uhto*a kolgib kurikaga pesu pesta; Ra *rullõtti pesu rullõ paalika*kaa rulliti pesu vaalikurikaga; Lu *rullu paalikal õlivad ampaav* vaalikurikal olid hambad; M *uhtoma paalikka* pesukurikas; 2. (tamp)nui, tamp, tambits трамбовка, чекмарь; Li *meemmä tänävä räimimää riiga*amaata *il'i koominaa*-maata, *tehkää paalikad i paalikko*-jeekaa *räimitää* läheme täna rehe(toa) põrandat või rehealuse põrandat (siledaks) tampima,

tehakse nuiad ja nuiadega tambitakse. – Vt. ka *padja*-, *rulla*-, *sõpa*-, *uhtoma*-, *veto*-, *vätši*-.

paalko vt. *palko*.

paaluba Lu -*b* J-Tsv. *baalba* Lu, g. -*baa* J *baal*-*baa* Lu (laeva)tekk, -lagi палуба; J *alusõ roomi jo on täiinõ alkoa*, *nüt lastõta jo paalubõllõ* laeva trümm on juba puid täis, nüüd lastitakse juba tekile.

paam/etnikka Ku -*etnikk* J-Tsv. -*ätnikka* J, g. -*etnikaa* ~ -*ätnikaa* J mälestusmärk, -sammas памятник; Ku *kreepost'siz olt'sii ent'sizet paametnikav* kindluses olid endised mälestusmärgid.

paametoli J-Tsv., g. -*i* J adj. mälutu (ilma mä-luta) беспамятный; *niku paameto: mittäit eb mäleht* nagu mälutu: midagi ei mäleta.

paametti K-Ahl. J-Tsv. *paamatti* I, g. -*ii* J *paamattii* I 1. mälu память; J *piä paamettiz, mitä sillõd kõrt on jutõltu* pea meeles, mida sulle kord on öeldud; 2. mõistus разум; J *pik-kõrain lahs de nii suur paametti pääz* väike laps ja nii suur mõistus peas.

paap/a: -*õ* J-Tsv., g. -*aa* paavst папа; *rimski paapõ* Rooma paavst.

paap/pa J-Must., g. -*aa* puder каша.

paari vt. *pari*.

paari/a J-Tsv., pr. -*n* J, imperf. -*zin* J (midagi) paari (paarina kokku) рання соединять, -ить попарно; *paari va kahzii ühtee* pane aga kahe-kaupa kokku paari.

paariin J-Tsv., g. -*zõõ* J (millegi) paariline парный (один из двух); *ehañ kase saappõg õõ kazelõõ paariin* ei see saabas ole sellele (teisele) paariline.

paariinnaa J-Tsv. paariti в паре (рядом друг с другом); *pulmõnikat tulla tserikoss paariinnaa* pulmalised tulevad kirikust paariti.

paariittaa J-Tsv. = *parittaa*; *lugõ paariittaa, tšiirep jovviv* loe paarikaupa, jõuab kiiremini.

paariinnaa J = *paariinnaa*.

paariskunta vt. *pariskunta*.

paaristuka¹ (J), pr. -*an*, imperf. -*in* peksta пороть, вы-; *jõka näтели paaritõtti surmaas-saa, no tämä ain tuli eloosõõ* iga nädal peksti (pool)surnuks, aga tema ärkas ikka ellu.

paarittaa² vt. *parittaa*.

paar/ma K-Ahl. J Ku -*õm* J-Tsv., g. -*maa* ~ -*ma* ~ -*õma* J = *paarmaz*, J *kui tšezäll va vari päiv, nii ilmussa paarmad* niipea kui suvel on palav päev, nii ilmuvad parmud; J *varill päivää on nii pall'o paarmait* kuumal päeval on nii palju parme.

paarm/az K P M Kõ Lu Li Ra -*as* K-Ahl. M-Set. -*õz* Lu, g. -*aa* M parm слепень, овод; M *paar-maad opõzia süüvväz, õllas sofrõav* parmud

sõovad (= hammustavad) hobuseid, on suured; M *täm pani menemää niku paarmaat süüvväz* ta pani minema, nagu parmud oleksid sõõnud (parmud sõõvad); Lu *paarmas pinizev* parm piniseb. – Vt. ka *harmaa*-, *kokka*-, *sõkkaa*-.

paar/ña Lu Li J -*nja* Li -*nja* Ränk *parna* (I-Len.), g. -*ña* ~ -*ña* J kesa, kesamaa; sööt пар, земля под паром; пустошь; L *meil eb õõ mokotaa sarkaa kumpaa sais jättää paarñassi* meil ei ole sellist põldu, mida saaks jätta kesaks; Li *paarñalõ veitetää valloa* kesale veetakse sõnnikut; I *esimeine nurmi on parnas* (Len. 285) esimene põld on söötis.

paar/ñaz: -*ñas* K-Ahl. -*nas* Ränk -*njaz* Li, g. -*ña*: -*njaa* Li = *paarña*.

paar/ño P M, g. -*oo*: -*uo* P = *paarña*; P *paarñuolõ tehtii sütsüzün rüüz* kesale tehti sügisel rukis (maha); P *üqs põlto õli paarñuo all* üks põld oli kesas (kesa all); M *paarñoosõõ vättääz valo* kesale veetakse sõnnik. – Vt. ka *rüis*-.

paar/ñu (M) -*nju* Ränk, g. -*ñuu* = *paarña*.

paarñumaa M = *paarñunurmi*; *paarñumaa, se on jätettü maa ookamaa, täm ookaav, siis sinne tšülvääz rüüz* kesamaa, see (tähendab, et) maa on jäetud puhkama. Ta puhkab, siis sinna külvatakse rukis.

paarñunurmi M kesapõld поле под паром; *paarñunurmi ühhee vuuvvõõ ookaav, siis taas tšüntääz* kesapõld puhkab ühe aasta, siis taas küntakse.

paarñupõlto M = *paarñunurmi*.

paar/ru K-Ahl. L P Ja-Len. Lu J-Tsv. -*r* ~ *baar* J-Tsv., g. -*ruu* Lu J 1. aur пар; Lu *muna tšugunikka tšihub, tuõp paaru* kartulipada keeb, tuleb auru; J *paaruss menti akkunõd märjesi* aurust läksid aknad higiseks (märjaks); P *mašina tšäüip paaruukaa* masin töötab (käib) auruga; J *laut zavodasõ tooti uus paaru kattil* lauavabrikusse toodi uus aurukatel; Lu *paaru baakk* aurupaak; 2. leil пар (в бане); Lu *tänävä om makkõa paaru* täna on (saunas) magus leil; Lu *karkõa paaru* vingune leil; J *paar bañ ~ baar bañ* (sauna astudes õeldakse:) hüva leili!

paar/ua J-Tsv., pr. -*uv* J, imperf. -*u* aurata испаряться, -иться; *vesi kattilõz jo paaruv, para-iko nõizõp tšihuma* vesi katlas juba aurab, kohe hakkab keema. – Vt. ka *paaruta*, *paaruussa*.

paarukattila ~ **paaru-kattila** Lu aurukatel паровой котёл; *laivaz on paarukattila, sitä lämmitävät katsegaarav* laevas on aurukatel, seda kütavad kütjad; *paaru-kattilaa lämmitetti enne algookaa i süeekaa* aurukatelt köeti varem puudega ja sõega.

paaru-laiva Lu = *parahoda*.

paaru-müllü J auruveski паровая мельница.

paarusnoi Lu, g. -i purje- парусный; *paarusnoi soimad* purjesumplaevad.

paaruuta (K-Ahl.), pr. -av, 1. p. -an K-Ahl., imperf. -zi = *paarua*.

paarut/ta: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J aurutada парить, пропаривать.

paarut/õlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -iõlin J frekv. ← *paarut/ta*.

paaru/ussa: -ss J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -uzi = *paarua*.

paarõm vt. *paarma*.

paal/sa¹ M, g. -zaa harupiima põhi (ilma koorekihita harupiim) простокваша (без верхнего слоя сметаны); *tuõp kõva i see jäämiä läntü piimä, siz võttaaz üle vällää, a sis see paasa, se läntü lõhgatas kanni nellätessesee i sis pannaz ahjoo* tuleb kõva ja paks harupiim, siis võetakse hapukoor (pealt) ära, aga siis see (harupiima) põhi, see (järelejäanud) harupiim lõigatakse niimoodi neljaks (osaks) ja siis pannakse ahju.

paasa² Ränk = *paasi*².

paasauli Kr ilmlik [?] светский [?].

paash, paasha vt. *pasha*.

paal/si¹ K P Pi Ke Lu J vdJl Ku (Kett. R-Lõn. M) -zi M-Set., g. -õõ K-Al. J -yõ P J -jan ~ -jen R-Lõn. -hõõ Pi Ke -nõõ Ke paas, paekivi плитняк; J *fundamenttii panna paasia, kirpiitsa ja tsiviä* vundamenti pannakse paekive, telliskive ja (maa)kive; P *õli lad'd'a suur paasi* oli lai suur paekivi; P *põhjaz on paasi* põhjas on paas; J *esimeiss kõrta näim paasi autoi litši narvaa* esimest korda nägin paemurde (paekive) Narva lähedal. – Vt. ka *paasitšivi*.

paal/si² Li, g. -zii vara (seinapalgi alumise poolde tehtav õnar, süvend) naz; *siis tehtii sinne paasi erätsille, sinneppoolõ, kuhõ panti raama, akkuna raama* siis tehti sinna vara (= süvend) väljapoole, sinnapoole, kuhu pandi raam, aknaraam. – Vt. ka *paasa*², *paasu*.

paasi-aulta: -t J-Tsv. paemurd плитоломня.

paazikko vt. *paazikko*.

paasimätsi J *paasi-mätsi* P raene mägi плитняковая гора; J *kabrizõ õli paasimätsi* Koporjes oli raene mägi.

paasil/nõ Ra I, g. -zõõ raene, pae(kivi)st плитняковый, из плитняка; Ra *paasinõ maa* paekivist põrand; I *paasinõ rissi* paekivist rist. – Vt. ka *paasizikko, paazikaz, paazikko*.

paasipala M pae(kivi)tükk кусок плитняка.

paasipõrmanta Kõ-Ränk = *paasipõrmato*.

paasipõrmata M 1. paekivipõrand плитняковый пол; 2. raene rinnas плитняковая почва.

paasipõrmato Kõ paekivipõrand плитняковый пол.

paasiseinä Ku paekivist sein плитняковая стена; *kreepost'sis paasiseiniiz ol'tšii renkaad* kindluses paekiviseintes olid rõngad.

paasizik/ko M, g. -oo raene плитняковый; *kattiloistšülaz on maa paasizikko, siällä on pal'l'o paasia* Kattila külas on maa raene, seal on palju paasi. – Vt. ka *paasinõ, paazikaz, paazikko*.

paasitšivi Lu *paasi-tšivi* P J-Tsv. paekivi плитняк; P *tehtii iestää fundamentti paasi-tšivessä* tehti kõigepealt vundament paekivist; J *narvaa kreepost'i on tehtü paasi-tšivess* Narva kindlus on ehitatud (tehtud) paekivist; Lu *veitimmä paasitšiviä petterii* vedasime paekive Peterburri. – Vt. ka *paasi*¹.

paasitšivi vt. *paaska*².

paasku vt. *pasku*.

paass vt. *spaassa*.

paas/sa: -sõ J -s J-Tsv., g. -aa J 1. lihavõttet паща; *paass tuõp pääle, a meill i liha haisua-tši bõõ taloz* lihavõttet tulevad peale, aga meil pole liha haisugi majas; 2. suvisted, nelipühad троица; *piõb olutt keittää, paassõ tuõv* peab õlut pruulima, nelipühad tulevad.

paassu/assa [sic!] P, pr. -an P, imperf. -zin P paastuda поститься; *miä paassuan, miä artšisüömizii en süõ* ma paastun, ma paastuväliseid toite ei söõ; *miä algan paassuassa* ma hakkam paastuma. – Vt. ka *paastoossa*.

paast/la Lu, g. -aa Lu paaspäev (1. VIII) спасов день, спас.

paastari, paasteri vt. *paastõri*.

paast/o K Lu Li Ra, g. -oo Li 1. paast пост; Lu *pühäpanekissa algap paasto, eb võinu süüvvä arkia p-st* algab paast, (enam) ei võinud süüa paastuväliselt toitu; K *lazarii päivä õli tšerikko-päivä, siz õli paasto, pühä* laatsarusepäev oli kirikupüha, siis oli paast; 2. paaspäev (1. VIII) спасов день, спас; Ra *omenaa esimein kõrt algõttii süüve paastonn õuna* hakati esimest korda söõma paaspäeval; Li *paastonn mentii parraat pääzgod* paaspäeval lahkusid (läksid) kõige paremad pääsukesed; Lu *paastonn men-nää parraad maod mahhaa* paaspäeval lähevad kõige paremad maod maa sisse. – Vt. ka *omena-*. – Vt. ka *spaassa*.

paastoolssa Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin Lu = *paassuassa*; *miä meen ripil, millõ piäp paastoossa* ma lähen armulauale, ma pean paastuma.

paastõri M Lu Li J -eri Li -ori Ra -ari J *pastõri* Lu-Len., g. -õrii M Lu (karjase) abiline, abikarjus подпасок (в помощь пастуху); Lu *ku on suur karja, karjuššil on paastõri* kui on suur kari, (siis) on karjasel abiline; J *liika om peem pojukkõin, taita ep kelpaa karjušii* paastõrissi

on liiga väike poisike, vist ei kõlba karjase abiliseks; Lu *paastõri õli koõnušnikaa apinikka* abikarjus oli hobusekarjuse abiline; Li *ku meil koõnušnikka palkõttii i paastõri tooš palkõttii, siz maarjaassaa tsäütti koõnušnikka i paastõri üüttää i päivittää, a maarjassa nõisi tsäümää üüttää koõnušnikka i eittsenikka talossa, tsell õli õpõn, päivittää tsäi paastõri* kui meil hobusekarjus palgati ja abikarjus ka palgati, siis maarjapäevani käisid hobusekarjus ja abikarjus öösiti ja päeviti, aga maarjapäevast hakkas käima öösiti hobusekarjus ja õitsiline talust, kus (kel) oli hobune, päeviti käis abikarjus.

paasu Lu (J-Tsv.), g. -*zuu* **1.** vara (seinapalgi alumisse poole tehtav õnar) паз; Lu *paasu tehliää tsirveekaa* vara tehakse kirvega; J *sammõlõd rippuvõt seinää paazuiss* samblad ripuvad seinä varadest; **2.** saum, saamas (vahe kahe paadi- v. laevalaia serva vahel) развод (между обшивными досками лодки или судна); Lu *paasu onõ laitojõõ väli* saum on laidade vahe. – Vt. ka *paasa², paasi².*

paasugõ, paasuha vt. *paazuha*.

paasõm vt. *paazma*.

paazi vt. *paasi¹.*

paazik/az: -õz J-Tsv., g. -*kaa* = *paasizikko*.

paal/zikko Kett. M -*sikko* K-Ahl. = *paasizikko*;
M *paazikko maa* paene maa.

paazma M (U J) -*m* ~ -*õm* ~ *paasõm* J-Tsv., g. -*maa* ~ *paasõmaa* J **1.** pasmas пасмо, пасма; M *kõõz loov loomapuilla kangassa, siis piäp täätää mito paazmaa nõizõv loomaa* kui lood kääruudel kangast, siis peab teadma, mitu pasmast hakkad looma; **2.** J-Tsv. linakimp (rop-situd linareode kimp) связка пястей трепаного льна; **3.** J-Tsv. ahe (partele kuivama pandud vilj) посад (снопы, насаженные на колосники для одноразовой сушки). – Vt. ka *pastka, päsk, pääsemä*.

paazulha Ränk M *paasuha* (I) -*ga* Ränk M Lu *paasugõ* Li -*ka* M, g. -*haa:* -*gaa* Lu rehe(toa) katusealune пазуха, пазушина (под крышей риги); M *need kuhõ rannaz vihkaa, need on riigaa paazugan, kaatoo alussõv mokomad need, kuhu pannakse vihke, need on rehe p-d, niisugused katusealused*; Li *kahs paasugaa õli, õtsõz i tsüllez* (rehetoal) oli kaks katusealust, otsas ja külje peal.

paazõm vt. *paazma*.

paat'aga: -õg J-Tsv., g. -*agaa:* -õgaa J = *paat'akka*; *kunigõs taita üht paatõgaa va i süüp-tsi* kuningas vist paljast siirupit vaid söõbki.

paat'akka M I (Li) *paadakka* Li, g. -*akaa:* *paadakaa* Li siirup парокка; M *tsihutõttii koton saaxari svjoklassa paat'akkaa* kodus keedeti

suhkruppeedist siirupit; I *mussa paatakkaa õli, paatakkaa lid'entsav* tume siirup oli, siirupikompekid; I *zbiidhjaa tsihutattii paatakassa, sitä õsammag stokanoittaa* siirupijooki keedeti siirupist, seda ostsime (ostame) klaaside kaupä.

paatikkõin J-Tsv., g. -*zõõ* J paadike лодочка.

paatškata, paatškatag vt. *patškata*.

paatškauss vt. *patškaussa*.

paatškur/i Lu J-Tsv., g. -*ii* Lu J räpane inimene, kõnek. räpakai, trööpaja пачкун, разг. грязнуля; Lu *kumb roojakkaas sõvas tsäüv, sitä kutsutaa paatškuri* kes käib räpas(t)es riides (riides), seda kutsutakse *p.*; J *sillõõ eb mahz eestiit anta uut tsiuuttoa päälee, siä õõd mokom paatškuri* sulle ei maksa üldse uut särki selga anda, sa oled niisugune trööpaja.

paatškõtag vt. *patškata*.

paat'ti Lu J, g. -*ii* Lu J paat лодка; Lu *paatill on taka-pooli tülppä* paadil on tagapool tõmp; Lu *seilii-kaa paatti* purjepaat; Lu *paatii keula, paatii nenä* paadi käil, paadi nina.

paat'tussa: -*tuss* J-Tsv., pr. -*ub* J, imperf. -*tu* J = *palõhtua*; *paattunnu veri* hüübinud veri.

paavosk/a ~ -õ Lu, g. -*aa* Lu pargas (laadimistöõdel kasutatav suurem lameda põhjaga paat) баржа, диал. павозка (большая разгрузная лодка); Lu *õltii suurõd venneed, kutsuttii paavoskad, neil lastattii alussa* olid suured paadid, kutsuti pargased, nendega lastiti purjelaeva; Lu *paavoskal rannassa alussõõ väitettii alkoa* pargasega veeti rannast purjelaeva (kütte)puid (halge); Lu *paavoskaa ajõttii eteš šestojõõkaa* pargast aeti edasi teivastega; Lu *paavoskõ õli suurõpi tõisiissa venneiss* pargas oli teistest paatidest suurem.

pada-gr/a M, g. -*aa* podagra подагра; *siiz veel on pada-gra, toože vaivattaab jalkoi i tsässiä* siis on veel podagra, (siis) samuti valutavad jalad ja käed.

padget vt. *pad'ja*.

padispaan/i Lu, g. -*ii* padespann (tantsu nime-tus) падеспань (название танца).

pad'ja P -*d'a* I *pad'd'a* ~ -*a* K-Ahl. -*dja* R-Eur. Ja-Len. -*ja* R-Lön. R-Reg., g. *pad'jaa*, pl. *padget* Kr **1.** tihe частый (о ячях сети); Ja *saamõi padja* – *peräverkkko, tšestšl-verkkko arvapi* (Len. 254) kõige tihedam (on) päravõrk, keskõvõrk on harvem; **2.** paks, jäme толстый; P *pad'ja paasi* on *tsiikuu alla* rl. paks paas on kiige all; Kr *padget* paksud; **3.** õhuke, peen тонкий, мелкий; K *pühää maarjaa padd'a vaippa* (Ahl. 92) rl. püha Maarja õhuke vaip; ■ I *vesi pad'd'a tätä vei orkoo* veejuga [?] viis ta alla.

padjapaalikka K-AI. pesukurikas пральный валёк, колотушка, диал. палица.

padžgata vt. *patškata*.

padudd vt. *pattu*.

paettaag vt. *pajattaa*.

pagal'äsk/a I, g. -aa (suka)säär паголенок; *pagal'äska tehtii, siis kanta* (sukal) tehti sää, siis kand.

pagalna L M Lu Li Ra -nõ Pi Ke Li J -n M-Set. Lu Ra J *pa-agana-a* K *pakana* K-Ahl. Lu Li (J) -na Ku, g. -naa L Lu J I. kurat, vanakuri, pagan (ka sõimus.) дьявол, чёрт, бес (также руг.); Lu *tulko(o) siis pakana appii, kui jumala minnuu b avita* tulgu siis kurat appi, kui jumal mind ei aita; L *tätä duumaittii, što pagana on temast arvati, et (ta) on vanakuri; L il'ja- proro-k paganaa voimaa ajap takaa* prohvet Elias ajab taga kuradi väge; K *tämä kopitti tōizōt paganad üh-tee* ta kogus teised kuradid kokku; K *juttōp koiralōd: aah siä pa-agana-a* ütleb koerale: ah sina pagan!; 2. pagan, mittekristlane язычник, нехристи; J *ku tōd jumalaa palvōtta ep piä ted'je mittait pal'lo lapisōma, nii kui pakanat* (Must. 155–156) kui te jumalat palute, (siis) ei pea te (midagi) palju lobisema, nii nagu paganad (teevad); J .. *kassela poolōl jordana jōkkōa ja galilea pakanai maata* (Must. 154) .. siinpool Jordani jõge ja Galilea paganate maad; 3. tige, kuri; äge(da loomuga) злой, осатанелый, сердитый; вспльчивый; Lu *inemin on pagana, jot kraapip tōizōlt silmäv* inimene on (nii) tige, et kraabib teisel(t) silmad (peast); Lu *ōpōn om pagan, ain purōskōdv* hobune on tige, aina hammustab; Lu *ärtšä on pagana, tuōp puskaamaa* härg on tige, tuleb puskima; J *pulkissōp silmiit niku pagan ärtš* pungitab silmi nagu tige härg; J *elāhan siä dō õmiiz lahsijō kōhtaa nii pagan* sa ära ometi ole oma laste vastu nii kuri; Lu *paganaa koiraa piäb aina pittää ahiloiz* kurja koera peab alati ketis pidama; Lu *se om pagan niku kipuna* see on äge nagu tulesäde; 4. räpane, kasimatu; solgi- грязный, помойный; Lu *kui emä on pagan, nii tütar onō pagan* kui ema on räpane, siis on tütargi räpane; M *paganaa pañkōd pannass kōik jätüsev* solgipange pannakse kõik jäägid. – Vt. ka *paha, pahain, pahalain, pahan, pahapooli, paholain, pahōlainō, paska¹, paskapooli, perkele, perko, perttsama, piru*.

paganasini I-Vilb. sälkjas kollanutt (seen) серо-жёлтый ложноопёнок (гриб).

pag/anassi Lu Ra kurjalt, tigidalt злобно, сedito; Lu *oi ku siä paganassi pajataw* oi kui kurjalt sa räägid!

paganik/ko P M Lu Li Ra, g. -oo Li 1. solgi-

pang, -nõu помойное ведро; Lu *sitä kutsutti paganikko, kuhōd pantii rooja vesi* seda kutsuti solgipang(eks), kuhu valati (pandi) solgivesi; 2. paharet (sõimus.) чертёнок (руг.), бесёнок; M *ai siä paganikko* ah sina, paharet; 3. mittesõodav, kõlbmatu несъедобный, негодный; Li *paganikko griba, mitä ep süütü* mittesõodav seen, (seen) mida ei sõõdud; 4. vastik, roojane противный, поганый; Li *iiri on paganikko* hiir on vastik. – Vt. ka *paha, pahain, pahamutka, pahan, pahapoika, paharätte, paska¹, paska-pooli*.

paganobahka M mittesõodav seen несъедобный гриб, поганка.

paganulz M Lu Li, g. -hsōd: -sōd Lu 1. tigidus, kurjus зло, злость, злоба; Lu *täll on üvä süä, tämä on üvä inemin, täll paganutta eb dō* tal on hea süda, ta on hea inimene, tal tigidust ei ole; Li *tämä on kõikkii pääle säämizä, ep tää, tsene pääle sitä õmmaa paganussō pannō* ta on kõigi peale vihane, (ta) ei tea, kelle peale seda oma tigidust (välja) valada (panna); 2. sõimus. geo, kurinahk, kurivaim, mait, руг. поганец; M *ai siä paganuz, inotuzōd paganuz* ah sa geo, igavene reo! – Vt. ka *pahuuz, paskuuz*.

pagla Kett. Ränk K R P M Kō Lu Li J Ra I -I J-Tsv. I, g. -laa P M Lu I -la J 1. pael, nõor шнур, шнурок, (тонкая) верёвка; подвязка; леска; J *paglōtsennäd õltii jalgaz, paglad õltii avōd* pastlad olid jalas, paelad olid lahti; J *upōkkaal õltii paglav, tooš pantii paglaakaa tsiini* susskingal olid paelad, pandi ka paelaga kinni; P *sukat piti pagloikaa tsiini* (ta) hoidis sukki paeltega ülal (kinni); M *mussa pagla õli rivall* sääremähisel oli must pael; P *kui kaugaa paglaa elä puno, a ühskōrt pagla menep kattsi* vs. kui kaua (sa) nõõri (ka) ei punu, aga ükskord läheb nõõr (ikkagi) katki; J *kahōss tšeiis* (säikeess) hanse paglaa punota, *kahōss inimizess pereä sünnütetä* vs. kahest keermest (säigmest) ju nõõri punutakse, kahest inimesest peret luuakse (sünnitatakse); J *kazgōssa õhsav vōdōtuuv* [sic!] *i siot paglalla, tiiv* (looa) *viñhaa* kasest (on) oksad võetud, ja seod (need) nõõriga (kokku), teed viha (luua); M *laafkas siitoaz hoikaakaa paglaakaa* poes seotakse (pakk) peene nõõriga (kinni); J *tšääri jaššikk nät kaze punotuu paglaka tsiin* seo kast näe selle punutud nõõriga kinni; J *õñjad on paglassa tehtü* õñjad on nõõrist punutud (tehtud); I *sis paglat pañnii tätsšüü aukkojōd* siis panin nõõrid kätki aukudesse; P *pannass niisiisee paglat tsiin* niitesse pannakse (tallalaudade) nõõrid kinni; M *õntšivitsal on kokka, siz on pagla, siz on propka* õngeridval on (õnge)konks, siis

on (õnge)nöör, siis on (õnge)kork; M *tšennää paglad õlivad risikkoo* pastlapaelad olid (= seoti) risti; J *aili võrko paglõd om mätänestü räimevõrgu nõörid* on mäda(nenu)d; J *vokii paglõd* voki nõörid; I *roozga pagla* piitsa keel; J *kõikkaz vahvõp õhki pagl tuõb opõizõõ ivusõss* kõige tugevam õngenöör tuleb hobusejõhvist; Lu *võrko pagla* võrgunöör; M *niitizet paglad* (jämedad korrutatud) linased lõngad; Lu *pagla tšentsä* pastel; **2.** köis (толстая) верёвка, канат; I *koormõõ siitõag paglalla* koormat kõiega siduda; I *sinneg autaa pagloil lazzõttii groba* sinna hauda lasti kirst kõitega; **3.** traat provoloka; M *mokamat paglassa tehtü bukavad* niisugused traadist tehtud tähed. – Vt. ka *alu-*, *alus-*, *jõvi-*, *pääle-*, *pääli-*, *rihma-*, *rivaa-*, *saappõk-*, *sääri-*, *tšeerto-*, *õhki-*, *üli-*. – Vt. ka *paagõlka*.

paglatšentsä P Lu Li J *pagl-tšentsä* J **1.** pastel постол, поршень; Li *paglatšennät tehliää nahgassõ* pastlad tehakse nahast; Lu *nahkatšentsä ilma varsijõ kutsutaa paglatšentsä vai uupukkaad* (kodus valmistatud pehmeid) ilma säärteta nahkjalatseid (nahkjalatsit) kutsutakse pastlad (pastel) või susskingad; Lu *paglatšentsä on ühezä tükküzä tehtü, a uupukkail päälüsed on erizee õmmõltu* pastel on ühes tükis tehtud, aga susskingadel on pealsed eraldi õmmeldud; P *paglatšentsiil õlivad päärmied või morškoõ, siz õli lütšittü pagla läpi* pastlail olid tärkmed, siis (nendest) oli pael läbi lükitud; Lu *karjušit peettii paglatšentsiä* karjused kandsid pastlaid; Lu *paglatšennää moršku* pastlatärge; **2.** paeltega king туфля на шнурках; J *paglatšennäd õlivad jalgaz paeltega* kingad olid jalas.

paglaukko J-Tsv. tärge, horm, paelaauk (pastlal, kingal) нарезка, дыра для шнура (у постолов и туфель).

paglõin J-Tsv., g. -zõõ J adj. paeltega, nõöridega; nõörist со шнурками, на шнурках (о туфлях); шнуровой, из верёвок, из шнуров; *paglõizõt tšenned* paeltega kingad; *paglõim mürššu* nõörist märss.

paglõkkõin J-Tsv., g. -zõõ J paelake, nõörike шнурок, верёвочка; *sio kazell paglõkkõizõll kotii suu tšiin* seo selle paelakesega kotisuu kinni.

pagossa Kett. Li adv. paost, redust, peidust из бегства (наречие в форме эл-а от *pako*); Li *ägä tuli pois kargussa, pagossa* ta tuli paost (välja).

pagõza Kett. K M -z Lu Li J-Tsv. paos, redus, peidus в бегстве, в бегах; в укрытии, скрываюсь (наречие в форме ин-а от *pako*); Lu *tšen on pagõnnud, se on pagõz, se on pakolain* kes

on põgenenud, see on paos, see on põgenik; M *a vot kanni kanni miä õlin pagoza riigaa ahjoza* (Set. 6) aga vaat nii – nii olin ma peidus reheahjus; J *kõig d'ezert'uurõd õlla metsses pagõz* kõik desertöörid on metsas paos. – Vt. ka *pakoizilla*.

pagõnnla: -õ Lu, pr. *pakõn/õn* Lu, imperf. -in Lu = *pagõta*.

pagõt/a K L P M Kõ Lu Li (Ja-Len.) -ag I Ma, pr. *pakõ/nõn* P M Kõ Lu *pakkõõn* Lu *pakõõ* I Ma, 3. p. *Пакенень* Tum., imperf. -nin P M Kõ Ja Lu -zin [sic!] P -ni ~ -nii I põgeneda, pageda; peitu minna сбежать, убежать; спрятаться, укрыться; Lu *sõssa pakõni, a karruu puuttu* vs. hundi eest põgenes, aga karule satust; Lu *ellää piäv, et kunnõ pakkõõ, päiviissä et pakkõõ kuhhõitkaa* elada tuleb, (sa) ei page (= pääse) kusagile, (oma) päevade eest ei page (= pääse sa) kusagile; I *lehmä pakõni poisõg õnvõssa* lehm pages siseõuest (ära); P *tämä õli sõass pagõnnu* ta oli sõjast põgenenud; Lu *päivä pakkõõv* päike läheb peitu (pilve taha). – Vt. ka *pakõõssa*.

pagõttõm/a Li, g. -aa paastu lõpp конец поста; *ku pühää lõppu on, se on pühää pagõttõma* kui paastu lõpp on, see on p.; miikkulaa *pagõttõma* nigulapaastu lõpp.

pah/a K R L P M Kõ S Ja Po Lu Li Ra J I Ku (Kett.) -ha I *paaha* Kett. *Паха* Pal.₁ *Паза* Pal.₂ *Пáза* Pal.₂ li-reg.₁ *Пагá* li-reg.₁, g. -aa P Po Lu Li Ra J Ku *pahaa* M Kõ **1.** subst., adj. paha, halb(us), ebameeldivus, kehv, vilets плохой, бедный, скудный, убогий; плохое, неприятность; P *vokki on paha* vokk on vilets; Lu *koko elo õli paha* kogu elu oli paha; *Ja meit tapas paha ilma* (Len. C28) meid tabas halb ilm; I *pappi tuli vassaa, paha päivä* papp tuli vastu, halb õnn (päev); L *täll on paha mieli* tal on halb tuju; J *pajat kõvõpõssi – tämä om paha kuulõmizõka* räägi kõvemini, ta on halva kuulmisega; J *em miä kazelõ poigõlõ mee mehele – tämä on nii paha arvoka, täüz durakk* ei mina sellele poisile lähe mehele, ta on nii kehva aruga, päris loll; M *paha on elää vanalõõ* paha on elada vanana (vanas eas); L *haizõp pahalõõ* haiseb pahasti; L *elkaa pankaa pahassi* ärge pange pahaks; Ra *ku kura silmä t'ihgub, siiz üväätä, a õika silmä, siis pahaata* kui vasak silm sügeleb, siis (ennustab) head, aga (kui) parem silm, siis halba; Lu *üvvää etsi, a pahõpaa joutu* vs. otsis head, aga sattus (veel) halvemasse (= sattus vihma käest räästa alla); **2.** halb, tige, kuri; halb(us), kurjus плохой, дурной, недобрый, злой; плохое, зло; S *paha se õli herra* see mõisnik oli halb; M *tämä*

vaatab naizõõ päälee niku paha ärtsä ta vaatab naise peale nagu tige pull; Kõ mill on üvä paha koira mul on hea kuri koer; M *tširos pahall sõnalla* vandus halva sõnaga; M *karu märääv pahalla äälellä* karu mõrgab hirmsa (kurja) häälega; L *paha heŋki kolizõv* paha vaim kolistab; M *nõisi ööllä paha voima tsäümää koitoo* õõsi hakkas paharet kodus käima; M *kase õltii mokomad rahvaan, etti täättii tehä pal'lo pahhaa* need olid niisugused inimesed, et oskasid teha palju halba; M *mõnikkaall õli paha silmä* mõnel oli kuri silm; J *paha põlõp tämä süämez* kurjus põleb tema südames; **3.** (vana)kurat, vanakuri, vanapagan; paharet; haldjas, vaim дьявол, чёрт, бес; чертенок, бесёнок; сверхъестественное существо, дух; L *näimä suurt pahaata, silmät suurõv, vilisäb aivuo kõvii* nägime vanakuradi: silmad suured, vilistab õige kõvasti; Ra *pahal on äntä takana* kuradil on saba taga; Lu *paha tuli, tsäi lutissõli minnua* vanakuri tuli, oli mul luupainajaks; M *inemin meni pahhaa jällelee, õhsü metsäsee* inimene sattus (läks) kuradi jäljele, eksis metsa; L *paha vei ženiḡaa* vanakuri viis peigmehe ära; Lu *pahaa poika tuli järvesä* vanakuradi poeg tuli järvest; Lu *ku vihmaa saab ja päivä paisav, siz jutõltii: jumal pahaakaa tappõõv* kui vihma sajab ja päike paistab, siis öeldi: jumal tapleb kuradiga; Lu *pahaa pulmõv, päivüv paisav i vihmaa saab, paha piäp pulmia* vanapagana pulmad, päike paistab ja vihma sajab, vanapagan peab pulmi; Ra *pahat tultii sauna* paharetid tulid sauna; Lu *pahaa d'uužina* kuraditosin, kolmteist; P *metsää paha* metshaldjas; **4.** fig. kõva, kange (midagi tegema) мастак (до чего-либо); M *kase meez on paha tsirrooama* see mees on kõva kiruma; Lu *noorõn miä õlin paha nagramaa* noorena olin ma kange naerma (= olin väga naeruhimuline); Lu *miä õõn paha itšävõittämää* ma nukrutsen alatasa; ■ Lu *pahad reŋgiõ* suured rohutirtsud. – Vt. ka *meri*. – Vt. ka *pagana, paganikko, pahain, pahalain, pahamutka, pahan, pahapooli, pahapäivine, paharätte, paholain, pahuuz, pahõlainõ, pappi, paska¹, paskapooli, perkele, piru*.

pahagoitõlla (R-Lõn.), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. pahandada, vihastada возмущаться, -титься, сердиться, рас-

pah/ain Lu Li Ra J Ku -a-in Kett. -ainõ Lu Li J *pahhain* M *pahha-in* Kett. *pahhainõ* M I -hain Lu, g. -aizõõ Lu -aizõ J-Tsv. **1.** kõhn худой, тощий; Lu *tšen on pahain, jutõllaa: luukõz inemin* kes on kõhn, (selle kohta) öeldakse: kondine inimene; Lu *se jäi pahaizõssi niku haamo, niku luu da nahka* see jäi kõhnaks nagu

viirastus, nagu luu ja nahk; J *siä taita läzit ku nii jäät pahaizõssi* sa oled vist haige, et jääd nii kõhnaks; Lu *kl'aattša õpõn, ku on vana ja pahain* kronu hobune (on siis), kui (ta) on vana ja kõhn; Ra *pahaizõt põzõõv, aukod õllaa põskiz* kõhnad põsed, põsed on aukus; **2.** vilets, armetu, kehv убогий, плохой, дрянной, скверный; Lu *täll on pahaizõt sõvat päällä* tal on viletsad rõivad seljas; M *pahhain, kehnokõin koto* armetu, vilets(ake) maja; J *pantu ku paja pahainõ* rl. ehitatud kui vilets (sepa)raja; **3.** halb, kuri; pahane дурной, злой, сердитый; досадливый; J *pahain ilma* halb ilm; Ra *pahain juttu* halb jutt; J *pahaizõ emintimäka lahzõd nähkää goora* kurja võõrasemaga näevad lapsed viletsust; Lu *pahhain tauti* süüfilis, fig. paha haigus; J *mitä õõttõ suruillõ suillõ, mitä meelille pahaizillõ* rl. miks olete murelike suudega, miks paha(se) meelega? – Vt. ka *pagana, paganikko, paha, pahan, pahapäivine, paska¹*.

pahaintapain: -pain Lu = *pahatapainõ*; emä õli *pahaintappain, isä ilkiännäkõin* rl. ema oli õel (halva iseloomuga), isa ilgenäoline.

pahalain P M J *Пагалана* Tum., g. -zõõ M paharet, kurat (ka sõimus.) дьявол, бес, чёрт, чертенок (также руг.); L *mõnikkaat peltšääväd riigaa mennä, siäll on pahalaizõõv* mõned kardavad rehte minna, seal on paharetid; M *tämä takkaa juttõõv: pahalain* ta ütleb tagantjärele: kurat!; J *ai sie parõp pahalaisa* ah sa kurat (parem kuradist)! – Vt. ka *pagana, paha, pahapooli, paholain, pahõlainõ, paska¹, paskapooli, perkele, perko, pertsama, piru*.

paha-meeli J-Tsv. pahameel, tigidus, tusk досада, злость.

pahameeliin J-Tsv. pahane, tusane досадливый, хмурый.

pahameeliittä Lu = *pahottaa*.

pahamutka M paharet (sõimus.) чертенок, бесёнок (руг.); *ai siä pahamutka* ah sa paharet! – Vt. ka *paganikko, paha, paharätte, paska¹, paskapooli*.

pahamutkõin J-Tsv. adj., subst. **1.** sõnakuulmatu, trotslik непослушный, упрямый; **2.** kurat, paharet чёрт, чертенок.

paha/n Kõ Lu -ne J-Must., g. -zõõ = *pahain*; **1.** J *pahane kuras* (Must. 177) kehv nuga; **2.** Kõ *paranna pahan teko* (Len. 229) paranda pahategu (halb tegu).

pahanoit/taa Ra, pr. -an, imperf. -in = *pahottaa*; *üvälee üvütetää meeltä, a pahalõõ pahanoitõtaa* heal(e) tehakse meel heaks, aga pahal(e) tehakse pahaks.

pahapoika ~ paha-poika ~ -k Lu paharet,

kuradipoeг чертёнок, бесёнок; *pahapoik tuli rannalõ* paharet tuli kaldale.

pahapooli M -l M Kõ S *pahapool* Po = *pahalain*; M *täm eb uzgo jumalaa, ep pahapoolta* ta ei usu jumalat ega kuradit; M *täm makaz, a näeb unõz etti pahapool lutissõõv* ta magas, aga näeb unes, et vanakuri pitsitab teda; M *ai siä pahapoolõõ emä ah sa vanakurja ema!*

pahapõ/ssi: -ss M halvemini, hullemini хуже; *emä juttõõv, etti tütär on nii paskatavolliin, etti sõõp süätä pahapõss ku mato* ema ütleb, et tütar on nii õel, et sõõb südant hullemini kui uss.

pahapäivine I vilets убогий, жалкий; *pahapäivine opõnõ vilets* hobune. – Vt. ka *paha, pahain*.

paharaiskain (K-AI.) = *paharaiskuin*; *motšalkav paharaiskaizissa rogoškoissa tehäs(sä)* matšalkad tehakse viletsatest roguskitest.

paharai/skuin ~ **-škuin** J-Tsv., g. -*skuizõõ* vilets, kehv, lagunened, katkine плохой, убогий, скверный, драный; *liiv-maall kazvop paharaiškuin nisu* liivamaal kasvab vilets nisu; *täll muut imeñña bõõ ku paharaiskuin koto da tara* tal pole muud varandust kui lagunened maja ja aed.

paharui/skuin Li -nõ I *paharuiškuin* Li, g. -zõõ I 1. vilets, kehv, lagunened, katkine плохой, убогий, скверный, драный; I *müüisiväd koo kajjee paharuiškuizõõ* müüsid maja, selle viletsa; I *paharuiškuizõõv kane pal'tov opõzõõ pääle* viskoaz need katkised palitud visatakse hobuse(le) peale; 2. luukõhn, väga kõhn очень худой; Li *paharuiškuin, see on kõikkinaa pahain* luukõhn, see on (= tähendab) väga kõhn; Li *paharuiškuin inemin* luukõhn inimene.

paharätte J-Tsv. = *pahamutka*; *tämä, paharätte, ep kuuntõõ minu sõna* tema, paharet, ei kuula minu sõna.

pahas/si K-Ahl. -s Ku halvasti; kurjalt плохо; скверно, сердито; Ku *katso kui pahass vahib mejjee päällä* vaata, kui kurjalt vahib meie peale. – Vt. ka *pahoi, pahõizõssi*.

pahas/sua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J = *pahassussa*.

pahas/sussa: -suss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J kurjaks saada v. muutuda делаться злым; *nältšäizet suõt kõvassi pahassussa* näljased hundid muutuvad väga kurjaks.

pahasut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an J, imperf. -in J vihastada, kurjaks teha, vihale ajada сердить, рас-, злить, обо-.

pahasut/õlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *pahasuttaa; kehtaat ssiä* [sic!] *koiriti pahasutõll* (et) sa (ka) tahad (viitsid) koeri õrritada (vihale ajada)!

pahalta (R-Lõn.), pr. -nõv: -nep R-Lõn., imperf. -ni vihastada, kurjaks saada сердиться, рас-, злиться, обо-.

pahatapai nõ L J õel, kuri, halva iseloomuga; halbade kommetega злой, с плохим характером; с плохими манерами, невоспитанный; J *perennain pahatapai nõ, ize ilkaa näkoi nõ* rI. perenaine õel, ise ilgenäoline; L *a sie paavo pahatapai nõ* rI. ah sa, Paavo, halbade kommetega. – Vt. ka *pahaintapain, pahatapõn, paskatavolliin*.

pahatapan L = *pahatapai nõ*; *vait en puuttuizi pahatapazõllõ* rI. kui (ma) ainult ei satuks õelale (mehele naiseks).

pahatapai nõ Lu = *pahatapai nõ*.

paheksi/a (Ku), pr. -n, imperf. -zin (pahaks) laita, maha teha порицать, простор. расхулить; *a iilää dääd nois paheksimmaa zemskaa päällä* aga onu Ilja hakkas Zemskot laitma.

pahha vt. *paha*.

pahhain vt. *pahain*.

pah/ka P M Lu Li Ra J-Must. -kõ Lu -k Ra J-Tsv., g. -*gaa* P Lu 1. pahk, käsn (puul, ka inimese nahal) кап, наплыв (на дереве), нарост; J *jutõlla, jot pahk om puu tšippa* õeldakse, et pahk on puu paise; 2. muhk шишка; J *lanjõz lavõzõlt maalõ de sai pahgaa lobasõõ* kukkus (seina)pingilt maha ja sai muhu otsaette. – Vt. ka *koivu-*.

pahkakuppi (M-Len.) kasekäsnast jooginõu чашка из берёзовой свили; *eelä õlivat kah-tšizet pahka-kupit, näissä joima piimää* (Len. 263) enamalt olid kasekäsnast jooginõud, neist jõime piima.

pahk-luu J luupaksend костный нарост; *kuss jalk meni kattiši, siäll on kazvonnu pahk-luu* kust jalg (= jalaluu) läks katki, sinna (seal) on kasvanud luupaksend.

pahkõ/nõ Lu, g. -zõõ pahkne, pahkjas шишковатый, мозолистый; *pahkõnõ tšämmälä* pahkne peopesa; *pahkõnõ tšäzi* pahkjas käsi.

pahkõn/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õv, imperf. -i tursuda, kõvaks tõmbuda опух/ать, -нуть, затверде/вать, -ть.

pahlis Kr vai, teivas свая, кол, шест.

pahm/az M Lu Li J -as Ränk J-Must. -õz J-Tsv., g. -*aa* M Lu J -a J 1. pekstud, kuid tuulamata vili (rehepõrandal v. hunnikus) обмолоченное, но не обвеенное зерно (на полу гумны или в куче); Lu *perrää tappamizõõ akana ja vil'ja se pantii kokkoo. sitä kutsuttii pahmaz* pärast peksmist agan(ad) ja see vili pandi hunnikusse. Seda kutsuti p.; Lu *pahmaz ajõttii ühtee nurkkaa* pekstud vili aeti ühte nurka (hunnikusse); M *mõõ ajamma kažzee vil'laa pahmaasõõ*

me ajame selle (pekstud) vilja hunnikusse; M *miä panin lipitsaa pahmaa päälee* ma panin viskelabida viljahunniku peale; J *isä lõpõtti pahma viskamizõ* isa lõpetas (pekstud) vilja tuulamise; M *riis pahmaz* pekstud tuulamata rukis; M *õzra pahmaz* pekstud tuulamata oder; **2.** *pahmas* (peksmiseks mahalaotatud viljalade složenные для молотьбы рядами снопы на гумне); J *pahmõss tappõma* pahmast peksma; J *pal'l'o ko veel jäi parsilõõ vihkoit, veelko mahtuvõd ühtee pahmasõõ* kas parsile jäi veel palju vihke, kas mahuvad ühte pahmasse?; J *ühsi maa pahmassa* üks rehepõrandatäis pahmast. – Vt. ka *põlgõtus-*, *riis-*, *vizgõ-*.

pahna: -n J-Tsv., g. -naa J pahn (спутанная солома для подстилки домашним животным); *eletä, niku sigat pahnaz* elavad nagu sead pahnas.

pahnami J-Tsv. adv. pahnami, pahnamiisel при разбрасывании (соломы); *pahnami õlgõss sünnüb ruupo* pahnamiisel saab õlest (õle)puru.

pahnata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J pahnata разбр/асывать, -осать солому; *viska kupo õlkia sigaa karsinaa, la pahnaav* viska kuba õlgi seaedikusse, las pahnab.

pahnoppäi K M = *pahnuppäi*; K *laadittii pahnoppäi šuuba ülee* pandi kasukas pahunpidi selga.

pahnupooli M pahunpool обратная, левая сторона, изнанка; *üläpooli on ühtä laajua, a pahnupooli on tõissa laajua, sorttua* pealmine pool on üht sorti (= ühest materjalist), aga pahunpool on teist sorti (= teisest materjalist).

pahnuppäi K M Kõ I *pahnupäi* K-Ahl. *pahnuppäi* M Kõ pahunpidi, pahunpidi naiznanuku, на левую сторону; I *tšiuuto on pahnuppäi särk on pahunpidi*; M *kahs silmää teed õikõõppäi, a ühs silmä pahnuppäi* kaks silma teed parempidi, aga ühe silma (üks silm) pahunpidi. – Vt. ka *pahnoppäi, pahnõppäi, pahõõõppäi, pahõõõppäi*.

pahnõõppäi L = *pahnuppäi*.

pahnõppäi M-Set. Po = *pahnuppäi*; Po *naizõt pantii šuubõt pahnõppäi* naised panid kasukad pahunpidi (selga).

pahoi K-Ahl. = *pahõõõssi*.

paholain J, g. -zõõ = *pahalain*; *paholain tuli, tšüzüb: mitä siä mees teed* vanapagan tuli, küsib: mida sa, mees, teed?

pahomillaa Lu = *pahumillaa*; *lahs on pahomillaa* laps on pahunas tujus.

pahot/taa Lu, pr. -an: -õn Lu, imperf. -in Lu pahandada, pahameelt teha доса/ждать, -дить, возму/щать, -тить; *ep piä tõizõlt inemizeltä*

pahottaa meelt ei tohi teist inimest pahandada ~ teisele inimesele meelepaha teha. – Vt. ka *pahameelüttää, pahanoittaa*.

pahsu vt. *paksu*.

pahsuz vt. *paksuz*.

pahtšila M, pr. -n, imperf. -zin M **1.** tormata мчаться, по-, нестись, по-; *kuhõõ nüt pah-tšizid mennä* kuhu nüüd tormasid minna?; **2.** soristada пус/кать, -тить (воду); *pahtši laskõa vettä* soristas vett lasta.

pahumillaa M adv. pahunas tujus не в духе; *täm mitä leeb on pahumillaa* ta on millegipärast pahunas tujus.

pahu/uz K M Kõ *pahhuuz* M -z M Li J -s J-Must. *Пагусь* Pal., g. -u: -sõõ Li **1.** subst. paha, halb(us) плохое, зло; M *õltii arpulio, kummat täättii* *tehä pahhuutta* oli nõidu, kes oskasid halba teha; M *rissii piettii kaglaza, siz miltin pahhuuz ep tartunnu* risti kanti (peeti) kaelas, siis ei hakanud midagi paha (miski paha) külge; M *pirruu paska õli pahuutta vassaa* juudavaik (kõnek. juudasiti) oli (kõige) paha vastu; **2.** kurat дьявол, чэрт, бес; Kõ *vaikka milläin töõ tehtii, ain tehtii rissi päälee, etti pahuuz ep kertäiz* ükskõik, millist tööd tehti, ikka tehti rist (= ristimärk) peale, et kurat ei puutuks. – Vt. ka *pagana, paganuz, paha, pahalain, paha-poika, pahapooli, paholain, pahõlainõ, paska¹, paskapooli, paskuuz, perkele, piru*.

pahõizõssi Lu halvasti плохо, неудачно; *tšesä meni pahõizõssi* suvi mõõdus (läks) halvasti. – Vt. ka *pahassi, pahoi*.

pahõlainõ: -ne J-Must., g. -zõõ = *pahalain*.

pahõõõppäi L = *pahnuppäi*; *pahõõõppäi šuuba* pahunpidi kasukas.

pahõõõppäi Lu = *pahnuppäi*; *vizgatass šuuba pahõõõppäi sillalyõ* visatakse kasukas pahunpidi põrandale.

pahõipi: -p J-Tsv., g. -paa J vasak левый; *tšeer pahõpaa poolõõ* keera vasakule poole.

pahõtsu/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõ J kahetsus сожалеание, раскаяние.

pahõttšia Lu J, pr. -sin J, imperf. -sizin: -sin J **1.** pahaks panna сердиться, рас-; Lu *ep piä pahõttšia, ku mitä ev näütti* ei tohi pahaks panna, kui miski ei meeldi; **2.** kahetseda жалеть, по-, со-, раска/иваться, -ячься; J *ed mennü rikkalõ mehele, nütt pahõtsid* (sa) ei läinud rikkale mehele, nüüd kahetsed.

pai Lu J, g. *pai* adj. pai (hea, kuulekas) пай, паинька (хороший, послушный); Lu *pai poika* pai poiss. – Vt. ka *paipai*.

paigas vt. *paikaz*.

paika vt. *paikka*.

paikalainõ (Lu), g. -zõõ kohalik, paikne мест-

ный; *kullia naitõtti paikalaizõd inemized, paikalaizõt konovalav* kultu kohitsesid kohalikud inimesed, kohalikud kohitsejad. – Vt. ka *paikallin*.

paikalla¹ U M Lu *-all* P M Lu J *-al* Kõ Lu *-õll* Lu J *-kal* [sic!] Li adv. paigal, liikumatult na (своём) месте, неподвижно, стойко; J *seis paikõll, elä liikahtaa* seisa paigal, ära liiguta!; Lu *tämä eb õõ tilall paikall, ain kõikõlla viisii väänteeb entä* ta ei püsi (ole) asemel paigal, aina igapidi keerab end; Kõ *alumõin tšivi on paikall, eb veere* alumine kivi on paigal, ei veere; Lu *eb meri õõ kõnsa paikalla, tämä ain virtaab veegs-takaaz* ei meri ole kunagi paigal, ta aina voogab edasi-tagasi; Lu *miä kahtõõ talloo pääzen siitümää, paikall tuskaa tukõhtuun* ma pääsen kahte tallu meelt lahutama, (ühel) kohal (= ainult kodus) lämbun tuska; ■ U *siiz minuu süä liep paikalla* siis jääb minu süda rahule; M *muna paikalla rikottu, valku i kõltõin ühezä* muna on tervikuna (toidu valmistamiseks) katki lõõdud, valge ja kollane koos.

paikalla² Lu-Len. otsekohe сразу, немедленно; *paikalla piäp panna avissi tõin faaglina, a venee tšennii eb tõhi mennä* (Len. 277) otsekohe peab panema abiks teise kinnituskõie, aga keegi ei julge paati minna.

paikallin Lu Li, g. *-zõõ* Lu Li **1**, paigalolev v. -seisev v. -püsiiv; kinnis- стоящий на месте; прикрепленный, за-; Li *aarto õli paikallin, harkkia veiteltii* kärbis oli paigal(seisev), redelit veeti (ühest kohast teise); Lu *paikallin snaasti on vantav, fartoniõ, štaakiv* kinnistaglas on vandid, tengparduunid, taigid; **2**. paikne, kohalik местный; Li *paikallin inemin on see, tšen aina eläp siin ühezä paikkaa* paikne inemene on see, kes elab üha siin ühes (ja samas) kohas. – Vt. ka *paikalainõ*.

paikalta M *-alt* M *-õlt* J-Tsv. adv. paigalt co (своего) места; J *opõin jo liikutti koorõma paikõlt* hobune juba liigutas koorma paigalt; M *ep tõhi jalkaa liikuttaa paikalta* ei tohi jalga kohalt liigutada.

paikalõõ K P J I *-alõ* Lu *-ala* Lu *-õlõõ* J-Tsv. *-õllõ* Li *-õl* Lu adv. paigale, kohale на (своё) место; J *elä liikut lautaa, la jääp paikõlõõ* ära liiguta lauda, las jääb paigale; Lu *snaasti panna paikallõõ* taglas pannakse kohale; Li *nõsa nii, sto menneizi paikõllõõ* tõsta nii, et läheks paigale; Lu *tšäsi om murõõtu, piäp panna paikõl* käsi on välja väänatud, tuleb panna paika.

paikaz Salm.₂ (R-Reg.) *-kas* Ränk Salm.₂ M-Set. *-gas* R-Lõn., g. *-kkaa* (*sapana* sarnane vadja naise peakate – rätik, mille üks ots seoti ümber pea, teine ots rippus vabalt selja

taga водский женский головной убор вроде *sapana* – платок, один конец которого обвязывался вокруг головы, а другой свободно свисал на спину).

paikata P M Kõ S Lu (Ku) *-õtõ* Lu Li *-õt* J-Tsv. *-atag* I, pr. *-kaan* P M S Lu J *-kaa* I, imperf. *-kazin* P Lu *-kõzin* Lu J *-kazii* I paigata, lappida, nõeluda, parandada чинить, по-, латать, за-; Li *uutta on parõp õmmõlla ku vanna paikõõtõ* uut on parem õmmelda kui vana paigata; Lu *mill piäp sõppaa paikõõtõ* ma pean rõivaid paikama; J *ohto millõ om perelee paikkamiss ja õmpõmiss* küllalt on mul perele paikamist ja õmblemist; I *ann millõõ naaskali, saappugaa paikatag* anna mulle naaskel, (et) saabast paigata; J *etsi tšättee suur nigl, nõizõmm sukkaa paikkama* otsi kätte suur nõel, hakkame sukka nõeluma; I *seppämeez vankkuriit paikkaav i kõitšii tiiv pajaza* sepp parandab vankreid ja teeb kõike sepapajas; ■ Kõ *senell on jänesse nahgaakaa perze paikattu* sel on jänesenahaga perse paigatud (= see on argrüks); J *pappi eni-pään tulõb, a kõrvaa lõikkaab, a perse paikkaav, juõltii, ku lahš tšüsü piimää suurõs pühäz* papp tuleb lihavõtte ajal, aga kõrva lõikab, aga perse paikab, õeldi, kui laps küsis piima suure paastu ajal. – Vt. ka *parsia*.

paik/ka Kett. K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I (R U Ja-Len. V) *-kõ* J Pi Ke *-k* Lu J-Tsv. *-ka* Ku *-a* Kr, g. *-aa* P M Kõ S Lu Li Ra J Ku *-a* Lu-Must. J-Must. **1**. koht, paik место; P *mitä paikkaa sill vaivattaav* mis koht sul valutab?; K *nüid on kõlmais paikka tšerikoll* nüüd on kirikul kolmas (asu)koht; M *paikall paikallõõ üpib* hüpleb paigalt paigale; Kõ *menimmä lõõkuu tiivvee gul'anjaa paikallõõ* läksime kiige juurde peopaigale; Lu *aina eläp siin ühezä paikkaa* elab üha siin ühes (ja samas) kohas; Lu *rohkõõ pass müütii ailia paikall* enamasti müüdi räimi koha(pea); R *a pietäris piti mennä paikallõõ služi-tš* aga Peterburis pidi minema (töö)-kohale teenima; Li *vajava paikka vajuv* (= soine) koht; P *porotšellit kasvavat juuz on mär-tšä paikka* kullerkupud kasvavad (seal), kus on märg koht; I *lentävät taivaaza annõõb, soojaa paikkaa* taevas lendavad haned, soojale maale (sooja paika); Lu *kutu paikka* kudemiskoht; Lu *tšeero paikka* veekeeris, keerisekoht; J *keppi präks tšehs paikõss kattšii* kepp, praks, keskpai-gast katki; Li *jõka paikkaz* igal pool; **2**. paik, lapp (millegi paikamiseks) запла́та, латка; M *paa koftalõ paikka, kofta on rikki* pane jakile paik, jakk on katki; L *seittsemie paikkaakaa tšiuutto üllä, kahõssõmaa paikkaakaa kaatsad jalgaza* seitsme paigaga särk seljas, kaheksa

paigaga püksid jalas; J *saappõgaa paikk* saapa paik. – Vt. ka *aņkkuri-, aso-, asõ-, elo-, entsi-, kazvo-, kõrju-, laho-, liivikko-, läkeni-, maa-, makauttsi-, marja-, mettsä-, murazikk-, mätsi-, niittü-, nõtko-, nõtku-, painuma-, pako-, sala-, seisoma-, siha-, silmä-, soo-, sünnütsi-, süä-, tšeero-, tšehsi-, uitõlmo-, varjo-, võro-, õja-*

paikkaa¹ vt. *kassep-, kassim-*.

paikkaa² vt. täst-.

paikkasäär/i (R-Lön.), pl. -ed: -et R-Lön. abilunaise (pea)linik (головное) покрывало замужней женщины.

paikk/azikko M -õzikko Lu J-Tsv. -zikko J-Tsv., g. -azikoo: -õzikoo J 1. dem. paigake, kohake mestecho; J *mill on saaduz üvä paikkõzikko – tšenni eb mešait tširjaa lukka mul on aias hea kohake – keegi ei sega raamatut lugeda*; 2. marjapaik ягодник; M *kassem paikkazikkoz on üväd marja* selles paigas on head marjad; M *näil taitaa on õma paikkazikko* neil on vist oma marjapaik. – Vt. ka *musikka-, poolõs-*. – Vt. ka *paikod*.

paikkomii Li paiguti, kohati местами, там и сям; Li *mettsäsikamarjaa on meill paikkomii pal'lo* leesikaid on meil kohati palju; Li *per-rää vihmaa õltii paikkomii lätikän* pärast vihma olid paiguti loigud. – Vt. ka *paikkõmii, paikkomii, paikomittaa, paikoti, paikottaa¹, paikottõõ, paikumittaa*.

paikkõin J-Tsv., g. -zõõ J paigatud, paikadega залатанный, с заплатками.

paikkõmii J-Must. = *paikkomii*.

paiko/d (P-Kett.), g. -oo dem. paigake, kohake mestecho; *laka tšiiämmä tšüläätä, tšülättäni lidnottani, maa-parassa paikottani* rl. kiitkem küla, meie küllakest, meie linnakest, maa parimat paigakest. – Vt. ka *paikkazikko*.

paikomii Li = *paikkomii*.

paiklomittaa Lu Li = *paikkomii*; Lu *paikomittaa jää jäätüv, a paikomittaa on sula* paiguti jää jäätüv, aga paiguti on sula; Li *aita on rikki, sis paikomittaa piäv õigõttaa* (kui) aed on katki, siis peab kohati parandama.

paikoti J-Tsv. = *paikkomii*; *ruumõz om paikoti halvahtunnu* keha on paiguti halvatud.

paikott/aa¹ Lu J-Tsv. -a Lu -aag I = *paikkomii*; Lu *afrikaa rantois kahtsümmed jalkaa vesi nõizõb i laskõõp paikottaa* Aafrika randades vesi tõuseb ja mõõnab paiguti 20 jalga; Lu *männävõon õli kuiva tšesä, paikotta maa lõhkõõz* mullu oli kuiv suvi, paiguti maa lõhenes.

paikot/taa² (Li), pr. -an, imperf. -in vigurda-da, edvistada кривляться; *elä paikota ära edvista!*

paikottõõ M = *paikkomii*; *paikottõõ meil on ümpäri tšülää märjät paika* paiguti on meil ümber küla märjad kohad.

paikotõlla (Li), pr. -tõlõn: -tõõn Li, imperf. -tõlin püsimatu olla, paigast paika v. ühest kohast teise joosta быть подвижным, непостоянным; *mitä siä paikottõõd* mis sa jooksed ühest kohast teise!

paikumittaa Lu = *paikkomii*; *saarniitüll on kõva einä, paikumittaa on rantuli* Saarniidul on kõva hein, paiguti on kõrkjas.

paimpää-kuraz vt. *painopää-kuraz*.

paim/õn (Lu) -õõ ~ -õ I, g. -õnõõ karjane пастух; I *paimõnõlla ripub sumka bokkaza, a rooska pihalla* karjasel ripub kott küljel, aga piits õlal; I *paimõõ meeb ümpäri karjaa* karjane käib ümber karja. – Vt. ka *lammas-*.

pain/aa Kett. L P M Kõ Lu Li Ra (K-Ahl. J-Must.) -a J-Tsv., pr. -an K L P M -õn Lu J, imperf. -õn: -in Lu Li J 1. painutada, suruda; (pead alla) painutada гнуть, сгибать; клонить, с- (голову); раз/гибать, -огнуть; P *miä painan luokkaa, jalgass* ma painutan looka, (ree)jalast; P *õli painõttu katagass varo* oli painutatud kadakast võru; J *võitko paina opõizõõ ravva õikassi* kas võid painutada hobuseraua sirgeks?; J *pain sõrmõt kulakkaa* painuta sõrmed rusikasse; P *karjušši painap pää i kassaass pää* (jüripäeva komme:) karjane painutab pea (alla) ja pea kastetakse märjaks; M *gorba jo painab mahhaa* juba on küüru vajunud (küür juba surub maha); 2. kallutada; (kivi) kaaluda (kangi v. roomi v. kaliga maa seest välja kangutada) наклон/ять, -ить; вывёртывать, вывернуть (при помощи рычага); M *paina, paina paņkõa, etti lahs saisõiss juuvva* kalluta, kalluta pange, et laps saaks juua; Lu *tahop painaa ommaa poolõõ* tahab kallutada oma poole (= oma nõusse); Li *võtõtaa paksu mokomain pittsä poluirsi dali mikä toukataa sinne tšiven alla i sis painataa* võetakse niisugune jäme pikk poom või mis, tõugatakse sinna kivi alla ja siis kaalutakse; 3. kaaluda (kaalu omala) весить; J *javo-kotti painõb viis puudaa* jahukott kaalub viis puuda; Kõ *et siä pal'lo painaa* ei sina palju kaalu; 4. värvida окра/шивать, -сить, красить, по-; Li *kaatsad õli painõttu musassi* püksid oli(d) värvitud mustaks; Lu *sõpa õli sinetettü, õli painõttu sinizel* rõivas oli siniseks värvitud, oli värvitud sinise värviga (sinisega); ■ L *lahzõlõõ unta kõvii painab* lapsele kipub väga uni peale (last painab väga uni); M *voos vuuvvõlta nõõp painamaa orkoo* aasta-aastalt läheb tervis viletsamaks. – Vt. ka *painuttaa², painutõlla, painõlla, painõskõlla*.

painaja Ra, g. -aa Ra luupainaja кошмар. – Vt. ka luu-.

painak/ki J, g. -ii painutamine, painutus сгибание, перегибание; *evät painu paksut suksid paksuu miñña painakillõ* rl. ei paindu (kangaspuude) paksud tallalauad paksu minia painutusel. – Vt. ka *painõtuz*.

painaruu J-Must. paineruu, murd. painaruu (töövahend painutustöödel, näit. reejalaste painutamisel приспособление для сгибания ползьев саней и т. д.). – Vt. ka *painu*.

painata: -õta (Lu), pr. -aan Lu, imperf. -azin painduda сгибаться, согнуться; *tämä on mui-tõstsi painõnnud lookkaa, a ku nõizõt sahhamaa, tämä kõikkinaa painaab i ahisõv* ta (= lülipuu) on niigi paindunud looka, aga kui hakkad saagima, (siis) ta paindub täiesti (alla) ja surub (sae) kinni. – Vt. ka *painua, painuussa*.

paino M Lu Li J, g. -oo Lu J raskus, vajutis; kaal тяжесть, гнёт; вес; Lu *kapusaa pääl panna paino vai lihaa astjaasõdõ, liha ku soolõtaa, siis panna tsivev, se jutõllaa paino* vajutis pannakse kapsaste peale või lihaastjasse; kui liha soolatakse, siis pannakse kivid, seda nime-tatakse vajutis(eks); Lu *mie võin nõssaa senee painoo* ma võin selle raskuse üles tõsta; Lu *kui pal'lo sinuz on painua* kui palju sa kaalud?; Lu *nütte miä praaviuzin i painua lissäüz* nüüd ma paranesin ja kaalu tuli juurde. – Vt. ka *painu, painõ*.

painopää M Lu käänispeaga, liigend- складной; M *painopää kuraz* liigendnuga. – Vt. ka *painõpää*.

painopää-kuraz M *paimpääkuraz ~ paimpää-kuraz* J liigendnuga складной нож; M *painopää-kuraz, kase kuraz on mehiä asu* liigendnuga, see nuga on meeste tööriist.

painozillaa ~ -ozilla-a Lu küürakil, kummargil согнувшись, наклонясь, в наклонку; Lu *niitetäät sirpiikaa painozillaa* sirbiga lõigatakse küürakil; Lu *maata pessää tooš painozillaa* põrandat pestakse ka küürakil; Lu *ku kaugaa õdõt painozilla-a, kagla soonia nõizõb vaivattõmaa* kui oled kaua kummargil, (siis) hakkavad kaelasooned valutama. – Vt. ka *painullaa, painuzillaa, painuullaa*.

pain/lu M Lu J-Tsv., g. -uu Lu J I. raskus, vajutis; kaal; paine, vaev, äng тяжесть, вес; труд(ность), горесть, гнёт; J *kats ku gorbis-suuz painuss* vaata, kuidas vajus raskuse all (raskusest) küüru; J *onhan kassen sigas painua* on sel seal alles kaalu; J *kül hañ kassej kotik-koz om puuda painu* küllap selles kotikeses on puuda jagu; M *hailäb räühitünnü, tälle mitäleeb on pantu painu* (haige kohta:) käib koltunu(na)

ringi, talle on (nagu) mingi paine (peale) pandud; 2. paine, painekoht, kõverus изгиб, сгиб; J *kokk lähsi painuu kõhass kattši* konks läks painekohast katki; J *sahaga irsi painuu kõhass kattši* saagige palk kõveruse kohalt katki; 3. Lu painepuu (töövahend painutustöödel, näit. reejalaste painutamisel приспособление для сгибания ползьев дровней и т. д.). – Vt. ka *painaruu, paino, painuma, painõ*.

painula L M J (K-Ahl. P Lu Li), pr. -n L M Lu Li J, imperf. -zin J painduda; lamanduda; (painutamisel) muljutud saada сгибаться, согнуться; полегать; мяться, с-; M *õzraa pää jo painuv* odrapea juba painub (= tera on küps); K *paju abras painumaase* [= *painumaasõdõ*] (Ahl. 101) rl. paju (on) nõtkе (habras) painduma; L *rohuo peälie kartõttiä tallata, etteb roho painuiss* rohu peal hoiduti tallamast, et rohi ei lamanduks; Lu *ku tämä nõsav katoõ, siis paav linaa välüi, siiz lina siälä painuv i päisärä tokup poiz* kui ta tõstab (lõuguti) kaane, siis paneb lina (lõuguti) vahele, siis lina seal muljutakse ja linaluu kukub ära. – Vt. ka *painata, painuussa*.

painuk/az: -õz J-Tsv., g. -kaa = *painuva*.

painullaa M Li = *painozillaa*; Li *miä teen tüütä painullaa* ma tõotan kummargil.

painum/a K M Lu, g. -aa 1. paine, painekoht; keskkohat, vöökoht изгиб, сгиб; пояс; Lu *painuma kõhta* paine- v. vöökoht; 2. K liiges суглав. – Vt. ka *painu*.

painumapaikka M 1. painekoht изгиб, сгиб; 2. põlveõnnal коленный сгиб, коленная чашка; *alla põlvia painumapaikka* allpool põlvi (on) põlveõnnal.

painus/saa: -saag I, pr. -aa, imperf. -ii = *painuttaassa*; *uhsi õli matala, piti painussaag* uks oli madal, pidi kummardama.

painuz/illaa Lu -i-llaa Li күһмус, күүрус; kummargil, küürakil сгорбившись; наклонясь; Lu *tšäüp painuzillaa* käib күһмус; Li *miä painuzi-llaa* kaivan vanna ma võtan (kougin) küürakil kartuleid. – Vt. ka *painozillaa*.

painut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J värvida скра/шивать, -сить, красить, по-; *painutõñ kangõss kaunõssi* värvin kangast punaseks. – Vt. ka *painaa*.

painutt/aa? M, pr. -aan M, imperf. -iin = *painuttaassa*; *tämä eb või painuttaa, täl on kangõda seltšä* ta ei või kummardada, tal on selg kange; *painuttan mahhaassaa* kummardan maani.

painutta/assa (Li J), pr. -an, imperf. -azin: -zin J kummardada, kummarduda наклон/яться, -иться; Li *painuttaaska, meil on uhzõd matalav* kummardage, meil on ukсед mada-lad; J *painuttazin võttamaa* rl. kummardusin

võtma. – Vt. ka *painussaa*, *painuttaa*², *painuussa*.

painuttuussa: *-uussa* G I, pr. *-v*, imperf. *-ujjõõ* kummardada, küürutada наклон/яться, -иться, сгибаться, согнуться; *ku silta pesäs siis piäp painuttuussa* G kui põrandat pestakse, siis tuleb küürutada.

painutõlla M (K) *-õlla* G I, pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* frekv. = *painõskõlla*; K *paju-puussa painutõltu* pajupuust painutatud.

painuulla I = *painozillaa*.

painuussa: *-ss* J-Tsv., pr. *-un* J, imperf. *-uzin*: *-zin* J I. painduda сгибаться, согнуться; *raut vitts üvässi painuuv* traat paindub hästi; **2.** kummardada, kummarduda наклон/яться, -иться; поклон/яться, -иться; *rissii jumalõllõ, painuu mahassaa* löõ risti ette, kummarda maani. – Vt. ka *painua*, *painuttaassa*, *painussaa*.

painuula Lu, g. *-aa* (kaalult) raske тяжёлый (на вес); *koivu ruuku kooritti, vesettii, tehtii lakkiassi, õtsijee tehtii painuvõd õtsad* kaseritv kooriti, vesteti, tehti siledaks, otstesse pandi raskused (tehti rasked otsad). – Vt. ka *painukaz*.

painõ Ra, g. *-õõ* raskus, vajutis тяжесть, гнёт; *rahgõt pantii astjaasõõ i vettä pantii päälee i painõt päälee, tšivet päälee* kohupiim pandi astjasse ja vett valati (pandi) peale ja vajutis peale, kivid peale. – Vt. ka *paino*, *painu*.

painõlla L, pr. *-õlõn*: *-yõn*, imperf. *-õlin* (pead alla) painutada клонить, с- (голову); *mitä nii peä painyõd matalassi* miks sa pea nii madalale painutad (= miks sa nõnda muretsed)? – Vt. ka *painaa*.

painõmizi J-Tsv. adv. painutades, painutamisi сгибая; *painõmizi nõsa tšäsi üle*z tõsta painutades käsi üles.

painõpää Li = *painopää*.

painõskõlla (vdjL), pr. *-õn*, imperf. *-in* frekv. painutada сгибать; *epko lee lepässä tehtü, pajupuissa painõskõltu* rl. ega ole (saa olema) lepat tehtud, pajupuudest painutatud. – Vt. ka *painaa*, *painutõlla*, *painõlla*.

painõtu/z J-Tsv., g. *-hsõõ*: *-sõõ* J painutus сгиб, изгиб. – Vt. ka *painakki*.

paipai Lu lastek. pai-pai пай-пай; *siä õõd üvä poika, tee paipai* sa oled hea poiss, tee pai-pai!

paise vt. *paizõ*.

paisetus vt. *paizõtus*.

pais/saa L P M Lu Ra J (Kett. K Li) *-sa* Lu J *-saag* I, pr. *-av* Kett. K L P M Lu J *-õv* Lu J *-sav* Lu-Must., imperf. *-si* K L M Lu Ra J I *-sõ* I I. paista, näha olla виднеться; Lu *matti ku maistav, põhja paisav* kk. kui Matti maitseb,

(siis) põhi paistab; K *soldatti meni puuõõ nätši paisap tuli* soldat ronis (läks) puu otsa, nägi, (et) tuli paistab; **2.** paista, särada, helenada, läikida светить(ся), сиять, блес/теть, -нуть; P *tševäll tširkaass päivä paisav* kevadel paistab päike kirkalt; Lu *jaani matokkõizõl paisõvav silmäd niku tulõd* jaaniussil säravad silmad [sic!] nagu tuled; P *nie on vanat kannod i nie pimiäs paisavav* need on vanad kannud ja need helendavad pimedas; I *piäp puhassaag, üvä luzikka leev, nõizõp paissamaa* tuleb puhastada, (siis) tuleb hea lusikas, hakkab läikima; Lu *ku nõizõb jürizemää, siiz mikä on paisava, katõtaa* kui hakkab müristama, siis mis on läikiv, (see) kaetakse (kinni); **3.** küpsetada печь, с-; J *drotšonaa paisõttii ahjõz kartulimunarõoga küpsetati* ahjus; I *naizõt paissivat kakuu* naised küpsetasid koogi. – Vt. ka *paisua*¹.

paissavai/nõ: *-ne* K-AL., g. *-zõõ* paistev виднеющийся; *ühs õli õuna õhzaza, päivää poolee paissava(ine)* (Al. 52) rl. üks oli õun oksas, päikese poole paistev.

pais/su J-Tsv., g. *-uu* J = *paisõ*¹; *ripud pesu päivää paissuu kuivama* riputa pesu päikesepaistesse kuivama.

pais/sua¹ L, pr. *-uv*, imperf. *-su* paista, näha olla виднеться; *nõisivat fonarit paissumaa* laternad hakkasid paistma. – Vt. ka *paissaa*.

pais/sua² M (K-Ahl. Ra-Len.), pr. *-un* K M, imperf. *-suzin* M I. paistetada, tursuda распух/ать, -нуть, взду/ваться, -ться; Ra *utarat õltii kõvassi paistunut* [= *paissunnu*] (Len. 303) udar oli kõvasti paistetanud; **2.** (nutma) puhkeda e. pirsata разра/жаться, -зиться (плачем), зали/ваться, -ться (слезами); M *tälle miitäid et saa juõlla, tãm kõrraz paisuv itkõmaa* talle ei või (saa sa) midagi õelda, ta puhkeb kohe nutma; M *juttõlin miä tälle allõa sõnnaa i tãmä nii paissu itkõmaa* ma ütlesin talle haletseva sõna ja tema puhkes nii nutma.

paisu/z J-Tsv., g. *-hsõõ*: *-sõõ* = *paisõ*¹; *päivää paisuz* päikesepaiste.

pais/õ¹ J (Kett. M) *-õg* I, g. *-sõõ* J I (päikese)paiste (солнечный) свет; J *paraallõ paissõõllõ* rl. parajal (päikese)paistel; J *pesu kuivaap päivää paissõõll* pesu kuivab päikesepaistel. – Vt. ka *paissu*, *paissuz*.

pais/õ² J-Tsv. (Ra) *-sõ* Lu Ra, g. *-sõõ* Lu Ra J = *paizõ*; J *tšülmess viskõs koko seltšä müi paissõõd* külmast löi (viskas) kogu selja paiseid täis; Ra *vanad inemized lugõttii, tšen tunsu lukkaa, ruuzulla i paissõõlla* vanad inimesed posisid, kes oskas(id) nõiasõnu peale lugeda, rootsile ja paisele.

paisë- vt. ka *paizõ-*.

paishik/ko M, g. -oo M kaasosanik пайщик, компаньон; *riigaa paishikko* rehe kaasosanik.

paizut/tua M Lu, pr. -ub M Lu, imperf. -tu M = *paizõttua*; Lu *jalka paizutuv* jalg paistetab.

paizõ vdjL K P M-Set. Lu J (Kl) -se K-Ahl. -zõh vdjI I -zõg vdjI, g. -sõõ J -syõ P J -sõ J *paise narvib, opuhõõl*; P *tielehto pannass paizõlyõ, tämä pehmetäv, tõmpaab drääni vällää* teeleht pannakse paisele, see pehmendab, tõmbab mäda välja; P *tällie viskas kaõstõ-õõõmõtt paizõtta* talle löi kaksteist paiset (ihule); J *kui paizõõd õltii, pestii obrazaD* kui (kellelgi peres) olid paised, (siis) pesti ikoonid (puhtaks). – Vt. ka *veri-*. – Vt. ka *paizõ*.

paizõgoit/taa M (Kett.), pr. -av Kett., imperf. -ti M paiste(sse) ajada *взду/вать*, -тъ; M *paizõgoitti kõikõõ vatsaa* ajas kogu kõhu paiste.

paizõhtua M -sõhtuag I, pr. -zõhtuub, imperf. -zõhtu M = *paizõttua*; M *jalka paizõhtu kahõõ poolõõka tunnia, mato niglaz* jalg paistetas (üles) kahe ja poole tunniga, madu hammustas; I *silmäd õlivat paizõhtunnuud* silmad olid paisetes (paistetanud).

paizõttua: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J paiste(sse) minna) lasta, paistetada lasta *давать, дать распух/ать, -нуть; kats-han kui om paizõõõõnnu enellez jalga* vaata ometi, kuidas on enesel jala paiste lasknud (minna).

paizõttua M Lu Li Ra J (P Kõ-Len.) -sõttua (K-Ahl. Lu) -sõttuag I, pr. -zõttub M Lu Li Ra J -sõttub Lu, imperf. -zõttu P M Lu Li J -sõttu Lu -sõttujõ I paiste(sse) minna, (üles) paistetada, tursuda *распух/ать, -нуть, взду/вать*, -тъся; M *õimo niglaz, paizõttu kõikk iho* mesilane nõelas, kogu ihu läks paiste; M *vod'õnka, siiz inehmin paizõttub* (kui on) vesitõõbi, siis inime-ne läheb paiste; Lu *kuza õli puukki, se kõhta paizõttu* kus oli puuk (end nahasse imenud), see koht paistetas (üles); Lu *milla jo mõnnõz vooz jalgaD paizõttuvad, mikkä eb avita* mul juba mitmendat aastat (mitmes aasta) jalad paistetavad, miski ei aita; I *jalka paizõõõttujõ, nigla-mato niglazi milla jalkaa* jalg paistetas (üles), madu hammustas mind jalast (jalga); M *sigall kõrvatagussõõ paizõttuvad* seal kõrvatagused paistetavad; ■ M *lehmä sis paizõttub* lehm läheb siis täis (= lehma magu läheb gaase täis). – Vt. ka *paizuttua, paizõhtua, paizõttuussa*.

paizõttussa (Ra) -tuss J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -tu J = *paizõttua*; Ra *se nii itki, õto kõik silmät paizõõõttusti pääz* see nuttis nii (kõvasti), et silmad läksid peas puha paiste; J *näll'ess jo nõisi paizõõõttuma* hakkas näljast juba tursuma.

paizõttu/ussa (Lu Li) *paizõõõttuussag* (I), pr. -ub

Lu *paizõõõttuub* I, imperf. -uzi: -ujõ I = *paizõõõttua*; Lu *vaapsalain ku ammub, sis kõik paizõõõttuub* kui vaablane nõelab, siis paistetab kõik (üles); Li *sis täll tehtii pääle kampressi i perrää senee paizõõõttuumin laskõõz* siis tehti talle kompress (peale) ja pärast seda paistetas (paistetamine) alanes.

paizõttulz J *paizõttus* K-Ahl., g. -hsõõ: -sõõ J paistetud, turse *вздутие, опухоль*; J *võd'dõ kamfõrõõll, võib õõll paizõõõttuz alõõõv* määri kampriga, võib-olla paistetud alaneb; *koko jalk meni paizõõõttussõõ* kogu jalg läks paiste.

paiva vt. *päivä*.

pajla Kett. Ränk K-Ahl. P M Lu Li J I (Kõ Ma Ku), g. -aa K Li J *pajjaa* M vdjI Ma *pajjaa* M -a J-Tsv. *separaja*, *sepikoda* кузница; I *paja on se, kuza ravvottaass opõzia* *sepikoda* on see, kus rautatakse hobuseid; M *pajas takkoaz miitäiv* *separajas* taotakse midagi; J *ain õõltii terveet kui pajaa pakõD* aina olime (oldi) terved kui *separaja* pakud.

pajalõõõtsu Lu *sepa(paja)lõõõts* кузнечный мех; *lõõõtsu on, mikä tulta ajav, pajalõõõtsu* lõõõts on (see), mis tuld õhutab (ajab), *sepalõõõts*.

pajatsivi M alasi *наковальня*.

pajat/taa K R L P M Kõ Po Lu Li Ra J (Kett. U V) -ta J-Tsv. -taag I (vdjI Ma Kl) *paettaag* (I) *pajeta* Kr, pr. -an K R P M Kõ Po Lu Li Ra J -õn Lu J, imperf. -in P M Po Lu J, II inf. *Баятама* Tum. rääkida, *pajatada*, *jutustada*; (peast) *lugeda* *говорить, рассказ/ывать*, -ать; *читать* (наизусть); M *süllõõsi präizõõgõp suuss, nii pal'õõ pajatav* sülg pritsib suust, nii palju räägib; Li *siä õõõ vaid, elä pajata turhaa* sa ole vait, ära räägi tühja (= ära asjata lobise); K *kunn õõli barsõõina siin aikaa pajatõõõttii* vaissi kui oli pärisorjus, siis räägiti (= sel ajal räägiti veel) *vadja* keelt; Lu *tämä pajatav tõõta* ta räägib tõõtt; P *tämä pajatav niku tsirviekaa lõõõõkaav* ta räägib nagu kirvega raiub; P *pajatab niku rooppaa suu täünä* räägib, nagu (oleks) suu putru täis; P *pajatab gromkõõõsi, niku bodõõgaa põõõhass* räägib valjusti, nagu tõõre põõõhjust; P *tällie pajata niku tuulyõõsyõ* talle räägi nagu tuulde; P *menen pajattamaa silmäss silmääõõsie* lähen rääkima silmast silma; J *miä pajatõõõn õõmaa eloo* ma *pajatan* oma elu(loo); P *dabuõõnikka pajatti meilie kaaskoi* hobusekarjus *jutustas* meile muinasjutte; J *pajattammõõ senee virree ku zenix tuõõb võõõttamaa* loeme selle regivärsi, kui peigmees tuleb (pruuti) võõõtma.

pajatu/z Kett. J-Tsv. (M vdjI) -s K-Ahl., g. -hsõõ: -sõõõ J jutt, kõõnelus *разговор, рассказ*.

pajatõõõlla Ra J -õõõll J-Tsv., pr. -tõõõõn: -tõõõõn J, imperf. -tõõõõlin J *frekv.* (kellestki) rääkida, taga

rääkida, keelt peksta говорить (о ком-нибудь), сплетничать; J *tämäss jo om mõnõll viittä pajatõltu* temast on juba mitmel viisil räägitud; Ra *jottei tsülä pajatõltaiz* rl. et küla ei räägiks taga. – Vt. ka *panõttava*, *panõttõlla*.

pajatõttava K tagaräägitav тот, о ком сплетничают; K *pantava on pajatõttava da naitõttava on nagrõttava* vs. mehelepandav (neiu) on tagaräägitav ja naidetav (noormees) on naerdav.

paja-tõõ: *paja-tüü* (Ra) *sepa(paja)tõõ* кустовая работа; *sepp tetši paja-tüüt* sepp tegi sepatõõd.

pajeta vt. *pajattaa*.

pajo I (Ko), g. -oo = *paju*; I *pajjoa piäv nühtääg* paju(koort) tuleb rebida (pargiks).

pajok/ka (J I), g. -aa J I (kuiv) toidunorm, normitoit, pajuk паёк.

paju K R-Eur. P M Kõ S Po Lu Li J I Ko, g. -uu P Lu J -u Lu J-Tsv. 1. paju ива, верба; Po *paju kazvav põõsaa* paju kasvab põõsana; P *paju on abraaz painumaa* rl. paju on nõtkе (habras) painduma; M *pajulla on urpa* pajul on urb; I *parkkia revimmäk pajussa* koort (pargiks) rebime pajust; J *raut paju* taudpaju; J *saksaa paju* ~ *ulkomaa paju* hõberaju, saksa paju; P *sisava laulap pajuu põõsaaз jõgõd rannaz* ööbik laulab pajupõõsas jõe kaldal; Lu *kuza pall'o pajuu võõsaa kazvav*, *se on vittsizikko* kus palju paju võõsa kasvab, see on (paju)võõsastik; Lu *pajuu õhziis tehtii vakkõi* pajuokstest tehti korve; J *pajuu koori* paju koor; Lu *pajuu urvad* paju urvad; P *sirkka õli teztü paju puussa* kalasi oli tehtud pajupuust; Lu *nahkurilõd veetii paju parkkia* parkalile viidi pajukoort (pargiks); J *paju pilli* pajupill; 2. painard, painardipuu (ree kodarapaare ühendav painutatud ristpuu) вяз (согнутая поперечина, соединяющая копылья дровней); J *ahjõz avvõtõlla pajuit lait'oa vart* ahjus hautatakse painardeid ree jaoks; Li *pajut pantii varrii vettee i painõttii* painardid pandi kuuma vette ja (seejärel) painutati; Lu *pajud on rissii pantu* painardid on pandud risti (rege); J *kül ham pajuzikoss levved lait'oo pajui* küllap leiad pajustikust painardipuid. – Vt. ka *leppä-*, *pehko-*, *päides-*, *raita-*, *saksa-*. – Vt. ka *pajo*, *pajupu*.

pajugriba I-Len. teat. valge seen; valge riisikas [?]; шампиньон [?]; вид белого гриба; белый груздь [?]; шампиньон [?], диал. подорешник; *valkia griba ili pajugriba* (Len. 286) valge seen ehk valge riisikas [?], шампиньон [?].

pajuiln J-Tsv., g. -zõd J pajust, pajune ивовый. – Vt. ka *anõd-*.

pajuk/ko (Kett.), g. -oo = *pajuzikko*.

pajunõ vt. *anõ-*.

pajuparkki Lu pajukoore (pargiks); paju(koore)-park (pajukoorest saadav toornaha parkimisaine) ивовая кора; дубитель из ивовой коры.

pajupilli L P M Lu Ra *paju-pilli* Kett. J pajupill ивовая дудочка, свирель; L *pojot puhuvat pajupillie* poisid puhuvad pajupilli; Lu *pajupilli õli tehtü paju koorõss* pajupill oli tehtud pajukoorest.

pajupu K P M *paju-puu* J-Tsv. (K-Ahl.) paju, pajupu ива; K *pajupuissa painõskõltu* rl. pajupuudest painutatud; M *pajupuussa tehäs pilli* pajupuust tehakse vilepilli. – Vt. ka *pajo*, *paju*.

pajupõõzaz M pajupõõsas ивовый куст; *pajupõõsaalla on urvad* pajupõõsal on urvad.

pajuzikko M Lu Li Ra J-Tsv. (I) -*sikko* K-Ahl., g. -*zikoo* J pajustik, pajupõõsastik ивняк; J *kül ham pajuzikoss levved lait'oo pajui* küllap leiad pajustikust ree painardipuid. – Vt. ka *pajukko*.

pajutruuba L pajukoorest pasun труба из ивовой коры.

pajuu P adv. (pajukoort pargiks korjama наречие в форме илл-а от *paju*); *a siä nõõt parkkiä* [sic!] *repimää*, *pajuu tsäimää ja taakko* *suuriit kantamaa* rl. (itkust:) aga sina hakkad parki (= pajukoort pargiks) rebima, p. käima ja suuri kandameid kandma.

paju-urpa (S) pajuurb; (urbadega) pajuoks v. -vits вербный барашек; верба; *urpado-nätilpäivänn pojokkõizõt tsäitii urvottamaa paju-urvoll* (rituaalne komme:) palmipuudepühäl käisid poisikesed pajuokstega urvitamas (= magajaid urvavitstega äratamas).

pajuvitta Lu J pajuvits, urvavits; (urbadega) pajuoks ивовая лоза; верба; Lu *võtõtaa vitta*, *koivu vai pajuvitta*, *väänetaä*, *neissä tehhiää kolid* võetakse vits, kase- või pajuvits, väänatakse, neist tehakse vitssidemed; J *koko tsülää urpovittooskaa*, *pajuvittooskaa urvõtõttii* (palmipuudepüha tavadest:) kogu küla(rahvast) urvitati urvavitstega, pajuvitstega.

pajuvõso (M) pajuvõsu ивовый побег, ивовый отросток; *pajuvõsõd i kahtšivõsõd* pajuvõsud ja kasevõsud.

pajuõhsa (Lu) pajuvits, -oks ивовая лоза; *vittsavakkoja tehhiää pajuõhsiissa* vitsskorve tehakse pajuvitstest.

pakaamist K-Al. seekord, seniks пока(мест); *nüid enäpää ep piä mitäidä pakaamist* (Al. 17) nüüd enam ei pea midagi seekord (ostma).

pakah/taa J-Must., pr. -*taav*: -*av* J, imperf. -*tii* pakatada, lõhki minna лоп/аться, -нуть, треск/каться, -нуться, рас-; *pakahab lõhtsi* (Must. 174) pakatab lõhki.

pakahtua (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) pakahtu- J-Must. = pakahtaa.

pakana vt. pagana.

paka/ra M J-Must. (P Lu Li Ra) -r J-Tsv., g. -raa J 1. tuhar ягодица; J kaatsõd menti pakaroi päält lõhtsi püksid läksid tuharate pealt lõhki; P johzõv, jalga kannat pakaroisyõ taraavad jookseb (nii, et) jalakannad puutuvad tuharaisse; Ra õpõzõõd pakarav hobuse tuharad; J pers pakarõd tuharad; 2. Li J-Tsv. kints ляжка. – Vt. ka perze-, perä-.

pakasila (K-Sj.), g. -a jooksik [?] беглец[?]; emmä pannu pakasialle, emmä vienüid vohkasuolle, panimma poisilo üvälle (Sj. 675) rl. ei (me) pannud jooksikule (mehele), ei (me) viinud Võhasoole, panime heale poisile. – Vt. ka pakolain, pakõlain.

paket/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J pakkida упаков/ывать, -ать.

paketti J-Tsv., g. -ii J pakk пакет; vee kase paketti postii vii see pakk posti.

pakikkõin J-Tsv., g. -zõõ J pakike пакетик; raskõz eb lee: see va om pikkõrain pakikkõin raskeks ei lähe: see on vaid väike pakike.

paki/n J-Tsv., g. -naa J pragin, praksumine треск, трещание; kuulõtt, mikä jää pakin laukaall kuulete, missugune jää praksumine on Laugal?

pakisa: -ss J-Tsv., pr. -zõv J, imperf. -zi J pragiseda, praksuda трещать.

pakkain Lu Li J -nõ Lu Li -ne J-Must., g. -zõõ Lu Li J 1. pakane мороз; Lu pakkain kõvisub pakane kõveneb; Li talvõll õltii suurõt pakkazõd talvel olid kõvad pakased; Li pakkaizõlla lumi krutizõv, soojalla ev pakasega lumi krudiseb, soojaga ei (krudise); J kõvall pakkaizõll puud on hallõz kõva pakasega on puud härmas; Lu kuiva pakkain, siiz on sirka ilma; kõnsa on pilvezä i lunta saav, siiz on mussa pakkain kuiv pakane, siis on selge ilm; kui on pilves ja sajab lund, siis on must pakane; Lu kippsu pakkain ~ kärmiä pakkain käre pakane; J pakkaine tsülmä (Must. 178) kõva pakane; 2. (kerge) külm, õõkülm заморозки; Li maa kahmaup pakkaizõlla maa kahutab külmaga; Li võip tulla kahu vai pikkarainõ pakkainõ. ühs kahz graadussia, se on pakkainõ jo võib tulla kahu või kerge (õõ)külm. Üks-kaks kraadi, see on juba õõkülm. – Vt. ka pakkõin.

pakkain Lu Li -nõ Lu Li Ra Пакканэ Ii-reg. 1, g. -zõõ Lu Li = pakkain; 1. Lu ku õltii taivas tähez, nii pakkainõ tuõv kui taevas oli tähine, siis tuli (tuleb) pakane; Li pakkainõ paukkaav pakane paugub; Lu nüit tuli kõva pakkain nüüd tuli kõva pakane; Li talvõll õltii suurõt pakkazõd

talvel olid kõvad (suured) pakased; Lu kõva pakkain kõva pakane; Lu ku päivä punõtib, siiz on pakkaziissi kui päike (loojudes) punetab, siis tuleb pakane; 2. Ra ku on pakkainõ, sis kõik kukad võtav kui on õõkülm, siis võtab kõik õied (ära); Ra maazikaa kukaa pakkainõ on pannud külm on maasikaõie(d) ära võtnud.

pakko¹ K L M Kõ Lu Ra J I (R-Eur. P), g. -oo K L Lu Ra J pakko M I I. (puu-, raie)-pakk колода, чурбан; Lu pakod õltii paksuss puuss pakud olid jämedast puust; Ra pakoo pääl lõhgõtaa alkoi paku peal lõhutakse halge; Lu takõtõ ol lüütü pakoo pääl pinnialasi oli löödud paku peale; J ain õltii terveet kui pajaa pakod aina olime (oldi) terved kui separaja pakud; 2. plock, palgipakk (palgikelgul v. reel) особое приспособление (блок) на подсанках или дровнях; Lu ku irsii nõizõd veittämää, siz on ühs pakko laitjool, tõin takatõelkoll kui palke hakkad vedama, siis on üks plock reel, teine palgikelgul; M pakko, etti kestävivõ üvvii irret päällä (palgikelgul on) plock, et palgid püksid hästi peal; 3. pakktaru, mesipuu колода, колодный улей; I sotinad, siinä sotinoiza on mesi. taas panõt pakko kärjed, seal kärkegedes on mesi. Taas paned (tühjad raamid kärkegedega) pakktarusse; I lunta viskuas ümper pakkoa (talvel) visatakse lund mesipuu ümber; 4. Kett. sark, kirst ргоб.

pakko² vt. sauna-.

pakko³ Lu, g. -oo sundus, vajadus необходимость; sinne on pakko mennä sinna on vaja minna.

pakkoinikka vt. pokoinikka.

pakkotõimo K-Set. emamesilane пчелиная матка.

paku/ku I, g. -uu pakktaru колода (ulei); tsimoo pakku mesipuu, pakktaru.

pakkõin J-Tsv. -nõ J, g. -zõõ J pakane мороз; taivõs sirka, taita leep pakkõin taevas on selge, vist tuleb pakane; taita om pakkõin, ku lait'oot kritissä vist on pakane, et ree(jalake)d krigisevad; mokom pakkõin kujall, kõik seinet präkisä niisugune pakane (on) õues, (et) kõik seinad praksuvad; J tahtozin jalkõzii tsüllääsee joossõ da tsentsiit ebõõ, pakkõissõ peltšään tahtsin jalgsi külasse joosta, kuid ei ole jalatseid, pelgan pakast. – Vt. ka pakkain, pakkain.

pakli M-Set. Lu J-Tsv. -li M, g. -lii Lu J takk paklia; J tukkaa kõig akkuna ragod paklikaa topi kõik aknapraod takuga kinni; Lu alusõõ laijaa välid ja laijaa õtsat tõrvaa paklikaa konopoitataa purjelaeva külglau(d)a(de) vahed ja külglau(d)a(de) otsad tihitakse tõrvase takuga.

pakiin J-Tsv., g. -zõõ J takune, takust iz пакли.

pako K-Ahl. L M-Set. S Lu Li J-Tsv., g. *pagoo* S Lu J pagu, redupaik, varjupaik убежище; Li *karku*, *pako*, *tämä on melke-ttä ühtä k.* (või) p., see on (= tähendab) peaaegu sama; ■ Lu *vesi pako* mõõn. – Vt. ka *vesi*.

pakoizillaa J-Tsv. = *pagoo*.

pakolain ~ -nõ Lu -nee K-Ahl., g. -zõõ Lu 1. põgenik, pagulane; jooksik, väe- беглец; дезертир; Lu *tšen on pagõnnud*, *se on pakolain* kes on (ära) pagenud, see on põgenik; Lu *pakolain on tūrmässä tullu*, *on tehnyt pillaa*, *tämä kõrjaub* jooksik on vanglast tulnud (= põgenenud), on teinud kurja, ta varjab ennast; Lu *tämä on joossud sõtamehettä pakkoo i on pakolaisõn* ta on jooksnud sõjaväeteenistusest (= sõdurist) pakku ja on väejooksik; 2. piletitä sõitja, kõnek. jänēs пассажир без билета, заяц; Lu *pakolainõ meni laivaa salamittaa* piletitä sõitja läks salaja laeva; Lu *pakolain, tšen meni salamittaa*, *ko menti esimeizee porttuu*, *lasti maal ja ajõltii oma matxaa takaz*, *a vöi jääb elämää vöõral maal* jänēs (on see), kes läks salaja (laeva). Kui jõuti (mindi) esimesse sadamasse, (siis) lasti (ta) maale ja aeti oma maale tagasi, vöi jäi (jääb) elama vöõrale maale. – Vt. ka *pakasia*, *pakõlain*.

pakoliin J-Tsv., g. -izõõ: -zõõ J kiire, pakiline срочный, спешный; *niitši om pakoliin aik*, *a tämä veel tuõb mešaittõma* niigi on kiire aeg, aga tema tuleb veel segama; *pakoliin tüü* pakiline töö.

pakoo M-Set. -uo K L P *pačkoo* M S I -*ko* Lu Li Ra J Ku -*ko* Kõ-Len. adv. pakku, redusse e. rettu, peitu в бегство (наречие в форме илл-а от *pako*); J *vätši johzõp sõass pakkoo* rahvas jookseb sõja eest pakku; Lu *lehmä johzõp pakkoo kokkapaarmaassa* lehm jookseb pakku kiini(de) eest; L *sie mened ahjonala* *pakuo* sa lähed ahju alla (= ahjualusesse) peitu; M *noorõp tsälü meni lautap päälle pakoo õlkajõõ alaa* (Set. 1) (muinasjutust:) noorem käli läks peitu lauda peale (= laudalakka) õlgede alla; Ku *šveeda voisk meni pakkoo* Rootsi sõjavägi läks pakku; S *kui pappi tuli rihihee*, *lahzõt pakkoo* kui papp tuli tuppa, (siis) lapsed (läksid) peitu; Lu *ku pagana ärtšä tuõp päälle*, *sis piäb joossa pakkoo* kui tige härg tuleb kallale, siis tuleb pakku joosta; L *suõt pakuo johsõvao* hundid jooksevad redusse; M *mentii klopiv pakkoo*, *häviziväv* lutikad läksid pakku, kadusid; J *vihmõss pakkoo pääsemä* vihma eest varju (pakku) pääsema.

pakoomin: *pakkoomin*/ J-Tsv., g. *pakoomezõõ*:

-zõõ J pagemine, põgenemine бегство; *pakkoomin eb avit*: küll tsättee levvetä põgenemine ei aita: küll leitakse kätte.

pakoosõõ Kõ -*uosõõ* K adv. = *pakoo*; Kõ *minuu piti mennä pakoosõõ* mul tuli pakku minna; K *vot siis häitää müö johzõmma pakuosõõ* vaat siis kiiruga jookseme peitu (majahaldja eest).

pakopaikka Lu redu-, peidupaik убежище; *mill on pakopaikka*, *mokom paikka*, *kuza saab õlla pagoz*, *tšennii eb levvä* mul on peidupaik, niisugune koht, kus saab olla peidus, keegi ei leia.

pakossa Lu tingimata обязательно; *pakossa piäb mennä sinne* tingimata tuleb sinna minna.

pakozinla Lu Li J, g. -*aa* Lu peitus(emäng) прятки; *lahzõt tultii škoulussa*, *nõistii pellamaa pakozinaa* lapsed tulid koolist, hakkasid peitust mängima. – Vt. ka *petto*, *pettä*.

pakot/taa M (Li) -*ta* J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *pakotta-* J-Must., pr. -*av* M -*õv* Li J, imperf. -*ti* J valutada, pakitseda (ka impers.) болеть, за-, нить, за- (также безл.); J *lõim põlvõõ uhzõõ piinaa*, *nütt nii pakotõv* lõin põlve vastu uksepiita, nüüd nii valutab; Li *pakotõb jalkaa*, *niku reviv*, *ko on jalka paizõttunnu* jalg valutab, nagu rebib (seest), kui jalg on paistes (paistetanud); J *süät nõisi pakotõma* süda hakkas valutama; M *ai ko pakotav*, *taita nõõp puhkõmaa* (paise kohta:) ai, kuidas pakitseb, vist hakkab puhkema.

paksaht/aa (Lu), pr. -*aab*, imperf. -*ii*: -*i* Lu potsatada шлёпнуться; *ku mikä-leep tokub maallõ*, *siz jutõllaa: kolahti*, *paksahti* kui miski kukub maha, siis öeldakse: kolksatas, potsatas. – Vt. ka *puksahtaa*.

paksahtaa/ssa Lu, pr. -*v* Lu, imperf. -*zi* = *paksahtaa*.

pak/su Kett. L M Po Lu Li Ra J I (K-Al. P) -*s* Ra *pahsu* K-Ahl. Пáксу Pal.₂ K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -*suu* K-Al. M Lu J I, paks, lihav, jäme (inimese keha v. kehaosade kohta); paks, jäme (puude, esemete jne. kohta); paks (tiheduselt) толстый, тучный, дородный; густой; J *pariskunt niku tõin tõizõss lõikõttu: mõlõpi lühikkõizõd ja paksud* (abielu)paar (on) nagu teineteisest lõigatud: mõlemad lühikesed ja paksud; M *kazõll mehellä kagla paksu niku üväll ärjäll* sel mehel on kael jäme nagu heal härjal; L *paksud uulõd* lihavad huuled; J *paksuu magoka* suure kõhuga; M *paksu jää jo päällä* paks jää (on) juba peal; M *emäpuu on mokoma paksu puu* põlispuu on niisugune jäme puu; I *paksu kahtši õli* jäme kask oli; Lu *usatii puu õtsad õltii paksu-pap*, *etep tullõiz usatii kõrvissa poiz* toobripuu otsad olid jämedamad, et (toobripuu) ei tuleks

toobri kõrvadest ära; M *se on paksu nigla* see on jäme nõel; Lu *pantii paksu vahva niitti* pandi jäme tugev niit; Ra *suurõd i paksud ivusõd* suured ja paksud juuksed; Lu *ku panna gribat happõnõmaa siz vesi meep paksussi* kui pannakse seemed hapnema, siis vesi läheb paksuks; 2. rase, murd. paks *беременная*; M *naizikko paksuss meni* naine jäi rasedaks; M *tiitärikko on senelt pojolt paksu tüdruk* on sellest poisist rase; J *eivät painu paksut suksid paksuu minnaa painakillõ* rl. ei paindu paksud tallalauad paksu (= raseda) minia painutusel; Kett. M *paksu naizikko* rase naine; ■ J *paksu sool* pärasool.

paksukkõin Lu, g. -zõõ = *paksun*; *tämä taitšin on sõrmõõ paksukkõin* see tainas on sõrmpaksune.

paksu-laška: -k J-Tsv. subst. (paksude kintsudega inimene человек с толстыми ляжками).

paksulehtoinõ Li paksuleheline (sae kohta) с толстой полосой (о пиле); *paksulehtoinõ saha määrnissi saħħaav* paksuleheline saag saeb halvasti.

paksul/ta: -d Lu adv. paksult, tihedalt густо, толстым слоem; *prusakad litši lakkõa õltii, paksuld õli* prussakad olid lae lähedal, (neid) oli paksult. – Vt. ka *paksussi*.

paksu-mako J-Tsv. subst., kõnek. paksmagu (kõhukas inimene), простор. пузан (толстопузый человек).

paksul/n (Lu), g. -zõõ -paksune толщиной, по толщине; *taitšina piäv vaalia sõrmõõ paksuzõssi* taigen tuleb rullida (vaalida) sõrmpaksuseks. – Vt. ka *paksukkõin*.

paksu-nis/ka: -k J-Tsv. subst. (jämeda kaelaga inimene толстошей человек).

paksun/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J pakseneda, paksemaks minna толстеть, по-; *taita üvassi süütetä, ku päiv-päivelt paksunõv* vist söödetakse hästi, et läheb päev-päevalt paksemaks.

paksussi J-Tsv. = *paksulta*; *paksussi pani võit leivää päälee* pani paksult võid leiva peale.

paksu-sääri J-Tsv. subst. (jämedate sääritega inimene человек с толстыми голеньями).

paksut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J paksuks teha утолщать, -стить.

paksuuz K (M) -uz Li J-Tsv. (Kõ-Len. Po) *pah-suz* (K-Ahl.), g. -uu Li -usõõ J paksus, jämedus толщина; Kõ *nõize, kursi, tsühze, paa paksutta* (Len. 225) kerki, pulmaleib, küpse, paksene; K *bigad õlivad viis santimetriä paksuutta* kurnipulgad olid viie sentimeetri jämedused; Li *pal'Yo tämäz on paksutta* kui jäme see (= palk) on?; Li *paksuu perässä miä en võinu nõssaa*

tätä ma ei suutnud jämeduse tõttu seda (= jämedat puud) tõsta.

paksuvatt/sa: -s Lu adj. kõhukas, kõnek. vatsakas, простор. толстопузый, толстобрюхий; *paksuvatts inemin* vatsakas inimene.

pakõlain Kett., g. -zõõ põgenik, pagulane беглец. – Vt. ka *pakasia, pakolain*.

pakõn/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J = *pagõta*; *arestantti pakõni türmess* vang põgenes vanglast; ■ *vesi pakõnõb merez, taita leeb itä tuuli* vesi taandub meres, vist tuleb idatuul.

palla Kett. Ränk K R L P M Kõ Lu Li Ra J I (Ja-Len.) *Паллаe* li-reg.₁, g. -aa P Kõ Lu Li Ra J *pallaa* M Kõ I -a J-Tsv. tükk, pala кусок, отрезок; M *laa miä aukkaan pallaa õunaa* las ma hammustan tüki õuna; J *jää murtus peeneissi paloissi* jää murdus väikesteks tükkideks; M *a nit niittü jagõttii suurise palolaisee* (Len. 256) aga nüüd jagati heinamaa suurteks tükkideks; J *talopoiga maad on kõlmõs palaz* talupoja maad on kolmes (põllu)tükis; Li *meni kah-tõõ pallaa läks pooleks* (läks kaheks tükiks); M *suuri pala suu revitap, peeni külläizen piäv* vs. suur pala rebib suu (= suur tükk ajab suu lõhki), väike peab küllasena; Kõ *viili vihkujaa palaata ja tõizõõ palaa piiragaa* rl. lõika pala sealihaga (vinguja pala) ja teine pala pirukat; Li *minuza on muru meessä, no pala on poikaa* (väikese-kasvuline, kuid tubli ja julge mees enese kohta:) minus on raas meest, kuid pala (= suur jagu) on poissi; I *kanjaa pala* tükk lõuendit; Lu *lumõõ palav* lumepallid; J *kõühes taloz liika suut verrõta jõka suu palass* vaeses talus näägutatakse liigest suud iga suutäie pärast; J *suu pala maiguspala*; ■ Kõ *eittään vähikkõizõ, palat panõn rätua möõ* heidan vähekese(ks) pikali, lasen leiba luusse (panen palad ritta). – Vt. ka *esi-, jää-, klazi-, leivää-, melto-, omena-, paasi-, puu-, šizgaa-*.

pal/aa J (Ku) -aag (vdjI), pr. -an: *pallaa* vdjI, imperf. -õn põleda гореть, c-; J *sizoo kirstu palagoo parraalõõ ilo-aigallõ* rl. õe (rõiva)-kirst põlegu kõige paremal rõõmuajal. – Vt. ka *põlda, põlõssa*.

palain Lu, g. -zõõ Lu = *palokkõin*; *miä parõp koolõizin, ku tämä tsäässä palaizõõ leipää* ma parem sureksin, kui (võtaksin) tema käest palukese leiba.

palakkõin Po J-Tsv., g. -zõõ J = *palokkõin*; J *pisä palakkõin leipää kaas pista* palake leiba kaasa.

pala/n (J), g. -zõõ = *palokkõin*; *leipä lõikotaa palazissi* leib lõigatakse tükikesteks. – Vt. ka *suu-*.

palast/aa M, pr. -aan M, imperf. -iin M hau-gata, (millegi küljest tükki) hammustada, kõnek. hamba alla panna прикус/ывать, -ить, заморить червячка; *piäv mittäiv vähäkköizö palastaa* peab midagi natuke haukama.

palasš/ši J-Tsv., g. -ii J palašš (sirge teraga mõök) palasš; *iski palašill mitä vaa voima löi palašiga kõigest jõust.*

palat'entsakangaz M käteräti(ku)kangas полотенечная ткань; *süämmizissä linoissa kuotu heeno kangaz on mokoma ahtikköin palat'entsakangaz kõige parematest linadest kootud õhuke kangas on niisugune kitsas käterätiku-kangas.*

palatenttsa M Po Lu I -'enttsa M (J) *polotenttsa* (Lu) *polot'entts* J-Tsv. -tentsa Salm.₂ M S -'enttsa K-Set. I (M) -tintsa K-Al., g. -tentsaa ~ -'enttsaa M (käte)rätik; (välja-õmmeldud) ilu(käte)rätik; ikoonirätik полотенце; расшитое полотенце; иконный плат; S *kanğaas tehtii tsäšipalattentsad i liitsaa püüh-tsäš palattentsad* lõuendist tehti käterätikud ja rätikud näo pühkimiseks; S *obrazoil toožö õltii palattentsad* ka pühakujudel olid (ikooni)-rätikud; Po *ženixa opözölöđ palatenttsa pannaz liokkaasöđ* peigmehe hobusele pannakse ilu(käte)rätik looga külge; M *palat'enttsaa uzorad* käterätiku mustrid. – Vt. ka *tsäsi*.

palatka M -ö J-Tsv., g. -aa M J telk palatka; J *körjuttaamm vihmöss palatkaa* lähme vihma eest telki varju; M *mustalaizöđ õltii suvõlla palatkoiza* mustlased olid (= elasid) suvel telkides.

palatška vt. *paalatska*.

palat'ta (J-Tsv.), g. -aa loss дворец, palatü; *ehan oolötoill kõnsait lee kultöziit palat'toi(t)* ega laisal (hooletul) saa kunagi olema kuldseid losse.

palattaa/ssa (Li), pr. -v, imperf. -zi impers. = *pallöttaa*; *neet tsennät piettii jalgöz, neijekaa eb nii palattaanu jalkoi. enne ved' vaalingöit ep piettii, eb õllud neid* (kodutehtud) saapaid kanti (peeti) jalas, nendega jalad nii ei külmetanud. Ennemalt ju vilte ei kantud, (neid) ei olnud.

palaut'taa Lu, pr. -av, imperf. -ti Lu refl. = *paluttaa*; *tsäsi palaut'ti käsi külmetas.*

palalva Kett. K-Ahl. U L P M Kõ I K_r -võ Pi Ke J -v K_r *Palava* Tum., g. -vaa M Kõ palav, kuum горячий, жаркий; M *on palava sää, kõikk kõllisub* on palav ilm, kõik (= kogu taimestik) kolletub; M *nii õli kõvvi palava, što täit põlivat pääz* oli nii hirmus palav, et täid põlesid peas; M *tuli palava, itši nõis tilkkumaa* läks palavaks, higi hakkas tilkuma; ■ L *piep*

tütöä tehä palaviss päivii peab palehigis tööd tegema.

palavainö J, g. -zöđ kuumus, palavus жара; *hiki tilkub ivuusissö, palavainö tsiutoss* rl. higi tilgub juustest, kuumus (aurab) särgist.

palavaza M I adv. higis (наречие в форме ин-а от *palava*); I *opönö on palavaza* hobune on märg (higis); M *ai ku tooröđ akkunad, palavaz akkunad* oi kui märjad aknad, higis(ed) aknad.

palavattu/ussa: -ussag (vdjI Ma), pr. -un, imperf. -uzin: -jööđ vdjI palavaks v. higiseks minna вспотеть, разжареть.

palentu/ssa (Ku), pass. imperf. -st'sii Ku = *pallottuussa*.

paletti Po J-Tsv., g. -ii J pagun; õlak погон; эполет; J *ofitserall kultöizöt paletit pihall ohvitseril* (on) kuldsed pagunid õlal; Po *mežxiilee õmmöltii tsiutod, laadittii pihtojee pääleee valkõat paletid, kauniilöđ tsiutolöđ* meestele õmmeldi särgid, tehti õlgade peale valged õlakud, punasele särgile.

palgoit'taa (Lu), pr. -an Lu, imperf. -in I. (endal) ära külmetada, (endal) ära külmuda lasta замерзать, замёрзнуть; отморозить; *tšen palgoit'ap tsäed vai jalgad* kes külmetab (endal) käed või jalad ära; 2. refl. külmetuda, (end) külmetada prostu/jat'ься, -диться; *sigaa sappi on iivä palgoittamizöl* sea sapp on hea külmetumise puhul (külmetumisel). – Vt. ka *palentussa, pallottuussa, pallögoittaa, pallöttua*.

palgok/az: -öz J-Tsv., g. -kaa J kaunarikas полный стручков; *tänavoonn erned om palgokkaad* tänava on hened kaunarikkad.

palgokkõin J-Tsv., g. -zöđ J kaunake стручок; *ann han ernett maista, hoz üks palgokkõin* anna ometi herneid (hernest) maitsta, kas või üks kaunake. – Vt. ka *palko*.

palgõ P Lu, g. -kõđ rangipale, -padi подхомутник; P *palgõ tsäüv vassaa kaglaa* rangipale käib vastu (hobuse) kaela; Lu *palgõ, ümper on nahka, õlki on süämmez rangipale, ümber on nahk, õled on sees*. – Vt. ka *palsta*.

palikka M, g. -aa kerp, pulk палка, палочка; перекладина; *murtu üks palikka kastralta* lambasõimel murdus üks pulk; *turpaa palikka, turpaa palikad* redeli pulk, redeli pulgad.

palikko vt. *perze-, rinta-*.

pal'ikmaxõ/ri: -r M, g. -rii M juuksur парикмахер.

paljaaltaa vt. *pal'laaltaa*.

paljaz, pal'jaz vt. *pal'laz*.

paljo, pal'jo vt. *pal'lo*.

palkalliin M, g. -zöđ M adj. palgaline наёмный, платный; *meil õltii kõikk palkallizöt karjušid, palkaa eessä tehtii töötä* meil olid kõik palga-

lised karjused, palga eest tegid tööd. – Vt. ka *palkolin*.

palk/ata K P Kõ Lu Li Ra J (M Ku) -õT J-Tsv. -*ata* I, pr. -*kaan* Kõ Lu Li Ra J, imperf. -*kazin* Lu Li Ra J -*kõzin* Lu J -*kazii* I 1. *palgata* подря/жаты, -дять, нан/имать, -яты (рабочих); Lu *vätsi jo koppihup kokkoo karjuššia palkkaamaa* (küla)rahvas koguneb juba kokku karjust *palkkama*; Lu *palkataa kamenda* palgatakse (laeva)meeskond; Lu *mill on palkattu välitšäütäjä õssaa taloa* mul on palgatud vahendaja talu ostma; 2. *üürida* нан/имать, -яты; P *palkattii opõzõv* üüriti hobused. – Vt. ka *palkkoa*.

palk/ka¹ Kett. K L P M Kõ-Len. Lu Li J I (R-Eur. Ja-Len. Ra Ku) -*k* J-Tsv., g. -*aa* Kett. R-Eur. L P M Lu J I -*a* J-Tsv. 1. *palk*; töötasu жалование, оплата; M *sain töössä üvää palkkaa* sain töö eest head palka; K *rubl'ä koko suvõss annõttii palkkaa* rubla anti kogu suve eest palka; K *palkka õli leivääkaa* *palk* oli (= maksti) viljas; J *trenji aivo suurt palkka ep saa* sulane väga suurt palka ei saa; M *karjušii palkka* karjase *palk*; 2. *tasu, hind, plata, цена*; M *herra antõ lehmää ilma palkatta* härra andis lehma tasuta. – Vt. ka *kuu*-, *tšesä*-, *tüü*-.

palk/ka² P (Lu), g. -*aa* kurnikaigas, -kepp; kurn, kurnimäng бита (при игре в рюхи), игра в рюхи (в городки); P *ühz lidna õli i tõizõll puol õli tõin lidna; kumpa partti iezepii lüõb lidnaa lad'd'alyõ, viskaap palkkoikkaa* üks linn (kujund) oli (ühel pool) ja teisel pool oli teine linn; kumb (kurnimängu)rühm lõõb enne linna laiali, viskab (kurni)kaigastega; P *suvõll män-tšäss palkkaa* suvel mängitakse kurni.

palkkapuu (M) = *palkka*²; *kiilaa mäntsääz palkkapuul* kurni mängitakse kurnikaigastega (kurnikaikaga).

palkkau/ssa Lu, pr. -*n*, imperf. -*zin* refl. = *palkkauta*; *trenjgid õmaa tšülää mehelee i võõraalõ palkkaustii* laevamehed läksid tööle oma küla mehele või (ja) võõrale.

palkkau/ta M (Ja-Len.), pr. -*n* M, imperf. -*zin* Ja refl. end (tööle) *palgata* v. *pakkuda* нан/иматься, -ятыся; M *miä palkkaun teilee piigas-si, i teemmä strookuu pokrovaassaa* ma tulen (palkan end) teile teenijaks ja teeme tähtaja (= lepingu) Maarja kaitsmise päevani; M *menin petterii palkkaumaa* läksin Peterburi end tööle pakkuma.

palkki M Ku (Lu) *balkki* Ku, g. -*ii* (puu)*palk*, tala, tahatud *palk* бревно, балка; Lu *sampoõ pääl on pantu palkkia* sammaste peale on pandud talad; M *paksu palkki* jäme *palk*. – Vt. ka *alus*-.

palk/koa (Kett.), pass. imperf. -*ottii* Kett. *palga-*

ta; värvata подря/жаты, -дять, нан/имать, -яты (рабочих); вербовать, за-. – Vt. ka *palkata*.

palk/ko K P M Lu Li J (Kett.) *paalko* I Kl, g. -*goo* Lu J -*guo* P 1. *kaun* стручок; J *üväd erinev, suurõt palgod* head hernerid, suured kaunad; J *uvall on palko* oal on kaun; Lu *ernee palko, uvaa palko* herne kaun, oa kaun; J *ernee palgod veel on rohoizõv* hernekaunad on veel rohelistes; M *ernee palgod* ~ I *ernee paalgod* herne kaunad; M *uvall on upaalgod* oal on oakaunad; 2. *vorp, vill, verme*; (liiglihaga) arm rubez, волдырь; шрам; P *lein miä ovõss ruozgaakaa, tälle tuli bokkaasõd palko* ma lõin hobust roosaga, talle tuli küljele *vorp*; J *tšäed menti palgolõd variss veess* käed läksid kuumast veest villi; 3. (vikati) *selg* ребро (косы); Lu *vikahtõd palko* vikati *selg*. – Vt. ka *erne*-, *rapu*-, *perts*-, *rantsi*-, *upa*-, *uvaa*-. – Vt. ka *palgokkõin*.

palkolin ~ **-lin** Lu, g. -*izõd* ~ -*lizõd* Lu subst., adj. *palgaline* наёмный; *meill palkolizõt tšün-tää maata* meil palgalised künnavad maad; *se on palkolin päivälain* see on palgaline päeviline. – Vt. ka *palkallin*.

pal/a¹: *Палла* Pal₁ = *pallo*¹.

pal/a² K-Ahl. *Палла* li-reg.₁, g. -*aa* = *paltalintu*.

pal'/a: -*l* J-Tsv., g. -*l'aa* = *pal'laz*; *pal'l pää* paljas pea.

pal'/aaltaa J-Must. *paljaaltaa* Ku 1. *paljalt*, katmatult без прикрытия; Ku *keväällä lumi sulii tee päältä, sis heinä kai oli paljaaltaa tee päällä* kevadel sulas lumi tee pealt, siis oli hein kõik *paljalt* tee peal; 2. J-Must. *paljajalu* босиком.

pal'/aassi vt. *puussi*-.

pal'/aspää Lu *pal'lõs-pää* J-Tsv. 1. *paljaspea*, *nudipea* (põetud reaga inimene); *стрижка* (стриженный человек); Lu *ku tšellä ivusõd evät kazvõ, se on pleesšipää, a ku on leikõttu, se on pal'laspää* kui kellelgi juuksed ei kasva, see on *kiilaspea*, aga kui on lõigatud (= *paljaks* põetud), see on *nudipea*; 2. J-Tsv. *kiilaspea* (kiilaspäine inimene) *плешивый* или *лысый* (человек).

pal'/assaa: -*õssa* J-Tsv., pr. -*asan*: -*õsõn* J, imperf. -*asin*: -*õsin* J 1. *paljastada* огол/яты, -ить; *pal'lõs pää* *paljasta* pea! 2. *paljaks* röövida расхи/щаты, -тить; *pal'lõssi naapurii rattii* röövis *paljaks* naabri aida.

pal/laz: -*las* J-Must., g. -*taa* J-Must. = *paltalintu*; *iivan nätsi jumala enne nii kui paltaa maalõ lankõava* (Must. 153) *iivan* nägi Jumalaema nii kui *tuvi* maa peale (maale) *langeva*(na).

pal'/laz vdjL K L P M Kõ Po Lu Ra J I *pal'l'as*

K-Ahl. *pallaz* M-Set. -l'õz J-Tsv. -jaz vdjl Ma Ku *paljaz* (Ku), g. -l'aa M Lu J -l'a J 1. paljas, katmata v. katteta голый, непокрытый; Lu *elä isu päivüüz kaugaa pal'laa hibijookaa* ära istu palja ihuga kaua päikese käes; Lu *rauta koril õllaa kurkun nallõ niku niglõd, tätä pal'laal tsäel et saa võttaa* raudkiisal on kurgu all nagu nõelad, teda (sa) ei saa palja käega (käte) võtta; P *naizikko pal'lai päi ep tsäinnü* (abielu)-naine palja peaga ei käinud; J *alassi ja pal'az* alasti ja paljas; M *pal'las karvõzõd meep. Tsäsi i alõtsõ* (Set. 18) mõist. paljas läheb karvasesse? – Käsi ja labakinnas; J *pää pal'lõz niku perz-marjõ* kk. pea paljas nagu tuhar; 2. paljas, ilma milletagi голый, без чего-либо; Ra *se on pal'az maa, siin ep kazva mittä* see on paljas maa, siin ei kasva midagi; J *sei va pal'lõss lei-pää* sõi ainult paljast leiba; J *perält vahingoo jämme kõikkõõss pal'lassi* pärast õnnetust jäime kõigest ilma (paljaks); J *uguritsaa lehod on pal'lassi süütü* kurgilehed on paljaks sõodud; ■ Ra *isä lei poikaa tühjäss pal'aass* isa löi poega tühipalja (asja) pärast. – Vt. ka *tühjä*.

pal'az-maa: *pal'lõz-maa* J-Tsv. paljas maa, viljatu pinnas голая земля, бесплодная почва; *pal'lal-maall mittäüt-tsi ep kazva* viljatul maal ei kasva midagi.

pallettua vt. *palloittua*.

palli¹ vt. *pilli²*.

palli² vt. *kukõr-*.

pallii vt. *pillii-*.

pallo¹ J-Tsv. Пáлло Pal₁ K-reg.₂, g. -oo pall, kera мяч, шар; клубок; J *lumi palloll viskõs tõizõlõ haaraa* viskas lumepalliga teisele vastu nägu. – Vt. ka *kukõr-*, *lumi-*, *savi-*, *veree-*, *veri-*. – Vt. ka *palla¹*.

pallo² K-Ahl. K-Set. L P, g. -oo = *paltalintu*; L *jõka uomnikko pallod lenteäväd akkunna* laa igal hommikul lendavad tuvid õue.

pal'l'o Len. vdjl K U L P M S Po Lu Li Ra J vdjl I *pal'l'o* K-Ahl. *pallo* Kett. K-Set. R-Lõn. M-Set. Kõ-Len. Lu-Len. -u Lu Ku *pal'jo* vdjl *pal'jo* R-Reg. Ja-Len. Lu Ra J (R-Eur.) *polge* Kr 1. palju, pl. paljud много, многие; Lu *õssuleiväz on pal'l'o soolaa, kõvassi soolakaz* ostuleivas on palju soola, (on) väga soolane; M *sütsi präizgüp suuss, nii pal'l'o pajata*v sülg pritsib suust, nii palju räagib; Lu *luijee väliz on krupsu, tämä on pal'l'o pehmeäpi ku luu* luude vahel on krõmpsluu, see on palju pehmem kui luu; J *tämä täap pal'l'o rohkaap kui siä duumaad* ta teab palju rohkem, kui sa arvad; P *pal'l'oill inehmiüzill praaviuzivat silmäv* paljudel inimestel paranesid silmad; Lu *miä õlin pal'l'oiz linnoiz* ma olin paljudes linnades; P *ep*

saa võttaa sirpii päälie pal'l'ua ei tohi võtta sirbi peale palju (viljakõrsi); 2. kui palju (... nii palju) сколько (... столько); M *pal'l'oss võtõttii tehä, nii i mahzõttii* kui kallilt (kui palju eest) võeti teha, nii (palju) ka maksti; 3. kui palju? сколько?; Li *pal'l'o mahzõv* kui palju maksab?; J *pal'l'o sait palkkaa* kui palju (sa) said palka?; J *pal'l'o aika mis kell on?* – Vt. ka *nii-*.

palloa vt. *kukõr-*.

pal'l'oa-ko J-Tsv. = *pal'l'o-ko*; *pal'l'oa-ko p tap-pa* (raha) kui palju (raha) jääb puudu?

pal'l'okkõin J palju много; *saatõn tervüüssi pal'l'okkõin* saadan palju tervisi.

pal'l'o-ko J-Tsv. kui palju? сколько?; *pal'l'o-ko said võitto*a kui palju võitsid?

pal'l'onurkkõin J-Tsv. hulknurkne много-угольный.

pal'l'opäivine (P) vaeseke [?] горемычный [?]; *raskaz lahgota äd'ää ehnee talossa i sintimä sihassa, sirkkulainõ, ko võõragoitan võõraa taluo, pal'l'opäivissä* rl. (itkust:) raske on lahkuda isa-ema majast (talust) ja sünnikohast, sirguke, kuidas saadan (võõrutan) võõraste tallu (sind), vaesekest.

pal'l'ozii M palju (korraga) (сразу) по многу; *tõhutõtti kõlmõllõ talollõ, tõhutõtti pal'l'ozii* (õlut) pruuliti kolmele talule, pruuliti palju (korraga); ■ *siiz vot jagat siäl nellii viizii tükkiü, pal'l'ozii tuõv, pal'l'o neitä on siis, vaat, jagad seal* (maiustusi) nelja, viie tüki kaupa, kui palju (parajasti) tuleb, (kui) palju neid (= lapsi) on.

pal'lotta/ssa (Lu), pr. -B Lu, imperf. -zi impers. = *palloittaa*; *ain jalkoja pallotta*v aina jalad külmetavad.

palloittu/ssa: -ussag I, pr. -un, imperf. -uzin: -jõ I refl. külmetuda, (end) külmetada просту/жаться, -диться; *palloittujõ kujalla* (ma) külmetasin (end) väljas. – Vt. ka *palentussa, palgoittaa, palloittua*.

palloitõlla: -õllag I, pr. -tõlõn, imperf. -tõlin refl. = *paluttaa*; *jalgad alkivad palloitõdõmaa* jalad hakkasid külmetama.

pal'lu vt. *pal'l'o*.

pal'lutta/ssa Lu, pr. -B Lu, imperf. -zi impers. = *palloittaa*; *alki milla pal'lutta*ssa jalkojõ mul hakkasid jalad külmetama.

pal'l'õ- vt. ka *pal'l'a-*.

pal'lõgoit/taa (Kett.), pr. -an Kett., imperf. -tin (endal) ära külmetada, (endal) ära külmuda lasta застудить, про-, отморозить. – Vt. ka *palgoittaa*.

pal'lõht/ua (J-Tsv.), pr. -uus, imperf. -u = *palõhtua*; *pal'lõhtunnu veri* hüübinud veri.

pal'lõt/taa Kett. M K-Ahl. (sõnatüvi основа слова:) *palloitta-* J-Must. -aa [sic!] M-Set.

-*taag* (I), pr. -*av* M *palletab* K-Ahl. -*aab* [sic!] Kett. M-Set. -*taav* I, imperf. -*ti*: -*ii* [sic!] M-Set. impers. külmetada prostu/жаты, -дять; M *ai ku mill pallõtap tsäässiä* ai, kuidas mul käed külmetavad. – Vt. ka *palattaassa*, *pallottaassa*, *paluttaassa*, *palõttaa*, *palõttaassa*.

palloõttua (Kett.) -*ettua* (K-Ahl.), pr. -*õttun*: -*etun* K-Ahl., pr. pl. 3. p. -*õttuuvad* Kett., imperf. -*õttuzin* (ära) külmuda замерз/ать, -нуть, зябнуть, о-. – Vt. ka *palentussa*, *palgoittaa*, *pallottuussa*.

pal'ma: -*m* J-Tsv., g. -*maa* J palm пальма; *jerusal'imõss tõi pal'maa õhzaa mälehtüsessi* Jerusalemmast tõi palmikosa mälestuseks.

palmo Kett., g. -*oo* = *palmu*.

pal'mu Pi-Kett. (Pi-Len.) -*vu* Len., g. -*muu* kerjus нищий; *tšen lampaa jalkoit, tšen päätä, tšen villoi annap, ... antaas palmuile* (Len. 274) kes lambajalgu, kes (lamba)pea, kes villu annab, .. antakse kerjustele.

pallo Lu Li, g. -*oo*: -*o* Lu = *põlo*; Li *lüüp tulta ja ammiv i siz võip tulla palo lõõb välku ja lõõb sisse, ja siis võib tulla tulekahju*; Lu *požarnikat sammuttavat palloa* tuletõrjujad kustutavad tulekahju. – Vt. ka *tuli*.

paloi/n J-Tsv., g. -*zõõ* tükiline кусковой (orig.: в кусках).

paloi'taa¹: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*, imperf. -*in* tükeldada дробить, раздроб/лять, -ить.

paloi'taa² M J-Tsv. = *palottaa*.

palokkõin M Po -*nõ* K-Ahl., g. -*zõõ* M tükike, paluke кусочек; M *võtõttii palokkõin tuimaa lihhaa* võeti tükike magedat liha; M *võtan puh-taa palokkõizõõ siittsaa* võtan puhta tükikese siti. – Vt. ka *palain*, *palakkõin*, *palan*.

palautoold: -*t* M-Set. pl. (seina)riiul (настенная) полка.

palolensi Li tulekahjukuma zarevo пожара.

palomašina Lu tuletõrjeauto пожарная машина.

palomašina-saraja Lu-Len. tuletõrjeautokuur, pritsikuur сарай для пожарной машины.

palpäävlä: -*e* Ku (üks kolmest augustikuisest Kristusele pühendatud pühast õigeusu kirikus) спасов день, спас.

paloi'taa M -*taa* L -*taag* I tükkidena, tükkideks кусками, на куски; L *õli kaloi žaaritõttu palotaa* oli kalu praetud tükkidena; M *miñhee obah-kaa katkozit palottaa* miks sa seene tükkideks murdsid?; M *piiraga lõikatas palottaa* pirukas lõigatakse tükkideks. – Vt. ka *paloittaa²*.

palottai K = *palottaa*; *kannikka lõikottii palot-tai* kannikas lõigati tükkideks.

pal'pu Lu, g. -*vuui* [?] = *pilpu*; *palpu pääz kõõm* (on) peas.

palst/a M Lu -*õ* Lu, g. -*aa* 1. (ratta)põid обод (колеса); M *puizõõd palstad on värttinõid'e päällä* puust põiad on kodarate peal; 2. Lu rangipale, -padi подхомутник. – Vt. ka *palgõ*, *paltuz*.

pal'ta M-Set. Палта K-reg.₂ Палма Tum., g. -*laa* = *paltalintu*.

paltalintu M tuvi голубь; *näväd ammuttii paltalinnuu* nad lasksid tuvi maha. – Vt. ka *palla²*, *pallaz*, *pallo²*, *paltiiñ*.

paltaryšnik/ka M *poltarišnikka* Po *poltaryšnikka* I, g. -*aa* (endisaegne) viiekopikaline (vaskmünt) полторышник (старинная медная монета в пять копеек); M *vahtširahhaa vizgattii, paltaryšnikav* (pulmakomme:) (põrandale) visati vaskraha, viiekopikalisi; Po *mednõi poltarišnikka* vaskne viiekopikaline.

paltiiñ Kr = *paltalintu*.

pal'tiš/ka: -*k* J-Tsv., g. -*kaa* J vilets(avõitu õhuke) palitu пальтишко. – Vt. ka *polu*.

pal'too Kõ (M) -*uo* P, g. -*oo* M Kõ = *pal'tto*; Kõ *vaatab, ripup kal'idoraz naglas žerrea pal'too* vaatab: ripub koridoris varnas härra palitu; P *siz, sütsüzün õsõttii millyõ saappugad, kauniš tšiuutto, vüõ, pal'tuo i saappugad* siis sügisel osteti mulle saapad, punane särk, vöö, palitu ja saapad; Kõ *leeb naizõlõõ üvä kaglus pal'toolõõ* (sellest rebasest) saab naise(le) palitule hea krae; M *miä pantii makaa-maa, katõttii spako-ina pal'tool* mind pandi magama, kaeti rahulikult palituga; M *miä paraikaa purgan vañnaa pal'toota* ma harutan parajasti vana palitut.

pal'tta J-Must., g. -*aa* põllupeenar межа.

pal'ttaa Kett., pr. -*an*, imperf. -*õn* kokku õmmelda сшить/вать, -ть; *palttaa tšiuuttoa* särki kokku õmmelda.

paltti vt. *kukõl*.

pal'tto L Lu Li J I (Kõ) -*o* M Li I, g. -*oo* M Li J I -*uo* L palitu пальто; I *miä pañniü pääle pal'tto* ma panin palitu selga; Li *hoikassa mat'erissa tehtü pal'tto* õhukesest riidest tehtud palitu; J *elä val'aittõõd pal'ttoa maat miüü ära* lohista palitut mõõda põrandat; M *pal'tollõõ pannaz vatü* palitule pannakse vatt (= vateering) alla; J *pal'tol on emo* palitul on hõlm; M *miä õsin satinaa pal'too alussõssi* ma ostsin satääni palitu voodriks; M *pal'too rüpuõd* palitu hõlmad. – Vt. ka *pal'tiška*, *pal'too*.

paltulz Lu, g. -*hsõõ*: -*sõõ* Lu (ratta)põid обод (колеса). – Vt. ka *palsta*.

palt'õ (Li), g. -*tõõ* Li vokiratta äär(ekõrgendus) (высокий) край колеса прялки; *veeroo palt-tõõd ovav ühezä kaivõttu* vokiratta äär(ekõrgendus)ed on (rattaga) ühes (tükis) treitud.

palut/taa Lu, pr. -*ab* Lu, imperf. -*ti* refl. külmetada мёрзнуть; *tšäsi palutab* käsi külmetab. – Vt. ka *palauttaa*, *palloitolla*.

palv/aa (K-Ahl. R-Reg.), pr. -*an* K-Ahl., imperf. -*õn* = *palvoa*.

palva/ta Lu, pr. -*an* Lu, imperf. -*zin* Lu = *palvauttaa*; *aili soolõtaa talvõl vai tševvää*, *i siš tševvää*l päivüüs *palvataa* räim(i) soolatakse talvel või kevadel ja siis kevadel päikese käes kuivatatakse; Lu *kõik kalat saap palvata* kõiki kalu saab vinnutada.

palvat/taa M (sõnatüvi основа слова:) *palvatta*-J-Must., pr. -*an* M, imperf. -*in* M = *palvauttaa*; M *miä palvatan kalloita päivüüzä* ma kuivatan kalu päikese käes; M *siggaa jalgat palvatattii*, *siz ripusattii riihhee päälee*, *siz ep pillaunnu* seajalad (soolati ja) vinnutati, siis riputati (toa)-lakka, siis ei läinud halvaks; J *palvatõttu kala* kuivatatud kala.

palvau/ssa (Lu Li J), pr. -*v* Lu, imperf. -*zi* refl. (soolatul) kuivada (kala v. liha kohta) вялиться, за- (о рыбе или мясе в солёном виде); Lu *kala palvaup* päivüüz kala kuivab päikese käes; Li *kahs päivää õli kala soolaz*, *siis pantii palvaumaa* kaks päeva oli kala soolas, siis pandi kuivama; J *tševvää*l *näteliä kahs palvaussaa* kevadel kuivavad (kalad) nädalat kaks.

palvau/z (Kõ-Len.), g. -*hsõõ*, pl. -*hsõõ*: -*sset* Kõ-Len. (ohverdamisega kaasnev) palve молитва (при жертвовании).

palvau/ta (M), pr. -*v*, imperf. -*zi* = *palvaussaa*; *palvaunnu liha* (soolatul päikese käes) kuivanud liha.

palvaut/taa M Lu Li, pr. -*an* M Lu Li -*õn* Li, imperf. -*in* Lu Li (soolatul kala v. liha päikese käes) kuivatada, vinnutada сушить, за-, вялить, за- (рыбу или мясо в солёном виде); M *tootii pal'lo kalloi jarvõssa*, *nüt piäb nävät kõik palvauttaa* toodi järvest palju kalu, nüüd tuleb need kõik vinnutada; M *lõhkaat kalad i päivüüs palvautad* lõikad kalad lõhki ja kuivatad päikese käes; Li *soolataa i palvautõtaa* (kalad) soolatakse ja vinnutatakse; ■ Li *vaan palvautab lampai rannaz*, *ebõõ mittäid lampai*ll süüvvä (karjane) ainult vaevab lambaid rannas (päikese käes), ei ole midagi lammastel süüa.

palvo J-Tsv., g. -*oo* J = *palvomin*.

palv/oa J (K-Ahl. R-Reg. Lu-Len. Ku) -*ua* (Kr), pr. -*on* J Ku, 3. p. *palvub* Kr, imperf. -*ozin* J paluda; (kellegi eest) jumalat paluda просить, по-; молиться (богу за кого-нибудь); J *palvo izältez raha* palu oma isalt raha; J *puuttu kulta kuulõmaa*, *vaski val'lu palvoma*a rl. sattu kuld kuulma, vask vali paluma; J *nõizõn jumalaa*

*palvoma*a sinuu *eesse* hakkan sinu eest jumalat paluma. – Vt. ka *palvaa*.

palvomi/n J-Tsv. -*nõ* (Lu-Len. J), g. -*zõõ* ~ -*zõ* J palve просьба, молитва; J *see on nii kõva süüka*, *jot i palvomizõd eväd avit* see on nii kõva südamega, et palvedki ei aita; Lu *taitaa miikkula* kuuli minu *palvomizet* (Len. 277) vist püha Nikolaus kuulis minu palveid.

palvu vt. *palmu*.

palvua (Kr), pr. 3. p. *palwub* Kr = *palvoa*.

palv/õ M (Kõ-Len.), g. -*õõ* M 1. nõiasõna(d), lausumine заклинание, заговор; M *palvõõd õlivaD*. *tuli aõppia* olid nõiasõnad, (nendest) tuli abi; 2. ohvriand жертва; M *õli suur kahtsi*, *sinne ain palvõõt kannõttii* oli suur kask, sinna viidi üha ohvriande; 3. Kõ-Len. (ohverdamisega kaasnev) palve молитва (при жертвовании).

palv/õa Kõ J-Must. (M), pr. -*õn*, imperf. -*õzin* 1. (haldjaid) paluda молить (духов-хранителей); Kõ *altiaata tšäütii palvõmaa tšivi-rõukkoo* haldjat käidi (ohvri)kivivare juures palumas; Kõ *kõrvõttuiz on kupol'okaivo*, *siel palvõttii* Kõrvõttulas on jaanikaev, seal paluti (haldjaid); 2. kummardada, teenida служить, прислуживать, -тъ; J *tõõ että või ühtä jumalaa ja üviüttä palvõa* (Must. 157) te ei või üht (eaegu) jumalat ja (maist) vara kummardada.

palvõlija L, g. -*aa* teener, teenija слуга, прислужник; *kunikaalõõ tuli juttõõmaa palvõlija* teener tuli kuningale ütlema.

palvõ/lla: *palvella* (R-Lõn.), pr. -*õn*, imperf. -*in* frekv. palvetada молиться; *vet sä palvelit* (Lõn. 186) rl. sa ju palvetasid.

palvõõrõukku M ohvrikivivare (kivihunnik, kus ohverdati гряда камней, где приносили жертвы); *palvõõrõukku on tšasovnaa tüvenn* ohvrikivivare on kabeli juures.

palõhtua Lu Li, pr. -*uuv* Lu -*uv* Li, imperf. -*u* Li hüübida (vere kohta), запекаться, -чься (о крови); Lu *veri ku palõhtuuv*, *inemin koolõb* kui veri hüübib, (siis) inimene sureb; ■ Lu *palõhtumu veri* „halb veri“, mis kupu abil kehast eemaldatud. – Vt. ka *paatua*, *paatuu*ssa, *paatuu*ssa, *palõhtua*.

palõ/taa (Lu), pr. -*ab* Lu, imperf. -*ti* impers. = *palõttaa*; *tšülmä ilma*, *jalkoi palõtab* külm ilm, jalad külmetavad.

palõttaa/ssa (Ra), pr. -*v* Ra, imperf. -*zi* impers. = *palõttaa*.

pamahtaa/ssa (J), pr. -*v*, imperf. -*zi*: -*z* J paugutada, kargatada хлопнуться, трахнутья; *litši meit pamahtaas sna'ad* meie lähedal paugatas mürisk.

pamast/aa M, pr. -*aab*: -*av* M, imperf. -*ii* paugutada, laksatada, platsatada хлопнуться,

трахнуться; *tšivi*, *ku viskaad veitee*, *pamastap kõvvi* kui kivi viskad vette, (siis) laksatab kõvasti.

pamastut/taa M, pr. *-an*, imperf. *-in* lüüa, lak-sata ударить, шлёпнуть; *nii pamastutti kõrvõlõd*, *kõik kõrvalehod mentii tulizõssi* nii (kõvas-ti) laksas vastu kõrvu (kõrva), (et) kõrvalestad läksid (päris) tuliseks.

pamesk/la (Li), g. *-aa* pahtellabidas шпатель для замазки или шпаклёвки; *siz naglakaa liüüti tšiiini*, *sis pameskaka panti sitä zama-skaa pääle*, *što eb menneisi soojõ poiz*, *siittä akkumõssõ* siis naelaga löödi kinni, siis pahtel-labidaga pandi seda pahtelkitti peale, et soe ei pääseks (läheks) välja, siit aknast.

pami/sa Lu (M-Len.) *bamisa* (J) *-ssa* Lu, pr. *-zõv* Lu, imperf. *-zi* mühiseda, kõmiseda шуметь, гудеть; Lu *ranta pamizõv*, *tääp tormia* (mere)-rand mühiseb, ennustab tormi; M *pumisoop-pa-misoop* [= *pumizõv-pamizõv*] *kultazõd luku ta-kan* mõist. (Len. 267) kumiseb-kõmised kuldsel luku taga? (– Keel); ■ J *näd nämät siell niku bamizõvan*, *kahõtsõezee* näe, nemad seal nagu patravad, kahekesi.

panafida, **panaxida** vt. *ponafida*.

pane- vt. ka *panõ-*.

paneli (J-Tsv.), g. *-ii* kõnnitee панель; *lidnoiz om paikoti asfal'tiss paneliv* linnades on paiguti asfaldist kõnniteed.

panelja (Ja-Len.), g. *-aa* = *paneli*.

pankõ, **pankõi**, **pangõ** vt. *pankõ*.

panidora vt. *pomidora*.

panikki vt. *pühä-*.

panima vt. *puna-*.

panimo vt. *puna-*.

panim/õ J-Must., g. *-õõ* (kitsas ümar villasest lõngast punutud) võõ e. nõõr (vadja rahvarõi-vaste elemendina) (узкий шерстяной плетё-ный) пояс или шнур (деталь водской народ-ной одежды). – Vt. ka *puna-*.

panj/ka: *panka* M-Set., g. *-gaa:* *panгаа* M-Set. sang дужка, ручка.

panj/ki Lu Li Ra J (S-Len.), g. *-gii* Lu Li Ra J *-gi* Lu-Must. J-Tsv. = *pankõ*; Lu *piti võttaa panjki ja avittaa sammuttaa palo* tuli võtta pang ja ai-data tulekahju kustutada; Lu *puu asu võib õlla kõik*, *mitä on puussa tehtii:* *lännikõv*, *panjiv*, *ušativ* puunõu võib olla kõik, mis on puust tehtud: lännikud, panged, toobrid; Ra *mee tuu vettä panjgiikaa* mine too pangega vett; Lu *nõ-sõttii kahs panjkiä vettä* võeti (kaevust) kaks pange vett; J *ku tahod ni võib i panjiz upposs* kui tahad, siis võib ka panges (ära) uppuda; Lu *vihmaa niku panjgissa valav* vihma valab nagu pangest; Lu *puu panjkiä tehtii* puupangi tehti;

Lu *kaivo panjki* kaevupang. – Vt. ka *karta-*, *puu-*, *tõrva-*.

panjkipää Li = *panjõpää*.

panjkišanjka Li pangesang, ämbrisang дужка ведра.

panj/ko: *panko* Ränk, g. *-goo* = *pankõ*.

panj/kõ Kett. K U L P M Kõ S Po I *-ki* M Lu Li *pangõ* M-Set. *pangkõ* ~ *pankõi* K-Ahl., g. *-gõõ* K M S Po Lu Li I *-gyõ* L P (puu)pang, -ämber (деревянное) ведро; K *tulõvat pojov*, *panjgõd veekaa tšäezä* tulevad poisid, panged veega käes; Po *pangõõ lahsi kaivoo* laskis pange kae-vu; P *panõ solkki panjõõsõõ* pane solk pange; M *pankõ on pantu alassui*, *põhja pääle* pang on pandud kummuli, põhi ülespoole; I *panjõõt kõrvõntaa pääle* *pantii* panged pandi kaelkoo-kude otsa; P *katkõõb varo panjgõlta* pangel kat-keb vits; M *panjgõll on sanjka* pangel on sang; P *kõikõõ pienepi panjõõ on ühesaa kruškaa* kõige väiksem pang on üheksa toopi; P *õssaass puol panjõõ* *viinaa* ostetakse pool pange viina; I *panjõõloissa milla tšässiä väivata* pangedest (= pangede kandmisest) valutavad mul käed; I *jalkoloilla annõtti panjõõjõõ müü i vesi valaujõ maalõ* (pulmakomme:) anti (= löödi) jalgadega vastu pangesid ja vesi valgus maha; Po *nävä liivväs panjõõja müõ*, *kumpa tšiiireep valgõv*, *se liep päälikko* (pulmakomme:) nad löövad (jalaga) vastu pangesid, kes kiiremini (pange) ümber löõb, see saab (pulma)vanemaks; M *pa-ganaa panjõõ pannass kõik jätüzed* solgipan-ge pannakse kõik jäägid; M *meni meeli pääss vällää*, *pää niku panjg* mõistus läks peast välja, pea nagu pang. – Vt. ka *puu-*, *tõrva-*. – Vt. ka *panjki*, *panjko*.

panjõpää M tohman, lollpea болван. – Vt. ka *panjkipää*.

pan/na Kett. K R U L P M Kõ S Po Lu Li Ra J Ku (Ja V Kr) *-nõ* J *-n* J-Tsv. *-na* Ku *-nag* I, pr. *-õn* Kett. K R U L P Po Lu J *-en* K-Ahl. Kr *paan* Kett. K U M Kõ S Po Lu Ra J Ku *pa* I, imperf. *-in* K R L P M Kõ Lu Li J Ku *pañni* I I. panna (kusagile asetada v. pista v. lasta jne.); (selga, jalga jne.) panna класть, положить, ставить, по-, поме/щать, -стить; наде/вать, -ть и т. д.; Lu *pa* *aro seinää nõjal* pane reha seinä najale; P *pantii vettä tšugunikkaa*, *pantii lihaa siämie* pandi vett (malm)potti, pandi liha sisse; Lu *pa* *ravvad suhhõõ* pane (hobusele) rauad suhu; K *miä sinuu paan tirmää* ma panen su vang; Lu *saappuga-põhja ku meeb rikkii*, *sis panna* *polu-põhja* kui saapatad läheb katki, siis pan-nakse pooltald (alla); K *la paap panjõõlõõ varoo* las paneb pangele vitsa (peale); Li *klazikrintsoit* *tehtii*, *pantii klazit kõikk* (klaas)akendega tuule-

kodasid tehti, pandi puha klaasid (ette); Lu *miä leikkazin irred, metsävahti tuli, pani kleimad õttsaa* ma lõikasin palgid, metsavaht tuli, pani (= lõi) templid otsa (= palgiotstele); J *ühsi lam-maz rammitsõb, piäp panna maazi päälee* üks lammas lonkab, tuleb panna (jalale) salvi peale; Lu *merell on jää krompõlikko, kehno on panna võrkkoa vettee* merel on jää konarlik, halb on lasta (panna) võrku vette; M *omenat pannaz mahhaa* kartulid pannakse maha; I *ehtiüb, busat paap kaglaa* ehib end, paneb pärlid kaela; K *pani ütät sõvad ülie* pani ilusad (head) rõivad selga; Lu *paan penzikaä päällee* panen pintsaku selga; Lu *paä hattu päxxää* pane müts pähe; K *pani ne saappugad jalkaa* pani need saapad jalga; P *t'at'a võtti, tsintaat tsätee* pani isa võttis, pani kindad kätte; 2. nime panna давать, дать имя; M *risittäz lahsi, nimi kui tahob nii pannaz* ristitakse laps, nimi pannakse nii, nagu tahad; 3. (mingisse seisundisse v. asendisse v. olukorda jne.) panna (ka impers.) привести в какое-либо состояние, вид или положение; R *siis panin opõzõd rakkõisõd* siis panin hobuse rakkesse; Lu *paat kanjaa niitee* paned kanga niide; Lu *paan kalat soolaa* panen kalad soola; Li *vihgot pantii roukkuu* vihud pandi rõuku; Li *rüüz on pantu kuhilallõ* rükis on pandud hakki; Lu *karzitud õhzat piäp kokkoo panna i põlõt-taa* laasitud oksad tuleb panna hunnikusse ja põletada; M *paä tsäsi kulakkaa* pane käsi rusikasse; Lu *paä sõlmõd* pane sõlme; Lu *paan lukkuu* panen lukku; Ku *kahz boranaä pant'sii sarvõd vast'sikkoo* kaks oinast panid sarved vastamisi; Lu *talo piäp panna kuntaa* talu tuleb korda seada; J *mitä va õli enez ümper, kõik pani pantii* mida ainult oli (= leidus) enese ümber, kõik pani panti; Lu *panna rihvii* rehvida (purjed); Lu *pannaä snaasti ~ pannaä taglassi* taglastada; L *pannass minnuä vätšizie* meheliä pannakse mind vägisi mehele; K *pokoinikka pantii mahaa* surnu maeti maha; L *piep panna akkuna tšiin* peab panema akna kinni; J *koorma pannaä tšiin nooraakaa* koorem seotakse (pannakse) kõiega kinni; L *tšäppä pantii tšii*ni haud aeti kinni; Li *eb ällüü panna suuta tšiin* ei taipa suud kinni panna; Lu *minnuä alki tukõ-huttaa, paab end'ee tšiin* mind hakkas lämmitama, pani (pane) hinge kinni; L *pantii kazvamaä kapussaa* pandi kapsast kasvama; L *läsivä pannass issumaa* haige pannakse istuma; Li *tol'a pantii makkaamaä* Tolja pandi magama; P *raagat pantii põlõmaa* haod pandi põlema; P *panin erniet tšihumaa* panin hernerd keema; Lu *piäb olut panna tsäümää, hiivaakaa pannaä tsäümää* peab panema õlle käima, pärmiga

pannakse käima; Li *kahs päivää õli kala soolaz, siis pantii palvaumaa* kaks päeva oli kala soolas, siis pandi (päikese kätte) kuivama; Lu *piimä pannaä jamoomaa* piim pannakse hapnema; L *panõd ahjuo lämpiämää* paned ahju küdema; 4. (midagi) tegema panna v. sundida; (mingit) funktsiooni kandma; (mingisse) ametisse panna zastav/лять, -ить делать; постав/лять, -ить носить (какую-нибудь) функцию, назна/чать, -ить на службу; P *mie panõn tämää pajattamaä* ma panen ta rääkima; Lu *se paap peltšäämää* see paneb kartma; S *noorikkõ i ženiža pannaä suut antamaä* peigmees ja pruut pannakse suud andma; M *nältšä paab i jänessä* süvaamaa kk. nälg paneb jänestki armastama; M *tahop töissa panna omaä pillii mukkaa tansimaa* tahab teist panna oma pilli järgi tantsima; L *tahob näit panna tšedreämää tappurass šolkkaa* tahab neid panna takust siidi ketrama; Lu *tämä pani milta tšüüneled johšõmaa* ta pani mul pisarad jooksmas; Lu *saunas tšülpessää põldikaakaa, se paab veree liikkumaa* saunas viheldakse nõgesega, see paneb vere käima (liikumama); Li *kõig oovoššit saap panna isutaizõssi* kõiki kõögivilju saab panna ruudiks; P *pani minua lammas karjašõd popasterissi* pani mu lambakarja abikarjaseks; M *siis pantii miinnua piigassi, nänkkoissii laxsia vaattamaä* siis pandi mind (teenija)tüdrukaks, (lapse)-hoidjaks, lapsi hoidma (vaatama); 5. (trahvi jne.) määrata назнач/ать, -ить, накладывать, наложить (штраф и т. д.); M *tällee pantii nel-lä säitaa rubl'aa štraffia* talle määrati nelisada rubla trahvi; J *tänä voonn karjõmaass panti armõtoi suur mahsu* sel aastal määrati karjamaa eest armutu(lt) suur maks; Lu *piäp panna hinta pääle* tuleb hind määrata; 6. teha, valmistada, ehitada, asutada делать, с-, готовить, из-, ставить, по-, строить, по-; основать; J *naizõt pantii lahjaa* naised tegid pulmakingi; K *pannass kuhilaaä nurmõdõšõd* tehakse hakid põllule; J *laki lahnaä soomussiiä, silta on pantu sipulissa* rl. lagi latika soomustest, põrand on tehtud sibula(te)st; Li *oommõn millõ toob apinikka kattoa panõmaa* homme tuleb mulle abiline katust panema; S *poigad nõisas panõmaa iivvää koitua* pojad hakkavad head maja ehitama; J *pantu ku paja pahainõ* rl. ehitatud kui vilets (sepa)paja; M *mie tään, kõõz on pantu mativõd tšüilä* ma tean, millal Mati küla on asutatud; 7. (mõjustada või kahjustada) äkilise või energilise tegevusega, näit. lüüa, põelata, tulistada jne. оказать влияние или повредить что-либо в результате внезапного или энергичного воздействия, напр. ударить,

укусить, выстрелить и т. д.); M *primozloill pannaz vooora* kootidega lüüakse järgemööda; U *miä tätä tahõn niskaa panna* ma tahtsin tal- le vastu kukalt panna; M *pani kõrvilõõ, šokalta šokalõõ* andis vastu kõrvu, põselt põsele; L *kui viippazi kultamyõkaakaa, nii tuhattõmalt virstalt mettsä maalyõ pani* kui äigas kuldmõõgaga, nii löi tuhandelt verstalt metsa maha; M *tuli paab i metsää puud maalõõ* välk lööb ka metsapuud maha; J *ajad rattaad uhamaa – paat koorõma ñmper* lased vankri auku – ajad koorma ümber; M *põtkuri lehmä paab maalõõ piimää* põtkur lehm lööb piima(nõu) ümber; M *pantii maalõõ püssüssä* lasti püssiga maha; Kõ *valkõat algõtti panna pulemõtoissa* (Len. 212) valged hakka- sid tulistama kuulipildujatest; J *kui mato pani, sis tarvis sooss võttaa muttaa, muakaa üväss õõrua* kui madu salvas, siis (on) tarvis võtta soost muda, mudaga hästi hõõruda (salvatud kohta); Lu *omena puut tšülmä pani* külm võttis õunapuud (ära); 8. laimata; sõimata поносить; ругать(ся); Lu *meijjee isä on takasilmällin miiz, niku takabaaba: ettee silmije on üvä, a takkaa silmije ain lõikkaz, ain pani inemissä* meie isa on silmakirjalik mees nagu keelekandja külaeit: sil- me ees on hea, aga tagaselja (silme tagant) aina lõikas, aina laimas inimest; Li *ku pani minnuu emikkaal* küll sõimas mind ropult; Lu *see paap proijjua* see sõimab; 9. (mingil viisil häält teha, näit. laulda, rääkida подавать голос, напр. петь, говорить); J *sisavõ pani pajuz* rl. õõbik laulis paju(rõõsa)s; Ra *ain laulua tämä pani* tema ainult laulis; Lu *tämä alki panna virroa* ta hak- kas kõnelema eesti keelt; ■ Ra *siis pantii jo tuli rihee* siis pandi toas juba tuli põlema; I *tarõssa tulõmmag, paammag samovaraa* tuleme saun- nast, paneme samovari üles; Lu *tšümmee seinää panin kangassa* kümme seina lõin kangast (käär- puudele); P *ruikkua panõmaa* rõugeid panema; M *baykkoo pantii* pandi kuppe; Lu *ku lehmäl vai inemizel kõvõni vattsa, sis pantii kliizma* kui lehm- al või inimesel jäi kõht kinni, siis tehti klistiiri; K *nellätsümmettä poklonaa pier* panna peab te- gema nelikümmend kummardust; Kõ *varis pani munad* vares munes munad; M *ai ku pani aisa- maa, kõvvi aiav oi*, kuidas hakkas haiselema, kõ- vasti haiseb; Ku *panin johsuu* panin jooksu; Ra *tämä pani putkõõ, johsi mettsää pakkoo* ta pani putku, jooksis metsa pakku; M *pani menemää, nii etti jalgat persee taõpaavav* pani minema, nii et jalad puutusid (puutuvad) tagumikku; J *paap kõrvaasõõ* paneb kõrva taha; Lu *miä panin merkil(e) senee kõhaa, kuza tämä on* ma jätsin meelde selle kohta, kus ta on; J *kõig, mitä näet, paa panõlõ, siiz leet selv meez* kõik, mida näed,

pane tähele, siis saad targaks meheks; Kõ *õlõn ize pannu tähelee sitä, etti suvi meep talvõa möõ olen ise pannud tähele seda, et suvi läheb talve järgi*; Lu *kõik võtti sõi, pani nahkaa* kõik võttis sõi (ära), pani nahka; Lu *kõik pani päõõää* kõik õppis pähe; J *miä õppizin orjuõõz, panin pähee piikuõõz* rl. ma õppisin orjapõlves, panin pähe piigapõlves; J *pankaa pää täünn* jooge end täis (= purju); Ku *nüt tarvis panna viimized voimad* nüüd on tarvis viimane (viimased) jõud välja panna; Lu *meeltä paad* õpetad; Kõ *nõize, kur- si, tšühze, paa paksutta* (Len. 225) kerki, pul- maleib, küpse, paksene; M *lumipilvi tuli, vod i luntä paav* lumepilv tuli – vaat ja sajabki lund; M *mõõ vaa paamma tantsua* meie aaga lõhume tantsida; M *näv ku jalgad koppaa paavav* näe, kuidas jalad löövad tantsu!; L *älä panõ pahassi ära pane pahaks!*; Lu *tämä ep paa millää* ta ei pane mikski; J *vassaa panõma* vastu panema.

pannli J-Tsv., g. -ii J (sütega) soojenduspann жаровня.

pannu Lu Li J -n J-Tsv., g. -nuu J pann ско- ворода, противень; Li *pannu on ümmärkäin, rutškakaa* pann on ümmargune, varrega; J *pani pannulõõ sigaa liha žaariuma* pani sealihä pannile praadima; Lu *ku teõõää leipiä, siz võtõ- taa taitõinaa tükki i lüüvvää hoikassi tšämme- leekaa i panna ahjoo pannull tšühsemää* kui tehakse leiba (leibu), siis võetakse tainatükk ja surutakse (lüüakse) kämbлага õhukeseks ja pannakse panniga ahju küpsema.

panlo M, g. -oo: *paõnoo* M rent аренда; *mahzõt- ti* *pano herralõõ* mõisnikule maksti renti; *tämmää maassa nõistii panõmaa pano* tema maa eest hakati renti nõudma (panema).

pantav/a Kett. K M vdJl, g. -aa subst. täis- ealine, abiellumisealine, mehele pandav (neiu) взрослая девушка, девушка на выданье; M *täm jo polnõi pantava, saab antaa mehelee* ta on juba päris täisealine (neiu), võib mehele panna; K *pantava on pajatõttava da naitõttava on nagrõttava* vs. mehele pandav (neiu) on ta- garäägitav ja naidetav (noormees) on naerdav.

pantavik/ko P, g. -oo = *pantava*.

pantti¹ M-Set. J, g. -ii J pant заклад.

pantti² (M): *piu pau panttia, tšivitsellä löõti* rl. piu-pau p., kivikella löõdi.

panttia P, pr. -iin P, imperf. -izin P pantida, panti panna, pandiks anda zakладывать, зало- жить; *miä menen panttiin õmat saapugav* ma lähen panen oma saapad panti; *mene lunasa vällä, ko panttiziv* mine lunasta välja, kui pan- tisid.

pantti¹ J-Tsv. adv. panti в залог; *mitä va õli enez ñmper, kõik pani panttii* mida ainult oli

(= leidus) enese ümber, kõik pani panti; *kõik trullõz menemä, viimite izetsi pääzep panttii* kõik lõi läbi (raiskas ära), lõpuks satub (veel) isegi panti.

panttii² vt. *kuker-*.

panttiza M-Set. pandis заложен; *pal'lo milla on panttiza sõpõõ* (Set. 75) mul on palju rõivaid pandis.

pan/õkki Li -ekki (Lu Li): Li *ennee miikkulaa õli pühää panõkki* enne nigularäeva oli paastu algus. – Vt. ka *pühä-*.

panõlõ J-Tsv.: *kõic, mitä näet, paa panõlõ, siiz leet selv meez* kõik, mida näed, pane tähele, siis saad targaks meheks.

panõmiin M: M *oonõõ panõmiin väike pidu*, mida peeti, kui uuele majale olid pandud esimesed palgiread. – Vt. ka *oonõõ-*.

panõl'taa L -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J taga rääkida, keelt peksta; laimata, põhjata сплетничать; клеветать, поносить, злословить; L *jõka lõugaa lyõkutõttavassi, jõka jalgaa alaa panõõttavassi* rl. (itkust:) iga lõua lõksutatavaks, iga jala alla tagaräagitavaks. – Vt. ka *pajatõlla, panõõõlla*.

panõl'tsi J-Tsv., g. -šii J panus (kaardimängus) ставка.

panõõõlla P M Lu J (Li) -õll J-Tsv., pr. -tõlõn P Lu J -tõõn M Lu J, imperf. -tõlin M Lu J frekv. 1. taga rääkida, keelt peksta; laimata, põhjata сплетничать; клеветать, поносить, злословить; M *täm suvvaap tõissa panõõõlla, a parap ku vaattaiz eniem päleee* tema armastab teist taga rääkida, aga (oleks) parem, kui (ta) vaataks enese peale; J *vanad naizõt panõõõõlvat tõintõissa* vanad naised räägivad teineteist taga; M *täm silmiise eb juttõõ, a takaa silmi panõõõõp kõikõll viisiä* tema näkku (silmi) ei ütle, aga tagaselja laimab igaviisi; Li *mõnikaz inemin sinukaa pajatav niku sulav, a ku meeb uhzõõ takkaa, siis sinnua panõõõõp kõikõll viittä* mõni inimene räägib sinuga mesikeeli (räägib, nagu sulab), aga kui läheb ukse taha, siis põhjab sind igati; J *ted d'e tittõõ tsülläs panõõõõlla hailovõssi* teie tütart laimatakse külas lolliks; 2. (kedagi) laita, halvustada порицать, хулить; Lu *ku õika kõrva helizev, tšiiitetä minnuu, kura kõrva helizev, panõõõõlla, laitõõta* kui parem kõrv ajab pilli (kumiseb), (siis) kiidetakse mind, (kui) vasak kõrv ajab pilli, (siis) laidetakse; Lu *kummaa suukaa panõõõõõ, senee suukaa tšiiit* vs. missuuguse suuga laidad, selle suuga (ka) kiida.

pan/õuta: -eutag (I-Len.), pr. -õuv: -eup I-Len., imperf. -õuzi refl. saada pandud складываться; *puu sahaup i paneup riittasee* (Len. 286) puu saab saetud ja riita laotud (pandud).

papallo M J-Tsv. -l J-Tsv., g. -loo J (lamba, jänese jne.) pabul помёт (овечий, заячий и т. д.); J *kats mi lusti muss upa, lampaa papalo* vaata, mis(sugune) ilus must uba, lamba pabul; M *jänessee papalov* jänese pabulad. – Vt. ka *päpälä*.

paperi K L M Lu Ra J (Li) *Pännepu* Tum., g. -ii M Lu Li J -i J 1, paber бумага; Lu *paperi on hoikka* paber on õhuke; J *siniss paperii tarviz* sinist paberit (on) tarvis; K *siäll ielmuinaa õli faabrikka, paperi faabrikka* seal oli ennevanasti vabrik, paberivabrik; J *siä ann tälle se paperii tükki tšättee* sa anna talle see paberitükk kätte; J *paperii lehto* paberileht; 2. dokument документ, бумага; J *paperi ep tširjotõttu* dokumenti ei kirjutatud; Lu *meile tultii jaamõssa üvät paperid* meile tulid (= meile saadeti) Jamburgist head dokumendid; 3. paberraha ассигнация, бумажные деньги; J *paa kultaa piholõõ, hoppiata kahmalolõõ, paperia paa sülelee* rl. (pulmalaulust:) pane kulda peo peale (peole), hõbedat kamaalusse, paberraha pane sülle; J *rubl'õim paperi* rublane paberraha. – Vt. ka *katto-, klazi-, pošti-, tina-, tšernil-, tširjutus-*. – Vt. ka *paperi-rahä*.

paperi-faabrikka: -k J-Tsv. paberivabrik бумажная фабрика.

paperii-lehto J-Tsv. paberileht лист бумаги.

paperiin J, g. -zõõ J paberine, paberist бумажный; *paperiin tširjaa kaani* paberist raamatu-kaas.

paperiittaa K-Al. paberrahana, paberrahas в бумажных деньгах, ассигнациями; *rissimä da rissintsä tožo rubl'aa paperiittaa panõvav* (Al. 26) ristiema ja ristiisa panevad ka (kumbki) paberrubla (rubla paberrahas).

paperi-lehto J-Tsv. = *paperii-lehto*.

paperi-rahä J paberraha бумажные деньги. – Vt. ka *paperi*.

paperosika P -kõ Lu -k J-Tsv. *papiroska* (Kõ-Len. I), g. -kaa P Lu J pabeross папирос(к)а; I *mida tahot põlõõtaag: piipruu vai paperoskaa* mida tahad suitsetada: piipu või paberossi?; P *mie tõmpazin ühiee paperoskaa* ma tõmbasin (= suitsetasin) ühe paberossi; P *tšiertivät paperoskaa sammaliissa* (nad) keerasid samblast paberossi (= pläru); Lu *se on paperoskõ tubakka* see on paberossitubakas.

papinnai Kõ Li preestriemand, papi naine жена священника, разг. попадьа; Kõ *täm võtti senee papinnaizõõ i nõisi papinnaizõõg elämää* ta võttis selle preestriemanda ja hakkas preestriemandaga elama.

papiroska vt. *paperoska*.

papit'oo (R-Lõn.), g. -tomaä adj. (ilma) preestri-

ta e. papita без священника, без попа; *paigale papittomalle* (Lön. 187) ilma papita paigale.

papk/a: -õ J-Tsv., g. *pabgaa* J (paberi)papp папка (о толстой бумаге), картон; *tširjaa kaanõd on tehtü pabgõss* raamatu kaaned on tehtud papist.

pap/pi Kett. K U L P M Kõ S Ja-Len. Po Lu Li Ra J I (R-Eur. Ku) *Панму* Tum., g. -ii K Kõ Lu Li J Ku *paṙpii* M 1. preester, apostliku õigeusu vaimulik, kõnek. papp священник православной церкви, разг. поп; S *pappi siš tšäüip tšasovnas, sluiživ* preester käib siis kabelis, peab jumalateenistust; Lu *kõikkaa vanõpi on pappi, siiz on d'jaakoni, siiz on jaatškõ* kõige vanem on preester, siis on diakon, siis on salmilaulja; Lu *papillõd veet sünnid* preestrile pihid (viid) patud; K *piti õöllä võttaa pappia* õösel tuli kutsuda preester (jumalaarmu andma); P *pappi ventsaz* preester laulatas; Lu *veekaa priskutti pappi* preester piserdas (pühitsetud) veega; J *pappi znaameñoikaa siunaab lehmäid* preester õnnistab lehma kirikulippudega; Kõ *pappi xattu paikkoi täünä. saunaa ahjo* mõist. papp müts, paiku täis? – Sauna ahi; 2. haldjas сверхъестественное существо, дух-хранитель; K *lahsai peloitõttii, jooltii: riigaz on riigaa pappi* lapsi hirmutati, õeldi: rehes on rehehaldjas; P *mussa niku riigaa pappi* must nagu rehehaldjas; Po *saunaza õli saunaa pappi, siglall vettä kannav* saunas oli saunahaldjas, kannab sõelaga vett; P *kaivoz on kaivuo pappi* kaevus on kaevuhaldjas; 3. J pl. ikoonirätikija nime tus название определённого узора иконного плата; ■ Ra *nimetoj pappi* nimetamats (neljanda sõrme nimi). – Vt. ka *jarvi-, riig-, riigaa-, sõima-*. – Vt. ka *paha*.

papu K P Li, g. *pavuu* uba боб; K *papuita keitetii* ube keedeti.

papipalko J oakaup бобовый стручок.

par/a L P M Lu Ra J Ku (R-Lön.), g. -aa Lu Ra -a J-Tsv. kratt, pisuhänd, tulihänd дух-обога титель (с огненным хвостом, похищающий чужое добро в пользу своего хозяина); Ra *para kantõ dobraa* kratt kandis vara (kokku); Lu *para kanti, ühess taloss võtti, a tõiõdõ talloo vei* kratt kandis (vara), ühest talust võttis, aga teise tallu viis; M *näile niku para kannav, tuõb uhsiissa ja akkunoissa* neile nagu kratt kannaks (kannab), tuleb (rikkust) udest ja akendest; Lu *para õli piitšä i tulinõ* kratt oli pikk ja tulekarva; Lu *para .. lenti, tuli lekko takanõ* kratt .. lendas, tuleleek taga; Ra *sitã paraa piti üvässi süüttää* seda kratti pidi hästi toitma; Ra *sis tehtii üväd rooppa laatkoõ, sis pantii riigaa pääle et para tullis süümää* siis tehti kausi(täie)d head putru,

siis pandi rehelakka, et kratt tuleks söõma; P *para lüxsi lehmeä* kratt lüpsis lehma; L *vaiss on lemmüz, a suomõss para* vадja keeles on l., aga soome keeles p. – Vt. ka *para-tähti*.

paradi: -õ J-Tsv., g. -dii J paraad парад; *meem-me paradia katsoma* lähme paraadi vaatama.

parahilla Lu adv. võpses eas, keskealine среднего, зрелого возраста; *parahilla inemin* keskealine inimene.

parahod/a Lu Ra J-Tsv., g. -aa Lu J -a J aurik, aurulaev пароход; Lu *parahoda meeb mašinaakaa* aurik liigub (auru)masina abil; Lu *alussia ennä eb õõ, kõig on parahoda* i *teplo-hoda* purjelaevu enam ei ole, kõik on aurikud ja mootorlaevud; Lu *sõta parahoda* sõjalaev (sõjaaurik); Lu *possažiiri parahoda* reisiaurik; Lu *parahodaa vile* auriku vile; Lu *parahodaa süvüz* auriku süvis. – Vt. ka *paaru-laiva*.

parahoda-dookki Lu (laeva-, auriku)dokk док (парохода); *piep panna alus parahoda-dookkii* laev tuleb panna dokki.

parahodi vt. *sõta-*.

parahod/u Lu, g. -uu = *parahoda*.

paraht/assa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J pahvatada (naerma), puhkeda (nutma) разра/жаться, -зиться (смехом); зали/ваться, -ться (слезами); *parahtaaz nagrõma* pahvatas naerma; *kui ni krepissi ent, a parahtaaz viimitee itkõma* kuidas ka hoidis end tagasi, kuid lõpuks puhkes nutma.

paraht/ua J-Tsv., pr. -uuv: -uv J, imperf. -u: -uz J prantsatada грохнуть(ся); *mikã siäll parahtuz maalõd* mis seal prantsatas maha?

paraht/ussa: -ss J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -uzi: -z J = *parahtua*.

paraikaa P M Lu Ra J-Must. I -a-ikaa M Lu I Ku -aika Kõ Lu Ra I -a-ika L P M Lu Ku praegu, nüüd; (otse)kohe; parajasti, just praegu теперь; сейчас, немедленно; только что; по сей день; Lu *sõmõro tšüläs tehtii i teṙjää paraikaa savõssa laatkoja i patoja* Sõmõro külas tehti ja tehakse (veel) praegu(gi) savist kausse ja potte; L i *para-ika on jänessell uuli lõhtši* (muinasjutust:) praegu(gi) on jänesel huul lõhki; Lu *paraikaa veel on näitä äänee itkõjita* praegu(gi) on veel neid itkejaid; I *paraika joošõdõ, kaipaa sinmuu pääle* kohe jooksen, kaeban sinu peale; Ra *miã paraikaa loon kangõss* ma loon parajasti kangast.

paraikoo M -a-ikoo M Lu J -aiko Kõ -a-iko M Kõ Lu Li J-Tsv. Ku -iko M = *paraikaa*; Ku *para-iko ei ole nelläs küläz nii pal'l'o väkkee kui oli meil* praegu ei ole neljas külas (kokku) nii palju rahvast, kui oli meil (= kui oli meie külas varem); M *pariko veel pihlagaa puu*

siellä praegu(gi on) veel pihlakapuu seal; J *vesi kattilõd jo paarub, para-iko nõizõp tšihuma vesi* katlas juba aurab, kohe hakkab keema.

paraikoza J -a-ikoz Li = *paraikaa*; J *paraikoza elän vanaza tsülüzä* praegu elan Vanakülas; Li *ehtši tämä toop para-ikoz* ehk ta tuleb parajasti.

paraiku ~ -a-iku J-Tsv. = *paraikaa*; *tunnid vass para-iku lüüti kaks kell just praegu löi kaks*; *oottõ, paraiku annõn sillõ süüvve oota*, annan sulle kohe süüa.

para-ikuin J-Tsv., g. -zõd J praegune теперешний, нынешний; *para-ikuin aik. hittoa tši eb mahz* praegune aeg. (See) ei maksa kuraditki.

para-ikus/sa: -s M = *paraikaa*; *mälestän niku para-ikus* õllõis õllu mäletan (seda), nagu praegu oleks olnud.

para-iku/za: -z M Li J-Tsv. = *paraikaa*; M *kõnnuz õli i on para-ikuz bondario, tehäz lännikkoita i tehäz vokkiita* Kõnnu(küla)s olid ja on praegu(gi) püttsepad, teevad (tehakse) lännikuid ja teevad vokke; J *para-ikus tuõn tulen kohe!*

para-issi J 1. parajasti, parasjagu как раз; *raha nii pal'lo, jot para-issi va saim võlgõd mahsa raha* (on) niipalju, et parajasti sain ainult võlad (ära) maksta; *kassen tükkiüz om para-issi viis arššina sitta* siin tükis on parajasti viis arssinat sitsi; 2. õigeaegselt, õigel e. parajal ajal во-время; *para-issi joutuzitt murtšinõlõ õigel ajal jõudsite hommikueinele.*

para-issii/n J-Tsv., g. -zee = *paralikka*; *kase veššõ kõlprav, tämä on õikõ para-issiin* see asi kõlbab, see (ta) on päris paras.

parail/za: -z M otse, täpselt прямо, точно; *akku-na on parailz vassaa* aken on otse vastas (vastu).

paraliin J-Tsv., g. -izõd: -zõ J = *paralikka*; *õikõ paraliin aik issuss süümä* päris paras aeg istuda sõõma.

paralik/ka: -k J-Tsv., g. -aa paras, sobiv подходящий; *kase hatu on õikõ paralikk* see kübar on täiesti paras. – Vt. ka *paraz*.

parallaa J-Tsv. parajasti, just sel ajal как раз в это время; *tämä uhzõss kujalõ, i miä parallaa vassaa* tema uksest tänavale ja mina parajasti vastu.

paran/na: -nõg I, pr. -õn, imperf. -in: -ii I paranedada, terveneda поправ/ляться, -иться, выздор/авливать, -ответь; *tämä õli läsvä, algap parannõg* ta oli haige, hakkab paranema; *i vot siältä millõ jalka i parani* ja vaat sealt (alates) mul jalg paraneski. – Vt. ka *paranõssa, parata*.

parant/aa (Kõ-Len. Ra-Len.) *parentaa* Ku, pr.

-aan, imperf. -iin parandada, (terveks) ravida поправ/лять, -ить, лечить, вы-; Ra *tšel mitä vaivatti, jalkoja, tšäsijä i tõizija tautija paranti* (Len. 303) kel mis valutab, jalgu, käsi ja teisi hädasid (haigusi) parandas. – Vt. ka *parattaa, parõttaa*.

paran/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õn, imperf. -in = *paranna*.

parap vt. *parõpi*.

parapass vt. *parõpassi*.

parapi, parapiç vt. *parõpi*.

parapii vt. *parõpii*.

parapik/ko K-Ahl. (M), g. -oo 1. K-Ahl. ehe, ehteasi украшение; 2. subst. parem (toit) вкусное (о еде); M *miä tahtoizin mittäit parapikkoa süvvä* ma tahaksin midagi paremat süüa.

parapu/z M Kõ, g. -u M subst. hea (hea uudis v. asi jne.); parem (toit) хорошее, доброе (о новостях, о вещах и т. д.), вкусное (о еде); M *mitä teiele kuulup paraputta* mida teil head kuulda on?; Kõ *zakuskoiss õli tšell kallaa, tšell mitä õli paraputta* suupisteks oli kellel kala, kellel mida oli paremat; M *saunnaizõllõ tšen mitä paraputta vei* sünnitanule (nurganaisele) kes (katsikulistest) mida paremat (toitu) viis.

parapõis, parapõissi, parapõss, parapõssi, parapõõs, parapõõssi, parapõõz vt. *parõpassi*.

paraskeva I: *päätnittsa paraskeva* püha Paraskeva.

paraskovja Lu J: J *päätnittsa paraskovja, anna millõ tervüttä* püha Paraskeva, anna mulle tervist.

parašk/o M, g. -oo pulber порошок; *vanelii paraško* vanillipulber.

paralz M Lu Li J (K-Ahl. K-Al. K-Salm., R-Eur. R-Lön. P Po) -s R-Lön. M-Set. Lu J-Tsv., g. -a M *parraa* Lu Li 1. paras, sobiv подходящий; J *noh, kui furašk, suur?* – eeb [sic!], *õikõ paraz noh*, kuidas (nokk) müts (on), (kas) suur? – Ei ole, päris paras; J *paraz aik võtta leipii ahjoss väl'lä* paras aeg võtta leibu ahjust välja; J *õikõ paraz ilm lähitä nootõlõ õige paras ilm noodale minna*; M *samõi paraz õzraa tsülvü kõige parem odrakülv(iaeg)*; 2. parem, parim (по-)лучше, лучший, наилучший; Po *tehtii parapat sõvad, kummat panna pääle parraassa paikkaa* tehti paremad rõivad, mida selga panna paremas kohas; Lu *akana, se jäi litši viskajaa, tõin rääto jäi perä rüüz, kõlmõttomaa rääto jäi paraz rüüz, pääriüz* agan, see jäi tuulaja ligi, teise ritta (teine rida) jäi püarukis, kolmandasse ritta jäi parim rükis, pearukis; Li *paaston mentii parraat pääzgov* paaspäeval lahkusid (läksid) kõige paremad pääsukesed; M *täm on*

paras töönikka ta on parim töömees; J *panittõ paraalõõ poigalõõ* rl. panite (mehele) primale poisile; ■ J *se õli izälee paras* see oli isale paras (= see kulus isale karistuseks ära); J *paras elämin* keskiga, küps iga. – Vt. ka *para-issiin*, *paraliin*, *paralikka*.

parat [< e?] J-Tsv.: *em või selle ettee mittäi(t) parat* ma ei või sinna (selle vastu) midagi parata.

paralta M (Kett. K-Ahl. P Ja-Len. J-Must.) -*ta*g I, pr. -*nõn* P M, (sõnatüvi основа слова:) *paranõ-* J-Must. -*nen* K-Ahl. M-Set., imperf. -*nin* M, 3. p. -*ni* P M Ja-Len. I -*nii* Kett. 1. paraneda, terveneda поправ/ляться, -иться, выздор/авливать, -оветь; M *tämä õli läsi-vä; nüd jo kõikkinaa parani* ta oli haige, nüüd paranes juba täiesti; Ja *i mille tuli kerkiäpi i tšäsi parani* (Len. 251) ja mul läks kergemaks ja käsi paranes; 2. paraneda, paremaks muutada уллучш/аться, -иться; P *elo paranõv* elu paraneb. – Vt. ka *paranna*, *paranõssa*.

paratko J-Tsv.: *paratko jumal* halastagu jumal!

paratkoissa: -*ss* J-Tsv., pr. -*n*, imperf. -*zin* halastada помиловать.

parat/taa Kett. K P M Kõ Lu Li J -*ta* J-Tsv. -*taag* I (Ma), pr. -*an* Kett. K P M Kõ Lu -*õn* J-Tsv. *para/taa* I, imperf. -*in* P M Kõ Lu J 1, *parandada* (katkist eset jne.), terveks teha исправ/лять, -ить, чинить, по-; P *miä paratan tšiu-toa* ma parandan särki; J *menti artteliz nootta paratõma* mindi hulgakesi noota parandama; M *issuu i parata tšentšämüssev* istu ja paranda jalanõud ära; M *piäp parattaa katto* tuleb katus ära parandada; 2. parandada, (terveks) ravida поправ/лять, -ить, лечить, вы-; Lu *mill vai-vattii tšättä, bol'nittsas paratõtii* mul valutas käsi, haiglas parandati (terveks); I *a mikä on što jalkaa et saak kuiniib parattaag* aga mis on (viga), et (sa) ei saa jalga kuidagi terveks ravida?; I *i niin liitsaa parattimmaag* ja nii ravisime (lapse) näo terveks; ■ M *täll on pohmelo, piäp pää parattaa* tal on pohmelus, peab pead parandama; M *miä tälle paratan kepill seltšää* ma äigan talle kepigaga selga. – Vt. ka *parantaa*, *parõttaa*.

para-tähti Lu = *para*.

pareepi vt. *parõpi*.

parantaa vt. *parantaa*.

parep, parepi vt. *parõpi*.

pari K-Al. L P M Kõ-Len. Lu Li J I Ku (Ra) *paari* M Po J, g. -*ii* L Lu J *paarii* J 1. paar papa; I *pari opõzia õli rakkõiza* paar hobuseid oli rakkes; L *kahõt parit toholaptõita* kaks paari tohust viiske; J *lissä kasse kotikkosõõ veel paa-*

ri tükküä omenoi(t) lisa sellesse kotti veel paar õuna (paar tükki õunu); M *takumõin paari läheb johsõmaa* (tagumist paari mängides:) tagumine paar hakkab jooksuma; M *linavihgot pannas pissüä viizii parii, kuttuaz neitä tšümmenikõõ, linakuhilad* linakood pannakse viie paari kaupa püsti, neid kutsutakse *tš-d* (= kümnekoollised hakid), *linahakid*; M *pari tšintaita* paar (nahk-)kindaid; Lu *a villaa kraapitaa. kraapiv. nämä õllaa pariz* aga villa kraasitakse. (On) kraasid. Need on paaris; 2. (abielu)paar (супружеская) пара, супружеская чета, супруги; P *kunni pari saap kokuosyõ, sinni tontti tšümmee paria tšentšii kulutav* uis. kuni paar ühte saab (saab kokku), *seni* kulutab vanakurat kümme paari kingi; Lu *ne on pariv, ku on meez ja nain* need on (abielu)paarid, kui on mees ja naine; Lu *se on maho pari* see on lastetu (abielu)paar; J *meez ja nain üvvii eletää, pari parkkulaizõv* mees ja naine elavad (= sobivad) hästi, (on) paras (= sobiv) paar; Lu *mennä parriisõõ paari minna*, *abielluda*; J *paarii panõma* (abieluks) paari panema; 3. paariline, paarimees напарник; L *el liene sillõ pari* (ma) ei hakka sulle paariliseks; J *alõtsõll ebõõ paaria* (laba)kindal ei ole paarilist; 4. (abi)kaasa сужруг, сужруга; L *tšäppeä tšeärin õmaa parii parkkulaizyõ* rl. (itkust:) hauda matan (kääpasse käärin) oma kaasa, kullakese; P *kasõ õlõiss minuu pari* see (mees) oleks mulle (sobiv abi)kaasa; 5. tagumise paari mäng горелки; Kõ *paria mäntšäs nii: tüttäret i pojot seisas parittaa* (Len. 216) tagumist paari mängitakse nii: tüdrukud ja poisid seisavad paarikaupa. – Vt. ka *noor-*. – Vt. ka *pariskunta*, *paristikko*, *parja*.

parik/ka: -*kõ* Lu -*k* J-Tsv., g. -*aa* J parukas парик; Lu *täll on parikkõ, võõraad ivusõv* tal on parukas, võltsjuuksed.

pariko vt. *paraikoo*.

pariskunta: -*t* J-Tsv. *paariskunta* M (abielu-)paar (супружеская) пара, супружеская чета, супруги; J *pariskunt niku tõin tõizõss löikõttu: mõlõpi lühükkõizõd ja paksud* abielupaar (on) nagu teineteisest lõigatud (= nagu kaks tilka vett): mõlemad lühikesed ja paksud; M *kase paariskunta eläväd aivoo üvvii* see (abielu-)paar elab (= sobib omavahel) väga hästi.

paristikko J-Tsv., g. -*oo* J = *pariskunta*.

parittaa Kõ-Len. Lu *paarittaa* M J paari-kaupa, paariti попарно, парами; Kõ *tüttäret i pojot seisas parittaa* (Len. 216) tüdrukud ja poisid seisavad paarikaupa; Lu *parittaa tant-sittii* paarikaupa tantsiti; Lu *võrkod õltii parit-taa* võrgud olid paarikaupa. – Vt. ka *paariit-taa*.

parittai P = *parittaa*; *kõikk õlivat parittai kõik* olid paarikaupa; *nõistii kõikk parittai kõik võt-sid* paaridesse.

parja P *parja* L, g. -*aa* 1. (abi)kaasa *супруг, супруга*; L *isä emä juttuõvat poigalyõ: jumal üvä siunatkuo sillõ parjaa* isa ja ema ütlevad pojale: andku hea jumal sulle õige abikaasa (õnnistaga sulle abikaasat); 2. tagumise paari mäng gorелки; P *parjaa mäntšiäss* mängitakse tagumist paari.

parjad Lu-Len. Ku -*õD* Li J pl. (laudadest kaariku v. vankri) küljed e. küljelauad; (kaariku v. vankri) kast e. kere боковые стенки (одноколки, телеги); кузов (повозки); Li *parjõd õli ... aisaga tehtii kõlmõd aukkoa, sinne pantii kõlmõt puutõ pissüü. sis sihe õli lüütü lavvõd, kui kõrkaa teiv. vot i parjõd kõrkaad. sis pääl õli pantu veel ... taas kõlmõd aukkoa, puu päällä. õltii parjõd* (kaariku) küljed oli(d) ... aisa sisse oli tehtud kolm aukku, sinna pandi kolm puud püsti. Siis nende külge (sellesse) oli(d) löödud laud (vastavalt sellele), kui kõrge (sa) tegid. Vaat ja (ongi) kõrged küljed. Siis peale oli pandud veel ... taas kolm aukku (puusse tehtud), (ja) puu peale. (Niisugused) olid (kaariku) küljed; Lu *rattail õltii kõikad il'i parjõd, lavvassa tehtü* kaarikul oli kast ehk kere, laudadest tehtud; Lu *vanjkurii parjõd* vankri küljelauad, vankri kere. – Vt. ka *rattaa-*.

parja-lauta: *parjõ-laut* J-Tsv. (kaariku v. vankri) küljelaud доска боковой стенки (одноколки, телеги).

parjo R-Lön.: *parjo parmaikkoseni* (Lön. 186).

parka P Kõ Lu Ra, g. -*gaa* vaeseke, viletsake бедныйкий, плохонький; Kõ *kuhõ meet, iiri parka* rl. kuhu lähed, hiir vaeseke?; Lu *mees pargal õli suur vaiva mehel vaesel oli suur valu*; Ra *kukko parka* kukk vaeseke. – Vt. ka *poik-, tüttõ-*.

parkettiin J-Tsv., g. -*zõõ* adj. parkett-, tahvlistest laotud паркетный.

parkittsaa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *parkitse-* J-Must. (nahka) parkida дубить, вы-(кожу).

parkika (P), g. -*aa* P fig. keretäis, nahatäis побой, порка; *tama kuuli, ett tämä koinattyõv i võitti antõ tälle üvää parkaa* ema kuulis, et ta ropendab, ja võttis andis talle hea keretäie. – Vt. ka *parku*¹.

parkiki Kett. K R M Lu J I (U P), g. -*ii* M J pajukoore; (pajukoore)park (pajukoorest saadav toornaha parkimisaine) ивовая кора; дубитель из ивовой коры; K *mind'ad repizivät parkkia mettsää* miniad kiskusid metsas pajukoort; U *miä menin petterii esimein kõrta*

parkiika ma läksin Peterburi esimest korda pajukoore(koorma)ga; Lu *vitsat siottii parkil* (~ *pajuparkil*) tšiin vitsad seoti pajukoorega kinni; I *parkkia määlüaz tapõppuila* pajukoort pehmitatakse kolgitsatega; M *pajussa saap parkkia* paju(koore)st saab parki; Lu *nahkurilõd veetii paju parkkia* parkalile viidi pajuparki; J *nahgat pantii parkkii* (Must. 178) nahad pandi parki; J *parkki vesi* parkimisvesi; ■ J *parkki vatts* paks-magu. – Vt. ka *javo-, paju-*.

parkkia M Lu -*kiag* I, pr. -*in* M, imperf. -*kizin* M -*kizii* I 1. (toornahka) parkida дубить, вы-(кожу); M *parkittii opõzõd nahkaa* pargiti hobusenahka; 2. fig. peksta, kõnek. parkida, naha peale anda, nahatäit, keretäit anda бить, по-, простор. пороть, вы-, зада/вать, -ть взбучку; I *miä sinnua parkkizii* ma andsin sulle naha peale (parkisin sind).

parkkivesi Li (P) *parkki-vesi* J parkimisvesi дубильная вода; P *baabuška parkkiviekaa kraasitti* vanaema värvis parkimisveega.

parkkulainõ L M (J) -*n* M, g. -*zõõ*: -*zyõ* L kullake, kallike (abikaasa hellitusnimi itkudes) золотце, дорог/ой, -ая (ласковое обращение к супруге в плачах); L *tšeäppeä tšeärin õmaa parii parkkulaizõ* rl. hauda matan (kääpasse käärin) oma kaasa, kullakese; M *oi siä paõ parkkulainõ* oh sa, Paõ, kullake; ■ J *meez ja nain üvvii eletää, pari parkkulaizõ* mees ja naine elavad (= sobivad) hästi, (on) paras (= sobiv) paar.

parku¹ J-Tsv., g. -*guu* J = *parkka*; *otoot, küll siä veel saat parguu* oot-oot, küll sa veel saad keretäie; *parkua antõma* nahatäit andma.

parku²: *Парку* Pal., hüüe, karje клик, крик.

parlamentii J-Tsv., -*ii* J parlament парламент.

parma L, g. -*aa* hõlm pola; *parmat pannass tšiin* hõlmad pannakse kinni. – Vt. ka *parmaz*.

parmaalD P Li I (Kett. K-Al. R-Lön. M Po) -*t* K-Ahl. M-Set. pl. süli, rüpp лоно; Po *nüorikõlõd i ženixaõd isutõltii lahs parmailõd kõm kõrtaa* pruudie ja peigmehele pandi laps kolm korda süle istuma; M *panõ lahs parmailõd pane* (mulle) laps sülle; Li *kannõlta piettii parmailla* kannelt hoiti süles.

parmaastooja (R-Lön. R-Reg.), g. -*aa* fig. rüpeskandja, sünnitaja (ema hellitusnimi rahvalauludes) родительница (ласковое обращение к матери в народных песнях); *enneni elle sünnüttjää – la vet pannu parmaastoojani* (Lön. 185) rl.

parmalz (L P), g. -*a* L = *parma*; L *kopitti tšiväi parmaa täünää* korjas hõlma kive täis; P *parjkaa parmaat tšiin* pange hõlmad kinni.

parna vt. *paarña*.

parnik/ka P M Lu J -k Lu J, g. -aa Lu 1. taimelava, kasvuhoone парник, оранжерей; M *parnikav, päältä raamid glazijeekaa* taimelavad, peal(t on) klaasidega raamid; J *parnik-kaza kane uгуритав kõvassi rohottustii* need kurgid kasvasid lavas väga umbrohtu täis; Lu *talvõl mattujõkaa tukõtaa parnikkoja* talvel kaetakse kasvuhooneid mattidega; 2. (laudade) aurutuskast ящик для пропаривания (досок); Lu *parnikka, kuza avvotatti lautaa, jott parapoõssi painuiz* aurutuskast, kus hautati laudu, et paremini painduks(id).

parovik/ka L, g. -aa (auru)vedur паровоз, паровик; *tuli waitõs kahs vagonaa ja kõlmais parovikka* tuli ainult kaks vagunit ja kolmas (oli) vedur.

parraanallõ vt. nalla.

parr/akaz Lu -õkõz J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J adj. habemega, habemik бородастый; Lu *se on parrakaz inemin* see on habemik mees (inimene). – Vt. ka *partõin*.

parraspuu Lu *parras-puu* (Li) pardapuu, murd. parraspuu (paadi parda siseküljele kinnitatud äärepuu внутренний привальный брус судна или лодки); Lu *parraspuud õllaa borttiõõ pääl* pardapuud on parraste peal; Li *parras-puiz õllaa tšiin tulli-poduška* pardapuudes on kinni tullipadjad.

parr/raz Lu Li J -rõz J-Tsv., g. -taa Lu Li 1. äär, veer, kallas, murd. parras край, бегер; Lu *sarajaniittii on kõikkõa suurõpi metsää partaal* Sarajaniit on kõige suurem (niit) metsa ääres; Lu *kazikkoniittii on meree partaal* Kazikkoniit on mere ääres; Lu *jõgõõ partaal miä elin* ma elasin jõe kaldal; Lu *issuuz järvee partaalõõ* istus järve kaldale; Lu *võsa kazvap kanavaa partail* võsa kasvab kraavikaldail; Lu *rannaa parraz* ranna äär; 2. (laeva v. paadi) parras, külg v. ülemine äär борт, край (судна или лодки); Lu *parras puu* pardapuu.

parrazviit/ta: *parrasviit*sa (J-Must.), pl. -sav: *parrasviit*at J-Must. pardavits (paadi servalaudade peenike kinnituspuu ümber välimist parrast) буртик (наружный привальный брус лодки). – Vt. ka *pertuzõd*.

parrat/tua Lu, pr. -un Lu, imperf. -tuzin Lu habetuda, habemesse kasvada обрастать, -ти бородой; *miä kauga en ajanud partaa, kõvassi parrattuzin* ma ei ajanud kaua habet, habetusin kõvasti; *noor inemin on laznuõ enee parrattuma* noor mees (inimene) on lasknud enese habemesse kasvada.

parrit/tua (M), pr. -un, imperf. -tuzin = *parrattua*; *ai ku on parrittunnu oi*, kuidas on habemesse kasvanud!

parrõõnaluhõd M *parrõõnaluhõd* Ränk pl. partealused palgid (rehetoa talad, millele toetuvad parred) накатины (в риге, поддерживающие колосники).

par/si Ränk K P M Lu J I (Kõ Ja-Len.), hrl. pl. -rõd M Kõ Lu J I -ret Ja-Len. Lu-Len. -zid J-Tsv. -sõd [sic!] I pars, parred (rehetoa taladel asetsevad latid) жердь колосника, колосники, диал. парзилы (настил из жердей под потолком в риге); Lu *vil'la ahõtaa parsiil* vili ahetakse parsile; M *parrõd, näid on nell'ä partta rääõz* parred, neid on neli part reas; P *parsi parrõz* pars parre küljes; P *jõka parrjõ päalie pannass vihko* iga parre peale pannakse vihk; P *ku ahtaass õps isup parsiill, tõin annab vihkoi* kui (rehte) ahetakse, (siis) üks istub parsil, teine annab vihke (kätte); M *riiga on ahõttu, vihgod on parzilla. parrõd. näit on kahstõ-õõmõtta* rehi on ahetud, vihud on parsil. Parred, neid on kaksteist; J *linat pantii parsiilõõ kuivama* linad pandi parsile kuivama; J *riigaa parrõd* rehe parred; J *ala parrõd i ülä parrõd* alaparred ja ülaparred; ■ J *koorõma parsi* koormapuu. – Vt. ka *rikka*.

par/sia Lu, pr. -zin Lu, imperf. -sizin Lu nõeluda штопать, за-; *sukkaa parzittii* sukka nõeluti. – Vt. ka *paikata*.

parsipuu Ränk M pars, parrelatt жердь колосника, колосник (в риге).

par/skia J-Tsv., pr. -zgin, imperf. -skizin = *parskua*¹.

par/skua¹ J-Tsv., pr. -zgun J, imperf. -skuzin J 1. nuuksuda всхлипывать, -нуть, хныкать; *parzgup itka* nuuksub nutta; 2. nohiseda сопеть.

par/skua² Lu, pr. -zgup Lu, imperf. -sku Lu maha loksuda плескаться, рас-; *vesi parzgup pangiss* vesi loksub ämbrist maha.

paršši-ivõ/i J-Tsv., g. -i J kärnane; fig. vilets, närune паршивый; *paršši-ivõid mehed* viletsad mehed.

parz/gata: -zgot J-Tsv., pr. -skaan J, imperf. -skazin: -skõzin J loopida, visata, paisata швырять, -нуть; разбр/асывать, -осать; *parskõs tšäess (nizgõss) kujalõ* viskas käest (turjalt) tänavale.

parzik/ko J, g. -oo rägastik, padrik чаща, заросль; *põlõnutta parzikkoa, kulunutta kuuzikkoa* rl. põlenud padrikut, kulunud kuusikut.

par/ta Kett. K L P M Kõ Po Lu Ra J I -tõ J -t Lu Ra J -D Ra *partha* Kr Παρδα ~ Παρμα Pal.₁ Πάρδα K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -raa L P M Lu J I -ra J-Tsv. 1. habe борода; Lu *parta piäb ajjaa poiz ja ivusõd* habe tuleb maha ajada ja juuksed (samuti); M *tämä nürip partaa* ta ajab habet; M

parta kazvap tšiireepää ku meeli pääz kk. habe kasvab kiiremini kui mõistus peas; Lu *pal'lo tääd ennaikaa, siis kazvop suur parta* vs. (kui) enneaegu palju tead, siis kasvab suur habe; Lu *parta on kikkillää* habe on kikkis; M *pitsää par-raakaa* pika habemega; Ra *arvaa partaa meez* harva habemega mees; L *tuli narvass halli parta* rl. tuli Narvast hallhabe; Lu *kitsii parta* kitse habe; M *mill on jäännü niittämissä niku vohoo parta* mul on jäänud (rukist) lõigata vaid nagu kitse habe (= kitsas riba); J *parra tüngev* habemetüükad; J *parraa ivuz* habemekarv; M *no ko siä kehness pajatav, enellees partaasõd* no kuidas sa (nii) halvasti (= pobinal) kõneled, endale habemesse; 2. kuke v. kana lokuti бородка (петуха или курицы); M *kanalla on parta* kanal on lokuti; Lu *suurõd parraakaa kukko* suure lokutiga kukk; 3. habesamblik (puul) род лишайника (на дереве); Ra *siin kuuzõs ku on pal'lo partaa* selles kuuses on õige palju habesamblikku; 4. (võtme) keel бородка (ключ); M *murti võttimõlta parraa* murdis võtmelt keele; ■ R *vuvvõd parta* (teatava kombe kohaselt viljalõikamisel kasvama jäetavad kaks viimast kõrt, mille ladvad seoti kokku ja mille alla pandi leivakannikas või pudrukauss). – Vt. ka *hal-li-, kikki-, kokka-, kukoo-, sidoi-, võtii-*.

partakarva M habemekarv волосок бороды.
partalehmä M fig. habemega lehm (kitse huumoristlik nimetus) бородатая корова (шуточное прозвище козы).

partasuu K-AI. K-Salm.₁ fig. habesuu (mehe metafoorne nimetus rahvalauludes) бородач (метафорическое название мужчины в народных песнях); *võta nüid mehissä meeli, par-raissa partasuissa* (AI. 47) rl. võta nüüd mees-telt meel (= mõistus), parimatelt habesuudelt.

partfel'i M *portfeli* (Li), g. -ii M *portfelii* Li portfelli портфель; M *mie menin partfel'iikaa tšäez* ma läksin, portfelli käes.

partha vt. *parta*.

partizana vt. *partizana*.

partitta-a M parvekaupa, parviti стаями, партиями; *tuhkukala kutsuaz, nävät partittaa häiläväd, sis ku on kutuaika kudekala*(ks) kutsutakse, nad liiguvad parviti siis, kui on kudemisaeg.

partma/net M -*ne-t* (U) = *partmaño-o*.

partmaño/o (U), g. -*o-o* rahatasku портмоне; *minuu d'aad'alta i saatii partmaño-ota, rahad jo jootu minu onult saadigi rahatasku* (kätte), rahad juba (maha) joodud. – Vt. ka *port-moñe-e*.

part-meez J-Tsv. habemik (mees) бородач.

part/ti¹ K-Ahl. L P M Lu Li J I (Ja-Len.), g.

-ii L Lu Li J hulk, salk, rühm, grupp; (linnu)-parv, kari; partii толпа, группа; стая; партия; I *suuri partti on väitšii* suur hulk on rahvast; J *partti holostoit tuõb laulukaa* salk noorme-hi tuleb lauluga; I *õmmaa partii lühsää sis ii kaije tõizõd partii lühsää* (enne) lüpsan oma grupi (lehmi), siis lüpsan ka selle teise grupi; Lu *gajagõd lentävät parttiz, suurõt partid õllaa* kajakad lendavad parves, suured parved on; M *kahz lintua lahkozivat partissa vällää* kaks lindu eraldusid parvest; Lu *täll on suur partti kanoi* tal on suur kari kanu; J *mõi suurõd partii ailia* müüs suure partii räimi; Ja *mõnikkail õli veri esimeissä parttia* (Len. 258) mõnedel oli esimese grupi veri. – Vt. ka *parvi*¹, *polkka*.

part/ti² L J, g. -ii L part; fig. (mõrsja hellitusnimi rahvalauludes) утка (ласкательное название невесты в народных песнях); J *õsa sihaa sirkullõd, paras paikka partillõd* rl. osta koht sirgule, paras paik pardile (= mõrsjale).

parttiin J-Tsv., g. -*zõd* J parteiline партийный.
partizana/la Lu (R) *partizana* S, g. -*aa*: -a Lu partisan партизан; S *meil i järvell õltii partizana*» meil ja Jarvikoistšüläs olid partisanid; Lu *rüsumä tšülää põlõitõtii partizana*» Rüsümäe küla põletasid partisanid (maha).

partizani M, g. -ii M = *partizana*.

part/isa Lu -*ts* J-Tsv., g. -*saa* J (võrgu v. mõrra) ankrukivi, murd. parts, hila; raskuseks kasutatav kivi vms. грузило; тяжесть (камень и пр.); J *niku koiraa penikõllõd, partts kaglaa de vettee* nagu koerakutsikale, kivi (= parts) kaela ja vette.

partõin J-Tsv., g. -*zõd* J = *parrakaz*.

parus/ina K-Ahl. J-Tsv. -*sina* (Ku), g. -*inaa*: -ina J -*sinaa* Ku purjeriie парусина; J *põõr-remeni on tehtü nahgõss, dalisko parusinas* teritamisirihm on tehtud nahast või purjeriidest; J *parusinass õmpõli enelleez pinžikaa* õmbles endale purjeriidest pintsaku; Ku *vee minnu parussinaa faabrikkaa* vii mind purjeriidevabrikusse.

parv/i¹ K-Ahl. M Po Lu J, g. -*õd* M Lu J hulk, salk, rühm большое количество, множество; J *lüü süüsse tšümmenese, ku rikop parvõd patojõ* rl. lõõ (alles) kümne süü pärast, kui lõhub hulga potte.

parv/i² J (Ra), g. -*õd* põrand пол; Ra *õrrõl on sinuu õsa, parvõl on sinuu pala* rl. õrrel on sinu osa, põrandal on sinu pala; J *parvõd on pantu kottšenassa* rl. (pulmalaulust:) põrandad on tehtud kapsajuurikast.

parv/i³ (J Ku), g. -*õd* riitul полка; *parvõlõd paan tandrikoo* riitulile panen taldriku; Ku *pani perennain muna parvell patazenalle pere-*

naine pani muna riulile potikese alla. – Vt. ka *muna*–.

parvõza M Lu J -õz M Po Lu Li Ra J -es Ja-Len. (ühes)koos, ühes вместе (наречие в форме ин-а от *parvi*¹); Lu *meijjee tsülüz vätsi pühänä suvvaab koppiussa ühtee i tsävvä parvõz* meie külas armastab rahvas püharäeval koguneda (ühte)kokku ja käia (ühes)koos; Lu *peremeez ja trejki tsäütii parvõs saunas* peremees ja sulane käisid koos saunas; Lu *näväd nõissa parvõs tüütä tetšemää* nad hakkavad koos tööd tegema; Lu *tsälüsed elettii parvõz ommaa ittšää* kälikseed elasid koos (kogu) oma elu-(ea); Lu *pannaa tsihutõttu kanamunaa ruuskulain i siiz võtõtaa võita i parvõs sekotõtaa* pan-nakse (kaussi) keedetud (kana)munakollane ja siis võetakse võid ja segatakse kokku (koos); Lu *liivtsülä onõ parvõz huutsaakaa* Liivtsülä on Luuditsaga ühes (= ühte kasvanud).

parvõdõ M Lu J -õ J-Tsv. kokku, hulka вместе, воедино (наречие в форме илл-а от *parvi*¹); Lu *vätsi õli koppiunut parvõdõ, taitaa siäl leeväv pulmõd vai koollõd autajõd* rahvas oli kogunenud kokku, vist tulevad seal pulmad või matused; J *piäb ent suurõssi, ep taho tull med'd'ekaa parvõdõ* peab end suureks (= tähtsaks), ei taha tulla meie hulka; Lu *tsäükaa parvõdõ tulge* (meie) hulka (= tulge seltsi)!; Lu *siä siso tsäläli, miä tätä tsäläli, ühtee parvõdõ jovvumma. pollee nauhad* mõist. sina, õde, sealt-kaudu, mina, tädi, siitkaudu, ühtekokku jõuame? – Põlle paelad; Lu *kahs sissõa lähettii ühs sinne tõin tänne, ühtee parvõdõ jovvuttii. vüü* mõist. kaks õde läksid, üks sinna, teine tänna, ühtekokku jõudsid? – Võõ.

parvõpassi Lu Li J-Must. -ass J -õssi J-Tsv. *par-rap'ass* P J -õssi ~ -õss M -õõssi M Kõ -õõss ~ -õõz M -õissi K-Al. M Kõ -õis K-Al. paremini лучше; Lu *mutamaas kõik vil'l'a kazvop parvõpassi kui tõizõz maaz mustmulla(maa)s* kasvavad kõik viljad paremini kui teises mullas (maas); Kõ *rokkaa suvaani paravõissi ku suppii* harukapsasuppi armastan rohkem (paremini) kui (muud) suppi; M *ženixa opõzõlõ valõttii viinaa, etti la paravõdõz tanttsiiz* peigmehe hobusele valati viina, et (ta) paremini tantsiks; J *kuivõt koivu algot kõikkas parvõpõssi põlvõd ahjõz* kuivad kasehalud põlevad ahjus kõige paremini.

parlõpi K P M Lu Li J (L) -õp P M Lu Li Ra I -õõpi M-Set. -epi K-Ahl. M-Set. Kõ -ep Kõ-Len. Ku -eepi R-Eur. *parapi* Kett. K R L P M Kõ Li J (Po) *parap* P M Kõ Lu *parõpig* ~ *parapig* I, g. *parõpaa* P M *parapa* Kõ-Len. 1. adj. parem лучше; Li *kase on üvä, no tõin*

on veel parõpi see on hea, aga teine on veel parem; Lu *terässin on parõpi ku rauta tormaz* terasest reejalase raud on parem kui rauast; L *et sie teätännü tsüsüä parapaata* kas sa ei osanud paremat küsida?; J *siä nüt õõt parõpi isä meile kui õma* (Must. 150) sa oled nüüd meile parem isa kui oma (isa); K *parapat söömät teh-tii* paremad toidud tehti; Lu *läsivä meni parõpaa poolõdõ* haige hakkas paranema; M *karjušši võtap kõikkõa parõpaa siglaa* karjus võtab kõige parema sõela; I *kõittšia parõpig* kõigest parem; Li *paravõssa parapi* paremast parem; 2. parem(oolne) правый; J *parõp pooli* parem pool; 3. adv. paremini; parem, pigemini лучше; skoree, вернее; Ra *sie tunnõt parõp tsirjaa* sa tunnend paremini kirja; Li *venutti kaglaa, etti parõp nättšüissi* sirutas kaela, et parem oleks näha (paremini paistaks); I *millõdõ parapit tuli mul hakkas parem*; K *tää, ešto enäpi, nii parapi* (Al. 30) tead, et (mida) rohkem, seda parem; Lu *mokomaa inemissä parõp maa pääl i eb õllõiz* parem, kui niisugust inimest maa peal ei olekski; M *elä sõittõdõ, parap proššattaa* ära sõitle, parem anna andeks.

parlõpii P Lu -apii Lu paremini лучше; Lu *miüü õlimma suimal i kattozõmma, kui parõpii tehä tsülää azzõjõ* me olime (küla)koosolekul ja vaatasime (= arutasime), kuidas paremini korraldada (teha) küla asju.

parõt'taa (J-Must.): *parõttakaa meeltä* (Must. 152) parandage meelt. – Vt. ka *parattaa*.

pasatskoi, pasatskõi vt. *posatskoi*.

pasilha P -χα P M *paasha* ~ *paash* (J-Tsv.), g. -haa: -χαa M *pasha* (kohupiimast magustoit lihavõttepühiks) паша (кушанье из творога к празднику пасхи); P *enipeän iõl tuotii tserikkuosyõdõ pasha vai kulittsi* lihavõtteõl toodi kirikusse *pasha* või kultis; J *paa paashasõ korittsa da izuma* pane *pashasse* kaneeli ja rosinaid. – Vt. ka *paska², pasku*.

pasisa vt. *pašisa*.

paska¹ Kett. K L P M Lu Li (Ränk U Ra) -k Kett. J-Tsv., g. *pazgaa* P J 1. pask, kõnek. sitt кал, испражнение, простор. дерьмо; J *mitäle kõig lehmed ajõ pazgõlõdõ* miski ajas kõik lehmad pasale; Lu *siä et tää ni paskaa* sa ei tea (mitte) sittagi; 2. adj., subst. halb, paha, vilets; kuri плохой; злой; плохое, зло; J *meet siä kazell pazgõll ilmõll metsä* lähed sa selle halva ilmaga metsa?; K *õlivad iiväd i pazgad altiaad* olid head ja halvad haldjad; J *arga opõizõka om pask tsüntä* kartliku hobusega on halb künda; P *mill on elämine paska* mul on elu vilets; P *täll on paska silmä* tal on kuri silm; K *mitä miä sillõ nii pal'l'o paskaa tein* että siä minua

nõõd lõikkaamaa mida ma sulle nii palju halba tegin, et sa hakkad mind tapma?; K *nõita võisi teha üvää i paska* nõid võis teha head ja halba; P *sein obaxkoi, nõisi millõõ paska* teišemää sõin seeni, mul hakkas halb; 3. pl. räbu, (raua- jne.) puru шлак, лом; M *siell on süed i ravvaa pazgad, pajjaa siha on siell* seal on sõed ja rauaräbu, (sepa)paja koht on seal; 4. kurat, paharet дьявол, чэрт, чертёнок, бес; M *kukkõ laulastii, mentii nee pazgad väll'ää* (kui) kukk laulis, (siis) läksid need paharetid välja; ■ M *pirruu paska õli pahuutta vassaa* juudavaik (kõnek. juudasitt) oli (kõige) paha vastu; M *pirruu paska õdõttii tserikossa* juudavaiku osteti kirikust; Ku *pirruu paska* juudavaik. – Vt. ka *ravvaa-*. – Vt. ka *pagana, paganikko, paha, pahain, pahalain, pahamutka, pahan, pahapoi-ka, pahapooli, paharätte, paholain, pahõlainõ, paskapooli, perkele, piru*.

pask/a² M *paaska* (J-Tsv.), g. -*aa* M = *pasha*; M *tehtii mokoma paska vorogassa* tehti niisugune pasha kohupiimast; J *enipäännõ paaska panna aaiissa* lihavõttepühal pannakse pashasse aniisi.

paskapooli ~ **-I** M *paskapuoli* (M) kurat, paharet дьявол, чэрт, чертёнок, бес; *juttõõp paskapool mehele: sie anna millõõ töötä ütleb kurat mehele: sa anna mulle tööd; kane paskapuolõt kaхтыõdõššõmyõ tunniisaa tsäüväv* need paharetid käivad kella kaheteistkümnenni; *i kõrraza kukkõ laulastii, i ne pojot paskapuolõd i hävizi-väv* ja äkki kukk laulis (korra) ning need paharetipoisid kadusidki; *ännät pitsät paskapuolilla* paharetidel on pikad sabad. – Vt. ka *paska*¹.

paskatavolliin M õel, kuri, halva iseloomuga злой, с плохим характером; *etti juttõõv, etti tüütär on nii paskatavolliin, etti söõp süätä pahapõss ku mato* ema ütleb, et tütar on nii õel, et söõb südant hullemini kui uss. – Vt. ka *pahatarainõ*.

pasku M *paasku* J, g. -*uu* M *paaskuu* J = *pasha*.

paskuuz (Kett.), ess. -*na* Kett. (orig.: ess. huonoutena). – Vt. ka *paganuz, pahuuz*.

paskõn/õssa: -*õss* J-Tsv., pr. -*õn* J, imperf. -*in* J pasandada, vedelat roojata испражн/аться, -иться; *paskõni papii aholõõ* pasandas preestri kesarõllule. – Vt. ka *pazgatõlla, pazgõta*.

pasplortti Lu -*õrtti* ~ *pašpõrtti* J-Tsv., g. -*portii* Lu = *passi*; ■ Lu *ajõttii laivassa poiz, sai suõõ pasportii* aeti laevast ära, sai hundi passi.

pass/i M J, g. -*ii* M J *pass* паспорт; M *biletti on passii süämmez* pilet on passi vahel.

pasia J, pr. -*iv* J, imperf. -*si* J sobida, kohane olla подходить, подойти, годиться, при-; *tšennäd evät pasi millõõ kingad ei sobi mulle*.

pas/sibo K-Al. L P M Lu J I -*ibo* K-Ahl. K-Al. -*siibo* Ra -*si-bo* J-Tsv. -*siboo* I -*sivo* R-Reg. Пасябу Tum., g. -*siboo* M J aitäh; tänu спасибо; благодарност; J *passibo leivelt-soolõlt* aitäh soola-leiva eest!; J *annõttii passiboi* tänati; J *suur passibo teile* suur tänu teile!; M *vassa nüt sain mie passiboo, ellääzä en saannu passibua* alles nüüd sain ma tänu (osaliseks), elades(ki) pole mind tänatud (pole ma saanud tänu). – Vt. ka *poomasibo*.

pastelli (J-Salm.₂), pl. -*id*: -*it* J-Salm.₂ pastel постол, поршень.

pastk/a: -*õ* J-Tsv., g. -*aa* = *pääsemä*.

pastõri vt. *paastõri*.

paš/sa ~ **pasisa** Li, pr. -*zõv* ~ *pasizõv* Li, imperf. -*zi*: *pasizi* Li kohiseda, mühiseda шуметь, за- (о море); *meri pašizõp tormin alla* meri kohiseb tormi eel.

pašpõrtti vt. *pasportii*.

pašti-i vt. *patšti-i*.

paštoferk/a M *poštaverka* Li, g. -*aa* (rõiva alumise serva) palistus подгиб (подола); *prokuttomalla naizikolla ain näpittäväv paštoferkad alta* lohakal naisel aina palistused narmendavad (rõivaserva) alt; Li *siittä samassa on väännettii poštaverka* siitsamast (riideservast) on keeratud palistus.

pazglassi Kett. P -*õssi* J-Tsv. halvasti, viletsasti, kehvasti скудно, убого; P *miä elän pazgassi* ma elan viletsasti; J *ebõõ mittäit tuloa, kõik kuile nii pazgõssi meeb üli tsäe* ei ole mingit tulu, kõik läheb kuidagi käest ära.

pazgatõlla: -*õllag* (vdjI), pr. -*õlõv*, imperf. -*tõli* frekv. pasandada, vedelat roojata; kõhulahtisuses olla испражняться; иметь понос; *lahz pazgatõli* [= *pazgatõli*] lapsel oli kõht lahti.

pazgõta (M) -*ag* I, pr. *paskõn/õn* M, imperf. -*in* pasandada, vedelat roojata; kõhulahtisuses olla, kõhulahtisust põdeda; kõnek. pasal olla (looma kohta) испражн/аться, -иться; иметь понос; I *silla vattsu vaivattaav, siä paskõnõd vatsassa* sul valutab kõht, sul on kõht lahti; M *vazikka paskõnõv* vasikas pasandab. – Vt. ka *paskõnõssa*.

pata Kett. Ränk K P M Kõ S Po Lu Ra J I Ku (V Li Ma) Пата Tum., g. *pa* P M S Po Lu Ra J I. (savi- v. malm)pott (глиняный или чугунный) горшок; Lu *pata on asu* savipott on anum; Lu *sõmöro tsüläs* tehtii i *težžää* paraikka savõssa *laatkaja i patoja* Sõmöro külas tehti ja tehakse praegu(gi) savist kausse ja potte; Lu *pata on kõrkaa ja laatko on matala* (savi)pott on kõrge ja kauss on madal; P *lüh-si lehmää, valav piimää pataasyõ, panõb ahjuosyõ* lüpsis lehma, valab piima potti, paneb

ahju; Po nõistii viskoma seinääsee pattoja, rikottii paad, mõnt pattaa rikottii (pulmakomme:) hakati loopima potte vastu seinä, lõhuti potid, mitu potti lõhuti; J *vass meilee kaazna kaivõttii, paa põhja alatõttii* rl. alles meile aare kaevati, poti põhi alustati; J *elä katso võõraasõd pattaa* ära vaata võõraste potti (= ära tori oma nina võõrastele asjadesse); Lu *pata kattilaa soimaab a mõlõpad on musad* vs. pott sõimab katelt, aga mõlemad on mustad (= pada sõimab katelt, ühed mustad mõlemad); K *roopaa pata veetii kaasa* pudrupott viidi kaasa; K *tühjät piimää paad* tühjad piimapotid; J *raut pata* malmipott; **2.** poti, pada (kaardimast) пики (карточная мазь); Ku *veel kert pattaa* veel kord potit; J *pata äss poti-*, padaäss; J *pata tšümnenikko* potikümme. – Vt. ka *koorõ-, kukka-, kusi-, mesi-, muhku-, mähker-, müühkür-, müür-, napa-, piimä-, piip-, rauta-, rooppa-, sarvi-, savvi-, sitt-, vöi-*.

pata-ajko J-Must. *patahanko* Ränk potihark ухват.

pataluhku Lu Li J potikild черепок горшка; Lu *ku savipata meeb rikkii, jutõllaa: pataluhgud, tüküid õllaa pataluhgud* kui savipott läheb katki, õeldakse: potikillud, tükid on potikillud; Li *paa sinne pataluhkuu vähäizee katilõ süüvvä* pane sinna potikillule natuke kassile süüa.

pataluzikka M Kõ I *pata-luzikka* I *pataluzikkõ* Lu J *pata-luzikk* J-Tsv. *patalusikkõ* J-Must. kulp поварёшка; I *pata-luzikalla suppia vällaa* tarelkoilõd kulbiga tõstetakse (valatakse) suppi taldrikuile; I *lemmuz õli takkaa niku pataluzikka* kratt oli tagant nagu kulp.

pata-meez J-Tsv. pottsepp горшечник, гончар. – Vt. ka *patonikka, paturi*.

patalnõ: -ne Ku, g. -zõd: -zee potike горшочек; *pani perennain muna parvell patazen allõ* perenaine pani muna riulile potikese alla.

pata-savi J-Tsv. (ahjupottide valmistamiseks kasutatav savi глина для изготовления горшков).

patašši J-Tsv., g. -ii J potas поташ.

pata-ässä J poti-, padaäss пиковый туз.

pat'entti J-Tsv., g. -ii J = pat'intta.

pat'intta (Li), g. -aa patent патент; *võtti portfelii i läysi kattilõllõ pat'inttaa mašõdmaa* võttis portfelli ja läks Kattilale patendimaksu (patenti) maksma.

patlifka I, g. -aa I kaste, soust подливка, соус; *sinne õunõd paavad, siis valap kaiijee patlifkaa* panevad sinna kartuleid, siis valavad (valab) selle kastme (peale).

patokka Ra, g. -aa = patukka; *patokka, roo-*

kozikkos kazvab hundinui, (see) kasvab roostikus.

patonik/ka M, g. -aa = paturi; *sõmõrulla õltii patonikad* Sõmõrol olid pottsepad; *patonikad väittivät paatoo tšüllie möö* potikaupmehed vedasid (savi)potte küladesse (külased mööda).

patretti P M J-Tsv., g. -ii M J portree, näoport; pilt, foto; kuju портрет; фотография, фотокарточка; изображение; M *kase on tämmää patretti* see on tema portree; J *tšüläsee tuli patretii võttõjõ* külasse tuli fotograaf; P *vot siz valavad, tšellie millin patretti tulõv* vaat siis valavad (uusaastaõöl tina), kellele missugune kuju tuleb; M *patretii ramka* pildiraam.

patronli J-Tsv., g. -ii J padrun patron; *vala patronii gruudia süäme, toukkaa piža päälee de pisä pistonni õttsaa* vala padrunisse püssirohtu sisse, pane tropp peale ja pista pistong otsa. – Vt. ka *haulii*.

patruli P J -u'l' K, g. -ulii J patrull патруль; K *tšüläz õli vananaikaa patru-l' külas* oli vanasti patrull; P *patruli tšäüsi tšüleä müö* patrull käis mööda küla; J *õllõzizit haj kal'l'ahtannu patrulii appii* oleksid (sa) ometi hüüdnud patrulli appi!

patru-l'n/y M, g. -yy valvur сторож, патрульный; *patru-l'ny õli meil räätua möö* valvur oli (= valves oldi) meil kordamööda.

patsah/aa K, imperf. sg. 3. p. -i K patsatada, platsatada шлёпнуться.

pat/saz¹ M, g. -tsaa M sammas столб. – Vt. ka *mesi-*.

pat/saz² M, g. -tsaa pimesikumäng игра в жмурки; *lahzõd mänd'ettii patsassa* lapsed mängisid pimesikku.

patška K-Al. I (P) -kõ ~ -k J-Tsv., g. *padžgaa* P J -kaa J **1.** pakk пачка; J *patšk tubakkaa* pakk tubakat; J *jeka mahork patškõll om band'ero-l' pääll* igal mahorkapakil on panderoll peal; P *padžgaa peäll on band'eroli* (tubaka)paki peal on panderoll; **2.** kimp пучок; I *urpovit-sat sißottii ühtee patškaa* urvaoksad seoti ühte kimpu.

patškata ~ padžgata Lu *paatšk/ata* (Ra) -atag ~ -õtag I *paadžgõt* J-Tsv., pr. *patškaan* Lu -aan ~ -an J, imperf. *patškazin* Lu -azin Ra -õzin J (ära v. kokku) määrada, rāpaseks teha пачкать, за-; Lu *miä patškazin platjaa, tätä on kehno pessä vai puhassaa* ma määrasin kleidi (ära), seda on halb pesta või puhastada; J *tšäed om paadžgõttu tõrvaa* käed on määritud tõrvaga; Lu *elä patška minnua rägäika* ära määri mind tatiga; Ra *ku miä sõin musikkai, paatškazin tšeelee sinizessi* kui ma sõin mustikaid, määrisin keele siniseks.

patškaussa Lu *paatškau/ss* J-Tsv., pr. *patškaun* Lu -n J, imperf. *patškauzin* Lu -zin J (end ära) määrida, määruda пачкаться, за-; Lu *lahs patškauz enee mussaa multaa* laps määris enese musta poriga; J *valka ma'eri tšiiire paatškaub* valge riie määdub kiiresti; Lu *peen pläkki on patškaunub* väike plekk on tulnud (rõivale).

patšti-i Lu I *patšti-i* ~ *patšti*: I *pašti-i* Lu *potšti-i* I -ti ~ -t'i ~ *pošti-i* J-Tsv. peaaegu почти; Lu *kõik pašti-i ühellaizõd need astiad õltii* kõik need astjad olid peaaegu ühesugused; J *goluboi kraask pävivüz veerep potš'i valkassi* helesinine värv pleegib päikese käes peaaegu valgeks; I *pulmia patšti- kahs näteliiä piittii* pulmi peeti peaaegu kaks nädalat.

patšerit/ta: -ts J-Tsv., g. -saa võõrastütar падчерица.

patu (Kr), pl. *patutt* ~ *padudd* Kr patt грех.

patuk/laz ~ **-õz** Lu, g. -kaa Lu = *patukka*; *patukkaakaa mätetää pääanaluspoduškaa, patukõz on parõpi ku sorraa sulka* hundinuia(de)ga täidetakse peapatja (peaaluse patja), hundinui on parem (= pehmem) kui suured suled.

patukka ~ **batuk/ka** ~ **-kõ** Li -k J, g. *patukaa* Li -aa Li J hundinui poroz; Li *patukka kazvop soizõ i vanoiz jõkizõ* hundinui kasvab soodes ja vanades (= kinnikasvavates) jõgedes; Li *enemuis patukkõissõ tehtii pääanaluspoduškõib* ennevanasti tehti hundinuiadest peapatju (peaaluse patju). – Vt. ka *patokka*.

patur/i L M Lu Li (Kõ) *Патур* Tum., g. -ii M Lu pottsepp, potitegija; potikaupmees горшечник, гончар; Lu *paturi teep patoja, laatoja i kukkupilliä* pottsepp teeb potte, kausse ja (piilupardikujulisi) savipille; L *paturi ain palaviis päiviiz* pottsepp on alati palehigis (tõõs); Lu *paturi õli, tuli õpõzõdõkaa patoi müümää sõmõrolt* oli potikaupmees, tuli Sõmõrolt hobusega potte müüma. – Vt. ka *pata-meez, patonikka*.

patutt vt. *patu*.

pau¹ M J-Tsv. interj. *pauh* бух; J *pau, kõrva äärez, kõik kõrv lumpahtu pauh!* kõrva ääres, kõrv jäi päris lukku.

pau² vt. *piu²*.

paukahta/ssa (J-Tsv.), pr. -B, imperf. -zi: -z J = *paukasta*; *kui va pul'emotti paukahtaaz, nii õlti kõik pitkillää maaz* nii kui kuulipilduja paugatas, nii olid kõik pikali maas.

paukaht/õlla Ra (K-Salm.), pr. -õlõv: -õõv Ra, imperf. -õli Ra mom. paugatada треснуть; K *soome silta nadgahteli, aluspalkki paukahteli* (Salm., 775) rl. soome sild naksatas, aluspalk paugatas.

paukast/aa M Kõ, pr. -aav M Kõ, imperf. -ii Kõ paugatada хлопнуться, трахнуться; M *ka'llaa*

rakko, antaaz jalgaakaa, muuta ku paukastaav kalapõis, (kui sellele) antakse (= lüüakse) jala-ga, (siis) muudkui paugatab; Kõ *ämmäl pata paukastaap* (Len. 224) ämmal pott paugatab (lõhki); Kõ *pataluzikka paukastii* rl. kulp paugatas.

pauk/ata Li (J-Must.) -õt J-Tsv., pr. -kaav Li, (sõnatüvi основа слова:) *paukkaa-* J-Must., imperf. -kazi Li -kõz J I, paukuda (pakase kohta) трещать (о морозе); Li *pakkanõ paukkaa*v pakane paugub; 2. (püssist) paugutada стрелять, -һнуть, трах/ать, -һуть; J *kui va paukkõs püssüss, nii puuttu* kui vaid paugutas püssist, nii tabas.

paukkaa M J (Lu), pr. -av M, imperf. -kõ paukuda, raksuda трещать, хрустеть; J *kõva pakkain, paukkavat seinäv* kõva pakane, seinä(palgi)d pauguvad; Lu *tšivet paukkavat ku vizgataa vettä* (kerise)kivid pauguvad, kui (kerisele) vett visatakse; M *alko pauka*v puuhalg paugub (tules); M *kui inehmin sirkottõõv, siis kõik luut paukkava*v kui inimene ringutab, siis kõik luud raksuvad.

pauk/kia J-Tsv., pr. -iv J, imperf. -ki J paukuda трахать, греметь; *kül siä näit sõas straas'ia, kül siäl püsüt paukitti* küll sa tundsid (nägid) sõjas hirmu, küll seal püssid paugusid!

pauk/ko J, g. -oo J (püssi)pauk выстрел; *sis karjušši võtti püsü ja laski kõlmõt paukkoa* siis karjus võttis püssi ja laskis kolm pauku.

pauk/ku M J Ku, g. -uu J 1. (püssi)pauk выстрел; J *esimeim pauku jo tšäi esimene* (püssi)pauk juba käis; J *opõin heittü püsüü paukuss* hobune ehms püssipaugust; 2. laks шлепок; J *annim paukuu kõrvõlõ* andsin laksu vastu kõrva (= andsin kõrvakili).

paukkumizi J-Tsv. adv. kõmatades бухая; *metts paukkumizi vassaab ampumizõlõõ* mets vastab kõmatades (= kajab vastu) tulistamisele.

paukut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J paugutada стрелять, -һнуть, трах/ать, -һуть; *siäkke parai-ko paukutit püsükaa* kas sina paugutasid praegu püssiga?; *paukuttaizin revol'veriss, da en tunn* paugutaksin revolvrst, aga ei oska.

paukut/õlla J -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J, frekv. ← *paukuttaa*; *see taita fed'aa fil'o paukuttõõb jahiz* see vist Fedja Filo paugutab jahil; *minu rooti alki paukutõll* minu rood hakkas paugutama.

pav/i/na: -n J-Tsv., g. -naa J paabulind павлин. **pedr/o¹** K Ra J *põdro* P *pedro* I, g. -oo Ra J = *pädrä*; J *pedro õli, ikä taloz õli olutt tšeitettü* (kui) peetripäev oli, (siis) oli igas talus õlut pruulitud.

pedr/o² J, g. -oo dem. põdrake лосёнок; *peräsein on pedroo luissa* rl. pärasein (= tagasein) on põdrakese luudest. – Vt. ka *põdra*.

pedroliin (J), g. -zõõ peetripäevane петровский (связанный с днём Петра и Павла); *lүүka jal-kaa mahaa, niku pedroliss jäätä müü* (tantsijate innustuseks öeldi:) lööge jalga vastu maad, nagu peetripäevast jääd mööda.

pedro-päivä K = *pädrä*.

pedro vt. *pedro*.

pegana vt. *pegana*.

peehkroissa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J = *peehkõroittaassa*.

peehkõroitallassa (J) *peehkroittass* J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J püherdada, väherda валяться, переваливаться с боку на бок; *opõim peehkõroittaap üli sel'lää* hobune püherdab üle selja; *koirõ ku süüb rohtõ ja peehkõroittaav, siis täap sääte* kui koer sööb rohtu ja püherdab, siis ennustab halba ilma. – Vt. ka *pehortaassa, pekertellä, pekertõissä, pekortaassa, piihkarõittaassa*.

peehkõroitõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J = *peehkõroittaassa*.

peeksää vt. *peksää*.

peel vt. *päällä*².

peel'liukupäivä Lu *peelliukupäivä* Ra J -ve Ra -v J väike vastlapäev (nädal enne suurt vastlapäeva) малая масленица (за неделю до широкой масленицы); J *peelliukupäiv, sis tüütõd laulõttii* (kui oli) väike vastlapäev, siis tüdrukud laulsid; Lu *esimein pominoispäivä on peel'liukupäivää laukopään* esimene surnute mälestuspäev on väikese vastlapäeva laupäeval.

peena (R-Eur.), g. -aa R-Eur. = *piina*¹; *läpi peenaa pihlappuise, läpi rautase sakara* (Eur. 33) rl. läbi piida pihlappuise, läbi raudse sagara.

peene vt. *peeni*.

peenelessaa: -ssaa J-Tsv. väikesest saadik, lapsest saadik, lapsepõlvest peale с малых лет, с детства; *tämä jo peenessaa om vaivõin* ta on juba lapsest saadik vigane. – Vt. ka *peenüessaa, peenües-tee, peenüsete-e, peenüstää, peenüüssä, peenüüs-tetä*.

peenen/essä: -ess J-Tsv., pr. -eb J, imperf. -i J = *peenissüssä*.

peenes/süü J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J = *peenissüssä*.

peenettää M-Set. Li -tä J-Tsv., pr. -än M -en J, imperf. -in J vähendada, väiksemaks teha уменьш/ать, -ить; Li *peenettää, sis piäp kõik-kiirpäi tehä peenessi, i lühhüüpi i ahassaa i kõig* (kui) vähendada, siis tuleb igapidi teha väikeseks, nii lühemaks kui ka kitsamaks

(teha) ja kõik; Li *akkunõt saap tehä suurõpõssi, lad'd'õpõssi, ili vai siäl peenettää mikä piäs* aknaid saab teha suuremaks, laiemaleks või seal vähendada, mida peab.

peelni K R-Eur. M Kõ Lu Li J I Kr (Kett. U P Ja-Len.) -n M Kõ-Len. Lu Li Ra J Ku *pie/mi* LP (R U M) *pieni* Po -n K L P *pien* Po *piini* KI-Set. *peene* Kr *Pienu* Pal₂ *Pénu* li-reg₁, g. *peen/lee* K R P M Kõ Lu Li J *pienee* R U *pienie* P -e Lu-Len. J-Tsv. 1. väike, peen; vaikne, tasane маленький, мальй, мелкий; тихий; M *nii õli peen niku tsärpäne* oli nii väike nagu kärbes; J *om vähäize ahasuz: pere suur, rihi peen* on veidi kitsas (väheke kitsikus): *pere suur, tare väike; K mie õli peeni, viis vooita* ma olin väike, viis aastat (vana); Li *peen meez õli* oli väike(st kasvu) mees; M *ai ku on peentä kazvoa* küll on väikest kasvu; M *peen katti* väike kass(ipoeg); J *suurt tsugunikka peene ahjo suhõ et toukka* suurt malmpotti (sa) väikese ahju suhu ei lükka; Kõ *kraaskaat tsihutatii peenellä tulõlla* värv keedeti tasasel (väikesel) tulel; J *peene liukupäivää laukopäännä* väikese vastlapäeva laupäeval; Lu *siä nii pajatõv peenel äänel* sa räägid nii vaikselt häälega; L *mill böllu pienii dengoi antaa tagaaz* mul polnud peenraha tagasi anda; J *peen škoulu* algkool; P *pieni sõrmi* väike sõrm; Lu *peenissä om peen* ta on väiksemast väiksem (väike); 2. vastsündinu(d laps või loom) новорождённый, только что появившийся на свет; Lu *kump toi peenee, se õli saunna* kes sünnitas lapse, see oli nurganaine; M *katti tetši peeniä, i kõik sukav* kass poegis (tegi pojad), ja kõik emased; ■ J *ženihõll on noorikk vähäize peent tsät* peigmehel on mõrsja pisut (liiga) väikest kasvu; Ra *kurkkuz on peen tseeli* kurgus on kurgunibu; Lu *peen jaani* väikekeats (väikese sõrme nimi). – Vt. ka *peen-*. – Vt. ka *pikkarainõ, piški*.

peenis/süssä: -süss J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J kahaneda, väiksemaks muutuda, kokku kuivada уменьш/аться, -иться, иссыхать, иссохнуть; *vanad inimizet peenisüssä* vanad inimesed kuivavad kokku (kahanevad). – Vt. ka *peenenessä, peenessüssä*.

peenis/süü J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J = *peenissüssä*.

peenjkõra: -r J-Tsv., g. -raa: -ra J = *peentärä; kõlmõt peenjkõra on isutõttu ugrittsoi(t)* kolm peenart on külvatud (istutatud) kurke.

peenjkõroit/ta: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J peenraid e. peenramaad teha делать грядки; *maa jo om peenjkõroitõttu, saab nõiss kapussa isuttõma* peenramaa on juba tehtud, saab hakata kapsaid istutama.

peen-peeni Lu õige väike, üliväike крохотный, махонький; *peen-peeni koto* õige väike maja.

peensika Ränk = *põraz*.

peen-sõrmi J-Tsv. väikesõrtn мизинец.

peenškoulu M algkool начальная школа.

peentar/a (Kõ-Len. Ra I) -õ Lu, g. -aa Lu = *peentärä*; Lu *peentaroita valõllaa*, *miä meen valamaa peentaroja* peenraid kastetakse, ma lähen peenraid kastma; I *peentaroo kõõz nõsaa*, *kaneita matoja pal'lo* kui kaevad peenramaad (peenraid), (siis on) neid (vihma)usse palju; Kõ *linat põltuusõõ*, *riimat põlloo peentaraasõõ* (Len. 216) rl. linad põllule, umbrohud põllupeenrale.

peentariõ, g. -õõ I = *peentärä*; *tšidgõõ peentariõõ*, *valõlli peentariõõ* kitkusin peenra (umbrohu)st puhtaks, kastsin peenra (ära); *ogurtsaa võtaõd kaelt peentariõõlta* võtad sellelt peenralt kurgid; I *peentariõ pitšad* pikad peenrad.

peenter/e (Pi), pl. -ed Pi = *peentärä*.

peent'erä ~ -rää M, g. -erää = *peentärä*; *siäl õltii tüütered*, *kummad tšidgottii peent'erä* seal olid tüdrukud, kes kitkusid peenraid; *piäv mennä kaivamaa peent'riä* peab minema peenramaad (peenraid) kaevama; *nõsamma peent'räv* kaevame peenramaa (peenrad) läbi; *tehtii peent'räv* tehti peenrad; *peent'rä on valmiz* peenar on valmis; *paamma panidorat peent(e)rillie*, *peent'erillä alkaas kazvaa* istutame tomatid peenraile, peenrail hakkavad kasvama.

peent'õra Li J *pientõra* Po -õr J-Tsv. -ra (Ra J-Tsv.) *penra* [sic!] Ra, g. -õraa Li J *penraa* [sic!] Ra = *peentärä*; Po *sõzar tetši piantõrao* õde tegi peenrad; J *võtakk isuttõõ ugruitsa seemene kasse peent'raa* võta külva kurgiseemned sellele peenrale; J *ugruitsad äviüsti peent'roill* kurgid hävisid peenrail; Li *ugruitsaa tehtii kahzii peent'roi* kurki tehti (= külvati) kaks peenart; J *valõllaa peent'rooit* kastetakse peenraid; J *kihit kanat peent'rooilta väl'tä* aja kanad peenardelt ära; J *ahas peent'õr kitsas* peenar; Ra *kapusaa penra* kapsapeenar; J *ugruitsaa peent'õr*; *ugruits peent'õrõv* kurgipeenar, kurgipeenrad; J *isutti kõvaasõõd maasõõd*, *kõvaa põlloo peent'õraa* rl. istutas kõvasse maasse, kõvasse põllupeenrasse; J *peent'õr kepiv* peenrakepid (peenra tarastamiseks). – Vt. ka *kapus-*.

peentä're I -r M, g. -ree = *peentärä*; I *se on väärä peentäre*, *piäv tehäg õikõa peentäre* see on kõver peenar, tuleb teha sirge peenar; M *peent'rev*, *pal'lo peent'reit* peenrad, palju peenraid; M *piitšä peentär* pikk peenar.

peentärä K-Ahl. M I (Kett. Lu) *pientärä* P (L), g. -ää M peenar грядка; L *isuttivad nämä kapussaa kõm piantärä* nad istutasid kapsaid

kolm peenart; M *võta ugruitsat peentärältä* võta kurgid peenralt; M *markofkat kazvaa peentärää päällä* porgandid kasvavad peenra peal; M *paamma tämmää kanojõõ eitütüssessi peentärää päälēe* paneme ta kanade hirmutamiseks peenra peale; L *lapiid võtõttii i pientärii* tehtii võeti labidad ja tehti peenraid; I *nüt kaivõõd peentäräv*, *nõizõõ isuttamma* nüüd tegin (kaevasin) peenrad (valmis), hakkas istutama; M *nõssaas peentärä* peenar kaevatakse läbi; Lu *peentärät piäv vallaa*, *ku vihmaa eb õõ* peenraid tuleb kasta, kui vihma ei ole; I *suurõv peentäräv* pikad (suured) peenrad. – Vt. ka *rässädo-*. – Vt. ka *peenkõra*, *peentara*, *peent'arõ*, *peentere*, *peent'erä*, *peentõra*.

peenvesi Lu madalvesi мелководье; *peenvesi väheizee all normaa* madalvesi on väheke alla normi.

peenü/b Ra J, g. -ü Ra dem. väikseke маленький, мальш; J *elä peeksä peenütte* rl. ära peksa väikesest.

peenüess-saa J-Must. = *peeneessaa*.

peenües-tee J-Must. = *peeneessaa*.

peenüsete-e M = *peeneessaa*; *tämä jo peenüsete-e eläv linnaz* ta elab juba väikesest saadik linnas.

peenüstee M väikesena, väikesest peast, lapsena мальшом, в детском возрасте; *mie peenüstee õlin mennü petterii* ma olin (juba) väikesena läinud Peterburi; *meil vet' piti izze ... vot mennimä möö*, *peenüstee menimm elämää* meil tuli ju ise (endale elatist hankida), vaat läksime me, väikesest peast (juba) läksime (omaste) elama (= ise teenima); *bõllu tšellee laulaa vad'd'aa lauluit peenüstee polnud*, kellele väikesest peast vadja laule laulda.

peenüstää J = *peeneessaa*; *peenüstää miä veel mälehtin sitä* ma mäletasin seda veel lapsest saadik.

peenül/z: *pienüz* P, g. -ü väiksus малость.

peenüüssä Kett. = *peeneessaa*.

peenüüs-tetä Kett. = *peeneessaa*.

peeremün J-Tsv., g. -zee J = *peeru*.

peereskõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. (üha) peeretada пердеть; *peereskõõb niku üvä opõin* peeretab nagu hea (= rammus) hobune; *õnjko sill pal'lo tüüt?* – *pal'lo: ležiskõõn ja peereskõõn* kas sul on palju tööd? – Palju: lesin ja peeretan.

peer/rõ [sic!] Lu, pr. -õn [sic!] Lu, imperf. -in = *peerrä*; *tämä alki peerrõ* ta hakkas peeretama; *ajatab vattsaa*, *siiz vaa peerõv* (kui) ajab kõh(t)u puhitusse, siis ainult peeretad.

peer/rä Kett. M Lu (K-Ahl. Li Ku) -re J-Tsv., pr. -en Kett. K M Lu J, imperf. -in M Lu J peere-

tada пердеть, пёрнуть; M *ahad maḡḡoo täin, siz nõõt peeremää* vitsutad kõhu täis, siis hakkad peeretama; Lu *ep piä peerrä* ei tohi peeretada; Li *võib ajattaa vatsaa, sis peerimmä kõvassi, sis .. enepää eb ajattannu* võib ajada kõhu puhitusse, siis peeretasime kõvasti, siis .. enam ei ajanud (puhitusse).

peeritü¹ Kett., pr. -en Kett., imperf. -in = peer-rä.

peeritü² I, g. -ää I = piirta; *piäb rihmat peertääk pannag* tuleb niidid panna piirda.

peerlu Lu J-Tsv. *piuru* P, g. -uu Lu J peer, peeretatus пердотня; Lu *nenää müütä on peerul trop-pa* vs. nina mööda on peerul rada (= halb lõhn käib inimesega kaasas); J *siäkse lazzõt peeruu haisua* kas sina lased peeruhaisu? – Vt. ka *peeremin, peremä*.

peerut/taa: -ta J-Tsv., pr. -av: -õv J, imperf. -ti J, impers. peeretama ajada пучить (кого-либо); *kõrt nõisi tšerikkoo hitossi peeruttõma* (üks)-kord ajas kirikus hirmsasti peeretama.

peezaz vt. põõzaz.

peft/sa Lu J -ts J-Tsv. -ša P, g. -saa Lu J laulja; kirikulaulja певец; певчий (в церкви); J *õlin škoulus kuuntõlõtõz, ko tšerikoo peftsoi õpõtõtti* olin (= käisin) koolis kuulamas, kuidas kirikulauljaid õpetati.

pegan/a ~ begana M *peegana* I, g. -aa kirju (hobuse kohta) пегий (о лошади); M *kahta karvaa, valkõata i ruskõata, se on pegana* kaht värvi (hobune) – valget ja pruuni – see on kirju; I *peegana õpõnõ* kirju hobune.

pehessüä vt. pehessüä.

pehgonnalaa vt. nalaa.

pehgonnallõ vt. nalla.

pehgot/ua J-Tsv., pr. -uv, imperf. -tu võsastuda, võssa kasvada зараст/ать, -и кустарником; *niitüt pehgotussa* heinamaad võsastuvad. – Vt. ka *põhottua*.

pehjes/süä M *pehessüä* (Lu), (sõnatüvi основа слова): *pehessü-* J-Must., pr. -üv, imperf. -sü pehastuda, mädaneda гнить, с-; истле/вать, -ть; M *mikä toorõõlt on ilattu (õltsi, einä), se võip tšiiress pehessüä* mis on toorelt (= märjal) koristatud (põhk, hein), see võib kiiresti mädaneda.

pehko K M-Set. S Lu Li Ra J I Ku *põhko* Kõ J, g. -goo Lu Li J I -go Lu *põhgoo* Kõ J -oo Ku põõsas kуст; J *niitüt põllot kõikk õllaa pehkoja täinä* niidud, põllud, kõik on põõsaid täis; J *lamahtaa pehgon nala vilusõõ* heida põõsa alla vilusse; Li *miä erotin pehgoo* ma juuris in põõsa (üles); Lu *heitütettü varõz i pehkoa peltääv* vs. hirmutatud vares kardab põõsastki; Li *kuu-simpuu, tämä kazvop pehkona* kuslapuu, tema

kasvab põõsana; J *paju pehko jo alki urpõss* pajupõõsas hakkas juba urbi ajama; Ra *puu eb õõ, katagaa pehko* (kadakas) ei ole puu, (on) kadakapõõsas; Lu *marjõ pehgod* marjapõõsad; J *mikäle süüjõ pilas kõik sõssõr pehgod* mingi söödik rikkus kõik sõstrapõõsad; J *põhgoo ääreõ* põõsääreõ. – Vt. ka *kataga-*, *kataja-*, *marja-*, *mettsä-*, *mussamarja-*, *pähtsänä-*.

pehko/i/n J-Tsv., g. -zõõ J võsane кустистый, заросший (кустарником).

pehkoittaa J-Tsv. adv. = *põhgottaa*.

pehkomarja Li sõstar смородина; *kaunis pehkomarja* punane sõstar; *mussa pehkomarja* must sõstar.

pehkopaju Lu põõsasraju кустарниковая ива, ивовый куст.

pehkozik/ko Lu Li J-Tsv., g. -oo Li J võsa, põõsastik поросль, кустарник; J *uuvvõll lõikõitõill ütitse õj kazvonnu pehkozikko* uel(e) raiesmikul(e) on peale kasvanud võsa; J *saaüt lammõs-karjõ pehkozikkoss lakkalõõ* aja lambakari võsast lagedale.

pehli vt. pääli.

pehmen/lessä: -ess J-Tsv., pr. -ev, imperf. -i = pehmetä.

pehmertää M, pr. -ään: -än M, imperf. -iin: -in pehmitada (leotades jne.); pehmeks tampida размягч/ать, -ить; смягч/ать, -ить; *liinnaa seemenet pehmertäätti tšihvaakaa* veekaa (tambitud) linaseemned pehmitati keeva veega; *kapussaa pehmertääs suurõõkaa pettšeleekaa* kapsast tambitakse suure nuiaga.

pehmet/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen, imperf. -telin frekv. ← *pehmettää*.

pehmet/ää P *pehmettä* J-Tsv., pr. -än P, imperf. -in P = *pehmittää*; P *teelehto pannass paisyõlyõ, tämä pehmetäb, tõmpaab dräänni välää* teeleht pannakse paisele, see pehmen-dab, tõmbab mäda välja.

pehme/tä M Kõ Lu J (K-Ahl.), pr. -nev M J, I. p. -nen K-Ahl., imperf. -ni M Kõ Lu pehmeneda, pehmeks minna размягч/аться, -иться; смягч/аться, -иться; Lu *ilma pehmeni ilm pehmenes*; J *umpi-ahjoza tšugunikkaza liha üvii pehmenev* kinnises ahjus malmipotis läheb liha hästi pehmeks; M *lina on kõm nätelii maala, sis pehmenev* lina on kolm nädalat maas (= laotatakse kolmeks nädalaks maha), siis läheb (linaluu) pehmeks; Lu *vanad luut alka-vat pehmetä* vanad luud hakkavad pehmenema; M *mehhee süä pehmeni* mehe süda pehmenes. – Vt. ka *pehmenessä*, *pehmiissä*, *pehmissüä*, *pehmitä*, *pehmiüssä*.

pehmeä vt. pehmiä.

pehmiil/ssä Lu, pr. -v Lu, imperf. -zi = pehmetä.

pehmikköin J-Tsv., g. -zõd J dem. pehme мягонький; *ep taho kotokan̄kass kaattsoi jal-kaa, etsip pehmikkõiss ei taha kodulõuendist pükse jalga, otsib pehmet; pehmikkõizõd linad pehmed linad.* – Vt. ka *pehmiä*.

pehmis/sää: -sä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J = *pehmittää*; *maat pehmisetä mõnõl viit-tä: adraka, ätšeka, kokaka* maad kobestatakse mitmel viisil: adraga, äkkega, kõplaga.

pehmis/süü J-Tsv., pr. -iün J, imperf. -süzin J = *pehmetä*.

pehmitellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← *pehmittää*; ■ *miä silt, röövelilt, kõrvõt pehmitteen* ma sul röövliil teen kõrvad pehmeks (= kõrvad kuumaks)!

pehmittää M Lu Li (K-Ahl.) *pehmittä* J-Tsv., pr. -än K Lu Li *pehmiten* J, imperf. -in: *pehmitin* J pehmitada, pehmeks v. kobedaks teha, kobestada смягч/ать, -ить, взрыхл/ять, -ить; M *uharta piäb üvvi ihmata ja pehmittää, siz lehmä lazzõp piimää* udarat peab hästi hõõruma ja pehmitama, siis lehm annab piima kätte (laseb piima); M *tällee piti tila pehmittää* talle tuli ase pehmeks teha (= kohendada); Li *vesi pehmitäp kõva savõd* vesi teeb kõva savi pehmeks; Li *adra pehmittä maata üvässi* (hark)-ader kobestas hästi maad; ■ M *kasta pehmität-tii* sellele anti naha peale. – Vt. ka *pehmertää, pehmetellä, pehmetää, pehmissää, pehmitellä*.

pehmitä Lu, pr. -nev Lu, imperf. -ni = *pehmetä*; *ilma algap pehmitä, ilma pehminev* ilm hakkab pehmenema, ilm pehmeneb.

pehmitü/z J-Tsv., g. -hsee: -see ~ -zee J pehmitamine смягчение; ■ *noh, said imossi tappõlus pehmitüss noh, (kas) said kakluses naha peale, nagu tahtsid?*

pehmiä Kett. P M Lu Li J I Ku (K U Pi Ra Kl) *pehmiä* J-Tsv. -ie Lu (P) -eä K-Ahl. M Lu J (Kett.), g. -iä ~ *pehmiä* J -eä M pehme; leebe мягкий; нежный; J *pehmiäss villõss tulla soojõd alõtsõd* pehmest villast tulevad soojad labakindad; M *rooppa üvvi autuuz, tuli pehmiäss* puder haudus hästi, läks pehmeks; J *tširvez on pehmiä, piäb vähäze karassa* kirves on pehme, peab natuke karastama; Lu *pehmiä maa vajotav* pehme maa vajub; M *kusuri kadri tetsi kõik pehmeässi* kusur Kadri tegi kõik pehmeks (= kadripäev sulatas maa üles); J *pehmiä luu* krõmpsluu; Lu *pehmiä ilma* pehme ilm; J *tämä õli irmus pehmiä tavaakaa* ta oli väga pehme iseloomuga; Lu *pehmiä inemin, pehmiässi pajatõv* pehme loomuga inimene, leebelt räägib; Lu *pehmiä sõna* lahke sõna; ■ Lu *lahzõl on pehmiä tšeeli* lapsel on (veel) pudikeel. – Vt. ka *apoo-*. – Vt. ka *pehmikköin*.

pehmiä-luu J-Tsv. krõmpsluu хрящ.

pehmiässi J-Tsv. pehmelt, leebelt, lahkelt мягко, нежно, ласково; *kase inimin pehmiässi pajatõv* see inimene räägib leebelt.

pehmiül/ssä: -ss J-Tsv., pr. -v J, imperf. -zi: -z J = *pehmetä*; *leivää korput pehmiüssä kipetkõz* leivakuivikud lähevad keevas vees pehmeks.

pehortaalsa (Li), pr. -n Li, imperf. -zin = *peehkõroittaassa; õpõn ku pehortaav, siis perrää puissaav* kui hobune püherdab, siis pärast raputab (end).

pehotti J-Tsv., g. -ii J jalavägi пехота; *med'd'ee poik sluužib jalkväez, pehottiiz* meie poeg teenib jalaväes.

pehrse vt. *perze*.

pehrwe vt. *päärme*.

peiko Kett. K-Ahl. M Kõ I, g. -goo M Kõ = *peukolo*; M *suur sõrmi on peiko* suur sõrm on põial; Kõ *läppaiss teen, teen peigoo, peirää peikkua* algan tšämmeltä *tehä* teen labakinnast, teen (kõigepealt) pöidla, pärast põialt hakkam (kinda)laba tegema; M *peigoo nivelä* pöidla lüli; M *peigoo tšüüsi* pöidla küüs; M *issuu peigoo päälee* (kui keegi hädaldab, et pole kuskile istuda, siis öeldakse talle:) istu pöidla peale; ■ M *peiko meez* perekonnapea.

peisi Kr = *pesä*².

peitoo Lu J-Tsv. adv. peitu, varju в укрытие, в убежище; Lu *vargas peitoo eb mee varas* peitu ei jää (= ei suuda ennast varjata); J *peitoo panõma* ära peitma (peitu panema).

peittää (K-AI. Ku) *Peütтя* Pal.₂ *Peütme* li-reg.₁, pr. -än, imperf. -in peita прятать, с-; Ku *ott'si putelii d'i peitt'si taarippuisee* võttis pudeli ja peitis kaljavaati; K *tšüläänazõd peit-täb pangad* [= pangõd], *koira kõrjaab kõrõtaa* (Al. 56) rl. külanaised peidavad (peidab) panged, koer peidab kaelkoogud. – Vt. ka *piillä*.

peittäül/ssä: -ssäg vdjl, pr. -n, imperf. -zin: -jee vdjl = *peittäütä*.

peittäül/tä P, pr. -n, imperf. -zin refl. end peita прятаться, с-. – Vt. ka *peittiüssä, pettää², piillä*.

peive vt. *päivä*.

peivitt, peivüd vt. *päivüd*.

pekanla J-Tsv., g. -aa = *piku*.

pekar/i M Lu, g. -ii pagar пекарь; Lu *pekari vai leivää tšühzettäjä* pagar ehk leivaküpsetaja.

pekarinnaa M pagarinaine жена пекаря, пекарша.

pekarnõli M, g. -i pagaritöökoda пекарня; *ol'alla mees tetsi kattilalla töötä pekarnõiz* Oljal tegi mees Kattilal pagaritöökojas tööd.

pekertellä Lu Li, pr. -len: -en Lu Li, imperf. -lin Li = *peehkõroittaassa*; Lu *koirad i katit*

pekerteeväd, net soovivat kehnoa ilmaa (kui) koerad ja kassid püherdavad, (siis) need enustavad halba ilma; Lu *enne vihmaa koira pekerteev* enne vihma koer püherdab; Lu *õpõn pekerteev* hobune püherdab.

pekertõi/ssä: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J = *peehkõroittaassa*; *pekertõib niku sika roojõz* püherdab nagu siga poris.

pek/ki K M Lu Li J I, g. -ii K Lu J *pekkii* M pekk, rasv шпик, жир; M *tšihutattii pekkiä kauniikaa lihhaakaa* keedeti pekki (koos) tailihaga; Lu *leipä-lihaa žaaritõtaa pekikaa* maksa praetakse pekiga; J *žaarit sigaa pekkiä* prae saapekki; Lu *kaptšõnõi pekki* suitsutatud pekk; Lu *iltšee pekki* hülgerasv.

pekkiüi/ine J-Must., g. -zee (kabja)padjand (hobuse kabja pehme tagaosa ühes kidaga), murd. pägim пальцевой мякиш (у лошади).

pekko 1, g. -oo: *pekkoo* I rehaldjas (дух, живущий в овине); *riigaa pekko ain lutissi lassa* rehaldjas aina painas last.

peklivoittaa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *peklivoitta-* J-Must. sõeluda [?] просе/ивать [?], -ять [?].

pekortaa/ssa (Li), pr. -n Li, imperf. -zin = *peehkõroittaassa*; *õpõn pekortaa*v hobune püherdab.

peksi/ä J-Tsv., pr. *pegzin* J, imperf. -zin J peksta бить, по-; *nii om pegzitti, kui vaa elosõõ jäi* on nii (läbi) pekstud, kuidas (ta) küll ellu jäi!

peksi/ää (V) -ä J-Tsv. *peeksää* J (Ku), pr. *pegz/än:* -en J-Tsv., imperf. -in J-Tsv. taguda, kolki-da; lüüa, peksta колотить; бить, по-; *kurikalla löõtii savvõa, peksetii* (saviahju tegemisest:) nuiaga taoti savi, kolgiti; J *elä peeksä peenütte* rl. ära peksta väikeste; J *peksemiss han tämä hoolib* või tema peksmisest hoolib!

peku J-Must., g. *peguu* = piku.

pel vt. *päällä?*

peelaamiin: *peelaamiin* Li, g. -zõõ = *pelu*; *meil-lä böllu mehii peelaamiisii* meil polnud mees-temänge.

pelata P M Kõ Po Lu Li Ra J (Ku) -at Ra J-Tsv., pr. -aan P Lu *peeltaan* M -laan Lu Li Ra J -an Ra J, imperf. -azin M Lu Li Ra J mängida; hullata, mürada играть, по-; шалить, по-; Lu *lahzõt pellavõd* lapsed mängivad; J *ku lõpõtõt pelamizõõ* – *elä jätä lelloit harrillaa, a kopit kokkoo* kui lõpetad mängimise, (siis) ära jäta mänguasju laiali, vaid korja kokku; Lu *lahzõt tultii škoulussa, nõistii peelaamaa pakozinaa* lapsed tulid koolist, hakkasid peitust mängima; J *pelattii tütõd i poigad numõoria* tüdrukud ja poisid mängisid numbrimängu; Lu *karttaa pelattii rahaa pääle* kaarte mängiti raha peale;

Lu *mitä siä pellaat tulõõkaa* mis sa mängid tulega!; Li *kala pellaav* kala mängib; M *elä pella, emä sillõ annab vittsaa* ära hulla, ema annab sulle vitsa!; Kõ *ümpär tult pelattii i üpit-tii üli tullõõ* (lõkke)tule ümber mürati ja hüpati üle tule; Lu *elä nii kõvassi pella, siä murrõd milta jalga* vai *tšäe* ära nii kõvasti hulla, sa väänad mul(t) jala või käe (välja).

peldik/ko J-Tsv., g. -oo kehik (poolevakane puust jahunõu) полпуры (деревянная посуда для муки); *võta ühs peldikko javoa võlgõssi* võta üks kehik(utäis) jahu võlgu; *nõizõmm mittama, mõnt kahmõloa javoa peldikkõz on* hakkame mõõtma, mitu kamalutäit jahu kehi-kus on.

peldžätäg vt. *pellätä.*

pelduška K-Ahl. Lu Li (M) -k Ra J-Tsv. *pel-tuška* R-Reg. -ska (R-Eur.), hrl. pl. *pelduškad* M J -škõd J -skat Ränk *peltuška/d* M -t Salm.₂ kõrvarõngas серьга; Lu *pelduška on ehitüz kõrvarõngas* on ehe; J *kultõzõt pelduškõd rip-puvõt kõrviiz* kuldsed kõrvarõngad ripuvad kõrvades; J *lukuikaa pelduškõd õltii kõrvõs, õppõizõd* lukkudega kõrvarõngad olid kõrva-(de)s, hõbedased.

peld'ätäg, pel'd'ätäg vt. *pellätä.*

pelehtellä Lu -ll J-Tsv., pr. -len Lu J -en Lu J, imperf. -lin Lu J 1. tembutada, hullata дур-рачиться, шалить, по-; J *tšuidõt pelehtellä* mardisandid tembutavad; J *nagramm ja peleh-telemm* naerame ja hullame; 2. kummitada чу-диться (о привидениях); Lu *riigas pelehteev i kalmoil kõikkaa rohkaap* pelehteli rehes kummitab ja kalmistul kummitas kõige rohkem; Lu *laivas pelehteev* laevas kummitab.

pelelhüz Lu J -üz J-Tsv., g. -hühsee: -hühsee Lu J -hühsee ~ -hühsee Lu tont, kummitus, viiras-tus злой дух, призрак, привидение; Lu *kui peltsäät siiz i näet* pelehüssä kui kardad, siis näedki tonti; Lu *riigas, saunaz i kalmoolli õli-vat pelehüssed* rehes, saunas ja kalmistul olid tondid; Lu *hüüpiäss pelehüzess jutõllaa* öökulli kutsutakse kummituseks. – Vt. ka *peletüz, pel-lo, pelüz.*

pelenoit/taa Lu, pr. -an Lu, imperf. -in Lu (last) mähkida пеленать, с-; *pikkaraiss lassa piäp pelenoittaa* väikest last peab mähkima.

peletüz J-Tsv., g. -hsee: -see J = *pelehüz.*

pelgollaa J-Tsv. aralt, kartlikult робко, бояз-ливо; *mitä nii pelgollaa katsod izäs pääle, vai peltsät, süüv* mis sa nii kartlikult vaatad oma isa peale, või kardad, (et) sõõb (ära)?

pelgõs/sua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J araks lüüa, kartma hakata робеть, о-, с-.

pelgot/taa Lu (sõnatüvi основа слова:)

pelgotta- J-Must., pr. *-an*, imperf. *-in* = *pe-loittaa*; Lu *mikälee pelgotti, lahzõit peltšäävõ* miski hirmutas, lapsed kardavad.

pelgätüg, pelgõt vt. *pellätä*.

pell Lu J, g. *-ii* = *pelu*; J *vot se õli mokomain* .. *pele, mänko meille* vaat see oli niisugune .. *mäng meil*; ■ Lu *tänävõ õllaa kõio mehed juukki peliz* täna on kõik mehed jooma peal (purjutamas).

peljunka vt. *pel'õnka*.

peljätü vt. *pellätä*.

pelko M Lu Li J *põlko* K, g. *-goo* ~ *-go* J I. hirm страх, боязнь; J *emäll om pelko, jot lahs jäätüv* emal on hirm, et laps külmetab enese ära; J *kül sõaz näet pelkoa* küll sõjas tunned (näed) hirmu; J *tšem värizep tšülmess, a tšem pelgoss* kes väriseb külmast, aga kes hirmust; J *õõm pelgoz jot taas tuõb umalõs kotto* olen hirmul, et jälle tuleb jooibnult koju; 2. kartlik, pelglik; hell, tundlik боязливый; чувствительный; K *võtti põlgoss* võttis kartlikuks (= hakkas kartma); Lu *paha teep pelgossi* halb teeb hellaks; Lu *pelko paikka* hell koht.

pelkoi/n J-Tsv., g. *-zõõ* ~ *-zõ* J kartlik боязливый; *õõ jurmõp, elä õõ nii pelkoin* ole julgem, ära ole nii kartlik!

pelko/ossa: *-ss* J-Tsv., pr. *-on* J, imperf. *-ozin*: *-zin* J = *pellätä*; *pelkoska jumala* kartke jumalat!

pellaamiin vt. *pelaamiin*.

pellavalz Lu J (Ra Ku) *pellõvõz* J, g. *-a* lina лён; Ra *pellavass ku kolkitaat, jäävät päissärev* kui lina kolgitakse, siis jäävad linaluud; J *pivo idgõp tšitkõmissa, pellõvõs puhassamissa* rl. (lina)peo nutab (= ootab) kitkumist, lina puhastamist (= ropsimist).

pelletikiko J-Tsv., g. *-oo*: *-o* J peletis, hirmutis чучело, пугало; *väliss i inimin on rahva segas pelletikonn* mõnikord on inimenegi rahva seas hirmutiseks. – Vt. ka *peltšäüz*.

pello J-Tsv., g. *-oo* J = *pelehüz*; *vai siä et peltšä häülüä üüll litši kalmoi(t)? a no ku pello tuõb vassaa* kas sina ei karda hulkuda õösel surnuaia ligidal? – no aga kui tont tuleb vastu?

pellovai/n Ku, g. *-zõõ* linane льняной; *kedrään pellovaiss rihmaa* ketran linast lõnga.

pellovalz Lu, g. *-a* Lu = *pellavaz*; *pellovas kazvop kõrkaassi* lina kasvab kõrgeks; *soikkolassi on pellovas, vaissi on lina* isuri keeles on p., vadja keeles on l.

pelluu/ssa Li, pr. *-n*, imperf. *-zin* Li vaeva näha; pusida, jantida, jännata трудиться, по-; возиться, по-; *no vot sitä viittä tämä mejjekaa sai pelliussa, kuniz sai mejjet panna* reilaa no vaat sedaviisi sai ta (= õpetaja) meiega vaeva

näha, kuni sai (panna) meid järje peale (= sai meid vene keelt rääkima panna); *kui kaugaa ni pelhuuzi, a ainatši teši* kui kaua (ta) ka ei pusi-nud, aga tegi ikkagi (ära).

pellätä K L M Kõ S Lu J (Kett. P Li Ra) *pel'lätä* M Lu Li (J) *pel'let* J-Tsv. *-jätä* (Lu) *-gõt* [sic!] J-Tsv. *-d'ätäg* I Ko Kl *pel'd'ätäg* ~ *-gätäg* I *-džätäg* Ii Ma *põllätä* (Ku), pr. *-tšään* K P M S Lu Li J *-tšään* L *-tšän* Lu J *-tšää* I, imperf. *-tšäzin* K L M S Lu Li *-tšezin* Lu J karta, peljata бояться; Lu *sutta ku peltšäät, siz mettsää elä mee* vs. kui hunti kardad, siis metsa ära mine; K *õöllä pellättii, etti varkaat tullass* õösi kardeti, et vargad tulevad; P *tšäüb ümperkautta, a liši peltšäüb mennä* käib ümberringi, aga ligidale kardab minna; Li *tämä ep pel'lännü mittä, tämä õli mokoma jurma meez* ta ei kartnud midagi, ta oli niisugune julge mees; Ku *märk ep põlkää märkää* vs. märg ei pelga märga; Lu *miä peltšään killimissä* ma kardan kõdi; M *minuu uulõt peltšävät tuulta, kui tšut, nii lõhgeb verelessaa* minu huuled kardavad tuult: kui ainult natuke (tuult saavad), nii lõhestab verele; K *tämä peltšäz viinaa sünnissi* ta pidas (pelgas) viina patuks. – Vt. ka *pelkoossa*.

peloi/taa K, pr. *-an*, imperf. *-in* hirmutada пугать, на-; *lahsai peloi/ttötti* lapsi hirmutati. – Vt. ka *pelgotta*, *peläütellä*, *peläüittä*.

pel'õnka P Po *peljunka* R-Lõn., g. *-aa* P (lapse) mähe пелёнка; P *lahsi pantii pel'õnkoi säämmie* laps pandi mähkmeisse; *enne pesi peljunkoita* (Lõn. 714) rl. ema pesi mähkmeid.

pelsempuu P, hrl. pl. *pel'ssemпууд* M *perssen-пууд* K *pelsimpuud* J-Must. = *pelssemed*.

pels/semed U M Kõ V *-semet* K-Ahl. *pel'ssemed* M Kõ *-sime* I *-sime* M-Set. J-Set. *-emed* P *-imed* (M-Len.) *-imet* Ränk *perssimet* J-Must. (vanaaegsed lõimerakuta) kangaspuud (старинный) ткацкий станок; Kõ *tuvvas pelssemed riihkee i pannaz välipuu pelssemiisee* kangaspuud tuuakse tuppä ja pannakse vahepuu kangaspuudele; M *pel'ssemilla on suussõb* kangaspuudel on tallalauad; M *rivad õltii pelssemiikaa kuottu* sääremähised olid kangaspuudel kootud.

peltikiko M, g. *-oo* M (kuiv)käimla, kõnek. peldik уборная, простор. нужник; *isä meni peltikkoosõõ, isup siällä* isa läks peldikusse, istub seal.

pelto vt. *põlto*.

peltokana K-Set. põldprüü серая куропатка.

peltšäüz (J-Tsv.), g. *-hsee* peletis пугало; *mitä tüü, peltšäüzet, heitütteett üüll tšüllää* rahvõss mis te, peletised, hirmutate õösel külarahvast! – Vt. ka *pelletikko*.

peltta (P M-Set.), hrl. pl. -ad P = *peltto*; P *sis ko n vihgot kõik, sis tappaass viimizessi peltat* siis kui vihud on kõik (pekstud), siis pekstakse viimaseks (vilja)sasi. – Vt. ka *rüis*–.

peltti J-Must., g. -ii agan, aganad *мякина, высевки*.

peltti Li, g. -ii Li (ahju)pelt *вьюшка; paa peltti tšiin* pane pelt kinni.

peltto Lu Li, hrl. pl. -od M Lu Li *põltod* M põhk; sasi, lühike õlg *соломенная подстилка; тонкая короткая солома; Li ku riigas tarõtaa vilTaa, .. ku maassa võõdõtaa õlgõt poiz, pitšäd õlgõt poiz, siz jäävad ne lüüjüüd õlgõd, neitä kutsutaa peltod dali sazid* kui rehes pekstakse vilja, .. kui maast võetakse õled ära, pikad õled ära, siis jäävad need lühikesed õled, neid kutsutakse põhuks ehk sasiks; Lu *peltot pantii kup-poo tooz* lühikesed õled pandi samuti kubusse; Lu *kagraa peltto õli kõikkaa parõpi, se mahsi üvää einää* kaerapõhk oli kõige parem, see oli hea heinaga võrdne; M *rüütsee peltod* rukki-põhk; Lu *perrää tappamizõd mikä jäi heeno õlki, tämäzä jäi einä sekkaa, sitä kutsuttii pelt-to õlki; sitä peltto õlkia süütettii talvõl lehmii* pärast rehepeksu jäid peenikesed õled, sellesse jäi heina sekka, seda kutsuti sasiks; seda sasi söödeti talvel lehmadele; Li *sazid dali peltod* sasi ehk põhk. – Vt. ka *rüis*–.

peltuska, peltuška vt. *pelduška*.

pellu Lu Li, g. -uu: -u Li mäng *игра; Lu lahzõt pellavõd, lahsijõd pellua pellavõd* lapsed mängivad, lastemänge (–mängu) mängivad; Li *miä en suvanu neit pelui* ma ei armastanud neid (poisikeste) mängu; Li *sokko õli lahsijee pelu* pimesikk oli lastemäng; Li *enipäivää pelu* lihavõttemängud. – Vt. ka *pelaamiin, peli*.

peluri J-Tsv., g. -ii J vallatu *шаловливый*.

peläüt/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← *peläüttää*.

peläüt/tää: -tä J-Tsv., pr. -än J, imperf. -in J = *peloittaa*; *peläüt harakk katolt* hirmuta harakas katuselt (minema).

pelüz Lu, g. -hsee: -see Lu = *pelehüz; alusõz nähtii pelüssä* purjelaevas nähti kummitust.

pemza: -zõ ~ -z J-Tsv., g. -zaa J pimsskivi *пемза*.

penjeri ~ -er ~ -õri J-Tsv. *penger* J-Must., g. -erii ~ -õrii J põllupeenar; (rohu)mätas, (maa)-kühm meja; kocka, бугор; *tšünn i penjeri läpi, kump on põlloo õttsõz* küнна ka põllupeenar läbi, mis on põllu otsas; *proovva pluugakaa penjeri tšeertä ümper* proovi (raud)adraga mätas ümber pöörata.

penjerikko J-Tsv., g. -oo J mätlük, künklik *кочковатый, бугристый; kõvassi penjerikko maa,*

ep tuõ lusti põlto (on) väga künklik maa, ei tule ilus põld. – Vt. ka *penkkiin, penkkizikko*.

peni¹ J-Tsv., g. -ii = *peni-koira*.

peni² Lu, g. -ii (poolekopikaline münt *монета в полкопейки*).

penik/ka Kett. K-Ahl. Kõ Lu I -k J-Tsv., g. -aa Kõ Lu J -a J kutsikas *шенок; Kõ penikka ulvov* kutsikas ulub; J *koira penika purõmiss bõõ mitä pell'et* koerakutsika puremist pole vaja karta; ■ M *pikkarainõ penikka* (igasugune) väike olend.

penik/ko M Lu, g. -oo Lu = *penikka*; Lu *koira poikaa jutõllaa penikko* koera poega nimetatakse kutsikaks; ■ M *viimin lahs, noorõp kõikkõa, se on samõi penikko* viimane laps, kõige noorem, see on kõige tillem.

penik/kõ M, g. -õõ = *penikka*; *koiraa penikõd* koerakutsikad.

peni-koira: -r J-Tsv. emane koer *сука*. – Vt. ka *peni*¹.

penjer/e Lu, g. -ee Lu = *penjerä; jürkkü penkere* järsk pengер.

penjer/ü Lu, g. -ää (ranna)astang, -nõlv (meres), *murd. pengер береговой уступ (в море); nootaa tõmmataa vassaa penjerää* noota tõmmatakse vastu pengrit.

penj/ki J, g. -ii J 1. pink *скамья; issuu penjile* istu *пнгиле; 2. kungas бугор*. – Vt. ka *päntsi*.

penkkiin J-Tsv., g. -zee J künklik *бугристый*.

penkkizik/ko J-Tsv., g. -oo J künklik koht; künklik *бугристое место; бугристый; penkkizikko maa* künklik maa. – Vt. ka *penjerikko*.

pen/si J-Tsv. -zi J-Tsv. (J-Must.) -ši J-Must., g. -zii J pension *пенсия; saab viis rubl'aa kuus penziä* saab viis rubla kuus pensiooni.

pensioner/a Li, g. -aa pensionär *пенсионер; ilmassi pannaat ampaaд pensioneroilõd* pensionäridele pannakse hamba(proteesi)d tasuta.

penši, penzi vt. *pensi*.

penžikka vt. *pinžakka*.

pentra vt. *peentõra*.

perakosa vt. *perekosa*.

perdu/na M -nõ Lu -n J-Tsv., g. -naa J peeretaja *пердун; M elä peere, perduna* ära peereta, peeretaja!

perle K U L M Kõ S V Po Lu Li Ra J I Kr (R-Reg. P Ja) -eh vdj I I -re Kr, g. -ee M-Set. J I *pe'ree* M -ree Lu Li -e Ra 1. pere, perekond *семья; K nellätõssõmõtta entšii õli pereezä* neliteist hinge oli peres; J *kahõss tšeisi (säikeess) hanse paglaa punota, kahõss inimizess pereä sünnütetä* vs. kahest keermest (säigmest) ju paela punutakse, kahest inimesest peret luuakse (sünnitatakse); Lu *koko pere süütii ühess laadgoss* kogu pere sõi ühest kausist; Lu *kõikkõa võib*

ühes perreez òlla, üvvää i kehmoa kõike võib ühes peres olla, head ja halba; K kõikk tõizõt pereinää tullass kõik teised tulevad peredena; J pereenee i poikiikaa pere ja poegadega (= kogu perega); Lu tere, vana pere, se on meijee sõna tere, vana pere (= tere, vana kere), see on meie väljend (sõna); 2. mesilaspere (пчелиный) poij; Li mont tsimolaisijõõ perettä on mitu mesilasperet on?; M rahnopakkoz on õma pere, a õmassa peressä tām lazzõb lahzõd mesipuu on oma pere, aga omast pere(puu)st ta (= mesilane) heidab peret; 3. pesakond выводок; J karuu pere karu pesakond; J sorzaa pere pardi pesakond; J püü pere püü pesakond. – Vt. ka linnuu-.

pered/nikka Ränk P M Kõ Lu (J Ku) -nikka (J-Tsv.), g. -nikaa P M Kõ Lu Ku -nikaa ~ -nika J-Tsv. põll передник; J kuza paatškõzit perednikaa kus (sa) määrisid põlle?; Lu perednikka tehää tooš prezentiss (töö)põll tehakse ka presentid; ■ Ku perednikaa tokut'sid eessä, t'süütõmnä lahzee teed (uskumus:) pillasid põlle eest, teed tüdrukuna lapse. – Vt. ka nahka-.

perednis/sa J-Must., g. -aa sinine seelik синяя юбка.

peree-isäntä K-Ahl. pereizäntä Kõ-Len. peremees, pereisand, perekonnapea хозяин, глава семьи.

pereeizätä Kõ-Set. = peree-isäntä; peremeez pereeizätä (Set. 749) rl. peremees, pereisand.

peree-mees, peremees, peremes vt. peremmeez.

peree-nainee vt. perennain.

peregorot/ka: -k J-Tsv. perigarotka I, g. -kaa J perigarodгаа I vahesein перегородка; I tei perigarodгаа tegin vaheseina; J peregorotkaa takann vaheseina taga.

perek/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J perekas, suurepereline имеющий большую семью, многодетный, -людный; perekõs talo perekas talu.

perlekosa P Lu -ekoza J -äkosa Lu Li J -äkoza J -akosa Li, g. -ekozaa P J (heina)kaar проκος; Lu einää ku lüüvvää, sis tulla peräkosav kui heina niidetakse, siis tulevad (heina)kaared; P miä võtan lad'd'aa perekozaa ma võtan (= niidan) laia kaare; P lagota perekosa lad'd'alõõ laota heinakaar laiali; J ein om peräkozall hein on kaares; J perää vikahtõõ einä on peräkozil pärast niitmist (pärast vikatit) on hein kaartes.

pereliika Lu üleliigne излишний; miä õlõn liika i pereliika mina olen liigne ja üleliigne.

peremeez M Kõ Lu Li Ra J (I) pere-meez J -miez P -mez Lu -mies ~ perremees ~ perremess Kr = peremmeez; 1. J pere-meess taloz on esi-eläjä peremees on talus pea(mees); Lu peremeez ja

treŋki tsäüiti parvõs saunaz peremees ja sulane käisid koos saunas; M meil sikkoo ep kaitsõttu, jõka peremeez piti kotonn meil sigu ei karjata-tud, iga peremees pidas (neid) kodus; P peremeez võtab jürtsüobraazaa tsätie i valab naap-paasyõ svätoit vettä peremees võtab püha Jüri ikooni kätte ja valab nappa pühitsetud (püha) vett; M peremeez nõis tšehspaikalõõ peremees jäi keskele (keskpaika); J ühsitši eb vöi kahta peremeessä kuunõlla (Must. 156) üksiti ei saa (ei vöi) kahte peremeest kuulata (= teenida); Lu kabatsikka õli ize peremeez i torguitti kõrtsmik oli ise peremees ja kauples; 2. Li mettsänikka õli metsää peremeez m. oli metshaldjas (metsa haldjas); Li õvvõõ peremeez (sise)õuehaldjas.

perem/letta Lu Ra (J-Tsv.) -ett Ra -itta (Ku), g. -etaa Lu põhjaõnged перемёт; Ra peremetta on veez i kuuštšümmet kokkaa on veez põhjaõnged on vees ja kuuskümmend konksu on vees; Ku äŋgeriä õnget panna peremittaa, sata, pool sattaa, nejikka saav angerjaõnged pannakse põhjaõngedena, sada, poolsada, nendega saab (angerjaid).

perem/meez K P M Kõ Lu Li J I Ku (Kett.) -mees M-Set. -miez K L P -miis Kl-Set. -mez M Lu I peree-meess K-Ahl. peremees Kõ-Len. peremes Lu-Len. Переммесь Tum. 1. peremees; omanik, haldaja хозяин; собственник, владелец; Lu üväl peremmehele talo om vaarisõttu heal peremehel on talu korras (hoitud); Lu miä ku õlin peremmehen, miä kõikissa hoolitsin kui mina olin peremees, (siis) ma hoolitsesin kõige (kõigi) eest; Lu peremmeez võtti ühee treŋgii kuulizõssi peremees võttis ühe sulase kuu(palga)liseks (= palkas üheks kuuks); M peremmeez issu jumalnurkka, lavvaa õtsaz peremees istus (= peremehe koht oli) ikooninurga-poolses lauaotsas; K jõka peremmeez õmaa õlutta tšihutti iga peremees pruulis oma õlut; Ku nain ko om peremmeez, ni tolkkua eb oo kui naine on peremeheks (peremees), siis korda ei ole; Lu peremeõssikka on niku lautii pääl peremmeez parveemes (ülevedaja) on parve peal nagu peremees; J semperäss on iniminn hullu, juumõri, jot kõikõss ize enellee on tämä peremmeez seepärest on inimene hull, joomar, et ta on kõiges iseenese(le) peremees; Lu alusõs tšen tširrooz, peremmees sitä sõitti kes (purje)laevas kirus, seda (laeva)omanik sõitles; Lu talo peremmees tsäütäp talloa taluperemees juhib talu(majapidamist); Lu alusõõ peremmeez (purje)laeva omanik; Lu laivaa peremmeez laevaomanik; K se õli karuu peremmies see oli karu omanik; 2. haldjas дух-хранитель, сверхъестественное существо (домовой и

t. d.); L *jõka paikkaza on altiaz il'i peremmiez* igas paigas on (oma) haldjas; M *jõka kooz on peremmeer* igas majas on (maja)haldjas; I *koto peremmes tõinõ raz näüttäüv* majahaldjas näitab end mõnikord (teinekord); M *jõka taloza on talloo peremmeer* igas talus on taluhaldjas; Li *saunaa peremmez* saunahaldjas; Li *riigaa peremmez* reheelaldjas. – Vt. ka *koto-*, *mato-*. – Vt. ka *peremeez*.

peremies vt. *peremeez*.

peremlää M, g. -ää = *peeru*.

perenain Lu J perenaine хозыяка; Lu *perenain võtti tapipuuv i meni litši mettsää, kuza tsäi karja* perenaine võttis lõuguti ja läks metsa lähedale, kus käis kari; Lu *kui näuttiib õlla perenaisõn* kuidas meeldib perenaiseks olla?; J *kase perenaizõd tüü on nii nätsümätü tüü* see perenaisetöö on nii märkamatu (nähtamatu) töö.

peren/naa Set. K L M Kõ V Lu -na M = *perennain*; 1. Kõ *perenna on alumõizõz lavvaa õtsaz* perenaine on (= perenaise koht on) alumnise (= ikooninurga vastas olevas) lauotsas; M *täm on mokom perenna, etti tämmää tsäes-sä siivullissa leipää kõrtaid et sõõ* ta on niisugune perenaine, et tema käest (sa) korralikku leiba kunagi ei sõi (= ei saa); M *a perenna issu ain järjüü õtsalla, õllõis va pere sõõnnü* aga perenaine istus alati pingiotsal, oleks vaid pere sõõnud; M *perenna pani paad lavvalõõ* perenaine pani potid lauale; L *perenna pani kõlmõt taitšinaa ühtie leipää* perenaine segas (pani) kolme(sugust) tainast ühte leiba; Kõ *leivää pani ahjoo perenna* leiva pani ahju perenaine; L *jordanii vettä perenna viskaz lehmile* (kolmekuningapäeva tavadest:) perenaine piserdas (viskas) lehmadele jordani vett (= pühitsetud vett).

perennain Al. Set. K P M Lu Li J Ku (L) -nainõ Li *peree-nainee* K-Ahl. 1. perenaine хозыяка; L *tulit senie taluo itšizessi perenaizõssi* said (tulid) selle talu alatiseks perenaiseks; J *ilm perennais talo on ävinnü ilma* perenaiseta on talu kadunud; Lu *lehmä kaalip perennaissa* lehm lakub (oma) perenaist; L *etsi emätännäizõss i peri perennaizõss* rl. (loitsust:) otsi emandast ja päri perenaisest; J *perennain pahatapainõ, ize ilkaa näkoinõ* rl. perenaine õel, ise ilgenäoline; 2. haldjas дух-хранитель, сверхъестественное существо; M *talloo perennain on õvvõza taluhaldjas* on (sise)õues.

perennais/uz M, g. -u M perenaiseosa, -ohjad хозыяничание; *ot'u võtti perennaisuu tsäiteesee* Otju võttis perenaiseohjad (enda) kätte.

perepjolk/a Lu, g. -aa põldvutt перепёлка.

perep'oit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J (raamatut) kõita перепле/тать, -сти; *tšem perep'oitti tširjaa* kes kõitis raamatu?

perep'ot/ka: -k Lu, g. -kaa Lu = *perep'otta*; *tširjaa perep'otk* raamatu kaas.

perep'ot/ta L, g. -aa (raamatu-, kõite-) kaas переплёт; *õli suur tširja, perep'otad musab* oli suur raamat, kaaned mustad.

perep'ottšik/ka: -k J-Tsv., g. -aa J raamatu-kõitja переплётчик.

perepõn/ka M Lu, g. -aa Lu 1. kuulmekile барабанная перепонка; Lu *perepõnka kui meeb rikki, se inemin ep kuulõ* kui kuulmekile läheb katki, (siis) see inimene ei kuule; M *kõrvaa perepõnka* (kõrva) kuulmekile; 2. ujulest (veelindudel) перепонка (у водяных птиц); M *aññõõl on jalkoz perepõnkad* hanel on jalgadel ujulestad.

peresel'ent/tsa: -ts J-Tsv., g. -saa J ümberasuja переселенец.

pereu/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J põiktänav переулок.

perevin/a K-Ahl., g. -aa purge перекладина, переводина.

perev'oššikka ~ -oššikka ~ -o-ššikka Lu -oššikk J-Tsv., g. -oššikka J ülevedaja, paadi-, parvemees перевозчик (на пароме или на лодке); Lu *perev'oššikka veeb vättšä venneekaa üli jõgõõ ülevedaja* viib rahvast paadiga üle jõe; Lu *perev'oššikka veeb lautii üli õpõzia* ülevedaja viib parvega hobuseid üle (jõe); Lu *perev'oššikka on niku lautii pääl peremmeer* parvemees on parve peal nagu peremees.

perevotšikka Lu -tšikka (Lu) -tšikk J-Tsv., g. -šikka Lu -tšikkaa J tõlk переводчик; J *ühs pajatti õmall tšeelell, a tõin õli perevotšikkõnn* üks rääkis oma keeles, aga teine oli tõlgiks; Lu *perrää senee voovõõ laitõttii minnuu soomõõ* *perevotšikkõssi, tšen täp soomõõ tšeelte pajattaa* selle aasta järel saadeti mind Soome tõlgiks, kes oskab soome keelt rääkida.

perevähel'tä (Lu), pr. -nev, imperf. -ni Lu ülemaära väheneda слишком уменьш/аться, -иться, убав/ляться, -иться.

perhat/ti Lu, g. -ii = *pilpu*.

perigarotka vt. *peregorotka*.

perii vt. *taka-*, *taku-*.

perii/n J-Tsv., g. -zee J viimane, päramine, pärapõss, последний, остаточный; *perii/n vill' seemnessi ep kõlpa* päramine (= kõlkane) vili seemneks ei kõlba.

perila P (J), g. -aa J (silla) käsipuu, (redeli) külgruu jne. перила (моста, лестницы и т. д.); J *bul'ksahtaa üli perilaa vettee* sulpsatas

üle (silla) käsipuu vette; *J turpaal ovað perilad i stupenkað* redelil on külgpuud ja pulgad; *J silla laa perilõð* silla käsipuud.

perilee Li J -e J-Tsv. -le Li Ra -l Lu: *J katso lehmii perilee* vaata lehmade järele; *J piäp kattua perilee, onks ahjo vahva* peab järele vaatama, kas ahi on terve; *Li etsitää perille, pietää vaariza* otsivad (ta) üles, hoolitsevad (ta eest); *Lu pajattamissõ pajatab, a jutuss perill ep pääz* räägib (oma) rääkimist, aga jutuga pärare (= juttu ära räägitud) ei saa; *Li miä siivolla em pääznü sinussa perille* ma ei saanud sinust päris(elt) aru.

perimus/sa I süsimust чёрный как смоль, чёрный-пречёрный; *lähsi pojukkõinõ, mussa, perimussa* läks poisikene, must, süsimust.

peri/na: -n J-Tsv., g. -naa J sulgkott перина; *makkaab niku herr perinoi* pääll magab nagu härra sulgkottide peal.

peri/ne (R-Reg. Lu): R .. *ezrat egast periset* (Reg. 33) rl... odrad ohtelised. – Vt. ka *savi-*.

peripils L rahvaloendus перепись населения; *tuli peripis* tuli rahvaloendus.

peripohjii J põhjalikult основательно; *laa miä tsüzün kannattõn, peripohjii poimittõn* rl. (pulmalaulust:) las ma küsin, olen kannatlik, põhjalikult pärin järele.

periroojakaz: -õkaz I, g. -akkaa väga räpane очень грязный, грязный-прегрязный; *roojõkas, periroojõkas rihi õli* räpane, väga räpane tuba oli.

periz Li J-Tsv. *päriz* J-Tsv. täiesti, päris совсем; *J tämä om meilee päriz võõrõz* tema on meile täiesti võõras; *J päriz juumõri* päris joodik; *J päriz tõsi, jott zeña õli egle meill* päris tõsi, et Zena oli eile meil; *Li periz üvä meez* päris hea mees.

perittse J tagant (kaudu) из-за; *tulittõko maittsõ vai meritse, vai tulittõ põltojee perittse* rl. kas tulite maitsi või meritsi, või tulite põldude tagant?

peritõli ~ **päritõi** J-Tsv., g. -i teadmata päritõluga неизвестного происхождения.

peri/ä L J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J küsida, pärida, nõuda справ/ляться, -иться, осведом/ляться, -иться, вытребовать; *J peri anõttu riiss naapurilt väl'l'ä* nõua (laenuks) antud asi naabrilt tagasi (välja); *L etsi emätännaizõss i peri perennaizõss* rl. (loitsust:) otsi emandast ja päri perenaisest.

perkelle Kett. L P M Kõ J Ku (S Ja) *perk'el'e* vdJL -eh I *pertsele* J, g. -ee P -ie P *pertselee* J kurat (hrl. sõimus.) дьявол, чёрт (об. руг.); *L õli jumala i õli perkele* oli jumal ja oli kurat; *P vaat mikä perkele, võtti sõrmõss tsiini da eb*

lazzõ vällää vaat kus kurat, võttis sõrmest kinni ja ei lase lahti; *J perkele, vet tüü kõig minu tüü pilazitt* kurat, te rikkusite ju kogu minu töö (ära); *J perkele tätä võtõgo* kurat teda võtku!; *J ai sie pertselee kukkõ, eb anna kanolõð rauhaa* ah sa kuradi kukk, ei anna kanadele rahu; *P ku on kõlmtõssõmõð, siz juõlass perkelee d'uužina* kui on kolmteist, siis õeldakse kuraditosin. – Vt. ka *pagana, paha, pahalain, paha-pooli, paholain, pahõlainõ, paska¹, paskapooli, perko, pertsama, piru.*

perkel'oo-nok J-Tsv. kuradike, paharet чертёнок; *sai süä täümõ de nütt vahib niku perkel'oo-nok* sai süda täis ja nüüd vahib nagu kuradike.

per/ko Ra, g. -goo sõimus. kurat, руг. чёрт; *ai sie perko, ai sie saatana* ah sa kurat, ah sa saatant! – Vt. ka *põrku.*

perku vt. *põrku.*

perlofk-suuri/ma: -m J-Tsv. odrakruubid, pärlkruubid перловая крупа; *perlofk-suurimõss roopp om makuz* odrakruupidest puder on magus.

permata, permatta vt. *põrmata.*

perna vt. *põrna.*

pernene vt. *pärnäne.*

perlo¹ P M Lu J I (K-Al.), g. -oo M -uo P 1. adj., subst. peru (hobuse kohta); peru (hobune), perutis прил., суш., близкие по значению к глаголу 'понести' (о лошади); *P pero ko nõizõb menemää, siz lõhgop kõik, miniesie on tämä pantu rakkõsõð* peru (hobune) kui hakkab minema, siis lõhub kõik, mille ette ta on rakendatud (rakkesse pandud); 2. adj. tõrges, riukaline (hobuse kohta) артачливый, простор. норовистый (о лошади, коне); *P pero opõn on mokoma, ku tahob ni menev, ku ep taho, eb mene; sitä juoltii perossi* tõrges hobune on niisugune, (et) kui tahab, siis läheb, kui ei taha, ei lähe; seda kutsuti p-ks; *I opõnõ pero, ep tahog viiak koormaa* hobune (on) tõrges, ei taha koormat vedada (viia); *P lurjuz ep kehta tehä mitäib, vaatab üli aizaa niku pero opõnõ* looder ei viitsi midagi teha, vaatab üle aisa nagu riuklik hobune.

perlo² P J, g. -oo J -uo P (kirjutus)sulg (писчее) перо; *J kassõ peroõ tšernilaa i nõisi tširjuttõma* kastis sulle tinti ja hakkas kirjutama; *J peroka hanse om parõp tširjutta ku grandõsika* sulega on ju parem kirjutada kui pliatsiga.

pero-opõin J-Tsv. tõrges, riukaline hobune артачливая, простор. норовистая лошадь.

peroott/aa: *perrootaa* (M) *perrottaa* M, pr. -aav: *perroottaav* M, imperf. -ii = *perottaassa*; *elä perrottaa* ära peruta!

peros/sua J-Tsv., pr. -*ub* J, imperf. -*su* J peruks minna понести (o lohadu); *õli vaka opõin, a nüüt perossu* oli vagur hobune, aga nüüd läks peruks.

peros/sussa: -*suss* J-Tsv., pr. -*ub* J, imperf. -*su* J = *perossua*.

perottal/assa (Lu), pr. -*av* Lu, imperf. -*azi*: -*z* Lu perutada упрямиться, за- (o lohadu); *pero õpõn perottaab i riissoi rikov* peru hobune perutab ja lõhub riistu (= rakmeid).

perrah vt. *perää*.

perre¹ vt. *pere*.

perre² vt. *perää*.

perremees, perremess vt. *peremeez*.

perrootaa, perrottaa vt. *peroottaa*.

perrä, peirää, perrää vt. *perää*.

perräpäälzä: -*z* Lu pärastpoole, hiljem позже, потом; *ehin miä tsävvä perräpäiz jõuan ma käia pärastpoole(ge)*.

perssenpuud vt. *pelsempuu*.

perssikko (Ja-Len.), g. -*oo* persik, virsik персик; *kahs paikkaa õli persikko* (Len. 235) (mõisa kasvuhuone kirjeldusest:) kahes kohas oli virsikuid.

perssimet vt. *pelssemed*.

persvitta vt. *perzevitta*.

perslüz Lu (J-Tsv.), hrl. pl. -*ühsed*: -*üsed* Lu J-Tsv. -*süsed* Li püksitagumik зад у брюк; J *kaatsojõ persüset paikka täinõ* püksitagumik (on) paiku täis; Lu *kaatsojõõ persüsed rippuvad* püksitagumik ripub.

perzaukko Lu Li päraк задний проход. – Vt. ka *perz-rako*.

per/ze K P M Kõ S Lu J (Kett. Ra) -*z* Lu Li J Ku -*zeg* vdjI I -*zeh* vdjI (KI) *pehrse* Kr, g. -*see* Kett. K P M Kõ S Lu Li J -*sie* P -*šsee* M -*se* J tagumik, istmik, kõnek. perse зад, простор. задница (человека); задняя часть (у животных); M *lahzõlõ antaaz remeniä perzet-tä möö, ku ep kuultaa* lapsele antakse rihma(ga) mööda tagumikku, kui ei kuulu (sõna); I *perzeg pal'l'az põll'älläg* paljas tagumik uppis; M *nii johõb, etti jalgat persee tappaavad* jookseb nii (kiiresti), et jalad puutuvad tagumikku; Lu *tokku perseellä* kukkus tagumiku peale (perseli); J *siä elä sittainõ sirize, märtšä perze nii märize* rl. ära sa, sitane, sirise, märg perse, nii mõrise; M *mitä saavva, suussa persee saat-taaz, semperäss näväd i kõühäd* mis saavad, (selle) saavad suust perse (= pistavad nahka), sellepärast nad ongi vaesed; Lu *üvä lahs suuss, a pahain perseessä* kk. (lapse kohta, kes aplalt sööb, aga visalt kosub, öeldakse:) hea laps suu poolest (suust), aga kõhn persest; M *laa idgõb: lihõn suu, nahkõn perze* kk. las nutab:

lihast suu, nahast (nahkne) perse; Lu *nii näd üvvii eletää niku tšiuutto ja perz* nii, näed, elavad (= sobivad omavahel) hästi nagu särk ja perse; Ra *nii õllaa nüd üväd niku perz da tsärpein* kk. on nüüd (teineteisele) nii head nagu perse ja kärbes; Ra *se pal'l'o pajatab: sata suuss, tuhat perseess* kk. see räägib palju: sada suust, tuhat persest; M *ai, täilsee parap elä pajata, täillä vesi perseez ep kestä* kk. oi, ära temale parem räägi – tal vesi perses ei püsi (= ta ei pea midagi saladuses); Kõ *senell on jänesse nahgaakaa perze paikattu* kk. sel on jänesnahaga perse paigatud (= see on argpüks); S *pappi enipään tulõb, a kõrvaa lõikkaab, a persee paikkaab, ju-õltii, ku lahš tsüsü püimää suurõs pühähz* papp tuleb lihavõtte ajal, aga kõrva lõikab, aga perse paikab, öeldi, kui laps küsis piima suure paastu ajal; Ku *suurus suuho, meeli päähää, paha inimäin hevoo persiiz* kk. hommikueine suhu, meel (= mõistus) pähe, paha inimene hobuse perse(s); Lu *siä ed aja ühell kepill hevoo persee* (väga laisa inimese kohta öeldakse:) seda ei aja (sa) ühe(ge) kepiga hobuse perse; M *mee kaitii persee* mine kassi perse!; M *mettä on perssee alla* mets on perse all (= mets on külje all, mets on väga lähedal); Lu *kaazgõl ol lõppu ja çavull om pers pühittü* (muinasjuttu lõpetades öeldakse:) muinasjutul on lõpp ja luuaga on perse pühitud; Li *peräl on pers pittsä* kk. (inimese kohta, kes kõike pärastpoole lubab teha, öeldakse:) päral on perse pikk; ■ M *mad'd'as perze, tahop paraputta* maiasmokk, tahab paremat; J *kerittü perze, se on põlloo säjki* põetud perse, see on kõrrepõld; Lu *pärekatoõ teççää karuu perseekaa* pilpakatused tehakse unkaaga (murd. karupersega). – Vt. ka *ahnas-, karu-, karuu-, kokka-, laiska-, mad'd'as-, makõa-, toppa-*.

perzemauttsi vdjI = *perä-sooli*.

perzepakar/a M tuhar ягодица. – Vt. ka *perz-marja, peräpakara*.

perzepaklikko Ränk (harkadral adrapuu all olev pulk, mis toetab kündmisel vannast стойка сохи, прикреплённая к дышлу, поддерживающая подошву сохи).

perzevittsa: -*sa* M-Set., hrl. pl. -*sad*: -*sat* Ränk *persvitsat* J-Must. harkadra vääт (väädid) e. päravits(ad) подвои, подтяжки (особое крепление задней части сохи). – Vt. ka *adra-*.

perz-marja: -*õ* J-Tsv. = *perzepakara*; *pää pal'l'õz niku perz-marjõ* pea paljas nagu tuhar.

perz-rako J-Tsv. = *perzaukko*; *mee siä, kõlvõtoi, perz-rakkoo* mine sa, kõlvatu, p-sse.

pertsut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J pipart lisada, ripardada приправлять перцем, перчить, при-

pertsele vt. *perkele*.

pertsõtku: -k J-Tsv., g. -kaa J sõrmkinnas перчатка.

perti: -t'si (Ku), g. -ii tare; elutuba talumajas изба; жилая комната в деревенской избе; *luzikka ko tokub maaha, siz naizrahvas tuap pertt'sii* kui lusikas kukub maha, siis naisterahvas tuleb tarre.

perttsa M -ts J-Tsv., g. -saa J pipar перец; J *siput vähäize rokkasõd perttsa* puista kapsasupi sisse väheke pipart.

pertsama ~ **pärtsama** Lu sõimus. kurat, руг. чѣрт; *no, pertsama, pertsama no*, kuradi kurat! – Vt. ka *pagana, pahalain, pahapooli, perkele, perko*.

pertts-palko J-Tsv. piprakaun стручок перца; *pertts-palko viin om vätseve* pipraviin (piprakaunaviin) on kange.

perttsu M (Kõ-Len. Lu), g. -suu M = *perttsa*; M *mussa perttsu* must pipar; Lu *ku on süätauti, tehää perttsu tsaajua* kui on kõhulahtisus, (siis) tehakse piprateed. – Vt. ka *koto-*.

perttsuviina Lu pipraviin перцовка; *perttsuviina on ookapi karkaata viinaa* pipraviin on valgest (kibedast) viinast odavam.

pertts-viina: -n J-Tsv. = *perttsuviina*.

pertuzõb Li pl. pardavitsad (paadi servalaudade peenikesed kinnituspuud ümber välimist parrast) буртики (наружные привальные брусы лодки); *pertuzõb enne pantii kuusi-juurõssa* pardavitsad tehti (pandi) enamalt kuusejuurest. – Vt. ka *parrazviitsa*.

peruskauttaa Lu adv. pärit родом (из); *tämä peruskauttaa on soikkolass* ta on pärit Soikkolast.

perus-koto J-Tsv. kodukoht, päriskodu родной край, родной дом.

peruskõlta Li = *peruskauttaa*; *en tää, kuss tämä õli peruskõlta* ma ei tea, kust ta oli pärit.

perusu/z J-Tsv., g. -hsõd: -zõ J suguvõsa; päritolu родня, род; происхождение; *izää poolta tämä on ešlii perususs* isa poolt on ta e. (= hüüdnimi) suguvõsast; *tšenee perususs* mis päritolu (kelle suguvõsast) ta on?; *saksa perusussõs* saksa päritolu.

perä Ränk K M Lu Li J Ra (I Kr), g. -ää Lu Li J 1. pära, tagumine osa (ahter, noodapära jne.) задняя часть (корма, мотня и т. д.); Li *peräl on pers pittsä* kk. (inimese kohta, kes kõike pärastpoole lubab teha, öeldakse:) päral on perse pikk; Lu *vätsi õitu perää päällä, kajutti takan* (Len. 281) rahvas hoidus ahtris(se), kajuti taha

(taga); Lu *perä õli tääin kallaa* (nooda)pära oli kalu täis; Li *nootaa perä* noodapära; M *tšüüne perät nõisäs tšiskaumaa* küünepärad hakkavad narmendama; Lu *püsüü perä* püssipära, -laad; Lu *laiva perä* laeva achter; J *peen poika perää pitäjä* rl. väike poiss pärapidaja (= tüürimees); Lu *perä sooli* pärasool; 2. pära, jääk остаток, гуша; J *olutta keitetii, perää oluu jäi taari, taaria juuti, perä lehmille süütetti* õlut pruuliti, pärast õlut jäi taar, taari joodi, pära söödeti lehmadele; J *perä olub* päraõlu; Lu *inemin ku viskõz, kerkiäpi mikä õli, akana, se jäi liitsi viskajaa, tõin rääto jäi perä rüüz, kõlmõttomaa räätoo jäi paraz rüüz, päärüüz* kui inimene tuulas (vilja), (siis) mis oli kergem, agan, see jäi tuulaja ligi, teise ritta (teine rida) jäi halvem rukis, kolmandasse ritta jäi parim rukis, puhas rukis; 3. hrl. pl. päramised, emakook послед; Lu *perät ku ilaz* kui koristas päramised. – Vt. ka *iha-, ihaa-, nootaa-, suku-, tšünnee-, venee-*. – Vt. ka *peräpooli*.

perä-airo Lu päraaer (aer paadi päras, hrl. tüürimiseks) кормовое весло.

peräaukko Ränk lasiauk, murd. päriauk (auk jääs nooda vettelaskmiseks) диал. корыто (прорубь для опускания невода при подлёдном ловe).

peräk/ko Kett. U M, g. -oo M päraõlu, õllepära последнее, выдохнувшееся пиво; M *peräko on viimin õluw* päraõlu on viimane õlu; U *siz leep peräko jo, tuõp kehnoopi, siiz leep peräko õluw* siis tuleb juba õllepära, tuleb halvem, siis tuleb päraõlu; M *kummad võõraav evät tää kaugaa vällä mennä, siz nõisäs potšitammaa peräkookaa* külalised, kes ei taipu kaua ära minna (= jäävad liiga kauaks), siis (neid) hakatakse päraõllega kostitama; Kett. *õluw peräko õlle pära*. – Vt. ka *peräkoõluw, peräkkõ, peräpooli*.

peräkoõluw M = *peräko*; *peräkoõluw õli jo kõlmais sorttu* päraõlu oli juba kolmas sort.

peräk/kõ Ränk, g. -õd = *peräko*.

peräkosa, peräkoza vt. *perekosa*.

perälee K-A1. M J I -e R-Eur. vdj I -I Lu adv.

1. adv. järel, taga; järele, taha; tagantjärele вслед за, за; позади; задним числом; K *eezä einelle menijä, perälee põllolõd jääjä* (Al. 55) rl. ees einlel mineja, järel põllule jääja; J *jäi tõisiss perälee* jäi teistest maha (teiste taha); J *perälee kattsuma* järele vaatama; Lu *anjkkuri tšünnäb maata ja annap peräll* ankur künnab maad (= merepõhja) ja annab järele (tormi ajal); J *kõrt juttõd de veel tšiinis perälee* ütles kord ja kinnita veel tagantjärele; 2. järele, alles

в остатке; J jäi *perälee* va *ühs-ainõgo leip* jäi järele vaid üksainus leib; J jäi va *ühs piho suurima perälee* jäi ainult üks peotäis tangu järele; **3.** tagasi обратно; I *pänitssa taas perälee too-tii tšerikkoo* püha Paraskeva ikoon toodi taas tagasi kirikusse; I a *tšen vassaa puutub znatšit tšääntüü perälee, koitoo tuõg* aga (kui) keegi juhtub vastu (tulema, siis), tähendab, pöördu tagasi, tule koju; **4.** postp. taha, kaugusele za, на расстояние; M *siz vot menimmä mal'ingovvaa mettsää viijjee virstaa peräl'ee* siis vaat läksime Malinkovo metsa viie versta taha. – Vt. ka *perällä, perässä, peräzä, perää*.

perälline (P) *-liine* (P) *-iin* Lu *-iin* J-Tsv., g. *-liizee*: *-izee* Lu J *-izee* J adj., subst. päri-; pärituul попутный (о ветре); попутный ветер; Lu *aluz meep perälissä tuulta* laev läheb pärituult; Lu *siis kui õli perälin, siis petterii seilattii* siis, kui oli pärituul, siis purjetati Peterburi; ■ P *mill eb õlõ mielee perälliine* ei ole mulle meele järele. – Vt. ka *perätuuli*.

perällä K Lu adv. järel, taga позади; K *eezä eineellee menijä, perällä põllolõd jääjä* rl. ees einele mineja, järel põllule jääja; *tunnid õlla perällä* kell on taga. – Vt. ka *perälee, perässä, peräzä, perää*.

perältä M J-Must. *-te* J *-t* M Lu-Must. J *-D* J **1.** adv. pärast, pärastpoole, hiljem; потом, позже; J *eestää mehed mentii saunaa, perält mentii tütõd* i *naizõd* enne läksid mehed sauna, pärast läksid tüdrukud ja naised; M *rüüz on niitettü, perält jääp säntšü* (kui) rukis on lõigatud, (siis) pärast jääb kõrrepõld; J *tuõ perält meilee tšäämä* tule pärastpoole meile käima (= meilt läbi, meid külastama); **2.** viimaks, lõpuks наконец; J *siis tuli tälle perältä nältšä tšättee* siis tuli talle viimaks nälg kätte; **3.** postp. pärast, järel, jooksul после, за, в течение; J *suurõd juumizõd perält õj kõva pohmelõ* pärast suurt joomist on kõva pohmelus; J *pitsää aigaa perält joutuzin kotomailõ* pika aja järel jõudsin kodumaile; J *voosi voovvõd perält maam ootõli poikaa* aasta aasta järel ootas ema poega; J *aigaa perält kõig meeb raiskuu* aja jooksul läheb kõik raisku; **4.** prep. pärast после, за; J *perält läsimize jäi kõikkina b'ednoissi* pärast haigust jäi (ta) päris kahvatuks. – Vt. ka *peräs-sä, peräzä, perää, peräätsi*.

perämaut/tši: *-ši* J-Must. = *perä-sooli*.

perämeelz Lu *-s* J-Must. tüüri- e. roolimees кормовой, рулевой.

peräne vt. *savi*-.

peräpakarla (Ra), hrl. pl. *-ad* Ra = *perzepakara*.

peräpoolli Li Ra *-l* Lu **1.** päraõlu последнее,

выдохнувшееся пиво; Ra *naizõd annõttii mehilee olutta, poolikkoikaa pääpoolt i peräpoolt* naised andsid meestele õlut, ankrutega esimest õlut ja päraõlut; **2.** Lu ahter корма. – Vt. ka *perä, peräkkõ, peräkkõõlud, peräkkõ*.

peräsein/nä R-Reg. Ra J *perä-seinä* K-Ahl. *-n* J tagasein, kõnek. pärasein (toa ukse vastas olev sein) задняя стена; J *peräsein on pedroo luissa* rl. pärasein on põdrakese luudest.

perä-sooli Lu pärasool прямая кишка. – Vt. ka *perzemauttši, perämauttši*.

perässä L P M postp. pärast, tõttu из-за, по; P *nuor vätsi senie perässä pajatti enäpii venäisi, etti tšääsi škouluza venäi tšieles* noorsugu rääkis sellepärast rohkem vene keeles, et käis venekeelses koolis; L *minie perässä mispärast?*; ■ P *tšüüsi kopõikkaa: antagaa millõd jumalaa armuo perässä* (kerjus) palus kopikat: andke mulle jumala nimel (jumala armu pärast); M *tšüiree perässä pantii rahhaa kormunaa i mentii laafkaasõd* pandi kiiruga raha taskusse ja min-di poodi. – Vt. ka *sem*-.

perälssä K L P M Lu Li J I *-sse* Lu J I *-ss* K L M Kõ Lu Ra J I *-äss* P *-ssä* Ku **1.** adv. pärast, hiljem потом, позже; M *peräss saimma täätää* pärast saime teada; **2.** adv. järele, järel вслед за, позади; J *siä üppää karettii, a miä perässä üppään* (Must. 148) sa hüppa tõlda, aga mina hüppan (tagant) järele; J *siis lähettä lautass rihee, sõtamees eez, a noorõt peräss* (Must. 147) siis lähevad laudast tuppa, sõdur ees, aga noorpaar järel; **3.** postp. pärast, tõttu, poolest из-за, по; L *õli nältšä senie perässä, etti õli suur sõta* oli nälg, sellepärast et oli suur sõda; M *menti errii kõig naisii perässä. naizõd eväd sopinnu mindi lahku*. Kõik naiste pärast. Naised ei sobinud (omavahel); J *laiskuu peräss ajõttii tüüss vällää* laiskuse pärast aeti tõõlt minema; Lu *minee perässä sinnua lüütii* mille pärast sind löõdi?; Li *migää perässä ~ minee perässä* mispärast?; J *tämä teep kõikkaa raha peräss* ta teeb kõike raha pärast; M *tämä on kuultava lahs, tämmää perässä ep hooli vanapilla ävetä* ta on sõnakuulelik laps, tema pärast pole vaja vanematel häbeneda; Lu *kehno on tervüü perässä* halb on tervise poolest; **4.** postp. jaoks для; Lu *koššo tehtii mahlaa perässä, kuhõd johsi mahla* tohtkarp tehti mahla jaoks, kuhu jooksis mahl; Lu *miü kazvatamma ommaa poikaa tüü perässä* me kasvatame oma poega töö jaoks; **5.** postp. pärast, järel; jooksul после, за; в течение; I *vähän aigaa perässä tämä i kooli vähe* aja pärast ta surigi; Lu *mõnõd vuvvõd peräss* mitme aasta pärast; Lu *miä teen senee tüü aigaa perässä* ma teen selle töö aja

jooksul (ära); **6.** prep. pärast после; Ku *lintu ko makkaap perässä päivää noisukii, sis päivää petäb* kui lind magab pärast päikesetõusu, siis päike petab; ■ K *nuorikkō tsiiree perässä otsib ömpöluhzöd i annab ömmõlla* (Al. 17) pruut otsib kiiruga õmblustööd (välja) ja annab (tüdrukutele) ömmelda. – Vt. ka *sem-*. – Vt. ka *perälee, perällä, peräjä, perää*.

perästäsi P siiski всё-таки; *perästäsi tuli välleä* siiski tuli välja (= ilmsiks).

perälzä K Kõ-Len. Lu Li -z P Lu Li J -äz Lu J **1.** adv. järele, järel вслед за, позади; Lu *talo-poigaa lehmä lähs ommaa kottoo ja papii lehmäd mentii peräz talupoja lehm läks oma koju ja papi lehmäd läksid järele; J iiri raukka meeb mettsää, peen kelkka peräz hiir vaeseke läheb metsa, väike kelk järel; J mie ölin eeltlaulaja, a tütöd laulottii peräz mina olin eeslaulja, aga tüdrukud laulsid järele; Lu tsäüb jalkoja peräz veitäv käib, veab jalgu järele; Lu lähs menemää i tämä peräz viippi tsäel läks minema ja tema lehvits käega (takka) järele; Lu tuli suur tuuli, aijkuri anti peräz tuli suur tuul, ankur andis järele; **2.** adv. pärast, hiljem потом, позже; Lu *tšünnetää sarkaa, mennää peräz äessämää* küntakse põlluriba, minnakse pärast äestama; **3.** postp. järel, järele, taha вслед за, за; Lu *kajagat ku lennätää laivaa peräz, siz on litši ranta* kui kajakad lendavad laeva järel, siis on rand ligi; Lu *õpõn tallaab ain tämä peräz* hobune astub aina tema järel; J *elä mee ettee muissa, elä jää mud'd'ee peräz* rl. ära mine teistest ette, ära jää teiste taha. – Vt. ka *perälee, perällä, perässä, perää*.*

perätikkoo M Lu Li -i-*kkoo* J-Tsv. -*ikko* J järjestikku, üksteise järel, järjestikku последовательно, поочередно, подряд, один за другим; Lu *sitäviisiu pantii tšümme ja kahtšümmeb võrkkoo perätikkoo i jutõltii: se on arvaa võrkkoo raitti niiviisi pandi kümme ja kaksikümme võrku järjestikku ja öeldi: see on harvade võrkude rida; J mejka turpait müü tõi-tõizõd peräs perätikko minge redelit mõõda üksteise järel, järjestikku; J *kahs rihma on siottu perätikko* kaks köit on seotud pärastikku; M *eväd mee päiväd päälestikkoo, a meeväd päiväd perätikkoo* vs. ei lähe päevad pealistikku, vaid lähevad päevad pärastikku.*

perātuuli Lu J-Tsv. *perä-tuuli* Lu pärituul попутный ветер; Lu *ku takkaa tuulõb on perātuuli* kui (tuul) puhub tagant, (siis) on pärituul; Lu *laiva meni üväl perātuulõl* laev läks hea pärituulega. – Vt. ka *perälline*.

perältüssää: -*tüssää* Ku üksteise järel поочередно, подряд, один за другим; *a siz*

välissä lähett'sii menemää poiz niku juures-sa hill'akkoottaa, perät'süssää aga siis vahel (nad) läksid minema nagu juurest (ära) tasa, üksteise järel.

peräverkkoo Ja-Len. pärvõrk кормовая сеть; *saamyi padja – peräverkkoo, tšest'sl-verkkoo arvapi* (Len. 254) kõige tihedam (on) pärvõrk, keskvõrk on harvem.

perävil'la M -õ J *perä-vil'l* J-Tsv. pärvili (halvemati sorti) vili; peened, pooltühjad viljaterad) высевки (зерна); M *kui vizgatas, siz perävil'la jääb masinaa allaa* kui tuulatakse (vilja), siis pärvili jääb masina alla; M *perävil'la on kannoi vartõd* pärvili on kanade jaoks.

perävirta Lu pärvool попутное течение.

perävirtaa Lu adv. pärvoolu по течению; *aluz meep perävirtaa* laev läheb pärvoolu.

perä-õrsi (K-Al.) tagaõrs v. tagumine õrs задний шест; *silta sigaa-tinassa, perä-õrrõd õunappuizõd* (Al. 53) rl. põrand (on) seatinast, tagaõrred õunapused.

perlää K L P M Kõ-Len. Ja-Len. Lu Li Ra J I -*ä* L P *peärrä* M Kõ S I -*rää* Po Lu Li Ku -*rä* Lu -*ä* Kõ-Len. Lu Ra J-Tsv. -*rah* ~ -*re* Kr *Пэра* K-reg.₂ *Пэра* Pal.₂ **1.** adv. pärast, hiljem потом, позже; Lu *mehet tsävää ennemäs pesiimäz i tšulpeemäz, perrää mennää naizõd i lahzõd* mehed käivad enne (saunas) pesemas ja vihtlemas, pärast lähevad naised ja lapsed; Ra *esimeizess tehtii upa mahaa, perää siis tehtii kagra kõigepealt* tehti (= külvati) uba maha, pärast siis tehti kaer; M *piti tehä nii, etti peärrää millõd böllõisi pahhaa meeltä* tuli teha nii, et pärast poleks mul paha meel(t); **2.** adv. järele, taha вслед за, за; L *mene üõsneä, a mie tulõn perää* mine üksinda (ees), aga mina tulen järele; Lu *ühs laulov, tõiõit kõik perrää mennää* üks laulab (ees), teised kõik laulavad (lähevad) järele; P *tehtii metla, pantii varsi perää* tehti luud, pandi vars taha; **3.** postp. järele, taha вслед за, за; Lu *jo isä õpõzõdkaa tuli tütõd perrää* juba tuli isa hõusega tütre(le) järele; J *taaz meep sinne, kaukaa matkaa, tširjõi perää* läheb jälle sinna pikale teele, kirjade järele (= kirju tooma); Li *taka-kelkka pannaa laitjoo perrää* palkikelk pannakse ree taha; **4.** prep. pärast, järel(e) после, за; I *perää groomua ilma tuli tšülmä* pärast äikest läks ilm külmaks; M *perää vihmaa näv miltized luuzad jäätii tee pääle* pärast vihma jäid näe missugused lombid tee peale; Lu *perrää tappamizõd akana ja vil'ja se pantii kokkoo* pärast peksmist agan(ad) ja vili, see pandi hunnikusse; Lu *se õli perrää poolõd üü* see oli pärast keskööd; M *täm õli siällä õhtagoo alla, perää lõunatta* ta oli seal

õhtupoolikul, pärast lõunat; I *mee pigõpaa, a too jäät perää kõittsia* mine kiiremini, muidu jääd kõigist maha; Lu *menimmä perää tuult läksime pärituult*; Lu *aluz meep perä virtaa* laev läheb päri voolu; ■ J *sinu piti perää anta, a siä nõzid riitõdõma* sina oleksid pidanud järele andma, aga sina hakkasid riidlema; Lu *poi-gaa pää perrää miä elän poja* eest saadavast pensionist ma elan; Lu *vennässi märänessi pajatan, hättää perrää pajatan* vene keelt räägin viletsalt, hädapärast räägin; K *oomet perää* (Ahl. 74) ülehomme; Kõ *üht peärrää suvvaamma süvvä* meile meeldib üha süüa; K *siz jõin üht perää* siis jõin ühtesoodu; M *nüt tsiiree peärrää mennäz mehelee* nüüd minnakse kiiresti (= vara) mehele. – Vt. ka *oomõt-, üht-*. – Vt. ka *perälee, perällä, peräs-sä, peräzä*.

peräätsi Lu-Len. viimaks, lõpuks *наконец; peräätsi minua riuhaap laineekaa pois* (Len. 277) lõpuks rebib laine mind minema. – Vt. ka *perältä*.

pesa vt. *pesä*².

pesejä: -õ J-Tsv., g. -ää J = *pesijä*.

pesleüssä: *pešseüssäg* I (Ma) -*seüssäg* I, pr. -*eün*, imperf. -*eüzin* = *pešsiissä*; I *miä nõizõõ pesseümää, milla liitsa roojakaz* ma hakkan end pesema, mul (on) nägu must; I *pešseüg mõilalla pese end seebiga; I müü jo pesseü-jeemmäg* me juba pesime end.

pesleütä K L P M (Kett.) *pešseütä* M Kõ -*seütä* Po, pr. -*eün* K M-Set. *pešseün* M -*seün* Po, imperf. -*eüzin* M-Set. *pešseüzin* M = *pešsiissä*; M *saunas piäb üvvii pešseütä i tšülvetä* saunas tuleb end hästi pesta ja vihelda; Kõ *kõik pere õli pešseinnü saunas* kogu pere oli end saunas pesnud; L *vesi on mutitõttu, peseütä ep saa* vesi on sogane (sogaseks aetud), ei saa end pesta.

pesiütä: *pešsiütä* M, pr. -*n*, imperf. -*zin* = *pešsiissä*.

pesijä (K-Al.), g. -ää *pesija* моющийся. – Vt. ka *pesejä*.

pesitellä M -*õlla* (J-Must.), pr. *pezitte/len*: -*en* M, imperf. -*lin* M *mullata okuchi/vatš, -tš*; M *piäp tšüireep pesitellä omenad, too kõvii ro-hotuv* peab kiiremini kartulid (ära) muldama, muidu rohtuvad (rohtub) väga (ära). – Vt. ka *pesütellä, pezittä*.

peso¹ M Po, g. *pezo* = *pesu*; Po *sõpa menep kokkoo pezoza* riie läheb pesus kokku; M *pešsoa pesäz* pesu pestakse.

peso² M, g. *pezo* mesilaspere, -*sülem* пчелиный рои; *tšimmo* *peso mentii lentoo* mesilaspere läks lendu.

pesokunta M pere; pesakond *семья; выводок; kõm vel'leä i viis sõsarta, suur pesokunta õli* kolm venda ja viis õde, suur pere oli; *kõikk lahzõt sopivad niku õma pesokunta* kõik lapsed sobivad omavahel nagu oma pere.

pesolohana M = *pesu-lohanka; pesolohana, piituutta õli enäp ku lad'd'uutta, i nellä jalkaa õli alla* pesupali, (sellel) oli pikkust rohkem kui laiust ja neli jalga oli all.

pesoŕotka M pesuhari *стиральная щётка; pesoŕotka on, pešsoa pesäz on* pesuhari, (sellega) pestakse pesu.

pešs vt. *pešä*¹.

pešseü-, pešseü- vt. *pešseü-*.

pešsiissä Lu Li J (Kõ) -*iss* Li J -*issä* Ku, pr. -*in* Li J Ku, imperf. -*izin* ~ -*zin* J end pesta *мыться, по-, умы/ваться, -tš*; Lu *tšülpüüskaa, pešsiiskaa, tuõtta kottoo, saatta tšaajua juuvva* vihelge, peske end, tulete koju, saate teed juua; Lu *sooja veekaa pešsiissä* sooja veega pestakse end; Lu *pešsiistii muilaakaa i matšalkaakaa* pesti end seebiga ja nuustikuga; Lu *tšäin kai-voll pešsiimäzä* käisin kaevul end pesemas; J *haltialain tšäüp pešsimää lähteez* haldjas käib end allikas pesemas; J *katti ku pešsiib, siz leeb võõrai* kui kass end peseb, siis tuleb külalisi. – Vt. ka *pešseüssä, pešseütä, pešsiütä*.

pešsä, pešsüg, pešsää vt. *pešä*¹.

pesu K Lu Li Ra J (M), g. *pezuu* K Lu Ra J pesupesemine, pesu; pesu (pestavad riideesemed) *стирка; бельё (что стирают)*; Lu *perrää pezuu sõppaa virutõtaa puhtaaz* veez pärast pesemist loputatakse pesu puhtas vees; Li *kõik sõvat saavad õlla pezusa* kõiki rõivaid saab pesta (kõik rõivad saavad olla pesusi); Lu *pesu vesi on paganikkoz* (must) pesuvesi on solgi-panges; J *pesu pešsä variz* veez pesu pestakse kuumas vees; Lu *pešsua lüüvvää paalikaakaa* pesu kolgitakse (pesu)kurikaga; J *pesu kuivaap päivää paissõõll* pesu kuivab päikesepaistel; K *talvõll õli pesu lumõll* talvel oli (= hoiti) pesu lume peal (lumel). – Vt. ka *peso*¹.

pesukaukolo ~ **pesu-kaukolo** J-Tsv. pesuküna *стиральное корыто*.

pesukõrõta M kaelkoogud pesu kandmiseks *коромысло для носки белья*.

pesu-lauta M pesulaud *доска для стирки; pesäs sõppõi, siz on pesu-lauta* (kui) pestakse rõivaid, siis on pesulaud (= kasutatakse pesulauda).

pesu-lohan/ka M Ra -*k* J-Tsv. pesupali *лохань, тренога для стирки; M pesu-lohan/ka pesäz, se on kõlmõg jalgaag* pestakse pesupalis, see on kolme jalaga. – Vt. ka *pesolohana*.

pesupäivä Lu Li pesu(pesemis)päev *день*

стирки; Li *mil tänävä on pesupäivä* mul on täna pesupäev.

pesusõvad Li pl. pesurõivad (pesemiseks määratud rõivad) бельё (что стирается); *võta neet pesusõvat poiz* võta need pesurõivad ära.

pesuvesi J *pesu-vesi* J-Tsv. pesu(pesemis)vesi вода для стирки; *meillä bõd pesuvesiä, epko kalavesiä* rl. meil pole pesuvesi ega kalavesi.

peslä¹ Kett. K R L P M Kõ S Po Lu Ra J (U Ku) -sää K -sä Kett. Lu Li Ra -s J-Tsv. -äg I -säg vdJl, pr. *pezen* Kett. K L P M Kõ S Lu Ra J Ku -en K-Ahl. *pežee* I, imperf. *pezin* M Kõ Po Lu Ra J *pežii* I pesta мыть, по-, стирать, по-; M *nii on kase laiska inehmin, õmmia kõrvia ev või pesä* see on nii laisk inimene, (et) oma kõrvu(gi) ei viitsi (või) pesta; Lu *piäb õlla tšesä vesi, ku nõistii lassa pesemää* pidi (peab) olema leige vesi, kui hakati last pesema; Ku *siz ühs kerta kezällä pest'šii lampaan* siis üks kord suvel (= suve jooksul) pesti lambaid; K *noorikõll i ženižall rihet pessääs* pruudil ja peigmehel pestakse toad (puhtaks); Li *maa roojauv, piäp pesä* põrand läheb mustaks, tuleb pesta; M *tüttäret pestii siltoja* tüdrukud pesid põrandaid; M *miä pezen sõppõi* ma pesen rõivaid; L *azzõi pezev* peseb anumaid; Lu *tšäsi tšättä pezev, mõlõpad om valkaav* vs. käsi peseb kätt, mõlemad on valged.

peslä² Kett. Ränk K L P M Kõ Lu Li Ra J vdJl I (Ma Ku) -a K-Ahl., g. *pezlää* Kett. K P M Lu Li J I -sä L *pežzää* Kett. M Kõ vdJl Ma pesa, koobas, urg; lohk, süvend gnezdo, nora, логово, берлога; углубление; M *pääsko teev enelee pezää kaitoo allõ* pääsuke teeb endale pesa katuse (= räasta) alla; I *kana kaagata, tahop pezäle mennä munõmaa* kana kaagutab, tahab minna pesale munema; Lu *vaapsalaizõd pesä on harmaa, ümmärkain, se ripub kattoz ehtši seinäz* herilasepesa on hall, ümmargune, see ripub katuse või seina küljes; M *sippelikaä ~ sippelikkaä pesä* sipelgapesa; Lu *revol on maa süämez pesä* rebasel on maa sees koobas; M *õlud astiaasõd tehäs pesä, sinne pannas keppe mitä nõõb johsõmaa õlud* õllenõusse (linnaste vahele) tehakse lohk, sinna pannakse kepp, mida (mööda) hakkab jooksma õlu; ■ P *näd'd'ee kõikk suku on varkaav, niku varkaa pesä* terve nende sugu(võsa) on vargad, nagu vargapesa; J *õlin orjana viroza, piikana piruu pežzää* rl. olin orjaks (orjana) Virus, (teenija)-piigaks (-piigana) kuradi pesas; P *tšüläkaa la-gottaass mügrää nõsõtot pežäv* (kogu) külaga aetakse mutimullahunnikud laiali; M *kroitii pesä* mutimullahunnik; M *suur pesä maazik-kaita* suur puhmas maasikaid; M *ühes pežzä*

tšivet kazvavad vs. ühes hunnikus (pesas) kivid kasvavad. – Vt. ka *iiretsii-, itikkoi-, kana-, karu-, mašti-, sipplikkaa-, tšihermo-, tuli-, tuuli-, varõhsõd-*. – Vt. ka *peisi*.

pesäin J, g. -zee J pesake(ne) гнёздышко; *valõ vaskizõd pesäizee, muni kultaizõd munaizõd* rl. valas vaskse pesakese, munes kuldsed munakesed. – Vt. ka *pezikkõin, pezikkõinõ*.

pesämed Ra: pääzgon *pesämed* pl. treditähed веснушки.

peslüssä: -üss J-Tsv., pr. *pezüb* J, imperf. -ü J pesitseda гнездиться; *pääzgot pesistii rääs-sännalaa* pääsukesed (on) asunud pesitsema räästa alla.

pesütellä (Kett.), pr. *pezütte/len:* -en Kett., imperf. -lin = *pesitellä*; *pezütteeb maamunõita* muldab kartuleid.

peššeri: -õ J-Tsv., g. -aa J = *peššeri*.

peššeri ~ -õri J-Tsv., g. -erii ~ -õrii J koobas пещера; *svättoid eletti peššeriiz* pühakud elasid koobastes.

peštli Lu J-Must., g. -ii (põhjaõngede kinnitus)-vai свая, кол (для крепления перемёта); Lu *peremetaä õtsas õli vad'd'a il'i pešti* põhjaõngede (rea) otsas oli vai.

pezikkõin J, g. -zõd = *pesäin*; *tiiril liiril linnukõin, kuza sinu pezikkõin* rl. liiri, lõõri, linnuke, kus (on) sinu pesake?

pezitää M (J-Tsv.), pr. -än, imperf. -in maad kobestada; mullata взрыхл/ять, -ить; окучи/вать, -ть; M *pezitämmä luukkõita* kobestame sibulapeenart. – Vt. ka *pesitellä, pesütellä*.

pezitülz J-Tsv., g. -hsee: -see J pesategemine; pesakond гнездование; выводок. – Vt. ka *pezütüz*.

pezikkõinõ K L, g. -zõd = *pesäin*; L *i katuap sinuu pezikkõinõ* rl. ja kaob sinu pesakene.

pezütülz J-Tsv., g. -hsee: -see J = *pezitüz*.

pet'agriba Lu kukeseen лисичка, диал. петушок (гриб). – Vt. ka *petruška*.

petatšk/a (I), g. -aa viiekopikaline münt пятак (монета в пять копеек); *mokomad õlivad entiiss petatškav* olid niisugused endisaegsed viiekopikalised (mündid).

petellü Kett. K L P M Lu Li Ra (Ke J) -elle Lu J-Tsv. -ell J-Tsv. -elläg I -ellä Ku, pr. -telen K-Ahl. L P M-Set. Lu -teen Kett. K M Lu Li J *-tien* K, imperf. -telin Kett. K-Ahl. P M Lu J **I**, valetada, luisata лгать, со-, врать, со-; Lu *sõna juttõdv tõtta, a kahõd võrra petteev* ütleb sõna tõtt, aga kahe võrra valetab; Lu *tämä pall'o on petellüd, i tätä tšennii eb uzgo* ta on palju valetanud ja teda keegi ei usu; P *mie näin silmii müö, etti tämä petteev* ma nägin silmist, et ta valetab; Li *juttõd kõhtii, elä pettee* üle ausalt

(otse), ära luiska!; M *tämä petteli minuu pääle* ta valetas minu peale; Lu *tämä petteep silmäd i kõrvõt täünn* ta valetab silmad ja kõrvad täis; **2.** *petta обман/ьвать, -уть*; Lu *nät ko sinnua peteltii, niku nõgõl võijjõttii nenä* näed, kuidas sind peteti, nagu nõega määriti nina (kokku); Lu *tämä tahtis töissa petellä, ize jäi pitsää nenäkaa* ja tahtis teist petta, (aga) jäi ise pika ninaga; J *kukko petteep kana – poik tütöä* kukk petab kana – poiss tüdrukut; L *piep süönnü ölla, ato tšako pettelev* (uskumus:) peab olema (hommikueinet) söönud, muidu kägu petab (ära). – Vt. ka *pettää*¹.

petkele vt. *petsele*.

pet/la Li, g. -aa silmus, aas петля; *gaaffeli on kokall i petlall tšiini* kahvelpuri on konksu ja aasaga kinni.

pet/li M Li J (Kõ Lu) -/i M Li, g. -lii M Kõ J -/ii Li **1.** silmus, aas петля; J *hoz viska petli kaglaa, nii tuli rajkk eläm* viska või silmus kaela, nii raske elu tuli; Lu *tämä sai senee suõ petlii-kaa tšii* ta sai (= püüdis) selle hundi silmusega kinni; M *petlijeekaa niijev* aasadega niied; Li *maštiz on kokka, a boomiz on petli* mastis on konks, aga poomis on rõngas (aas); **2.** nõõpauk петля, петлица; M *puugovittsa i petli* nõõp ja nõõpauk; M *koftaa petlid piäb eitellä* jaki nõõpaukund peab nõõpaukupistes õmblema; **3.** hrl. pl. (ukse v. akna) hinged петли (дверные или оконные); Li *akkunaa pet'iv* aknahinged; Li *uhzõõ pet'iv* uksehinged. – Vt. ka *arkana-, rihma-*.

pet/iv Lu pl. (rooli)aas (metallaas rooli kinnitamiseks ahtri külge) рулевая петля; *ru'la on pantu petlieekaa ahtõrii tšiiini* rool on pandud (rooli)aasaga ahtri külge kinni. – Vt. ka *ru'la-*.

petn/a P, g. -aa kullimäng, kula пятнашки (игра); *suvõll mändzittii petnaa* suvel mängiti kula.

petnašk/a P M, g. -aa kullimäng, kula; fig. kull (tagaajaja kullimängus) пятнашки (игра); пятнашка (в игре того же названия); M *lahzõõv mänd'ettii petnaškaa* lapsed mängisid kula; P *lahzõõd joxsõvat kujaa müö, a petnaška johzõp takaa* (kullimängu kohta:) lapsed jooksevad mööda (küla)tänavat, aga kull jookseb taga.

peto¹: *Pémo* Pal.₂ metsloom, uluk зверь.

peto² J-Tsv., g. *peoo* J pettus, vale; adj. petis, valelik обман, ложь; лживый, обманчивый; *en uzgo, kõig om peto* (ma) ei usu, kõik on pettus; *puhas peto* puhas vale; *peto meez* petis mees. – Vt. ka *petoz, pettelikko*.

petok/laz: -õz J-Tsv., g. -kaa J petlik, muutlik

(orig.: обманчивый, непостоянный). – Vt. ka *petoz, pettelikko*.

petospäivä L pettusepäev, naljatamispäev (1. aprill) день обмана, день шуток (1-oe апреля); *esimein päivä april'ia, se on petospäivä* esimene aprill, see on pettusepäev.

petos/sua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J = *petossussa*.

petos/sussa: -suss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J eksida, väaratada ошиб/аться, -иться, обман/ьваться, -уться; *petossuzin de izgin tširvell jalkasõõ vmesto alkoa* väaratasin ja lõin kirvega halu asemel jalga.

petosõ/la ~ -I J kogemata нечаянно; *petosõll rikkozin lampii* kogemata lõhkusin lambi; *tämä petosõll bul'ksahtaaz üli perilaa vettee* ta sulpsatas kogemata üle (silla) käsipuu vette; *petosõll ahissi tõiõõd uhzõõ väli* kogemata pigistas teise ukse vahele.

peto/z K-Ahl. P M Kõ Lu Li J (Kett.) -s J-Tsv., g. -hsõõ: -hsyõ P -ssõõ Lu -sõõ Lu J -sõ J **1.** vale, pettus неправда, ложь, обман; M *kase kõic om petoz, miä tam pajataw* see kõik on vale, mida ta räägib; Lu *petosõõl on lühkeed jalgad* vs. vael on lühikesed jalad; J *petosõõ pääll eläv* pettusest elab; Lu *tämä piti petossa* ta pettis; J *petosõssi näüttemä* (Tsv.) valet tunnistama; **2.** subst., adj. petis; petlik, petu-, vale- враль, лгун, обманщик; лживый, обманчивый; ложный; M *täm on maailma petoz, elä siä tälle uzgo ühtäit sõnna* ta on ilmatu suur petis, ära sa usu ühtegi tema sõna; Lu *se on petoz inemin* see on petis inimene; Lu *tämä pajatav petozõssi, tämä on petoz meez* ta räägib valet, ta on petis mees; Li *petoz juttu* petujutt; Lu *petoz mäntšü* valemäng. – Vt. ka *peto*², *petokaz, pettelikko*.

petoz-iiri L fig. valehiir (nahkhiire metafoorne nimetus rahvalauludes) ложная мышь (метафорическое название летучей мыши); *nahka-iiri üökakku, petoz-iiri plätakakku* kk. (nahkhiirist nähes öeldakse:) nahkhiir – öökakk, valehiir – pl-kakk.

petozjuttu Lu Li vale-, petu-, luiskejutt враньё, неправда; Li *se on petozjuttu* see on petujutt.

petozõssi Lu valelikult лживо; *tämä pajatav petozõssi, tämä on petoz meez* ta räägib valet (räägib valelikult), ta on petis mees.

petra vt. *põdra*.

petruška M S Lu -k J-Tsv., g. -kaa J **1.** M S J-Tsv. petersell петрушка; **2.** Lu kukeseen лисичка, диал. петушок (гриб). – Vt. ka *pet'agriba*.

petsat/ti L *petšatti* Lu J, g. -ii L *petšatii* Lu J pitsat, templijäljend печать, отпечаток; J

tširjölöõ pantu petsatti päälee kirjale (on) pandud pitsat peale.

petsatoit/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*, imperf. *-in* trükkida печатать, на-

petšele: *-l* Kett. K-Al. M Kõ Lu (P S) *petšell* Ränk K-Ahl. J-Tsv. *-le* Lu *petkele* Ku, g. *-lee* Kett. M Kõ Lu (Ränk P S) *petkel*, (uhmri-, pudru- jne.)nui pest, толкач; M *suurimat survottii uumaraz*, *petšeleek* *survottii* kruupe tambiti uhmris, (uhmri)nuiaga tambiti; Lu *seemenet survottii hummuras petšeleekaa* (kanepi)seemened tambiti uhmris (uhmri)nuiaga (puruks); Lu *koorittu maamuna tšihutõtaa, survotaa, petšeleekaa survotaa* kooritud kartul(id) keedetakse, tambitakse, pudrunuiaga tambitakse; M *kapussaa pehmertäas suurõõkaa petšeleekaa* kapsast tambitakse suure nuiaga; K *vajõlta tšivi täässä, petšel peenessä pihossa* (Al. 52) rl. vaheta kivi käest, petkel väikesest peost; P *pani peenee petšelelee, oikaa uumarõõ nõjalõõ* rl. pani väikese (= lapse) petkeli juurde, nõrgukese uhmri nõjale; ■ M *tšagoo petšelelee* põldosjad. – Vt. ka *tšagoo-*, *tšäko-*. – Vt. ka *petšelä*.

petšelli P (Li) *-l* P Lu, g. *petšeli* P Lu Li = *petšele*; P *umarõõ survõttii kaiivaa siemenii petšeliikaa* uhmris tambiti kanepiseemneid (uhmri)nuiaga; P *võta petšeli ahjuo päält, nõizõ survotaa maamunii võta* pudrunui ahju pealt, hakka tampima kartuleid; Lu *puussa on tehtü petšel, senneekaa survotaa maamunad matš-kassi* pudrunui on puust tehtud, sellega tambitakse kartulid pudruks.

petšenja (K-Al.), g. *-aa* präänik, küpsis пряник, печенье; *kahs naglaa petšenjoita* (Al. 14) kaks naela präänikuid.

petš/ka ~ **-kä** ~ **-k** Lu, g. *-kaa* ~ *pedžgää* Lu raudahi чугунная печка; *krugloi petšk õli butkaz* ümmargune raudahi oli (kalastus)onnis; *tšugunnõin petška* raudahi (malmahi).

petšnikka M Lu Li *-k* J-Tsv., g. *-kaa* M Lu *pottsepp*, ahjumeister печник; Li *petšnikka teev ahjoja* pottsepp teeb ahjusid; J *üvä petšnik teep tšiiire tüüt, vaa klopiв* hea pottsepp teeb kiiresti tööd, ainult laob (ahju)müüri.

petšõn/ka P M J I (K) *-k* J-Tsv., g. *-kaa* J maks (inimese v. looma siseelundina); (tapetud looma) maks (toorena) печень; печёнка; M *inehmizel on petšõnka* inimesel on maks; M *lampaall on petšõnkas klopiв, kuivõõv, võip taugõta* lambal on maksas lutikad, kidub, võib lõppeda; M *kui on uusi, siz on petšõnka, a kui tšihuttaaz, sis kuttsuaz leipäliha* kui (maks) on toores, siis on p., aga kui keedetakse, siis kutsutakse l.; K *a herralõõ võtti i tõi senee koiraa*

petšõnka (muinasjutust.): aga võttis ja tõi härrale selle koera maksa; J *sigaa petšõnka žaari-tõttii* seamaks(a) praeti; P *petšõnkaz on sappi, sitä ep süvvä* maksa küljes on sapp (= sapipõis), seda ei sööda.

petšur/ka M Lu *-kka* J *-k* J-Tsv., g. *-kaa* J ahjuorv, -auk (ahjuseinas) печурка; Li *ležanķa on tšüüležä, petšurkad on ležanķa* all ahjupink on külje peal, ahjuorvad on ahjupingi all; M *paa petšurkaa kuivõõmaa sukav i alõtsõõd* pane sukad ja labakindad ahjuorva kuivama.

petteli/kko K R P M Lu Li Ra J (Kett. vdj I Ku), g. *-koo* Lu J *-kkoo* vdj I. subst. valetaja, luiskaja, petis, petja враль, лжец, обманщик; Lu *argippa kuuma on pettelikko, ihs sõna täll vaa on verna, see on dorova* vader Arhip on valetaja, üks sõna on tal vaid õige, see on tere; M *maailmaa pettelikko, sõnnaa juttõõp tõituutta, kõm pettelee* maailmatu suur luiskaja, sõna ütleb tõtt, kolm valetab; M *tüttärikko tattarikko, noorõõ pojoo pettelikko* rl. tüdruk t., noore poisi petja; 2. adj. valelik, petlik лживый, обманчивый; Li *pettelikko inemin* valelik inimene; J *murua-tši en uzgo – liikaa õõt pettelikko* ma ei usu kübetki (su jutust) – oled liiga valelik; Lu *reppoa kutsutaa tarkka ja pettelikko* rebast peetakse (kutsutakse) targaks ja petlikuks (= kavala). – Vt. ka *peto²*, *petokaz*, *petoz*.

petternik/ka M, g. *-aa* M peterburglane петербуржец; *petternikkoo on pal'lo* peterburglasi on (meil) palju; *meez on petternikka* mees on peterburglane.

petto (Li), g. *-oo* = *pakozina*; *pettoa pelattii* mängiti peitust.

petšel, petšele vt. *petšele*.

petšel/lä: *-l* J-Tsv., g. *-lää* ~ *-lä* J = *petšele*; *petšeläka* *survota* keitetüüt *maamunii(t)* pudrunuiaga tambitakse keedetud kartuleid.

pettu-piim, pettupiimä vt. *pettupiimä*.

pettä (Li), g. *-ää* = *pakozina*; *meill pelattii pettää, lahzõt pelattii* meil mängiti peitust, lapsed mängisid.

pettäjäil/zed: *-set* J-Must. pl. (võitegemisel maitsta antav tükk võid пробыный кусочек при взбивании масла).

pettää¹ M Lu Li J (K R Ku) *-teä* P *-tä* Lu J-Tsv. *-tääg* I, pr. *-än* J, imperf. *-in* J *pettä*; ära osta; meelitada, võrgutada обман/ывать, -уть; подкуп/ать, -ить; соблазн/ять, -ить; Li *laattoil vajõltõttii õpõsia, petettii tõiin-tõissa* laatadel vahetati hobuseid, peteti ükskeist; J *näd om meez, daaže mustõlaizõõ petti* näed (kus) on mees, isegi mustlase pettis (ära); Lu *ku kuulõt suurusõtta tšakkoa, sis tšako pettäv, siz elä mee tšülvämää* kui kuuled enne

hommikueinet (ilma hommikueineta) kägu, siis kägu petab (ära), siis ära mine külvama; J *tätä et saa pettä rahaakaa* teda (sa) ei saa rahaga ära osta; J *se jo tsäi õmaz lippa tseeleka pettee-mez* see juba käis oma libeda keelega meelitamas; J *petti mokoma tütöö, potstii lahikkõizõõ võrgutas* sellise tüdruku, peaaegu lapsukese; 2. valetada, luisata лгать, со-, врать, со-; J *petti ku petti tõizõõ puhtassi* valetas, kuni valetas(ki) teise (süüst) puhtaks; Lu *tämä petäb silmäd i kõrvõt täünn* ta luiskab silmad ja kõrvad täis. – Vt. ka *petellä*.

pettää² Li, pr. -än, imperf. -in refl. end peita (peitusemängus) прятаться, с- (в игре в прятки); *tõizõt tulõvat pettämää* teised tulevad end peitma. – Vt. ka *peittiissä, peittäüssä, peittäütä*.

pettütü P Lu J-Must., g. -üü Lu = *pettüpiimä*; J *või jäi pettütü* (Must. 179) või jäi petti (= peti sisse); Lu *pettütü piimä* petipiim.

pettütüpiimä K P M Lu Ra J-Must. *pettütüpiimä* Kett. K-Ahl. Li *pettütüpiimä* Lu Li *pettütüpiimä* J-Tsv. *pettütüpiimä* пахта; M *pettütüpiimä on peirrää võita* petipiim on (= jääb) pärast võid (= võitegemist); M *segottaaz männäakaa, sis tulõp pettütüpiimä* (kui koort) segatakse männaga (= kui tehakse võid), siis tuleb petipiim.

pettütü vt. *pettäjä*.

pettäiln J-Tsv., g. -zee: -ze J männi-, pedaja- сосновый; *pettäized metsät kazvossa halikkõz* männimetsad kasvavad Halikkõs. – Vt. ka *pettäjäin, pihkun*.

pettäi-metts vt. *pettäjämettsä*.

pettäjle J, g. -ee J = *pettäjä*; *pettäjell emä-juuri kazvop kõhti maha* männil kasvab peajuur otse maasse; *haukkaani miä aavaa koortõ, pehmiätä pettäjee koortõ* rl. haukan ma haavakoort, pehmet pedajakoort.

pettäjikk/ko Ra, g. -oo = *pettäzikko*.

pettäjä M Lu Li Ra J I Ku -je J Ku -jõ J-Tsv. -i Ra J-Tsv., g. -jää Lu Li Ra J I Ku -jä Lu J mänd, männipuu, pedajas сосна; J *pettäi on õhziõks, a kuusi on õhziõkaap* mänd on okslik, aga kuusk on okslikum; Lu *pettäjä kazvob ja tämäss võtõtaa pihkaa* mänd kasvab ja temast võetakse vaiku; J *nooriis pettäiz om makuz mähä* noortes mändides on magus mähk; Lu *mašti tehtii pettäjässä* mast tehti männipuust; Li *pettäjä kannossa tehähä tõrva*a pedajakännust aetakse tõrva; J *päre tsizgottii pettäjä metsäss, pettäjä puuss* peerg(u) kisti männimetsast, männipuust; J *kuivõt pettäjä koorõd üvässi põlõssa* kuivad männikoored põlevad hästi; Ra *pettäjä karkkü* männikäbi; Li *pettäjä taimi* männitaim. – Vt. ka *hako-, honjka-, laho-, lülü-, mäntü-*. –

Vt. ka *pettäje, pettäjäpuu, pihe-puu, pihku, pihkupuu*.

pettäjäin J -ein Li J-Tsv., g. -äzee J männi-(puu)st, pedajane сосновый; J *tammiin groba kaugõp kestep kui pettäjein* tammine kirst kestab kauem kui männipuust (kirst). – Vt. ka *pettäiin, pihkun*.

pettäjämettsä Lu Li *pettäi-metts* J-Tsv. = *pettäzikko*; Lu *kuza õli leikõttu pettäjämettsä, siiz neet pettäjä kannod maassõ kaivõttii ja puhasõttii* kus oli lõigatud männimets(a), siis need männikännud kaevati (tõrvaajamiseks) maast (välja) ja puhastati.

pettäjämhä J-Must. männimähk сосновая мезга. – Vt. ka *pihguumähä*.

pettäjäpihka J-Must. männivaik сосновая смола. – Vt. ka *pihkutõrva*.

pettäjäpuu Lu = *pettäjä*; *tõrva on, mikä tõrvapuussa, tõrvõnõ pettäjäpuu, ajõtaa tõrv on* (see), mida tõrvapuust, tõrvasest männipuust aetakse.

pettäjäpäre Ra männipeerg, -laast сосновая лучина, сосновая дранка.

pettäjätsäpä J-Must. männikoort, -kosk сосновая кора.

pettäjätõrva Lu männitõrv сосновая смола.

pettäis/süü M (Kett. K-Ahl.), pr. -ün K-Ahl., imperf. -süzin Kett. eksida ошиб/аться, -иться.

pettäzikk/ko Set. P Lu Li J (K Ku-Len.), g. -oo Lu Li J männik, männimets, pedastik сосняк, сосновый лес; Lu *pettäzikko, kuza on pal'lo pettäjä* männik (on see), kus on palju mände (mändi); J *mettsä-sigaa-marja on niku pool-laz, kazvop pettäzikkoz* leesikas on nagu pohl, kasvab pedastikus. – Vt. ka *pettäjikko, pettäjämettsä, pihk-mettsä, pihkumettsä, pihkuzikko, pihuzikko*.

peukallo Lu Ra J, g. -oo = *peukolo*; Lu *tšell on tšehš tsämmenes peukalo* (ta on selline,) kellel on põial keset kämmalt (= ta on saamatu); J *terve, sõrmikkaat tsäess, peenet tsirjat peukaloz* rl. tere, sõrmikud käes(t), väikesed kirjad (kinda)põidlas.

peuk/ko P, g. -oo: -uo P = *peukolo*; *suukaa tämä tiep pal'lo, a tsäez, tsämmälaz on suur peukko* kk. suuga ta teeb palju, aga käes, kämblas on (ainult) suur põial (= suuga teeb suure linna, käega ei käopesagi).

peukollo Lu Ra J-Must. J-Tsv. Ku, g. -oo Lu J-Tsv. põial большой палец (руки); Lu *a sõrmõd on: kase on peukolo* (se on täi tappaja), se on või lappaja .. aga sõrmed on (niisugused): see on põial (see on täitapja), see on võilappaja (= nimetissõrm) ..; J *tšen ep tunn mittä tehä, jutõlla: täll peukolo tšehs tsämmeless kazvob*

kes ei oska midagi teha, (selle kohta) öeldakse: temal kasvab põial keset kämmalt (kämbla keskelt); *J vai siä õõt peukolokaa tehtü, ku mittäit ed äliü vöi oled sa pöidlaga tehtud, et (sa) midagi ei taipa; J miä sinu peukolokaa tapan* (suure jõuga hooplemine:) ma tapan su pöidlaga! – Vt. ka *peiko, peukalo, peukko*.

peukomeez Lu reigmees жених.

peukopoika Lu põialpoiss; päkarikk мальчик с пальчик; гном.

peä vt. *pää*.

peäsko vt. *pääsko*.

peässe vt. *pääse*.

piblitširja: -õ Lu piibel библия. – Vt. ka *bibli, biblia*.

pibuška vt. *pipuška*.

pidgi J-Must. = *pitkumii*.

pidja vt. *pittsä*¹.

pidžakka vt. *pinžakka*.

pie- vt. ka *pee-*.

piellä J, pr. *pitellen*, imperf. -in J (käes) hoida, (käes) pidada держать в руках; *üüd miä val'laita pitelin* rl. ööd (läbi) hoidsin ma valjaid; *sepää pihtije on piellü, vasaroit on vanjutõllu* rl. sepa pihte on (käes) pidanud, vasaraid on vangutanud.

piešna M, g. -aa tuur (jääräumisriist) пещня. – Vt. ka *piikki*¹.

piet- vt. ka *piät-*.

pig/aa P *piğaa* Kett. vdj I Ma -*gaa* Kett. -*ga* ~ -*ge* Kr *Püza* Pal.₂ Ii-reg.₂ varsti, pea(tsel), ruttu скоро; вскорь; I *piğaa leev sooja* varsti läheb soojaks; I *riheneizä õlivad õlgõd, što nii piğaa b roojatas silta* esikus olid õled, et nii ruttu ei läheks põrand mustaks.

pigga, pigge vt. *pigaa*.

pigõpaa I kiiremini скопее; *mee pigõpaa* mine kiiremini!

pihaapäälüz: *pihapäälüz* M Ra *pihhaapäälüz* M (särgi, jaki jne.) õlapealne, õlaõmblus плечевой шов (рубашки, кофты и т. д.); M *lazzõn pihapäälüssee tšiin* lasen õlaõmbluse (masinal) kinni.

pihak/laz Li -õz J-Tsv., g. -*kaa* J õlakas, laia-õlgne, turjakas плечистый; J *mokom varm, pihakõz meez* niisugune turd, õlakas mees. – Vt. ka *pihtõkaz*.

pihelo Kett. M Lu Li J I (Lu) -*d* K-Set. -*t* K-Ahl. I-Len. pl. t. tangid, pihid щипцы, клещи, тиски; J *tõmpaa pihtiikaa nagl seiness tõmba* tangidega nael seinast (välja); M *pihijeekaa võtõttii rauta tulõssa* pihtidega võeti raud tules (välja); J *roho sirkõll uulõd niku pihel* rohu-tirtsul (on) lõuad (huuled) nagu pihid; J *sepää pihtije on piellü* rl. sepa pihte on (käes) pida-

nud; J *pähtšem pihel* pähklitangid. – Vt. ka *kruuvi-*.

pihg/ata: -õt J-Tsv., pr. *pihk/aan* J, imperf. -*azin*: -õzin J vaiguseks määrada засм/аливать, -олить; *kuza pihkõzit kauhtõnaa* kus (sa) määrised kaftani vaiguseks?

pihguumähü Ränk = *petäjämähü*.

pihgõk/laz: -õz Li, g. -*kaa* vaigune смолистый, смоляной; *petjä on kõvassi pihgõkõs puu* mänd on väga vaigune puu. – Vt. ka *pihkõin*.

pih/ka Lu Li Ra J-Must. -*k* Ra J-Tsv., g. -*gaa* Li Ra J (okaspuude) vaik смола (хвойных деревьев); Lu *kuuzõz i petjäz on pihka* kuuses ja männis on vaik; Lu *petjäz kazvob ja tãmäss võtõtaa pihkaa, pihka meneb zavooda, pihgõssa tehliää lekarstvoja* mänd kasvab ja temast võetakse vaiku, vaik läheb tehasesse, vaigust tehakse ravimeid; J *taita nõjahtazit kuuzõd pääle, ku kõik seltš om pihgõz* vist toetusid kuuse vastu (peale), et kogu selg on vaigune; Lu *kuuzõd pihka on üvä lekarstva* kuusevaik on hea ravim. – Vt. ka *kuusi-*, *kuuzõd-*, *petjä-*.

pihk-mettsä: -õ J-Tsv. = *petäzikko*.

pih/ko J-Tsv., g. -*goo* linapeo горсть льна. – Vt. ka *lina-*. – Vt. ka *piho, pivõ*.

pih/ku Kett. K-Ahl. P M Kõ Ja-Len. (Ra) *Puxky* Tum., g. -*guu* Kett. P M Kõ = *petjäjä*; Kõ *pihku* kasvap kalmõill mänd kasvab kalmistul; M *pihgull on mähä, siit süvväz, aivo makuza* männil on mähk, seda süüakse, (on) väga maitsev; M *miä issuzin pihguu alla* ma istusin männi all; P *mettsäz õli puuz merkki; õlivat pihguu* ladvat kuivannu, talvõll, *se õli merkki, etti lieb raskaz vuosi* (~ *vuoz*) metsas oli puus märk: olid männiladvad kuivanud, talvel, see oli märk, et tuleb raske aasta; M *avu tehäz pihguu õhsõissa* ahjuluud tehakse männiokstest; M *pihguu tõrva i kuuzõd tõrva* männivaik ja kuusevaik; M *pihguu niglad* männiokkad; M *pihguu kärkki* männikäbi. – Vt. ka *kalmo-*.

pihkukärkki M männikäbi сосновая шишка.

pihkumettsä M = *petäzikko*.

pihku/n Kett. M-Set. (P Kõ Ja-Len.), g. -*zõd* adj. männi-; männi(puu)st сосновый; Kett. *pihkun irsi* männipalk; Kõ *lõõkull õlivat pihkuzõt sampaad* kiigel olid männist sambad; Ja .. *kannot kaivaas pihkuzet* (Len. 252) .. männikännud juuritakse (kaevatakse välja). – Vt. ka *petäin, petjäin*.

pihkuniigla (M), hrl. pl. -*ad* M männiokas сосновая игла, хвоинка.

pihkupuu P M = *petjäjä*; P *kuusi ja pihkupu* on *l'ül'ikkaad* kuusk ja mänd on (tihti) lülilikad (= tihenened ja kõvenened süüga); P *süājuuri on pihkupuul, niku rettsä meeb maa süämmel*

männipuul on peajuur, nagu rõigas läheb maa sisse.

pihku-siini P männiseen горькуша; *pihku-siini*, kuiva kõllahtava siini männiseen, kuiv kollakas seen.

pihku/zikko Kett. K P M -sikko K-Ahl., g. -zikoo = petäzikko.

pihku/tõrva Kõ = petäjäpihka.

pihkõi/n J-Tsv., g. -zõd J = pihgõkaz; pihkõim petäjää koori vaigune männikoor.

pihla: -l J-Tsv., g. -laa = pihlaja; mee karkot-tõ värpõi(t) pihl puuss mine peleta varblasi pihlapuult.

pihlag/a K-Ahl. L M Kõ (Kett. Ja-Len.), g. -aa L 1. pihlakas, pihlakapuu рябина (дерево); L panõm puu pihlagaa, etti nõita eb noppaissi rl. (loitsust:) panen (= istutan) pihlakapuu, et nõid ei napsaks; 2. pihlakamari рябина (ягода); Ja joutuvat metsääz marjat: võnvõrõit, .. pihlagat (Len. 240) valmivad metsas marjad: vaarikad, .. pihlakamarjad. – Vt. ka *pihlaja*, *pihlajamarja*.

pihlagalintu Kett. siidisaba (lind) свиристель. – Vt. ka *pihlajalintu*.

pihlagamarja M pihlakamari рябина (ягода). – Vt. ka *pihlaga*, *pihlajamarja*, *pihlõimarja*.

pihlagapuu L M = *pihlaja*.

pihlag/o M, g. -oo M = *pihlaja*; suurõd pihlagoo alla suure pihlaka all.

pihlaja Kõ J-Must. -i Ra, g. -jaa pihlakas, pihlakapuu рябина (дерево); Ra minu peremeez isutti pihlai puud minu peremees (= mees) istutas pihlakapuud. – Vt. ka *pihla*, *pihlaga*, *pihlagapuu*, *pihlogo*, *pihlajapuu*, *pihlappuu*, *pihl-puu*, *pihlõ*, *pihlõgu*, *pihlõjõ*, *pihlõjõpuu*.

pihlajainõ J, g. -zõd J pihlakane; pihlakari-рябинный, рябинный; ku lähed läpi uhsii, läpi saarnõizõd sakaraa, läpi piinaa pihlajaizõd rl. kui lähed läbi uste, läbi saare(puu)st sagara, läbi piida pihlakase; lentäizin üli lepikoo, pitsää metsää pihlajaizõd rl. lendaksin üle lepiku, pika pihlakametsa. – Vt. ka *pihlapuinõ*, *pihlõin*, *pihlõkkõin*.

pihlajalintu Ra = *pihlagalintu*.

pihlajamarja Lu = *pihlagamarja*.

pihlajapuu ~ pihlaja-puu Lu = *pihlaja*; primuzla tehtii neltsummettä santimetraa pitsää, rajkassa puussa, pihlajapuussa vai tammi-puussa (rehepeksu)koot tehti nelikümmend sentimeetrit pikk, raskest puust, pihlakast või tammepuust.

pihlappuu M = *pihlaja*; *pihlappuu* alla tãm seisõ. pi-kuru-iškuin tšasovna pihlapuu all ta seisis. Väike kabel.

pihlapuinõ (K-Al. R-Reg.) *pihla*-puine (K-Ahl.) *pihlappuine* (R-Eur.) pihlakane, pihla-

puine, pihlaka(puu)st рябиновый, рябинный; K piinat omat pihla-puuset (Ahl. 97) rl. piidad on pihlakased; K ala piinaa pihlapuisõd (Al. 50) rl. pihlapuise piida alla. – Vt. ka *pihlajainõ*, *pihlõin*, *pihlõkkõin*.

pihle vt. *piila*.

pihl-puu J-Tsv. = *pihlaja*; varnõd tehä pihl-puuss (koorma) tugipuud tehakse pihlapuust.

pihlõ (J), g. -õd J = *pihlaja*; panõisid minuu pihlõd puhõd (sa) paneksid minu pihlapuusse (= pihlaka otsa kõlkuma).

pihlõgu [?] (M), g. -uu: -u M = *pihlaja*; suurõd pihlõgu alla suure pihlaka all.

pihlõimarja J = *pihlagamarja*; pihlõimarjaa lintu leevike (pihlamarjalind).

pihlõi/n J-Tsv., g. -zõd J = *pihlapuinõ*; pihlõizõd rattaa varnõd pihlakased kaariku püstpuud (= koorma tugipuud).

pihlõi-puu vt. *pihlõjõpuu*.

pihlõjõ J, g. -õd = *pihlaja*; enne ratta tell'ed õlti tehtü pihlõjõss enamalt olid vankriteljed tehtud pihlakast.

pihlõjõpuu J pihlõi-puu Lu = *pihlaja*.

pihlõkkõi/n J-Tsv., g. -zõd J = *pihlapuinõ*; pihlõkkõin lai'oo reteli pihlakane reekresla.

pihme vt. *piimä*.

pihna Lu, hrl. pl. -ad Lu = *piina*¹; uhzõd pihnad uksepiidad; *akkunaa pihnad* aknapiidad.

pihlo Ränk L P M S Lu Li Ra J I Kl-Set. (K-Al. R-Reg.) *piço* M-Set. *pio* J-Must., g. -oo Lu Li J -uo P *pihoo* M I -o Ra J-Tsv. 1. pihk ладонь; P ep saa võtaa sirpii päälle pal'ua, pihuo säämie i sõrmii väliisse ei tohi võtta sirbi peale paljut (= liiga palju viljakõrsi), pihku (peo sisse) ja sõrmede vahele; J uutõd kaivoo pantii pihookaa soolaa uude kaevu puistati (pandi) peoga soola; M pihoo mahup meree b mahu. Villat (Set. 17) mõist. pihku mahub, (aga) merre ei mahu? – Villad; M miä paan tšäee pihhoo ma surun (panen) käe rusikasse; 2. peotäis, kamalutäis горсть, пригоршня; J jäi va ühs pihoo suurima perälee jäi vaid üks peotäis tangu järele; Li niitän pihoo õlkaa lõikan (sirbiga) peotäie (rukki) kõrsi; M vihgot tehäss viizii piñhaa (rukki)-vihud tehakse viiest peotäiest; 3. (lina)peo горсть (льна); M siz on pihoo, kõöz jo liinoo tappaaz siis on (lina)peo (= lina peodes), kui juba linu kolgitakse; J linaa pihoo pituuttõ rl. linapeo pikkune; ■ Lu se meez on naizõd pihoz see mees on naise peos (= naise tuhvli all); Lu emäl on süä pihoz, ku lahzõd on läsvivõd emal on süda peos (= süda valutab), kui lapsed on haiged. – Vt. ka *lina-*. – Vt. ka *pihko*, *pivo*.

piholi/in P -n (Li), g. -izõd: -izyvõ P -zõd Li peotäis горсть, пригоршня; P niitän ühie pihoo-

liizyõ õlkai lõikan (sirbiga) ühe peotäie (rukki)-kõrsi.

piholiin (U) -n M, g. -izõõ (särgi esi- ja tagaosa ühendav kahekordne õlapealne) vahelapp, õlapp наплечная вшивка; U *sis se võtti tsiutoo piholiizõssa rahad* siis ta võttis särgi õlalapi vahelt raha; M *tšiutoo pihollin* särgi õlalapp.

pihpe vt. piippu.

pihta K L P M Kõ S Po Lu Ra I (Kett. vdjI) -t Ra J-Tsv. *püchta* Kr Πύχμα Pal.₁ K-reg.₂, g. -aa L P M S Lu J *pihhaa* M vdjI I -*haa* Kõ *πιχχαα* I *piha* K-Ahl. J, pl. Πύχοις Pal.₁ Πύχοις Ii-reg.₁ õlg, õlad; turi, piht плечо; заплечье; L *viskaz üli kurõa pihaa* viskas üle vasaku õla; Kõ *meeb meez riheppäälēe, pittsä riuku pihalla*. katti mõist. mees läheb (toa)lakka, pikk ritv õlal? – Kass; Po *nõorikõlõõ annõttii kõrõta paṅkõjõõkaa pihtaasõõ* noorikule anti kaelkoogud pangedega õlale; Lu *tšülvõvacka õli remeniikaa; ku mentii tšülvõmää, pantii üli pihaa* külvivakk oli rihmaga; kui mindi külvama, (siis) pandi üle õla; I *pinžakka pihtõjõ päällä* pintsak (on) õlgadel; Po *iuhsõt pitsäv, lastu pihtõjee möõ* juuksed (on) pikad, lastud õlgadele; Ra *sõtamehed mennää pihad ühez sõdurid* lähevad õlg õla kõrval (rivis); P *tšüüsüzin, tämä nõssi pihtoikaa, mitäid eb juolud* küsisin, ta kehitas (vaid) õlgu, ei oelnud midagi; M *opõzõl on õõrõttu pihad raṅkolaiissa* rangid on hobusel turja (ära) hõõrunud; Ra *laakka piht* lāngus õlg (õlad); Ra *kõrkaa piht on naastipi* kõrged õlad on kenamad; M *tšiutoo pihad õltii pilutõttu* särgi õla(pealse)d olid välja õmmeldud; M *nikastutin pihhaa nivelee* nikastasin õlaliigese; Lu *pihta luu* abaluu.

pihtaluu M Lu *piht-luu* J-Tsv. abaluu лопатка.

pihtõin J-Tsv., g. -zõõ = *pihtõin*.

pihtõin J-Tsv., g. -zõõ J adj. -õlgne, -õlaline -плечий; *lad'd' pihtõim meez, niku bohattõri* laiaõlgne mees, nagu vägilane.

pihtõklaz: -õz Ra, g. -kaa = *pihakaz*; *se ko on nii pihtõkõz meez* see alles on õlakas mees.

pihuzikko M, g. -oo = *petäziikko*; *ah ku ilozasi nõizõõs noor pihuzikko* ah kui ilusasti sirgub noor männik.

pii K P M Lu Li Ra J I, g. *pii* M Li J pii, pulk, hammas зуб, зубец; M *puizõl ätsēellä om piid i rautazõlla ätsēellä piid* puuākkel on piid ja raudākkel (on) piid; M *astragall on terävāt piid* västral on teravad piid; M *arvat piid i tšastõit piid* harvad piid ja tihedad piid; Lu *arol panna* ühstõiššõmõd i kõlmõttõiššõmõt piita reha-le pannakse ükskeist või (ja) kolmteist pulka; M *piäb iḥhoa saha, mentii kõik piit tšülpässi* peab sae (ära) teritama, kõik hambad läksid

nüriks; P *ätsie piid õlivat tammizõõ* äkke piid olid tamme(puu)st; P *arõa kyzõniid elä panõ sellällee, etti arõõ piid on püssüü* reha ära kunagi pane selili, (nii) et reha pulgad on püsti; Lu *kraapii piid* kraasi piid; J *pirraa pii* soa pii; Lu *sugaa piid* kammi piid; M *sahhaa piid* sae hambad; J *lina hägl on tehtü raut piiss* linahari on tehtud raudpiidest; ■ M *üheltä piiltä äesättii* äestati üks kord; M *eš tšülvüü maa kahõlta piiltä äesättii* enne külvi äestati maa kaks korda; Ra *ku on mättälikko põlto sis kõlmõlt piilt äessetää* kui on mätlik põld, siis äestatakse kolm korda; M *vil'aa üfõs kõrt vizgottii, siz ajõttii kokkoo, sis tõizõlt piiltä taaz vizgottii* vilja tuulati üks kord, siis aeti kokku, siis teine kord taas tuulati. – Vt. ka *aro-*, *rauta-*, *saha-*, *seltsä-*. – Vt. ka *piikko*.

piibikaz vt. piipikaz.

piibikkaine vt. piipikkain.

piihkarõittaassa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *piihkarõittaa-* J-Must. = *peehkõroittaassa*.

piika K P M Kõ Ja-Len. Po Lu Li J Ku (Kett. Ra) -k J-Tsv. -ka Ku, g. -gaa P J *pijaa* Ku teenija, (teenija)tüdruk, -piiga; (karja)tüdruk, -piiga; служанка, девушка(-служанка), девушка(-работница); девушка(-коровница); Li *meessä palgattii trengissi, a naissa piigassi* mees palgati sulaseks, aga naine (teenija)tüdukuks; M *miä palkkaun teilee piigassi, i teemä strookuu pokrovaassaa* ma tulen (palkan end) teile teenijaks ja teeme tähtaja (= lepingu) maarjapäevani; J *õlin orjanna viroza, piikana piruu pezäzä* rl. olin orjaks (orjana) Virus, (teenija)piigaks (-piigana) kuradi pesas; J *pani piigaa javamaa* rl. pani (teenija)piiga (käsikivil) jahvatama; M *siz miä menin piigõssõ* [= *piigas-si*] *lahsaa vaattamaa* siis ma läksin teenijatüdukuks, last hoidma; J *piik meni karja ajama* (karja)tüdruk läks karja ajama; Kõ *kahs talvõa õlin karjaa piikann* kaks talve olin karjatüdukuks; Lu *tšesä piika* suviline.

piikahtalassa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J piiksatada пикнуть; *tämä ep tõhi piikahtasstsi* ta ei tohi piiksatadagi. – Vt. ka *piiskaa*.

piikalahsi Li (J-Must.) tüdruklaps девочка; J *laula lassa tšätsšüee, pikkarassa piikalassa* (Must. 161) laula last kätkisse, pisikest tüdruklast.

piikissää (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *piikissä-* J-Must. = *pikissää*.

piikka: -k J-Tsv., g. -aa J piik, oda пика, копье; *kazakk tõrkkes piikaa läpi sel'less* kasakas torakas piigi seljast läbi. – Vt. ka *piikki*¹.

piik/kaa P, pr. -*av* P, imperf. -*ki* P vinguda, piik-
suda пицать; *vihmakulli algap piikkaa, vihma*
tulõb vihmakass hakkab vinguma, tuleb vihma;
vihmakulli piikap pii-pii, ep saa lehoo päält
nokkaa kassaa, tsüzüb vihmaa vihmakass ving-
gub pii-pii, ei saa lehe pealt nokka kasta, palub
vihma. – Vt. ka *piiskaa*.

piik/ki¹ Lu J, g. -*ii* Lu J **1**. piik, oda пика, копьё;
J *kazakkoill piikit tsäez kasakatel* (on) piigid
käes; **2**. tuur (jääräumisriist) пешня; Lu *lüüv-*
vää piikil. kokka on õttsaz niku õngõ kokka
lüüakse tuuraga. Konks on otsas, nagu õnge-
konks; **3**. (raud)latt, -varb (железная) жердь;
J *raut piikki on lastu kuuritsõss ja balkõss läpi*
raudlatt on pandud (lastud) sarikast ja talast
läbi. – Vt. ka *ahter-*. – Vt. ka *piešna, piikka*.

piik/ki² Li, g. -*ii* ühe munandiga täkk жеребец
с одной семенной железой; *piikki on ühsmu-*
nõin jaati, eb õlõ naitõttu p. on ühe munandiga
täkk, ei ole ruunatud.

piik/ko Kõ Lu J-Must., g. -*oo* Kõ **1**. Kõ (soa-
pii зубец (бёрда); **2**. Lu J-Must. kangas, mille
kudumisel on iga soarii vahes üks lõng ткань
по одной нити основы между зубьями бёр-
да. – Vt. ka *ühsi-*, *üli-*. – Vt. ka *pii*.

piik/kuu J-Tsv., pr. -*un* J, imperf. -*kuzin* J = *piis-*
kaa; *piikub niku iiri* piiksub nagu hiir.

piikuõ J, g. -*õd* teenijatüdrukupõli положение
служанки; *pani peenenn piikuõssõõ, lahsõnn*
lassa kattssoma rl. (ema) pani (mind) väikse-
na teenijatüdruks, lapsena last hoidma; *miä*
õppizin orjuõõz, panin pähee piikuõõz rl. ma
õppisin orjapõlves, panin pähe piigapõlves.

piikvalli Lu piikvall (vall e. tõstekõis suurpurje
ülestömbamiseks) деррик-фал (вид фала); *vot*
ku topseli tsäüb ülez, siiz gaaffeliss on blokki,
siis se ku sitä topselia tõmpaav gaaffelii õttsaa,
se onõ piikvalli vaat, kui topp-puri tõmmatakse
(läheb) üles, siis kahvelpurjes(t) on plokk, siis
see, (mis) tõmbab seda topp-purje kahvelpurje
otsa, see on piikvall.

piilla M *pihle* Kr, g. -*aa* saag pila; M *rautõzõl-*
la piillalla raudse saag.

piüllä (K-Ahl. K-Sj. M-Set.), pr. -*än* M-Set.
-*en* K-Ahl., imperf. -*in* peita; refl. end peita
прятать, с-; прятаться, с-; K *meneb päätä*
piilemäse (Ahl. 723) rl. läheb pead peitma; K
et piüllä piirakalda, et kaara leipä kannikalda
(Sj. 674) rl. ei (sa) peida end piruka eest, ei (sa)
põõga end ära (ei lähe kaarega möõda) leiva-
kannikast. – Vt. ka *peittiissä, peittää, peittäüs-*
*sä, peittäütä, peittää*².

piim vt. *piimä*.

piim- vt. ka *piimä-*.

piima vt. *piimä*.

piim/i Ra, g. -*ii* (taime)piim (taimede piimjas
mahl) млечный сок (растений); *ku katkaad,*
nii piimi tuõb varrõss kui murrad (taime), siis
tuleb varrest piim(a). – Vt. ka *piimä*.

piim-püttü J-Tsv. piimarütt деревянная посу-
да для молока.

piimuuli Lu fig., pej. piimahabe молокосос;
siä õõd veel piimuuli sa oled veel piimahabe.

piim-õõhkõl M-Set. *piimä-õõxgal* K-Set. = *pii-*
märoho.

piimä K L P Ke M Po Lu Li Ra J I (Kett. Kõ
S Ja-Len.) -*m* Lu Li J -*ma* ~ *pihme* Kr *Пи́ймэ*
Pal., *Пи́ймэ* K-reg., *Пи́ймэ* li-reg., *Пиме* Tum.,
g. -*mää* Kett. K P Lu J I **1**. piim молоко; L
piimeä lehmäd vähä antavad lehmad annavad
vähe piima; Lu *minnuu maama piimällä juut-*
ti, välillä anti vettä rl. ema jootis mind pii-
maga, vahel andis vett; M *piimä võib mennä*
pähhee, sis tulõp hullussi naizikko (rinna)piim
võib minna pähe, siis läheb naine hulluks; Lu
meil enne kutsutti esimein piimä, ku lehm on
poikinnu ennemalt kutsuti meil esimein piim
(= ternespiim), kui lehm oli (on) poeginud; P
mie jõij kõik rõõzga piimä ma jõin kogu
rõõsa piima (ära); M *tuimassa piimässä saap*
tehä vorogaa kooritud piimast saab teha ko-
hupiima; Li *shättoi piim* kooritud piim; M *apo*
piimä on vorogassa hapu kohupiimajook on
(tehtud hapendatud) kohupiimast; Lu *pettii pii-*
mä petiipiim; I *annag millõ läntüä piimä* anna
mulle hapupiima; M *veel emmä piimä on uuli*
päällä, a jo tütterii algab ajjaa takkaa veel on
emapiim huulte peal, aga juba hakkab tüdru-
kuid taga ajama; J *pulmiiz va linnuu piimä ep*
tavannu pulmades ei pakutud (ei olnud) ainult
linnupiima; J *piim aik piimaaeg, lüpsiperiood*;
Lu *lahzõl ku lähettii poiz piimä ampaav, siiz*
ammaz vizgattii üli pää ahjoo pääl kui lapsel
tulid piimahambad ära, siis hammas visati üle
pea ahju peale; Lu *siä õõd piimä uulõõkaa* sa
oled piimahabe; **2**. piimmahl (taime piima-
soonte vedelik) млечный сок (растений); Li
piimäsiini; .. *ku leikkaat varrõõ poiz, siält tulõp*
piimä võiseen; .. kui lõikad varre ära, (siis)
sealt tuleb piim(a); Lu *piimroho*; *ku katkaad,*
sis tämäss tuõp piim piimohakas; kui murrad,
siis temast tuleb piim(a); I *piimä roho hämmel-*
täb, i se tõmmõttii poizõgõ piimohakas segab
(= on umbrohi) ja see tõmmati välja; ■ J *piimä*
taut, kõik suu on valkaa suuvalge, soor (imiku
suuhaigus), kogu suu on valge. – Vt. ka *apas-*,
apoo-, *emä-*, *emää-*, *kagra-*, *kaniva-*, *kasõ-*,
kirnu-, *läntü-*, *pettü-*, *pikuu-*, *rahka-*, *rõeska-*,
terne-, *tõrnü-*, *voho-*, *või-*, *õrsü-*. – Vt. ka *pii-*
mi.

piimäaika ~ **piimaika** M piimaaeg, lüpsiperiood molочноe время, дойный период; *kui porotšellä algab elkottsaa, siz lehmällä on samõi paras piimäaika* kui kullerkupp hakkab õitsema, siis on lehmäl kõige parem piimaaeg.

piimäammaz (M) *piimammaz* (Ra J-Tsv.), hrl. pl. *piimäampaad* M *piimampaad* Ra -D J-Tsv. piimahammaz molочный зуб; M *esimeized ovad piimäampaad* esimesed (= kõige varasemad hambad) on piimahambad; J *piimampat tšüire mätänessä* piimahambad lagunevad (mädanevad) kiiresti.

piimäbaŋkka M piimapurk молочная банка.

piimäbitona M piimamannerg молочный бидон.

piimä-jõki Lu piimajõgi молочная река; *sielt tuõv vassaa piimä-jõki i kiisseli parraz* (muinasjutust:) sealt tuleb vastu piimajõgi ja kiislikallas.

piimäkaappi M piimakapp (kapp piima hoidmiseks) molочный шкаф (шкаф для хранения молока); *tšüälää rihez on lauta, järtšü, piimäkaappi* talutares on laud, pink, piimakapp.

piimäkaz Kett. P -*akaz* vdjI, g. -*äkkaa* 1. Kett. P vdjI piimane molочный; 2. P piimakas, piimarikas богатый молоком.

piimäketto K-Set. piimanahk (kile, mis tekib jahtumisel keedetud piimale) пенка (на кипячёном молоке).

piimäkettu J-Must. = *piimäketto*.

piimälelo I-Len. (orig.: курослеп).

piimämuru Lu Li *piim-muru* (J-Tsv.) leivapudi piimaga крошево из хлеба с молоком; Lu *miä suvvaan piimämurrua* ma armastan leivapudi piimaga; J *kroši leipää piim-murusõ* murenda leiba pudiks piima sisse.

piimänain Lu piimanaine молочница (торговка молоком); *piimänaizõt kannõttii piimää lidnaa* piimanaised viisid (kandsid) piima linna (müügiks).

piimäpata M S Li Ra (V) *piimpata* Lu Ra *piim-pata* J-Tsv. (savist) piimapott (piima hoidmiseks või hapendamiseks) (глиняный) горшок для молока; Li *piimäpata piäp siivõtõ* piimapott tuleb puhtaks pesta; Ra *piimpaat õlivat kõhallizõd* piimapotid olid sirgeservalised; J *vee piim-pata kahõll tšäell, elä pilla* hoi (vii) piimapotti kahe käega, ära (maha) pilla; S *piimäpata rikkauz* piimapott läks katki; Lu *repo pani piimpaa koortõdkaa enee päälle* (muinasjutust:) rebane pani piimapoti koorega enesele pähe.

piimäpilkku K = *pimopilkkoo*; *peened lahzõd mäntšizivät piimäpilkkuu* väikesed lapsed mängisid pimesikku.

piimäroho Kõ Lu I *piimroho* Lu J 1. piimohakas осот; Lu *piimroho*; *ku katkaad, sis tämäss tuõp piim* piimohakas; kui murrad, siis temast tuleb piim(a); 2. emanõges e. iminõges глухая крапива, белая яснотка; M *on rauta-nõkõzõd, i piimäroho* on raudnõgesed ja emanõges. – Vt. ka *piim-õõhkõl, piimä-õõhkõv*.

piimärookla Li -õ Lu *piim-rook* J-Tsv. piimatoit molочное блюдо, molочное кушанье, молочная еда; Li *siz lihhaa p süütü, muuta böllu ku se piimärooka* siis (= paastu ajal) liha ei söõdud, muud ei olnud kui see piimatoit; Lu *tänävä on ahjo täün rookaa, on liharookaa, i piimärookaa* on täna on ahi toit täis, on lihatoit, ja piimatoitu on.

piimäsiini Li võiseen, kuld- e. kollariisikas жёлтый груздь; *piimäsiini*; *päält on kõltain, ku leikkaat varrõd poiz, siält tulõp piimä* võiseen; pealt on kollane, kui lõikad varre ära, (siis) sealt tuleb piim(a).

piimäsutti M Ra piimasupp molочный суп; M *meil tehäs piimäsutti i lihasutti* k'lotskijeekaa meil tehakse piimasupp(i) ja lihasupp(i) klimpidega; M *piimäsutti meeb üli* piimasupp keeb üle.

piimävesi M J-Must. *piim-vesi* J-Tsv. 1. kohupiimavesi (творожная) сыворотка; J *piim-veet nirissemä* kohupiimavett nirstama; 2. M kaerajahuvesi, kaerapiim овсяная сыворотка, овсяный настой.

piimä-õõxgal vt. *piim-õõhkõl*.

piimä-õõhkõv M = *piimäroho*; *piimä-õõhkõv on kukka, niku biibikaz, tämä on pehmiä, ep pissee* piimohakas on lill, nagu ohakas, (aga) ta on pehme, ei torgi.

piimääslee: -ie P adv. lüpsma e. piima (tulla) (наречие в форме илл-а от *piimä*); *lehmä tulõp piimäsie ko kantaav, päälle kantamizyõ* lehm tuleb lüpsma (tuleb piima), kui poegib, peale poegimist.

piina¹ K-Ahl. L P M Lu Li Ra J (K-AI. R-Reg. V vdjI I) -n J-Tsv., hrl. pl. -nad P M Lu Ra vdjI I -nev V -nõd M Lu Li J-Tsv. (ukse v. akna) piit косяк (двери или окна); I *uhzõlla on lävi i piina* ukse on lävi ja piidad; J *ku lähed läpi uhsii, läpi saarnõizõd sakaraa, läpi piinaa pihlajaizõd* rl. kui lähed läbi uste, läbi saare-(puu)st sagara, läbi piida pihlakase; L *ruoz-gaakaa tieb risii uhşyõsyõ i uhşyõ piinaa* (pulmakomme:) teeb piitsaga rist(i)märgi) uksele ja uksepiidale; Li *jo nõisti panõma uhzõd piinoja* juba hakati panema uksepiitu; J *kaneiss plahkoiss teemm akkunaa piinõd* neist pakkudest teeme aknapiidad. – Vt. ka *akku-naa-, uhzõd-*. – Vt. ka *peena, pihna*.

piilna²: -n J-Tsv., g. -naa piin мучение, мýка.

piin/ata L M -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J piinata мучить, по-; J *elä piinaa tõiss, jätä rauhõlõd* ära piina teist, jäta rahule; J *daa-ze tsärpeiss ep piä piinõi* kärbestki ei tohi piinata; L *tätä piinattass elävältää* teda piinatakse elavalt. – Vt. ka *piivata*.

piini vt. *peeni*.

pii-pii P pii-pii (vihmakassi häälightsuse jäljendus) пи(ть)-пи(ть) (подражание голосу иволги); *vihmakulli piikar pii-pii, ep saa lehoo päält nokkaa kassaa, tsüüzib vihmaa* vihmakass vingub pii-pii, ei saa lehe pealt nokka kasta, palub vihma.

piipiklaz P M S Ra -as M-Set. *piibikaz* M Ra J *biibikaz* M Li J -õz ~ *biibikõz* J, g. -kaa P J *biibikkaa* M **1.** (karu)ohakas чертополох; J *piibikaz on mokoma kõrkaa roho, paksu putki* ohakas on niisugune kõrge (umb)rohi, jäme vars; M *biibikkaad om põlloz* ohakad on põllul; Ra *piibikaz on pisselikko, võtat siis pisseev* ohakas on torkiv, (kui kätte) võtat, siis torgib; **2.** kõrvik (umbrohi) пикульник; J *biibikas, tämä on kukka, eestää on valkaa, sis kõltain, pisäp tsässii, kui tsitkõmaa nõizõd* kõrvik, see on lill, algul on valge, siis kollane, torgib käsi, kui kitkuma hakkad; J *biibikõz on roho mokoma* kõrvik on niisugune (umb)rohi; **3.** valge iminõges [?] белая яснотка [?]; Ra *piipikaz on matalikkõinõ* iminõges [?] on madal(uke); **4.** J maikelluke, piibelegt ландыш.

piipik/ka K P Ra, g. -aa P **1.** K Ra (valge) iminõges (белая) яснотка; **2.** P (vana karu)ohakas (старый) чертополох.

piipikkain K Kõ *piibikkaine* Lu-Must., g. -zõõ **1.** dem. (karu)ohakas, ohakake чертополох; Lu *pikkaraine, piibikkaine, kõikõ rahvaa rakõtab?* – *Nigla* (Must. 159) mõist. väike ohakake, (aga) paneb kogu rahva riidesse? – Nõel; **2.** K Kõ (valge) iminõges (белая) яснотка.

piip-pata Li tilapott (seina v. posti külge kinnitatud rippuv kätrepesunõu) (висящий) рукомойник; *piip-paall õli karsä* tilapotel oli tila.

piip/po Ra, g. -oo Ra (viie kivi kogu kivimängus кучка из пяти камней в игре в камушки).

piip/pu K-Ahl. L P M Kõ Lu Li J I Ko (Kett. Ke) *pihp* Kr *Пунь* Tum., g. -uu Kett. L P M Lu J -u J piip трубка; P *tämä tõmpaar piippua* ta tõmbab piipu; Kett. *sütäm piipuu* panen piibu põlema; L *esimeizess pani piippuata nuorikyõ isä* esimesena pani piibu põlema pruudi isa; J *piippua šammõt* piipu suitsetada; L *onttonall õli piitšä piippu* ampaiza Onttonal oli pikk piip hambus; I *piipuu varsi* piibu vars; I *piipuu põh-*

jõ piibu põhi; M *ku vaivatti ampaita, sis pantii piipuu ikkõa ampaalõd* kui hambad valutasid, siis pandi piibupigi hambale; I *piipuu maastõri* piibumeister. – Vt. ka *savi-, vaski-*.

piippu-meez J-Tsv. piibu-, suitsumees табакур, курильщик.

piipuu-varsi J-Tsv. piibuvars чубук.

piirla ~ -õ Lu, g. -aa Lu pidu, pidutsemine празник, празднество, пир, пирование; *pal'lo vättšie õli piiraza* palju rahvast oli peol; *kõns leep se päive, kummõllõ leeb piirõ* kunas tuleb see päev, mil pidu tuleb?; *nävä lähettii koko sviitaakaa, tšed vaa õli siim piirõs i võtõtti kaaz viinõd i zakuskõv* nad läksid kogu kambaga, kes aga olid sellel peol, ja võtsid kaasa viinad ja suupisted (kõnek. sakuskad). – Vt. ka *piiru, piruska, pito*¹.

piirlaga Kett. K P M Kõ -agõ J -õgõ Li J -ga M Kõ S Po Lu J I (Ränk) -gõ J-Tsv. -g J, g. -agaa P M -gaa M S Lu J -ga J *pirukas* пирог; Lu *saiijaa tejjää i piirgoja tsühzetää umpi-ahjõz* saia tehakse ja pirukaid küpsetatakse kinnises ahjus; I *isuttaaz lavvaa tağgaa i kase piirga lõikatas palottaag* istutakse laua taha ja see pirukas lõigatakse tükkideks; J *tehää piiragõ kalassõ* tehakse kalast pirukas; J *heenoa kapussa panna piirgaa* peeneks hakitud kapsast pannakse pirukasse; J *piirgoi tehtii lampaa sääris* (~ säärisse) ja piiss pirukaid tehti lamba kootidest ja peadest; I *meemmä nüt süümää piirgaa luukkarõhhookaa i munõjikkaa* lähme nüüd sööma pirukat sibulapealsete ja muna-dega (= sibulapealse- ja munapirukat); I *kase naizikko tetši lahsa, piäv mennäk piirgaakaa tätä vaattamaa* see naine sünnitas lapse, peab minema (katsiku)pirukaga teda vaatama; I *piirgaa viitti tsasovnaa* pirukat viidi kabelisse; M *nii õli maailmaa piiraga, kõik suhhõõ sulab* oli nii ilmatu (maitsev) pirukas, lausa sulas (sulab) suus; M *valkõat piirgav* saiatainast pirukad; J *suvat-ko nagris piirgaa* kas (sa) armastad naeripirukat?; J *kapussa piirga* kapsapirukas; J *maamum piirg* kartulipirukas; J *tehtii kala piirgaa* tehti kalapirukat; J *maakõss meil muut evät tee ku maakkõ piirga* mooni(de)st meil muud ei tehta kui moonipirukat; P *piirgaa sizuz* piruka täidis. – Vt. ka *haili-, mahsa-, marja-, nagris-, obakk-, rahka-, riis-, saija-, silmu-, tsüima-, vatrüska-, vimpä-, voroga-, õzra-, õuna-*. – Vt. ka *piirakka, piirgo, piirgu*.

piiraguinõ: -ne (K-Ahl.), g. -zõõ = *piroška*; *piiragaiset tsääpää pääle* (Ahl. 106) pirukakesed kääpa peale.

piirak/ka (K-Sj.), g. -aa = *piiraga*; *et piilä pii-rakalda, et kaara leipä kannikalda* (Sj. 674) rl.

ei (sa) peida end piruka eest, ei (sa) pööra end ära (ei lähe kaarega mööda) leivakannikast.

piir/e J, g. -ee (juukse)lahk, -piire пробор; *ühtä tsüütsää piire* küljelahk (juukselahk ühel küljel); *kõhalla piire* otselahk (juukselahk keskel). – Vt. ka *piiri*.

piirg, piirga vt. *piiraga*.

piirgakaasi M pirukategemise laud e. alus стол, на котором делают пироги.

piirgalehto M saia- v. piruka(küpsetus)plaat, ahjuplaat противень для булок или пирогов; *tšihvat piirgalehoon* kuumad saiaplaadid.

piirg/o I, g. -oo = *piiraga*; *naizikot tsühzüttivät piirgua* naised küpsetasid pirukat.

piirgolainö (M), g. -zõd = *piroška*; *tehtii piirgolaisia* tehti pirukakesi.

piirg/u M, g. -uu = *piiraga*. – Vt. ka *lanttu*.

piirgõ vt. *piiraga*.

piiri Kett. Lu Li Ra J, g. -ii Lu J -ee [sic!] J-Tsv.

1. joon, kriips, jutt черта; J *tee leho pääle tsüüneka piiri* tõmba (tee) (paber)i lehe peale küünega joon; 2. piir предел, граница; J *on raja ravvõitattu, piiri on pilvõd allõ pantu pittsä* rl. on raja rautatud, piir on pilve alla pandud pikk; Lu *vesi piiri, vesi etepáz eb mene* veepiir, vesi kaugemale ei lähe; 3. (juukse)lahk, -piire пробор; Li *pääz om piiri* peas on juukselahk; Ra *piiri on ühel silmäl, kura silmää pääl vai õikaa silmää pääl* juukselahk on küljel (ühe silma kohal), vasaku silma kohal (peal) või parema silma kohal (peal); J *pää piiri* juukselahk; 4. liitekoht место соединения; J *piiri näüb üvässi* (Must. 179) liitekoht paistab hästi (kätte); J *piiri tunnub* (Must. 189) liitekoht on tunka, on silmaga näha. – Vt. ka *piire*.

piir/k K-Set. P M-Set. (Kett.), g. -goo: -guo P pind (terav puukild) заноза; P *tõmpazin piirguo välleä* tõmbasin pinnu välja; P *sil meni nenääsie piirko* (sellele, kes kergesti vihastab, öeldakse:) sul läks pind ninna.

piir/ta Kett. K-Ahl. P M I (Kõ) -t Ra *pirta* Lu Li J (M-Len.) *pirt* J-Tsv., g. -aa P M *pirraa* Lu Li J (kanga)suga, piird бёрдо; M *niitid niisiläissä võttaas piirtaasõd* lõim võetakse niitest piirda; I *kasseeē naabertii pannaz piirta. ühsi on pääl-lä, tõinõ alla, kase piirta tšehsi paikkaza* sellesse soalaadi pannakse piird. Üks (soalaepool) on peal, teine all, (see) piird on keskpaigas; Kõ *ühtee piirtaasõ võtõttii kahz niittä, a tõisõsõ ühz niitti* ühte piirda võeti kaks niiti, aga teise üks niit; Li *sis see niittiletti tõmmõttii läpi pirraa, läpi niisijie* siis see lõimelett tõmmati läbi soa, läbi niite; Lu *kangas pantii pirtaa* kangas pandi piirda; J *sakkaa pirraaka kuota heenoa kangõss* tiheda soaga kootakse peent kangast;

M *se kuttoaz ahtaas piiraz* see kootakse tiheda soaga; J *pirraa pii* soa pii. – Vt. ka *peertä*².

piirtamõd V pl. t. = *piirta*.

piirtää M-Len. (Lu Li J-Tsv.), pr. -än, imperf. -in (piir)joont ümber tõmmata v. lõigata v. kriipida, (ümber)ringi joonega piirata очерчивать, -тить, окруж/ать, -ить (чертой); Li *kurastõdõkaa piirtii aurko koivuusõd, vähäzee tohta nõsõttii* noaga lõigati (piirati) auk kasese, tohtu kergitati pisut (üles); M *kurasse kaa piirtää ümpär paisetta* (Len. 260) tõmmata noaga joon (nahale) ümber paise.

piir/lu K L P M (Kõ), g. -uu 1. pidu; peokraam püüdnik, püüdnik, püüdnik; Li *kurastõdõkaa piirtii piirua* jõulu ajal peeti pidu; P *naizõd menivät piiruusyõ* naised läksid peole; K *sinne menivät kokoo piiruukaa* (nad) läksid sinna kogu peokraamiga; 2. peoraha (peo korraldamiseks kogutav raha) складчина (деньги для проведения праздника); Kõ *korjattii piirua, piirud õlivad, siz õsõttii viinaa* korjati peoraha, (kui) raha oli (koos), siis osteti viina. – Vt. ka *piira, piruska, pito*¹.

piirullaa Lu J-Must. pilukil, vidukil, kissis зажмурившись, прищурившись; Lu *katsop silmät piirullaa* vaatab, silmad pilukil.

piirusilmä Lu subst., adj. pilusilm, pilusilmne узкоглазый *tämä* on *piirusilmä* ta on pilusilm; *piirusilmä inemin* pilusilmne inimene.

piiruska Li: *kattii piiruska* võhumõõk; võhumõõga kupar. – Vt. ka *kattii*.

piirõ vt. *piira*.

piirõgõ vt. *piiraga*.

piis-piis-piis Lu kiiss-kiiss-kiiss (häälightsus kassi kutsumiseks) кис-кис-кис (позывная кличка кошки).

piis/ari Lu -õri J-Tsv., g. -arii: -õrii J (valla)kirjutaja; sekretär писарь; секретарь; Lu *staršina i piisari õltii volostii vanõpikõd* vallavanem ja kirjutaja olid valla peamehed; J *kül see on selv meez, ku om pääznü piisõrissi* küll see on tark mees, kui on saanud (valla)kirjutajaks; J *la piisõri tsirjutõp koopija* kallat [sic!] *protokollass* las sekretär kirjutab koopia sellest protokollist.

piisaulssa: -ss J-Tsv., pr. -b J, imperf. -zi: -z J = *piizata*.

piis/kaa (J-Tsv.), pr. -zgan: -zgõn J, imperf. -zgin J piiksuda пицать; *mitä siä piizgõd niku iiri* mis sa piiksud nagu hiir; *mõnikõs kala piizgõv* mõni kala piiksus. – Vt. ka *piikahtaas-sa, piikkaa, piikkaa, piiskua, piizgata, piukata, piukkaa, piukkia, piukkaa*.

piis/kua J-Tsv., pr. -zgun J, imperf. -skuzin J = *piiskaa*.

piiskuna vt. *piiskuna*.

piiskuni J-Tsv. *piskuni* J-Must., g. -ii J = *piškuna*; 1. J-Tsv. *üht kala kutsuta piiskunissi semperäss, jot tämä piizgõv* üht kala (= rünti) nimetatakse (kutsutakse) piiskujaks, sest (et) ta piiskub; 2. J-Must.

piilzata: -zõt J-Tsv., pr. -*saav* J, imperf. -*sazi*: -sõz J piisata, jätkuda хват/ать, -ить, быть достаточным; *kül, piisaav* küll(alt), piisab. – Vt. ka *piisaussa*.

piizg/ata: -õt J-Tsv., pr. *piiska* J, imperf. -*azin*: -õzin J = *piiskaa*.

piitaz P -s J-Must., g. -*hsõõ*: -*хушõ* P rõõn, põikliist v. -*puu* планка, поперечина; P *kaanõll on piitaz* (paja-, ukse- jms.) kaanel on rõõn; P *uhzyõ piitaz* ukse rõõn.

piit/sata Lu, pr. -*tsaan*, imperf. -*tsazin* eemaldada, eraldada (umbrohuseemet teraviljast), puhastada (teravilja umbrohuseemneist), murd. piitsata ‘(välja) kiskuda’ очи/шать, -стить (зерно от семян сорняков); *sitã kostraa mui-tõs poiz et saanud, ku müllüs piti rüis puhassa i piitsata* seda lustet ei saanud muidu välja, kui veskis tuli rukis puhastada ja (luste) eemaldada.

piitšivi Ränk M J *pii-tšivi* Lu Li tulekivi кремень, искорник; ■ M *tämä on ahnaz niku piitšivi* ta on usin (tõõle) nagu tulekivi.

piit/ta Lu -t J-Tsv., g. -*aa* Lu J 1. tala, ristpuu балка, переводина; Lu *pantii piitav, piittojee päälee pantii tãkki* (laeva ehitamisest:) pandi talad, talade peale pandi tekk; 2. J ratta põid косяк в колесе.

piiv/ata (Li), pr. -*aan*, imperf. -*azin* = *piinata*; *tãtã ku kõvassi piivattii* küll teda piinati kõvasti.

piiviss/sää [?] (Kr), pr. -*ãn* [?]: *pihwissen* Kr, imperf. -*in* [?] suruda давить, жать.

pijafk/a Lu (P) -õ J-Tsv., g. -*aa* J (apteegi)-kaan пивка; Lu *apteekissa õsõtaa pijafkoi* apteegist ostetakse kaane.

pikal/ri K-Ahl. Po Lu Ra J-Tsv. (R-Lõn. M Li I) -*r* Ja-Len., g. -*rii* Lu Ra J I viinaklaas, -pits peeker рюмка, чарка; Po *antaas pikari viinaa* antakse pits viina; Li *ennee pikarissa juutii* vanasti joodi (viina) peekrist; Ra *kunis kazvomm kaazikõssi, pikarii pitãjessi* rl. kuni kasvame kaasitajaks, peekri hoidjaks.

pikariittaa J peekrite viisi по чаркам; *juuvvaa pikariittaa* juuakse peekrite viisi.

piki Kett. K P M J, g. *pigii* P J *pigii* M pigi чёрная смола, вар; J *mees sulatav pikkiã kat-tilall tee äãrez* mees sulatab katlaga pigi tee äãres; M *nii tarttuub ain tõisõõ inehmiese niku piki* hakkab aga nii teise inimese külge kinni nagu pigi; J *rihes pigii haisu* toas on pigi hais.

pikilookka: *pikiluokka* P kada, ragulka погарка, рогулька; *kas on pikiluokka, kasyõ pantii tšivikkõinõ i pikiluokass hammuttii* see on kada, siia pandi kivike ja kadast lasti.

piki-nahka: *piki-nahk* J-Tsv. pigilapp (nahatükk pigiga kingsepal õmblusniidi pigitamiseks) кусок кожи с сапожным варом для приготовления драгты).

pikis/ellã: -*ell* ~ *pik'isell* J-Tsv., pr. -*selen*: -*seen* ~ *pik'isseen* J, imperf. -*selin* ~ *pik'isselin* J frekv. ← *pikissãã*; *va tširoob ja pikisseep kulakkaa* kirub vaid ja pigistab rusikak; *poigõõ, tüttöi pikisseemã* poisid, tüdrukuid pigistama!

pikiss/sãã (Li J) -*sã* ~ *pik'issã* J-Tsv., pr. -*ãn*: -*en* ~ *pik'isen* J, imperf. -*in* ~ *pik'isin* J pigistada, suruda, muljuda мять, давить, сжимать, сжать, пожимать, разг. тискать; Li *pikissi kõvassi* pigistas kõvasti; J *pik'is silmet tšiin* pigista silmad kinni; J *pikisen tšãtt* surun kãtt; J *pik'issi uhzõka tšãee* jãttis kãe ukse vahele (muljus uksega kãe). – Vt. ka *piikissãã*.

pikis/sã: -*ss* J-Tsv., pr. -*zen* J, imperf. -*zin* J vigiseda, viriseda визжать, хныкать; *lahs pikizep tšãttšüz* laps vigiseb kãtkis. – Vt. ka *piilisã*.

pikivaara Lu pigi var; *pikivaaraakaa võijõta dratvaa* pigiga pigitatakse (mããritakse) pigitraati.

pikka: *Mẽчу нукка* K-reg.₂ kungas холм.

pikkanõ I -*ne* I-Ränk, g. -*zõõ* I = *pikkõnõ*; ■ *pikkane uhsi* (Ränk 55) (korstnata majades ja rehetubades kasutatud pool- e. altuks, mis sulges vaid ukseava alumise osa).

pikkarai/nõ Kett. K L M Lu J I -*ne* Lu-Must. -*nee* K-Ahl. -*n* K R P M Kõ S V Lu Li Ra J I *pikkõrain* Lu J-Tsv. *pikkrain* J, g. -*zõõ* Kett. K M Kõ S Lu J -*zyõ* L P *pikkõraiz/õõ* Lu J -õ J-Tsv. väike маленький; Lu *lãnnikko on pikkarainõ, a astia on suur* lãnnik on väike, aga astja on suur; Li *jãi vähãkkõizõõ taitšinaa, tein pikkõraizõõ kaalaizõõ* jãi natuke tainast (jãrele), tegin väikeset pãtsikese; J *ed õõ pikkõrain, jot ain riput helmoiz* (sa) ei ole (enam) väike, et aina ripud hõlma(de)s (kinni); J *jo pikkõraisõnn piim pluugaa rudžõss tšiin* juba väikesest peast (väikesena) hoidsin adra käsipuust kinni; P *õlimma müõ pikkõraizõõt pojokkõizõõv* me olime väikesed poisikesed; P *tuo pikkarain jalkajãrtsü* too väike jalapink; P *siãl on pikkarain jarvikõin* seal on väike järveke; I *pikkarain sõrmi* väike sõrm; Lu *on üks pikkarain kaaska* on üks väike muinasjutt; Li *see on mussa i see on mussa, a pikkarain ero on see on must ja see on must, aga väike erinevus on (olemas); J pikkõrain äãni* nõrk (väike) hããl; J *maa on kahunnu ku on pikkarainõ tšülmã* maa on

kahutanud, kui on kerge (väike) külm; M *nād jo tullaz pikkaraizōt kahuv* näe juba tulevad väikesed kahud (= hakkab juba kergelt kahutama); ■ J *pikkarain tšeeli* kurgunibu. – Vt. ka *peeni*, *pikku²*, *pikkura-iškuin*, *pikkuruiškuin*, *pikkuruiškun*, *pikkōnō*, *pikkōra-iškuin*, *pi-kuru-iškuin*, *pikōnō¹*, *pisukkōnō*, *piški*.

pikko Lu Li, g. -oo Lu = *piku*; Lu *varsa on pikko* varss on suksu.

pikkrain vt. *pikkarainō*.

pikkraiškuin vt. *pikkōra-iškuin*.

pikku¹ Ku, g. -uu mära кобыла.

pikku² J, g. -uu = *pikkarainō*; *lahsi ep saa rauhaa*, *pikku napukad nõissaa tšihkumaa* laps ei saa rahu, väikesed vistrikutud hakkavad sügelema.

pikkulai/n Ku, g. -zōō mära- кобылий; *pikkulain varsa* määravars.

pikkura-iškuin M = *pikkarainō*; *pikkura-iškuin koto* väike maja.

pikkuruiškuin M = *pikkarainō*; *pikkuruiškuin tšasovna* väike kabel.

pikku/ruiškun M -*ruiškunō* Kō = *pikkarainō*; Kō *ōlin pikkuruiškunō* olin (veel) väike; M *pikkuruiškusōd laitjood* väikesed reed.

pikkōnō I *piknō* I-Len., g. -zōō I, pl. -ōz I = *pikkarainō*; I *no kōōz miä ōllii pikkōnō*, *siiz ōlimmar rōhgaā kōōhād* no kui ma olin väike, siis olime väga vaesed; *poika on pikkōnō* poiss on väike; *kōōz lühsimmäk kanneita lehmiä*, *pikkōōz lahsōt tšūsüzivāt piimää* kui lüpsime neid lehmi, (siis) väikesed lapsed küsisid piima; *pikkōnō koira* väike koer; I *kase pikkōnō sōrmi* see (on) väike sõrm.

pikkōrain vt. *pikkarainō*.

pikkōra-iškuin J *pikkraiškuin* J-Tsv. = *pikkarainō*; *kase ōli pikkōra-iškuin*, *lahihukkōin no maailmaa teräv i hodukōs starikkō* see oli väike kuivetu, aga ilmatu terane ja vilgas taat; *en süünü mittäit ku va pikkraiškuizō pala leipää* (ma) ei söönud midagi (muud) kui ainult väike pala leiba.

piknō vt. *pikkōnō*.

pikot [?]: *Пикотъ* K-reg.₂ Ii-reg.₁ *Пикотъ* Pal.₂ vähe мало.

pikš/a M, g. -aa piksa, kilttursk пикша.

piku Lu Ra J-Must., g. *piguu* varss, suksu (meelitussōna varsa kutsumiseks) жеребёнок (ласкательная кличка жеребёнка); Ra *piku on peen ḡpōnō*, *ḡpōzōd vars* suksu on väike hobune, hobusevarss; Lu *peenii ḡpōzii kutsuttii: piku, piku* varssu (väikseid hobuseid) kutsuti: suksu, suksu!; Ra *peen piku* väike varss. – Vt. ka *pekana*, *peku*, *pikko*.

piku-piimä Ra = *pikuu-piimä*.

pi-kuru-iškuin M, g. -zōō = *pikkōrain*; *pihlappuu alla tām seisō. pi-kuru-iškuin tšasovna* pihlapuu all ta seisis. Väike kabel.

pikuu-piimä Ra fig. (kaerajahust valmistatud haru jook кислый напиток из овсяной муки); *pantii kagrajavo likkoomaa. päivää likkooz, siiz läpi siglaa lastii, i se jäi valkaa vesi. sitä kutsuttii pikuu-piimä* pandi kaerajahu ligunema. Päeva ligunes, siis lasti läbi sõela, ja jäi see valge vesi. Seda kutsuti *p-p*.

pikō/nō¹ (Kō-Set. Ja-Al.), g. -zōō = *pikkarainō*; Kō *elkaa paŋkaa pahassi, vōttagaā vähä üvässi, med'd'ee pikōssa pitoa* (Set. 750) rl. ärge pange pahaks, võtke väheke heaks meie väikest pidu.

pikōnō² vt. *ättš-*.

pikōssula (P), pr. -un P, imperf. -zin vihostada, vihaseks saada сердиться, рас-; *ättšpikōnō pikōssuup tšiiressiä* äkiline (inimene) vihabast ruttu.

pillaa M Kō Lu (P) -*la* M-Set. Lu Li -*I* J-Tsv., g. -aa: -*laa* J vallatus, koerus; pahandus шалость, проделка, проказа; вред, неприятность; Lu *jaani-ohtogonn poigat tetševāt pillaa* jaaniõhtul poisid teevad vallatust; Lu *pilluri poika teeb aina pillaa* vallatu poiss teeb aina koerust; P *ühs katti tetši pilloi, sei ülettä da piimää med'd'e tōizōz rihez* üks kass tegi pahandust, sõi koort ja piima meie teises toas; M *lehmäd ōllaz nurmōza, tehäs pilloi, aja vällää* lehmad on põllul, teevad pahandust, aja (nad) ära; Li *miä süütin ḡzraa lampaiill, tein pillaa* ma söõtsin odra lamastele (= lasksin lambad odrapõllule), tegin pahandust; Lu *tämä mitä nii pillaa teeb, tätä ep sōitōtaa* tema teeb mis taes pahandust, temaga ei riielda; Li *pillaa tüü* kohustuslik, pahategu.

pilahh/a Ränk, g. -aa = *pilahka*.

pilahk/a Ränk M, g. -aa peerulōmm (puupakk, millest kistakse peerge) шепанец; *pilahka puussa tšiskoas pärreitä* lõmmupuust (= lõmmust) kistakse peerge.

pilahussa vt. *pilaussa*.

pilata K L M Kō (Lu Li Ra) -*t* J-Tsv. -*tag* I, pr. -*an* K *pillaan* M *pillaan* Lu -*n* Ra J, imperf. -*zin* M J I. rikkuda, raisata, kahjustada, hukutada портить, ис-, вредить, по-, губить, по-; J *vet tüü kõig minu tüü pilazitt* te ju rikkusite kogu minu töö; Li *poikanō pilazi tunniō* poiss rikkus kella (ära); M *emä ize pillaab lassa, eb anna miitäit tehä* ema ise rikub last, ei lase midagi teha; Lu *parōpi rookaa jääkoo, kui vattsaa pilata* parem jäägu rooga (järele), kui vatsa rikkuda; M *vara vakkaa ep pillaa* vs. *vara vakka* ei riku; M *neillä seemenillä eb mahza pilata maata* nende seemnetega (= nende seemnete

alla) ei maksa maad raisata; M *ku ed vala, siä vöid pilata taimõdõd* kui (sa) ei kasta, võivad taimed hukkuda (võid taimed hukutada); 2. ära nõiduda v. sõnuda колдовать, за-; L *tšetä õli nõita pilannu, siä vietii il'lošaa peätnitsallyõ* keda oli nõid ära sõnunud, see viidi Illoša(sse) püha Paraskeva ikooni juurde; J *se vanamoor, mikä karjaa pilas, tsävi ai pragonall itkõmaz* see vanamoor, kes karja ära nõidus, käis aina karjatanumal nutmas. – Vt. ka *pilauttaa*.

pilaussa (J) *-auss* J-Tsv. *-ahussa* (Ra J) *-laus-sa* Lu Li *-laussag* I, pr. *-auv* J *-lauv* Lu Li, imperf. *-auzi*: *-auz* J *-lauzi* ~ *-lauz* Lu Li *-laujõ* I = *pilauta*; J *kõik pilaub, mitä va inimin ep hari* kõik rikneb, mida vaid inimene ei hari; Lu *liha algap pillaussa, lima on ümpäri liha hakkab riknema, lima on ümber*; Lu *suppi pillauz, hap-pani* supp riknes, läks hapuks; Li *maa muna jäättü i pillauz* kartul külmus ja riknes; Ra *men-nä vootta kõig borkkanat pilahustii* möödunud aastal läksid kõik porgandid raisku; J *keitän kõrrõz kiisseliä, kunniz eväd õõ pilahunut kane marjad* keedan kohe kisselli, kuni need marjad on värsked (ei ole riknenud); Lu *silmä pillaub, silmää kazvov kaõ* silm läheb hukka, silma kasvab kae; Lu *tsülmässä on veri pillauunu* külmast on veri halvaks läinud; Li *graadusnikka pil-lauzi, eb näütü üvässi* kraadiklaas läks rikki, ei näita hästi.

pilauz vt. *veri-*.

pilau/ta P (Kett.) *pillauta* M, pr. *-v*: *pillaub* M, imperf. *-zi*: *pillauzi* ~ *pillauz* M rikneda, raisku v. halvaks v. hukka v. rikki minna portitütsä, ис-, повредитütsä, тухнуть, про-; M *on sooja, kala pillau* on soe, kala rikneb; M *sigгаа jal-gat palvatattii, siz ripusattii rihhee päälee, siz ep pillauunu* seajalad soolati ja kuivatati, siis riputati lakka, siis ei läinud halvaks; M *lehmält utara pillaub* lehmalt läheb udar (põletikkudest) hukka; M *taitaa lukku pillauz, uhz izze aivõdub* lukk läks vist rikki, uks avaneb ise(enesest). – Vt. ka *pilaussa, pilautua*.

pilauttaa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an* J, imperf. *-in* J rik-kuda portitütsä, ис-; *siäkske pilautit sein-tunnio* kas sina rikkusid seinakella (ära)? – Vt. ka *pilata*.

pilautu/a: *pillautua* M, pr. *-v*, imperf. *-zi* = *pilauta*; *nüt piäb nävät kõik palvauttaa, a too vöi-vad pillautua* nüüd peab need (kalad) kõik ära kuivatama, muidu võivad halvaks minna.

pilik-soorsa M (mingi pardiliik poroda уток).

pililsä (Li), pr. *-zen* Li, imperf. *-zin* piriseda хныкать, плакаты; *laçs pilizeb, se ku idgõv* laps piriseb, see (on), kui nutab. – Vt. ka *pikisä*.

pil'ju I, g. *-uu* häbe, диал. пилька (женский половой орган).

pilkaht/aassa Lu, pr. *-aav* Lu, imperf. *-aazi*: *-ii* Lu vilgatada мелькнүть; *päivä katsop takkaa, se täap kehnoa ilmaa, välilt eb näe, a välilt pil-kahtaav* päike vaatab tagasi, see ennustab halba ilma, vahepeal ei näe (päikest), aga vahepeal vilgab (pilvede vahelt).

pilk/ata Lu Li (K-Ahl.) *-õtõ* Lu *-õt* J-Tsv., pr. *-kaan* Lu Li J *-kan* J, imperf. *-kazin* Lu *-kõzin* Lu J pilgata, halvustada, häbistada осмеивать, -ять, опорочи/вать, -ть; Lu *koira inemin tahop tõissa ain narria i pilkõta* häbematu inimene tahab teist aina narrida ja pilgata; Lu *vohma on kazell maalla pilkattava loll* on selles maailmas pilkealune (pilgata); J *pilkkamiss ühstsi inimin ep suva* pilkamist ei armasta ükski inimene; J *ämme pilkkaab õmaz miinä* ämm halvustab oma miniat; J *pilkkõz rahvaa aikõna* häbistas rahva ees.

pilk/ka: *-k* J-Tsv., g. *-aa* pilk взгляд, взор; *ohto üht pilkka, jot kõig nähä* (on) küllalt ühest pilgust, et kõik(e) näha.

pilkka/ja: *-õ* J-Tsv., g. *-aa* pilkaja, teotaja насмешник, хулитель; *uzgoo pilkkajõ* usuteotaja.

pilkkamizi J-Tsv. adv. pilkamisi, halvustavalt насмешливо, пренебрежительно; *tsüälä rah-võs suvap pajatta tõisiiss pilkkamizi* külarahvas armastab rääkida teistest pilkamisi.

pilkkatõõ: *pilkkatüü* (J-Tsv.) narritegu, naljatemp дурачество, проделка, шутка; *õli sill meel't pääz, menne mokoma pilkkatüüt tetsemä* oli sul mõistust peas, (et) minna niisugust narritegu tegema.

pilk/ko¹ Lu, g. *-oo* adj., subst. lauk(pea), lauguga (hobuse v. lehma kohta, kel valge vööt laubal ja ninal) с лысиной (о лошади или корове с белой полосой на лбу и на носу), разг. лыско (о лошади), лысанка (о лошади, корове); Lu *ku õpõzõl kõikk on mussa vai rus-kaa, a nenäpäällin ja loba on valkaa, jutõllaa*: *pilkko pää õpõn* kui hobusel kõik on must või ruske, aga ninapealne ja laup on valge, (siis) öeldakse: lauk(pea) hobune; Lu *õpõzõl on pilk-ko nenä* hobusel on lauguga nina; Lu *pilkko lehmä* lauguga lehm. – Vt. ka *pilkkonenä, pilk-kopää, pilkku*¹.

pilk/ko² M Li, g. *-oo* pilkane (pimeduse kohta) непроглядный, очень тёмный; Li *sütsüziü üü on pilkko pimmiä* sügisöö on pilkane pime; M *pilkko pimmiä, hot' silmää puhkaa, mittäid eb näe* pilkane pime(dus), torka või silm peast (välja), midagi (sa) ei näe. – Vt. ka *pilkkoind, pilkkõin*.

pilkko³ vt. *pimo*-.
pilk/koa Ra (P), pr. *-on* Ra, imperf. *-koin* Ra = *pilkottaa*; P *kuorittii maamunad, pilkottii lohgossi* kooriti kartulid, lõiguti tükkideks; Ra *kunis kazvomm kaazikõssi, saijapiirgaa pilkkojõssi* rl. kuni kasvame kaasitajaks, saiatainast (küpsetatud) piruka tükeldejaks.

pilkkoilnõ Lu, g. *-zõõ = pilkko²; ai-voi ku on pilkkoinõ pimmiä oi-oi, küll on pilkane pime(dus)!*

pilkkoizõõpimeä: *pilkkoisepimeä* J-Must. = *pilkko-pimiä*.

pilkkonenü Lu adj. lauknina(ga) (hobuse v. lehma kohta) с лысиной на носу (о лошади или корове); *pilkkonenä õpõn* lauknina hobune. – Vt. ka *pilkko*¹.

pilkko-pim/iä: *-miä* J-Tsv. pilkane pime(dus) непроглядная темнота, темным-темно; *süüšüzüü üül kujall om pilkko-pimmiä sügisõöl* on väljas pilkane pime. – Vt. ka *pilkkoizõõpimeä*.

pilkkopää Lu adj. laukpea, laukpäine (hobuse v. lehma kohta) с лысиной на лбу (о лошади или корове); *pilkkopää õpõnõ* laukpea hobune; *pilkkopää lehmä* laukpea lehm. – Vt. ka *pilkko*¹.

pilk/ku¹ J-Must., g. *-uu = pilkko*¹. – Vt. ka *tšämäl*-.
pilkku² vt. *piimä*-, *pime*-.
pilk/kua J, pr. *-un*, imperf. *-kuzin* kuhjata складывать (в кучу); *pilkup piirgoi* kuhjab pirukaid (lauale).

pilkkoiln J-Tsv., g. *-zõõ = pilkko²; pilkkõim pimmiä* pilkane pime.
pilkot/taa Ra (Li) *-ta* J-Tsv., pr. *-an* Li *-õn* J, imperf. *-in* J tükeldada, peenestada, tükkideks v. peeneks lõikuda v. hakkida раз/резать, -рзать, раздроб/лять, -ить, крошить, рас-; Ra *kanamuna on pilkottu paloissi* kanamuna on hakitud peeneks (tükkideks); Li *mitä nii pilkotad sukkuria* miks sa suhkru nii (ära) peenestad?; Li *pilkotti heenossu rohoo* hakkis rohu peeneks. – Vt. ka *pilkkoa*.

pilkut/taa (R-Reg.), pr. *-an* R, imperf. *-in* vilksata, vilksamisi vaadata, pilke heita глянуть, взгля/дывать, -нуть; *vaata vaata velvüeni, neite pilkuta pilussa, vaata vatše renkasta* (Reg. 15) rl. vaata, vaata, mu velleke (= peiuke), neidu vilksa pilust, vaata vasksest rõngast.

pill, pilla vt. *pila*.

piila-, pilla- vt. ka *pila*-.
pillata L J *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* J, imperf. *-azin*: *-õzin* J maha loksutada, maha ajada, maha pillata; (range vms.) ümber ajada проли/вать, -ть, рас/плёскивать, -плескать, урон/ять,

-ить; опроки/дывать, -нуть; J *elä pillaa luzi-kõss rokkaa* ära loksuta lusikast kapsasuppi maha; J *ei piä pillata vettä maalõõ* ei tohi loksutada vett maha; J *vee piim-pata kahõll tsäell, elä pilla* hoiä (viü) piimapotti kahe käega, ära pilla maha; L *net pangõt pillaavaa* ajavad need panged ümber.

piilaõlla (K-Al.) *-ella* (K-Ahl.), pr. *-õlõn*: *-elen* K-Ahl., imperf. *-õlin* pillata, raisata растр/чивать, -тить; *eväd hukkaalõ üvüttä, pillaõlõ piiragoita* (Al. 53) rl. ei (nad) raiska varandust, (ei nad) pilla pirukaid; K *elkaa ukatka üvüttä, pillaelka piiragoita* (Ahl. 723) rl. ärge raisake varandust, (ärge) pillake pirukaid.

pill/i¹ K L P M Lu Li Ra J I Ko (Kett.) *Пилли* Tum., g. *-ii* P Ra J Ko pill (muusikariist); vilepill (pajupill jne.), savipill (piilupardikujuline savist vilepill) музыкальный инструмент; свирель, дудка, свистулька; Lu *pillid*: *garmoni, skripka, balalaika, kantõlõ, mandalina, gitaari, nüü lähetti jo bajanid, truba* pillid: lõõtspill, viiul, balalaika, kannel, mandoliin, kitar, nüüd tulid juba bajaanid, pasun; Li *kannõl õli enne pilli* kannel oli endisaegne pill; J *nõissa pilliä puhuma* hakatakse pilli puhuma; J *parõp on pillii kuunõlla ko nagriss vargassaa* kk. parem on pilli(mängu) kuulata kui naerist varastada; M *pajupuussa tehäs pilli* pajupuust tehakse vilepilli; M *tehtii i roogoss pilliä* tehti ka roost vilepille; I *paõto tehäss, laadgad, pillid* (savist) tehakse potte, kausse, savipille; ■ M *tämä võõrass pilliä müü tantsis, izzee p tää mittä* ta tantsib võõra pilli järele, ise ei tea midagi. – Vt. ka *kukku*-, *paju*-, *püü*-, *rakko*-, *rooko*-, *savvi*-, *suu*-, *toro*-.
pilli² M Li: Li *kõik riisad on vizgattu pilli palli* kõik asjad on visatud pilla-palla.

pillii-pallii ~ **pilli-palli** M pilla-palla, segamini в беспорядке; *kartotskad pantii kõikk pillii-pallii* fotod pandi kõik pilla-palla; *kõik veššad ovat pillii-palli* kõik asjad on pilla-palla; *kase töö meni pillii-pallii* see töö läks pilla-palla.
pillikukko Li piilupart (piilupardikujuline savist vilepill) глиняная свистулька в виде уточки; *pillikukko se on tehtü savõss, lah-sia vartõ* piilupart, see on tehtud savist, laste jaoks.

pillikukkõ M = *pillikukko*.
pillimeez Li Ra J pillimees музыкант; Li *pillimees pillitap skripkaakaa* pillimees mängib viiulit; J *sinuss tuõp pillimeez* sinust tuleb pillimees. – Vt. ka *pillittjä*ä.
pillinikka vt. *rakko*-.
pilli/rooko ~ **-ruoko** P pilliroog тростник.

pillittäjä P Lu J -*ejä* J, g. -*äjää* (pilli)mängija, pillimees музыкант; Lu *minuu velli öli kannõlõdõ pillittäjä* minu vend oli kandlemängija; P *pillittäjä kerääjä* kerjuspillimees.

pillittää K M S Po Lu Li J (Kett. Ja-Len. V Ra) -*teä* L P -*tääg* vdJl, pr. -*än* P M Lu J, imperf. -*in* M Lu pilli mängida; vilepilli puhuda играть на музыкальном инструменте; дудеть; M *pillitab noorizolõdõ garmonia* mängib noortele lõõtspilli; Lu *veli tumsi pillittää kannõlta* vend oskas kannelt mängida; J *alkõ pillittää rakko-pilliä* hakkas mängima torupilli; L *pajupillie pillitteäss* pajupilli puhutakse.

pillomuskatti P pahandusetegija kass кот-проказник.

pilluri M Lu J-Tsv., g. -*ii* adj., subst. vallatu; võrukael, sänikael; (looma kohta:) pahur, tõrges шаловливый; шалун, плут; непокорный, упрямый (о животном); Lu *pilluri poika teeb aina pillaa* vallatu poiss teeb aina koerust; J *elä va kuuntõd sõna ni kazvod izäs kalttõim pilluri* katsu sa ainult mitte sõna kuulata, siis kasvad oma isa taoliseks sänikaelaks; M *pilluri lehmä* pahur lehm.

pilolla: -l Lu adv. riknenud, halvaks läinud испортившийся, протухший; *suppi on pilol* supp on halvaks läinud.

pilollõ Lu adv. riknenuks, halvaks (наречие в форме алл-а, связанное с глаголом *pilauta*); *miä sein kõik supii, jott eb menneis pilollõ* ma sõin kogu supi ära, et ei läheks halvaks.

pilp/a J-Must., g. -*aa* (orig.: villaväive). – Vt. ka *villa-*.

pilp/ata: -õt J-Tsv., pr. -*paan* J, imperf. -*pazin:* -*põzin* tõrelda, noomida бранить, по-, упрекать, -нуть, пробираться, -рать; *elä pilppaa ilm süüt* ära tõrele ilma põhjuseta.

pilpo Ra J-Tsv., g. -*voo* [?] = *pilpu*; Ra *pilpo on pääzä* kõõm on peas.

pilp/pa Ra J (Lu) -*p* Ra J-Tsv., g. -*aa* J = *pilpu*; J *kats mitä hitossi om pilppa pääz* vaata, kui (mis) hirmsasti on kõõma peas.

pilp/pu Li, g. -*uu* = *pilpu*; *mill om pääs pall'o pilppua* mul on peas palju kõõma.

pilpu Lu, g. -*vuu* [?] kõõm перхоть; *pilpu* on pääz, *piäp pää sukkaa i pessä, siz ep lee pilpu* kõõma on peas, tuleb pead kammida ja pesta, siis ei tule kõõma. – Vt. ka *palpu*, *perhatti*, *pilpo*, *pilppa*.

pilvu M Li Ra J (R-Reg. Lu-Salm.), g. -*uu:* *piiluu* M 1. pilu, pragu щель, скважина; R *vaata vaata velvüeni, neite pilkuta pilussa, vaata vatše renkasta* (Reg. 15) rl. vaata, vaata, mu velleke (= peiuke), neidu vilksa pilust, vaata vasksest rõngast; 2. tikand вышивка; Ra *siz*

on ku on läpi rissi, risikko, se on pilu siis, kui on läbi risti (= kahepoolne) ristpiste(muster), see on tikand; J *kahõt pilut kaglussõss* rl. kahed tikandid kaelusest. – Vt. ka *rint-*.

pilul/i J-Tsv., g. -*ii* J pill (ravimkuulike) пиллюля; *kane pil'ul'id avitõta vatsass* need pillid aitavad kõhu(haiguse) puhul.

pilut/aa M Lu (Ra J Ku) -*ta* J-Tsv., pr. -*an* M J -*õn* J, imperf. -*in* M J 1. välja õmmelda, tikkida, kirjata вышивать, -ть; M *tšiuutoo pihad õltii pilutõttu kauniilla, i sinisiüllä, i rohoišsiilla, kukad õltii tehtü särgi õla*(pealse)d olid välja õmmeldud punas(t)ega ja sinis(t)ega ja rohelis(t)ega (= punaste, siniste ja roheliste lõngadega), lilled olid tehtud (= tikitud); Lu *vaarnikõt pilutõttii kõikk* ikoonirätid kõik tikiti; Lu *kumakkarihma on mineekaa pilutõtaa* punane puuvill-lõng on (see), millega tikitakse; J *jõka tütõ piäp tunta pilutta* iga tüdruk peab oskama tikkida; 2. nikerdada, (nikerdustega) kirjata вырезывать, -ать, вырезать; J *või-liitti om pilutõttu* võikarp on (nikerdustega) kirjatud.

pilutuz J-Tsv., g. -*hsõdõ:* -*sõdõ* J väljaõmblus, tikand вышивка; *näütissää ko sillõd kane pilutusõd* kas sulle meeldivad need tikandid?

pilutõlla: -õll J-Tsv., pr. -*tõlõn:* -*tõõn* J, imperf. -*tõlin* frekv. ← *piluttaa*; 1.; 2.; *karjušši pilutõdõb roozgaa vartt* karjus nikerdab piitsavart.

pilvee Lu adv. pilve (наречие в форме илл-а от *pilvi*); *päivä meep pilvee* päike läheb pilve taha (pilve). – Vt. ka *pilveele*.

pilveelontti: *pilvelontti* J-Must. pilvelahmakas, -rünk тучевая громада, кучевое облако.

pilvein J-Tsv., g. -*zee* J = *pilvõkaz*.

pilvekkõin J-Tsv., g. -*zõdõ* J pilveke облачко, тучка.

pilvekõz vt. *pilvõkaz*.

pilvelee J adv. pilve (наречие в форме алл-а от *pilvi*); *pilvelee menemä* pilve minema. – Vt. ka *pilvee*.

pilves/süü J-Tsv., pr. -*üv* J, imperf. -*sü* pilvitada, pilvistuda, pilve minna затучиваться, -ться, покрываться, -ться облаками, хмуриться; *taivõs pilvesiüb* taevas läheb pilve. – Vt. ka *pilvettüssä, pilvettüä, pilvisellä, pilvisiää, pilvisiää, pilviellä, pilvittüssä, pilvittüä*.

pilvezä ~ -*ez* Lu -*õdõz* Li adv. pilves (наречие в форме ин-а от *pilvi*); Li *päivä öli pilvõdõz, a üüssi sirkõnõv* päev(al) oli (taevas) pilves, aga õöseks selgineb; Lu *kuiva pakkain, siiz on sirka ilma, kõnsa on pilvezä i lunta saab, siiz on mussa pakkain* kuiv pakane, siis on selge ilm, kui (ilm) on pilves ja sajab lund, siis on must pakane.

pilvet/tüssä: -tüss J-Tsv., pr. -üb J, imperf. -tü J = pilvessüä.

pilvet/tüü J-Tsv. (Li), pr. -üb Li J, imperf. -tü = pilvessüä; Li *taivas pilvetüs, nõizõp pilvet-tümmä* taevas läheb pilve, hakkab pilvitama.

pilvi/i K L P M Kõ Lu Li J I Ku (Kett. Ja-Len.), g. -ee Kett. K Kõ Lu Li J -õõ Lu J pilv облако, туча; L *tuli nõisi suur pilvi* tuli, tõusis suur pilv; M *pilvi toob ragõsta* pilv toob rahet; J *pilvet haronõvad, pilved lahkõnõvad* pilved hajuvad, pilved lahknevad; Li *on vilu ilma tänävä, päivä on pilvee takana* täna on vilu ilm, päike on pilve taga; Li *tuli viileä, pilvi meni päivüü ettee* läks jahedaks, pilv tuli päikese ette; L *niku sampaad mokomad valkõat pilvet tulõvad* nagu sambad, niisugused valged pilved tulevad; Lu *mill tuli nii tuska, niku pimmiä pilvi pää päälle* mulle tuli nii (suur) mure, nagu tume pilv pea kohale; Lu *vihma pilvõd nõistii* vihmapiilved tõusid; Lu *jürü pilvõd* äikesepilved. – Vt. ka *groomu-, häkä-, iili-, jürü-, lumi-, umpi-*.

pilviin J-Tsv., g. -zee = pilvõkaz.

pilvis/ellä Kett., pr. -selev: -seev Kett., imperf. -seli frekv. = pilvitellä.

pilvis/sää: -sääg I, pr. -äb, imperf. -si = pilvessüä; *altsi* [sic!] *pilvissääg* hakkas pilvitama.

pilvis/süä: -süäg (I), pr. -üb, imperf. -sü: -süjee I = pilvessüä; *tuõp sää, pilvissüüje, leev vihmaa* tuleb halb ilm, läks pilve, tuleb vihma.

pilviz/ü M, g. -ää = pilvõkaz, *õli pilvizä päivä* oli pilvine päev.

pilvit/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telev: -teev J, imperf. -teli J frekv. pilvitada покрываться тучами, облаками; *kui siä lahgotõd eined maalõd, ku nii pilvitteev* kuidas sa laotad heina(d) maha, kui nii pilvitab. – Vt. ka *pilvisellä*.

pilvit/tüssä: -tüss J-Tsv., pr. -üb J, imperf. -tü J = pilvessüä.

pilvit/tüü J-Tsv., pr. -üb J, imperf. -tü = pilvessüä; *taivõz jo taas pilvitüüv* taevas läheb juba jälle pilve.

pilvõkaz: -õkõz Li -ekõz J-Tsv., g. -õkkaa pilvine, pilves облачный, покрытый тучами; J *taita leep sato: taiv nii pilvekõz* vist hakkab sadama, taevas (on) nii pilvine; Li *pilvõkõs päivä* pilvine ilm (päev). – Vt. ka *pilvein, pilviin, pilvizä*.

pilvõõz vt. pilvezä.

pime [< e] J: *bõõ kuullu, ett noorill inemisiill on pime soolikõd* pole kuulnud, et noortel inimestel on pimesooled.

pimea vt. pimiä.

pimehüs vt. pimeüz.

pimen/lessä: -ess J-Tsv., pr. -ev J, imperf. -i J = pimetä; *jo pimenep, piäb menne ohtõgo tüi-*

lee juba pimeneb, tuleb minna õhtusi toimetusi tegema (õhtustele töödele).

pimepilkku L = *pimopilkku*; *nyõmma pimepilkkua mäntšimeä* hakkame pimesikku mängima.

pimetik/ko K-Ahl. M Li Ra (Kett.), g. -oo Kett. (hommiku- v. õhtu)hämarus, videvik (предрац-светный или вечерний) сумрак, сумерки; M *meni oomniza varraa, veel õli pimetikko* läks hommikul vara, veel oli hämarus; Li *algõv tul-la pimetikko* hakkab hämaiduma; Kett. *pimetikoo aika* videvikuaeg.

pimetik/ku (J-Tsv.), g. -uu = pimetikko; *tuõ pimetikull tsäämä* astu videviku ajal (videvikul) läbi.

pimetit/ia Li, pr. -ib, imperf. -ti = pimetä; *jo algõp pimettia* juba hakkab pimenema.

pimet/tüü J-Tsv., pr. -üb J, imperf. -tü J = pimetä.

pimet/ä Kett. P (K-Ahl.), pr. -nev Kett. P, 1. p. -nen K-Ahl., imperf. -nii P pimeneda смеркаться, темнеть, по-; Kett. *algap pimetä* hakkab pimenema; ■ P *pimeneb i minuu süä, mut-tiuvad i minuu mielep* fl. pimeneb (= muutub süngeks) ka minu süda, tusaneb (tusanevad) ka minu meel (mõtted). – Vt. ka *pimenessä, pimet-tia, pimettüä*.

pimetü/z Lu J-Tsv., g. -hsee: -see Lu J = pimeüz; Lu *tänävä leeb nel'ä tunnia ohtõgo poolõl päivää pimetüz* täna tuleb kell neli õhtupoolikul päikesevarjutus.

pimeä vt. pimiä.

pimeüz Lu -hüs J-Must., g. -üü päikese- v. kuuvarjutus; J-Must. pimedus затмение (солнца, луны); темнота; Lu *enn jutõltii, nüt tuõb maailmaa õttsa, ma õli pimeüz* vanasti öeldi, (et) nüüd tuleb ka maailma lõpp, kui oli päikesevarjutus; Lu *ohtagoo poolta leep päivää pimeüz* õhtu poole tuleb päikesevarjutus; Lu *kuu pimeüz* kuuvarjutus; J *kuu nütte valkõhus sinu süämel pimehüs on, kui suuri on siis se pimehüs* (Must. 156) kui nüüd valgus on sinu südamele pimedus, kui suur on siis see pimedus?

pimil/sä P (M) *bimisä* P (Kett. M Kõ), pr. -zev P M *bimizev* M Kõ, imperf. -zi piniseda, piriseda, sumiseda жужжать; пищать (о комарах); P *tihü pimizev* sääsk piniseb; M *tšärpäzed bimizeväd* kärbsed pirisevad; M *bimizev niku tšimo kõrvaa tüvenn* sumiseb nagu mesilane kõrva juures. – Vt. ka *pinisä*.

pimil/ä Kett. K L P M S Ja-Len. Lu Li I (U Pi) -ie P M *piimmiä* M Kõ vdJ Ma (Kl) *piimie* M *piimiee* Ko -miä M Kõ-Len. Po Lu Li J I Ku -mie Lu Li Ra -mää Li -eä M-Set. (J-Must.) -ea K-Ahl. *pimmü* ~ *pimmäh* Kr, g. -iä Kett. -miä J I, adj., subst. pime (valguse pooldest),

pimedus тёмный (без света), темно, темнота; M *peirää iil'ää õlivat pimmiät ööt, siz opõzii eittsee eb lazzõttu* pärast eliapäeva olid pimedad ööd, siis hobuseid (enam) õitsi ei lastud; Kõ *sütsüzü öö mokom pimmiä, silmä puhka, eb näü mittäüt* (Len. 212) sügisöö (on) nii(sugune) pime, (et) torka (või) silm peast, midagi pole näha; M *nii on kõvvi pimie, en näe sõrmdõ suhhõõ pissää* on nii (väga) pime, (et ma) ei näe sõrme(gi) suhu pista; J *sütüttega tuli, rihes pimmiä süüdake tuli, toas (on) pime; Lu ai-voi ku on pilkkoinõ pimmiä oi-oi, küll on pilkane pime(dus)!*; L *näd jo tulõp pimiä näe, juba läheb pimedaks (tuleb pimedus); K leeb aivoo pimiä läheb päris pimedaks; J pimmiässi menemä pimenema (pimedaks minema); Li mihee sillõ lukkaa pimmiäz miks sa pead pimedas lugema?*; I *tarrõõ eb mentü pimiällä sauna ei mindud pimedas; M tämä nõisi pimmiätä ta tõusis pimedas (magamast üles); M möõ jäim-mä pimiäsee me jäime pimedä kätte (pimedasse); 2. tume, must tёмный, чёрный; Lu mill tuli nii tuska, niku pimmiä pilvi pää päälle mulle tuli nii (suur) mure, nagu tume pilv pea kohale; Lu miä ku heittüzin, nii maailma meni pimmiässi küll ma kokkusin, nii (et) maailm läks (silme ees) mustaks; J pimmiä sauna õli must saun (= tahmunud seintega suitsusaun) oli; 3. pime (nägemise poolest) слепой; Lu pimmiä teev tsäzzimeeli pime teeb (kõike) käsikaudu; ■ J pimmiä inimin (Tsv.) piiratud mõistusega, harimatu inimene; J bõõ kuullu, ett noorill inemisiill on pime soolikõv pole kuulnud, et noortel inimestel on pimesooled. – Vt. ka pilkko-, pilkkoizõõ-*

pimmäh, pimmiü vt. pimiä.

pimopilikko K pimesikk, pimesikumäng жмурки; *pimopilikko se õli mokoma mäņko* pimesikk, see oli niisugune mäng. – Vt. ka *pimäpilkku, pimepilkku*.

pindžakka vt. pinžakka.

pinti/sä: -ssä Lu Li -ss J-Tsv. *binisä* Lu J *binis-sä* Li J (Lu), pr. -zev Lu Li J *binizev* Lu Li J, imperf. -zi Lu J **1.** piniseda, piriseda пищать, жужжать; Lu *sääski pinizeb ja näpisäv* sääsk piniseb ja hammustab; Lu *paarmas pinizev* parm piriseb; J *tšarpein pinizep hämövörkkõz* kärbes piriseb ämblikuvõrgus; Lu *tšen mär-nessi laulov, tsell on ehne matala ja viņka ääni, siz jutõllaa: pinizet ku sääski* kes halvasti laulab, kel on vilets madal ja vinguv hääl, siis öeldakse: pinised nagu sääsk; **2.** viriseda пищать, хныкать; J *lahs pinizep tsätsüz* laps viriseb kätkis; J *pinizeb itka* viriseb nutta. – Vt. ka *pimisä*.

pinnlakaz: -õkõz Li J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J adj. paksu pinnasekihi v. rohumättaga с толстым верхним дерновым слоем (о земле); J *pinnõkõz maa* paksu rohumättaga maa.

pinnallaa Lu Li: Li *piim-pata on valõttu piri pinnallaa* piimapott on ääreni täis valatud. – Vt. ka *piri-*.

pinlo Lu (Kõ-Set.), g. -oo Lu pinu, riit поленица, штабель; Lu *sinne pinoo päälee* sinna pinu peale; Kõ *pikarit pinonna veeriivät* (Set. 749) rl. peekrid pinuna veeresid.

pinoorako (J) pinupragu шель поленицы; *pissis pinoorakkoo* pistis pinuprakku.

pinžakka M I (P) -džakka M Lu *pidžakka* M -žakk Ku -žõkka I -žikk J-Tsv. *penžikka* Lu, g. -žakaa M -džakaa M Lu *pidžakaa* M -žakkaa I -žikaa J *penžikaa* Lu pintsak, kuub пиджак; J *pinžikk on õmmõltu dikõ ruumõõ mukka* pintsak on õmmeldud hästi keha järgi; Lu *mill on õmmõltu penžikka musõrtavassa harmaa ma'erissa* mul on pintsak õmmeldud tumehallist riidest; Lu *paan penžikaa päälle i meen tsüllää* panen pintsaku selga ja lähen küla peale; I *pinžakka pihtõjõ päällä* pintsak (on) õlgadel; M *miä eitin pinžakaa* ma võtsin (heitsin) kuue seljast; Lu *tämä pani pindžakaa naglaa* ta pani kuue varna; M *võta minuu pindžakaa kor-munassa rubl'a* võta minu kuue taskust rubla.

pinta Lu J-Must. -t J-Tsv., g. -naa Lu J pind, pindmine osa v. kiht, pinnas(ekiht) поверхность, верхний слой, верхняя часть, почва; Lu *puul on pinta i süä* puul on pindmine osa ja süda; J *laihoill maill hoikk maa pint* lahjadel maadel (on) õhuke pinnas(ekiht); Lu *vee pinta* veepind; J *pää pint meni kärnää* peanahk läks kärna; J *pinnaa pooli* pindmine pool (pinnapool); ■ Lu *kumpa inemin lihasub, siiz jutõllaa: nät se inemin võtap tsiiiree pintaa* inimene, kes läheb lihavaks, siis (selle kohta) öeldakse: näe, see inimene võtab kiiresti (kaalus) juurde. – Vt. ka *maa-, vee-*.

pintau/ssa: -ss J-Tsv., pr. -v, imperf. -zi rohtuda, rohtu e. kinni kasvada зараст/ать, -и травой; *jõgõõ rannõt jo pintaussa* jõekaldad kasvavad juba rohtu. – Vt. ka *pintuussa*.

pint-laulta: -t J-Tsv. pindlaud горбыль.

pintu/ussa: -ss J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -uzi: -z J **1.** rohtuda, rohtu e. kinni kasvada зараст/ать, -и травой; *liivzikko jo algõp pintuss* liivik hakkab juba rohtuma; **2.** kõvaks tõmbuda, ära kuivada отверде/вать, -ть, затвердеть, ссыхаться, сохнуть. – Vt. ka *pintaussa*.

pintõin J-Tsv., g. -zõõ J pindmine поверхно-стный, верхний.

pio vt. *piho*.

pioni J-Tsv., g. *pionii* J pojeng пион; *meni kaunessi niku pioni* läks punaseks (= punastas) nagu pojeng.

pipele Kr peenis мужской половой член.

pipi J-Tsv. *pippi* J-Must. lastek. ai-ai, paa (hoiatushüüd) бо-бо (в детском языке); *ku lahs lanjõb maalõ, tšüütä: näüt, kuza om pipi* kui laps maha kukub, küsitakse: näita, kus on paa (= valus); *pipi, elä kert tult* (tuli on) ai-ai, ära puutu tuld! – Vt. ka *poppa*.

pipperiviina Lu pipraviin перцовка.

pippur/a M, g. -aa pipar перец; *mesimarja võttaaza, a pippura pittääzä* vs. (naise kohta öeldakse:) kirsimari võttes, aga pipar pidades.

pipuška ~ **pibuška** Ra -k J-Tsv., g. -ka Ra J *pibuška* Ra, kõnek. trääs кукиш, простор. фи́га; J *pissi tõizõlõ pipuškaa nenännala* pistis teisele trääsa nina alla; Ra *näütä tälle pipuškaa* näita talle trääsa; Ra *kui arvaan, inemin sõnaav, siis pie pibuška, siiz ep tuõ mittää* kui arvad, (et) inimene sõnub (ära), siis hoiä trääsa, siis ei tule midagi (halba).

pirahtlaassa ~ **-assa** Lu, pr. -aav Lu, imperf. -aazi: -i Lu praguneda трескаться, рас-, треснуть(ся); *kase tarelkka oli pirahtanub i meni rikki* see taldrik oli pragunenud ja läks katki; Lu *elä nii kõvassi paa lavvalõ, tarelkka võip pirahtassa* ära nii kõvasti pane lauale, taldrik võib praguneda.

piraška vt. *piroška*.

piri Lu Li: Li *piim-pata on valõttu piri pinnallaa* piimapott on ääreni täis valatud.

piripinnallaa J-Must. ääreni, pilgeni (täis) доверху, до краев.

pirkkelli Lu Li, g. -ii Li 1. priit e. pirkel (ritv nurgeti üle priitpurje selle lahtihoidmiseks) шпринтов, шпринт; 2. priit- e. pirkelpuri шпринтовый парус; Lu *kahs-maštiniõ vene, mõlõpad õltii pirkkeliikaa* kahemastiline (purje)paat, mõlemad (mastid) olid pirkelpurjega.

pirkki Lu: *pirkki vallil nõsõtaa boomid ülez; ahteriboomil on kahs pirkki vallia, a võõrboomiz on üks pirkvalliga tõstetakse poome üles; ahtripoomil on kaks pirkvalli, aga võõrpoomil on üks.*

pirkki-valli ~ **pirkvalli** Lu *pirkkvalli* (Lu) pirkvall (purjelaeval) (вид фала на парусном судне).

piroška/a M Lu *piraška* K, g. -aa M Lu *pirukake* пирожок; Lu *piroška om peen, piirga on suur* pirukake on väike, pirukas on suur; Lu *tejää peenet piroškad i pannaa ahjoo* tehakse väikesed pirukakesed ja pannakse ahju. – Vt. ka *piiragainõ, piirgolainõ*.

pirožnoi M, g. -i (kondiitri)kook пирожное.

pirt, pirta vt. *piirta*.

pirtallõ M-Set., g. -õõ = *päre*.

pirt-puud J-Tsv. pl. soapuud, soalaad, murd. piirdpuud (raam kangaspuudel, mille sisse pannakse suga), диал. набилики (рама в ткацком станке, в которую вставляется бёрдо).

pirttu Lu Li Ra J-Tsv. (Kõ-Len.) *spirttu* I, g. -uu Lu Ra J piiritus спирт; J *õssi praažnikõssi tšetvernoi pirttua* ostis püha(de)ks setveriku (= veerand pange) piiritust; Ra *tehtii purššua pirtuss* tehti piiritusest punši; I *spirttu on kõva* piiritus on kange; J *lakib juuvõ pirttua niku katti vett* lakub piiritust juua nagu kass vett; J *kamfõrnoi pirttu* kampripiiritus. – Vt. ka *spirtto*.

pirttuputeli (J-Tsv.) piiritusepudel бутылка со спиртом; *jõka pirttuputelil on surguttišii pääll* igal piiritusepudelil on (kirja)lakk peal.

pir/lu P M J Ku, g. -uu J Ku *pirruu* M kurat; tont, haldjas чёрт; бес; дух, сверхъестественное существо; M *vat ku piru võtti kurkussa tšiin, tahtõ kurissaa* vaat kui kurat võttis kõrist kinni, tahtis (ära) kägistada; J *õlin orjanna viroza, piikana piruu pezäzä* rl. olin orjaks (orjana) Virus, (teenija)piigaks (-piigana) kuradi pesas; P *metšää piru* (halb) metshaldjas; ■ M *pirruu paska õli pahuutta vassaa* juudavaik (kõnek. juudasitt) oli (kõige) paha vastu. – Vt. ka *pagana, paha, pahalain, pahapooli, paholain, pahõlainõ, paska¹, paskapooli, perkele*.

piruittaa (Lu), pr. -an, imperf. -in pidutseda пировать; *pantii lavvõb pujjõn nallõ i nõistii piruittõmaa* pandi laudad puude alla ja hakati pidutsema; *tämä lupas kuttsua kõikk suurõt žerrõb piruittõmaa* ta lubas kutsuda kõik suured härrad pidutsema.

piruška: -k J-Tsv., g. -aa J dem. (väike) pidu пирушка; *jürtšinne naizõt pietä piruška* jüripäeval peavad naised pidu. – Vt. ka *piira, piiru, pito¹*.

pisamikko vt. *pisämikko*.

pisal/ra: -r K-Ahl. J-Tsv., g. -raa J tilk, piisk; *pisar* капля, капелька; слеза; J *pisarõb johsõvõb* pisarad jooksevad. – Vt. ka *mesi-*.

pis/e J-Tsv., g. -see J piste, torge стежок; укол. – Vt. ka *pissemüz*.

piselikko Li: *pääzgoo piselikko* tedretähn(id) веснушки. – Vt. ka *pisemikko, pisämikko*.

pis/ellä L M Lu J, pr. -selen M -seen M Lu J, imperf. -selin M Lu frekv. 1. torkida, pista колоть, укалывать; M *katagapõðaz, tämä kõvassi pisseev* kadakapõðas, see torgib kõvasti; M *tšennättä on kehno tšävvä tšäntšüü möö, pisseeb jalkoi* paljajalu on halb käia mööda kõrrepõldu, torgib jalgu; M *kuuzõõ niglõt*

pisseevät tässä kuuseokkad torgivad käsi; Lu *jalka muurõhtu, niku niglõjõdõkaa pisseev* jalg suri ära, nagu nõeltega torgib; M *elä pissev tõissa inehmissa* ära torgi (sõnadega) teist inimest; **2.** sisse pista, torgata *всовывать*; J *peenet panit kormunaasõd, a suurõpõt suhõd pisseliv* rl. väikesed (täid) panid tasku, aga suuremad pistsid suhu; ■ M *piselitti menemää* (nad) lasksid jalga (pistsid minema).

pisemik/ko J, g. -oo J **1.** torkekoht место укола; *ku õhzaa päälle tallaad, jalga pisäv, se kõhta on pisemikko* kui astud oksa peale, torkad jalga, (siis) see koht on torkekoht; **2.** täpp, tähn пятно, крапинка; *ühs pisemikko üks täpp*; ■ *pääzgoo pisemikko* treditähni(id); *täll on liitsa pääzgoo pisemikko* tal on nägu treditähniline. – Vt. ka *piselikko, pisämikko*.

pisetiti Lu, g. -ii meeskond, komando экипаж, команда (на судне); *laivaa pisetti* laeva meeskond.

pisikko-aita: -t J-Tsv. = *pisoaita*.

pisil/n Kett., g. -mee (putuka) nõel, astel жало (насекомого).

pisil/sä: -ssä (Lu), pr. -zev Lu, imperf. -zi visiseda шипеть; *ku toorõd algoo paad ahjoo, ni va pißs, pisizev* kui paned toore halu ahju, siis ainult viss, visiseb; *elät pisized* elad, visised (= vireled). – Vt. ka *pißsisa*.

pisilä (J-Tsv.), pr. *pizin*, imperf. -zin = *püsüä*; *tämä ep pisi [= pizi] oottõdõma* ta ei kärsi oodata.

pisk/ari ~ -õri Lu, g. -arii (kivi)maidel, rünt пескарь. – Vt. ka *piiskuni, pißkuna, pokša, pokša-kala*.

pißkuna vt. *pißkuna*.

pißkuni vt. *piiskuni*.

piso M, g. *pizoo*: *pißzoo* M pistandaia varb прут плетня частокола; *piso aita* pistandaed.

pisoaita M *piso-aita* M Kõ pistand- e. varbaed плетень, тын, частокол; M *pisoaita õli tehtü keppiläissä* pistandaed oli tehtud varbadest; M *sampaassa sampaasõd on lõõtü riugud, kõlmõlta riugulta, a sis kanneita riukuuta möö vod i lütsid kanneita keppiitä, ühs keppi ühessä poolõssa riukua, tõin keppi tõizõssa poolõssa riukua, i sis nii tuõb iloza aita, pisoaita* postist postini on lõõdud latid, kolm latti kõrvu, aga siis piki neid latte vaat pistadki neid varbu, üks varb ühelt poolt latti, teine varb teiselt poolt latti, ja siis nii tulebki ilus aed, pistandaed. – Vt. ka *pisikko-aita, pisozaita, pissü-aita, pisuaita*.

pisoroho M mets-kurereha лесной журавельник. – Vt. ka *pisozroho*.

pisoz/ P Li (M) -s M-Set., g. -hsõd: -çsyõ P -ssõd M pisted (rinnus v. küljes) колики, колотьё; P

täll õli pizoz tal olid pisted; M *pisossõd luku* lausumine pistete vastu. – Vt. ka *pisüz*.

pisozait/a: -õ Lu Li *pisozaita* J-Must. = *piso-aita*; Lu *pisozaitõ on tehtü keppiissä* pistandaed on tehtud varbadest.

pisozroho J = *pisoroho*.

pißs Lu viss (visinat jäljendav häälightsus) ш-ш-ш (звукоподражание шипения); *ku toorõd algoo paad ahjoo, ni va pißs, pisizev* kui paned toore halu ahju, siis ainult viss, visiseb.

piselik/laz M, g. -kaa torkiv колючий; *piselik-kaad lehov* torkivad lehed.

pis/selikko Kett. P M Lu Li Ra J I -likko Lu, g. -selikoo Lu Li J -selikuo P -likoo Lu **1.** torkiv, terav, okkaine колючий, острый, иглистый, тернистый; Lu *kolgußsi on piselikko, niku niglav õllaa kahõs poolla* ogalik on torkiv, nagu nõelad on kahel pool; M *kataga on kõvvi piselikko* kadakas on väga torkiv; J *õzra õkkad om pißsäd ja piselikod* odra okkad on pikad ja torkivad; J *piselikko ohtijäin* torkiv ohakas; M *piselikod lehov* torkivad lehed; Lu *piselikod ravvad* teravad rauad; **2.** okas игла, шип, колючка; Li *kuuzõd õhzill on rohkaap pisse-likkoa* kuuse okstel on rohkem okkaid (okast); J *piselikko meni varpa õttsaa* okas läks varbasse (varba otsa); M *kuuzõd i pihguu piselikod* kuuse ja männi okkad; J *raut-korkußsi om pikkõrainj kala, peenep kilkküä, de piselikot sell'ez* ogalik on pisike kala, kilust väiksem ja okkad on seljas; **3.** P (karu)ohakas чертополох; **4.** J raudkiisk, ogalik колюшка; ■ M *piselikko roho* takjas; M *tämä on aivo piselikko inehmiin, täm ep saa õmiza nahkoiza tilloita, etti tõissa ep tõnja* ta on väga terava keelega inimene, ta ei saa oma nahas (enne) rahu, kui teist (inimest) ei torgi. – Vt. ka *pistrikko*.

pissemü/z J-Tsv., g. -hsee: -see piste стежок; *see jo on sata-vootiin niitti, jõkall pissemüsell katkõdõv* see on juba saja-aastane niit, iga (nõela)pistega (igal pistel) katkeb. – Vt. ka *pise*.

pissähtäss vt. *pißähtäässä*.

pissää Kett. K L M Kõ Lu Ra J (Li Ku) -seä L P -sä Lu J -sääg I, pr. -än K M Lu Li J, imperf. -in L Lu J -sii I **1.** pista, panna совать, сунуть, класть, положить; M *siiz leipä kasettii i pisetiiti ahjoo* siis leib kasteti ja pisteti ahju; M *nii on kõvvi pimie, en näe sõrmõa suhõdõd pissää* on nii (väga) pime, (et ma) ei näe sõrme(gi) suhu pista; Lu *sinuu piti pissää pää vällii ja kuunõla, mitä näväd lukõvad* sa oleksid pidanud pea vahele pistma ja kuulama, mida nad loevad; M *pisät tullõd ahjo* pistad tule ahju; J *pisä lahzõlõd tsiutokkõim päälēe* pane (pista) lapsele sär-gike selga; Ra *mürskü ilma, elä pisä i päätä*

kujallõ rajuilm, ära pista peadki välja; M *pisän tsättä* annan kätt (pistan käe pihku); J *tuhmõ-lõ tarkuss pähä(se) et pisä* rumalale tarkust pähe (sa) ei pista; **2.** pista, torgata (ka impers.) колоть, укалывать, уколоть (также безл.); Lu *paikka paika pääl ilma nigla pissämättä?* – *Luukka* (Must. 159) mõist. lapp lapi peal ilma nõela pistmata? – Sibul; Lu *pisät kalaa roovvookaa tsäee* torkad kalaroo kätte; J *rauo naglaa päälle tallaav, jalga pisäv* astud raudnaela otsa, torkad jala katki; J *pissi puikokaa jalga* astus orgi otsa (torkas orgi jalga); P *lihanikka pisap kurahsyökaa* lihunik torkab noaga; P *bokkaasyö pissi naizikkua* naisel olid küljes pisted; M *pisäp kõrva(sõd) kõvvi* kõrvas pistab kõvasti; **3.** (kodulooma) tappa rezать, за- (о животных); M *pissäas sika* tapetakse siga; Li *ku kazvi jo sütsüzüssaa, sis tämä jo pisettii* kui (siga) kasvas juba sügiseni, siis ta juba tapeti; ■ J *jo kuile kõik toomizit pisid nahkaa* kas juba kogu külakosti pistsid nahka?; M *en miä tämmää tähhee pisä õmmaa päät tullõsõd* ei mina tema pärast pista oma pead tulle; Lu *elä pisä tõizõd äzzaasõd ommaa nennää* ära pista teise asjasse oma nina; J *emmiä enepä ted'd'ee talosõd jalka pisä* ei ma enam teie tallu jalga pista; Lu *eb õd kuhõd jalkaa pissää* ei ole, kuhu jalga pista (= ei ole kusagil elada); J *johsuu pissemä* jooksu pistma.

pissü-aita L = *pisoaita*; *võtõtti üps sültä pissü-aitaa* võeti üks süld pistandaeda.

pissükõrva Lu adj. kikk-kõrv, kikkis kõrvadega остроухий; *pissükõrva koira* kikk-kõrv koer.

pissü/zä: -z Lu Ra J-Tsv. -ss [sic!] Lu püsti (püstiasendis) (быть) стоймя; кверху; дыбом (о волосах); Lu *vana aita mokomais paikkoiz on pissüz* vana aed on niisugustes kohtades püsti; J *võd'd' ivusõt pomadikaa, siis kestevet pissüz* määri juuksed pumatiga, siis seisavad püsti; Lu *se inemin meep korjassi pää pissüz* see inimene läheb uhkelt, pea püsti; Lu *kõrvõt pissüz niku jänesel* kõrvad püsti nagu jänesel; Ra *nii on uhkaa, što hääliüb nenä pissüz* on nii uhke, et käib, nina püsti.

pissüä¹ Kett. M püsti (püstiasendisse v. -asendis) (стать или быть) стоймя; кверху; дыбом (о волосах); M *kupo pantii tee päälle pissüä* kubu pandi tee peale püsti; M *opõn nõizõp pissüä esijalkolõd* hobune tõuseb esijalgadele püsti; M *ai ku miä kõvvi peltšään, mil kõik ivussõd nõõvat pissüä* oi kui väga ma kardan, mul tõusevad lausa juuksed püsti; M *ivussõt kõikk kasta viittä pissüä* juuksed (on) kõik sedaviisi püsti; M *meev, pää pissüä* läheb, pea püsti; Kett. *makaap parta pissüä* magab, habe püsti;

M *tsävin kõikkinaa õli nenä pissüä* käisin, nina oli päris püsti.

pis/süä² M, pr. -ün, imperf. -süzin impers. (silma) torgata v. hakata брос/аться, -иться (в глаза); *pärvakka on vargasõttu, tsellee leep pissü silmääsee* korv on varastatud, kellelegi torkas silma.

pissüü M Lu Li J *pissü* J-Must. püsti (püstiasendisse) (статья) стоймя; дыбом (о волосах); Lu *vihgot pantii pissüü* vihud pandi püsti; M *tämä nii kõvassi heittä, ivusõd nõistii pissüü* ta ehmatas nii kõvasti, (et) juuksed tõusid püsti.

pistoletti J-Tsv., g. -ii J pistol pistol; *pistoletid jo tsäez, para-iko nõissa ampuma* pistolid (on) juba käes, kohe hakkavad laskma.

piston/i J-Tsv., g. -ii J pistong piston; *vala pironii gruudia süämee, toukka piža päälle de pisä piston* õtsaa vala padrunisse püsirohtu sisse, lükka tropp peale ja pista pistong otsa; *piston eb laukõnnu* pistong ei lõhkenud.

pistrikko Lu, g. -oo Lu (puu)okas игла (дерева); *petäjäll on pistrikor* männil on okkad. – Vt. ka *pisselikko*.

pis/ü Lu J Ku, g. -uu kiisu (kassi hellitusnimi) киса, киска (ласкательное название кошки); Ku *pisu, pisu kutsutti kissaa* kiisu-kiisu, (nii) kutsuti kassi.

pisuaita M = *pisoaita*; *on pisuaita i on riukuaita, riukulaissa; pisuaita on keppiläissä* on pistandaed ja on lattaed, lattidest; *pistandaed on varbadest; semperäss tehäs pisuaita, etti kanad eväv meñneiz läpi* sellepärast tehakse pistandaed, et kanad ei läheks läbi (aia).

pisukõ/nõ Lu, g. -zõd pisike(ne), pisuke(ne), väike(ne) малюсенький, крохотный; *a sõrmõd on .. imetoi matti, pisukõnõ jaani* aga sõrmed on (niisugused): .. nimetamats, väikeats. – Vt. ka *peeni, pikkarainõ, piški*.

pisähtä/ässä: -äss Lu -ss J *pisähtäss* (J-Tsv.), pr. -än Lu J *pisähtään* J, imperf. -äzin: -zin J (korraks) sisse v. välja astuda v. lipsata ступить, вбежать, выбежать, шмыгнуть; J *pisähtäämm äärimisee talosõd soojettõma* astume viimasesse majja sisse (end) soojendama; J *va pisähtääz rihee de järestää vällä* vaid lipsas (korraks) tuppa ja (jälle) kohe välja; J *pisähtään miä juurõnalaa* rl. lipsan ma juure alla; J *lumõn nalt jo pisähtääz rohokõdõin* lume alt lipsas juba rohuke välja. – Vt. ka *pisättää*.

pisämikko ~ pisamikko Lu: *pääzgoo pisämikko ~ pääzgoo pisamikko* treditähñ(id). – Vt. ka *piselikko, pisemikko*.

pisätt/ää (M), pr. -ään M, imperf. -iin (sisse) lipsata шмыгнуть; *kõikkõa võip tekkauta, kehnoa tunnia et tää, kussa tämä pisättääv* kõike

võib juhtuda, õnnetust (sa) ei tea, kust ta (sisse) lipsab. – Vt. ka *pisähtäässä*.

pisü/z Lu, g. -hsee: -see Lu = *pisoz*; *tšül'ez õli pisüz* küljes olid pisted.

piški/i Kl-Set., g. -ii = *pikkarainõ*.

piškuna Lu Li (Ja-Len.) *piskuna* Lu *piisku/na* Li -n J-Tsv. Ku, g. *piškunaa* Lu Li -naa J 1. (kivi)maidel, rünt, fig. piiksuja пещарь, разг. пискарь, пискун; Ku *siz on mokomaa kallaa, piiskun* siis on niisugust kala, rünt; 2. vingerjas вьюн; Li *piškuna on tõrv-jõgõz* vingerjas on (elab) Tõrvajões; Li *piškuna mõrta* vingerjamõrd; ■ Lu *liivtšülää piškunav* Liivtšülä vingerjerjad (Liivtšülä elanike pilkenimi). – Vt. ka *piiskuni, piskari, pokša, pokša-kala*.

piškunamõrta ~ piškunmõrta Li vingerjamõrd (riidest, tohust või niinest) мерёжа для ловли вьюна.

piššü/sa (M), pr. -zõn M, imperf. -zin = *pisisä*; *algod eväd lämpijä, a piššizõvad ahjoza* puud ei põle, vaid visisevad ahjus.

piža J-Tsv., g. -aa J tropp пжж; *gruuti panna* püssüü i droba, *piža panna* päälee püssirohi pannakse püssi ja haavel, tropp pannakse peale.

pitellä Li (K P), pr. -en Li, imperf. -in K P Li 1. (süles, põlvedel jne.) hoida v. pidada держать (на коленях и т. д.); P *põlvii pääl pite-lit pienennä minua* põlvede peal hoidsid mind väiksena; 2. (pidu) pidada пировать, праздновать; K *kutsut kutsuttu, piot pitelit pitäjäni* (Al. 43) rl. kutsu(mise)d kutsutud, peod pidasid, mu hoidja (= ema).

piteläin ~ -iäijen ~ pitäliäin (R-Reg.), g. -äizee 1. (süles, põlvedel) hoidja v. pidaja держательница (на коленях); *pienenä pitä-jä(ni) piteliäiseni (oitajani)* rl. väiksena mu hoidja; 2. (peo)pidaja, (peo)peremees хозяин (праздника); *että uotat minnu kotojani, vierazi vottajaiseni, pitoo pitäliäiseni* rl. et ootad mind oma koju, mu võõrustaja (võõrusele võtja), mu reopidaja. – Vt. ka *pitäjä*.

pitiissä: pitiissä Li -e Lu, pr. *pitii/n*, imperf. -zin püsida, end kinni hoida удерживаться, -аться; Lu *kaptõni ep tahtonnu jäävve, no eb võinu kuikaa viisii pitiisse* kapten ei tahtnud (maha) jääda, kuid ei suutnud kuidagiviisi (hobuse seljas) püsida.

pitka, pitke vt. *pittsä*¹.

pitki/ii J-Tsv. -i M Li J-Must. 1. pikali (pikali-asendisse), siruli в лежачее положение; в растяжку; J *tait õdõ väsunnu, eittii pitkii, hookaa* oled vist väsinud, heida pikali, puhka; 2. adv. piki, pikuti вдоль, продольно; *võta tšerttaa kase laut pitkii de tšertta müü saha* võta, jooni see laud pikuti (= tõmba joon piki seda lau-

da) ja sae joont mööda; 3. prep. piki вдоль; Li *tšülä on pitki teetä küla* on piki teed; M *miä sillõõ opõzõõ roozgaakaa risitän pitki seltšää* ma annan sulle hobusepiitsaga piki selga. – Vt. ka *pidgi, pitkillää, pitkumii, pitsälee, pitsällää, pitsässi, pittšii, pittšälii, pitumii, pitumittaa*.

pitki-keeli (Ku-Len.) keelepeksja, lobiseja сплетница, болтунья; *tämä küälä naaisit [= naizõt], täppär hännät, pitki-keelet, pettelikot* (Len. 292) rl. siitküla (selle küla) naised, takusabad, keelepeksjad, valelikud. – Vt. ka *pittsäitseeline*.

pitkillää Lu J-Tsv. pikali (pikaliasendis v. -asendis), siruli лёжа, в лежачем положении или в лежаче положении; в растяжку; Lu *tämä onõ nii laiska, aina pitkillää leživ* ta on nii laisk, aina lesib pikali; J *venuttaaz lavõzõllõõ pitkillää* sirutas (end) pingile siruli. – Vt. ka *pitkii, pitsälee, pitsällää, pitsässi, pittšälii*.

pitkuil/n J-Tsv., g. -zõõ (kellegi v. millegi) pikkune одинаковый в длину (с кем-либо или чем-либо), в рост; *tämä om minu pitkuin* ta on minu pikkune; *kane kahs grandõššia on ühee pitkuizõõ* need kaks pliatsit on ühepikkused. – Vt. ka *pitukkõin, pituunõ*.

pitkuli Lu, g. -ii = *pitšelko*; *pitkuli tarõlkk*a pikergune taldrik.

pitkulik/ko Lu, g. -oo 1. piklik, pikergune продолговатый; *lauta on pitkulikko* laud on piklik; 2. triibuline, joonik полосатый; *pitkulikko pol-lõ* triibuline põll. – Vt. ka *pitšelikko, pitšelko, pitšelkõin*.

pitkulla: -l J-Tsv. postp. jooksul в течение, в продолжение; *päivää pitkul võip kõik süntüü* päeva jooksul võib kõik(e) juhtuda.

pitkum/ii: -i J-Must. adv. [?] piki, pikuti вдоль, продольно. – Vt. ka *pidgi, pittšii, pitumii, pitumittaa*.

pitkuluz (J-Must.) -z J-Tsv., g. -u: -sõõ J-Tsv. -usõ J-Must. = *pituuuz*; *pitkusõõ poolta kase irsi kõlpaap sillaa balkõssi* pikkuse poolest kõlbab see palk põrandal talaks; *irsi on kõlmaa arššinaa pitkutta* palk on kolm arssinat pikk.

pitkä vt. *pittsä*.

pito¹ Kõ-Set. Li J (K-Al. R-Reg.), g. *pioo ~ pio* J pidu, pidutsemine пир, пирование; J *mokoma pittoa veel tšüläl ebõllu ku däädä pulmiiz* sellist pidu pole veel külas olnud kui (olid) onu pulmad(es); J *soikkulõz on jõka praaznikk üvä pito* Soikkolas on iga püha hea pidu; Kõ *elkaa paņkaa pahassi, võttagaa vähä üvässi, med'd'ee pikõssa pittoa* (Set. 750) rl. ärge pange pahaks, võtke väheke heaks meie väikest pidu; K *kutsut kutsuttu, piot pitelit pitäjäni* (Al. 43) rl. kutsu(mise)d kutsutud, peod pidasid, mu

hoidja (= ema); J *hos suurt pittoa b lee, tuõ han siistsi võõrõzii* kuigi suurt pidu ei tule, tule ometi siiski külla; J *en nähnüt kasta pittoa rl.* ma ei näinud seda pidu; Li *peeni pito* väike pidu. – Vt. ka *piira, piiru, piruska*.

pito² (M): *leeväv aivoo pehmiäv, vähä pittoa leev* (liiga kaua ligunenud niinte kohta:) muutuvad väga pehmeks, peavad vähe vastu (jääb vähe vastupidavust).

pitoin J: *se on pittsä pitoin inemin* see on pikatoimeline inimene.

pitoza M, g. -aa vastupidav прочный, устойчивый; *pitozat tšentsimühseä* vastupidavad jalatsid.

pitsata Lu Li (J) -õ Lu, pr. *pitts/aan* Lu Li, imperf. -azin Lu Li -õzin Li **1.** pleissida nadstav/лять, -ить, удлин/ять, -ить (kanat); Lu *kahs rossia pannaä ühtee tšiin, se jutõllaa, piäp pitsata* kaks trossi jätkatakse kokku (pannakse ühtekokku kinni), selle kohta öeldakse: peab pleissima; Lu *rihmaa õtsad õli pitsattu ühtee* köie otsad olid pleisitud kokku; Lu *rihmaa jatkotaa pittsamizeekaa* köit jätkatakse pleissimisega; **2.** püüliks jahvatada молоть крупчатку; J *pitsattu jauhõd, kahs kõrtaa lastu tšivess läpi, müllüäs pitsataa* püülijahu(d), kaks korda lastud veskikivi(de)st läbi, veskis jahvatatakse.

pitsukiki Lu, g. -ii Lu pleiss (kahe köie- v. trossiotsa ühendus) место надставки (каната или троса); *lõhka pitsukki on, ku ühs säije võõttaa poiz, tõin pannaä pääle, prosto pitsukki on, ku pannaä säikeev* vastikkoo pikk pleiss (lõngapleiss) on, kui üks keere võetakse ära, teine pannakse peale, lühike pleiss (lihtpleiss) on, kui pannakse keermed vastastikku; *prostoi pitsukii kõhta tuõp paksupi* lühikese pleisi (lihtpleisi) koht tuleb jämedam. – Vt. ka *lõhka*.

pitsakassa vt. *pittsäkassa*.

pits/elikko ~ **-likko** Lu, g. -elikoo: -likoo Lu = *pitselko*; *taitš-kahja on puussa tehtü, se on pitslikko* leivaastja on puust tehtud, see on pikergune.

pitsellko Kett. M J-Tsv. -rko Lu, g. -lko J -rko Lu piklik, pikergune продолговатый; J *valka paju lehod om pitselkoo* hõberaju lehed on piklikud; Lu *sõpa-kirstu õli pitsërko* rõivakirst oli piklik; J *pitselkoo liitsakaa inimin* pikliku näoga inimene. – Vt. ka *pikuli, pitkulikko*.

pitselkõin M, g. -zõõ = *pitselko*; *izze õli mokom niku pitselkõin* (ristimisvaagen) ise oli niisugune nagu pikergune.

pitsen/essä (J-Tsv.), pr. -en, imperf. -in pikeneda удлин/яться, -иться; *päivet pitsenäv* päevad pikenevad.

pitsëpälle Li -l Lu adv. pikemalt, pikemaks увеличив в длину; Lu *ku õpõn lõõgaz lühheeltä, jutõltii, piäb louzata pitsëpä* kui hobune (on) lühikeselt kõies (= kõis on lühike), (siis) öeldi, (et) peab laskma pikemaks (= peab kõit järele laskma); Li *paa boomi pitsëpälle* pane poom pikemalt.

pitsërko vt. *pitselko*.

pitsët/tää ~ **-tä** J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J pikendada, pikemaks teha удлин/ять, -ить; *kaatsat pitsëtettii* püksid tehti pikemaks.

pitska vt. *spitska*.

pitskakarppi Li *pitsk-karppi* J-Tsv. = *pitsk-jaššikka*.

pitsk-jaššikka J-Tsv. tikutoos, -karp коробка спичек, спичечница; *meill jõkas talos pietä pitsk-jaššikka lampii katoll* meil hoitakse (peetakse) igas majas tikutoosi lambivarju peal.

pitslikko vt. *pitselikko*.

pitsä vt. *pittsä*.

pitsäl/lee M Lu -le Li -e Li J-Tsv. **1.** kaugele далеко; Lu *võõnoin ranta, pitsällee on mata-likko* lausk rand, kaugele on madal(ik); **2.** kaua, ammu; kauaks, pikale долго, давно; надолго; Lu *povvõd õllaa pitsällee* pöud on (olnud) kaua; Li *aika meni kõvassi pitsälle* aeg venis (läks) väga pikale; J *pitsäle jäämä* kauaks (pikale) jääma; **3.** pikali (pikaliasendisse), siruli в лежачее положение, в растяжку; M *viskaamma pitsällee* viskame pikali. – Vt. ka *pitkii, pitkillää, pitsällää, pitsässi, pitsälii*.

pitsällin M Lu -in Lu (M), g. -lizee M Lu pikaajaline, pikk, kestev; veniv долговременный, продолжительный, затяжной; протяжный; Lu *alusõõ vantõt ku vihkuvad, siz jutõltii: tääp pitsälissä tormia* kui purjelaeva vandid vinguvad, siis öeldi: ennustab pikaajalist tormi; Lu *ku vihmaa saab nii tullaä heenõd rakõd vee pääl, siiz jutõllaa: pitsällin vihma* kui vihma sajab, siis (kui) tulevad väikesed mullid vee peale, siis öeldakse: (tuleb) pikaajaline vihm; Lu *pitsällin pouta* pikk pöud; Lu *pitsällin aika* (pikale) veniv aeg; M *kurgõt pitsälissä laulua laulaaz* kured laulavad venivat laulu.

pitsällää M = *pitkillää*.

pitsälltä Ra -t P J-Tsv. -d P **1.** pikalt в длину, длинно; J *kui pitsält sillõõ lõikõt rihmaa õtts* kui pikalt sulle lõigata nõõriots?; P *pitsält takan ripup pittsä äntä* pikalt ripub taga pikk saba; **2.** kaua, pikalt долго; P *pitsäld on põv-vad, ep tulõ vihmaa* pikalt on (olnud) kuivad ilmad, ei tule vihma; Ra *kora kui korizõp pitsältä, siiz tääp pittsää tševättä, a kui lühelt, siiz tuõp tšiiree tšesä* kui rähn täristab pikalt,

siis ennustab pikka kevadet, aga kui lühidalt, siis tuleb varsti suvi.

pitšänt vt. *pitšä-äntä*.

pitšässi P = *pitšälii*; *viskaa pitšässi* heida pikali.

pitšazjavo Lu kroovjahu обдирная мука; *meill öli özrajavo pitšazjavo, eestee tehtii suurimas-si, siis tehtii javossi* meil oli odrajahu kroovjahu, enne tehti tanguks, siis tehti jahuks.

pitšelli Li, g. -ii Li pintsett пинцет.

pitšitsi Kõ, g. -sii pits кружево; *teen pitšitsi kokall i koto-niitissä i pooti-niitissä* teen pitsi heegelnõelaga nii koduniidist kui ka roeniidist.

pitšä, pitšä, pitšä vt. *pitšä*¹.

pitšä-hindriikko J-Tsv. pikkpeeter (keskmise sõrme nimi название среднего пальца).

pitšäii P -i J prep. piki вдоль, по; P *a tuuli öli pitšäii tsülää* aga tuul oli (= puhus) piki küla; J *pitšäii teev* piki teed. – Vt. ka *pidgi, pitkii, pitkumii, pitumii, pitumittaa*.

pitšijalka M adj. pikajalgne, pikkjalg длинноногий; *pitšijalka lehmä* pikajalgne lehm.

pitšiliha Ra tailiha постное (нежирное) мясо.

pitšäsilmä ~ **pitšä-silmä** Lu = *pitšäsilmä*.

pitšä-vasi (J-Tsv.) pikk (saara)säär длинное голенище; *pitšä-vasiikaa saappõgõd* pika säärega saapad.

pitšä-viiruin J-Tsv. pikiviiruline в продольную полосу.

pitšä¹ Kett. K R L P M Kõ Po Lu Li Ra J (Ja-Len. I Ma) -tše J -tš J-Tsv. -tša R-Eur. R-Reg. -šä Por. -kä Ku -ke Ku Kr -ka ~ *pidja* Kr *Пумчя* Pal.₁ K-reg.₂ *Пумчя* Ii-reg.₁, g. -šää Kett. K M Lu Li Ra J -ää Ku pikk длинный; M *kazel mehel pitšä kagla niku kurgõl* sellel mehel (on) pikk kael nagu kurel; M *bul'bukaz on pitšää varrõdõkaa* vesikupp on pika varrega; Lu *kangaz väliss on pitšep, väliss on lühhepi* kangas on vahel pikem, vahel lühem; Po *iuhšõt pitšäd, lastu pihtojee* möö juuksed (on)pikad, lastud õlgadele; P *puol virstaa öli üfõs sarka pitšä* pool versta oli üks sarg pikk; J *pitšep pitšäii puitõ, matalõb maa rohtõ, se on .. tee* mõist. pikem pikist puist, madalam maarohust, see on .. tee; J *tänä vootta leep pitšä sütsüz* tänavu tuleb pikk sügis; Lu *ikilooikka täap pitšäii vihmoi* vikerkaar ennustab pikki vihmu; K *itšä pitšä, ilma lad'ja* vs. (elu)iga pikk, (maa)-ilm lai; K *juttu pitšä, aika mennü i azzä mennü* kk. jutt pikk, aeg läinud ja asi läinud; Lu *kui pitšä nii lad'd'a* nii pikk kui lai; J *pitšä hindriikko* pikkpeeter (keskmise sõrme nimi); J *se on pitšä pitoin* inemin see on pikatoimeline inimene; ■ P *täll on silmä pitšä, näep kaukaalyõ*

tal on silm terav, näeb kaugele; Lu *tämä tahto tõissa petellä, ize jäi pitšää nenääkaa* ta taitis teist petta, (aga) jäi ise pika ninaga; Li *sill on kõvassi pitšä tšeeli* sa valetad palju (sul on väga pikk keel); Lu *varkaal õllaa pitšät tšäed* vargal on pikad näpud; Li *peräl on pers pitšä* (inimesele või inimese kohta, kes kõike hiljem lubab teha, öeldakse:) päral on perse pikk; J *pitšä liha* tailiha.

pitšä² Lu adv. pikka, pikkamööda, aeglaselt медленно, медлительно.

pitšäkassa: **pitšäkassa** R-Reg. subst. pikapatsiline, pikkpats с длинной косой, длиннокосая; *idgeb tüüni tüttõrikko kallutelob* [= *kal'ut-tõlv*] *pitšäkassa* rl. (Reg. 44) nutab malbe tütarlaps, karjub pikapatsiline.

pitšälii P pikali (pikaliasendisse), siruli в лежачее положение, в растяжку; *viska pitšälii* heida (end) pikali. – Vt. ka *pitkii, pitkillää, pitšälee, pitšällää, pitšässi*.

pitšänenä L fig. pikknina (hundi kohta) длинноносый (о волке); *tulõvat suõt suurisuud ja pitšänenä* tulevad hundid suursuud ja pikkninad.

pitšäsilmä Lu pikksilm, kiiker, binokkel подзорная труба, бинокль; *kiikeri on kahõ glazikaa, a pitšäsilmä on ühell silmäll kattsoa* kiiker on kahe klaasiga (= silmaga), aga pikksilm on ühe silmaga. – Vt. ka *pitšäsilmä*.

pitšätšeeli/ne Lu -n Li subst. lobamokk, lata-tara; valetaja болту/н, -нья, пустомеля; лгу/н, -нья; *nii pall'o rajatav, a tolkkua ebõd, pitšätšeeline* nii palju räägib, aga aru (peas) ei ole, (on) lobamokk; Li *pitšätšeelin, petteep tõissa inemissä* (on) valetaja, petab teist inimest. – Vt. ka *pitki-keeli*.

pitšätšäsin Lu fig. pikanäpuline, pikkade näpudega (varga kohta) длиннорукий (о воре); *se on pitšätšäsin inemin* see on pikanäpumees (pikanäpuline inimene).

pitšä-äntä J *pitšänt* P-Len. fig. pikksaba длиннохвостый; J *tuli susi pitšä-äntä* tuli hunt pikksaba; J *tuli iiri pitšä-äntä* tuli hiir pikksaba.

pitukkõin Li (Ra), g. -zõd = *pitkuin*; Li *irrest sahata metrii pitukkõin* tükku palgist saetakse meetripikkune tükk.

pitumii M -umi Li J-Must. -uumi Li 1. adv. piki, pikuti вдоль, продольно; M *ühs kõrt meep pitumii, a tõin kõrta meep rissii* üks kord lähed piki, aga teine kord lähed risti; M *pitumii viirakod* pikitriibud; 2. prep. piki вдоль, по; M *med'd'e tsülä meep pitumii suurta teetä* meie küla on (läheb) piki suurt teed. – Vt. ka *pidgi, pitkii, pitkumii, pitšäii*.

pitumittlaa ~ -ää Lu 1. adv. piki, pikuti вдоль, продольно; *lautopuud on pitumittää lait'jool* veerepuud on reel pikuti; 2. postp. piki вдоль, по; *tsäed õltii tsüлтi pitumittaa* käed olid piki külgi.

pituumi vt. *pitumii*.

pituu/nõ: *pituu* M, g. -zõõ = *pitkuin*; *raṅgod on jo sahattu sahhaakaa algoo pituuzõd, a bõd lõhgottu* rahnud on juba saetud saega halupikkus(t)eks, aga ei ole lõhutud.

pit'uuuz K P M Lu J (Ja-Len.) *pit'uuuz* M *pit'uuus* Ma -tuuz Lu -uz Li *Питуюсь* Pal.₁, g. *pituu* Li pikkus длина; K *tehtii kaukalo, aršina õli pituutta* tehti күна, arssinapikkune (arssin oli pikkust); M *pesolohana, pituutta õli enäp ku lad'd'uutta, i nellä jalkaa õli alla* pesupali, pikkust oli rohkem kui laiust, ja neli jalga oli all; M *jarvigoizjarvi on seitsee kilometria pituutt* Järvikoisjärv on seitse kilomeetrit pikk; Lu *butka õli lavvassa tehtü, pituutta bõllu pit-tsä* (talvine) kalastusonn oli lau(d)a(de)st tehtud, pikkuselt ei olnud pikk; M *varrõd õttsa on lõhgattu niku vaasaa pituutta* varre ots on lõhestatud umbes vaksapikkuselt; Lu *gili on koko laivaa pituutta* kiil on kogu laeva pikkune; J *linaa pihoo pituuttõ* rl. linapeopikkune; Li *eväd õd ühtä pituttõ* (nad) ei ole ühepikkused. – Vt. ka *pitkuuz*.

pitäjä (K-Al. R-Lön.) -e J -õ J-Tsv., g. -ää J 1. (süles jne.) hoidja v. pidaja держательница (на коленях и т. д.); R *eneni elteesä pöuesa pitäjäni* (Lön. 183) rl. mu emake, hel-des pöues mu pidaja; 2. pidaja (peitusemängus) тот, кто водит (в прятках); J *üφs õli pitäje* üks oli pidaja (= see, kes peitusemängus silmi kinni hoidis). – Vt. ka *talo-*. – Vt. ka *piteläin*.

pitäliäin vt. *piteläin*.

pitävi vt. *pool-*.

pitäväin vt. *ene-*.

pit'ää K L P M Kõ S Lu Li J I (Kett. R U Ja-Len. Ra Ku) -eä L P *pit'ää* M Kõ -tää Kõ Po Lu Li J -tä J-Tsv. *pit'ääg* I Ma (vdjI), pr. *piän* K P M Kõ Lu Li J *pien* P M Kõ J, imperf. *piin* K P M Kõ Ja Lu Li J Ku *piizii* vdjI 1. pidada, sunnitud v. kohustatud v. nõutud olla быть должным, неминуемым, обязательным; Li *ho' lumi vihhessaa õli, a piti mennä škouluu* oli lumi kas või võõni, aga kooli tuli minna (pidi minema); Lu *mõizas piti tsävvä tegoll* mõis-
sas tuli käia (pidi käima) teol; P *tšahsiäss, sis piep tehä* (kui) kästakse, siis peab tegema; M *näd'd'ee piti siälä tehä töötä koko suvõõd* nad pidid seal kogu suve tööd tegema; Kõ *minuu piti mennä pakoosõd* ma pidin paku minema;

K *naiskuumall pieb õmmõlla lahzõlõd tšiuuto* naisvader peab õmblema lapsele särgi; Lu *jõka noorikõl õli kirstu, i täün piti õlla* igal noorikul oli (rõiva)kirst, ja (see) pidi täis olema; Lu *kõrvõllin piäb õlla tüttõ pruunteisi* peab olema tüdruk; Lu *piäb õlla tšesä vesi, ku nõistii lassa pesemää* pidi (peab) olema leige vesi, kui hakati last pesema; Lu *mää panin koikaa omalõ paikalõ, kuza tälle piäb õlla* ma panin voodi oma kohale, kus ta peab olema; Li *mill piäp se kerkiissä tehä* ma pean jõudma selle (ära) teha; Lu *minul piäb vasata tämässä* mul tuleb tema eest vastutada; M *kui pal'l'o teilee piev* kui palju tuleb teile maksta?; Lu *roopaa pääl piäb võttaa vettä, ku eb õd piimää* pudru peale tuleb võtta vett, kui piima ei ole; P *piäp tšüirepii süvvä, suppi jahub* tuleb kiiremini süüa, supp jahtub (ära); J *ep pitäiz unohtaa, a miä ain unohtõn* ei tohiks unustada (ei peaks unustama), aga mina aina unustan; J *siä elä häppee, ep pitäis häp-peessä* sa ära häbene, poleks tarvis häbeneda (ei peaks häbenema); Li *täll piäb ikossaa* teda ajab luksuma; 2. vaja(lik) olla быть нужным, надобным; Lu *mihee sillõ pieb rihmaa* milleks sul kõit vaja on?; I *siltaa vassõ kane lavvad pitiväv* põranda jaoks oli neid laudu vaja; Lu *minnu ep piä õpõttaa, miä muitõstsi tarkka* mind pole vaja õpetada, ma (olen) niigi tark; Lu *boltuška pajatab mitä ep piä lobamokk räägib, mida pole vaja*; Li *mill ep piä atškoj, miä veel näen üvässi* mul(le) pole prille vaja, ma näen veel hästi; M *ep piä nii itkõa* ei ole vaja nii nutta; 3. (kedagi v. midagi, kellestki v. millestki) kinni pidada v. hoida (ka impers.); hoida v. tagasi suruda держаться (за что-либо или кого-либо; также безл.), держать (не пропускать), сдерживать(ся); L *varmad mehet pitäväd ovõss tšüini* tugevad mehed hoiavad hobust kinni; Lu *kahs ammõssa on tehtü, kummõt pitävät tšüini* varroa kaks säлку on tehtud, mis hoiavad (kapa)vitša kinni; Li *nii õli raṅkka irsi, što en võinu pitää, lousauzi tšäsi* oli nii raske palk, et (ma) ei jaksanud kinni hoida, käsi läks lahti; P *piin tšäsiikaa vattsaa tšüin* hoidsin (suurest naerust) kättega kõhtu kinni; S *tšäjess pit'ääs tšüin* käest hoitakse kinni; J *piä koonoas tšüin* pea oma suu kinni!; Lu *enne tehtii tohoss koššo, tämä on nell'änurkkõlin, daaže vettä piti* ennemalt tehti tohust karp, see oli (on) neljanurgeline, isegi vett pidas; Ra *välissä pelazimma kõrjua, ühs oli pitämaz, a tõiõd* menivät kõrjuu vahel mängisime peitust, üks oli (silmi kinni) pidamas, teised läksid peitu; J *nüüd jo kaugaa piäb üvää ilmaa* nüüd peab juba kaua ilusat ilma; J *pia tšüin* pea kinni (= peatu)!; P

miä piin tšiin aikuttõlõmiss ma hoidsin haigustust tagasi; P piin, piin tšiin i türzähtin nagramaa pidasin, pidasin (naeru) kinni ja purskasin (ikkagi) naerma; 4. pidada, hoida, säilitada (kuskil, mingis olukorras v. seisundis) хранить или держать (где-либо, в каком-либо положении или состоянии); Lu *astiais peettii kapussaa* astjais hoiti (peeti) (hapu)kapsast; Lu *akkunaa pääl peettää* [sic!] *kukkoja* akna(laua) peal hoitakse (peetakse) lilli; M *suvõlla peettii sõparattiiza talvisõppõi* suvel hoiti rõivaaidas talverõivaid; P *opõzõt piettii kammitsaz* hobuse(i)d peeti kammitsas; M *lahs suvvaap piitää sõrmõa suuza* laps armastat hoida sõrme suus; I *tšäellä piäp piitääk keppiä* keppi tuleb käes hoida (kepiga käies); Lu *miü piimme linnaa maaz, kunniiz päisere märtšeni* me pidasime lina (seni) maas, kuni linaluu (ära) mädanes; P *kuhilaas piitääss kahtšümmett viiz vihkuu* hakis hoitakse (= hakki pannakse) kakskümmend viis (vilja)vihku; P *piti pitää tšäsii pääll* pidi hoidma käte peal; Kõ *tõin meez piäv tširvessä* teine mees hoiab (peab) kirvest (käes); Lu *rootali meez piäv rull'aa* tüürimees hoiab rooli; Li *miä piän taloo illeel* ma pean talu(majapidamist) üleval; Lu *miä tätä piin üütä* ma pidasin teda öömajal; Lu *tämä piti maata rendill* tema pidas maad rendil; Lu *sadovnikka piäp saatua vaariz* aednik peab aeda korras; Lu *piä kõrvad avõõ* hoiab kõrvad lahti!; M *pitääs päätä maaz* hoitakse pead norus; M *miä piän meeleez* ma pean meeles; 5. (midagi) pidada, tähistada, pühitseda, korraldada, teha, (millegagi) tegelda spravljat', prazdnovat', ustraivat', zanimat'sja; L *pulmõi piettii koko näteli* pulmi peeti kogu nädal; Lu *miü vel'lee autazimma i piimme pomitkod* me matsime venna ja pidasime peied; K *kotonn peettii risseeð* ristsed peeti kodus; P *rappi piti mol'evenjaa* preester pidas palvust; L *rästoganna piettii piirua* jõulu ajal peeti pidu; Lu *õlut praaznikkaa piettii jürtsinn* õllepüha peeti jürripüeval; I *urppäivää üfõs päivä piettii* palmipuudepüha peeti üks päev; J *ebõõ- aika pühää pittä* pole aega püha pidada; M *mama piti talkoi* ema korraldas (pidas) talgud; J *mentii tütõi i poigad jaanii tulta pitämää* läksid tüdrukud ja poisid jaanituld tegema; M *koko õõtä piettii eittses tulta* kogu õõ tehti õitsil tuld; J *mitä ammõttia nütt piäv* mis ametit (sa) nüüd pead?; Lu *tüütõ piti stirkkaa* tüdruk pesi pesu; K *lõunatt peettii eestää* lõunat söödi kõigepealt; Lu *piime [= piimmä] peenee remontii* tegime väikese remondi; Lu *tämä ain ommaa konstia piän* tema teeb aina oma tempe; P *pitääs šutkaa* tehakse nalja; Lu *naizõt peetää juttua* naised

ajavad juttu; Lu *tämä piäv ain läkinää* ta aina lobiseb; M *piettii illoa lõbutseti*; Lu *tämä piti petossa* ta pettis; Kõ *mõõ nüü võizimma pittää matkaa etes* (Len. 213) me võisime nüüd matka jätkata; J *kopeekaa peräss eb mahs spooraa pittä* kopika pärast ei maksa tülitseada; J *nõvvoa pitämä* nõu pidama; 6. (midagi seljas, peas, jalas jne.) pidada e. kanda; (midagi) kasutada; (koduloomi) pidada; (palgalist) pidada носить, надевать; применять; держать (животных); держать (наёмника); Lu *tämä piäp kaunissa platjaa* ta kannab punast kleiti; M *eezepää piettii mehed võitä vööllä* enamalt kandsid mehed võid vööl; Li *kaglatunnid, se on naisiijõ tunnid, mehed evät peettii kaglatunniija* kaelakell, see on naistekell, mehed ei kandnud kaelakelli; P *talvõl pitääss hattua, suvõl furaškaa* talvel kantakse talvemütsi, suvel nokkmütsi; Lu *sapanaa peettii naizõt pääz s-t* (= linikutaolist peakatet) kandsid naised peas; Li *rohkaapi karjušši piti jalgaz paglatšentšii* enamasti kandsid karjus jalas pastlaid; J *piettii ~ pietüt sõvav* kantud riided; Lu *saunas piettii kolkkiije* saunas kasutati kappasid; Ra *pietää i puisii tullii* kasutatakse ka puust tulle; J *opõziit, lehmii, lampait pittä* hobuseid, lehma, lambaid pidada; Lu *enne vähe kassin koiria peettii* enne peeti siin vähe koeri; Lu *soikkolas piettii pal'lo mesi sampaita* Soikkolas peeti palju mesipuid (= mesilasi); M *õli rikaz meez i trenkiä piti* oli rikas mees ja pidas sulast; 7. pidada (millekski v. mingisuguseks), (kellestki v. millestki v. iseendast) mingisugusel arvamusel olla считать (кого-нибудь или чего-нибудь кем-нибудь или чем-нибудь); Po *piettii äppiäss* peeti häbiks; J *piäv ent suurõssi, ep taho tult med'd'ekaa parvõõ* peab end tähtsaks (suureks), ei taha tulla meie hulka; J *jõka tšülä poigõt pietä ent voimõkkann* iga küla poisid peavad end tugevaks; P *kahtši puu on jäkärikko, tätä pitääs kõikkõa kõvõpassi puussi* kasepuu on sitke, seda peetakse kõige kõvemaks puuks; 8. (kedagi) ülal pidada, (kedagi) hooldada v. toita; (midagi) hooldada e. korras hoida содержать или опекать или кормить (кого-нибудь); содержать в порядке; Li *poika piäv emmää i issää* poeg peab ülal ema ja isa; J *tänävoonnõ om med'd'e voooro pittä tšülä ärtšä* tänavu on meie kord hooldada küla härge; J *karjuššia tarviz üväss pittää* karjust peab hästi toitma; Lu *piemmä vöill da munõill* toidame või ja munadega; J *siell vana baaba piäp kotoa* seal hoiab vanaeit maja(pidamist) korras; 9. (pea-aegu) pidada (äärepealt midagi tegemast hoiduda) едва удерживаться, -аться; P *tämä piti türzähtää nagramaa* ta pidi (äärepealt)

naerma purskama; **10.** (mitte) tohtida (midagi teha) (не) сметь, по- (делать что-либо); *L enäpeä ep pie lyökkua troitsass* suvistepühast (peale) ei tohi enam kiikuda; *Lu ep piä nii pal'lo hulkkua, piäp tehä tüütä* ei tohi nii palju hulkuda, peab tööd tegema; *Lu ep pitäiz ölla nii uhkaa* ei tohiks nii uhke olla; **11.** (jumalat; üleloomulik jõude) uskuda веровать, у- (в бога; в сверхъестественные силы); *J baabuskat pitiväd jumalaa* vanaeided uskusid jumalat; *K nõitoi peettii* usuti nõidu; ■ *Po tultii kottoo, piettii lauta* tuldi koju, söödi; *J naapuris ku pieta üvä meelt* küll naabrid rõdumustavad; *J ep piä vaaria* ei pea hoolt; *Po pie õmmaa üolta* ole hoolas (pea oma hoolt); *J piäp töizõ päälee vihaa* peab teise peale viha; *Lu mill ku on üvä kana, ep piä välliä* küll mul on hea kana, ei pea (munemises) vahet; *M kuhhõd sie teetä piäv* kuhu sa lähed (teel oled)?; *Lu drolli piti ääntä* (plekist) krapp tegi häält (= kõrises lehma kaelas); *J vanass* izäss müü *piäm* *uvazeñña* vanast isast me peame lugu; *K miä kurraa kül'ee lopatkaa piin* ma sihtisin vasemasse abaluisse; *Po talopoigad piettii ned'd'ee puolõss* talupojad olid nende poolt; *Kõ tsävvä eb vöi, jalgad evät pie* (ta) ei saa käia, jalad ei kanna; *J enne talopoik piti karjõmaat pomešikalt* vanasti sai talupoeg karjamaad mõisnikult; *M siä entää nii kehnoosi piäv* sa pead end nii halvasti ülal; *J vassaa pitämä* vastu pidama; *J vagoll pitämä* (kedagi) vaos hoidma, talitsema; *J vahõt pitämet* vahetpidamata.

pitäüssä: *piitläüssäg* I, pr. -äü, imperf. -äüjee (millestki) kinni hoida, (millelegi) toetuda держаться (за что-либо), опираться, опереться (на что-либо); *kepissä piitäit tšiin* hoiad kepiist kinni; *sampaassa piitäüp tšiin* hoiab postist kinni.

pitäüitä M-Set., pr. -v, imperf. -zi meeles püsida v. olla запом/инать, -нить, держать в памяти; *miä tääzin, etti sluužbaza õõn, milla eb muu pitäünnü meeleezä* (Set. 76) ma teadsin, et olen teenistuses, mul ei olnud muud meeles.

piu¹ L interj. piiks (linnu v. looma häälitsus) писк (звукopodobражение); *jozhõb iiri üli tie i jutyõb näilie: piu, piu* jookseb hiir üle tee ja ütleb neile: piiks, piiks!

piu² M: *piu pau panttia, tšiviitšellää löõtii* rl. *piu pau p.*, kivikella löödi.

piuklata Kõ, pr. -kaav, imperf. -kazi = *piukkia*; *põipõt piukkaavad* kanarõjad piuksuvad.

piuk/kaa M, pr. -av, imperf. -ki siutsuda чирикать, чивикать; *piukab lintu* lind siutsub. – Vt. ka *piiskaa*.

piuk/kiä J-Tsv., pr. -iv, imperf. -ki piuksuda,

siutsuda пицать; *piukib niku linnuu poik pezäz* piuksub nagu linnupoeg pesas.

piuk/kuä J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -ku J = *piuk/kiä*.

piurullaa M Lu J-Must. adv. kissis, vidukil; kisi, vidukile зажмури́в, прищури́в (о глазах); *Lu tsäüp silmät piurullaa* käib, silmad kissis; *Lu päivä häikeäv, paap silmät piurullaa* päike pimestab, kisub silmad vidukile.

piuruš/ka ~ -k J, g. -kaa võhumõök касатик; *katii piuruška on kõrkõa, kõltain kukka õttsaz* võhumõök on kõrge (taim), kollane õis otsas; *sooz kazvob katii piurušk* soos kasvab võhumõök.

piivoi L, g. -i õlle- пивной; *piivoi praaznikk õli nii juotii viinaa da õlutta* (kui jüripäeval) oli õllepüha, siis joodi viina ja õlut.

pivo K-Ahl., g. -oo **1.** pihk; peotäis ладонь; горсть; **2.** (lina)рео горсть льна; *J pivo idgõp tšitkõmissa, pellõvõs puhassamissa* rl. (lina)-reo nutab (= ootab) kitkumist, lina puhastamist. – Vt. ka *piho*.

piät/ellä: -ell J-Tsv. *pietellä* (K-Salm.₁), pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. hoida, pidada держать; *K issu izä [= izää?] rattiiila, vell'ee vehnäsalvoo päälä, piettele punapanimä* (Salm.₁ 772) rl. (neiu) istus isa aidas, venna niusalve peal, hoidis (hoiab) käes punavõid; *J elähan jõka kabakaa eell piättee tšiin* ära ometi iga kõrtsi ees pea (hobust) kinni (= peatu).

piät/tüä (Lu) -tä J-Tsv. *piettää* Lu Li, pr. -än: -en J *pietän* Lu Li, imperf. -in Lu J *pietin* Lu Li peatada придерживать, -ать, остан/авливать, -овить; *Li tahtozin piettää õpõzõd tšiin* tahtsin hobust peatada (kinni) pidada; *Lu pietä mašina tšiin* peata auto (pea auto kinni)!; *Lu oonõ nõisi laukõdõmaa, piime [= piimmä] peenee remontii, laukõmizõd piätimme tšiiini* hoone hakkas lagunema, tegime väikese remondi, peatasime lagunemise.

piät/tüä Lu *piettüä* (Lu) *piettüä* Li, pr. -ün Lu, imperf. -tüzin peatuda остан/авливаться, -овиться; *Lu miä piätün siäl vähässi aigassi* ma peatun seal väheks ajaks; *Lu priistani on, kuhõd parahodat piettüväd* sadam on (see), kus aurikud peatuvad; *Li õpõnõ piettü ~ õpõnõ piettü tšiiini* hobune peatus; *Lu veri piättüü tšiiini* veri jäi kinni (= verejooks peatus).

piät/üz J-Tsv. *pietüz* Li J-Tsv., g. -hsee: -see ~ -se ~ *pietüsee* J peatus; viivitus, takistus остан/новка; задержка; *J tetši koko tüülele piätüsee* pani kogu töö seisma (peatas kogu tööd); *J teell tuli pietüz, teltš meni kattši* teel tuli viivitus, (vankri)telg läks katki; ■ *J lahzõll ebõd piätüüss* lapsel on kõht lahti.

þjaaníttsa: -ts J-Tsv., g. -*saa* J joodik пьяница; *þjaanitts maannalt-da* [sic!] *etsib enellez viina* joodik otsib maa altki endale viina.

þjaatka U -*tkō* J, g. -*dga* = *päätkä*; U *tapatma need linad, siz leeväd linaphoh*. See *leep þjaatka linoi* lõugutame need linad, siis tulevad linapeod. See (= sellest) tuleb kimp linu.

þlaahla Lu, g. -*aa* lahmakas громада, большой кусок; *suur niku plaaha* suur nagu lahmakas. – Vt. ka *planttsu*.

þlaan/a M, g. -*aa* M plaan, kavatsus план, намерение; *mie enelee võtin plaanaa .. mennä petterii* ma võtsin endale plaani .. minna Peterburi; M *mikä plaana teillä õli* mis kavatsus (plaan) teil oli?

þlaani Lu J, g. -*ii* J 1. plaan, kavatsus план, намерение; J *koto on tehtü plaania müü* maja on ehitatud (tehtud) plaani järgi; J *þlaanii mukkaa näd raja pitäis kassen õll* plaani järgi, näe, peaks piir siin olema; Lu *mill on mokoma plaani* mul on niisugune kavatsus (plaan); J *teši koo þlaanii* tegi maja plaani; 2. komme, harjumus обычай, привычка; Lu *mōnikkaal umalikkaal on mokoma plaani, što kritautōb ampaita* mõnel joodikul on selline komme, et krigistab hambaid; Lu *se on kehno plaani, tšen tsäüv võdrai akkunojō müü* see (= sel) on halb komme, kes käib võdraste akende taga (mööda võdraid aknaid); ■ J *kazell tütōll bō miltäissti þlaania* sellel tüdrukul pole mingit figuuri.

þlaanila (J), pr. -*n*, imperf. -*zin* plaanitseda, kavatseda (teha) намереваться, вознамериваться, -ться, задумывать, -ать; *a tämä skripka laulap kõik, mitä laivas tehtii, mitä tälle plaanittii* (muinasjutust:) aga see viiul laulab kõik (sellest), mida laevas tehti, mida talle plaanitseti (teha).

þlaastōri J (Li Ra), g. -*ii* J plaaster; salv пластырь; мазь; Li *piäv mitä-nibut' panna pääle, þlaastōria mitä-nibut' saavva dali lehto mitä-nibut', što see paizōttumin menneiz alaz* tuleb midagi peale panna, saada (= muretseda) mingit plaastrit või mingit lehte, et see paistetus alaneks; J *seitša-s šippaa pääle þlaastōrii* kohe haava peale plaastrit!; J *kui lahs kärnez, õssaizit han siä .. hoz miltäiss nibuit þlaastōria* kui laps (on) kärnas, ostaksid siis ometi .. kas või mingit salvi; Ra *miä vōd'd'an napukkaa þlaastōriikaa* ma määrin (võian) vistrikku salviga.

þlaas'ši M, g. -*ii* M mantel плащ. – Vt. ka *prizentti*.

þlaattoillaa Lu = *plaatuza*.

þlaatulza: -z Lu tihedalt (umbrohu kohta) плотно, густо (о сорняке); *vesiroho on plaat-*

tuz maamuniz i kapussoiz vesihein on tihedalt kartulite ja kapsaste vahel.

þlaavõñ/ña: -ñ J-Tsv., g. -*ña* J purjetus, laeva-reis плавание; *kōlmi-maštiin aluz lähsi þlaavõñnaa* kolmemastiline (purje)laev läks reisile.

þlafka: -k J-Tav., g. -*kaa* J (nooda- v. võrgu)-käba e. pull e. ujuk поплавок (невода или сети); *nootaa þlafkōd om puizōd dalisko tohoizōd* noodakäbad on puust või tohust. – Vt. ka *þloška, poplafka, pullo, pullu*.

þlahka: -k J-Tsv., g. -*gaa* J (puu)pakk плаха; *kaneiss þlahkoiss teemm akkunaa piinōd* neist pakkudest teeme akna piidad; *tämä õli niku þlahk maaz* ta oli nagu puupakk maas.

þlais J-Tsv. interj. laks, lops хлоп, щёлк, простор. хлысть; *en i ootōllu, ku tämä minnua – þlais kõrvōlō* (ma) ei oodanudki, kui tema mulle – laks vastu kõrvu (kõrva). – Vt. ka *þlaisku*.

þlaiskaa Lu J, pr. -*zgan* J, imperf. -*zgin*: -*skazin* J 1. paugutada хлопать; J *mitä siä þlaizgad uhzōdkaa* mis sa paugutad uksega; 2. refl. paukuda, plaksuda хлопаться; Lu *uhs þlaizgav* uks paugub (tuule käes); Lu *kuulōn, mitä þlaizgav* kuulen, (et) midagi plaksub. – Vt. ka *þlaksua*.

þlaiskia J-Tsv. -*skia* (I), pr. -*zgin* J -*zgi* I, imperf. -*skizin* J kolkida, taguda колотить, бить; J *þlaizgip paalikōll uhtoa* kolgib kurikaga pesu pesta; I *siis perzettä müü ku þlaizgii, þlaizgii* siis vastu tagumikku kui lõon, lõon.

þlaisku J-Tsv., g. -*zguu* J laks, plaks, lops шлепок, удар; *sait þlaizguu šokkasō* said laksu vastu põske; *lahs lanjōz järjūlt maalō, de sai mokoma þlaizguu* laps kukkus pingilt maha ja sai niisuguse lopsu; *roozga þlaisku* piitsa plaks. – Vt. ka *kōrv-*. – Vt. ka *þlais, þlaizgatuz, þla-jauz, þlaksu, þlaksutuz, þlimpu*.

þlaiskua Lu, pr. -*zguv* Lu, imperf. -*sku* pladiseda, plaksuda плескаться, -нуться; хлопать, щёлкать; *vihma þlaizgub ümper kõrvii* vihm pladiseb ümber kõrvade.

þlaizgahtalassa: -ss J-Tsv., pr. -*an* J, imperf. -*azin* J kopsatada грохнуться (упасть с шумом); *kattsahata, mikä siäll rihennees þlaizgahtaaz maha* vaata, mis seal eeskojas maha kopsatas.

þlaizgahtulz: -s J-Tsv., g. -*hsōd*: -*sōd* J kopsatus, mürtsatus грохот (шум от падения); *mokoma þlaizgahtuss iaz enōd kuullu, ku siä kõrt ahjo-päält maalō lanjōziv* niisugust mürtsatust ei ole (ma) eales kuulnud, kui sa kord ahju pealt maha kukkusid.

þlailzgata (P) -*zgōt* J -*zgatag* (I), pr. -*skaan* ~ -*skan* J, imperf. -*skazin*: -*skōzin* J -*skazii* I

(paugatades v. laksatades) lüüa e. virutada, laksata хлопнуть, простор. хватить; P *susi üppi vällää johsõmaa, a peremiez uhzõd plaiskaš tšiiini* (muinasjutust:) susi hüppas (üles) välja jooksmas (= et välja joosta), aga peremees virutas ukse kinni; J *a ku miä plaiskõzin tätä kõrvõlõd* aga ma alles virutasin talle vastu kõrva; I *miä sis ku tšümvee kõrtaa perzettä müü plaiskazii, sis tol'ko tämä äänee antõ* kui ma siis lõin (vastasündinule) kümme korda vastu tagumikku, alles siis ta tegi häält; J *noh, pot'o, plaiskaak dädellees tšätt noh*, Potjo, lõõ ometi onule patsi!

plaizgatuz: -õtus J-Tsv., g. -atuhsõd: -õtusõ J plaksatus, laks; kõrvakiil шлепок; пощёчина. – Vt. ka *plaisku, plajauz, plaksutuz*.

plaizgut/taa (K-Ahl.) -ta J-Tsv., pr. -an K -õn J, imperf. -in J plaksutada, laksutada, (laksuga) lüüa щёлк/ать, -нуть, хлоп/ать, -нуть. – Vt. ka *plaksuttaa, plakuttaa*.

plaizgutõlla (J) -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. plaksutada, laksutada, laksuga (korduvalt) lüüa v. visata щёлкать, хлопать, шлёпать; *ize plaizguttõõp tšässii-kaa, hümissäap tšülmesse ise plaksutab* (taob plaksuga) käsi kokku, lõdiseb külmast; *karjušši plaizguttõõb roozgaka* karjus laksutab roosaga; *plaizguttõõmm luhkui(t) vettee* viskame laksutades kilde vette. – Vt. ka *plaksutõlla, plakutõlla*.

plajahtaa/ssa (J-Tsv.), pr. -B, imperf. -zi: -z J plahvatada взрываться, взорваться; *bombõ plajahtaa lõhtši* romm plahvatas (lõhki).

plajahtut/taa (Kett.), pr. -an Kett., imperf. -in = *plajauttaa*.

plajaulz J-Tsv., g. -hsõd: -sõ J plaksatus, lajatus звук от удара, треск, щёлк; *roozgaa plajauz* piitsa plaksatus. – Vt. ka *plaisku, plaizgatuz, plaksutuz*.

plajaut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an J, imperf. -in laksata, lajatada хлоп/ать, -нуть, простор. трес-нуть; *plajaut roozgaka* laksa piitsaga. – Vt. ka *plajahtuttaa, plaksata*.

plak/lata J -at J-Tsv., pr. -kaan J, imperf. -kazin ~ -kõzin J plagada, (minema) liduda удирать, удрать, убе/гать, -жать; *pani plakama* pani plagama; *plakkaab jooss* lidub joosta.

plaki/na: -n J-Tsv., g. -naa J 1. plagin, kolin хлопанье, стукотня, стук; 2. pladin плеск(анье), шум (дождя).

plaki/sa M -ss J, pr. -zõv J, imperf. -zi: -z J 1. naksuda, plaksuda щёлкать; M *saivõrõt tapad, nõt ku plakizõvad* tapad saerdeid, nõe, kuidas naksuvad; 2. pladiseda, pahiseda плескаться (о дожде); шуметь (о воде); J *vihma plakizõv*

vihm pladiseb; J *parahodaa vintt va plakizõb veez* auriku kruvi aina pahiseb vees.

plak/kaa Lu, pr. -av Lu, imperf. -ki = *plakkia*; *seilit plakkavad* purjed plagisevad.

plak/ki Lu, g. -ii Lu lomp лужа; *se on roojaa plakki* see on porilomp. – Vt. ka *plækki*.

plak/kia Lu, pr. -iv Lu, imperf. -ki Lu plagiseda, plaksuda; sapsuda плес/кать, -нуть, хлоп/ать, -нуть; шлёп/аться, -нуться; *seilit plakita* purjed plagisevad; *vihta alki plakkia* viht hakkas sapsuma.

plak/ksaa (J), pr. -sav, imperf. -ksi plaksuda сту/чать, -кнуть (ногами); *lei tanttsua, nii ett jalgat plakksivad* lõi tanttsu, nii et jalad plaksusid.

plak/kua Lu, pr. -uv Lu, imperf. -ku Lu plagiseda плескаться, полоскаться (о парусях); *seilit plakkuvad* purjed plagisevad.

plaks/a Lu, g. -aa subst., adj. viripill, nuttur плакса; *siä plaksa, ain idgõd* (oh) sa viripill, aina nutad; *siä õõd plaksa inemin: kui vähän, nii idgõv* sa olet nuttur inimene: kui vähe (midagi on), nii nutab (= nutad).

plaksaht/aa Lu Ra, pr. -aav Lu -av Ra, imperf. -ii: -i Lu plaksatada, plõksatada хлоп/ать, -нуть, щёлк/ать, -нуть; Lu *toho plaksahti koi-vuss poiz* toht plaksatas kase küljest lahti; Ra *võti plaksahtab lukkoz* võti plõksatab luku (augu)s.

plaks/ata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: õzin J = *plajauttaa*.

plaks/ua J-Tsv., g. -uu J plaks, laks шлепок, удар; *no, sait perzett müü plaksuu* noh, said laksu vastu perset; *plaksua lüümä* laksu lõõma; *roozgaa plaksu* piitsaplaks. – Vt. ka *plaisku*.

plaks/ua J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -u: -uz J paukuda, plaksuda хлопать(ся), трескаться(ся); *uhzõd va plaksuvõd vassaa* ukсед vaid pauguvad vastu; *kattsahaa, mikä siäll koko aika plaksuv* vaata, mis seal kogu aeg plaksuv. – Vt. ka *plaiskaa*.

plaksut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J plaksutada, laksutada хлопать, щёлкать. – Vt. ka *plaizguttaa, plakuttaa*.

plaksutu/z J-Tsv., g. -hsõd: -sõõ J plaksatus, laksatus хлопок, щелчок. – Vt. ka *plaisku, plaizgatuz, plajauz*.

plaksutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *plaksuttaa; plaksutõlka tšässii*ka plaksutage käsi; *tšeelekaa plaksutõõma* keelega laksutama. – Vt. ka *plaizgutõlla, plakutõlla*.

plakut/taa L P M Lu Ra J (Kõ) -ta J-Tsv., pr. -an M Lu J -õn J, imperf. -in M Kõ Ra J 1. plaksutada, laksutada хлопать, рукоплескаться;

щёлкать; Ra *tämä laulo üvässi i miä plakutin tässäi* ta laulis hästi ja mina plaksutasin käsi; Lu *roozgaakaa plakutan* plaksutan piitsaga; Kõ *alkõmma kuftoa, plakutin, plakutin* hakkasime kuduma, laksutasin, laksutasin (soalaege); L *kukkõ hüppi i siipiikaa plakutti* kukk hüppas ja laksutas tiibu; M *elä nüt plakuta tseeleekaa ära* nüüd keelega laksuta; 2. (lina) lõugutada *трепать (лён)*; L *tapõppuila plakuttaassa linaa* lõugutiga lõugutatakse lina; 3. koputada *стучать, стукнуть*; J *plakut täeka päät müü* koputa käega vastu pead. – Vt. ka *plaizguttaa, plaksuttaa*.

plakutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. plaksutada хлопать, щёлкать; *om plakutõltu tässiikaa ja hailah-tõltu nagraa* on plaksutatud käsi ja lagistatud naerda. – Vt. ka *plaizgutõlla, plaksutõlla*.

plamahta/assa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J prahvatada ввалиться (внезапно); *oottõmõtt plamahtaaz ättissää rihee* ootamatult prahvatas äkki tuppa.

planeti J-Tsv., g. -ii J planeet планета; *mokom tait sinu planetti, ku siä õdõ õnnõtoi* küllap niisugune (on) sinu täht (planeet), et sa õnnetu oled.

planjikkõin J-Tsv., g. -zõõ J planguke, lauake планочка; *lauta laki on tehtü planjikkõisiiss* lauda lagi on tehtud plangukestest.

planjika [ʔ] (I-Len.), g. -aa plank, laud планка, доска; *miä vei irret niežnova pilnisii, sahata taho plankkoo* (Len. 285) ma viisin palgid Nežnovno saeveskisse, tahtsin planke saagida.

planjiki J, g. -ii J 1. plank, laud планка, доска; *üviiss planjkiiss tehtü rihee silt* headest laudadest tehtud toarõrand; 2. planktara дощатый забор.

plant/tsu J-Tsv., g. -suu J = *plaaha*.

platiisa J, pr. -zõn J, imperf. -zin lobiseda болтать; *mitä latikat platizõvav* mis latikad (= Laukaasuu küla elanike pilkenimi) lobisevad? – Vt. ka *plärisä*.

platja Lu (Kõ) -tja Lu I -tja Lu, g. -t'jaa Lu -t'jaa Lu I = *plat'ti*; Lu *plattja on õmmõltu fambõrkojõõdkaa* kleit on õmmeldud äärispaelttega; Lu *tälle meni tsiiree platja rikki* tal kulus kleit kiiresti (katki); I *pal'to tämä nõizõb mahsamaa, kase platja* (kui) palju see kleit maksab (lähbe maksuma)?; I *üvää platjaa pääle paa* panen ilusa (hea) kleidi selga; Lu *tämä piäp kaunissa platjaa* ta kannab punast kleiti; Lu *tütõl süntüvät plat'jat solkkõzõv* tüdrukul(e) tekivad siidist kleidid. – Vt. ka *lõnka*.

plat'je Lu (I), g. -ee Lu = *plat'ti*; Lu *naiz-elokkaall õsõttii plat'je* naisele (naisterahvale)

osteti kleit; I *meilee õmmõltii kanjkaizõd kane plat'jed* meilegi õmmeldi need linased kleidid.

platmas/sa Lu, g. -aa Lu plastikaat, plast-(mass) пластикат, пластмасса.

platsikkõin J-Tsv., g. -zõõ J kohake, platsike местечко, площадочка.

plat'ti M, hrl. pl. -id M kleit платье; M *võta puisa üvvii põllüv vällä plat'issa* võta puista tolm kleidist hästi välja; M *plat'iv tultii lad'd'assi, piäv vähäkkõizõ ahagoittaa* kleit jäi laiaks, tuleb veidi kitsamaks teha; M *praaznikkana piäv üvvii sõvõta, panna üvät plat'id ülle* pühade ajal tuleb hästi riietuda, panna ilus (hea) kleit selga; M *miä tahon saavva enele vassõzõ plat'iv* ma tahan endale uut kleiti saada.

plat'tsaa (Lu-Must. J-Must.), pr. -sav Lu, imperf. -tsazi tatsuda притоп/ывать, -нуть; Lu *jalga kui platsab, nii suu matsab* (Must. 160) vs. kui jalg tatsub, siis suu matsub.

plat'tsi Lu J, g. -sii Lu J väljak, plats; maatükk площадь, плац; участок; J *rahvõs koppiur platsilõõ* rahvas koguneb (küla)väljakule; Lu *suur plattsi maata* suur tükk maad; ■ J *tämä on nii herkk: kui sõna juttõliv, nii itku platsill* ta on nii hell: kui sõna ütled (ütlesid), nii (on) nutt lahti (platsis); J *para-iko itku leep plattsiz, uulõd jo om brillillää* kohe on nutt lahti (platsis), huuled on juba torus.

plau J-Tsv. interj. pläu шлёп; *plau tõiss šokkiit müü pläu* teisele vastu nägu (põski).

pleešši Lu Ra J-Tsv. -šši Lu, g. -ešii Lu kiilaspäine плешивый; Lu *pleešši inemin, tšenell bõõ iussii* kiilaspäine inimene (on see), kellel pole juukseid; Lu *pleešši meez* kiilaspäine mees; Lu *pleešši pää, a meeltä ebõõ* kiilas pea (= pea juba kiilas), aga mõistust pole (peas). – Vt. ka *pl'ešivoi*.

pleeššipää Lu J *pleešipää ~ bleešipää* J *blešipää* M 1. kiilaspera плешивый (человек); Lu *ku tšellä ivusõd evät kazvõ, se on pleeššipää* kui kellel(gi) juuksed ei kasva, see on kiilaspera; J *bleeššipää, ebõ õ iussii* kiilaspera, pole juukseid; 2. J nudipea (sarvitu oina kohta) безрогий (баран).

pleetti vt. *pletti*.

plehkuu J adv. plehku, jooksu наутёк; *pani plehkuu, muut krapatti tsiin* pani plehku, kuid nabiti kinni; *lahzõt heittüsti de panti menemä plehkuu* lapsed kokkusid ja panid (minema) plehku; *varkait õli kahõ tšezze, muut mõlõpi panti plehkuu* vargad olid kahekesi (vargaid oli kaks), aga mõlemad panid plehku. – Vt. ka *puđgõlõõ², putkii*.

pl'emä (K), g. -ää hõim, sugu; päritolu племя; происхождение; *med'd'ee d'iedad pajatõttii*,

što müö õlimma švietaa p'lemäita meie vana-
isad rääkisid, et me olime rootsi päritolu.

plemänik/ka M Li (P I) p'lemänikka M -kõ
Lu -k J-Tsv. plemenikka J-Must., g. -aa J
p'lemänikaa M venna- v. бeрoег плeмянник;
P vana d'ad'a tuli vaattamaa pient plemänikkaa
vana lell tuli vaatama väikest vennapoega; M
siz võtti tsääritti ühtee p'lemänikaa i miñd'aa
siis võttis sobitas kokku (= abiellu) vennapoja
ja (tema tulevase) naise; Li plemänikkoi naizõd
kõig õllaa millõ miñnad venna- ja бeрoегade
naised on kõik mulle m-d.

plemä/nittsa M Li -nitts J-Tsv. plemä-nittsa I,
g. -nitsaa: -nitsaa J venna- v. дeтyтар плeмян-
ница; Li plemänittsoi mehed kõig millõ õllaa
vävüd дeтyтарde mehed on kõik mulle v-d.

plenaza M adv. vangis в плену.

plenus/sa: -s J-Tsv. adv. vangist из пeнa; johsi
plenuss õmalõd maalõd põgenes vangist omale
maale.

plen/uusõd: -nuusõd Lu adv. vang'i в пeнe;
tämä puuttu plennuusõd ta sattus vang'i.

p'ēšivoli J-Tsv., g. -ii J = pleēši.

plešši vt. pleēši.

pletit/tää L M S (K-Al. P Kõ Ra) -teä P -tä
Lu J-Tsv. -ta J-Tsv. -tääg I, pr. -än M S -en J,
imperf. -in P M J põimida, palmitseda, plettida,
punuda плести, заплeтaть, -сти; J plettit ivu-
sõt kassaa põimi juuksed patsi; M tiütärikko
pletitap kassaa tüdruk palmitseb patsi; M võõt
pletitättii lõngassa kauniissa vööd punuti pu-
nasest lõngast; M rivvaa nauhad õltii plettitet-
tü kõlmõlla tsëillä, nii kašsaa moodaa sääre-
mähise paelad olid punutud kolme keermega,
nii patsi moodi; Ra tsülvvakad õltii tohoss ple-
titetü külvivakad olid tohust punutud; M pleti-
tettü pagla punutud nõör; J pletiteb vitsass aita
punub vitstest (vitsast) aeda; J plettitega kuk-
kiiss nasikko punuge lilledest pärg; ■ K ženiça
süöv, vatsa täinä plettitäv (Al. 37) peigmees
söüb, vitsutab kõhu täis. – Vt. ka plettii.

plet'jošk/a I, g. -aa I (lõime)palmik плeтeнka;
sis võtammag mokoma plet'joškkaa tiimmeg
ku kašsaa plettitämmäg .. kolodallõ paammag
siis võtame teeme (lõngast) niisuguse palmiku,
nagu patsi palmitsetakse .. Paneme lõimepaku-
le; plet'joškkaa plettiv palmitset (lõime)palmi-
kut.

pletka: -tk J-Tsv., g. -dga dem. (punutud)
piits(ake) плeтka, плeтчoчка; katso, tsüre roi-
von taga poolõd pledgakaa vaata, nähvan kohe
piitsaga vastu tagumikku. – Vt. ka p'otka.

plet'oŋ/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J punutis, punutud
ese плeтeнaя paбoтa, плeтeнka.

pleltti ~ -etti J-Tsv., g. -tii ~ -etii J piits, (piit-

sa)keel плeть, кнyт, бич; kats, ku veiten plee-
till seltšää, siiz ed nõiz irnuma vaat kui annan
piitsaga (mööda) selga, siis (sa) enam ei hakka
hirmuma (= naerma); lohmaa pletikaa gorbaa
äiga piitsaga (mööda) küüru; plettii saama
piitsa saama; roozgaa plettii piitsa keel. – Vt.
ka roozgaa-.

plelttiä J-Tsv. (M) -tiäg I, pr. -in J, imperf. -tizin
J = plettitää; I ivuhsõd õlivat plettitüg juuk-
sed olid palmitsetud; I kõikõd arjaa opõzõllõ
kasolla plettii põimis hobusel kogu laka palmi-
kutesse; J pletip kassaa põimib patsi; I osla-
tupid tohossa tehtü, plettitüd luisutaskud (on)
tohust tehtud, punutud; I tämä plettii pärvokko
kalloo puütääg ta punus korve, (et) kalu piüda;
■ J pletip süüvve vihuv süüa; J süüv, niku rihma
pletiv söüb, nagu nõöri punub.

plelttiütä (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:)
plelttiü- J-Must. vanuda, pulstuda свaл/ивaть-
ся, -яться; õbose arja on plettiiünü (Must. 179)
hobuse lakk on vanunud.

pleuh/a: -õ J-Tsv., g. -aa J kõrvakiil пощeчина;
noh, sait pleuhaa. nii piäptši noh, said kõrva-
kiilu? Nii peabki (= paras sulle).

plüis/sa: -s J-Tsv., g. -aa J -zaa (J) plüüs плюш;
p'üzõss-kse on õmmõltu on see plüüsis õm-
meldud?

plüiška J, g. -žgaa = plüiški; närizimmä niit-
tä; tsellee leeb musõpi, sellee tsümmee plüišk-
kaa (võrgukudumisest.) närisime niiti; kel jäi
mustem(aks), sellele (anti) kümme nipsu (sõr-
mede pihta).

plüiški K -ski M-Set., g. -žgii nips (sõrmedega)
шлeпoк, шeлчoк (пaльцaми); K plüiškiä sör-
miikaa lõõtti nipsu lõõdi sõrmedega.

plüitka vt. plitka.

plüit/ta L P M Kõ Lu I (K Li J) -t ~ p'üitt J-Tsv.,
g. -aa L P M Lu Li J I p'üitaa J plüit плита; M
eellä plüitoo böllu, eellä õli ahjo ilma plüitaa
vanasti plüite polnud, vanasti oli ahi ilma plüi-
dita; M õli tagana, ühezäit taloza böllu plüitaa
oli keeduraud (= rauast kolmjalg ahjuesisel),
üheski talus ei olnud (varem) plüiti; Li nüit meil
on plüitõd, plüitõl keittääz nüüd on meil plüiidid,
plüiidil keedetakse; J paan plüitaa lämpimää
panen plüidi küdema; M teemmä tulõd plüita-
lõd, tsihutamma suppia teeme tule plüidi alla,
keedame suppi; I plüitaza tuli põlvõv tuli põleb
plüidi all; I miä kotona soojõttõd plüitaa tüvenä
ma soojendan end kodus plüidi juures; Lu piäp
panna plüitaa uhs tsüini, alki viskaa kipunoi
tuleb panna plüidi uks kinni, hakkas sädemeid
pilduma; M plüitaa juška plüidi siiber; M plüi-
taa rešotka, kussa tuhgaд mennäz läpi plüidi
rest, kust tuhк läheb läbi; Lu plüitaa kamfõrkan

pliidi rõngad; M *pliitaa utjukad* pliidi peal kuumendatavad triikraud. – Vt. ka *plitka*.

plik/ata P Lu Ra -at ~ *pl'ikat* J-Tsv., pr. -kaan P J *pl'ikkaan* J, imperf. -kazin: -kōzin ~ *pl'ikkōzin* J 1. pilgutada, silma teha миг/ать, -нуть, морг/ать, -нуть; J *eb ehtinnü silmell pl'ikat, ku tätä šaurōtti kõrvōlō* (ta) ei jõudnud silma(gi) pilgutada, kui talle lajatati vastu kõrva; J *petteeb i silmell ep plikka* petab ja ei pilguta silma(gi); J *plikkaa va millōō silmell, kül saan arvoō* pilguta vaid mulle silma, küll saan aru; Ra *poika alki silmäll plikata, tūttōā kutsua litšepess* poiss hakkas silma tegema, tüdrukut lähemale kutsutama; 2. vilkuda, plinkida мигать, мерцать; Lu *majakkōz on plikkaava tuli* majakas on plinkiv tuli; Lu *bujus toož on plikkaava tuli* pois on samuti vilkuv tuli. – Vt. ka *plikkahtaa, plikkaa, plikkii, pliksata, plikuttaa, plikutōlla*.

plik/ka Lu, g. -aa = *plikkava*; *plikka* tuli plinkiv tuli.

plik/kaa Lu, pr. -av Lu, imperf. -ki Lu 1. pilkuda миг/ать, -нуть; *täll on mokoma lāsü, jott silmät plikkavad* tal on niisugune haigus, et silmad pilguvad; 2. vilkuda, plinkida мигать, мерцать, мельк/ать, -нуть; *tuli plikav* tuli vilgub. – Vt. ka *plikata*.

plikkaht/aa (J-Tsv.), pr. -aav, imperf. -ii pilkuda миг/ать, -нуть; *halvōttu silme ep plikkahta* halvatud silm ei pilgu.

plikka-tulli (Lu), pl. -ōd Lu plinktuli мигающий, сигнальный огонь.

plikkav/a Lu, g. -aa plinkiv, plink- мигающий, сигнальный; *plikkava tuli, majakkois plikkaava tult ebō-ō, plikkavat tulōd õllaa bujuiz ja baakanoiz* plinktuli, majakates plinktuld pole, plinktuled on poides ja (tule)paakides. – Vt. ka *plikka*.

plikkiv/ä Lu, g. -ää = *plikkava*; *i baakanas pōlvat plikkivät tulōd* ka (tule)paakides põlevad plinkivad tuled.

plik/kiä Lu, pr. -iv Lu, imperf. -ki vilkuda, plinkida мигать, мерцать, мельк/ать, -нуть; *tuli alki plikkii* tuli hakkas vilkuma. – Vt. ka *plikata*.

plik/s J-Tsv. 1. interj. pliks, plōks щёлк; *plik/s pūsüü kurokaka* plōks püssikukega; 2. vilks(ti) шмыг (межд. в функции предик.); *plik/s millōō silmäkaa* vilks silmaga minu poole.

plis/ata: -ōt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -ōzin J = *plikuttaa*; *plik/saa silmäkaa* pilguta silma(ga).

plik/s-plaks J-Tsv. interj. pliks-plaks шлёп, простор. хлысть.

plikut/taa P Lu Ra -ta J-Tsv., pr. -an Lu -ōn J, imperf. -in J pilgutada миг/ать, -нуть, мор-

г/ать, -нуть; Lu *täll on mokom lāsü, jott ain plikutap silmii* tal on niisugune haigus, et aina pilgutab silmi; P *plikutap silmäkaa* pilgutab silma(ga); Ra *jurma meez, näep karrua mettsäs i silmää ep plikut* julge mees, näeb metsas karu ja ei pilguta silma(gi). – Vt. ka *plikata*.

plikut/ōlla: -ōll J-Tsv., pr. -tōlōn: -tōōn J, imperf. -tōlin J frekv. ← *plikuttaa*; *täll ebōō ühtäit häppiä, va plikuttōōp silmikkaa* tal pole üldse häbi, pilgutab vaid silmi.

plimp/u (Li Ra), g. -uu Li laks, lops; kõrvakiil шлепок; пощёчина; Li *miä ku sill annam plimpuu* (vaat) kui ma annan sulle laksu! – Vt. ka *plais, plaisku, plaksu*.

plilj/kki ~ **nttši** P, g. -njii nätske, murd. plintske, plinkis сырой, недопечённый (о хлебе); *plilj/kki leipä* nätske leib.

plilitka ~ **-itka** (I), g. -tkaa I = *pliitaa*; *astikkoza pantii tätä plitkaa* tii vee soojōnōmtaa pütis pandi see (= meekärjed) pliidi kõrvale soojenema; *bumagaa pōltaas siinä pliitkaza* siin pliidi all põletatakse paberit.

plitnōk/ka: -k J-Tsv., g. -aa J paekivi плитняк; *fund(ō)mentti on laottu plitnōkōss* alusmüür on laotud paekivist.

plok/ata P, pr. -kaan, imperf. -kazin koksida (mune lihavõttepühade ajal) кокать (яйца на пасху); *plokkazivat munōi i ühes seivād* koksisid mune ja üheskoos sõid; *siz mennäss lyōkulōō lyōkkumaa, kanaa munōi plokkamaa* siis minnakse kiigele kiikuma, kanamune koksimaa; *sis plokattii munōi, tūttāret pojoikkaa* siis koksiti mune, tüdrukud poistega.

plok/kia (P), pr. -in, imperf. -kizin P = *plokata*; *plokkizin pal'lo munōi* koksisin palju mune.

pl'okš/a (Lu), pl. -av Lu klimr клёцка.

pl'okša-suppi Lu klimbisupp суп с клёцками; *pl'okša-suppi težžää lihaakaa, težžää pikkarazōd murut taitšinassa i panna* tšihuvaa *suppii* klimbisupp tehakse lihaga, tehakse taig-nast väikesed tükikesed (= klimbid) ja pannakse keeva suppi (= supi pisse).

plood/a M, g. -aa ruuvili плод, фрукт.

ploodu: Плоду Pal.₂ K-reg.₂ = *plooda*.

plootnikka vt. *plotnikka*.

plootno- vt. *plotno*-.

ploskoli J-Tsv., g. -i J lame плоский; *ploskoi tarelk* lame taldrik.

plōš/ka: -šk J-Tsv., g. -žgaa J = *plafka*; *propkōim plošk on kerkäp ku puin* korgist (võrgu)-käba on kergem kui puust.

plotina M Lu I -tin ~ -t'in J-Tsv., g. -tinaa ~ -t'inaa J tamm, pais плотина; Lu *müllil on plotina* veskil on tamm; J *vesi johzōb üli plotinaa* vesi jookseb üle paisu; J *juutti ovōssa müllüü*

plotinassa, kussa vesi laskõub orkoo jootis hobust veskipaisust, kust vesi langeb alla.

pl'otka M Lu I -tk J-Tsv., g. -dga J I -kaa Lu 1. nuut, (punutud) piits, kantsik плётка, плеть, кошка (ременная плеть с несколькими концами); I õmmia veld'ia lei viil pl'odgala oma vendi lõi veel piitsaga; Lu pl'otkal õli paksu õttsa i hoikka õttsa, lüüiti matrossia nuudil oli jäme ots ja peen ots, (nuudiga) peksti madru-seid; Lu laiva pl'otka laeva nuut; 2. suka alustus (kudumisel) почин чулка, плетёнка; M esimeizess tehäs sukkaa silmä, sitä kutsuas pl'otka esmalt luuakse (tehakse) sukasilmad, seda kutsutakse p. – Vt. ka laiva-. – Vt. ka plet-ka.

plotnik/ka L P Lu Li -k Lu J plootnikka K-Ahl. M Lu Плотника Tum., g. -aa P Lu J puusepp плотник; Lu eb õõ lofkoï plotnikk, uhz on kos-sallaa ei ole osav puusepp, uks on kiivas; Lu se on tsülmä plotnikka see on vilets puusepp; Lu laivaa plotnikka, tämä praavitav laeva puusepp, tema parandab (laeva); Lu õlõn teh-nüid i plotnikaa tüütä olen teinud ka puusepa-tööd.

plotnikkoï/ssa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J puusepatööd teha плотничать; vevve meni liivtsüläsee plotnikkoïma vennas läks Liivtsü-lässe puusepatööle.

plotno¹ Li J plootno M tihedalt плотно; Li siiz õltii elmed ümper kaglaa, plotno kaglõz õlti siis olid helmed ümber kaela, tihedalt olid kaelas (= kaela ümber); M šiška menep plootno lapp läheb tihedalt (vastu). – Vt. ka plotnossi.

plotn/õ² Lu, g. -oo [?] tihe густой, плотный; plotno mettsä tihe mets.

plotnoit/ta: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J tihendada уплотн/ять, -ить.

plotnopassi L -otnopõssi M 1. tihedamini плотнее, чаще; L lahzõt kalltõzivat plotnopas-si issumaa lapsed tõmbusid tihedamini istuma; 2. kõvemini, tugevamini крепче; M tõmpaa rintseüs plootnopõssi tõmba rinnus kõvemini (kinni).

plotnossi Lu Li -otnossi M Kõ 1. tihedalt плотно, часто; Li lattii on se ruugussa tehtü lak. nämä võissa õlla plotnossi, a võissa õll i arvaa laudi on see ritvadest tehtud lagi. Need (ridvad) võivad olla tihedalt, aga võivad olla ka harvalt; 2. tugevasti, kõvasti крепко; M siot plootnossi pää tšiin seod (viljahaki) pea(vihu) tugevasti kinni; Lu praznikkann viinaa juutii plotnossi pühade ajal joodi kõvasti viina. – Vt. ka plotno¹.

plotnõs/sua J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -suzi: -suz J tiheneda уплотн/яться, -иться.

plotnõs/sussa: -suss J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -suzi = plotnõssua.

plot/ta (Lu), hrl. pl. -ad Lu palgiparv (ühenda-tud palgid parvetamisel) плот, сплав леса; teh-tii peenet plotad ja parahodakaa alla virraa, virraa mukkaa tootii zavodõl tehti väikesed palgiparved ja laevaga (= laeva järel) allavoo-lu, päri voolu toodi tehasesse; plotad vahvisõttii ruukojõkaa i kolijekaa tšiiini palgiparved kinni-tati ritvade ja vitssidemetega; siiz neet plotad kõik pantii perätikkoo tõin tõisõõ tšiiini, pantii nel'tšümmet-viistšümmet plottaa perätikkoo siis need palgiparved pandi kõik järjestikku ükstei-se (külge) kinni, pandi nelikümmend-viisküm-mend (palgi)parve järjestikku.

plotv/a I, g. -aa särg плотва.

pluug/a Ränk M Lu Li Ra I (K P Kõ) -õ J-Tsv., g. -aa M Lu Li J I (raud-, hõlm)ader плуг; J pluugakaa tšünnetä maat (raud)adraga küntakse maad; J adraka tšünnemin võtab rohkap aika ku pluugaka puuadraga kündmine võtab rohkem aega kui raudadraga; Lu pluugall on dyjšla, kuhõõ pannaa aizav (raud)adral on tiisel, kuhu pannakse aisad; J jo pikkõraisõnn piim pluugaa rudžgõss tšiiin juba väiksena hoidsin adrakurgi (adrakuredest kinni); M pluugaz on pluugaa nenä adral on adranina; Li pluugaa kuraz, se leikkaap ku nõõõtaa uutta maata adranuga, see lõikab (pinnast), kui küntakse uudismaad; Li pluugaa lehto adrahõlm; Li pluugaa terä adratera.

pluugõin J-Tsv., g. -zõõ J adj. (orig.: с плу-гом).

pluut/ta: -tõ ~ -t J-Tsv., g. -aa ~ -a J 1. adj. kelm, petis плут; siid õõt pluutt meez, sil-lõ p saa uskoa sa ole petis mees, sind ei saa uskuda; 2. kelmus плутовство; pluuttaa tetše-mä, pluutta pitämä kelmust tegema. – Vt. ka pää-.

pläkik/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J plekiline пятни-стый, в пятнах, с пятнами.

pläkik/ko J, g. -oo J 1. täpiline крапчатый, с крапинками, в крапинку; pläkikko tšiuuto täpiline särk; 2. plekiline пятнистый, в пят-нах, с пятнами. – Vt. ka pläkkiin, prikukko, prikukkõin.

pläkikkõin J-Tsv., g. -zõõ J plekike пятьныш-ко.

pläkis/süü J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J täpi-liseks v. plekiliseks minna покрыв/ваться, -ться крапинками или пятнами.

pläkis/sä: -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J sulistada, pladistada плескаться.

pläkitt/tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J ära määrada, (ära) plekitada замарать;

запятнать; *maa vass pestü, a siä jo ehtizit pläkittä pōrand* (sai) vast pestud, aga sa jõudsid juba ära määrida; *siä kse õõt pläkittennü õmas poredüika* kas sina oled oma põlle ära plekitanud?

pläki P M Lu Li Ra J, g. -ii M Ra J **1.** plekk пятно; P *tein pinzakkaasõõ pläkiid, tätä on raskaz puhassaa* tegin püntsakule plekid, seda on raske puhastada; J *veree pläkiid* vereplekid; **2.** laik, täpp; (maa)lapp отметина, пятно; клочок (земли); M *katill on mussa pläkki pääz, valkõa katti* kassil on must laik peas, (ise on) valge kass; Ra *lehmää tseelee pääll õli kaunis pläkki* lehma keele peal oli punane laik; J *tšünnez on valkaa pläkki* küünel on valge täpp; J *õras kazvop pläkkinnaa* oras kasvab laikudena; Lu *peen pläkki on tšülvettü* väike (põllu)lapp on külvatud; **3.** lomp лужа; J *siäll bõlõ enäpää järveä, on pikkarain pläkki* seal pole enam järve, on tilluke lomp. – Vt. ka *rooja-*. – Vt. ka *pläkki, pläkikkõin, pläku, prikku, pädna.*

pläkkiin J, g. -zee J **1.** plekiline пятнистый, в пятнах, с пятнами; **2.** täpiline крапчатый, с крапинками, в крапинку; **3.** Tsv. laiguti v. kohati kasvav растущий пятнами или местами. – Vt. ka *pläkkiaz, pläkikko, prikkuko, prikkukkõin.*

pläkiiku M, g. -uu täpp отметина, пятно; *kanalla on musat pläkiid* kanal on (sulgedel) mustad täpid. – Vt. ka *pläkki.*

pläk-pläk Li interj. plaks-plaks шлѐп-шлѐп, щѐлк-щѐлк.

pläkätitää M, pr. -än, imperf. -in tatsata шлѐпать (ногами); *pal'ai jalkojõõkaa pläkätäv* tatsab paljajalu.

plämpipä ~ blämppä M, g. -ää M = *pälppä*; *bluutka lehmälee piäp panna plämppä kaglaasõõ* hulkuvale lehmale peab panema krapi kaela; *kartõn plämppä* plekist krapp.

plämpätitää P, pr. -äv P, imperf. -ti kõlksuda звяк/ать, -нуть, брэнчать; *plämpättäjä tšellä ranõ tällyõ kaglaa* kõlksuv kell (= krapp) pane talle (= lehmale) kaela.

pläri/sä (J) -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J plärada, pläriseda, lobiseda болтать, простор. молоть (языком); *mitä sie plärized* mis sa plärad!; *plärizep pajatta* pläriseb rääkida. – Vt. ka *platisa.*

plätakakku L: *nahka-iiri* üökakku, *petoz-iiri* plätakakku kk. (nahkhiirt nähes õeldakse:) nahkhiir – öökakk, valehiir – pl-kakk.

plääd/i Li, g. -ii Li (kingsepa)alasi лапа (сапозный инструмент).

-po J-Tsv. ometi, alles (rõhutav liide) бы (усилительная частица); *õllõis-po rikaz, dalisko*

tarkk oleks(in) ometi rikas või tark; *anti-po jumal risii kaglaa* andis alles jumal risti kaela.

podajañ/ña: -ñ J-Tsv., g. -ña J armuand подаяние, милостыня; *keräi tšüzüp podajaiña* kerjus palub armuandi.

podari/taa L P M Po (K Ja-Len.) -ttaag I, pr. -tan K P -ítaa I, imperf. -tin P **1.** kinkida, annetada; (pulma)kinke e. -ande jagada дарить, по-; одари/вать, -ть подарками на свадьбе; M *podaritti tälle lehmää* kinkis talle lehma; Po *pulmaza nõorikkõ podaritti zeniõaa sugulõõ* pulmas jagas pruut peigmehe sugulastele kinke; L *zeniõa tulõp podarittamaa* peigmees tuleb (pulma)ande jagama; **2.** ohverdada жертвовать, по-; P *menen tällie podaritan* lähen ohverdan talle.

podar/kka K L S I (P M Kõ) -kkõ Lu -ka P Lu -k J-Tsv., g. -kaa P Kõ J I -ka J -kkaa I **1.** kingitus подарок; K *lahzõõ isa i emä antavat kuumõlõõ podarkav* lapse isa ja ema annavad vaderitele kingitusi; I *kajjõõ podarkkaa miä sai sõbralta* selle kingituse sain ma sõbra(tari)lt; J *näd millõ naij ku tetši podarka ni tetši: sünnütti kaktšikoo* vaat kus naine tegi mulle alles kingi: sünnitas kaksikud; **2.** ohvriand жертва, дар; P *tämä vei lähtiesie podarkaa* ta viis allikasse ohvriani.

podaroit/taa Lu -ta J-Tsv., pr. -an: -õn Lu J, imperf. in Lu J kinkida дарить, по-; J *podaroit ham millõ ühs komfetti* kingi mulle ometi üks kompvek; J *podaroitti millõõ kallee brasletii* kinkis mulle kalli käevõru.

pod'ensikk vt. *pod'jonšikka.*

podjob/a P, g. -aa eelviimane (munaveeretamisel lihavõtete ajal, liisuheitmisel jne.) предпоследний (при катании яиц на пасху, при бросании жребия и т. д.); i *podjoba i joba laskõvad viimizessi* ja eelviimane ja viimane lasevad (= veeretavad muna munamängus) viimasena.

pod'jok/ka J *pot'okka* (J), g. -aa = *pojokkõin*; *eglee tetši mokoma kihuu: ävis pod'jokka* eile juhtus niisugune häda: poisike kadus ära.

pod'jonšik/ka M *pod'ensikk* J-Tsv., g. -aa M *pod'ensikka* J päevatõoline, päeviline подѐнщик; M *mõizad võõtõtii pod'jonšikkoi* mõisatesse võeti (mõisad võtsid) päevilisi (tõõle); J *tuõt-ko meilee oomõis pod'ensikkassi* kas tuled homme meie päeviliseks?

podlatka vt. *potklatka.*

pod'etsko/i J-Tsv., g. -i = *podlettsa*; *petti, pod'etskoi, tõizõlt rahav* pettis, lurjus, teiselt raha (välja).

podlettsa I, g. -saa lurjus подлец; *siä õõt ku viimene podlettsa* sa oled nagu viimane lurjus.

podmjonka Li -etka I, g. -jotkaa ~ jodgaa = polu-põhja.

podmog/a K-Al., g. -aa kingitus (pruudile pulmaeelsel lahkumisõhtul) подарок (невесте в последний предсвадебный вечер), разг. подмога *vetšerina-õhtagona i uomniiz pannas podmogaata; tšen paab kankaa õtsaa, tšen paab sitsaa(ta), tšen niittii vehukkõizõõ, lõjkaa, sukkõita, povoinikkoita, tšiuutoi* (Al. 58) pruudi lahkumisõhtul ja (järgmisel) hommikul pannakse (pruudile) kingitusi; kes paneb (linase) kangatüki (-otsa), kes paneb sitsi, kes vihikese niiti, lõnga, sukki, tanusid, särke.

podnos/si J-Tsv., g. -ii J kandik поднос.

podnoves/sa Kl-Set., g. -aa kuur, sara поднавес, сарай.

podošm/a K-Ahl. M-Set., g. -aa = podošva.

podošv/a M, g. -aa tald подошва; *seness samass saatii podošvat paksupassa paikassa* tallad saadi sellest samast (nahast), paksemast kohast; *saappaga podošvad* saapatallad.

podred/a ~ **poodreda** (M), g. -aa voor обоз; *mentii podredaa ~ mentii poodredaasõõ* mindi voori.

podretšik/ka M -k J-Tsv., g. -aa J ettevõtja, töölevõtja подрядчик; M *podretšikka tuli palkkamaa vättišii* ettevõtja tuli rahvast (tööle) palkama.

podrug/a (Li), g. -aa sõbratar подруга; *ku enell eb õõ, siis podrugaka vajõltõõ* kui endal ei ole (uut vööd), siis vahetad sõbratariga.

podrušk/a K S Po I (M), g. -aa pruutneitsi подружка (на свадьбе); I *noorikõll õlivat podruškav* pruudil olid pruutneitsid; Po *venokat pääz nõorikoll i podruškoiill* pruudil ja pruutneitsitel (õlid) peas pärjad.

podrušk/o M, g. -oo = podruška; *kane podruškod laulõttii pulmalauluja* need pruutneitsid laulsid pulmalaule.

podruški J adv. käe alt kinni (hoides) под ручку (держа); *nämõd mentii podrutški* nad läksid käe alt kinni (hoides).

podšivoitta- vt. *potšivoitta*.

podžg/alla: -õll J adv. pungas (наречие в форме ад-а от *potška*); *tšiiire ilmussa lehov, puud jo om podžgõll* varsti ilmuvad lehed, puud on juba pungas. – Vt. ka *pupuškalla*.

podžg/lalõõ: -õlõõ J adv. punga (наречие в форме алл-а от *potška*); *puud nõisti podžgõlõõ ajama* puud hakkasid punga minema. – Vt. ka *pupuškallõ*.

poduška K L P M Po Lu Li J I (Ra Ku) -ska R-Reg. (R-Eur.) -šk J-Tsv. Ku -ška Ku Подушка Tum., g. -škaa K P M Po Lu J -žgaa Li 1. (pea)-padi подушка; L *poduška pantii peänalaa* padi

pandi pea alla; M *lahzillõ juõltii ain nii, että meņkaa korjamaa neitã vatupãitã, sis teemmã pehmeã poduškaa pãänalaa* lastele õeldi ikka nii, et minge korjama neid hundinuiasid, siis teeme pehme padija pea alla; Po *mõnõllaizõit svēdgat pantii poduškaa alla* igasuguseid lilli pandi padija alla (jaaniõõl); Li *ennemuiss patukõissõ tehtii pãänalus poduškõid* vanasti tehti hundinuiadest peaaluse patju; I *puļavoi poduška* udusulepadi; 2. aluskott тюфяк; Ra *poduškad õltii, katõttii d'erugoikaa* aluskotid olid, kaeti kaltsuvaipadega; L *pannass poduška õlkaikaa tupattu* (asemele) pannakse aluskott, õlgi (õlgedega) täis topitud; Li *ebõllu prostinoitõ, eestãi bõllu prostinoi, ni magatti poduškoijje pãäl* ei olnud voodilinu, vanasti polnud voodilinu, nii(sama) magati aluskottide peal; J *poduškõssi rohkap kutsuta matrõssia* aluskotiks kutsutakse enamasti madratsit; I *kaneilla lavvõla poduška tilav õlivav, poduškoitõllõ makazimmas* neil (aseme)laudadel olid aluskottidest asemed, aluskottidest asemetel magasime; J *alus poduška* aluskott; 3. aknalaud подоконник; Li *piinõõ eestãi panna, a alumõin piinõ, sitã kutsuttii poduška, akkuna poduška* esmalt pannakse piidad, aga alumine piit, seda kutsuti p., akna p. (= aknalaud); M Lu *akkunaa poduška ~ Lu akkuna poduška* aknalaud; I *akkunaa poduškav* aknalaud; 4. rõukpakk (vankrikorvi aluspakk) подушка (деталь телеги); M *puizõõ poduškav, tell'ev pannas poduškoid'e allaa* puust rõukpakud, teljed pannakse rõukpakude alla; M *rattajee poduška* vankri rõukpakk. – Vt. ka *akkuna-, ala-, alus-, pãänaluhsõõ-, pãänalus-, pãänalus-, sulka-, tila-, tulli-, õltši-*.

podvesk/a (K-Ahl.), g. -aa K sukapael подвязка; *miã sukaa podveskaa panen nii nikalassi tšinni, što tõkub* (Ahl. 117) ma panen sukapaela nii lõdvalt kinni, et (sukk) vajub (alla).

podvod/a K (Kõ-Len.) -dõ J-Tsv., g. -aa J 1. küüt, vedu гужевая (подводная) повинность, диал. подвода; K *ajõ podvodaza veimaroiz i narvaz* sõitis küüdigä (küüdis) Veimarni ja Narva; Kõ *miã sõizõn podvodas kaunilail järvigõis tšüläs* (Len. 212) ma olin punaste juures küüdis Jarvikoistšüläs; 2. küüdi-, voorimees подводчик; возчик, извозчик; K *a meid õli kaštõ-ššõmõt podvodaa* aga meid oli kaksteist voorimeest.

podvodnik/ka Lu, g. -aa allveelaev подводная лодка.

podvodno/i P, g. -i veelune, allvee- подводный; *alatsyõ vettä menemmã podvodnoi lodgaakaa* vee alt läheme allveelaevaga.

podvo-odu J, g. -uu küüdimees, veovoormees подводчик; возник; *palkõttii podvo-odu* palgati küüdimees.

podvotšik/ka (Kõ-Len.) -k J-Tsv., g. -aa küüdimees подводчик; Kõ *möö*, *podvotšikat makazimma kõik sarais einoi pääl* (Len. 212) meie, küüdimehed, magasime kõik küünis heinte peal.

poezda vt. *pojezda*.

pogost/a M, g. -aa pogost, kihelkond (endis-aegne administratiivne üksus) погост, приход (старинная административная единица); *möö õlimma kattilois pogostaa* me olime Kattila kihelkonnast.

pogovork/ka Kõ-Len. (Ja-Len.), g. -aa kõnekäänd поговорка; Ja *eellä miä tääzin pogovorkkoi ja arvotussii pallo* (Len. 255) enne ma teadsin kõnekäände ja mõistatusi palju.

pogrõba K *pogre/ba* (U) -b J *poogreba* I, g. *pogrõbaa*: -baa J kelder погреб; J *vee stüüdeni pogrebaa tsülmeimä* vii sült keldrisse jahtuma.

pohja¹ vt. *põhja*¹.

pohja² vt. *põhja*².

pohjaline (Li) põhjapoolne majaderida (Luu-ditsa ja Liivtsülä külas) северный ряд или северная линия домов (в деревнях Лужицы и Пески); *meije koto on pohjalinneel* meie maja on põhjapoolses majadereas.

pohjalnõ: -n Lu, g. -zõõ Lu = *põhja*²; *aluz meep pohjazõl* laev läheb põhja suunas; *alus tuõp pohjazõlt* laev tuleb põhjast.

pohja-pooli Li = *põhja*².

pohja-poolusi Lu põhjapoolus северный полюс.

pohjatuuli Lu *pohja-tuuli* Li põhjatuul северный ветер; Lu *merituuli on pohjatuuli* meretuul on põhjatuul. – Vt. ka *pohjotuuli*, *põhitsuuli*.

pohjatähti Lu Põhjanael Полярная звезда; *karutähhee mukaa lēvetä pohjatähti* Suure (ja Väikese) Vankri järgi leitakse Põhjanael.

pohjaveha vt. *põhjadeha*.

pohjii vt. *peri*-.

pohjotuuli Lu = *pohjatuuli*.

pohjulb (J), g. -u = *põhja*²; *porota tuuli pohjuõssa, anna airolõõ appia* rl. põruta, tuul, põhjast, anna aerule abi.

pohmelo M Lu J-Tsv. -õlo (P), g. -eloo J pohmelus похмелье; J *suurõõ juumizõõ perält oõ kõva pohmelo* pärast suurt joomist on kõva pohmelus; M *täll on pohmelo, taitaa päätä vaivattaav, piäp pää parattaa* tal on pohmelus, vist pea valutab, tuleb pead parandada.

pohmeloittaa P Lu -õloittaa P J -oloittaa Lu J, pr. -eloitan: -oloitan J, imperf. -eloin: -oloitin

J pead parandada похмел/яться, -иться; P *peät vaivatab, meneb lõhši, piäp pohmeloittaa* pea valutab, läheb (valust) lõhki, peab pead parandama; P *antagaa millõ dengoi pohmeloittaa* andke mulle raha pea parandamiseks; J *tarviz oomnikoll takaz mennä pohmeloittamaa* tarvis hommikoll tagasi minna pead parandama.

pohmeluz J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J = *pohmelo*.

pohmeloitta/assa (J) -ss Ra, pr. -an Ra, imperf. -azin: -zin Ra = *pohmeloittaa*; Ra *tänävä jõin viinaa, oomõn hod' vähäzee piäp pohmeloittass, a too päätä vaivõtav* täna jõin viina, homme peab kas või natuke pead parandama, muidu pea valutab; J *miä eglee pohmeloittazin i taas tulin umalaa* ma eile parandasin pead ja jälle jäin purju.

pohola (M), pr. -n, imperf. -zin (tuulates) puhastada (tangu v. purustatud viljateri) чистить крупу (способом обвевания); *pohokaukolo, pohottii suurimaa, etti lesemed lähtesivä vällää* pohemold, (sellega) puhastati (tuulates) tangu, et kliid lähöksid välja.

pohoda: -D J-Tsv., g. -daa J rännak поход; *voisk lähsi pohodaa* sõjavägi läks rännakule.

pohokaukalo Ränk = *poholohana*.

pohokaukolo ~ -I M = *poholohana*; *pohokaukolo, pohottii suurimaa* pohemold, (sellega) puhastati (tuulates) tangu.

poholohana M J-Must. pohemold (madal küna v. liud tangude v. purustatud viljaterade puhastamiseks tuulamise teel) ночва, нощёвка (особая посуда для очистки крупы и зерна способом обвевания); M *poholohana, tām on mokoma pikkarain matalikkõin kaukolo, kaukoloõ õttsaz õllas pikkarazõd rutškad, mizessä võttaas tsäzii tsiin, siis rapsiaz; ku rapsit, tuuli siis puhuv lesemed vällää suurimoissa* pohemold, see on niisugune väike madaluke küna, küna otsas on väikesed käepidemed, millest võetakse kätega kinni, siis raputatakse; kui raputad, siis puhub tuul kliid tangudest välja; M *rüziv kuivõttii i javõttii tsäsitšivelläällä i javõttii nii sovrõassi, siis senellä poholohanaalla puhasõttii lesemed vällää* rukis kuivatati ja jahvatati käsikivi(de)l ja jahvatati nii jämedaks, siis selle pohemolliga puhastati sõklad välja. – Vt. ka *poohikaukolo*.

pohotk/a: -õ J-Tsv., g. -aa J kõnnak походка; *mokoma kerkä pohotkaka inimin* niisugune kerge kõnnakuga inimene.

poh/taa (Kett. M Kõ), pr. -an M Kõ, imperf. -in = *poškoroittaa*; Kõ *minuu mama pohti tuulõõ lentoa* minu ema posis lendva vastu.

pohtaja Kõ, g. -aa posija, sõnuja знахарь, заклинатель; *pohtaja võtap süssiä tulõkkait*

posija võtab tuliseid süsi; *pohtaja teeb üvää* posija teeb head.

pohtia (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *pohti- ~ pohi-* J-Must. = *poškoroitaa* [?] (orig.: puohte-).

poiga vt. *poika*.

poigannain L minia, rojanaine nevestka, сноха; *tšehsimäizie poigannaizyõ podarkka ðli varnikkõ* keskmise poja naise kink oli käterätik.

poigulz: -s Ränk, g. -*hsõõ* mõrraneel [?] горло верши [?].

poika Kett. K R U L P Ke M S V Lu Li Ra J I Ku Kr (Kõ vdjl) -*kõ* Pi Ke Lu Li J -*k* Lu Ra J-Tsv. -*ga ~ -ke* Kr *Поуга ~ Поица* Pal., *Поика* Tum., g. -*gaa* L Pi Ke M Lu Li Ra J **1.** poeg сын; U *milla kõm poikaa* mul (on) kolm poega; P *miä ved' õlõn vanõp, vanap poika sill* mina ju olen sul vanem, vanem poeg; Lu *tšell ðli pal'lo poikia, mentii erii, maata eb õllu missä antaa kellel oli palju poegi, mindi* (= läksid pojad perest) lahku, maad ei olnud, millest (kõigile poegadele) anda; M *kahõl emäl viizii poigõõ. Tšäet* (Set. 18) mõist. kahel emal (kummalgi) viis poega? – Käed; P *eb miltineid riikii kuni-kaa poika p taho tätä* (muinasjutust:) ei mingi riigi kuningapoeg ei taha teda (naiseks); J *jumalaa poika meni taivaasõõ jumalapoeg* (= Jeesus Kristus) läks taevasse; Lu *poigaa pää perrää miä elän* ma elan (sõjas langenud) poja pensionist; **2.** poiss, noormees мальчик, молодой человек, парень; J *tütõd i poigat sekomi pelattii* tüdrukud ja poisid mängisid koos (segamini); Li *minuza on muru meessä, no pala on poikaa* (väikesekasvuline, kuid tubli mees enese kohta:) minus on raas meest, kuid pala (= suurem jagu) on poissi; I *vanapik poika ðli suuri poika, kõõz mees kooli* vanem poeg oli (juba) suur poiss, kui mees suri; J *enne vanad mehed noorii tüttöi ja noorii poikii koirittii* enne vanad mehed narrisid noori tüdrukuid ja noori poisse; Lu *pilluri poika teeb aina pillaa vallatu poiss teeb aina koerust; Lu enne tsäütii bešedaz, siäl ðli tappõlikkoi poikia* ennemalt käidi simmanil, seal oli kaklejaid poisse; J *mo-koma uuhertts poika* niisugune väle noormees; J *em miä kazelõ poigõlõ mee mehele, tämä on nii paha arvoka, täüz durakk* ei mina sellele poisile lähe mehele, ta on nii kehva aruga, päris loll; M *kazvannu poika* vanapoiss; Lu *vana poik ðli* (ta) oli vanapoiss; J *eham bul'joni õõ taloo poigaa rook* ega puljong ole talupoja toit; **3.** peiupoiss дружка; Lu *poigad õltii kahõs poola, a ženix tšehspaikkaz* peiupoisid olid kahel pool, aga peigmees keskel; **4.** looma,

linnu poeg детёныш (у животных), птенец ; Lu *katti teep tšiiiree poigav, a sõkkaav* (inimese kohta, kes töötab kiiresti, kuid lohakalt, öeldakse:) kass toob (teeb) kiiresti pojad, aga pimedad; Lu *katii poika sünnigüss järjestää tunnõb ujuu* kassipoeg oskab sündimisest peale uju- da; M *kaitii poika* kassipoeg; M *koiraa poika* koerakutsikas; K *suu alaa suõõ poigav* rl. suu alla soepojad (= hundikutsikad); Lu *se ðli niku karuu poik* see oli nagu karupoeg; M *voõhoo poika* kitsetall; M *sigaa poigav* põrsad; M *iiree poigav* hiirepojad; M *linnuu poigav* linnupojad; M *pääzgoo poigav* pääsukese pojad; M *aragaa poigav* harakapojad; Ra *soraa poigav* pardipojad; M *annõõ poika* hanepoeg; Ra *anõõ poigav* hanepojad; M *konnaa poika* konnapoeg; Lu *konnaa poigav* konnapojad; Lu *kala poigav* kalamaimud; ■ M *tšimo lahtši poigav* mesilane heitis peret; Ra *õzral on pal'lo poikaa* odral on palju kasvusi; I *juõltii, viženiänä tuli poikaa lazzõv* õeldi, (et) ristiüendamispäeval saab tuli poja. – Vt. ka *issuja-, kanaa-, karjušši-, karu-, katti-, kissa-, koiraa-, konna-, koo-, koto-, laiva-, paha-, peuko-, polo-, põõveli-, rissi-, sigaa-, talo-, trengi-, tsüntei-, vana-, õppi-*. – Vt. ka *poissi, poja, pojo, pojo-druška, poju*.

poikain Li Ku -*nõ* J -*na* Ku, g. -*zõõ* Lu **1.** poisike мальчишка; Li *kahõsaa vootta pantii jo poikaizõt karjuššisi* juba kaheksa-aastaselt pandi poisikesed karjuseks; Ku *hän veel oli peen poikana* ta oli veel väike poisike; **2.** pojake сынок; J *mitä idgõt poikaizõni* rl. mis sa nutad, mu pojake? – Vt. ka *poikanõ, pojokkõin*.

poikalah/si Lu Li I (J-Must.) *poika-lahsi* Lu Ku -s M Ra -z Lu *poik-lahs* J-Tsv. poeglaps, poiss, poisike ребёнок мужского пола, мальчик, мальчуган; Lu *lassa ku risitettii, kõ ðli poika-lahsi, siz annõttii rissõzalõ tsättee* kui last ristiti, kui oli poisslaps, siis anti (ta) ristiisa kätte; I *tütrikkõizõd i poikalahzõd ühezä tsäüisivää eittsee* tüdrukused ja poisikesed käisid koos õitsil; Lu *poikalahzõd vaa tsäväävää urpõpäivää oomnikossa urvotõmaz* ainult poisslapsed käivad palmipuudepüha hommikul urvitamas (= magajaid pajuurvavitstega üles äratamas); Ra *märännüt poikalahs, narri minnuu, sõrmiikaa tetši pitsää nenää* paha poiss, narris mind, tegi sõrmedega pika nina. – Vt. ka *pojokkõin, pojoklahsi, pojolahsi*.

poika/nõ Lu Li -n J, g. -*zõõ* Lu J = *poikain*; **1.** Lu *miä õlin pikkarain poikanõ ~ miä õlin peenen poikazõn* ma olin väike poisike; **2.** Lu *mehel ja naizõl ðli .. tüttökkõin i poikanõ* mehel ja naisel oli .. tütreke ja pojake. – Vt. ka *pojokkõin*.

poikasuku Lu poisslapsesugu, meessugu мужской пол; *lahsi õli poikasukkuu* laps oli poisslaps.

poike vt. *poika*.

poiki ~ **-in** J-Must. = *poikumi*.

poiki/lissa Lu Li (J) -ss J-Tsv., pr. -*ib* Lu Li J, imperf. -*izi* Li -*iz* Lu Li J -*z* J poegida котиться, тельиться, ягниться и т. д.; J *katti poikiiz* – *de kõig on emikkõizõd* kass poegis, ja kõik on emased (pojad); J *lehmä poikiz ennaikaa* lehm poegis enneaegselt; Lu *lähtemä jäteitä suguss, talvõl piäp poikiissa* õhv jäetakse suguloomaks, talvel peab poegima; Li *lam-paat poikivad* lambad poegivad.

poiki/ssa: -ss J-Tsv., pr. -*B* J, imperf. -*zi*: -*z* J poegida (sea kohta) пороситься, о-; *jok ted d'ee sika om poikiunnu* kas teie siga on poeginud?

poiko vt. *kasa*–.

poik-parika: -*k* J-Tsv. poiss vaeseke бедный мальчик, бедняжка.

poikumi J-Must. põigiti поперёк. – Vt. ka *poiki*.

poikvarraz M põikvarras поперечный стержень; *ümpär kuhjaa põhjaa õltii poikvartaad* ümber kuhja põhja olid põikvardad.

poikõin J, g. -*zõd* J = *pojokkõin*; *elettii isä, emä, äijä i poikõin* elasid isa, ema, vanaisa ja poisike; *poikõizõd ja tüökkõizõd ühes pelata* poisikesed ja tüdrukukesed mängivad koos; *poikõizõt pelajõz veeretellä ratass* poisid veeretavad mängides ratast; *poikõizõll om pöksüd jalgõz* poisikesel on püksid jalas; *tšümmenee vootiin poikõin* kümneaastane poisike.

poikõlnõ¹ (Li) -*n* J, g. -*zõd* Li J = *pojokkõin*; Li *poikõzõt tootii õpõzõt kottoo, ajõttii tšüzaa välissä siält* poisikesed tõid hobused (õitsilt) koju, kihutasid vahel sealt võidu; J *poikõzõt tšäütii taloss taloosõd* poisikesed käisid talust tallu (palmipuudepüha hommikul).

poikõlnõ² Ra, g. -*zõd* adj. poiss-, poisi moodi напоминающий мальчика, мальчик по виду; *poikõzõt kuklad* poissnukud.

poimi Li J-Must. Ku, g. -*õd*: -*ee* Ku volt, kurd plojka, skladka, сборка; Li *sarafanal õlti* [sic!] *poimi* sarafanil oli volt.

poimia vt. *põimia*.

poimit/õlla (J), pr. -*tõlõn*: -*tõdn* J, imperf. -*tõlin* (korduvalt) küsida e. (järele) pärida выпрашивать, дознаваться; *laa miä tšüzün kannatõdn, peripõhji poimittõdn* rl. las ma küsin, olen kannatlik, põhjalikult pärin järele.

pointima vt. *pojintima*.

poisi vt. *poissi*.

poissi J Kr (R-Eur. P) -*si* K-Ahl. R-Reg. Kr -*s* R-Reg. *Поуисъ* Pal.₁ K-reg.₂, g. -*sii* J = *poja*;

J *jok sill on suur poik. jo om poisii iälin* kas sul on suur poeg? – On juba noormehe-ealine; P *tšülää poisid, poolõd velled* rl. küla poisid, poolvelled; K *panimma poisilo iivälle* (Sj. 675) rl. panime (mehele) poisile hüvale.

poiz K U Lu Li I Ku -*s* ~ -*za* ~ -*zõ* Lu -*zõg* ~ -*zõgõ* ~ -*sõg* ~ -*ssõg* ~ -*zag* ~ -*ssig* I -*zõk* Kl adv. ära, välja, maha, eemale прочь, долой, вон, наземь; Lu *ranta jäätüb, luikod lentävät poiz* rand külmub kinni, luigid lendavad ära; I *meez meni poizõg naizõlta* mees läks naise juurest ära; Lu *silmiijee väliss võtti poiz* nina eest (silmade vahelt) võttis ära; Lu *miä võtin lekarstvaa ja se võtti kivuu poiz* ma võtsin roh-tu ja see võttis valu ära; Lu *maamunijõd pält piäb vallaa vesi poiz* kartulite pealt tuleb vesi ära valada; Li *tuli piäp sammuttaa poiz* tuli tuleb ära kustutada; I *miä hülkää sõvad poiz i lahtsii makkaamaa* ma võtan riided seljast (ära) ja heidan magama; Lu *parta piäb ajjaa poiz* habe tuleb ära ajada; Li *kõrjazi poiz* peitis ära; Li *rikkaus se tüü poiz* see töö sai ära rikutud; I *no tämä juttõli, õsap poiz* no tema ütles: osta ära!; Lu *sain tšäessä poiz* sain kae-last (käest) ära; Lu *terveüz meep poiz* tervis läheb käest (ära); Lu *siz nõizimma šiblimää võrkoss neit hailiit poiz* siis hakkasime noppima võrgust neid räimi välja; Lu *ep saa savvua rihessä poiz* ei saa suitsu toast välja; Lu *ühess kõrvass kuulõd, tõizõss lazzõt poiz* ühe kõrva-ga (ühest kõrvast) kuuled, teisest lased välja; I *aapa sahattii poiz* haab saeti maha; Li *soomus kraapitaa poiz* soomus kraabitakse maha; Li *mees põldõti kõvassi, a perrää viskas pois põldõtmizee* mees suitsetas kõvasti, aga pärast jättis suitsetamise maha; Lu *antagaa õtsat poiz, jutõltii ku laiva lähs seinältä poiz* andke otsad (lahti), öeldi, kui laev eemaldus sadamakaist.

poja L (K P M), g. -*aa* poiss, noormees мальчик, молодой человек, парень; L *antaass viinaa mehiilie i pojailyõ* antakse viina meestele ja poistele; M *tüttäred i pojad mennäz gul'attamaa* tüdrukud ja poisid lähevad pidu pidama; L *jõka tüttärikko antõ pojalyõ munad, õmiilyõ pojilyõ annõttii munõita* iga tüdruk andis poisile mune, oma poistele anti mune (lihavõttepühade ajal); L *mill on pojai niku põdrai* rl. mul on poisse nagu põtru. – Vt. ka *poika*, *poissi*, *pojo*, *poju*.

pojezda P Lu J *pojõzda* (Lu) *poojezd* J-Tsv. *poezda* I (M), g. -*aa* Lu *pojezdaa* J rong poezd; J *jedvaa ku va ehtizimme poojezdasõd* vaevu jõudsime rongile; M *piäb mennä vassa-maa poezdaa* (raudteevahil) tuleb minna rongi vastu võtma; Lu *narvaa pojezda* Narva rong. – Vt. ka *iü-*.

pojintim/a Kett. K-Ahl. M-Set. -ä Li J *pointima* J-Must., g. -aa: -ää J võõraspoeg пасынок.

pojo K L P M Kõ S Po Lu J I (R Li), g. -oo R J -uo K *pojjo* M Kõ-Len. I pois, noormees; poissmees, vanapoiss мальчик, молодой человек, парень; холостяк; P *miä õlin nuor pojo viel, vuotta kautyõtõ-ššõmyõ* mina olin veel noor pois, aastat kuusteist; P *pojod ain tšäüsi-väd meil taraz õunõi varkail* poisid aina käisid meil aias õunavargil; K *pojod issuzivad, garmonia pillittiväv* poisid istusid, mängisid lõõts-pilli; I *pojot tetsiväd lõdkuu tšehštüllää* poisid tegid kiige keset küla; P *sis plokattii munõi, tüttäret pojoikaa* siis koksiti mune, tüdrukud poistega; M *võib ihassua hullussi pojo* noormees võib hullusti armuda; M *miez õlitši kažee tšüllää pojo* mees oligi selle küla noormees; M *kõrkõa pojo* pikakasvuline noormees; M *kooli pojonn, bõllu naiziza* suri poissmehena, polnud abielus. – Vt. ka *poika, poissi, poja, poju*.

pojo-druška (K-AL.) peiupoiss дружка; *pojodružgalõd kušakaa, a tüttärikolõd antas pikkarain rätikkõinõ* (Al. 31) peiupoisile (kingitakse) vöö, aga pruutneitsile antakse väike (pea)rätikuke. – Vt. ka *poika*.

pojokkain Al. (Len.), g. -zõõ = *pojokkõin*.

pojokkõin K L P M Kõ S Ja-Len. Lu -nõ L P M I, g. -zõõ M S Lu -zyõ P poisike мальчишка, мальчуган; L *lahzõt koppittii ühtie, tüttärikõizõd i pojokkõizõd* lapsed kogunesid kokku, tüdrukukesed ja poisikesed; P *õlim miä pikkarain pojokkõin* olin ma väike poisike; L *nuorikõllõ isutõittii pojokkõin põlvii peälie* pruudile pandi poisike põlvede peale istuma. – Vt. ka *pod'jokka, poikain, poikalahsi, poikanõ, poikõin, poikõnõ¹, pojokkõin, poko, pošo*.

pojoklahsi K *pojok-lahsi* K-AL. -xs P poisilaps ребёнок мужского пола, мальчик; K *siz nuorikõllõd isuttaas pojok-lahsi parmailõd* siis pannakse noorikule poisilaps sülle istuma; P *naizikoll õli pojoklahs* naisel oli (= sündis) pojolaps. – Vt. ka *poikalahsi*.

pojolahsi ~ -s M = *pojoklahsi*; *ku õli pojolahs, siis pantii goluboi lintti, a ku õli tütterikkolahs, siis pantii rozõvõi lintti* kui oli poeglaps, siis pandi (kaelaristile) helesinine pael, aga kui oli tütarlaps, siis pandi roosa pael.

pojju I, g. -uu: *pojjuu* I = *poja*; *herra antõ d'engad, i sai pojjuu* härra andis raha(d) ja sai poisil.

pojukkõin J -nõ I, g. -zõõ J I -zõ J = *pojokkõin*; J *pojukkõin jo on ni suur, jot karjõz jo saab aiko* poisike on juba nii suur, et saab juba karjas hakkama; I *pojukkõizõi suvavav jõgõlla õnttsiag* poisikesed armastavad jõe ääres õngit-

se; I *pikkaraissa pojukkõissa vell'ia lõõkutii tšäütsüzä* väikest poisikest, venda, kiigutasin kätkis.

pojõzda vt. *pojezda*.

pokaa J-Tsv. kuni пока, до тех пор; *oottõõ, pokaa miä tüü lõpõtõn* oota, kuni ma töö lõpetan.

pokkoi M Lu J -oi (K), g. -koi J rahu покой; J *eb üüll epko päivell õõ pokkoit, ain tüüz* ei ole õöl ega päeval rahu, aina töös; K *ei anna pokoi-ta meheliessie* ei anna mehele rahu; Lu *sinuu rahad millõ eväd anna pokkoita* sinu raha(d) ei anna mulle rahu; J *jätä tõim pokkoisõõ* jätta teine rahule; Lu *miä tahon õlla pokkoiz* ma tahan olla rahu.

poklon/a K J, g. -aa kummardus поклон; K *noorikõõ piep poklona* panna pruut peab kummardama; K *karjušši rissees kõm poklonaa* karjus lõi kolm korda kummardades risti ette.

poko Li, g. *pogoo* = *pojokkõin*.

pokoinikka K L P S Po Lu I (V) -koinikka Lu Li Ra I -koinikka J-Tsv. *pokoonikka* M -konikka Lu *pakkoinikka* J-Must., g. -oinikka S Lu -koinikka ~ -konikka Lu -koinika J *pokkoonikka* M surnu, kadunuke покойник; Lu *kunniz rohipuu* tehti, *senniz õli pokkoinikka lavõzõll* kuni kirst tehti, seni oli surnu lavatsil; J *pokkoinikkall on hursti silmiüll* surnul on linik näo (silmade) peal; K *lugõtõllass i laulaass pokoinikkallõd* itketakse ja lauldakse surnule; P *pokoinikka lastii autaa* surnu lasti hauda; S *kalmoilõd tšäütii pominoittamaa pokoinikkoo* surnuaial käidi surnuid mälestamas; I *kõõs kronni lentelep, siis pokkoinikka leev* kui ronk lendab, siis keegi sureb; Lu *pokkonikat tšülpeessää: pävivõd paisab i vihmaa* saab surnud kümblevad: päike paistab ja vihma sajab; Lu *nii on valkaa niku pokoinikka* on nii valge (= kahvatu) nagu surnu; M *tämä on niku pool pokkoonikka* ta on nagu poolsurnud; I *isä pokoinikka* isa kadunuke.

pokoinikkõ Ku *pokkoinikkõ* Po -konikkõ Lu, g. -oinikkõ = *pokoinikka*; Lu *soikkolaz ühes talos tšäi kottoo pokkoinikkõ* Soikkolas käis ühes talus surnu kummitamas.

pokro/va¹: -v J-Tsv., g. -vaa surnukirstu kate покров, покрывало (гроба).

pokro/va² L P Lu Li I -orova Lu, g. -rova Lu I -orova Lu Maarja kaitsmise päev (1. okt.) покров (церковный праздник); L *pokrova* *meil piteäss* Maarja kaitsmise päeva meil peetakse; L *pokrovanna tšihutõitti õlutta* Maarja kaitsmise päeval pruuliti õlut; Lu *sütšüzüss pokrovass algattii tšävvä* iltaa *issumõzõ* sügistest, Maarja kaitsmise päevast (alates) hakati käima istjatel.

pokrovaraju (M), hrl. pl. -*ud* M Maarja kaitsmise päeva raju покровская непогодь; *pokrovarajud il'i maarjarajud, puhup suuria tuulia* Maarja kaitsmise päeva torm ehk maarjaraju, (siis) puhuvad suured tuuled.

pokš/a M, g. -*aa* = *piskari*.

pokša-kala M = *piskari*.

pokšo Lu, g. -*oo* Lu söödakala (elavsöödaks olev kala) живая нажива; *pokšookaa püvvetää aņgõrjaa* söödakalaga püütakse angerjat.

pokšu Li, g. -*uu* = *pokšo*.

pol'akka (V) -*k* J-Tsv., g. -*aa* J poolakas по-ляк.

poleb vt. *põlõa*.

polge vt. *pa'll'o*.

polirofka: -*k* J-Tsv., g. -*kaa* J poleer полировка.

pol'iroit'aa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* J, imperf. -*in* J poleerida полировать.

politseiskoli J-Tsv., g. -*i* J politseinik полицейский.

poliitsa (Ku) -*ts* J-Tsv., g. -*saa* J politsei(jaoskond) полиция; J *umalõs päi joutu poliitsaa* joobnud peaga sattus politseisse.

polka vt. *tširja*-.
pol'kka: -*k* J-Tsv., g. -*kaa* J polka полька (танец); *nõizõmm tanttsima pol'kka* hakkame polkatantsima.

polikka K L M Ra-Len. (P Kõ-Len.) -*kk* J-Tsv. -*k* K, g. -*kaa* L M J I. polk, rügement полк; Ra *meitä veetii soomee, koko meddje irkutskii polkka* (Len. 304) meid viidi Soome, kogu meie Irkutski polk; Kõ *polkkaa* [= *polkaa*] *kammissaarat evät kuulta divizionna kammissara* (Len. 213) polgukomissarid ei kuula divisikomissari; J *polkaa tšerikko* polgu kirik; 2. (putuka)parv; (looma)kari стая; M *näitä tuõp koko polkka, issuvat silmäd i kõrvat kõik täünnä* neid (= kihulasi) tuleb terve parv, lasuvad (peale), (siis on) silmad ja kõrvad kõik täis; P *kunikast vaattõ: aivuo irmukkaat polkad* (muinasjutust:) kuningas vaatas: (tulevad) väga hirmsad (hiire- ja roti)karjad. – Vt. ka *partti*¹.

polkka-soldatti L polgusõdur солдат в полку; *tämä võitti polkka-soldatii opõzõy* ta võttis polgusõduri hobuse.

polkkonaine Kr teenijatüdruk прислуга.

polkkopuisis Kr sulane батрак, слуга, работник.

polkom/a Li J, g. -*aa* Li J (koorealune) õhukamber e. tühemik munal пустота под яичной скорлупой; J *munal on õttsas polkoma* munal on otsas (koorealune) tühemik.

polkownik/ka L J *polkownik* J-Tsv., g. -*aa* ~ *polkownikaa* J polkownik полковник; J *tšülää*

polkownikka tarviz üväss pittää küla „polkownikut“ (= küla karjast) on vaja hästi (ülal) pidada.

polkovot'sa: -*ts* J-Tsv., g. -*saa*: -*sa* J väepealik полководец.

polle Lu Li Ra J-Tsv. -*õ* Lu J (R-Eur.), g. -*ee* Lu Ra J -*õõ* R Lu põll (vadja naise piduliku rõivaesemena) (праздничный) передник (водской женщины); (lapse)põll (детский) передник; Lu *naizill on pollõ* naistel on põll; Li *polle ettee siottii* seoti põll ette; Ra *kassõ takanõ i lintti kassõz, polle üvä eez* pats taga ja lint patsis, ilus põll ees; Lu *pollõ on sitsassa* põll on sitsist; Lu *pollõl õltii alla kruuzavad* põlled olid pitsid all; J *pollõ pilutõtu* põll (on) tikitud; J *tantsib ja va viskaap pollekaa* tantsib ja hõljutab põlle; J *miä põimizin pollõsõõ* rl. ma korjasin põlle sisse (põlle); Lu *kankein pollõ* linane põll; J *tämä on lahzõõ pollõ* see on lapse põll; Li *pollee kagluz, a takkaa õllaa pollee nauhat siottu tšiin* põlle kaelusepael, aga (selja) taga on põlle paelad kinni seotud; J *pollee nauhav* põllepaelad; Lu *pollee kagluz* põlle kaelusepael.

poln/oi Lu Ra J-Tsv. -*õi* Lu, g. -*oi* J täis-; täiskasvanud полный; взрослый; Lu *nüd näütäb üvvi, on polnõi kuu* nüüd näitab (= valgustab) hästi, on täiskuu; Lu *polnoi seiliz menev* läheb täies purjes; J *polnoi raazumaka* täie aruga; J *ehan kase rätekkõij kõlpa polnoilõõ inimizelee* ei see rätikuke kõlba täiskasvanud inimesele.

polo¹ I, g. -*oo* (sauna)lava (банный) полок; *pololõõ õli tehtü tila* (sauna)lavale oli tehtud ase. – Vt. ka *polu*¹.

polo² M Lu Li, g. -*oo* Lu I. vaene, õnnetu бедный, несчастный; Lu *ai polo poik, elo eb mee mukkaa* oh, vaene poiss, elu ei lähe hästi; 2. adj. kelm(ikas), vigurivänt шаловливый, плутоватый; Li *kül siin on polo poika* küll siin on vigurivänt poiss!

polog Ränk voodi eesriie полог.

poloi/nõ Lu *polloin* Kõ, g. -*zõõ*: *polloizõõ* Kõ vaene, õnnetu бедный, несчастный; Kõ *ai miä polloin poika* oh ma vaene poiss!

polomo [?]: *Поломо* Tum. vilets, vaene нищий.

poloni J-Tsv., g. -*ii* J (sõja)vangistus плен, полон; *polonii võttõma* vangi võtma.

polopoika L M *polo-poika* Lu-Len. subst. vaene, vilets (inimene) бедный, несчастный, горемычный (человек), разг. горемыка; L *apiat ebõ-lõ armottomiilõ, kussait puolyõ polopoikailõ* rl. (itkust:) abi pole armetuile, kuskilt poolt viletsaile.

polosaatõi ~ **polosaa-tõi** J-Tsv., g. -*i* = *polosaatõin*.

polosaatõin J-Tsv., g. -zõõ J vöödiline, triibuline полосатый; *tälle näüttiip kase polosaatõin mat'eri* talle meeldib see triibuline riie.

polosk/a M (Lu), hrl. pl. -ad M triip, vööt polloska; M *alusjubgall õltii poloskan, sinine jupka i musat poloskan* alusseeleikul olid triibud, sinine seelik ja mustad triibud; Lu *valkaa tšuuuto i sininõ valkaajõ poloskõjeekaa vorotnikka* valge särk ja sinine, valgete triipudega krae.

polos/sa (I), hrl. pl. -ad I = *poloska*; *kaütoõ päälee musalla kraazgalla polosad tehtii* (rõivakirstu) kaane peale tehti musta värviga vöödid.

polotenttsa, polot'entts vt. *palatenttsa*.

polot'ataa (Li), pr. -an, imperf. -in (ära v. maha) tallata вы-, затоптать; *lehmat polotõttii rohoo* lehmad tallasid rohu (ära).

polovik/ka M I (Lu), g. -aa M põrandariie половик; M *tehtii polovikad, neilee pantii piir-taasõõ ühzii niitii jõka pii vällii* tehti (= kooti telgedel) põrandariided, neile pandi soasse üks lõng iga pii vahele; M *mõõ nõõmma kutomaa polovikkoja, piäv nõisa ratkoma šiško* me hakkame põrandariideid kuduma, tuleb hakata kaltse (ribadeks) rebima; Lu *rogoškat piet-tii polovikkona* rogusk(e)id peeti (= kasutati) põrandariide(i)na.

polosapoška vt. *polosapoška*.

pol'skaa Lu adj. indekl. poola польский; *pol'skaa viisii pää poola moodi rea* (= lahuga juuksed).

polosupoška vt. *polosapoška*.

polz/i ~ pol'zi J-Tsv., g. -ii J kasu польза; J *vähä polzia trengiss, kump tüüt ep tunn tehä* (on) vähe kasu sulasest, kes tööd ei tunne (ei oska teha); *sinuss om pol'zia nii pal'lo, niku vanass hagoss* sinust on kasu nii palju nagu vanast pehkinud kannust; *gluhoika pajat, dalisko elä, ühellaim pol'zi* kurdiga räägi või ära (räägi), ühesugune kasu; *vargõsõtud rahad eväd mee polzii* varastatud raha(d) ei too õnne (ei lähe kasuks).

poltarišnikka, poltaryšnik/ka vt. *paltaryšnikka*.

poltikaz vt. *põltikaz*.

pollu¹ I, g. -uu = *polo¹*; *polulla tšülvetaz* (sauna)-laval viheldakse.

pollu² (I), g. -uu I põrand пол; *a se soldatti polunn alta nõisi* aga see sõdur tuli (tõusis) põranda alt.

poluirs Li puust kang деревянный рычаг; *võitõtaa paksu mokomain pittšä poluirs* dali mikä toukataa sinne tšiven alla i sis painataa võetakse niisugune jäme pikk puust kang või mis, tõugatakse sinna kivi alla ja siis kaalutakse (= kangutatakse kivi maast lahti).

polu-lõngkõin J-Tsv. = *pool-villõin*.

polumõiza Li Ra (M-Len.) poolmõis, väike mõis, abimõis небольшая мыза, полумыза.

polunošnoi J-Tsv., g. -i õõhulgus полуночник; *kuza siä, polunošnoi, nii müühässaa häülüzid* kus sina, õõhulgus, nii hiljani (ringi) kolasid?

polupal'tiš/ka: -k J-Tsv., g. -kaa poolpalitu полупальтишко; *talvõll on tšülm häülüü polupal'tiškõz* talvel on külm käia poolpalituse.

polu-põhja Lu pooltald подмётка; *saappugaa-põhja ku meeb rikkii, sis panna polu-põhja* kui saapatald läheb katki, siis pannakse pooltald. – Vt. ka *podmjotka*.

polosapoška/ka (Li) -k J-Tsv. *pološapoška* Li *polosapoška* I *polosupoška* ~ *poosapoška* ~ *poosso-poška* (I), g. -kaa J poolsaabas poolsaapojek; I *nätilpään piizimmäg [= piimmäg] polosapoškad jalgaza* pühapäeval kandsime poolsaapaid jalas; Li *õltii nappujeka polosapoškad* (naistel) olid nõõpidega poolsaapad. – Vt. ka *pool-saappuga*.

poluška/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J (endisaegne) veerandkorikane (münt) полушка (старинная монета в четверть копейки).

polušk/a (J-Tsv.), g. -aa: -a J palk, töötasu полчка; *kui va saap poluška, nii algõb juuv-võ* kui aga saab palka, nii hakkab jooma.

poluvert'tsa: -ts J-Tsv., g. -saa J poolvenelane, rajuvenelane, kõnek. poluvernik, murd. poluvertsik (segapäritolu v. segakeelne inimene) полуверец (член смешанной семьи, об. русско-эстонского пограничья).

polvi vt. *põlvi*.

polvillin vt. *põlvilliin*.

pomad/i J-Tsv., g. -ii J pumat помада; *võd'd' ivusõt pomadikaa, siis kestevet pissüz* määri juukse(i)d pumatiga, siis hoiavad (püsivad) püsti.

pomalat/ka (I), hrl. pl. -dgad I rehepeksu lõrupidu праздник окончания молотьябы; *kui lõpõtattii riigaa tappaminõ, sis pomalatki* [= *pomalatko*i] piettiin kui lõpetati rehepeks, siis peeti lõrupidu; *rehtelkakkua aina tehtii pomaladgassig* rehepeksu lõrupeoks tehti alati pannkooki.

pomeņkad vt. *pomiņka*.

pomerant'si: -ts J-Tsv., g. -sii J pomerants померанец.

pomeš/ikka Lu -šikka Ra -šikk J-Tsv., g. -ikaa Lu -šika J mõisnik помещик; J *pomeššikkoill õlti kõikkas parõpõv maad* mõisnikel olid kõige paremad maad; Lu *kuuz naisa tšävvnää pomešikal* tüüz kuus naist käivad mõisas (mõisnikul) tööil; Lu *päält-kattsõja õli, pomešikaa treņki* oli (töö) ülevaataja (= kubjas), mõisniku sulane.

pomidor/a M Lu *panidora* M, g. -aa Lu tomat

помидор; M *kazvatamma pomidorõita* kasvatame tomateid; Lu *kauniit pomidorad, valmiid ja sorraad* punased tomatid, valmi(nu)d ja suured.

pomilkav vt. *pomiŋka*.

pomiluspäivä Lu = *pominapäivä*; *pomiluspäivä*, *neitä on mõnt päivää vuvvõz* surnute mälestamispäev, neid on mitu päeva aastas.

pominaa M: *pominaa päiväll ep paratattu mittääd* surnute mälestamispäeval ei parandatud midagi.

pominaittaa: -*taag* I, pr. -*aa*, imperf. -*ii* = *pominoittaa*; *rissije i pominaitti löi risti ette ja mälestas* surnuid.

pominapäivä M *pomimpäiv* J-Tsv. surnute mälestamispäev, surnutepäha день поминовения усопших; J *pomimpäänn tsävvä kalmoill pominoittomõz* surnutepähal käiakse kalmistul surnuid mälestamas; J *pomimpäivell keitetä kagr-kiisseliä de piimäka süüvvä* surnutepähal keedetakse kaerakiisliit ja süüakse piimaga. – Vt. ka *pomilus-*, *pominois-*, *pominus-*.

pomiŋka: -*ŋkõ* J-Tsv., hrl. pl. -*ŋkad* K L P M Ra I -*nkat* J-Must. *pomiŋkad* M -*lkad* Kõ -*ŋkõd* ~ -*tkõd* J-Tsv. *pomeŋkad* ~ -*tkad* I peied; surnute mälestamine поминки; K *pokoŋikka pantii mahaa, siz õlivat pomiŋkad* surnu maeti maha, siis (seejärel) olid peied; P *mie pien izäle pomiŋkad* ma pean isale peied; J *piäp hanse menne pomiŋkoilõ, kõrt kutsutti* peab ometi minema peietele, (kui) kord kutsuti; I *sis pomeŋkad, lavvaa tağгаа isuttii* siis (olid) peied, istuti laua taga; I *suurõit pomitkad* suured peied; K *voovõd pomiŋkad* ~ I *voovõd pomiŋkad* surnu mälestamine aasta pärast surma. – Vt. ka *pomiŋkod*, *pomitkoid*.

pominkakku J surnute mälestamispäevaks küpsetatav kakk; mälestuskakk поминальная лепёшка; *võikaa võd'd'õtaa pominkakku p.* määratakse võiga.

pomiŋkapäivä M matusepäev день поминок, день погребения; *pomiŋkapäivä, senel päivää pantii mahhaa* matusepäev, sel päeval maeti (surnu).

pomiŋkod ~ -*tkod* Lu pl. = *pomiŋka*; Lu *siinä taloz on koollud, tänävä anvõtaa i leeväd pomitkod* seal talus on surnu, täna maetakse ja tulevad peied; Lu *perrää autamizõd piettii pomitkod* pärast matmist peeti peied; Lu *pomitkoil õli kutsuttu koko suku ja naapurid* peietele oli kutsutud kogu suguvõsa ja naabrid; Lu *siis kon pomitkod, ep pie laulaa lavvaa takann* kui on peied, siis ei tohi laulda laua taga; Lu *kalmoll vätsi kutsutaa pomitkoill* kalmistul kutsutakse rahvas peietele.

pomiŋk-tširja: -*õ* J-Tsv. eestpalve- v. hingepalveraamat поминальник (поминальная книжка).

pominlauta M J = *pominoizlauta*; J *laaditaa pominlauta* kaetakse peielaud.

pominoispäivä Lu Ra = *pominapäivä*; Lu *esimein pominoispäivä on peel'l iukupäivää laukopään, tõin on raadnitsan perrää enipäivää tõizõn pään, kõlmaas troitsaa laukopään, nellääz on sütsüzün* esimene surnute mälestamispäev on väikese vastlapäeva laupäeval, teine on raaduvitsapäeval, teispäeval pärast lihavõtteid, kolmas nelipühade laupäeval, neljas on sügisel.

pominoizlauta Ra peielaud угощение при поминках; *pominoizlavvall pieb õlla kiisseli* peielal peab olema (kaera)kiisel.

pominoittaa K L M S Po Lu Ra J -*taag* (I), pr. -*an* J, imperf. -*in* J surnut v. surnuid mälestada (surnute mälestamispäeval kalmistul) поминать, -януть покойника; J *nellä kõrta vuuvvõs pominoittii õmiita vanõpiita* neli korda aastas mälestati oma (surnud) vanemaid; K *naizõd mentii kalmoilõd pominoittamaa* naised läksid kalmistule surnuid mälestama; Po *kõikk suku kutsutti pominoittamaa* kogu suguselts kutsuti surnut mälestama; Po *sis pominoittimõ, erneitä võttimõ, muinaatõ* siis mälestasime surnut, herneid võtsime, muna (kalmule panekuks); Lu *on aikka pominoittaa ohtogoosaa* on õhtuni aega surnuid mälestada; J *kunis pappi pominoitav, siniš tsüünteliäz ain põlv* kuni preester mälestab surnut, seni küünal üha põleb. – Vt. ka *pominaittaa*, *pominõittaa*.

pominospäivä Lu = *pominapäivä*.

pominuŋkla M anum surnumälestamistoitude jaoks особая посуда для поминальной еды.

pominuspäivä Lu = *pominapäivä*; *pominuspään tsävvä koollõil autojee pääl* surnute mälestamispäeval käiakse surnute haudadel.

pominõittaa: -*taag* I, pr. -*aa*, imperf. -*ii* = *pominoittaa*; i *lahsõd seiväd pominoittõvõd* ka lapsed sõid (kalmu juures mälestamispäeval), mälestasid (mälestavad) surnut.

pomitkad vt. *pomiŋka*.

pomitkod vt. *pomiŋkod*.

pomitkoid J-Tsv. pl. = *pomiŋka*.

pomitkõd vt. *pomiŋka*.

pomoikka J, g. -*aa* solgiauk помойка; *paganikoo vee valad* pomoikkaa solgivee valad solgiauku.

pomošnik/ka Lu, g. -*aa* Lu abi, abiline помощник; *karpenii pomošnikad õltii šturmanid* karpeni abid olid tüürimehed.

pompata (L Li), pr. *-paan* L, imperf. *-pazin* (hooga) visata v. heita швырять, -нуть; L *tämä võtti suuryõ tsivie ja ku pomppaap tõizõlõ lobaasõ* ta võttis suure kivi ja kus viskas (viskab) teisele vastu otsaesist.

ponafeda L, g. *-aa* peieroog панихидное (диал. панафидное) кушанье; *ponafeda on riisu, tšihuttaass, pannass laatkuosyõ, tšeäpeä peäle pannass i süvväss p.* on riis, keedetakse, pannakse kaussi, pannakse kääpa peale ja süüakse.

ponafeli J, g. *-i* = *ponafida*; *laulottii ponafei* peeti (lauldi) hingepalve.

ponafida S Po *panafida* ~ *panaxida* M *-ifida* (P), g. *-afidaa* Po *-ifidaa* P hingepalve панихид; Po *pappi sluuzi ponafidaa* preester pidas hingepalve; P *ponifidaa tširja* hingepalve- raamat.

poñatita (Ku), g. *-aa* = *poñatti*; *katsop kai hepoized ollas tarhoiz i külää staarost i poñatad ollas kai dabunaz* vaatab: hobused on kõik tarades ja külavanem ja manukad on kõik hobusekarjas (kahju üle vaatamas).

poñatiti Li, g. *-ii* tunnistaja, manukas понятой; *miä võtan poñatit katsomaa i paan sinu mahsama* ma kutsun (võtan) tunnistajad vaatama ja panen sinu maksma.

ponifida vt. *ponafida*.

poodreda vt. *podreda*.

poogreba vt. *pogrõba*.

poohikaukolo J-Must. = *poholohana*.

poohtoa [?] (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *poohto-* J-Must. = *poškoroitaa* [?] (orig.: puohte-).

poojezd vt. *pojezda*.

pookika K-Ahl. (P) *puokka* R-Reg. *puukka* (K-Bor.), g. *-aa* 1. K-Ahl. K-Bor. R-Reg. *pook*, seeliku äärispael, kantpael тканец; 2. P vöö пояс. – Vt. ka *lõjka-*, *tširja-*, *vahtši-*.

pookiki Lu, g. *-ii* Lu tulepaak (merel) бакан, бакен; *pookii pääl põlõp tuli, tämä näütäb laivoil teetä, tämä on merez ankkuriz* paagi peal põleb tuli, see näitab laevadele teed, see on merel ankrus.

poola¹ M Kõ-Len. Lu *-l* Lu *puola* U P *puol* P *-laa* ~ *-lõa* M-Set. *-lla* Lu Ra J 1. (kusagil) pool na (какой-то) стороне, по (какую-то) сторону; Ra *hämöläin ripub akkunaza, kujaa poolla* ämblik ripub akna küljes, õue pool (= väljaspool); Lu *kõrvallizõd õltii kaks tütõä, isuttii üfõs ühell poola, tõin tõizõll poola, a kihlolliin õli väliz* pruutneitsid olid kaks tüdrukut, istusid üks ühel pool, teine teisel pool, aga kihlatud pruut oli nende vahel; Lu *poigad õltii kahõs poola, a ženiḡ tšehspaikkaz* peipuisid olid

kahel pool, aga peigmees keskel; M *siäl poolaa* ~ *poolõa mertä salvoas, tänne poolõõ lasud lentävät. Tširja* (Set. 17) mõist. sealpool merd raiutakse, siiapool laastud lendavad? – Kiri; *tääl pool jõkkõõ* siinpool jõge; U *emmä tää kuza puola on* me ei tea, kuspool (ta) on; J *väliss i med'd'ee poola tšülvetä greetšina* vahel külvatakse ka meie pool tatart; J *võõras poola jõka inimine itsävõitev* võõras kohas (võõral pool) iga inimene nukrutseb; 2. (millegi) poole (ajalises suunas) к (в сторону чего-то по времени); L *sütšüzüü pool* sügise poole; Kõ *õhtog poola* (Len. 214) õhtu poole; 3. (kusagilt) poolt osu poola, с (какой-то) стороны; Lu *ku siä kuulõt tšakkoa dikõss poola, sis pääzet pulmaa* kui sa kuuled kõgu paremalt poolt, siis satud pulma (= siis on pulmakutset oodata); M *kuul-taavad, kummassa poola nõõp koiraa aukkumaa, siis siältä poola leevät kosijav* kuulavad, kummalt poolt hakkab koer haukuma, siis sealt poolt tulevad kosilased. – Vt. ka *kuza-*, *ohtok-*, *siäl-*, *tääl-*. – Vt. ka *poolta*, *poolõa*, *poolõlta*, *poolõssa*, *poolõza*, *poolõõ*.

poola² K M J Ku (R-Eur. Kõ Ja-Len.) *puola* P, g. *-aa* = *poolaz*; Ja *joutuvat metsäz marjat*: .. *poolat* (Len. 240) valmivad metsas marjad: .. *pohlad*; M *kõikõllaaishiissa marjoissa, poolalaaishiissa i kõikõllaaishiiss* (korpe tehti) kõiksugustest marjadest, pohladest ja igasugustest; M *sinne lizättii poolaita makkuua möö i vähäkõizõõ saaxharjavõa* sinna (= männile) lisati pohli maitse järgi ja veidi peensuhkrut; M *tehtii poollajeekaa vadruškoita* tehti pohlamarjadega korpe. – Vt. ka *sigaa-*.

poolaz K M Lu I (R) *-as* K-Ahl. *-õz* Lu Li J I *-laz* P J (Kett.) *puollaz* P *puollõz* M, g. *-aa* Lu *puollaa* P pohl, pohlamari, palukas брусника; Lu *poolõz kazvov nõmmiloil* pohl kasvab nõmmedel; P *mie sein puollai* ma sõin pohli; I *oontõn piäb mennä metsäz marjaa, poolassa korjamaa, siäl ühezä paikkaa pal'lo poolassa, piğgaa korjaav poolaav* homme tuleb minna metsa marjule, pohli korjama, seal ühes kohas (on) palju pohli, korjad kiiresti pohlad (= saad pohlad kiiresti korjatud); Lu *poolaat kopitin vakkaa* pohlad korjasin korvi; Lu *poolass piettii lännikkoz* pohli hoiti lännikus; P *talvõss tuvass kahyõ raamii välüisie puollaa varsii i kattii-käpälii* talveks tuuakse kahe (akna)raami vahele pohlavarsi ja karukoldi. – Vt. ka *sigaa-*. – Vt. ka *puollazmarja*, *poolõkaz*.

poold'uuzina S *püold'uuzina* Po pool tosinat поддюжины; S *mill poold'uuzina ohto* mulle (on) poolest tosinast küllalt.

poole, poolee vt. *poolõõ*.

poollez vt. *poolõza*.

poolgarnittsa: *puolgarnittsa* P poolkarnits, pool karnitsat полгарница; *puolgarnittsa õli*, *vakkaz õli näid nell'ä* oli poolkarnits, vakas oli neid neli.

poolli Len. K M Lu Li Ra J (Kett. R-Eur. I) -l K M Kõ S Lu J I Ku *puoli* R-Reg. (K U L V) *puoli* Po -l K P Kr *puul* Lu -le Kr, g. *poollõõ* Lu Li J I -õ J-Must. -ee M-Set. -e J-Must. *puol/yõ* L -e R-Reg. **1.** pool, pool- половина; пол-; Li *tämä võtti kalaa i sei poolõb*, *i tõizõõ poolõõ viskas takazõõ* ta võttis kala ja sõi poole ja teise poole viskas tagasi; J *pool ammõss mätäni*, *juurõd jääti itsemese pool hammast mädanes* (ära), *juur jäi* (juured jäid) igemesse; P *õssaass puol paņkõa viinaa* ostetakse pool pange viina; M *pool maailmaa mentü ümperikko* pool maailma (on) läbi (ümber) käidud; V *nellä vuotta puolyõkaa sluuzizin turk'estaniza* neli ja pool aastat teenis Turkestanis; K *puol tõiss vuotta õli millõ* poolteist aastat olin vana; K *pooli kõlmatta* (Ahl. 43) kaks ja pool; M *pooled nell'ättä* (Set. 77) (kell on) pool neli; L *peälie puolyõ saa virstaa üle* poollesaja versta; Li *miä menin kõhalliizõõ tee poolõs tunniz* ma läksin otseteed (mööda) poole tunniga; J *poolõõ päälee* poole peale; S *pool kuu* poolkuu; I *nämäv ovad atpeettõid tserikkoza*, *niku pool pokkoinikkaa* neile on kirikus matusetalitus ära peetud, (nad on) nagu poolleldi surnud (= surnuks peetud); P *tšülää poisid*, *poolõd velleð* rl. külapoised, poolvelled; M *anna poolõd millõ* anna pool(ed) mulle; M *vähäp poolta* vähem kui pool; M *poolõd õli karu*, *aga poolõd õli inehmiin* pool(eldi) oli karu, aga pool(eldi) oli inimene; Lu *siä kuuntõõt poolie kõrvioõkaa* sa kuulad pool(t)e kõrva(de)ga; J *poolõll sõnall luppama* poole sõnaga lubama; **2.** kesk- пол- (в значении 'в середине'); Lu *kukko nõisi laulomaa poolõll* üüllä kukk hakkas laulma keskööl; Lu *se jo õli litsi poolt päivää* see oli juba keskpäeva paiku; M *täm tuli poolõza päivääzä* ta tuli keskpäeval; J *pool itšiin* keskealine; **3.** pool, külг сторона, половина; M *ühtä poolta nii vaivattaav*, *etti eb anna tsäe-kaa kerttaa* üks pool (peast) nii valutab, et ei või käega puutuda; P *tšääntääss ümpär tõizõt puolõv i taas tappaass* (rehepeksu kohta:) kääntatakse ümber teised pooled (= kääntatakse vili ümber, alumine pool peale) ja jälle pekstakse (kootidega); J *jõka mat'erill päälüis pooli on lustip ku murna pooli* igal riidel on pealmine pool ilusam kui pahem pool; Lu *kase on õikaa pool*, *a tõin on murna pool* see on parem pool, aga teine on pahem pool; J *pinnaa pooli* pind-

mine pool; J *tämä on tšülmä pooli* see on külm pool (= vilupoolne nõlvak); Lu *taka pool on püllillää* tagapool on urppis; **4.** pool, kant, maa-nurk сторона, сторонка, край; J *med'de poolõ rahvõz oj kala püütõill* meie kandi rahvas on kalapüügil; M *se on võõras pooli* see on võõras kant; Lu *maa poolõõ vätsi* (sise)maa poole (= Kattila ja selle lähikülade) rahvas; J *vad'daa pooli* fig. vadja pool (= Luuditsa ja Liivtsülä koos lähiküladega); Lu *vennäa pool* fig. Vene pool (= Kattilalt lõuna poole jääv vene külade ala); ■ M *teilee mehiilee*, *mehee poolõlõõ ain leeb aikka* teil(e), meestel(e), meessoole(c) jääb alati aega; Lu *vanaa poolõõ meez* vanapoolne mees; Lu *nii kõig räämittii*, *jott lakkaa pooli on pääl lõhuti* (lõõdi) kõik nii (puruks), et häda on käes (= midagi ei jäänud alles); M *tõizõõd poolõd* (Set. 12) paharetid. – Vt. ka *ahtõri-*, *ala-*, *alu-*, *erätsi-*, *esi-*, *etel-*, *hoono-*, *itä-*, *kakko-*, *kura-*, *liha-*, *lounat-*, *länsi-*, *mees-*, *nais-*, *nenä-*, *ohtõgo-*, *paha-*, *pahnup-*, *paska-*, *perä-*, *pohja-*, *pää-*, *pääle-*, *pääli-*, *rinta-*, *sisi-*, *sisä-*, *süämme-*, *taka-*, *taku-*, *varjo-*, *ülä-*, *üvä-*. – Vt. ka *poolikkõ*².

pooliin J-Tsv. -n (Li), g. -izõõ J -poolne находящийся на той или иной стороне; J *ted'de pooliim vätsi om vähäize rumal* teie kandi (teiepoolne) rahvas on natuke toorevõitu; J *ala pooliin* allpoolne. – Vt. ka *kahs-*, *ulko-*, *ühs-*.

poolik/ka¹ (R-Eur.), g. -aa subst. poolearuline, poolemeelne дуралей; R *et kuttšun naista nagretšissi*, *meessä meele poolikassi* (Eur. 37) rl. (sa) ei nimetanud (kutsunud) naist naerualuseks, meest poolearuliseks.

poolikka² vt. *savi*.

poolikko¹ Ränk K-Ahl. Ra J (Ku), g. -oo Ra J (pooletüdrine õlle)vaat, -ankur, poolik; (või)-pütt (пивная) бочка; кадка (масла); J *olut ku bõõ tsäünü*, *siiz on tätä parõp vala iivõizõõõd poolikkoo* kui õlu ei ole käinud, siis on seda parem valada pärmisesse vaati; J *paa poolikolt pruntii-aukko tšiin* pane (õlle)ankru prundiak kinni; J *uus poolikko, kahõllaiss oluttõ süämes. kanaa muna mõist*. uus vaat, kahesugust õlut sees? – Kanamuna; J *poolikk aukko* (õlle)ankru (prundi)ava. – Vt. ka *olut-*, *või-*.

poolikko² M, g. -oo pool половина. – Vt. ka *mees-*, *ühs-*. – Vt. ka *pooli*.

poolikkõ¹ M (Kett.), g. -õõ poolik половинчатый, неполный, неоконченный; Kett. *jätti poolikkõssi* jättis poolikuks; ■ M *vot se kahs võõroa tuli poolittaa*, *siz ühessä tuli kahs, vod nii*, *se on poolikkõ* vaat need kaks hingemaad läksid (= tehti) pooleks, siis tuli ühest (talust) kaks, vaat nii, see on p. – Vt. ka *poolõnain*.

poolikkõ² vt. *õlut*.

pooli-kõlmatta P kaks ja pool два с половиной.

poolillaa Li adv. = *poolõllõd*; *jätti tüü poolillaa* jättis töö poolele.

poolimeelin ~ **poolmeeli/n** ~ **-ne** Lu poolearuline, poolemeelne тупой, бестолковый; *täda on päässä vähäzee kerttäünü, poolmeeline* ta on peast natuke põrunud, poolearuline. – Vt. ka *poolikka*¹, *poolmeelin*.

poolis/saa (J-Must.) -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J kaitsta защищать, -ить, заступаться, -иться; *ku inimin om väär, siis tätä bõd mitä poolissa* kui inimene on süüdi, siis teda pole vaja kaitsta. – Vt. ka *poolõssaa*.

poolitta/a M Lu Li J-Tsv. *puolitaa* L -ag I adv. pooleks пополам, надвое; L *isä lõikkaz bulkaa puolitaa* isa lõikas saia pooleks; Lu *saha meni puolitaa* saag läks pooleks; Li *vil'ta jagõtti puolitaa* vili jagati pooleks; L *vanõpallõ poigalyõ ja tšehsimäizelie koto puolitaa* vanemale pojale ja keskmisele (sai) maja pooleks; I *kahsi peremmeessä nõisõvat tüütä tetšemää, paavat puolitaa*g kaks peremeest hakkavad tööd tege-ma, jagavad (töö) pooleks (= teevad töö kahasse). – Vt. ka *poolõssi*.

poolitõd M Ra = *poolittaa*; Ra *nii tunnub emäsee niku alko lõhgõttu poolitõd* on nii emas-se läinud, nagu (oleks) halg pooleks lõdud (= nagu ühest halust lõõdud); M *pääzgoõ äntä on lõhgattu poolitõd* pääsukese saba on pooleks lõhestatud (= on kaheharuline).

pooli/vid'd'että: *puoli-vid'd'että* P neli ja pool четыре с половиной.

pool-kappa Li pool kappa, poolekarpane (mõõduna) полковша, в пол ковш (мера).

poolkuivain M poolkuiv, vinnutatud полусухой; *eb õd kuiva, eb õd toorõ, se on mokoma poolkuivain, väälannu, sitä kui saav süüvvä, sis teeb vattsataavii* ei ole kuiv, ei ole toores, see on niisugune poolkuiv, vinnutatud, seda kui saab sõõdud (süüa), siis teeb kõhu haigeks.

poola vt. *poola*¹.

poollaz vt. *poolaz*.

poollazmarja Kett. = *poolaz*.

poollazvesi M pohlajook, pohla(mahla)vesi брусничная вода.

poollau/ta [?] (K-Kett.), pr. -n, imperf. -zin naiseks võtta взять в жёны; *jo siä nad'jõd nagrieni, poollauzit poollaani* rl. juba sa naisid mu naeri, võtsid naiseks mu pohla.

poollõz vt. *poolaz*.

poolmeelin Lu = *poolimeelin*; *kerkeämeelin vai poolmeelin* inemin kerge aruga või poolearuline inimene.

poolpitävi Lu: *poolpitävi rossi on ku pal'to säikeit on kattši* poolpidav (pooleldi rebenemas) tross on (siis), kui (trossil) on palju säigmeid (= keermeid) katki.

poolpäivä Lu *Полпейва* Tum. keskpäev полдень; *poolpäivä on lounad, siis vätsi mennää lounal* keskpäev on lõuna-aeg, siis rahvas läheb lõunale.

poolsaappuga: *poolsaappuga* (P) = *polusa-poška*; *talvõl tsülmä. nuorikkõ panõp poolsaappugad jalkaa, tsülmätib jalga* talvel on külm (pulmi pidada). Pruut paneb poolsaapad jalga, külmetab jalad (ära).

poolstoffs: *puolstoffs* (K-A1.) = *pooltooppi*.

poolta¹ Lu -taa ~ -t J 1. (kellegi) poolt ot (кого-то), со стороны (кого-то); J *tüttõilee ženižaa poolt laulotaa vassaa pulmaza* tüdrukuile lauldakse pulmas peigmehe poolt vastu; 2. (kusagilt) poolt со стороны, с какой-то стороны; J *üxs tuõb ühess pooltaa, tõin tõizõss pooltaa* üks tuleb ühelt poolt, teine teiselt poolt; J *samass pooltaa samalt poolt; J ala pooltaa* altpoolt; 3. (millegi) poolest по части, по (чему-то), со стороны (чего-либо); J *pitkusõd poolt pal'tto saab aikoo* pikkuse poolest palitu sobib. – Vt. ka *kuss-*, *süäm-*, *süämmessä-*. – Vt. ka *poola*¹, *poolõa*, *poolõlta*, *poolõssa*, *poolõd*.

poolta² (Lu): Lu *nell'ä tunnia ohtõgoõ poolta* kell neli õhtupoolikul.

pooltooppi Lu pool toopi, pooletoobine (mõõduna) полштофа, в пол штофа (мера); *putõli õli pooltooppia* pudel oli pooletoobine. – Vt. ka *poolstoffs*.

pool-tšüllellää J-Tsv. poolküljeli полубокком; *veel seizov, vähäzee pool-tšüllellää* veel seisab, natuke poolküljeli.

pooltõis/sa M Lu I -s K M Kõ Lu Li J *pool-tõiss* J-Tsv. *puolitõissa* ~ *puoltõis/sa* P -s K V poolteist полтора; Lu *tšen kuto pooltõiss sült võrkoõ, tšen vähäp* kes kodus poolteist sülda võrku, kes vähem; K *vakka da pooltõiss linnahsii* vakk või poolteist linnaseid; Kõ *velli õli jo pooltõiss vootta* vend oli juba poolteist aastat (vana); M *pooltõiss rubl'aa mahzõttii* poolteist rubla maksti; I *pooltõissa sataa* poolteist sada.

pool'us/si J-Tsv. -i (Lu), g. -ii J poolus полус. – Vt. ka *lounat-*, *pohja-*.

poolvakka M pool vakka, poolevakane (mõõduna) полпуры, в пол пур (мера); *esimeizess on vakka, siz on poolvakka, siz on tšetvjorka, siz on vass garttsa, samõi peen mitta* esimeseks on vakk, siis on pool vakka, siis on setverik, siis on alles karnits, kõige väiksem mõõt.

pool-villõin J-Tsv. poolvillane полушерстяной. – Vt. ka *polu-lõhkõin*.

poolväliä: *poolvälliä* ~ -*lliä* M pool-, pooleldi, peaaegu poolu-, napolovinu, почти что; *tämä öli poolvälliä koollu, ve' koko kumma etti saatii elloo* ta oli (juba) poolsurnud, päris ime, et saadi (veel) ellu; *poolväliä hullu poolhull.* – Vt. ka *poolõlõõssaa, poolõõssaa.*

poolõa Kett. K M Kõ *puolõa* P (kusagilt) poolt со стороны, с какой-то стороны; M *võta tõizõss puolõa vassaa* võta teiselt poolt vastu; K *lennä lennä leppätiuro, kuss puolõa sõta tuõv, sinne puolõõ lennä lenda, lenda, lepatriinu, kustpoolt sõda tuleb, sinnapoole lenda;* P *tänään on tsülmäss puolõa tuuli* täna on tuul põhjast (külmalt poolt); P *suojass puolõa lõunast* (soojalt poolt). – Vt. ka *poola¹, poolta, poolõlta, poolõssa, poolõõ.*

poolõv vt. *ilmaa-*.

poolõin J-Tsv., g. -*zõõ* J poolene половинный.

poolõk/kaz: -*õz* J-Tsv., g. -*kaa* J = *poolaz;* *poolõkkaat paamm talvõssi kassae astiasõõ* pohlad paneme talveks sellesse astjasse.

poolõkka/asõõ: -*sõ* J-Tsv. adv. pohlale, pohli korjama по бруснику (наречие в форме илла от *poolõkaz*); *tütõd lähetti poolõkkaasõõ* tüdrukud läksid pohlale.

poolõllla¹: -*I* J-Tsv. adv. pooleli (olla) (быть) на половине, неоконченным; *tüü om poolõll töõ* on pooleli.

poolõlla² (Lu): Lu *nell'ä tunnia õhtõgoo poolõl* kel neli õhtupoolikul.

poolõllõõ Lu adv. pooleli (jätta v. jääda) (остаться) на половине, не до конца; *miä jäätän tüü poolõllõõ* ma jätan töõ pooleli. – Vt. ka *poolillaa, poolõssi.*

poolõllta M -*t* M J = *poolõa;* M *peze lännikko üvvi* vällält poolõlta pese lännik hästi (puhtaks ka) väljastpoolt; J *ala poolõlt* altpoolt.

poolõlõõssaa M *puolõlyõssaa* L pooleldi, poolenisti, poolest saadik napolovinu; M *makkaav siltäv avõõ, poolõlõõssaa siltät pantu tsiin magab, silmad lahti, silmad pooleldi suletud* (kinni pandud); L *õhtagonna, kui päivä nõis laskõutaa puolõlyõssaa metsä tagaa* õhtul, kui päike hakkas poolenisti metsa taha laskuma; L *kassa õli pletitettü puolõlyõssaa* pats oli palmitsetud poolest saadik. – Vt. ka *poolväliä, poolõõssaa.*

poolõnain Lu, g. -*zõõ* = *poolikkõ¹*; *niku poolõnain inemin* nagu poolik inimene.

poolõspaikkõzikko Lu pohlakoht (koht, kus kasvab palju pohli) брусничник, брусничная полянка; *siäl on üvä poolõspaikkõzikko* seal on hea pohlakoht.

poolõssa M S Li I (Kõ-Len.) -*ss* K M Lu Li J *puolõss* L P Po 1. (kellegi) poolt, poolel от

(кого-то), на стороне, со стороны (кого-то); K *tullass langod ženiḡaa poolõss* tulevad peigmehepoolsed langud; S *noorikõõ poolõssa kõik pannaz lavvalõõ sõõmäv* nooriku poolt pannakse kõik toidud lauale; Li *tämä mill on sukkua emää poolõssa* ta on mulle ema poolt sugulane; Li *vellessijõõ i sõzariijõõ lahzõd õllaa seukov izää poolõss i emää poolõssa* vendade ja õdede lapsed on (omavahel) nõõd isa poolt ja ema poolt; P *õlin sõaza kaunii puolõss* olin sõjas punaste poolel (poolt); 2. (millegi v. kusa-gilt) poolt со стороны, с (какой-то) стороны; K *ühsi õuna õhsuõza, päivää puolõssa punanõ* (Al. 54) rl. üks õun oksakesel, päikese poolt punane; Lu *karja on maasellää poolõss tootu kari* on sisemaa poolt (= Kattila ja selle lähikülade kandist) toodud; M *laukaa poolõss* Lau-ga poolt; I *siel tsäüsi jõka poolõssa vättsiä* seal käis rahvast igalt poolt; Li *põhjaa poolõssa* põhja poolt; M *sojassa poolõssa on tuuli* tuul on lõunast (soojalt poolt); 3. (millegi) poolest по (чему-то), в отношении (чего-то); J *ühee suuruizõõ kazvoo poolõss* kasvult (kasvu poolest) ühesuurused; Li *lad'd'uu poolõssa meil on suuri rihi* laiuise poolest on meil suur tuba. – Vt. ka *poola¹, poolta, poolõa, poolõlta, poolõõ.*

poolõs/saa (J-Tsv.), pr. -*an:* -*õn* J-Tsv., imperf. -*in* = *poolissaa;* *prokuroor vääriseb a advokatti poolõsõv* prokurör süüdistab, aga advokaat kaitseb.

poolõssi J-Tsv. adv. 1. pooleks пополам, на-двое; *vel'lesed menti eri de kõig jagõtti poolõssi* vennad läksid lahku ja jagasid kõik pooleks; *lõikkaa pala poolõssi* lõika tükk pooleks; 2. pooleli (jääda v. jätta) на половине, не до конца; *tüü jäi poolõssi* töõ jäi pooleli. – Vt. ka *poolillaa, poolõllõõ, poolittaa, poolitõõ.*

poolõz vt. *poolaz.*

poolõza: -*õz* Kõ M Lu -*ez* K-Ahl. *puulõz* Lu (kusagil) pool na (какой-то) стороне, в (какую-то) сторону, с (какой-то) стороны; Kõ *pokoinkall lavõzõll õli pää obraazoid'ee poolõz* surnul oli lavatsil pea ikoonide pool(e); Lu *nališnikad õllaa süämee poolõz i kujaa poolõz akkunoiz* pealisliistud on (aknail) seespool ja väljaspool (tänava pool); Lu *kahõs poolõz on soo* kahel pool on soo; Lu *valkoizõt prikud on pääl puulõz* valged täpid on (kärbseseneel) pealpool; Lu *riigaa koominõz õltii jõka poolõz uhzõõ* rehealuses olid igas küljes (igal pool) ukсед; Lu *silmäsoo on rütšümäe poolõz* Silmäsoo on Rüsümäe kandis (pool). – Vt. ka *kuza-, tsäsi-*. – Vt. ka *poola¹.*

poolõttaa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an:* -*õn* J, imperf. -*in* J poolitada раздел'ять, -ить пополам.

poolõõ K M Kõ Lu Li J I puolõõ K P puolyõ
L P puolõõ Po -õ Lu J-Must. -ee K-Ahl. K-AI.
Ku -e R-Eur. **1.** (millegi v. kellegi v. kusagile)
poole в сторону (кого-то или чего-то), (по
направлению) к; P *tšieräp sellää saunaa puo-
lõõ* keerab selja sauna poole; M *tšetä näev,
señnee poolõõ viskaap sütsälpää* keda näeb,
selle poole viskab tuletuki; Lu *jõka poolõõ jöv-
vuv* igale poole jõuab; J *kumpaa poolõõ meev*
kuhupoole (sa) lähed?; L *taivas kummittyõb*
üöl, tulizõt sampaad meneväd mõnyõ puolyõ
taevas on öösi virmalised, tulised sambad lähe-
vad mitmele poole; I *inehmine viskazi ivijä:
akana meeb ühtee poolõõ ja ivä tõisõõ poolõõ*
nimene tuulas (viskas vilja)teri: agan läheb
ühele poole ja tera teisele poole; Li *akkun on*
kahspoolin, avvaub avõõ kahtõõ poolõõ aken
on kahe poolega, avaneb kahele poole; P *tšen*
meni sõtamehessi, tšülä õitsas kummartõli
kõlmõa puolyõ kes läks soldatiks, (see) kum-
mardas küla otsas kolmele poole; Lu *servät*
painuvad ala poolõ servad käänduvad (seenel)
allapoole; Lu *kuras poolõõ* vasakule; Lu *õikõas*
poolõõ paremale; **2.** (millegi) poole (ajaliselt) к
(чему-то), в сторону (чего-то по времени); P
se õli sütsüzüü puolyõ suvõa see oli sügisepoo-
le suve; Lu *ohtogo poolõõ päivää päivüv meni*
matalõl õhtupoole päeva päike vajus (läks)
madalale; Lu *vanõpaa poolõõ näväd minnua*
nõissa süüttämää vanuigi (= kui vanemaks
saan) hakkavad nad mind toitma (sööتما); **3.**
(kusagil) pool на (какой-то) стороне; P *kahs*
vellää kahõs puolõõ tietä i tõin tõiss eväd näe,
se on silmäv mõist. kaks venda kahel pool teed
ja teineteist ei näe? – See (= need) on silmad; I
paja õli tõizõõll poolõõ teetä (sepa)raja oli tei-
sel pool teed; **4.** (kusagilt) poolt со стороны,
с (какой-то) стороны; L *pilvõt tulõvad ühess*
puolyõ i tõizõss puolyõ pilved tulevad ühelt
poolt ja teiselt poolt; L *apiat ebõ-lõ armotto-
miilõ, kussait puolyõ polopoikailõ* rl. (itkust:)
abi pole armetuile, kuskilt poolt viletsaile; ■ J
said blina taka poolõõ (kas) said laksu vastu
tagumikku (tagapoolt)?; Lu *kukkuzi toozõ onõ*
vad'd'aa, a mõnikas sõna on laukaa poolõõ
Kukkusi on ka vadja (keele ala), aga mõni sõna
on Lauga poole (= isurikeelne); Lu *lintujee*
poolõõ mie õlõn vohma lindude osas olen ma
rumal (= lindudest ei tea ma midagi). – Vt. ka
kahtõõp-, *kahõõp-*, *koto-*, *kuhõõ-*, *kunnõ-*, *ku-
rõõp-*, *sinnep-*, *sisä-*, *tševät-*, *tõisõõõp-*, *tõizõs-*,
tännep-, *tääl-*, *ühteep-*. – Vt. ka *poola*¹, *poolta*,
poolõa, *poolõlta*, *poolõssa*, *poolõza*.

poolõõssaa K M puolyõssaa P = poolõlõõssaa;
P on täünnää puolyõssaa on poolenisti täis; K

gaada õli jo poolõõssaa suhõõ mennü madu
oli juba poolest saadik suhu läinud; M *eell õltii*
ahjov puizõõv kane, all õli poolõõssaa puinõ
ennemalt olid (need) ahjud puust, alt (all) oli
(ahi) poolest saadik puust.

poomasibo K-Ahl. R-Lõn. *puumasibo* R-Lõn.
1. aitäh спасибо; R *poomasibo langolleni söõt-
tämässä, joottamassa* (Lõn. 693) rl. aitäh mu
langule söötmast, jootmast; **2.** jumal appi!, jõu-
du! бог на помощь! – Vt. ka *passibo*.

poomijkad vt. *pomijka*.

poorit/taa M, pr. -an, imperf. -in nägelda, nää-
gelda спорить, по-, вздорить, по-, грызться;
nävät *poorittivad, riiteliväd* nad näaklesid, riid-
lesid.

poosapoška ~ poossopoška vt. *polusapoška*.

poškoroittaa vt. *poškoroittaa*.

poozno vt. *pozna*.

pooti vt. *õlut-*.

pooti/niitti Kõ roeniit купленная (не домаш-
няя) нитка; *teen pitsii kokal i koto-niitissä*
i pooti-niitissä teen pitsi heegelnõelaga nii
koduniidist kui ka poeniidist.

pooltkia J-Tsv., pr. -dgin J, imperf. -tkizin J **1.**
põtkida лягать, брыкать; **2.** hingitseda, virelda
(еле) дышать, дышать на ладан; *veel poodgib*
elä veel hingitseb elada; *nii om vaivõin, jeel'e*
poodgib on nii haige, (et) vaevu hingitseb. – Vt.
ka *priijkiä*, *põdgata*, *põdgota*, *põdgõlla*, *põt-
kia*, *põtkuu*, *põtõõa*.

popastõri M I -eri I (P) -ari M, g. -õrii M kar-
jase abiline, abikarjus подпасок; M *karjušil*
õltii popastariv karjasel olid abilised; M *po-
pastõri õli pojokkõin* karjase abiline oli poisike;
I *popasteri palkattug õli* karjase abiline oli
palgatud; Lu *popastõri õli ilma trubbaa* karjase
abiline oli ilma pasunata; P *pani minua lammas*
karjaasõõ popasterissi pani mind lambakarja
karjase abiliseks; M *lehmii popastõri* abikarjus
lehmakarjas.

poplafka: -k J-Tsv., g. -kaa J = *plafka*; *noota*
poplafkõd om puizõõv nooda ujukid on puust.

popo Li J-Tsv., g. *popovo* lastek. hirmutis, koll
бука; J *elä idg – popo võtab* ära nuta, koll viib
(võtab su) ära!

popot/taa P M Lu *bobottaa* (M), pr. -an M Lu
bobotan M, imperf. -in pobiseda, pomiseda
бормотать, бубнить; P *staruxa popotti mitä*
liev vanaeit pobises midagi; Lu *izz enel ain*
popotav aina pomiseb omaette; M *ain bobotab*
niku soolõi lugõv aina pobiseb, nagu soola pea-
le loeb (nõiasõnu).

poppra P, g. -aa = *pipi*; *elä kertä pliiitaa ussa,*
uxš tiep poppaa (last hoiatatakse:) ära puutu
pliidiust, uks teeb paa!

por/aška: -ašk Lu -ošk ~ barašk J-Tsv., g. -aškaa: -oškaa J pulber порошок; Lu *se porašk on üvä pää vaivattaamizõssa* see pulber on hea peavalu vastu; J *võta poroška, avo-s hülkäab vatsa vaivõttamass* võta pulbrit, ehk läheb kõhuvalu üle.

porata Li (M) -t J-Tsv., pr. -an: -n J, imperf. -zin Li J 1. (katki) lüüa разби/вать, -ть, пора-жать, -зить; Li *porazin jää vasaral, tsirvee hamaralla lõin jää vasaraga, kirvesilmaga* (katki); 2. kangestuda, halvatuks jääda деревенеть, о-, окостене/вать, -ть; M *torokkanad porazivad tsülmässä* tarakanid kangestusid külmast.

poratka vt. *porätka*.

poratuz vt. *porotuz*.

por/aussa: -raussa (Li), pr. -aav: -raav Li, imperf. -aazi puruneda, murduda ломаться, с-, разби/ваться, -ться; *paksu jää ep porrau, porrau hoikka jää* paks jää ei murdu, murdub õhuke jää.

porjatka vt. *porätka*.

porikka J, g. -aa J orikas боров.

por/o¹ Lu Li Ra J-Must., g. -oo Li lehelis, leelisvesi, tuhavesi щёлок; Lu *tuhgass tehtii poro kui muilaa eb õllu* tuhast tehti lehelis(t), kui seepi ei olnud; Lu *tuhka laskõõb allaa, pääl jääb niku sirkaa ja lippaa vesi. sitä vettä kutsutti poro* tuhk sadestub põhja (vajub alla), peale jääb nagu selge ja libe vesi, seda vett kutsuti lehelis(eks); Lu *laki ja seinät tooš porokaa pestii, ikkunat tooš sitä viisii, eestii porokaa, siiz veekaa virutõttii* lagi ja seinad pesti ka lehelisega, aknad ka sedaviisi, algul lehelisega, siis loputati veega; Lu *valkaat kanakaad eestii porokaa pestii, siiz jõgõl virutõttii* valged kangad pesti esiti lehelisega, siis loputati jões; Lu *ai kui on tänävä kõva poro oi, küll on täna kange lehelis!*

poro² Ku: (kui vihma sadas, siis ütlesid lapsed:) *poro poro poutaa, anna jumal päivukkäässä p., p. põuda, anna, jumal, päikest!*

poroammas ~ poro-ammas M purihambas; kihv коренной зуб; клык; *ampaad, takumõizõd ovat poroampaad* hambad, tagumised on purihambad; *poroampaad, silmäampaad* inehmiizel purihambad, silmahambad (on) inimesel; *poro-ampaad on suurõd ampaad* kihvad on suured hambad.

poropka vt. *propka*.

porošk vt. *poraška*.

porotšelli M = *porotšellä*.

porotšello P M J-Tsv. = *porotšellä*; P *kraazgat-tii kõltõzõssi luukaa kuuriikkaa i porotšelloikkaa* värviti kollaseks sibulakoorte ja kullerkuppudega; M *paras piimää aika ku porotšello õlкот-*

sav (lehmäl on) parim piimaeg, kui kullerkupp õitseb.

porotšellä K-Set. P M I (S) kullerkupp купальница; M *porotšellä on kõltainj kukka* kullerkupp on kollane lill; M *porotšellä elkotsõb ümpär troittsaa* kullerkupp õitseb nelipühade paiku; P *porotšellä kukitsõb jo varai iezä kupol'uo* kullerkupp õitseb juba vara enne jaanipäeva; P *porotšellät kazvavat kuza on märtšä paikka* kullerkupud kasvavad (seal), kus on märg koht; M *kui porotšellä algab elkottsaa, siz lehmällä on samõi paras piimääika* kui kullerkupp hakkab õitsema, siis on lehmäl kõige parem piimaeg.

porot/taa M Lu Li J (K-Ahl.) -ta J-Tsv. -taag I, pr. -ab K M Lu Li -õb J, imperf. -ti J 1. hrl. impers. valutada болеть (об. безл.); J *elä sio nii tuugoissi tšiin, nõizõp porotõdma* ära seo (haava) nii kõvasti kinni, hakkab valutama; Li *tšättä vaivatab, jalkaa porotav* käsi valutab, jalg valutab; M *alkõ porottaa päätä* pea hakkas valutama; Li *porotav ammassa* hammas valutab; 2. paisata, põrutada брос/ать, -ить, трахнуть; J *viskõz minu mahaa, porotti mahaa* viskas mu maha, paiskas maha; J *porota tuuli pohjuõssa* rl. põruta, tuul, põhjast!; 3. ära võtta (külma kohta), külmutada, jäätada замор/аживать, -озить, уничто/жать, -жить (о морозе); M *tšülmä talvi porotti kõikk õunappuu juurõd, viižempuuta niku ep porottannu* külm talv võttis ära kõik õunapuu juured, kirsipuid nagu ei võtnud; M *tšülmä porotav vee* külm jäätab vee.

porottaja M, g. -aa külmutaja замораживающий, морозящий; *martti kuu ärjää sarvõd porottaja* kk. märtsikuu (on) härja sarve külmutaja (= märtsikuu külm võtab härja sarve ära).

porlotuz ~ atuz J-Tsv., g. -otuhsõd: -otusõd ~ -atusõd J lõök, põrutus удар, потрясение.

porovesi (Ra) = *poro¹*; *kanjõzii sõpoi, mehhi kaatsoit, tšiuuttoit avvottii poroveez* linaseid riideid, meestepükse, särke hautati lehelises (tuhavees).

porput/taa Ra, pr. -an Ra, imperf. -in sörkida, sibada, vudida плестись, по-, семенить, за-; *sika meeb i põrzas porputap peräz* siga läheb ja põrsas sörgib järel.

porraussa vt. *poraussa*.

porzaz vt. *põrzas*.

portad (Lu) pl. (vankri v. kaariku) külglauad боковые стенки (телеги, одноколки); *vanjkkurii, rattaa portad* vankri, kaariku külglauad.

port'e/ra: -r J-Tsv., g. -raa J porter (kange tume õlu) портер; *kazell viinõll port'eraa maku* sel viinal on porteri maitse.

port'e/ri: -r J-Tsv., g. -rii J = *port'era*.

portfeli vt. *partfel'i*.

portmoine-e J, g. -e-e J = *partmaio-o*.

portnoi I M Lu Ra J, g. -i Ra J rätsep портной; J *ann pinzikk portnoilõõ õmmõll* anna pintsak rätsepale õmmelda; Lu *portnoi tuli õmpõõmaa, tšell mitä õli tarviz* rätsep tuli õmblema, kel mida oli tarvis; M *portnoid, õmpõlijat tšäütii tšülliä möö* rätsepad, õmblejad käisid mööda külasid (õmblemas).

portretti M, g. -ii portree портрет; *seinällä ripuv va'jo, i veel ühsi portretti* seinal ripub peegel ja veel üks portree.

portta Ja-Len., g. -aa = *porttu*.

portti vt. *lauta*-.

porttia J-Tsv., pr. -in J, imperf. -tizin J rikkuda; katki teha портить, ис-; разби/вать, -ть; *elä lugõ pimmiäz, portit silmed* ära loe pimedas, rikud silmad (ära); *tšen om porttinnu minu atš-kiid* kes on mu prillid katki teinud?

porttsa (Ku) -ts J-Tsv., g. -saa J Ku portsjon порция; Ku *zakazal ühee porttsaa rokkaa* tellis ühe portsjoni kapsasuppi; J *sigaa portts* sea portsjon.

porttsi J-Tsv., g. -sii J = *porttsa*; *kahs porttsia žarkoit* kaks portsjonit praadi.

porttsija I, g. -aa = *porttsa*; *se õli viimeine porttsija* see oli viimane portsjon.

porttu Lu, g. -uu Lu sadam порт, пристань, гавань; *porttu on paikka, kuza laivat purkavad ja lastavad* sadam on koht, kus (töölised) laevu lossivad ja lastivad; Lu *laiva seizop porttuz* laev seisab sadamas; Lu *kuiva porttu, kuza vesi-nõisu i lasku. siin aluz ajõtii praavittamissa vartaa* kuiv sadam (on see), kus (on) veetõus ja mõõn. Sinna aeti (mõõna ajal) purjelaev remontimiseks; Lu *narvaa porttu* Narva sadam; Lu *porttu tulev* sadamatuled; Lu *porttu mahsu* sadamamaks; Lu *portuu kapteni* sadamakapten. – Vt. ka *portta, pristani*.

porttu-mah/su (Lu), hrl. pl. -zud Lu sadamamaks, -maksud портовый сбор, портовые сборы; *porttu-mahzud, se mahzõttii lastissa, lastii mukkaa* sadamamaksud, see (need) maksiti lasti eest, lasti järgi.

porttu-tulli (Lu), hrl. pl. -õd Lu sadamatuli, -tuled портовый огонь, портовые огни.

porttu (Kr), pl. kom. -uiaka Kr prostituut, hoor prostigutka.

poru-ttsi/kka: -k J-Tsv., g. -kaa J porutšik (ohvitseriauste) поручик.

po'ätka K *porjatka* Lu -atk J-Tsv., g. -ätkaa: -atkaa J kord порядок; Lu *jõka poolõõ jovvuv, a enel porjatkaa eb õõ* igale poole jõuab, aga endal (kodus) korda ei ole; J *tšem vanõp talos, see i po'ätkaa piäv* kes talus vanem, see ka korda peab.

poslažiri ~ **-sažiri** Lu, g. -ažirii ~ -sažirii Lu reisija пассажир.

posažiri-laiva Lu reisilaev пассажирское судно.

posatskoi Lu J *pasatskoi* Li -õi I *pasatskõi* M, g. -oi Lu pätt, (linna)hulgas, kõnek. pasatski босьяк, бродяга; Lu *posatskoit pal'lo vargasattii* pätid varastasid palju; M *tuli koitoo niku jaamaa pasatskõi, oporkad jalgaz* tuli koju nagu Jamburgi pätt, kotad jalas; Li *tämä õli narvaa pasatskoi* ta oli Narva pätt; J *petrii posatskoi* Peterburi pätt.

poše'enttsa Lu, g. -saa asunik поселенец.

poslañni/kka: -k J-Tsv., g. -kaa J saadik посланник.

poslovittsa Lu, g. -saa vanasõna пословица; *teko õli vohma ja poslovittsa tarkka* tegu oli rumal ja vanasõna tark.

posnoi ~ **-loi** J-Tsv., g. -noi paastu- постный; *posnoi (~ posloi) maslõ* paastuõli (= päevalilleõli).

pošo J-Tsv., g. *pož/oo:* -o J dem. **1.** põssa, notsu, põrsas порсёнок; J *elä han siä nii tšafkamizi süü, ved et siä õõ pošo* ära sa ometi nii matsutades sõõ, sa ei ole ju põssa; J *tšihgutõõb entez niku pošo* sügab end nagu põrsas; **2.** poju, poisike, jõmpsikas мальчишка, мальчуган; J *ann pozolõ tširjõ* anna jõmpikale kiri. – Vt. ka *pojokkõin, poko, pošu, pot'o, põrzaz*.

posla: -t J-Tsv., g. -taa J paast пост; *nütt jo kulle i tšüliiz jo hülgetä postaa pitämess* nüüd juba nagu küladeski loobutakse paastupidamisest; *post aik* paastuaeg.

post/afka P (K-A1.) -afk J-Tsv. -ofka M, g. -afkaa P J (särgi) jätk надставка (рубашки); M *postofka se õli koontala-kanjakaassa* (särgi) jätk, see oli takusest lõuendist; P *tšiuutuo postafka* särgi jätk.

postanikav vt. *poštanikav*.

post/i U M I (Kett. K Ja-Len.) subst., adj. *pošti* Lu J, g. -ii: *pošti* Lu J **1.** post, postisaadetised; postiteenindus, postkontor почта, почтамт, почтовый; Lu *poštia väitin õpõzõõkaa* vedasin hobusega posti; U *posti tuop pienie tširjaa i suurõõ tširjaa* post toob väikese kirja ja suure kirja; M *postia möö lähetän* saadan postiga; J *mee tšäü poštiz, võib-õll on tširjõ tullu* mine käi postkontoris (ära), võib-olla on kiri tulnud; Lu *zavodalla on pošti vabriku juures* on postkontor; Lu *pošti venneev* seilattii lidnassa lidnaa postipaadid purjetasid linnast linna; Lu *pošti markka* postmark; J *tširjoiõ lassaa pošti jaššikkoiõõ* kirju lastakse postkastidesse; **2.** (valve)post (сторожевой) пост; I *gordovõi pos-*

tilla sõisi petterizä kardavoi seisis Peterburis (vahi)postil. – Vt. ka *pošti-kontturi*, *potštu*.

postoli vt. *apostoli*.

post-päivlä: -e J-Tsv. = puust-päivä.

postromk/a M, g. -aa treng (niinest veonöör hobuse rakendamiseks saha ette) постромок; *matšalõizõt postromkak* niinest trengid.

pošu J *požu* Li, g. -žu J = *pošo*; 1.; 2.

posu/da J -D J-Tsv., g. -daa: -da J (toidu)nõu, -nõud посуда; *sevvert taloz i posuda ku laatko da pata* niipalju nõusid majas ongi kui kauss ja pott; *posud on ilattu lavvõlt lautolõ* nõud on koristatud lauall riiuilile.

posudameez Ra *posud-meez* J-Tsv. püttsepp, tündersepp бондарь; J *tuli posud-meess tsüälä-see, saap hoz liha-astia õssa* püttsepp tuli külasse (puunõusid müüma), saab kas või liha-astja osta; Ra *taitškahjoja tetši posudameez* leivaastjaid tegi tündersepp; J *õsimm posud-mehelt uuvvõd taitšnikoo* ostsime tündersepalt uue leivaastja.

pošalui vt. *poža-alui*.

poškoroita J, pr. -n J, imperf. -zin: -n J = *poškoroittaa*; *baabuškav ain poškoroivad laxsii* vanaemad aina tohterdavad posimise teel lapsi.

poškoroittaa M -aroittaa (Li) *poškoroittaa* M, pr. -oroitan M -aroitan Li, imperf. -oroitin M posida, posimise e. lausumise abil ravida загов/аривать, -орить (от болезни); M *siiz arpuli siäl mitä poškoroitti, kõig lutsi, i vot senessä tuli saati äppia rahvaz* siis nõid seal mida(gi) posis, aina luges nõiasõnu, ja vaat sellest tuli (abi), sai rahvas abi. – Vt. ka *pohtaa*, *pohtia*, *poohtoa*.

pošlina: -n J-Tsv., g. -naa J tollimaks таможенная пошлина; *võdra maa tavaroiss mahzõta suurõt pošlinõd* välismaa kaupadelt makstakse suuri tollimakse; *uus pošlin om pall'o suurõp entiiss* uus tollimaks on endisest palju suurem.

pošt'al'joni: -al'jon ~ -õl'jon J-Tsv., g. -al'jonii J = *pošti-meez*.

poštanikad Lu *poštanikad* J pl. aluspüksid подштаники; Lu *poštanikkõdõ nauhõd* aluspükste paelad.

poštaverka vt. *paštoferka*.

pošti vt. *posti*.

pošti-i vt. *pašti-i*.

pošti-kontturi J postkontor почтовая контора, почтапт. – Vt. ka *posti*.

poštmarkka J *pošti-markk* J-Tsv. postmark почтовая марка; *zakaznoi-tširjõlõ panna rohkak pošti-markkoi päälee* tähitud kirjale panakse rohkem postmarke peale.

pošti-markki J = *poštmarkka*.

pošti-meez J-Tsv. kirjakandja, postimees почтальон. – Vt. ka *pošt'al'joni*.

pošti-paperi J-Tsv. kirjapaber почтовая бумага.

poštiroikka (J) postitroika (kolme hobuse rakend postvankri v. postitõlla ees) почтовая тройка; *jaššikkoiss näite saatõtaa koko maailmaa müi poštiroikkiõlõ* (post)kastidest saadetakse neid (= kirju) postitroikadega mööda kogu maailma (laiali).

pošti-vene Lu postipaak почтовая лодка; *pošti-venneed enn õltii, lidnassa lidnaa* vanasti olid postipaadid linnast linna (posti viimiseks).

pozatõlnikka M-Len., g. -aa (endisaegse vadjä abielunaise tanu kuklatagune) подзатыльник; *takan õli elmissä tehtü pozatõlnikka* (Len. 264) taga oli helmestest tehtud kuklatagune. – Vt. ka *šlõkka*.

pozda vt. *pozna*.

pozdravleñ/ña: -ñ J-Tsv., g. -ña J tervitus поздравление.

požgot/ta: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J põrsaid kutsuda звать, по- поросят; *požgot põrsait kaukolõdõ* kutsu põrsad küna juurde.

pozna ~ **pozda** K *poozno* J hilja; hiljem поздно; позднее K *tämä nõisi itkõmaa ääletä, a pozna* ta hakkas häälekalut nutma, aga (oli juba) hilja; K *tsülvää tulõp pozda* külvata tuleb (kevadel) hiljem.

požu vt. *pošu*.

pozument/ta (M-Len.), g. -aa posament (narmaste v. tuttidega äärispael) позумент; *pozumentassa õli lintti* (Len. 264) lint oli posamentist.

pož'a-alui ~ **-a-lui** J *pošalui* K-Ahl. vist, võib-olla пожалуй; J *makuzapa kala, poža-alui, bõdõ ku fa'erk* maitsvamat kala vist ei ole kui forell; J *miä, poža-lui, lõpõtõn tüü* ma vist lõpetan tõõ.

požarnik/ka Lu, g. -aa tuletõrjuja пожарник; *požarnikat sammuttavat palloa* tuletõrjujad kustutavad tulekahju.

požarnoi-maši/na: -n J-Tsv. tuletõrjeauto пожарная машина.

požarn/õi P -oi J-Tsv., g. -õi P -oi J 1. adj. tuletõrje-, tulekahju- пожарный; P *nied võttivat požarnõi mašinaa i veiväd bruudaasyõ* need võtsid tuletõrjepritsi ja viisid tiiki; 2. subst. tuletõrjuja пожарник; J *med'd'e segaz ep tappa üht požarnoit* meil (meie hulgas) jääb puudu ühest tuletõrjust.

požiloli I, g. -i eakas пожилой; *holostoid i požiloit kõitšsi õlivad* noormehed ja eakad (mehed), kõik olid.

potašši J-Tsv., g. -ii J potas поташ.

potata vt. põdgata.

potikkõin J-Tsv., g. -zõõ J potike горшочек; *on hanse pikkõrain potikkõim võõtõtu kaas on ju see väike potike võetud kaasa.*

potjo vt. pot'õ.

potkidnoli Lu, g. -i turakas (teat. kaardimäng) подкидной (игра в карты).

potklad/ka Li (Lu-Len.) -k J-Tsv. podlatka P, g. -kaa Li J vooder подкладка; J *potkladkõs-si saab õssa ootõvapa mat'eria voodriks võib osta odavamalt riidet; P χatuu podlatka (talve)-mütsi vooder.*

potkov/a I, g. -aa hobuseraud подкова; *karjõjõõ lüüäss potkovad* karjade alla (karjadesse) lüüakse rauad.

potku-kelkka Lu tõukekelk финские санки; *tämä tõi potku-kelkaaka minnu läpi tsülää ta tõi mind tõukekelguga läbi küla; potku-kelkal on terässezed jalgasõd* tõukekelgul on terasest jalased.

pot'õ Li J-Tsv. potjo Por., g. -oo J = pošo; **1.** J *pot'õ viittä süüv* põrsa moodi sõõd; J *pot'õ, pot'õ notsu, notsu!*; **2.** J *noh, pot'õ, plaiskaakk däädellees tsätt noh, poju, lõõ* (oma) onule pat-sil!

pot'õkka vt. pod'jokka.

potprug/a I, g. -aa sedelgarihm, -võõ подпруга; *potpruga piäb õllag opõzõlla vatsaa nalla* sedelgarihm peab hobusel olema kõhu all (= kõhu alt läbi).

potsõlnušk/a J *potsõlnuška* (J-Tsv.), g. -aa päevalill; päevalilleseeme подсолнечник, подсолнух (растение; семя); *anti pihoo täünõ potsõlnuškiit andis peotäie päevalilleseemneid.* – Vt. ka päiväkakkara.

potšit'aa K L M Kõ Po (J), pr. -an Po, imperf. -in M kostitada, võõrustada потчевать, по-, угощать, -стить; J *taas tootii piirg, tootii viinaa, potšitõttii* taas toodi pirukas, toodi viina, kostitati; K *nõisõvat potšittamaa noorikõõ sukua* hakkavad kostitama pruudi sugulasi; P *nõorikoo emä potšitab viinaakaa* pruudi ema kostitab viinaga; M *kummad võõraav evät tää kaugaa vällä mennä, siz nõisas potšittamaa peräkookaa* külalised, kes ei taipa kaua ära minna (= jäävad liiga kauaks), siis (neid) hakatakse kostitama päraõllega. – Vt. ka *potšivoittaa*.

potš/ka M Lu -k ~ -kõ J-Tsv., g. -kaa Lu podžgaa ~ podžga J **1.** pung, kasv, idu почка, росток (у растения); M *tševväl jo pihkulõ nõisivat potškad* kevadel tekkisid juba mändidele kasvud; **2.** Lu neer почка (у человека или животного). – Vt. ka *rupuška, rupuruška*.

potšõtta: -t J-Tsv., g. -aa: -a J = *potšõtti*;

utšitel'a om meille suurõs potšõttõz õpetaja on meil suures lugupidamises.

potšõtti J-Tsv., g. -ii: -i J austus, lugupidamine почёт; *minu däädõ on selve meez, semperäss miä piän tämäss suurt potšõttia* minu onu on tark mees, sellepärast ma pean temast väga lugu.

potšti, potšti, potšti-i vt. patšti-i.

potšt/lu I, g. -uu I post, postisaadetised почта, почтовые отправления; *se tuõv, potštuu toov, gazettie da tsirjija* see tuleb, toob posti, ajalehti ja kirju. – Vt. ka *posti*.

pot'ti J, g. -ii J nõu, anum, pott посуда, сосуд, горшок; *õj ko miltain nibuit potti kaas võõtõtu, kuhõõ sillõ pann seldiit kas (sul) on mingi nõu kaasa võetud, kuhu sulle (saab) heeringaid panna?; õli aik jot kõig roogõt seimme puu pottiis oli aeg, kus kõiki toite sõime puunõudest; sulattõmizõõ potti sulatusnõu.*

potsõlnuška vt. potsõlnuška.

potšiv/a (K-AI.), g. -aa võõrustamine, kostitamine угощение; *pojod tulõvad .. potšivallõõ* (AI. 22) poisid tulevad .. võõrustamisele.

potšivoit'aa: -ta J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *podšivoitta-* J-Must., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *potšittaa*; *mees võiti puteli tsättee i nõizi podšivoittamaa* (Must. 147) mees võttis pudeli kätte ja hakkas kostitama.

pot'õšk'lad: -õd J-Tsv. pl. t. traksid подтяжки. **potvešnik/ka** J-Must., g. -aa küünlajalg подсвечник.

poukku vt. põukku.

pouta vt. põuta.

poutõin J-Tsv., g. -zõõ J põuane засушливый. **povarn/a** Ra, g. -aa Ra = *povarno*; *saunaa povarna* sauna eesruum.

povarn/o J, g. -oo sauna eesruum, saunaesik предбанник; *povarnoz vizgatti sõvad vällä* sauna eesruumis võeti riided seljast; *sõvad povarnoz laadiuttii* riided pandi sauna eesruumis selga.

povarnoli (J), g. -i J = *povarno*; *povarnoi uhsi* saunaesiku uks.

povás/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J side повязка; *povásk silmiüll* side silmadel.

povat/ka: -k J, g. -kaa J komme повадка, обычай; *kuss õõd mokoma povatkaa leütennü, võõras kormunõs tsäämä* kust (sa) oled niisuguse kombe saanud, võõra tasku kallal käia?

poves/ka: -k J-Tsv., g. -kaa kutse, teade повестка; *kontturiss tuli povesk* kontorist tuli kutse.

povolinikka K P M I (Ra) -onikka K-AI. -nikka M Po J (Lu-Len.) -nikk J-Tsv., g. -inikka: -nikaa M Po J -nikaa ~ -nika J tanu (abielunaise peakate) повойник, чепец (замужней

женщины); M *ku tuli noorikkõ ventsassa, nii rissimä pani tälle povonikaa pähhee* kui pruut tuli laulatuselt, siis ristiema pani talle tanu pähe; M *povoinikka õli šolkassa i sa'inassa* tanu oli siidist ja satäänist.

povolinikkõ Po -nikkõ J, g. -inikõõ = povoinikka; Po *naisiilõõ pantii pähhee povoinikkõ* (abi-elu)naistele pandi tanu pähe; J *ventsõttii, pantii povoinikkõ pähää* (kui) laulatati, (siis) pandi (noorikule) tanu pähe.

povoska: -k J-Tsv., g. -kaa J veok повозка; *viskaa riisõt povoskaa, kerkäp tallõt viska* (töö)riistad veokisse, kergem astuda.

povvi vt. põvvi.

povvõltaa: -ta J-Tsv., pr. -av: -õv J, imperf. -ti J põuane olla быть засушливым; *a ved ilm kuile povvõtõv* aga ilm on ju kuidagi põuane.

praalittsi (I), g. -šii I halvatus паралич; *lei praalitsilla siinnua* sa said halvatus.

praaznikka K U L P M Kõ S Po Lu I (Li J) praaznikka K-Must. -kõ Lu -k Li J-Tsv. *pražník* L, g. -aa M S Lu J püha, tähtpäev, pidupäev, püha, памятный день, праздничный день, празднество; P *piettii praaznikkaa mäleehtihsessi, etti senel päivil tsülä põli* peeti püha (selle) mälestuseks, et sel päeval küla põles; Lu *perrää peremmes kõikkijõ kuttsu rižžee lavvaa takkaa pitämää praaznikkaa* pärast kutsumis peremees kõiki tuppa laua taha pidupäeva pidama; Lu *toop praaznikk, meemä gul'aitamma* (kui) tuleb püha, (siis) läheme pidutsema; K *siiz on koko näveli praaznikka, se õli enipäivä* siis oli kogu nädal püha, need olid (see oli) lihavõttet; M *tšihlago õli viimin praaznikka ees suurta pühää* vastlapäev oli viimane püha enne suurt paastu; L *pienez rud'd'az õli õlut praaznikka pädrä Väike-Rudjas* oli õllepüha(ks) peetripäev; K *jürtši on karjaa praaznikka jürripäev* on karja püha; K *χlaari õli opõzii praaznikka floorusepäev* oli hobuste püha; S *lampaa praaznikka* lammaste püha (anastasiapäev); Lu *ku miikkula praaznikka õli, tsävimmä õssamat ookaav viinaa* kui oli nigulapäev, (siis) käisime ostmas odavat viina; L *kuza õli prestol'nõi pražnik, siellä õlutta tšihutõttii* kus oli patroonipüha (= mingi pühaku päev), seal pruuliti õlut; Lu *tševäd-miikkula, kalapüütäjii praaznikka* kevadine nigulapäev, kalurite püha; S *med'd'ee tsüläzä õli miikkula praaznikka* meie külas oli nigulapäev (küla) püha. – Vt. ka *jõulu-, veerissia-, õlut-*. – Vt. ka *pühä*.

praaznikkad'eruga Li püha-, pidupäevane kaltsuvaip воскресный, праздничный ковёр из дерюги.

praaznikkapäivä M pidupäev, pidulik päev, праздничный день; *tälle tänän on praaznikkapäivä, tām õli pritšastilla* tal on täna pidulik päev, ta oli armulual.

praaznikko M, g. -oo 1. subst. püha, pidupäev, праздник, празднество; *tšiireess leeb meillä jürtšipäivä, med'd'ee praaznikko* varsti tuleb meil jürripäev, meie (küla) püha; 2. adj. püha-päevane, pidulik воскресный, праздничный; *õltii ärtšipäiväkod ummikod i siiz õltii praaznikka ummikod*; *praaznikod õltii aivo ilozad* olid argipäevased pihkseelikud ja siis olid pidulikud pihkseelikud; pidulikud (pihkseelikud) olid väga ilusad.

praaznikkõ Lu (Li), g. -õõ püha, pidupäev, праздник, празднество; Li *praaznikõn aikõnõ viinaa õli, oluttõ kotonõ tšihutõttii, i gul'aitõttii* püha(de) ajal oli viina, õlut pruuliti kodus ja pidutseti.

praaznuittaa M-Set., pr. -an M, imperf. -in pidutseda, (midagi) tähistada e. pühitseda праздновать; *a soldatissa tuli siittä svätõo kuužma, kumpaa pitääs praaznuittaas praaznikkan voinassalas* (Set. 30) aga sellest sõdurist tuli püha Kuzma, keda peetakse (küla pühakuks ja kelle päeva) pühitsetakse Voinassalas. – Vt. ka *praznuuta*.

praavehuta vt. praaviuta.

praavihtua (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *praavihtu-* J-Must. = *praaviuta*.

praavihu- vt. ka *praaviu-*.

praavihuttaa (J-Must.), pr. -an, imperf. -in = *praavittaa*; 1. *jeesus .. praavihutti kõikõ kalltaset tavvit ja tšippeät rahvaaza* (Must. 155) *Jeesus .. ravis igasugused tõved ja hädad rahval*; 2. *.. veneezä praavihuttamaza võrkkõi* (Must. 155) .. paadis võrke parandamas.

praavila: -l J-Tsv., g. -laa J reegel правило; *tää ühs praavil: elä tee muilõ sitä, mitä enellez et taho* tea üht reeglit: ära tee teistele seda, mida (sa) endale ei taha.

praavilnõi (Lu), g. -i õige правильный; *tunnid õllaa praavilnõiv* kell on õige.

praavi/ta Lu (M), pr. -in ~ -n M, imperf. -zin = *praaviuta*; M *läsivä praaviiv* haige paraneb; M *silla praavib nuri* sul paraneb nari.

praavit/taa L P M Po Lu Li Ra J -ta J-Tsv., pr. -an P M Lu Ra -õn J, imperf. -in P Lu J 1. ravi-da, parandada лечить, по-, вылечи/вать, -ить; Lu *enne tāmä rammitsi, dohtorit praaviõttii, nüd on terve* enne ta lonkas, arstid ravisid, nüüd on terve; L *nõd'd'at praavittivad läsideä* nõiad ravisid haige (terveks); P *koiraa nännää praavitõttii suojaa leivääkaa* odraiva raviti sooja leivaga; Lu *vanalt on kehno praavittaa kaaõtta*

vanalt (= vanal inimesel) on halb kaed ravida; Lu *ku inemin tšäe vai jalgaä löikkaz, sis pupuškaä viinall praavitöttii* kui inimene lõikas kätte või jalga, siis raviti pungaviinaga (= viinaga, milles on leotatud kasepungi); Lu *ampaajõ i sivujõ praavitattii lukõmizõõkaä* hambaid ja ristluid parandati lausumisega; Lu *umalikaz piäp pää praavittaaä* joobnu peab pea(d) parandama; J *gorbõizõõ aut praavitõb* kk. küüraka parandab haud; M *elä millõõ ampaita praavita, mill eväd vaivata* kk. ära mul hambaid paranda, mul ei valuta (= ära mind tüssama tule); **2.** (midagi) parandada, terveks teha, korda seada поправ/лять, -ить, чинить, по-; P *t'at'a meni pajaasja rege praavittamaä laitjuot* isa läks sepi kotta rege parandama; Li *katto on rikki, piäp praavittaaä* katus on katki, tuleb parandada; J *perält püüvvõõ võrkot piäp praavitta* pärast püüki tuleb võrgud parandada; P *menep sitä azzaaat praavittamaä, ize on äizä* läheb seda asja parandama, ise on ärritatud; Lu *teet praavittaaä* teed parandada; Lu *praavittaaä paperio paber(e)id* (= dokumente) korda seada. – Vt. ka praavihuttaa.

praavittaja vt. tee-.

praavituz M Kõ Lu J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ Lu J **1.** ravi; paranemine, tervenemine лечение; выздоровление; M *esimein praavituz õli, etti saunaza tšülvetättii* esimene ravi oli, et saunas viheldi; J *veetii bol'nittsaa praavitussõõ* viidi haiglasse ravile; Kõ *ku lähe virtaab vassaa päivää, sinne tšävää tšüsmää praavitussa tervüülee* kui allikas voolab vastupäeva, (siis) seal (sinna) käiakse tervisele paranemist palumas; **2.** parandus, remont починка, поправка, ремонт; Lu *ku on suur haavari, siz jo piep panna alus praavitussõõ* kui on suur avarii, siis peab juba (purje)laeva remonti andma (panema).

praavilussa Lu Li Ra (J) -hussa (Lu) -ussõ Ra -uss Ra J-Tsv., pr. -un Lu Li J, imperf. -uzin Lu Li J = praaviuta; Lu *lahs alki praaviussa* laps hakkas paranema; Li *en õõ läsvivä, miä jo praaviuzin* (ma) ei ole (enam) haige, ma juba paranesin; J *tämä praavius tšihotkassa* ta paranes tiisikusest; Lu *vikoitus praaviuz, hülkäzin rammittsõmõssa* vigastus paranes, lakkasin lonkamast; Lu *koiraa jältši on kehno, kaugaa ep praaviu* koera hammustus on halb, paraneb visalt (kaua ei parane); Ra *mennä vootta millõ sõrmi mätäni, a tänä voot praaviuz* möödunud aastal mul sõrm mädanes, aga tänavu paranes; Lu *tehtii pikkarain kaku, pantii koiranännä päällee i annõttii koirall süüvvä, siz jutõltii, što koiranännä praaviuz* tehti väike kakk, pandi odraiva peale ja anti (seejärel) koerale süüa,

siis, õeldi, et odraiva paraneb; Lu *nütte miä praaviuzin i painua lissäüz* nüüd ma kosusin ja kaalu tuli juurde; Lu *ku lehmä praaviuz, varmisub, võtab voimaa, takku tokub izzee poiz* kui lehm (keveldel karjamaal) kosub, tugevneb, kogub jõudu, (siis) vana karv kukub ise ära.

praaviuta K L P M Po Lu (R U S) -ehuta (Ja-Len.) -ihuta (Ku) -iutag I, pr. -iun L P S Lu, imperf. -iuzin R U Lu paraneda, terveneda, terveks saada, kosuda поправ/ляться, -иться, выздор/авливать, -оветь; L *läsvivä praaviuz* haige paraneb; R *i millõõ tuli parapi, praaviuzin* ja mul hakkas parem, paranesin; P *jalka nõisi praaviutaa* jalg hakkas paranema; Lu *tšäsi on nikahannu, tšen lugõp, sis praaviuz* käsi on nikastanud, (kui) keegi lausub (loeb nõiasõnu), siis paraneb; P *karssaš tšäjet praaviuzivad* kärnas käed paranesid; Po *nuri praaviuz nari* paranes; L *pal'l'o vätšie praaviuz* palju rahvast sai terveks; M *alkõ opõn praaviuta, praaviuz, sis ku võtti voimaa, nüd kõig tšüiltääv* hobune hakkas tervenema, kosus, siis kui kogus jõudu, nüüd läigib üleni. – Vt. ka praavih-tua, praaviussa, praavita.

praavlo Lu, g. -oo õigus право; *mill on annõttu praavo oogõta* mulle on antud õigus puhata.

prailskaa (K-Ahl.), pr. -zgan K, imperf. -zgin pritsida брыз/гать, -нуть.

prailskia J-Tsv., pr. -zgin J, imperf. -skizin J pilduda, loopida разбр/асывать, -осать, раскид/ывать, -ать; *kuhõ ni kattsahtaa [= kattsahtaa] jõka poollaa om praizgittu* kuhu ka ei vaata, igale poole on pillutud.

prailskua J-Tsv. (Lu) braiskua J, pr. -zguv Lu J braizguv J, imperf. -sku: -skuz J pritsida, pritsuda брыз/гать, -нуть; Lu *se suvvaap pal'l'o pajattaa, što sültši suussa praizguv* see armastab (nii) palju rääkida, et sülg pritsib suust; J *vesi braizguv venneesee* vesi pritsib paati; ■ J *ku linoit viota, siis päisser praizguv* kui linu kolgitakse, siis kuprad purunevad (kupar puruneb, pritsub laiali). – Vt. ka priiskaa, präisküü.

praizaah/taa (Ku), pr. -taav, imperf. -tii: -t'si Ku raksatada треснуть; *d'i sell aikaa kolmais kivi praizaah't'si ko jürääht'si* ja sel ajal kolmas kivi raksatas, kui müristas.

prailzgata L (Kett.) -zgõt J-Tsv., pr. -skaan L J, imperf. -skazin: -skõzin J **1.** pritsida, piserdada брыз/гать, -нуть, кропить; L *vesi võttaass i kõikyõ suguu peällee praizgatass* (pulmakomme:) võetakse vett ja pritsitakse kogu suguseltsi peale; **2.** päisata, virutada швыр/ять, -нуть, бросать, бросить; J *võtti rinnõss tšii de praiskõz maalõ* võttis rinnust kinni ja päiskas maha;

J süüntü de praiskõz leivää nurkkaa vihastas ja virutas leiva nurka.

praizgut/taa K Lu -ta J-Tsv., pr. -an Lu -õn Lu J -en J, imperf. -in J pritsida, piserdada брызгать, -нуть, кропить; K võtõtii vettä suhõõ i praizgutõtii võeti vett suhu ja pritsiti; Lu ai-ai, nii ajap kõvassi, ni että praizgutõp silmäd roojaakaa tõisiilb oi-oi, kihutab nii kõvasti, et pritsib teistel silmad pori täis (poriga); J praizgut rukamoinihõss vett silmiile pritsi kätepesunõust vett silmile. – Vt. ka brizgut/taa, bruuizgut/taa, brõizgut/taa, praizgutõlla, priiskaa, priizgata, pruizgata, pruuskia, pruuzgata, prõzgata, pul'tšia.

praizgutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. (laiali) pritsida брызгать, плескаться; elka praizgutõlka ärge pritsige (laiali)! – Vt. ka brizgutõlla, pruuzgiskõlla, präizgutõllä.

prak/isa P M (Kett. K-Ahl. L), pr. -zõb Kett. P M, 1. p. pragisen K-Ahl., imperf. -zi pragiseda, praksuda; ragiseda трещать, потрескивать; Kett. alko prakizõb ahjoza halg pragiseb ahjus; L prakizivad, krõpizivat kõik siltapuud ragisesid, nagisesid kõik põrandalauad. – Vt. ka präkisä, präkkiä.

prak'latoi vt. prokl'atoi.

praks/aa (Lu), pr. -av ~ -õb Lu, imperf. -i praksuda трещать, потрескивать; kuiva alko ep se pisise, praksab vaa kuiv halg, see ei visise (tules), praksub vaid; koivu-alko ep praksa, kuusi-alko praksab kasehalg ei praksu, kuusehalg praksub. – Vt. ka präkkiä, präksiä, präksää, präksüä.

pras/sia: -siaσ (I), pr. -in, imperf. -sizin riielda, kärkida bránit, bránit'sja; herra oomniiz meni da prasip koñuhoi da vaatap koñuhad umalaza härra läks hommikul ja kõrgib tallipoistega ja vaatab, (et) tallipoisid (on) purjus.

prašk vt. prjaška.

praššai K I proššai L proššai M hüvasti, jumalaga prošai.

praššõittaassa [?] (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) praššõittaa- J-Must. tegutseda, toimetada действовать, заниматься.

praznuil/ta (K-Ahl.), pr. -n, imperf. -zin = praaiznuittaa; a sõtamehessä siitä tuli svätoi, svätoi kuisma, kumpaa prasnuivat voínissalaza aga sellest sõdurist tuli pühak, püha Kuzma, keda (= kelle päeva) pühitsetakse (pühitsevad) Voinassalas.

pražník vt. praaiznikka.

pražgoit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J randlaga kinnitada заст'ёгивать, -егнуть пражкой.

pratakolla ~ **protokola** J-Tsv., g. -aa ~ protokola J protokoll протокол; kõikkiiõ päälee om pratakola tsirjutõttu, tsem va õli tappõluuz kõigi kohta on protokoll kirjutatud, kes aga oli tapluses.

pratka M, g. -tkaa ~ -dga keere, tutt, salk, kimp прядка, прядь, связка, пук; siiz ühessä vihgossa võtad, mokomia kaht pratkaa õlkõita i siot ploomossi pää tšiin siis ühest vihust võtad niisugused kaks kimpu õlgi ja seod (viljahaki) pea(vihu) tugevasti kinni.

praitska: -tskõ J-Tsv., g. -džga pesunaine прачка; meni lidnaa pradžgõssi läks linna pesunaiseks.

praunuk/ka M, g. -aa lapselapselaps (poiss) правнук.

praunutška M, g. -aa lapselapselaps (tüdruk) правнучка.

pravdõt/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in õigustada оправд'ывать, -ать.

prav'láššoo Ku, g. -šoo ~ -oo kubjas nadsmotršik, приказчик (при барщине); prav'láššoo katšov, kai lampaad on roojõz kubjas vaatab, (et) kõik lambad on mustad (= määrundud). – Vt. ka prikašikka.

preemi J-Tsv., g. -ii ~ -i J preemia, autasu премия, вознаграждение; suurõss kapusa pääss sai võõstafkõll preemi suure kapsapea eest sai näitusel preemia.

prees/sa M, g. -aa M press пресс, прижим; preessa lutasav, senessä tulõp seemeevõi press pressib (linaseemneid), sellest tuleb (lina)õli. – Vt. ka pressi.

presentti vt. prezentti.

pres/saa Lu, pr. -an, imperf. -in (kokku) presida pressovata; ku einä on presattu, on einä kiippa kui hein on (kokku) pressitud, (siis see) on heinapall.

pres/si Li J, g. -ii J = preessa.

pres/siä J, pr. -in J, imperf. -sizin J 1. pressida, vajutada, suruda прессовать, выж/имать, -ать, давить; paamma rahгаа marlii sääme kahõõ kaanõõ väliissee, suur tšivi päälle, se presib vee vällää paneme kohupiima marli sisse kahe kaane vahele, suur kivi peale, see pressib vee välja; presi kõik kokkoo pressi kõik kokku; 2. pingutada, ponnistada нап'рягаться, -чья; pressi toovvõ mokomaa bärämää alkoa ponnistas tuu niisuguse sületäie halge. – Vt. ka pressaa.

prestoli J-Tsv., g. -ii J 1. altarilaud престол (в церкви); jevangeli ležip prestolill evangeelium on altarilaul; 2. troon престол, трон; prestolilõõ issuumata troonile istuma (= valitsema asuma).

prestol'nõi Li: kuza òli prestol'nõi pražnik, siellä òlutta tšihutõttii kus oli patroonipüha (= kiriku nimepühaku päev), seal pruuliti òlut.

prezentiti Lu (M) brezentii Lu presentii ~ brezentii (Lu) prizentii M, g. -ii ~ brezentii Lu prizentii M present брезент; Lu a pääs piettii tormi-hattu, se òli òmmõltu brezentissä i òljül võjõttu aga peas kanti tormimütsi, see oli òmmeldud presendist ja òliga immutatud; Lu tšintaad òmmõllaa nahgõssa vai presentissa (kaluri)kindad òmmeldakse nahast või presendist; Lu perednikka tehää tooš prezentiss (tõõ)ppõll tehakse ka presendist; Lu seilit piti kuivattaa ja brezenttii pittää pääl purjesid (purjed) pidi kuivatama ja presenti peal hoidma; M suurõlla prizentilla katõttii koorma koorem kaeti suure presendiga. – Vt. ka vihma-.

prida/na P M Lu (K J) -n J-Tsv. priidana L, g. -naa Lu J kaasavara, veimevakk приданое; P täll on kirstu suur; pridanaa on pal'l'o tal on suur kirst, kaasavara on palju; J rikka mehe tüttõll om pal'l'o pridana rikka mehe tütel on palju kaasavara; J tüttõ jo tuõb voosisõdõ, a veel miltäiss-tši pridanaa bõd kopitõttu tüdruk saab juba täisealiseks, aga pole veel midagi kaasavaraks (mingit kaasavara) kogutud; J kõik tüttõd menti appii noorikõllõd pridana piluttõma kõik tüdrukud läksid pruudile appi veimevakra (kuuluvaid esemeid) välja õmblema; M herra antõ pridanoissi lehmää mõisahärä andis kaasavaraks lehma.

priho/da: prihoda ~ -dõ ~ -d J-Tsv. -ota J-Must., g. -daa J kogodus приход; kuza tšerikko, siäll prihõd kus kirik, seal kogodus; pal'l'oko pappi saab dohoda prihõdõss kui palju preester saab kogudusest tulu?

priibõl/i J-Tsv., g. -ii J tulu, kasu прибыль; hari va parõp maat, kül siis priibõl'i kazvov hari aga parem maad, küll siis tulu kasvab.

priidana vt. pridana.

priijut/i M, g. -ii lastekodu детский приют; priijutii lahzõd lastekodulapsed.

priimozla, priimuzla vt. primozla.

prii/skaa (K-Ahl.), pr. -zgab, imperf. -ski, 1. p. -zgan K-Ahl. = praiskua; priiskavat mesi-pisaret kušakalta kullatulta, tšüpäreltä melletültä (Ahl. 93) rl. pritsuvad meepisarad vöõlt kullatult, (kriidiga) valgendatud kübaralt.

priistani vt. pristani.

priilzgate: -zgõt J-Tsv., pr. -skaan J, imperf. -skazin: -skõzin J = praizguttaa.

prijat'el'a (J-Tsv.), g. -aa sõber приятель; nõiz ülez, prijat'el'as tuli katsoma tõuse üles, su sõber tuli (sind) vaatama.

prikašik/ka (J-Tsv.), g. -aa = pravl'aššoo; miä

hrista-raad'i nõizõn tšüsimää prikašikkaa ma hakkam Kristuse nimel kubjast paluma.

pri/ka-z J-Tsv. -kka-as Kõ, g. -ka-zaa J käsk, korraldus приказ, распоряжение; Kõ nüüd antõ priikkaas õmilõ sootskylilõ, stoby näväd leütäziväd varkaa tšättee nüüd andis käsu oma sadakonnale (korraldureile), et nad leiaksid varga kätte; J tuli prika-z: teet praavittõma tuli käsk: teed parandama.

prik/ku P Lu J-Tsv., g. -uu Lu J 1. täpik, tähn крапинка, пятнышко; Lu tšärpäzee griba on kaunis päält, valkoizõt prikud on pääl puulõz kärbseseen on pealt punane, valged täpid on pealpool; 2. tähnik, (otsmiku)tähniiga lehm корова с пятном (на лбу); P kui òli kauniz lehmä, vähäzie peä valkõa, siz juoltii priku kui oli punane lehm, pea väheke valge, siis õeldi (tema kohta) tähnik. – Vt. ka pläkki, pläku, pädna.

prikuk/ko Ra, g. -oo 1. täpiline крапчатый, с крапинками, в крапинку; sõpa saab õlla prikkuko riie vöib olla täpiline; 2. adj. tähnik, (otsmiku)tähniiga (lehma kohta) с пятном на лбу (о корове); prikkuko lehmä tähnik lehm.

prikukkõin Lu J-Tsv., g. -zõd täpiline крапчатый, с крапинками, в крапинку; Lu prikkukõin rätte täpiline rätt; Lu prikkukõin kangaz täpiline kangas. – Vt. ka pläkikko, pläkkiin.

primetta M (P) -a Kõ, g. -aa enne, tunnusmärk предзнаменование, предвестие, примета; M se on üvä primetta marjalõdõ i õnalõdõ see on hea marja- ja õnasaagi enne; Kõ se òli mokom primeta vihal see oli niisugune tunnusmärk (jaani)vihaga (ennustamisel); ■ P mie õlõn pannu tähele vai primettaa ma olen tähele pannud.

primetit/taa (K-Ahl.), pr. -an K, imperf. -in P tähele panna, märgata, silmas pidada замечать, -тить, подмечать, -тить, приме/чать, -тить.

primetsit/tää: -teä P, pr. -än P, imperf. -in P = primetitaa.

primetitää J-Tsv., pr. -in, imperf. -tizin = primetitaa.

primozla K-Ahl. L M (R U P I) -uzla M Lu Li (Kõ) -uzlõ Lu J-Tsv. -usla J-Must. I-Len. priimozla Lu priimuzla Ränk I (Ra), g. -ozlaa: -uzlaa Lu J -uzla J koot, vart; (koodi)kolk цеп; молотило; Li koominas tapõtaa primuzlõjee-kaa vihkoja rehealus pekstakse kootidega (vilja)vihke; M tappaaz riigaa, tappaas primuzloilla pekstakse rehte, pekstakse kootidega; Lu primuzla õli tehtii: võtõttu lakkia keppi, kahta metraa pittsä, siis sihee keppii pantii primuzla õttsaa, primuzlaa ja kepii väli ep pitän-

nüd òlla rohkapaä ku kahtsümmet santimetraa, seneekaa tapõtti kõig vil'ad koot oli tehtud (nii): (oli) võetud sile kepp, kaks meetrit pikk, siis sellele kepile pandi koodikolk otsa, kolgi ja kepi vahe ei tohtinud olla enam kui kaksküm- mend sentimeetrit, (siis) sellega peksti kõik viljad; Lu *angõrjaa nahka pantii primuzlaa kantamõssi* angerjanahk pandi koodi kandmeks (= pidemerihmaks); Lu *primuzlaa vars* koodi vars. – Vt. ka *tšäsi*.

prij/kü (Li), pr. *-in*, imperf. *-kizin* = *põtkua*; siiz lampaalt sitozin jalgõt tšüni, siz om parõpi niittä, što tämä siz ep prijki siis sidusin lambal jalad kinni, siis on parem niita, sest siis ta ei põtki.

printses/si: *-s* J-Tsv., g. *-sii* J printsess принцесса.

print/tsi Lu J-Tsv. *-ts* J-Tsv., g. *-sii* Lu J fig. prints, pirtsutaja принц, разборчивый человек; Lu *miä õlin printtsi, en tahtonut kõikkõa süüvvä* ma olin prints, ei tahtnud kõike süüa.

pripas/la (Ja-Len. I-Len.), g. *-aa* tarberist, seadis припас, принадлежность, приспособление; I *meillä on talupoiga pripasat, tšerves, saha* .. (Len. 285) meil on talupoja tarberistad, kirves, saag ..

pripat/ka Lu, g. *-tkaa* ~ *-dgaä* haigushoog, atakk припадок, атака; *pripatka tuõv* haigushoog tuleb (peale).

prir/ooda: *-uoda* (L), g. *-oodaa*: *-uodaa* L loodus природа; *tüõ õlõtta lahzõt priruodaa* te olete looduslapsed.

prisag/la: *-õ* J-Tsv., g. *-aa* J vanne присяга; *prisagaa võttõma* vannet võtma; *prisagõllõõ veemä* panna vannet andma.

prisagoittaa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J vannet anda, vanduda присягать, -нуть.

prisk/i Li Ra J, g. *-ii* Li J priske, tüse, rammus полный, упитанный; Ra *nänneb suurõd õltii, miä õlin priski* rinnad olid suured, ma olin priske; J *süüt va žiivõtta ärüll, nii leep priski* sõõda aga looma ristikehinaga, (küll) siis läheb rammusaks; J *tämä on priski meez* ta on tüse mees; J *priski lahs* priske laps; J *priski opõin* rammus hobune.

prislug/la M, g. *-aa* teenijatüdruk прислуга, служанка; *petteris prisluganna õlimma* olime Peterburis teenijatüdruku(te)ks.

pristani K-Ahl. Lu *-õni* J-Tsv. *pristani* Lu Li, g. *-anii* Lu *-õnii* J I. laeva-, paadisadam порт, пристань, гавань; Lu *pristani on kuhõ parahodat piettüväd, purkavad, lastavad* sadam on (koht), kus (kuhu) aurulaevad peatuvad, lossivad, lastivad; Lu *kõhtsõõ rannaz õli pristani* Koskise rannas oli sadam; Lu *parahoduu pris-*

tani on meree äärez laevasadam on mere ääres; J *vene pristõni* paadisadam; 2. (sadama)kai, randumissild (sadamas) (портовый) причал; Lu *satamaz on priistanib, kuhõõ pannaä lai- vad rossijeekaa tšüni* sadamas on kaid, kuhu pannakse laevad trossidega kinni; Lu *plavutšii pristanii tšültšee piättüväd i parahodav* ujuv- kai juures peatuvad ka aurikud. – Vt. ka *portta, porttu*.

pristani-seinä Lu sadamakai, randumissild (портовый) причал; *alus seizov pristani-seinä* (purje)laev seisab sadamakai ääres.

prizentti vt. *prezentti*.

prizenttiplaašši M presentmantel брезентовый плащ.

prif'ésnoit/taa: *-a* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J rõhuda, survet avaldada притеснять, давить, сдавливать.

pritš/la: *-l* J-Tsv. (Lu), g. *-laa* J randumissild причал; Lu *venneed õllaa pantu tšüni pritšalaä* paadid on kinnitatud (pandud kinni) randumissilla külge.

pritšasti/i K L P M Po J-Tsv., g. *-ii* L P armulaud (церковное) причастие; P *ühskõrt vuvvõš tšäütii ispovedall i pritšastill* üks kord aastas käidi pihil ja armulaul; L *kõikk kõm ruotia õltii tšerikkoz i pritšastia võttüväd* kõik kolm roodu olid kirikus ja käisid armulaul; P *pritšastilyõ mennez ep süõtü* enne armulauale minemist ei sõõdud.

pritšastit/taa L P, pr. *-an* P, imperf. *-in* P armulauale võtta причащать, -стить; L *ku õli raskaassi läsvivä, tuotii pappi, pritšastitõttii* kui (inimene) oli raskesti haige, toodi preester, anti jumalaarmu (võeti armulauale); L *kumpa koinittõlõb, sõittõlõb, sis sitä ep pritšastita pappi* kes ropult vannub, sõimab, siis seda preester ei võta armulauale.

prittš/a: *-tš* J-Tsv., g. *-šaa* tähendamissõna, mõistujutt притча; *kuulid miltäiss prittša pajatti pappi viinaä juumizõss* kuulsid, millist mõistujuttu rääkis preester viinajoomisest?

prittš/i J-Tsv., g. *-šii* = *prittš/a*; *mikä tähetüs kazell prittšill õli* mis tähendus sel mõistujutul oli?

privid'e-ñe Po nägemus привидение; *ies sõttaä näüttüüz mokoma privid'e-ñe* enne sõda ilmus niisugune nägemus.

privjas/ka ~ *-k* Lu, g. *-kaa* purjenõõr парусный шнур, шнуровка; *privjaskall pannaä seilit tšüni* purjenõõriga seotakse (pannakse) purjed kinni.

prjaška J *prašk* J-Tsv. *präška* M-Set. *preška* P *präškä* J-Must., g. *-žgaa*: *präžgaa* J-Tsv. *präžgaa* P pannal; sõlg пряжка; *tõmpaa*

remenii õtts p'ražgõss läpi tõmba rihma ots pandlast läbi; p'ražgõlt on ävinnü tseeli pandlal(t) on keel kadunud.

probgata: -õt J-Tsv., pr. *propk/aan* J, imperf. -azin: -õzin J (kinni) korkida, korgiga sulgeda закупоривать, -ить (пробкой); *probgõtka putelit tšiin, a too viin vältsähtüüs* korkige pudelid kinni, muidu viin lahtub.

proboi Lu J-Tsv. I, g. -i J obadus, metallist aas пробой, скоба; Lu *piinõz on proboi, uhzõz on kokka* (ukse)piidas on aas, uksel (ukses) on haak; J *kirstull om proboi eez* kirstul on obadus ees; I *rautõõs proboid* raudsed obadused.

probošnik/ka M, g. -aa torn (sepa tööriist) пробойник (инструмент кузнеца).

prodi/a Li (M J), pr. -n, imperf. -zin Li J sumbata, kahlata бродить, брести; J *soo vajoz, mie ku siel prodizin, prodizin* soo vajus, küll ma seal sumpasin, sumpasin; J *prodizin lumi hanğõz, ranğk õli tšävvä* kahlasin lumehanges, raske oli käia.

prodol'noi M: *naizikko ain vurtsib meh'hee päälee, a siz mehed juõllaz: niku prodol'noi saha saħhaap kaglaa* naine aina toriseb mehega, aga siis mehed ütlevad: nagu lauasaag saeb kaela.

professori J-Tsv., g. -ii J professor профессор; õppõõp professorissi õpib professoriks.

progon J-Must. küüdiraha прогонные деньги.

progon/a Len. M S Lu Li J I (U P), g. -aa P Lu J (karja)tanum, (tarastatud) karjatee v. karjamaa прогон (скотопрогонная дорога), выгон, пастбище; J *naizõd õltii lastu lehmät progona-lõ* naised olid lasknud lehmad (karja)tanumale; Li *ajjõõtõttu tee, progona* tarastatud tee, karjatee; P *sis pappi piti mol'evenjad i tšäüsi progonaal, svätitti opõzõn, lehmät i lampaad* siis pidas preester palvust ja käis (karja)tanumal, pühitses hobuseid, lehma ja lambaid; S *jürtšinn tšävväz rissijekaa progonaal* jüripäeval käiakse ristidega karjatanumal; I *progonaalla paimõõ meeb ümpäri karjaa jürjii obrazaakaa* (karja)laskmisest jüripäeval: karjatanumal käib karjus ümber karja püha Jüri ikooniga; M *naizikko progonaal lüpsi* naine lüpsis karjamaal; P *tšäüzimmä müõ mõizas herralyõ tüõlie progonaal* iess me käisime mõisas härrale tööd tegemas karjamaa eest; S *progonaassa piti mahsaa* karjamaa eest pidi maksma; J *progonaal aijaz* tara karjatee ääres. – Vt. ka *karja-*.

prohva: -v J-Tsv., g. -vaa J = *prohvosta*; *tämä prohva* kõik petteli tema, kelm, pettis kõik (ära).

prohvosta: -fost ~ -võst J-Tsv., g. -vostaa J lurjus, närukael; kelm негодяй; прохвост; *miä tämä prohvostakaa i pajattõma en nõiz* mina selle närukaelaga ei hakka rääkimagi; *ei, kuul,*

siä prohvost, tuõ tšüirep kotto hei, kuule, sina kelm, tule kiiremini koju!

proijju (Lu): *panna proijjua* sõimata; *tširroob, se paap proijjua* (see) kirub, see sõimab.

proim/a M J I (Li), g. -aa (sarafani) õlapael пройма; I *sarafanaad õlivat proimõijeekaa* sarafanid olid õlapaeltega; M *sarafanol bõltu lad'd'at proimad, õli niku kahhõõ sõrmõõ lad'd'utta. a sis kase proima õli ... kanni täältä poola i täältä poola t'isjomkaakaa kõik piti ilozassi strotšittaa* sarafanidel polnud laiu õlapaelu, (see) oli nagu kahe sõrme laiune. Aga siis see õlapael oli ... niiviisi siitpoolt ja sealtpoolt tuli kitsa paelaga kõik ilusasti (läbi) teppida; Li *sis ku õmmõlti proimõd, proimill ümperikkoa panti toož mussõ gaarõstõ* siis kui (sarafanile) õmmeldi õlapaelad, (siis) õlapaeltele pandi ümberringi samuti must kant; M *sarafañnaa proimad* sarafani õlapaelad.

prokaz/a: -õ J-Tsv., g. -aa J pidalitõbi проказа.

prokl'atoli K *prakl'a-toi* J, g. -i neetud проклятый; K *tämä taas: naa, prokl'atoi, süü kakkua* tema (ütles) taas: säh, (sa) neetud (koer), sõõ kaku!

prok'lenittää (M-Set.) -l'enittää M-Set., pr. -lenitän, imperf. -lenitin = *prokl'änittaa*.

proklinittäa Kõ, pr. -an, imperf. -in = *prokl'änittaa*; *isä õli tämmää proklinittannu* isa oli ta ära neednud.

prok'linoittaa: -linoitta ~ -l'inoitta J-Tsv., pr. -linoitan: -linoitõn ~ -l'inoitõn J, imperf. -linoitin ~ -l'inoitin J = *prokl'änittaa*.

prokl'änittäa M, pr. -an, imperf. -in ära needa прокл'инать, -януть; *emä prokl'änitti tämmää* ema needis ta ära.

prokosti (I), g. -ii heinakaar прокос (при косьбе); *prokostiilla leživ einä* hein lamab kaares. – Vt. ka *einä-*.

prokuroolra: -r J-Tsv., g. -raa prokurõr прокурор; *prokuroor vääriseb, a advokatti poolõõb* prokurõr süüdistab, aga advokaat kaitseb.

prokutoi J-Tsv., g. -i J ablas прожорливый, жадный; *prokutoi lahs, mitäni paa ettee, kõig glodvip süüvve* ablas laps, mis ka ette ei pane, kõik lahmib (ära) süüa; *prokutoi inimin niku pošo* ablas inimene, nagu põssa.

prokutoi/n (J-Tsv.), g. -zõõ J = *prokutoi*; *evät kõik prokutoizõd õõ nältšäüzed* kõik aplad ei ole näljased.

prokutoissi Li J-Tsv. aplalt, ahnelt; agaralt жадно; прожорливо; J *süüp prokutoissi niku susi* sõõb aplalt nagu hunt; Li *prokutoissi teep tõõd* teeb agaralt tööd.

prokut/oo M Lu Li (J-Tsv.), g. -toma M J I. lohakas, kasimatu, räpane небрежный, неоп-

рятный, неряшливый; M *näd miltin prokutoo, pani pähhää pääremättömää räitee näe*, milline lohakas, pani palistamata räti pähe; M *prokuttomalla naizikolla ain näpittäväv paštoferkad alta* lohakal naisel palistused aina narmendavad (rõivaserva) alt; M *täm mokoma ontši prokutoo, eb vaata izeeñnee takkaa, onjko tällä jōka paikka paikalla ta ongi niisugune lohakas*, ei vaata iseenese järele, kas tal on iga paik paigal (= kas tal on kõik korras); M *nii on prokutoo, ep suvva pesä sõppōi, piäb nii kaugaa, χot' tširveekaa lõikkaa* on nii kasimatu, ei armasta riideid pesta, peab nii kaua (seljas), (et) kas või kirvega raiu (mustust maha); Lu *eb õd siivoa mittä, siivutta, prokutoo* nain ei ole midagi puhast, puhtust, räpane naine; **2.** rumal, totter глупый, тупой; M *nii prokutoo, eb mälestä ipo ilmoja* (on) nii totter, ei mäleta ilmast ega maast; **3.** ablas (sõõma) прожорливый, жадный; Li *se on nii prokutoo süümaa, kõik ajab alaz* see on nii ablas sõõma, kõik ajab (kurgust) alla.

prokuttomassi M J-Tsv. **1.** lohakalt, räpakalt небрежно, неопрятно, неряшливо; M *tämä niitap prokuttomassi ta lõikab* (sirbiga) vilja lohakalt; **2.** aplalt, ahnelt жадно, прожорливо; J *prokuttomassi süüv* sõõb aplalt.

prolivä Lu, g. -aa Lu väin пролив.

proloba K-Ahl. L P *proolobä I*, g. *prolobaa*: -aa I jääauk прорубь; J *larvõz on proloba järves* on jääauk; I *proloba õli ovõssa juuttaag* jääauk oli (selleks), (et) hobust joota.

proloitka (K-AI.), g. -tkaa ~ -dgaä kaless пролётка.

prooba: -v J-Tsv., g. -baa ~ -ba J proov, katse проба; *teemme siis prooba, katsomm kui vikahtõ lõikkaav* teeme siis proovi, vaatame, kuidas vikat niidab (lõikab); *took kattsoa, miltäizee proobaa siä teiv* too näha, missuguse proovi(töö) sa tegid. – Vt. ka *proobu, proovvi*.

proobalta M Kõ Lu (Kett. U Ja-Len.) *pruobata* P, pr. -an U Kõ Lu *pruobaan* P -n Lu, imperf. -zin Lu *pruobazin* P 1. (järele) proovida пробовать, по-, испытывать, -ать, отведывать, -ать; M *nõis püssüä proobaamaa* hakkas püssi proovima; Lu *proobaa minuu omenaä* proovi minu õuna; P *pruobazin süüvä, onjko üvä* proovisin süüa, kas on hea; **2.** proovida, püüda, katsuda, üritada пытаться, по-; Kõ *proobaak siä vargassaa ad'd'aa süätessä sitä koiraa* püüa sa varastada aia seest seda koera; Lu *proobaa joossa* katsu joosta. – Vt. ka *proovata, proovvia*.

proobošnikka ~ **propošnik** Lu, g. -aa korgits, korgitõmbaja пробочник.

prooblu J-Tsv. (Lu), g. -uu J = *prooba*; Lu *mill õli tšulvettü proobussi šonaa, tämä üvässi kazvi* mul oli külvatud prooviks hirssi, see kasvas hästi.

prooloba vt. *proloba*.

proopoved'i: -t' [sic!] J-Tsv., g. -d'ii: -d'i J jutlus проповедь; *meemme kuuntõma, kui pappi lugõp proopoved'ia* lähme kuulama, kui preester peab (loeb) jutlust.

proopõsti J-Tsv., g. -ii J kuristik, sügavik пропасть; *lanjkõõs proopõstii, nõsõttii va luud maa pääle* langes kuristikku, tõsteti vaid luud maa peale.

proos/sa M -s J-Tsv., g. -aa = *pšona*; *proosassa tehäs pšonasuurimaa* hirsist tehakse hirsitan-gu.

proos/so I, g. -oo = *pšona*.

proos/su (M), g. -uu = *pšona*; *kukuruzaa eellä böllu, i proosua böllu* maisi vanasti ei olnud, ja (ka) hirssi polnud.

proožma vt. *prošma*.

proovlata (Ku) *pruovata* P -vata (Lu Li) -võt J-Tsv., pr. -aan Ku *pruovaan* P -vaan ~ -van J, pr. -azin: *pruovazin* P -võzin J = *proobata*; **1.** J *proovvaa sveežaä virrett* proovi värsket (õlle)-virret; J *proovva uutiss (leipä)* proovi uudseleiba; J *elä alg süüivve ilm proovvamiss ära* hakka sõõma ilma proovimata; J *ku mitä tšeelekaa proovõta, siis tšmokitõta uulikkaa* kui midagi keelega proovitakse, siis matsutatakse huuli; P *mie pruovazin ramua* ma katsusin rammu; **2.** Li *proovvag vassõ virtaa mennä* proovi vastuvoolu minna (= sõuda); J *kangõs tšätt, a miä proovvaam paina* tee käsi (küünarnukist) kangeks, aga mina proovin painutada; J *proovvaa sõutoa, moožet bõt' tunnõd* proovi sõuda, võib-olla oskad; J *proovva siä lass magatta* püüa sina last uinutada.

proovolokka vt. *provolokka*.

proov/vi J, g. -ii ~ -vii J = *prooba*; *teemme ham proovii, katsomm* teeme ometi proovi, vaatame.

proovvila J, pr. -n J, imperf. -zin J (järele) proovida пробовать, по-, отведывать, -ать; *nii kauga proovvid lik'õria, kunis saad umalaa* nii kaua proovid likõõri, kuni jääd purju. – Vt. ka *proobata, proovata*.

propka P M Lu I (Ku) *poropka* (U) -pkõ ~ -pk J-Tsv., g. -bgaä P Lu J -pkaa Ku **1.** kork пробка; J *putelill taita böllu propka pääll, ku viin om vältšähtünnü* pudelil polnud vist korki peal, et viin on lahtunud; J *täüt puteli piimäkaa propkassaa* täida pudel piimaga korgist saadik; M *õntšivitsal on kokka, siz on pagla, siz on propka* õngeridval on konks, siis on nõör,

siis on kork; Lu *propka zil'etkat pannaa pääle* korkvestid pannakse peale (= endale ümber); Lu *propka vänteri* korkvender; **2.** prunt, naga затычка, втулка; Lu *tšünnü olud on võimakaz, ajap probgad vällää* käimaläinud õlu on kange, ajab prundid (vaatidel) pealt ära; ■ I *seid i menit ku propka* (sa) söid ja läksid (kergelt) nagu kork.

propkõin J-Tsv., g. -zõõ adj. korgist, kork-пробковый, из пробки; *propkõim plošk oj kerkäp ku puin* korgist (võrgu)käba on kergem kui puust.

propošnikk vt. *probošnikka*.

propsi vt. *ropsi*.

propuska K, g. -aa läbipääsuluba пропуск; *tõisõõ tšülää piäb õlla propuska kaasa* (sõja-aegse korra kohta:) teise külla (minnes) peab olema läbipääsuluba kaasas.

prorlokka M Lu-Must. J-Must. -okk P -o-ka K -o-k L Kõ J-Tsv., g. -o-kaa: -oka J-Must. prohvet propok; J *proro-k il'ia elokkaltaa õli võtõttu taivasõ* prohvet Elias oli elavana võetud taevasse; Kõ *iilijä proro-k avitti jürätä jumalalõõ* prohvet Elias aitas jumalal müristada (= äike-semürinat teha) L *il'ja: proro-k, täll on opõzõõ i tulivajkkuri* prohvet Elias, temal on hobused ja tulevancker.

prose/ga: -G J-Tsv., g. -gaa ~ -ga J (metsa)siht просека; *med'd'e ja gertsoga metsä välill om proseg* meie ja hertsogi metsa vahel on siht.

prosek/ka M, g. -aa M = *prosega*; ■ *taivaa prosekka* Linnutee.

prosför vt. *prosvera*.

prossiin/a I, g. -aa andustus, andeksandmine прощение; *sis kolduna tuõp prossiina tšüssiimää* siis tuleb nõid andestus paluma.

prosta M adj., indekl. labane, labasekoeline (kanga kohta) полотняного переплетения (о ткани); *kahõll niijell kuõttii, se õli prosta kangaz* (kui) kahe niiega kooti, (siis) see oli labane kangas. – Vt. ka *prosto, prostoi*.

prostila M-Set. *prost'ia* (J-Tsv.) -ag I, pr. -n, imperf. -zin andestada, andeks anda прощать, -считать; J *prost'iga, miä vähäize viipiüzin* andke andeks, ma hilinesin veidi; I *prostig minnuu, što miä hämmeltää teilee* andesta mulle, et ma segan teid; I *tämä ep tahog millõõ prostiag* ta ei taha mulle andestada; M *sillõ kõikk leep prostittu* sulle saab kõik andeks antud.

prostilina K-Ahl. Lu Li -õnjä Lu J -õnä (M), g. -inaa (voodi)lina простыня; Li *ebõ-llu prostinoitõ, eestäi bõllu prostinoi, ni magatti poduškoije pääl* (vanasti) ei olnud voodilinu, üldse ei olnud linu, nii(sama) magati aluskottide peal; Li *prostinõn allõ tein prošmaa* (voodi)lina

serva tegin (= heegeldasin) pitsi; Lu *gruuževõ pannaa silmärätteill, prostinoill* pits pannakse käterättidele, (voodi)linadele (serva). – Vt. ka *prostõni*.

prosto K-Al. Lu J **1.** adv. lihtsalt просто; J *prosto jutõlla* lihtsalt öelda; **2.** adj., indekl. lihtne, liht-; labane, labasekoeline (kanga kohta) простой; полотняного переплетения (о ткани); Lu *prosto pitsukki on, ku pannaa säikeed vastikkoo* lühike pleiss (lihtpleiss) on, kui pannakse (kõie)keermed vastastikkku; Lu *kahõlt tortiit lootii prosto kangaz* kahelt (käärimis-)kehalt loodi labane kangas. – Vt. ka *prosta*.

prostloi Kõ Lu Ra J-Tsv. -õi M (I), g. -oi J **1.** lihtne, igapäevane, tavaline; labane, labasekoeline (kanga kohta) простой, обыденный, обыкновенный; полотняного переплетения (о ткани); J *kõvassi prostoi inimin, hot' ize on herr* väga lihtne inimene, kuigi ise on (mõisa)härä; I *kane brännikad entii õlivad mokomad prostõid* need endisaegsed präänikud olid niisugused lihtsad; Lu *prostoi vätsi* lihtrahvas; J *koto-kangass õmmõlla prostoit sõppa* kodukootud kangast õmmeldakse igapäevaseid rõivaid; J *piimme prostoit juttua* ajasime tavalist juttu; Ra *ku toimikkoin, siz on nellä suksia, a ku prostoi kangõz, siz on kahs suksia* kui (kangaspuudel) on toimne (kangas), siis on neli tallalauda, aga kui (on) labane kangas, siis on kaks tallalauda; Lu *prostoi pitsukii kõhta tuõp paksupi* lühikese pleisi (lihtpleisi) koht tuleb jämedam; Lu *prostoi kartta* mängukaart, millel pole pilti; **2.** sõbralik, seltsiv товарищеский, дружественный, приветливый; Lu *mill on prostoi tapa* mul on sõbralik loomus; Lu *enepitävään valitsõb inemissä, ep taho pajattaa; tšen on prostoi inemin, se pajatap kõikkijõõkaa* upsakas valib inimest, ei taha (igäuhega) rääkida, (aga) kes on seltsiv inimene, see räägib kõigiga. – Vt. ka *prosta*.

prostoi/passi: -õssi J-Tsv. lihtsamalt проше, попроще; *päitseed on samad mokomõd niku i val'laad, va om prostoiõssi tehtü* päitsed on samasugused nagu valjad, on vaid lihtsamalt tehtud.

prostopassi Lu = *prostoipassi*; *süüp prostopassi* sõõb lihtsamalt (= lihtsamat toitu).

prostõi vt. *prosto*.

prostõna vt. *prostina*.

prostõni Ra J-Tsv. -ni J-Tsv., g. -ni Ra J = *prostina*; J *lahgot tilalõõ puhas prostõni* laota voodile puhas lina.

prostõnja vt. *prostina*.

prolsu (K-Al.), g. -zuu **1.** kink, kingitus дар, подарок; *tüttärikko nõõb ženixalt tšüsü-*

mää(see): mõnt paria sukua teill on dali lieneb pulmalla. siz senee varaa miä i teän prosua võttaa (Al. 16) (pulmakommetest:) tüdruk (= pruut) küsib peigmehelt: mitu paari sugulasi teil on või tuleb pulma? Siis selle jao ma tean ka kinke (kaasa) võtta; **2.** vara, kraam товар.

prosvera L M -vira M -vora L J -for J-Tsv., g. -veraa: -vora L J -fora J profora, armulaualeib (õigeusu kirikus) профора; J *pominoit prosforakaa pokoiinikka* mälesta kadunut armulaualeivaga; L *kurssi on niku prosvera, alla on suur leipä, a päällä on pienepi* pulmaleib on nagu armulaualeib, all on suur leib, aga peal on väiksem.

prosveroi-kantaja P akoliit (armulaualeibade kandja õigeusu kirikus) аколит.

prošlata: -ataG (I), pr. -šaa, imperf. -šazi hüvasti jätta прощаться, -ститься; *tšäekaa proššamaa nõžõv* hakkab käega hüvasti jätma. – Vt. ka *proššaittaa*.

prošma (Li Ra) -šuma Lu -žma Li -ožma Kõ, g. -šmaa Li (heegeldatud ääre- või vahe)pits proshivka, dial. prošva; Ra *prošmaa tehhiäa kokakaa* pitsi tehakse (= heegeldatakse) heegelnõelaga; Lu *tõin sarafana õli lintiijekaa, kõlmaz õli prošmõjekaa* teine sarafan oli lintidega, kolmas oli pitsidega; Li *prostinõn allõ tein prošmaa* (voodi)lina serva tegin pitsi; Li *prožma kokka* heegelnõel.

proššai, proššai vt. *praššai*.

proššait'e K-Ahl. hüvasti proššait'e; *proššait'e i pasibo* (Al. 21) hüvasti! Ja suur tänu.

proššaittaa M Kõ Ra J (K-Al. K-Must. R P) -aittaa (Lu), pr. -šaitan Ra, imperf. -šaitin Ra **1.** hüvasti jätta, jumalaga jätta прощаться, -ститься; Kõ *kotonn akkunall pojod i tüttäret proššaittivav* koduües jätsid poisid ja tüdrukud hüvasti; Lu *annamma kõvass tšättä i proššaitamma* surume (anname) kõvasti kätt ja jätame hüvasti; M *hukko jo proššaittii* taat jättis juba jumalaga; Ra *pokkoinikkaa tšüütii proššaittamaz* surnuga käidi jumalaga jätmas; **2.** andeks saada, andeks anda получить прощение, простить; R *mehe sinne tagaaz i proššaittaa vie kopeikka il'i leipää pikkarain pala* mine sinna tagasi ja andekssaamiseks (et andeks saada) vii (allikasse ohvriks) kopikas või väike tükk leiba. – Vt. ka *prošata, proššattaa*.

proššattaa M (Lu) -attaa Lu -šattaag I, pr. -šatan M -atan Lu, imperf. -šatin: -atin Lu = *proššaittaa*; **1.** Lu *tämä siz millõd anti suuta, proššatimma* siis ta andis mulle suud, jätsime hüvasti; Lu *tšüllävätsi proššatti pokkonikkaa* külarahvas jättis surnuga hüvasti; **2.** Lu *luukupäivänn prošatattii, suut annõttii i tšättä*

vastlapäeval anti (üksteisele) andeks, anti suud ja kätt.

proššenn J-Tsv. andeksandmine прощение; *jok proššenn on tširjutõtu* kas andeksandmiskiri on kirjutatud?

prošum/a vt. *prošma*.

prošviš/ša: -š J-Tsv., g. -aa J hüüdnimi прозвище.

prozvõn/ña: -nõ ~ -ñ J-Tsv., g. -ña J perekonnanimi фамилия, dial. prozvane; *entim med'd'ee prozvõnn õli gārātšova* meie endine perekonnanimi oli g.

prožma vt. *prošma*.

prožmakokka Lu Li heegelnõel вязальный крючок.

proživon/a J-Tsv., g. -aa J praerann противень.

protokola vt. *pratakola*.

protop/oppa: -o-p J-Tsv., g. -o-paa ülem-preester, praost протоп, пробст.

protsentti J-Tsv., g. -ii J protsent protsent; *kane rahad om võtõtu võlgõssi protsenttiijõ pääle* need rahad on võetud võlgu protsentide peale; *rahad om banjõz, eläp protsenttiika* raha on pangas, elab protsentidest.

proviantti J-Tsv., g. -ii proviant (toidumoon, -varu) провиант; *saautõta voizgõlõd provianttia* hangitakse sõjaväele proviantti.

provodittaa K P M -iittaa L -doittaa P, pr. -ditan, imperf. -ditin (kiriklikku) matusetalitust pidada прово/жать, -дить покойника; L *pokoinikka vijjäss tšerikkuo i provoiittaa* surnu viiakse kirikusse ja talle peetakse matusetalitus; M *pappi ev võta kurisuttua provodittaa* preester ei pea poonule kiriklikku matusetalitus; P *mustalain tõi õma isäz papylo provodoittaa* mustlane tõi oma isa preestri juurde, et preester peaks matusetalituse.

provolo/ka M I -a M provolokka (Li), g. -aa M provolokaa Li traat provoloka; I *sis mokoma provolokka tehtii lakkõd ii ripusattii* siis tehti niisugune traat lakke ja riputati (lamp üles); Li *ii provolokaa päällä ii aitajõ päällä, kõig lanjõdõv härmä* ja traadi peal(e) ja aedade peal(e), kõik(jale) langeb härm.

provorno/i J-Tsv., g. -i J nobe, käbe, karme provornый; *med'd'ee taloz jõka entši om provorno* meie talus on iga hing (= inimene) karme.

provornoissi J-Tsv. nobedalt, käbedalt, karmelt provorno, шустро; *uus piik meile kõvassi näütii:* nii provornoissi teep tüüt, va ehi pääle kattsoa uus (teenija)tüdruk meeldib meile väga: nii nobedalt teeb tööd, ei jõua peale vaadatagi (jõua vaid peale vaadata).

pruhti ~ **bruhti** ~ **fruhti** Li *fruxti* J, g. -ii Li juurvili, aedvili овощи; Li *pruhtid õllaa taraz* juurviljad on aias; Li *pruhtill õllaa naatid* juurvilja(de) on pealsed; Li *võtötti maassa lantua vai mitä bruhtid* võeti maast kaalikat või mistahes juurvilja (juurvilju); J *uppa, i ernette, i lantua, kõikõõa fruhtia* uba ja hernest ja kaalikat, igasugust aedvilja. – Vt. ka *tara*–.

pruizgata M, pr. -*skaan*, imperf. -*skazin* = *praizguttaa*; *pruiskaa veekaa sõvad, on kuivad* pritsi pesu(esemeid) veega, on (liiga) kuivad (triikimiseks).

prukat-prukat M vissi-vissi (häälightsus vasika kutsumiseks) теля-теля (призывная кличка телят).

pruntii-aukko J-Tsv. prundiauk, -ava дыра, отверстие для втулки; *pa poolikolt pruntii-aukko tšiin* pane õlleankrul prundiauk kinni.

pruntit/taa J -*ta* J-Tsv., pr. -*an* J -*õn* J-Tsv., imperf. -*in* J prundiga sulgeda zаты/кать, -кнуть втулкой.

pruntti K-Ahl. M Lu Li J, g. -ii Lu J (õlleankru v. -vaadi v. -astja) prunt втулка, затычка (пивной бочки); Lu *oludbotškall õli pruntti* õllevaadil oli prunt; J *tõmpaa botškõlt pruntti* tõmba (õlle)vaadilt prunt (eest); Li *vätševä olud, lei pruntit poiz* vägev õlu, lõi (astjal) prundid (eest); J *pruntii aukko* prundiauk; ■ M *mokoma õli varma meez, sis tälle pantii sõima pruntti* oli niisugune tugev mees, siis talle pandi hüüdnimeks p.

prusakka' Lu J -*sakk* Lu J-Tsv. -*zakka* Lu *brusakka* J *brusakk* Ra J-Tsv., g. -*sakaa* ~ *brusakaa* J prussakas прусак; Lu *prusakad litsi lakkõa õltii, paksuld õli* prussakad olid lae lähedal, (neid) oli paksult; Lu *võtan rokkaa, ätšiissää prusakka luzikkaa tuli i tõin tuli, kõlmõs tuli, nii mil ilkaa tuli* võtan kapsasuppi, äkki tuli prussakas lusikasse, ja teine tuli, kolmas tuli, siis tuli mulle tülgastus (peale); Lu *meil piti ävitää prusakkoja* meil tuli hävitada prussakaid; J *brusakkoj jättütemme* külmetame prussakaid.

prusak/ka²: -*k* J-Tsv., g. -*aa* preislane пруссак; *mõnt kõrta õõmm prusakkoika* sõtinnu oleme mitu korda preislastega sõdinud.

prusakkaizõd Li J pl. fig. prussakad (prussakaid meenutav ikooniräti tikand) прусаки (особый узор, напоминающий по очертанию прусаков).

pruži/na: -*n* J-Tsv., g. -*naa* J vedru пружина.

pružinkka M -*kk* ~ -*k* Lu *bružin/ka* Lu -*k* Li, g. *pružinkaa* M vedruäke пружинная борона; Li *a sis taaz õltii bružinkõd, taaz rautsõd,*

perrää bružinoitõtti, mokomõd ättseed õltii aga siis olid veel vedruäkked, samuti raudsed, pärast vedrutati (= äestati vedruäkkega), niisugused äkked olid; Lu *sis pružinkk on mikä kõvassi pehmitäv* siis on vedruäke, mis kõvasti (maad) kobestab; M *pružinkka äez, seneekaa piib äessää, se nõsap kõig juurõd üliez, õraz-rohoo juurõd* vedruäke, sellega peab äestama, see tõstab kõik juured üles, orasrohu juured; M *pružinkaa piid* vedruäkke piid.

pruudo I, g. -*oo* tiik пруд; *räästoilla on pruudo* taimelavade juures on tiik. – Vt. ka *vesi*–. – Vt. ka *bruuda*.

pruuk/ki J-Tsv., g. -*ii* J pruuk(imine), kasutamine, tarvitamine употребление, использование, применение.

pruuk/kia J-Tsv., pr. -*in* J, imperf. -*kizin* 1. pruukida, kasutada, tarvitada употреблять, -ить, пользоваться, по-, примен/ять, -ить; *piippua pruukkima* piipu pruukida (= tõmmata, suitsetada); *tubakka pruukkia* tubakat pruukida (= suitsetada); *pruukitko viinaa* kas sa viina pruugid (= jood)?; *verelaskõja ammõttia med'de tšüläz evät pruuki* aadrilaskjaametit meie külas ei peeta; 2. tavatseda (midagi teha) иметь обыкновение (делать что-либо); *pajat, mitä isänt pruukip tehä* räägi, mis peremees tavatseb teha.

pruuskia K J-Tsv., pr. -*zgin* J, imperf. -*skizin* J (suuga) pritsida, puristada опрыск/ивать, -ать (изо рта); прыс/кать, -нуть; фырк/ать, -нуть; K *pruuzgittii vettä* pritsiti (suuga) vett. – Vt. ka *praizguttaa*.

pruuzgata Lu Ra (Li) -*zgot* J-Tsv., pr. -*skaan* Lu Li J, imperf. -*skazin*: -*skõzin* J pritsida, piserdada; (suuga) pritsida, puristada; nina nuusata брыз/гать, -нуть; опрыск/ивать, -ать; прыс/кать, -нуть; фырк/ать, -нуть; сморк/ать(ся), -нуть(ся); J *tämä kuile laihuv* – *pruuska vett silmiise* ta vist minestab, pritsi (talle) vett näkku; Li *võtan suhhõd, pruuskaan sinuu päälle vettä* võtan (vett) suhu, pritsin sinu peale vett; Lu *pruuskaa nenä* nuuska nina! – Vt. ka *praizguttaa*.

pruuzgiskõ/lla: -*ll* J-Tsv., pr. -*lõn*: -*õn* J, imperf. -*lin* frekv. (suust) pritsida, piserdada брыз/гать (изо рта), опрыск/ивать (ртом); *pruuzgiskõdõp sültšii suuss* pritsib sülg suust. – Vt. ka *praizgutõlla*.

pruuzit Ja-Len. proosit, terviseks на здоровье; *joo, pruuzit joo, proosit!*

prõgu/na: -*n* J-Tsv., g. -*naa* J hüpleja попрыгун.

prõlzgata: -*zgatag* I, pr. -*skaa*, imperf. -*skazii* = *praizguttaa*; *mustalainõ tšähsi lävet prõzga-*

tag veellä mustlane käskis läved veega (üle) pritsida.

pröögaht/aa (J-Tsv.), pr. *-aan*, imperf. *-iin* mom. hüpata прыгнуть; *pröögahti üli kanavaa* hüppas üle kraavi.

pröögaht/assa: *-ss* J-Tsv., pr. *-an*, imperf. *-azin:* *-zin* J = *pröögahtaa*.

prööglata: *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* J, imperf. *-azin:* *-õzin* J hüpata, hüpelda прыг/ать, -нуть; *pröögab jooss* hüpleb joosta.

pröözgut/taa: *pryyzgut/taag* (I), pr. *-av*, imperf. *-ti* lehte minna, lehtida покрыв/аться, -ться листьями, зазеленеть; *viil tämä, metssä böögõ pryyzguttannug* veel ta, mets, pole lehte läinud.

präd'il'noli J-Tsv., g. *-i* J ketrustöökoda прядильня.

präi/sküü (M), pr. *-zguv* M, imperf. *-skü* = *praiskuu*; *süütsi präizgüp suuss, nii pal'l'o pajatab* sülg pritsib suust, nii palju räägib.

präizgüt/ellü (Kõ), pr. *-telen*, imperf. *-telin* frekv. (püha veega) piserdada кропить, окроплять, -ить (освящённой водой); *siis rappi tuli, svätitti vee i siiz rissijeekaa, svättoi veekaa, meni nurmõa möö i viskazi, präizgüteli nurmõa möö* siis tuli preester, pühitses vee ja siis ristidega, pühitsetud veega läks mööda nurme ja viskas, pritsis (pühitsetud vett) nurmele (mööda nurme). – Vt. ka *praizgutõlla*.

präki/nü: *-n* J-Tsv., g. *-näü* J krägin, krigin треск, скрип; *präkinakaa avahtaaz uhs* kräginaga avanes uks.

präkis/sellä: *-ell* J-Tsv., pr. *-selen:* *-seen* J, imperf. *-selin* J frekv. ← *präkissää*.

präkis/sää: *-sä* J-Tsv., pr. *-än:* *-en* J, imperf. *-in* J pragistada, praksutada ломать с треском; *para-iko präkisej kana muna tsäez* pragistan praegu kanamuna käes. – Vt. ka *präksütellä, präksüütää, präkäütää*.

präki/sä M J (Kett.) *-ssä* Lu *-sse* J *-ss* J-Tsv. *bräkisä* (M) *bräkissä* Lu, pr. *-zev* Kett. M Lu J *bräkizev* M Lu, imperf. *-zi* Lu J 1, pragiseda (ka fig.), praksuma потрескивать, трещать; Lu *puu bräkizep tulõz* puu pragiseb tules; J *mokom pakkõij kujall, kõik seinet präkissä* niisugune pakane (on) õues, (et) kõik seinad praksumad; Lu *siä präkized niku kataja, ku põlv* sa pragised (= tõreled, pragad) nagu kadakas, kui põleb; 2. rääksuda; fig. kädistada (inimese kohta) скрипеть (о коростеле); стрекотать (о человеке); M *brakko bräkizev* rukkiräak rääksub; Lu *inemin ku pal'l'o ja tsiiree pajatab, siz jutõllaa: elä präkize* kui inimene palju ja kiiresti räägib, siis öeldakse: ära kädista!; 3. toriseda ворчать, брюзжать; J *isä präkizev, mihe pal'l'o*

raha hukkõzimm isa toriseb, (et) miks (nii) palju raha raiskasime. – Vt. ka *prakisa, prak-saa*.

präkillä Li J *-illää* Li *bräkillää* J adv. ägisesemiseni täis сыт по горло; Li *jõi vatsaa täün vettä, jäi präkillää* jõi kõhu vett täis, jäi ägisma (ägisesemiseni täis).

präkkilä J-Must., g. *-ää* J rahakott кошелек.

präkkiä Lu J, pr. *-iv* J, imperf. *-ki* praksuma потрескивать, трещать; Lu *algot präkiväv* halud praksumad (tules); J *kõva tuuli on, jõka paikka vaa präkiv* on kõva tuul, iga koht (paik) aina praksub. – Vt. ka *praksaa, präksää, präksüä, präkästää*.

präks/iä J-Tsv., pr. *-iv* J, imperf. *-i* J = *präkkiä*.

präksäht/ässä: *-ss* J-Tsv., pr. *-äv* J, imperf. *-äzi:* *-äz* J praksatada треснуть; *keppi jo präksähtääs painumizõss, taita meni kattsi* kepp juba praksatas painutamise, vist läks katki. – Vt. ka *präkästää*.

präks/ää: *-ä* J-Tsv., pr. *-äv:* *-ev* J, imperf. *-i* J = *präkkiä*.

präks/sü ~ *-s* J-Tsv., g. *-süü* J 1. praksumine треск; *va präksü ku algot põlvõd ahjoz* (on) vaid praksumine, kui halud põlevad ahjus; 2. praks трах, бряк; *paini, paini keppiä de präks, keppi katkõz* painutas, painutas keppi ja, praks, kepp läks katki.

präksüt/ellä: *-ell* J-Tsv., pr. *-telen:* *-teen* J, imperf. *-telin* J frekv. ← *präksüütää*.

präksüt/tää: *-tä* J-Tsv., pr. *-än:* *-en* J, imperf. *-in* J pragistada, praksutada; raksata ломать с треском; *präksüt päre kattsi* raksata peerg katki. – Vt. ka *präkissää, präkäütää*.

präks/üü J-Tsv., pr. *-üv* J, imperf. *-ü* J = *präkkiä*.

präkäst/ää M, pr. *-ääv* M, imperf. *-ii* = *präksähtäässä*; *keppi präkästääv* kepp praksatab.

präkäüt/tää: *-ä* J-Tsv., pr. *-än* J, imperf. *-in* J = *präksüütää*.

prännikka vt. *brännikka*.

präni/sä (Ra), pr. *-zev* Ra, imperf. *-zi* turtsuda фыркать (о котёнке); *pikkarain katti ku suutuup tõizõõ päälee, nõsõb enee gorbaasõõ, präniizev* kui kassipoeg vihastab teise peale, (siis) tõmbab end küüru, turtsub.

präškä, prääška, präēška vt. *prjaška*.

präüz/a J, g. *-aa* kedrus, kedratud lõng пряжа.

prökis/ellä (J-Tsv.), pr. *-selen:* *-seen* J, imperf. *-selin* J frekv. ← *prökisä*; *prökisseep tsõhiä* rögiseb kõhida.

prökis/sä: *-ss* J-Tsv., pr. *-zen* J, imperf. *-zin* rögiseda сильно кашлять; *prökizep tsõhiä, niku lammõz* rögiseb kõhida nagu lammast.

prökkö Lu Li (J) brökkö Lu, g. -öö põldosi полевой хвощ; Lu ublikōz i prökkö kazvovōd ühel aikka, perrää prökkö meep kõvassi i ublikōz meep kõvassi, ennää ep kõlpaa oblikas ja põldosi kasvavad samal ajal, pärast läheb põldosi kõvaks ja oblikas läheb kõvaks, enam ei kõlba (süüa); Lu tševväässä kazvop prökkö, kanavaa ääriz rohkaap kazvov, tämä kazvov niku kuusi puu, viistõiss santimetrii, enäpi tämä ep kazvo kevadel kasvab põldosi, kasvab rohkem kraaviäärtel, ta kasvab nagu kuusepuu, viisteist sentimeetrit, rohkem ta ei kasva; Lu prökkö öli lahsije rooka, sitä süüti toorõltaa, sitä ep tšihutõttu (noor) põldosi oli laste toit, seda söödi toorelt, seda ei keedetud. – Vt. ka pupuška, pökkö, pökköroho, pökkö.

prökkömi/n J-Tsv., g. -zee läkastamine, tugev kõha сильный кашель; hülkät siä tšöhimes, miä m vöi sinu prökkömiss kuunõll kas sa jävad kõhimise (järele), ma ei vöi sinu läkastamist kuulata.

prökkütellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. läkastada (сильно) кашлять; taita jäättüzit, ku prökkütteet tšöhiä vist külmetasid, et läkastad kõhida.

prüllillää J-Must. punnis, pungis (kõhu kohta) выпячен (о животe).

psal/mi ~ -m J-Tsv., g. -mii J psalm псалом; tunnõit-ko kazee psalmi päässi kas oskad seda psalmi peast?

psalomšik/ka: -k ~ psalo-mšikk P, g. -kaa kõster, psalmilaulja (õigeusu kirikus) псаломщик.

pšon/a M šona Lu Li Ra sona Ra J žona P, g. -aa: sonaa Ra J žonaa P hirss просо, пшено; Lu mill öli tšilvettü proobussi šonaa, tämä üvässi kazvi mul oli külvatud prooviks hirssi, see kasvas hästi; P žonaa suurimad on kõltõizõd hirsitangud on kollased. – Vt. ka proossa, proosso, proosso.

pšonarooppa M šona-rooppa Lu Li hirsi(tangu)puder пшeнная каша; Lu šona-rooppaa i suurmikkoa keitetää šonass hirsiputru ja -suppi keedetakse hirsi(tangude)st.

pšonasuurim/a M šona-suurima Lu (Li), hrl. pl. -ad M šona-suurimad Lu Li hirsitang(ud) пшeно; M proossassa tehäs pšonasuurimaa hirsist tehakse hirsitangu.

pupuška vt. pupuška.

pudgõkiaz: -õz J-Tsv., g. -kaa putkjas, jämeda varrega с толстым стебелем.

pudgõlla J-Must.: õzra on pudgõla (Must. 180) oder on putkel (= oder kõrsub).

pudgõlõõ¹ J-Tsv.: pudgõlõõ menemä putke minema (vart e. kõrt looma).

pudgõlõõ² J-Tsv. adv. = putkii; pudgõlõõ menemä putku panema, putku pistma.

pudgõs/sua J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -su putkuda, kõrsuda стеб(е)литься, о-.

pudka vt. butka.

pud/ra: -r J-Tsv., g. -raa J puuder пудра.

pudrit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J puuderdata пудрить, по-.

pudr/lu Kr, g. -uu puder каша.

puh vt. puhh.

puhaloit/taa Li, pr. -an: -õn Li, imperf. -in (heinu) kaarutada ворошить (сено); miä vähezee puhaloitõn eimiitää, siis paan kokkoo ma kaarutan veidi heinu, siis panen kokku.

puhalit/taa (M), pr. -aav, imperf. -ii: -i M puhuda (tuule kohta) дуть, по- (о ветре); tuuli puhalti tuul puhus. – Vt. ka puhua.

puhas/saa Kett. K R L P M Kõ Lu Li Ra J (S Ja V) -sa Lu J -saag ~ -sag I, pr. -an Kett. K L P M Kõ Lu Li Ra J -õn Lu J, imperf. -in Kett. P M V Lu Li Ra J puhastada чистить, по-; P tein pinžakkaasõõ pläkiiv, tätä on raskaz puhassaa tegin pintsakule plekid, seda on raske puhastada; I tšüllää kaivua üps kõrta vovvõza puhastatii, mehet puhassivad küla kaevu puhastati üks kord aastas, mehed puhastasid; V siis pantii opozii puhassamaa, juottamaa, süöttämää siis pandi (meid) hobuseid puhastama, jootma, söõtma; Lu ku miä puhasan kallaa, sis tulõp totkoa kui ma puhastan kala, siis tuleb rappeid; Lu joožikka koton on ku katti, puhasap talloa iirissä siil on kodus nagu kass, puhastab talu hiirtest; I põtoloja puhasõttii tšivilõissä poiz põlde puhastati kividest; Lu apajat puhasattii merez kalapiügikohad puhastati meres; M eellä puhasattii vil'laa tšäzzii enne puhastati vilja käsitsi; Lu rüis ku puhasõttii akanoiss erii, siis sai i neet suurõd jüvät poiz kui rukis puhastati aganatest (lahku), siis sai ka need suured terad välja (eraldatud); J pivo idgõp tšitkõmissa, pellõvõs puhassamissa rl. (lina)peo nutab (= ootab) kitkumist, lina puhastamist (= ropsimist); Lu puhasattii vanna kraaska kraabitakse (puhastatakse) vana värvi (maha); ■ J miä silt pää lagõõ puhasõn ma rebin sul(t) juuksed peast. – Vt. ka puhasõlla.

puhass/aja M Li (J) -õja Lu, g. -ajaa puhastaja чистильщик (трубочист), очиститель; M trubaa puhassaja korstnapühkija; J kõvaa põlloo kookkijassi, puu juurõõ puhassajassi rl. kõva põllu kookkijaks, puujuure puhastajaks. – Vt. ka drubaa-, truba-.

puhassinin P helesinine голубой.

puhas/sua M Lu J -suag I, pr. -uv M Lu J, imperf. -su J 1. puhtaks muutuda v. saada,

selgineda очи/щаться, -ститься; проясн/яться, -иться; J *uutõd kaivoo pantii pihookaa soolaa, a siz vesi puhasuv* uude kaevu visati (pandi) pihuga soola, et (aga) siis vesi muutub puhtaks; J *nägolt puhassumnu* nägu on puhtaks saanud; Lu *taivas puhasup pilviissä* taevas selgineb pilvedest; **2.** (pärämistest) puhastuda (pärist pögmist) очи/щаться, -ститься (от послета); M *a sis kui lehmä puhasuv üli kõlmõd tunnii, siz lühsääz esimein kõrt peñrää puhassumissa* aga siis, kui lehm puhastub (kui lehmäl tulevad pärämised ära), siis kolme tunni pärast lüpstakse esimest korda pärast puhastumist.

puhassulussa: -ssag I, pr. -uv, imperf. -jõõ I (pärämistest) puhastuda очи/щаться, -ститься (от послета); *jältši puhassujõõ lehmässä poizõgõ* pärämised tulid lehmäl ära.

puhasulz Lu Li J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ Lu J puh-tus, kord чистота, порядок; Lu *piäp siivotõ, siiz on puhasuz* tuleb koristada, siis on puhtus (majas); Lu *siin taloz eb õõ puhasussa* seal talus ei ole korda; Lu *kõvassi puhasussa pittää* (tuleb) kõvasti puhtust pidada. – Vt. ka *puhisuz, puhtuz*.

puhasõlla: -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn, imperf. -sõlin frekv. ← *puhassaa*.

puh/az Kett. K R L P M Kõ Po Lu Ra J I (Ku) -as K-Ahl. M-Set. J-Must. -das [< sm] J-Must., g. -taa P M Lu J I **1.** puhas чистый; L *pani puhtaas sõvad ülie* pani puhtad riided selga; Po *akkunalus pühittii puhtaass* õu pühiti puhtaks; Lu *ku silmijekaa eb vaata väärii, süü on puhaz* kk. kui silmadega ei vaata kõõrdi, (siis) süda on puhas; P *täsi tšättä pezev i nõlõpad om puhtaad* vs. käsi peseb kätt ja mõlemad on puhtad; Lu *se on puhtaiss puhaz inemin, puhtaajõõ päält veel puhaz* see on puhtamast puhtam inimene, puhastest veel puhtam; J *puri puhdas* (Must. 180) purupuhas, ülipuhas; **2.** lage, tühi, paljas голый, пустой; L *puhtaass on joonu, mittää bõõ jättännü* on tühjaks joonud, midagi pole (alles) jätnud; M *õli suur põlo, põli kõik puhtaass* oli suur tulekahju, põles kõik lagedaks; J *petti ku petti tõizõõ puhtassi* pettis kuni pettis(ki) teise paljaks; **3.** puhas (täiuslik, õige), päris, sula чистый (совершенный, правильный), настоящий, сущий; M *se on puhaz vad'd'aa tšeeli* see on puhas vadja keel; M *minnu koo takan on puhas tammizikko, siäl on aimat tammõd* minu maja taga on puhas tammik, seal on pelgad tammed; K *puhass õpõata pantii jumalnurkkaa salvoo alaa* puhast hõbedat pandi ikooninurka palgikordade alla; Ku *kakstoissa puudaa oli puhassa lihhaa* kaksteist puuda oli puhast (= kontideta) liha; Lu *siē õõt*

puhaz vohma sa oled päris loll; I *puhas kuratii akka* päris kuradi eit (= tige eit); J *kõig mitä tämä pajatõb om puhaz valõ* kõik, mis ta räägib, on puhas vale; J *tavar müütü, puhtaad rahat tšäez* kaup müüdüd, sularaha (puhas raha) käes; M *suukkuna on puhtaass lõngass* kalev on täisvillasest lõngast; ■ P *lõppu lõpussi tetši puhtaas* tõi lõppude lõpuks tegi puhta töö; M *lähteese viijjäss võrad i juõllass: sillõd puhtaad võrad, a millõd puhas tervüüz* allikasse viiakse ohvrid ja õeldakse: sulle puhtad (= laitmatud) ohvrid, aga mulle puhas (= tugev) tervis; P *puhaz nurk* majanurk, kus palgiotsad on tahatud tasaseks; J *ühs puhas, tšeel dali elä tšeel, vai tämä kuuntõõv* ükspuha, (kas) keela või ära keela, või tema kuulab!

puhazik/ko Li J-Tsv., g. -oo (võsast) puhastatud heinamaa очищенный (от кустарника) сенокос.

puhaz-rahha J-Tsv. sularaha наличные деньги.

puhavoi I, g. -i udusule-, udusulgedega täidetud пуховой (из пуха); *puhavoi poduška* udusulepadi.

puh/gata¹ Kett. M Li (P Kõ-Len. J), pr. -kaan M Kõ Li, imperf. -kazin M katki v. läbi torgata, katki teha v. lüüa прок/альвать, -олоть, раз-би/вать, -ть; M *mill on puhgattu jalka nag-laakaa* mul on jalg naela otsa (naelaga) katki torgatud; M *võid siäl puhgata kõrvaa parabanaa* võid seal kõrva trummikile katki torgata; M *miä puhkazin, niglaakaa nii miä puhkazin* ma torkasin, torkasin nii (moodi) nõelaga (mädavilli katki); M *ho' silmää puhkaa, mittäid ed näe torka* (kas) või silm (peast) välja, midagi (sa) ei näe; M *puhkaa muna* lõõ muna katki. – Vt. ka *puhkoa*.

puh/gata²: -gõt J, pr. -kaan J, imperf. -kazin: -kõzin J puhata, rõõnata, lesida отд/ыхать, -охнуть, лежать, по-; *laisk-perz, va puhkaab magat* laiskvorst, ainult rõõnab magada.

puh/gõta (M), pr. -kõõv M -kyõp ~ -kyõb M-Set., imperf. -kõzi: -kõs M-Set. puhkeda (avaneda, pakatada, vallanduda) раскрываться, вскрываться, лопаться, разражаться ливнем; *puh-kõõvad vesipääd* puhkevad vesikupud; *ai ko pakotab, taita nõõp puhkõmaa* (paise kohta:) ai kuidas pakitseb, vist hakkab puhkema; *välissä nii puhkõõv vihma, etti kaks nätelii valab i valab* vahel puhkeb nii(sugune) vihm, et kaks nädalat valab ja valab.

puh/h Lu *puh* J, g. -aa udusulg пушинка, пушок; Lu *heeno sulka, se on puhh* õrn sulg, see on udusulg; Lu *puhass tehää poduškoja* udusulgedest tehakse patju. – Vt. ka *puuha*.

puhina: -n J-Tsv., g. -naa J puhang, iil дуновение, порыв (ветра). – Vt. ka *puhumin*.

puhisuz J-Tsv., g. -hsõõ: -zõõ J **1.** puhtus чистота, порядок; *kase talo millõ nii näüttiiv, siäll on itsiin siivo ja puhisuz* see talu meeldib mulle nii (väga), seal on alaline kord ja puhtus; **2.** jumekus румяность; *nägo puhisuz* näo jumekus. – Vt. ka *puhasuz, puhtuz*.

puh/kaa J-Must., pr. -gan, imperf. -gin = *puh-ka*.

puh/kia J (Li), pr. -gin Li J, imperf. -kizin J puhkida, ähkida пыхтедь; J *puhgip toovvõ rajkka taakkaa* puhib tuua rasket koormat; Li *tämä ain ähtsi, puhki* tema aina ähkis, puhkis.

puh/koa Kett. M, pr. -gon Kett. M, imperf. -kazin torgata колоть, колынуть; M *puhgot silmää* torkad silma. – Vt. ka *puhgata*¹.

puh/ku¹ J-Tsv., g. -guu: -gu J puhk, kord, hoog раз, рывок, мах; *nõssi rajkka kotii ühe puhgukaa* tõstis raske koti ühe hingetõmbega (ühe hooga) üles; *ajõimm opõizill petterissaa üht puhkuu* sõitsime hobustega Peterburini ühe hooga.

puhku² Tum.: *Пухку пейва* esmaspäev [?] (orig.: понедельник).

puhkõjassi J: *purõ pala puhkõjassi* rl. pure pala pudedaks [?]

puhkõulta M, pr. -v, imperf. -zi lõhkeda, lõhki minna лопаться, -нуть; *jõvikkaat pantii tsihuma, alkavad jo puhkõuta* jõhvikad pandi keema, hakkavad juba lõhki minema.

puhkõõssa Li, pr. -v, imperf. -zi valmida созреть, -ть; *jõvikas puhkõõssa alkaav* jõhvikas hakkab valmima.

puh/su J, g. -zuu kalamaim малёк; *ahvõna puh-su* ahvenaim. – Vt. ka *ahvõnõ-*. – Vt. ka *puksu*.

puhtalassi Kett. P M Lu Li -ass M Lu -ssi J-Tsv. -assig vdjI **1.** puhtalt, korralikult чисто, опрятно, аккуратно; Lu *tõin kopitti puhtaassi, što mõnikaz lehoo muru õli vaa mõni* (teine) korjas (marju) puhtalt, (nii) et ainult mõni lehepuru oli (marjade vahel); Lu *d'eruga õli tehtü niku maakangõz, a õli lad'd'õpi, i üvässi i puhtaassi tehtü, kuottu* kaltsuvaip oli tehtud nagu põrandariie, aga oli laiem ja hästi ja korralikult tehtud, kootud; **2.** täiesti, koguni(sti), puhtanisti, päris(elt) начисто, вполне, совершенно, совсем; Lu *kuza on leikattu metsä puhtaassi poiz, terve metsä, juõllaa lõikõtti* kus mets on täiesti maha raiutud, terve mets, (selle kohta) öeldakse raiesmik; M *susi õli söõnnü tütterikkõizõõ puhtaassi* hunt oli tüdrukukese puhtanisti ära söõnud; Lu *meni puhtaassi rikki* läks päris katki. – Vt. ka *puri-*.

puhtikkõin M J-Tsv., g. -zõõ M J puhtuke, väga puhas чистенький; J *puhtikkõizõõt tšæed* puhtukesed käed; M *õli puhtikkõin vana hakka* oli väga puhas vanaeit.

puhtuz [< e] J-Tsv., g. -u: -sõõ J = *puhasuz*.

puh/ua L M Lu Li J Ku (Kett. K Ra) *puhhuua* M -hua Li *puhhuag* I (vdjI Ma), pr. -un K L M Lu Li J Ku, imperf. -uzin Li J -zii vdjI **1.** puhuda (tuule kohta) дуть, по- (о ветре); M *nät ku vihhain tuuli puhub* näe, kui vinge tuul puhub; J *tuuli puhub eteless* tuul puhub edelast; M *kaivolla uhzõt tehäs semperässä, etti sinne tuuli ep puhuis kõikkõa soruja* kaevuile tehakse luigid (uksed) seepärast, et tuul ei puhuks sinna kõiksugust prahti; M *tuuli puhub akanat tänne* tuul puhub aganad siia; Lu *seili on buzal jutõllaa ku tuuli puhup seilii puri* on pingul, öeldakse, kui tuul puhub purjesse; J *eb ittšä suur tuul puhu, kõrt i tämä alõnõv* vs. ega suur tuul puhu igavesti, kord vaibub temagi; M *maarjarajud, puhup suuria tuulia* maarjarajud, (siis) puhuvad suured tuuled; M *kane rajurakkõõd mennäz, siiz ain tšülmää puhub* (kui) need rajurahed möõduvad, siis puhuvad üha külmad tuuled (puhub aina külma); **2.** (hingeõhku) puhuda дуть, продувать, -ть, надувать, -ть; L *puhu lahzyõ tšäjet suojassi* puhu lapse käed soojaks; J *võtõttii rakko, puhuttii, tehtii suurõssi, pantii erneet süämee, lahsilõ pelata* võeti (äsjä tapetud looma) põis, puhuti suureks, pandi herved sisse, (anti) lastele mängida; M *mõilarakko, õlgõõkaa puhuaaz* seebimull, (seda) puhutakse õlekõrrega; Li *miä puhuzin tulõõ* ma puhusin tule (ära); J .. *i puhub suussa tämä silmile tulta* (Must. 145) (muinasjutust:) .. ja puhub suust talle näkku (tema silmile) tuld; **3.** (pilli jne.) puhuda дудить, дуть (в дудочку и т. д.); L *pojot puhuvad pajupillie* poisid puhuvad pajupilli; L *rakkopillie puhuaass* torupilli puhutakse; M *sarvõa puhuttii* puhuti sarve; J *nõissa pilliä puhuma* hakatakse pilli puhuma; **4.** tuult tekitada, (sepalõõtsaga tuld lõkkele) puhuda; tuulata вызывать, -вать ветер, поддувать, -ть (кузнечные) мехи; веять; I *nahgassa tehtü mokoma, kajõlla puhuttii tulta* niisugune nahast tehtud (sepalõõts), sellega puhuti tuult; M *peremmeer võtti tohhoo libloo i señneekaa puhu surut kõik vällää vil'lassa* peremees võttis tohtlehviku ja tuulas sellega kõik aganad (purud) viljast välja; **5.** impers. puhitada, (kõhtu) puhitusse ajada надувать, -ть (живот); Ra *nõizõp puhumaa* ajab (kõhu) puhitusse; **6.** pursata, pritsida извергать, -нуть, опрыскивать, -ать; L *tähed laskõuvad, sis niku puhup tähti tulta* (kui) tähed langevad,

siis täht nagu purskab tuld; L *puhub neilie vettä peälie* pritsib neile vett peale; 7. pursata, purskuda изверг/аться, -нуться, хлынуть; Li *tšäee ku leikkaz, elo-soonõssa puhu vertä* kui lõikas käe(randme) katki, (siis) purskas tuiksoonest verd. – Vt. ka *praizguttaa, puhaltaa*.

puhumiln J-Tsv., g. -zõõ = *puhina*.

puhõ: -õg vdjl (Ma) *Пызе* Pal., g. -õõ: *puhõõ*
Ma kõne, sõna речь, слово.

puikhõassi J-Must. kohe, varsti сейчас, скоро.

puik/az K, g. -kaa K (suka)varras (вязальная) спица; *sukkaa tehtii puikkaakaa* sukka tehti (= kooti) varrastega (vardaga).

puikko K-Set. P M Kõ Lu Li J Ku, g. -oo M Lu Li J 1. pind, ork; pulk шепочка, заноза; палочка; Lu *puikko meni sõrmõõ, ajap sõrmõõ* pind läks sõrme, ajab sõrme umbe; Lu *ajat puikoo tšättee* ajad (endale) pinnu kätte; Li *puikoo miä tõmpõzin poiz i sõrmõõ panin varrii vettee* pinnu ma tõmbasin välja ja sõrme panin kuuma vette; J *pissi puikokaa jalga* astus orgi otsa (torkas orgi jalga); J *vai sillõ om puikko pisettii perse*, ku siä et saa rauhõll issua kas sulle on ork perse pistetud, et sa ei saa rahus istuda?; Ku *pant'sii puikot hampai vällei, eivät saatais süüvvä herneit* (teoorjuse ajal mõisas:) pandi (teolistele) pulgad hammaste vahele, (et) nad ei saaks herneid süüa; 2. (suka)varras (вязальная) спица; Kõ *sukkaa teen puikoll, sukkapuikod* on sukka teen (= koon) varrastega (vardaga), on sukavardad; M *sukkaa puikod* ~ Lu *sukaa puikod* sukavardad. – Vt. ka *sukka*.

puikkoiln J-Tsv., g. -zõõ J 1. pinnuline, pinde täis занозистый, полный заноз; 2. pilbastunud расщеплённый.

puikos/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J pindu sisse torgata v. ajada занозить; *puikossa jalkaa, tšätt* jalga, kätte pindu torgata.

puiln K-Al. P M Kõ Po Lu Li J-Tsv. -nõ K P M Lu Li I (R-Reg. Ja-Len.) -nee K-Ahl. *Пуине* Pal., g. -zõõ M Lu Li J -zyõ P -sõõ K-Al. puust, puu- деревянный, древесный; M *vennee tulid õltii kõikk puizõv* naadi tullid olid kõik puust; M *tohossa tehtii naappoi, põhja õli puin i puinõ kryyška õli päällä* tohust tehti nappasid, põhi oli puust ja puust kaas oli peal; M *pesäs puisia assõita* pestakse puuanumaid; K *puinõ vati* puukauss; M *vesi on puizõz usatiz* vesi on puust toobris; Lu *soolaa piettii puizõs sool-vakkaz soola hoiti puust soolavakas*; M *puinõ luzikka, veel kraazgattu* puulusikas, (on) veel värvitud; M *õlgõt puissaas puizilla ankolailla* õlgi puistatakse puust hangudega; P *ätsied õli-vat puizõv* äkked olid puust; Po *avvalõõ pantii puin rissi päälee* hauale pandi puust rist; M

kase on puin süsi, puussa see on puusüsi, puust (saadud). – Vt. ka *pihla-*, *saarni-*, *tšünnä-*, *õunap-*.

puine vt. *taarip-*.

puipa Kr = *põippõ*.

puipe Kr = *põippõ*.

puip/lo M Kõ Lu Ra, g. -oo Lu = *põippõ*; Ra *kana havvop puippo* kana haub tibusid; Ra *sis kana munaõ õtsaa rikov i puippo tuõb vällei* siis lööb kana muna otsa katki ja tibu tuleb välja; Ra *puippoill õllaa peenet sulgad* kanapoegadel on väikesed suled; Ra *puipot t'ukataa* kanapojad siuksuvad; Ra *kana kopitap puipot kokkoo, kõik mennää kanan ala* kana kogub pojad kokku, kõik lähevad kana alla.

puip/pu Lu Li Ra J (Ku) *pul'ppu* Lu J-Tsv., g. -uu Lu Li J *pul'puu* J = *põippõ*; Lu *kana tahop puippui lassõ; paad munad allõ, tämä avvov i lazõp puipud* kana tahab haududa (tibusid välja haududa); paned munad alla, ta haub tibud välja; Lu *mõnikkaal õnnisub, jõka munassa saap puipuu mõnel õnnestub*, igast munast saab tibu; Lu *kana ize rikob muna i lazõp puipuu* kana ise lööb muna katki ja laseb tibu (välja); Lu *tämä on muniva kana, iüvvää sukkaa, tšell õllaa omat puipud* see on muneja kana, head sugu, kel on omad tibud (= kes haub tibud oma munadest); Ra *kui puiput kazvõtaa suurõpass, sis nõissaa tuntuma arjan* kui kanapojad kasvavad suuremaks, siis hakkavad harjad paistma; J *peenet puiput t'ukataa* väikesed kanapojad siuksuvad; J *puipud jo sulgõttussa* kanapoegadele kasvavad juba suled; J *kana hauk vei kaks pul'ppua* kanakull viis kaks tibu; ■ J *pikkarazõt puipud* (eriline särgiõla tikand).

puisís vt. *polkko-*.

puissaa Kett. Ränk P M S Lu Li Ra (K-Ahl.) -ssa Li J -staa (K-Ahl.) -ssaag I, pr. -san K P M Lu Li Ra -sõn Lu J -ssõn Li -ssaa I, imperf. -sin P M Lu Li J -ssii I 1. puistata, raputada сыпать, высыпать, высыпать, вытрях/ивать, -нуть, вытряс/ать, -ти, трясти, по-; Li *piäb raha kotissa puissaa lavvall* tuleb raha kotist lauale puistata; M *võta puisa iüvvii põllüid vällei plat'issa* võta raputa tolmeid kleidist hästi välja; I *jalgad puissi lumõssa* raputas jalad lumest (puhtaks); M *uppoz meez, tõmmattii jõgõssa, sis puisattii, nõiz elloosõõ* (kui) mees uppus, (siis) tõmmati jõest (välja), siis raputati, ärkas ellu; 2. (vilja) rabada молотить, с-, об- вручную; M *puisattii rüttšije* rabati rukist (rukkeid); 3. (heina, sõnnikut jne.) laotada разбр/асывать, -осать (сено, навоз и т. д.); M *piti mennä einoi puissamaa* tuli minna heinu laotama; S *valua puisõttii anjolla* sõnnikut laotati hanguga;

4. hrl. impers. (palavikust v. külmast) vappuma panna; krampe tekitada трясти, трястись, дрожать (от лихорадки, от холода); выз/ывать, -вать судороги, разг. корчить; P *horkka raputab inehmiiss, puisav* palavik raputab inimest, paneb vappuma; Ra *inimin on nii kõvassi läsiivä, nõizõp kõvassi puissamaa* inimene on nii raskesti haige, hakkab (palavikust) kõvas- ti vappuma; I *milla on tsülmä, minua puisap tsülmässä* mul on külm, ma vappun külmast; M *tätä puisav* tal on krambid; 5. aborti teha сделать аборт; Lu *pal'lo lahsii puisõtaa, tšen izze teev, mõnikõs sihhe i lopuv* tehakse palju aborte, kes ise teeb, mõni surebki sellest. – Vt. ka *puisõtõlla*.

puissaa/ssa Lu (Li), pr. -b, imperf. -zi = *puis- sauta*; Lu *perää vaal'aittõmizõ õpõn puissaa* pärast püherdamist hobune raputab end.

puiss/amin: -õmin Lu, g. -amizõõ abort аборт.

puissau/ssa Li, pr. -b Li, imperf. -zi = *puissau- ta*; *perrää pehortamize puisssauv* pärast püherdamist (koer) raputab end.

puissau/ta M, pr. -b, imperf. -zi refl. end rapu- tada v. sorutada встряхиваться; *kana puisssauz kana* sorutas end.

puisõtõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J (välja v. maha) raputata v. puis- tata вытряхивать, -нуть, вытряс/ать, -ти. – Vt. ka *puissaa*.

pujut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J peenendada, hakkida крошить, на-

pukaliki/ko Ra, g. -oo luts, lutsukala налим.

puk/ki¹ M Kõ Ra J I (Kett.) *bukki* M J-Tsv., g. -ii Kett. *bukii* J-Tsv. *bukki* M sokk козёл; Kõ *voho i pikkarain pukki on mill* mul on kits ja väike sokk. – Vt. ka *kili-*.

pukki² vt. *puukki*.

puko Kõ, g. *pugoo* pugu зоб (у птиц); *kanall on puko, kuhhõõ menep sõõtä* kanal on pugu, kuhu läheb toit. – Vt. ka *kupo*², *puku*.

puksaht/aa (Lu) (sõnatüvi основа слова:) *puk- sahta-* J-Must., pr. -aav, imperf. -ii = *paksah- ta*; Lu *omenat puuss paksah- taavad maal* õunad potsatavad puust maha.

puksahtaa/ssa Lu (Li), pr. -b Lu, imperf. -zi tär- gata прораст/ать, -ти, пус/кать, -тить ростки; Lu *ku isutõtaa seemened ja tsülvetaä, sis ku ne alkõvad nõissaa maa päälee, siz jutõllaa: puk- sahtaavaad* kui pannakse seemned maha või (ja) külvatakse, siis kui need (taimed) hakkavad tõusma maa peale, siis öeldakse: tärkavad; Li *tul'panaa varrõt jo paksah- taastii maassa* tulbid (tulbivarred) juba tärkasid maast.

puksu J, g. -uu = *puhsu*; *ahvõna puku* ahvena- maim. – Vt. ka *ahvõnõ-*.

puku M, g. *puguu* M = *puko*; *kañnaa puku ja javõtšivi* kana pugu ja liivapugu; ■ *vokkii puku* voki peapakk e. voki kabi.

pu'l'a M-Set. Kõ Li J-Tsv. I, g. -aa Li *pu'l'aa* Kõ J (püssi)kuul пуля; Kõ *pu'l'aakaa ammuv* laseb (püssist) kuuliga; I *ampu i pu'l'alla tetši aukoo* laskis (püssist) ja tegi kuuliga augu; Li *pu'l'aa siha* kuulijälg, kuuliauk. – Vt. ka *püssii-*.

pu'l'buk/ka J-Must. *bul'bukka* Ra J-Must. (Lu), g. -aa: *bul'bukaa* Lu = *pu'l'pukaz*; Lu *bul'bukaa lehto* vesiroosi leht.

pu'émjot'ta (V) *pulemõtta* (Kõ-Len.), g. -aa = *pu'émotti*; Kõ *valkõat algõtti panna pule- mõtoissa* (Len. 212) valged hakkasid tulistama kuulipildujaist.

pu'émot'ti J-Tsv., g. -ii J kuulipilduja пулемёт; *sõaz väliss et tää, kumpa poolõ menne sõtame- hiika – jõka poolta ammuskõlla pu'émottiika* sõjas vahel ei tea, kumba poole sõduritega minna – igalt poolt tulistatakse kuulipildujaist (-pildujatega).

pu'lik/ka P M Lu Li Ra J I (Kett.) -kõ Li -k Ra J-Tsv., g. -aa M Lu Li Ra J I. pulk; kodar; (paadi) tull палка, палочка; кол; переклады- на; спица (в колесе); уключина (лодки); Li *kastra on tehtü pulikaissa, lampaat siält pulik- kõjõõ välissä süütii* sõim on tehtud pulkadest, lambad sõid sealt pulkade vahelt; Lu *rissipuut pannaa tšerikannoo päälle, ottsiloiz õllaa pu- likan, neije pulikkojee päälle panna* viihtü keriluaud pannakse kerijala peale, otstes on pulgad, nende pulkade peale pannakse (lõnga)- viht; J *turpaa pulikan* redeli pulgad; Lu *veeroz on pulikan* rattas on kodarad; Li *veero pulikan õltii tehtü kõvass puuss* ratta kodarad olid teh- tud kõvast puust; J *venee pulikk* paadi tull; J *pulikk ad' d'a nõjalõ on ripusõttu kuivama maa- mun lehõd* pistandaia najale on kartulivarred kuivama riputatud; 2. (herne)kepp прут или палка (для гороха); Li *elä tee nii lühhiitä pu- likkõita erneilee* ära tee hernestele nii lühikesi keppe; 3. põimipulk (puust pult, millele lüki- takse valmiskootud võrk) сетевой кольшешек (деревянная спица, на которую нанизывают вывязаную сеть); Lu *pulikka on võrkkopitska, ühs õttsa on terävä p.* on põimipulk, üks ots on terav; Ra *lütšittii pulikoilla ühess ääress ja tõizõss ääress kahõtšezzee* (võrgukudumisel) lükiti põimipulkadega ühest äärest ja teisest äärest kahekesi; ■ M *autši se klunõkkaav peenee aud'ii pulikaa* haug, see neelab (isegi) väike- se havinolgi (alla). – Vt. ka *algõtus-*, *arpa-*, *augii-*, *puu-*, *ramo-*, *sala-*. – Vt. ka *pulka*.

pu'ljal'ta J, pr. -an, imperf. -zin J (millegagi) jännata, vaeva näha возиться (с чем-то), тру-

диться, по- (над чем-то); *männä vootta õli märtsä suvi, vihmökös suvi, puljazimma einää lüüvvä, einää tehä* möödunud aastal oli märg suvi, vihmane suvi, jändasime heinaniitmisega, heinateoga.

pulkastaa/ssa Li, pr. -в, imperf. -zi pungi e. punni minna (hrl. silmade kohta) выск/акивать, -очить, простор. выпучиться (об. о глазах); *silmät pulkastaasti poiz* silmad läksid pungi.

pulkis/saa (Li Ra) -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J (silmi) pungitada выпяли/вать, -ть, простор. выкат/ывать, -ить, выпучи/вать, -ть (глаза); *pulkissi silmed niku boran* pungits silmi nagu oinas.

pulkis/õlla Lu -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin Lu J frekv. ← *pulkissaa*; J *pulkissõõp silmiit niku pagan ärtš* pungitab silmi nagu tige härg.

pulk/ka Li J (P) -k J-Tsv., g. -aa Li J pulk; kodar палка, палочка; спица (в колесе); J *et siä õõ nähni, kuhõ on saanu rattaa taka-lavvaa pulkk* ega sa pole näinud, kuhu on saanud vankri tagalaua pulk; J *ratta pulkõd on tehtü tammõss* ratta kodarad on tehtud tamme(puu)st; ■ P *tämä vaikk on pien, a täll om pulkkõi pääzä* kuigi ta on väike, aga tal on pulki (= mõistust) peas. – Vt. ka *puu-*, *sala-*. – Vt. ka *pulikka*, *pulikkõ*.

pulkkasilmä Lu Li *pulkk-silm* J-Tsv. 1. Lu Li J-Tsv. punnsilm (pungis silmadega inimene) пучеглазый человек; 2. Lu (inimene, kes varjamatult kõike jälgib, silmad pulkas peas) глазастый, очень наблюдательный человек, диал. глазунья.

pulkkiillaa Lu Li J -llaa Lu Li Ra punnis, pungis (silmade kohta) навькате (о глазах); J *katsop silmät pulkkiillaa, silmäd niku soolõvakad, piäp kõik täll saavva täätää* vaatab, silmad pungis, silmad nagu soolavakad, kõike on tal vaja teada saada.

pull'ata (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *pull'a-* J-Must. vulksuda, mullitada, kobrutada булькать, пузыриться, пениться. – Vt. ka *pullottaa*, *pullottussa*.

pull'i J, g. -ii J (viina)pudel бутылка (водки); *ku se pulli juuti, siiz ouduška tõi olutta* kui see (viina)pudel (tühjaks) joodi, siis Ouduška tõi õlut. – Vt. ka *alku-*. – Vt. ka *puteli*.

pulli² vt. *kukkur-*, *kukkõr-*.

pullia vt. *kukkur-*.

pull/o Ränk Lu Li Ra J (Ja-Len.), g. -oo Lu Li J 1. (nooda v. võrgu) käba e. pull e. kupp e. ujuk поплавок (у невода или сети); Ja *noottaa vart veel on tarvis tšivet i pullot* (Len. 254) nooda jaoks on veel tarvis kive ja pullusid; J *vään*

kazett [= *kazess*] *toho tüküss pullo* vääna sellest tohutükist (nooda)pull; Lu *tšenee võrkkõ, näit pullojõõ tehtitši õma merkki* kelle võrk (oli), (siis) vaat pulludesse tehtigi oma (pere)märk; Lu *võrkoõ pullo* võrgu pull; Ra *tohoõ pullõd* tohtpullud; 2. mull пузырь; Lu *tšivi ku tokub vettee, vesi tšulpahtaab i pullot tullaa päälle* vee kui kivi kukub vette, (siis) vesi mulksatab ja mullid tulevad veepinnale (vee peale); J *para-iko nõizõp tšihuma, jo pulloa ajav* (vesi) hakkab kohe keema, juba ajab mulle; J *vihmaa saav ja veez on suurõt pulloõ, siiz on pittsä vihma* (kui) vihma sajab ja vees on suure mullid, siis on (= tuleb) pikk vihm; Li *miä lazen mõila pulloja* ma puhun (lasen) seebimulle; 3. Ra (kala) ujupõis плавательный пузырь (рыбы). – Vt. ka *kala-*, *mõil-*, *toho-*, *vesi-*. – Vt. ka *plafka*, *pullu*, *puzõrkkõ*.

pullo/in J-Tsv., g. -zõõ J mullitav, kobrutav пузыристый, пенистый.

pullot/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J 1. mullitada, kobrutada пузыриться, пениться; 2. (võrku v. noota) pullusid kinnitada привяз/ывать, -ать (к сети или неводу) поплавки; *võrkkõ jo om pullotõttu* võrgule on juba pullud kinnitatud. – Vt. ka *pull'ata*.

pullot/tussa: -tuss J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -tu J mullitada, kobrutada пузыриться, пениться; *vesi lätikko vihmõss pullottu* veelomp kobrutas vihmast. – Vt. ka *pull'ata*.

pullu Lu Li J Ku (S) *pull'u* J-Must., g. -uu Lu Ku = *pullo*; 1. S Lu Ku; 2. J-Must.; 3. Li *kalaa pullu* ~ J *kala pullu* kala ujupõis. – Vt. ka *kala-*.

pulma K P M Kõ Po Lu J vdj I Ii (R-Reg. S Ku) -m J-Tsv. Пульма Pal.₁ K-reg.₂ Ii-reg.₁ Пулма Tum., hrl. pl. -mad Kett. K L P M Kõ S Lu Li Ra J I Ku (U P Po) -mõd Lu J 1. pulm(ad) свадьба; Lu *tiütõ kozittii ja piettii pulmad* tüdüruk kositi ja peeti pulmad; Po *nõorikko menep kuttsumaa õmmaa sukkuu pulmõisõõd* pruut läheb oma sugulasi pulma kutsuma; M *tultii tšerikossa, nõistii pulmaa pitämää* tuldi kirikust, hakati pulmi pidama; S *pulmaa piettii kõm päivää* pulmi peeti kolm päeva; J *pulmad õllaa, siz annõtaa lahjad* (kui) pulmad on, siis antakse (= jagatakse) kinke; Lu *ku siä kuulõt tšakkoõ dikõss poolla, sis pääzet pulmaa* kui sa kuuled kägu paremalt poolt, siis satud pulma; Lu *sell on elo niku pulmaz* sel on elu nagu pulmas; Lu *õltii vetšernoiv, pulmaa vetšernoiv* olid pulmaeelsed poissmehe- ja neipõlveõhtud; Lu *i nüid õllaa laulõjõõd, laulõvõõd pulmaa lauloja* ka nüid on lauljad, laulavad pulmalaule; J *pulmaa virsi* pulmalaul; M *katill on pulmad*

kassil on pulmad; Ra *koiraa pulmad ovad, siiz joonitõllaa mõnt koiraa ühes paikkaa, kuza on emikko* (kui) koerapulmad on, siis jooksevad mitu koera ühes kohas, kus on emane koer; Lu *pahaa pulmõv, päivüv paisab i vihmaa saav, paha piäp pulmia* vanapagana pulmad, päike paistab ja vihma sajab, vanapagan peab pulmi; 2. raskus (raske v. keeruline olukord), häda затруднение, беда; J *en duuman, što mokomat pulmõt tullaa lehmääkaa* (ma) ei osanud arvata (ei mõelnud), et niisugune häda tuleb lehmaga (udarapõletiku tõttu). – Vt. ka *lõppu*-. – Vt. ka *puütikka*.

pulma-aika (K-AI. J-Must.) pulmaaeg время свадьбы; K *ain varnikkõ tsäez on koko pulma-aigaa* (AI. 40) (pulmakombestikust:) peiul ja mõrsjal on üha (ühine) pidulik käterätik käte peal (käes) kogu pulmaaja.

pulmaa-päivä M pulmaräev день свадьбы; *sis ku tuli se pulmaa-päivä, sis tuli ženixa-a-suku kõik võttamaa noorikkõa* siis kui tuli see pulmaräev, siis tulid peigmehe sugulased kõik mõrsjale järele (mõrsjat võtma). – Vt. ka *pulm-päivä*.

pulmalaulu M (K-AI.) pulmalaul свадебная песня; M *podruškod laulõtti pulmalauluja* pruutneitsid laulsid pulmalaulu. – Vt. ka *pulmavirsi*.

pulma-našeinikka M pulmakuljused бубенцы, колокольчики на свадьбе; *pulma-našeinikkaa, tätä pulmõi möö kannõttii ain pulmakuljuseid, neid kanti aina pulmast pulma* (pulmi mööda). – Vt. ka *pulmatšelloon, pulmatšelläv*.

pulmanikka L Lu J (Ra) -õnikk J-Tsv., g. -anikka Lu -õnika J pulmaline свадебник, свадебный гость; J *annettii oluttõ pulmõnikkõilõd, kummõt tultii võttõmaa, noorikkaa tultii võttõmaa* anti õlut pulmalistele, kes tulid mõrsjat võtma (= tulid mõrsjale järele); J *pulmõnikat tulla tsërikoss paarinnaa* pulmalised tulevad kirikust paarikaupa; J *pulmõnikad laulikkaa mennä kottoo* pulmalised lähevad lauldes koju; Lu *šulivõi pulmanikka* pulmatola. – Vt. ka *pulmlain*.

pulmarahad: *pulmõrahad* Li pl. pulmaraha(d) свадебные деньги; *siiz vot ku sai ne .. pulmõrahad noorikkõ, siis tsäi õssi enell od'elaa* siis vaat kui sai need .. pulmarahad noorik, siis käis ostis endale teki.

pulmaräato K-AI. M pulmakorraldus, pulmaolukord, -sagin порядок свадьбы; свадебный обряд; K *kõik pajattaas pulmaräato, kui õlla da parapõissi tehä azzad* (AI. 21) räägitakse (arutatakse) kogu pulmakorraldus läbi (= lepatakse pulmakorralduse osas kokku), kuidas olla

ja paremini teha (= korraldada) asju; M *kummas taloz ovat pulmad, siiz juõllaz nii: sinne emmä mee, siäl on pulmaräato* millises talus on pulmad, siis öeldakse nii: sinna (me) ei lähe (segama), seal on pulmasagin.

pulmatalo Po Li J-Must. *pulm-talo* (J-Tsv.) pulmamaja (maja, kus parajasti pulmi peetakse) свадебный дом; Po *tullas kottoo pulmatalloo* tullakse (kirikust) koju pulmamajja; J *kuuntõkk mikä pulm-taloz on jätin* kuula, mis(sugune) kära on pulmamajas.

pulmatšelloo (M) *pulmõtšelloo* (Li) pl. pulmakellad (колокольчики, привязываемые к оглобле или дуге свадебной повозки); Li *pulmõtšelloo pantii sihe õpõzõd aisaasõd ja lookkaa väliz pulmakellad* pandi siia hobuse(le) aisa ja looga vahele.

pulmatšelläv M pl. = *pulmatšelloo*.

pulmavirsi J *pulma-virsi* (K-Ahl.) = *pulmalaulu*.

pulmavätsi Lu J-Must. *pulmvätsi* (J) *pulmaväki* Ku pulmalised, pulmarahvas свадебные гости; Lu *pulmavätsi valõltii tõintõissa* (pulmakombestikust:) pulmalised kastsid üksteist veega; J *pulmavätsi kõikk issutaa lavva tagan* (Must. 148) pulmalised istuvad kõik laua taga; J *siis selle ženixõllõd visko umalaa silmiilee, pulmväelee kõikk siputti* siis sellele peigmehele viskas humalaid silmile, kõigile pulmalistele siputas.

pulmlain J-Tsv., g. -zõd = *pulmanikka*; *pulmlaizõd on ehtistü lustissi, kõig linttiiz ja nasikkoiz* pulmalised on ehitud toredasti, kõik lintides ja pärgades.

pulm-leipä: -p J-Tsv. pulmaleib свадебный хлеб.

pulm-päivä: -v J-Tsv. = *pulmaa-päivä*.

pulmõ- vt. ka *pulma-*.

pulmõin J-Tsv., g. -zõd pulma- свадебный.

pul'ppu vt. *puippu*.

pul'puk'az K-AI. K-Set. -as M-Set. *pul'puk'az* M *bul'buk'az* M Lu Li J (Kett.) -õz Li J, g. *pul'pukka*: -kaa M J vesiroos, vesikupp кувшинка, кубышка; Li *meil kassin jögõz on pal'lo sitä bul'bukõssõ, valkaa bul'bukõz i kõlõtõin bul'bukõz* meil siin jões on palju vesiroose, valge vesiroos ja kollane vesiroos; J *bul'bukaz, se kazvab üvaz veez* vesiroos, see kasvab puhtas (heas) vees; M *bul'bukaz on pitšää varrõdõkaa* vesiroos on pika varrega. – Vt. ka *pul'bukka, pupuška*.

pulsk'õa Lu Li -ia Li Ra -a J-Tsv., g. -õa: -aa J 1. ümar, priske, lihav пухлый, полный; J *mid lustit pulskat põzgot kazell tüütõkkõizõll* mis kenad ümarad põsed sel tüdrukukesel (on)!; Ra

varmal lahzõl pulskiat põzgõd priskel lapsel on ümarad põsed; J *valka ja pulska l'iitsaka tüttö* valge ja priske näoga tüdruk; **2.** ümar, küps, terve, mahlane (marja kohta) круглый, зрелый, неиспорченный, сочный (о ягоде); Li *pulskõa marja, ebõd rutisõltu* terve mari, ei ole muljutud; **3.** kohev, hästi kerkinud (leiva kohta) пышный (о хлебе); Lu *pulskõa leipä, ku üvässi appanõv* kohev leib (tuleb), kui (tai-gen) hapneb hästi.

pulskõ/ta (J-Tsv.), pr. -nõv J, imperf. -ni priskeneda, ümaraks minna округл/яться, -иться, полнеть, по-; l'iitts *pulskõnõv* nägu priskeneb.

pul'siitaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J segi loksutada, sogastada, sogaseks ajada взб/алтывать, -олтать, мутить, за-; *lähteex vesi on pul'sitõttu* allikas on vesi sogaseks aetud.

pul'siisia J-Tsv., pr. -in J, imperf. -šizin J = *pul'sittaa*.

pul'tiisia Lu, pr. -šin Lu, imperf. -tšizin Lu pritsida брыз/гать, -нуть; *elä pul'tsi vettä* ära pritsi vett. – Vt. ka *praižguttaa*.

pumpiü Kr nõõr пуговица.

pumpipu K-Set. M Lu Li J-Tsv., g. -uu M Lu Li J **1.** pump; pumbakaev помпа, насос; колодец с помпой; J *pumpuu kokk* pumbakaevu käepide; **2.** томр комок; *villad on pehmiäd, bõd ühtä pumppuu* villad on pehmed, pole ühtki томр; **3.** nurr пуговка; M *hatuu pääll on pumppu* mütsi peal on nurr; **4.** K-Set. kartuli viljanurr плод или ягода картофеля.

pumpipua J-Tsv., pr. -un, imperf. -puzin J pumbata накач/ивать, -ать, выкач/ивать, -ать (насосом); *pumpputa vesi alusõss* pumbake vesi (purje)laevast (välja).

puna K Lu J, g. -aa **1.** puna краснота, румянец; J *oht on verte sõsarõz, oht on punaa põzgõz* rl. küllalt on verd ões (= mõrsjas), küllalt on puna põses; J *puna põski* punapõsk(ne); Lu *meil ühs lehmä melkein puna tavvissa hukkauz* meil üks lehm sai punakusesusest peaaegu hukka; **2.** puna (paastumaarjapäeval joodav punane jook, hrl. punane viin выпиваемый в благовещение особый красный напиток, об. красная водка); K *punaa jootii blagovešt'senn* paastumaarjapäeval joodi puna.

punadnee vt. *punanõ*.

pun/akaz: -õkõz J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J punakas красноватый.

punakukka J punaõis красный цветок; *sino on sinikukalla, pellavas punakukalla* rl. lina on siniõi(t)es, lina punaõi(t)es.

puna-kõltõin Lu oranž, punakaskollane оранжевый, красножёлтый; *tšivee päältä võdõttii*

sammõlta, kraazgattii, tuli puna-kõltõin moko-ma kivi pealt võeti sammalt, (sellega) värviti, tuli niisugune oranž.

puna-lehmä: -m J-Tsv. punane lehm, punik рыжая корова.

punamaarja Kõ Lu Li J *puna-maarja* K Ra *puna-maara* Lu **1.** paastumaarjapäev (25. III) благовещение; Lu *puna-maara õli tševvääss* paastumaarjapäev oli kevadel; Lu *ühsi on punamaarja, tõin on rukkimaarja* üks on paastumaarjapäev, teine on rukkimaarjapäev; Kõ *punamaarja on õnnõtoo päivä* paastumaarjapäev on õnnetu päev; **2.** rukkimaarjapäev (15. VIII) успение; K *puna-maarja õli sütsüzünn* rukkimaarjapäev oli sügisel.

punamari [?]: *Пунамари* Tum. kirikuteener, kellalööja пономарь.

puna/nõ K-AI. (V) -dnee K-Ahl. -n ~ *punnan* ~ *puutane* Kr *Пунань* ~ *Пунанень* Pal.₂, g. -zõõ punane красный; K *päivää puolõssa punanõ* (Al. 54) rl. päikese poolt punane.

punapanimä (K-Salm.), *puna-panim/a* (K-Ahl.), hrl. pl. *punapanimad:* -at K-Ahl. = *punapanimõ*; *päiteli puna-panimat, satalaikot laaditteli* (Ahl. 101) rl. päitas punavõõd, tegi sajanarmalised (= tegi punavõõdele narmastutid).

punapanim/o (R-Lön.), hrl. pl. -od: -ot R-Lön. = *punapanimõ*; *päittänüt punapanimot* (Lön. 694) rl. (olen) päitanud (= tuttidega lõpetanud) punavõõd.

punapanim/õ J, hrl. pl. -õd J punavõõ (punasest villasest lõngast punutud kitsas vöö e. nõõr vadja rahvarõivaste elemendina) красный пояс (узкий шерстяной плетёный шнур, деталь водской народной одежды); *kauniid võrkad pantii pääle, neet kutsuttii punapanimõd* punased vööd pandi peale, neid kutsuti punavõõd.

puna-põski J-Tsv. subst., adj. punapõsk(ne) краснощёкий (человек).

punapõskin/õ: -e J-Must. punapõskne, jumekas краснощёкий, румяный. – Vt. ka *punaverine*.

punapää M Li Ra J *puna-*, haavaruravik подосиновик.

punaroho M Kõ ojamõõl речной гравилат; Kõ *lehmät ko kusõvat kaunissa, sis päip tšihuttaa i antaa lehmälee punarohht* kui lehmad kusevad punast (= põevad punakusesust), siis peab keetma ja andma lehmale ojamõõla(vett); M *kui lehmä on verellä, sis kane kuivattaas punarohod, tšihuttaaz veezä i antaaz juuvva lehmälee* kui lehm kuseb punast, siis neid ojamõõlu kuivatatakse, keedetakse vees ja antakse lehmale juua (seda vett). – Vt. ka *punatautikukka*.

puna-ruusu Lu punane roos красная роза.

punasiini I pilvik сыроежка.

pun/assua (Ku) -*õssua* J-Tsv., pr. -*asun*: -*õsun* J, imperf. -*assuzin*: -*õssuzin* J punastada краснеть, по-; Ku *nain niku punassu, siz jälle põlässõ* naine nagu punastas, siis jälle ehmus (hirmus).

pun/assua: -*õssuss* J-Tsv., pr. -*asun*: -*õsun* J, imperf. -*assuzin*: -*õssuzin* J = *punassua*.

punatauti Lu Li (M Ra) *puna-tauti* J-Tsv. punakusesus (veiste parasitaarhaigus) кровомочка (паразитарная болезнь скотины); Lu *puna-tauti on lehmil* punakusesus on lehmadel; Lu *ku leppälintu lennäv lehmää vatsaan alt (vatsaan aluzii), lehmä nõizõb läsimää, jutõllaa punatauti* kui lepatriinu lendab lehma kõhu alt läbi, (siis) lehm jääb haigeks, (siis) öeldakse: punakusesus; Li *puukki ku tartuu lehmääsee, võip tulla lehmäle punatauti, kusi tulõp veresi* kui puuk hakkab (= imeb end) lehma (külge kinni, siis) võib lehmale tulla punakusesus, kusi muutub vereks; M *punatavii kukka* ojamõõl (punakusesuse lill).

punatautikuk/ka M Ra -*k* Ra 1. M ojamõõl речной гравилат; 2. Ra soorihl болотная лапчатка. – Vt. ka *punaroho*.

punatautiroho Ra soorihl болотная лапчатка.

puna/ta: *puñnauta* M, pr. -*v*, imperf. -*zi* sassi minna запут/ываться, -аться; *niitiD alkõvad puñnauta, piäp tsefrii näväd vällää* lõngad hakkavad (vihis) sassi minema, peab nad (ära) kerima.

punaut/ta: *puñnaut/ta* (M), pr. -*an*, imperf. -*in* sassi ajada запут/ывать, -ать; *katti sai lõjkatsefriiä kápälii i puñnautti kõig niitiD* kass sai lõngakera kätte (käppade vahele) ja ajas kõik lõngad sassi.

punaverine J-Must. = *punapõskinõ*.

pun/dõri Li J -*der* M-Set. -*teri* J-Must. g. -*dõrii* J margapuu, pääsmer безмен; J *mitta pundõrill, mõnt nagla kassej kannikkõz* on mõõda margapuga, mitu naela selles (leiva)kannikas on; J *siä õõd rajkk, niku pundõri* sa oled raske nagu margapuu.

pujkt/a ~ punkta (Lu), g. -*aa* = *puntta*; *kalat toovaa pujktaa* kalad tuuakse (kokkuostu)punkti.

punnän vt. *puñanõ*.

pun/o J-Tsv., g. -*oo*: -*o* J punutis плетение; *sait ko puno valmessi* kas said punutise valmis?

pun/oa M Lu J (K-Ahl. P Ja-Len. Li) -*ua* K-Ahl. P Lu *puñnoa* M -*noa* Lu -*oag* (I), pr. -*on* K P M Lu J, imperf. -*ozin* P M Lu J -*õn* [sic!] M-Set.

punuda плести, с-, вить, с-; M *linolaiss keh-nopiissa punottii kammitsad* viletsamatest linadest punuti kammitsad; P *piäb opõziilõ kammittsoi punua* peab hobustele kammitsaid punuma; J *karjušši punob roozgaa siima* karjus punub piitsa keelt; J *tšääri jaššikk nät kaze punotuu paglaka tšiin* seo kast näe selle pununud nõõriga kinni; Lu *rossi on punottu päivää mukkaa, kaabel'i on vassaa päivää punottu* tross on pununud päripäeva, kaabel on vastupäeva pununud; M *niined ovad pitšäd, senessä puñnoaz pagla, paglassa tehäz mõrtsua* niined on pikad, sellest punutakse nõõr, nõõrist tehakse mürss; J *tovvi on tehtü, punottu pajuu vittsoiss* (silumõõrra) tõu (= kõis, tross) on tehtud, pununud pajuvitstest; Lu *kui pal'l'o ni rihmaa puno, a õttsa tuõv* vs. kui palju ka kõit ei punu, aga lõpp tuleb (ikka kätte). – Vt. ka *puñõa*.

punot/taa¹ Lu, pr. -*an* Lu, imperf. -*in* Lu (võrku) kududa вязать (сети); *kotonn punotimma võrkov* kodus kudusime võrgud.

punot/taa² (K-Ahl.), pr. -*an* K, imperf. -*in* = *puñõttia*; *kuhõ puuttunet puhõse, se puu punotta-maase* (Ahl. 722) rl. kuhu puutud puusse, see puu punetama. – Vt. ka *puñõttia*.

pun/ša (Ja-Len.), g. -*žaa* = *puñšu*; *perää sauna juuvva puñšaa* (Len. 200) pärast sauna juuakse puñši.

puñš/ši J-Tsv., g. -*ii* J = *puñšu*.

pun/šu M, g. -*šuu*: -*šuu* M puñš пунш; *piäp tehä sillõõ puñšua* sulle peab puñši tegema. – Vt. ka *puñššu*.

puntari/i Lu, g. -*ii* Lu (kaaluühik, 10 naela мера веса, 10 фунтов); *puntari õli tšümme naglaa* p. oli kümme naela.

punteri vt. *pundõri*.

puñtik/ka M, g. -*aa* M raskus (raske v. keeruline olukord), häda затруднение, беда; *maokaa on õllu mõnõt puñtikav* maoga on olnud mitu (korda) häda.

punt/ta Li, g. -*aa* Li (kala) kokkuostu- v. vastuvõtupunkt (рыбный) приёмный пункт; *suurõll merell õli puntta, siäl võtõttii vassaa kallaa* suurel merel oli vastuvõtupunkt, seal võeti kala vastu. – Vt. ka *pujkt/a*.

punõ- vt. ka *puna-*.

punõ/a (Kett.), pr. -*n* Kett., imperf. -*zin* = *puñnoa*; *puñõn tširsua* punun piginõõri (kingsepatõõks).

puñõin vt. *muss-*, *tumm-*, *veri-*.

puñõn/õssa: -*õss* J-Tsv., pr. -*õv* J, imperf. -*i* J = *puñõttua*.

puñõsulz J-Tsv., g. -*hsõõ*: -*sõõ* J puna, punetus краснота, покраснение.

punõttua: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J punaseks muuta v. teha делать, с- красным.

punõttia Lu J, pr. -ib Lu J, imperf. -ti Lu J punetada, õhetada краснеть, алеть, рдеть; J *päivää nõisu ku punõtib, sis tääb iiväät ilmaa* kui päikesetõus punetab, siis tuleb hea ilm (ennustab head ilma); Lu *ku päivä laskõõb i punõtib, se tääp kehmoa ilmaa* kui päike loojub ja punetab, see ennustab halba ilma; Lu *taivas punõtti, se tääp säätä* taevas punetas, see ennustab tuisku; Lu *liitsa punõtib, tämä eb õõ terve* (tal) nägu õhetab, ta ei ole terve. – Vt. ka *punõttua*².

punõttua J-Tsv. (Kõ-Set.), pr. -ub J -up Kõ-Set., imperf. -tu J punaseks minna e. muutuda краснеть, по-; становиться, стать красным; J *rañkõss tüüss põzõt evät punõtu* rängast tööst põsed punaseks ei lähe; Kõ *kumpaa puhõõ puutuup, se puu punõtup* (Set. 749) rl. millisesse puusse puutub, see puu läheb punaseks. – Vt. ka *punõõssa*.

puol, puole vt. *pooli*.

pup/pu Ra, g. -uu Ra lastek. puder каша.

pupuruška: -šk J-Tsv., g. -škaa ~ -žga J 1. pl. (rõuge)villid (оспенные) пупыри; *ruikoo pupuruškõd nii irmussi tšihkuvõd* rõugevillid sügelevad nii hirmsasti; 2. pung почка, бутон. – Vt. ka *potška*.

pupuška M Lu Li I (K-Ahl. P J-Tsv.) -k Lu *pubuška* J, g. -ua M Lu Li -ka Li J 1. lehe-, õierung почка, бутон; Lu *kõikill puill on pupuškaõd* kõigil puudel on pungad; P *kahtš eb makaa, pupuškad jo lahtši* rl. kask ei maga, pungad juba lahti; Lu *pupuška jo algõb nõissa* pung hakkab juba puhkema; Lu *koivuu pupuška kopitõtti, pantii viinaa sekkaa, tuli kauriz, seneekaa võjõtõtti* kaserungi korjati, pandi viina sisse (sekka), (viin) tuli punane, sellega määriti (haava); Li *kukaa pupuška* õierung; Lu *pupuškaa viinaa pantii päälle, ku inemin tsäe vai jalgaal lõikkaz, sis pupuškaa viinall praa-vitõttii* (kase)pungaviina pandi (haavale) peale, kui inimele käe või jala (katki) lõikas, siis raviti pungaviinaga; 2. (paju)urb (вербный) барашек; J *urpo vitts on pupuškoiz* rajuviits (urvaviits) on urbades; J *paju pupuškõõd* rajuurvad; 3. vesikupp, jõekupp кубышка; J *ebõ õ tehtü lapuškoit, epko lastu pubuškoit* rl. (veimede kiitus pulmalaulus:) pole tehtud takjaid ega lastud vesikuppe; 4. põldosi полевой хвощ; I *põltoiloila mokomat pupuškät kazvavad, neitã kadgommac i sigalõõ toommac il'i lehmãlee* põldudel kasvavad sellised osjad, neid korjame (katkume) ja toome seale või lehmale. – Vt. ka *potška, prõkkõ, pul'pukaz*.

pupušk/alla: -õll Lu adv. pungas (наречие в

форме ад-а от *pupuška*); *puu on jo pupuškõõll* puu on juba pungas. – Vt. ka *podžgalõõ*.

pupuška/llõ: -l Lu adv. punga (наречие в форме алл-а от *pupuška*); *koivu teep pupuškalk* kask läheb punga. – Vt. ka *podžgalõõ*.

purettaa (Ku), II inf. *purettammaa* Ku väikest last puretisega söõta разжёвывать, разжевать.

purjõta¹ (M) -gõt J-Tsv., pr. -kõõv M, imperf. -kõzi: -kõz M (üles v. lahti) hargneda распус/каться, -титься, рас/парываться, -пороться; M *lahs tõmpaz vällää sukkaruikõõd i alõtsõ* *purkõz* laps tõmbas vardad välja ja kinnas hargnes (üles). – Vt. ka *purkaassa, purkaussa, purkauta, purkõussa, purkõõssa, purskauta*.

purjõta² M, pr. -kõõv M, imperf. -kõzi katki minna, praguneda растреск/иваться, -аться; *mill purkõõp kanta* mul läheb kand katki.

puri J-Must.: *puri puhdas* (Must. 180) puru-puhas, ülipuhas.

purik/ka Lu, g. -aa (jäõ)purikas сосулька. – Vt. ka *jäõ*.

purj/puhta/assi: -ssi J-Tsv. adv. täiesti, koguni(sti) päris(elt) начисто, вполне, совершенно, совсем; *roojõttu puri-puhtassi* on täiesti ära määritud.

purjun/na: -n J-Tsv. = *purjuza*; *om purjunn* on purjus.

purjussi J-Tsv. *purju* (напиться) пьяным; *jõi purjussi jõi* (end) purju.

purju/za: -z J-Tsv. adv. *purjus*, joobnud пьяный, хмельной; *hitossi om purjuz* on kõvasti *purjus*.

purjõ M-Set. Lu Li J-Tsv. -e K-Ahl. R-Lõn., g. -õõ Lu -aa J-Tsv. *puri* парус; Li *õliko purjõ nõsõttu päãlee vai ilma purjõa tulitta* kas *puri* oli heisatud (peale tõstetud) või tulite ilma *purjõta*?; J *purjõd i kliiverid jo on ülell, para-iko lähemme petterii* *purjed* ja *kliivrid* on juba ülal (= heisatud), kohe *purjetame* (läheme) *Peterburi*; J *purjõt tõmmõta rainojõ päãlee* *purjed* tõmmatakse raade peale; Lu *ku rossi leikataa kattši, õtsa pannaa purjõ niitilã tšiini, et ep purkajausiz* kui *tross lõigatakse katki*, (siis) *ots pannakse purjeniidiga kinni*, et ei *hargneks*; J *purjõ kangõz* *purjeriie*; ■ K *tueb purje puhtaita, purjeeza puhas emãntã* (Ahl. 725) rl.

purjõaluz Lu *purjelaev* парусное судно.

purjõiin J-Tsv., g. -zõõd *purje*- парусный.

purjõlaiva Lu = *purjõaluz*.

purjõ/za: -z J adv. *purjes* в парусах, под парусами; ■ *isã ilmõz, poika purjõz. ahjo lämpiin mõist. isa õhus, poeg purjes?* – Ahi kõeb.

pur/kaa Kett. P M Lu Li Ii Ma (K J) -kaag I, pr. -gan Kett. K M Lu Li -gõn Lu, imperf. *gin* Lu -d'in Kett. *purdžii* vdj Ii Ma 1. (lahti,

üles) harutada рас/парывать, -пороть, рас-
пус/кать, -тить; M *piäp purkaa kase vana sõpa* see vana rõivas tuleb üles harutada; Lu *purgõtaa lõhkatõuuttoa* harutatakse kampsunit; **2.** (laeva) lossida, (koormat) maha laadida раз-
гру/жать, -зить, распус/кать, -тить (воз); Lu *piep purkaa lasti alusõssa* purjelaevast peab lasti (maha) lossima; Lu *purkavad laivaa* lossivad laeva; Lu *piäp koorma purkaa poiz* peab koorma maha laadima; Lu *valloa purgan pois koko paikkaa, reppään aij kokaakaa* sõnnikut tõmban (koormast) maha igale poole (igale kohale), rebin aina konksuga.

purkaal/ssa Lu, pr. -b, imperf. -zi = *purgõta*¹.

purkau/ssa (J-Tsv.), pr. -b Lu, imperf. -zi: -z Lu = *purgõta*¹; Lu *rossi purkauz* tross hargnes (keerust) lahti; Lu *od'elassa niitit purkauvõd* tekstist hargnevad niidid.

purkau/ta P, pr. -b, imperf. -zi = *purgõta*¹; *kassa on pletittämizess purkaunnu välleä* pats on (juukse)pletist lahti hargnenud.

purkõu/ssa (J-Tsv.), pr. -b, imperf. -zi = *purgõta*¹; *õmpõd purkõunnu kõht tšiin õmble* hargnenud koht (= õmblus) kinni.

purkõõ/ssa: -ss J-Tsv., pr. -b J, imperf. -zi J = *purgõta*¹; *võta päärmää jalk-räted, a too purkõssa* võta palista jalarätid (ära), muidu hargnevad; *õmpõlus purkõõs persee päält* õmblus hargnes tagumiku pealt (lahti); *õmpõlusõd kõhass purkõõz* õmbluse kohalt hargnes.

purmu [?] (Kr), kom. *purmuia* Kr traavlid, traavihobused рысакы (orig.: Träber).

purpu/ra: -r J-Tsv., g. -raa J purpur пурпур, порфира; *niku kunigaa sõvat purpurõss* nagu kuninga rõivad, purpurist.

pur/ra Kett. L P M Kõ Po Lu Ra J (K-Ahl. R-Eur. Ja-Al. Ku) -rõ J -r J-Tsv. -rag I, pr. -õn Kett. L P M Kõ Po Lu J -en K-Ahl., imperf. -in Kõ Lu J I. hammustada, pureda, salvata кусать(ся), укусить; Lu *kumpa koira haukuu, se nii tšiiree ep purõ* vs. koer, kes haugub, see nii ruttu ei hammusta; J *koira penika purõmiss bõd mitä pell'et* koerakutsika hammustamist pole vaja karta; Kõ *mie en õd susi, mie purõmaa siinnua en nõiz* ma ei ole hunt, ma ei hakka sind purema; P *õrava sai tält sõrmõd suhyõsyõ da puri sõrmõssa* orav sai ta (= pois) sõrme suhu ja hammustas sõrmest; M *sis sitä napaa ampaika purõ* siis see naba(väät) hammusta hammastega (katki); L *sütšüzüll maod evät purõ iniehmisi* sügisel maod ei salva inimesi; M *mato tahtõ minnua purra* madu tahtis mind hammustada; Lu *sääzged alla vihmaa survovad, purõvad vihaizõssi* sääsed suruvad enne vihma, purevad vihaselt; P *jeka paarmas purõb*

iga parm pureb; **2.** närida, pureda грызть, за-, c-; J *miä ku süün siz nii purõn ampaikaa* kui ma söön, siis nii närin (puren) hammastega; M *puri puuta, sei tšivviä, alta laivaa lehtozia* rl. pures puud, sõi kive, (sauna)lava alt lehekesi; J *karu puri kagrat puhtaassi* karu pures kaerad puhtaks (= sõi kaerapõllu lagedaks); ■ P *aiuvoo kõvii purõb vattsaa* kõht valutab väga kõvasti. – Vt. ka *purõa*.

purkau/ta (M), pr. -b, imperf. -zi = *purgõta*¹; *kanjaa õtssaa päärmõi tehtii, etti ep purskaus* [= *purskauisi*] *kanjaz* kanga otsa tehti palistused, et kangas ei hargneks.

purš/šu Ra, g. -uu Ra = *punšu*; *tehtii purššua pirtuss* piirituss tehti punši.

purzgaht/laa (J-Tsv.), pr. -aan, imperf. -iin = *purzgahtaassa*; *purzgahti nagrõma* purskas naerma.

purzgaht/assa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J (naerma) puhkeda v. pursata v. pahvatada разра/жаться, -зиться (смехом); *purzgahtaz nagrõma* purskas naerma.

pur/zgata: -zgõt J-Tsv., pr. -skaan J, imperf. -skazin noriseda, norsata храпеть (во сне); *purksaab magat* noriseb magada.

pur/lu¹ K-Ahl. P Lu J-Tsv., g. -uu I. puretis, peeneks mälutud pala (väikeste laste söötmiseks) разжёванный кусок; Lu *puru tulõp suuss* puretis tehakse suus (tuleb suust); **2.** J-Tsv. *puru* (peenestatud aine) крошки (раздроблённое вещество).

puru² M: *meni pata rikkii puru purussi* pott läks katki purupuruks. – Vt. ka *puruu*.

puru³ J: *purua närizimmä, niitii õtsaa panimma suhõd, ain närizimm p.* närissime, niidiotsa panime suhu, alati hammustasime katki.

purui/n J-Tsv., g. -zõd J adj. purustatud раз-
дробленный.

purun/na: -n J-Tsv. päris, lausa, puru- совсем, вполне; *purunn umalõz õlõma* purupurjus olema.

purus/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J purustada разби/вать, -ть.

purussi M J-Tsv. puruks, katki вдребезги; J *tetši glazii purussi* tegi klaasi puruks; J *lei griiffeli-doskaa purussi* lõi krihvlitahvli puruks; M *meni pata rikkii puru purussi* pott läks katki purupuruks; M *mie lõhkõzin naapaa purruu purussi* ma lõhkusin kausi purupuruks; ■ J *imnikkoill on ene purussi juunnu* nimepäeval on end purupurju joonud. – Vt. ka *puruu*.

puruu: *purruu* M: *tõkku täessä tarelka i rikkaus purruu purussi* taldrük kukkus käest ja läks purupuruks; *lei purruu purussi* lõi purupuruks. – Vt. ka *puru*².

pur/õ (I), g. -õõ: *puõrõõ* I maohammustus, (mao) salvamiskoht укус змеи; *paap konnaa kajjõee puõrõõ päälee* paneb (lõhki lõigatud) konna selle maohammustuse peale.

purõla: *puõra* M, pr. -n, imperf. -zin pureda, hammustada кусать, укусить; ■ *etti algap puõra vattsaa* et hakkab kõht valutama. – Vt. ka *purra*.

purõlla L P (Kett.), pr. -õn Kett. P, imperf. -in L frekv. **1.** pureda, hammustada кусать; L *koira purõli niit, tãm tsãsiis purõlõmaa nõisi* koer pures neid, ta hakkas kätest hammustama; P *minua tihet tsãrpãzet purõlõmaa nõisõvad* mind hakkavad sääsed, kärbsed purema; **2.** purelda, kakelda драться; L *suurõd gaadat purõlivad* rl. suurend maod purelesid. – Vt. ka *purõskõlla*.

purõskõjla J-Tsv., g. -aa J pureja, hammustaja кусачий.

purõskõlla Lu -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn Lu J, imperf. -lin Lu J frekv. = *purõlla*; Lu *õpõn om pagan, ain purõskõõv* hobune on tige, aina hammustab.

pus/ata (Ku), pr. -kaav Ku, imperf. -kazi: -kaz Ku = *puskia*; *siz jelissellã kaivat'sii: tejee borana kaikkiita puskaav* siis kaevati Jelisseile: teie oinas pusib kõiki; *hãän oli vihaina, ken meni müütãã, hãñ kaikkiita puska* ta (= oinas) oli tige, kes (aga) mõõda lãks, ta puskis kõiki.

pus/ella (Ku), pr. -kelen, imperf. -kelin Ku = *puzgõlla*; *miã kaikkii puskelin, sis kaivat'sii* (muinasjutust; jääb enda kohta:) ma puskinis kõiki, siis kaevati.

pusi/sa Li, pr. -zõv Li, imperf. -zi Li puhiseda пыхтеть.

puskila J-Tsv. *buskia* J, pr. *puzgiv* J, imperf. -zi J puskinda бодать(ся); *lehmet puzgita* lehmad pusivad; *borana buzgiv* oinas pusib. – Vt. ka *pusata, puskõa, puzgata*.

puskõla (J-Must.), (sõnatõvi основа слова:) *puskõ-* J-Must. = *puskia*.

puskõlik/ko Li J-Tsv., g. -oo adj. *puskija*, *pusklik* бодающий, бодливый; Li *voovõlline ärtõ* võib olla jo *puskõlikko* aastane härg(mullikas) võib olla juba *puskija*; Li *puskõlikko lehmã minnua puskõzi* pusklik lehm puskas mind; Li *puskõlikko borana* *puskija* oinas.

pus/si Lu *puõsi* (J-Tsv.), g. -ii Lu kott мешок; Lu *miã võtin enelee ranõaa pusii seltõõã, piãp kerkittãã* ma võtsin endale raske koti selga, peab kergendama; J *roznoõikk harotõp puõõsia tavaraka* rändkaupmees harutab kraamikotti (lahti). – Vt. ka *hãtã-, tuhka-*.

pustiõna (Ja-Len.), g. -aa Ja kõrb пустыня; *kase kaivettu läpi aravi pustiõnaa* (Len. 238)

see (= Suessi kanal) on kaevatud läbi Araabia kõrbe.

pustomaa Ränk M-Len. sõõt залежь, залог; *linat tsõlvãmmõ süüttü [= süüttüü] ili pustomaa [= pustomahaa]* (Len. 262) linad külvame sõõdile (sõõti). – Vt. ka *puustamaa*.

pustõk/ka: -k J-Tsv., g. -aa J tühiasi пустяк.

pustõlõni: -i J-Tsv., g. -iõi J = *pustiõna*; *hoz mee ted'd'e süntiis pustiõni* mine teie pattude eest kas või kõrbesse (elama).

puõlat/iti Lu, g. -ii buõlatt (madruse lühike pealiskuub) бушлат; *puõlatiti se onõ niku penõikka, sitã pietãã süstõzõssã i tõevvãssã* buõlatt, see on nagu pitsak, seda kantakse sügisel ja kevadel; *õineli, puõlatiti i formenka onõ matrossijee sõõpa* sinel, buõlatt ja vormipluus on madruste rõivas(tus).

puõõsi vt. *puõsi*.

puzak/laz: -õs J-Tsv., g. -kaa J kõhukas пузатый.

puzaatoli J-Tsv., g. -i = *puzakaz*; *tookk lautolt puzaatoi puteli tãnne, valamm viinaa süãmee* too riuililt kõhukas pudel siia, valame viina sisse.

puzaatõli J-Tsv., g. -i = *puzakaz*.

puzõ- vt. *puzõ-*.

puzg/ata Lu Li J *buzgata* J -õõõ Li -õõ J-Tsv., pr. *pusk/aav* Li J *buskaav* J, imperf. -azi: -õzi Li -õõz J **1.** pusata, puskinda бод/ать, -нуть, бодаться; Lu *ãrtõõ on pagan, tuõp puskaamaa* härg on tige, tuleb puskinda; J *lehmãã om puzgõttu vattsaa* lehma on pusatud kõhtu; Li *sarvikko borana puskaav* sarvedega oinas pusib; **2.** nõelata жалить, у-; J *hõrõlãim pusõõs kõhti nenãã õtõsaa* herilane nõelas otse nina otsa; J *tõimo-lain puskaav* mesilane nõelab. – Vt. ka *pusata, puskia, puskõa*.

puzgõlla (Li) -l J-Tsv., pr. *puskõ/lõv:* -õv Li J, imperf. -li J frekv. puskinda, puselda бодать, бодаться; J *lehm on eritettü tõisiis, pusõõõv* lehm on teistest eraldatud, pusib; Li *borana pusõõõv* oinas pusib; J *bãsit puzgõlla* oinad pusklevad. – Vt. ka *pusella, puzgõõõlla*.

puzgõõõõlla: -l J-Tsv., pr. -õv, imperf. -i = *puzgõlla*.

puzõrk/ka: *puzõrkka* J-Must., g. -aa mull пuzырь, пuzырёк. – Vt. ka *pullõ, pullu*.

puzõr/taa P M Lu Li Ra (Kett.) *puzõrtaa* (K-Ahl.) -ta J-Tsv. -taag I, pr. -taan: -tan P M -tõn Lu Ra J *puzõrran* [sic!] K-Ahl. -taa I, imperf. -tiin: -tin P Lu Li Ra J -tii I (välja) pigistada v. suruda v. pressida; (pesu) puserdada, (kuivaks) vããnata жать, сжимать, сжать, прессовать, с-; выжимать, выжать (бельё); M *puzõrtattii marjaa i soolattii* pigistati

(toorest kalast) marja ja soolati; Li *puzõrta rahgassa vesi* pigista kohupiimast vesi (välja); P *puzõrtõttii siemie võita* pressiti (lina)seemneõli; Lu *pesu ku pessää, siis piäp puzõrtaa tsäsi-jeje väliz* kui pesu pestakse, siis peab käte vahel puserdama; I *miä jo puzõrtii, nüü mee ripusaa paglalõõ sõvav* ma juba väänasin (pesu kuivaks), nüüd lähen riputan rõivad nõõrile kuivama; J *puzõrt jalk-rätet kuivõssi* vääna jalarätid kuivaks.

puzõrtõlla (Kett.) -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. (välja) pigistada выжимать; Kett. *läpi tsäsi puzõrtõõvav mettä* käte vahel pigistavad (kärgedest) mett; J *puzõrtõõp tsüüneliit* pigistab pisaraid (silmist).

putleli K L P M Kõ Lu Li J I Ku buteli R-Reg. Lu -el'i P -õli Lu J (M) -õl'i J *Путелу* Tum., g. -elii K P M Lu J -eli J-Must. *butelii* Lu pudel бутылка; M *traittikaa vallaas piimää putelii* lehtriga valatakse piima pudelisse; J *putelill taita bõllu propka pääll* pudelil vist polnud korki peal; Lu *viina zavodad õltii, tämä siält õssi butelii viisii* viinavabrikud olid, ta ostis sealt pudeli(te) viisi; J *pitšää kaglaakaa puteli* pika kaelaga pudel; J *putelii kagla pudeli* kael; J *putelii suu pudeli suu*. – Vt. ka *grafina-, klazi-, pirttu-, viina-, õlut-*. – Vt. ka *pulli*¹.

putelikõõin J-Tsv., g. -zõõ J pudelike бутылочка.

putelittaa J adv. pudeli(te) viisi, pudeli(te) kau-
ra бутылками, бутылка за бутылкой.

putelii-kagla Lu pudeli kael горлышко бутылки.

put'evoli Lu, g. -i teetõoline путевой рабочий, путейщик; *put'evoin õlin rautteellä* olin raudteel teetõõliseks.

puti/na ~ -n Lu, g. -naa Lu (vajuv koht meres ranna ligidal тряское место в море вблизи берега); *putina on ku litši rantaa on vajova kõhta, sitä jutõllaa putin p.* on, kui (meres) ranna ligidal on vajuv koht, seda nimetatakse p.

putin/o M Li, g. -oo (mitmeks otstarbeks kasutatav) puunõu деревянная посуда; M *liinnaa seemened žaaritattii, sis pantii putinoo, õli puinõ putino, sis survottii* linaseemned praeti, siis pandi puunõusse, oli puust nõu, siis pressiti (katki); Li *putino võiz õlla tsülvõvakka vai lännikko* puunõu võis olla külvivakk või lännik.

putiuttaa (K-Ahl.), pr. -an K-Ahl., imperf. -in (üles) äratada будить, раз-.

putki vt. *rooko-*.

putkii J adv. putku, jooksu (пуститься) наутёк; *pani putkii* pani putku. – Vt. ka *pudgõlõ*².

putkinaatti Li heinputk дудник.

putkõ Kett. K-Set. M Kõ Lu J I -i P Lu Li J Ku *butki* M-Set. Lu, g. *pudg/õõ* M -yõ P **1.** putk (igasugune putkeline, õõnsa varrega taim любое растение с полым стебелем; зонтичное); J *väliss pudgõt kazvossa õikõ paksu varsizõõ* vahel kasvavad väga jämedavarrelised putked; M *lahzõt sööväv putkõi* lapsed söövad (magusaid) putki; M *on veel aragaa pudgõõ, niitü söõttääs žiivotallõ* on veel harakputked, neid söõdetakse loomadele; M *aragaa putkõ* (Set. 77) harakputk; M *varõsõõ putkõ* ~ J *varõsõõ putki* ~ I *varõhsõõ putki* varesputk; K *koiraa putkõ* (Set. 77) koerputk; K *karuu putkõ* (Set. 77) karuputk; M *metsää putkõ* heinputk; I *opõzõ putka [= putkõ]* (Len. 285) ~ *suur putkõ* naat; **2.** putk (taime õõnsa vars) трубка (полюй стебель зонтичных растений); P *ublikkaa pudgõõ* haruoblika varred; Li *pudgõõs saap trizgõt* putkest saab (vett) pritsida; **3.** putk (rauast toru tööriista osana, kuhu pistetakse näit. tuura, labida jms. vars) ствол (железная трубковидная деталь инструмента, напр. пещни, лопаты и др., куда вставляется рукоять); Lu *sakurii putki* ~ *sakuri putki* tuura putk. – Vt. ka *karu-, karuu-, koira-, kõlta-, metsä-, roho-, rooko-, varõhsõõ-*. – Vt. ka *põtkõz*.

putkõnaatti Ra naat снить, сныть.

putšit/taa P, pr. -av P, imperf. -ti impers. (kõhtu) puhitusse ajada взду/вать, -ть; пучить, вс-; *vattsa putšitav* ajab kõhtu puhitusse.

puttsi J, g. -sü J häbe (женский половой орган).

puttsia J, pr. -siv J, imperf. -tsi J suguakti sooritada совокуп/ляться, -иться.

putõli, putõli vt. *puteli*.

puu Kett. K L P K M Kõ S Ja V Lu Li Ra J vdj I Ku Kr (R-Reg.) *Пүү* Pal₁ K-reg₂ *Пүү* li-reg₁ *Пүү* Tum., g. *puu* K L P M Lu Li Ra J **1.** puu (taim) дерево (растение); M *tuuli häilütäp puuta* tuul kõigutab puid; L *lintu lennäp puuss puhhyõ* lind lendab puult puule; M *puulla on tüvi i ladva, tüvessä on paksu puu* puul on tüvi ja latv, tüvest on puu jäme; M *tuli paab i metsää puud maalõõ* välk lõõb ka metsapuud maha; Lu *sünniud on meizä, eb õõ metsää puiz* vs. patud on meis (endis), ei ole metsapuudes; Li *hoikka puu saap kadgõta* peenike puu võib murduda; Li *ladvõkas puu* ladvakas puu; Li *õhsikas puu* okslik puu; Li *tšeero puu* keerdu kasvanud puu; M *tämä ain krikizeb niku krikkoja puu* (tõbise inimese kohta:) tema aina krigiseb nagu kriiksuv puu; M *lülükkaav puud* lülikad puud; M *jurat puud* jändrikud puud; M *vettüüni puu* vettinud puu; Lu *laho puu* mäda puu; J *tšeriko ad'd'a süämez kazvovõd niini ja vaahõtõr-*

puud kirikuaias kasvavad pärnad ja vahtrad; Lu *omena puut tsülmä pani* külm võttis õunapuud ära; P *kahtsi puu on järärikko* kasepuu on vintske; Lu *petäjä puu* mänd, pedajas; Lu *kuusi puu* kuusk; J *mee karkottõ värpöi(t) pihl puuss* mine hirmuta varblasi pihlakalt; M *kalina puu* (Set. 63) lodjapuu; J *pähtsem puu* sarapuu (pähklipuu); P *koiramarja puu* paakspuu; J *maaria puu* ~ Lu *mesimarja puu* kirsipuu; P *tetsi pezää puu dhzaa päälie* tegi pesa puuksa peale; J *puu lõimijõ mukka saap täätä, mõnt voott puu on kazvonnu* puu lõimede järgi saab teada, mitu aastat puu on kasvanud; J *puu aar* puu haru; Lu *puu juuri* puu juur; Ra *puu ladva* puu latv; J *puu süä* puu süda(mik); Lu *puu kanto* puu känd; J *puu sammõl* puu sammal; Lu *puu koi* puukoi; J *puu itikk* mädamailane (puukahjur); J *puu näittõmin* puu pookimine; 2. puu, puit дерево, древесина; J *kappa õli ümmärköin, puussa tehtü* kapp oli ümmargune, puust tehtud; Lu *veero värttenät tejjää tammi puussa i koivu puussa* rattakodarad tehakse tammepuust ja kasepuust; P *jalaja puussa painaass luokkaa* jalakapuust painutatakse looka; Lu *kavi õli tehtü leppä puussa* kibu oli tehtud lepapuust; J *teij k'epii pähtsem puuss* tegin kepi sarapuust (pähklipuust); P *sirk õli tehtü paju puussa* nool oli tehtud pajupuust; Lu *puu asu võib õlla kõik, mikä on puussa tehtü: lännikod, paγγid, usatid* puunõu võib olla kõik (= iga nõu), mis on puust tehtud: lännikud, panged, toobrid; Lu *puu koikad* puuvoodid; Lu *puu klinikki* puupõõr (uksel); Lu *puu vänteri* puuvender; Kõ *puu naglad* puunaelad; J *võitoo palkõssi saati puu rissi* võidu palgaks saadi puurist; J *täll om puu jalk tal on puujalg; J puu vöi haisu on parõp karassina haisua* puuõli (e. poomõli) hais on parem kui petrooleumi hais; Lu *meil ajõttii puu tõrva*a meil aeti puutõrva; 3. tödeldud puu обработанное дерево (подпорки, дрова и т. д.); Lu *seinää õli lüütü puud, puijee pääll õltii lavvad* (seinast) seinad olid lõõdud (tugi)puud, puude peal olid (lavatsi)lauad; K *pesu pantii puulõõd kuivumaa* pesu pandi puule (= kõrendile) kuivama; P *herra antõ kahs nätelii aikaa väittää kotuosõ puud* (mõisa)herra andis kaks nädalat aega (kütte)puude kojuvedamiseks; Lu *mõnikaz õikaa kehnoa elloa eläv, niku märtsää puuta põlõtav* mõni elab väga viletsat elu, nagu märga puud põletab; P *tämä sõizov, niku puu päheä lüütü* ta seisab nagu puu(ga) pähe lõõdud; Lu *usatii puu* toobripuu; I *katalka puu* vaalipuu; J *jalgõt koverõd niku ranji puud* jalad kõverad nagu rangipuud; Lu *rullu puud* vaalipuu; Ra *laid'd'o puud* ree äärepuud; Lu

kresla puud laamitsa äärepuud e. -lauad; Lu *võrkko puu* võrguhark; ■ Lu *hapopiimä mais-tap puull* hapupiimal on puu maitse (puunõus seismisest); M *puussa pää* puupea, lollpea; J *puu villõss tehä sittsa* puuvillast tehakse sitsi. – Vt. ka *aapa-, aavaa-, adra-, alus-, ammas-, aro-, avu-, bragattsi-, brägättšimarja-, emä-, gil'i-, griizimarja-, gruuša-, jalaga-, jalakka-, jalk-, jura-, jõulu-, kahtši-, kaivo-, kalina-, kalinamarja-, kanjas-, kataga-, katalka-, kattaija-, kaunis-, kausi-, kenzeli-, koiramarja-, koivu-, kolkki-, kolkkis-, koto-, kresla-, krupsa-, kuuriit-sa-, kuusama-, kuusi-, kuusimõ-, kõtar-, kärn-, laha-, laho-, lakka-, lakko-, latši-, latti-, latõ-, lauto-, lavvaa-, lehto-, leppä-, loo-, looma-, loomi-, loottši-, lõõkku-, lülü-, malkka-, mar-jap-, martii-, mesi-, mettsä-, mitta-, mähtsä-, mäntü-, mätä-, nenä-, niini-, niisi-, näsäniini-, omena-, orjamarjap-, paina-, paju-, palkka-, parras-, parsi-, pelsem-, petäjä-, pihku-, pih-laga-, pihlaja-, pihlap-, pihl-, pihlõjõ-, pirt-, puuõunap-, põhi-, põhja-, pähtšenä-, pähtšinä-, päre-, rahn-, rahno-, rantši-, retel-, riiss-, rin-ta-, rissi-, rohi-, rulla-, räpinä-, saagõ-, saarn-, saarna-, saarni-, saarnõ-, salvo-, silta-, sliiva-, smaroda-, sooni-, suksi-, sõssar-, süli-, taari-, taitšim-, taitšimarjap-, taketti-, tammi-, tapi-, tapõp-, tarip-, tarpo-, tarvis-, toomi-, toomik-, toomikka-, toomikko-, toomikkõ-, toomõ-, too-pol-, toovari-, tšedrä-, tšeri-, tšäpü-, tšäsi-, tšäävi-, tšülmä-, tšünnä-, tšütsäl-, tuli-, tõrva-, tõrvas-, tüvi-, urrõs-, usätti-, uvvii-, vaaga-, vaahrtõr-, vaahõr-, vaastõr-, vahra-, vajotõs-, varo-, varõs-, vehsi-, vehzip-, vesi-, viipsi-, vii-žammarja-, viizen-, višna-, vohomارja-, võrkko-, väli-, õgas-, õunap-*

puu-adra V puuader, puust ader соха.

puu-aluz Lu puust purjelaev деревянное парусное судно; *puu-ahussa pier konopoittaa* puust purjelaeva tuleb tihtida.

puuаηko M Lu (I) *puu-аηko* Li puuhang, puust hang деревянные вилы; Lu *enne õltii puuаηgõv* enne olid puuhangud; J *meijjee äijjällä õli viijjee aaraakaa аηko, puu-аηko* meie vanaisal oli viie haruga hang, puuhang.

puuazõ (M Li) *-õh* I puunõu деревянная посуда; M *puuašsõõd on lännikõd da botškad* puunõud on pütid ja tünnid; I *bondari teep puuassõita* püttsepp teeb puunõusid. – Vt. ka *puumeno*.

puubotska (I) puuvaat деревянная бочка; *kõõz nõizõv tšäümüä õlud iivvii, sis tämä valad botšköloisõõ, puubotsköloisõõ valad* kui õlu hakkab hästi käima, siis valad selle vaatidesse, puuvaatidesse.

puud (Lu) pl. t. kirst, puusärk рюб; *pokkoinikka pantii puijee* surnu pandi kirstu.

puu/da P M Lu I (Ku) -D Kõ J-Tsv., g. -*daa* P Lu J puud (endisaegne kaaluühik, 16,38 kg) пуд; Kõ *ivvää on vähä, tsel pool puudaa, tsel puu vilja(teri) on vähe, kel pool puuda, kel puud*; J *müü nootõll tõmpõzimm tšümme puuda kala* me tõmbasime noodaga kümme puuda kala (välja); I *meil õli kastõ-šmõtta puudaa sika suuri* meil kaalus siga kaksteist puuda; M *einäsaatto, tām on puudaa tšümme vai nii* heinasaad, see on puuda kümme või nii; Lu *kuuštšümme kahs puudaa, nüüd on tuhatta killoa* kuuskümmend kaks puuda, (see) on nüüd tuhat kilo; Lu *kõlmõt puudaa riiissä kolm puuda* rukist; J *on han siin kantõmuss, tait puudaa kahs* on siin alles kandam(it), vist puuda kaks; P *valua väitimmä puudaa viisii, jõka lehmäss i opõzõss kahssataa puudaa* sõnnikut vedasime puuda(de) viisi, iga lehma ja hobuse kohta kakssada puuda; J *kül han kassey kotikkoz om puudaa painu* kül-lap selles mõtikese on puuda jagu; ■ (järgneva pronoomeniga liitunult в составе композиты:) Lu *garttsa on puudannõma* karnits on puudane.

puudavakka M puudane vakk пудовая пура; *õli suur vakka, mizell mitattii leipää, õli puudavakka, nel'tšümmeettä naglaa* oli suur vakk, millega mõodeti vilja, oli puudane vakk, nelikümmend naela.

puudõin J-Tsv., g. -*zõõ* J puudane пудовый; *puudõin kotikko* puudane kotike.

puugovitsta K L M I -*sa* K-Ahl. *puugvitsa* (Al.), g. -*saa* K nõõr пуговица; M *puugovitsta i pelli* nõõr ja nõõrauk.

puuh/a K, g. -*aa* = *puhh*.

puujalga/z (Li), hrl. pl. -*hsõD*: -*sõD* Li puujaljas деревянный полоз; *enne õltii puujalgasõD, ilma tormai, net tšüiree kulustii* enne olid (regeidel) puujalased, ilma raudadeta, need kulusid kiiresti.

puu-jaššikka M puukast деревянный ящик.

puu-kavi Ra puukopp, puust joogikopp деревянный ковш, черпак для питья; *ennee õltii puu-kavid, pitšää varrõkaa, seness juuti oluttõ* enne olid puust joogikopad, pika varrega, neist (sellest) joodi õlut.

puuk/az: -*õz* J-Tsv., g. -*kaa* J puuderikas богатый деревьями.

puu-keppi M puukerr деревянная палка.

puukiili Lu puukiil деревянный клин; *on rautakiili, puukiili* on raudkiil, puukiil.

puukirstu I puust tõvakirst деревянный сундук.

puuk/ka¹ M, g. -*aa* M = *puukki*.

puukka² vt. *pookka*.

puuk/ki Lu Li J I (P) *puukki* J, g. -*ii* Lu J -*yõ* P *puukii* J puuk клещ; Lu *puukki menev inemizel ehtsi lehmäl nahgaa süümee* puuk imeb end (läheb) inimesel(e) või lehmäl(e) naha sisse; Li *puukki leppäpuuza rohkaap on* puuk on rohkem leparpuus; Lu *marjas ku tšäimmä, sis tarttu puukki kaglaa* kui käisime marjul, siis imes puuk end (hakkas puuk) kaela külge (kinni); Lu *maama võtti puukii kaglassa poiz, pää jäi nahgaa nallõ* ema võttis puugi kaela küljest ära, pea jäi naha sisse (alla); Lu *dohtõri võtti puukii pää nahgaa nalta poiz* arst võttis puugi pea naha seest (alt) välja; J *elä tartuskõõ tõisõ niku puukki ära* hakkas teise (inimese) kinni nagu puuk. – Vt. ka *puukka*¹, *puukko*¹, *puukko*.

puuk/ko¹ M, g. -*oo* = *puukki*.

puuk/ko² Lu (M J-Tsv. Ku), g. -*oo* Ku (soome) puss финский нож; J *soomõõ kurass meill tooš kutsuta puukossi* soome nuga kutsutakse meil ka pussiks; Lu *soomõõ puukko ~ soomõõ puukko* soome puss.

puukkokuraz Lu = *puukko*².

puukkoveitsi Lu = *puukko*².

puuk/kõ P M, g. -*õõ* M -*yõ* P = *puukki*; P *miä võtin puukyõ enelt tšäivarrõssa* ma võtsin endal(t) puugi käsivarre küljest (käsivarrest ära); P *juollaz puukõssi, pää on mussa, senee pääkaa imeb inehmizelle nahgaa süümee* nimetatakse puugiks, pea on must, selle peaga imeb (end) inimesele naha sisse; P *mettsä puukkõ metspuuk, võsapuuk*.

puukleja M *puu-kleja* Lu puuliim столярный клей; Lu *on puu-kleja ja rezinika-kleja* on puuliim ja kummiliim.

puukoi Lu puukoi древесная моль.

puukokka (J) puukonks, puust konks деревянный крюк; (mingi mängu kohta:) *ikä mehell õltii õmat puukokad ja ikä meez õli õmaz avvõz* igal mehel olid omad puukonksud ja iga mees seis (oli) oma augus.

puukoltši M puukapp, puust õllekapp жбан; *nagass lazzõttii õlut puukoltšiisõõ* nagast lasti õlut puukappa.

puukäpü Ku puust võrgunõel, piirits, ui, kõnek. käbi деревянная иголка, челночок (для вязания рыболовных сетей).

puul vt. *pooli*.

puulaatka I puukauss, -pott деревянный горшок, деревянная латка; *entiiz laadgad õlivan puulaadgad, näitä ahjoo et saag pannag, a too põlõvad* endisaegsed kausid olid puukaussid, neid ei saa (sa) ahju panna, muidu põlevad (ära); *kane savviiz laadgad rikottii, a puulaatka, tāmä õli ainõ kõvä, ev rikkaunnug* savi-

kausid tehti (= läksid) katki, aga puukauss, see oli ikka kõva (= vastupidav), ei läinud katki.

puu/lapia: *-lappia* Kõ *-lappia* J-Tsv. puulabidas деревянная лопата; J *puulappiaka* savi-maat or *rajkk kaivoa* puulabidaga on savimaad raske kaevata; Kõ *puulappiaaka* *pantii ahjoo pōhjalōd leipä* puulabidaga pandi leib ahju pōrandale (kūpsema).

puulassu M puulaast шепя, стружка; *puulassu, tsirveellä vesäd, nii lasut tullaz* puulaast, kirvega vestad, siis tulevad laastud.

puulava Ränk Li (ahju) puualus деревянное основание печи; Li *meije aikan enepää jo ep tehti ahjoita puulavakaa, a too enne õltii* meie ajal juba enam ei tehtud puualusega ahjusid, aga enne olid (puualusega).

puulohanjka I puutoober, puust toober деревянный ушат; *med'd'ee kooza tetši starikka vana aššõita, puuaššõita. puulohanjka*v meie majas tegi vanataat nõusid, puunõusid. Puutoobrid.

puulomppi Lu puitnaagel (puust pulk purjelaeva trosside ja kõite kinnitamiseks) деревянный кофель-нагель (закреп для тросов и канатов парусного судна).

puuluzikka (I) puulusikas деревянная ложка; *puuluzikkoja tehti, puuluzikkoilla i süütii* puulusikaid tehti, puulusikatega sõidigi.

puulõz vt. *poolõza*.

puu-lühzikko Lu puulüpsik, puust lüpsik деревянный подойник.

puumane vt. *puanõd*.

puumasibo vt. *poomasibo*.

puumeno Lu puunõud, puuesemed деревянная посуда, деревянные предметы. – Vt. ka *puiazõ*.

puu-merta (Ku) peergmõrd (peergudest silmu-mõrd) верша из лучины (для ловли миноги).

puu-naappa Li *puunaappa* J-Must. puunapp, -kauss деревянная миска; Li *kanevo-seemenet pantii puu-naappa, leipä-lappia varrõdõkaa javõttii heenossi* kanepiseemned pandi puunappa, leivalabida varrega tambiti puruks (jahvatati peeneks).

puu-nagla M *puu-nagl* J-Tsv. puust nael, puust ora деревянный гвоздь, деревянное шило.

puunigla Lu puust nõel деревянная игла; *puunigla on kannii pittsä, tšehspaikkõz on silmä, silmässä lõnka tšäi läpi* puust nõel on niisugune pikk, keskaigas on silm, silmast käis lõng läbi.

puunija I, g. *-aa* aganik пуня; *koominaza puunija* rehealus (on) aganik.

puunäri Kett. rähn дятел.

puuomena M Kõ *puuomõn* M = *puuõuna*.

puu-pala M puutükk обрубок дерева, деревяшка; *puu-palad õlivad lelled* puutükid olid lelud(eks). – Vt. ka *puu-tikki, puutükkü*.

puu-pal'az (J-Tsv.) puupaljas разорён дотла; гол как сокол; *puu-pal'assi tetsemä* puupaljaks tegema.

puu-paŋkli Li J-Tsv. = *puupaŋkõ*; Li *kokall õli puu-paŋki* (kaevu)koogu otsas (koogul) oli puupang.

puupaŋkõ (I) puupang, puust pang деревянное ведро; *astiat tetšiväv i paŋgõt, puupaŋgõt tetšiväv* (mehed tegid ise kodus puunõud valmis:) astja(i)d tegid ja pange(s)id, puupange(s)id tegid.

puup/pu (Kr), pl. *-ud* Kr = *põippõ*.

puu-pulikka Lu puupulk деревянная палочка.

puupulkka Li = *puu-pulikka*.

puupää Lu *puu-pää* J-Tsv. **1.** puurea (puidust noa jms. käepide) деревянный черенок (ножа и пр.); J *puu-pää kuraz* puureaga nuga; **2.** fig. puurea, lollrea дурак. – Vt. ka *puustapää*.

puuri Lu J, g. *-ii* J puur (puurimisvahend) бурав; J *sepp lazzõp puurikaa aukkoa* sepp la-seb (= puurib) puuriga auku.

puuri/a Li J, pr. *-n* Li J, imperf. *-zin* J puurida сверлить, бурить; Li *puurittii aukõd* puuriti augud; J *puurib aukkoa* puurib auku.

puu-riis/sa (J-Tsv.), hrl. pl. *-ad*: *-õd* J-Tsv. puuese, puust tööriist v. ese деревянный предмет, инструмент, деревянное орудие.

puusakar/a M (Li), hrl. pl. *-ad* M Li (ukse v. värava) puuhing e. *-sagar* деревянная петля (двери или ворот).

puusaluu [sic!] J-Must. = *puuskaluu*.

puusaza [sic!] J-Must. = *puuzgaza*; *tšäet puusaza* (Must. 184) käed puusas.

puu-silta: *-t* J-Tsv. puusild, puust sild деревянный мост.

puu/ska¹ M-Set. Li Ra *-ška* M *-sk* J-Tsv., g. *-zga* Li Ra puus бедро.

puu/ska² (J), g. *-zga* J põõsas куст; *tämä meeb eez ärtsää, hüppäp pehgo* (puuzgaa) *päälee rippumaa i ripuv* ta läheb härja ees, hüppab põõsa otsa rippuma ja ripub.

puu/skaa Li Ra *-skaa* M adv. (käsi v. käed) puusa (руку или руки) на бёдра, на пояс, в боки; Li *pani tšäet puuskaa* pani käed puusa; Ra *tšäsi panna puuskaa i tantsitaa* käsi pannakse puusa ja tantsitakse.

puuskaluu J-Must. puusaluu тазовая кость. – Vt. ka *puusaluu*.

puusk/az: *-az* Li *-õz* J-Tsv. = *puuzgaza*; Li *tšäet puuskaz* ~ J *tšäet puuskõz* käed puusas.

puussi-pall'aassi: -ssi J-Tsv.: *puussi-pall'assi* *tesemä* puupaljaks tegema.

puuss-päiv/ü: -e J-Tsv. = *puust-päivä*.

puus/ta M Lu Li Ra -t J-Tsv., g. -*taa* Lu Li Ra J 1. tühi, lage; tühine, rumal(avõitu) пустош; пустяшный, пустяковый; J *seldi-botšk tuli puustõssi* heeringatünn sai tühjaks; M *bumizõb niku puusta botška* kk. kõmiseb nagu tühi vaat; M *kase on puustalla kotilla rad'd'ottu* kk. seda on tühja kotiga (pähe) löödud (= see on rumal inimene); M *nurmõd õltii puustab põl-lud* olid lagedad; M *lina tsülvettii puustaa maħħaa* lina külvati tühjale maale (= söödile); M *mill on puusta pää mul on tühi pea* (= olen halva puustaa, rumal); M *suvvaap pal'l'o pajat-taa puustaa juttua* armastab palju tühja juttu rääkida; M *mokom puusta inehmin* niisugune tühine (= rumalavõitu) inimene; 2. paljas, ilma lisandita голый; I i *vesimurrua i puustaa õunaa, ep mittäit pantug* (paastu ajal söödi) küll veepudi (= vees leotatud pudi), küll paljast kartulit, midagi ei pandud (lisaks); Lu *puus-ta rokka on ilma lihhaa* paljas kapsasupp on (keedetud) ilma lihata; Li *puusta leipä* paljas leib; Lu *puusta vesi* paljas vesi; 3. paastuaeg, paast пост; Ra *liukupäivässe seitsee nä'elie õli puustaa enipäiväässaa* vastlapäevast oli seitse nädalat paastuaega lihavõtetni; J *tänävä puust päiv, süü va rettsää ja kapussaa* täna (on) paastupäev, söö ainult röigast ja kapsast; J *puustõss roogõss makkoa et kazvot* paastutoidust (sa) kõhtu ei kasvata; 4. paastutoit постная пицца; Li *seitsee nätelii sitä puustaa ku sei, sis ku sei liharokkaa, sis tuli süätauti* kui seitse nädalat sõi seda paastutoitu, siis kui (seejarel) sõi lihasuppi, siis tuli kõhulahutisus.

puustamaa M = *puustamaa*.

puustapää M = *pöllüpää*; *tämä mokom on i akanapää, on puustapää* ta ongi niisugune aganapea (= tainapea), on kõlupea.

puustarooka Li *puust-rook* J-Tsv. paastutoit постная пицца; Li *puustarooka i arkirooka* paastutoit ja paastuväline toit.

puustav/i Lu, g. -*ii* (kirja)täht, pookstav буква.

puustoš/ši J-Tsv., g. -*ii* ~ -*i* J puustus, harimata maa, kõnnumaa пустошь; *baabukkad ja maazikkat kazvovõd rohkap puustoššii*l vaarikad ja maasikad kasvavad rohkem kõnnumaa(de)l.

puust-päiv/vä: -ve ~ -v J-Tsv. paastupäev постный день; *ivanj krest'i it'el'aa päiv om puust-päiv, sell päivää evät süü arkia* Ristija Johanneese päev on paastupäev, sel päeval ei sööda paastuvälist toitu; *tänävä puust-päiv, süü griba suppia* täna (on) paastupäev, söö seenesuppi. – Vt. ka *post-päivä, puuss-päivä*.

puusüüjä Lu puukahjur древесный вредитель. – Vt. ka *puutoukka, puu-touko*.

puuska vt. *puuska*.

puuskaa vt. *puuskaa*.

puušši Ra, g. -*ii* kandam, koorem, seljatäis noša; *miä meen puušši sellaz* ma lähen, koorem seljas.

puulzgaza M-Set. -zgaz Li -žgaz M adv. (käsi v. käed) puusas (рука или руки) в боки, подбоченившись; Li *tšäed õllaa puuzgaz* käed on puusas; M *tšäed puuzgaza* (Set. 77) käed puusas. – Vt. ka *puusaza, puuskaza*.

puu/ta R-Lõn., g. -*daa* = *puutõd*.

puuteltši Lu I puutelg деревянная ось; *puuteltši, puinõ teltši* puutelg, puust telg.

puu-tiir P toonesepр домовый точильщик (насекомое).

puutilin vt. *puutõlin*.

puutoit/taa: -ta J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* J, imperf. -*in* J sassi v. segi ajada запутывать, -ать.

puutos/õlla: -õll J-Tsv., pr. -*sõlõn*: -*sõõn* J, imperf. -*sõlin* J frekv. sassi v. segi ajada запутывать; *sillõ annõ vehsi tšättee, ni siä kõik kaarot puutosõõd* anna sulle lõngaviht kätte, siis sa ajad kõik pasmad sassi.

puuto/z: -s J-Tsv., g. -*hsõõ*: -*sõ* J = *puutuz*¹; *raha puutos* rahapuudus.

puuto/z: -s J-Tsv., g. -*hsõõ*: -*sõ* J segadus, segioleku путаница, неразбериха; *tšüilä vooiroka tuli suur puutos* külakordadega tuli suur segadus. – Vt. ka *puutuz*².

puutoza vt. *puuttoza*.

puutoukka Lu = *puu-touko*.

puu-touko J-Tsv. puukahjur, -rõõvik древесный вредитель (гусеница); *õõj ku puu-touko puu koorõõnall* olen kui puurõõvik puu koore all. – Vt. ka *puusüüjä*.

puutruba Lu puutoru деревянная труба.

puutšerikko K puukirik деревянная церковь; *kattila puutšerikkoll böllu ühtä naglaa* Kattila puukirikul polnud ühtki (raud)naela.

puuttaulssa: -ss J, pr. -*n* J, imperf. -*zin* J takerduda, end sisse mässida puuttaunnu запутываться, -аться; *suur angerjaz om puuttaunnu võrkkõisõ* suur angerjas on takerdunud võrku (võrkudesse); *katsov, on lintu rohosõ puuttaunnu* vaatab, lind on rohtu takerdunud.

puuttau/z J-Tsv., g. -*hsõõ*: -*sõõ* J takerdumine v. kinnijäämine зацепление (orig.: запутание); *hitto täap kui opõim pääsi puuttaussõõ* pagan teab, kuidas hobune (kõide) takerdus.

puutti M Kõ (I), g. -*ii* M Kõ tee, teekond путь, дорога; Kõ *kui katti meeb üli tee, puutti eb lee* kui kass läheb üle tee, (siis) ei ole teel õnne; M *puuttia eb lee* ei ole teel õnne (ei tule õnnelik

teekond); M *kui ebõ-õ jumalaa puuttia, i õhsüd mettsää* kui pole jumala(st juhitud) tee, eksidki metsa.

puutto J-Must. (Li), g. -oo sasipundar, sasimik путаница.

puuttoin J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J sassis, sasisud; segane запутанный.

puuttoza Li -oza J-Must. adv. sassis, puntras запутано; Li *nootta tarttu tšiini, nootta on puuttoza* noot takerdus kinni, noot on sassis. – Vt. ka *puutussõõza*.

puuttua L M Kõ Po Lu Li J Ku (Kett. K R-Reg. P Ja-Len. Ra Kr) -tuag I, pr. -un Kõ Lu J -uu I, imperf. -tuzin P M Kõ Lu J -tujõ ~ -tuji I 1. puutada, puudutada касаться, коснуться, трогать, -нуть, притр/агиваться, -онуться; Kõ *johnõv nii, etti jalgaд maalõõ evät puutu* jookseb nii (kiiresti), et jalad maha ei puutu; Lu *elä puutu minnuu omijõ sõnojoõkaa* ära puutu mind oma sõnadega; M *elä puutu kehnoosõõ inehmiisee, ku võit terppiä, parab mee möötä* ära puutu halba inimesesse, kui võid (välja) kannatada, (siis) parem mine mööda; M *on mokom etti õmmaa va perennaissa lažõv tiiõvee, a tõin elä puutu* on niisugune (lehm), et ainult oma perenaist laseb ligi (= laseb lüpsma), aga teised ärgu puudutagu (teine ära puuduta); 2. sattuda попа/дать(ся), -сть(ся); Lu *kahs dovarisšaa puuttuzivat parvõõ* kaks sõpra sattusid kokku; Lu *tšippaasõõ ku puutup kalaa vesi, se eb õõ üvä* (kui) haava satub kala(pesu)vesi, see ei ole hea; Kõ *ikilookaa allaa ep piä puuttua* vikerkaare alla ei tohi sattuda; M *bolpatab, mitä puutuv* lobiseb, mis (keelele) satub; J *meni varkailõõ de puuttuz tšiin* läks vargile ja sattus (= võeti) kinni; M *peltisäz vihmaa, a puuttu räs-sää tilkkõõsõõ* vs. kartis vihma, aga sattus räästa tilkesse (= sattus vihma käest räästa alla); Lu *suõssa pakõni, a karruu puuttu* vs. hundi eest põgenes, aga karule sattus; ■ J *kui va paukkõs püsüss, nii puuttu* kui vaid paugutas püssist, nii tabas (märki); M *kui tağgaas puuttua* kuidas tagasi saada (sinna, kust tuldu)?; J *silmiise puuttuma* silma hakkama e. torkama e. puuttuma.

puuttussa: -tuss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -tuzin J = *puuttuussa*; *karu puuttu jeegõrillõ vassa* karu sattus kütile vastu.

puuttu/ussa (Li J) -ssa Lu, pr. -un Li, imperf. -uzin sattuda попа/дать(ся), -сть(ся); J *puuttustii vastikko kanavaa tüvenne* (sikud) sattusid kraavi ääres vastamisi; Li *a ku sillõ puuttuup pähjää* aga kui (puu) satub (= kukub) sulle pähe?; Lu *miä menin talloo, puuttustii silmie ettee tunniv* ma läksin majja, (seal) jäi silme ette kell.

puutulli (Ra) puutull, puust tull деревянная уключина; *tehkää vene tšültsee kahs aukkoa i panna kahs pulikkaa, ne õllaa puutullid* tehakse paadi pardasse kaks auku ja pannakse (neisse) kaks pulka, need on puutullid.

puutuskõlla (J-Tsv.), pr. -õn, imperf. -in frekv. puutada, sekkuda трогать, касаться, вмишиваться; *siä elä puutuskõõ, laa nämä ize tšehsinää tapõlla* sina ära (neisse) puutu, las nad isekeskis kaklevad.

puutussõõza: -z J-Tsv. adv. = *puuttoza*; *niitid om puutussõõz* niidid on sassis.

puutusõlla: -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin J frekv. puudutada трогать, притрагиваться.

puutu/z¹ J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J puudus, nappus, kitsikus недостаток, нехватка, нужда; *leivess om puutuz* leivast on puudus; *para-iko õõmm puutussõõz* (leivess) praegu oleme (leiva)puuduses. – Vt. ka *puutoz¹*.

puutu/z² J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J = *puutoz²*.

puutut/taa (Kett. P M), pr. -an M, imperf. -in Kett. puudutada касаться, коснуться; трогать, -нуть, притр/агиваться, -онуться; M *ellä paikka on tšäezä, kui puututad, vaivattaav* hell koht on käes, kui puudutad, on valus.

puututõlla: -õll J, pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *puututtaa*.

puutõ Salm.₂ J-Must., g. -tõõ 1. Salm.₂ tina-kaunistustega nahkvõõ кожаный пояс с оловянными украшениями; 2. J-Must. võõhaak, -kinnis крючок, зацепя пояса. – Vt. ka *võõ*. – Vt. ka *puuta*.

puutõõv [ʔ]: -et R-Reg., g. -tõõ nahkvõõ кожаный пояс; *nahkana puutet* (Reg. 32) nahkvõõ. – Vt. ka *puuta*.

puutõlin Lu -ilin Li, g. -õlizee Lu korralik порядочный, путный, путёвый; Lu *ep tāmäss puutõlissa inemissä tuõ* ei temast korralikku inimest tule.

puutõrva (Lu) puutõrv древесная смола; *sitäviisii meil ajõttii puutõrvaa* sedaviisi aeti meil puutõrva.

puu-tükki (M) = *puu-pala*; *puu-tükille tehtii merkki* puutükile tehti märk.

puutükkü Lu = *puu-pala*; *rosii õttsaa panna puutükkü, siä kutsutaa buju* trossi otsa pannakse puutükk, seda kutsutakse (ankru)poiks.

puu-uyka M puutaldrik, -vaagen деревянная тарелка, деревянное блюдо.

puuvaro Lu puuvits, puust vits (puuanumal) деревянный обруч (на деревянной посуде); *rautavaro, puuvaro* (puunõudel on) raudvits või puuvits.

puuvar/si ~ -z Lu puuvars, puust vars дrevko;

sakuril on puuvarz, ize on ravvass tuural on puuvars, ise on rauast.

puuvasara: -r Lu puuvasar, puust vasar деревянный молот; *puuvasar, seneekaa lüütii i jäätä i konopoitattii alussia* puuvasar, sellega purustati (löödi) jääd ja tihiti purjelaevu.

puuvilla Li *puu-villa* Lu J -l J-Tsv. **1.** puuvillane lõng хлопчатобумажная пряжа; Lu *alõtsõd õllaa villazõd i puu-villassa tehtii* labakindad on villased ja (ka) puuvillasest lõngast tehtii; Li *seilikangaz on ruskaa kangaz, puuvillassa tehtii* purjeriie on punakaspruun kangas, puuvillasest lõngast tehtud; **2.** puuvill; vatt хлопок; vata; J *puu-vill t'uukid leživet pristõnill* puuvillapallid leavad sadamas; J *tee koloo lampilõd puu-villõss viteli* tee ikoonilambile vatist taht; J *pal'tto õmmõltu puu-villakaa* palitu on õmmeldud vateeringuga (vatiga); J *puu-villakaa tetsemä* vateerima.

puu-vil'l'a: -l' J-Tsv. puuvili фрукты (orig.: плоды).

puu-villan Li puuvillane хлопчатобумажный; *puu-villan sõpa* puuvillane rõivas.

puuvill-faabrik/ka: -k J-Tsv. puuvilla(ketrus)-vabrik хлопкопрядильная фабрика.

puuvillõin J *puu-villõin* J-Tsv. **1.** puuvillane хлопчатобумажный; J *puuvillõin bluuz*a puuvillane pluus; **2.** vatist, vatt- ватный, из ваты; *puu-villõin od'ejala* vatitekk.

puuvillõnõ Lu = *puu-villan*.

puuvõi M Lu I *puu-või* Lu Ra J-Tsv. **1.** puuõli e. roomõli (madalat sorti oliiviõli) деревянное масло (оливковое масло низшего сорта); M *vokkia võitaas puuvõilla* vokki määratakse puuõliga; Lu *puuvõita pietää koloz, lampatkõs põlvõv* puuõli hoitakse ikoonikapis, ikoonilambis põleb; **2.** mürr мирра; Ra *kui lahs õli risitettii i võtõttii kupel'ass, siis pappi tetši risit puuvõikaa tsämmeliisee, kõrvviisõd i jalgannalusisõd* kui laps oli ristitud ja võeti ristimisvaagnalt, siis papp tegi mürriga risti(märgi)d peopesadesse (kämblaisse), kõrvadele ja jalataldadele.

puuvõso M Lu puuvõsu otrostok, побег дерева.

puu-vänteri Lu puuvender, puust vender (üm-margune puu kai ääres seisva laeva väliskülje kaitseks) деревянный кранец.

puuõhsa Li puuoks ветвь, ветка (дерева).

puuõuna I õun яблоко; *mahlakaz puuõuna eb õõg üvä* mahlakas õun ei ole hea; *puuõunaza on mato, maokaz puuõuna* õunas on uss, ussitatud õun. – Vt. ka *puuõmena*.

puuõinappuu I õinapuu яблоня; *puuõinap-puu l'el'õb* õinapuu õied.

puuäe/z P Lu -s Ränk puu-, karuäke деревян-

ная борона, суковатка; Lu *maamunaa vart õli puuäez* kartuli(maa) jaoks oli puuäke.

puuõt/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J läbi pista, läbi tõmmata проде/вать, -ть (о нитке); *puuõt niitti niglaa* pane niit nõela taha.

põdgata P M Lu (Kett. K-Ahl. J-Must. J-Tsv.) *potata* Ku, pr. *põtkalav* Kett. P M Lu (sõnatüvi основа слова:) *põtk*a- J-Must. *potkaav* Ku, 1. p. -an K-Ahl. M-Set., imperf. -zi Kett. P -z Lu -s M-Set. jalaga lüüa, põtkata, põtkida ляг/ать, -нуть, брык/ать, -нуть; пинать(ся); M *elkaa meñkaa liiti, opõn põtkaa*v ärge minge ligi, hobune lõõb jalaga; J *meñkaa opõzii ümpert väl'lä, vet põdgõta* minge hobuste juurest (ümbert) ära, lõõvad ju jalaga; P *mie lühzin i lehmä põtkazi* ma lüpsin ja lehm lõi jalaga; J *nõisi põtkamaa* (Must. 180) hakkas põtkima. – Vt. ka *pootkia, prijkkää, põtkia, põtkua, põtkõa*.

põdgõta M, pr. *põtko/av* M, imperf. -zi = *põdgõta*; M *põtkuri lehmä põtkoav, paab maalõõ piimää* põtkija lehm lõõb jalaga, ajab piima maha (= lüpsiku ümber).

põdgõlla Kett. P M (K-Ahl.) *põtkõlla* M-Set., pr. -õlõv: -õõv P M -yõv P, imperf. -õli frekv. ← *põdgata*; P *kas lehmä põtkõõv* see lehm põtkib; M *kase opõn suvvaap põdgõlla* see hobune armastab põtkida.

põdr/a Kett. L P M I (Kõ) *põtra* ~ *petra* J-Must. *Пõеõра* Tum., g. -aa P M Kõ põder лось; L *mettsazä näin põdraa* metsas nägin põtra; L *mill on pojai niku põdrai* rl. mul on poisse nagu põtru; M *põdraa sarvõd levvimmä mettsaz* leid-sime metsas põdrasarved; P *põdraa täi, tämä on kõva, lennab niku tsärpän* põdrakärbes, ta on kõva, lendab nagu kärbes. – Vt. ka *pedro*².

põdraa-luin/õ: -ee K-Ahl. põdraluune, põdra-luust из лосиной кости; *perä-seinä on põdraa-luinee, tsültši-seinä tsünnä-puinee* rl. taga-sein on põdraluust, külgsein on künnapuust.

põdraatäi M põdrakärbes лосиная кровосос-ка; *põdraatäid, niitä pal'l'o* põdrakärbsed, neid (on) palju.

põdro vt. *pedro*¹.

põdro-pühä P = *põdrä*.

põesaz vt. *põõzaz*.

põhgõttaa Lu adv. põõsati, põõsastena кустами, в кустах; *tikoppi kazvop põhgõttaa* sookail kasvab põõsastena. – Vt. ka *pehkoittaa*.

põhilauta Ra = *põhjalauta*; *venez õllaa veel põhilavvad i isuzlavvad* paadis on veel põhjalauad (= paadi põrand) ja istelauad.

põhipuu J = *põhjaruu*; *laivaa põhipuu* laeva emapuu, kiil.

põhituuli ~ -l J = *põhjatuu*li.

põhja¹ Kett. K L P M Lu Li J I (R Kõ) -õ Li J-Tsv. *pohja* Ränk Lu Li Ku (R M), g. -aa Kett. K P M Lu Li J I. (anuma v. õõnsa eseme) põhi днище, дно; Lu *mañjerkka on, kummal on katto i pohja ühellaizõd* mannerg on (anum), millel on kaas ja põhi ühesugused (= ühesuured); M *astikoz on pohja aukokaz* pütül on põhi auklik; K *perennain pani piimää paad lavvaalõd põhjat päälee* perenaine pani piimapotid lauale, põhjad pealepoole; P *bodžgall on põhjaz uurtvõd* vaadil on põhjas uurded; M *iivav asõnivav põhjalõ* pärm sadestub (õlleastja) põhja(le); M *botškaa lavvad, varov, põhja, kaasi tünni laud, vitsad, põhi, kaas; Ra taitšinkakkuja jätettiin taitšahjaa põhjaa* (taina)juuretist jäeti leivaastja põhja; M *siäl kissai põhjaz on vähäkkõizõd jäänü* sinna kotikese põhja (seal kotikese põhjas) on (veel) väheke (jahu) jäänud; Lu *siä mõrnev niku astjaa põhjassa* sa kõmistad (rääkida) nagu astja põhjast; J *paa põhja* raja põhi; K *naapaa põhja* kausi põhi; J *putelii põhja* pudeli põhi; J *stokanaa põhja* klaasi põhi; Li *vennee põhja õli lakkia* lootsiku põhi oli lame; K *groba põhja* puusärgi põhi; **2.** põhi, alus низ; M *kuhjaa põhja teház raakolaissa* kuhja põhi tehakse hagudest; **3.** (ahju) põrand (печной) под; Lu *avu lõikataa metsässä ja pühitää ahjoo põhjaa* ahjulud (= ahjulua oksad) lõigatakse metsast ja pühitakse (sellega) ahju põrandat; Kõ *puulaappiaakaa pantii ahjoo põhjalõd leipä* puulabidaga pandi leib ahju põrandale (küpsema); M Li *ahjoo põhja* ahju põrand; **4.** (veekogu) põhi дно (водоёма); M *jõgõza on matala põhja, pääzeb jalgolla üli jões* on madal põhi, pääseb jalgsi üle; P *vesimuttukaz on jõgõd põhjaza* puruvanake on jõepõhjas; Lu *tšezäll meree põhjaz on tsülmä vesi, a talvõll on sooja* suvel on merepõhjas külm vesi, aga talvel on soe; Lu *tõizõl fevrali päivää vanna aikka lassaa kuuma tsivi merree põhjaa* teisel veebruari(kuu) päeval vana aja(arvamise) järgi lastakse kuum kivi merepõhja; Li *aluz meni ünperi, kummollaa, nii mentii meree põhjaa* purjelaev läks ümber, kummuli, nii mindi merepõhja; **5.** (jala)tald подошва; Lu *tämä on nii lizuna, jalka põhjat kaaliv* ta on nii(sugune) tallalakkuja, tallaalused(ki) lakub üle; M *jalga* põhjad jalatallad; **6.** (jalatsi)tald подметка; P *saappugal õltii põhjad, lüõtü spilkkoikaa* sääriku(i)l olid tallad, (saapa)tikkudega (alla) löödud; J *põhjii(t) lüümä* (jalatseid) tallutama, taldu alla lööma; J *uusii põhjiikaa saappõgõd* uute taldadega saapad; P *saappugaa põhjad* menivad õhuussi saapatallad kulusid õhukeseks; Lu *vazikkaa nahgass sain tšen-*

nää põhjad vasikanahast sain sääriku tallad; Lu *pannaa poolõt põhjad* (saabastele) pannakse pooltallad; J *põhjõ nahk* tallanahk; **7.** põhi, jääк остарок; J *koontalaa põhjõ* koonla põhi (villajääк koonlal); J *piipuu põhjõ* piibu põhi (poolpõlenud tubaka jääк piibus); J *koor(õ)-maa põhjõ* koorma põhi (koorma alumised heinad, põhk jne.); J *pää vil'l seenessi, põhjõ vil'l sikoilõd* parem vili seemneks, (aganane) põhjavili sigadele; ■ M *tširvee põhja* (Set. 76) kirvesilm; M *kurassõd põhja* (Set. 76) noaselg; J *kuu põhja* kuu loomise aeg. – Vt. ka *ahjo-, jõgõd-, liiva-, lähe-, meri-, polu-, saappugaa-, sõmõr-*. – Vt. ka *põrma, põrmanta, põrmeta*.

põhja² Kett. K-Ahl. Lu Li J -õ Li *pohja* Lu Li, g. -aa Kett. Li J põhi (ilmakaar) север; Lu *esimezet tuulõd: itä, läns, pohja, louna* põhiilmakaared (on): ida, lääs, põhi, lõuna; Lu *kumpasii strelka näütäv, kuza on pohja i louna* kompassi nõel näitab, kus on põhi ja lõuna; Li *aluz menev põhjaa poolõd* purjelaev läheb põhja poole; Kett. *põhjaa tuuli* ~ Lu *pohja tuuli* põhjatuul; Lu *pohja tähti* Põhjanaan. – Vt. ka *itä-, kurtši-*. – Vt. ka *pohjanõ, pohja-pooli, pohjud*.

põhjaa Kett. K P Lu Li J *pohjaa* Ku adv. põhja (наречие в форме илл-а от *põhja*¹); Li *ühtäpäätä piäp pliitaa päällä segottaa rookaa, a too raahup põhjaa* ühtesoodu peab pliidi peal toitu segama, muidu kõrbeб põhja; K *iiva asõõp põhjaa, jääp sirkõa õlud* pärm sadestub põhja, jääb selge õlu; P *tõukattii sinne kõm sült riuku, põhjaa ep saatu* tõugati sinna (allikasilma) kolmesüllane rity, põhja ei ulatunud (ei saadud); Ku *ujumaa ko meet keskpäivällä, sis halt'siain veep pohjaa* kui lähed keskpäeval ujuma, siis haldjas (= näkk) viib põhja; Lu *siiväv vees tsivi põhjaa eb mene* sügavas vees kivi põhja ei lähe; J *meni niku tširves põhjaa* kk. läks nagu kirves põhja; Lu *laivõl tuli haavõri ja laivõ meni põhjaa* laeval tuli avarii ja laev läks põhja; Lu *kahs soikkolaa meessä mentii põhjaa* kaks Soikkola meest läksid põhja (= uppused); Lu *aluz lastii põhjaa* purjelaev lasti põhja.

põhjai/n (Lu), g. -zõd põhja-, põhjasolev находящийся на дне. – Vt. ka *meri-*. – Vt. ka *põhjõin*.

põhja-lauta: *põhjõ-laut* J-Tsv. (vankri, paadi) põhjalaud донная доска (телеги, лодки); *ratataa põhjõ-laut* on valoz vankri põhjalaud on sõnnikune. – Vt. ka *põhilauta*.

põhja-nahka: *põhjõ-nahk* J-Tsv. tallanahk подошвенная кожа.

põhjaruu Li *põhjõ-puu* J-Tsv. (laeva, paadi) põhjaruu, emaruu, kiil, andur киль (судна,

лodka); Li *alussõõ põhjariiu* purjelaeva emariiu(d). – Vt. ka *põhipuu*.

põhjat/oo Kett. K-Ahl., g. *-toma* põhjatu бездонный, не имеющий dna.

põhjaveha ~ pohjaveha Lu (põhja)tooder, (madalikust põhjaroolne meremärk) (морская) вежа (с северной стороны мели); *põhjaveha on läpi saikiz põhja(tooder) on üleni punane*.

põhjul/z J-Must., g. *-hsõõ* (peergudest) reepõhi [?] дно дровней [?] (из лучины) (orig.: liisteet).

põhjõin J-Tsv., g. *-zõõ* J = *põhjain*.

põhko vt. *pehko*.

põhku M Kõ, g. *-guu* M 1. põhk солома; Kõ *sie niku sika põhkuza makkaav* sa magad nagu siga põhus; 2. (looma) pesa(paik), ase берлога; лежбище; M *karu talvõll makkaab õmas põhguz* karu magab talvel oma pesas; M *sigga* *põhku* sea pesa(ase põhus); 3. pesakond; perekond, sugukond выводок; семейство, родня; M *nävät sõitõllaz, elä mene näd'd'e välli*, *näväd ovat õmmaa põhkuu, a siä välizä leed väärä* nemad riidlevad, ära mine nende vahele, nad on oma perekonnast, aga sina jääd vahepeal süüdlaseks; ■ M *on varma vaattaa päälee, a ize niku rapatsivi: kui tsu', nii taaz on pää põhguza, taaz läziv* on pealtnäha tugev, aga ise nagu rabe kivi: (nii) kui vähe (midagi on), siis on jälle asemel maas (pea põhus), jälle on haige.

põhot/tua (Ra), pr. *-uv*, imperf. *-tu* = *pehgottussa*; kõik on põhottunnu niittü heinamaa on kõik võssa kasvanud.

põimila J *poimia* (K-Ahl. R-Eur. Li), pr. *-n*: *poimin* K-Ahl., imperf. *-zin* J *poimizin* Li korjata, porrida соб/ирать, -рать; Li *meemmä poimimaa marjaa* läheme marju korjama; J *miä põimizin pollõdsõõ* rl. ma korjasin põlle sisse.

põip/ro K-Ahl. M-Len., g. *-oo* = *põippõ*; siis *põipot* korjattii jõka hingossa (Len. 264) siis korjati kanaroad iga hingema pealt.

põiprõ Kett. K M (Kõ I) *põl'põ* I, g. *-õõ* M tibu, kanaroad; pardi-, haneroad цыплёнок; утёнок; гусёнок; M *piär panna kana autotaa*, *põirpa piär saavva* tuleb panna kana hauduma, peab saama tibusid; I *kana isub munõlla, isup kõlmõd nätiliä i leevät põipõv* kana istub munadel, istub kolm nõdalat ja (siis) tulevad tibusid; M *kana kudrutav, kutsup põippõita* kana kõketab, kutsub poegi; M *udgalla toožõ põipõv* pardil (on) ka rojad; M *utkaa põipõv* pardirojad; M *aipõõ põipõv* haneroad. – Vt. ka *kana, kukkõ-*. – Vt. ka *ruira, ruirpe, ruirpo, ruirri, ruirru, põirpo*.

põippõkana M poegadega kana курица с цыплятами; *põippõkana on põippõjõkaa kana p.* on poegadega kana.

põit/tsi Kett. L P M *-š* Pi-Len. postp. (millestki) peale, alates, saadik (начиная) с, с (этих пор); L *siis siitt põittsi hülgättii se tulyõ pitämiine vällää* siis siitpeale jäeti see (nelipühine) tuletegemine ära; Pi *i vot senes põitš meile seizop tsasovña* (Len. 274) ja vaat sellest (ajast) peale on (seisab) meil kabel; P *kussa põittsi* kustpeale?

põitšia Kett. = *põittsi*; *siit põitšia* siitpeale, sellest (ajast) peale.

põkõrtõlla (J-Must.), (sõnatüvi основа слова.) *põkõrtõlõ*- J-Must. frekv. kahlata (lumes) брести (в снегу).

põldikaz, põldikõz vt. *põltikaz*.

põldik/ko J-Tsv., g. *-oo* J nõgestik место, заросшее крапивой; *lõikõtsill on kazvonnu mokom põldikko jot läpi et pääz* raiesmikule on kasvanud niisugune nõgestik, et (sa) ei pääse läbi.

põle- vt. ka *põlõ-*.

põlgõ/taa Kett. P M, pr. *-an*, imperf. *-in* (hobustega) pahmata, pahmast tallata (rehepeksmisel) молотить яровые (особым способом при помощи лошадей); P *tõukoi põlgõttaass opõziikaa* tõuvilja pahmatakse hobustega; P *tappaass tsäzii i põlgõttaass opõziikaa* (vilja) pekstakse käsitsi (= kootidega) ja pahmatakse hobustega.

põlgõtuspahmaz M = *põlgõtuz*.

põlgõtul/z P M, g. *-hsõõ*: *-hsyõ* P (hobustega tallatav) pahmas (rehepeksmisel) настилка яровых (при обмолоте особым способом при помощи лошадей); M *kasta riigaa kutsuttii põlgõtuz, nõistii põlgõttõmaa opõziikaa* seda rehte (= pekstavat vilja) kutsuti pahmaks, hakati pahmama hobustega; P *siz võttaass päält õltii vähää vähäpäss, siz bõlõ nii suur põlgõtuz* siis võetakse pealt õlgi veidi vähemaks, siis pole nii suur pahmas.

põlgõtuzriiga M (hobustega pahmatav) pahmasrehi (обмолот яровых особым способом); *põlgõtussa ümpär kõikk ai põlgõttii* [= *põlgõtõttii*], *kannii kutsuttii, kas õli põlgõtuzriiga* pahmast ümberingi kõik aina pahmati, nii kutsuti, see oli pahmasrehi.

põlgõtuzrulla M *põlgõtusrulla* Ränk (pahmasrehel kasutatav) reherull молотильный каток (применяемый при обмолоте яровых при помощи лошадей).

põlko vt. *pelko*.

põllokkõin J-Tsv., g. *-zõõ* põlluke маленькое поле, полюшко; *veel piäb ühs pikkõrain*

põllokõim valotta veel tuleb üks väike põlluke (ära) väetada.

põlloomeez: *põllomeez* ~ *põllo-meez* J-Tsv. põlluharija, põllumees *земледелец, землепашец; tahto ent saavvõ põllomehessi* tahtis saada põllumeheks.

põlloosarka: *põllusarka* J-Must. põllutükk, -riba, sarg *участок или полоса поля.*

põllootöö M *põlloo-tüü* J-Tsv. *põllo-tüü* (J-Tsv.) põllutöö *полевая работа, земледелие; J mõizõs kõik põllo-tüüt tehhä masinoikaa* mõisas tehakse kõik põllutööd masinatega. – Vt. ka *põlto-töö.*

põllo Kett. K L P M Kõ Ra J I *palo* Lu Li, g. -oo Kett. K M J -uo P *põlloo* Kõ *palo* Lu tulekahju *пожар; M vil'ikaa tsülä kõik põli põlossa* Velikkä küla põles kõik maha tulekahju läbi; Li *liiüp tulta ja ammuv i siz võip tulla palo* lõõb vätku ja lõõb sisse, ja siis võib tulla tulekahju; J *põlo aigõll vättšiä tšelloka kutsuta appi* tulekahju ajal kutsutakse kella(lõõmise)ga rahvast appi (kustutama); Lu *požarnikat sammuttavat palloa* tuletõrjujad kustutavad tulekahju; K *tšako tulõp tsülääsee, sis põlo leev* (kui) kägu tuleb külasse, siis tuleb tulekahju; K *kana laulab, põlua leev* (kui) kana laulab, (siis) tuleb tulekahju; M *põloo bagra* tuletõrje-pootshaak; ■ M *tänän õli mokom põlo päivä* täna oli niisugune palav (= kiire, töörohke) päev. – Vt. ka *mettsä-, tuli-*.

põloakanuz I pritsikuur *пожарный сарай.*

põlppõ vt. *põippõ.*

põltikaz Ra J -*tikõz* J -*dikaz* Lu -*dikõz* J-Tsv. *poltikaz* Lu Li (Kõ), g. -*tikkaa* ~ -*dikkaa* J *poltikkaa* Lu Li nõges, kõrvenõges *крапива; Lu poltikkaat kazvovad ikä paikkaz nõgesed* kasvavad igal pool (igas kohas); Lu *põldikas ku põlõtab, nii teeb rakov* kui nõges kõrvetab, siis tulevad (teeb) rakud; Lu *saunas tsülpeessää põldikkaakaa, se paab veree liikkumaa* saunas viheldakse nõges(t)ega, see paneb vere käima (liikuma); Lu *peen poltikaz* raudnõges; Lu *suur poltikaz* kõrvenõges. – Vt. ka *rauta-, tõrva-*.

põltikkainõ I -*ne* J-Must., g. -*zõõ* = *põltikaz*; I *põltikkainõ põlõtap tsäšsiä* nõges kõrvetab käsi. – Vt. ka *rauta-*.

põltira vt. *põltõra.*

põlto Kett. K L P M Kõ Lu Li Ra J I (R) *Пыльдо* Pal.₂ li-reg.₁ *Пелдо* Pal.₂ *Пõелто* Tum., g. -*loo* P M Kõ Lu Ra J I -*luo* L P põld; põlluriba *поле; полоса поля, делянка; L menet põltua lahkõass tetšemä* lähed põldu üles harima; P *äjesettii põlloll* põllul äestati; I *põltojoja puhastõtti tšivilõissä poiz* põlde puhastati kividest; J *ted'd'ee ja med'd'ee põllod õlla ühes sargõz* teie ja meie

põllud on ühes saras (= krundis); Lu *poutann vil'ä kuivap põllol* põua ajal vili kuivab põllul (ära); J *põlto om vil'õz* põld on seemendatud; J *põlto on õrall* oras on põllul tärnanud; J *tšell om vähä põlto maat, see kussnibuit ääress võtab rendile* kel on vähe põllumaad, see võtab kuskilt äärest (maad) rendile; P *muuta põlluo riissoi bõllud, ätsie ja adra* muid põllu(töö)riistu polnud, (oli) äke ja ader; J *isutti kõvaasõõ maasõõ, kõvaa põlloo peentõraa* rl. istutas kõvasse maasse, kõvasse põllupeenrasse; J *a kerittü perze se on põlloo sänki* aga põetud perse, see on kõrrepõld; J *põlto iiri on lõikkonnu vihgoo pääv* põldhiir on vihu pead ära närinud. – Vt. ka *aho-, kagra-, kanõppi-, kleeveri-, liiv-, muna-, nisu-, riis-, õzra-*.

põlto vt. *peltto.*

põltoiln J-Tsv., g. -*zõõ* J adj. põllu- *полевой.*

põltokukka L põllulill *полевой цветок; vejkka õli tarakukkaiass vai põltokukkaiass* pärg oli aialilledest või põllulilledest.

põltokurikka Ränk põllu-, mullanui (pika varrega nui, mille abil lõhuti suuremaid mul-lakamakaid pärast kündi) *токмарь (колотушка, которой размельчали комья вспаханной земли).*

põltoleipä L (põllu-, leiva)vili *хлеб, полевые злаки; põltoleipä eb nyõ kazvamaa* (leiva)vili ei hakka kasvama.

põlto-maa J-Tsv. põllumaa *пахотная земля, пахота.*

põlto-marja K-Ahl. põldmari *ежевика.*

põltoniittü (M-Len.) põllu- e. kultuurheinamaa *полевой покос; põltoniittülõis, siäl lõõtti kõl-mattomas i viijettomas saatos* (Len. 256) põlluheinamaadel, seal niideti kolmanda ja viienda sao eest (= iga kolmanda või viienda sao sai niitja endale).

põltopüü Li Ra *põlto-püü* K-Ahl. P Ja põldpüü *серая куропатка.*

põltopüütõ K-Set. = *põltopüü.*

põltootee K põllu(vahe)tee *полевая дорога, межа; menep põltooteetä* läheb põlluteed mööda.

põlto-tšimolain J-Tsv. kimalane *шмель.*

põltotšivi I põllukivi *полевой камешек; põlto-tšived on pikkõz tšived* põllukivid on väikesed kivid.

põlto-tõõ: *põlto-tüü* Ra J = *põllootõõ*; Ra *päivässi ajõttii kottoo õpõzõv põlto-tüütä tetšemä, a ohtagonn taaz mentii tabunaa* päevaks aeti hobused koju põllutõid tegema, aga õhtul mindi (= viidi nad) jälle (õisesse hobuse)karja.

põltõra ~ -*ira* J-Tsv., g. -*õraa* ~ -*iraa* J põleti, põletusõra *прожигальник (бурав для прожи-*

гания); *tee pörkaa aukko põltörakaa suurõpõssi* tee puuri auk põletusoraga suuremaks; *aukko piäp tehä põltirakaa suurõpõssi* auk tuleb põletusoraga suuremaks teha.

põlvi Kett. L P M Lu Li J I (K R-Eur. Kõ) *põlvi* Kett. *polvi* R-Lõn. Пылви Pal.₁ K-reg.₂ Пылвы Ii-reg.₁ Полву Pal.₁, g. -õõ K M Kõ Lu J -yõ P -õ Lu J **1.** põlv (jala osa) колено; J *vaivattaap põlvõa* põlv valutab; Lu *rammitsõb põlvessa* (Must. 161) lonkab põlvest; Lu *põlvõõssaa vajjozin* põlvest saadik vajusin (sisse); I *lahsiil õlivat pitsät tsiutot põlviissaa* lastel olid pikad särgid põlvini; M *tšen teep sukkaa üli põlvõõ, a tšen teeb alapõss põlvõa* kes teeb (= koob) suka üle põlve, aga kes teeb allapoole põlve; Lu *ivu-sõd õltii alla põlviõõ pitsäv* juuksed olid pikad, allapoole põlvi; Li *jalkaa vaivattaap pääle põlvõa* jalg valutab ülaltpoolt põlve; P *jalka õli tõizyõ põlvyõ peäl* jalg oli üle põlve (oli teise põlve peal); L *nuorikõllõ isutõttii pojokkõin põlvii peälie* pruudile pandi poisike põlvede peale istuma; Lu *põlvõõ katkõmuz ~ põlvõõ kadgõlma* põlveõnnal; P *põlvyõ silmä* põlve-silm; **2.** põlvkond, (sugu)põlv поколение, колono; J *noor põlvi on unohtõnnu vanad laulud* noor põlvkond on unustanud vanad laulud; J *müü kassõn elimm jo mõnõõ põlvõõ taattojõõ taatõõ i äjjo äjjäv* siin on elanud (me elasi me siin) juba mitme (sugu)põlve isade isad ja vanaisade vanaisad; J *med'de põlvõ aik* meie põlvkonna aeg; J *müü õõmm sukulaizõt tõizõs põlvõz* me oleme sugulased teises(t) põlves(t); M *kõlmais põlvi* kolmas (sugu)põlv; Lu *tõizõõ põlvõõ velle* (mees)nõbu; Lu *tõizõõ põlvõõ sõzar* (nais)nõbu; J *põlvõõss põlvõõ põlvest põlve*; **3.** iga, (ealine) põlv возраст; M *noorõss põlvõssa õlin narvaza* noorest põlvest (alates) olin Narvas; J *lahzõõ põlvi* lapsepõlv; **4.** põli, elujärg состояние, уклад жизни; J *nütt õõd õn-nia võttõmõz ja põlvia muuttõmõz* rl. nüüd oled õnne(sid) võtmas (= leidmas) ja põlve (põlvi) muutmas; Lu *üsä on pittsä, põlviid õlla* (elu) iga on pikk, tuleb mitmesuguseid aegu (põlvi) üle elada (olla); **5.** (jõe)käär, -käänak сгиб, колono (реки); J *jõki teep põlvõõ jõgi teeb kääru*; J *mälehetko, mõnt põlvia roson teev* kas mäletad, mitu kääru Rosona (jõgi) teeb? – Vt. ka *pääli-, varsa-*.

põlviavanto Lu Li põlveauk (nurkmine jääauk talvisel noodarüügil) угловая прорубь (при зимнем лове неводом); Li *põlviavanto õli meres talvõlla* põlveauk oli meres talvel (noodarüügi ajal).

põlvii Kett. Kõ-Len. adv. = *põlvillaa*; Kett. *eit-täap põlvii* laskub põlvili; Kõ *põlvii kummar-*

tattii i pajatattii: maa izäntät, maa emäntät, teile puhas võraa, mille puhas terveüs (Len. 216) põlvili (olles) kummaritati ja õeldi (= paluti): maaisandad, maaemandid (= maahaldjad), teile puhas ohver, mulle puhas (= tugev) tervis.

põlvikolp: *põlvikod* Salm.₂ pl. t. = *põlviliina*.

põlvi-liina (K-Ahl.) *põlviliina ~ põlvilina* R-Lõn. (vadja naise rahvarõivaste juurde kuuluv) põll передник (деталь водской женской народной одежды); K *neite idgev, tsiünel vee-reb punasilta põskusilta kauniile goittanoile, kauniilta goittanoilta .. pääle põlvee, põlvi-liinaa, pääle vöö võvvarma-tsirjaa* (Ahl. 105) rl. neiu nutab, pisar veereb punastelt põskekestelt punastele siidpaeltele, punastelt siidpaeltelt .. põlve peale, põlle peale, punarnakirjalise vöö peale. – Vt. ka *suur-, tšelli-*. – Vt. ka *põlvikod, põlvilliin*.

põlvillaa vdjL P M Lu J -lla Ja-Len. -ill J-Tsv. adv. põlvili(asendisse v. -asendis) на колени, на коленях; M *škouluz lahsai pantii erneije pääle põlvillaa* koolis pandi lapsi herneste peale põlvili; P *nõistii kõikki põlvillaa maalyõ i nõistii rissiemää jumalallõ* kõik laskusid põlvili maha ja hakkasid risti ette lüües jumalat paluma; J *põlvillaa laskõõma, põlvillaa maha lajkõss* põlvili laskuma, põlvili maha langeda; Lu *inemin on põlvillaa* inimene on põlvili; Lu *tämä seizop põlvillaa* ta on põlvili. – Vt. ka *põlvii, põlvinaa*.

põlvilliin M-Set. (Kett.) *põlvillin* (Salm.₂) *polvillin* R-Reg., g. -zõõ = *põlviliina*; R *suur polvillin* (Reg. 32) suur põll (= sinisest kalevist põll); R *tšelli polvillin* (Reg. 32) ~ *tšellä polvilin* (Reg. 9) (pärlite ja) kellukestega (kaunistatud sinisest kalevist) põll.

põlviltaa P adv. põlvilt с колени; *tämä nõisi põlviltaa välleä* ta tõusis põlvilt püsti.

põlvi-luu Li J-Tsv. = *põlvinaappa*.

põlvinaa L P adv. põlvili(asendisse) на колени; L *nõisivat karjušid i kereäjät põlvinaa* karjased ja kerjused laskusid põlvili. – Vt. ka *põlvii, põlvillaa*.

põlvinaappa J-Must. põlvekeder, -silm надколенник, надколенная кость, надколенная чашка. – Vt. ka *põlvi-luu, põlvõõnaappa, põlvõõsilmä*.

põlvõõkadgõlma: *põlvõkadgõlma* J-Must. põlveõnnal подколленка, подколенная ямка.

põlvõõkatkõõma: *põlvõkatkõõma* Lu = *põlvõõkadgõlma*.

põlvõõnaappa: *põlvinaappa* J-Must. = *põlvinaappa*.

põlvõõsilmä: *põlvesilmä* J-Must. = *põlvinaappa*.

põlõa L P M S Lu Li J (Kett. K R V Po Kr) *põlõa* M Kõ -lõ ~ -la Lu *põlõa*g I, pr. -õv Kett. R P M Kõ Lu J I *poleb* Kr, imperf. -i L P M S V Po Lu J I *põl'i* R -ii P *põllii* ~ -lii I -õzi Lu **1.** põleda, leegitseda гореть, с-; пылать; Lu *kuusi ja aapa alko ku põlõvad, siz antõvat pal'to kipunaa* kui kuuse- ja haavahalg põlevad, siis annavad palju sädemeid; Lu *tuli põlõb üvassi, vuhisõv* tuli põleb hästi, vuhiseb; R *siiz med'd'e tšülä põl'i* siis meie küla põles; M *koto põli tikkünää* maja põles maani maha; **2.** (valgustades) põleda, valgust anda; helendada, kiirata освещать, -тить, светить(ся); Lu *fana-ri pannaa põlõmaa* latern pannakse põlema; P *silmät põlõvat pääzä niku katil* silmad põlevad peas nagu kassil; **3.** kõrbeda, kuivada сгор/ать, -еть, пригор/ать, -еть; M *nii õli kõvvi palava, što täit põlivat pääz* oli nii (väga) palav, et täid kõrbesid peas; M *žaarulla kõikk roho põlõv* kuumaga (= põuaga) kõik rohi kõrbeb; ■ Lu *näro põlõv, ku inemin süüv happaa i soolõssa pal'to i perrää süümeze järestää menep tühjee ja om painuzillaa* ajab kõrvetisi üles, kui inimene sööb palju haput ja soolast ja pärast sööki (söömist) läheb kohe tööle ja on kummargil; Lu *milla nõis nii meeli põlõmaa, sinne piäb mennä* mul tuli (hakkas) nii kõva tahtmine, (et) sinna peab minema; Lu *ahnaal inemizel tüü tšäes põlõv* agaral inimesel töö põleb käes; M *tällee kõik aivoo tšiiress tekkaub, tämmää tšäzizä kõik niku põlõv* temal läheb kõik väga kiiresti korda, tema kätes kõik nagu põleb. – Vt. ka *palaa, põlõssa*.

põlõm/a Kett. M, g. -aa = põlõttši; M *põlõma* paikka põlendikoht.

põlõmarakko M põletusvill, -rakk пузырь, волдырь (от ожога).

põlõmik/ko Lu Li Ra *põlemikko* J-Must., g. -oo Lu Li Ra **1.** põlendik (põlenguala metsas) гарь; Lu *põlõmikko on, kuza on metsä põlõnuv* põlendik (on (seal), kus mets on põlenud; Lu *põlõmikoo pääl perrää kazvob noori metsä* põlendiku peale kasvab pärast noor mets; **2.** alemaa подсека, огнище, пал; Lu *põlõmikko on tehtü nurmõssi* alemaa on tehtud põlluks. – Vt. ka *põlõttši*.

põlõmlo M, g. -oo = põlõma; *põlõmo nõmmi* nõmmerpõlendik (põlenguala nõmmel).

põlõnlu Ra (P Ja J-Tsv.), g. -uu (P) -õõ Ra (J) (paljaks)põlenu погорелец; P *tämä antõ jõkäühelie põlõnnyulõ viištšümmet puuta* ta (= mõisnik) andis igale (paljaks)põlenule viiskümmend puud (metsast); Ra *põlõnnõõllõ annõtti ilma mahsoa irrev* (paljaks)põlenule anti palgid ilma maksuta.

põlõnnyulõ (Kett.), pl. all. -siilõõ = põlõnny.

põlõssa Ra (J) -õss J-Tsv., pr. -õv J, imperf. -i J põleda, leegitseda гореть, с-; пылать; J *põlõssaa kõig, a va hiiled jäävvää veel* kõik (halud) põlevad ära, ainult söed jäävad veel; Ra *saatii tõrvakkaisii veeroi, nee kaugõpii põlõssaa* saadi tõrvaseid tärtaid, end kaugõpiti (jaanitule) kauem; Ra *se nii paganassi katsob, kõik silmät põlõssaa pääz, väätäab vaa valkolaisii* see vaatab nii kurjalt, silmad lausa põlevad peas, pööritab vaid (silma)valgeid. – Vt. ka *põlõa*.

põlõttaa K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I (Kett. R Ja-Len.) -ettaa K-Ahl. -õtta J-Tsv. -ttaa M -õttaag I -ttaag (I), pr. -õtan K M Lu -etan K-Ahl. -õtõn Lu J -õtaa ~ -õttaa I, imperf. -õtin P M Lu J -õttii I **1.** põletada жечь, с-; Lu *karzitud õhsat piäp kokkoo panna i põlõttaa* laasitud oksad tuleb hunnikusse panna ja (ära) põletada; Kõ *lemmüs põlõtti koo* kratt põletas maja (maha); K *talvõll pärettä põlõttõtti* talvel põletati peergu (tare valgustamiseks); Li *kupe'l-a-päivüll pantii tõrvapaņki põlõmaa, põlõttõtti kupe'l-aa* jaanipäeval pandi tõrvapang põlema, põletati jaanituld; L *ep sinua vesi upota, ebi tuli põlõta* kk. ei sind uputa vesi ega põleta tuli; K *põlõttaass kalkkia* põletatakse lujja; **2.** kõrvetada; põletada (päikese kohta) обж/игать, -ечь; обгор/ать, -еть; L *poigannaizyõ bulkka õli põlõttõtu* pojanaise sai oli kõrbenud (ära kõrvetatud); Ra *sõin varjaa, põlõtin tšeelee* sõin kuuma, kõrvetasin keele (ära); S *mennä voonn bõllu vihmaa, kuiv õli, kõik põlõttii omenav* mõõdunud aastal polnud vihma, oli kuiv, kõrvetas kõik kartuli(Varre)d (ära); I *põltikkainõ põlõtap tšässiä* nõges kõrvetab käsi; J *päivä põlõtti nahgaa, tšiskaub* päike põletas naha (ära), tuleb maha; **3.** suitsetada курить; P *põlõtatko tabakkaa kas (sa) suitsetad?*; M *tuuvvaz mahorkkaa i nuhat'el'nyi tubakka, vott siiz nuuzgataz i põlõttaas* tuuakse mahorkat ja nuuskutubakat, vaat siis nuusutatakse (tubakat) ja suitsetatakse; L *starikad rihezä põlõttavav* vanamehed suitsetavad toas; M *vätši on koirissunnu, naizõt põlõttavav* rahvas on käest ära läinud, naised(ki) suitsetavad; ■ Lu *se inemiss kõvass põlõtab, se inemiss jo lõpõtav* see kurnab inimest kõvasti, see teeb inimesele juba lõpu; Lu *silmiekaa lipitav, a takkaa nii põlõtab* silme ees (silmadega) lipitseb, aga taga(selja), siis manab.

põlõttaja/a Lu, g. -aa suitsetaja курящий; *se oņ kõva põlõttaja* see on kõva suitsetaja. – Vt. ka *põlõttumeez*.

põlõttši J-Tsv., g. -šii J põlendik (põlenguala metsas) гарь; *põlõttšill kõik puud on rüütüstü*

põlendikul on kõik puud närbunud (räidunud). – Vt. ka *põlõmikko*.

põlõttumeez Li suitsetaja, suitsumees *курящий, курильщик; tämä eb õõ põlõttumeez, tämä ep põlõta* ta ei ole suitsumees, tema ei suitseta. – Vt. ka *põlõttaja*.

põlõttuz vt. süü-.

põlõtlõlla M-Set. (Lu), pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* Lu frekv. põletada v. kõrvetada (päikese kohta) *обж/игать(ся), -ечь(ся)*; Lu *miä õlin päivüez, põlõttõlin entä, nüütä läheb marraskettu* ma olin päikese käes, kõrvetasin ennast, nüüd tuleb (läheb) marrasnahk (maha); ■ *M sis pannaz maalee. sis taas pannas saunaasõõ da põlõtlõllas. sis taas määlääs* (Set. 21) (linamuinasjuttust:) siis pannakse (= laotatakse) maha. Siis taas pannakse (linad) sauna ja kuivatatakse. Siis taas lõugutatakse.

põr/gata: *-gõt* J-Tsv., pr. *-kaan* J, imperf. *-kazin*: *-kõzin* J lipata, liduda *бежать; удирать, удрать; nää ku hitot põrgõta menne* näe, kuidas kuradid liduvad minna!

põr/ku J *perku* Ku, g. *-guu* J 1. põrgu ад, пекло; J *miä sinuu põrguss ts levven tsättee* ma saan (leian) su põrgustki kättele!; 2. sõimus. kurat, руг. чѣрт; J *tämä, põrku, tõhib minnu kutsua krantsissi* tema, kurat, julgeb mind nimetada krantsiks!; Ra *ai sie perku* ah sa kurat!; J *põrkua ko tämäkaa võit tehä* (mida) kuradit (sa) temaga saad teha!; Ku *perkua* kurat (võtaks)!; Ku *pani suurt perkua* vandus kurja. – Vt. ka *perko*.

põr/kua J-Tsv., pr. *-gun* J, imperf. *-kuzin* J sõimata, kurja vanduda *ругаться, чертыхаться; mitä taas põrgub opõizõõ päälee* mis ta jälle sõimab hobust!

põrma/d (Kõ), g. *-a* Kõ = *põrmata*; *ees formaa bõllu, leipä pantii ahjoo põrmaallõ* ennemalt (leiva)vormi polnud, leib pandi ahjupõrandale (küpsema).

põрман/ta S (Kõ-Ränk), g. *-naa* = *põrmata*; *ahjoo põrmanta* ahjupõrand. – Vt. ka *paasi*-.

põrmlata Kett. M Kõ (K-Salm.) *-õta* M *-atta* K-Ahl. M J-Must. *permat/a* (R-Eur.) *-ta* K-Ahl., g. *põrmataa* M (muld-, savi-, kivi)-põrand; (ahju)põrand пол (земляной, глиняный, каменный); (печной) под; R *pani aasat akkunale, tšeele tšehsi permatalle* (Eur. 36) rl. (surma kohta:) pani aasad aknale, silmuse keset põrandat; M *koominaza on põrmata* rehealuses on (muld)põrand; M *riigaa ahjoza eb õõ põrmõtaa i sauna ahjoza tooz eb õõ põrmõtaa, eb õõ vajjaa, kotoahjolaiza on ahjoo põrmõta, siäl ve' tšühzettääz leipää i piirgoo* reheahjus ei ole põrandat ja saunahjus samuti ei ole

põrandat, ei ole vaja, elumaja ahjudes on (paest või tellistest ahju)põrand, seal ju küpsetatakse leiba ja pirukaid; M *koomina põrmata* rehealuse põrand; M *kirpitsa põrmata* telliskivist (ahju)põrand. – Vt. ka *ahjo-*, *paasi-*. – Vt. ka *põhja¹*, *põrmas*, *põrõnto*.

põrmat/o P M-Set. (Kõ), g. *-oo*: *-uo* P = *põrmata*. – Vt. ka *paasi*-.

põrm/lu M J-Tsv., g. *-uu* M J 1. põrm, kübe *кроха, крупинка; minuu õzassi eb jäänü imeññõss põrmuatši* minu osaks ei jäänud mõisast (mitte) põrmugi; 2. keretäis, nahatäis *побои, простор. порка, трѣпка; M no senelle mehelle annõttii üvä põrmu* no sellele mehele anti hea keretäis; M *see sai üvvää põrmuu* see sai hea nahatäie.

põrn/a Kett. P M Lu Li J-Must. *perna* Li Ra J-Must. Ku, g. *-aa* P M Lu põrn селезёнка; M *ineehmizell on põrna* inimesel on põrn; Lu *põrna om mokoma pittsä, ahtukkõin* põrn on niisugune piklik (pikk), kitsukene; M *tšeennee põrnaa põlõttatii* rl. kelle põrna põletati (= kes oli armunud)?

põrn/o Lu, g. *-oo* Lu = *põrna*.

põr/zaz Kett. K-Ahl. M Kõ S Lu Li Ra J I *-saz* K-Ahl. *-zõz* J-Tsv. *porzaz* J Ku, g. *-saa* Kett. M Kõ Lu Li J *-zaa* Lu J *porsaa* J põrsas *попосёнок; J emikko sika tõi pal'lo põrsai* emis tõi palju põrsaid; Li *meillä põrzaz eb etene ühtäid* meil põrsas ei edene (= ei kasva, ei kosu) sugugi; Lu *siis põrzaz on terve, ku änt on tšikka-raz* siis põrsas on terve, kui saba on rõngas; Li *põrsaat tootii laattõilt* põrsad toodi (= osteti) laadadelt; J *elka vijkuga niku põrsaad* ärge vinguge nagu põrsad!; J *põrsaad rökissää* põrsad rõhivad; J *karjõ on suuriõ sikojõ, a tõin on sigaa põrsait* rl. on kari suuri sigu, aga teine on seapõrsaid. – Vt. ka *kulli*-. – Vt. ka *peensika*.

põrõn/to J-Tsv., g. *-noo* = *põrmata*; *väliss jutõlla kaas põrõnto* vahel õeldakse (põranda kohta) ka p.

põs/ki¹ Ra J (Ii) *-k* J *Пызгы ~ Пõску* Pal.₁, g. *põzgõõ* J, pl. *Пызгытъ* Ii-reg.₁ põsk šeka; Ra *varmal lahzõl pulskiat põzgõv* priskel lapsel on ümarad põsed; J *idgõtin ihanat silmäv, vetütin põzgõd vereväv* rl. panin nutma kaudid silmad, tegin märjaks põsed punased; Ra *pahaizõt põzgõv, aukod õllaa põskiz* kõhnad põsed, põsed on aukus (augud on põskedes); J *oht on punaa põzgõz* rl. küllalt on puna põses; J *rajkõss tüüss põzgõt evät punõtu* rängast tööst põsed punaseks ei lähe; J *isub murhiis tšäsi põzgõll* istub mures käsipõsakil; J *puna põski* punapõsk(ne); J *põzgõ aukko* põselohk. – Vt. ka *puna*-.

põski² vt. *akkuna*-.

põski-luu J-Tsv. põse-, sarnaluu скуловая кость.

põskinõ vt. *puna-*.

põski/pää (Ra), hrl. pl. *-pääd* Ra põsenukk, -sarn скула.

põskuinõ (K-Ahl.), g. *-zõd* dem. põseke щёчка; *neite idgeb, tsüünel veereb sinisissä silmüissä punasile põskusile; neite idgeb tsüünel veereb punasilta põskusilta kauniile goittanoile* (Ahl. 105) rl. neuu nutab, pisar veereb sinistest silmakestest punastele põsekestele; neuu nutab, pisar veereb punastelt põsekestelt punastele siidpaeltele.

põš J: *taitšin appanõp siel, ain teep põš, põš* tai- gen hapneb seal, aina teeb p., p.

põtkaa J: *opõzõt pantii põtkaa* hobused kappa- sid kiiresti.

põtkia M-Set. Lu J-Tsv., pr. *põdgiv* M Lu J, imperf. *-i* J = *põtkua*; Lu *opõn põdgiv* hobune põtkib.

põtklua (M), pr. *põdguv* M, imperf. *-u* põtki- da лягать, брыкать; *eb antannu kui ni lüh- sää, põdgub ja põdgub, eb lass tüvvee* (lehm) ei lasknud kuidagi lüpsta, põtkib ja põtkib, ei lase ligi. – Vt. ka *pootkia, prijkiä, põdgata, põdgota, põdgõlla, põtkõa*.

põtkuri M Lu, g. *-ii* 1. põtkija (hobuse v. lehma kohta) лягающая (о лошади или корове); M *elä mee litsi, tām on põtkuri opõn* ära mine ligi, see on põtkija hobune; M *põtkuri lehmä põd- gõv, paab maalõd piimää* põtkija lehm lõõb ja- laga, ajab piima maha (= lüpsiku ümber); 2. fig. vesi piima asendajana (paastu ajal) вода вместо молока (во время поста); Lu *juu põtkuria* joo vett piima asemel. – Vt. ka *põtkõlikko*.

põtkurivesi Lu fig. vesi piima asendajana (paas- tu ajal) вода вместо молока (во время поста); *juu põtkurivettä* joo vett piima asemel.

põtkiõa M-Set., pr. *põdgõv*, imperf. *-ki* = *põt- kua*; *vizgob põtkõa* (Set. 76) põtkib (viskab põtkida).

põtkõlik/ko Kett., g. *-oo* põtkija (hobuse koh- ta) лягающая (о лошади), диал. лягач (о же- ребёнке, коне). – Vt. ka *põtkuri*.

põtkõlla vt. *põdgõlla*.

põtkõlz K, g. *-õ* harakputk купырь; *suur põtkõz* suur harakputk. – Vt. ka *putkõ*.

põtra vt. *põdra*.

põuk/ku Kett. M (P) *poukku* Lu Li J-Tsv. (R-Lön.), g. *-uu*: *pouk/uu* Li J *-u* R J pestav pesu, murd. põuk; ligunenud pesu; стираемое бельё; смоченное бельё; P *nõizõt sõpõi pe- semää, põukkuu tetsemää* hakkad rõivaid pe- sema, pesu pesema (tegema); Lu *suurõt pere* *poukut pesi* pesi suure(d) pere pesu(d); M *autoas põukkuu* hautatakse pesu; J *poukkuu*

uhtoma pesu uhtma; J *tuli kottoo märtš niku poukku* tuli koju, märg nagu ligunenud pesu (= märg nagu kassipoeg).

põuta Kett. P M J *pou/ta* Lu Ra J Ku *-t* J-Tsv., g. *põvva* Kett. P *povvaa* Lu J 1. kuiv päike- sepaisteline ilm; päikesepaiste; põud сухая солнечная погода; солнечный свет; засуха; P *tulõb üvää ilmaa, põutaa* tuleb hea ilm, kuiv ilm (head ilma, kuiva ilma); J *vihmaa kaarõ oomnikoll ko on, sis põutaa tääv* kui hom- mikul on vikerkaar, siis (see) ennustab kuiva ilma; Lu *üvä pouta, siz üvässi kuivatab einää* (kui on) hea päikesepaisteline ilm, siis kui- vatab hästi heina; Lu *tänä tsirivä pouta* (kui päikesepaiste vaheldub kerge pilvitusega, siis öeldakse:) täna on kirju päikesepaiste; P *pitšäld on põvva*, *ep tulõ vihmaa* pikalt on põud (põuad), ei tule vihma; P *kõvat suurõt põvva*, *maa kuivi, kõik lõhkõõv* kõvad suured põuad, maa on kuivanud (maa kuivas), lausa pragu- neb; Lu *ku maa on laiha, sis peltšäp poutaa* kui maa on kehv (lahja), siis kardab põuda; J *poutann vill'a kuivap põllol* põua ajal kuivab vili põllul (ära); Lu *pitšälin pouta* pikaldane põud; 2. kuiv, päikesepaisteline; põuane сухой, солнечный; засушливый; Lu *aikaa õllaa pov- võd ilmõd* kaua püsivad kuivad ilmad; M *põuta sää* päikesepaisteline ilm; J *põuta tšesä* *kuivotti keikk tsülvõõ* põuane suvi kuivatas kogu kül- vi; Lu *povvõl vootta on süntünü* (väikest kasvu inimese kohta öeldakse:) on sündinud põuasel aastal. – Vt. ka *põvvakaz*.

põuta-sää M kuiv päikesepaisteline ilm сухая солнечная погода.

põvvak/az P, g. *-kaa* P kuiv, päikesepaisteline сухой, солнечный; *tänän on põvvakaz päivä* täna on päikesepaisteline päev. – Vt. ka *põuta*.

põvvi Kett. K-Ahl. P M Lu Li Ra J (R-Lön. Ra) *povvi* (R-Lön. R-Reg.) *põvvi* (R-Eur.), g. *-õõ* K M Lu J põu пазуха; M *baba võtti põvvõss bulkaa* vanaema võttis põuest saia; Lu *mõnikas pani karvassõ põvvõõ, ko võõrotti lassa nän- nässe, stoby lahsi peltšäis mõni pan* (midagi) karvast põue, kui võõrutas last rinnast, et laps kardaks; K *kui jõimma sitä õlutta, maistimma sitä mõtua, meni mesi põvveleni, sima se süä- meleni* (Ahl. 104) rl. kui jõime seda õlut, mait- sesime seda mõdu, (siis) läks mesi mu põue, sima, see mu südamesse.

põvvitootu: *põvvitootu* (R-Eur.) fig. põuetoo- du (lapse hellitusnimi rahvalauludes ласковое обращение к ребёнку в народных песнях); *et sie mene süämeltäni sünnütettäni põvvelani põvvitootuni* (Eur. 45) rl. ei lähe sa mu süda- melt, mu põuega sünnitatu, mu põuetoodu.

põõ/zaz Kett. M Kõ Po Ku (K R P J) -zas Len. M-Set. *pyõzaz* P *põesaz* K-Ahl. *peezaz* Ku, g. -*saa* Kett. K R P M Kõ Po J põõsas, puhmas куст; K *milla marjoi on, põõsai on* mul marju on, (marja)põõsaid on; Po *paju kazvap põõsaa* paju kasvab põõsana; Kõ *ni üks vaa šarizimin meni tara põõsait möö* (Len. 213) siis käis vaid üks sahin mööda aiapõõsaid; M *smoroda põõsaasõõ tehni pezää* (vaablasted on) sõstrapõõsasse teinud pesa; P *siell õli gružovnikka pyõzaz* seal oli karusmarjapõõsas; P *eittä kataga põõsaa alaa, kataga põõzaz armahtaab i avitap sillyõ* (hundi soovitus kõhuvalus vaevlevale rebasele muinasjutus) heida kadakapõõsa alla, kadakapõõsas halastab ja aitab sind; M *katagaa põõzaz* kadakapõõsas; P *sisava laulap pajuu põõsaa*z õõbik laulab pajupõõsas; M *šup-palehoo põõzaz* kobrulehepuhmas; M *nätsiäs põõzaz* takjapuhmas. – Vt. ka *emä-, grõžovnikka-, kataga-, leppä-, paju-, smorot-*.

pädna (L), g. -*aa* L märk, täpp пятно; *viskaav jalkaa sinizie pädnaa* jalale löõb (viskab) sinise täpi. – Vt. ka *pläkki, pläkku, prikku*.

pädrä K L Kõ Lu Li J I (M) *pädärä* (M) -*a* Lu -*e* J-Tsv. *päädärä* M, g. -*ää* M Lu J -*aa* Lu peetripäev (29. VI) Петров день, день Петра и Павла; Lu *litši pädrää i jaanii mennää vihtaa* peetri- ja jaanipäeva paiku minnakse vihtu tegema; K *pädrä õli pühää perää* peetripäev oli pärast (peetri)paastu; K *pädränn mentii kõltaa* peetripäeval mindi kolda (= kollast värvi andvaid taimi korjama); M *papilõõ võita korjattii pädäränn* peetripäeval koguti preestrile võid; L *pienez rud'd'az õli õlut praaznikka pädrä* Väike-Rudja külas oli õllepüha(ks) peetripäev; Lu *pädrää pühänä ja jaanin kallõ õlla üvää päivüü ilmõõ* peetripäeval ja enne jaanipäeva on head päikese(paistelised) ilmad; M *pädrää päivä* peetripäev; Lu *tämää izää pädrää jää vei* (väljaspool abielu sündinud lapse kohta öeldakse:) peetripäeva jää viis tema isa ära. – Vt. ka *pedro¹, pedro-päivä, pädräpühä, põdro-pühä*.

pädräpäivä M = *pädrä*; *pontiz õli pädrä-päivä* praaznikkann Pontizõõ külas oli peetripäev (kiriklikuks küla)püha(ks); *välipühäpäiväv on maarjapäivä, kupolopäivä, pädräpäivä, iil'apäivä, hlaaripäivä* argipäevale langevad pühad on: maarjapäev, jaanipäev, peetripäev, eliapäev, floorusepäev.

pädräpühä Lu = *pädrä*; *tõin mokoma pühä õli pädräpühä, tozo nellä päivää gul'atattii* teine selline püha oli peetripäev, pidutseti samuti neli päeva.

pädrää-õõ Kõ peetripäeva õõ ночь Петрова дня; *siz mennez pädrää-õõl vaattamaa, tšenea*

kassa on päässünnü siis minnakse peetripäeva õõl vaatama, kelle (rukki)palmik on (lahti) hargnenud.

päh vt. *pää*.

pählin vt. *päälin*.

pähšeni/kko M S Li (Kett. vdjI Ma), g. -*koo*: -*koo* vdjI Ma sarapik орешник; Li *pähšeni-kos* kazvovat *pähšenäpuu* sarapikus kasvavad sarapuud (pähklipuud). – Vt. ka *pähšezikko, pähšinikko, pähšinä-metsä, pähšizikko*.

pähšenä Kett. K M S Li Ra -*n* K M Lu Li Ra J, g. -*nää* Li J (sarapuu)pähkel (лесной) орех; J *anti tervenäize pihoo pähšenää* andis terve peotäie pähkleid; J *pähšenää koori* pähklioor; J *pähšenää toomi* pähklituum; J *pähšenää sarjõ* pähklikobar; J *teij k'epii pähšem puuss* tegin kepi sarapuust (pähklipuust); J *pähšem pihed* pähklitangid. – Vt. ka *pähšinä, pähšänä*.

pähšenäkoori ~ **pähšenkoori** M pähklioor ореховая скорлупа.

pähšenänahka M pähklitupp, -lüdi ореховая шелуха.

pähšenäpuu K Li *pähšempuu* K M Lu Li Ra J *pähšempuu* M *pähšem-puu* J-Tsv. sarapuu, pähklipuu орешина, ореховое дерево; Li *pähšeni-kos* kazvovat *pähšenäpuu* sarapikus kasvavad sarapuud. – Vt. ka *pähšinäpuu, pähšänäpuu*.

pähšenätoomi Lu = *pähšenätuumi*.

pähšenätuumi ~ **pähšentuumi** M pähklituum ореховое ядро, ореховая сердцевина.

pähšenää J adv. pähkliile, pähkleid korjama по орехи; *mentii kaššõliikaa ja kottiika pähšenää* mindi märsside ja kottidega pähkliile. – Vt. ka *pähšinää*.

pähšezik/ko P M J-Tsv., g. -*oo* = *pähšeni-kko*; J *nooristo meni aaromäe pähšezikkoo* noored läksid (noorsugu läks) Aaromäe sarapikku.

pähšinaraga M = *pähšänaraga*; *minnu ämmä sõittõli: pähšinaraga* ämm sõimas mind: pasknäär!

pähšinik/ko (I), g. -*oo* = *pähšeni-kko*; *i pähšinikossa lähsi starikka, kõrkõa, parraakaa* ja sarapikust tuli välja vanamees, pikka kasvu, habemega.

pähšinä Len. K-Ahl. L M Ra I -*n* M, g. -*nää* 1. (sarapuu)pähkel (лесной) орех; M *pähšinä on puuza* pähkel on (= kasvab) (sara)puus; L *vakka täünsä pähšini valmisõttu* (ümmergune) karp lüditud pähkleid täis; 2. sarapuu, pähklipuu орешина, ореховое дерево; Ra *kunikvallaz on tšivikal'lo aaromäel, siäl kazvap pähšinä* (Jõgõperä) riigi- e. kroonuvallas on Aaromäel kivikuväli, seal kasvavad sarapuud

(kasvab sarapuu); **3.** (tamme)tõru жёлудь; I *tammõõ pähtšinäv* tammetõrud. – Vt. ka *pähtsenä, pähtsänä*.

pähtšinä-mettsä Li = *pähtsenikko*.

pähtšinä-pehko I = *pähtsänä-pehko*.

pähtšinäpuu P *pähtsin-puu* K-Ahl. = *pähtsenäpuu*; P *koiramarja puud* kasvavad kuza *pähtšinäpuud, tammipuud i tuomipuud* praakspuud kasvavad (seal), kus sarapuu, tammepuu ja toomepuud.

pähtsinää I = *pähtsenää; meni ühsi naizikko mettsää, pähtsinää* läks üks naine metsa, pähkile.

pähtsizikko M, g. -oo = *pähtsenikko; alla järvi, päällä nurmi, päällä nurmõõ pähtsizikko* rl. all järv, peal nurm, nurme peal sarapik.

pähtsänaraga M fig., pej. pasknäär сойка; M *üpih niku pähtsänaraga, jõka paikkaa piäp tämmää nenä pissää* hüpleb nagu pasknäär, igasse kohta peab ta nina pistma; M *tšaratah niku pähtsänaraga. juõllaz, kumpa suvvaap pal'lo pajattaa, da puustaa juttua* kädistab nagu pasknäär. (Seda) öeldakse (inimese kohta), kes armastab palju rääkida, ja (veel) tühja juttu. – Vt. ka *pähtsinaraga*.

pähtsäntruuppa M pähklikobar гроздь орехов.

pähtsänä/nä M-Set. Lu (Ja-Len.) -n M Kõ-Len. *pähhkänä* Ku, g. -nä Lu = *pähtsenä*; M *pähtsänpuuza* kasvavad *pähtsänäv* sarapuu kasvavad pähkliid; Lu *miä pähtsänää lõhkaan* ma purustan pähkli; M *pähtsänäl on truuppa* pähkliil on kobar (= pähkliid kasvavad kobaras); M *pähtsänäl on koori, a süümmez on tuumi* pähkliil on koor, aga sees on tuum; Kõ *pähtsän pöözas* (Len. 216) sarapuupõõsas.

pähtsänä-pehko Lu sarapuupõõsas, pähkliipõõsas орешник, ореховый куст. – Vt. ka *pähtšinä-pehko*.

pähtsänäpuu Lu *pähtsänpuu ~ pähtsämpuu* M = *pähtsenäpuu*; M *pähtsänpuuza* kasvavad *pähtsänäv* sarapuu kasvavad pähkliid.

pähäin vt. *sõrm-*.

pähää: *pähää* L *pähää* Li adv. pähe на голову; L *nuorikõllõ pantii sorokka pähää* noorikule pandi tanu pähe; Li *miä paan hatuu pähää* ma panen mütsi pähe.

päi¹ K-Ahl. R-Lön. L P M Kõ Li Ra J Ku *päin* J-Tsv. **1.** prep. (millegi) poole, (millegi) järgi в сторону (чего-либо), по (чему-либо); Lu *päi ranta onõdtsi niittii* (siit) ranna poole ongi heinamaa; Lu *aluz mättiib päi tuulõõ* alus kaldub tuule järgi; **2.** postp. (mingit) pidi, (mingil) viisil (каким-либо) образом; J *tänävooon on kõikkiitt päi tulokõz voosi* tänavu on igapidi

saagikas aasta; J *ettee päi* edaspidi, tulevikus; J *murnii päi* (Must. 176) pahupidi; ■ J *umpi päin* huupi; M *natta vizgataz enttäs päi* tatt visatakse endast eemale; M *täm õli iloza tüttärikko, se kumpa iezä päi meheli'e meni* see oli ilus tüdruk – see, kes esimesena mehele läks; J *ep saa kuinit päi kottoa pittää* ei saa kuidagi viisi (koduse) majapidamisega tegelda (kodu hoida). – Vt. ka *etee-, kahzip-, kanniip-, kuip-, kumpi-, kõikkiip-, murniip-, niip-, pahnop-, pahnup-, pahnõip-, pahnõp-, pahõnõip-, pahõnõp-, risiip-, sui-, tõiziip-, õikiip-, õikõõp-, õtts-*.

päi² P M J adv. peadpidi, peaga, päi головой (к чему-либо, обо что-либо); M *räizmään sinu päi seinää* lõõn su peadpidi vastu seinä; P *sui pantu sulaa meree, päi on päivää nõisõmaa* rl. suuga on pandud sula merre, peaga on päevatõusu poole; J *veres päi* verise peaga; P *lahzõd johsõvat pal'tai päi* lapsed jooksevad paljarpäi. – Vt. ka *higõs-*.

päidespaju Lu peapainard (reepas olev painard) вяз в головяжках (дровней). – Vt. ka *päivittsa*.

päide/z Lu *päites* J-Must., g. -hsee = *päätteed*; Lu *lait'joo päidez* reepa.

päidezlaut Lu pealaud (reepas olev laud) доска головяжек (дровней).

päidüz ~ -tüz Li, g. -dühsee = *päätteed*; *päidüs* pannaa pajukaa tšiin reepa pannakse painardiga kinni.

päimev vt. *tšüü-*.

päin vt. *päi*¹.

päilne: -n J-Tsv., g. -zee: -zõõ J adj. peaga с головой (orig.: имеющий голову). – Vt. ka *tuhma-, ühs-*.

päinee Li J-Tsv. täielikult, jäljetult совсем, бесследно; J *poigõss bõõ milläisstsi kuulua, ävis päinee* poisist ei ole midagi kuulda, kadus jäljetult.

päinä vt. *tänä-*.

päisseriklaz Li, g. -kaa = *päisserikko*; *tappurõ, se õli kõvassi ju mokom päisserikaz* takk, see oli juba väga niisugune linaluune.

päisserikko M Kõ, g. -oo Kõ takune, linaluune пакляный, костриковый; M *pahapat koontalat tšedrättii lõimõlaissi, a tapporossa kuõttii, se on vihoviimine sortu, päisserikko* halvemad koonlad kedrati lõime(de)ks, aga takusest lõngast kooti, see on vihuviimane (= kõige viimane) sort, linaluid täis (linaluune).

päis/sär K-Ahl. Lu J (Kett. Ränk M Kõ Ra) -ser (M-Set. Li Ra) -sere Lu -är ~ -er M -äre Lu, g. -säree M (kanepi-, lina)luu(d) (конопьяная, льняная) кострика, костра, (льняное) омялье; Lu *kañivall on päissär; i linal päissär*

kanepil on luu ja linal (on) luu; Lu *linad maal likkostii, niikavva piettii ku päässere märkeni* linad ligunesid maas, niikaua peeti, kuni luu mädanes ära (= läks pehmeks); J *enne öltii tapõ-puuv, linaa tapõttii, linass tapõttii päässär väl'lää* enne olid lõugutid, lina lõugutati, linast lõugutati linaluu(d) välja; M *meemä linnoi raputtamaa, päässäred väl'lää* lähme linu ropsima, linaluud (ropsime) välja; Li *vitõmölla viõtaa päässeter poiz* ropsimõõgaga ropsitakse linaluud välja.

päiz vt. *tännep-*.

päizä vt. *perräpäizä*.

päit'e Lu-Len., g. *-tee = päätteed*.

päit'ellä (K-Ahl.), pr. *-telen*, imperf. *-telin* (millegagi) lõpetada, murd. päitada заканчивать (чем-то); *päit'ellä puna-panimat, sata-laikot laaditteli* (Ahl. 101) rl. päitas punavööd, tegi sajanormalised (= tegi punavöödele narmastutid).

päites vt. *päidez*.

päitez P M postp. otse (kellegi v. millegi) poole, (kellegi v. millegi) vastu прямо в сторону (кого-либо или чего-либо), к (кому-либо или чему-либо); M *koira johsi minnuusõõ päitez* koer jooksis otse minu poole; P *meni lait'juo katusii päitez* regi läks otse vastu küüni.

päitseb M Lu Li J päitsed узда, уздечка; M *opõzõlla on päitset pääzä* hobusel on päitsed peas; M *päitsed õlivad nahkazõv* päitsed olid nahast; Lu *päitsed on pääz, val'laad on kui ajõ-taa i ravvat panna suhhõõ, a päitsiissä pietää tsiini* päitsed on (hobusel) peas (tallis, koplis), valjad on (siis), kui sõidetakse, ja rauad pannakse suhu, aga päitsetest hoitakse (hobust) kinni.

päit'seed Lu J = *päitseb*; Lu *kõns lähetaä ajjoo, panna õpõzõll val'laad, ku on lauttaz, siz om päit'siiz* kui minnakse sõitu, (siis) pannakse hobusele valjad (pähe), kui on tallis, siis on päitsetes; J *päit'seed on samad mokomõd niku i val'laad, va om prostopõssi tehtü* päitsed on samasugused nagu valjaki, ainult on lihtsamalt tehtud; Lu *päit'see [sic!] panna löõka vai arkana* päitsete külge pannakse köietuskõis või ohelik; J *pää päit'siil harottii* rl. pea päitsetega rehitseti. – Vt. ka *val'laa-*.

päit'siä J-Tsv., pr. *-siv* J, imperf. *-tsi* J pead luua (vilja kohta) колоситься, за-; *õzr jo päitsiv* oder loob juba pead.

päit'lää¹ ~ **-ä** J-Tsv. adv. pea ees головой вперёд, головой вниз; *lenti trappuult päit'lää* lendas (= kukkus) trepist (alla), pea ees.

päit'lää² (Li J-Tsv.): *tämä jo kussõssaa eläb üht päit'lää* tema elab juba mõnda aega omaette. – Vt. ka *umpi-*, *vooro-*.

päit'tää³ (R-Lön. J), pr. *-än*, imperf. *-in* 1. fig. (millegagi) kaunistada v. ehtida, murd. päit'tada украшеть, -сить (чем-то); J *päämees päit'tetü küpärä* rl. peamees (= isamees), päit'tatud (= ehitud) kübar; 2. (millegagi) lõpetada заканчивать, закончить (чем-то); *päit'tänüt punapanimot* (Lön. 694) rl. (olen) lõpetanud punavööd (tuttidega). – Vt. ka *päit'tää*.

päit'üz vt. *päidüz*.

päivii vt. *jõka-*.

päiviin J: *artši päiviin* argi-, igapäevane; *artši päiviizet sõvad* argipäevased rõivad. – Vt. ka *jeka-*, *lauko-*, *pühä-*, *tänä-*.

päiviiz vt. *umaliis-*, *umalõs-*.

päiviklo Kett. P, g. *-oo = päivikkõin*. – Vt. ka *ärtši-*.

päivine vt. *nät'il-*, *paha-*, *pal'lo-*.

päivittää Ja-Len. Lu Li päeviti, päevade kaupa днями, по дням; Li *siz maarjaassaa tšäütii koñušnikka i paastõri üüttää i päivittää* siis maarjapäevani käisid hobusekarjus ja abikarjus õõsiti ja päeviti (hobusekarjas); Lu *pal'lo pajatab üüttämii i päivittää* räägib palju, õõde ja päevade kaupa. – Vt. ka *nät'il-*, *pühä-*.

päiv-leipä: *-p* J-Tsv. igapäevane leib, päevaleib насыщенный, подённый хлеб; *päiv-leivessi teenizid de – jumal-kiitoz* igapäevase leiva jaoks (päevaleivaks) teenisid ja jumalale tänu.

päiv-päivält: *-elt* J-Tsv. päev-päevalt день ото дня.

päiv-trengi J-Tsv. = *päiväläin*.

päiv-tõõ: *päiv-tüü* J-Tsv. päevatõõ подённая работа, подёщица; *kutsutti naapurii päiv-tühee, da kuile ep tahtau menne* kutsuti naabri juurde päevatõõle ja kuidagi ei ole tahtmist minna.

päivu- vt. ka *päivü-*.

päivukkäin vt. *päivukkäin*.

päivvä Kett. K L P M Kõ S V Po Lu Li Ra J I Ku (R U Ja-Len. Ko) *-ve* Lu J-Tsv. *-v* Lu J Ku *-v*i** Ku *peive ~ paiva* Кр *Пя́ва* Tum. *Пэ́йва* Pal.₁ Tum. *Пэ́увэ* Pal.₁ *Пэ́йва* Po *Пэ́увэ* K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. *-vä* J Kett. K U P M Po Lu Ra J I Ku *-v*e** L *-v*ä** Lu J **1**. päev; tähtpäev, mälestuspäev, püha день; знаменательный, поминальный день, праздник; Lu *tüütä teeb üiid i päiväv* teeb tööd õõd ja päevad; Lu *mõnikkaal kana üli päivää muniv* mõnel muneb kana üle päeva; L *braatšinoit piettii kõlmii, nellii, viizii päivii* külapidu peeti kolm, neli, viis päeva (järjest); M *liha õli jõka päivii lavvalla* liha oli iga päev laual; J *tämä tetsi tüütä päivässä päivää* ta tegi tööd päevast päeva; M *tämmää päiväv on eez* tema (elu)päevad on (veel) ees; I *pappi tuli vassaa – paha päivä* papp tuli vastu – halb (= õn-

netu) päev (ees); *Li küll sill on kurjad päivad* küll sul on viletsad päevad; *M tänän öli mokom põlo päivä, palava päivä* täna oli niisugune palav päev (= oli palju tegemist); *Lu vai kannii piäs ellä nooriz päiviz* või niiviisi peab elama nooruspäevil; *Lu müü ölõmma nütt vanoilla päivillä, tüütä emmä tee* meie peame nüüd vanaduspäevi, tööd ei tee; *Lu miä süntizin önnõlikkaajõd päivijee* ma sündisin õnnelikesse päevadesse (= õnneliku tähe all); *K sünnitid minuu suurilõ päivilee* (itkust:) sünnitasid mu suurteks päevadeks (= raskeks eluks); *L talvõlla lievät tuizugud i tsülmät päiväd* talvel tulevad tuisud ja külmad ilmad (külmad päevad); *Kõ ivä tsülvü päivä* hea külvipäev (= -ilm); *J artši päivenne tehää tüüt argipäeval* tehakse tööd; *J tšehs päiv* keskpäev; *M tam tuli poolõza päiväzä* ta tuli keskpäeval; *J süntümizee päiv* sünnipäev; *J nimi päiv ~ iimenikko päivä* nimepäev; *J süümätöim päivä* paastupäev; *M pominaa päiväll ep paratattu mittääd* surnute mälestamispäeval ei parandatud midagi; *M ennee juhanusõd päivää* enne jaanipäeva; *L iil'ä päivällä tšihutõtti ölutta* eliapäeval pruuliti õlut; *K lazarii päivä öli tšerikkopäivä* laatsarusepäev oli kirikupüha; *J jürtsinn öli naisii päivä jüripäev(al)* oli naiste püha; *Lu jouluu päiviil vätsi ookaz ja üvvää sei* jõulupühadel rahvas puhkas ja sõi head (rooga); *M kui tul-tii tõisõd talloo, nii annõtti üvvää päivää* kui tuldi teise tallu, siis öeldi tere päevast; *L jumala teitä varjõlõp kõikõss pahass päiväss jumal* kaitses teid kõige halva eest (viletsuspäeva(de) eest); *M kazeed od'an musassi päivässi* selle hoian musta(de)ks päeva(de)ks; *J ain tsäim-mä päivää issumaz* aina käisime päevale koos istumas (= tööd tegemas); *M karjušši tuli mil-lõd päivilee* karjus tuli minu juurde (sööma)-päevadele (= tuli minu kord karjust toita); **2.** päike солнце; *K meneb kuu izä-mehenä, meneb päivä pää-mehenä* (Ahl. 93) rl. läheb kuu isamehena, läheb päike peamehena; *P pilvi tuli päivälie ette* pilv tuli päikesele) ette; *Lu päivä on matalall, ohtogo tuõb* päike on madalal, tuleb õhtu; *J meevät päivää tsättee makkaama* lähevad päikese kätte magama; *Lu päivä räkiteb jürüü eez* päike kõrvetab äikese eel; *M päivä avnov* päike hautab (vihma); *Lu päivä häikeäv, paap silmät piurullaa* päike pimestab, paneb silmi küssitama; *L päivä kummittõb, päivä meneb bl'ednõissi i valkõassi, i kauniissi, kyõs kummittyõb* päike heitleb, päike läheb kahvatuks ja valgeks ja punaseks, kui heitleb; *L kaks kõrt vuvvõs päivä vait mändzib, enipeän i kupol'onn* kaks korda aastas vaid päike mängib,

lihavõttepühal ja jaanipäeval; *Lu päivä pilkah-taav* päike vilgatab (pilvede vahelt); *M päivä tširkostaav* päike helendab (= päev koidab); *Lu päivä pakkõõb* päike läheb pilve varju; *P M päivä nõizõb* päike tõuseb; *L päivä issuuß* päike loojub; *M päivä issuz jumalallõ* päike läks looja; *M päivä on laskuulla* päev on loojumas; *Lu päivä lazgull on taivas kauriz, se tääb üvvää ilmaa* (kui) päikeseloojangul on taevas punane, see ennustab ilusat ilma; *P päivää lasku* päikeseloojang; lääts, läänekaar; *P päivää nõisu* päikesetõus; ida, idakaar; ■ *I miä öd päivizä, niku aaduzä tsihhuu* mul on palju tööd, nagu põrgus keen; *L piep tüütä tehä palaviss päivii* peab palehigis tööd tegema; *M oi ku häärääb, palavas päivinää* oi, kuidas askeldab palehigis; *K õhsinaa päivinää toomma puu kotoosõd* kõige täiega (okstega koos) toome puu koju; *M koko lehmä nahkoinaa päivinää mahsõ kahtsüm-mett viis rubl'aa* (kogu) lehm naha ja karvade-ga maksis kakskümmend viis rubla. – Vt. ka *artši-, blaagovešša-, famin-, emo-, eni-, enim-, esimein-, esimes-, filippa-, hejkä-, hlaari-, iil'a-, iimnikka-, ilo-, jaani-, jalka-, joulu-, jovanana-, juhanuhsõd-, juli-, juukki-, jürtsi-, kad-rina-, kallis-, kasjana-, kato-, koolõ-, kupel'a-, kupol'o-, kursi-, kõlmais-, künttil-, lahto-, lauko-, laulu-, liko-, liuku-, lõunat-, maaentsäüs-, maarja-, mallas-, mihkeli-, miihla-, miikkula-, mälehtüs-, nastassia-, nelläis-, nimi-, nätil-, ogru-, ohtogo-, oomnikko-, palo-, pedro-, peell'iuku-, pesu-, petos-, pomilus-, pomina-, pomijka-, pominois-, pominus-, pool-, post-, praaznikka-, pulmaa-, puust-, pädrä-, pöörü-, pühä-, raadonitssa-, rissimä-, samsoni-, sauna-, sikoi-, strookku-, surma-, süntü-, süntü-mä-, süä-, šabaššu-, talvi-, troitsaa-, trudo-, tšehsi-, tšerikko-, tšesä-, tševät-, tsülmä-, tsül-vü-, tuhka-, tunjo-, tuska-, tõinõ-, tõis-, tõizna-, tõizõn-, töõ-, ulaskaa-, ulassa-, urpo-, utu-, veerissee-, vihm-, vijjes-, öö-*. – Vt. ka *päiviko, päiväv, päivüü, päivükköin, päivükkään.*

päiväd vt. näiteli.

päiväkakkara J-Must. päevalill подсолнух. – Vt. ka *potsolnuška.*

päivälasku (Kõ) päikeseloojang; lääts, lääne-kaar закат (солнца); запад; *tuuli öli päivä-lazgussa poolõa* tuul oli läänekaarest. – Vt. ka *päivää-lasku.*

päivälintu *Lu päivä-lintu* J päevalind (pääsu-kese hellitusnimi rahvalauludes ласкательное название ласточки в народных песнях); *J pääsko-lintu, päivä-lintu, se ihalõ ilma-lintu* rl. pääsulind, päevalind, see ilus õhulind.

päivält vt. päiv-.

päiviläin Lu (Li) -läin Li, g. -äizee: -läizee Li päeviline, päevatööline подёнщик; Lu päiviläin võtötti tüjje einää lüümää ja kuivatõmaa päeviline võeti tööle heina niitma ja kuivatama; Li *estää tsäin päiviläisen, omal nootaa eb öllu* algul käisin päevilisena (merel), endal noota ei olnud; Li *tämä meni päivälläizessi* tema läks päeviliseks; Lu *se om palkolin päiviläin* see on palgaline päevatööline. – Vt. ka *päiv-trengi*.

päivä/ne (R-Reg.): *milla armoa armottomalla eik ole elteitä emo päiväselle* (Reg. 20) rl. – Vt. ka *jõka-*.

päivänõisu L (Kõ J-Must.) *päivä-nõisu* J päikesetõus; ida, idakaar восход (солнца); восток; J *päivä-nõisu ku punõtib, sis tääv üvät ilmaa* kui päikesetõus punetab, siis ennustab ilusat ilma; L *vala vesi päivänõisuu* (vee kohta, mis pandi aknalauale surnu hinge pesemiseks:) vala vesi päikesetõusu poole; Kõ *tuuli õli päivänõizussa poolõda* tuul oli idakaarest. – Vt. ka *päivää-nõisu*.

päivä/z I, g. -ää = päivükkõin; *kui päiväz paissi, niin i tunniõ* kuidas päike paistis, nii (näitas) kellgi.

päivätootu R-Lõn. (lapse hellitusnimi rahvalauludes ласкательное название ребёнка в народных песнях).

päivättömii Lu päevade kaupa, päevad läbi цельми днями; *ühz naizikko üüttömii i päivättömii ain pajataa, a tollkuua bõõ* üks naisterahvas aina räägib ööd ja päevad läbi, aga tolku pole.

päivättömiä M = päivättömii; *täm javab niku tuulimüllü, ööttömiä i päivättömiä* ta lobiseb (jahvatab) nagu tatraveski (tuuleveski), ööd ja päevad kokku.

päivävalgõtikko: -etikko (K-AI.) koit рассвет; *sitå aikkaa viivüttääs ain päivävalgetikkoos saa* (AI. 26) seda aega venitatakse (viivitatakse) aina koiduni.

päivävalgõtikkö: -etikkö J-Must. = päivävalgõtikko.

päivää vt. möötä-, vasso-

päivää-lasku K-Ahl. = päivilasku.

päivää-nõisu K-Ahl. = päivänõisu.

päivää-pöö/rå: -r J-Tsv. (ööpäevane) päikesering круговорот солнца.

päivü/d L P M Kõ Po Lu Li Ra J I (Kett. R-Reg.) -t K-Ahl. J-Must. *peivüd ~ peivitt* Kr Пяüea Tum., g. -ü L Kõ Lu Li **1.** päike солнце; I *päivällä päivüt paisav, a üüllä kuu paisav* päeval paistab päike, aga öösel paistab kuu; Li *pilvi tukkaap päivüü* pilv katab päikese; Lu *päivüü laskõõz loojaa* päike läks (laskus) looja; Lu

ümperi päivüttä välissä on varo, a välissä päivüü tsültšiz õllaa sapid, kahs sappia, ühs on ühel poolõl päivüttä, tõin on tõizõl poolõl päivüttä, se tääv vihmaa il'i tormia päikese ümber on vahel rõngas, aga vahel on päikese külgedel sapid, kaks sappi, üks on ühel pool päikest, teine on teisel pool päikest, see ennustab vihma või tormi; Li *päivüüssä mennää villuu* päikese käest minnakse villu; M *peerrää päivüttä ku tuõp tsülmä, siz jäättüüz jääkilikav* kui pärast päikes(epaiste)t tuleb külm, siis tekivad (jäätuvad) jääpurikad; M *päivüüd ilmall on üvä einää kuivõttaa* päikesepaistelise ilmaga on hea heina kuivatada; **2.** koidik, varahommik рассвет, раннее утро; Lu *mentii päivüüll kallaa püütämää* mindi koidikul kala püüdma. – Vt. ka *tševät-*. – Vt. ka *päivä, päivükkõin*.

päivük/az Li, g. -kaa päikesepaisteline солнечный; *päivükaz ilma* päikesepaisteline ilm.

päivükkõin P J-Tsv. -ukköin (J), g. -ükkõizõõ J-Tsv. päike солнце; J *päivükkõim* *va vilkahaas pilviijõ väliss* päike ainult vilgatas pilvede vahelt; J *kalaa kuivõttötti päivükkõizõõ* kala kuivatati päikese käes; J *lahsiilõ jutõltii: mejkaa issumaa päivükkõisõõ* lastele öeldi: minge istuma päikese kätte. – Vt. ka *päivikko, päivä, päiväz, päivüü*.

päivükkäin J -ukköin (Ku), g. -ükkäizee J = päivükkõin; J *tänäpä on üvä ilma, tuõp päivükkäin* täna on hea ilm, päike tuleb (välja); Ku *poro, poro poutaa, anna jumal päivükkäissä* (kui vihma sadas, siis ütlesid lapsed:) p., p. põuda, anna, jumal, päikest!

päivütüssä: -tüss J-Tsv., pr. -üin J, imperf. -tüzin J = *päivüttüü; päivüttüzin niku arappi* päevitusin (pruuniks) nagu murjan; *nii kõvassi päivüttüüz, jot nahk tsiskaav* päevitus nii kõvasti, et nahk tuleb maha.

päivütüü M Lu Li J-Tsv. (K-Ahl.), pr. -üin K Lu J, imperf. -tüzin päevituda зароп/ать, -еть (на солнце); Lu *päivüüz issu i päivüttü* istus päikese käes ja päevitus (pruuniks); Lu *tullaa mereltä tševväässä, kõns on veel jää merel, siis kõikkaa kõvõpõssi inemin päivütüü jääl, siiz õllaa niku neegrad, nii on kõvassi päivüttüineed* tulevad (kalurid) merelt kevadel, kui on veel jää merel, siis on kõige tugevamini inimene päevitub jääl, siis on (nad) nagu neegrid, nii kõvasti on päevitunud.

päikki Kett., g. -ii seapekk, searavш шпик, свиное сало, свиной жир.

pälp/pä Kõ Li, g. -ää (lehma)krapp погремушка (у коровы на шее); Kõ *lehmäl kaglaz on tsellä vai pälpä* lehmäl on kaelas kell või krapp; Kõ *tsellä se elizev ilozassi, a pälpä,*

bõd ni iloz elläämiine kell heliseb ilusasti, aga krap(il), (sel) ei ole nii ilus heli. – Vt. ka *plämp-pä*.

pältšäd M pl. (vankri veo)raam kресла (телеги); *vanhkurillõd tehtii einoo veitää pältšäd, sis saab lad'd'ap panna koorma* vankrile tehti heina vedamiseks raam, siis saab laiema koorma teha.

pältšõ ~ **-šõ** M, g. -šõd = pältšäd; *kõnz väit-tääz einäkoormaa vai vihkaa väittäz, sis sit-toas pältšõ* kui veetakse heinakoormat või veetakse vihke, siis seotakse (vankrile) raam; *vanhkur pältšõ ~ pältšõ* vankriraam.

pänn/i Li, g. -ii kriit puude märgistamiseks (metas) мел, которым отмечают деревья (в лесу); *tee pänniikaa merkki* tee kriidiga märk (puutüvele).

päntš/i Põr., g. -ii pink скамейка, лавка. – Vt. ka *penkki*.

päp/pü J-Must., g. -üü lastek. leib хлеб.

päpälü (Li) -le M -l J-Tsv., g. -lää J = papalo; *Li lampaa päpälü* lamba pabulad; *J kuivõnnu koiraa päpäl* kuivanud koerajulk.

pär/e Kett. K-Ahl. L M S Lu Li Ra J Ku (P) -eh vđj I (Ma) *päreh* I *Pupiü* Tum., g. -ee Lu Ra J -ie P *päree* M -ree Lu Li Ku peerg, pilbas лучина, щеп(к)а, дранка; Ra *pärettä põlõ-tõtti*, *lamppia eb õllud* peergu põletati, lampi põlnud; Lu *päre põli taloz, seinää õli* tehtii *rav-võssa mokoma aarikko* peerg põles tares, seinä oli tehtud rauast niisugune hark (= peerupiht, pilak); Lu *ühee inemizee piti vahtia pärettä i tulta, ain vajõltaa* üks inimene pidi valvama peergu ja tuld, aina vahetama (peergu pilakus); J *pärette tsizgota petäjess, kuuzõss i aavõss* peergu kistakse männist, kuusest ja haavast; J *vakad õltii päress* tehtii korvid olid peer-(g)u(de)st tehtud; Ra *päress* tehtii *mõrrad* peer-(g)u(de)st tehti mõrrad; Lu *kattoa kate-taa pärreel* katust kaetakse pilbastega; J *päree butška* peerukimp; Lu *päre vakad* peergkorvid. – Vt. ka *katto-, kuusi-, lasa-, petäjä-, süütüs-, tuli-, vakka-*. – Vt. ka *pirtalõ*.

päre-butš/ka: -k J-Tsv. peerukimp пучок лучины.

pärekatto M Lu *pärehkatto* I pilpakatus крыша из дранки, щепы; Lu *pärekatoo tejjää karuu perseekaa* pilpakatused tehakse unkaga (karu-persega).

päre-koko J-Tsv. pilpahunnik куча, ворох щепок, дранок.

päre-loippu Lu = *päre-puu*.

päre-puu J-Tsv. peerulõmm колода для лучины; *päre-puuss tsizgota pärett* peerulõmmust kistakse peergu.

pärestarikka M pilak, peerupiht светец, подставка для лучины.

pärevakka M-Set. S Lu Li (Ku) *pärvakka* Kett. L P M S (K Kõ I) *pär-vakka* K-Ahl. *pärvokka* I (M) peergkorv корзина из щепы; M *pärvakka õli* tehtii *päreläissä* peergkorv oli tehtud peergudest; K *pärvakkaa pani õunõita* pani (peerg)korvi õunu; M *meen kahhõd pärvakaa kooppaasõd* lähen kahe (peerg)korviga kartulikoopasse (kartulite järele); I *tõimmag gryboo pal'lo, pärvakat täünnä* tõime palju seeni, (peerg)korvid täis; Ku *joonitteli kevväittää kuhjaalavoit müütälä* *pärevakaka* *korjaamas heiniit* jooksis kevaditi peergkorviga mõõda kuhjalavasid ja korjas heinu; I *tämä pletti pärvokko kalloo püütääg* ta punus (peerg)korve, (et) kalu püüda; P *marjaa pärvakka, kuhõ panõd marjad* marjakorv, kuhu paned marjad; M *vaatap suu avõd niku pärvakka* vaatab, suu ammuli nagu peergkorv. – Vt. ka *einä-, maamuna-, toho-, vittsa-*.

päril/sä (J), pr. -zев J, imperf. -zi põriseda, tärise-da грохотать, за-; дребезжать, за-; *vanhkurit pärizeväd* vankrid põrisedavad.

päriz vt. *periz*.

päritõi vt. *peritõi*.

päri/ü (J-Tsv.), pr. -n, imperf. -zin 1. pärida, küsida, nõuda распр/ашивать, -осить, требовать, по-; *võlka pärimä võlga* (sisse) nõudma; 2. pärida (päriilikuse teel omandada ja edasi kanda) наследовать, перен/имать, -ять; *pärit-tü koosi* päritud komme.

pärni/ne (K-Al. K-Bor.), g. -zee K-Al. K-Bor. = *pärnäne*.

pärnläne (K-Al. K-Salm.) -ene (K-Al. R-Reg. P-Al.) *pernene* (R-Reg.), g. -äzee K-Al. K-Salm.₁ -ezee K-Al. P-Al. -eze ~ *perneze* R-Reg. pärnane, pärnapuust (esineb vaid rahvalauludes, g. vormis) липовый (встречается только в форме ген-а в народных песнях); K *nüüt sie issuzid imuni, päälee pärnäzee lavazee* (Salm.₁ 773) rli. nüüd sa istusid, mu armastatu, pärnase pingi peale.

pärtsama vt. *pertsama*.

pärvakka, pärvokka vt. *pärevakka*.

pärä/hmä Kett. K-Ahl. P M Kõ I (Ra) -ähmä (P) -mä P Li -mmä (Kõ Ja) *bärämä* Lu *bäräm* J-Tsv. *pörõhmä* I *Pérezma* Pal.₂ K-reg.₂ *Перэзма* K-reg.₂, g. -hmää M I -ähmää P -mää P *bärämää* J I. sületäis, sülem oхалка; P *tšed õlivat suurõpad, nid'd'ie piti tuvva kahs päräähmää puita* kes olid suuremad (lapsed), need pidid tooma kaks sületäit puid; Lu *mõnd bärämää einää nõssin ülez koormaa pääl* mitu sületäit heinu tõstsin üles koorma peale; M *miä*

võtin pärähmää, a siä võta jälled ma võtsin sületäie, aga sina võta ülejäanud; Ra kana munip kahmalost, a lehmä lühzäp pärähmest vs. kana muneb kamalutäiest, aga lehm lüpsab sületäiest (= kana muneb nokast, aga lehm lüpsab suust); 2. süli, embus лоно, объятие, охапка; I piirgao pöröhmää, a izet tantsip piirgaakaa pirukad aëga, aga ise tantsib piruka(te)ga; M võtöttii töintöissa pärähmää (nad) võtsid teineteise ümbert kinni. – Vt. ka alko-, einä-.

pärähmüttee M süliksi, teineteise embuses(se) в объятия(x), в охапку; näit ku mentii pärähmüttee näe, kuidas langesid teineteise embusesse.

päsk J-Tsv. = pääsemä.

päskulei/n Kr, g. -zee = pääsko.

päs/si Kõ bäsä J-Tsv. Пэску Pal.₂, g. -ii oinas, jääг баран; J bäsit puzgõlla oinad pusklevad. – Vt. ka voohti-.

pätnitssa vt. päätnitssa.

pätlákka (J) -akk J-Tsv., g. -äkaa viiekopikaline münt разг. пятак (монета в пять копеек); tsirkkaa, niku uus pätakk läikiv nagu uus viiekopikaline.

pätär/lä Li, g. -ää äär, serv край; elä sõizõ avvaa pätäräll, võit tokkua sinne ära seisa augu serval, võid sinna (sisse) kukkuda.

pätär/lä J-Must., g. -ää täbar, raske затруднительный.

pää Kett. K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku (R Ma) peä L P peä K-Ahl. (R-Reg.) päh Kr Пэя ~ Пя Pal.₁ Пэа K-reg.₂ li-reg.₁ Пэа Tum., g. pää K L R P M Kõ S Lu Li Ra J I Ku 1. pea (inimesel v. loomal) голова (человека или животного); M bõõ meessä möõ pää, varma meez, a pää peen pea pole mehe järgi, tugev mees, aga pea väike; Lu tämä leikka kukolt pää poiz ta raius kukel pea maha; Lu mutukal on pää ja äntä vaa, sis tuõp konnassi kullel on ainult pea ja saba, siis (pärast) muutub konnaks; Lu kala algap pillaussa päässä kala hakkab riknema peast; P nõizõp päätä vaivattamaa pea hakkab valutama; Lu tokku katolt pää eez kukkus katuselt (alla), pea ees; L tsülmää vettä valõttii peässä jalkoissaa külma veega valati pealaest jalatallani üle; Ra sisar on päätä kõrkaapi velloss öde on vennast pea jagu pikem; I dohtõri lõõkutti päällä arst vangutas pead; Lu sitä tüütä tehä, nii parõpi oma päätä särtsää seinää parem oma pead vastu seinä taguda, kui seda tööd teha; Lu miä ku sill annõn päätä müü ma kui annan sulle vastu pead!; Lu niku varill leiväll päätä müü lüütü (juhmi inimese kohta öeldakse:) nagu kuuma leivaga vastu pead lõõdud; Lu eestää õli rikaz i uhkaa, a nüd on pää maaz

enne oli rikas ja uhke, aga nüüd on pea norus; J pää nizgõz pea kuklas; M ize niku rapatšivi: kui tsut', nii taaz on pää põhguza, taaz läziv ise (on) nagu rabe kivi: (nii) kui vähe (midagi on), siis on taas asemel maas (pea põhus), jälle on haige; M sillõ ain bõõ aikaa, lennäd menä, pää kõlmõttomann jalganna sul pole eales aega, kiirustad (lendad minna), pea kolmandaks jalaks (= pole aega mõtlemiseks); Ra mil on nii pal'lo tüüd, kõik üli pää mul on nii palju tööd, kõik üle pea; M tsēnee pää eel siä laulad (kui kana laulab, öeldakse:) kelle pea (mahalöömise) eel sa laulad?; I millõõ piäv võttaag lekarstvoo päässä ma pean pea(haiguse) pärast rohtu võtma; I nõizii lässimää päleee rõhga (mu) pea jäi väga haigeks; M ruskõa pää punapea; Lu opõzõõ pää fig. hobusepea (= suur pikergune pea); L kunikkaa peä antaass fig. kuningapea (= tsaaripildiga rublane raha) antakse; Lu pää laki pealagi; J pää pint meni kärnää peanahk läks kärna; J õj ko sill ajut pää luuz on sul ajud pealuu (= on sul mõistust peas)?; J boranaa pää luu oinapea (oina pealuu), lollpea; Lu pää mozgiõ (pea)ajud; Lu nenää sõõrmõt kõikk vaivata, ku on pää tauti ninasõõrmed kõik valutavad, kui on nohu; S pää täi peatäi; Lu ku üüll on kehno pään aluz, nõizõp kagla soonia vaivattamaa kui õõsel on halb peaalune, siis hakkavad kaelasooned valutama; Lu tsuutol on pää aukko sargil on peaaug; J tubakk massin õlitsi tilal pää vittsõz tubakakott oligi voodipäitsis; 2. pea (mõtlemisorganina), mõistus, mälu голова (как орган мышления), разум, ум; M parta kazvap tsüirepää ku meeli pääz habe kasvab kiiremini kui mõistus peas; Ku suurus suuhoo, meeli päähää kk. hommikueine suhu, mõistus pähe; Lu vätšizee pähhee ep paa vägisi pähe ei pane (= selgeks ei tee); M meni meeli pääss vällää, pää niku paңc [= paңkõ] mõistus kadus peast, pea (on) nagu (tühi) pang; Lu niku tuuli vei päässä poiz nagu tuul viis peast (= meelest ära); Lu tämä on päässä vähäzee kertäünü ta on peast väheke põrunud (= tal on mõistus veidi segi); M õmassa päässä señnee tein tegin selle omast peast (= oma aruga); M tall on tuuli pääzä tal on tuul peas (= tal on pea tuult täis, tal on mõttet laiali); Lu täl tsüitemin meni pählää tal hakkas (läks) kiitus pähe (= kiitus tegi ta upsakaks); M tämä on üvä lahs, tämässä eb mee sõna päjää ta on hea laps, tema pärast ei tule (kuri) sõna keelele (pähe) (= temaga ei tule kurjustada); Li kui näil eb mee see läpi pää kuidas see neid ära ei tüüta; Lu ep piä päätä rikkoa ei maksa pead murda; J miä pää ävitin

ma kaotas pea (= ma ei teadnud, mida teha); Lu *tüttö poigal pöörutti pää* tüdruk ajas poisil pea segi; M *umalikkaa piäp pää praavittaa* joobnu peab pead parandama; J *paŋkaa pää täünn* jooge end purju (võtte pea täis); J *sai pää soojõssi* sai pea soojaks (= jäi vinti); M *pää algav hõpsiä* pea tikub unustama; M *milla pää ümperikkua meev* mul käib pea ringi; M *χullu pää jalgolõd eb anna sihaa* vs. hull (= rumal) pea ei anna jalgadele asu (= kui ei jaga pea, siis jagavad jalad); M *kõva pää, kehnessi õppõv* kõva pea, halvasti õpib; M *nii on puusta pää niku perze* on nii tühi (= rumal) pea nagu perse; U *unõkkaa pääkaa on kehno tehä tüütä* unise peaga on paha tööd teha; J *umalõss pääss eb mäleht mitä egle tetši* ei mäleta, mida eile purjuspäi tegi; L *seltsiä pää selge* pea (= selge mõistus); M *meelevä pää tark* pea; M *teräsättii pää* terane pea; M *puussa pää* puupea, lollpea; J *rappa pää nõrk* pea (= pea, mis hakkab kergesti ringi käima); 3. pea (juuste, soengu tähenduses) голова (в значении волос, причёски); P *tüttärikkõin sutši päätä* tüdruk kammis (suges) pead; M *pää on niku avu haijallaa* pea on nagu ahjuluud harali (= juuksed on sassis); M *nõis-tii päätä etsimää* hakati pead (= peast täisid) otsima; M *ku on möllättü pää, siz juõllaz: iltaa avut silmiültä* kui on pea (= juuksed) sassis, siis öeldakse: korista ahjuluud silmilt; Lu *sasi pää sasipea*; Lu *pol'skaa viisii pää* poola viisi pea (= lahuga juuksed); M *ruskõa pää* ~ Li *ruskaa pää* punapea; Lu *pilkko pää õpõn* lauk(pea) hobune; J *pää piiri* juukselahk; 4. pea, kupar, tipp jne. (taime, eseme jne. hrl. eesmine v. ülemine v. pealmine osa) головка (растения; верхняя или передняя часть предмета); Lu *kuza on iivä maa, rüttsees kazvap kahs päätä* kus on hea maa, (seal) kasvab rukkil kaks pead; Lu *õzral on pää i nizul pää* odral on pea ja nisul (on) pea; M *pää, hot' miltizee leivää pää* (vilja)pea, ükskõik millise vilja pea; M *jõka pää võtõttii maassa* isa (vilja)pea võeti (= korjati) maast (üles); M *tšako kukub nii kaugaa, kunniz õzra ep tšäänü päälee* kägu kukub nii kaua, kuni oder hakkab pead looma; M *õzraa pää jo painuv* odrapea juba paindub (= tera on küps); M Li *rüttsee pää* rukkipea; Li *nizuu pää* nisupea; J *linat kehnessi tapõttu, päätä kõik terveed* linad (on) halvasti raatsitud, kuprad kõik terved; M *linnaa pää* linakupar; M *pantiü päitü koko astia* pandi (kapsa)päid kogu astja täis; M *kapusaa pää* kapsapea; P *kõm kahs vihkuä õli kuhilaall pää* kolm, kaks vihku oli (vilja)hakil pea(ks); M *adralla kahs saarnapuuta, siz on loopi, siz on pää, pääsurja, siz on aizad* (puu- e. hark-

adral (on) kaks sahkpuud (e. haru), siis on (adra)lusikas, siis on (adra)pea, siis pärapuu, siis on aisad; Kõ *tšen rahaa tõi, tšen naglaa ilmaa päätä* (Len. 216) kes tõi raha, kes ilma peata naela; M *kazvaass kaunitt pääv* kasvavad haava- e. punapuravikud; J *õppõizõd einää päässä* rl. hõbedase heina otsast; Lu *kopitattii marjaa päätä, kuivõtõttii i javõtõtti* korjati hapuoblika õisikuid, kuivatati ja jahvatati; J *villaa pää* villpea (rohttaim); Ra *luukaa pää* sibula mugul; M *rumkaa pää* viinaklaasi ülemine osa; J *kolkaa pää* nurga tipp; J *saappõgaa pää* saapapealne; Li *sõrmõd pää* sõrmkübar; M *nännee pää* rinnanibu; Lu *mulkuu pää* peenise; J *pää kapuss* peakapsas; J *pää vill'* seemnesi, *põhjõ vill' sikoilõd* parem vili seemneks, (agane) põhjavili sigadele; 5. (eseme) pea e. käepide черенок, ручка, рукоять; Lu *kurasõd pää* noa pea; J *mõdõkaa pää* mõõga käepide; 6. pea, juht, eestvedaja глава, предводитель; Lu *sie õõt taloo pää* sina oled talu pea (= peremees); 7. adj. pea-, peamine главный; J *pää tappõjõ isutõtti türmää* peamõrtsukas pandi vang; ■ Lu *se on pää magjõz* see (inimene) on suur maiasmokk; M *sõõtti luinaa päinää kõikk* kk. sõõdi kõik koos luude-peadega (= sõõdi kõik viimseni ära; sõõdi kõik koos naha ja karvadega ~ saba ja sarvedega); J *kerääjät kanjaa kutovad, matkalaizõt päät pantii* rl. kerjajad koovad kanga, teekäijad tegid lõpu. – Vt. ka *akana-, avu-, buli-, halli-, hašši-, hõlö-, ivus-, kaatteri-, kagra-, kapussa-, kassa-, kaššal-, kepii-, koiramarja-, kretšina-, kukkul-, kähärä-, lanttu-, lidnaa-, lina-, lintti-, mari-, marja-, muli-, musa-, mätä-, naakka-, nisu-, nõtsi-, nännää-, paino-, pal'las-, paŋkõ-, pilkko-, pleešši-, puna-, puu-, puusta-, põski-, põllü-, põppärä-, püllü-, risikko-, rüis-, rütšee-, saatto-, sapano-, sarvi-, suukkuri-, sürjü-, šaari-, šaši-, šuppu-, toho-, tšaro-, tšikkõra-, tšippur-, tšünnär-, tšütsäl-, tuhka-, tuhla-, tuhma-, tukka-, tuulis-, tüttö-, uzalus-, valkõa-, vatu-, vesi-, villa-, väärä-, õzra-, ähü-*. – Vt. ka *päähüd*.

pää-aju M, hrl. pl. *pääajud* M Li *pää-ajod* M peaaju головной мозг; Li *inemizel on pääajud, no i elämill õlla, toož on ajut pääzä* inimesel on peaju(d), aga ka loomadel on, samuti on ajud peas; ■ M *pää-ajod lähteväd vällää* pea huugab otsa. – Vt. ka *päämozgid*.

pääalus vt. *päänalus*.

pääarja: -õ J-Tsv. peahari головная шётка; *tšüläs pääarjoi(t) tehä siga šetinõss* külas tehakse peaharju seaharjastest.

pääaukko Li *pää-aukko* ~ *pään-aukko* (K-Al.) (särgi jm.) pea-, kaelaauk головной вырез (у

рубашки и пр.); K *tšimolainõ tšiuuto viili, pääzgolainõ pää-aukoo avasi* (Al. 45) mesilane viilis särgi, pääsuke avas peaaugu; Li *tšuu-too pääaukko* särgi kaelaauk.

päädrü vt. *pädrä*.

päähkänä vt. *pähtšänä*.

päähullu J päris hull, puruhull совсем спятивший; *se on muitõs hullu, a tõin on pää-hullu* see on muidu hull, aga teine on päris hull.

pää/hüü: -hüt K-Ahl. R-Eur. -vüü K-Al. -üt R-Lön., g. -hüü dem. peake головка; K *mit on pääzgoo päähüt maaza, sirkuu silmüet vesizä* (Ahl. 92) rl. miks on pääsukese peake norus (maas), sirgu silmakedes vees?

pääkartti M trump(kaart), peakaart (kaardimängus) козырь (главная карта в игре); *koozõri, see on niku pääkartti trump, see on nagu peakaart*.

pääklaz: -õs J-Tsv., g. -kaa J peakas, suurepealine (vilja kohta) колосистый (о хлебе); *pääkkad rüütšeed* suurepealine rukis.

pää-koira: -r J-Tsv. peasuli главный жулик; *siä õõt pää-koir, sill ebõõ ühtäit soovest'ia* sina oled peasuli, sul ei ole üldse südametunnistust.

pääkukkula M pealagi; lõge (imiku koljul) темя; родничок; *pää-kukkula on avõ lõge* on lahti.

päälaiska Lu purulaisk, ülilaisk, разг. полный лентяй; *se on verine laiska, päälaiska, laiska koira* see on väga laisk, purulaisk, laiskvorst.

pää-laki Lu J pealagi, lagipea темя.

päälauta J pealaud (laud, mille kohal soeti pead, et täisid kätte saada доска, над которой искали и били вшей); *sulpahtii suka merree, päälauta lainõõsõd* rl. sulpsatas suga (= kamm) merre, pealaud lainele.

pää/lee K R P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku -lee K U M -lõd J-Al. -lie K P peälee ~ peälie L P -le K R-Eur. L P M Kõ-Len. Po Lu Ra J I peäle K-Ahl. -l Lu Li -lee Po Lu Li J peällie L -lle Lu Li J -llä Lu-Len. -ll Lu Li -lla Ku Пэле Pal.₂ K-reg.₂ 1. adv. peale, pealepoole; ülapoole, ülespoole (наречие в значении 'на'); сверху, вверху, кверху; Li *leikkaaz suurõd pütšüü leipää ja pani võita pääl lõikas suure viilu leiba ja määris (pani) võid peale; Po avvaldõ pantii puin rissi päälee* haulale pandi puust rist (peale); Lu *korppus kõik rooppa ahjõz, unohtin kattoo panna pääl* puder võttis ahjus (kõik) kooriku peale, unustasin kaane peale panna; J *siis paamõ pruntit päälee* siis paneme korgid peale; P *se paikka lyõkub ko menet päalie* see paik õdtsub, kui astud (lähed) peale; J *pani xatuu lavvaldõ, ize päälee itkõmaa* rl. pani kübara lauale, ise peale nutma; J *ize alla, adraa pääle* rl. ise alla,

ader peale; Lu *vene meni kummoo, gili tuli päällee* paat läks ümber, kiil tuli pealepoole; M *pankõ on pantu alassui, põhja päälee* pang on pandud kummuli, põhi ülespoole; 2. postp. peale, otsa, külge, ümber, kohale, selga e. turjale, pinnale на; Lu *vihta kasõttii tšülmaz veez i pantii varijee tšivijee pääl* viht kasteti külma vette (külmas vees) ja pandi tuliste (kerise)kivide peale (hauduma); Li *lait'joo päälee tehtii kori reele* (ree peale) tehti kori; Li *silmää pääl kazvop kaõ* silma peale kasvab kae; J *looja isub lookaa päällee, armollinõ aizza päällee* rl. looja istub looga peale, armuline aisa peale; L *pani sõvat kazgyõ peälee* pani rõivad kase otsa; I *pankõ kõrõntaa päälee pantii* panged pandi kaelkookude otsa; J *raud naglaa päälle tallaad, jalga pisäv* astud raudnaela otsa, torkad jala katki; Lu *laiva meni tšiviloo päällee* laev jooksis (läks) karile (kivikari peale); L *laiva nõisi ankkurii päällee* laev jäi ankrusse; Ra *pulikkaa päälee tšäärõttii šiška* pulga ümber kääriti lapp; Lu *mill tuli nii tuska, niku pimmiä pilvi päälle* mulle tuli nii (suur) mure nagu tume pilv pea kohale; M *laska õöll meneb lehmää päälee* nirk läheb õösel lehmale selga; M *omenad nõisaz maa päälee* kartuli(pealse)d tõusevad maapinnale (maa peale); Ko *jarvi-emä nõisi vee päälee järvehaldjas tõusis veepinnale* (vee peale); 3. prep. peale, pealepoole, ülespoole, pinnale на; I *paavat sarafanaa päälee tšiuuttoa* panevad sarafani särgi peale; Li *jalkaa vaivat'kaar pääle põlvõa* jalg valutab ülaltpoolt põlve; J *jo on päivä päälee pud'dee* rl. juba on päike puude kohal; Lu *pullot tullaa päälle vee* mullid tulevad veepinnale (vee peale); Lu *varz nõizõp tšiiiree pääl* maa vars tõuseb kiiresti maapinnale (maa peale); 4. adv. (riietumisel) selga (panna) (наречие, связанное по значению с глаголом 'наде/вать, -ть'); Po *venttsasõvat pantii päällee* laulatusrõivad pandi selga; Lu *paan penzi-kaa päällee i meen tšüllää* panen pintsaku selga ja lähen küla peale; Po *sarafanaa pantii päälee* sarafan pandi selga; J *ahass (ahtaat) tšiuuttoa et pisä pääle* kitsast särki (sa) ei pista selga; J *paa päälee puhassa* rl. pane selga puhast (rõivast); 5. adv. peale, kallale (нападать) на; Lu *pagana koira tuõb inemizele päälle* kuri koer tuleb inimesele kallale; Lu *ku pagana ärtšä tuõp päälle, sis piäb joossa pakkoo* kui tige härg tuleb kallale, siis tuleb joosta paku; L *domovikka daavisab, üöllä tulõp peälie* majahaldjas painab, õösel tuleb peale; J *uni tuõp päälee* uni tuleb peale; 6. postp. peale, kallale (нападать) на; L *tulõb med'dee riikki peälie sõta* meie riigi peale tuleb sõda; 7. peale(kauba), üle, enam,

rohkem больше, лишним; Li *miä paan vä-häzee päälle* ma lisan (panen) veidi peale; Li *siältä tuli kaks kaartoa ja viiz niittiä pääll* sealt tuli kaks pasmast ja viis niiti (jäi) üle; Li *öli sata övössa, öli päälletki* oli sada hobust, oli enamgi; **8.** prep. peale, üle, (millestki) enam e. rohkem *сверх, больше чем*; P *pääle sene* peale selle; L *babuška, tām peälie saa vuvvyō öli vanaema*, ta oli üle saja aasta (vana); L *kaukaa tultii, peälie puolyō saa virstaa* kaugelt tuldi, üle poolesaja versta; Lu *päälee saa sülee meni alussōsōō alko*i üle saja sülla läks purjelae-va halgusid; **9.** adv. pärast *посом*; Ra *a pääle äessetä kahōlt piilb* aga pärast äestatakse kaks korda; **10.** prep. peale, pärast *после*; P *päälee sūōmizee nõistii makaamaa* pärast sööki heide-ti magama; P *näteli aikka päälie põlua* nädal aega pärast tulekahju; P *lehmä tulōp piimää-sie, ko kantaav, päälie kantamizyō* lehm tuleb piima (= hakkab lüpsma), kui poegib, pärast poegimist (= pärast kandmist); **11.** postp. peale, pärast *после*; Ra *pühää päälee* pärast paastu; **12.** postp., temp. vastu na, накануне; P *valvo-tulōd öltii kupo'oo üō päälee* jaanituled olid vastu jaaniööd; I *jovanaa päälee* vastu jaani-päeva; ■ Li *rissi päälle* (millegi lõpetuseks öel-di:) rist peale!; J *issuzimma öpōzōlō pääle* istu-sime hobuse(le) peale (= istusime rekke); I *siä ööt ku tšehjä jalga pääle, joossōd rõhga*a sa oled kerge jalaga, jooksed palju; L *kuoli enne, jätti minuu tšülmeä kujaa peälie jeättümeä* rl. (itkust:) suri ema, jättis mu külmale (küla)täna-vale (-tänavale peale) külmetama; L *mentii lau-lamaa kujaa peälie* mindi (küla)tänavale laul-ma; I *tagosap tee pääle* piisab tee peale (= tee-moonaks); I *pikkōnō lahsi süntije maa pääle* väike laps sündis maa peale (= tuli ilmale); M *kōikōllaissa rooppaa tšihutattii piimää pääle* piimaga keedeti igasugust putru; Lu *karttaa pelattii rahaa pääle* kaarte mängiti raha peale; P *mänd'ittii munōi päälie i mänd'ittii dengoi päälie* (kaarte) mängiti munade peale ja män-giti raha peale; Lu *vokid müütii kalaa pääle i rahaakaa* vokke (vokid) müüdi kala eest ja raha eest; J *siz issuuz nain ja katsov mehee päälee* siis istus naine (maha) ja vaatab mehe peale; P *mie menen kaipa*an sinuu päälie ma lähen kaeban sinu peale; Lu *herra anti talopoi-gaa pääle suutoo* härra kaebas talupoja (peale) kohtusse; P *suuttuzin i sültšezin tāmää päälie* vihastasin ja sülgasin tema peale; M *mitä siä minuu päälee turhaa pajati*d mida sa minu peale tühja (juttu) rääkisid?; M *ammassa ihob mi-nuu päälee* ihub hammast minu peale; M *tām minuu päälee ödhkaav* ta kannab minu peale

viha; J *kōiki hüpätti minu päälee* kõik hüppasid minu peale (= pragasid minuga); Lu *izzee teev, a tōizōō pääle juttōōb* ise teeb, aga ajab (süü) teise peale; L *mie võtan peälliez leüteä sinuu tütäre*v ma võtan enda peale su tütre(d) (üles) leida; M *parap ku vaattaiz enem päälee* parem, kui vaataks (ise)enese peale; M *ize on varma vaattaa pääle* ise on pealtnäha tugev; I *tšetä tagossav tšiin, štraaffit paap pääle* kelle kätte saab, (sellele) paneb trahvi(d) peale; K *vooroō päälee makaad* kordamööda magad; J *poolōō päälee* poole peale; Lu *nōissa tuulōō pääle* (purjedele) tuult peale võtta. – Vt. ka *ahjo-, rihep-, ähju-, ähö-, ähü-*.

pääleese Kō-Len. *pääliesie* P adv. **1.** peale (наречие в значении 'на'); Kō *a ku puu tuup pääleese* (Len. 216) rl. aga kui puu tuleb (= kukub) peale?; **2.** (riietumisel) selga (panna) (надевать) на; P *pantii sõvat pääliesie* pandi riided selga.

pääleikkaja vt. *päälõikkaaja*.

päälepagla Li pealmine e. ülemine äärenööb, selis (kalavõrgul v. noodal) верхняя тетива (сети или невода); *võrkkoil on päälepagla i alupagla, päälepaglaa panna pullo*, *alus-paglojō panna tšive*v (kala)võrkudel on peal-mine nööb ja alumine nööb, pealmise nööri külge pannakse pullud, alumis(t)e nööri(de) külge pannakse kivid. – Vt. ka *päälipagla*.

päälepooli Li pealmine e. ülemine pool v. osa v. ots верхняя половина или часть (конец); *angittsa leikataa puussa, sis alupooli teräs-sääz, a päälepoolōz on kaks aaraa* (õunapuu) tugihark lõigatakse puust, siis alumine ots teri-tatakse, aga ülemisses otsas on kaks haru. – Vt. ka *päälipooli*.

päälestikoo: -koo M = *päälistikoo*; *eväd mee päivät päälestikoo, a meevät päivät perätikkoo* vs. ei lähe päevad pealistikku, vaid lähevad päevad pärastikku.

pääli Lu *pehli* Kr pealmine, ülemine верхний; Lu *pääli ütseme* ülemine ige; Lu *pääli tuulōō borta* pealttuule (tuulepealne) parras; Kr *kalla pehli* kaldapealne [?].

pääligili Lu kiilson (pikitala laevakiilu kohal) кильсон (продольный брус над килем судна).

pääliin¹ vt. *kahōō-*.

pääliin² vt. *päälin*.

päälikaatsad Lu pealispüksid (верхние) штаны; *enne öli alukaatsad i päälikaatsad* enne olid aluspüksid ja pealispüksid.

päälik/ka (K-Ahl.) -k J-Tsv., g. -aa J = *päälik-ko*¹; K *all on niitit atmanad'ee, päälä põllot päälikkad'ee* (Ahl. 105) rl. all on atamanide niidud, peal on pealikute põllud.

päälikko¹ Kett. K P Po *päälikko* (M-Set.), g. -oo pealik, vanem, ülem глава, старшина, предводитель; Po *nävä lüvväs paḡkōja müö, kumpa tšüireep valḡov, se liep päälikko* (pulmakomme:) nad lõövad (jalaga) vastu rangesid, kes kiiremini (pange) ümber lööb, see saab (pulma)vanemaks; ■ Po *nüorikko tahob võttaa päälikkua* noorik tahab ülemvõimu enda kätte saada (võtta). – Vt. ka *pää*.

päälikko² M, g. -oo = *pää-õlud*; *päälikko on esimein õlud* parem õlu on esimene õlu.

päälikko³ J-Tsv., g. -oo J juurde-, pealemaks doplata, (денежная) придача; *paat tšümme rubl'a päälikkoa, orõin leep sinu* (kui) paned kümme rubla pealekauba, on hobune sinu. – Vt. ka *päälin, pääliz- raha, päälüz*.

päälikõvain Lu Li (leiva) pealmine koorik верхняя (хлебная) корка; *leiväl on kõvainõ päällä, tšühzetettü nii, siz on alakõvain i päälikõvain* leival on koorik peal, (on) küpsetatud nii, siis on alumine koorik ja pealmine koorik. – Vt. ka *päällüskoori*.

päälimein Kõ Lu J-Tsv. (K-Al.), g. -zee Lu pealmine, ülemine верхний; K *äd'd'ää sara-varad paab päälimeizessi, i vieb sinne rihee siglaa lahjoi kaa kainaloza* (Al. 21) (pulmakombestikust kinkide jagamisel peigmehe suguvõsale:) (pruudi ema) paneb peiu isa püksid (= peiu isale kingitavad püksid) pealmiseks (= kõige peale) ja viib kaenlas sõela kingitustega sinna tuppa; Lu *päälimein uuli* ülahuul. – Vt. ka *päälimin, päälimäine, päälimein*.

päälimein P, g. -zee: -zie P = *päälimein*; *päälimen sloja õli mussa maa* pealmine kiht oli must muld.

päälimin: -min J-Tsv., g. -imizee = *päälimein*; *päälimin kõrt* pealmine kiht (kord).

päälimäine J-Must. (Lu), g. -zee Lu = *päälimein*; Lu *päälimäized ampaav* ülemised hambad; J *päälimäine rihma* (Must. 178) (kalavõrgu v. nooda) pealmine nõör v. selis.

päälin Lu (Li) -in J-Tsv. -ne J-Must. *pählin* Kr *päällin* (K-Ahl.), g. -zee Li -iizee J, pl. -lisset K-Ahl. **1.** (millegi) pealmine pind e. pealne верх, поверхность; Lu *ahjo päälin on tehtü heenossa tšivessä* (sauna)ahju pealne (= keris) on tehtud väikestest kividest; Lu *maa päälin* ~ J *maa pääliin* maapind; **2.** puhas lina (parim puhtaim linakiud) лучший, хорошо очищенный лён; Li *vot sitä päälissä miä tšedräzin i tappurkoontõla* vaat seda puhast lina ma ketrasin, ja (ka) takukoonalt; **3.** juurde-, pealemaks doplata, (денежная) придача; Li *ku lüüvvää vettoa, sis tšüsütää: kui pal'lo paat päälissä* kui veetakse kihla, siis küsitakse: kui palju

välja paned (= mille peale käed lööme)? – Vt. ka *nenä-, tšennää-*. – Vt. ka *päälikko*³, *pääliz- raha, päälüz*.

päälintti Lu peapael, juukselint лента для волос; *päällä on päälintti* (Len. 284) peas on peapael.

päälipagla Lu = *päälepagla*; *päälipagla, tohoo pullõ* (kalavõrgu) pealmine e. ülemine nõör (selis), tohupullud (selle küljes).

päälipooli Li = *päälepooli*.

päälipõlvi Lu reis (jala osa) бедро, ляжка.

päälipirsi Li ülemine (silma)laug верхнее веко.

päälikannikkõ Li (leiva) alguskannikas первая краюха, краюшка (хлеба); *se on pääliskannikkõ, a see on alukannikkõ* see on (leiva) alguskannikas, aga see on lõpukannikas.

päälikoontõla Li puhta parima lina koonal кудель чистого, лучшего льна; *vot sitä päälissä miä tšedräzin i tappurkoontõla, pääliskoontõla i tappura* vaat seda puhast lina ma ketrasin, ja (ka) takukoonalt, puhta lina koonalt ja takku.

päälikopula Lu liistupealne (saapaliistu pealmine osa) верхняя часть (сапожной) колодки; *päälikopula õli niku kovera* liistupealne oli nagu kumer.

päälikõrtõin (Kett.): *päälikõrtõizõd* niitid puhtast lina(kiu)st kedratud lõngad.

päälistikoo: -koo M -goo Al. pealistikku, ülestikku друг на друга; M *leivät pannass päälistikoo* leivad pannakse pealistikku. – Vt. ka *päälestikoo, päälittä, päältikoo*.

päälisõpa Lu (Li), hrl. pl. -vad Lu Li *päällsõvad* Lu pealisrõivas, ülerõivas верхняя одежда, верхнее платье; Lu *härmaakko õli valkõa pittsä päälisõpa* pikk-kuub oli valge pikk pealisrõivas; Lu *päällsõvat kõik õltii kaḡkaizõd* pealisrõivad olid kõik lõuendist. – Vt. ka *päälivaihto, päälüssõpa*.

päälištiutto M pealissärk верхняя рубашка; *päälištiutto õli satiinovõi* pealissärk oli satäänist.

pääliz- raha J-Tsv. = *päälikko*³.

päälitsee Kett. -itse ~ -ittsee ~ -tsee I **1.** adv. pealtpoolt, pealt сверху; I *võd'd'aa päältsee* võian pealt; **2.** prep. pealtpoolt, pealt сверху, с, от (чего-либо); I *kane sotinad võõtsõ poiz päälitsee meessä, tõisõd ašsuu pannass* need kärjed võetakse mee pealt ära, pannakse teise nõusse; **3.** prep. pealepoole, peale поверх, на (что-либо); I *kaijje kapušsaa päälee paat puhtaa näättü, päälitse näättü paav lavvad mokomad* (kapsa hapendamisel:) selle kapsa peale paned puhta lapi, lapi peale paned niisugused laud.

päälittä J-Tsv. = *päalistikoo*; *kotit pantu päälittä* kotid on pandud pealistikku.

pääli-tuuli (Lu) pealttuul попутный ветер; *pääli-tuulõõ bortta* pealttuuleparras.

päälivaihto (Li), hrl. pl. -od Li = *päälisõpa*.

pääll, päälle, päällee, peällie vt. *päalee*.

päällikko vt. *päällikko*¹.

päällin vt. *päälän*.

päällä¹, päällä vt. *päalee*.

päällä² K R M Kõ-Len. Lu Li I (Kett.) *peällä* L *peällä* R-Reg. -lle Ra J -ll K P M Lu Li Ra J -llä Ku -lä Len. K M Lu J I *peälä* L -l Len. K R L P M Kõ S Lu Li Ra J I Ku *pääl* K *peel* ~ *pel* Kp *Пяля* ~ *Перла* Pal₂ *Пэрла* li-reg.₁ **1.** adv. peal, pealpool, ülalpool (наречие в значении 'на'); L *alla* on suur leipä, *a peällä* on *pienepi* all on suur leib, aga peal on väiksem; Lu *pakod alla i pitsäd lavvat päälä* pakud all ja pikad lauad peal; M *alla jarvi, päällä nurmi* rl. all (on) järv, peal (on) nurm; M *kreeposti õli alla, a tserikko päällä* kindlus oli allpool, aga kirik ülalpool; Lu *ku lumi on kaugaa pääl, siz avvob õrasõd* kui lumi on kaua peal, siis hautab orase; P *räsaz on pääl* katus on peal; Lu *leiväl on kõvain pääl* leival on koorik peal; K *vokill on šnoorat päällä* vokil on nõõrid peal; **2.** adv. seljas (rõivaste kohta, looma karvkatte kohta наречие, близкое по значению к словоформе 'надето'); Lu *naastit sõvat pääl* ilusad rõivad seljas; I *kamalikka õli päällä talvõll* avar jakk oli talvel seljas; S *karu tuõv, karvat pääl* karu tuleb, karvad seljas; **3.** postp. peal, pealpool, pinnal; kohal, otsas, küljes на; Lu *kuhjad õltii vad'd'ojõd* pääl kuhjad olid vaiade peal; Li *kiikutab lassa tsäsijee pääl* kiigutab last käte peal; P *põlvii pääl pīelit pienennä minua* rl. põlvede peal hoidsid mind väikesena; M *issu ühs jalka tõizõd päällä* istus, üks jalg teise peal; Lu *makaz ahjoo pääl* magas ahju peal; M *eellä peettii mehet tsiitoo päällä* vööta enne kandsid mehed särgi peal vööd; P *putska vittsoi on persie pääl* kimp vitsu on perse peal; P *kazvab rihez akkumaa pääl* kasvab toas akna(laua) peal; Lu *tämä tsäüp tsäsijee pääl* tema käib käte peal; P *pienet parrõd on ahjuo pääl* väikesed parrõd on ahju kohal; M *tsätsüd lahsõdkaa ripub nõikuu pääl* kätki lapsega ripub vibu otsas; I *mettsäkatti puu päälä isub* ilves istub puu otsas; P *üle õli lännuü piimää pääl* koor oli hapupiima peal; P *täll on nii tsiire, isub niku tulisii süsii pääl* tal on nii kiire, istub nagu tuliste süte peal; P *tämä seizob niku nagloikka rissii naglõttu ühie paikkaa pääl* ta seisab nagu naelutatud (naeltega risti lõõdud) ühe koha peal; Lu *aluz on ankkurii pääl* purjelaev on ankrus; **4.** postp.

kaugusel, kõrgusel на расстоянии, на высоте; Lu *nii õli pimiä jotti tõin tõissa et nännü süle päälä* oli nii pime, et (sa) ei näinud teineteist sülla kaugusele(gi); Li *alla on metrii päällä aukko* all on meetri kõrgusel auk; **5.** prep. peal, pealpool на, над; M *päällä nurmõd pähtsizikko* rl. nurme peal (on) sarapik; Lu *kehveli ku onõ päälä vee leetseljak* (kui) on pealpool veepinda (= veepinnast kõrgemal); **6.** postp. paiku около; под, к (во временном значении); Lu *saunaa mentii laukopään i ohtugoo pääl* sauna mindi laupäeval ja õhtu paiku; ■ Lu *ku müü tulimma soomõss, sis koto õli põlõnnu, lak'ka pool pääl, piti uvvõssaa alkaa ellää* kui me tulime Soomest, siis oli maja (maha) põlenud, midagi polnud alles (lage pool peal), tuli uuesti hakata elama; J *õmad menod õllaa pääl* on menstruatatsioon; K *opõzõlla päällä tulõvav* tulevad hobusega (= sõidavad vankril); I *päivälä vet' tüütä tehaz opõzii päällä* päeval ju tehakse hobustega tööd; J *ammõti pääl õlõmaz* ameti peal (ameti) olemas; Lu *tuli õli setskaaroo päälä* tuul oli Seiskari peal; J *poolõd pääl* poole peal; Ku *a koer oli pääl tuulee karussa* aga koer oli karust pealtuuleküljel; I *taitsinaa leimmäg. algammag tsühzettääc* või pääl vai razvaa pääl kloppisime taina, hakkame küpsetama võiga või rasvaga; J *pääl uuli* ülahuul. – Vt. ka *ahjo-, rihep-, riigap-, ähji-, ähõ-, ähü-, ähüü-*

päälliskoori M (piruka) pealiskoorik верхняя корочка (пирога); *vatruška on ilma päälliskoorta* kohupiimakook on ilma pealiskoorikuta. – Vt. ka *päälikõvain*.

päällütsev vt. *sigla-*.

päältikk/oo Li J-Tsv. -o J-Tsv. = *päalistikoo*; Li *päiväid eväid õlõ päältikkoo* vs. päevad ei ole pealistikku.

päält-kattsoja Lu -õ J-Tsv. pealtvaataja, jälgi-ja; ülevaataja наблюдатель; надсмотрщик; J *ep sinuss tüü-tetšejä tuõ, sinuss va saap päält-kattsojõd* ei sinust töötegi(t) tule, sinust saab vaid pealtvaataja; Lu *päält-kattsoja õli, pomesikkaa trenki* oli (töö) ülevaataja (= kubbjas), mõisniku sulane.

päältsee vt. *päälitsee*.

päältä K R M Lu Li Ra J -l L P Kõ Lu Li J I *peält* P -d Lu -lä Ku **1.** adv. pealt, pealtpoolt с, сверху, со стороны; M *silmäpaikat kazvatuass päältä rohhookaa* mülkad kasvavad pealt rohuga (kinni); M *päältä on ilozaa vaattaa, a alta õhsõnõmmaa tsäänäb* vs. pealt on ilus vaadata, aga alt ajab (keerab) oksendama; Lu *vakka on päält ahtaapi* korv on pealt(poolt) kitsam; M *süämmessä siirulliin, viirulliin, päältä kullaa* karvalliin. Luukka (Set. 18) mõist. seest

siiruline, viiruline, pealt kullakarvaline? – Sibul; M *mikä leeb on niku päältä nätsüvä, etti pojo tuõb läsimää* midagi on nagu pealt näha, et poiss hakkab haigeks jääma; **2.** postp. pealt ot, c; Lu *maamunijõõ päält piab vallaa vesi poiz kartulite pealt tuleb vesi ära valada*; P *nõisi kuormaa peält välleä* tuli koorma pealt maha; Kõ *emäpiimä böllu kuivannu uulijõõ päält, a täm õpõtab vanapia* emapiim polnud (veel) huulte pealt kuivanud, aga tema õpetab vanemaid; **3.** adv. (lahtiriietumisel) seljast (võtta) (наречие, связанное по значению с глаголом ‘разде/ваться, -ться’); Lu *juuvat kõik sõvat päält* joovad kõik riided seljast; J *jätti õmaa tsütoõ päältä* jättis oma särgi seljast (= läks ilma särgit); **4.** kauguselt с расстояния; Li *kahõõ virstaa päältä* kahe versta kauguselt; ■ Lu *tsümnenikka näütäp tüütä i katsop päältä* kümnik näitab tööd (kätte) ja vaatab pealt; J *päält tuulõõ vil’l* parem, puhtam vili (pealttuule vili). – Vt. ka *päässä²*. – Vt. ka *rihep-*.

pää-luu Lu pealuu, kolp череп.

pää-lõikkalaja M *päälõikkaja* Ra *-jõ* J-Tsv. *pääleikkaja* Lu, kõnek. kõrilõikaja; mõrtsukas; timukas, разг. головорез; убийца; палач; Lu *kasta tautia miä en i pääleikkajal en soov* seda haigust ei soovi ma mõrtsukalegi. – Vt. ka *pää-tappaja*.

päälümeiln M *-ne* (I), g. *-zee* = *päälimein*; M *vatruška on ilma päälimeissä koorta, va serväd on vähakkõizõõ isäänättü* kohupiimakorp on ilma pealmise koorikuta, ainult servad on veidike (peale) keeratud; I *štanad ovad päälimeized, a kaatsad ovad alumõizõõ štanad* püksid on pealmised, aga aluspüksid on alumised püksid; M *päälümein uuli* ülemine huul.

päälüssõlpa (M), pl. *-vad* M = *päälisõpa*.

päälüstee M peatee, suur tee главная, большая дорога.

päälüz M Kõ Lu Li Ra J I *-üs* Ränk J-Tsv. *-lüz* Lu Ra J, g. *-ühsee*: *-üssee* M *-üsee* Lu Ra J *-üse* J *-üzee* Li **1.** pealne, pealis; tipp, pea верх; верхушка, макушка; Lu *paglatšentsä on ühezä tükküzä tehtü, a uupukkaal päälüsed on erizee õmmõltu* pastel on ühes tükis tehtud, aga ummiskingadel on pealsed eraldi õmmeldud; Li *uulittimõl õli õmmõltu päälüz, kõig õli ümperikkaõ niku sandalid õmmõltu takan u-le* (= kodutehtud naistevalatsile) oli õmmeldud pealne, kõik oli ümberringi (talla külge kinni) õmmeldud nagu sandaalid taga(nt kinni); J *talvi saappõga päälüz õmmõlla kaks kõrtõin* talvesaapa pealne õmmeldakse kahekordne; Lu *nenää päälüz* ninapealne (loomal); Lu *isäe päälüz* käeselg, kindaselg; Kõ *ahjoo päälüz*

ahjupealne; Lu *akkuna päälüz* aknalaud (akna-pealne); Lu *lagõõ päälüz* laepealne, lakk; Lu *rihee päälüz* toapealne, toalakk; I *vainio päälüz* vainupealne; J *jõka mat'erill päälüs pooli on lustip ku murna pooli* igal riidel on pealispoolilusam kui pahupool; I *kase koko, ku kuilaz, tol'ko päälüssä böõg* see (linakubede) hunnik (on) nagu (vilja)hakk, ainult pead pole (otsas); **2.** koorekiht (piimal) слой сливок (на молоке); **3.** juurde-, pealemaks доплата, (денежная) придача; J *nõizõmm opõiziit vajõltõma, pal'lo annõt päälüss* hakkame hobuseid vahetama, kui palju peale maksad (annad)? – Vt. ka *ahjo-*, *pihaa-*, *rihep-*, *riigap-*, *ähõ-*, *ähü-*, *ähüü-*. – Vt. ka *päälükko³*, *päälün*, *päälizaha*.

päämad'daz P maiasmokk лакомка, сладко-ежка; *miä ize enellie valittsõzin päämad'daa, kunnii tsihutav, ain maissaav* ma ise valisin enesele maiasmoka (naiseks), kuni keedab, aina maitseb.

päämeez J (R-Lön.) *pää-meez* J (K-Ahl.) peamees (pulmas), isamees, saajavanem посаженный отец; сват; K *meneb kuu izä-mehenä, meneb päivä pää-mehenä* (Ahl. 93) rl. läheb kuu isamehena, läheb päike peamehena; J *päämees päitettü küpära* rl. peamees (= isamees), päitatud (= ehitud) kübar.

pää-ministr ~ **-nimistr** J-Tsv. peaminister, kantsler премьер-министр, канцлер.

päämozgju Lu pl. = *pää-aju*.

päänahka Lu peanahk кожа головы; *päänahka õli erraunnu ivusiikaa poiz* peanahk oli (koos) juustega lahti tulnud.

päänalaa K M J *peänalaa* L pea alla под голову; K *panõ rätte lahzõlõõ päänalaa* pane lapsele rätik pea alla; M *teemst pehmeä poduškaa päänalaa* teeme pehme padja pea alla; J *uvvõõ jõuluu ohtogonna nõisivat tüütõd makkaamaa ja panivat špeilii päänalaa* vana-aasta õhtul heitsid tüdrukud magama ja panid peegli (ennustamiseks) pea alla.

päänallõ Lu = *päänalaa*; *valkaa sõpa pantii päänallõ* valge riie pandi pea alla.

päänaluhsõõpoduška: *päänalussõõpoduška* I = *päänaluspoduška*.

päänaluspoduška Lu *päänalus-poduška* Ra pea(aluse)pad (подголовная) подушка; Ra *pokkoinikaa päänalus-poduška pantii* kuivaa koivulehtoa surnu peapatja pandi kuivi kaselehti.

päänaluz Lu Li *pään-aluz* Ra *pääalus* J-Must. peaalus, peapadi подголовье, подушка; Li *en-nemuiss patukõissõ* tehtii *päänalus poduškõid* ennemuiste tehti hundinuuiadest peapatju (peaaluse patju).

pään-aukko vt. *pää-aukko*.

päännalla Lu pea all под головой; *ležip sel'ällää, tsäet päännalla lamab selili, käed pea all.*

päännaluspoduška M Lu *päännalus-poduška* Lu = *päännaluspoduška*; Lu *patukkaakaa mäetää päännaluspoduška* hundinua(de)ga täide-takse peapatja.

päännaluz J-Tsv. = *päänaluz*; *veelko sillõ on ohto päännaluss kas sul on küllalt pealust?*

pääolub, pääolut vt. *pää-õlub*.

pää-pluutita: -t J-Tsv. peakelm архиplt.

pää-pooli Ra esimene, parem õlu первое, лучшее пиво; *naizõd annõttii mehilee olutta, poolikkoikaa pääpoolt i peräpoolt* naised andsid meestele õlut, ankrutega paremat õlut ja päraõlut.

pääpöörütüz J-Tsv. peapööritus головокружение.

päärm/e K-Ahl. P M Lu Li Ra *pehrwe* Kr, g. -ee M ie P 1. palistus, õmblus, kant подгиб (подола), шов, обшивка; Ra *meehustan all on päärmie särgi all(servas) on palistus*; 2. hrl. pl. (pastla) tärge, tärkmed петля, прорамка (у постол, поршней, в которую продевается шнурка); P *paglatšentšiiil õlivad päärmiev, siz õli lütšittü pagla läpi* pastlail olid tärkmed, siis (nendest) oli pael läbi lükitud; P *päärmies peettii nahka remeniid, siz remenii õtšaasyõ pantii paglad* tärkme(i)s peeti nahkrihmu, siis rihma otsa pandi paelad; 3. haavaarm рубец; Lu *raana on õmmõltu tšiiini, on jäänü päärmie* haav on kinni õmmeldud, on jäänud (ainult) arm. – Vt. ka *päärämä*.

päärmes/sää K-Ah. M (Kett.) -sääg (I), pr. -än Kett. M, imperf. -in M palistada обруб/ать, -ить, обшивать, -ть; I *miä nõizõd päärmessämää rättiä, kumpaa pääzä piitääz* ma hakkam palistama rätikut, mida peas kantakse (peetakse). – Vt. ka *päärmisää, päärmätä, päärmõittää, päärrätä*.

päär/mettää ~ **-emettää** M, pr. -metän, imperf. -metin = *päärmessää*; *iha on päärmiettü* (~ *pääremiettü*) varrukas on palistatud.

päärmis/sää (K-Ahl.), pr. -än K, imperf. -in = *päärmessää*.

päärm/ütä: -et J-Tsv., pr. -ään J, imperf. -äzin: -ezin J = *päärmessää*; *võta päärmää jalk-rätved, a too purkõssa võta palista jalarätid* (ära), muidu hargnevad (= hakkavad hargnema).

päär/mütöö M -emätöö (M), g. -mättömää: -emättömää M palistamata неподрубленный; *näd miltin prokutoo, pani pähhää pääremättömää rätee* näe, milline lohakas, pani palistamata räti pähe.

päär/lämä M Lu Li J -emä (M) -em Ra J-Tsv. -mä K M Lu (J-Must.), g. -ämää M J -emää J -mä Lu 1. palistus, õmblus, kant, rant подгиб (подола), шов, обшивка, рант; M *kankaa õttsaa päärmõi tehtii, etti ep purkaus kangaz kanga otsa tehti palistused, et kangas ei hargneks*; J *taita et tunn õmmõll, ku teid nii pak-suu pääremää* (sa) vist ei oska õmmelda, kui tegid nii paksu palistuse; K *alta õlivat päärmäd vyšittu* alt olid palistused tikitud; Lu *saappaga päärmä* sääriku rant (= õmmeldud ülaser-v); 2. haavaarm рубец; Lu *raana on õmmõltu tšiiin, jäi päärmä* haav on kinni õmmeldud, jäi arm. – Vt. ka *päärme*.

päärämõitlää M, pr. -än M, imperf. -in M = *päärmessää*; *päärämõitin rätee* palistasin rätiku.

päärätte Kett. M I pearrätt головной платок.

päärätä Kõ, pr. -än, imperf. -zin = *päärmes-sää*; *jalkarätved tehtii tšen kui pitsäv tahtõ, a nev õtsav ep pääranettü* [= *päärättü*], a eiteltii jalarätid tehti, kes kui pikad tahtis, aga neid otsi ei palistatud, vaid õmmeldi üleääre(pistega).

päärüüz Lu (tuulamisel saadav) parim, puhas rukis лучшая, чистая (от мякины) рожь; *akana, se jäi liti viskajaa, tõin rääto jäi perä rüüz, kõlmõttomaa räätoõ jäi paraz rüüz, päärrüüz agan, see jäi tuulaja (viskaja) ligi, teise jakku (teise ritta) jäi halvem rukis (pärarukis), kolmandasse jakku (ritta) jäi parim rukis, puhas rukis.*

päälse M-Set. -sie P-Ränk -sse Salm.₂ -ssie Salm.₂ (R-Lõn.) peässe (R-Reg.) -ssie K-Ränk P-Ränk J-Ränk, hrl. pl. -seed: -siet P-Ränk -ssee M-Set. -ssiet R-Lõn. peasset R-Reg. (endisaegne naiste pidulik peakate старинный женский праздничный головной убор). – Vt. ka *pääste, päästüz*.

pääs/ellä: -ell J-Tsv., pr. -selen: -seen J, imperf. -selin J lahti päästa развяз/ывать, -ать; *tüü-kse päässelitt lehmet tšüütšseiss* kas teie päästsite lehmaid kütke(i)st lahti? – Vt. ka *päässää*.

pääs/elmä: -m J-Tsv., g. -mä J linapunt связка пястей (трёпаного) льна; *karjušillõ annõta gost'intsõssi kahs-kõlmõd lina pääsemä* karjusele antakse (naturaal)tasuks kaks-kolm linapunti. – Vt. ka *paazma, pästka, päsk*.

pääsen/essä: -ess J-Tsv., pr. -en, imperf. -in pääseda, vabaneda спас/аться, -тись, освобо/ждаться, -диться.

pää/si S, g. -zii = *pääsko*.

pääsie vt. *pääse*.

päälske (K-Ahl.) Пяске Tum., g. -zgee K-Ahl. = *pääsko*; K *jätän parvee pääzgee päitä* (Ahl. 98) rl. jätän hulga (parve) pääsupäid.

pää/ski K-Ahl., g. -zgi = pääsko.

pää/sko Kett. K P M Kõ S Lu Li Ra J I (R-Eur.)

pääsko Kett. *peäske* L *peäske* (R-Reg.) -zgo J-Must., g. -zgoo Kett. K M Lu Li Ra J -zguo P pääsuke ласточка; K *pääsko õli üvä lintu* pääsuke oli hea lind; J *pääzgot pesüstü räü-sännalaa* pääsukesed (on) asunud pesitsema räästa alla; P *sis pääzgod lentävät suojiilyõ mailyõ* siis pääsukesed lendavad soojadele maadele; Lu *ku pääsko lennäb maata müü, matalal, siis soovib vihmaa* kui pääsuke lendab maad mööda, madalal(t), siis ennustab vihma; M *sünti tappaa pääskua* (on) patt pääsukest tappa; ■ J *täll on liitssa pääzgoo pisemikko* tal on nagu tedretähniline. – Vt. ka *koto-*, *lidna-*, *maa-*, *meri-*, *tšülä-*. – Vt. ka *päskulein*, *pääsi*, *pääske*, *pääski*, *pääskolintu*, *pääskõ*, *pääskü*, *pääsküine*.

pää/skolain P M -zgolainõ K-Ahl., g. -skolai-zõ M = pääsko; K *tšimolainõ tšiuutoo viili*, *pääzgolainõ pää-aukoo avasi* (Al. 45) rl. mesilane viilis särgi, pääsuke avas peaaugu.

pääskolintu M J *pääsko-lintu* J = pääsko; J *pääsko-lintu, päivä-lintu, se ihalõ ilma-lintu* rl. pääsuke, päevalind, see ilus õhulind.

pää/skõ M (K-Ahl.), g. -zgõõ = pääsko.

pää/skü K-Al. Lu, g. -zgiüü = pääsko; Lu *pääskü tšikertäv* pääsuke vidistab; K *pääskü pään-aukoo lõikkazi, tšimolainõ tšiuutoo viili* (Al. 45) rl. pääsuke lõikas peaaugu, mesilane viilis särgi; Lu *pääskü tšikertäv* pääsuke vidistab.

pääskü/ne K, g. -zee = pääsko.

päässe, päässe vt. *pääse*.

päässi J-Tsv. 1. adv. peast (mälu järgi) наизусть; *selv meez, kaks tunnia luki päässi tark mees, kaks tundi kõneles peast; tunnõt-ko kazee psalmi päässi* kas oskad seda psalmi peast?; 2. adv. pähe (mällu) наизусть; *õppõzitko urokaa päässi* kas õppisid õppetüki pähe?

päässie vt. *pääse*.

päässä¹ Li adv. peast (peakatte kohta) (наречие в форме эл-а от *pää*); *miä võtan hatuu päässä* ma võtan mütsi peast.

päässä² K-Ahl. M-Set. adv. kauguselt с расстояния; M *tuli kahõõ tuhattõmõõ virstaa päässä kotoo* tuli kahe tuhande versta kauguselt koju. – Vt. ka *päältä*.

pääs/sää K M Lu J (P Kõ-Len.) *peässeä* P -sä J-Tsv. -sääg I, pr. -än P Lu I -en M J, imperf. -in Lu J 1. lahti päästa e. lasta, vabaks lasta, vabastada развязывать, -ать, распутывать, -ать, освобождать, -дить; M *pääsä lehmä ahilassa* päästa lehm ketist lahti; K *opõn on pääsettü rakkõõssa* hobune on rakme(i)st lahti pääste-

tud; Lu *piep päässä vörkoss ailit poiz* peab räimed võrgust välja korjama (lahti päästma); Lu *mene rossia päässä* mine trossi lahti päästma; J *päässega tšäed avõ* päästke käed lahti!; J *pääsetti türmess* lasti vangist vabaks; J *jumal päässi juumõriss väl'lä* jumal päästis joodikust lahti; M *sõna siob i sõna pääsev* vs. sõna seob ja sõna päästab valla; 2. (ära) päästa спасать, -ти; J *jumal teeb meile suurõ armoõ, päässi näll'ess* jumal tegi (teeb) meile suure heateo, päästis näljast. – Vt. ka *pääsellä*.

päässä/ttä (M), pr. -b, imperf. -zi lahti minna, lahti pääseda развязываться, -аться; распутываться, -аться; *sio üvvii sõlmulõõ, ett ep päässäüz* väl'lää seo (nõõr) hästi sõlme, et ei läheks lahti.

päässä/ssä (J-Tsv.), pr. -b, imperf. -zi: -z J = päässäütä; rinnus (~ rinnuznahk) päässäüz avõ rinnus (~ rinnuserihm) läks (pääses) lahti.

pääst/e K-Ränk P-Ränk J-Must. J-Ränk, g. -ee = pääse.

päästälz: -s K-Ränk R-Lõn. P-Ränk J-Ränk, g. -ä = pääse.

pääsuka M Li *pää-suka* M Lu (pea)kamm, murd. suga гребень, гребёнка; M *päättä sukkõaz, se on suka, pääsuka* pead kammitakse, see on kamm, peakamm.

pääsurja K-Ahl. M Kõ I -e M-Ränk 1. (kangastelgede) rindpuu; rindkepp (peenike kepp kangapoomi küljes, mille külge seotakse lõimed) грудница, пришва (деталь ткацкого станка); (шток при навое, к которому привязывают основу); M *se on pääsurja, miitää mõõ johzõb kangaz kolodaasõõ* see on rindpuu, mida mõõda kangas jookseb kangapoomile; Kõ *sõlmiaz lõimõt pääsurjaasõõ* lõimed sõlmitakse rindkepi külge; 2. (puu- e. hark)adra pärapuu e. käsipuu рукоятка (сохи), поперечный брусок (сохи); M *adralla kaks saarnapuuta, siz on loopi, siz on pää, pääsurja, siz on aizav* (hark)-adral on kaks sahkpuud (e. haru), siis on (adra)-lusikas, siis on (adra)pea, pärapuu, siis on aisad; M *mizzeese on pantu rutška tšiin, se on pääsurja* mille külge on pandud käepide(med) kinni, see on (adra) pärapuu; 3. (kapsa) südamik, kuule e. kuure (koht, kust noored lehed hakkavad välja keerduma) сердцевина (место завивания в вилки) капуста; M *mizessä tšäänüb, kazvav kapusaa pää, se on kapusaa süä, pääsurja* millest keerdub, kasvab kapsapea, see on kapsa südamik, kuule. – Vt. ka *pääsürjä*.

pääsurju M (I) 1. (kangastelgede) rindpuu грудница, пришва (деталь ткацкого станка); M *kangaspuilla on pääsurju* kangaspuudel on

rindpuu; 2. (kapsa)nui, -tamp, -tambits (puunui kapsaste tampimiseks hapendamisel) деревянный пест, толкач (для утрамбовки капусты при квашении); I *kapussaa lutsisõllag pääsurjulla* kapsaid (kapsast) tambitakse nuiaga. – Vt. ka pääsürjä.

pääsuukkuri J-Tsv. peasuhkur сахарная голова.

pää/sä Kett. K L M Kõ Lu Li J (U P Ku) *peäsä* L P -ss J-Tsv. -säg I, pr. -zen K M Kõ Lu Li J Ku *peäzen* L -sen K-Ahl., imperf. -zin M Kõ Lu Li J -zii I 1. (kuhugi) pääseda v. saada v. sattuda; (läbi, üle jne.) pääseda; (millestki) lahti saada e. vabaneda; (kellekski) saada devat'ься, деться; доб'ираться, -раТЬся, проб'ираться, -раТЬся, поп'адать, -асть; избав'ляться, -иться; ста/новиться, -ть, делаться, с-; Kõ *kuhõõd tām pääzev, piäp süüvvvā leipää* kuhu ta pääseb, peab leiba sööma; M *jögõza on matala põhja, pääzev jalgolla üli* jões on madal põhi, pääseb jalgsi üle; Lu *nii on sakkaa rätäzikko, et pääs läpi* on nii tihe rägastik, et (sa) ei pääse läbi; M *mie kaukaanna õlin, en pääznu koitoo* ma olin kaugel, ei pääsenud koju; I *milla üvä meeli, miä pääzi soojaasõdõ* mul on hea meel, ma pääsesin sooja; M *pääsivad vällää* (nad) pääsesid ära; M *pääzimmä nüd sõkkõad lakkõalõd* pääsesime, pimedad, nüüd lagedale (= segane asi sai selgeks); Lu *ku siä kuulõt tsakkoa õikõss poolla, sis pääzet pulmaa* kui sa kuuled kägu paremalt poolt, siis satud pulma; M *pääzet түrmää* satud vangi; M *kaivolla uhzõt tehäs semperässä, etti eivät pääseis peened lahzõd uppomaa* kaevule tehakse luugid (uksed) sellepärast, et väikesed lapsed ei kukuks kaevu (ei saaks uppuda); J *tütõ ep pääz mehele, tām jääb vanassi tütõssi* tüdruk ei saa mehele, ta jääb vanatüdukuks; J *inemin ep pääznu unõss lahti* inimene ei saanud unest lahti; Lu *tāmā kaugaa õppõzi, pääsi õpõttõjõssi* ta õppis kaua, sai õpetajaks; M *tšüzü kulta-kalalta, štoб mie pääseizin rikkaasi* (muinasjutust:) palu luldkalalt, et ma saaksin rikkaks; 2. lahti minna, lahti pääseda развязываться, -аться, распутываться, -аться; L *kassa peäzev juuksepalmik* hargneb lahti; ■ M *ilma sinnua siällä pääsaz läpi* seal saadakse ilma sinuta läbi (= saadakse sinutagi hakkama); M *tām on liika nenäkaz inehmin, tämmääkaa kuinuid et pääz läpi* ta on liiga ninakas inimene, temaga ei saa (sa) kuidagi läbi; Li *miä siivolla em pääznu sinussa perille* ma ei saanud sinust päriselt aru; M *pojo pääsi jalkaa* (~ *jalkaasõdõ*), *naizõd tähhee* poiss sai naise läbi jalad alla (= sai heale järjele); J *miä õdõn pääsemett kase lahzõka* ma olen selle lapsega hädas.

pääsürjä Lu Li (kangastelgede) rindpuu грудница, пришива (деталь ткацкого станка); Lu *pääsürjää ümper kangaz meev üle* (ümber) rindpuu läheb kangas (kangapoomile). – Vt. ka pääsurja, pääsurju.

pää-špil'ka: *peä-špil'ka* P juuksenõel шпилька (головная).

pääzgo vt. pääsko.

pääzgolainõ vt. pääskolain.

pää/zä M -z Li adv. peas (juuste ja peakatte kohta) (наречие в форме ин-а от *pää*); M *pääzä ivussõd* peas (on) juuksed; L *hattu on pääz müts* on peas.

päätaplaja: -õjõ J-Tsv. mõrtsukas убийца; *päätappjõ dakizõ viimizi pääsi түrmää* mõrtsukas sattus(ki) niiviisi viimaks vangi. – Vt. ka pää-lõikkaaja.

päätauti P M Lu Ra J *pää-tauti* M Lu Li J-Tsv. nohu; nõlg, nõletõbi, murd. peataud (hobustel) насморк; мыт (у лошадей); J *inemizel on päätauti, siz aivussaav* (kui) inimesel on nohu, siis aevastab; Lu *nenä vuuvvas, päätauti* nina tilgub, (on) nohu; M *opõzõl õli pää-tauti* hobusel oli nõlg (peataud).

päältikkoo: -t'sikkoo Ku järjestikku, järjekorras подряд, по очереди.

päältka I -tkõ Lu, g. -dgaа linakimp (60 puhastatud linapeod) связка 60 пестей очищенного льна; Lu *kõns roivõz on kuivõttötu, tapõttu ja päässere puhasõttu poiz ja häglettü, se on siiz linapiho; meil kuuštšümmed linapihhoa kutsutii päätkõ* kui linakubu on kuivatatud, kolgitud ja luud välja puhastatud ja soetud, see on siis linapeo; kuuskümmend linapeod kutsuti meil linakimbuks. – Vt. ka pjaatka.

päältkä Li, g. -dgää = päätkä.

päätnittsa K J (P) *peätnittsa* (L) -nitts Lu -hitts J-Tsv. *pätnittsa* I (M), g. -nitsaa: *peätnittsaa* L -nitsaa J *pätnittsaa* M reede пятница; I *kõlmõt pätnittsaa* kolm reedet; K *lahteese veetii iil'ia pätnittsann võraa* allikasse viidi eliapäeva reedel ohvrit; J *strašno pätnittsa* suur reede; ■ I *matuška pätnittsa ~ pätnittsa paraskeva* emake Paraskeva, püha Paraskeva; L *peätnittsaa obraazaa tuotii* püha Paraskeva ikoon toodi; M *pätnittsaa obraaza, tāmää alta väitettii mokomia läsviä* püha Paraskeva ikoon, selle alt veeti igasuguseid (niisuguseid) haigeid (läbi). – Vt. ka iilijä-.

päät/oo Kett. K P -uu Kett. vdjl, g. -tomaа peatu (ilma peata) безголовый.

päätsirja: -õ Lu logiraamat судовой журнал, логбух; *alusõd päätsirjõ, koko päivää tüü tsirjõtõtta* laeva logiraamat, kogu päeva te kirjutate (= peate logiraamatut).

päätsüpärä R-Eur. kübar шляпа; *päästä päätsüpärä, õtsalta orava nahga* (Eur. 37) rl. peast kübara, otsmikult oravanaha.

päättleed: -ied ~ peättied P pl. t. reerea голово-
вяжки (дровней); *menivät peättied laitjuolt rikki* reerea läks katki. – Vt. ka *päidez, päidüz, päite*.

päättüä: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J (viljahakki) päitada, (viljahakile) pead otsa panna nakrывать скирду, бабку (зерновых) последним снопом (головкой); *jäi va kaks kuhjõlõss päättä* jäi ainult kahele hakile pea otsa panna (kaks hakki päitada). – Vt. ka *päit-tää*³.

päättuu vt. pääto.

pää-tuuli Lu põhiilmakaar главная страна света; *nel'ä tuulta on päätuulia: pohja, itä, lounad, läns* neli ilmakaart on põhiilmakaared: põhi, ida, lõuna, lää.

päättü Lu: *poika mees kottoa erii, nõizõb elämää ommaa päättä* poeg läheb kodunt eraldi (elama), hakkab elama omapead; *ruikko kuivi ize õmmaa päättä rõuge(vistriku)d kuivasid iseendast (ise omapead); noorõnn tsäin narvaza ühtä päättä* noorena käisin ühtelugu Narvas. – Vt. ka *ühtä*.

pää-täi M J-Tsv. peatäi головная вошь.

pää-tõõ: pää-tüü J-Tsv. mõrv убийство.

päävargaz P pää-vargõz J-Tsv. peavaras, suur varas главный вор; P *tämä on päävargaz* tema on peavaras.

päävarjo M pää-varjo J-Tsv. peavari кров, приют; M *täll bõõ õmmaa pää-varjoa* tal pole oma peavarju.

päävihko P M pää-vihko J-Tsv. (viljahaki) peavihk nakrývajúЩИЙ сно́п, головка (скирды, бабки зерновых); P *kuhilaall ühs vihko õli päävihko* viljahakil oli üks vihk peavihk; M *päävihgossi pantii nellä vihkoa* peavihuks pandi neli vihku; M *sis pannas kanne päävihgot pää pääle* siis pannakse need peavihud (haki) peaks.

päävil'l'a: -õ J pää-vil'l J-Tsv. (tuulamisel) saadav) parem, puhas vili лучшее, чистое (от мякины) зерно; *päävil'l'õ meni etepäl'lee, a perävil'l'õ jäi litšepel'lee* parem vili läks (tuulamisel) kaugemale, aga halvem vili (päravili) jäi lähemale; *seemenessi võtamm päävil'l'aa* seemneks võtame paremat vilja.

päävititsa M Ra (I), pl. -sad M 1. (voodi jms.) peats изголовье; I *päävititsa õltšipoduškad, a alla tilad* peatsis (on) õlepadjad, aga all (on) aluskotid; M *pokoinikaa grobaa päävititsõisõõ pantii rayħaa* surnu kirstu peatsisse pandi raha; 2. M ree peapainard (reepreas olev painard) вяз

в голово́вках (дровней). – Vt. ka *pää-õttsa, päidespaju*.

päävitits/o Kett. P Lu (M) pää-vittso K (voodi jms.) peats изголовье; Lu *koikalla on jalkovittso i päävittso* voodil on jaluts ja peats; K *õõ-itu kui õli, tsättšüü pää-vittsoosõõ pannasõ sigaa nenä* kui laps nuttis õõsiti, siis pandi (pannakse) kätki peatsisse seakärss; M *katti makazi lahzõõ päävittsoiz* kass magas lapse (voodi)peatsis; Lu *meil ku avvõttaa, rissi panna avvaa päälee päävittsoo* kui meil maetakse (surnut), (siis) pannakse rist haua peale peatsisse. – Vt. ka *pää-õttsa*.

pääviud vt. päähüü.

pää-õlud M pääõlud Li pääõlut Ränk parem õlu лучшее пиво; M *esimein, pää-õlud õli kõva* esimene, parem õlu oli kange (kõva). – Vt. ka *päälikko*².

pää-õttsa M = päävittso; *tsivi pantii pää-õttsa* kivi pandi (haua) peatsisse.

pääviit vt. päähüü.

põhtüä (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *põhtü- J-Must.* läppuda становиться затхлым; *jüvät põhtüvät* (Must. 180) terad läppuvad.

põkkõ ~ -k Ra, g. -õõ Ra 1. põldosi, konnaosi полевой хвощ; 2. põdrakaner иван-чай. – Vt. ka *prökkõ, põtkõ*.

põkkõroho J = prökkõ.

põkkõlõssä (J-Tsv.), pr. -õn J, imperf. -õzin: -zin J viinasurma surra умирать, умереть от запоя, спи/ваться, -тъя; *elä juu viinaa üli liikaa, põkkõõ ära joo viina üleliia, sured viinasurma*.

põksüü (Li Ra J), hrl. pl. -iud Lu Ra J-Tsv. püksid штаны; J *poikõizõll om põksüid jalgõz* poisikesel on püksid jalas; Ra *sapožnikk on tsennättä, a portnoi on põksüttä* vs. kingsepp on kinga-(de)ta, aga rätsepp on püksata; Lu *põksüü, se on õsõtud* püksid, need on ostetud (= mitte kodus õmmeldud); J *põksüje kormun* pükste tasku. – Vt. ka *arka-, nahka-*.

põksü-vasuz J püksi(haagi) vastus, püksiaas петля (у штанов); *põksü-vasuz, tõin on kokka, vassaa mikä tuõv* püksi(haagi) vastus, teine on haak, mis vastu tuleb.

põlk/kü Kett. J, g. -iüü J (puu)пакк колода, чурбан; J *võtti vasaraa ja pikkaraizõõ põlküü* võttis vasara ja väikese paku.

põlläht/ässä: -ss J-Tsv., pr. -än J, imperf. -äzin: -zin J tormata, söõsta брос/аться, -иться; *põllähtäz rihess kujalõõ* tormas toast õue.

põll'ällä/ä: -äg I = püllillää; *perzeg pall'az* põll'ällääg paljas tagumik uppis.

põllätä: -täg I, pr. -äv, imperf. -zi suitseda, suitsu (välja) ajada дымить(ся); *siältä savvu niin i põllääv niin i põllääv, no kõittši mussa*

õli sealt ajab nii (palju) suitsu, nii ajab, no kõik oli must.

pöllütä vt. *pellätä*.

pöllü K-Ahl. L P M Kõ Lu Li Ra J I Пэлли Pal.₁ Пэлли K-reg.₂, g. -üü P J I 1. tolm пыль; J tüü tait kõnsait ett siivo riht ku teill on jõka paik-kõs põllüä täinõ te ei korista vist kunagi tuba, kui teil on kõik kohad tolmu täis; Lu sõvat piäp põllüssä puissaa riided tuleb tolmust (puhtaks) raputada; Lu müllüzä on pal'l'o põllüä, pal'l'o javo põllüä veskis on palju tolm, palju jahutolm; Lu rüis kukitsõb, põllü toov rukis õitseb, (õie)tolm(u) toob; M tämmää pääz on põllü, eväd õõ ajud tema peas on tolm, ei ole ajud (= ta on rumal); M tuli i tõi põllüä kormunat täinud tuli ja tõi tasku(täie)d tolm (= tuli ja ei toonud midagi külakostiks); J põllüä ajama, nõssõma tolmutama (tolmu ajama, tõstma); Kõ nüt tulbas [= tullas] põllü tõõ aigat pääle (Len. 214) nüüd algavad (tulevad) tolmuse töö ajad (= rehereksuajad) peale; 2. peapesu pealomeyka, диал. взбучка, нагоняй; J oottõõ, oottõõ, küll siä veel saad izältes põllüü oota, oota, küll sa veel saad isa käest peapesu!; 3. (ämbliku)võrk паутина; Lu hõmõläin lakkõõ põllüü teev ämblik teeb lakke võrke. – Vt. ka javo-, kukka-.

pöllüin J-Tsv., g. -zee J = põllükaz.

pöllük/az M Ra I -õz J-Tsv., g. -kaa J tolmune пыльный; M ad'jala on põllükaz, piäb men-nä puissaa põllüid vällä tekk on tolmune, tuleb minna raputada tolm(ud) välja; J ai kui teill om põllükõz rihi oi kui tolmune tuba teil on.

pöllü/ne (Kõ), g. -zee = põllükaz; põllüzell värt-sill nurkaa takaa lõõtü tolmuse kotiga nurga tagant (pähe) lõõdud (= loll, rumal).

pöllüpää M Lu fig. kõlupea, puupea, jahupea, tobu sadovaya голова, дурак, болван; M minnua ämmä sõittõli, põllüpää ämm sõimas mind kõlupeaks. – Vt. ka puupää, puustapää.

pöllüsellä: -ell J-Tsv., pr. -selen, imperf. -selin frekv. = põllütellä.

pöllütellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. tolmutada, tolm ules ajada пылить, поднимать пыль; riigõll saad imossi põllütell rehe(peksu)l saad himu täis tolmutada.

pöllütää M-Set. Lu Li -tä J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) põllüttä J-Must., pr. -än Lu -en J, imperf. -in Lu J 1. tolmutada, tolm ules ajada пылить, за-, поднимать пыль; Lu kase on maailma vihkuri, põllütäb liivaa see on ilma-tu tuulekeeris, tolmatab liiva (üles); J rattaad va vurissa, nii kõvassi põllüteb aja rattad vaid vurisevad, nii kõvasti tolmatab sõita; 2. (välja) tuulata вывевать, -ять; Li löühkimeekaa

sai akanõita põllüttää vällää tuulamislevhiku-ga sai aganaid välja tuulata; ■ J elka kall'uga, põllüten rihess väll'ä ärge karjuge, tolmutan (teid) toast välja!

pöllütä P M (Kett. K-Ahl. Li), pr. -äv P, imperf. -zi Li 1. tolmata пылить(ся), за-; M kui einä jääv tšezzee kuivaamoto [sic!], siis tam nõõv kõvvi põllüämää kui (kokkupandud) hein jääb poolkuivaks, siis ta hakkab väga tolmama; 2. tuisata мести (о метели); Li eb nätsüv mittäät, se lumi va põllü ei paistnud midagi, see lumi ainult tuiskas.

pöllüüssä Li -ssä Lu -ss J-Tsv., pr. -üv Lu Li J, imperf. -üzi Li -z Lu J 1. tolmata (ka fig.) пылить(ся), за-; J kujall nii kõvassi põllüüv õues tolmab nii kõvasti (suure tuulega); Lu nii kõva tormi, vesi meres põllüüv, koko päivää põllüz (on) nii kõva torm, (et) vesi meres tolmab, kogu päeva tolmab; 2. tolmelda опы-ляться, -иться; Li rüüz jo kukittsi, põllüüzi, enäpi ep põllüü rukis juba õitses, tolmles, enam ei tolmle.

pölvikod vt. *pölvikod*.

pölvillin vt. *pölvilliin*.

pöläs/süä (Ku), pr. -ün, imperf. -süzin Ku eh-muda, hirmuda пугаться, ис-, устраш/аться, -иться; miä em põlässüt karussa, a põlässüzin siittä, että tahtozin dovarišaa ampua ma ei ehmunud karu pärast, vaid ehmusin sellerpärast, et pidin (kogemata) kaaslaste pihta laskma.

pölässüü/ssä (Ku), pr. -n, imperf. -zin = põläs-süä; suet ko põlässüüst'sii d'i joost'sii metsää küll hundid ehmusid ja jooksid metsa.

pöläs/tüssä (Lu) -t'üssä Ku, pr. -tün, imperf. -tüzin Lu = põlässüä; Ku kalat põläst'süst'si kalad ehmusid.

pöläsüt/ellä Ku, pr. -telen, imperf. -telin frekv. ehmatada, hirmutada пугать, устрашать, стра-шить.

põmilsä (Ra), pr. -zen Ra, imperf. -zin pomiseda бормотать; mitä ain põmized itse enelle mis sa aina promised omaette?

põppärä-pää P sasipea растрёпа.

põrpõt/tää (Li), pr. -äv Li, imperf. -ti (keedes) podiseda вариться (о каше); rooppa jo põrpõt-äv, rooppa tšihuv puder juba podiseb, puder keeb.

põrõhmä vt. *pärähmä*.

põtkõ Li, g. põdgõõ = prokkõ.

põvvi vt. *põvvi*.

põvvis/süä J-Tsv., pr. -üv J, imperf. -sü J selgi-neda, selgeks minna проясн/аться, -иться; ilm põvvisüv ilm selgineb.

põvviotoo vt. *põvviotoo*.

pöölä vt. *maito*.

pööretlää: -tää_G (I), pr. -äv, imperf. -ti = pööritlää; niin pööretät tämä i nii javotat nii ajad ringi seda (käsikivi) ja nii jahvatad.

pöörimlä J-Must. (Lu-Must. J), g. -ää fig. pöörimiskoht место завивания; Lu *isä issub issumilla, poigat pöörivät pöörimillä, tüttäret tüvez i ladvas?* – *Umala kerkiät* (Must. 160) mõist. isa istub istmeil, pejad pöörlivad pöörimiskohtadel, tüttred tüvez ja ladvas? – Humala väädid.

pööritellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. (midagi) ringi ajada, keerutada vращать, вертеть, крутить; *elka pööritelka vokkia ümper ärge keerutage vokki* (= vokiratast) ringi (ümber). – Vt. ka pööritellä.

pöörittää (Kõ-Len.) -tä J-Tsv. -tää_G I, pr. -än: -en J, imperf. -in J (midagi) ringi ajada, keerutada, vändata; veeretada vращать, вертеть, крутить; катить; I *jalgolla piäp pöörittääc* jalgadega tuleb (vokiratast) ringi ajada; I *kepissä pööritämmäg* kepiga (kepi) ajame (käsikivi) ringi; Kõ *estää tsüütii kaarlömälle muna pööritämää* (Len. 221) varem käidi Kaarlömäl muna veeretamas; ■ J *kõik pööriten rihess hitolõõ* kupatan kõik toast kuradile (= ajan kõik toast välja). – Vt. ka pöörettäa, pöörittää.

pööri/ä M Ra J (Kõ Lu-Must.) pööriä (P) -äg I, pr. -n M Lu Ra J pöörin P -i I, imperf. -zin Ra J -zii I. pöörelda, keerelda, tiirelda vращаться, вертеться, крутиться, кружиться; Lu *pöörib, pöörib nava pääl?* – *Võtti* (Must. 159) mõist. pöörlleb, pöörlleb naba peal? – *Võti*; J *pöörijõz laykõõz maalõõ* langes keereldes maha; M *mie pöörizin ühes paikkaza, en tää kuza õõn* ma tiirlesin ühes paigas, ei tea(dnud), kus olen; M *tsärpän ümperi sinnua pööris* kärbes tiirleb sinu ümber; 2. (midagi) ringi ajada, keerutada, vändata vращать, вертеть, крутить; Kõ *on rataz, sitä pööriäz, a tõin meez piäv tsirvessä, kurassia, ihov* on ratas (= käi), seda aetakse ringi, aga teine mees hoiab kirvest, nuga, ihub (= käiab). – Vt. ka pöörettäa, pöörittää, pöörittää, pöörittää, püürtäässä.

pöörlre J, g. -tee (juukse)pööris вихор; завихрение, место завихрения волос; *ühs pöörrre, siiz leeb ühs nainõ* (kui on) üks juuksepööris, siis saab olema üks naine.

pöörr-remeni J-Tsv. teritamis-, ihumisrihm точи́льный ремень; *pöörr-remeni on tehtü nahgõss, dalisko parusinass* teritamisrihm on tehtud nahast või purjeriidest. – Vt. ka pöörrää-remeni.

pöörrä Ra -r J-Tsv., pr. -än Ra -en J, imperf. -in Ra J I. (kellegi v. millegi) ümber käia, piirata (kedagi v. midagi uskumusliku tava kohaselt) ходить вокруг (кого-то или чего-то по старинному обряду); Ra *tsünteliällä pööretti ümper ruhipuut kõlmõt kõrtaa vass päivää* küünlaga käidi ümber puusärgi kolm korda vastupäeva; 2. J-Tsv. käiata, käial teritada точить на точиле. – Vt. ka pöörtää, pööratä, pöörittää.

pöörr-ä J-Tsv. püürtäsi Li käiakivi, käi точи́льный камень, точи́льное колесо, точи́ло; *tsirves piäv lass pöörr-äsi vell, siis saat terävessi* kirvest peab laskma (= käiama) käia peal, siis saad teravaks. – Vt. ka pöörrä.

pöörtämilne Kõ, g. -zee (karja) piiramine (karja pühitsemine karjalaskel) освящение стада (хождение вокруг стада с иконой); *karjušši võtti siglaa obraazaaka ja meni kõm kõrtaa ümpär karjaa, se õli karjaa pöörtämine* karjus võttis sõela ikooniga ja käis kolm korda ümber karja, see oli karja piiramine.

pöörtää Ra (K-Ahl. Lu-Must.) püürtää Lu Li -tä J-Tsv. -tää_G (I), pr. -än K -en J püüren Lu, imperf. -in J püürin Lu I. pöörata, keerata пов/орачивать(ся), -ернуть(ся); J *pöörr koorõm ümper* pööra koorem ümber; J *ani arjalõõ muniz, sisavõ siviüllõõ pööri* r. hani (hobuse)-lakale munes, õõbik külili pööras; J *pöörtä seltä selga* pöörata; 2. käiata, käial teritada точить на точиле; Lu *kui õsõtaa uuz vikahtõ, siis püüräl püüretää* kui osetakse uus vikat, siis käiatakse käial; Li *miä vein kõlmõt kurass püürtää* ma viisin kolm nuga käial teritada; Li *nõizõmma püürtämä kurasiid* hakkame nuge käiama; 3. (kellegi v. millegi) ümber käia, piirata (kedagi v. midagi uskumusliku tava kohaselt) ходить вокруг (кого-то или чего-то по старинному обряду); Ra *kui pominoõitaa, siiz võõtõtaa tsüünteliä tsättee i pööretää lauta vassõo päivää kõlmõt kõrtaa* kui mälestatakse surnut, siis võetakse küünal kätte ja käiakse kolm korda vastupäeva ümber laua; 4. pöörel- da vращаться, вертеться, крутиться, по-; Lu *kana varpa pääl pöörräb* (Must. 158) (muinasjutust:) (onn) pöörlleb kanajala (kanavarba) peal. – Vt. ka pööriä, pöörrä, pööratä, pöörittää, püürtäässä.

pöörtäülüssä: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J end ümber pöörata e. keerata повор/ачиваться, -отиться, обёртываться, обернуться; *pöörtää kõrt ümper* pööra end korras ümber.

pöörtüssä: -tüss J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -tüzin J = pöörtüüssä; *pöörtüzin tsaadiss* sain vingumürgistuse.

pöörtüä Kett. M Li Ra J-Tsv. (K-Ahl. Lu) püürtüä Lu (Li), pr. -rün K-Ahl. -ün M J püürrün Lu püürin Li, imperf. -tüzin M Lu Li J püür-

tüzin Lu Li pea-, südamepööritust v. vingumürgistust saada *закружиться* (о голове), тошнить, угореть; J *sinnessaa nõizõl lõdkkuma, kuniz em pöörü* kiigun seni (sinnani), kuni ei saa peapööritust; Li *eestää miä algin põlõttaa, siz miä pöörtüzin, ennää en nõiznu põlõttamaa* esiti ma hakkasin suitsetama, siis sain südamepöörituse, enam ei hakanud suitsetama; M *kuza neev on kloppii rohod, aivo kõvvi paap päätä vaivattamaa i siä näissä pöörüv* kus on need sookailud, (seal) paneb õige kõvasti pea valutama ja sa saad neist peapöörituse; Lu *tänävä õli karkõa sauna, kõikii püürtüzimmä* täna oli kibe (= vingune) saun, saime kõik peapöörituse; M *elä ruta panna trubbaa tšiin, on veel viykkara aimu, võit pöörtüä ära rutta siibrit kinni panema, on veel vingu tunda, võid vingumürgistuse saada.*

pöörtü/üssä: -ssäg vdlj (I), pr. -üb, imperf. -jee vingumürgistust saada угореть; I *pöörtüüv sihessaag rõhga, jaksad i koollag* saad nii tugeva vingumürgistuse, (et) võid surragi.

pöörä Kett. K-Ahl. M Kõ Li J I *püörä* Ränk P *püürä* Lu Li -r J-Tsv., g. -rää M J I -rā J I. käi, käiakivi точило, точильный камень, точильное колесо; M *tširvez on tülppä, piäb ihhoa pöörällä* kirves on nüri, peab käial teritama; Lu *püürä on rutskaakaa, püürääkaa hiutõtaa tširveita, vikahtõid, kurassijõ käi* on vändaga, käiaga teritatakse kirveid, vikateid, nuge; J *üvä pöör tšivi piäb õll heenoss liivõss* hea käiakivi peab olema peenest liiva(kivi)st; 2. ratas, pöör, võll колесо, ворот, вал; I *rattaad õlivat kahõõ pöörääkaa* kaarik oli kahe rattaga; I *koorma kukõrtu i pööred nõisavad üleez koorem läks ümber ja rattad tõusid üles; I šnuura niku vääitäs kasta pöörää* vokinöör nagu veab seda (voki)-ratast (ringi); I *paglaa päällä kaivossa vettä võtat ili pöörääkaa kaivossa võtat* vee kõiega võtad kaevust vett või pööraga võtad kaevust vee; I *pöörää rumbu ratta rumm.* – Vt. ka *päivää-, tšivi-, tšäsi-*. – Vt. ka *pöör-tšivi.*

pöörähtää: *püürähtää* Lu, pr. -ään: *püürähtän* Lu, imperf. -iin: *püürähtin* Lu = *pöörähtäässä*; *mitä nii tšiiiree püürähtin nüt poiz, elä vee mejjee unija* mis sa nii kiiresti minema pöördusid, ära vii meie un(esi)d ära.

pöörähtä/ässä: -ss J-Tsv., pr. -än J, imperf. -äzin: -zin J pöörduda пов/орачивать(ся), ернуть(ся); *ize pöörähtäs kottoo tulõmaa* ise pöördus koju (tagasi) tulema; *pöörähtääz ümper* pöördus ümber.

pöörä-lõõkku: *püörä-lyõkku* P *pöör-lõõkku* J-Tsv. võlliga kiik качели на воротe; P *lyõkku õli, juoltii püürälyõkku, lazzõttii üli vaalaa* kiik

oli, kutsuti võlliga kiik, kiiguti (lasti) üle võlli; J *pöör-lõõkull nõisi päätä huimama* võlliga kiigel hakkas pea ringi käima.

pöör/ütä: -et J-Tsv., pr. -ään, imperf. -äzin käiaita, käial teritada точить на точиле. – Vt. ka *pöörä, pöörtää.*

pöörää-remeni J-Tsv. = *pöör-remeni.*

pöör/ü¹ Lu, g. -üü pöörel (plokil) вертел (на блоке); *pöörü on blokkiil, jott rossii ep purkajaisiiz, epku menneis tšikkaraa* pöörel on plokkidel, et tross ei hargneks (lahti) ega läheks sassi.

pöör/rü² ~ -r J-Tsv., g. -rüü J ving угар; *pöörüä rihi täünü tuba* (on) vingu täis; J *nii kõvassi huimav, tait pöörü meni pähä(se)* pea käib nii kõvasti ringi, vist hakkas (läks) ving pähe.

pöörük/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J vingune угарный; *näll on üht perä pöörükõz rihi* neil on ühtepuhku vingune tuba.

pöörüpäivä: *püürüpäivä* P *püürüpäivä* Lu pööripäev солнцевоорот (зимнее и летнее солнцестояние, весеннее и осеннее равноденствие); P *kui keveäll on tuuli tšülmäss puolyõ püürü-päivän, siz liep tšülmä suvi* kui kevadel on pööripäeval tuul külmalt poolelt, siis tuleb külm suvi; Lu *tšezää püürüpäivä* suvine pööripäev. – Vt. ka *tšezää-*.

pöörüt/ellä Kett. (J-Tsv.), pr. -telen, imperf. -telin = *pööritellä.*

pöörüt/tää M J *pöörüttaa* Po *püürüttaa* Lu Li -tä J-Tsv. -tääg (I), pr. -än ~ -en J, imperf. -in J I. keerutada, vändata вращать, вертеть, крутить; M *kui lahzõlt tõkku ammaz, pöörütättii ümpär päätä, vizgattii ähüppälee* kui lapsel tuli (kukkus piima)hammas (ära), (siis) keerutati (seda) ümber pea, visati ahju peale; M *kaivod on kõikõllaizõv meillä, vollii on moko-ma, seneekaa pöörüttaaz* kaevud on meil igasugused, on selline võll, sellega vändatakse; Li *viikhuri ühes kõhtaa püürütäb liivaa* tuulispask keerutab ühes kohas liiva (üles); 2. (kellegi v. millegi) ümber käia, piirata (kedagi v. midagi uskumusliku tava kohaselt) ходить вокруг (кого-то или чего-то по старинному обряду); I *pöörütettii lehmäd ümpärikkua õnvõza kõlmõt kõrtaa* käidi õues ümber lehmade kolm korda; M *pominlauta pöörüttaas kõlmisõõ* surnute mälestamiseks kaetud laua ümber käiakse kolm korda; 3. pead pööritama panna, vingumürgistust tekitada *закружить* (голову), *вызвать* головокружение; угореть; Lu *minnuu päässä püürütii* mul hakkas pea ringi käima; M *elkaa ruttagaa panna trubbaa tšiin, se võip pöörüttaa surmaassaa* ärge rutake siibrit

kinni panema, see võib tuua surmava vingumürgistuse; M *kasta algab jo pöörüttää* ta hakkab juba purju jääma (talle hakkab viin juba pähe); Lu *tüttö poigal püürütti pää* tüdruk ajas poisil pea segi. – Vt. ka *pööretää, pöörittä, pööriä, pöörää, pöörtää*.

pöörütüz vt. *pää*–.

pööveli vt. *püüveli*.

pööveli-poi/ka: -k J-Tsv. väänkael, väänik, marakratt (vallatu ja sõnakuulmatu poisikese kohta) шалун, строптивец (о мальчике); *ais-siä pööveli-poik* oh sa väänkael! – Vt. ka *püüveli*.

püh/ütsiä M (Kett. Kõ) -kiä Lu Li Ku -kõa K-Ahl., g. -tsiä hästi kerkinud, kohev, ümar пышный; Lu *pühkiä leipä, ku võtad ahjoss poiz, tämä on üvässi kohonnu* kohev leib, kui võtad ahjust välja, ta on hästi kerkinud; M *nä-vät tuovat pühütsiässi, pehmiä lepoška* need muutuvad kohevaks, pehmed kakukesed.

püchta vt. *pihta*.

pühiln J-Tsv., g. -zee J pidulik праздничный.

pühisü/z J, g. -see J pühadus святость.

pühit/ellä (M), pr. -telen: -teen M, imperf. -telin frekv. ← *pühittä; piäb nõissa pühitteemää* peab hakkama paastuma.

pühit/tää L P (M), pr. -än P, imperf. -in P paastuda поститься, постничать; M *siiz ep söötü arkoä, pühitättii suur pühä seitsee nätelä* siis ei söödud paastuvälist toitu, paastuti (= peeti) suurpaast(u), seitse nädalat; P *nätelis kahsi päivää pühitettii, kõlmaspäivä i vid'despäivä* nädalas paastuti (= söödi paastutoitu) kahel päeval, kolmapäeval ja reedel.

pühitü M, pr. -in: -n M, imperf. -zin = *pühit-tää; suur pühä kõikk pühitü* suur paast, kõik paastusid; *söötii pühä-söömää, kannii pühitü* söödi paastutoitu, nõnda paastuti; *piäp pühitü* tuleb paastuda.

pühilä M, pr. -n, imperf. -zin = *pühit-tää*.

pühje Al. Kett. P (R-Reg.) *pühje* (R-Eur.), g. -tsee: -tšie P *pühitsee* R-Eur. = *pühütsie*.

pühütle K-Ahl., g. -mee K ikoonirätt, murd. pühaserätt иконный плат; *ala jalkojee jumalaa, ala pühütemee pühätüü* (Ahl. 723) rl. jumala jalge ette (alla), pühitsetu pühaseräti alla.

püh/ütsiä Kett. K P M Kõ S Po Lu J (R Ra) *püh/ütsiä* Ke-Set. *püptsiä* P -tsiäg ~ -tseäg I -tseeG Ko *pühkiä* Ku, pr. -in Kett. P Ke M Kõ S J -tšin K-Ahl. *pühii* I *pühin* Ku, imperf. -tšizin P Ke M J *püh/ütsin* Ke -tšizii I pühkida мести, подметать, чистить, вытирать, -ереть, обтирать; K *oornikoll pannass noorikkõ rihtä pühütsimää* hommikul pannakse noorik tuba pühkima; J

havuukaa pühitää ahjoa ahjuluuaga pühitakse ahju; M *pühütsiä õmat silmä* pühkis oma silmad (kuivaks); J *pühi jalgõd, elä rooja puhta* maat pühi jalad (puhtaks), ära määri puhtaid põrandaid; M *nõisi milta tšüneliä pühütsimää* hakkas mul(t) pisaraid (silmist) pühkima; Kõ *neñnä pühütsiä ep tunnõ, a naisii laatius* nina pühkida ei oska, aga kipub naist võtma; M *nät ko lõppu, etti kõik põllüed on pühitü* näe, kuidas sai otsa, et lausa tolm(gi) (tolmud) on pühitud (= näpud on põhjas).

pühütsiütä (Kett.), II inf. -mää Kett. puhtaks saada очи/щаться, -ститься.

püh/ü Kett. K R L P M Kõ S Ja-Len. Lu Li Ra J I Ku, g. -ää K Kõ Lu Li Ra J I. paast post; S *ku böllu pühä, söötii rokkaa lihhaakaa, a suurõs pühäs, sis seimmä võikaa* kui polnud paast(uaeg), (siis) söödi kapsasuppi lihaga, aga suure paastu ajal, siis söime taimelõliga; M *siis tuli suur pühä, seitsee nätelä enipäiväässaa* siis tuli suur paast, seitse nädalat lihavõteteni; Lu *maarjaa pühäz on pal'lo tšärpäss* maarjapaastu ajal on palju kärbseid; Lu *miikkula pühä alki sütsüzüssä pühäpanekissa ja jouluussaa* nigulapaast algas sügisest, paastu algusest ja (kestis) jõuludeni; Lu *pädrää pühä* peetripaast (= peetripäeva-eelne paast); P *rästogaa pühä* jõulupaast (= jõulueelne paast); Li *pühää panõkki õli ennee miikkulaa* paastu algus oli enne nigulapäeva; Li *ku pühää lõppu on, se on pühää pagõttõma* kui on paastu lõpp, see on paastu p.; Kõ *mokom pühää söökki* niisugune paastutoit; M *kõlmaispäivä i vijjespäivä õlivat pühät päiväv, piimää i lihhaa ep söötü* kolmapäev ja reede õli paastupäevad, piima ja liha ei söödud; 2. (rahvapärane v. kiriklik) püha (народный или церковный) праздник; J *kadrinapäivä on mokoma pühä sütsüzüllä* kadripäev on niisugune püha sügisel; Ra *maa entšämüz on ennee troittsaa, siiz on maa pühä, ep tšästä võttaa i ublikass maassa* taevamine-mispüha on enne nelipühi, siis on maa püha, ei lubatud oblikatki maast võtta; J *pärnäspääl õli nastassiapäivä suur pühä* Pärspääl oli nahtsepäev suur püha; 3. püharäev воскресенье, воскресный день; Li *kuus päivää on ärtšipäivä, a seitsemäz on pühä* kuus päeva on (nädalas) argipäev(ad), aga seitsmes on püharäev; J *ohto ärtši päänn sai tüüt, pühänn võip oogõd küllalt sai argipäeva(de)l tööd* (tehtud), püharäeval võib puhata; 4. adj. püha святой, священный; M *palvõdõrukku on tšasovnaa tivenn, sinne tšäütü, veeti rahhaa, pellättii roittaa vällää, sitä pühäss peettii* ohvrikivivare on kabeli juures, seal (sinna) käidi, viidi raha,

kardeti välja kaevata, seda peeti pühaks (paigaks); K *pihlaga õli pühänn puunn* pihlakas oli (= pihlakat peeti) pühaks puuks; Lu *tšüzütti pühä miikkulaa* paluti püha Nikolaust; L *tulõ pühässä neitsiütissä maarjassa* rl. (loitsust:) tule pühast neitsi(st) Maarjast; J *pühä jürtsi* püha Jüri. – Vt. ka *jõulu-, maarja-, miikkula-, põdro-, pädrä-, suur-, tšerikko-, väli-*. – Vt. ka *praaznikka, pühapäivä*.

pühäkala Ra pühapäevakala (kala, mida tüdrukud pühapäeviti noodaga püüdsid ja pärast müüsid рыба, которую девушки вылавливали неводом в воскресенье, а затем продавали).

pühä-maarja L paastumaarjapäev *благовещение; pühä-maarjann õltii tšerikkoza* paastumaarjapäeval käidi (oldi) kirikus.

pühä-meno M = pühäsöömä; *kõõz õli suur pühä, kõik pühä-menod õltii* kui oli suur paast, (siis) olid kõik paastutoidud.

pühämurtšina: -n Li pühapäevane hommikueine воскресный завтрак; *pühän ain jo tehtii parõv herkkua, što se on niku pühämurtšin* pühapäeval tehti ikka juba paremat hõrgutist, et see on nagu pühapäevane hommikueine.

pühänõma Li pühapäevane, pidulik воскресный, праздничный; *kane sõvad õllaa pühänõmad* need rõivad on pühapäevased; *sapano õli pühänõma s.* (= vajda naise linikutaoline peakate) oli pidulik.

pühä-panikki Ku = pühäpanõkki.

pühäpanõkki: -ekki Lu Li paastu algus начало поста; Lu *pühäpanekissa algap paasto, eb võinu süüvvä arkia p-st* algab paast, (enam) ei võinud süüa paastuvälist toitu; Li *pühäpanekki on viimine artšipäivä enne suurta pühlihää* paastu algus on viimine paastuväline päev enne suurta paastu.

pühä-päviin J-Tsv. pühapäevane (puhkeräevane; pidulik) воскресный, праздничный; *pühä-päviiss aikka oñ kuile itsäv veettä* pühapäevast aega on millegipärast igav veeta; *pühä-päviizet sõvad* pühapäevavarivad.

pühäpäivittää Li J pühapäeviti по воскресеньям; *pühäpäivittää lõõkuttii* pühapäeviti kii guti.

pühäpäivä L P Ja-Len. Lu Li (K) *pühä-päivä* Li *pühä-päiv* J-Tsv. 1. pühapäev воскресенье, воскресный день; Lu *laizgal eb õõ kõnsa pühäpäivää* vs. laisal pole kunagi pühapäeva; Li *artšipään õltii tšennäv, a pühäpään õltii kamašid* argipäeval olid ts-d (= kodus valmistatud pehmed saapad), aga pühapäeval olid kamasid (jalas); 2. (rahvalik v. kiriklik) püha (народный или церковный) праздник; L *χlaari*

õli opõzii pühäpäivä floorusepäev oli hobuste püha; L *naiisii pühäpäivä, siš tšihutõttii õlutta* (jüripäev oli) naiste püha, siis pruuliti õlut; L *treteñne pühäpäivä õli* küünlapäev oli püha; L *pokrova õli pummalaza vuvvyõ pühäpäivä* Maarja kaitsmise päev oli Pummalas (kiriklik) aastapäev; K *illoll pitääs troitsaa pühäpäivää, õlutta tšihuttaas* (Al. 11) Illol (Undovas) peetakse nelipühi, pruulitakse õlut; 3. Ja-Len. paastupäev *постный день*. – Vt. ka *tšerikko-, väli-, õlut-*. – Vt. ka *pühä*.

pühä-rokka M paastuaegne (lihata) hapukapsasupp *постные щи; söõtti pühä-rokkaa, õli kallaa tšihutõttu* söödi paastuaegset hapukapsasuppi, oli kala keedetud.

pühä-rooppa M paastuaegne (lihata ja rasvata) puder *постная каша; suur pühä õli seitsee nätelii, tehtii pühä-rooppaa* suur paast oli seitse nädalat, tehti paastuputru.

pühäsapana (Ra) pühade-s., pühapäeva-s. (vajda naise pidulik linikutaoline peakate *праздничный женский головной убор* типа покрывала); *tšerikoosapanad i pühäsapanad i artšisapanad* ja (olid) kiriku-s-d ja pühade-s-d ja argipäeva-s-d.

pühäsinaikka Li pühapäevane (sinine linane) pihikseelik *праздничный (синий) полотняный сарафан; õltii sinizet sinakõv. kañkaassõ kuottu, sis sinizess õli kraazgõttu. siiz õli kassinõ kannii rinnõss tänne allaallõssaa õli valkaa viiru i kauniz õli, lintit pantu, i allaall õli tooš sinakõl kauniz lintti, i valkaa se lintti. i siiz õli heenokkõissõ nappua kõig õli pantu allaallõssaa, što lusti õllõiz. se õli pühäsinaikka, pühäpäivittää, a artšisinaikk see õli veel prostoi, sellä nappui bõllu kassin eezä* (naistel) olid sinised pihikseelikud. Linasest kangast (olid) õmmeldud (kootud), siis oli (kangas enne) siniseks värvitud. Siis oli siin niiviisi rinnust siia kuni alla (= allääreni) valge viirg ja punane (viirg) oli, (sellised) paelad (olid) pandud, ja all(ääres) oli sinisel pihikseelikul samuti punane pael, ja (see) valge pael. Ja siis oli väikesi nõõpe puha pandud (= ette õmmeldud) (ülevalt) kuni alla, et oleks ilus. See oli pühapäevane (sinine) pihikseelik, (seda kanti) pühapäeviti, aga argipäevane (sinine) pihikseelik, see oli veel lihtne, sellel polnud nõõpe siin ees.

pühäsöömä ~ pühä-söömä M paastutoit *постная пища; pühä-söömä on tehtii seemee võilla, a artšisöömä, siäl i lihhaa, siäl i piimää, võita, siäl on kõig* paastutoit on tehtud taimeõliga, aga paastuväline toit, seal (on) ka liha, seal (on) ka piima, võid, seal on kõik(e). – Vt. ka *pühä-meno*.

pühāstanad Lu pl. t. (madruse) pūharāeva-
püksid pıradnichnye (matroskskie) ŗtđany.

pūhātü (K-Ahl. R-Eur. R-Reg.), g. -üü K
pūhıtsetu, pūhak svyтой, svyıtıtelı; K *ala
jalkejee jumalaa, ala pūhtšemee pūhātüü*
(Ahl. 723) rl. jumala jalge ette (alla), pūhıtsetu
pūhaserāti (= ikoonirāti) alla.

pūhātü K-Ah. M (K-Ahl.), pr. -ān K-Ahl.
pūhhään M, imperf. -zin 1. K hoida, kaitsta
berечь, по-, защи/щать, -тить; 2. (tõtt) van-
duda kļyatsıya, по-, присяг/ать, -нуть; M *mie,
juttõdv, en võttannu, pūhhāv* mina, ütleb, ei
võtnud, vannub (tõtt).

pūhāvāli S Lu paastuvahe, paastuvāline e. paas-
tude vaheline aeg (vremea s konda rojdestven-
skogo do nāchala velikogo posta); S *pūhāvāliš
tšāūtii issumaa* paastuvālisel ajal kāidi istjatel;
Lu *talvõll menin mehelee pūhāvāliz* talvel lāk-
sin mehele paastuvahe sees.

pūlkāht/üā (J), pr. -üv, imperf. -ü paisuda,
jāmeneda vzdıv/vatsıya, -тсья, утолщatsıya,
raschıryatsıya; *soonõd ovat pūlkāhtıneeđ, õl-
laa niku makkarõd* (vere)sooned on laienenud
(jāmenenud), on nagu vorstid.

pūllillāā Lu J upakil, uppis задом вверх; J
*meez on pūllillāā, pää on raskas, takapool nõi-
si üleez* mees on upakil, pea on raske, tagumik
tõusis uppi (üles); Lu *taka pool on pūllillāā*
tagapool on uppis. – Vt. ka *põll'ällāā*.

pūllüpāā Kõ võilillil одуванчик.

pūllüssi P pruntis надуты, бантиком (о губах);
uulõd on pūllüssi huuled on pruntis.

pūlvā Kett. K-Ahl. M J-Must., g. -āā M
tugi(puu) подпор/а, -ка; M *paņkaa ad'd'alõdõ
pūlvā, eb lanķõis maalõdõ* pange aiale tugi, (et)
ei langeks maha; M *paā veel kažzee õhzaa
āllaa pūlvā* pane veel selle oksa alla tugipuu;
M *ku õunad võttaas puussa vāllāā, siz i pūlvād
ilataz* kui õunad võetakse puust maha, siis
koristatakse ka tugipuud (āra). – Vt. ka *kūlvā*.

pūllā Li, g. -āā = *pūlvā*; *paā pūllā vassaa* pane
(aiale) tugi vastu.

pūntātā (Li) -et J-Tsv., pr. -tāān J, imperf.
-tāzin: -tezin J lūkata, tõugata, hoogu anda
толк/ать, -нуть; раскач/ивать, -ать; Li *pūnttāā
nūt* tõuka nüüd!; J *meemme lõdõkulõdõ pūnttāmā*
lāhme kiigele hoogu andma.

pūr/šii M Lu J-Tsv. (sõnatüvi основа слова):
pūr/šii- J-Must. -kiā (Ku), pr. -in M Lu -rin J,
imperf. -tšizin J 1. kippuda, tūkkida, pürgida
rvatsıya, strēmıtsıya, vlamıvatsıya, lomıtsı-
sı; M *tām ain mettsāā pūriv* ta kipub ikka
metsa; Lu *i pūriv karu uhzõss* (muinasjutust:)
ja karu tükib uksest (sisse); 2. paluda, anuda
просить, умолять; Ku *tult'šii pūrkimāā üüssi*

*meez i naina, ment'šii ühtee talloo üüssi pūrki-
māā* tulid õõmaja paluma mees ja naine, lāksid
ühte tallu õõmaja paluma; J *pūrrib, jot võttaizin
tātā eneska kaas* anub, et võtaksin ta endaga
kaasa.

pūr/šii/üā (Kett.), pr. -n, imperf. -zin kippuda,
tūkkida, pürgida rvatsıya, strēmıtsıya; *pūr-
tšiiümmā vāllāā* kipume välja.

pūrāht/āā (Kõ-Len.), pr. -āāv, imperf. -ii-
-i Kõ praksatada, raksatada треснуть(ся);
*puu pūrāhti, maa järāsti, jeesuksen opõn
eittü* (Len. 229) rl. puu raksatas, maa müdises,
Jeesuse hobune ehmus.

pūs/sü Kett. K L M Po Lu Li J I Ko (R-Eur.
Kõ-Len. Ku), g. -üü Kett. K L M Po Lu Li J Ku
-ü J pūs/süü M vdJ I Ko -süü J -sü Kõ-Len. püss
ружьё; M *pantii maalõdõ pūs/süssā* lasti püssiga
maha; M *jürtši sis tāmāā ampu, pūs/süss ampu*
Jüri laskis ta siis maha, püssist laskis; L *pani
pūs/süü ülyõ pihaa* pani püssi üle õla; Li *ruutia
pantii pūs/süü* püssirohtu pandi püssi; J *pūs/süü
laukama püssi* (osadeks) lahti võtma; J *opõin
heittü pūs/süü paukuss* hobune heitus püssipau-
gust; J *suurõss laajenjiss pūs/süü raut meni
lõhtsi* suurest laengust lāks püssiraud lõhki;
Lu *pūs/süü perā ~ pūs/süü looza* püssi pära, püssi
laad; J *pūs/süü lukku* püssi lukk; Li *pūs/süü looti*
püssikuul; M *pūs/süü mees tappõ sooraa* jahi-
mees (püssimees) tappis (= laskis maha) pardi.
– Vt. ka *lookka-, sõti-, tšāsi-, vipu-*.

püssüllāā J-Tsv. püsti(asendis) стоя, стоймя;
seizop püssüllāā nurkkõz seisab nurgas püsti.
– Vt. ka *püssüzā*.

püssü-maa (J-Tsv.) püssi laskekaugus рассто-
яние выстрела; *nütt jäi menemiss eb rohkap ku
püssü maat* nüüd jäi minna mitte enam kui püs-
si laskekaugusele.

püssümeez M J jahimees, püssimees охотник;
M *püssümeez ammuv* jahimees laseb (püssist);
J *tooz om püssümeez, jāness heittü* on ka (= on
alles) jahimees, jānesest ehmus.

püssünenā Lu Li püstnina, ülespidi nina
вздёрнутый нос; курносый.

püs/süzā: -süz Li Ra J -süs Lu-Len. -tüz J
püsti(asendis), turris; ülespidi торчком, ды-
бом, вверх (ногами), поднята (о голове); J
isā makas part püssüz isa magas, habe püsti;
Lu *meillä kõikilla ivusset õltii püssüs* (Len.
277) meil kõigil olid juksed (hirmust) püsti;
Li *järtšü on vāñnettü alaspäi, jalgad õllaa püs-
süz järri* on keeratud kummuli, jalad on ülespidi;
J *pää püssüz* pea püsti. – Vt. ka *püssüllāā*.

püssüā P Kõ-Len. püsti(asendisse); püsti, turris
стоя, стоймя; торчком, дыбом; P *panõ sei-
väs püssüā* pane teivas püsti; P *vihgot pannass*

püssüü (vilja)vihud pannakse püsti; Kõ mõnikat mehet parrat püssüü korsazivat nurkkõi möö (Len. 212) mõned mehed, habemed püsti, norskasid nurkades (nurki mööda).

püssüü P Li J-Tsv. Ku püsti(asendisse); ülespidi вверх; (хвост) торчком; на дыбы; P *aroa kōōz nii elä panō sellällee, et aroo piid on püssüü* reha ära kunagi pane nii selili, et rehapulgad on püsti; Li *lehmä nõssi ännää püssüü* lehm tõstis saba püsti; Ku *sis hän nois kahella jalalla püssüü* siis ta (= karu) tõusis kahele jalale püsti.

püssütellü (Kett. vdjJ), pr. *-telen: -teen* Kett. imperf. *-telin: -tellii ~ -ellii* vdjJ frekv. püssist lasta e. tulistada стрелять из ружья.

püssülä (K-Ahl.), pr. *püzün*, imperf. *-zin* püsida, kärsida, mallata уддерживаться; иметь терпение, терпеть, по-; *milla b muu püsünü meelezä* (Ahl. 111) mul ei püsinud muu meeles. – Vt. ka *pisiä*.

püssüloomi Lu püssikuul ружейная пуля.

püssüpu'la Lu = *püssüloomi*.

pütsälä J-Must., g. *-ää* (vanust näitav) sarvepügal (lehmäl) бугор (на рогах у коровы). – Vt. ka *sarvõd-*.

püttsü Kett. M Lu Li J -kü Ku, g. *-šüü* Kett. M Lu Li J (leiva jm.) viil, käär ломоть (хлеба и пр.); Li *leikkas suurõd püttsüü leipää ja pani võita pääl lõikas suure viilu leiba ja pani võid peale*; M *pañkaa püttsüid vasatikkoo võikaa pange võiga* (leiva)käärud vastastikku; Lu *ku leikõta leipää süümissä vartõ, siis ne kutsutaa leivää püttsüü* kui lõigatakse leiba söömise jaoks, siis neid (tükke) kutsutakse leivakäärudeks; M *bulkaa püttsü* saiaiviil; M *lantuu püttsü* kaalikaviil. – Vt. ka *leipä-, leivää-*.

pütüü K-Al. P Lu Li J, g. *-üü* Lu J püt, astja, puunõu кадка, деревянная посуда; Li *puussa tehtii pütüü* puust tehti pütte; P *pütüü ülettä* püt harukoort; J *too pütüüss luzikõll võit* too pütist lusikaga võid; Lu *pütüll on uurõ* pütül on ure; Lu *pütüü on kõig: astiav, lännikod, botšonjkõd* puunõud on kõik: astjad, lännikud, tünnikesed; P *taari on pütüüzä* taar on pütis. – Vt. ka *liha-, piim-, taari-, taitšin- või-*.

püvvellä L M, pr. *püütel/en: -en* M, imperf. *-lin* M frekv. püüda ловить; M *sie tsäed argotad i püüteev* sa ajad käed laiali ja püüad; L *karu püüteli tüttärikkua uomnikkuossaa* (muinasjutust:) karu püüdis tüdrukut hommikuni. – Vt. ka *püütellä*.

püü K-Ahl. P Li J-Tsv. (R-Eur. R-Reg.) *Пюу* Tum, g. *püü* J põldpüü v. laanerpüü серая куропатка, рябчик; J *tunnõiko püü viittä lauloo* kas oskad püü moodi laulda? – Vt. ka *põlto-, talvi-*.

püühje vt. *pühje*.

püühkiä vt. *pühtiä*.

püü-pilli J-Tsv. püüpill (vile püüde peibutamiseks jahil дудка для приманивания куропаток на охоте).

püür- vt. ka *pöör-*.

püürtälässä (Lu), pr. *-äv* Lu, imperf. *-äzi* pöörelda, keerelda кружиться, крутиться; *vesi püürtääv, veeb i vennee alaz* vesi keeleb, viib ka paadi põhja (alla). – Vt. ka *pööriä, pöörtää*.

püütellä (K-Ahl.), pr. *-en*, imperf. *-in* = *püvvel-lä*; püüteli, püüteli, *eb saannu tsinni* (Ahl. 120) püüdis, püüdis, ei saanud kinni.

püüttsi Lu J, g. *-sii* Lu J = *püütõ*; **1.** Lu *üü püüttsi* öine (kala)püük; **2.** J *tänä talvõll laihõt püüttsid merell* tänavu talvel (on) merel viletsad (kala)saagid. – Vt. ka *ailli-, üü-*.

püüttõ vt. *ailli-*.

püütjälä Lu (Ja-Len. J-Must.), g. *-ää* kalur, (kala)püüdja ловец, рыбак, рыболов; Ja *emme õlõ kiintäjät, emme püütjät* (Len. 254) ei me ole kündjad, ei me (ole kala)püüdjad; Lu *mie õlin püütjänä* ma olin kalur(iks). – Vt. ka *kala-, linnuu-*.

püütämin: *-emin* (J-Tsv.), g. *-ämizee: -emize* J (kala)püük, kalastamine лов, рыбная ловля, рыбачество; *kala püütemize nõvvot tulti raisku* kalapüügiriistad läksid katki. – Vt. ka *püüttsi, püütõ¹, püütü*.

püütää K P M Kõ Lu Li Ra Ku (R-Eur. R-Reg. Ja-Len. Po) *-teä* L -tä J-Tsv. *-tää* I, pr. *püvvän* Kett. K L M Po Lu -vvän Lu -vven Lu Ra J -än M-Set., imperf. *püvvin* K M Kõ -vvin Kõ-Len. J-Tsv. *-zin* L Lu Ra **1.** (kala) püüda ловить (рыбу), рыбачить; K *soikkolaa mehet talvõll püüisivät kalaa, a suvõll tsäüisivät karjaz* Soikkola mehed püüdsid talvel kala, aga suvel käisid karjaz; L *starikka tsäüsi kaloi püütämeä* taat käis kalu püüdmas; Lu *talvõll püüzimme nootakaa ailia* talvel püüdsime noodaga räimi; M *hailia püütääz võrkkolaila* räimi püütakse võrkudega; Lu *iltaa-issummi loppu siis ko lähettii merell püütämää* istjad lõppesid (= istjatel käimine lõppes) siis, kui mindi merele (kala) püüdma; Ku *kaik külä püüvvettii rüsijeekää i noottiikaa* kogu küla püüdis (kala) mõrdade ja nootadega; Lu *püütää bõd mittää* pole midagi püüda (= pole kala); **2.** püüda ловить, поймать; Lu *talviitaa püvvetää susiloi* talvel püütakse hunte; M *püüvväp krottia* püüab mutte; P *meni emä lentuo, püütämää näilie tsärpäzii* (pääsu)ema läks lendu, neile (= poegadele) kärbsleid püüdma; L *piep püütea kumpait tsiin* peab kedagi kinni püüdma; **3.** püüda, katsuda

(midagi teha) пытаться, по-, стараться, по-; K *nuorikkō kummartōδv, ku dengoi(ta) viskoassa, püvväv jōkaizōllōδ kummartaa* (Al. 26) (pulumakomme:) mõrsja kummardab, kui raha visatakse, püüab igaihele kummardada; J *püüvveb milt rahoi väl'l'ää saavvō* püüab mult raha välja pressida (saada).

püütäü/ssä (Li), pr. -v Li, imperf. -zi end püüda lasta (kala kohta) ловиться (о рыбе); *kala püütäüv* kala laseb end (hästi) püüda.

püü/tō¹ Lu J-Tsv., g. -vvōδ Lu J -ōδ J **1.** (kala)-püük, kalastamine лов, рыбная ловля, рыбачество; J *perält püüvvōδ võrkot piäp praavitta* pärast püüki tuleb võrgud parandada; **2.** (kala)-saak ulov (рыбы); Lu *tševätpoolōδ öli vähä püütōä* kevade poole oli vähe (kala)saaki; J *noh, kui tänävōonn kalaa püüvvōδ noh*, kuidas tänavu (on kala)saagid? – Vt. ka *kala-, kalaa-, mäletüs-*. – Vt. ka *püütši, püütämin, püütü.*

püütō² vt. *pōlto-*.

püü/tü Kō-Len. Lu, g. -vvüü Lu (kala)saak ulov

(рыбы); Lu *ku pantii kala pannulō tšihumaa i kalalt nōisi tšihumizōδ aikana häntä ülez, siz jutōltii, se tääv üvvää püütüä* kui kala pandi pannile keema ja kalal tõusis keemise ajal saba üles, siis öeldi, (et) see ennustab head (kala)saaki; Kō *kala püütü siäl on üvä, järviä on pallo* (Len. 219) kalasaak on seal hea, järvi on palju. – Vt. ka *kala-*. – Vt. ka *püütši, püütō*¹.

püüveli Lu *pöëve/li ~ -l J-Tsv.*, g. *püüvelii: -lii* J **1.** pōikrea, sänikael упрямец, строптивец; Lu *se inemin on nii püüveli, mittä ep kuuntōδ* see inimene on nii(sugune) pōikrea, midagi ei kuula (= ei võta kuulda); **2.** väänkael, väänik, marakratt (poisikese kohta) шалун, озорник, проказник (о мальчишке); Lu *ülpiä poika, kõvassi pellaav, se on püüveli* vallatu poiss, hullab kõvasti, see on väänkael; Lu *mil on mokom püüveli lahz, jot ep saa lassa silmii nähessä poiz, ain piäp pitää silmie nähez* mul on niisugune väänkael(ast) laps, et ei saa lasta silmist, aina peab hoidma silma peal. – Vt. ka *pöëve/li-poika.*

R

raadio vt. *rad'io*.

raad/onitsa M Kõ Ra I -õnitsa Ra -nitsa ~ -nitsa Lu, g. -onitsaa M -nitsaa Lu raaduvisita, raaduvisitapäev (lihavõttejärgne surnute mälestamispäev) радуница (день поминовения усопших в послепасхальную неделю); Ra *raadõnits on pominoispäivä perää enipäivää tõizõnn päänn* raaduvisitapäev on surnute mälestamispäev pärast lihavõtteid teispäeval; Kõ *raadonittsann tšäüti kalmoilõõ* raaduvisitapäeval käidi kalmistul. – Vt. ka *raadunittsa, raadunkki, radanikki*.

raadonittsa-päivä M = *raadonittsa*; M *raadonittsa-päivä õli pomina-päivä, õli peṛrää enipäivää tõizõnnpään* raaduvisitapäev oli surnute mälestamispäev, oli teispäeval pärast lihavõtteid.

raadonkki vt. *raadunkki*.

raadosnoi J-Tsv., g. -i J rõõmus радостный; *pääsi tüttö mehelee, sai raadosnoissi* sai tüdruk mehele, muutus rõõmsaks.

raadosti J-Tsv., g. -ii J rõõm радость; *mikä nii raadosti, vai rikkassi said* millest niisugune rõõm, kas said rikkaks?

raaduittaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J rõõmustada, rõõmu teha радовать, об-; *hülkez meez viinaa juumõss, see minnuu raaduitõv* mees jättis viinajoomise maha, see rõõmustab mind.

raaduitta/assa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J rõõmutseada, rõõmu tunda радоваться, об-.

raaduitõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *raaduittaa*.

raadunittsa L -sa K, g. -saa = *raadonittsa*; L

raadunittsann pominoitõtti kuolluita raaduvisitapäeval mälestati surnuid.

raadunkki K -onkki M, g. -unkee = *raadonittsa*; K *raadunkkinn il'i raadunittsann mentii naizõt kalmoilõõ pominoittamaa* raaduvisitapäeval läksid naised surnuaiale surnuid mälestama.

raa/gata: -gõt J-Tsv., pr. -kaan J, imperf. -kazin: -kõzin J raiuda oksti, hagu рубить ветки, хворост.

raaju M Lu Li J I, g. -uu J paradiis rai; Li *ku siä koolõt siz anjelit tullaa võttamaa, viijjää raajuu* kui sa sured, siis inglid tulevad (sind) võtma, viivad paradiisi; I *tšen rissizi iivvii jumalallõõ, see on raajuza* kes hästi jumalat palus, see on paradiisis; ■ J *pappi tuli raajuu uhsiiß daroikaa amvonõllõõ* preester tuli altarivaravaist armulaualeiva ja -veiniga altariesisele. – Vt. ka *rai*.

raak¹ vt. *raaka*¹.

raak² vt. *raakka*.

raa/ka¹ Kett. K P M Lu J (L Kr) -k J-Tsv., pl. -gad K L P M -gõd J -gad Kr 1. oks, raag, vits; sg., pl. hagu vetka, syk, прут; хворост; M *kazee puu pään on pal'l'o raakoi* sellel puul on palju oksti; M *mii raaka, mii õhsa, see on ühskõik, a vittsa, see on noor kazvava puu* kas raag või oks, see on ükskõik, aga vits, see on noor kasvav puu; M *kuhjaa põhja tehaz raakolaissa* kuhja põhi tehakse okstest; J *raak kupoi põlõtõta rassimoill* haokubusid põletatakse (taime)lavades; K *mene too raagad* mine too hagu; M *kuuzõõ raagad* kuuseoksad; L *välliesie õli pantu vitsaa raagad* vahele oli pandud vitsaraod; 2. (purje)raa, (masti) rõhtpuu пей, райна; Lu *alusõl õli kahs raakaa, ülläl i*

allaal purjekal oli kaks raad, ülal ja all. – Vt. ka *raaku*.

raa/ka² [< sm?] J-Must., g. *-gaa* toores, mitte-küps сырой, незрелый, неспелый.

raakakupo M (I-Ränk) oksakimp, haokubu связка, пук хвороста, прутьев; M *tehtii raakakupoja, meillä raakakupojõkaa tsütetii kaupussatafroo* tehti haokubusid, meil tehti haokubudega kapsaadedades kütist.

raakalaiva Lu raalaev, raapurjekas (судно с прямой парусной оснасткой).

raakanik/ko Lu, g. *-oo* Lu = *raakalaiva*.

raak/azikko M Li *-õzikko* Lu J-Tsv. *-zikko* J-Tsv., g. *-azikoo* Li *-õzikoo* ~ *-zikoo* J rägastik заросль, чаща, бурелом, захлмлённый лес; Li *raakazikko on, ku metsä on leikattu ja õhzad on illaamatta, vizgattu maata müü poiz* rägastik on (see), kui mets on lõigatud ja oksad on koristamata, visatud maad mööda laiali; J *läpi raakõzikko om pask mättiss läbi* rägastiku on raske tungida; J *tõrvõz-nõmmõ lõikõtsill mokom kantõzikko ja raakõzikko, jot et pääz läpi* Tõrvasnõmme raiesmikul (on) niisugune kannustik ja rägastik, et (sa) ei pääse läbi; Lu *vanad metsät ku tuul on langõttõnu pal'lo puuta, juiõllaa raakõzikko* vanad metsad, kui tuul on langetanud palju puid, (siis) öeldakse rägastik.

raakka P *-k* Lu *rakk* I *rak* M J-Tsv., g. *-kaa* vähk(tõbi) рак (болезнь); J *kõvassi läziv, rak kazvop rintaa* ta on väga haige: vähk kasvab rinnas (rinda); P *levvät kahtsi puuss, mikä bõlõ kuiva, a on tuorõz, tsäänää, siitä tsüüvät kopitaa, tämäss tehäss lekarstvaa i raakkaa letsitääz* (kui) leiad kasepuust, mis pole kuiv, aga on toores, käсна, (siis) seda käsatakse koguda, sellest tehakse ravimit ja ravitakse vähki; Lu *se kooli raakaa* see suri vähki; Lu *raak laski juurõv* vähk ajas siirded (laiali).

raak/ki Lu J-Must., g. *-ii* Lu I. vrakk (обломки судна); Lu *põhjõz on alusõõ vai laivaa raakki* (mere)põhjas on purjeka või laeva vrakk; 2. J-Must. kott (suur v. ärakantud jalats) опорок (истоптанный башмак). – Vt. ka *laiva-*, *tsennä-*.

raakzikko vt. *raakazikko*.

raaku K M I, g. *-guu* oks, raag; sg., pl. haod ветка, сук; хворост; K *raakua ain vizgotii tulõõsõõ* oksti visati aina tulle; I *mettsäzä nõizõd raakua põlõttamaa i savvuttamaa* hakkad metsas hagu põletama ja tossutama; M *tehtii raakulaissa kuvõd* hagudest tehti kood. – Vt. ka *raaka*¹.

raakõi/n J-Tsv., g. *-zõõ* J okslik, okstega ветвистый.

raakõm/a: *-õ* Li *raak'e/ma* ~ *-m* Lu, g. *raakõ-maa*: *-maa* Lu kube пах.

raam/a M *rama* (I), g. *-aa* M = *raami*; M *tõizõd raamad* sisemised (teised akna)raamid. – Vt. ka *pila-*.

raamat/tu [< sm] M, g. *-uu* piibel священное писание, библия; *ku inehmin koolõv, tälle pannas tsättee raamattu* kui inimene sureb, siis pannakse talle piibel (kirstu) käte vahele (kätte).

raami/i K-Ahl. P Lu Ra J (M), g. *-ii* P Ra J raam рама; M *parnikav, päältä raamid glazijeekaa* taimelavad, peal (on) klaasidega raamid; P *talvõss tuvvas kahyõ raamii väliisie puollaa varsii i katii-käpälii* talveks tuuakse kahe (akna)-raami vahele pohlavarsi ja karukoldi; J *rikottii raamid* (akna)raamid tehti katki; J *akkunaa raamid on kahs kõrtõizõv* aknaraamid on kahekordsed; K *klasii raami* (Ahl. 147) aknaraam; J *kart'inaa raami* pildiraam; P *ätsie raami õli kahtsinõ* äkkeraam oli kase(puu)st. – Vt. ka *akkuna-*. – Vt. ka *raama*, *ramka*.

raamka vt. *ramka*.

raa/na K L P M Lu Ra J I *-nõ* ~ *-n* J-Tsv., g. *-naa* Lu J I *-na* J haav рана; M *miä ku lõikkazin tsäe, tuli suur raana* mina kui lõikasin kätte, tuli suur haav; J *kõlmõd raanaa sai sõaz* (ta) sai sõjas kolm haava (= sai kolm korda haavata); J *raanõss johzõb veri* haavast jookseb veri; Lu *raana on õmmõltu tsiiini, on jäänü päärmee* haav on kinni õmmeldud, on jäänud arm; J *pestii i võd'd'õttii raanõv* pesti ja võiti haavad; I *raanalõõ pantii mämmälikoo võrkkuu* haavale pandi ämblikuvõrk (peale); J *veriin raan* verine haav; Lu *paratõttii minuu jalga raanaa* parandati minu jala haava.

raani/a L M J (Lu), pr. *-n* J, imperf. *-zin* J ka impers. haavata, haavata saada ранишь; J *sõaz on raanittu pal'lo vättšiä* sõjas on palju inimesi haavatud; Lu *esimeizell d'ekabrii kuutõ raanittii* sain haavata esimesel detsembril; J *perä raanimiss tält lõikõtti jalk* pärast haavata saamist lõigati talt jalg (ära); M *näin ümper entän tapõttuuta i raanittuuta* nägin enda ümber tapetuid ja haavatuid; J *raanitu sõtamehe sõzar tuli kattsuma* haavatud sõduri õde tuli (teda) vaatama.

raanit/taa: *-taag* (I), pr. *-an*, imperf. *-in* = *raania*; *sußsia õli pal'lo, sälkoja raanittivad* hunte oli palju, haavasid sälge.

raapo/a (Kõ-Set.), imperf. sg. 3. p. *-i* Kõ kraapida [?], kriipida [?] царапать [?], по-; *rõuta raapoi kõrvõjani* (Set. 749) rl. külmunud pori kriipis mu kõrvu.

raapuš/ka Li *-k* J-Tsv. *räpuška* Li, g. *-kaa* J

rääbis rjapuška; J *koorūšk da raapušk kõikkaz makuzõpat kalad* meritint ja rääbis on kõige maitsvamad kalad; J *koptšitõttu raapuškõd* suitsutatud rääbised.

raapuškakala M = *raapuška*.

raapuu vt. *ruupuu*.

raassõli Lu (J) *-eli ~ rasseli* Li, g. *-õlii* Lu *-elii* Li kalade ülesostja скупщик рыбы; Lu *tšen kallaa õssi ja möi, kutsuttii raassõliid* kes kala ostis ja müüs, (neid) kutsuti (kalade) ülesostjateks; J *raassõlit kahutõlla ailia* kalade ülesostjad külmutavad räimi; Lu *raassõliid õssivat kalad i petterii veetii* ülesostjad ostsid kalad ja viisid Peterburi. – Vt. ka *kala*.

raazin Li: *kõik riisad on vizgattu ruuzin raazin* kõik (töö)riistad on visatud pilla-palla.

raazum J-Tsv., g. *-maa* J mõistus, aru разум; *žiivõtõll-tši on raazum pääz, a siä ...* loomalgi on mõistus peas, aga sina ...; *polnoi raazumaka* täie aruga.

raat/aa ~ -a J-Tsv., pr. *-aan* J, imperf. *-azin*: *-õzin* J = *raatata*; *higõs-päi raataap tüüt tehä* palehigis rügab tööd teha.

raat/ata: *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* J, imperf. *-azin*: *-õzin* J tööd rügada, rühmata, murda трудиться в поте лица, усердно работать; *raataap tüüt tehä* rühmab tööd teha; *hikkõssaa raatõzin tüüt tehä* palehigis rügasin tööd teha.

raatav/a M, g. *-aa* töökas трудолюбивый, усердный; *raatava meez* töökas mees.

raatio vt. *rad'io*.

raalto Kett. K-Ahl. Pi Ke M Li J, g. *-oo* Li J *raoo* J *-hoo* Pi Ke raibe падаль; J *varõsõd nok-kivõd raatoo* vareesed nokivad raibet; J *raooo luud val'aittässa* tee äärez raipe luud vedelevad tee ääres. – Vt. ka *luu*.

raattsitoli J-Tsv., g. *-i* J = *raattsimatoi*.

raattsila Kett. K-Set. Lu Ra J Ku (R-Reg. M) *-ac* I, pr. *raatsin* K Lu J, imperf. *-zin* K Lu J raatsida иметь охоту, желание; неохотно давать, неохотно позволять; жалеть (что-либо); M *emmä raattsinu mittiäid õssaa makuzaa pallaa* me ei raatsinud osta mingit maitsvat pala; Lu *rikaz mees tapazomassi müüvvä ep tahtonud i izzee eb raattsinut tappa* rikas mees (vana hobust) tapaloomaks müüa ei tahtnud ja ise ei raatsinud tappa; J *vai tämä raatsib mitä nibuit anta tõizõlõd* või tema raatsib midagi teisele anda!; Lu *tämä eb raatsi antaa i vettä ta ei raatsi vetki anda*; Lu *ku ohtago tuõp piäb valamaa mennä uгуритsoi, eb raattsinu jumala vihmaa antaa tänävä* kui tuleb õhtu, peab minema kurke kastma, ei raatsinud jumal täna vihma anda; Lu *miä en raatsi mennä kottoa* ma ei raatsi kodont (ära) minna.

raattsimatoi J-Tsv., g. *-i* ihne скупой, жадный; *tämä on raattsimatoi* tema on ihne (inimene). – Vt. ka *raatsitoi*.

raatuš/ši J-Tsv., g. *-ii* J raekoda, raatus ратуша.

raavi: *Pävu* K-reg.₂ Ii-reg.₁ Pal.₁ kraav ров.

raavod vt. *ruuvud*.

ráboi vt. *ráboi*.

rabžõt vt. *rapsata*.

rábtšik vt. *raptšikka*.

raby-yń/a Po, g. *-aa* naisori, orjatar рабыня; *iestää nõorikkõ õli raby-yńa* vanasti oli noorik orjatar.

radayk/ki S, g. *-ii* = *raaduykki*; *sis tšävvas peñrää enipäivää pokoinikkaa pominoittamaz, kutsuaz radaykki* siis käiakse pärast lihavõtteid surnuid (surnut) mälestamas, (seda) kutsutakse raaduvitsaks.

rad'd'oa Kett. P M Kõ (K L Lu) *-oa* K-Ahl. *-joa* Kett. P *-dua* L P M, pr. *-don* K L P M *-on ~ -an* [?] K-Ahl. *-jon* Kett. *-d'un* M-Set., imperf. *-d'on* L P M *-jõn* Kett. *-d'ozin* P 1. lüüa, taguda, peksta; *проби/ватъ, -тъ, битъ, за-, по-, колотить, по-;* L *nagloikkaa rad'd'uass tšiini* naeltega lüüakse kinni; M *rad'd'o vahvõpõssi nagla seinäsee* lõõ nael tugevamini seinä; M *ahjoo laut se baraban õli, siitä rad'd'ottii kepüikkaa i laulõttii, venäässi laulõttii* ahjupelt, see oli (nagu) trumm, seda taoti kepiga ja lauldi, vene keeles lauldi; M *vasarall piäb rad'd'oa, että tultais heenossi* vasaraga peab taguma, et (pipar) lähaks peeneks; P *sis kyõs tšüzüb urakkaa, ain viel rad'd'o lineikaakaa tšäsii müü* siis, kui küsis (küsis) õppetundi, ikka veel lõi joonlauaga vastu käsi; P *nii kõvassi rad'd'oz õmaa pojokkõiss, etti vereliassa* nii kõvasiti peksis oma poisikest, et veri tuli välja; M *ragõ rad'd'õ elkod* rahe peksis õied (puruks); **2.** (üles) raiuda, ehitada рубить, с-, строить, по-; K *ratikkata rad'd'omaase, saunikkata salvamaase* (Ahl. 106) rl. (lähem) aidakest (üles) raiuma, saunakest ehitama; **3.** (viljavihke) rabada обби/ватъ, -тъ (снопы), молотить, об- (вручную); P *rüiss rad'd'uass järtšüüsie* rukist rabatakse vastu pinki; M *kannii tehäz rüüzvil'aa: eestä rad'd'oaz, siiz lahgottaaz maalõd, siiz lõikkuaas siitõdõd vällä, siiz vass alkaas tappa* nii saadakse rukkivilja: algul rabatakse, siis laotatakse maha, siis lõigatakse sidemed lahti, siis vast hakatakse (kootidega) peksma; **4.** kloppida (mune jm.) взби/ватъ, -тъ (яйца и пр.); M *munad üvvii rad'd'oaz luzikaakaa* munad klopitakse (puu)lusikaga hästi (lahiti v. vahule); **5.** tampida трамбовать, у-; Kõ *võttaas kapusav kroššias, pannaz botškaa vai lännikkoosõd, sis tam rad'd'oaz, etti tullõiz vesi*

päälle võetakse kapsad, hakitakse, pannakse tünni või lännikusse, siis seda tambitakse, et vesi tuleks peale; **6.** hakkida, tükeldada, peenestada размельчать, -ить, рубить, раз-, крошить, рас-; M *rettšä rad'd'uas soolaakaa* rõigas hakitakse soolaga (peeneks); M *kõik rad'd'ottii, sis pantii tsugunaasõd tšihumaa* kõik tükeldati, siis pandi malmputti keema; K *kül vesi rütšeed javav, rataz-rummo õzrad rad'd'ov* (Al. 52) rl. küll vesi rukkid jahvatab, rattarumm odrad peenestab; **7.** raputada трясти, по-; M *poholohanaa rad'd'ottii, siz lesemed üppiväd vällää suurimiss* (kui) pohemoldi raputati, siis hüppasid kliid tangude hulgast välja; ■ M *kase on puustalla kotilla rad'd'ottu* kk. talle on tühja kotiga (vastu pead) löödud (= ta on peast põrunud); P *älä vilisä suoza, suo kõrvad rad'd'ov* ära vilista soos, soo lõõb vastu kõrvu.

radgata Kett. K L M, pr. *ratka/an* Kett. K L M, imperf. -zin K L P M **1.** katki rebida, lõhki ajada порывать, -вать; раз/рывать, -орвать; обрывать, оборвать; L *naglaasyõ ratkazin sõrmyõ* tõmbasin sõrme naela otsa katki; K M *suur pala suu ratkaav* vs. suur tükk ajab suu lõhki; M *ratkaa millõ šiška* rebi mulle (üks) narts!; **2.** ära v. lahti rebida, kiskuda рвать, -нуть; дёр/гать, -нуть; L *ženiḡa ratkas tõmpas poduškaa brüngilt* peigmees rebis, tõmbas padja pruutneitsitelt; M *a mõnikailta piäv radgata siz vesipääd kõõs sünnüb lahs* aga mõnedel tuleb siis vesipead rebida, kui laps sünnib. – Vt. ka *ratkaa, ratkoa, ratkõa*.

radgõta L M (P), pr. *ratkõ'ov* M, imperf. -zi: -z L rebeneda, katkeda, katki minna; murduda порываться, -ваться, обрываться, оборваться; P *rootsii roomad radgõtkoo* rl. rootsi roomad rebenegu; M *vana sõpa on abraz ratkõd-maa* vana riie on rabe rebenema; L *kormunad ratkõzivad i piiragat tõkkuzivad* taskud rebenesid ja pirukad kukkusid (maha); M *vot nii aikottaav, ni ratkõvõd suu sakarad* vaat nii haigutab, et lõuapärad katkevad; M *kaatsaa reisi on radgõnnu* püksi reis on rebenenud; M *paav veel kážzee õhzaa allaa pülvä, tämä võib radgõta* pane veel selle oksa alla tugipuu, see (oks) võib murduda; ■ M *täm on mokoma itkuri lahs, ain ratkõõb itkõa* ta on niisugune nutja laps, aina tõinab nutta. – Vt. ka *ratkõuta*.

rad'io M J raadio Kõ Li (Ku) raatio Kõ, g. -oo J raadio radio; Li *eglele raadioz luvatti välimittaa niku sattaa vihmaa* eile raadios lubati vahetevahel nagu vihma (sadada); Ku *miä raadiossa kuul'in* ma kuulsin (seda) raadiost. – Vt. ka *rad'jolo*.

rad'joa vt. *rad'd'oa*.

rad'jollo I, g. -oo = *rad'io*; *eb õllut tšellään kaïneita rad'joloita a meilee tol'ko õli rad'jolo* kellelgi ei olnud raadioid, aga ainult meil oli raadio.

rad'nää'b: -t K pl. sugulased родственники; K *siiz rad'nää't süütii i juotii i mentii nuorikõd taluo* siis sugulased sõid ja jõid ja läksid pruudi koju (tallu). – Vt. ka *rodña*.

rad'oa vt. *rad'd'oa*.

radomaa: *Радомаа* Pal.₂ künd, künnimaa.

rae vt. *ragõ*.

raggad vt. *ragõ*.

raggi vt. *retš*.

ragoilla: -l J adv. pragunenud, praguline, pragudes в трещинах; *jää on merez jo ragoill* jää on meres juba pragunenud.

ragollaa L P M Lu Li adv. praakil; praokile в приоткрытом виде; Lu *akkuna on ragollaa* aken on praakil; L *naizikko õli uhzyõ jättännii ragollaa* naine oli jätnud ukse praokile; M *tee uhz ragollaa* lükka (tee) uks praokile! – Vt. ka *rakozillaa*.

ragollõ Lu adv. praokile в полуоткрытый вид; *miä tõmpõzin uhzõd ragollõ* ma tõmbasin ukse praokile.

ragota M, pr. *rako/an: rakkoan*, imperf. -zin M praotada (ust, akent) приоткры/вать, -ть (дверь, окно); *millõ piäv uhz ragota* ma pean ukse praotama.

ragot'aa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn, imperf. -in J praguliseks teha v. muuta растреск/ивать, -ать, произвести трещины.

ragottunnu J-Tsv. pragunenud, praguline растрескавшийся, в трещинах. – Vt. ka *rakoin*.

ragot'õlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *ragot'aa*.

ragiõ K M Lu Ra J (Ja Kr) -e K-Ahl. -õh Lu vdjl I (Kett. K-Ahl.) *rae* (Ku) *Paza* Tum. *Разы~ Рážызь ~ Пáэ* Pal.₁ *Рážы* K-reg.₂ *Рážызь* Ii-reg.₁, g. *rak'õd* M-Set. -kõõ Lu J, pl. *Ракетъ* Pal.₁ *raggad* Kr **1.** rahe; rahe-tera град; градина; M *ragõ rad'd'õ elko* rahe peksis died (puruks); M *merituuli tõi ragõtta* meretuul tõi rahet; Lu *saav sorraata ragõhta* sajab jämedat rahet; **2.** tera(ke), iva(ke), raas(uke) зёрнышко, крупинка, крупица, зародыш; J *viskaakk ühs soolaa ragõ rokkaa, kuile on tuim* viska üks soolaterake hapukapsasupisse, on nagu mage. – Vt. ka *raju-*. – Vt. ka *riimu, rõhu*.

ragõz M Li (Kõ S Ja), g. *rakkõd* M Ma = *ragõ*; M *vihmaa saítaav rakkõdkaa, sõrrõa ragõz* vihma sajab rahega, (on) jäme rahe; M *pilvi toob ragõsta* pilv toob rahet.

rah/a K R M Kõ S Po Lu Li Ra J Kr (U Ku), hrl. pl. -ad Len. K U M S Po Lu Li J Ku (Kõ Ja) **1.** raha деньги; Ku *rikkaalla rahhaa a laisal lahsiita* vs. rikkal (on) raha, aga laisal lapsi; Ra *rahaa rukk, end'ee hukk* vs. raharikkus on hinge hukk; Lu *ävitti rahad* kaotas raha (ära); J *rahad jo juutu* raha on juba (maha) joodud; M *raha õli kalliz* raha oli kallis (= raha oli raske teenida); Li *raha pellaav: ku rahhaa on, siz võtõtaa õssaa kõig* raha hellitab (rikub inimese ära): kui raha on, siis ostetakse kõike; Ra *kura tšäsi tšihgub, rahaa võttaa libo rahaa antaa* (kui) vasak käsi sügeleb, (siis tuleb) raha (vastu) võtta või raha (välja) anda; Li *raasseli töinkõrt mahsi rahad eetoo* kalade ülesostja maksis mõnikord raha ette; M *se on pantu õmilla rahhoilla* see (maja) on ehitatud oma raha(de)ga; Lu *karttaa pelattii rahaa pääle* kaarte mängiti raha peale; J *tämä teep kõikkaa rahaa peräss* ta teeb kõike raha pärast; M *täm tunnõb oitaa rahhoo* ta oskab raha hoida; M *täm on aivoo tuurova rahalõd* ta armastab väga raha pillata; M *naüll rahad mennäz läpi tšässi* neil raha libiseb käest; M *raha tuõb rahhaa pääle* raha tuleb raha peale (= raha tuleb raha juurde); J *raha uskoma* raha laenuks v. hoiule andma; J *rahakaa pettemä* (kedagi) rahaga ära ostma, altkäemaksu andma; J *niütt õõn puhaz rahass i kõikõss* nüüd olen rahast ja kõigest ilma (puhas rahast ja kõigest); Lu *rahhaa massina* rahakott; J *ulkk raha* hulk raha; J *veemää veroo rahojõ, mahsamaa maa rahojõ* rl. viima maksuraha, maksma maaraha (= maamaksu); J *tavar müütü, puhtaad rahat tšäez* kaup on müüdüd, sularaha (puhas raha) on käes; J *luppa va küütü-mehele tšaaju rahat, küll siiz ajav* luba vaid küüdimehele jootraha, küll siis sõidab; M *kahtsümmett rubl'aa lehmässä vanoill rahoill* kakskümmend rubla lehma eest vanas rahas; **2.** münt, rahatäht монета, деньга, купюра; Li *miä löüzin kaaznaa, siäl õltii vanad rahad* ma leidsin (peidetud) aarde, seal olid vanad rahad (= mündid); J *levvin tee päält vana ivaj groznoi raha* leidsin tee pealt vana Ivan Groznoi aegse mündi; Lu *kultõnõ raha* kuldraha; Ra *õppõin raha* hõberaha; Lu *maštii all pantii raha, õppõin vai kultanõ* (purjelaeva) masti alla pandi raha, hõbedane või kuldne; M *õltii rahamarkad, vot kerenskoi rahad õltii, siiz õltii veel dumskie rahad* olid (mitmesugused) rahatähed: vaat oli(d) kerenski raha(d), siis oli(d) veel duuma raha(d). – Vt. ka *ammaz-, api-, juuttši-, kult-, kulu-, küütü-, liitka-, paperi-, puhaz-, pulma-, pääliz-, rendi-, süütši-, tee-, tšaaju-, tšihl-, tšäsi-, vahtši-, vaski-, väli-, õppa-*.

rahaa-vajõltaja: -õja J-Tsv. rahavahetaja меняла, меновщик.

rahajäššikka (J) = *rahakirstu*; *tüttõ issu rahajaššikkaa päällä* tüdruk istus rahakasti peal.

rahak/az: -õz Lu J, g. -kaa Lu J rahakas, rikas денежный (человек), богатый; Lu *tämä on rahakõz meez* ta on rahakas mees; J *helppo on rahakkall inimizell elä* kerge on rahakal inimesel elada.

rahakirstu M *raha-kirstu* (J) rahakirst денежный ларь; J *mitä siä luusaad raha-kirstuz* mis sa nuhid rahakirstus? – Vt. ka *rahajaššikka*.

rahakošelka M rahakott кошелёк; *miä ävitin rahakošelkaa* ma kaotasin rahakoti. – Vt. ka *raha-massina*.

rahamarkka (M) *raha-markka* (K-Ahl.) raha; rahatäht деньга; монета; купюра; K *nad'eza raha kuluzä, raha-markat raukõõvat* (Ahl. 93) rl. naisevõtuga kulub raha, rahamargad saavad otsa; M *õltii rahamarkad, vot kerenskoi rahad õltii* olid rahatähed, vaat oli(d) kerenski raha(d).

raha-massi/na: -n J-Tsv. = *rahakošelka*; *pisä raha-massij kormunaa* pista rahakott tasku.

raha-saattši J-Tsv. rahateenimine, teenistus; sissetulek, töötasu денежный заработок, зарплата, доход; *mehed lähetti tüülee, raha-saattšilõd* mehed läksid tööle, raha teenima.

rahatasku J-Must. (endisaegne vöö küljes kantav) rahatasku, -kott кошна.

rahika Po Lu Li Ra -k Ränk J, g. -gaa Po Lu Li Ra J kohupiim tvorog; Lu *piimä sellä happanoitõtaa, tahotaa jamakkaa ja rahkaa* piima hapendatakse sellepärast, (et) tahetakse (saada) hapupiima ja kohupiima; Li *koorõd võtõtaa poiz, siz jääb läntü, a lännüü paad ahjoo, sis saad rahkaa* koor võetakse ära, siis jääb hapupiim, aga hapupiima paned ahju, siis saad kohupiima; Ra *rahgassa tehtii vatruškõv i hapo piimä* kohupiimast tehti korpe ja haput kohupiimajooki; Ra *rahgõt pantii astjaasõõ i vettä pantii pääle i painõt pääle* kohupiim pandi astjasse ja vett pandi peale ja vajutis(ed) peale; J *vee rahk lännikko kuhnisõ* vii kohupiimalännik kõõki. – Vt. ka *hapo-, koor-*.

rahka-piimä Lu *rahk-piim* J-Tsv. kohupiimajook (värskest v. hapendatud kohupiimast ja veest tehtud jook напиток из разбавленного водой свежего или квашеного творога); J *sveežaa rahgaa pääle valõta vett, se ontši rahk-piim; haposs rahgõss saap hapo-piim* värske kohupiima peale valatakse vett, see ongi värske kohupiimajook; hapust (= hapendatud) kohupiimast saab haput kohupiimajooki; J

rahk-piim varill aikkaa on üvä janoss värsk
kohupiimajook on palaval ajal hea janu vastu.

rahkapiirga Lu *rahk-piirg* J kohupiimapiirukas, korp ватрушка; J *rahk-piirg om makus, ku tätä tunnõta üvässi tehhe* kohupiimapiirukas on maitsev, kui seda osatakse hästi teha; J *rahk-piirg maamunakaa ja võikaa om makuz kartuli ja võiga* (tehtud) kohupiimapiirukas on maitsev.

rahkavatruška Lu Li = *rahkapiirga*; Li *pühän ain jo tehtii parõv herkkua, što siiz jo tehtii riiskõvvin ja rahkavatruškaa siel pühapäeval* tehti alati juba paremaid hõrgutisi, (et) siis tehti (seal) juba rukkileivakoorikuga pirukat ja kohupiimakorpe; Lu *rahkavatruška i kana muna vatruška* kohupiimakorp ja (kana)munakorp.

rah/ko J-Must., g. -*goo* peerujalg, peerupiht, pilak светец. – Vt. ka *tuli*.

rah/na: -*nõ* J -*n* J-Tsv., g. -*naa* J 1. mesipuu, taru улей; *lagõõ päälle laulotaa, tarõõ pälle tant-sitaa. laki lautain, tari tamminõ. a se arvotuz on. tšimolazõõ rahnõ* mõist. lae peal lauldakse, tare peal tantsitakse? Lagi lauast (laudne), tare tammest (tammine)? – Aga see on mõistatus. Mesilastaru; 2. mesilaspere, sülem poij (пчёл); *tšimolaisiijõ rahn issuus puu ladvaa* mesilaspere laskus puulatva. – Vt. ka *rahno, rahnopakko, rahnopuu*.

rahnaulissa: -*ss* J-Tsv., pr. -*v* J, imperf. -*zi* peret heita роиться; *tšimolazõõd rahnaussa* mesilased heidavad peret.

rahnikoita (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *rahnikoi-* J-Must. palmitseda, põimida запле/тать, -сти, завив/вать, -ть, плести, с-, перепле/тать, -сти.

rahnilo K-Ahl. M (Ränk) *Ragno* Tum., g. -*oo* 1. mesipuu, taru улей; Ränk *katsop rahnoa* võtab mesipuust mett (vaatab mesipuud); 2. mesilaspere, sülem poij (пчёл); M *niku rahno meni lentoo, kõikii javavav, mitä puutus* nagu mesilassülem läks lendu, kõik lobisevad (jahvatavad), mis (keelele) satub; 3. fig. rahvahulk толпа; M *vot miltin rahno siin kazvav* vaat milline rahvahulk siia koguneb. – Vt. ka *tšimo-*. – Vt. ka *rahna, rahnopakko, rahnopuu*.

rahnopakko Ränk M (pak)mesipuu, taru улей, колода; M *rahnopakkoz on õma pere, a õmassa peressä tam lazzõb lahzõõd* mesipuu on oma pere, aga oma perest ta heidab (uut) peret. – Vt. ka *rahna*.

rahnopuu M *rahn-puu* J-Tsv. = *rahnopakko*.

rahsut/taa (K-Ahl.), pr. -*an*, imperf. -*in* raksutada трещать (с чем-то); *tšülää poisit, velvüeni, elkaa rehga* [= *rõhga*] lõekuttaka, raskaassi rahsuttaka, ett en maale langkõisi, rohoo pääle

rohsahtaisi (Ahl. 101) rl. külapoisid, mu ven-nakesed, ärge kõvasti kiigutage, raskelt raskutage, et (ma) ei kukuks maha, (ega) ropsataks rohu peale.

rahu/d J (M), g. -*u* rahake монета, денжка; J *elä idgõ izää rahutta* rl. ära nuta (taga) isa rahakest.

rahv/az Kett. K R L P M Kõ S Lu J I Ku (Pi) -*õz* Lu J *Pázvasz* K-reg.₂ *Pázva* Ii-reg.₁ *Pázvasz* ~ *Pázva* Pal.₁, g. -*aa* K P M Kõ Lu J I 1. rahvas, inimesed народ, люди; M *med'd'ee tšüláz ebõ-õ i saittaa entsiä* rahvassa meie külas pole sadat hingegei inimesi; J *miltäiss va rahvõss maailmõz eb elä* millised inimesed kõik maailmas ei ela!; Ku *kiitän hod its, ko rahvaz evät kiitä* kk. kiidan kas või ise, kui inimesed ei kiida; M *kui bõõ äppiätä üvvää rahvassa* kuidas (teil) pole häbi (heade) inimeste ees?; J *suur ulkk rahvõss* suur hulk rahvast; J *äviüss kuhõle rahvaa sekkaa* kadus kuhugi rahva sekka; Lu *rahvaa parvõõ mie n jõvvu saunaa* (teiste) inimestega koos ma ei jõua sauna (minna); K *kõrraa piäb tulla rahvaa kalttaisõssi* (Al. 10) kord tuleb saada (teiste) inimeste sarnaseks; Lu *maailmaa murõ, što jumal eb antanu rahvaa mukkaa, eb antanut tervee, anti vaivazõõ* ilmatu mure, et jumal ei andnud teiste inimeste taolist, ei andnud terve(t), andis haige (vigase lapse); P *elkaa minua nagragaa rahvaa aikkaa ärge naerge* mind rahva ees; Lu *mitä siä rahvaa aikõn sõitõd* miks sa rahva kuuldes sõitled?; J *mee siä, juumrätte, kottoo, elä õõ rahvaa nagrunn* mine sina, joomakalts, koju, ära ole rahva naerualuseks; M *raþpaamuz on rahvaa tauti* rabandus on inimeste haigus; J *rahva d'eelõ* rahva (= üldsuse) asi; J *kuulij kazee juttu rahvaa suuss* kuulsin selle jutu rahvasuust; J *rahvaa laulud* ~ *rahvaa virred* rahvalaulud; J *rahva kaaskoiz kukko ain laulob enne aika* rahvamuinasjuttudes laulab kukk ikka enneaegu; P *i tšülää rahvas kõikii nõissass sinua tšiiitämää* ja kogu külarahvas hakkab sind kiitma; J *üli laukaa rahvõz üle* Lauga rahvas (= Lauga teise kalda elanikud); Kõ *kunikaa tütäre* rahvaz kuningatütre saatjaskond; Kõ *siäl on suur tammi, no vott sinne entir rahvaz ain mitäleb võroa veetii* seal on suur tamm, noh vaat sinna viisid endis(aegs)ed inimesed ikka mingisugust ohvrit; M *vana rahvaz tehtii niglalla alõtsia* vanarahvas tegi (puust) kudumisnõelaga labakindaid; 2. inimene человек; J *tait tõiss moko-ma juttuiss rahvõss maailmõz ebõõ, ku vad'd'aa naiz-rahvõz* vist teist nii jutukat inimest maailmas ei ole kui vадja naine; M *tämmää isä i emä õltii üväd rahvaad* tema isa ja ema olid

head inimesed; M *esimeizessi mentii vanad rahvaat tšerikkoosõd kõigepealt läksid vanad inimesed kirikusse.* – Vt. ka *aika-, koto-, meez-, meri-, naiz-, noor-, ranta-, rissi-, seka-, talo-, tšerikko-, tšülää-, vana-*.

rahvukkõinõ (Kett.), g. -zõd inimene человек; *üväd rahvukkõizõd head inimesed.*

rahvulz [*< e?*] J-Tsv., g. -hsõd: -sõd J rahvus национальность; народность; *rahvusõd pooltaa om virolain rahvuselt (rahvuse poolest) on (ta) eestlane.*

rai (K-Ahl.) *Paü* Tum., g. *rai = raaju*; K *tahot siä nüd mennä iessäi raita vaattamaase* (Ahl. 110) kas sa tahad nüüd kõigepealt minna paradiisi vaatama?; Tum. *Юмала paü jumala paradiisi.*

raikat/taa ~ raigattaa M, pr. -av ~ raigataav M, imperf. -ti ~ raigatti kaagutada кудахтать; *kana raikatab, alkõ raikattaa kana kaagutab, hakkas kaagutama.*

raina Lu -n J-Tsv., g. -naa Lu J -na J-Tsv. **1.** (purje)raa, (masti) rõhtpuu рей, райна; J *purjõt tõmmõta rainojõd päälee purjed tõmmatakse raade peale*; J *vantt siotti raina õttsa tšiin vant seoti raa otsa kinni*; **2.** hrl. pl. rullid, veerispuid (purjelaeva vette v. veest välja tõmbamiseks) каток (для спуска парусника на воду); Lu *aluz lassaa vettee rainojõdõkaa; panna rainad, puussa irred õllaa, nell'ää vai viitee paikkaa; siz rainojõd panna rosiv; siz vätsi võtab rossiissa tšiini, pal'lo vättšii; i sis toukataa aluz vettee purjekas lastakse vette veerispudega; pannakse rullid, (need) on puust palgid, nelja või viide kohta; siis kinnitatakse rullide külge trossid; siis rahvas võtab trossidest kinni, palju rahvast; ja siis tõmmatakse purjekas vette.*

raisata vt. raizgata.

raiska¹ K-Ahl. P J -skõ J -sk J-Tsv., g. -zgaä J raisk, raibe (sõimus.) стерва, мерзавец, прохвост; J *oi siä raiskõ oi sina raisk!*; J *em miä sellee raizgõlõd mee mehelee ei mina sellele raisale lähe mehele*; P *iiri raiska hiire raisk.*

raiska²: -sk J-Tsv., g. -zgaä raiskamine, pillamine расточительность, мотовство; *raisk ja hukatuz raiskamine ja pillamine.*

raiskein vt. paha-.

raisku J-Tsv., g. -zguu J raisk, raiskuminek, tarbetuks v. kõlbmatuks muutumine растрата, порча.

raiskuin J-Tsv., g. -zõd J vilets, katkine убогий, бедный, рваный, худой, дурной. – Vt. ka *paha-*.

raiskuu ~ -u J-Tsv.: *aigaa perält kõig meeb raiskuu aja jooksul kõik rikneb; kala püütemize nõvvot tulti raisku kalapüügiiristad muutusid*

kasutamiskõlbmatuks; *saappõgaa põhjõd mentii kõikkinaa raiskuu saapatallad läksid täiesti katki.*

rai/su M J-Must., g. -zuu **1.** J-Must. karm; äge, metsik (inimese kohta) суровый; свирепый, злой (о человеке); **2.** ebajärjekindel, püsimatu неуравновешенный, взбалмошный; M *täm on aivoo raisu inehmin ta on väga püsimatu inimene.*

raiškuin vt. paha-, pikkõ-.

rai/zgata P -zgõt J-Tsv. -sata (Ku), pr. -skaan P J, imperf. -skazin P -skõzin J **1.** raisata тра-тить, ис-; J *žaadnoi inimin eb raatsi kopekka tühjä-pall'asõ raizgõt ihne inimene ei raatsi kopikat(ki) tühja-tähja peale raisata*; J *raisköz rahat kopekassaa raiskas raha (viimse) kopi-kani*; **2.** rikkuda; katki teha, purustada, lõhkuda портить, ис-, по-; губить, по-; разби/вать, -ть, ломать, по-; Ku *sell üütä hepoized raisatt'sii tarhoissa pal'lu viljaa sel õöl rikkusid hobu- sed põldudel (= taraga piiratud põllutükkidel) palju vilja*; J *metts-vahti pani pud'dõd raiska- mizõss tšümme rubl'a štraaffia metsavaht mää- ras puude rikkumise eest kümme rubla trahvi*; J *tuuli on raizgõnnu kato arja tuul on lõhkunud katusesarja*; **3.** peksta бить, по-; J *siä mihee minnuu raiskaad mispäraast sa mind peksad?*; J *mitä tämä sinnua raiskab – võta vassa mis ta sind peksab, võta lõõ vastu!*

raizussi: *raisussi* J-Must. karmilt; ägedalt, met- sikult сурово; свирепо, зло; *raisussi pajatab* (Must. 180) räägib karmilt (ägedalt).

raitla M-Set. J-Must., g. -daa [?] remmelgas, murd. raid (puutaoline raju) ракита.

raitakoori Li remmelgakoор кора ракиты; *rai- tapajussa on võtõttu raitakoori remmelgalt on kistud (võetud) remmelgakoор.*

raitapaju Lu = raita.

raititta-a Li reaviisi, ridamisi, reastikku ряда- ми, по рядам; *no ku lootii raitti, ved' raititta-a lootii ni .. no kui võrgurida lasti (vette), reaviisi ju lasti nii (võrgud vette) ..*

raititi Ränk P M Lu Li (J), g. -ii P M Lu Li **1.** (vilja)lade, pahmas слой снопов (в риге); P *vihgod lagottaass kuominaa maalyõ raittiisyõ* (vilja)vihud laotatakse rehealuse põrandale lademesse; M *kõõs tappaaz vil'laa, lahgottaas koominaa möö vihgod. vihgot pannaz vasati-ko. vot siä siis kuttusaz raitti kui pekstakse vilja, laotatakse vihud rehealust möõda (laiali).* Vihud pannakse vastamisi. Vaat seda siis kutsutakse pahmas (lade); **2.** võrgurida, -rivi, -jada гряда, ряд (рыболовных сетей); Lu *sitäviisii pantii tšümmee ja kahtšümmev võrkkoo perätikkoo i jutõltii: se on arvaa võrkkoo raitti niiviisi pandi*

kümme ja kakskümmend võrku järjestikku ja öeldi: see on harva võrgu jada; Li *no ku lootii raitti ... jōka ainogo õmaa raitii jo tääsi* no kui võrgurida lasti (vette) ..., (siis) igauks ju teadis oma võrgurida.

raittiin vt. *nellä*-.

raiv/ata: *-õitõ* Lu, pr. *-aan* Lu, imperf. *-azin:* *-õzin* Lu piinata, vaevata мучить; *ep saa inemissa* nii kõvassi raivõitõ ei tohi inimest nii väga vaevata.

raiv/o K-Al. Kõ-Set., g. *-oo* mõistus, aru ум, разум; K *vōta mehissä meeli pähä, üvä raivo rahvaassa* (Al. 45) rl. võta meeste järgi aru pähe, hea mõistus rahva järgi.

raja K-Ahl. P M Lu Ra J (Ja) *Páya* Pal.₂ K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. *-aa* Lu Ra J *-a* J I. piir, raja; piirjoon (ka ringikujuline) граница, межа, рубеж; круг; J *on raja ravvõtattu, piiri on pilvõõ allõ pantu piitšä* rl. on raja rautatud, piir on pilve alla pandud pikk; Lu *nurmi õli jagõttu sarkoissi, väliz õltii rajad* nurm oli jagatud sargadeks (= põllutükkideks), piirid olid vahel; M *vagod õltii välizä; meil ep pietü rajoja* vaod olid (põldude) vahel; meil piire (= piiripeenraid) ei peetud; Lu *niittüjee rajad õllaa, i õllaa sarkojõõ rajad* on niitude piirid ja on põldude piirid; Lu *maamittori, tämä pani kõik tsülää rajad i tsellä kui pal'lo maad õli* maamõõtja, tema märkis (pani) kõik küla piirid ja kellel kui palju maad oli; Lu *vot siiz õli rajat tehtü litši sata sültä rajass rajjaa, kuza lüütii mätsikkaa* vaat siis olid (pallimänguks) tehtud piirid, ligi sada sülta (oli) piirist piirini, kus lõõdi (= mängiti) palli; Lu *siis kuli ku meeb üli rajaa siis .. see ono voitto siis, kui kurnipulk läheb üle piirjoone, siis .. see on võit; J asumeizessi johsi rajalõ (start) piitšõndre* esimesena jooksis (stardi)joo- nele Pikk-Ondre; M *maalõ tehäz raja, pannas širka rajjaasõõ* maha tehakse ringjoon, kepp (= mängupulk) pannakse ringi sisse; M *tšen sai šarraa rajjaasõõ, sis taaz tõin lei šarata* kes sai palli ringi sisse (lüüdi), siis taas teine lõi palli; Lu *ihan vee rajalt teeb aukoo* lausa vee piirile teeb (hiir laeva sisse) augu; Lu *minnua siiz laitõttii rootsii rajallõ* siis saadeti mind Rootsi piirile; J *kunigaa raja* kroonupiir, riiklik piir; Lu *rajaa sammõz* piiripost; 2. ääremaa, ääreala пограничная полоса; окраина; J *tämä sluuži kaukaal rajoila* (Must. 144) ta tennis kaugele ääremaadel; J *iroda ... antõ tappaa betlemizä ja kõikõ tämä rajõiza kõikki poikalahset* (Must. 152) Herodes ... laskis tappa Petlemmas ja selle ümbruses kõik poisilapsed. – Vt. ka *sõta*-.

rajaavahiti vt. *meree*-.

rajakruga M ring, ringikujuline piirjoon (las-

temängus) круг, кругообразная пограничная линия (в детской игре).

rajali M, g. *-ii* M klaver prolya.

rajamizi J-Tsv. adv. piiristades, piiri ära märkides, piiri tõmmates проводя границы, отмежевывая, разграничивая.

rajasammaz M Lu piiripost, -tulp, sammas пограничный, смежно, межевой столб или камень; M *näd on nõiznu i seizob niku rajasammaz* näe, on tõusnud (püsti) ja seisab nagu piiripost; ■ Lu *mie õlõn jäänü maailmaa rajasampaass, õlõn nii vana* ma olen jäänud ilmasambaks (maailma piiripostiks), ma olen nii vana.

rajazii J-Tsv. rajamisi, piirnevalt, kõrvuti пограничный, смежно, рядом; *ted'd'ee ja med'd'ee põllod ni õllatši rajazii* teie ja meie põllud ongi nii kõrvuti.

rajalta: *-t* J-Tsv., pr. *-an:* *-n* J, imperf. *-zin* J piiri tõmmata, piiristada пров/одить, -ести границы, разграничи/вать, -ть; отмеж/ёвывать, -евать.

rajatšivi M *raja-tšivi* J piirikivi, kupits межевой камень или знак; ■ M *kase on õtmaa iä rajatšivenn* kk. see (asi) on (siin) eluaeg olnud (on oma ea olnud piirikiviks).

rajat'taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J piiridega eraldada, ära piirata разграничи/вать, -ть.

rajavad'd'a: *raja-vad'ja* I-Len. piirivai межевой кол; *tara ili nurmi rannas on lüütii raja-vad'ja* (Len. 286) aia- või põlluservas on (maasse) lõõdud piirivai.

rajon/a M (Lu-Len.), g. *-aa* rajoon район; M *kingisseppi rajona* Kingissepa rajoon.

raju P, g. *-uu* torm, raju буря, ураган; *viizeni-ää rajut tulõvad, sis pääzgod lentävät suojiilyõ mailyõ* (kui) tulevad viissenjapäeva (= risti-ülendamise päeva) tormid, siis pääsukesed lendavad soojadele maadele. – Vt. ka *maarja-, pokrova-, viižiina*-. – Vt. ka *rüiskü*.

raju-ilma: *Раю-Илма* Pal.₁ rajuilma, torm буря, ураган.

rajuragõ (M) rajurahe(sadu), rahetorm град, буря с градом; *rajurakkõõd on ümpär pokrova* rajurahe(saju)d on Maarja kaitsmise päeva paiku; *kane rajurakkõõd mennäz, siiz ain tsül-mää puhuv* (kui) need rahetormid mõõduvad, siis puhuvad aina külmad tuuled.

rajuvihma L rajuvihm ураган с дождём; *kyõ suurõd rajuvihmad õlivad, meniväd zem'aj-kaasyõ* kui olid suured rajuvihmad, (siis) läksid (mehed) muldonni.

rajõiln J-Tsv., g. *-zõõ* J piiristatud, piiridega ограниченный, имеющий границы.

rak vt. *raakka*.

rak/ata Li, pr. *-kaan* Li, imperf. *-kazin* Li viibata, lehvitada (käega) махать, по-, махнуть (рукой); *miä tälle täällä rakkaan* ma viipan talle käega.

rakatauti M vähk, vähihaigus рак, раковая болезнь; *kahtsitsäänä lešitüb rakatautia* kasekäs ravib vähihaigust.

rakenitaa Ku, pr. *-nan* Ku, imperf. *-sin* rakenada, rakesse panna zapря/gatъ, -чъ; *rakentaa hevoissa* hobust rakendada. – Vt. ka *rakõttaa, rangissaa*.

raketiti J-Tsv., g. *-ii* J rakett paketa.

rak/ko M Lu Li J I Kl, g. *-oo* J 1. põis (loomal, inimesel), (uju)põis (kalal) пузырь (человека и животного), плавательный пузырь (рыбы); *J enne tapõttii žiivotta, siiz võtõttii rakko, puhuttii, tehtii suurõssi, pantii erneet süämee, lahsiilõ pelata* ennemalt tapeti loom, siis võeti põis, puhuti, tehti suureks, pandi herved sisse, (anti) lastele mängida; Lu *i inemizel on rakko, kusirakko* ka inimesel on põis, kusepõis; M *kalall on rakko, suurõll kalall on suur rakko* kalal on ujupõis, suurel kalal on suur ujupõis; J *sigaa rakko* ~ M *sigaa rakko* sea põis; Li *kalaa rakko* ~ M *kallaa rakko* ~ *kallaa rakku* ~ Lu J *kala rakko* kala ujupõis; Lu *kusi rakko* kusepõis; 2. (loomapõiest tehtud) torupill волынка (из пузыря животных); M *rakolla pillitimmä* mängisime torupilli; 3. (õhu)mull пузырь, пузырьрёк (водяной); Lu *ku vihmaa saab nii tullaa heenõD rakõD vee pääl* kui vihma sajab, siis tulevad väikesed mullid vee peale; Lu *ku vihmaa saab vettee, tullaa vesi rakõD* kui vihma sajab vette, tulevad veemullid; 4. kubel, vill, rakk волдырь, пузырь; Lu *põdikas ku põlõtav, nii teeb rakõD* kui nõges kõrvetab, siis tulevad (teeb) kublad; M *rakko on uulõõ päällä* vill on huule peal; J *tulõ rakko* põletusvill; Li *mätä rakko* mädavill. – Vt. ka *kala-, kusi-, mõila-, põlõma-, sika-, särjee-, tulõõ-, vesi-*. – Vt. ka *rakkopilli, rakku, rakõõ*.

rak/koa (M), pr. *-ov* M, imperf. *-kõ* M rakku v. villi ajada, ohatada обмётывать, обметать (пузырями, болячками); *высыпáть, вы́сыпать*; *nät ku tsülmä pani, rakkõ kõig uulõõD* näe, kuidas külm tõmbas läbi, ajas kõik huuled rakku; M *mee, mee veel tsülmäsee, nii tsülmä rakõv uulõõD, et saa luzikkaa suhhõõ panna* mine, mine veel külma kätte: külm lõõb huuled nii rakku, (et) sa ei saa lusikat(iki) suhu panna.

rakkõbõrõ I = *rakkopilli*.

rakkõiln J-Tsv., g. *-zõõ* rakke v. ville täis обмётанный пузырями, волдырями; в пузырях, в волдырях.

rakkoma P ohatanud, villis, rakkus обмётан-

ный пузырями, волдырями; *sill on rakkoma uulõõD* sul on huuled ohatanud (villis).

rakkopilli L M Ra J (Por.) *rakko-pilli* J-Tsv. torupill волынка; *J enne med'd'ee poolla tooõ pillitetti rakko-pilliä* ennemalt mängiti ka meie kandis torupilli; L *rakkopillie puhuass* torupilli puhutakse. – Vt. ka *rakko*.

rakkopillinikka M torupillimängija волынщик; *meill õli üks meez, mokoma, rakkopillinikka, tämä sõassa tuli, siäl õppi mäntsämää rakkopilliikaa* meil oli üks mees, niisugune, torupillimängija, ta tuli sõjast, seal õppis torupilli mängima.

rakkou/ssa: *-ss* J-Tsv., pr. *-B* J, imperf. *-zi: -z* J pragnueda, lõheneda трескаться, рас-; *uhs on rakkounnu* uks on pragnunenud.

rak/ku M (Kl), g. *-uu:* *rakkuu* Kl (uju)põis пузырь; M *kallaa rakku* kala ujupõis. – Vt. ka *kusi-*. – Vt. ka *rakko*.

rakkõisi/i M Kõ *-G* I rakesse в упряжку; M *hlaaripäivällä üvä peremmeez tagotav ovõssa rakkõisii ep panna, annav opõzõllõ oogata* floorusepäeval hea peremees ei pane (ei tavatse panna) hobust rakesse, laseb hobusel puhata; M *välizä on ühsi reisi, jesli pannas pari opõzia rakkõisii* (hobuste) vahel on üks ais, kui pannakse paar hobuseid rakesse. – Vt. ka *rakkõjõõ, rakkõõ, rakkõõsii, rakkõõsõõ*.

rakkõisilõõ K R *-yõ* P = *rakkõisii*; K *siis pantii opõn rakkõisõõ* siis pandi hobune rakesse; P *üks kõrt õhtagon d'ad'a pani opõzõõ rakkõisyõ* ükskord õhtul pani onu hobuse rakesse.

rakkõilza Kett. K M I *-z* M Lu rakkes в упряжке; I *pari opõzia õli rakkõiza* paar hobuseid oli rakkes; M *esimeizess pannaz vall'ad pähhää, sis pannas sed'olka seltõõ, siz viijjz opõn rattaije tüvvee, ajjaaz opõn aisoisõõ, sis pannas seltõõrihma aisaasõõ, siz eestee pannaz rangad pähhää, sis pannazõ lookka, sis tõmmataz rinnus tšiin, sis pannaz õhjad, siz opõzõõ suu-ravvad suhõ i nii on opõn rakkõiz kõigepealt pannakse valjad pähe, siis pannakse sedelgas selga, siis viiakse hobune kaariku juurde, aetakse hobune aisade vahele, siis pannakse sedelgarihm aisa(de) külge, siis pannakse kõigepealt rangid kaela (pähe), siis pannakse look, siis tõmmatakse rinnus kinni, siis pannakse õhjad, siis hobusele suuraud suhu ja nii on hobune rakkes; K *rattaad õlivad rakkõiza i kreslat päällä* vankrile oli hobune ette rakendatud ja raam oli peal. – Vt. ka *rakkõõza*.*

rakkõjõõ: *-ee* Lu = *rakkõisii*; *õpõn pantii rakkõjee* hobune pandi rakesse.

rakkõõõ Lu J I = *rakkõisii*; Lu *mees pani õpõzõõ rakkõõ* mees pani hobuse rakesse; I *sälko*

peltsääb, ep tahog antaag rakkõõ pannag sälg pelgab, ei taha lasta (end) rakkesse panna; Lu rattaat panna rakkõõ hobune rakendatakse kaariku ette.

rakkõõsii Kõ-Len. = rakkõisii; *ehtizimmä vaa opõzõt panna rakkõõsii* (Len. 212) jõudsimine ainult hõbused rakkesse panna.

rakkõõssa K rakkest (lahti) из упряжки; K *opõn on pääsetü rakkõõssa* hobune on rakkest lahti päästetud (= hobune on lahti rakendatud).

rakkõõsõõ Po J -jõõsyõ L P -õsõ J-Tsv. = rakkõisii; L *mehet pantii opõzõd rakkõõsyõ* mehed panid hõbused rakkesse; P *pero ko nõizõb menemä, siz lõhgop kõik, miniesie on tämä pantu rakkõõsyõ, lait'uosyõ vai vankkuriisyõ* kui peru (hobune) hakkab minema, siis lõhub kõik, mille ette ta on rakkesse pandud, ree ette või vankri ette.

rakkõõlza: -z Lu = rakkõiza; *õpõn rakkõõz* hobune (on) rakkess.

rako M Lu Li J, g. *ragoo* Lu J pragu, pilu, lõhe; lahvandumine (jäätunud veekogul) щель, трещина; промойна, полынья; Lu *ku nõissaa kraaskataa, siis kuza õllaa ragod i avvõd, špakljofkal panna tšiin* kui hakatakse värvima, siis kus on praod ja augud, (need) pannakse pahtliga kinni; Li *mätä se rako täünä savvia* mätsi see pragu savi täis; M *piäp tukata akkunad, siäl on suurõd ragod* tuleb aknad (kinni) toppida, seal on suured praod; J *kopekk tokku sillaa rakkoo* kopikas kukkus põrandaprakku; Lu *seinää rako* seinapragu; J *tuli pappi veräjä ragoss neit vahtimaa* tuli papp väravapraost neid vahtima; J *vankkõ .. tokutti õmaa kallee tširjaa jaššikaa rakkoo* Vanka ... laskis oma kalli kirja postkastipilusse; J *järvee rako* pragu järvejääs. – Vt. ka *perz-, pinoo-, seinä-*.

rakoi/n J-Tsv., g. -zõõ J praguline, pragunenud, lõhenenud в трещинах, растрескавшийся. – Vt. ka *ragotunnu*.

rakolõõ J-Tsv. adv. villi (ajada) (наречие в форме алл-а от rakkoo); J *viskõs kõig l'uitsaa rakolõõ* ajas kogu näo villi.

rakoo: *rakkoo* J adv. praguliseks, pragudesse в трещины (наречие в форме илл-а от rako); *itä-tuuli on lüünü kõig meree jää rakkoo* idatuul on lõõnud kõik merejää praguliseks.

rakozillaa J adv. praakil в приоткрытом виде; *uhz on rakozillaa* uks on praakil. – Vt. ka *ragollaa*.

raksi-rihma Lu leegri- e. purjeliuguri tross, taak трос раксы, штаг; *raksi-rihmojõõkaa panna seilid maštii ja boomii tšiin* leegritross

sideda pannakse purjed masti ja poomi (külge) kinni.

rakušk/a M, g. -aa M konnakarp раковина, ракушка.

rakõ¹ (M J) -õh I, hrl. pl. -kõõD M Kõ Li J I (L) (kaevu)rake, (kaevu)rakked закраина колодца, колодезная клетка, колодезный сруб; Kõ *pantii rakkõõt [= rakkõõt] sihe kaivoo* (Len. 216) sellele kaevule (sellesse kaevu) tehti rakked; M *tütärlentemä meni kaivoo rakkõõlõõsõõ tšedräämää* võõrastütär läks kaevurakkele ketrama; Li *kaivol õllaa rakkõõd päällä, rakkõiz on katto veelä, kaivoo katto* kaevul on rakked peal, raketel (raketes) on veel kaas, kaevu kaas; M *kaivoo rakkõõd, kaivoo salvõmõd, kaivoo salvo. kõlmõl viitta saab juõlla* kaevu rakked, kaevu salved, kaevu salv. Kolme moodi saab õelda.

rakõ² J-Tsv., hrl. pl. -kõõD (Kett. K M Kõ) rake, rakmed, hobuseriistad упряжь, упряжка; Kett. *õsin opõzõõ rakkõiza* ostsin hobuse koos rakmetega; M *opõn on pääsetü rakkõissa* hobune on rakmeist lahti päästetud (= lahti rakendatud).

rakõ³ M, g. -kõõ M rakk, vistrik прыщ, волдырь. – Vt. ka *rakko*.

rakõh vt. *rakõ¹*.

rakõttaa Kett. K L P M S Lu Li J (Kõ) -ettaa (K-Ahl.) -õtta J-Tsv. -õttaag I, pr. -õtan Kett. L M Lu Li J -etan K-Ahl. -õtõn J -õitaa I, imperf. -õtin Lu Li J **1.** rakendada, rakkesse panna (hobust) запрягать, -чь; J *miä rakõttaizin opõizõ, ku siä menneizid lukuma* ma rakendaksin hobuse, kui sa läheksid sõitma; M *meilä ain ühzi opõzii rakõttaaz* meil rakendatakse alati üks hobune (veoki ette); M *čhaarinn eb rakõttatu ovõssa* floorusepäeval ei pandud hobust rakkesse; M *rattaiz õli rakõttatu üps opõn* kaariku ette oli rakendatud üks hobune; L *rakõõtõtii kaukalõd ja mentii liukumaa* rakendati hõbused künade ette ja mindi liugu laskma; **2.** fig. rõivastada, riietada наря/жать, -дить, оде/вать, -ть; Lu *pikkaraine, piibikkaine, kõikõ rahvaa rakõtab. nigla* (Must. 159) mõist. väike ohaka-ke, (aga) paneb (riietab) kogu rahva riidesse? – Nõel; **3.** J-Tsv. katuse alla viia подв/одить, -ести под крышу (дом); **4.** J-Tsv. vooderdada (maja) обши/вать, -ть (дом). – Vt. ka *rakentaa, rangissaa*.

rama vt. *raama*.

ramaška vt. *ramaška*.

ramk/a Ränk M Lu I (Kõ) -ka K raamka (M), g. -aa Lu **1.** (akna, pildi jm.) raam (оконная, портретная и пр.) рама; Lu *miä en tunnõ tehä ramkojõ* ma ei oska (akna)raame teha; M *pat-*

retti on ramkaasõõ pantu foto on pandud raami sisse; I *tšimopakkoza ovad mokomad ramkad, i siheg ramkoloisii tšimot tetševäd mettä* mesi-puus on niisugused raamid, ja sinna raamidesse teevad mesilased mett; Lu *akkunaa ramka* aknaraam; M *patretii ramka* pildiraam; Ränk Lu *ätšee ramka* äkkeraam; **2.** võre, võrestik решётка; Kõ *aivoo kõrkõall õltii ramkad* päris kõrgel olid võred. – Vt. ka *akkuna-*, *talvi-*. – Vt. ka *raama*, *raami*.

rammitsõlla (Lu) *-sõll* J-Tsv., pr. *-tsõlõn*: *-tsõõn* Lu J, imperf. *-tsõlin* J frekv. ← *rammittsaa*; J *opõin rammittsõõb* hobune lonkab.

rammittsaa Lu (Li Ra J) *-tsa* J-Tsv., pr. *-san* Lu *-sõn* Lu Li Ra J, imperf. *-sin* Lu J longata, lombata хромать, прихрамывать; Lu *enne tämä rammittsi, dohorit praavitõttii, nüid on terve* enne ta lonkas, arstid ravisid, nüüd on terve; J *ühsi lammaz rammittsõb, piäp panna maazi pääle üks lammaz lonkab, tuleb panna salvi (jala) peale*; Lu *ühelt jalgõlt rammittsõb* (ta) lonkab ühest jalast; J *lammõz nõisi taku-jalgõss rammittsõma* lammaz hakkas tagajalast lonkama; ■ Lu *rammitsab johzuz* (ta) pingutab joosta; Lu *laa tämä meneb rammittsamizõõ viisii* las ta pingutab minna. – Vt. ka *ramppia*.

ramlo K-Ahl. P M J (I) *-mo* P M *Рáмо* Pal.₁ K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. *-oo* J *-uo* P **1.** ramm, tugevus, jõud сила, мощь, прочност; J *oñ han noorõll mehell ramoa tüüt tehä* on alles noorel mehel rammu tööd teha!; M *tällee piäp kopitaa rammoa, etti kazvaizivad luud i lihad* ta peab koguma rammu, et kasvaksid luud ja liha-(se)d; M *mõnikaz suvvaas jättää ampalikkoa. siz ain juõltii, etti jätäd õmmaa rammoõ mõni armastab jätta (järele) nõritud (leiva)tükki*. Siis õeldi alati, et jätad oma jõu; J *tšiiisõõb õmaa ramokaa* (ta) kiitleb oma jõuga; P *panõmma rinnat kokuosyõ, nõizõmma ramua pruovamaa* paneme rinnad kokku, hakkame rammu katsuma; I *no davaize tšiusaamaa rammoa, kummall on enäpig noh, hakkame rammu katsuma*, kummal on rohkem; J *võta va ramoa, tüüt veel pall'o eez kogu aga jõudu, tööd on veel palju ees*; **2.** Pal. töö, vaev, raskus труд, тяжесть.

ramok/az M (Ja-Len.) *-õz* J, g. *-kaa* M J **1.** tugev, jõuline сильный, крепкий; M *täm on ramokaz meez* ta on tugev mees; J *ramokõz inimin teep tüüt niku nal'jaa* tugev inimene teeb tööd nagu nalja; Ja *karu ramokkas [= ramokaz]* on eläjä (Len. 242) karu on tugev loom; M *miä tahon õlla ramokkaan* ma tahan tugev olla; J *tämä om maailma ramokõz* ta on ilmatu tugev; **2.** rammus (maa, pinnase kohta) плодород-

ный; M *virttsaroho kazvab ramokkaaz maaz* vesiheine kasvab rammusal maal.

ramonapuska J-Must. mädavistrik гнойный прыщ.

ramo-pulikka M vägikaigas (особая палка, при помощи которой стараются друг друга перетянуть); *mehet tõmmattii ramo-pulikkaa* mehed vedasid vägikaigas.

ramos/sua J-Tsv., pr. *-un* J, imperf. *-suzin* J tugevaks muutuda делаться сильным, крепнуть, окрепнуть.

ramot/oo K M (Kett.), g. *-toma* K jõuetu, nõrk, rammetu бессильный, слабый; M *täm on aivoo ramotoo inehmin* ta on väga nõrk inimene.

ram/pa Kett. K Lu Li J Kr *-p* J-Tsv., g. *-maa* Lu J **1.** subst., adj. lonkur, lombakas хромо́й, хромающий; Lu *rampa rammittsõb* lonkur lonkab; J *rammaka pittsä matka parvõz et talla* lonkuriga (sa) pikka teed koos ei käi; J *sokkõi õli ja rampoi õli* oli pimedaid ja oli lonkureid; J *anti suurõ vilpii, õssi rammaa opõizõõ* (ta) tegi suure vea, ostis lombaka hobuse; **2.** katkine, lõhkine, rebenenud рванный, разбитый, разодранный; J *rammat kaatsad jalgõz katkised* püksid jalas; Kett. *rammat tšennäd* katkised kingad; **3.** Kr haige; nõrk больной; слабый, хилый. – Vt. ka *ramppa*.

ramp-jalka: *-k* J-Tsv. adj. lonkur хромо́й, хромающий; *ramp-jalk keräi jo taaz on tšüläz* lonkur kerjus on juba jälle külas. – Vt. ka *ramp-pajalka*.

ramp/pa M, g. *-aa* M subst. adj. lonkur хромо́й, хромающий; *vävü on ramppa* väimees on lonkur; *ramppa pojo* lonkur poiss. – Vt. ka *rampa*.

rampajalka M subst. lonkur хромо́й; *täm on hra-moi jalgaakaa, tämä on ramppajalka* ta on jalast lombakas, ta on lonkur. – Vt. ka *ramp-jalka*.

ramp/pia J-Tsv., pr. *-in* J, imperf. *-pizin* longata хромать; *miss(i) tämä rampiv* miks ta lonkab? – Vt. ka *rammittsaa*.

rang/av K-AI. M Kõ Po I *-gõd* Kett. P M I *rangget* K-Ahl. pl. t. rangid хомут; P *rangõd on kaglaz rangid* on (hobusel) kaelas; P *panõ opõzõlyõ rangõt pähiesie* pane hobusele rangid kaela; M *rangad ain talvõll toomma riõõe* rangid toome talvel ikka tuppa; M *elä ooitõõ kunniz opõn meev ranõõjõkaa läpi* kk. ära oota (parandamisega), kuni hobune läheb (august koos) rangidega läbi; Kõ *läpi opõzõõ ranõõjõõ* läbi hobuse rangide; I *ranõõloiz õlivad gužad* rangidel olid roomad; M *rantsipalgod õltii ranõõlaila vai rangõlla* rangipaled olid rangidel; I *opõzõõ rangõd* hobuse rangid.

rangata (J-Tsv.), pr. *raŋka/an*, imperf. *-zin* karistada наказ/ывать, -ать; *õikuliss inimiss jumal eb raŋkaa* õiget inimest jumal ei karista.

rangget vt. *raŋgad*.

raŋgjo Lu Li J pl. t. = *raŋgad*; J *pääs opõir raŋkiiss* võta hobusel rangid ära (päästa hobune rangidest lahti); J *etsi koivuzikoss kover puu raŋkiit vart* otsi kaasikust kõver puu rangide jaoks; J *sio raŋkiisõd uuvvõd nahkõizõd roomõd* seo rangidele uued nahksed roomad; J *tõmpa raŋgid rint nahgõll üvassi tšiin tõmba* rangid rinnusega hästi kinni; Lu *raŋkijee volokka* rangivilt (rangide vilt); Lu *raŋkijee palsta* rangipale, -padi. – Vt. ka *tšüntü-*.

raŋgis/saa: *-sa* J-Tsv., pr. *-an: -õn* J, imperf. *-in* J = *rakentaa*.

raŋklassi Li (Ku) *-õssi* Lu J raskelt, raskesti тяжело, тяжко; Li *miä raŋkassi entsiizin* ma hingasin raskelt; J *raŋkõssi läsimä* raskesti haige olema; J *jõga tüü alku näütib raŋkõssi* iga töö algus näib raske(na).

raŋkiin J-Tsv., g. *-zõd* rangi- хомутной (имеющий отношении к хомуту).

raŋkipuu, raŋkipuud vt. *rantsipuu*.

raŋkka Lu Li J Ku *-kkõ* Lu *-kk* Lu J Ku, g. *-kaa* Lu J Ku **1.** adj. raske, ränk тяжёлый, тяжкий, трудный; Lu *ai ku miä õõn väsinüü raŋkass tüüss* oi kuidas ma olen raskest tööst väsinud; Lu *kraanaakaa nõsõtaa raŋkkojõ riissojõ* kraanaga tõstetakse raskeid asju; J *raŋkk meeli* raske meel(eolu); Lu *raŋkk ilma* raske õhk; Lu *vad'd'aa tseeli on raŋkka ja muudra tseeli* vada keel on raske ja keeruline keel; **2.** adv. raske, ränk тяжело, трудно; J *k'erättüä pala on raŋkk suhõ pissä* kerjatud pala on raske suhu pista; Lu *mill on säämunna raŋkkõ* mul on süda(mel) raske.

raŋko M Li J, g. *-goo* M J rahn (laasitud puu ladvarpoolne osa v. jäme oks v. suur puupakk очищенная от веток верхушка дерева или толстый сук или чурбан); M no *raŋko on see, irree ladva võib õlla raŋkonna või paksu õhsa saab juõlla raŋko. kui raŋgoo sahaad heenos-si, siis tuõvad algõd* no rahn on see: palgi ladvarpool (latv) võib olla rahn või jäme oks kohta võib õelda rahn. Kui rahnu saed peeneks, siis tulevad küttepuud; J *veiteb raŋkoa koto-puussi* veab rahne küttepuudeks.

raŋkokoko M J-Must. rahnuhunnik (hunnik suuri puupakke v. jämedaid oksa) (груда, куча очищенных толстых сучьев и верхушек деревьев); M *kokonain koko raŋkoita. suur raŋkokoko* terve hunnik rahne. Suur rahnuhunnik.

raŋkõs/saa: *-sa* J-Tsv., pr. *-an: -õn* J, imperf. *-in*

J rõhuda, raskendada, koormata отягощать, -тить, обременять, -ить.

rannaa-eläjä (Lu) randlane, rannaelanik житель побережья; *müü kõik õõmma rannaa-eläjän* me kõik oleme randlased.

rannaavahti Lu rannaвахт, ranna(piiri)valvur береговая стража, пограничник.

ran/ta Kett. K L P M Kõ Lu Li Ra J I Ku (R-Reg. Ja-Len.) *-tõ* Lu *-t* Lu Li J *Pánða* Pal.₁ K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. *-naa* P M Kõ Lu Li J **1.** rand, kallas бегер; J *niku rannala tšivije, rannala tšivekkaallõ* rl. nagu rannal kive, rannal kivisel; Lu *ku vene ep pääz litši ranta, siz on tehtü lautti* kui paat ei pääse ranna ligi, siis on tehtud lauter (= paadisild); Lu *vimpaa pivvettii rantaloiz* vimba püüti randade lähedal (randades); J *jõtši niku kuivav, rannat kane laŋkõõvav jõkkõõ* jõgi nagu kuivab, kaldad, need varisevad jõkke; Lu *tuulennaluz vanta* tuulealune rand; Lu *vassaa tuulõd vanta* tuuline (= vastutuult) rand; Lu *jürkkü ranta ~ ätši ranta ~ ätšinäin ranta* järsk kallas; Lu *võõnoin ranta ~ võõno ranta ~ laako ranta* madal v. lauge kallas; L *eliväd nämä merie rannaza* nad elasid mere kaldal; M *jarvõd rannaz õli pikkarain koto järve kaldal* oli väike maja; J *jõgyõ ranta* jõe kallas; L *õjaa ranta* oja kallas; P *kanavaa ranta* kraavi kallas; J *rannaa pääsko* meripääsuke, kaldapääsuke; Lu *rant aluz* rannasõidupurjekas; J *rant kal'loisõd on rikkaunnu aluz* rannakaljude vastu on purunenud purjelaev; J *rant kunnõz (narovaa voolost'iz) pajatõta potšti puhas soomõssi* rannaalal (Narva vallas) räägitakse peaaegu puhast soome keelt; **2.** äär, serv, veer, jalam край; опушка; откос; подножие; Lu *rannaa parraz ~ rannaa ääri* kalda äär; M *sõzar sõizop tee rannalla* õde seisab tee ääres; Lu *tütõkkõin ain suvas tšävvä metsää ranta müü ja hulkkua ja pelata* tüdrukuke armastas aina käia metsaserval, kõndida ja mängida (seal); Lu *tšülä õli mäee rannal küla* oli mäe veerul; M *lähe on mäjee rannaz* allikas on mäejalamil; **3.** kant, nurk, ümbruskond okruга, участок, уголок, местность; L *kase ranta kõikk teäv, tšen tämä on see kant kõik teab, kes ta on*; L *minuu isä on kazez rannaz rikkaap kõikkõa* minu isa on siinkandis kõige rikkam. – Vt. ka *jõgõõ-, liiva-, meree-, meri-, soo-, vassa-tuulõõ-*.

ranta-aluz: *rant-aluz* Lu rannasõidupurjekas береговой парусник (парусник прибрежного плавания).

rantakun/ta Lu Li J *-t* Ra J *rantkunt* Lu (J-Tsv.) **1.** rannarahvas жители побережья; Lu *koko rantakunta kõik tšäi püütämaz* kogu rannarahvas käis (kala) püüdmas; **2.** rannaala прибреж-

ный участок, побережье; J *rantkunnõz on soomõd usko* rannaal on luteri usk.

rant/alain Kett. P M (Lu) *-õlain ~ -lain* J-Tsv., g. *-alaidõd: -õlaizõd ~ -laizõd* J randlane, rannaelanik; rannakülade vadjalane житель побережья; обитающая на побережье водь; M *rantalaizõd on merirahvad* randlased on mereäärsed inimesed; Lu *kattilaa pool näil õli pall'o maata i üväd maad, näitä kutsuttii maamehed, a meitä kutsuttii rantalaizõd* neil (seal) Kattila kandis oli palju maad ja head maad, neid kutsuti (sise)maameesteks, aga meid kutsuti randlasteks; P *rantalaizõd varõhsõd, pärs-pää varõhsõt kutsuttii* (Pärs-pää elanikke) kutsuti rannavaresteks, Pärs-pää varesteks.

rantarahvaz (M) randlased, rannaelanikud жители, обитатели побережья; *rantarahvaad eläväd litsi mertä* randlased elavad mere lähedal.

rantaroho Lu Li *rantroho* Lu (mere)rannataim; (mere)rannarohi морское прибрежное растение, морская прибрежная трава; Lu *rantroho kõrkaa kazvav* rannarohi kasvab kõrge(ks).

rantasorsa Lu (mererannas elutsev metspart дикая морская утка).

rantazikko vt. *soo*-.

rantaznaakka Lu maamärk прибрежный знак, отметина.

rantatee (J-Must.) rannatee (piki randa v. kallast minev tee) береговая дорога.

rantatulli (Lu), pl. *-õd* Lu rannatuli береговой огонь.

rantatuuli Lu rannatuul (maa poolt puhuv tuul) береговой ветер (дует с берега).

rantik/ko Lu, g. *-oo* Lu randmekinnas, randmekaitse napuльсник; *rantikod õltii kala püütäjil, lõngassa õli tehtü* randmekindad olid kalapüüdajail, villasest lõngast oli(d) tehtud; *merel tsüütii, õltii rantikot tsäez, sõrmia böllu* merel käidi, randmekindad olid käes, (neil) sõrmi polnud.

rantsa vt. *rantsa*.

rantšipalko M Kõ-Ränk rangipadi, -pale хомутина, подхомутник; M *rantšipalgod õltii mokomad voilokad, pantii ranškõloilõdõ* rangipaled olid niisugused vildid (= polsterpadjad), pandi rangidele.

rantšipuu P *ranšipuu* Lu J-Tsv., hrl. pl. *-ud* P *ranšipuu* Lu J *ranšipuu* J-Tsv. rangipuu(d) клешни, клещи (деревянные части хомута); P *menep kattši rantšipuu* rangipuu läheb katki; P *rantšipuu i palkyõd* rangipuu ja -paled; Lu *ranšipuuilla on üllä arjuz nahka* rangipuudel on ülal harjuserihm; J *ranšipuu* õn *koverõd* rangipuu on kõverad.

rant/ti Lu, g. *-ii* Lu rant (jalatsil) рант (обуви); *saappagaa rantti* saapa rant.

rant-kamašši J-Tsv. randiga king пантовой башмак.

rant/tsa M *-sa* K-Ahl. M-Set. *-ts* J-Tsv., g. *-saa* J (selja)kott, ranits (igasugune seljas kantav kott) вещмешок, рюкзак, ранец (любый заплечный мешок); K *annettii kõikki kaasa, püssü, rantsa* .. (Ahl. 110) (sõdurile) anti kõik kaasa: püss, seljakott ..; J *üllee nahgõss tuõb üvä rantts* hülgenahast tuleb hea seljakott; M *paa rantsa seltsää i võid mennä* pane ranits selga ja võid minna. – Vt. ka *seltsä*-.

rantuli Lu Li J, g. *-ii* Lu J (rand)kõrkjas морской клубнекамыш; Li *rantuli on hoikõpi i matalõpi ku glaiza* (rand)kõrkjas on peenem ja madalam kui kaisel; Lu *rantulia piäp kaugaa kuivattaa* (rand)kõrkjat peab kaua kuivatama; J *ku vähä einää õli, sis lüvvettii [sic!] lehmille* *rantulia* kui oli vähe heina, siis niideti lehmadele (rand)kõrkjat.

rantulieinä Li *rantuli-einä* Lu = *rantuli*; Lu *rantuli-einä on mokoma niku pellavaz, meree rantoiz nõtkois paikkois kazvav* randkõrkjas on nagu lina; kasvab mererandades vesistes kohdades.

rantvene ~ rant-vene Lu rannasõidupaat лодка прибрежного плавания; *õli rant-venneit, meri-venneit i jõki-venneit* oli rannasõidupaate, merepaate ja jõepaate; *rantvenneed õltii peene-päv* rannasõidupaadid olid väiksemad.

rapa¹ Kett. M J, hrl. pl. *ravad* M Lu J (kalja-, taari-, õlle)raba барда, дробина (от кваса, пива); M *tehtii taaria: peñrää õlutta jäätii* *ne ravad, sis pantii taari lännikkoo, valõttii vet-tä päälee* (õllepärast) tehti taari: pärast õlut jäi (järele) see (õlle)raba, siis pandi (see) taariastjasse, valati vett peale; Lu *taari jääb lahassi, süütetää ravad lehmäl dal'i sigal* (kui) taar jääb lahjaks, (siis) söõdetakse raba lehmale või seale; Lu *mikä linnasõss jääb jo, siis se kutsutaa ravad* mis linnastest jääb juba (järele), siis seda kutsutakse rabaks; Kett. *õluu rapa* õlleraba; M *taarii rapa* таарираба, калжараба. – Vt. ka *taari*-.

rapla² ~ **-pa** J-Tsv., g. *-õa: -paa* J = *rapõa; stokanõd om migässle rappaass glaziss* tehtii: *kui k'ipetkaa süämee, nii lõhtsi* teeklaasid on mingist haprast klaasist tehtud: kui (valad) keeva vett (sisse), siis (on) lõhki; *kuumõttöttu rappa tsivi* veez *murõnõs* kuumutatud rabe kivi mureneb vees; ■ *rappa pää* nõrk, kergesti ringi käima hakkav pea; *rappa süä* murest murtud süda.

rapla³ ~ **-pa** J-Tsv.: väliss vihma saab *rappamizi* ja *vall'ussi*, see *ontši rapa* (~ *rappa*) vihm

vahel sajab vihma rabinal ja kõvasti, see ongi hoovihm.

rap/aama: *raṗpaama* M -*paama* (Li) -*pama* Lu -*pam* (Ra), g. -*aamaa* rabandus, lendva (äkiline lühiajaline haigus) удар (внезапное заболелание); M *tätä rapas, süä raṗpaama* ta sai rabanduse, (tuli) südamerabandus; Lu *rappama, ühee päivää läziv* rabandus, ühe päeva on haige. – Vt. ka *süä-*. – Vt. ka *rapaamustauti, rapaamuz, rapaumin, rapaustauti, rapauz, rapauzläsü*.

rap/aamizi: -*pamizi* J-Tsv. adv. rabinal, hooga ливмя (идёт дождь); *vihma saab rappamizi* vihma sajab rabinal.

rapaamustauti: *raṗpaamustauti* M = *rapaama*.

rap/aamuz: *raṗpaamuz* M -*paamuz* Ku, g. -*amuu* [?] = *rapaama*; M *raṗpaamuz om mokoma tauti, tämä niku püsüss ammu, inehmin nõizõp kõrrõz läsimää* rabandus on niisugune haigus, tuleb nagu püssist lastud, inimene jääb äkki haigeks.

rapaamuzroho: *raṗpaamuzroho* M kollane ängelhein, murd. rabanduserohi жёлтый василистник; *raṗpaamuzroho. kõõz inehmissä raṗpaab, siis tšihuttaas kazessa rohossa tsäitä, sitä tsäitä piäb juuvva, i siis senessä tuõb api. nurmõl kazvab, i niitüllä kazvab, einämaaz* kollane ängelhein. Kui inimesel on äkiline külmetushaigus (kui inimest rabab), siis keedetakse sellest rohust teed, seda teed tuleb juua, ja siis sellest tuleb abi. Kasvab põllul ja niidul, heinamaal. – Vt. ka *rapauzroho*.

rapamaha [*< sm*] J-Must. fig. rabamagu, paksmagu толстоброхий (orig.: rapamaha).

raparter/i Ra, g. -*ii* Ra rabarter ремень.

rapatšivi M Lu *rapa-tšivi* J-Tsv. **1.** (rabe, mure kivi; põletatud v. põlenud kivi рассыпчатый, хрящеватый, выветривающийся камень; жжёный, опалённый камень); *J elä han rapatšiviä paa fundõmenttii* ära ometi va rabadat kivi pane vundamenti; M *on varma vaattaa päälee, a ize niku rapatšivi: kui tsu', nii taaz on pää põhguza, taaz läziv* pealtnäha on tugev, aga ise (on) nagu rabe kivi: (nii) kui vähe (midagi on), siis on jälle asemel maas (pea põhus), jälle on haige; M *põlõnut tšivi murõõb, sitä kutsuaz rapatšivi* põlenud kivi mureneb, seda kutsutakse rabe kivi; **2.** liivakivi песчаник; Lu *rapatšivi on kõvassi rappia* liivakivi on väga rabe.

rap/aussa: -*pauss* J-Tsv., pr. -*aun:* -*paun* J, imperf. -*auzin:* -*pauzin* J rabadaks muutuda делаться хрупким.

rapaustauti Ränk *raṗpaustauti* M = *rapaama*.

rap/auz Ra -*pauz* J-Tsv. (Li) -*pahuz* (Lu), g.

-*auhsõõ:* -*pausõõ* J **1.** rabandus, äkiline haigus удар, внезапная болезнь; J *vass õlin toor-terve, de järestää tuli rappauz* alles olin täiesti terve, ja äkki tuli rabandus; **2.** J-Tsv. kramp судорога. – Vt. ka *süä-*. – Vt. ka *rapaama*.

rapauzläsü: *rappauzläsü* Lu = *rapaama*; *rapauzläsü, inemizee rapaz* rabandus, inimest tabas rabandus (inimese rabas ära).

rapauzroho (Kett.) *rapausroho* Ränk *raṗpauzroho* M = *rapaamuzroho*.

rapaut/taa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an* J, imperf. -*in* J raputada трясти, по-

rappa, rappia, raṗpõa vt. *rapõa*.

rappa-, rappa- vt. ka *rapa-*.

rapsaht/aa (R-Eur. Kõ-Set.), pr. -*aan:* -*an,* imperf. -*iin* kapsata, lipsata, rapsatada шмыгнуть; Kõ *karahaiziv kammariisõõ, rapsah-taizid rattisõõ* (Set. 748) rl. kargaksid sahvrisse, lipsaksid aita.

rapsast/aa M, pr. -*aan* M, imperf. -*iin* M mom. **1.** võpatada вздрогнуть; *mie rapsastiin, niku eittüzin* ma võpatasin, nagu ehmusin; **2.** rapsatada, järsku liigutust teha (käte kohta) опуститься (о руках); *väsüväd, rapsastavat tsäed* käed väsivad, rapsatavad (alla).

raps/ata M Li -*õt* ~ *rabzõt* [sic!] J-Tsv., pr. -*aan* M Li J, imperf. -*azin* M Li -*õzin* J **1.** rapsida; raputada взмах/ивать, -нуть; трясти, по-; M *linu siiveekaa rapasaz* lind rapsis tiivaga; M *täll on mokom tapa, jõka kõrta rapsaap kõvvi tsäitä* tal on selline komme, (et) iga kord raputab kõvasti kätt; **2.** rapsata, krapsata, (järsku) haarata схват/ивать, -ить; M *miä sinna kõvvi rapsazin tsäessä tšiin* ma krapsasin sul kõvasti käest kinni; J *rapasa tsäekaa* haara käega. – Vt. ka *rapсутaa, raputtaa, raputõlla, ravata*.

raps/ila L M Lu Li Ra J (Kõ), pr. -*n* L M Kõ Lu Li Ra J, imperf. -*zin* Lu Li J **1.** rapsida; raputada трясти; L *nii kaugaa rapsiv, kunni saap tsäjed välleä* (laps) rapsib nii kaua, kuni saab käed (mähkmete seest) välja; J *rapsiga tätä, la tuõb enese raputage* teda, las tuleb meelemärkusele; J *vaṅkuri jürizep kõvassi i rapsip tsiviteed* möö vanker põriseb kõvasti ja raputab kiviteel; Kõ *rapsin javoo-kotiv i tsühzetän kakkuu* raputan jahukotid (tühjaks) ja küpsetan koogi; **2.** sakutada, rebida дёр/гать, -нуть; Lu *miä rapsizin lassa ivussiissa* ma sakutasin last juustest; **3.** (linu) ropsida трепать (лён); J *menti lina rapsima* minding lina gopsima. – Vt. ka *raputtaa, raputõlla, ropsia*.

rapsut/taa Kõ -*ta* J, pr. -*an* Kõ -*õn* J, imperf. -*in* Kõ J raputada трясти, по-; качать, по- (головой); Kõ *rapsuta kõikkiiss varttsilõiss, võib õlla on javvai* raputa kõikidest kottidest,

võib-olla on jahu; J *eb vasannu mittäit, va rap-sutti pääkaa* ei vastanud midagi, raputas vaid pead. – Vt. ka *rapsata, raputtaa, raputõlla*.

räptsik/ka (J) -k J-Tsv. *räptsikka ~ räptsikk* Lu *rääptsik/ka* M -k Ra, g. -aa J laanepüü, püü *рябчик*; J *a lihalaafkoiz, on i tedred, i räptsikõd, i jänesed* aga karnides on tedredki, ja püüd, ja jänesed.

rapu Kõ, g. *ravuu* (tähenduseta riimsõna sõnale *krapu*): *juttõd millõd krapu rapu* ütle mulle, vähk r.

rapus/sussa: -suss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J rappeda, väriseda, lõdiseda *трястись*, дрожать, за-.

rapuitaa P M Lu Li Ra Ku (Kett. U Kõ J) -ta J-Tsv. *taag* I, pr. -an Kett. U P M Kõ Lu Li -õn J, imperf. -in M Kõ Lu J 1. raputada *вытрях/ивать, -нуть, отрях/ивать, -нуть, трясти, по-* (головой); P *tämä raputti eness vie väl-lää i johsi kotuosyo* ta (= koer) raputas enesest (= oma karvadest) vee välja ja jooksis koju; J *kotid on javokkaad, võta näit raput kotid* on jahused, võta raputa neid; Ra *tahto jutõlla, što ebõd, siiz raputti pääv* (kui) tahtis öelda, et ei ole, siis raputas pead; 2. impers. värisema *rapna* меня *трясёт* (от холода); M *miinua tsülmäsäv, kõikk raputas* mul on külm, paneb üleni värisema; 3. sakutada, tutistada, rebida (juustest) *теребить, дёргать* (за волосы); J *raput ivusiiss* sakuta juustest; 4. (linu) ropsida *трепать* (лён); M *meemmä linnoi raputtamaa läheme linu ropsima*; P *vitimyõkaa raputtaass linoi* ropsimõõgaga ropsitakse linu; I *raputim-mag sis peerrää kasta tappamissa* siis ropsisime (lina) pärast seda kolkimist; Kõ *raputan linad, häglään i nõõn tšedräämä* ropsin linad, soen ja hakkam ketrama; 5. lehvitada *мах/ать, -нуть*; Li *raputti tsäekaa* lehvitas käega; Li *hatuukaa raputti* lehvitas kübaraga; 6. virutada *удар/ять, -ить, хват/ать, -ить*; Ku *miä kulakaakaa rapu-tin kovaass* ma virutasin kõvasti rusikaga. – Vt. ka *rapsata, rapsia, raputtaa, ropsia*.

raputõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. 1. raputada *трясти, по-*; J *üvä meel'eka raputõli minu tsätt* raputas rõd-muga mu kätt; 2. (linu) ropsida *трепать* (лён); J *koominõz linoi raputõlla* rehealuses ropsitakse linu; 3. (viljavihke) *rabada* обби/вать, -тъ (снопы), *молотить, об-* (вручную); J *riigõz raputõlla vihko*i rehealuses *rabatakse* (vilja)-vihke. – Vt. ka *rapsata, rapsia, ropsia*.

raplõa P M *rapõda* M -pia Lu Li, g. -õa: -põa rabe; *habras* хрупкий; *ломкий*; P *murõda* ja *rapõda* mure ja rabe; Li *õzrajavoss tuõb rappia leipä* odrajahust tuleb rabe leib. – Vt. ka *rapa*².

rasaz vt. *räsaz*².

rasazlintu vt. *räsazlintu*.

rasõ-od/a M, g. -aa kulu, väljaminek *расход*; *praaznikkann peettii pulmad, etti ühed rasõ-odad* püha(de) ajal peeti pulmad, et (oleksid) ühed kulud.

rask, raskaa vt. *raskõa*.

raskaassi vt. *raskõassi*.

rask/az K L P M Kõ Lu J I (Kett.) -õz Lu Li J *razgaz* L M Kõ *Рáсказь* K-reg.₂ *rassi ~ rassee* Kt, g. -aa Kett. L J 1. raske *тяжёлый*; *тяжело*; L *puu on raskaass vettünnü* puu on raskeks vet-tinud; Lu *piti raskassa töötä tehü* tuli rasket tööd teha; M *päälee kahõtsümmenee vuuvvõd* päälee *mokoma raskassa tautia eläv* (juba) üle kahekümne aasta elab pärast niisugust rasket haigust; Kõ *on razgaz aika* on raske aeg; J *raskõz elo* raske elu; J *raskaaz unõz õlõma* raskes unes olema; P *teil on raskaz luhti* teil on (toas) raske õhk; P *vassaa virtaa on raskas sõutaa* vastuvoolu on raske sõuda; I *mätsee raskaz mennäg* märke on raske tõusta (minna); M *täättävä raskaz* muidugi (on) raske; 2. rase; tiine *беременная*; *супоросая, щённая, стельная, жерёбая*; L *jumala lähetap sillõ linnuu i seness linnuss sie tulõd raskaassi* jumal saadab sulle linnu ja sellest linnust jääb sa rasedaks; Lu *se on raskõz see* (naine) on rase; M *kui pal'lo naizikko häiläv raskaanna* kui kaua naine käib rasedana (ringi)?; Kõ *opõn jäi raskaassi* hobune jäi tiineks; 3. õnnetu *несчастливый*; *злополучный*; M *tuhkapäivä õli ain razgas päivä* esmaspäev oli ikka õnnetu päev; M *pittsää matka* elä *ruta mennä tuhkapäivää päivännä, niku tämä on raskas päivä, võip tulla kõikõllaaajussa õnnõtuussa* pikale teele ära rutta minna esmaspäevasel päeval, see on nagu õnnetu päev, võib tulla igasugust õnnetust. – Vt. ka *ranikka*.

rask/auz L M -õuz ~ -uz J, g. -auu M -õusõd ~ -usõd ~ -usõ J raskus; kaal *тяжесть*, *трудность*, *бремя*; *вес*; L *kõikk tõkku raskauz välleä* kogu raskus langeb ära; J *ahnõuz võitõp kõig raskõsõd* püüdlikkus võidab kõik raskused; J *raskuss tuntõma* raskust tundma; J *õj han sinus painoa* ja *raskuss* on sul alles kaalu ja raskust! – Vt. ka *süä*.

rask/kõa: -kaa ~ -k J-Tsv., g. -kõa: -kaa J raske *тяжёлый*; *тяжело*; *raskaa koorõm* raske *koorem*; *rask, niku tina* raske nagu tina; *raskaa tsäsi* raske käsi; *raskaa pää* raske pea; *raskaa meel'i* raske meel; *sõa voosiill õlti raskõd aigõd sõja-aastatel* olid rasked ajad; *rask on elä nüt-süzell aikka* praegusel ajal on raske elada; ■ J *raskaa jalga* pääll *raskejalgne*, rase.

raskõassi: -aassi K-Ahl. L M -aass P -assi J-Tsv. raskelt, raskesti тяжело, тяжко; L *ku õli raskaassi lāsivä, tuotii pappi* kui (keegi) oli raskesti haige, (siis) toodi preester; P i *raskaass tām heygäähti* ja raskelt ta hingatas; J *raskassi entšimä* raskelt hingama. – Vt. ka *raṅkassi*.

raspisika: -k J-Tsv., g. -kaa J kvititung, tähik расписка, квитанция; *ann raspisk, jod rahat said* anna tähik, et said raha.

ras/sa Kett., g. -aa rästas дрозд. – Vt. ka *räsáz²*.

rassee vt. *raskaz*.

rasseli vt. *raassõli*.

rassi vt. *raskaz*.

rassii Kett. M: M *kõig on vizgottu rissii rassii* kõik on visatud risti-rästi. – Vt. ka *rissii*.

rassikko J, g. -oo rägastik, padrik чаша, чашо-ба, заросль; *rissikkoa, rassikkoa* rl. padrikut, rägastikku.

rassim/o Li Ra J, g. -oo Ra J (taime)lava парник; J *kapusaa ja lantuu taimõt kazvovõd rassimoll kapsa-* ja kaalikataimed kasvavad (taime)lavas; J *eestä rassimoill põlõtõta raaka, siiz vass isutõta kapuss* algul põletatakse (taime)lavades oksid, siis alles külvatakse kapsad; J *kuss tõt kapusaa taimõõ?* – *rassimoo lavalt kust sa tõid kapsataimed?* – (Taime)lavast.

rassimo-lava Lu J-Tsv. *rassimoo-lava* J-Tsv. = *rassimo*.

rassimomettsä Lu puukool рассадник, питомник (древесный).

raswa vt. *razva*.

rasõla M-Set., g. -a reibas; südi; vapper бодрый; отважный; храбрый; *rasõla naizikko rihes tantsip. Vokki* (Set. 17) mõist. reibas naine tantsib toas? – Vokk.

rašpelli M, g. -ii M raspel рашпиль, брусовка; *rašpeliikaa ihmattii ampaita opõzõlta* raspliga viiliti hobusel hambaid.

rašpil'a Lu, g. -aa (ankru)pele, -pill, -vinn брашпиль; *aṅkkuri nõsõtaa ülez rašpil'all* ankur tõstetakse üles peliga.

raštoga vt. *rästoga*.

raz S kuna, sest paz, так как; *koko iää õmaa ain ittši, raz ei suvannu tätä* kogu oma eluaja (ta) aina nuttis, sest ei armastanud teda.

razgaz vt. *raskaz*.

razgõl'taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in koormata, raskusi tekitada обременять, -ить.

raznošikka M Lu *roznošikka* Lu -šikka Li -ikk J-Tsv., g. *raznošikaa* M Lu -šikaa Li rändkaupmees, harjusk разносчик, коробейник; Lu *üüssi tultii raznošikad* rändkaupmehed tulid õöseks (= õõmajale); Lu *roznošikat tsäütii tsülijä müü müümäs kõikkõlais tavaraa* ränd-

kaupmehed käisid külasid mööda müümas kõiksugust kaupa; J *roznošikk harotõp puššia tavaraka* rändkaupmees harutab kaubakotti (lahti); Li *miä en tahtonud õssaa siitä, eb õllu nii üvä ja eb õllu kõvassi tarviz, a roznošikka vättšizee pani õssamaa* ma ei tahtnud seda osta, ei olnud nii hea ja ei olnud väga tarvis, aga rändkaupmees pani vägisi ostma.

razu-mnoli J-Tsv., g. -i J tark, arukas, mõistlik разумный, толковый.

raz/va Kett. K-Ahl. P M Lu Li Ra I -võ Lu J-Tsv. Ku -v J-Tsv. *raswa* Kr, g. -vaa Kett. P M Lu J I 1. *rasv жир, сало*; Lu *merez on nii tüüni vesi niku razva* meres on nii vaikne (tüün) vesi nagu rasv; Lu *razvõ hüüvib rasv hangub*; I *taitsinaa leimmäg; algammag tsühzettääg või pääl vai razvaa pääl* kloppisime (koogi)taina; hakkame küpsetama võiga või rasvaga; M *sulatõttu razva* sulatatud rasv; Lu *sigaa razval kaglaa vöijõtaa* searasvaga määratakse caela; Lu *tõkõttii i ültsee razvaa pantii, vöijõttii, sis tsentsä eb jäättüni* tõkati ja hüngerasvandi, määrati, siis saabas ei jäätnud; Lu *rauta korissa ajõtaa kalaa razvaa* ogalikust aetakse kalarasva; M *razvaa inarad* rasvakõrned; 2. küünlarasv, steariin свечное сало, стеарин; Lu *razvaa künttil sulatõtti* sulatati rasva küünel(t); J *künttelii razvi* küünlarasv, steariin; 3. jääkirme, jääsulp тонкий слой, налёт льда; Lu *meil juitõllaa razva on vee pääl, ku algab jäättüä* meil öeldakse, et kirme on vee peal, kui hakkab jäätuma; ■ Lu *kala razva* kalamaksaõli. – Vt. ka *lampaa-, lehmää-, sigaa-*.

razva- vt. ka *razvõ-*.

razvaeinä Li rammus, mahlane hein питательное, сочное seno.

razval'in Lu, g. -zõõ rasvane, rammus, lihav жирный, тучный, мясистый; Lu *se on vänkkel, kõvassi razvain, meep süämmel* see on vänge, väga rasvane (toit), hakkab südamele (= ajab iiveldama). – Vt. ka *razvakaz, razvanõ*.

razvain/ra M *razva-inara* Lu, hrl. pl. -rad M Lu rasvakõrme(d) шкварки; M *ku razva sulattaaz, senessä jääväd inarad, razvainarad* kui rasv sulatatakse, (siis) sellest jäävad kõrned, rasvakõrned.

razvakala Ra hink, kivivingerjas щиповка.

razv'akaz M Li I (Kett.) -õkõz Ra, g. -akkaa Kett. 1. *rasvane жирный*; M *ai ku on razvakas suppi oi, küll on rasvane supp*; Ra *razvõkõz tarrelkka* rasvane taldrik; Ra *kauga eväd õõ pestü ivusõd, kõik õlla razvõkkaad juukse(i)d ei ole kaua pestud, on puha rasvased*; 2. rammus, rasvane, lihav жирный, мясистый, тучный; M *süütsüül ovad razvakkaat kalad* sügisel on ram-

musad kalad; I *razvakas sika* rammus siga; **3.** rammus, mahlane (heina kohta) жирный, сочный (о сене); M *razvakaz einä* rammus hein. – Vt. ka *razvain, razvanõ, razvikaz, razvokaz.*

razvakomka M rasvakamakas кусок жира; *razvakomka lavõznalla, tšen tahop se tahd'ip. uhmõr* (Set. 17) mõist. rasvakamakas (seina-) pingi all, kes tahab) paks tambib? – Uhmer.

razvaliha M pekk сало.

razv/anõ ~ -an ~ -õnõ Lu -õn M J, g. -azõõ Lu = *razvain*; Lu *razvanõ liha* rasvane liha; Lu *razvõnõ rokka hüivüv* rasvane kapsasupp hangub; Lu *ku õlid razvazõt soolõd, sis tuõp paksu muila* (seebikeetmisest:) kui olid rasvased sooled, siis tuli (tuleb) paks seep; Lu *maa on kõik-kaa razvazõpi* maa on kõige rammusam.

razvasiini M kollariisikas e. võiseen подгруздь, жёлтый груздь; M *razvasiined, näväd on kõltõzõd i päältä lippõad. nävät kazvavat kuusii alla* võiseened, need on kollased ja pealt libedad; nad kasvavad kuuskede all.

razvlata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J rasvata, rasvatada, rasvaga määrida v. katta покрыва/ть, -ть салом, мазать, по-жиром.

razv/attua P M -õttua J-Tsv., pr. -atun P -õtun J, imperf. -attuzin M -õttuzin J rasva minna, rasvuda жиреть, o-; M *tämä on nii razvattunnu, ep saa sõppaa päälee* ta on nii rasvunud, ei saa (enam) rõivaid selga.

razv/attussa: -õttuss J-Tsv., pr. -atun: -õtun J, imperf. -attuzin: -õttuzin J = *razvattua*; *razvõ-tub niku põrzõz* läheb rasva nagu põrsas.

razve I kas (tõesti), kas siis разве; I *mato jut-tõd: razve siä õdõd varmõpim miinnua* madu ütleb: kas siis sina oled minust tugevam?

razvi J-Must. ehk ainult, ehk siis разве только; J *miä rahhaa en taho, razvi võtan rubl'a tšüm-mene toomuzihsi* (Must. 147) ma raha ei taha, ehk võtan siis rubla(t) kümme külakostiks.

razvik/az: -as K-Ahl., g. -kaa = *razvokaz.*

razv-mõila: -l J-Tsv. (pehme kodukeedetud) seep (мягкое домашнее) мыло.

razvod/a M, g. -aa räsa (sachammaste viltu-olek) развод (пилы); *piäv laskõa sahalõ razvoda, siz nõõv kerkiässä sahaamaa* peab laskma saele räsa, siis hakkab (saag) kergelt saagima.

razvok/az Lu, g. -kaa Lu = *razvõin*; *razvokkaal, varmal inemizel on zoba* lihaval, paksul inimesel on lõualott.

razvõ- vt. ka *razva-*.

razvõ/i/n J-Tsv., g. -zõõ rammus, lihav тучный, жирный, упитанный; J *üiväss kormõss žiivõtt saab razvõizõssi* heast toidust läheb loom rammusaks; J *varm, razvõin inimin hõtizep niku*

soo paks, rasvunud inimene dõtsub (käies) nagu soo. – Vt. ka *razvakaz, razvikaz, razvokaz.*

rata/sii ~ -ssii K-Ahl., hrl. pl. -ssimat M-Set. -ssimõd M Kõ -ssõmõd P -zimõd M ratse, pl. ratsmed повод, поводья, недоуздук, узда; Kõ *pojokkõizõl tšäjez ratassimõd* poisikesel on käes ratsmed; M *val'laa ratassimõd* valja(ste) ratsmed; P *val'laad ratassõmiikaa* valjad ratsmetega. – Vt. ka *ratassima, ratuz.*

ratas/saa¹: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J rattaid alla panna v. külge kinnitada приде-лывать, -ать, прилаживать, -дить колёса.

ratas/saa² (K-Ahl.), pr. -an [sic!] K, imperf. -in ratsutada ехать, ездить верхом, скакать.

ratassii, ratassimat, ratassimõd vt. *ratassii.*

rataššiina M rattarehv, -vits, -võru шина.

rat/az Kett. K L P M Kõ Ja J I (Po Lu Li Ra Ku) *Ратосъ* Tum., hrl. pl. -taad Ränk Kett. K P M Kõ Lu Li Ra J I Ku (Po) -tad ~ -taad Kr *Ратматъ* Tum. **1.** ratas колесо; M *vokill on rataz* vokil on ratas; P *saunall bõlõ rattai all, senie peräss ebi tšäi saunal pole rattaid all, sellepärast ta ei käi* (= ei liigu); Kõ *seppä ravvataв opõzia i rattai ravvataв i koko vanhkurii* sepp rautab hobuseid ja rautab rattaid ja kogu vankri; J *em mene ratass veeretemä, miä jo veerettelin* ma ei lähe ratast veeretama, ma juba veeretasin; J *rattaa jältsi ~ J rattaa jäl'ed* rattaroobas, -jalg; rattajäljed, teerada; M *rattaa šiina* rattarehv; M *rattaa rummo, a siäl on veel tulikka säämmezä* rattarumm, aga seal on veel puks sees; J *ratta pulkõd on tehtii tammõss* rattakodarad on tehtud tamme(puu)st; J *rattaa võti* rattavõti, mutrivõti; Ja *ratas teltši* rattatelg; **2.** Kõ käi, käiaratas точило, точильный крyг; Kõ *tšenee ihoaz, on rataz, siä põõriäz* (see) millega käiatakse, on käi(aratas), seda aetakse ringi; **3.** sg., pl. vanker; (kahe rattaga) kaarik телега; двуколка; J *issuus rattaalõ* istus vankrile; I *rataz on kahhõd põõrääkaa i nell'ää põõrääkaa* kaarik on kahe rattaga ja (vanker) nelja rattaga; Lu *rattaal i vanhkuril on veerõil värtennõd* kaarikul ja vankril on ratastel kodarad; Lu *rattaad õllaa kahõd veerookaa, vanhkuril on nell'ä veeroa* kaarik on kahe rattaga, vankril on neli ratas; M *rattaad õltii kahhõd rattaakaa* kaarik oli kahe rattaga; Lu *rattaad durizõvad* kaarik põriseb; I *suvõlla müü ajammav vanhkurilla, rattailla* suvel me sõidame vankriga, kaarikuga; J *rattaa takalaut, rattaa esilaut* vankri tagalaut, vankri esilaut; M *rattaa reisi, rattaa red'd'ed* kaariku ais, kaariku aisad; J *rattaa aizõd* kaariku aisad; Ra *rattaa veerõd* kaariku rattad; Lu *rattaa ~ rattajõõ* koikad kaariku kast; Lu *rattaa portad* vankri

küljelauad; J *rattaa* *maastõri* ratassepp, vankrimeister; J *rataz varnõd tehä pihl-puuss* vankri (koorma) tugipuud tehakse pihlapuust; **4.** ring, ringikujuline pind крyг; J *sahattu algoo õtsass on rataz* saetud küttepuu ots on ringikujuline; ■ M *ivanall rataz murtuu* Ivani naisel sündis laps; J *viijez rataz vanjukuriz* kk. viies ratas vankri all. – Vt. ka *jalk-*, *tuli-*, *tšäävi-*, *vokii-*.

ratazmaasteri M ratassepp колёсник.

rataz-rummo K-AI. = *rattaa-rummo*; kül *vesi rüüseed* *javav*, *rataz-rummo õzrad rad'd'ov* (AI. 52) rl. küll vesi rukkid jahvatab, rattarumm odrad peenestab.

ratik/ka K-Ahl. R-Reg., g. *-aa* aidake маленький амбар, клеть; *ratikkata rad'omaase*, *saunikkata salvamaase* (Ahl. 106) rl. (lähnen) aida-kest (üles) raiuma, saunakest ehitama.

ratliz K L P M S V Po Lu Li J I (R U Kõ-Len.) *-is* Ränk K-Ahl. K1-Set., g. *-tii* K L P M S V Lu Li J I *-ti* J ait амбар; M *ratiz õli vil'laa vartõd* ait oli vilja jaoks; M *kotid veetii koitoo*, *rattiisõd pantii* (vilja)kotid viidi koju, pantii aita; Li *kahs salvoa õli koko rattiiiz: ühz õli kag-rõsalvo*, *tõizõd pantii rüüz* kaks salve oli(gi) terves aidas: üks oli kaerasalv, teise pandi rukis; P *a kunni bõllu rihitüä*, *sinniz eletii tšen riigaš*, *tšen rattiiš*, *tšen saunaz* aga kuni polnud elumaju, seni elati kes rehetoas, kes aidas, kes saunas; J *kahs ratiss razva täün. se on nenä mõist*. kaks aita rasva täis? – See on nina; L *rattii võttimõd lieväd vüözä rippumaza* rl. aida võtmed hakkavad vooli rippuma; J *rattii lukko huvata* rl. aida lukk lubatakse; J *tämä rattii lautool tetši muna* ta munes (tegi) muna aida riiuile; M *rattii salvo* aida salved; aida (välis)-nurk; I *rattii lävi* aida lävi; J *ratti eüz* aidaesine; J *ratti vargõz tšäüb ratiss varkaill* aidavaras käib aidas vargil. – Vt. ka *sõpa-*.

ratkaa M, pr. *radg/an* M, imperf. *-õn* (katki) rebida, lõhki ajada раз/рывать, -орвать, разби/вать, -ть; *suur pala suu radgav* vs. suur tükk ajab suu lõhki. – Vt. ka *radgata*, *ratkõa*.

ratk/oa L M (Kett. K-Ahl.) *-ua* L *-oag* I, pr. *radg/on* Kett. K L M I, imperf. *-õn* M *-õd* I *ratkozin* L **1.** (katki) rebida v. kiskuda, (ära) lõhkuda раз/рывать, -орвать, разби/вать, -ть; L *radgop sõvad enes peälie* rebib rõivad enese seljas (katki); L *kõikyõ parraa verelie ratkozid* kogu habeme kiskusid verele; M *mõõ nõõma kutoma polovikkoja*, *piäv nõisa ratkoma šiško* me hakkame põrandariideid kuduma, tuleb hakata kaltse (ribadeks) rebima; I *vana sõpa piäv ratkoag polovikkoissig* vana rõivas tuleb rebida (kaltsudeks) põrandariiete jaoks; I *suurõt tšivid radgottii* suured kivid lõhuti;

2. Kett. K-Ahl. (lahti v. üles) harutada расн/рывать, -ороть; ■ M *kukkõ ratkõ laulaa* kukk lõhkus laulda. – Vt. ka *radgata*.

ratkõ/a (M) *-ag* (I), pr. *radg/õn* M *-õd* I, imperf. *-in* (katki) rebida раз/рывать, -орвать; I *kuttõdõd õlivad nätiüd*, *nättüloja radgõttii i kuottii* koed olid kaltsud, kaltse rebiti (ribadeks) ja kooti (kaltsuvaipu); ■ M *lahs radgõp koko kurkussa* laps karjub täiest kõrist. – Vt. ka *radgata*, *ratkaa*.

ratkõumizõllaa M katkemas, katki minemas, rebenemas продравшийся, прохудившийся; *kõikkinaa meni õjõlikkõizõssi*, *nii onniitši ratkõumizõllaa*; *siis tehäs šiškoissi*, *ratkoaz* (rõivas) kulus täiesti õhukeseks, nii ongi katkemas; siis tehakse kaltsudeks, rebitakse (ribadeks).

ratkõul/a (M), pr. *-v*, imperf. *-zi*: *-z* M = *radgõta*; *võrkod mentii õtsaa*, *kõig ratkõuzivad* võrgud said otsa, kõik rebenesid; *mill ratkõus sarafana* mul rebenes sarafan; *ratkõunnu sõpa* rebenenud (katkine) rõivas.

rattsajaja: *-õssõja* J-Tsv., g. *-assajaja*: *-õssõjaa* J = rattsameez.

ratzo vt. *ratto*.

rattaad vt. *rataz*.

rattaa-parjaj: *ratta-parjõd* J-Tsv. pl. vankri-redelid, kaariku küljed e. küljelauad дробины телеги, боковые стенки двуколки; *nii voimõssi ajav*, *jõd rattaa-parjõd va jürissä* nii kõvasti kihutab, et ainult vankriredelid kolisevad.

rattaa-rummo (Kõ) rattarumm ступица колеса; *kupo'onn põlõtõttii rattaa-rummoita* jaanipäeval põletati rattarummusid. – Vt. ka *rataz-rummo*.

rattad vt. *rataz*.

rattain vt. *nellä-*.

rattiisalvo: *rattisalvo* J-Ränk (palkaida välisnurk) внешний угол бревенчатого амбара).

rattsaa Lu Ra J ratsa верхом; Ra *rattsaa ajõimm õpõzõd selláz* sõitsime ratsa hobus(t)e seljas; J *lähemme rattsaa sõidame* (läheme) ratsa. – Vt. ka *rattsaza*, *rattsõzii*.

rattsailõd Pi: *nõizõb rattsailõd* ronib ratsa hobuse selga.

rattsameez Lu ratsanik, ratsamees всадник, наездник; *rattsamehed ajavad rattsaa*, *ajavad õpõzõd selláz* ratsanikud sõidavad ratsa, sõidavad hobus(t)e seljas. – Vt. ka *rattsassaja*, *rattsazmeez*.

rattsaz/a: *-z* Lu = *rattsaa*; *õpõzõd sell'áz ajõ*; *taatto pajatti rattsaz*, *se õli õikõ entine* sõitis hobuse seljas; isa ütles: ratsa, see oli õige vana (sõna).

rattsazmeez: *rattsazmiez* (P) *rattsõzmeez* J-Tsv. ratsanik; ratsaväelane всадник; кавале-

rist; P *rattsazmehed meneväd* ratsaväelased lähevad. – Vt. ka *rattsameez*.

rattso [?]: *ratto* R-Reg., g. -*soo* rahakott koschelëk; *ompa siulla raha ratzo* (Reg. 18) sul on ju rahakott. – Vt. ka *rahakošelka*.

rattsõpõnõ Lu ratsahobune верхояя лошадь.

rattsõz J-Tsv.: *kazakkoill on üväd rattsõz opõizõd* kasakatel on head ratsahobused; *rattsõz opõizõll ajama* ratsahobustel sõitma.

rattsõzii J-Tsv. = *rattsaa*; *siin taloz oj hitoo elämized*: *nain ajab rattsõzii mehee sel'tez* selles talus on kuradi (vilets) elu: naine sõidab ratsa mehe seljas; *lähemme rattsõzii sõidame* (läheme) ratsa.

ratal'ssima J-Tsv., hrl. pl. -*ssimaD* J-Tsv. -*ssimõD* ~ -*smõD* Lu -*hsimat* J-Ränk = *ratasii*; J *paa opõin ratussimass seipäsee tšiin* pane hobune ratsmeidpidi teiba külge kinni; J *laz ratussimat tšiess väl'lä* lase ratsmed käest lahti; Lu *võta ratussimõissa tšiin* võta ratsmeist kinni.

ratalz J-Tsv., hrl. pl. -*ssõmõD* L = *ratasii*; *võta opõin ratuõss tšiin* võta hobune ratsmest kinni; L *šolkkazõd ratuõssõmõD* siidist ratsmed.

rauda vt. *rauta*.

raugõta (K-Ahl. R-Reg.), pr. -*kõõn* K, imperf. -*kõzin* (orig.: *blifva slapp*, *blifva uttõmd*).

raulha L M Lu Li J -*h* J-Tsv. *Páyza* li-reg.₁, g. -*haa* L M Lu Li J **1.** rahu мир, покой, спокойствие; J *tällä rauhaa bõd mittä* tal pole sugugi rahu; J *koira eb anna lampailõ rauhaa* koer ei anna lammastele rahu; Lu *mitä tüü siäl kihertitte*, *ep saa rauhaa* mis te seal nihelesite, ei saa rahu; **2.** rahulik; vaikne (ilma kohta) спокойный, мирный, тихий; Lu *mill piäb õlla rauha elo mul peab olema rahulik elu*; L *eleä on üvä rauhaa eluokaa* hea on elada rahuliku eluga (= rahulikku elu); Li *nüd on rauha aika* nüüd on rahulik aeg (rahuage); Li *tänävä on rauha ilma* täna on vaikne ilm. – Vt. ka *rauhalliin*, *rauho*, *rauhu*, *rauhulin*, *rauhuuž*, *rauhõin*.

rauhõ- vt. ka *rauhõ-*.

rauhaa J adv. rahule (оставить) в покое (наречие в форме илл-а от *rauha*); *elä k'ert minnua*, *jätä rauhaa* ära puutu mind, jäta rahule! – Vt. ka *rauhalõd*, *rauhulõd*, *rauhusõd*.

rauhald: -*t* J-Must. = *rauhiamõd*.

rauhalla: -*õll* J-Tsv. adv. = *rauhaza*; *vai sillõ on puikko pisettü persee*, *ku siä et saa rauhõll issua* kas sulle on pind perse pistetud, et sa ei saa rahulikult istuda?

rauhalliin Li, g. -*zõd* rahulik, vaikne, tasane спокойный; *lahsi ebõ-õ rauhalliin* laps ei ole rahulik. – Vt. ka *rauha*, *rauhu*, *rauhulin*, *rauhõin*.

rauh/alõõ: -*õlõd* ~ -*õlõ* J adv. rahule (оставить) в покое (наречие в форме илл-а от *rauha*); *elä piinaa tõiss*, *jätä rauhõlõd* ära piina teist, jäta rahule! – Vt. ka *rauhaa*, *rauhulõd*, *rauhusõd*.

rauh/aza J -*õz* Lu J-Tsv. rahus, rahulikult спокойно; J *makazin rauhaza* magasin rahus (rahulikult); Lu *miä tahon õlla pokkoiz vai rauhõz* ma tahan olla rahus; J *õd rauhõz*, *de jätä minnua kaas rauhaa* ole rahus ja jäta ka mind rahule; J *üvä elä ku kõig on rauhõz* hea on elada, kui kõik on rahulik. – Vt. ka *rauhalla*, *rauhulla*, *rauhuulla*, *rauhuuž*.

rauhle Lu, hrl. pl. -*ed* nääre, rahu железа; *rauhed on kurkun alla i kainõn nalla*, *rauhet tul-la* *tšulmessä* rahud on kurgu all ja kaenla all, rahud tulevad külmast. – Vt. ka *rauhad*.

rauhiamõd: -*t* J-Must. pl. rahud, näärmed железы. – Vt. ka *rauhad*.

rauh/o Ra, g. -*oo* Ra rahu мир. – Vt. ka *rauha*, *rauhu*, *rauhuuž*¹.

rauhõitaa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* J, imperf. -*in* J = *rauhuttaa*; *rauhõitti ko staarõst väe suimõll?* kas külavanem rahustas rahva külakoosolekul (maha)?

rauh/u M, g. -*uu* **1.** rahu мир, покой, спокойствие; *täm ep saa rauhua* ta ei saa rahu; **2.** rahulik мирный, спокойный; *rauhu elo* rahulik elu. – Vt. ka *rauha*.

rauhuli/n J-Tsv., g. -*zõd* J rahuarmastav, leplik миролюбивый, покладистый. – Vt. ka *rauhalliin*.

rauhulla M -*aa* J-Tsv. adv. rahulik, rahulikult, rahus спокойно, мирно; J *nii on üvä meel'i*, *ku talos kõig on rauhullaa* küll on hea meel, kui majas (talus) on kõik rahulik; M *mõni eläb niku villavakkaza*, *rauhulla* mõni elab nagu villavakas, rahus. – Vt. ka *rauhalla*, *rauhaza*.

rauhuttaa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* J, imperf. -*in* J rahustada успокоивать, -oitъ; *ebõ pik-kõrain*, *jot tätä piäb rauhutta* ta ei ole väike, et teda tuleb rahustada; *siä grozid a lahs oottõdõb rauhuttõmiss* sina ähvardad, aga laps ootab rahustamist; *rauhut lass* rahusta last! – Vt. ka *rauhõitaa*, *rauhõttaa*.

rauhutõlla: -*õll* J-Tsv., pr. -*tõlõn*: -*tõõn* J, imperf. -*tõlin* J frekv. ← *rauhuttaa*; *jo kus-sõssaa rauhuttõõn lass*, *a tämä ain eb uino juba* tükki aega rahustan last, aga tema ikka ei uinu.

rauhuulla M adv. rahus, rahulik, vaikne спокойно, тихо; *siis kuulõmma*, *što siin bõd miitäid*, *što kõikk on rauhuulla* siis kuulsime, et siin pole midagi, et kõik on rahulik. – Vt. ka *rauhaza*.

rauhuulõõ: -lõ M adv. = *rauhalõõ*; jää *rauhuulõõ* jää rahule! (= rahustu!).

rauhuusõõ M adv. = *rauhaa*; *jätät siä minnuu rauhuusõõ vai ed kas sa jätat mind rahule või ei?*

rauhu/uz¹ Kett. L M-Set. (K-Ahl. P) -z J-Tsv., g. -u **1.** rahu, rahusolek покой; K *antagoo jumala tervüüttä da rauhuutta* (Al. 19–20) andku jumal tervist ja rahu; L *rauhuutta kõikõss iässi rahu kogu eluajaks*; **2.** rahu мир; J *perält buntaa tuli rauhuz* pärast mässu tuli rahu; J *sõa aigõll tusk on ootõll rauhuz aika* sõjaajal on piinav oodata rahu(aega); **3.** M-Set. tervis здоровье. – Vt. ka *rauha, rauho, rahu*.

rauhuuz² M adv. rahu, rahulik (olema) (наличие в форме ин-а от *rauha*); *õõ rauhuuz ole rahu* (rahulik)!

rauhõ- vt. ka *rauha-*.

rauhõin J-Tsv. adj., g. -zõõ J = *rauhalliin*.

rauhõn/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J rahuneda uspok/aivаться, -oitъся.

rauhõpi J-Tsv. rahulikum более мирный, более спокойный; *perält mäsiü tulti rauhõpõd aigõõd* pärast mässu tulid rahulikumad ajad.

rauhõtoi J-Tsv., g. -i J rahutu беспокойный.

rauhõttaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *rauhuttaa*; *rauhõtin lahzõõ, nukku makka-ma* rahustasin lapse, uinus magama.

rauhõka K P M Lu Li J (S) -kõ Li J -k J-Tsv., g. -aa Li J vaeseke, viletsake; vaene, vilets бедняжка; бедный; J *kui tämä raukk puuttu veeronnala, katkõz jalga* kuidas ta vaeseke sattus ratta alla, murdis jala?; J *iiri raukka teeb mett-sää* hiir vaeseke läheb metsa; J *raukõlõ lahzõlõ eb üvä sõna epko silotuss* vaeslapsele ei ole head sõna ega silitust; ■ J *kui siä nõõd raukka päivä lahkuaama, maimi papii sõnoi* (mehe saatmisest sõjateele:) kui sa õnnetul päeval hakkad lahkuma (mehest), meenuta preestri sõnu.

rauhõnio J-Must. -nio J-Tsv., g. -nio: -nioo raun, kivihunnik куча или гряда камней. – Vt. ka *tšivi-*.

rauskõ/a M, g. -a krõmpsvu хрустящий; *kapussa on rauskõa. ku söõõ, siiz rutizõõb ampaa pääl*; *siitä siiz juõllaz rauskõa* kapsas on krõmpsvu. Kui söõõ, siis rudiseb hamba all; (selle kohta) siis õeldakse krõmpsvu.

rauta Kett. K P M Kõ Lu Ra J I Kr (Ränk Li Ku) -tõ Pi Ke Lu Li J -t J-Tsv. -te ~ -da Kr, g. *ravvaa* Lu Ra J *ravva* Ränk M J *rawwi* Kr **1.** raud, malm, plekk железо, чугун, жель; M *paav tullõõsõõ, siäl leev kauniissi rauta* (sepp) paneb (raua) tulle, seal läheb raud punaseks; Lu *siis piäv rautaa takkoa, ku vain rauta on*

vari vs. siis peab rauda taguma, kuni raud on kuum; Lu *sakurill on puuvars, ize on ravvass* tuural on puuvars, ise on rauast; J *ravva kipunõõd* raudasädemed; Lu *rauta rossi* terastross; Lu *rauta teltši* raudtelg; Lu *rauta rõngaz* raudrõngas; Lu *rauta koika* raudvoodi e. -koiku; Kõ *rauta naglad* raudnaelad; J *lina hägl on tehtü rauta piiss* linahari on tehtud raudpiidest; I *sis rauta pañkõloja meille böllugõ* siis meil plekk-ämbreid polnud; J *raut ampaaõd* raudhambad; J *raut jalgõsõõd* raudjalased; Lu *rauta vittsa* traat; Lu *rauta lehto* raudplaat, plekitahvel; J *raut tee* raudtee; J *raut hatu* raudkübar, kiiver; J *raut pata* malm-pott; R *ravvaa pazgaõd* vanarauad; M *ravva pazgaõ* ~ P *ravvaa sitta* raudarõmu, murd. raudsitt; **2.** raud (mitmesuguste raudesemete või nende osade tähenduses) железо (в значении разных предметов и их частей); Lu *utu-ilmall seili-laivoiz lüütii añkkuria müü ravvaakaa* uduse ilmaga löõdi purjelaevadel rauaga vastu ankrut; Ra *rauta õli rissimii i kokkaz rippu kattila*; *ravvaa õtsad õltii pantu kirpiõjoe pääle* raud(pulk) oli risti (tule kohal) ja konksu otsas rippus katel; rau(dpul)ga otsad olid pandud telliskivide peale; Lu *hluusti-rauta, ümmärkõin, jott eb rikkoiz aluzõlt vööripoolt* klüüsiraud (on) ümmargune, et ei rikuks purjelaeva vööripoolt; Lu *vokii rauta* voki vändaraud, voki vänt; J *suurõss laajengiss püsiü raut meni lõhtši* suurest laengust läks püssiraud lõhki; Lu *meil jalka rauta pantii jalkaa, ku onõ liukaz jää* meil pandi jalarauad (jalaraud) jalga (= saabaste alla), kui oli (on) libe jää; J *kapuss raut* ~ I *kapussa rauta* kapsaraud; **3.** hobuseraud подкова; Lu *ku tarviz rautaa tehñä, sis tšävnettii pajaz ravvõtõmaz* kui (oli) tarvis hobuserauda (= hobusele raud alla) teha, siis käidi sepikojas rautamas; M *opõzõlõ ravvat teeb alaa* (sepp) teeb hobusele raud alla; J *lüü ravvõt parõpõssi kabjasõ tšiin* löõ raud paremini kabja külge (kapja) kinni; M *opõzõõ rauta* hobuseraud; ■ J *raut paju* raudpaju; I *rauta krapiva* raudnõges; J *raut korkuši* ~ Lu *rauta kori* ogalik, raudkala; J *rauta lüümä* (hobust) rautama. – Vt. ka *arina-, jalka-, kapussa-, lüht-, opõzõõ-, tuli-, tuluz-, tuulaz-, tuuluz-, uhshi-*.

rauta- vt. ka *rautõ-*.

rautaa J-Tsv.: *rautaa panõma* (hobust) rautama.

rautaaahilla (M) *rauta-ahila* (K), hrl. pl. -ad M *rauta-ahilavõõ* (K M) **1.** M (loomade) raudkütke, kett железная привязь, цепь; **2.** (vangi) raudahelad, vangirauad кандалы, оковы; K *vañki õli rauta-ahiloiza* vang oli raudahelais; K *pan-tii rauta-ahiloisõõ* pandi raudahelaisse.

rautaanjo ~ **raut-anjo** M raudhang, rauast hang железные вилы.

rautaaro M *rautaro* (Lu) raudreha железные грабли; Lu *meil pietää veelä rautarojõ*; *rautarojõdõkaa tarraa arrossaa* meil kasutatakse veel raudrehasid; raudrehadega riisutakse aeda; M *taraza teet töötä, siis piäb rautaaro* (kui) teed aias tööd, siis on vaja raudreha.

rautaasõõ (J-Tsv.): *rautaasõõ panõma* (hobust) rautama.

rautad/ne (K-Ahl.), g. -zee = *rautanõ*; läpi *rautadzee sakaraa* (Ahl. 92) rl. läbi raudse sa-gara.

rautahäglä (M-Set.) (rauast piidega) linahari мыкалка; *siz rautahägläsee repiäs* (Set. 21) (linamuinasjutust.) siis rebitakse (= soetakse) raudpiilise linaharjaga.

rautain S Ra, g. -zõõ S = *rautanõ*; S *rautain kokka, a varsi puin* rauast konks, aga vars (on) puust; ■ Ra *rautain koivu, neiss tehää vihto, migääkaa tsülpessää saunaz* arukask, sellest (neist) tehakse vihtu, millega viheldakse saunas.

rautakaasi R-Eur. raudkaas, rauast kaas железная крышка; *siell on vakka kartakaasi, tõin on vakka rautakaasi* (Eur. 40) rl. seal on vakk (= karp) plekk-kaanega, teine on vakk raudkaanega.

rauta-kabja J fig. raudkabi (hobuse metafooriline nimetus rahvalaulukeeles) железное копыто (метафорическое название лошади в народных песнях); *õli mitä opõzõll tuuvvõ, lina-arjallõ liikutõllõ, rauta-kabjallõ kapsutõlla* rl. oli, mida hobusega tuua, linalakaga liigutada, raudkabjaga kõpsutada.

rautakenkä: *rautakenkä* (Ku) raudking, rauast king железный башмак; *sell aikka paha seittsemäd rautakenkäät kulutap kunis parrii mennäz* vs. selle ajaga kulutab vanakuri seitsmed raudkingad, kuni paari minnakse.

rauta-keppi Lu *raut-keppi* J-Tsv. raudkepp, rauast kepp железная палка, железная трость; Lu *antelid õllaa rauta-kepid mineekaa ajõttaa ankkuria ül'eez* ankruvinna käepidemed on raudkepid, millega tõstetakse ankrut üles; J *tšen on kovertõnnu minu raut-kepii kringelissi* kes on painutanud minu raudkepi kringli(kujulise)ks?

rautakiili Lu raudkiil, rauast kiil железный клин; *on rautakiili, puukiili* on raudkiil, puukiil.

rautakokka M (Ra) raudkonks, rauast konks железный крюк; Ra *lõõskas keitetii maamuniõ, rautakokka rippu* lees keedeti kartuleid, raudkonks rippus (paja jaoks); M *kootšittii*

mättäitä rautakokkaakaa kougiti mättaid raudkonksuga.

rautakori Lu ogalik, raudkala; raudkiisk халча; колюшка; *laugaa jõgõza on pal'lo tätä rautakorria, sütsüzüssä püüvvetää* Lauga jões on palju seda ogalikku, sügisel püütakse; *rautakori, täll on kahõl poolõl niglav* ogalik, tal on kahel pool ogad; *kase rautakori ku pisäp sõrmõõ, sõrmi vihotub* kui ogalik torkab sõrme, läheb sõrmele viha (= mädanik) sisse. – Vt. ka *rautkala*.

rautakorkušši Li *rautkorkušši* Ra *raut-korkušši* Li J = *rautakori*; J *raut-korkušši om pikkõrainj kala, peenep kilkkiä, de pisselikot sell'ez* ogalik on väike kala, kilust väiksem ja ogad (on) seljas.

rautakukka Lu *rautkukka* (K) = *rautaroho*.

rautalehto M Kõ *rautlehto* J-Tsv. 1. kare leht (peamiselt arukasel); fig. karedaleheline kask v. selle lehis, noor oks шершавый лист; M *kazgõlla õllas kalpõad rautalehõd* (aru)kasel on kõvad karedad lehed; M *kahtšivihad rautalehossa* kasevihad karedalehelise kase okstest; 2. Kõ raudrohi тысячелистник; 3. raudplaat, metallplaat, plekitahvel железный, металлический или жестяной лист (пластина); J *rautlehto tšehspaikõss om painõttu niku bl'uidõtsk* plekitahvel on keskpaignast painutatud nagu alustass. – Vt. ka *rautaroho*.

rautalomppi Lu soodilook, leivang (rauast detail laeval trossi kinnitamiseks või paigaldamiseks) железная крепительная утка (на судне).

rautalukku Li raudlukk, rauast lukk железный замок; *enne kui böllu rautalukkuja, siz õli luku asõtmõll salapulikka* enne, kui polnud raudlukkusid, siis oli luku asemel salapulik.

rautalühzikko: *rautõlühzikko* Li pleklüpsik, plekist lüpsik жестяной подойник; *a ved' nüt on nät rautõlühzikõn, ni mitä nüt on kärzäv, a siz õltii pitsäv* aga nüüd, näe, on ju pleklüpsikud, mis tilad (neil) nüüd on, aga siis olid (puulüpsikutel) pikad (tilad).

rautameno Lu rauast asjad, tööriistad предметы, инструменты, принадлежности из железа, металла; *kassin kirstuz on kõik sõpameno, a kassin kirstuz on kõic rautameno* siin kirstus on kõik riidekraam, aga siin kirstus on kõik rauast asjad (tööriistad).

rautammaz I *raut-ammaz* (L) raudhammas, rauast hammas железный зуб; I *iiri, iiri, võtam milta luinõ ammaz, annam millõ rautammaz* hiir, hiir, võta mult luuhammas, anna mulle raudhammas; L *tulõp haamolainõ raut-ampaat suuza* tuleb vanakurat, raudhambad suus.

rautanagla M (Li) *raut-nagla* J *rautanaagla*
Ku raudnael, rauast nael железный гвоздь; Li *drolli õli tehtü karrassa, tšeeli õli pantu süä-mee, tšeeli õli tehtü rautanaglassa* krapp oli tehtud plekist, kõra oli pandud sisse, kõra oli tehtud raudnaelast; Ku *voikaa meeb i rautanaagla alaz* vs. võiga läheb raudnaelgi alla.

rauta/nõ P Lu Li (R-Eur. R-Reg. M Kõ) -n P Lu Li J, g. -zõõ Lu Li J -zyõ P raudne, rauast, raud-, plekist железный, желяный; Lu *petška õli, ümmärköin, rautanõ, se ku võtab vähä tillaa* (kalameheonnis) oli ahi, ümmargune, rauast, kuna see võtab vähe ruumi; Lu *okutšnikka on kõik rautanõ* muldamisader on üleni rauast; Li *valo-angod jo õltii rautazõõ* sõnnikuhargid olid juba rauast; Li *tormaad õllaa rautazõõ* reetallad on rauast; Lu *ammaz vizgattii üli pää ahjoo pääl i jutõltii: kehnot poiz, rautazõt sih-haa* hammas visati üle pea ahju peale ja õeldi: viletsad ära, raudsed asemele; Lu *lihane assia, rautanõ vitsa?* – Sõrmi ja sõrmus (Must. 160) mõist. lihast (lihane) astja, rauast (raudne) vits? – Sõrm ja sõrmus; M *puizõl ätšeellä om piid i rautazõõlla ätšeellä piid* puuäkkel on piid ja ka raudäkkel (on) piid; P *rautazõd värjäv* raudväravad; Kõ *rautazõd naglab* raudnaelad; Lu *rautazil rattail* rl. raudvankritega; J *rautan süä* raudne (= kõva, kalk) süda. – Vt. ka *rautadne, rautain, rautõin, rautõn*.

rautanõkõn M (S) *rauta-nõkõn* ~ *raut-nõkõn* K *rautnõkõn* P (Kett.) raudnõges жгучая крапива; M *on rautanõkõzõõ, i piimäroho* on raudnõgesed ja emanõges; M *ivváz maas kazvab i rautanõkõn kõrkõassi* heal maal kasvab raudnõgeski kõrgeks.

rautapalta (Ra), pl. -ad Ra metallpada, malmprot железный котёл, чугуун.

rautapii Li raudpii железный зубец, зуб; *häg-lällä õltii rautapiid* linaharjal olid raudpiid.

rautapõltikaz [?]: *rautapõltikas* [sic!] J-Must. raudnõges [?] жгучая крапива [?].

rautapõltikkain/õ: -e J-Must. raudnõges жгучая крапива.

rautarešotka M raudvõre; pl. raudtrellid железная решётка; *tämmää akkunad ovað rautarešotkoissa* tema aknad on (tehtud) raudvõredest; *türmäz on rautarešotkav* vanglas on raudtrellid.

rautarinta M fig. kalk, julm inimene суровый, жестокий, чёрствый человек; *täm on rautarinta* ta on kalk inimene.

rautaroho M S Ra *rautroho* L P *raut-roho* J-Tsv. raudrohi тысячелистник; M *rautaroho on kõikõss üvä* raudrohi on kõigeiks hea; P *raut-roho kazvap põllol, täll on lehod niku kuuzõõll,*

puzõrtaass, tält tulõb mahla, pannass putelii, seniekaa võd'd'an raanaa ku lõikkaan tsäjee vai jalгаа raudrohi kasvab põllul, tal on lehed nagu kuusel, pigistatakse, temast tuleb mahla, pannakse pudelisse, sellega määrin haava, kui lõikan kätte või jalga. – Vt. ka *rautakukka, rautalehto*.

rauta-rossi Lu terastross, vaier стальной трос, швартов.

rautarõngaz (Lu) *rautarengaz* (Lu-Len.) raudrõngas, rauast rõngas железное кольцо; *muškalil õltii mõlõpiz õtsiiz rautarõjkaav* puuvasaral olid mõlemas otsas raudrõngad.

rautarõmü Li rauarämps, vanaraud железный лом, шлак; *rautarõmü, vanat kõik rautatüküv* rauarämps, kõik vanad rautatükid; *siäl ku õli lommua i rautarõmmüä* küll seal oli koli ja rauarämpsu; *nüt rautarõmüt kõik kopittaz* nüüd kogutakse kõik vanaraud kokku.

rautasakara M raudsagar, -hing, rauast sagar v. hing железная петля или навеска (двери); *uhzõõll on rautasakarav* ukseal on raudsagarad.

rautasetšä Lu rauast (reha)selg (raudrehal) железная спинка (граблей); *puuvars, aro on rautõnõ, rautasetšä i rautõzõt piid* (raudrehal on) puust vars, reha on rauast, rauast selg ja rauast pulgad (piid).

rautašiina M raudvits, -rehv (rattal) железный обрuch (колеса); *rautõn varo rattaal, sitä kutt-suas šiina, rautashiina* rauast võru rattal, seda kutsutakse vitsaks, raudvitsaks.

rauta-zaaverkka M rauast aisaputk (железный ствол оглобли, завёртка оглобли); *on veel rauta-zaaverkav, zaaverkkaasõõ on aukko tehtü* on veel rauast aisaputked, aisaputkesse on auk (= aisasilmus) tehtud.

rautazavoda M *raut-zavodõ* J-Tsv. rauatehas, rauavaltsimistehas железнопрокатный завод.

rautatee M V Lu I (Kõ Ra) *rautõtee* Lu (Li) *rauttee* M Lu J *rauttie* P raudtee железная дорога; M *miä ajan mašinalla, rautteetä möö ma sõidan rongiga, mööda raudteed; M mees teep töötä rautateellä* mees töötab raudteel; Lu *siäl rikottii rautõtee* seal lõhuti raudtee; M *rauttee relsav* raudteerööpad.

rautavanitta Lu terasvant, -tross стальная ванта, стальной трос; *tonjgiss rautavantat tullaa, fartonit kutsutaa* tengist tulevad (alla) terasvandid, (neid) kutsutakse parduunideks.

rautavaro M *rauta-varo* Lu *raut-varo* Lu J
1. raudvõru, rauast võru железный обрuch, железное кольцо; Lu *rautvaro pannaa ümpäri boomia* raudvõru pannakse ümber poomi; J *rummuu raut-varo* (ratta)rummu raudvõru;
2. rauast ketas, plokk железный диск, блок;

Lu rautvarol onõ silmä, silmä panna blokki plokil on avaus (silm), silm tehakse plokki sisse.

rautavenokka Li raudpürg, rauast pürg железный (терновый) венец; *tätä piivattii, pantii rautavenokka päihhää i lüütti* teda piinati, pandi rauast pürg pähe ja peksti.

rautavittsa M Lu Li J (Kõ) *rauta-vittsa* Lu rautvittsa Lu Li (Ku) *raut-vittsa* Lu raut-vitts J-Tsv. **1.** traat provoloka; M *kartaa löikataz i rautavittsaa kartasaksijeekaa* plekki ja traati löigatakse plekkikäridega; M *nüt pannaz aitseipääd rautavitsaakaa tšiin* nüüd pannakse aiateibad traadiga kinni; Li *se roho on kõva niku rautavittsa* see rohi on kõva nagu traat; Lu *ku rautavittsa viñkuvad tüünillä, se täap tuulta kui* (telefoni)traadid undavad vaiksa ilmaga, (siis) see ennustab tuult; M Lu *telefonaa rautavitsad* telefonitraadid; Lu *siñkki rautvittsa* terastraat; **2.** raudvits, rauast vits железный обруч; Li *kaukololõd on rautvitsat pantu ülleel* künale on raudvitsad peale pandud. – Vt. ka *raut-lõjka*.

rautväräjä M raudvärav железные ворота; *borisa lähep siñhee rautväräjee tüvvee* Boris läheb sinna raudvärava juurde.

rautaäez Lu *rauta-äez* K M *rautäez* Lu *raut-äez* K L M raudäke, rauast (ka puuraamiga, kuid rauast piidega) äke железная борона; L *raut-ätsiellä äesseessä* raudäkkega äestatakse.

raut-bruus/sa: -s J-Tsv. raudpruss, rauast pruss железный брус.

raute vt. *rauta*.

rautiai/nõ: -ne J-Must., g. -zõd raudsipelgas [?], rautsik [?] бурый лесной муравей [?].

rautkala Kett. J = *rautakori*.

raut-lõj/ka: -k J-Tsv. = *rautavittsa*.

raut-mato J-Tsv. (vere)kaan пиявка.

rautrisis J pl. raudristid (teat. käterätikirja nimetus) железные крестики (опр. рисунок вышивки полотенца).

rauttulkka Lu raudpuks, -puss, rauast puks v. puss железная букса, железная втулка; *rumtuu säämez on rauttulkka* (ratta)rummu sees on raudpuks.

rautõ- vt. ka *rauta-*.

rautõin Lu Li Ra J-Tsv. -nõ Li J, g. -zõd Ra J = *rautanõ*; Li *loma on rautõinõ* kang on rauast; J *valoajko on terässiin, dalisko rautõin* sõnikuhark on terasest või rauast; Ra *aroll õltii rautõizõt piid* rehal olid rauast pulgad (piid); J *ahjo zvodõisõ om pantu rautõizõt bruskõd* ahjuvõlvidesse on pandud raudlatid; Lu *rautõin kahsaarõin, kahõd aaraa vällii pisettii* päre rauast hark, kahe haru vahele pisteti pird; J *tehkaa lahti lautaportti, lahti rautõizõt sakarav* rl. tehke lahti laudvärav, lahti raudsed sagarad;

Li *mille mennää võtõmaa*. – tšivizille tšintail-lõ, savizillõ saappõgoillõ, rautõizillõ rattail-lõ rl. millega minnakse (pruuti) võtma? – Kivist kinnastega, savist saabastega, rauast vankri-(te)ga. – Vt. ka *kahs-*, *kõlmi-*, *ühs-*.

rautõ/n Kett. P M Li -nõ L Lu Li I, g. -zõd M = *rautanõ*; M *lehmää tšüitse on rihman, a ahilad on rautõzõd* lehma kütke on kõiest, aga kett on rauast; M *kupoajko on rautõn ajko* ahtehang on rauast hang; Li *dyyšla kõig on rautõnõ* (adra)tiisel on üleni rauast; M *täll on niku rautõzõt tšäev* tal on nagu raudsed käed; I *savilaatka. on i rautõzõz laadgad* savikauss. On ka plekk-kaused; Li *värttänäl on rautõn teltši* värtnal on rauast telg; M *kokav aisolail on, rautõzõd kokav* aistel on konksud, rauast konksud; M *rautõzõlla piilalla* rauast saega; I *rautõnõ säppe* kett; I *rautõds proboid* raudsed obadused; L *maa lieneb rautõnõ, a taivaz lieb vahtšinõ* (muinasjutust:) maa muutub raudseks, aga taevas muutub vaskseks. – Vt. ka *kahs-*.

ravaz J, g. *rapaz* J kõhulahtisus понос; *lüüüb jut-tõdõb minuu õikõd kõvassi sitt aukoss* rappa-sõõ ütleb: lööb mul õige kõvasti kõhu lahti.

ravalta P M (Lu Ra) -t J-Tsv., pr. *rap/aan* P *rappaan* M -paan Ra J, imperf. -azin P M J **1.** lehvitada, viibata; heita, lüüa (käega) махать, по-, махнуть (рукой); P *prošsaiiti, tšäeekaa rapaz* jättis jumalaga, lehvitas käega; Ra *miä tein, a tämä kattso päälē i rapas tšäekaa, se tüü eb mahza mittä* ma tegin (tööd), aga tema vaatas pealt ja heitis käega: see töö ei ole midagi väärt (ei maksa midagi); **2.** raputada трясти, по-, J *mõnikõs suvap terettejez ravat tšäeka mõni* (inimene) armastab teretades kätt raputada; **3.** (linu) ropsida трепать (лён); J *lina ravataa* linu ropsitakse; J *siiz meit tapõtaa, tšültšiit müü ravataa ja lagotõtaa* maalõd siis meid (= linu) kolgitakse, ropsitakse mõõda külgi ja laotatakse maha; **4.** (viljavihke) rabada обби/вать, -ть (снопы), молотить, об- (вручную); **5.** impers. (ära) rabada (haiguse kohta) пора/жать, -зить (болезню); M *iñeehmiin õli ravattu* inimesel oli rabandus; M *rappaamuzroho. kõõz inehmissä rappaav, siis tšihuttaas kazessa rohossa tšäitä* rabanduserohi. Kui inimest rabab (= kui inimene saab rabanduse), siis keedetakse sellest rohust teed; J *taita rapaz* (= tšülmessüzin), *ku nii kõvassi õhsõnoitõv vist* (külml) rabas (= külmetasin), et nii kõvasti ajab oksele. – Vt. ka *ravuta*.

ravolta (Ra), pr. -n Ra, imperf. -zin lehvitada, viibata махать, по-, махнуть; Ra *poika lähēb vällää, meep kaukaalõd tühesee, a tüttõ ravop tšäekaa, võta jumal appiiz, üvätä teetä* poiss

läheb ära, läheb kaugele tööle, aga tüdruk lehvitatub käega: õnn kaasa (jumal appi), head teed! – Vt. ka *ravuta*.

ravvu M J-Must. (Kett. Li) -vu Li, hrl. pl. -ud M -vuud Kett. -vud M Li **1.** nääre, rahu железа; Li *kõrvaa takan on ravvu* kõrva taga on näärmed; M *tšülmässä ajab ravvu kaglaa soonilaisõõ sihee* külmast ajab rahu (üles) siia kaelasoon-tesse; **2.** M neer почка. – Vt. ka *kaglasoonõõ-, süä-*.

ravulta (P), pr. -n P, imperf. -zin = *ravota*; P *ravun tšäsiikaa, elä tulõ, elä tulõ* vehin kätega: ära tule, ära tule!

ravvaakarvõin: *ravvakarvõin* J rauakarva, hall бледный, серый (с лица); *tämä on läsvä, ravvakarvõin* ta on haige, (näost) rauakarva.

ravvaa-pas/ka: -k J-Tsv. rauaräbu, -tagi окалина, железный шлак.

ravv'ad Kett. M Kõ Lu Li -õd Li J-Tsv. -at Ränk K-Ahl. **1.** pl. t. (hobuse suu)raudad удила; Kõ *õpõzõll on ravvat suuza* hobusel on raud suus; M *elä laz alazorkoo johsõmaa ovõssa, paa ravvad suhhõõ* ära lase hobust allamäge jooksma, pane (hobusele) raud suhu!; M *nainõ veeb ovõssa tšiin rautolaissa* naine viib hobust, (hoiab) kinni (suu)raudadest; **2.** pl. t. lamba-raudad ножницы для стрижки овец; M *eestää lammas piäp niittää rautolail* (Len. 262) kõigepealt tuleb lammas (lamba)raudadega niita; Kett. *võtar ravvad võta* (lamba)raudad; **3.** sg., pl. käeraudad; jalaraudad; adraraudad наручники; кандалы; сошники; Lu *tšäed on rautoiz* käed on raudus; J *jalkoi, tšässii rautaa panõma* jalgu, käsi raudu panema; Lu *adraa ravvad adra* (sahk)raudad. – Vt. ka *lammaz-, lampaa-, matikkõ-, suu-, tšäsi-, val'az-*. – Vt. ka *rauta*.

ravv'aza: -õz J-Tsv. adv. rautatud подкованный; *opõin on ravvõz* hobune on rautatud.

ravv'attaa M Lu Li (Kõ) -õtta Lu Li J -õtta J-Tsv., pr. -atan Li -õtan Lu -õtõn J, imperf. -õtin Lu Li J rautada (hobust, vankrit, (riide-)kirstu jm.) подковывать, -ать (lošадь), оковывать, -ать (телегу, сундук и пр.); M *opõzia i vanhkuria ravvattaaz* hobuseid ja vankreid rautatakse; Li *õpõzii ravvatõttii pajaz* hobuseid rautati (sepa)pajas; Lu *veero on ravvattõmata* ratas on rautamata; J *vene bortt oij karraka ravvõtõttu* paadi parras on plekiga üle löödud (rautatud). – Vt. ka *ravvottaa*.

ravvisulttaa M, pr. -av, imperf. -ti M impers. (tugevasti läbi v. ära) külmetada про/мерззать, -мерзнуть; *oh ku kõvvi ravvisutti maa* oh kui kõvasti külmetas maa (ära).

ravvot'taa P M (Kett. K-Ahl. Lu) -taag I, pr. -an K P M Lu, imperf. -in **1.** rautada (hobust, vank-

rit jm.) подковывать, -ать (лошадь), оковывать, -ать (телегу и пр.); M *seppä ravvotab opõzia i vanhkurii sepp* rautab hobuseid ja vankreid; I *kabjojõõ lüüäss potkovad, i opõnõ ravvotattug* karpjate alla (karpjadesse) lüüakse raud ja hobune on(gi) rautatud; **2.** (käsi, jalgu) raudu panna надевать, -ть (наручники), заковывать, -ать (в кандалы); M *on ravvotattu tšäed i jalgad* käed ja jalad on raudu pandud. – Vt. ka *ravvattaa*.

ravvõk/az Li, g. -kaa raudne, rauast, raud-железный.

rebin/a ~ -õ Ku, g. -aa pihlakas рябина.

red'd'izä M adv. aiste vahel в оглоблях (на-речие в форме ина-от *reisi*¹).

red'd'ülz M, g. -hsee (püksi)säär, -reis штанина, солпа (штанов); *kaattsoll on kahs red'd'üssä* pükstel on kaks säärt. – Vt. ka *reisi*¹, *reiuz*.

rediska M *red'isk* J-Tsv., g. *rediskaa:* -kaa J redis редиска.

reehtelä vt. *rehtelä*.

reehtiläkkaku vt. *rehteläkkaku*.

reepo vt. *repo*.

reeska vt. *rõdska*.

reeveni M, g. -ii M rabarber ревень; *sõotko reeveniä* kas sa sööd rabarbrit?; *hoikkõizõd reevenii naatii* peenikesed rabarbrivarred.

registratonna Lu registertonn (laevaruumi mahu mõõt) регистровая тонна; *registratonna on sata meree jalkaa* registertonn on sada kuupjalga (= 2,83 m³).

rehellin Lu -liin Li -in J-Tsv., g. -lizee Lu -izee J **1.** aus, õiglane честный, справедливый; Lu *se on rehellin inemin* see on aus (õiglane) inimene; **2.** J-Tsv. paindlik, järeleandlik, leplik покладистый; **3.** arusaaja понятливый; Li *rehelliin inemin* arusaaja inimene.

rehemaa vt. *rihemaa*.

rehen- vt. *rihen-*.

rehenn- vt. *rihenn-*.

rehentü/z (Ku-Len.), g. -hsee korraldus распоряжение; *poñatot proovattii ni ku olaa* [= *olla*] *vassaa mokomaizella häne* [= *hänee*] *rehentüzellä* (Len. 290) tunnistajad proovisid nagu vastu olla tema niisugusele korraldusele.

reheppäält vt. *riheppäältä*.

rehgaa vt. *rõhgaa*.

rehn'lata J -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin ~ -õzin J arutada, arvestada, rehkendada, lahendada реш/ать, -ить (задачу), считать, со-; *kazee zadatšii rehnamizõss en saa mittäit tolkkua* selle ülesande lahendamisest ei saa ma midagi aru; *rehnaa, pal'lo piäb mahsaa* arvesta, (ku) palju peab maksma.

rehneitee vt. *riheneitee*.

rehnüüz vt. rihenneüz.

rehtalla Lu, g. -aa = rehtelä.

rehtalakakku Lu = rehteläkakku; nisujavossa tehkää rehtalakakkuja nisujahust tehakse pannkooke.

rehtella I, g. -aa = rehtelä; süsijee pääl rehtelaa soojõtammaq, i siiz algammaq tšühzeitääq rehtelkakkuja süte peal soojendam pannii ja siis hakkame küpsetama pannkooke.

rehtele Lu (Li I), g. -elee = rehtelä; Lu maamuna lohgod, ahjoo panna vai rehteläl zaaritõtaa kartulilõigud, pannakse ahju või praetakse pannil; M tšühzeitääq ahjoo eezä rehteled'd'e päällä (paistekakke) küpsetatakse ahju ees pannide peal.

rehtelkakku vt. rehteläkakku.

rehtelä P M Kõ Lu Li (K-Al.) reehtelä (M) riehtelä P -ilä K L Kõ Lu -el Lu J-Tsv., g. -elä K-Al. M Lu Li J -ilää L Lu (varreta) pann противень; жаровня; Kõ rehtelä pannaz ahjoo pannannakse ahju; Kõ pohtaja võtab rehtilälee süsisiä tulõkkait posija võtab pannile tuliseid süsi; J rehtel kakku pannkook. – Vt. ka rehtala, rehtõlõ.

rehteläkakku M rehtelkakku K L M Lu Li I (J) rehtel-kakku J rehtiläkakku J-Must. rehtilakaku Lu I pannkook блин; I süsijee pääl rehtelaa soojõtammaq, i siiz algammaq tšühzeitääq rehtelkakkuja süte peal soojendam pannii ja siis hakkame pannkooke küpsetama; M rehtelkakku on valkõassa javossa pannkook on (tehtud) saiajahust; J varia rehtel-kakkua on üvää süüvve võika kuuma pannkooki on hea süüa võiga; J jok said imo rehtel-kakkuiss kas said pannkookidest isu täis? – Vt. ka rehtalakakku, rehtelääkakku.

rehtelämunakakku M pannil valmistatud muna-roog, pannimuna-roog яичница; kõõz tehäz rehtelämunakakkua, siz vähäkkõizõ nõrkõtaz piimää, rikkoaz kõm muinaa kui tehakse pannimuna-rooga, siis nõristatakse veidi piima, lüüakse katki kolm muna.

rehtelää-kakku (Kõ) = rehteläkakku; rehtelää-kakuu paav säbl'äkaa ahjoo paned pannkoogi(panni) pannikonksuga ahju.

rehtilkakku vt. rehteläkakku.

rehtilä vt. rehtelä.

rehtõlõ Lu, g. -õõ = rehtelä; rehtõlõ on ilm rutškaa, säblääkaa võtõtaa ahjossa rehtõlõ r. on ilma varreta (pann), näpitsaga võetakse pannahjust (välja).

rehvalta Li, pr. -an Li, imperf. -zin Li = rehvis-sää; tämä rehvaap seilii see (= poom) rehviib purje.

rehvi Lu Li rihvi (Lu), g. -ii (purje)rehv (purje

osaline rehvimine) риф; Lu seili on rehviz puri on rehvis (= sõidu ajal osaliselt kokku rullitud); Lu seiliv piep panna rihvii purjed tuleb rehvida (panna rehvi); Lu rehvi sõlmi rehvisõlm.

rehvis/sää Li, pr. -än, imperf. -in rehvida взять, брать риф, рифить, зарифливать; seil pieb rehvis-sää boomii päällä. kokass tõmpaav poiz boomii, siiz väänäv ümpärikkoa boomii pääle, sis tämä rehvaap seilii puri tuleb rehvida poomi ümber (peale). Konksust (= kannaliigendist) tõmbad poomi välja, siis rullid (purje) poomi ümber, siis see (poom) rehviib purje. – Vt. ka rehвата, rehviä.

rehvi-sõlm Lu rehvisõlm рифовый узел, прямой узел.

rehviä Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin Lu = rehvis-sää; seilid eväd õõ rehvitüü purjed ei ole rehvitüd.

reidli Lu, g. -ii Lu reid рейд; alus seizob reidill purjelaev seisab reidil.

reike: Peuke Pal.₂ võit победа.

reiki Kr 1. sirge [?] прямой [?] (orig.: gerade [?]); 2. kõver [?] кривой [?] (orig.: krumm [?]).

reikä: Peüka Pal.₁ auk дыра.

reilaa Li adv. korda, joonde, järje peale (наречие со значением выправки, наставки); no vot sitä viittä tämä meijekaa sai pelluussa, kunis sai meijet panna reilaa no vaat sedaviisi sai ta (= õpetaja) meiega vaeva näha, kuni sai (panna) meid järje peale (= sai meid vene keelt rääkima).

reim/a Lu, g. -aa madalik мель; reima, se onõ matalikko r., see on madalik.

reimar/i Lu, g. -ii Lu tooder (meremärk), murd. reimar, vehkal (шестовая) вежа; reimarid näütäväd matalikkoa reimarid näitavad matalikku.

reisi¹ P M Ja Lu Li J (Kett. Ränk K L Pi), g. red'd'lee J -ie P -e J rejjee ~ rejjee Lu Li 1. reis; (püksi)reis, -säär льяжка; штанина; K suu alaa suõõ poigad, karupoigat kainaloo, revoo poigad reisi välii rl. suu alla hundipojad, karupojad kaenlasse, rebasepojad reite vahele; M kahs reittä kaks (püksi)säärt; Lu štanojee reisi ~ M kaattsojõ reisi püksisäär; 2. (kaariku)ais; tiisel оглобля двуколки; дышло; P kui kahyõ rattaakaa on rattaav, siz on red'd'ed, bõõ aizad kui on kahe rattaga kaarik, siis on r-d, pole aisad; M välizä on ühsi reisi, jesli pannas pari opõzia rakkõizii (hobuste) vahel on üks ais (= tiisel), kui pannakse paar hobuseid rakkesse; 3. noodareis, -tiib, -pool крыло невода; Lu ühell rejjell üqs meez uitti ruukua, a tõizõll rejjell tõin meez uitti, kui õltii talvi-nootall ühel

noodatiival ajas üks mees ritva (jää all) edasi, aga teisel noodatiival ajas teine mees (ritva edasi), kui oldi talvenoodal; Lu *nootaa perä i reijeb* nooda pära ja reied (= tiivad); ■ M *nād isup kahzii reizii selläz näe*, istub kaksiratsi seljas. – Vt. ka *nootaa-*. – Vt. ka *red'd'üz, reiuz*.

reisi² Lu, g. -zii Lu reis, (laeva)sõit, (laeva)teekond, ülesõit reise. – Vt. ka *reisu*.

reisiä J-Tsv., pr. -zin J, imperf. -sizin J 1. reisida, rännata *изъ/ездить, об-; ездить, путешествовать*; *tämä oŋ koko maailmaa reisinnü ta on kogu maailma (läbi) reisinud*; 2. fig. kihutada, tormata *нестись, по-, мчаться, по-; J kül taitaa siä reizisit tull, ku nii opõim vaahoz küllap sa kihutasid tulla, et hobune on nii vahus*. – Vt. ka *reizata*¹.

reistata Lu -õt J-Tsv., pr. -aan Lu J, imperf. -azin Lu -õzin J määratseda, mürgeldada, skandaalitseda *дебоширить, скандалить; буянить*; Lu *kehnotavallin, pagan inemin, se reistaav, ku meeb umalaa; ku on üvä inemin, eb reistaa, eb umalaz, epku siitiän halva iseloomuga, tige inimine, see määratseb, kui jääb purju; kui on hea inimene, (see) ei mürgelda, ei purjus(päi) ega kainenena*. – Vt. ka *reizata*², *reizgata*.

reisu Kõ Lu Li J, g. -zuu Lu Li J reis, sõit, teekond; (laeva)reis, ülesõit pоездка; рейс; Kõ *teezä aikka meni ühezä reizusa nätelä pooltõiss ili kahs teel läks üheks reisisiks aega nädalat poolteist või kaks*; Lu *meri reisu mererewis*. – Vt. ka *meri-*, *vooro-*. – Vt. ka *reisi*².

reisu/meez J-Tsv. -miiz Lu 1. (üheks reisisiks purjelaevale palgatud madrus *маррос, нанятый на один рейс*); Lu *reisumiis palkattii tüüle ühessi reizussi seili laivojõõ r. palgati tööle üheks reisisiks purjelaevadele*; 2. reisija, matkaja, rändur *ездок, путешественник*; J *reisumeez* reisija, matkaja. – Vt. ka *reizuttaja*.

reisuu [*e?*] J adv. reisile, sõitu в поездку, в рейс; J *isä meni reisuu isa läks sõitu*.

reizata¹ J -zõt J-Tsv., pr. -saan J, imperf. -sazin: -sõzin J reisida *путешествовать, ехать, ездить; kuhõõ reisaad aja? kuhu sa reisisid?* – Vt. ka *reisiä*.

reizata²: -zõt J-Tsv., pr. -saan, imperf. -sazin = *reistata*; *õõm pelgoz, jot taas tuõb umalõs kotto, algõb reizõt oleme hirmul, et tuleb taas purjus koju, hakkab mürgeldama*.

reizgata: -zgõt J, pr. -skaan J, imperf. -skazin: -skõzin J = *reistata*.

reizii M: *nād isup kahzii reizii selläz näe*, istub kaksiratsi (hobuse) seljas.

reizusa Kõ adv. reisil, sõidus в поездке; Kõ *õlin kahs päiväz reizusa olin kaks päeva sõidus*.

reizuttaja: -õja J-Tsv., g. -ajaa: -õjaa J reisija *ездок, путешественник*. – Vt. ka *reisumeez*.

reiu/z: -s J-Must., g. -hsõõ = *red'd'üz*.

reisa (M), g. -aa = *relssi*; *rauttee relsad* raudteerööpad.

rels/si J-Tsv., g. -ii J relss, rööbas *рельс; mašin johzõb relssiit müü rong sõidab mööda rööpaid*.

rematizm, remätizm vt. *revmatizma*.

remeni K-Ahl. P M Lu Li Ra J, g. -ii P Lu J -i Ra J 1. rihm *ремень*; Lu *tšülvõvakka õli remeniika*; *ku mentii tšülvõmä, pantii üli pihaa külvivakk oli rihmaga*; kui *mind* külvama, (siis) *pandi* (rihmaga) üle õla; M *remeni, nahgass i on* (vöö)rihm, *nahast ongi*; Ra *tšiuutto pääle, sarafana, polle, remeni, kušakka šolkkõinõ* (pruudile) *särk selga, sarafan, põll, (vöö)rihm, siidvöö*; J *paa remeni vüüle pane rihm vööle!*; J *elä tšiinitee remenika vattsaa ära pigista* (pinguta) *rihmaga kõhtu!*; J *tõmpaa remenii õtts präzõss läpi tõmba rihma ots pandlast läbi*; Li *koiral on remeni kaglaz koeral on rihm kaelas*; Lu *ahtukkõinõ remeni kitsuke rihm*; Li *kagla remeni kaelarihm* (koeral); Lu *koiraa kagla remeni koera kaelarihm*; Li *sed'olka remeni sedelgarihm*; 2. pl. suusasidemed *лыжные крепления*; P *suhsõõ remenid* suusasidemed; Lu *suksii kepid i remenid* suusakepid ja -sidemed; 3. (naha-, pleki)riba (кожаная, жестяная) полоска; P *päärmies peettii nahka remenid, siz remenii õttsaasyõ pantii paglad* (pastelde) *tärkme(i)s olid naharibad, siis nahariba otstesse pandi paelad*; M *lahzõlõ antaaz remeniä perzettä möö, ku ep kuultaa lapsela antake rihma(ga) mööda tagumikku, kui ei kuula (sõna)*. – Vt. ka *kaglanaluz-, kartanahk-, pöör-, pöörää-, vöö-*. – Vt. ka *remija*.

remizaa Lu adv. jänni (jääma) *впросак, в ремиз; sie jäid remizaa sa jäid jänni*.

remizalza: -z Lu adv. jännis (olema) в безвыходном положении, в ремизе; *tšen eb vöi võttaaz ühtää, kui pelataa, siiz jutõllaa: sie õõd remizaz kui keegi ei saa ühtegi (kaarti) võtta, kui mängitakse, siis õeldakse: sa oled jännis*.

remija I, g. -aa I rihm *ремень*; *i sis bokkaza niin i kannav, rihmaa päällä tämä on. i tšellä remija on ni remijaa päällä, a too enäpik kõtkõä .. kajee rihmaa päällä ja siis niiviisi külje peal kannabki (luisutaskut), see on (= ripub) nõõri küljes. Ja kellel on (vöö)rihm, siis rihma küljes, aga muidu on enamasti .. (selle) nõõri küljes*. – Vt. ka *remeni*.

remontti Lu, g. -ii Lu remont *ремонт*; *oonõ kaugaa seiso ilma remonttia, nõisi laukõõmaa hoone seisis kaua ilma remondita, hakkas*

lagunema; *piime* [= *piimmä*] *peenee remontii, laukõmizõdõ piätimme tsiini* tegime väikese remondi, peatasime lagunemise; *laiva panna dookkii, tehähää remontti* laev pannakse dokki, tehakse remont.

rendašikka Lu Li -*õšikka* Lu -*õšikk* J-Tsv. -*äšikka* ~ *rentoššikka* Lu, g. -*ašikaa* Li -*õšikaa* Lu J rentnik arendator; Lu *meil kasõn õltii mõizaz rendõšikat herraa maal* meil siin olid mõisas rentnikud mõisniku maal; Lu *rentoššikad õltii kõikk virolaizõd* rentnikud olid kõik eestlased; J *kane maad on annõttu uuvvee rendõšikaa tsättee* need maad on antud uue rentniku kätte. – Vt. ka *rendimeez*.

rendi Lu Li J (M), g. -*ii* J rent аренда, рента; Li *maassa mahzõttii rendiä* maa eest maksti renti; Li *rendi õli suuri* rent oli suur; J *rendiä lisämä* renti lisama.

rendilee J -*l* Lu Li adv. (võtta v. anda) *rendile*, *üürile* (братъ, давать) в аренду, напрокат (наречие в форме алл-а от *rendi*); J *tšell om vähä põlto maat, see kussnibuit ääress võtab rendilee* kellel on vähe põllumaad, see võtab kusagilt kõrvalt (maad) *rendile*; Lu *talo on annõttu rendil* talu on antud *rendile*; Lu *iñz rihi võib õlla annõttu rendil* üks tuba võib olla välja üüritud (üürile antud).

rendillä M -*ll* Lu adv. (pidada) *rendil* (наречие в форме ад-а от *rendi*); M *piitääs herraa maata rendillä* peavad mõisniku maad *rendil*; Lu *rendašikka, tämä piti maata rendill* rentnik, tema pidas maad *rendil*.

rendi-maa Lu *rendimaa* (*rendile* võetud v. antud maa) аренда земля; *karja tšäüb rendimaall* kari käib *rendimaal*. – Vt. ka *rendäšikka*.

rendimeez M = *rendašikka*.

rendi-raha J-Tsv. *rendiraha* аренда плата, арендные деньги.

rendiä J, pr. -*n* J, imperf. -*zin* J *rentida* арендовать; *mie rendizin maata ja tšülvin kagraa* ma rentisin maad ja külvasin kaera.

rendäšikiko Lu, g. -*oo* Lu = *rendi-maa*.

rengaz, renggas vt. *rõngaz*.

rennäsüü (K-Ahl.), pr. -*ün* K, imperf. -*süzin* jääda hingetuks захлабываться, захлебнуться; задыхаться, задохнуться (orig.: blifva andtruten).

rente/ez Pi, g. -*e* esik сени, передняя.

rentoššikka vt. *rendašikka*.

repeessä: *repe/essä* (J), pr. *repeev*: -*ev*, imperf. *repeezi*: -*ez* J *rebeneda*, *katki minna* рваться, по-, про/нашиваться, -носиться; *ihaa suu reppez* käisesuu rebenes; *kaatsa reisi on repennü* пüksireis on rebenenud; *reppeneet ko-*

lošid *katkised* (rebenedud) kalossid. – Vt. ka *repiüssä, repiüssä*.

repeüssä: *repeü/ssä* Lu, pr. *repeüv*: -*v* Lu, imperf. *repeüzi*: -*z* Lu = *repeessä*; *sõpa reppeüv* rõivas rebeneb; *vana sõpa on herkka reppeümää* vana rõivas on kerge (habras) rebenema.

repiüssä (K-Ahl.) *reppiüssä* Ra, pr. -*n* K, imperf. -*zin* 1. (ennast) sügada, kratsida чesаться; 2. rebeneda рваться, по-; Ra *vattsõ reppeüv* vats rebeneb. – Vt. ka *repiüssä*.

repimin Lu: *tuulõd repimin* tuuleil; *tuulõd repimin on lühiv aika* tuuleil kestab (on) lühikest aega.

repimissee Lu adv. rebides разрывая, раздирая, теребя.

repiä Kett. K L P M Kõ S Lu J Ku (R Li Ra) *repiä* (Kett. R) -*ε* L P *reppiä* M *reppiä* Lu Li J -*ε* Lu *reppiäg* vdj I Ma -*äg* I, pr. *revin* K L P M Lu Li J *revin* Kett. K-Ahl. *revvii* vdj I Ma, imperf. *rep/izin* Kett. P M Lu Li J -*pizin* Lu 1. rebida, kiskuda, kraapida рвать, срывать, сорвать; дёр/гать, -нуть, с-; драть, со-; соск/абливать, -облить; L *repi sõvad eneltäz, i ivuuhšõt peässä* rebis enesel rõivad (seljast) ja juuksed peast; L *se revib ivuuhšiiss entäzä* see rebib ennast juustest; L *niku pagana revib* nagu vanakurat kisub pahateole; P *sis pannass vajotuhsõt päalie etti tuuli eb repiissi* rüssää *arjaa* siis pannakse harimalgad peale, et tuul ei rebiks katuse harja; S *revittii valua valokokall* (koormast) kisti sõnnikut (maha) sõnnikukonksuga; Lu *ruvõd ku revit poiz, siz nõizõb veri tulõmaa* kui kärna rebid ära, siis hakkab veri tulema; J *kala soomuss kurasõdõkaa revitää i torkaakaa* kalasoomust kraabitakse noaga ja riiviga; J *näd nii lugõttõöp mehe(s) kalmoll, jot kõik tšüünelled revip silmiiss* näe, nii itkeb oma mehe kalmul, et lausa pisara(i)d kisub silmist; I *näväd repizivät tarõza päreitä* nad kiskusid saunas peerge; I *parkkia revimmäk pajussa* pajukoort (pargiks) rebime pajust; 2. katki v. lõhki rebida v. kiskuda раз/рывать, -орвать, раз/дирать, -одрать; P *suvõll, ko mened marjaa, karu revip takapuolyõ* suvel, kui lähed marjule, rebib karu tagumiku lõhki; L *sõmõrõd verelie repiväd jalgad i valkõat tšäed* kruusaterad kisuvad verele jalad ja valged käed; J *tšen silt tšiuutoo on repinnü linttiissi* kes on sul sargi ribadeks kiskunud?; 3. kitkuda, katkuda, (üles) kiskuda (lina, hernest, juurvilja jne.) выдёр/гивать, выдер/гать, -нуть; M *linnaa sütšüzünn reppiäz* lina kitkutakse sügisel; Lu *borkkõnõd, lantud, svjoklad, jutõllaa, piäv reppiä, a maamunnaa kaivõtaa* porgandid, kaalikad, peedid, õeldakse, peab üles kiskuma, aga kartuleid koogitakse; J

revimm vällää nagriib kisume naerid üles; *Ku pant'sii heit herneit repimää* neid pandi herneid (üles) kiskuma; **4.** impers. valutada; pakitada, pakitseda болеть; нить, за- (зубы, нарывы); *Lu nõisi ammõssa repimää* hammas hakkas valutama; *Li sõrmõa ku ajatõp kõvassi, sis tätä kõvassi pakotõv, vaivattaav, reviv* kui ajab sõrme kõvasti umbe, siis ta valutab väga, pakitseb; ■ *P sõimaz minua suut silmät täüneä, sie õlõt senie revittü ja senie revittü* (ta) sõimas mul (mind) suud-silmad täis: sina oled selle rebitud ja tolle rebitud. – Vt. ka *revitellä, revittää, revätä*.

repo Kett. K L P M Kõ S Lu Li Ra J I Ku (Len. R-Eur. Kl) *repo* Kett. *reepo* P-*pa* Kr *Ребо* Tum., g. *rev/oo* Kett. K L Lu Li J -*uo* L P -*o* J *rev/v/oo* Kõ vdjl I Ma -*uu* Kl **1.** rebane lisa, lisiца; *P ko repo üli tie menev, siz mitäid levväd* kui rebane läheb üle tee, siis leiad midagi; *Lu eb lee üvä elämä, revod nõistii häülümää* ei tule hea elu, rebased hakkasid (ringi) liikuma; *Kõ viizaz niku repo* kaval nagu rebane; *J revo äntõ jälled ävitev* rebase saba kaotab jäljed (= pühib jäljed ära); *K revoov poigav* rebase pojad; *J revoov pesä* rebase urg; **2.** Lu fig. punapäine inimene рыжий (о человеке); ■ *Kõ revvoo äntä* osi.

reppa vt. *repo*.

repeessä vt. *repeessä*.

repeüssä vt. *repeüssä*.

reppiüssä vt. *repiüssä*.

reppiä, reppiä, reppiä, reppiäg, reppiäg vt. *repiä*.

reppänä ~ **reppänä** P, g. -*ää* räppen, räpna-
auk, leitseauk дымник, дымоволок; *saunaza õli reppänä i riigaza õli tuoz reppänä* saunas oli räppen ja rehes oli ka räppen.

repiüssä: *repiüssä* (Li), pr. *repiüss:* -*v* Li, imperf. *repiüssi:* -*zi* (Li) = *repeessä*; *parõpi laa vattsä repiüss ku üvä rooka jääv* parem las vats rebeneb, kui hüva roog jääb (järele).

resmulz Lu I, g. -*hsõõ* I rismus, kriipsakk (riist paralleelsete märkjoonte kandmiseks toorikule) ресмус, рейсмасс.

resoor/a Li, g. -*aa* **1.** vedru peccopa; **2.** vedruvanker рессорная телега.

respubl'ikk ~ **-u-bl'ikk** J-Tsv., g. -*ubl'ikka* ~ -*u-bl'ikka* J vabariik республика.

res/sa I-Ränk, g. -*aa* I = *reza*.

restorin/a (Ja-Len.), g. -*aa* Ja restoran ресторан.

resunja vt. *risunja*.

rešot/ka M Lu J I -*k* J-Tsv. *rešetka* Ränk S, g. -*kaa* M J -*ka* J **1.** rest решётка, колосник; *Lu rešotka õli tehtü pärreess* rest (kohupiimapütil)

oli tehtud peergudest; *J rešotkaa pääl koptsi-tõttii ahjoz* resti peal suitsutati ahjus (liha); *M pliitaa rešotka, kussa tuhgad mennäz läpi pliidi* (tuha)rest, kust tuhk läheb läbi; **2.** võre(aed), (akna)võre; trellid решётка, ограда (в виде решётки); решётка (оконная); *J izää kalmoill rešotk lanjõõz mahaa* isa haul langes võreaed maha; *J näid miltäized rešotkõd õlti türmää akkunojõ eez* kas nägid, millised trellid olid vangi akende ees?; **3.** Ränk (hobuse)sõim ясли, решётка (в конюшне); **4.** J-Must. I Sõel (tähtkiju) Стожары (созвездие). – Vt. ka *rauta-*.

reššot/tu Lu, g. -*uu* Lu lõpparve (денежный) расчёт; *sütšüzül annõttii reššottu* sügisel anti lõpparve.

rez/a Lu-Ränk J, g. -*aa* kõblas, (kartuli)konks мотыга (для копки картофеля). – Vt. ka *ressa*.

rezak/ka: -*k* J-Tsv., g. -*aa* J adranuga, viilsahk резак, (плужный) резец; *paapluguõlõd rezakk ettee* pane adrale adranuga ette.

reziŋka Lu Li -*k* J-Tsv. *riziŋka* Kett. *M riziŋka* Kett., g. -*kaa* Lu J **1.** (kustutus)kumm; kummipaer резинка; *M see on škol'nikkod'd'e riziŋka* see on koolilaste kumm; *M riziŋka pannas štanolõ* kummipaer pannakse pükstele; **2.** kummi (materjal) резина; *Lu tšintaad õllaa nahkazõd i prezentissa il'i riziŋkassa* kindad on nahksed või presendist või kummist.

reziŋka-kleja Lu *riziŋkakleja* M kummiliim резиновый клей; *M puukleja i riziŋkakleja* puuliim ja kummiliim.

reziŋka-nännä Lu kummilutt резиновая соска.

reziŋkõin (J-Tsv.), g. -*zõd* kummist, kummi-резиновый; *kološid on reziŋkõizõd* kalossid on kummist.

rezinovõ/i J, g. -*i* J = *reziŋkõin*; *soskad õlti rezinovõid* lutid olid kummist.

reteli Ränk M Lu Li J (Kõ), g. -*ii* Lu Li J **1.** (rõugu)redel(id), kärbis (heina v. suvivilja kuivatamiseks) прясло, островье (для сушки сена или яровых); *J tšen juttõõb reteli, tšen juttõõp haasia* kes ütleb redel(id), kes ütleb kärbis; *Lu retelii päälle on pantu kuivamaa kagrav* redeli(te) peale on pandud kuivama kaerad; *Lu ärüv lüivvää, panna reteliil* ristikehein niidetakse, pannakse redelitele; *M retelid õltii enäp kleiveriä vartõ* redelid olid enamasti ristiku jaoks; *M kleeveriä, einää, ernei kuivatattii retelil* ristikut, heina, herneid kuivatati kärbistel; *Li meilä ep pantu einiitü aartoo vai retelii* meil ei pandud heinu sarda ega kärbistele; **2.** (hobuse)sõim решётка (в конюшне); *J viska retelisee einä (opõizõlõd)* viska sõime

heina (hobusele); **3.** (igasugune) võre, redel-võre; reekresla; vankriraam, -redel (различные виды решётчатых приспособлений); J *kanat pakõnõsti reteliä takka* kanad pagesid (ahju alla) redelvõre taha; J *pihlõkkõin laif'oo reteli* pihlakane reekresla; Lu *vanhkurii reteli* vankri raam (heinaveol vankripinna laiendamiseks); **4.** J-Must. redel лестница. – Vt. ka *einä*–.

retelpuu/b: -t Ränk pl. rõuguredelid, kärbis(ed) veshala, прясло.

retsepti J-Tsv., g. -ii J retsept рецепт; *mee too kaze retseptii mukka aptekiss l'ekarstvaa* mine too selle retsepti järgi apteegist rohtu; *en saa arvoa retseptiss, latinõssi on tsirjutõttu* ma ei saa retseptist aru, ladina keeles on kirjutatud.

retši Li J vdJ I raggi Kr *Pecu* Tum., g. *redžee* I regi розвальни, дровни, сани; Lu *talvõll on retši, a tšezäll on vanhkuriv* talvel on regi, aga suvel on vanker; J *pani minuu juumarii retšee* rl. pani mu joomari rekke. – Vt. ka *kresla*–.

rettsää Kett. K L P M S I (Ke) *rõttša* K -tš J-Tsv., g. -šää P M J rõigas редька; K *ku vattsaa vaivattii, rettsää söötii* kui kõht valutab, söödi rõigast; L *miltiss rokkaa teill vajaa, retšääkaa vai maamunaakaa* missugust kapsasuppi te tahate (teile on vaja), kas rõikaga või kartuliga?; P *törkättii rettsää* riiviti rõigast; M *retšää naatii rõika* pealsed; L *kõm rettsää* kolm rõigast.

retu: Pény Pal.₁ pori, muda грязь.

retuza: -sa R-Eur., g. -zaa porine, mudane грязный; *matka oli pittšä, tee retusa* (Eur. 43) rl. teekond oli pikk, tee porine.

reviza Lu, g. -zaa Lu revisjonihing ревизионная душа; *tšell õli suur pere, õli nellää revizaa* maa kellel oli suur pere, (sellel) oli nelja hinge maa (= neli hingemaad).

revizii ~ -iz J-Tsv. -ezi (J-Tsv.), g. -izii ~ -ezii J **1.** revisjonihing ревизионная душа; *müü õma ittšää piimme kahõõ revizii maat* me pidasime (kogu) oma eluaja kahte hingemaad; *tulokõz riüz annõb revezii maass kahõsa kul'a leipä* saagikas rukis annab hingemaalt kaheksa kuli vilja; **2.** revedeerimine, revisjon ревизия; *kooperaat'ivnois para-ikoo pietä reviziiä* kooperasiivkaupluses tehakse parajasti revisjoni.

revizoitaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J revedeerida ревизовать; *menti laafka revizoittõma* mindi poodi revedeerima.

revizor/a J-Tsv., g. -aa J revident ревизор.

revitellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. (katki) rebida рвать; *siäkse õõd revitellü uuvvõõ tsirjaa* kas sina oled uue raamatu katki rebinud? – Vt. ka *repää, revätä*.

revittää Lu Li Ra -tä J-Tsv., pr. -än Lu Li Ra -õn J, imperf. -in Lu Li J **1.** rebida, kiskuda

рвать, по-; Lu *vazikal õli kuiva kohu, nahkaa revitti sivujõõ päälv* vasikal oli kuiv k. (= mingi nahahaigus), nahk oli krimpsus (nahka rebis) külgede pealt; **2.** katki v. lõhki rebida v. kiskuda разрывать, -орвать; J *revitti paperii kahtõõ tükküü* rebis paberi kaheks tükkiks; Li *šizgaa võin revittää, sittsaa võin revittää* nartsu võin (katki) rebida, sitsi võin (katki) rebida; Ra *suur pala suu revitäv* vs. suur tükk rebib suu lõhki; **3.** (end) katkestada надрывать, -орваться; Lu *ranhkaa tüütä tetši, revitti enee* tegi ränka tööd, katkestas enese ära. – Vt. ka *repää, revätä*.

revittü P J, g. -üü J adj., subst. rebitu, närune; närakas, kaltsakas оборванный; оборванец; J *tuli revittü tappõluss kottoo* tuli rebitu(na) kaklusest koju; J *mihe siä tämäse revittüse puutud* miks sa teda, kaltsakat, puutud?

revmatizma Kõ -tizm I -t'izm ~ -t'i-izm J *rematizm* M *remätizm* Lu, g. -tizmaa: -t'izmaa ~ -t'i-izmaa J reuma, reumatism ревматизм; J *taita sain revmatizmaa ku nii jäseniä vaivõttaav* vist olen saanud reuma, et liikmed nii valutavad; M *rematizm, vaivattaab jalkoi i tšässiä* reuma, valutavad jalad ja käed; J *tšäed om mentü revmatizmöss muhkuisõõ* käed on läinud reumast muhklikuks; Kõ *revmatizma vei kokkaa tšäjev* reuma kiskus kõled konksu.

revolutsioneerli M, g. -ii revolutsionäär революционер; *sinne tšäüsviäv revolutsioneerid* seal käisid (koos) revolutsionäärid.

revolutsi (J-Tsv.), g. -sii J = *revol'utsia*.

revolu'utsia M -uttsija P *revolutsia* Kõ-Len. I-Len., g. -uttsiaa M *revolutsioon* революция; Kõ *perää ühtä vootta tuli revolutsia* aasta pärast tuli revolutsioon.

revol'veri J (Ja) *levorv'eri* P -e-er M *l'evol'veri* (K), g. *revol'verii* Ja J -ii K *revolver* револьвер; Ja *täm võtti revol'verii i ampu* ta võttis revolvri ja tulistas; J *laski enez revol'veriiss mahaa* laskis enese revolvriga maha.

revooäntü M *revoo-änt* J-Tsv. põldosi (rahvakeeles ka rebasehönd) полевой хвост.

revätä Kett. P M Lu J (K Kõ Po Li) -t J-Tsv. -tä Ku -täg I (vdJ), pr. *repäään: reppään* M -pään Lu J Ku -pän J-Tsv., imperf. -äzin M Lu J -äzii I **1.** rebida, sakutada, kiskuda, tõmmata; ära v. välja rebida v. kiskuda v. tõmmata рвать, по-, тянуть, по-, вы-, дёрнуть, выдернуть; рвануть; вырывать, -вать; отрывать, оторвать; J *reppää ivussiiss* rebi juustest!; J *il'õkkoitta repäz ivussiiss* tasakesi sakutas juustest; Lu *valloa reppään aiñ kokaakaa* sõnnikut rebin (koormast) ikka konksuga; Lu *miä repäzin napuu tšuutossa poiz* ma rebisin nõõbi särgi eest

ära; Lu *mill ku ammas revättii, vertä ep tullu* kui mul hammas välja tõmmati, (siis) verd ei tulnud; J *reppää jušk drubass, savvua ajab rihee* tõmba kriska korstnast välja, suitsu ajab tuppä; 2. katki v. lõhki rebida v. kiskuda v. tõmmata, rebestada раз/рывать, -орвать; P *nagran nii pal'lo, tahtozin vatsaa revätä* naeran nii palju, pidin (peaaegu) kõhu rebestama; M *repäzin tsäjee naglaasõd* rebisin käe naela otsa katki; ■ Lu *aiva reppään itkaa* üha nutan ja nutan; M *sie reppääd niittää* sa (aina) rabad (rukist) lõigata. – Vt. ka *repiä, revitellä, revittää*.

reäkaa vt. rääkaa.

reäkuu vt. rääkuu.

ribakk, ribakka vt. rōbakka.

rid'dõlla P (L M) *ridjõlla* Kett. K *rijjõlla* Kett. (P) *rii'õlla* (K-Salm.) -*jjõlla* P Li -*jõlla* Lu Li (J) -*jõll* J-Tsv. *rid'd'ellä* (K-Ahl. M) -*äg* (I) *riijjellä* (Lu) -*jjellä* I -*jellä* J (Lu) -*ellä* Ra (M-Set.), pr. -*tõlõn* P Lu Li -*tõn* Kett. Lu Li J -*tõn* J-Tsv. -*telen* J -*teen* Lu J, imperf. -*tõlin* K L P M Lu Li J -*telin* M Lu J I. riielda, tülitseada, sõimelda ссориться, браниться; P *nävä pazgass eliväv, ai riitõliväv* nad elasid halvasti, aina riidlesid; Lu *evät saa immoa riitõmizõss* nad ei saa riidlemisest himu täis; J *märännü inimin suvab riijõll* halb inimene armastab riielda; I *miä en tahog sõitõllac* I *riijjellä* ma ei taha tülitseada ega riielda; 2. vaielda спорить; Li *noorõd mehed riijõltii, tšen meeb einää lüümää* noored mehed vaidlesid, kes läheb heina niitma; J *kõrt õd väär, siiz elä riitõd vassaa* kui (kord) oled süüdi, siis ära vaidle vastu; J *ize on niku kurikõll päkä lüütü, a val'l'ussi riitõdõb vassa* ise on nagu kurikaga pähe saanud (lõõdud), aga kõvasti vaidleb vastu. – Vt. ka *riitoa*.

rigmad vt. rihma.

riheemaa: *rihemaa* Lu-Must. *rehemaa* J-Must.

1. reherõrand ток в риге, пол риги; Lu *hoõ niitää tsümmene kõrtaa päiväv, a vill ain kasub. rihemaa* (Must. 159) mõist. niida kas või kümne korda päevas, aga vili aina kasvab? – Reherõrand; 2. J-Must. pahmas, viljalade (sloy яровых, разложенный для обмолота вытаптыванием). – Vt. ka *riigaa-maa, riigamaa*.

riheep- vt. ka *rihep-*.

riheppääll M *riheppääll* M -*ll* ~ -*llä* Lu *riheppääll* J-Tsv. toapealselt, põõningul, lakas (asendab ad. sõnast *riheppäällüz*) на чердаке (заменяет собой ад. от *riheppäällüz*); J *riheppääll kuulup kropin, niku tšenle hääülüv* toapealsel(t) kuuludub krabin(at), nagu keegi käib; Lu *kutozin riheppääll kangass* kudusin põõningul kangast.

riheppäältä ~ riheppäältä M *reheppäältä* K-Al. toapealselt, põõningult, lakast (asendab abl. sõnast *riheppäällüz*) с чердака (заменяет собой абл. от *riheppäällüz*); M *mee lazõ riheppäältä vihav* mine lase lakast vihad (alla).

riheppäällüz M *rihee-päällüz* J-Tsv. = *riheppäällüz*.

riheneelzä: -z I *reheneezä* K = *riheneezä*; I *äärivätsi õli riheneez* lapulised olid esikus.

riheneetee: -tee J -te J-Tsv. *rehneetee* vdjI = *riheneetee*; J *ku om vari, ni mee rihenette, siäl on tsülmep* kui on palav, siis mine esikusse, seal on külmene.

riheneüz P M Kõ Lu Li J I -*eüps* P = *riheneüz*; Lu *riheneüz õli täünää vättšie* esik oli rahvast täis.

rihenn/eessä Al. M-Set. -*iess* P *rehenn/eessä* Kl-Set. -*iessä* K-Ahl. esikust, eeskojast (asendab el. sõnast *riheneüz*) из сеней (заменяет собой эл. от *riheneüz*); P *tulõb rihenniess rihiesie* tuleb eeskojast tuppä.

rihen/neezi M I -*neezi* M Lu J I -*niezi* P *rehen/neezi* Al. Kl-Set. -*neezi* Lu esikus, eeskojas (asendab in. sõnast *riheneüz*) в сенях (заменяет собой ин. от *riheneüz*); Lu *poigad i tüütõd rihennees tantsittii* poisid ja tüdrukud tantsisid eeskojas; Ra *enne õltii rihennees kappassastiad, naisii kirstud, a tšezäll õltii tilat tehtü i uutimod õltii pääl* enamalt olid eeskojas kapsaastjad, naiste kirstud, aga suvel olid asemed tehtud ja sääsetõrjekatted olid peal. – Vt. ka *riheneezi*.

rihen/netee M-Set. -*netie* P *rehen/netee* Kett. Kl-Set. -*nettee* Lu I -*netee* I esikusse, eeskotta (asendab ill. sõnast *riheneüz*) в сени (заменяет собой илл. от *riheneüz*); I *paag rooppa rihennettee, a too appanõv* pane puder eeskotta (toidukappi), (aga) muidu läheb hapuks. – Vt. ka *riheneetee*.

rihenneteese K-Ahl. = *riheneetee*.

rihen/neüz Ränk P M Lu Li Ra J (Al. K I) -*neuz* Ja-Len. -*niüz* ~ -*nüz* I *rehen/neüz* Kett. K-Ahl. V Lu (Al. I) -*nüs* Kl-Set. esik, eeskoda, eesruum сени; P *vanass õli kaks riht, tšehspaikkaz õli riheneüz* vanasti oli (vadja elumajas) kaks tuba, keskel oli esik; P *riheneüsell on akkuna* esikul on aken; I *miä rihennüüssä pühtšizii* ma pühkisin esikut; I *miä lähsii rihennüüssessä* [sic!] *poizõg* ma läksin esikust välja; P *saunaa riheneüz* sauna eesruum. – Vt. ka *riheneüz*.

rihep- vt. ka *riheep-*.

riheppäälee Kett. K I -*päälee* K-Al. *riheppäälee* Kõ -*pääle* M -*päälle* Lu *riheppäälee* J *riheppäälee* M toapealsele, põõningule,

lakka (asendab all. sõnast *riheppäälüz*) на чердак (заменяет собой алл. от *riheppäälüz*); *I eläg meeg sinneg riheppääle turvassa müü, a too lanjkõõd i tappaud ära mine sinna toapealsele redelit mööda, muidu kukud ja saad surma; Kõ meeb meez riheppääle, pittsä riuku pihalla. katti mõist. mees läheb (toa)lakka, pikk ritv õlal? – Kass; K miez mieb riheppääle, liha-naappa pää pääl. mi se on. se on kukkõ mõist. mees läheb lakka, lihakauss pea peal. Mis see on? – See on kukk.*

riheppäälüz M I toapealne, põõning, lakk чердак.

rihi Kett. K-Ahl. K-Al. K R L P M Kõ S Po Lu Li J I (Ja-Len. V Ra Ma) *rihi* (K-Al.) *rihi* (J) *rixi* U (K R M Kõ Lu) *rihi* Kett. Por. (Ku) *riih* Kr *Puzu* Tum., g. *-ee* M Lu Li Ra J *-ie* K L P *-e* J-Must. *rixee* K R *rihhee* vdjl *I rihee* Ku **1.** (elu)maja, tare дом, изба; K *vanad mehed rihtä ize panivad* endisaegsed mehed ehitasid elumaju ise; K *nõistii salvomaa rihtä* hakati maja ehitama; J *om vähäize ahasuz, pere suur; rihhi peen* on vähe kitsas: pere (on) suur, tare väike; Lu *all on liiva, pääl on liiva, tšehsipaikkaz elokkaat? – Rihhi* (Must. 159) mõist. all on liiv, peal on liiv, keskpaias (on) elanikud? – Maja; Lu *kase on minuu koto, miä elän kassin rihez* see on minu kodu (maja), ma elan selles (siin) majas; M *rihi da lautta* elumaja ja laut; Lu *miä savvu rihhee süntüzin* ma sündisin suitsutares; V *musad rihed õlivad* olid suitsutared; Lu *rihee irred* majapalgid; J *sõta sõizop, sõrmõd rissis. a se on salvomõ, rihee salvomõ* mõist. sõda (= sõjavägi) seisab, sõrmed ristsis? – Aga see on ristnurk, (palk)maja ristnurk; J *rihee xaltiaian, tää eb nätsünnü* majahaldjas, teda ei olnud näha; Ku *perennain vei ne hüvät herkud rihee lakkaa* perenaine viis need head road toalakka; **2.** tuba, eluruum komnata, жилое помещение; L *rihi täüneä lahsai sirkkoizyõ sisaa silmiikaa* rl. tuba täis lapsi õõbik-linnukese silmadega; Lu *tüttõ isub rihez, kassa on kujal. ahjo i truba* mõist. tüdruk istub toas, pats on õues? – Ahi ja korsten; M *naizikko rihez, nännät kujalla. Soonirsi* (Set. 19) mõist. naine toas, rinnad õues? – Aampalk; Lu *dušnikka on ahjoll toož, veitap paarua rihessä tõmbeauk on ahjul ka, veab auru toast välja; P tulõõ emä tulõõ ahjossa vällää, püõrip, püõrip kolpakaa pääl, häärääp, häärääb ümpärikkua rihää litši ahjuja tuleema* (= tulehaldjas) tuleb ahjust välja, pöörleb, pöörleb ahjukummi peal, askeldab, askeldab toas ringi ahju lähedal; K *võttaass tuli rihee* tuli võetakse toas üles (= peerg, lamp pannakse toas põlema); S *rihtä lämmitättii* köeti tuba; L *rihi*

lämpizi senes taloza selles talus köeti tuba; L *ümpär rihtä mööda* tuba; L *rihie süämmez* keset tuba; Lu *kahs rihtä, a rihenneüs tšehspaikkaz* (majas on) kaks tuba, aga esik (on) keskel; K *tõi rihi* (Set. 63) (vadju elumaja) teine, puhas tuba (harilikult ilma küttekoldeta); P *tšülmäz rihes piittii talvõll ugriksad, kapusad, maamunad* külmās (maja teises otsas asuvas) toas hoiti talvel (hapu)kurke, kapsaid, kartuleid; Lu *rihee silta ~ Ra rihee maa* toa põrand; Lu *rihee kolkka* toa nurk; J *rihee päälüz* toapealne, põõning, lakk; **3.** rehi рига, овин; ■ J *viska vana hlaamu rihee pääle* viska vana koli toa peale (= põõningule); I *kuhõl lee staruh kazell aikaa meni rihenn eitee* (maja teises otsas asuvas) esikusse; J *kuulid, rihen neez mikäle kolahtaaz* kas kuulsid, esikus kolksatas miski?; J *mee too rihenn eess taaria* mine too esikust kalja. – Vt. ka *elo-, esi-, muss-, savvu-, taku-, truba-, tšehsi-, tõin-, tüü-*.

rihiin J-Tsv., g. *-zee* J toa-комнатный. – Vt. ka *kõlm-*.

rihikkõin K, g. *-zõõ* majakene домик; *meni tämä sihie rihikkõisõõ* ta läks sellesse majakesse.

rihi/rääto M Lu *-rääto* Lu *-rääto* J (vadju talu elumaja osa, vastandatult sama katuse all olevatele majapidamisruumidele жилое помещение в водской крестьянской избе, жилая половина); Lu *rihirääto i õvvirääto* elumaja osa ja siseõue osa; M *rihirääto on se, kuza ellääz inehmized, õvvirääto on se, kuza ellääz žiivotad* elumajaosa on see, kus elavad inimesed, siseõueosa on see, kus elavad loomad.

rih/ma K L P M Kõ S Lu Li Ra J I Ku Kr (Ja) *-mä* (Ränk) *-m* J-Tsv., g. *-maa* K P M Kõ Lu Li J I, pl. *rigmad* Kr **1.** köis канат; верёвка; привязь; P *meil puukaa ep pantu kuormaa tšiin, pantii rihmaakaa* meil (koorma)puuga ei pandud koormat kinni, pandi köiega; Lu *piäb nõssa lehmää rihmojeekaa, nii õltii moritõttu, ebõõ einää* tuleb lehma kõitega tõsta, (loomad) olid nii otsa jäänud (kurnatud), ei ole heina; Lu *rihmaa jadgotaa pittsamizeekaa* köit jätkatakse pleissimisega; Lu *rihma ja rossi on ühssama, seesama on* (jāme) köis ja tross on üks ja seesama; Lu *rihmaa tõmpamin* köievedu; P *opõn on rihmaz* hobune on köies; P *panõn opõzyõ rihmaa* panen hobuse kõide; M *hoikka rihma* peenike köis; M *paksu rihma* jāme köis; M *konatti rihma* köis, tross; J *einä rihma* heina(veo)-köis; **2.** nõõr верёвка, бечёвка; Lu *vihta siottii rihmaakaa* viht seoti nõõriga (kinni); Lu *tõmpaa rihmal ümpärii tšiiini* tõmba nõõriga ümber kinni; M *ripussuu rihmaasõõ* riputas enese

nööri otsa (= poos enda üles); I *pani rihmaa kaglaa i kurissujõ* pani nõõri kaela ja poos enda üles; M *mõrttsu on tehtü matsaloissa, matsalõizissa rihmossa* (heina)märss on tehtud niin(t)jest, niinenõõridest; M *hoikukkõin rihma* peenike nõõr; M *tseerto rihma* keerdus nõõr; Ra *niisi rihmad* niinenõõrid; Ra *suksõõ rihmad* (kangaspuude) tallalauade nõõrid; 3. (linane) niit v. lõng (льняная) нить, нитка; I *tšedrääv, rihmad leeväv* ketrad, tulevad (linased) lõngad; J *rihma on linassa* niit on linast (kedratud); Li *painõttii kajkaita, rihmoja* värviti (linaseid) kangaid, (linaseid) lõngu; Lu *jõka kaartoz oj kuuštšümmet rihmaa* igas pasmas on kuusküm-mend lõnga; J *el' med lütsätää rihmaa, sis tuõb el'mivirka* helmed lükatakse niidile, siis tuleb helmekee; J *rihma vüühti* niidiviht; J *eestää paan valõõ rihmaa, siiz õmpõõn* esiteks panen traagelnii, siis õmblen. – Vt. ka *aisa-, arjuz-, einä-, kaivo-, konatti-, koto-, krampii-, kumakka-, liikki-, lina-, nootta-, raksi-, rinnuz-, röüsi-, seili-, seltšä-, sorra-, tšõüsi-, võrkoõ-, õmpõluz-*.

rihma-arkana Lu kõisohelik, kõietamiskõis (lehmäl, hobusel) канатная, верёвочная привязь, повод (для лошадей, коров). – Vt. ka *rihmalõõka*.

rihmain Ra = *rihmõn*; *meil eb õõ tseppoja, meil on tšütsõõ, rihmain* meil ei ole kette, meil on kütked, kõiest (tehtud).

rihmalõõka Lu = *rihma-arkana*; *rihmalõõka, rihmassa* kõisohelik, kõiest (tehtud).

rihmain M, g. -zõõ = *rihmõn*.

rihmapagla I (peenike) nõõr (тонкая) верёвка.

rihmapetli: *rihmõpetli* (Lu) kõissilmus верёвочная петля; *se ajajõ püüsi näite tšii rihmõpetliika* see ratsanik püüdis neid (= metshobuseid) kõissilmusega.

rihma-rossi Lu kõistross, jäme kõis толстая верёвка, (толстый) канат.

rihma-snaasti Lu tõuvärk, taglase kõiestik снасти (такелаж).

rihma-škotta Li soot (nõõr v. tross purje seadmiseks) фал (трос), шкот; *kassen on rihma-škotta boomii õttsaz, miness louzata vai tiukata seiliä* siin on soot poomi otsas, millest (saab) purje lõdvendada või pingutada.

rihm-tur/vaz: -võz J-Tsv., hrl. pl. -paad J-Tsv. kõisredel верёвочная лестница, стремьянка; *rihm-turvõss müü krappusti maštii õttsaa* kõisredelit mõõda roniti masti otsa.

rihmukkõilnõ Li, g. -zõõ Li (peenike) nõõr (тонкая) верёвка; *siz läpi plokii pani senee rihmukkõizõõ, što näd niijjed näd kannii tšüü-*

väv siis üle (läbi) ploki pani selle (peenikese) nõõri, et näed, niied käivad vaat nii.

rihmõln M, g. -zõõ kõiest, kõis-; nõõrist, nõõr-канатный; верёвочный; M *lehmää tšütsõ on rihmõn, rihmassa, vai nahkõn* lehma kütke on kõiest või nahast (nahkne); M *eestee õli rihmõn tšütsõ lauttaza, a nüv on ahilad, rautõzõõ* enne-malt oli laudas kõiest kütke, aga nüüd on ketid, rauast. – Vt. ka *rihmain, rihman*.

rihsi vt. *ripsi*.

rihvi vt. *rehvi*.

riiellä vt. *ri'd'õlla*.

riigla Len. K P M S Po Lu Li J I (Kett. R U Kõ Ra vdjI) *riig* Li -õ Li J-Tsv. *Puza* Tum., g. -aa K R M Kõ S Po Lu Li J -a J-Tsv. 1. rehi; rehetuba рига, овин; жилая часть риги; K *mus-saa süõv, valkõat situv. mikä se on. riiga* mõist. musta söõb, valget situv. Mis see on? – Rehi; Li *riiga on, kuhõõ ahõtaa vihgoõ, a koominas tapõtaa primuzlõjeekaa vihkoja* rehi (rehetuba) on (see), kuhu ahetakse vihud, aga rehealuspekstakse kootidega (vilja)vihke; M *õzravihgot pantii riigaa koominaasõõ mahhaa* odravihud pandi rehealusesse maha; M *linad väüttääz riigalõõ, ahtaaz riigaasõõ* linad veetakse rehe juurde, ahetakse rehte; P *menimmä t'ad'aa* *riigaa lämmittämää* läksime isaga reht kütma; M *riigaza on alaparrõõ i üleparrõõ* rehtoas on alumised parred ja ülemised parred; J *riigaz õli ahjo, ahjo õli ilmaa drubaa, savu meni uhzõss* rehtoas oli ahi, ahi oli ilma korstnata, suits läks uksest (välja); M *riigaa ahjoza eb õõ põrmõtaa* reheahjus ei ole põrandat; J *riigaa parrõõ* rehe parred; J *riigaa lakass tšüütii õlkaa varkaill* rehe lakast käidi õlgi varastamas; Lu *riiga arookaa võõtõttii õlki viljassa erii, heeno õlki, perrää tappamizõõ* reherehaga riisuti (võeti) õled viljast välja, peened õled, pärast rehepeksmist; P *J mussa niku riigaa pappi* must nagu rehepapp; I *riigaa emä* rehehaldjas; Kõ *õli võõttu, što siäl om mikäleb eläjä, riigaa pappi* oldi arvamusel, et seal on mingi elusolend, rehehaldjas; Po *riigaza on riigaa makko* rehes on rehehaldjas; Li *riigaa peremmeer* rehehaldjas; 2. rehi, rehetäis (parsil kuivatatavat vilja доля хлебных злаков в риге для сушки и обмолота в одну очередь); M *riiga on ahõttu, vihgoõ on parzilla* rehi on ahetur, vihud on parsil; Kett. *riig on ahtõõza* rehi on ahtes (= on ahetur); Lu *riigat tapõttii sütsüzünn* rehed peksti sügisel; Lu *müü tänävä tapõmma kõlmõõ riigaa, rüüz-riigaa vai kagrõriigaa* täna me peksame kolm rehte (= rehetäit), (kas) rukkirehte või kaera-rehte; M *mitattii, mõnt vakkaa sai peremeez riigassa õzraa* mõõdeti, mitu vakka sai peremees

rehe(täie)st otra; **3.** rehepeks, rehetöö обмолот злаков, молотьба; Lu *enne riigal tsäimmä, riigaa tapimma* enne (malt) käisime rehel, peksime reht; Lu *siz miä tsäin riigolla* siis ma käisin reh(ted)el (= rehte peksmas); J *riüz riigõd jo on tapõttu* rukkirehed on juba pekstud; M *kañni kutsuttii, kase õli põlgõtuz riiga* nii kutsuti, see oli pahmamisrehi (vilja tallati hobustega); J *riiga ahtõja sõvad om mentü õikõ musassi* reheahtja (= rehepeksja) rõivad on läinud õige mustaks; J *valmis va suuruss, vana moor, paraike tulla riigaa tappõjõt süümä* valmista aga hommikueinet, vanamoor, kohe tulevad reheliised sööma; J *riigaa tappõmizõõ aika on itsäv ja rask* rehepeksuaeg on igav ja raske; J *riigaa tappõmizõõ mašin* rehepeksumasin. – Vt. ka *kagra-, nisu-, põlgõtuz-, rüüz-, õzra-*.

riigaahjo M *riiga-ahjo* Ränk reheahi печь в риге.

riigaaluz (J-Must.) rehealune гумно, гуменник; *tämä nõizõb riigaalussa pühtsimää* ta hakkab rehealust pühkima.

riigaa-maa Li = *riigamaa*; *meemmä tänävä räimimää riigaa-maata il'i koominaa-maata, tehliää paalikad i paalikkojeekaa räimitää läheme täna rehe(toa) põrandat või rehealuse põrandat (siledaks) tampima, tehakse nuiad ja nuiadega tambitakse.*

riigaa-pappi P reherapp (tööde järelevaataja rehes teoorjuse ajal) овинщик, рижник (надсмотрщик за работами в риге во время барщины). – Vt. ka *riig-pappi*.

riigaaro Ränk M Lu rehereha овинные грабли; Lu *riigaarod õllaa, arvaad piid õllaa i pitsät piid* on reherehad, (neil) on harvad pulgad ja pikad pulgad.

riiga-emä I rehehaldjas, reheema дух-покровительница (риги); *riiga-emä riigaza isuv* rehehaldjas istub rehes. – Vt. ka *riiga-makko, riiganikka, riigeläi*.

riigaliin P, g. -zõõ reheline молотильщик (в риге); *mussa niku riigaliin* must nagu reheline. – Vt. ka *riiganikka*.

riigamaa M Lu rehe(toa) põrand (глиняный) пол в риге; M *koomimmaa i riigamaa, savimaa õli* rehealuse põrand ja rehe(toa) põrand, savipõrand oli. – Vt. ka *riheemaa, riigaa-maa*.

riiga-makko M rehehaldjas, rehetont дух-покровитель (риги); *riigaz on riiga-makko* rehes on rehehaldjas. – Vt. ka *riiga-emä, riigeläi*.

riiganik/ka Lu Li, g. -aa Li **1.** reheline молотильщик (в риге); Lu *riiganikad mentii kagro i tappamaa* reheliised läksid kaeru peksma;

2. rehehaldjas дух-покровитель (риги); Li *riigaz on riiganikka* rehes on rehehaldjas. – Vt. ka *riiga-emä, riigaliin*.

riigapar/si (M), hrl. pl. -rõõ M reherars, -parred (lattidest lagi rehes, millel kuivasid viljavihud) колосники (в риге).

riigappäällä Kett. rehe(toa) lakas, rehepealsel (asendab ad. sõnast *riigappäälüz*) на чердаке над ригой (заменяет собой ад. от *riigappäälüz*).

riigappäälüz Li rehe(toa) lakk, rehepealne чердак над ригой.

riigasigla Li rehesõel, sari (suur viljatuulamisõel) грохот (большое решето для просеивания зерна в риге); *riigasiglalla heenod õlgõt siglottii poiz* rehesõelaga sõeluti peened õled (pekstud viljast) välja.

riigeläi J = *riiga-makko*; *riigeläi eb anna magata, ajab üle äin* rehetont ei lase magada, ajab aina üles.

riig-mašuna -n J-Tsv. tuulamismasin вейлка.

riig-pappi [sic!] J-Tsv. = *riigaa-pappi*.

riih, riihi vt. *rihi*.

riijellä, riijellä, riijelläg, riijõlla, riijõll, riijõlla vt. *rid'd'õlla*.

riijo/za -z J-Tsv. adv. riius (olla) в ссоре (наречие в форме ин-а от *riito*); *naapurin naizõka õõmm üht perä riijoz* naabrinaisega oleme ühtsoodu riius. – Vt. ka *riioza*.

riik/ki K L M Lu J Ku (P Li), g. -ii L P M Lu Li J Ku **1.** riik государство; царство; L *kuttsõ kõikyõ väjje, mitä on vait tämeä riikkiz vätsie* kutsus (kokku) kogu rahva, kõik, kes tema riigis vaid on; L *kõikõõ riikii õttsi, ep saannu mitäide, vaa palaa tuorõhta leipää* (muinasjutust:) kogu riigi otsis (läbi), ei saanud midagi, ainult pala värsket leiba; P *sill on nii kal'lit sõvad, ett ep tapaa riikkiä miniekaa mahsaa* sul on nii kallid rõivad, et ei jätku (kuning)riigist(ki), millega maksta; Lu *eli riikkis kunikaz elas (ühes) riigis kuningas; J taivaa riikki taevariik; Lu Li riikii tsäüütjää* riigijuht; Lu *riikii kaaznõ* riigikassa; **2.** M valitsus правительство.

riim/a (Kõ-Len.), g. -aa umbrohi сорняк, сорная трава; *tudrut tulõõsõõ, linat põltuusõõ, riimat põlloo peentaraasõõ* (Len. 216) tudrad tulle, linad põllule, umbrohud põllupeenrale.

riim-soolla -l J-Tsv. esialgne sool, verisool, murd. riimsool первосол (первоначальный рассол); *ailit soolaussa riim-soolõz* räimed soolduvad riimsoolas.

riim/u M, g. -uu kübe(ke), gaas(uke) крошка, крошечка, крупинка; *viskaa riimu soolaa* viska kübeke soola (toidusse). – Vt. ka *ragõ, rõhu*.

riimusilmä J *rõõmu-silm* J-Tsv. fig. kriimsilm (määrdunud näoga laps) замарашка (о ребёнке); *roojakkaad lahzõd, neid jutõllaa riimusilmä*d räpased lapsed, nende kohta öeldakse kriimsilmad. – Vt. ka *roojasilmä*.

riio/za: -z J-Tsv. adv. = *riioza*; *tšehsenää jo õõmm kussõssaa riioz* oleme omavahel juba ammu riis.

riippiüllää vt. *rippillää*.

riippua vt. *rippua*.

riisa vt. *riiza*.

rii/si (Ja-Len.), g. -*zii* (võrgu)tiib крыло (сети); *saamyi arva verkko on riisiä varten* (Len. 254) kõige harvem võrk on (võrgu)tiibade jaoks.

riiska vt. *rõõska*.

riis/sa K P M Lu Li J (Kõ) -s J-Tsv., g. -*aa* P M Lu J **1.** asi, ese вещь, предмет; Lu *miä annõn sillõ kaze riisaa kõikkinõõ* ma annan selle asja päriselt sulle; Lu *se on küll kena riissa* see on küll kena asi; J *peri väl'lä õmaz riiss, ehan nii saa jättä* nõua oma asi kätte, ega (ju) nii saa jätta; Lu *kraanaakaa nõõtaa raŋkkojõ riissojõ* kraanaga tõstetakse raskeid esemeid; Li *tarviz riissa* tarvilik ese; J *vargõstõd riisõd* varastatud asjad; P *tšen õli koton, sai vähäizie riissoi vid'd'ä tulõssa väl'lää* kes oli (tulekahju ajal) kodus, sai väheke asju tulest välja viia; **2.** tööriist инструмент, орудие (труда); P *võta riisat kaasaa võta* tööriistad kaasa; M *kui tämä nõõb õttsimaa kasta riissaa, sis tämä nõõp kõvvi tširõoamaa* kui ta hakkab seda tööriista otsima, siis ta hakkab kõvasti vanduma; Lu *riisõd on vizgõttu rihez muršsii ja maršsii* tööriistad on visatud toas pilla-palla; P *riisass juoltii kõik* tööriistaks nimetati kõike; P *muuta põlluo riissoi böllu*d muid põllutööriistu polnud; J *talos piäv õll kõik talopoigaa riisõd* talus peavad olema kõik talumehe tööriistad; Lu *norila, se onõ kalastajaa riissa* uit, see on kaluri tööriist; **3.** pl. hobuseriistad упряжь, сбруя, запряжка; Lu *pero õpõn perottaab i riissoi rikov* peru hobune perutab ja lõhub (hobuse)riistu; Lu *õpõzõõ riisõd, raŋgid, lookka, sed'olkka, šlejäv, seltšänahka, vatsannaluz* hobuseriistad (on): rangid, look, sedelgas, leid, sedelgarihm, kõhualuse-rihm; **4.** varandus, vara добро, имущество; Lu *mahhaa õli avvattu entized üväd riisab, entized dobrad* maasse olid maetud endised (väärt) varad; Lu *piäv jakka koto i riisõd, kõig riisõd* tuleb jagada maja ja vara, kogu varandus; **5.** riist, nõu, anum сосуд, посудина; P *millisyõ riissaa panit piimää* millisesse nõusse (sa) panid piima?; M *miä ümperikkoa tsäün niku katti ümper õmmia riissoo* ma keerutan (oma jutuga) nagu kass ümber oma (toidu)nõude; M *vassõn*

riissa uus anum. – Vt. ka *maja-, puu-, sõta-, süä-, tõõ-*.

riissau/ssa Lu, pr. -*B* Lu, imperf. -*zi* ohatada (huulte kohta) высыпáть, вы́сыпать (о губах); *uulõt siiz riissauvav, kõns süüt soolassa* huuled ohatavad siis, kui sööd soolast; *uulõd on riis-saustu* huuled on ohatanud.

riiss-puu J-Tsv. tarberpuu, -puit деловая древесина.

riis/su M -*u* L M *risu* (Kõ), g. -*suu* ~ -*uu* M riis рис; M *obahkass piirgoi tehäss riissuukaa* seenepirukaid tehakse riisiga; L *ponafeda* on riisu peieroog on riis; M *tehäs piirgoi kalassa, riisu piirgaa* pirukaid tehakse kalast, (ka) riisipirukat (tehakse); M *riissuu suurimat turpoovad* riisitangud paisuvad (turbuvad).

riissuuri/ma ~ -*m* Ra *riis-suurim* J-Tsv. *riis-suurma* J, hrl. pl. *riissuurimad* Ra (Lu) *risu-suurimad* Kõ riis, riisitangud рис, рисовая крупа; Ra *kotonn keitettii riissuurimaa* kodus keedeti riisi (= riisiputru); Kõ *kõõz mitä on, kapussa pannas süämee, tšihutõttu risu-suurimad* kunas mida on, (kas) kapsas(t) pannakse (piruka) sisse, (või) keedetud riis(i); Lu *riissuurimii pääll on sipusõttu sukkurliivaa* riisi(pudru) peale on riputatud peensuhkrut; J *keitti riissuurmaa* keetis riisi(putru); J *riis-suurim roopp om makuzõp, ku šona-suurim roopp* riisipuder on maitsvam kui hirsipuder.

riisula [< sm] J-Tsv. (Ra), pr. -*n* J imperf. -*zin* = *riisuussa*; Ra *miä riisun tšennäv väl'lää jalgõss* ma võtan jalatsid jalast ära.

riisurooppa M riisipuder рисовая каша.

riisu/ussa (J) -*ss* Ra J-Tsv., pr. -*un* J -*n* Ra, imperf. -*uzin* J -*zin* Ra J lahti rõivastada; jalgu lahti võtta, jalast ära võtta разде/ваться, -ться; разу/ваться, -ться; J *võõraab, riisuska, tulka ülepez* võõrad, rõivastuge lahti, tulge tahapoole (ülespoole); J *tuli, riisuuz* (ta) tuli, rõivastus lahti; Ra *jo on ohtogo, piäv riisuss väl'lää* on juba õhtu, peab jalad lahti võtma. – Vt. ka *riisua*.

riilza Lu -*sa* P, g. -*zaa* P Lu **1.** P Lu riisa, (preestri)rüü, ornaat риза (священника); **2.** Lu lapse ristimismähe (õigeusu kombestik) ризки (ткань при крещении ребёнка).

riizakangaz: -*s* J-Must. (preestri)rüü kangas (ткань для ризы священника).

riizñit/ta: -*ts* J-Tsv., g. -*saa* J käärkamber ризница.

riizut/taa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*, imperf. -*in* lahti rõivastada, rõivaist lahti võtta разде/вать, -ть.

riizut/õlla (J-Tsv.), pr. -*tõlõn:* -*tõn* J, imperf. -*tõlin* J frekv. ← *riizuttaa*; *riizutõlka* võtke riidest lahti!

riizik/ka Lu Ku, g. -aa kuuseriisikas рьжик (гриб).

rii/ta Li, g. -jaa Li = riito; *siell on aina riita taloza seal on aina riid majas; mõnõd riijõd õltii mitmed riidud olid (= riieldi palju).*

riitelik/az [sic!] Li, g. -kaa Li riikas, riiuhimuline сварливый, вздорный; *riitelikaz, suvvaab riijõlla riikas (inimene), armastab riielda. – Vt. ka riitõja.*

rii/to Lu Li J-Tsv., g. -joo Lu J -jjoo Lu -jo ~ -oo ~ -o J riid, tüli ссора, спор, сваря; Lu *õltii üvät tuttõvõd, a siis tuli riito vällii ja errausti* oldi head tuttavad, aga siis tuli tüli vahele ja mindi lahku; J *riijo peräss tuli iistiin vihohin riiu pärast tekkis igavene vaenlane; J riito taas lahti riid taas lahti; J suurõd riijokaa menti eri suure riiuga mindi lahku; J riitoo nõssõma riidu alus-tama. – Vt. ka riita.*

rii/toa (Ra), pr. -on, imperf. -tozin riielda браниться, по-, ссориться, по-; *mitä siäl pajatat-tii, mitäleee mõrõ õli siäl, riiootii vai mitä mida seal räägiti, mingi kõra oli seal, riieldi või mis? – Vt. ka rid'd'õlla.*

riitõi/n J-Tsv., g. -zõd J riiu-, vaidlus-, vaieldav спорный.

riitoo J-Tsv. adv. riidu (наречие в форме илла от riito); J *menti riitoo* mindi riidu.

rii/ta K P M Kõ Lu Li -t J-Tsv., g. -aa K Li J riit, virm штабель, поленица; Lu *alkojõ laotaa riittaa, a einää panna kokkoo* puid laotakse riita, aga heina pannakse hunnikusse; J *too riitõss bäräm alkoi(t)* too riidast sületäis puid; I *riitta jo alkõ lagotag* (puu)riit hakkas juba lagunema; M *saav panna i lavvad riittaasõd, i õlgõt pantii, sirkõav õlgõd pantii riittaasõd, kuvõd, õlšikuavõd pantii riittaasõd* võib ka lauad virna panna, ja õled pandi, pikad (sirged) õled pandi virna, kood, õlekood pandi virna. – Vt. ka alko-.

riitõlja: -jõ J-Tsv., g. -jaa = riitelikaz, riitõja *naizõka om pask elämin* riiaa (riidleja) naise-ga on vilets elu.

rii/va: -v J-Tsv., g. -vaa = riivõtoi.

riivat/tu Ku, g. -uu riivatu, kõlvatu, neetud, vihatud позорный, проклятый; *näd vet toožo riivatuu om mennüd veessi* näe, ka (see) kõlvatu (= viin) on muutunud veeks.

riiv-lah/si: -s J-Tsv. kangekaelne, sõnakuulmatu laps непослушный ребёнок, упрямец.

riivõtoi J-Tsv., g. -i J kangekaelne, jonnakas, sõnakuulmatu упрямый, капризный, непослушный; J *ved, riivõtoi, ep kuuntõd sõna* ta, kangekaelne, ei kuula ju sõna. – Vt. ka riiva.

riiõlla, riijõlla vt. rid'd'õlla.

rikak/az: -õz Lu, g. -kaa prügine, prahine

сорный, мусорный; *ai ko on maa rikakõz* oi kui prahine on põrand!

rikas/sua Kett. M Li (K-Ahl.), pr. -un Kett. K M, imperf. -suzin rikastuda, rikkaks saada обогатиться, -титься; M *ku teet pal'l'o töötä, siis siä rikasud* kui teed palju tööd, siis sa saad rikkaks.

rikas/sussa Li, pr. -un, imperf. -suzin = rikassua.

rikasu/z Lu Li J, g. -u Li -sõd Lu J rikkus богатство; Lu *täll on suur rikasuz, a tämä ain rohkaap tahov* ta on väga rikas (tal on suur rikkus), aga tema tahab aina rohkem; Lu *em mill piä rikasussa, miä rikasussa en taho* mul pole vaja rikkust, ma rikkust ei taha; Lu *tämä omaa rikasusõd ävitti* ta kaotas oma rikkuse; Lu *lagõz on hämõ-võrkkõ, nät se tääb rikasussa* laes on ämblikuvõrk, vaat see ennustab rikkust. – Vt. ka rikkauz.

rikasut/taa (K-Ahl.), pr. -an K, imperf. -in rikastada, rikkaks teha обогатить, -тить.

rik/az K L P M Kõ Po Lu J I (R-Reg. Ja-Len. Ku) -as K-Ahl. Риккась Tum., g. -kaa L P Po Lu J adj., subst. rikas богатый; Lu *ennee õli rikkait i kõühii* enne oli rikkaid ja vaeseid; Lu *rikkaa leip on karkia* vs. rikka leib on mõru; Ku *rikkaalla rahhaa, a laisal lahsiita* vs. rikkal (on) raha, aga laisal lapsi; M *elä võta naisa rikkaassa koossa, a õsa opõn rikkaassa koossa* vs. ära võta naist rikkast talust, aga osta hobune rikkast talust; J *rikaz varasusõd poolõss* rikas varanduse poolest; P *nüt tämä on rikaz miez, täll on jalgad all* nüüd on ta rikas mees, tal on jalad all (= on jõukal järjel); M *piäp tehä pal'l'o töötä, ku tahod õlla rikkaanna* tuleb teha palju tööd, kui tahad olla rikas; Po *koko vuos lied rikaz* oled kogu aasta rikas; M *täm on mailmaa rikaz, täll on kõikkõa pal'l'o* ta on ilmatu rikas, tal on kõike palju.

rikau/ta (M-Set.) rikkauta (M) rikkauta Kett., pr. -v ~ rikkaav M, imperf. -zi ~ -z ~ rikkauz M rikkauzi Kett. sattuda, juhtuda случ/аться, -иться; *попа/дать, -сть; M tämä rikaus sinne* (Set. 79) ta sattus sinna; M *rikkaus pere lavvaa takana söömää* pere juhtus laua taga sööma; Kett. *tämä rikkauzi vassaa tulõmaa* ta juhtus vastu tulema.

rikispitška vt. ritši-pitška.

rik/ka Lu Li Ra J-Must. -kõ ~ -k J-Tsv., g. -aa Lu J -a J-Tsv. puru, prügi; praht соринка, сор; мусор, хлам; Lu *tõizõd silmäz näev rikaa, a eneltä i irttä v näe* vs. teise silmas näeb puru (= pindu), aga endal(t) ei näe palkigi; J *rikk puuttu silmää* prügi sattus silma; Lu *silmää rikka* prügi silmas; J *ila rikad maass* korista praht (prahid) põrandalt. – Vt. ka roittu.

rikkaapassi Lu rikkamalt *зажиточно, более зажиточно, богаче, по-*; *se talo eläb rikkaapassi muita* see talu elab teistest rikkamalt.

rikka/assi M Lu *-ass P -ssi J*-Tsv. *-assig I* rikkalt *богато*; Lu *rikkaassi elettii rendõšikad* (möisa)-rentnikud elasid rikkalt; M *tšen tahov rikkaassi ellää, siis piäp pal'lo tehä töötä* kes tahab rikkalt elada, peab siis palju tööd tegema.

rikkahussa vt. *rikkaussa*.

rikkahuz vt. *rikkauz*.

rikkapar/si P (M), hrl. pl. *-rõd P M* (lühikesed) *lisaparrred, sasiparrred* (короткие добавочные колосники в риге); P *ahjuo pääll on pienet parrõd, juollas rikkaparrõd. sinne pannass mitä jääb maalyõ, karissuud rütšiev, peltav ahju peal on väikesed parrred, öeldakse lisaparrred. Sinna pannakse (kuivama), mis jääb maha, (maha)varisenud rukki(sasi)d, (vilja)sasi; M *rikkaparrõd õltii riigaa säämmezä, ahjoo servväzä, ähüpääl. siäl vil'laa kuivattii, nii ku tõizil parsil, nii i rikkaparsil* lisaparrred olid rehetoa keskel, ahju servas, ahju peal. Seal kuivatati vilja, nii kui teistel partel, nii ka lisapartel.*

rikka/ussa ~ -hussa Lu (Li J) *-uss J*-Tsv. *-ussag I, pr. -ub Lu J I -hub Lu, imperf. -uzi: -uz Lu Li J -huz Lu -ujõ I = rikkautä²*; Lu *kanamuna tokku, rikkauz kanamuna kukkus maha, läks katki*; Lu *glazi on herkka rikkaumaa klaas on kerge (õrn) katki minema*; I *tarelka lanjõjõ lavvalta maalõdõ i rikkaujõ* taldrik kukkus laualt põrandale ja purunes; I *puulaatka, tämä õli ainõ kõva, eb rikkaunnug* puukauss, see oli ikka kõva, ei purunenud; Lu *saappugad rikkausti* saapad läksid katki; J *rant kall'oisõ on rikkaunnu aluz* rannakaljude vastu on purunenud purjelaev; J *ved edõd glaziin, jod rikkaud* ega sa klaasist ole, et katki lähed; ■ Li *koko tüü meni mürriü-müt-tüü, rikkaus se tüü poiz* kogu töö läks untsu, see töö sai ära rikutud.

rikka/uz Kett. L M J (Li) *-us K-Ahl. Kr -huz Po (J-Must.)*, g. *-uu: -usõd J -hugsee: -husee J-Must. rikkus; vara, varandus* богатство; добро; M *rikkauz ize talloõdõ ep tuõ rikkus ise tallu ei tule*; L *rikkaukaa bõlõ üvä eleä* rikku-sega pole hea elada; Po *lemmüs kantõ mõnikkaalõ rikkahussa* kratt kandis mõnele varandust. – Vt. ka *rikasuz*.

rikkauta, rikkauta¹ vt. *rikauta*.

rikka/uta² M Kõ S Lu (K-Ahl. K-AI. K R-Reg.), pr. *-B K M Kõ Lu, imperf. -zi K Lu -z M Kõ S* katki minna, puruneda *разби/ваться, -ться, рваться, по-, ломаться, с-, по-*; M *tõkku täes-sä tarelka i rikkaus piirruu purussii* taldrik kukkus käest ja purunes täiesti; K *tõin viskaav kõvii, ni että naappa rikkaub* (pulmakomme:)

mõni viskab (raha) kõvasti, nii et kauss läheb katki; Lu *võrkod rikkaudõ, piti parattaa* võrgud lähevad katki, pidi parandama; M *inehmii-zõl rikkauvad saappogad* inimesel lähevad saapad katki; Kõ *muna rikkaub* muna läheb katki; S *piimä-pata rikkauz* piimapott läks katki; ■ M *azza rikkauz* asi läks untsu. – Vt. ka *rikkaussa, rikkouta*.

rikki/i¹ Kett. K L P M Kõ Lu Li Ra J *-i Ku -ii Lu Li 1*. adv. katki, lõhki (наречие со значением ломки, поломки); Lu *iha suud õllaa rikki* varrukasuud on katki; Li *millõ on rikki tsüüt-siirõo* mul on roie katki; Li *katto on rikki, piäp praavittaa* katus on katki, tuleb parandada; Ku *naized joost'sii .. kai särett'sii suelta pää rikki* naised jooksid .. lõid hundil pea puha lõhki; Li *traktor tuli rikki* traktor läks katki; Lu *saappugaa-põhja ku meeb rikki, sis panna polu-põhja* kui saapatald läheb katki, siis pannakse pooltald; Lu *meni puhtaass rikki ~ meni heenossi rikki* läks päris katki; 2. adj. katkine *разбитый, разорванный, рваный*; K *maamunad võtin rikki kaukalossa* võtsin kartulid katkisest künast. – Vt. ka *rikkiläine, rikkine, rikkinäin*.

rikki² vt. *rittši*.

rikkiläine L (M), g. *-zee* katkine *рваный, порванный*; L *rikkiläized laaputid jalgaza* katkised viisud jalas. – Vt. ka *rikki¹, rikkinäin*.

rikki/ine Lu, g. *-zee = rikkiläine; rikkine* glazi katkine klaas.

rikkinäin (P), g. *-zee = rikkiläine; vana rahvaz juttõli, etti linaa piäp tsülvää rikkinäisiis kaatt-sois või sõpõdz* vanarahvas rääkis, et lina tuleb külvata katkistes puistes või rõivastes.

rikko vt. *lainõ-, tee-*.

rikko/koa Kett. K L P M Po Lu Li J (Kõ Li Ra Ku) *-kua* Kett. K L P M Po Lu *-koag I* (vdjI), pr. *-on* Kett. K L M Lu Ra J *rikko* I, imperf. *-õn* Kett. K L M *-kozin* L P M Lu J 1. lõhkuda, purustada, katki teha, katki lüüa *разби/вать, -ть, ломать, с-, i troittsann lyõkku riktoii* suvisterühade ajal lõhuti kiik (ära); Lu *lobaakaa seinää ed riko* vs. laubaga (sa) seinä ei purusta; M *miä rikõn klaziruuvoo, millõ nüv puutus emältä* ma tegin aknaruudu katki, nüüd ma ema käest saan; K *rihee pühtsi, luvvat rikko* (Ahl. 105) pühkis toa (puhtaks), tegi luuad katki; Lu *kanamuna rikotaa ja siis pannul zaaritõtaa* kanamuna lüüakse katki ja siis praetakse pannil; M *jalgad rikkozin verelee* lõin jalad veriseks; 2. rikkuda *портить, ис-*; Lu *inemin rikob nimee, a nimi inimiss eb riko* vs. inimene rikub nime, aga nimi inimest ei riku; Lu *eb vari luuta riko, a tsülmä rikov* vs. ega soe konte riku, aga külm

rikub; P *ruikuo rikottu náko* rõuge(test) rikutud nägu; M *täm rikkõ mõnõt pulmad* ta rikkus mitmed pulmad (ära); **3.** neitsilikust röövida обес/чещивать, -честить, лишать невинности (deuškuy); L *nuorikyõ rikomma* röövime pruudilt neitsilikuse; J *kazelt tütõlt tselk jo on rikottu* selle tüdruku neitsilikkus on juba röövitud; **4.** nõiduda заколдов/ывать, -ать; J *miä rikkozin noorõt, tein tšivehsi* ma nõidusin noorpaari (ära), tegin kiviks; ■ Lu *ep piä päätä rikkoa* pole vaja pead vaevata (murda).

rikkoja Lu Ra: Lu *lainõd rikkoja* muul, laine-murdja; Ra *nüd jo tšiiree mennää teed rikki, ko tee rikkojat tultii* nüüd juba lagunevad teed kiiresti, kui tee rikkujad (= kuldnokad) saabusid (tulid). – Vt. ka *lainõ-, tee-*.

rikkou/ta M Lu, pr. -b Lu, imperf. -zi Lu -z M **1.** katki minna, puruneda ломаться, с-; портиться, ис-; M *lõõkku rikkouz* kiik läks katki; **2.** (ära) mädaneda гнить; сгни/вать, -ть; Lu *langõp puu jõkkõd i rikkouv* langeb puu jõkke ja mädaneb (ära). – Vt. ka *rikkaussa, rikkautä²*.

rikonnusõd vt. *ruikoo-*.

rikonta Ra J: *ruikoo rikonta* rõugearmid.

rikontusõd vt. *ruikoo-*.

rikonuz Ra: *tuuli vei jää rikonussa kaukaalõ* tuul viis murdunud jäätükke kaugele.

rikoskõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J = *rikotõlla*.

rikotu/z¹ M Lu J-Tsv., g. -hsõd: -ssõd M -sõd Lu J **1.** vigastamine, kahjustamine повреждение, вред, расстройство; Lu *aluz meni matalaa, sai rikotusõd* purjelaev läks madalikule, sai vigastada; **2.** nõiduskahju, äranoõidumine порча; M *näd on tehtü tälle rikotuz, etti täm kõig hullus-si meni näe*, ta on ära nõiutud (talle on nõidusega kahju tehtud), (nii) et ta läks päris hulluks; ■ M *ruikoo rikotussõd* rõugearmid; Li *meree rikotuz* jäälagunemine merel. – Vt. ka *laiva-*.

rikotuz² vt. *lainõ-*.

rikotõlla M, pr. -tõlõn: -tõõn M, imperf. -tõlin M frekv. lõhkuda, purustada; rikkuda, vigastada ломать, разбивать; портить, ранишь. – Vt. ka *rikoskõlla*.

ringattaa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *ringatta-* J-Must. (end) välja sirutada, ringutada потя/гиваться, -нуться, вытя/гиваться, -нуться.

ringot/taa M Kõ (Ra) *ryngottaag* (I), pr. -taan M Kõ, imperf. -tiin M -tazin Ra **1.** ringutada потя/гиваться, -нуться; Kõ *katti ringottaav* kass ringutab; I *mitä siä ryngottaav, il'i läsimää nõizõd* miks sa ringutad, või hakkad haigeks jääma?; **2.** impers. ringutama ajada поводить кого-нибудь потягиваться; M *miñnuu algab*

ringottaa mind ajab ringutama. – Vt. ka *ringotõlla*.

ringotut/taa M, pr. -av M, imperf. -ti impers. ringutama ajada поводить кого-нибудь потягиваться; *miñnuu mikäleeb ringotutav* mind ajab millegipärast ringutama.

ringotõlla Kett. M J (K-Ahl.) *ringotella* R-Lõn., pr. -tõlõn: -tõõn K M *ringottelen* K-Ahl., imperf. -tõlin frekv. ringutada потягиваться; J *eb antannu minjalõd magata, ripasäärelee ringotõlla* rl. ei lasknud minial magada, mähissäärel ringutada. – Vt. ka *ringattaa, ringottaa*.

riņkelli (J), g. -ii kringel крендель; *tooka viipuri riņkellii* tooge Viiburi kringleid.

riņkka vt. *ryņka*.

rinn/aa Kett. K L P M Kõ S Po Lu Li J -a Len. K-Al. J I **1.** adv. rinnu, kõrvu, kõrvuti рядом, рядышком, один подле другого; Po *itku i nagru rinnaa* vs. nutt ja naer (käivad) kõrvuti; K *a škoul õli ühsi, rinnaa issuzimma soomõd laysõika* aga kool oli üks, soome lastega istusime kõrvu; M *siž ženiža i noorikkõ pantii rinnaa seisomaa* siis pandi peigmees ja pruut kõrvu seisma; M *rinnaa i leeväv kood* (majad) tulevadki kõrvuti; S *pani paņgõd rinnaa maalõõsõd* pani panged kõrvuti maha; I *piti tüütä tehäm mehhiikaa rinnaa* tuli tööd teha mees-tega kõrvuti; **2.** adv. kõrval рядом, недалеко; Kõ *täm tširjotav, a mie rinnaa* tema kirjutab, aga mina (olen tema) kõrval; I *ühsi vel'd'i siinä rinnaa eläv, a tõiñd illeüdnä vainio päällä* üks vend elab siin kõrval, aga teine üleval vainu peal; **3.** postp. kõrvale бок о бок; Lu *noorikka toovvaa ženižaa rinnaa* pruut tuuakse peigmehe kõrvale; J *tootii noorikkõ rinnaa tälle* toodi pruut talle kõrvale. – Vt. ka *rinnalla, rinnaltaa, rinnalõd, rinnatikko, rinnattaa*.

rinnaa-issuja (K-Ahl.) kõrva(se)mees, käemees, isamees (pulmategelane) посажёный отец; *et mene ühsii velvüeni, et kahee üvä kalani; meneb sarka saajuõhta, riuku rinnaa-issujeita, meneb kuu izä-mehenä, meneb päivä pää-mehenä* (Ahl. 93) rl. (sa) ei lähe ükski, mu vennake (~ peiuke), ei kahekesi, mu hea kala (= peig); (sinuga) läheb põllutäis (= salk) saatjaskonda, ridvatäis (= rida) kõrvasemehi, läheb kuu isamehena, läheb päike peamehena.

rinn/akaz M -õkõz J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J rinnakas; suurte rindadega грудастый; J *rinnõkõz niku bohattõri* rinnakas nagu vägilane; M *nät ku on rinnakaz, rinnat suurõd niku lehmää uhtõrõd* näe kui rinnakas (naine), rinnad suured nagu lehma udar(ad).

rinn/alla K L I -all P M Lu J -ala I -al Lu Ra

-*öl* Lu **1.** adv. kõrval рядом; недалеко; K *ku bõd velleä da sõzarta, sis taas sukulaizõd omad rinnalla* kui pole venda ja õde, siis on jälle sugulased (noorpaari) kõrval; **2.** postp. kõrvale рядом; I *rissi pannass i tšivi viil pannass risii rinnalla* rist pannakse ja veel kivi pannakse risti kõrvale; Lu *kalitka on suurõd väräjää rinnal* jalgvärv, on suure värava kõrval; **3.** adv. kõrvu, kõrvuti, rinnu рядом, друг возле друга, один подле другого, один возле другого, бок о бок; Lu *kahs koikaa õllaa rinnal* kaks voodit on kõrvu; Ra *ku on ahaz, nii on kahs lauta rinnal, a ku on lad'd'a laud, nii on ühsi* kui on kitsas (laud), siis on kaks lauda kõrvu, aga kui on lai laud, siis on üks; P *mie issuzin sinuukaa rinnall* ma istusin sinuga rinnu. – Vt. ka *rinnaa, rinnaltaa, rinnatikko, rinnattaa.*

rinnallta: -*t* P postp. kõrvalt со стороны, сбоку; *tämä nõisi sinuu rinnalt sõisomaa* ta tõusis sinu kõrvalt seisma.

rinnaltaa Lu = *rinnattaa*; *issuvad akkunalla rinnaltaa kahs meessä ja pajattavad* istuvad õuel kaks meest kõrvu ja ajavad juttu.

rinnallõõ: -*yõ* P -*õ* K-Al. kõrvale сбоку, рядом; K *vahinikka issub jumalnurkkaa lavvaa tagaa, ženiža issub rinnalõ uhzõlõ vassaa* (Al. 13) isamees istub ikooninurka laua taha, peigmees istub kõrvale ukse vastu; P *mie issuun sinuukaa rinnalyõ* ma istun sinu kõrvale. – Vt. ka *rinnaa.*

rinn/atikko J-Must. -*õtikoo* Lu = *rinnattaa.*

rinnatt vt. *rinta.*

rinn/attaa Lu Ra -*õttaa* J-Tsv. kõrvu, kõrvuti, rinnu рядом, один подле другого; Lu *kahs naissa magataa rinnattaa* kaks naist magavad kõrvu; Ra *nõizõ rinnattaa* jää kõrvu (seisma); J *jaamaa ja ouduvaa ujezdõd õlla rinnõttaa* Jamburgi ja Oudova kubermang on kõrvu; J *rinnõttaa tšäümü* kõrvuti käima; J *rinnõttaa seisoma* kõrvuti seisma. – Vt. ka *rinnaa, rinnalla, rinnaltaa, rinnatikko.*

rinnotussõõ M rinnutsi в рукопашную; *mentii tšiskõõmaa rinnotussõõ* mändi rinnutsi kisklema. – Vt. ka *rintoizii, rintoizillaa, rintozillaa, rintõziillaa.*

rinnus/saa: -*sa* J-Tsv., pr. -*an:* -*õn* J, imperf. -*in* J rangirinnust kinni tõmmata супонить, за-

rinnuz K P Ke M Lu Li J-Tsv. I -*s* Ränk, g. -*hsõõ:* -*sõõ* Lu J (rangi)rinnus, rinnuserihm супонь, супоня; Lu *miä paan rinnusõõ tšiin* ma panen rinnuse kinni; I *rinnuhsõõlla tšiinitti rangõd* rinnusega tõmbas rangid kinni. – Vt. ka *rinnuzrihma, rint-nahk.*

rinnuz-nah/ka: -*k* J-Tsv. = *rinnuz*; *rinnuz-nahk* päässüüz avõ rinnus(erihm) pääses lahti.

rinnuzrihma M = *rinnuz.*

rinnõ- vt. *rinna-*.

rin/ta Kett. K L P M Kõ V Lu Li Ra J (I) -*t* Ra J, hrl. pl. -*nad* (P M V Lu J) -*natt* Kr **1.** rind грудь; P *tihakall on rinta kõltanõ* tihasel on rind kollane; I *siğgaa razvaa sulattaa, juuag anttsõ i rintaa võitaa* searasva sulatatakse, antakse (seda) juua ja (ka) rinda määratakse; Lu *gorba on selläz; mõnikkaid on kahõõ gorbaakaa, selläz i rinnaz* küür on seljas; mõningaid on kahe küüruga, seljas ja rinnas; P *panõmma rinnat kokuosyõ, nõizõmma ramua pruovamaa* paneme rinnad kokku, hakkame rammu katsuma; J *lüüb va kulakõll rintaa* lööb vaid rusikaga (vastu) rinda; J *võtti rinnõss tšii de praiskõz maalõ võttis* (teisel) rinnust kinni ja virutas maha; P *pani millõõ šuubaa üliesie i poduška rintoilyõ* pani mulle kasuka peale ja padja rinnale; J *süä veel tükib rintoiz* süda veel tuksub rinnus; V *vaivatab rinto* rinnad valutavad; M *mitäleev kohotti rintojõ alussõd, pahhaa teev säämmele* mille-gipärast ajas rinndealuse üles, südamel on halb; **2.** naiserind, rinnad женская грудь; Lu *lahsi pantii emää rinnall* laps pandi ema rinnale; I *tšäärizii lahsõõ, rintaa annõõ* mähkis lapse, andsin rinda; J *veerüteb lass rinnõss* võõrutab last rinnast; J *lahs jo võõrtuz rinnõss* laps juba võõrdus rinnast; J *naizõll on lahs rinnõz* naisel on laps rinnal (= naine imetab last); M *täll on rinnaa imevä lahsi* tal on rinnalaps; M *rinnaa imettäjä naizikko* rinnaga imetav naine; Lu *rinta lahsi* rinnalaps; **3.** rinnaesine, rind, esiosa, esipool передняя часть, нагрудная часть; L *tšiuolt rinta avattii* särgil tehti rinnaesine lahti; Lu *laivaa rinta on laivaa esipool* laeva rind on laeva esiosa; ■ Lu *oohoo, se ku johsi, nii tšeeeli rintoil õli* oohoo, küll see jooksis, nii (et) keel oli vesti peal; J *tõmpa rangid rint nahgõll üvässi tšiin* tõmba rangid rinnusega hästi kinni. – Vt. ka *laiva-, rauta-, šolka-, tina-*.

rintaa¹ Li: *oommõn leep kehno ilma, päivä las-kõõb rinta, pilveennallõ* homme tuleb halb ilm, päike loojub (täna) pilve sisse, pilve taha (alla).

rintaa² J adv. rinda (narechie в форме илл-а от *rinta*); *lusti brošk pantu rinta* ilus pross on pandud rinda.

rintabantta Li J *rintõbantta* Li rinnalehv (rinnal kantav lehv vadja naisel) нагрудный бант; Li *siin õli se rintõbantta, rintoje pääl* siin oli see rinnalehv, rinna peal.

rintalahsi (J-Must.) J rinnalaps грудной ребёнок.

rintaluu M Lu *rint-luu* J-Tsv. rinnaluu, rinnak грудина.

rintapalikko Ränk rindpakk, rindpuu (harkadra aisu ühendav aistealune põikpuu поперечный чурбан сохи (сабана), соединяющий оглобли под ними).

rintapooli Li rinnapool, -esine, esipool, -osa (särgil) перед, передняя, нагрудная часть (рубашки); *tšuoito on rikki rintapoolõssa* särk on rinnaesiselt katki.

rintapuu Kõ Lu Li rinta-puu J rint-puu J-Tsv. (kangastelgede) rindpuu пришива (ткацкого станка).

rintatauti M rint-tauti J 1. (sünnitusjärgne) rinnapõletik воспаление грудной железы (после родов); M *ku rinnaa imettäjä naizikko kump on, vot ku täällä nõõb vaivattamaa rinta, raamat teev, teev mokomad aavad, sitä kuttsuaz rintatauti* kes on (rinnaga) imetav naine, vaat kui temal hakkab rind valutama, tulevad haavad, tulevad niisugused haavad, (siis) seda kutsubakse rinnapõletikuks; 2. J-Tsv. rinnahaigus, tuberkuloos туберкулез.

rintatunnid M taskukell (rinnataskus) карманные часы (в нагрудном кармане); *a mehhiil õlivad rintatunnid, toož tseepaa päällä, kormunaza mokomad, kormunatumunnid* aga meestel olid taskukellad, samuti keti otsas, taskus niisugused, taskukellad.

rint/nah/ka: -k J-Tsv. = rinnuz, rint-nahk pääs-süz avõ rinnus pääses lahti.

rintoizii P = rinnotussõõ; *meniväd rintoizii tap-põlõmaa* läksid rinnutsi kaklema.

rintoizillaa P = rinnotussõõ; P *meniväd rintoizillaa* (mehed) läksid rinnutsi (kokku).

rintoluzikka Lu = rintaluu.

rintonalusõd Ra pl. rinnaalune, rindealune подгрудок; *õõrtaja nain õõrto rintonalusii* masseerija-naine masseeris (hõõrus) rindealust.

rintozillaa P = rinnotussõõ; *õlivad rintozillaa* (mehed) olid rinnutsi (koos).

rintpillu (Ra), pl. -ud Ra rinnaesine tikand (särgil) нагрудная вышивка (на рубашке).

rintšëüz Kett. K-Ahl. M -äüz (Kett.), g. -ëühsee 1. Kett. K-Ahl. aas, õõs, silmus; nõõp-auk ушко; петля; 2. jooksusõlm, lipsusõlm затяжной узел, галстучный узел; M *sio rintšëüssellee* seo jooksusõlme (s.t. mitte umb-sõlme); 3. M (rangi)rinnus супонь.

rintõin J-Tsv., g. -zõõ J rinna- грудной, нагрудный.

rintõziillaa J-Tsv. = rinnotussõõ; *nõistii võit-tõõma rintoziillaa* hakati rinnutsi võitlema.

ripa K-Ahl. L P M J (Ränk R-Lõn. Lu), hrl. pl. rivaд R L P M Lu (kalevist v. villasest riidest naiste) sääremähis, -mähised (женская

суконная или шерстяная) обмотка, обмотки; M *säärillõ tsäärittii rivaд* (Len. 260) sääртеle kääriti sääremähised; M *veel minuu baba piti riipõita. kauniid rivaд õltii, villassa õltii, etti soojõp õllõis sääriläiltee* veel minu vanaema kandis sääremähiseid; punased sääremähised olid, villased olid, et säärtel oleks soojem; M *rivaд õltii kahskõrtõzõd; rívvaа nauhad õltii pletitettü kõlmõlla tsëillä nii kašsaa moodaa; nauhad õltii õmmõltu riipõisõõ tšiin* sääremähised olid kahekordsed; sääremähise paelad olid punatud kolme keermega nii patsi moodi, paelad olid õmmeldud sääremähiste külge (kinni); J *viroo risilee rivatta tanssivõd* rl. eesti ristile (= lateri usu ristile) tantsisid ilma sääremähis(t)eta; J *nejjoll on maa rivassa* rl. neiu on maa sääremähisest; ■ Lu *ku noorõd nagrõttii kõvassi ja tšihuttii, siz vanad jutõltii: elkaa tüü tšihukaa, tüü kusi rivaд* kui noored naersid kõvasti ja kihistasid, siis vanad (inimesed) ütlesid: ärge te kihistage, te kusurid. – Vt. ka *koli-, kusi-*.

ripa-nauha J sääremähise pael шнурок (для завязывания обмоток); *ripa-nauhad õltii musad, ripa ize õli kauniz* sääremähise paelad olid mustad, sääremähis ise oli punane. – Vt. ka *ripavõõ, rivaapagla*.

ripasääri R-Lõn. J *ripa-sääri* (K-Ahl.) fig. mähissäär (naisterahva poeetiline nimi rahvalaulukeeles поэтическое название женщины в народных песнях); J *eb antannu minjalõõ magata, ripasääreele riigotõlla* rl. ei lasknud minial magada, mähissäärel ringutada.

ripavõõ (M-Len.) = *ripa-nauha*; *ripavõõt õlivat langassa* (Len. 265) sääremähiste paelad olid villasest lõngast.

ripilla Kett. P M Kõ Po Lu -l J-Tsv. -lä K-Ahl. M Po Lu J (Kõ), g. -laa K P M Lu J -lää J (ahju)roop кочерга; M *ripilaakaa tõmmataz leiväd ahjossa* roobiga tõmmatakse leivad ahjust (välja); J *ripil, ufatk ja säbl seissa nurk-kõz* ahjuuroop, potihark ja panninäpits seisavad nurgas; P *ripilad nurkkaz riitõlivad* ahjuuroobid nurgas riidlesid; Lu *kokaakaa ripilä* konksuga roop; P *ripilaa nokka* roobi konks. – Vt. ka *ripälä*.

ripilee J-Tsv. adv. armulauale (наречие в форме алл-а от *rippi*); *tuõp strašnoi nätel'i, piäb menn ripilee* tuleb lihavõttenädal, tuleb minna armulauale.

ripissaa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *ripisõ-* J-Must. (orig.: viilee-, laahaa-; varise-(?)).

ripitää Ra (Lu), pr. -än, imperf. -in armulauale võtta причащать, -стить; Lu *ripitettii*

vättšää rahvast võeti armulauale; Ra *pappi ripitti lahžõd* preester võttis lapsed armulauale.

ripilä Kõ, pr. *rivin*, imperf. *-zin* kribida, rebida, kiskuda *трепать, по-, дёр/гать, -нуть; tām eiti makkaamaa i tätä nõis pahapool ripimää* ta heitis magama ja teda hakkas vanakurat kribima.

rip/pi Lu J-Tsv., g. *-ii* Lu J **1**. armulaud причастие, причащение; Lu *näteli enne rippiä piti goveittaa* nädal enne armulauda tuli paastuda; J *soomõlajõd tšävvä ripill aik inimisenn soomlased* käivad armulaua täiskasvanuna; **2**. armulauavein причастное вино, причастие; Lu *tämä võtti vähäizee viinaa, se õli niku rippiä* ta võttis vähekese veini, see oli nagu armulauavein.

rippi-kuppi (J-Tsv.) armulauapeeker чаша причащения; *pappi annõb rippi-kupiss rippiä* preester annab armulauapeekrist armulauaveini.

ripilain J-Tsv., g. *-zõd* J armulaualine причастник; *ripilain saap süüvv vass perält ripii* armulaualine saab süüa alles pärast armulauda. – Vt. ka *rippinikka*.

rippillää ~ riippillää Lu torus, tõllakil (huulte kohta) трубочкой (о губах); *täll õllaa uulõd rippillää, suu rippillää, tahob nõissa itkõmaa* tal on huuled torus, suu torus, tahab hakata nutma.

rippi-luzik/ka: *-k* J-Tsv. armulaualusikas (ложечка для раздачи святых даров); *rippi-luzikõll pappi võtab rippi-kupiss pitsastia* armulaualusikaga võtab preester armulauapeekrist armulauaveini.

rippinik/ka: *-k* J-Tsv., g. *-aa* J = *ripilain*.

rippua L P M Kõ Lu Li J (Kett. Ku) *-puag* (I) *riippua* (Kett. Ja-Len. Ra), pr. *-un* P M Kõ Lu J *riipun* Ja, imperf. *-puzin* Kett. M Kõ Lu J *riipuzin* Kett. rippuda, ripneda висеть; болтаться; торчать; L *fomkann võdõttii xatud, pantii seineä naglaa rippumaa* toomarpäeval võeti talimütsid, pandi seinale varna rippuma; L *rattii võttimõd rippuvad vüözä* aidavõtmed ripuvad vööli; Ra *leinäkoivuu õhzad riiputaa* leinakase oksad ripuvad; J *räkä ripub nenäss* tatt ripub ninast; J *ed õd pikkõrain, jot ain riput helmoiz* (sa) ei ole (enam) väike, et aina ripud hõlma(de)s (kinni); Lu *kaattojõd persüsed rippuvad* püksitagumik ripub; J *varkaot pantii kokkaa rippumaa* vargad pandi võllasse rippuma; I *silla õlmat trepattud, bohmarad õlmaloiza rippuvad* sul on hõlmad näruseks kulutatud, narmad ripnevad hõlmades; P *rippua lukku* ripplukk, tabalukk; ■ Lu *ripup išeleele õttsaz, a em mälehtë pajat-*

taa keele peal on, aga (ma) ei suuda meenutada (ei mäleta rääkida); M *surma rippu niitti päällä* surm oli silme ees (hing rippus niidi otsas). – Vt. ka *rippunõssa, rippussa, rippuussa*.

rippullaa J-Tsv. adv. rippu, rippus, ripakil, rippumisi (в висячем положении); *alas-päi rippullaa, niku üü-lakko* pea alaspidi (alaspäi) rippu, nagu nahkhiir. – Vt. ka *rippumizi, rippuza*.

rippu-lukku J-Tsv. tabalukk, ripplukk висячий замок.

rippumizi J = *rippullaa*.

rippunaa M = *rippuu*; *pääd lazzimma rippunaa* laskime pead norgu.

rippunõssa: *-õss* J-Tsv., pr. *-õd* J, imperf. *-õzid* J = *rippua*.

rip/pussa: *-puss* J-Tsv., pr. *-un* J, imperf. *-puzin* J = *rippua*; *omenõd rippussa puuz õunad* ripuvad puus.

rippulza: *-z* J-Tsv. = *rippullaa*; *tšäed rippuz* käed rippus.

rippuu J-Tsv. adv. rippu (в висячем положении); *laski tšäed rippuu* laskis käed rippu. – Vt. ka *rippunaa*.

rippuul/ssa (J), pr. *-n*, imperf. *-zin* = *rippua*; *lihad rippuustii viiloz liha(tüki)d rippusid* (katuse) viilu(aluse)s.

rip/sa: *-s* J-Tsv., g. *-saa* J (silma)ripse ресница; *pitsät silmää ripsõd* pikad silmaripsmed. – Vt. ka *ripsu*.

ripsli Kett. P M Lu Li J I *rihsi ~ ripsi* J-Must. *Рыси* Pal.₁ *Рыси* Ii-reg.₁ (K-reg.₂), g. *-ii* Lu J **1**. (silma)ripse ресница; Lu *ripsi eli karva silmää meev* ripse või karv läheb silma; J *pitsäd ripsit tehä silmet süvässi* pikad ripsmed teevad silmad sügavaks; P *elo-tiuro raputap silmää ripsiiz „eluhiiir“* (= närvitõmblus) raputab silmaripsmeid (= silmalaug tõmbleb); Lu *ripsi karvad* ripsmekarvad; **2**. (kaera)pööris метёлка (овса); Lu *suurõd ripsid õllaa kagrall* kaeral on suur(ed) pööris(ed); M Li J I *kagraa ripsi* ~ Lu *kagra ripsi* kaera pööris; **3**. (marja)kobar kисть, гроздь; J *poolõkõz nät kõig ripsiinnää kazvov näe, pohl kasvab kõik kobaratee*; Li *musikkaal ebõ-õ ripsiä* mustikal ei ole kobarat; J *ripsi marja* kobarmari, kobarana kasvav mari; **4**. (õie)pööris, pöörisõisik метельчатое соцветие; **5**. (kæe)laba, kämmal; ranne kисть, пясть; запястье; J *tšäe ripsi* kæelaba; kæeranne. – Vt. ka *alu-, kagra-, marja-, pääli-, silmä-*. – Vt. ka *ripsu*.

ripsii/n J-Tsv., g. *-zee* J kobaraline, kobaratena (kasvav) растущий гроздьями.

ripsik/az M, g. *-kaa* adj. kahara pöörisega (kaer) избобилующий метёлками (овёс); *ku kagra on rüppiä, siiz juõllaz, nät ku on ripsikas kagra* kui

kaer on lopsakas, siis öeldakse: näe kui kahara pöörisega kaer. – Vt. ka *ripsukaz*, *ripsõkaz*.

ripsille Li adv. pöörisesse (наречие в форме алл-а от *ripsi*); *kagrõ meni ripsille* kaer löi pöörise.

ripsillä: -ll Li adv. pöörises (наречие в форме ад-а от *ripsi*); *kagrõ on ripsill* kaer on pöörises.

rips/issä: -iss J-Tsv., pr. -ib, imperf. -i = *ripsiä*.

rips/iä J-Tsv., pr. -ib, imperf. -i impers. (silmis) virvendada рябить, за- (перед глазами); *en saa enep lukka, nõisi silmiz ripsimä* ma ei saa enam lugeda, silme ees hakkas virvendama.

ripsu P (Lu) -ü J, g. -uu 1. (silma)ripse ресница; Lu *silmää ripsud* silma ripsmed; 2. (kaera)-pööris метёлка (овса); P *kagral on ripsud* kaeral on pööris(ed); J *kagra ripsü* kaera pööris. – Vt. ka *ripsa*, *ripsi*.

ripsuk/az P, g. -kaa = *ripsikaz*; *ripsukas kagra* kahara pöörisega kaer.

ripsutt/aa K, pr. -aan, imperf. -iin piserdada, ripsutada окроплять, -ить; *karjušši ain ripsuttii ümpär karjaa* karjane aina (käis) ümber karja (ja) piserdas (pühitsetud vett).

ripsõk/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J kahara pöörisega (kaer), (suure)pööriseline (õisik), (suure) kobarana kasvav (mari) изобилующий метёлками (об овсе, о метельчатом соцветии) или большими гроздьями (о ягодах). – Vt. ka *ripsikaz*, *ripsukaz*.

ripsü vt. *ripsu*.

ripus/saa K L P M Kõ S Po Lu Ra (Ja-Len. Li) -sa J-Tsv. -saac I, pr. -an L M Lu -õn J, imperf. -in M Lu J 1. riputada, rippuma panna, (üles) riputada вешать, повесить (о вещах); L *mitä sie jolkaa ripusad* mida sa riputat näärikuuse otsa?; P *ripusa rangõt seinälie* riputa rangid seinale; J *ripusõga pal'ttod nagla* riputage palitud varna; I *flaagaa rippussi nurkkaa päälee* (ta) pani lipu (maja) nurga peale rippuma; L *elmed rippusõttii kaglaa* helmed pandi (riputati) kaela; M *mill on jumalad jo eezä miinnua rippusõttu* meil (mul) on pühapildid juba enne mind (üles) riputatud; 2. (üles) puua вешать, повесить; S *lõõttii i rippusattii, a meitä ei lõõttii* peksti ja roodi, aga meid ei pekstud; J *vizgõtti niku kattii poigõlõõ arhõnj kaglaa de rippusõtti puu õhzõlõõ* visati nagu kassipojale silmus kaela ja poodi puuksa. – Vt. ka *riputtaa*.

ripusõlla M (J), pr. -sõlõn: -sõõn, imperf. -sõlin (üles) riputada, rippuma panna вые/шивать, -сить; разве/шивать, -сить; M *noorikõõ piti rippusõlla kõik sõvad* pruut pidi kõik riided üles riputama; J *siäll kõig on tütterikod lõikottu i süütü i kasat kõig riukuisõõ rippusõltu* seal on

kõik tüdrukud tapetud ja (ära) söõdud ja patsid kõik ritvade otsa riputatud.

riput/taa P Kõ Lu -ta J-Tsv. -taag (I), pr. -an Kõ -õn Lu J, imperf. -in J 1. (üles) riputada вешать, повесить (о вещах); Lu *miä rippuõn sõvat kuivõmaa* ma riputan pesu (rõivad) kuivama; J *riput hattu naglaa* pane (riputa) müts varna; J *rangid on rippuõttu seinele* rangid on riputatud seinale; I *naglalõõ ripputti palat'entsad* (ta) riputas käterätikud varna; 2. (üles) puua вешать, повесить (о человеке); 3. riputada, ruistata сыпать, по-; P *tüttärikko ripputti õzrõi maalyõ* tüdruk riputas otri põrandale (maha). – Vt. ka *ripussaa*.

riputõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J väntsutada, solgutada терзать, таскать туда-сюда; *elka rippuõlka kattia änness ärge* solgutage kassi sabast.

ripäl/lä Ränk, g. -ää = *ripila*.

risak/ka M-Set., g. -aa traavv рысь (бег лошади); *risakkaa johzõb* (Set. 79) jookseb traavi.

risakk/aa: -a Li = *risakkaassi*; *tõmpaa risakka* tõmba (paati vastuvoolu) vedades.

risakk/laassi: -õssi Li (burlaki kombel) vedades по-бурлацки (тянуть); *a proovvag vassõ virtaa mennä, sinne piäp soutua vai risakkõssi tõmmõõ* aga proovige (paadiga) vastuvoolu minna, sinna tuleb sõuda või (burlaki kombel paati) vedades tõmmata.

risavoittaa Lu J *risovoilta* J-Tsv., pr. *risavoitan*: -õn J, imperf. *risavoitin*: -in J joonistada рисовать, на-; Lu *grandašiikaa tširjõtõtaa i risavoitõtaa* pliiatsiga kirjutatakse ja joonistatakse; J *kase med'd'ee oonõ i ratiz mitottii i risavoitõttii* see meie (elu)hoone ja ait mõõdeti (üle) ja joonistati (üles). – Vt. ka *rissuittaa*, *risuvoittaa*.

riset/ti Lu, g. -ii = *rissintsä*; *meil tšäütii kosi-maz risetti ja risimä* meil käisid kosimas ristiisa ja ristiema.

ris/etä K M (P Kõ) *risetä* M -etüg (Ko) -see-tä (K Kõ) -sietä (L P), pr. -seen M -sien L P, imperf. -sezin ~ -seezin K M -iezin L risti ette lüüa; (risti ette lüües) palvetada, (jumalat) paluda креститься; молиться, по- богу (осеняя себя крестным знамением); M *tšäsitõõ jalgatoõ jumalalõõ risseep*. Tšätsüt (Set. 16) mõist. kätetu, jalutu lõõb risti ette (= kummardab pühapildi ees)? – Kätki; K *karjušši rissees kõm poklonaa* karjus löi kolm korda kummardades risti ette; Kõ *rissetii, tehtii rissie ettee* lõõdi risti ette; L *rissietii jumalalyõ* paluti jumalat (risti ette lüües); P *nõistii kõikki põvillaa maalyõ i nõistii rissiemäa jumalallõ* kõik laskusid põlvili maha ja hakkasid (risti ette lüües) jumalat

paluma; L *rissiettii maa-kummartuhsõd* (risti ette lüies) palvetati maani kummardades; M *elä mässää millõ, anna risetä ära* sega mind, lase mul palvetada. – Vt. ka *risitä, rissiissä, rissii¹*.

risii-koozõri M tagumine paar (lastemäng) горелки; *kase on lahsõjõ mänjo, risii-koozõri. ühs on vahiz, a taka paari johzõv. ku tappaad näissä kummaa tšiin, siis see leeb vahiz. a ku näväd ehtiäz eezepä puuttua ühtee, siis siä taaz õõd vahiz* see on lastemäng, tagumise paari mäng. Üks on valves (= püüdja), aga tagumine paar jookseb. Kui saad neist ühe kätte, siis see jääb valvesse. Aga kui nad jõuavad ennem kokku puutada, siis oled sina taas valves.

risikko Kett. Salm.₂ R-Lön. R-Reg. M Lu Ra J *rissikko* Ränk Salm.₂ J, g. -oo Lu **1.** Ränk M-Set. (vadja naise ühe v. kaherealine helmes-test kaelahehe нашейное из бус украшение водской женщины); **2.** rist; ristpiste(muster) крест; вышивка крестиком; Ra *õravaa sapa, tehä i risikko, i sis kõlmikantozii pietää* (on) oravasaba(muster), tehakse ka ristpistet, ja siis (veel) tikitakse kolmnurki; **3.** Lu risti (kaardimast) трефы; **4.** (suvivilja vihkude rivi kahekaldeline peavihkudest hari) (из снопов яровых двускатная вершина скирды); J *škirdõ tejjää pittse. panna risikko pähää* (kaera) viirg tehakse pikk. Pannakse (peavihkudest) hari peale; **5.** M hrl. pl. (risti seotud pastlapael(ad) повязанные накрест оборы, шнурки поршней); **6.** pl. käejooned линии рук; M *tšämmelee risikoo* käejooned; **7.** Kett. võre, trellid сетка, решётка; **8.** rägastik, padrik заросли, чащоба; J *rissikkoa, rassikkoa* rl. rägastikku, padrikut. – Vt. ka *tee-*. – Vt. ka *risikkopää, rissii*.

risikkoo M Lu Li J **1.** risti, ristamisi крест-накрест, крестообразно; Li *panin tšäed risikkoo* panin käed risti; M *tšennä paglad õlivad risikkoo* pastlapaelad olid (seotud) ristamisi; **2.** siksakis, siira-viira zigzagaми; J *risikkoo johsõma* jooksma siksakis (= jänesahaake tegema); **3.** sassi (narechie со значением запутанности); M *mentii niitid risikkoo, en saa kuinit tšerriä, ain piäb laskõa läpi* lõngad läksid sassi, ma ei saa kuidagi kerida, aina tuleb (kera) läbi (lõngavihi) tõmmata (lasta). – Vt. ka *rissii*.

risikkopää R-Lön. (suvivilja viira peavihkudest hari вершина скирды из накрывающих снопов). – Vt. ka *risikko*.

risikko/za: -z M Li **1.** ristic, ristamisi крестообразно, крест-накрест; M *täm piäp tšässi risikkoz* ta hoiab käsi ristic; M *milla ovaд jalgaд risikkoz* mul on jalad ristic; **2.** sassis (наре-

чие со значением запутанности, 'в запутанном виде'); M *niitid ovaд risikkoz, näitä leeb raskaš tšerriä* lõngad on sassis, neid on raske kerida. – Vt. ka *risikkoo, rissii, rissiippäi, rissilõissä, rissimii, rissimittää, rissizä*.

risikossa M = *rissilõissä*; *võtti tšäed vällä risikossa* võttis ristic käed rinnalt (ära).

risimä vt. *rissimä*.

risintsä vt. *rissintsä*.

risittäjä: *rissittäjä* (R-Eur.), g. -ää ristija (ristisa hellitusnimi rahvalaulukeeles) креститель (ласковое обращение к крестному отцу в народных песнях); *rissintsä rissittäjäni, rissiveessa võttajani* (Eur. 38) rl. ristiisa, mu ristija, mu ristimisveest võtja, mu võtjaga.

risittäjäin: *rissittäjäin* (R-Lön.), g. -zee ristijake (ristiema hellitusnimi rahvalaulukeeles) крестительница (ласковое обращение к крестной матери в народных песнях); *ristemä rissittäjäiseni, ristiveessä vottaja, vottajaiseni* (Lön. 184) rl. ristiema, mu ristijake, ristimisveest võtja, mu võtjaga.

risittämä K, g. -ää ristimine крещение; *meeskuuma mahzap papilõõ risittämässä* meesvader maksab preestrile ristimise eest. – Vt. ka *risitüz*.

risitää K M Kõ Lu Li Ra -tä L P -tä J-Tsv. -tääg I *rissitää* (R-Eur.), pr. -än K Lu J -en J, imperf. -in Lu J **1.** ristida крестить, o-; K *lahs risittääss ain kõlmõttomall päivää* laps ristitakse alati kolmandal päeval; Lu *tšen risitäb minuu lahsijje, ne õllaa naiskuuma i meeskuuma* kes ristib minu lapsi, need on naisvader ja meesvader; I *lahsi böllur risitettüg* laps polnud ristitud; Kõ *õlõn kuullu, što on pahuuz vajõltannu vass süntinnüü risittämättä lahzõõ olen kuulnud, et vanakurat on vahetanud vast-sündinud ristimata lapse*; **2.** ristimärke teha, riste teha обозначать, -ить, поме/чать, -ить крестом; K *siz ruozgaakaa risitäb eestee sennee uhzõõ* (pulmakomme:) siis kõigepealt teeb piitsa(varre)ga sellele uksele ristimärgi; L *isä risitäb uhzõõ piinad* isa teeb uksepiitadele ristic; **3.** fig. lüüa, äiata, virutada ударить, хватить, треснуть (чем-либо); M *miä sillõõ opõzõõ roozgaakaa risitän piiki seltsää* ma äigan sulle hobusepiitsaga piki selga; ■ M *risitettü päivä* ristsete päev. – Vt. ka *rissigoittaa, rissii¹*.

risitü K M (Po) -itäg I, pr. -siin M -sii I, imperf. -sizin: -sizii I = *risetä*; M *tämä tšäüs aina rissiiimää* ta käis aina (risti ette lüües) palvetamas; I *tšasovnazä rissitii* kabelis palvetati; I *obednaa sõizõmrag tšerikkoza, rissiiimäg jutluse* (ajal) seisame kirikus, palvetame (risti

ette lüües); I *rikkaalla õli dengoo, tämä antõ keräjällee i kerjä rissijje jumalallõõ* rikkal oli raha, ta andis kerjusele (raha) ja kerjus palus (rikka eest) jumalat; M *tällee tsäzzettii miikkulaa obraazallõõ risitã* teda kästi Nikolaus Imetegija pühakuju ees palvetada.

risitãzvesi M = rissivesi; *se on se sama vesi, kui muud veed. a sitä saap kuttua risitãzvesi, siinä lassa risitettii, ühsnäã senes kupeliz risitettii* see on seesama vesi nagu muud veed. Aga seda võib nimetada ristimisveeks, selles ristiti last, üksnes selles ristimisanumas ristiti.

risitü/z J-Tsv., g. -hsee: -see J = rissitãmã.

risitüzlauta M = rissilauta; *rinnaa kupelikkaa sõisõ risitüzlauta* kõrvuti ristimisvaagnaga seis- sis ristimislaud.

risjäized vt. rissiaized.

risk/oa Lu, pr. *rizgov*, imperf. -o loovida, ristelda, lengerdada лавировать, крейсировать; *aluz rizgov ku eb mee õikaassi purjelaev loovib*, kui ei lähe otse.

risovoitta vt. risavoittaa.

rispoik vt. rissipoika.

rissalud [?] Lu: *tãsi on rissalud* käsi (= käenahk) on lõhenenud.

risssee vt. vee-.

riss/eed K M -ied L P M *riššed* M pl. ristsed, varrud крестины; P *kui laxs risitettii, sis piettii rissied* kui laps ristiti, siis peeti ristsed; K *risseele kutsuttii kuumad* ristsetele kutsuti vaderid; M *õltii lahzõõ rissied* olid lapse ristsed. – Vt. ka rissiaized.

rissiehlauta Lu = rissilauta; *kuumat pannaa raχχaa rissiehlautaa* vaderid panevad raha ristimislauale.

rissieetã vt. risetã.

rissiveesi [?]: *rissiveesi* (R-Eur.) = rissivesi; *rihi on täünnã rissivehtã [= rissivevtã?]* (Eur. 39) rl. tuba on täis ristimisvett.

rissemã vt. rissimã.

ris/si Len. R-Eur. L P M Kõ S Ja-Len. Po Lu Li Ra J I (Kett. K-Al. R-Reg. Ra) -ti K-Ahl. R-Reg. (R-Eur.) *Puccu* Tum., g. -ii Kett. L S Lu Li Ra J I *riššii* M vdjI -i J-Tsv. **1.** rist; ristimãrk; ristpiste(tikand) крест; крестное знамение; вышивка крестиком; P *sis pappi piãp sluuzbaa i võttaass risit tsãtie i mennãss vezile* (kolmekuningapäeva komme:) siis peab papp jumalateenistuse ja ristid võetakse kätte ja minnake veele (= kaevu juurde); Ra *koollõõ avvõll on rissi* surnu haul on rist; Kõ *nüt siãl seisoop [= sõizop] tsivin rissi* (Len. 221) nüüd seisab seal kivirist; J *elmivirka õli kaglaz ja rissi õli õttsaz virgalla* helmekee oli kaelas ja rist oli keel otsas; P *tãmã seizob niku*

nagloikkaa rissii naglõttu ühie paikaa pääl ta seisab nagu naeltega risti (kinni) naelutatud ühe koha peal; L *ku bõlõ leivãlie rissie tehtü, lemmüz võtab* kui pole leivale (enne ahju panemist) ristimãrki (peale) tehtud, (siis) kratt võtab (ãra); M *ãd'd'ã tuli riheese tetši rissiiã etee* ãi tuli tuppa, lõi risti ette; Ra *ku on päällä rissi, all on tõizõllain, sitä kutsuttii višifka* kui peal (= riide paremal poolel) on rist, (aga) all (= pahemal poolel) on teistsugune, (siis) seda nimetati ristpiste(tikandi)ks; J *risi kantõmõd on õppõzõd i kultõizõd* (kaela)risti ketid on hõbedased ja kuldsed; **2.** risti (kaardimast) трефы; M *kui mãntsããs karttia, kui tuõp se rissi, rissikartti, siz on risid koozõrid* kui mängitakse kaarte (ja) kui tuleb see risti, ristikaart, siis on ristid trumbid; J *rissi koozõri* ~ Lu *rissi koozari* risti trump; **3.** ristimine крещение; Lu *lahs õli rissiz* last ristiti (laps oli ristimisel); **4.** fig. rist, koorem крест, обуза; Lu *gorbain inemin, jumal antannu õmassi iãssi rissiiã kantaa* küürakas inimene, jumal on andnud terveks eluajaks risti kanda; Li *tãmã on millõ rissi kaglaz* ta on mulle rist(iks) kaelas; L *vaatan mie rissie ja pahaa päiveã* vaatan ma (nende) risti ja viletsust; ■ M *sis tehtii rissi päãle senessi vuuvõssi* siis tehti selleks aastaks (tõõle) rist peale (= lõpetati töö); Lu *tüü loppu, teemmã tüüle risii päãle* töö lõppes, teeme tõõle risti peale; J *rissi sõna ajama* tülitsema, riidlema; J *rissi inimin* ristiinimene, kristlane; R *risi rahvas* ristirahvas; Lu *rissi luu* ristluu; Lu *rissi lainõ* ristlaine; J *rissi balkk* ristpalk, põikjala; J *rissi d'uim* ruuttoll (endisaegne pinnamõõt); M *rissi lavvad* kerilauad; M *meemmã mãntsamãã rissii koozõria* läheme tagumist paari mängima. – Vt. ka rauta-, sünniü-, süntü-, tee-, tsivi-, vesi-. – Vt. ka risikko, rissikartti.

rissi-damka M ristiemand (mãngukaart) дама треф.

rissigoit/taa Po, pr. -an: -õn Po, imperf. -in ristimãrki teha осен/ять, -ить крестным знаменiem; *rissintsã kõm kõrtaa rissigoitõb ruozgaa* varrõll uhzõõ ristiisa teeb kolm korda piitsavarrega uksele ristimãrgi. – Vt. ka risittãã.

rissii Kett. K L P M Kõ Po Lu Li J I -i Lu J **1.** adv. risti, ristamisi; põiki крест-накрест; крестообразно, поперек; M *paa tsãed rissii* pane kãed risti; M *miã isun jalgad rissii* ma istun, jalad risti; J *rissii kuus, pitkii tsümmee jalka* laiuti (risti) kuus, pikuti kümme jalga; M *ühs kõrt meed pitumii, a tõin kõrtã meed rissii* üks kord lähed (ãestades) piki (põldu), aga teine kord lähed risti; J *rissii ja pitkii* risti ja pikuti; M *kõig on vizgottu rissii rassii* kõik on

visatud risti-rästi; **2.** prep. risti, põiki поперёк; Lu *musssa katti ku meen rissi teessä, siiz üvvää elä ootdõ* kui must kass läheb risti üle tee, siis head ära oota; Lu *lainõ lüüb rissii laivaa laine käib risti laeva*; J *irsi lamaab rissii teet palk lamab põiki teed*; ■ J *tüüt kuile eväd mee mukka, ain rissii tööd millegipärast ei laabu, aina kisuvad viltu*; P *on nii laiska, ep panõ õlkõa rissii on nii laisk, (et) ei pane kõrt(ki) kõrre peale*; J *pani tõizõldõ jalga rissii pani teisele jala ette*; Lu *pikkarain sõna meni tämääkaa rissii temaga oli väike sõnavahetus*. – Vt. ka *risikko*, *risikkossa*, *risikkoza*, *rissiippäi*, *rissilöissä*, *rissimii*, *rissimittää*, *rissizä*.

rissiilauta M ristimislaud (laud kirikus ristitava lapse esemete jaoks) крестильный налож; *tserikkoz risitettii meillä lahsaa. i siäl õli rissiilauta, kuhõõ pantii peenee lahžõõ sõvad* kirikus ristiti meil lapsi. Ja seal oli ristimislaud, kuhu pandi väikese lapse rõivad. – Vt. ka *risiitzlauta*, *risseetlauta*.

rissiiin J-Tsv., g. -zee **1.** ristidega, risti- поперёк, с крестами; **2.** põik- поперечный.

rissi-inimin J-Tsv. ristiinimene, kristlane христианин, крещённый человек; *ku õõd rissi-inimin, ni elä piä tõizõõ pääle viha* kui oled ristiinimene, siis ära pea teise (inimese) peale viha.

rissiippäi Lu = *rissii*; viijes pantii rissiippäi pääle (kurnimängu kohta:) viies (kurnipulk) pandi ristamisi (teiste) peale.

rissii-rassii M J *rissi-rässi* Ra risti-rästi, risti-põiki вкривь и вкось, вдоль и поперёк; J *algod om vizgottu rissii-rassii puuhalud on visatud risti-rästi*; M *hakka mittaz vaasaakaa rissii-rassii* eit mõõtis vaksaga risti-põiki.

rissiilissä Lu Ra J -ss J-Tsv. *ristiissä* (J), pr. -in Lu Ra J, imperf. -izin Lu J -zin J-Tsv. = *risetä*; Lu *piäp terppiä, se terppimin on parõp rissii-miss* tuleb kannatada, (see) kannatamine on risti ette löömisest parem; Ra *kujall rissiib nellää poolõõ väljas (kületänaval) löõb (ta) nelja (ilmakaare) poole risti ette*; Lu *rissii hot' mahhaassaa, pää säre* kummarda risti ette lüües kas või maani, (nii et) pea lõhki; J *rissiizin jumalõllõõ palusin* (risti ette lüües) jumalat.

rissi-jalkõin J-Tsv. kõverjalgne, rangjalgne, komprjalgne косолапный.

rissi-karoli M ristikuningas (mängukaart) трефовый король.

rissikartti M ristikaart, risti (kaardimast) трефовая карта, трефы; *kui mäntsääs karttia, kui tuõp se rissi, rissikartti, siz on risiv koozõriv* kui mängitakse kaarte (ja) kui tuleb see risti, ristikaart, siis on ristid trumbid. – Vt. ka *rissi*.

rissikko vt. *risikko*.

rissikoozõri M ristitrump трефовый козырь; *rissikoozõri, see on kartimäyko* ristitrump, see on kaardimäng(us).

rissilahsi: -s M *risslahsi* ~ *risslahxi* J ristilaps крестник, крестница; M *kase on minnuu rissilahsi*; a *ku näitä on mõnta, siz juõllaz, näväd on minu rissilahžõõ* see on minu ristilaps; aga kui neid on mitu, siis öeldakse: *nemad on minu ristilapsed*; J *tšen õli risslahxi, se anti munaa kes oli ristilaps, sellele* (see) andis muna.

rissi-lainõ Lu ristilaine, ristlainetus поперечная волна, толчая; *se tuõv suur meri, a tääl tuõb ranta i lainõ tuõp takaaz i tuõb rissi, jutõlla rissi-lainõ* seal (see) tuleb suur meri, aga siin tuleb rand ja laine tuleb tagasi ja tuleb risti, (selle kohta) öeldakse ristilaine(tus).

rissilavvad M pl. kerilauad (kerijala peale risti pandavad laudad) мотовило, кресты; *mizel tšerriäz, se on tšerrijalgad, a need päälee pannaz, rissilavvad* millel (= mille peal) keritakse, see on kerijalg, aga (selle) peale pannakse need kerilauad.

rissileipä M ristileib (ristiga leib, küpsetati flooruspäeval ja anti hobustele хлеб с выпечённым на нём крестом, пекли в день Флора и Лавра, покровителей лошадей); *tšühzetättii leipä. leipä tehtii niku leipä, a päälee tehtii rissi. kutsuttii rissileipä* küpsetati leib. Leib tehti nagu (harilik) leib, aga peale tehti rist. Kutsuti ristiga leib. – Vt. ka *ristikakko*.

rissilintti M ristipael (pael risti kaelaskandmiseks) тесьма, шнур нательного креста; *rissilintti. rissi õli lintii päällä, lütšättii lintii rissiisõõ* ristipael. Rist oli paela küljes (paela peal), (pael) oli pistetud risti(aasa)st läbi.

rissilulu (M) *rissi-luu* J, hrl. pl. -ud M ristluu крестец; M *ühs pool rissiluuta vaivattaav* ristluud valutavad ühelt poolt.

rissilöissä I ristasendist v. -olekust (lahti v. ära из крестообразного положения); *miä õigõttii pää i jalgad rissilöissä võttii poizõgõ* ma seadisin (sündimata vasika) pea õigeks ja võtsin jalad ristasendist ära. – Vt. ka *risikkossa*.

rissimerkki Kõ ristimärk, rist крестное знамение; *tehtii rissimerkki etteese* tehti ristimärk ette.

rissimüü L P -i Ra risti, ristamisi; põiki крестнакрест, крестообразно; поперёк; L *pani leiväd rissimii* pani leivad ristamisi (üksteise peale); P *riuku pantii tie peälie rissimii tietä* rity pandi tee peale risti (teed); Ra *rauta õli rissimii i kokkaz rippu kattila raud(pulk)* oli risti (tule kohal) ja konksu otsas rippus katel. – Vt. ka *rissii*.

rissimittää Ku = rissimii; *sis koer ettääll eb lassuo, meni noisi rissimittää ettee vassaa siis koer (teda) kauge(ma)le ei lasknud, läks asus risti ette (vastu).*

riss/imä K-Al. Kett. K L P M S Po Lu Li J I -ime ~ -imõ J -im Lu Ra J-Tsv. -emä M -õma ~ risimä Lu ristemä R-Lön., g. -imää Lu Ra J I ristiema крестная мать; Lu *miä risitin ühee tü-töö kihlollizõn, miä õlin rissimä* ma ristisin ühe tüdruku kihlatud pruudina, ma olin ristiema; M *rissemä toož on miñnuu risittäjä* ristiema on samuti minu ristija; Lu *lassa ku risitettii, pappi veessä võtti, anti rissõmalõ* kui last ristiti, võttis preester (lapse) veest, andis ristiemale; Lu *meil tsäüiti kosimaz risetti ja risimä* meil käisid kosimas (peigmehe) ristiisa ja ristiema; J *rissim annõb enipäänn kana-munaa* ristiema annab lihavõttepühadel kanamuna.

rissimä-päivä M ristimispäev, ristsete päev день крещения, день крестин (ребёнка); *juv-vaz viinaa i õlutta, kannii saattaas se rissimä-päivä* juuakse viina ja õlut, niiviisi saadetakse mööda see ristsete päev.

rissi-nimi J-Tsv. ristinimi (ristimisel pandud nimi) крестное имя (данное при крещении).

rissints/ä K-Al. K R-Eur. L P M S Po risintsä I, g. -ää M ristiisa крестный отец; S *ženiħaa rissintsä nõõb lautaa õssamaa* (pulmakomme:) peigmehe ristiisa hakkab lauda ostma. – Vt. ka risetti, rissisä, ristisä.

rissinäteli M Lu ristinädal, ristikumardamise nädal (suure paastu neljas nädal) крестопоклонная неделя; Lu *ko meep pool suurt pühhää, siis seredann on rissinäteli; siiz rissi toovvaa maħħaa tšerikkoza* kui pool suurt paastu on läbi, siis (paastu) keskel on ristikumardamise nädal; siis tuuakse rist kirikus (altariruumist) alla.

rissipoika S Li *rissi-poik ~ ris-poik* J-Tsv. *ris-poik* (J-Tsv.) ristiproeg крестник; J *rissim on kutsuttu rispoigõlõ pulma* ristiema on kutsutud ristipoja(le) pulma.

rissipuu M Lu J *rissi-puu* Lu J **1.** ristpuu, põikpuu poperčina, pereklašina; J *tšenee lõdkku. – vellää tehtü, tsäsi puut tsälüü emäzee, a rissipuud rissizää* rl. kelle kiik? Venna tehtud, käsipuud emapoolse käli, aga ristpuud ristiisa (tehtud); **2.** J lõimepakk, -poom (kangastelgedel) навод (ткацкого станка); **3.** pl. keripuud, kerilauad мотовило, кресты; Lu *tšerikanto panna maalõ, rissipuut panna tšerikannoo päälle* kerijalg pannakse maha, kerilauad (ristpuud) pannakse kerijala peale; **4.** ristipuu (puu, millest tehakse riste дерево для изготовления крестов); M *katagapuu, senessä tehäz rissijä,*

vot sitä kuttsuaz rissipuu kadakas, sellest tehakse riste, vaat seda nimetatakse risti-puuks.

rissirahvaz J risti-rahvas K-Ahl. *rissi-rah-võz* J-Tsv. ristirahvas христиане, крещённый народ; J *nõiskaa eessä rissirahvaz* rl. minge eest, ristirahvas.

rissi-roho J-Tsv. ristikhein, ristik трилистник, клевер.

rissisiso Lu = rissisõzar:

rissisõna M *rissi-sõna* J-Tsv. tüli, riid, sõnavahetus раздор, ссора, перебранка; J *vai ted'd ee väliz on õllu rissi-sõna, ku tüü nii muikissõdõtt* kas teie vahel on olnud tüli, et te nii mossitate?; M *möö tämmääkaa elimmä õmmaa iää üvvi, meil tämmääkaa böllu rissisõnnaa* meie elasime temaga (kogu) oma elu(ea) hästi, meil temaga polnud sõnavahetust.

rissisõzar M ristiema tütar дочь крестной матери; *rissisõzar i rissivelli* ristiema tütar ja ristiema poeg. – Vt. ka rissisiso.

rissisõzarulhõõ: -ssõd M pl. ristiõksed крестовые сестры; *ühhee rissintsää risitettii, näitä kuttsuaz rissisõzarussõd i rissivellesed* ühe ristiisa ristitud, neid kutsutakse ristiõksed ja ristivennaksed.

rissisä Lu Li J I -iz Lu Ra J *ristisä* K-Al. -õsa Lu, g. -izää Lu Ra J -izä J-Tsv. = rissintsä; Lu *lassa ku risitettii, kõ õli poikalahsi, siz annõttii rissõzalõ tsättee* kui last ristiti, kui oli poisslaps, siis anti (ta) ristiisa(le) kätele (kätte); J *tänävä on enipäiv, vee rissizellez kana muna* täna on lihavõttepäeva, vii oma ristiisale kanamuna; J *rissiz da rissim abaza-a'el'n tulla pulmaa* ristiisa ja ristiema tulevad tingimata (ristilapse) pulma.

rissi-süli J-Tsv. ruutsüld (endisaegne pikkusmõõt) квадратная сажень.

rissizä: -z M-Set. J **1.** ristic крест-накрест; M *sõta sõizop, sõrmõd rissis. Salvomõt* (Set. 18) mõist. sõda (= sõjavägi) seisab, sõrmed ristic? – (Palkmaja) ristnurk; **2.** kõveras, rangis криво, косо, изогнуто; J *jalgõd rissiz niku karull* jalad rangis nagu karul. – Vt. ka risikkoza.

rissitlee K M -ie Po *rissi-tee* J-Tsv. risttee, tee-rist перекрёсток, перекрёстная дорога; K *õöllä veetii võraa rissiteelee* õösi viidi ristteele ohvrit; Po *tsäüiti rissitielee kuultamaa* käidi ristteel kuula(ta)mas.

rissittäjä vt. risittäjä.

rissittäjäin vt. risittäjäin.

rissittähti Lu Orion, Koot ja Reha (tähtkuju) Орион (созвездие).

rissitütär Li *rist'sütär* Ku ristitütär крестная дочь, крестница. – Vt. ka ristitüt.

rissiublikaz (Ra) *rissi-ublikaz* J jänesekapsas kislitsa, zyaçja kapusta; Ra *rissiublikkaat kazvõtaa mettsez* jänesekapsad kasvavad metsas.

rissi-ublikka: -k Ra = *rissiublikaz*.

rissi-usko J ristiusk kristianская вера, христианство.

rissi-uulittsa J -s ~ *rissi-uulitts* J-Tsv. põiktänav поперечная улица, переулук.

rissi-val'etti M ristisoldat (mängukaart) тrefовый валет.

rissiveha ~ **rissi-veha** Lu risttooder, murd. vehkel (väike ristikujuline meremärk madalikul) крестовая вежа (на мели); *rissiveha on matalalla tooder on madalikul*; *rissi-vehal on rissi kauniz, šesta on kauniz i valkaa, tširjava* risttoodril on rist punane, teivas on punane ja valge, kirju (= vöödiline).

rissivellehse: -ssee M pl. ristivennaksed крестовые братья; *ühhee rissintsää risitettü, näitä kuttsuaz rissisõzarussõd i rissivellesed* ühe ristiisa ristitud, neid kutsutakse ristiõeksed ja ristivennaksed.

rissivelli M *rissi-vel'l* J-Tsv., pl. *rissi-vel'l'ed* J 1. ristiema poeg сын крестной матери; M *rissisõzar i rissivelli* ristiema tütar ja ristiema poeg; 2. J-Tsv. ristivend, kaaskristlane, vend Kristuses брата во Христе.

rissivello Lu J ristiema poeg сын крестной матери; J *rissivello on õikõ kora poik, tämä nii uhkassi ain ehtiiv* ristiema poeg on õige toretsev poiss, ta rõivastub alati nii uhkesti.

rissiveriin Lu, g. -zee ristiverd, tõmmu, tõmmunahaline (inimene) смуглый; *rissiveriin inemin, se eb õd niku valkaa, epku kõvassi kauniz, a tšehsimein* ristiverd inimene, see ei ole nagu hele(da nahavärviga) ega (ka) väga jumekas, aga (on) keskmine; *rissiveriizõl võivad õlla valkaad ivusõd, i kaunizveriizõl võivad õlla, a mussaveriizõl valkaid ivussijje ed näe* ristiverd inimesel võivad olla valged (= heledad) juuksed ja valgetverd inimesel võivad olla, aga mustaverelisel (sa) valgeid juukseid ei näe.

rissivesi M (R) *ristivesi* (R-Lön.) ristimisvesi крестильная вода; M *rissivesi on tšerikkoz* ristimisvesi on kirikus; M *näväd on ühez rissiveez risitettü* nad on ühes ristimisvees ristitud. – Vt. ka *risitävzevi, rissiveevi*.

rissivir/ka J -k Ra ristiga kaelakee (kee, mille küljes on rist) бусы, ожерелье с крестом.

ris/siä¹ K L P S J (Kett. Set. M Lu) -sie L P -siäg I -tiä (K-Ahl. R-Lön.), pr. -in Kett. Set. -tin K-Ahl., imperf. -sizin Kett. K L P M 1. ristida крестить; o-; K *õlõtko sie risittü* kas sa oled ristitud?; K *risittii lassa* ristiti last; 2. risti ette lüüa; (risti ette lüües) palvetada, (jumalat)

paluda креститься, пере-; молиться, по-бogu (осеняя себя крестным знаменем); Lu *terp-pimin om parõp ku rissimin* vs. kannatamine on parem kui risti ette löõmine; *risip silmät* (Set. 79) löõb risti ette; I *risittii tšasovnaza* palvetati kabelis; L *vanad rissiziväd jumalallõ* vanad (inimesed) palusid (risti ette lüües) jumalat. – Vt. ka *risetä, risittää, risitä, rissiissä*.

rissiiä² vt. *vee-*.

rissiläized Ra J-Tsv. -iäiset J-Must. -ijäized Lu -äized Lu Li Ra -jäized Lu *risjäized* Ra -eized Lu = *rissese*; Ra *lahs risitettii tšerikkoz, siis tultii kottoo i piettii rissäized* laps ristiti kirikus, siis tuldi koju ja peeti ristsed; Ra *kutsuttii koko suku rissiiäizille* kutsuti kogu suguvõsa riste-tele; Lu *lahzõd risseseized* (lapse) ristsed.

rissi-ässä Ku ristiäss (mängukaart) тrefовый туз.

rissium/n J-Tsv., g. -zee ühinemine, liitumine; ühekssaamine, (intiim)vahekord соединение; совокупление.

rissuittaa M, pr. -an M, imperf. -in M = *risavoittaa*; *tämä tunnõb aivoo üvvii rissuittaa* ta oskab väga hästi joonistada.

ristemä vt. *rissimä*.

risti vt. *rissi*.

ristiissä vt. *rissiissä*.

ristikakko Ränk = *rissileipä*.

risti-rahvas vt. *rissirahvas*.

ristisä vt. *rissisä*.

ristitettü: *Pucumemy* Tum. kristlane христианин.

ristivesi vt. *rissivesi*.

ristiviikko (Ränk) = *rissinäтели*.

ristiä vt. *rissiä*.

ristittõ Lu *ris-tittõ* J-Tsv. = *rissitütär*.

risu/ka M *rizuŋka* M (P) -k J-Tsv. *resuŋka* L I, g. -kaa J muster, kiri рисунок, узор; M *õltii tšiuтол risuŋkad, palatentsal õltii toožõ risuŋkad* särgil olid mustrid, käterätikul olid samuti mustrid; L *teši mõnõllaisii resuŋkoikaa izälie šolkköžyõ tšiuതു* tegi (= õmbles) isale mitmesuguste kirjadega siidsärgi; I *resuŋkad õlivat tehtüüd rümkaakaa kurrõlõõ* kirjad olid pulmaleivale viinaklaasiga (peale) tehtud; P *maarja kazgõll on niku kukat puuza, rizuŋkad* maarjakasel on nagu õied puu(süü)s, mustrid.

risu-suurimad vt. *riissuurima*.

risuvoittaa Lu, pr. -an Lu, imperf. -in Lu = *risavoittaa*; *mie risuvoitan, kui õli kannõl* ma joonistan, missugune oli kannel.

rišel'jele M, g. -e M rišel'jõõ ришелье.

rištšütär vt. *rissitütär*.

rizinka, riziŋka vt. *reziŋka*.

riziŋkakleja vt. *reziŋka-kleja*.

rizun̄ka vt. *risun̄ka*.

ritši vt. *rittši*.

ritšik/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J väävel-, väävli-
серный.

ritši-pitška (J-Tsv.) *rikispitška* Lu, hrl. pl. -õd
J-Tsv. *rikispitškad* Lu väävliitik, pl. väävli-
tikud серная спичка, серные спички; Lu
karpiz õltii rikispitškad karbis olid väävli-
tikud.

ritšit/täü: -tä J-Tsv., pr. -än, imperf. -in väävliga
katta покры/вать, -ть серой.

rittenat Kr ratas [?] колесо [?] (orig.: Rad).

ritši K-Ahl. M-Set. (Kett.) -ši J-Tsv. *rikki* ~ *riki*
(Lu), g. -šii Kett. M J *rikii* Lu väävel cepa; Lu
rikpii pitškad väävliitikud.

riuhata (Lu Li) -õt J-Tsv., pr. -taan Lu Li J,
imperf. -tazin Lu Li -tõzin Li J rebida, kisku-
da, (järsku) tõmmata дёр/гать, -нуть, рва/ть,
-нуть; Lu *siis ku lainõdõkaa ku riuhtaz, esi-
mein faaglina kattši* (Len. 277) siis (nii) kui
laine(ga) rebis, (läks) esimene (kinnitus)kõis
katki; J *riuhtaa tšäsi tulõss väl'lä* tõmba käsi
tulest välja; Li *riuhtaz ja ühel aikka viskaz üle*
(torm) rebis ja samal ajal viskas (paadi) üles;
■ Lu *sõnaakaa niku tõmpas tõissa, ku riuhtas*
täü sõnaga nagu lõikas (tõmbas) teist, nagu re-
bis teda. – Vt. ka *riuhtoa*, *riuhõlla*.

riuhtamizi J-Tsv. rebimisi, tõmmates хватая,
дёргая.

riuhtoa (J-Tsv.), pr. -on J, imperf. -tozin J
= *riuhata*.

riuhõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn, imperf. -tõlin
frekv. ← *riuhata*.

riuuku Kett. Ränk K-Ahl. K L P M Kõ Ja Lu
Li J I Ku (K-AI. Ra) *riuuku* Lu Li (Kett. Pi J
Ko) *riuuku* M-Set., g. -guu K L P M Kõ Lu J
I -guo P *ruuguu* Lu Li J *rivvuu* Ku **1.** rity, latt,
õrs жердь, шест; Kõ *pannaz riuuku i ruuguu*
õtsaz on ripusõttu tšätsiü (lakke) pannakse
ritv ja ridva otsa on riputatud katki; Lu *kuza*
umalat kazvivad, .. *riugud õlti, riukuja müü*
kazvivad kus humalad kasvasid, .. (seal) olid
ridvad, ritvu mõõda kasvasid; Kõ *aita on teh-*
tü riukulaissa aed on tehtud lattidest; K miez
meeb riheppääle, pittšä riuuku peräzä. mi se on.
katti mõist. mees läheb lakka, pikk ritv taga?
Mis see on? – Kass; M *kahs riuuku anõit täün.*
Ampaat (Set. 19) mõist. kaks ritva hanesid
täis? – Hambad; I *botška nõsõttii ruuguu õtt-*
saa (jaanitule tegemisel:) (tõrva)tünn tõsteti
ridva otsa; J *riuuku laskõma* (nooda)ritva (jää
alla) laskma; Lu *kahs mentii riuukui ajamaa, ku*
tšüütii nootall kaks (meest) läksid (nooda)ritvu
(jää all edasi) lükkama (ajama), kui käidi (tal-
vel) noodal; Lu *norila tehtii koivuu ruugussa*

uit (= hudi, ritv jääalusel kalapüügil) tehti
kaseridvast; Lu *käguškõja peettii ruuguu*
ajajõd (nahast) kalurikindaid kandsid ridva-
ajajad (jäälusel kalapüügil); J *talvõl pantii*
sõvad ruuguu pääle talvel pandi rõivad (riide)-
õrre peale (kuivama); Lu *aita riugud* aialatid;
2. palk бревно; I *kahsi riuuku piäv vajõltaag*
kaks (majaseina alumist) palki tuleb (välja)
vahetada. – Vt. ka *aita-*, *katto-*, *katõ-*, *konju-*,
kuhja-, *lippu-*, *nootta-*, *rooti-*, *rootiam-*, *sala-*,
sito-, *sõpa-*, *tappu-*, *uitto-*, *umala-*.

riuuku- vt. ka *riuuku-*.

riuukuaita M Li *riuuku-aita* M Kõ *riuuku-ait* J
lattaed, -tara (жердевая изгородь, изгородь из
жердей); M *aita on ümper tarraa. on pisuaita*
i on riuukuaita, riukulaissa aed (tara) on ümber
kõõgiviljaaia. On pistandaed ja on lattaed, lat-
tidest (tehtud).

riumka vt. *rumka*.

rivaapagla: *rivapagl/a* (J-Must.), pl. *rivaapag-*
lad: -at J-Must. = *ripa-nauha*.

rivi Lu, g. -ii Lu (kivi)rida (meres), kari (ка-
менная) гряда, риф, подводная скала; *tšivi*
rivi onõ merez kivirida on meres; *kurkulaa rivi*
Kurgola kari. – Vt. ka *tšivi-*.

roaska vt. *rooska*.

robjo M Ra J (Kõ-Set.) *robio* I-Ränk, g. -oo J
1. hunnik куча, гряда; J *se on tšivi robjo see*
on kivihunnik; **2.** (mätastega kaetud haokubude
hunnik kütismaal покрытая дёрном куча хво-
роста при выжигании леса под пашню); M
tehtii tšüühsüä, tehtii robjod, vittsakuvot pantii
allaa, pantii mättäät pääle, need õltii robjod,
alta sütettii i põlivad, jäi tuhka tehti kütist (kü-
tiseid), tehti *r-d*, vitsalokud pandi alla, pandi
mättad peale, need olid *r-d*, alt süüdati ja põle-
sid, jäi tuhk. – Vt. ka *tšivi-*.

rodla (K), g. -aa sugu, suguvõsa pod; *müõ õlim-*
ma švietaa pl'emäita ili rodaata meie olime
rootsi soost (= rootsi päritolu).

rod'i ~ **rod'i** Lu **1.** nagu вроде как; *höütütü*
rod'i inemiin tehtii (herne)hirmutis tehti nagu
inimene (= inimese sarnane); **2.** vist; justkui,
just nagu вроде, видимо, будто бы; *tämä rod'i*
on jo koollu ta on vist juba surnud; kannõl õli
rod'i koivuss kannel oli vist kasest (= kase-
puust).

rodimitša (Lu J) *rod'imitts* J-Tsv., hrl. pl. -sad
M Lu J (laste)krambid; (laste)langetõbi роди-
мец, родимчик; M *tätä kõvii puissaaz rodi-*
mitsad krambid raputavad teda kõvasti; Lu
lanjkõva tauti tuõb rodimitsass langetõbi tuleb
krampidest.

rodña I, g. -aa suguselts родня, родственники;
I *õma rodña* oma suguselts. – Vt. ka *radñääd*.

rodnoï M -yi (M) -oi Kõ Lu J roodnoï I lihane родной, кровный; J *rodnoit emä migällõtsi ed vajõlt* lihast ema ei vaheta (sa) millegi vastu; M *i ne kaqs sõzart tulivat pulmõjõõ, kummad eväd õõ rodnyib sõsarõv* ka need kaks õde tulid pulma, kes ei olnud (ei ole) lihased õed; J *taña om petrõlõõ rodnoï sõsar* Tanja on Petrole lihane õde; Lu *sia leed niku rodnoi poikõ* sina saad (mulle) nagu lihaseks pojaks.

rogat/ka: -kõ ~ -k J-Tsv., g. -kaa takistus, tõke, tõkkeruu rogatka (дорожное ограждение); *ptruu, rogatk eez, etez ep saa aja* ptruu! tõke on ees, edasi ei saa sõita.

rogosikko vt. rookozikko.

rogoška P M Lu (K-AI. Ra) -škõ J-Tsv. -ska J-Must., g. -škaa J rogusk, niimatt rogoža, rogožka; J *kata hoz rogoškakaa maamuļ kotid vihmõss* kata kas või roguskiga kartulikotid vihma eest (kinni); Lu *a vennassa tehhiä kulije ja rogoškojõ; rogoškat pieltii polovikona, maakanjaana* aga niinest tehakse kotte ja roguskeid; roguskeid kasutati (peeti) põrandariide(i)na; P *mene võta rogoška da i alga purkaa* mine võta niimatt ja hakka harutama. – Vt. ka *rogozina*.

rogoškoi Ra, g. -i Ra = rogoška.

rogoškõin J-Tsv., g. -zõõ J roguskist, roguski- из рожи, рожежный; *tehl tuulõss hoz rogoškõim varjo* teha tuule vastu kas või roguskist vari(onn).

rogozin/a (I), g. -aa rogusk; roguskott rogoža; rogožina; *rogozinad õssaass, mokomat kul'ad* roguskid ostetakse, (on) niisugused kotid. – Vt. ka *rogoška*.

roh, rohi Kг rohi трава.

rohhoïn, rohhoïnõ vt. rohoïn.

rohhoon, rohhoon vt. rohoon.

rohipuu Kett. M Po Lu Li rohi-puu K-Ahl. Lu Li rohhiipuu [sic!] (Po) rohipu M roippu Pi ruhipuu Kett. S Ra J ruhi-puu J kirst, puusärk гроб; Po *idgõttii, kõõz nõistii panõmaa rohhiipuhhõõ* itketi, kui hakati (surmut) puusärki panema; Ra *ruhivu katõtaa pokkoinikk valkaa kalingoraakaa* puusärgis kaetakse surnu valge kalinguriga; M *ko pokoinikka on grobaz, siz obraaza on rohipuu pääll* kui surnu on kirstus, siis on pühapilt kirstu peal; J *näd oļ kuza tšudakk, jo õssi enelleez valmessi ruhi-puu* vaat kus on veidrik, ostis enesele juba puusärgi valmis.

rohkaapaa Li *rohkaapaa* Lu rohkem, enam больше, свыше; Lu *primuzlaa ja kepii väli ep pitännüd õlla rohkaapaa ku kahtšümmet santimetraa* (koodi)kolgi ja kepi (= koodivarre) vahe ei tohtinud olla rohkem kui kakskümmend sentimeetrit; Li *rohkaapaa kahta nätelää*

elä õõ, a ennepi võit tulla poiz rohkem kui kaks nädalat ära ole (seal), aga ennem võid (küll) ära tulla. – Vt. ka *rohkõapi*.

rohkaapassi:¹ -aapõssi Li -apassi ~ -apass ~ -õpass Lu rohkem, enamasti большей частью, по большей части; Lu *hüüpüläin laulov niku inemin idgõv, üül laulov, i rohkappass tämä laulov kalmõil* öökull huikab, nagu inimene nutab, öösel huikab, ja enamasti huikab ta kalmistul; Lu *rohkõpass müütii ailia paikall* enamasti müüdi räimi kohapeal. – Vt. ka *rohkõapi*.

rohkaapassi:² -õssi Li rohkemaks, enamaks, kauemaks на более долгий срок, дольше; *rohkaapõssi elä jää* kauemaks ära jää!

rohkõla K-Ahl. (R-Reg.), g. -a julge, vapper храбрый, отважный, смелый.

rohkõapi P -õar P J -õav P rohkõav K P -õõr Lu -õp Ku -iap Kett. Ku -aapi Lu Li Ra -aap Lu Ra J -aav Lu Li Ra -api Lu -ap Lu Li J I. rohkem больше; Lu *noorõl väel on voimaa rohkaapi ku vanal* noorrahval on jõudu rohkem kui vanal; Lu *tämä rohkaap suukaa teep tüütä, ep tšäsijeekaa* tema teeb tööd rohkem suuga, mitte kätega; Li *mill anti vähä, a enel võtti rohkaapi* mulle andis vähe, aga endale võttis rohkem; P *siz viel pajatõtti vad'dassi rohkõapi puolta* siis kõneldi vадja keelt veel poole rohkem; J *aika meni rohkap voott* aega läks rohkem kui aasta; 2. rohkem, enamasti большей частью, по большей части; P *rohkõab laulõttii venäissi* rohkem lauldi vene keeli; P *verie kuppijad rohkõab õlivad naizikõd* kupulaskjad olid enamasti naised; Lu *kavi õli puussa kaivõttu, rohkaapi õli tehtii leppä puussa* kopp oli puust õõnestatud, enamasti oli tehtud lepuuust; Li *alussii tšezäll rohkap tehtii* purjekaid ehitati (tehti) enamasti suvel; J *talupoiga akkunõd rohkap on ilm fortotškoit* talupoja aknad on enamasti ilma õhuakendeta. – Vt. ka *rohkaapaa, rohkaapassi*¹.

rohlulla-a M kohevil; kohevile распушив; *villa on rohlulla-a vill on kohevil; villa on pantu rohlulla-a vill on pandud kohevile.*

rohlõi M, g. -i kohev рыхлый; *rohlõi lumi* kohev lumi.

roh'o Kett. K L P M S Lu Li Ra J I Ku (R-Eur.) rooho (Kõ-Len.) roh ~ rohi ~ roi ~ rou Kг Põzo K-reg.₂ Ii-reg.₁ Pal.₁ Põzo Pal.₁ Põzo Tum., g. -oo P M Lu J -uo L P rohhoo M I I. rohi (taimestik) трава (растительность); L *vaatav, on lintu, rohuosõ nitaunnu, ep pääze lentämää* vaatab: on lind, rohusse takerdunud, ei pääse lendama; S *kanğaş tševvääll roholõõ pannaz, siz üvvii valkõnõv* (linane) kangas pannakse kevadel rohule, siis pleegib hästi; M *sikoo söõttääz*

rohookaa sigu söödetakse rohuga; Lu *ku katti vaal'aittäõõb maaz i grizib rohta, siis soovib tormia* kui kass aeleb maas ja närib rohtu, siis (see) ennustab tormi; Ku *kezällä roholla pääzev, siz johzev* (kui) suvel pääseb (lehm) rohule (= rohtu sööma), siis hakkab indlema (paaritub); Lu *roho lüüvvää, a ruiss niitetää* rohi niidetakse, aga rukist lõigatakse (sirbiga); K *rohot tänävuon üväd on rohi* (rohud) on tänavu hea; Lu *mettsäroho on üvä roho, a se on sooroho, oj kehv roho* metsarohi on hea rohi, aga see on soorohi, on halb rohi; Li *kalhia roho* kare, kõva rohi; M *matalap maa rohta, pitsöp metsää puita. Tee* (Set. 18) mõist. madalam maarohust, pikem metsapuudest? – Tee; J *meri roho mererohi*; Tum. *Рого карва* rohukarva, roheline; J *roho tsirppu* rohukirp; J *roho sirkk* rohutirts; **2.** umbrohi *сорная трава, сорняк*; J *durnõi roho* umbrohi; K *meill roho võtab volii* meil võtab umbrohi võimust; K *kõlmisõõ tšünnettü da valot pantu, siiz roxta bõlõ, vot siiz i leipää saab uottaa* kolm korda küntud ja sõnnik pandud, siis umbrohtu pole, vaat siis võib ka saaki oodata; **3.** (roht)taim, rohi *трава, растение*; M *kase on mokoma roho, ku tulõb itšävä, sitä tolki nuuhaa, siz leed vesola* (Set. 3) (muinasjutust:) see on niisugune taim: kui jääd kurvaks, ainult nuusuta seda, siis muutud rõõmsaks; Lu *vanall aikaa veel vähepii tävetiä neiss roholoiss* vanal ajal teati neist taimedest veel vähem; Lu *osoka roho on soos, pittsä roho* tarn on (= kasvab) soos, pikk rohi; Lu *sooz on leikkava roho, ku tõmpaat siz leikkaab, sitä oj kehno praavittaa* soos on lõikhein, kui tõmbad (seda käega), siis lõikab; seda (haava) on raske ravida; M *pisse-likko roho* takjas; I *piimä roho* piimohakas; Lu *jänese roho* jänesekapsas; Ra *maarjaa roho* põmm-liivatee; K *on taaz mokomad ampa rohod* on taas niisugused hambarohud [?]; M *kloppi rohod* sookailud; K *tšimoo roho* käbihein; **4.** (arsti)rohi, arstim *лекарство*; J *väliss i dohtõrii rohod eväd avit* vahel ei aita ka arstirohud; Lu *tikoppi on tšülmää roho* sookail on külmarohi; ■ P *lehmä tuli tõizyõ rohuo kanta-maa* lehm tuli teist korda poegima; M *kõlmõt-tomaa rohhoõ ärtšä* kolmeaastane härg. – Vt. ka *apo-metts-, elizejä-, iiree-, jovana-, jussi-, jušši-, juššo-, jänezee-, kalgana-, kasõ-, klopii-, kloppi-, koi-, kupol'a-, kupol'o-, kuppi-, leppä-, lihakatõ-, luhta-, luukka-, lõikatuz-, meri-, mettsä-, meättü-, muro-, nikauz-, piimä-, piso-, puna-, punatauti-, põkkõ-, ranta-, rapaamuz-, rapauz-, rauta-, rissi-, rüüz-, rüimä-, satavoo-tis-, savvi-, soo-, sorkka-, süätavvii-, taika-, tšellä-, tsirppu-, tšõhä-, tšülmä-, täi-, ubliikka-*

umpi-, uni-, vaatti-, varsapõlvi-, vehka-, veri-, vesi-, viha-, virttsa-, vääneliäz-, õnni-, õraz-, õõhka-. – Vt. ka *rohto*.

rohoiln M Lu Ra J (Li) *rohõhoin ~ rohõhoinõ* M -nõ Lu J -ne J-Must., g. -zõõ Lu J *rohõhoizõõ* M -zõ J-Tsv. **1.** roheline *зелёный*; Lu *laivas kau-nis tuli on kuras poolõõ, rohoiin on õikõõs poolõõ* laevas on punane tuli vasakul pool, roheline on paremal pool; M *näväd tehtii mõnõlla lõngalla, mõnõõ-karvõzõõ, i rohõhoizõõ i kau-niüü i sinized i kõltõzõõ* need (= mustrid) tehti mitme lõngaga, mitmevärvilised, küll rohelised ja punased ja sinised ja kollased; Lu *tševväällä meri-vesi kukitsõv, kukka on rohoiss karvaa* kevadel merevesi õitseb, õis on rohelist värvi; Lu *mettsä rohotub, meeb rohoizõõssi, algap tulla peen lehto* mets läheb roheliseks, hakkavad tulema väikesed lehed; J *kagra niittä p saa, veel on rohoiin* kaera niita ei saa, on veel roheline (= valmimata); M *rohõhoin vesi on sappiz* sapis on roheline vedelik (= sapp on roheline); Lu *kimmää rohoiin* erkroheline, kiiskavroheline; Lu *vaaliad rohoizõõd* helerohelised; **2.** Lu J-Tsv. rohune *поросший (травой), заросший, травянистый*. – Vt. ka *tumm-, valkõa-*. – Vt. ka *rohokarvainõ, rohokarvõn, rohokaz, roholiin, rohoõ-karvainõ, rohoon, rohosinin*.

rohoistav/a Li, g. -aa Li rohekas *зеленоватый*; *rohoistava niitti* rohekas niit. – Vt. ka *rohos-tava*.

rohoizõltaa M roheliselt, toorelt *зеленком, сырьём*.

rohokarvainõ: -e J-Must. = *rohokarvõn*.

rohokarvõn Ja = *roholiin*; *kase lauta on roho-karvõn* see laud on roheline.

rohoklaz Lu Li (J) -õz J-Tsv., g. -kaa Lu J rohune, rohtunud, rohtu kasvanud *травяни-стый, заросший, поросший (травой)*; Lu *sänki, ku õli rohokaz, lüüti, süütetiä žiiva-tal* kõrrepõld, kui oli rohtu kasvanud, niideti, (rohi) söödeti kariloomadele; J *uguritsad ovad rohokkaad, piäp tšitkõa kurgi(peenra)d* on rohtunud, tuleb (puhtaks) kirkuda; J *rohokõs tara* rohtunud aed. – Vt. ka *rohoiin*.

rohokkõin J-Tsv., g. -zõõ rohuke, rohulible *травинка*; *lumõn nalt jo pisähtäz rohokkõin* lume alt lipsas juba rohuke (välja).

rohokukka M **1.** (rohttaime õisik v. pea соцветие или головка травянистого растения); *einältä kõik rohokukad murõnõvad, sitä kutt-suaz einä ruhka* heina küljest (heinalt) pudenevad kõik õisikud, neid (seda) kutsutakse heinaprepredaks; **2.** Ra raudrohi, verihein *тысячелистник*; *tšülmää rohokukka* raudrohi.

roholadv/a: -õ Lu rohu-, taimelatv верхушка

растения; *i puul on ladvõ*; *roholadvõ*; *kõikil on ladvõd*, *mikä vaa kasvab* ja puul on latv, (on ka) rohulaty; kõigil on ladvad, mis ainult kasvab.

roholeipä M Lu rohuleib (rohujuhust tehtud leib) травяной хлеб; M *sõtaigall söötii roholeipää*, *rohot kuivõttötti*, *siz javõttii heenossi*, *seness tehti leipää*, *tšämmelkakuja pikkaraisia*, *jävvoa pantii vähäkkõizõd ühtee sõjaajal söõdi rohuleiba*, rohud kuivatati, siis jahvatati peeneks, sellest tehti leiba, väikesi kakukesi, jahu pandi natuke hulka.

roholiin L -liin P, g. -izõõ = rohoon; L *roholiin konna* roheline konn.

roholintu Lu rohutirts кузнечик; *roholinnud ääntäved*, *tširizeväd* rohutirtsud häälitsevad, siristavad. – Vt. ka *rohoo-sirkka*, *roho-sirkka*.

rohoma M rohuma; heinamaa луг, покос, сенокос; *sõöttii on aho*, *kumpa peõrrää tšülvüü jääb rohomaassi* sööt on kesa, mis pärast (viimast) külvi jääb rohuumaaks; *i niittii i rohoma kutsuaz* (heinamaad) kutsutakse nii niiduks kui ka rohuumaaks.

roholnõ Kõ, g. -zõõ rohune, rohuga määratud травяной, испачканный травой; *tuli, rohonõ* (ta) tuli, rohuga määratud.

rohoo-karvainõ: *rohoo-karvadnee* K-Ahl. = *rohokarvõn*.

rohoon: *roõhoon* Kõ *roõho/n* M, g. *rohoozõõ*: -zõõ M roheline зелёный; M *rohozõõd lehov* rohelistes lehed. – Vt. ka *valkõa*. – Vt. ka *rohoin*, *rohokarvõn*, *roholiin*.

rohoo-sirk/ka: -k ~ *rohoo-širkk* J-Tsv. = *roholintu*.

rohoošiltšši Kett. = *roholintu*.

rohokukki M = *roholintu*.

rohopotkõ Kõ heinpotk дудник.

rohorossi Lu kanepitross e. -kõis (manillakanepist tross v. kõis) пеньковый трос или канат; *manil'rossi*, *meil kutsutaa rohkaap rohorossi* manillatross, meil kutsutakse (seda) rohkem kanepitross(iks).

rohosinin P = *rohokarvõn*.

roho-sirk/ka: -k ~ *roho-širkk* J-Tsv. *rohoširkka* (J-Must.) -*serkka* Lu = *roholintu*; J *roho-sirkõll uulõd niku pihed* rohutirtsul (on) lõuad nagu pihid; J *a tämä söõmine õli metsätšimolaisõ mesi i rohoširkat* (Must. 152) aga tema söök oli metsmesilase mesi ja rohutirtsud.

rohossua J-Tsv., pr. -*ub* J, imperf. -*su* J = *rohossussa*; *vago põhjõd on rohossunnu* vaorõhjad on rohtunud.

rohossussa: -*suss* J-Tsv., pr. -*ub* J, imperf. -*su* J rohtuda, rohtu täis kasvada, kinni kasvada *покры/ваться, -ться* травой, *зараст/ать, -и*, *прораст/ать, -и*; *harimõtt põllot tšiiire rohossu*

harimata põllud rohtuvad kiiresti; *mõnikaad umpi-järved rohossussa õttsassaa* mõned umbjärved kasvavad täiesti kinni. – Vt. ka *rohottua*, *rohotussa*.

rohostavla (Lu), g. -*aa* = *rohoistava*; *rohostavad silmäd* rohekad silmad.

rohoširkka, **roho-širkk** vt. *roho-sirkka*.

rohozikko Ra J-Tsv., g. -*oo* J (kõrge tihe da rohuga kaetud maa-ala место, поросшее высокой густой травой).

rohotširkka Kõ = *roholintu*.

rohotširtšši Lu = *roholintu*.

rohot/tua M Lu J (K-Ahl. Po), pr. -*ub* K M Lu J, imperf. -*tu* Lu J **1**. rohtuda, rohtu kasvada, rohtu minna; rohuga kattuda *зараст/ать, -и*, *покры/ваться, -ться* травой; M *akkunaluz rohotub* õu kasvab rohtu; Lu *maamunia vakkoosaa*, *jod eväd rohotuisiiz* kartuleid mullatakse (~ vagutakse), et nad ei rohtuks; J *kast saadua eestiit evät hari*, *tämä on nii rohotunnu* seda aeda nad sugugi ei hari, see on nii rohtunud; J *tšünn va süvåpelt*, *ep siis põlto rohotu* künnaga aga sügavamalt, ei siis põld rohtu; J *äessemett põlto rohotub* äestamata põld rohtub; M *nüid jo alkaaz rohotua*, *tõmpaup kõikk päältä tšiin* nüüd juba hakkavad (laukad) rohuga kattuma, tõmbub kõik pealt kinni; **2**. rohelisteks minna зеленеть, за-; Lu *mettsä rohotub*, *meev rohoizõssi*, *algap tulla peen lehto* mets läheb rohelisteks, hakkavad tulema väikesed lehed. – Vt. ka *rohossua*, *rohossussa*.

rohot/tussa: -*tuss* J-Tsv., pr. -*ub* J, imperf. -*tu* J = *rohossussa*; *uguritts peentõrd on rohotustui* kurgipeenrad on rohtunud; *põllod rohotustui* põllud rohtusid (= jäid söõti).

rohotut/taa (K-Ahl.), pr. -*an* K, imperf. -*in* lasta rohtuda, lasta rohtu kasvada *давать, дать* зарости (травой).

rohsaht/aa (K-Ahl.), pr. -*aan*, imperf. -*iin* *gor-satada*, kukkuda шлёпнуться, упасть; *ett en maale langkõisi*, *rohoo pääle rohsahtaisi* (Ahl. 101) rl. et (ma) ei kukuks maha, (ega) ropساتaks rohu peale.

roh/to J I, g. -*oo* rohi трава; J *rohtoa evät kadgõttu* (taevaminemispühäl maast) rohtu ei katkutud; I *bolottaza kasvab mokoma rohto* soos kasvab niisugune rohi. – Vt. ka *roho*.

roi vt. *roho*.

roim/lata: -*õt* J-Tsv., pr. -*aan* J, imperf. -*azin*: -*õzin* J rapsata, sõhmata, raputada хлестнуть, тряхнуть.

roippu vt. *rohipuu*.

roit/taa M Lu (K Kõ-Len.) -*ta* J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *roitaa* J-Must. -*taag* I, pr. -*an* ~ -*õn* Lu J, imperf. -*in* Lu J **1**. kaevata; kraapida;

tuhnida; siblida рыть, вры/вать, -ть, взры/вать, -ть; рыться, копать; I *roittivat sieltä süvältä* (nad) kaevasid sealt sügavalt; Lu *roittöitti mahhaa* kaevati maa sisse; I *tämä roitti, roitti kase koira* ta kraapis, kraapis (maad), see koer; Lu *sika roitap kärsääkaa maata* siga tuhnib kärsaga maad; Lu *mõnikaz on vaka kana, ep hüpi, a mõnikaz meeb üli kõrkõa aijjaa, hüpi i peentäroi roitav* mõni on vagur kana, ei hüppa, aga mõni läheb üle kõrge aia, hüppab ja siblib peenraid; Lu *kanad roitõtaa liivakokkoa* kanad siblivad liivahunnikut (laiali); M *kanad roittaas peentriä* kanad siblivad peenraid (üles); 2. lõhkuda, purustada, hävitada разор/ять, -ить, разбл/вать, -ть, унычтож/ать, -ить; K *võtõitti roitõitti kõikk valmiid riigav* (kolhoosiajast:) võeti lõhuti kõik valmis rehe(aluse)d (maha); 3. segi ajada, laiali pilduda спут/ывать, -ать, раскид/ывать, -ать; Lu *ku inemin kõig roitav, siiz i jutõllaa: kõig on vizgõttu murš-marš* kui inimene ajab kõik segi, siis öeldaksegi: kõik on visatud pilla-palla. – Vt. ka *roitõlla, rooita, rooittaa¹, rozorittaa*.

roit/tu Li Ra J-Must., g. -uu Ra prügi, puru; praht, rämps соринка, сор; мусор, хлам; Ra *tõizõõ silmáz näeb i pikkaraizõõ roittuu* vs. teise silmas näeb isegi väikest prügi; Ra *maaz on roittu* põrandal on praht. – Vt. ka *roju¹*.

roitõlla: -õllag I, pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. kaevata рыть, копать, раскапывать; *roitõltii šveedaa kalmaissa i levvettii mõnta azzaa* kaevati rootsi(aegsel) kalmistul ja leiti mitu asja. – Vt. ka *roittaa, rooita, rooittaa¹*.

roivamizi J-Tsv. adv. rabades, raputades оббивая (снопы); *kui tüü tabatt riiga, roivamizi vai tappõmizi* kuidas teie peksate reht, (kas vihu-kaupa) rabades või (kootidega) pekstes?

roiv/az Kett. M Li Ra J I (Lu) -õz Lu J rõivas [?] J-Must. (U), g. -aa M Lu Ra J (lina-, õle)kubu связка (льна, соломы); M *ku linnaa katkoaz, sis teház roivaav; vill'al on vihgod, a linal on roivaav* kui lina kitkutakse, siis tehakse lina-kood; viljal on vihud, aga linal on kood; Lu *miä tein üvät sittõõd, mineekaa sittoa roivaait* ma tegin head sidemed, millega siduda linakubusid; Lu *eestä panna lina roivaal, siiz panna kuu-laasõõ* algul seotakse (pannakse) lina kubusse, siis pannakse hakk; J *lina roivõz* linakubu; Lu *roivaav siõ* linakoo side. – Vt. ka *lina-*.

roiv/ata: -õt J-Tsv., pr. -aan ~ -an J, imperf. -azin: -õzin J 1. (välja) raputada, (viljavihke) gabada вытрях/ивать, -нуть, обби/вать, -ть (снопы), молотить, об- (вручную); *roivõta vihko kõrrõz; tapõta primuzloika* (endisaegsest rehepeksust:) rabatakse (üks) vihk korra-

ga, pekstakse kootidega; 2. rabistada, ladistada (vihma kohta) хлестать (о дожде); *roivaav satta vihma* rabistab vihma sadada.

roivo/a (J-Tsv.), pr. -n J, imperf. -zin lüüa, nähvata, äiata ударить, хлестнуть; *katsõ, tšüire roivõn taga poolõõ pledgaka* vaata, nähvan kohe piitsaga mõda tagumikku!

rojokomppa M fig. räpakäi (räpane, väga kasimata inimene) грязнуля (неопрятный, нечистоплотный человек); *vana baba õli mokoma rojokomppa* vanaeit oli niisugune räpakäi. – Vt. ka *roojakomka*.

roju¹ Kett. M-Set. (K-Al.), g. -uu prügi, puru сор, соринка; Kett. *silmää meni roju* prügi läks silma. – Vt. ka *roittu, roju*.

roju² Lu Li Ra, g. -uu 1. Lu Li raju, torm буря, ураган; 2. rajune, tormine, raju- бурный, ураганый; Li *roju sütsüzü* on on rajune sügis; Lu *roju ilma* rajuilma.

rojuk/az Lu Li, g. -kaa Lu Li rajune, tormine, raju- бурный, ураганый; Li *ku õllaa saõd i tormit sütsüzüllä, siz jutõllaa, ku se on rojukas sütsüzü* kui sügisel on sajud ja tormid, siis öeldakse: küll see on rajune sügis; Lu *rojukkaal ilmal i vihmaa i hunta i tuulta i tsülmää* rajuilмага on nii vihma kui lund ja tuult ja külma.

rok/ka Kett. Ränk K-Ahl. K L P M Kõ S Lu Li Ra I (K-Al. J Ku) -k P J, g. -aa L P S Lu J kapsasupp; oblikasupp щи; зелёные щи; Lu *mill õli iso rokkaa* mul oli isu kapsasupi järele; Li *puinõ naappa õli kaivõttu kotona, siittä süüti rokkaa, marja-kaasšaa, soukku-suppia* puust napp (= kauss) oli kodus õdnestatud, sellest söödi kapsasuppi, marjaputru, kanepiseemnesuppi; J *tänävä rokk on sveežõss kapusõss ja sigaa lihass* täna on kapsasupp värskest kapsast ja sealihast; J *ublikkaiss keitetä makuza rokka* oblikatest keedetakse maitsvat oblikasuppi; P *arkõn süüti kapusaa rokkaa* paastuvälisel ajal söödi kapsasuppi; P *siiz annamma liha rokkaa süvvä vatsaa täünä* siis anname süüa kõhutäie lihaga keedetud kapsasuppi; J *haposs rokass ajatti vatsaa hapukapsasupist* ajas kõhu puhitusse; M *sveežaa rokkaa tšihutattii* keedeti värsket kapsasuppi; M *on apo rokka i makõõ rokka i ublikkaa rokka, kõm rokkaa* on hapukapsasupp ja värsket kapsasupp ja oblikasupp, kolm *rokka*-nimelist suppi (on). – Vt. ka *erne-, kapuss-, liha-, pühä-, sveeža-, ublikka-*.

rokkalintu P liblikas бабочка, мотыльк; *rokkalinnud ovat kõltazõõd, mõnikkaad on valkõad, tširjavav* liblikad on kollased, mõningad on valged, kirjud; *rokkalintu issuup kapusaa taimii päälee, siz lazzõb mokomaisii munõi*

liblikas istub kapsataimede peale, siis muneb (laseb) selliseid mune.

rokk-laatko J-Tsv. kapsasupikauss миска (латка) для шей.

rollo Lu Li, g. -oo Lu (ahjuroog pudruks tambitud kartulitest приготовленное в духовке картофельное блюдо); Li *muna keitetii, koorittii, sis survottii pettseliikaa, sis pantii, valattii piimää, sekotõttii, valattii takaaz rehteলেলে, pantii ahjuo, se õli rollo* kartulid keedeti, kooriti, siis tambiti pudrunuiaga, siis pandi, valati piima, segati, valati pannile tagasi, pandi ahju, see oli r: – Vt. ka *maamuna-*, *soukko-*.

rom/a K-Ahl., g. -aa (orig.: roma).

romanusõd Lu pl. lossimispidu (pärast laeva lossimist peetav pidu) разгрузочный праздник (после разгрузки судна); Lu *purgimma alusõd vällää, siis piimää romanusõd, nap-pazimma* lossisime purjelaeva, siis pidasime lossimispeo, võtsime viina (napsitasime).

romaška K L M Kõ S J I-Len. -k J-Tsv. *ramaška* K M, g. -kaa ~ -ka J 1. kummel ромашка; J *läsijäle keitetä romaškõss tšaaaju* haigele keedetakse kummelist teed; L *kui on kurkkutavvid, juvass romaškaa vettä* kui on kurguhaigused, juuakse kummeliteed (-vett); J *romašk tšaaaju avitõp tšülmess* kummelitee aitab külmetuse puhul; 2. L M karikakar пупавка, ромашка; Kõ *valkõa romaška* valge karikakar; 3. soolika-rohi, reinvars пижма; L *romaškass l'ekarstvaa tšihuttaass* soolika-rohust keedetakse arstirohtu; 4. M S võsa-raudrohi тысячелистник птармика.

romašk-tšaaaju (J-Tsv.) kummelitee ромашковый чай; *väliss läsijed juuvva romašk-tšaaaju* vahel haiged joovad kummeliteed.

romi/sa (Kõ-Set.) koliseda таракеть; *pikarit piinonna veeriivät, štoopit robjonna romizivat* (Set. 749) rl. peekrid vaevaga [?] veeresid, too-bid hulgana [?] kolisesid.

roni/a [< e?] Kõ, pr. -n, imperf. -zin ronida лазать, лезть, залез/ать, -ть; *domovikka roni päälle opõziilõd* majahaldjas ronis hobustele selga.

roo M Ra J-Tsv. (Lu Li), g. -roo M Li J rood, roots (kandev tugiosa lehel, sulel jne.); kalaluu; luu; roie, ribi стебель, ствол (листа, пера и т. д.); рыба кость; кость; ребро; J *sütsüzüll lehod mätäneväd, jäävvä va ühed rood* sügisel lehed mädanevad, jäävad vaat ainult rood; Lu *ku süüt kallaa, siz rood jääväd* kui sööd kala, siis rood jäävad (järele); Ra *lihal on luud, a kalal on rood* lihal on kondid, aga kalal on rood; M *kallaa roo* kalarood, kalaluu; J *sulgõd roo* sulerood; J *nenää roo* ninaluu; J *tšültši roo* roie,

küljelu. – Vt. ka *seltšä-*, *tšültši-*. – Vt. ka *rooko*, *rooto*¹.

rooba-sõpa Lu kaitseülikond, -mantel спец-одежда; роба; *rooba-sõpa näit pietää tüüläzед. pietää i merimehed* kaitseülikond, neid kannavad töölised. Kannavad ka meremehed.

roodnõi vt. *rodnõi*.

rooglakaz: -õkõz J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J toiduderohke обильный пищей.

rooi/ta [?] (Ra), pr. -v, imperf. -z kaevata, tuhni-da рыть; *metssika rooib avvad* metssiga tuh-nib augud (maasse).

rooi/taa¹: -taag ~ roojittaag (I), pr. -av, imperf. -ti (maad) kaarida, kraarida; tuhni-da рыть; рыться, копать; I *lehmad lõütäväd, nõisõ-vad rääkumaa, rooitamaa maata* (kui) lehmad leiavad (laiba), (siis) hakkavad ammuma, maad kaarima; I *çor'ka roojitav maata* tuhkur tuhni-b maad. – Vt. ka *roittaa*.

rooi/taa² M, pr. -an, imperf. -in M (katust) roo-vida (roovlatte sarikate külge kinnitada) реше-тить, об- (крышу); *ku algattii kattoo kattaa, nii piäp katto vet' rooitaa* kui hakati katust te-gema (katma), siis (kõigepealt) tuleb ju katus roovida; *katto on rooitattu* katus on roovitud. – Vt. ka *rootiumoittaa*, *rootšia*.

rooja Kett. K-Ahl. M Kõ Lu Li Ra J I Ku (P) *ruoja* P -õ J-Tsv. *Puoya* Pal.₁ *Puoya* K-reg.₂ *Puoya* Ii-reg.₁, g. -aa Lu Ra J I -a J-Tsv. 1. pori, muda грязь, слякоть; J *sütsüzüll on rooja jõka poolla* sügisel on pori igal pool; P *eb lee maalta nõs-sajaata, roojassa ülettäjäätä, ep sõizo velviid lõõkaa* [= lõõkuu] alla rl. (kiigelaulust:) ei ole maast (üles) tõstjat, porist (üles) kergitajat, ei seisa vennake kiige all; Lu *nii ajap kõvassi, ni että praizgutõp silmäd roojaakaa tõisiilb* kihutab nii kõvasti, nii et pritsib teistel silmad poriga; M *kulta näüb i roojassa* vs. kuld pais-tab poristki (välja); J *roojaa tükkü* (kuivanud) poritükk; Lu *roojaa plakki* porilomp; 2. mustus грязь, нечистота; M *sio jalka tšiin, ett rooja eb meinneiss* seo jalg kinni, et mustus ei läheks (haava) sisse; I *a too ainõ niin i lezig siällä roo-jaza i kõitši* aga muidu (= kui keegi ei aitaks) aina nii lesigi seal, mustuses ja puha; Lu *meez ize on higõz ja roojaz* mees ise on hiline ja must; J *silmäd roojõz, marjaakaa võd'd'õttu* silmad mustad (= nagu räämas), marja(de)ga määritud; J *roojõz ja tšippaiz niku kärn-konno* must(uses) ja kärnas nagu kärnkonn; 3. porine; räpane, must грязный, неопрятный; Ra *rooja tee* porine tee; Lu *sitä kutsutti paganikko, kuhõõ pantii rooja vesi* seda kutsuti solgipang(eks), kuhu valati (pandi) solgivesi (must vesi); Li *rooja inimin* räpane inimene; ■ M *täm on niku*

rooja makko, ühed va silmät tšiiitaavad ta on nagu räämatont, ainult silmad säravad (peas).

roojlav M Lu J *ruojlav* P -õd Lu pl. päramised послед; Lu *lehmäl eb õd üvä, ku roojõd evät tuõ poiz* lehmäl ei ole hea, kui päramised ei tule ära; M *lehmä jo puhassu, roojad lätti* (~ lähsi-väv) lehm juba puhastus, päramised tulid ära; J *roojav pannaa šiškaa süämee i avvataa mahaa* päramised pannakse nartsu sisse ja maetakse maha.

roojahauta (Ku) poriauk (грязная лужа; *särett'sii niikavvaa kunis konn enev ei jaksav hüppiä i puuttu suuree hautaa, roojahautaa* peksti niikaua, kuni konn ei jaksanud enam hüpata ja sattus suurde auku, poriauku.

roojakaz Kett. K-Ahl. M Lu Li J I *ruojakaz* L P -akõz Lu Ra J I -ikas ~ -õkaz M Lu I (Li) -õkõz Lu Li J-Tsv. *rooikaz* (Lu), g. -akkaa M Lu Li Ra J I *ruojakkaa* L -õkkaa M Lu J *rooik-kaa* Lu 1. porine грязный; J *jõgõperää tšülä on roojakõz, senperässä jõgõperää nõmia narritaa bombo* Jõgõperä küla on porine, sellepärast narritakse Jõgõperä omi porikärbesteks; J *matka pittšä, tee roojakõz rl.* teekond pikk, tee porine; 2. must, määrdunud, räpane, pesemata грязный, нечистоплотный, запачканный; M *sõittõluz on sõnnoita, a roojakkaaz rätteez roojaa* vs. tülis on (halbu) sõnu nagu määrdunud rätikus mustust; M *kase pojokkõin ep pezniü kaglaa kaugaa, roojakaz niku saappõgaa varsi* see poisike ei ole kaua kaela pesnud, (kael on) must nagu saapasäär; Lu *mikä eb õd puhaz, se jutõllaa on kõik roojõkõz* mis ei ole puhas, see, öeldakse, on kõik must (räpane); Lu *ai ku se on roojõkõz nain oi, kui must (räpane) naine see on!*; I *azõtta roojakassa pal'lo õli* musti (= pesemata) toidunõusid oli palju; I *ku roojakkaad rihev, niin rihilõizä klopid ovad i tširpud ovad* kui on mustad toad, siis on tubades lutikad ja kirbud; Ra *roojakkaad silmäv* must (= pesemata) nägu (silmad); I *kõittši sõvav roojakkaad tuõvav* kõik rõivad saavad mustaks; L *pani sõrmyõ tšiin roojakkaa šizgaakaa sidus (pani) sõrme kinni* määrdunud lapiga; ■ M *roojakas süä* must süda (metunnistus). – Vt. ka *roojõin*.

roojakkaassi: *ruojakkaassi* P mustalt, räpaselt грязно.

roojakomka M fig. = *rojokomppa*; *ai ku on roojakomka oi, küll on räpakäi* (= räpane inimene)!

rooja-pläkki: *roojõ-pläkki* J-Tsv. porilomp грязная лужа; *roojõ-pläkid on tee päält jo kuivastu* porilombid on tee pealt juba ära kuivanud.

roojasilmä Ra fig. = *riimusilmä*.

roojata M J (K-Ahl. Ku) -õt J-Tsv. -atag I, pr. -aan K M J -an J-Tsv. -aa I, imperf. -azin M J -õzin J -azii I määrida, mustaks teha, reostada пачкать, за-, ис-, грязнить, за-, марасть, за-; M *mie saappagoo roojaataa em mee* ma ei lähe saapaid (poriga) mustaks tegema; J *lahs on roojannud tšäed sitaakaa laps on käed sitaga* (ära) määrinud; I *riheneizä õlivad õlgõd, što nii piğgaa b roojatas siltaa* esikus olid õled (maas), et nii ruttu ei määritaks põrandat; Ku *lampaad mänt'sii kaik künnet'süü päällä d'i roojatt'sii ittessesed* lambad läksid kõik küntu (= küntud põllu) peale ja määrisid end (ära). – Vt. ka *roojauta, roojõttaa*.

roojaul'ssa (Li), pr. -n, imperf. -zin = *roojauta*; *vättšii pal'lo, maa roojauv, piäp pesä* rahvast (on) palju, põrand läheb mustaks, peab pesema.

roojaluta Kõ (M J) -huta (Ku), pr. -un: -hun Ku, imperf. -uzin M Kõ (end ära) määrida, mustaks teha, mustaks minna пачкаться, ис-, марасться, за-, грязниться, за-; M *pojokkõin roojauz nõkkõõsõd* poiss määris enese nõega. – Vt. ka *roojata*.

roojikaz vt. *roojakaz*.

roojittaag vt. *rooittaa*!

roojju Lu, g. -uu Lu (mesilas)pere, (mesilas)-sülem poi; *tšimolaisii roojju* mesilassülem.

roojõin J-Tsv., g. -zõõ J = *roojakaz*, 1., 2.

roojõttaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *roojata*; *roojõttu puri-puhtassi* täiesti ära määritud.

rooka Kett. M Lu Li Ra J -kõ Lu Ra -k Lu J-Tsv. *Роока ~ Рогъ Pal₂ Рогъ li-reg₁*, g. -gaa Lu Ra J roog, söök, toit; loomatoit кушанье, блюдо, пища, еда; продовольствие; корм; J *puustõss roogõss makkoa e kazvot* paastutoidust (sa) kõhtu ei kasvata; Lu *kõikk roogat tootii lavvall* kõik road toodi lauale; Lu *tänävä on ahjo täiin rookaa, on liharookaa, i piimärookaa* on täna on ahi täis toitu, on lihatoitu, ja piimatoitu on; Li *ühtpäätä piäp pliitaa päällä segottaa rookaa, a too paahuv põhjaa* ühtesõudu peab pliidi peal toitu segama, muidu kõrbe põhja; Lu *miä müün viimizee elämää poiz, em vöi tehä, saavva tätä vart rookaa* ma müün viimase looma ära, ma ei suuda teha, saada tema jaoks toitu; Lu *rooka pezep põrsaa* vs. toit peseb põrsa (puhtaks); Lu *tuima rooka* mage toit; M *lahzõõ rookaasõõ panõp soolav* (ta) paneb lapse toidu sisse soola; M *siğgaa rookaasõõ pannas kõig ühtee, javov, omenav, leipä* seasõögisse pannakse kõik kokku: jahu(d), kartulid, leib; J *taita läzip ku eb võta rooka* vist on haige, et ei võta toitu (= ei söö); J *rook kaappi* toidukapp; Lu *alusõõ rooka* laevatoit; Lu *sõtamehii laivoiz*

õli roogaa õssaja sõjalaevades oli varustaja (toidu ostja); Lu *laivoiz õllaa kokit, kummat tšihuttavad rookaa* laevades on kokad, kes keedavad toitu; Lu *kapteni vai peremmeez võtab rookaa* kapten või peremees võtab (madrused oma) toidule; Lu *vätsi on omal roogal* rahvas on omal toidul; ■ M *täm on siğгаа rookaa teh-nü* ta on kõik segi ajanud (= tal on kõik nagu puder ja kapsad). – Vt. ka *arki-, liha-, marja-, piimä-, puusta-*.

rookaro Ra rooreha (reha roo riisumiseks) камышовые грабли (грабли для сгребания тростника и камыша).

rookiaz M -õz Ra J-Tsv., g. -kaa J luine, luuderohke, luudega kostistyy; Ra *kala on rookõz, a liha on luukõz* kala on luine, aga liha on kondine; J *rookõss kala on itsäv süvve* luist kala on tüütu süüa. – Vt. ka *rootoin*.

rookikia Lu, pr. -in Lu, imperf. -kizin Lu rookida, puhastada убирать, чистить; *mentii niittüü rookimaa* mindi niitu puhastama.

rooko K-Ahl. K-Al. K M Lu Li Ra J *ruoko* R-Reg. P (K), g. -goo Lu Ra J **1.** (pilli)roog тростник, камыш; Lu *rooko ja glaiza kazvõvõd mataloiz järviiz ja jõkiloiz* pilliroog ja kõrkjas kasvavad madalates järvedes ja jõgedes; Lu *rookoi niitetää* roogu lõigatakse (sirbiga); Lu *kattoo katõttaa roogoookaa* katust kaetakse (pilli)rooga; M *tehtii i roogoss pilliä* tehti ka pilliroost vilepille; Ra *rookoa süüetää žiivatalla* roogu (= roogheina) söödetakse looma(de)le; Ra *roogoo lehod* (pilli)roo lehed; Ra *roogoo sõlmud* (pilli)roo sõlme(koha)d; **2.** rood, roots (sulel) стволник (пера); J *sulgõd rooko (~ roo)* (Tsv.) sulerood. – Vt. ka *jarvi-, meri-, pilli-*. – Vt. ka *roo, rooku, rooto¹*.

rooko-einä: -n J-Tsv. rooghein тростянка.

rookoiln J-Tsv., g. -zõd J (pilli)roost, (pilli)roo- тростниковый, камышовый; *rookoim pilli* (pilli)roost (vile)pill. – Vt. ka *rookonõ*.

rookokatto Lu = *rookoräsäz*.

rookokupalikko M (pilli)rookimp клок, пук, связка тростника; *õltsikattoosõd kane rookokupalikot pannaz, muuvvõlõ evät kõlpaä ku õltsikattoosõd. roogossa tehäs kupalikod, kõdõs kattaaz õltsikattoa. siis pannaz esimeisii räätolaisii õlgõd allaa, semperässä etti vähäp menneis õlkõä õlgkatusesse* pannakse need rookimbud, mujale (need) ei kõlba kui õlgkatusesse. Roost tehakse kimbud, kui tehakse õlgkatust. Siis pannakse (need) esimestesse ridadesse õlgede alla, sellepärast et lähaks vähem õlgi.

rookoilnõ: -ne K-Ahl., g. -zõd = *rookoin*.

rookopilli M Lu Ra *rooko-pilli* J *ruokopilli* P roopill тростниковая дудка; P *pillitäv ruoko-*

pilliikaa mängib roopilli; M *pajupilli, sitä tehtii. tehtii i roogoss pilliä. rookopilli* pajupill, seda tehti. Tehti ka roost pille. (See oli) roopill.

rookoputki Li harilik jõgiputk широколиственный поручейник.

rookoräsäz: *ruokoräsäz* P (pilli)rookatus тростниковая крыша; *ruokoräsäs kaugaa kestäv* rookatus peab kaua vastu (kestab kaua). – Vt. ka *rookokatto*.

rooko/zikko M Lu Li Ra J -sikko ~ *rogosikko* K-Ahl., g. -zikoo Li (pilli)roostik тростник, камышник; Li *rookozikko on turpia* (pilli)roostik on tihe; J *jõgõ rookozikkoz om pal'lo peeniit audžikkõisiit* jõe roostikus on palju väikesi havikesi.

roolku Kett. Lu Ra J, g. -guu Lu pilliroog, roog тростник, камыш; Ra *tehää rooguss kattoo* tehakse roost katust (= katuseid); Lu *jänez meni tõi pitsää rooguu* (muinasjutust:) jänes läks tõi pika pilliroo. – Vt. ka *rooko*.

rookuzik/ko Kett., g. -oo = *rookozikko*.

rookõin J-Tsv., g. -zõd J toiduga koos [?]; toiduga määratud [?] запачканный едой [?], в еде [?].

rooma¹ Kett. K-Ahl. P M Kõ Lu *ruoma* P -m J-Tsv., hrl. pl. -mad P M Lu *ruomad* P -mõd Lu J -mõd [sic!] J-Tsv. -met J-Ränk **1.** room, roomad (rangidel) гуж, гужи; M *roomad on opõzii ranjolaiz* roomad on (hobuste) rangide küljes; M *ühs rooma meni kattši* üks room läks katki; P *rangõd ruomõikaa* rangid (koos) roomadega; J *sio ranjkiisõd uuvvõd nahkõizõd roomõdõd* seo rangide külge uued nahast roomad; P *rootsii roomad radgõtkoo* rl. rootsi roomad rebene-gu; **2.** treng, trengid veorihmad, -nõõrid, -ketid (loogata rakendil) постромка, постромки, тяж, тяжи (запряжки); Lu *ätsee roomad* äkke trengid.

room/a² K-Ahl., g. -aa vorp, lõõgijalg рубец.

room/a³: -m J-Tsv., g. -maa J rumm ром; *roomaa haisu tuli nenäsee* rummi lõhn lõi (tuli) ninna.

roomi vt. *ruumi*.

roomia: *ruomia* (K.): *roska* [= *rooska*] *eb ruomint pihtojani* (Gro. 733) rl. roosk ei vorpinud mu pihtu.

roomi-lasti Lu trümmilast, trümmilaadung трюмный груз (фракт).

roomi-vahti Lu **1.** (laeva) trümmi- e. ruumi-vaht, -valvur вахтенный, сторож (в трюме); **2.** (laeva) trümmi- e. ruumivalve трюмная стража; *roomi-vahis katšegaarad, lämmittäjäd* trümmivalves on katlakütjad.

roop/pa Kett. Ränk K-Ahl. K-Al. K P M Kõ S

Lu Li Ra I (vdjl) *ruoppa* L Ko (K P) *rioppa* Po -p J-Tsv., g. -*aa* Kett. K S Lu J I puder каша; M *kõikõllaissa rooppaa tšihutattii piimää päälee* igasugust putru keedeti piimaga; Lu *ku suurimoiss tehkiä vetelää süükkää, jutõllaa suurimikko, a ku on jämmiä, siz on rooppa* kui tangudest tehakse vedelat sööki, (siis) öeldakse (tangu)kõrt, aga kui on paks, siis on puder; Li *rooppa tehkiä suurimassa, a velli tehkiä javossa* putru tehakse tangudest, aga kõrti tehakse jahust; Li *roopat panna umpi-ahjoo automaa* pudrud pannakse kinnisesse ahju hauduma; M *roopalõ piäp kaugaa autuuta, la iivvii turpoovad suurimad* puder peab kaua hauduma, las tangud hästi paisuvad (turbuvad); Li *rooppa jo pörpõtäv* puder juba podiseb; I *kettu on ahjoza piimäzä .. rooppa päälä tožo kettu õli* ahjus (hautatud) piimal on nahk (peal) .. pudru peal on ka nahk (= koorik); P *pajatab niku rooppaa suu täünä* kk. räägib, nagu (oleks) suu putru täis; P *tšihutõttii griettsinaa ruoppaa* keedeti tatraputru; M *manna rooppa* manna-puder; M *javo rooppa* jahupuder; Li *õzra rooppa* odratangupuder. – Vt. ka *greettsina-, inar-, javo-, lõppu-, manna-, marja-, nisu-, pšona-, pühä-, riisu-, rützjavo-, rütz-, suurima-, šona-, õzra-*.

rooppalaatko Ra *roopp-laatko* J-Tsv. pudrukauss, -vaagen латка для каши.

rooppa-pata M Lu pudrupott горшок для каши.

rooska Kett. K-Ahl. K-Al. K M Kõ S Lu J I Ku *ruoska* K L P *ruoska* Po -*sk* J-Tsv. *roaska* Kr *Рооска* Tum., g. -*zgaä* Kõ Lu J I *ruozgaa* K L P *ruozgaa* Po -*zga* J piits, roosk, kantsik кнут, плетъ, плётка; J *terve, rooska kultasiima* rl. tere, piits, kuldpiug; J *ruozgaa siim on siottu jeviiss* piitsa piug on pununud jõhvidest; I *roozgaakaa õpõttaass, kui magatag* (pulmakomme:) piitsaga õpetatakse, kuidas (peigmehega) magada; M *tahtõ roozgall lüvvä* tahtis piitsaga lüüa; M *rooska on opõzõdõ kagrakotti* vs. piits on hobuse kaerakott; M *hoikukkõin niku rooska* peenike nagu piits; I *paimõnõlla ripuv sumka bokkaza, a rooska pihalla* karjasel ripub kott küljel, aga piits õlal; J *karjušii roosk om pitšep ku opõizõdõ roosk* karjase piits on pikem kui hobusepiits (= kutsari v. voori-mehe piits); Lu Ku *nahka rooska* nahkpiits; Po *ruozgaa varsi* piitsa vars; J *ruozgaa plaksu* piitsaplaks; Lu *annõttii ruoskõita* anti piitsa. – Vt. ka *nahka-*.

rooskavarsi I *ruoska-varsi* P piitsavars кнутовище; P *õltiä lieb ruoska-varsi* rl. õlest saab piitsavars.

roossola vt. *rosola*.

roossõunn/u (J), g. -*õõ* J = *roosõttunnu*; *vañkkõ võtti peremmehee kaapissõ tšernilaa, paalõtskaä roossõunnõdõ perokaa* Vanka võttis peremehe kapist tinti, sullepea roostetanud sullega.

roossõõ Lu adv. rooste (minema) (наречие в форме илл-а от *roosõ*); Lu *ahjo meep kõvassi roossõõ* ahi läheb kõvasti rooste.

roossõõz J adv. roostes (наречие в форме ин-а от *roosõ*); J *kuraz on roossõõz* nuga on roostes.

roossõõk/laz Lu, g. -*kaa* Lu = *roosõkaz*; *roossõõkaz ajkkuri* roostetanud ankur.

roosõ Kett. M Lu J I *ruosõ* P -*e* ~ *rose* K-Ahl. -*sõ* M Li J-Tsv., g. -*sõõ* Kett. M Lu J I rooste ржавчина; J *roosõ on süünü kõig ravvaa* rooste on raua kõik ära söönud; M *roossõ õli kurassõõ päällä* rooste oli noa peal; P *rauta ruosõkaz, ruossyösyö tõmpaz, ruosõttu* raud on roostene, tõmbus roostesse, roostetas (ära).

roosõh ~ roossõh I, g. -*sõõ* kaste poca; *roosõh õli rohoo päällä* kaste oli rohu peal; *meet taralõdõ, jalgat kasat roossõõ* lähed aeda, teed jalad kastes märjaks.

roosõhtua: -*uag* I, pr. -*uv*, imperf. -*u* = *roosõttua*; *kulta on päällä, alla on roosõhtunnuug* vs. kuld on peal, alt (all) on roostetanud (= pealt kuld, alt muld; kõik ei ole kuld, mis hiilgab).

roosõkaz (Ra-Len.) *roosõkaz* P -*sõkaz* M, g. -*õkkaa* roostene, rooste-; roostes, roostetanud ржавый, заржавельный, заржавленный; P *maakkõ vesi johzõp kuzaid, nii vähäizee nõrizõb, se on ruosõkaz vesi* maakevesi jookseb kuskilt, nii natuke niriseb, see on roostene vesi; Ra *kopitti roosõkkaisii [= roosõkkaisii] rauta nagloi* (Len. 304) korjas roostetanud raudnaelu. – Vt. ka *roossõunnu, roossõõkaz, roosõttunnu*.

roosõltaa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an:* -*õn* J, imperf. -*in* J = *roosõttuttaa*.

roosõttannu [?]: *roosõttõnnu* L = *roosõttunnu*; *ai ko on ruosõttõnnu vesi* oi, küll on roostene vesi.

roosõttua L M J-Tsv. (Kett. K Lu) *ruosõttua* (L P) *roosettua ~ rosettua* (K-Ahl.), pr. -*uv* Lu J, imperf. -*tu* M J *ruosõttu* P roostetada, rooste minna ржаветь, за-; Lu *rauta märjässä roosõttuv* raud roostetab niiskusest; M *roosõttu kuraz, semperäss etti õli toorõdõs paikkaz* nuga läks rooste, sellepärast et oli niiskes kohas; Lu *rauta on roosõttunuv* raud on roostetanud. – Vt. ka *roosõhtua, roosõttussa*.

roosõttunn/u Kett. L M J-Tsv., g. -*uu* J roostene, rooste-; roostes, roostetanud ржавый, заржавельный, заржавленный; заржавевший, покрытый ржавчиной; L *roosõttunnu tširvez*

roostes kirves; M *roosõttumuud ravvad* roostes (roostetanud) rauad. – Vt. ka *roossõunnu*, *roosõkaz*, *roosõttannu*.

roosõitlussa: *-tuss* J-Tsv., pr. *-ub* J, imperf. *-tu* J = *roosõttua*.

roosõtuttaa: *rosetut/taa* (K-Ahl.), pr. *roosõttutan:* *-an* K, imperf. *roosõtutin* lasta roostetada, panna roostetama жавить. – Vt. ka *roosõttaa*.

roolza M Li *-zõ ~ -z* J-Tsv., g. *-zaa* J roos поза; J *jätä kase roozõ millõ mälehtüzessi* jäta see roos mulle mälestuseks.

rooza-svetka M = *rooza*.

roozgaapletti: *roozgaapletti* J-Must. piitsapiug, *-keel* ремень или верёвка плети.

roozgata: *-zgõt* J-Tsv., pr. *-skaan* J, imperf. *-skazin:* *-skõzin* J roosata, piitsaga peksta бить, стегать кнутом, плетью.

roozlovoi Li J *-voi* Li J-Tsv. *rozõvõi* M, g. *-ovoi* J roosa розовый (по цвету); M *ku õli tütterik-kolahs*, *siis pantii rozõvõi lintti* kui oli tütarlaps, siis pandi (kaelaristile) roosa pael; Li *siis siottii kušakkõ*, *lad'd'a*, *roozovoi*, *šolkkõinõ* siis seoti vöö (vööle), lai, roosa, siidine.

roozovoin J-Tsv. *rozavoin* (K-AI.), g. *-zõõ* J = *roozovoi*; J *roozovoiss karva kamal'ikk* roosat värvi pluus.

rooz'a: *Põza* Pal.₁ Pi-reg.₁ nägu лицо, рожа.

rooz'a: *-zõ ~ -z* J-Tsv., g. *-zaa* J = *ruuso*¹; *täll kazvob roozõ* tal kasvab roos.

rootalimeez Lu tüürimees, roolimees, roolimadrus рулевой, штурман; *rootalimeez on ahtõriz* tüürimees on ahtris; *laivaz on vanõpi rootalimeez i noorõpi*; *matrossi on rootalimehen*; *botsmani on vanõpikko rootalimehiõ pääle* laevas on vanemtüürimees ja noorem(tüürimees); *madrus on roolimeheks*; *pootsman on roolimadruste ülemus*. – Vt. ka *ru'ameez*, *ru'evoi*.

rooti J (Kõ-Len. Lu) *ruoti* L *-t* J-Tsv., g. *-tii* J rood (sõjaväeksus) pota; J *tervenäin rooti sõtamehi(t)* terve rood sõjamehi; L *kui mõnt ruotia soldattai õige mitu roodu sõdureid*; J *kui va nemsõd näüttisti okopoiss*, *nii minu rooti alki paukuõll* kui vaid sakslased end kaevikuist näitasid, nii hakkas minu rood paugutama; Lu *miä sluuzizin jaamõs tüü roois voovvõõ aikka* ma teenisin Jamburgis tööroodus aasta aega.

rootiaa [sic!] K-Ahl. M-Set. (Ahl. orig.: gärdsel, Set. orig.: aidasriuku).

rootiad vt. *sala*-.

rootiamriuku M-Set. aialatt штaketина (orig.: aidasriuku).

rootiamõv vt. *sala*-.

rootimad vt. *sala*-.

rootiriuku: *ruotiriuku* (Ränk), pl. *rootiriugud:* *-gut* Ränk roovik, roovlatt, katuselatt (sarika-

tele horisontaalselt kinnitatud latt, roovitise osa) решетина, обрешетина, слeга (жердь, закреплённая поперёк стропил, деталь решетки).

rootiud: *-t* Ränk korralatid, roovmalgad (kinnituslatid, mille abil seotakse õled või roog katuselattide külge жерди для закрепления кровельной соломы или тростника). – Vt. ka *sala*-.

rootiumoittaa: *ruotiumoit/taa*, pr. *rootiumoit:* *-an* P, imperf. *rootiumoitin:* *-in* P = *rooittaa*²; *rihi on ruotiumoitõtu* maja (= katus) on roovitud; *ruotiumoitän riukuikaa*, *panõn pajuu vittsoikaa tšiin ümpär kuuritsaa* roovin roovlattidega, panen (roovlatid) pajuvitstega sarika külge kinni.

rooto¹ vdjL K M Lu Li Ra J, g. *ruvvoõ ~ roo,oo* (vdjL) *roo,õ* J-Tsv. *-vvoõ* Lu *-voo* (Lu) *roo* M Li rood, roots (kandev tugiosa lehel, sulel, kalal jms.); kalaluu; luu; roie, ribi; noaselg стeбeль, стволнк (листа, пера, рыбы и пр.); рыба кость; кость; ребро; спинка (ножа); Lu *aili tuõb murria*, *roovossa läheb üvässi poizõ räim läheb* (keetes) pehmeks, roo (luu) küljest läheb hästi lahti; Lu *kurvi on üvä kala*, *pehmiä ja vähä rootoa tint* on hea kala, pehme ja vähe luid; Li *tšerka on kalojee segaz*, *süüv ailija*, *muuta eb jätä ku pää ja roo* merikilk on kalade seas, sõõb räimi, muud ei jäta (järele) kui pea ja roo; J *kalaa rooto jäi kurkkuu tšiin* kalaluu jäi kurku kinni; J *nenää rooto* ninaluu; Lu Li *tšültši rooto* küljeluu, roie, ribi; J *lehoo rooto* leherood; Lu *kurahõõ rooto* noaselg. – Vt. ka *kala-*, *kurahõõ-*, *seltšä-*, *tšültši-*. – Vt. ka *roo*, *rooko*.

rooto² vt. *ruuto*.

rootoin J-Tsv., g. *-zõõ* J = *rookaz*.

rootsalain Lu, g. *-zõõ* Lu = *roottsilain*.

rootsii P M Lu J-Tsv. *ruotsii* P *-i* Lu adj., indekl. rootsi, Rootsi шведский; P *rootsii roomad radgõtkoõ* rl. rootsi roomad rebenegu; J *med'd'ee poolla om mõnõs paikka rootsii kalmõd* meie pool on mitmes kohas rootsi(aegsed) kalmud; P *siin õli ruotsii sõta* siin oli Rootsi sõda; Lu *minnuu siiz laitõttii rootsii rajallõ* mind saadeti siis Rootsi piirile; Lu *rootsii tšivineemed* Rootsi skäärid; Lu *rootsi parahoda* (Len. 281) Rootsi laev.

rootsiilo M J, g. *-oo* 1. alemaa (metsast v. võsast tehtud põllumaa) новина, подсека, пожога; M *rootsiito on see*, *kummas paikka on mettsä puhasattu i tehäs tšüntõmaa*. *med'd'e tšülaz on nastoo rootsiito*. *taitaa miltimeiv nasto epoellä tetši kasseem paikka rootsiitoõ*, *siin õli tämmää sarka* alemaa on see, mis on metsast

puhastatud ja (mis) tehakse künnimaaks. Meie külas on Nasto alemaa. Vist keegi Nasto tegi ennevanasti siia paika alemaa, siin oli tema põllutükk; **2.** koppel, karjaaed огороженное место, выгон, загон (для лошадей, скота); J *opõizõt seissa rootsitõtoz* hobused seisavad kopolis. – Vt. ka *lampaa-*, *lampai-*.

root/tsi P Ra (Lu) *ruot/tsi* (P) -*ni* K-Ahl., g. -*sii* Ra rootslane, rootslased швед, шведы; Ra *roottsi sõti siell kabróz* rootslased sõdisid (rootslane sõdis) seal Koporjes; Lu *roottsia tulele slääppoja võttamaa kabriosssa* tuleb rootslasi Koporje kindlusest kübaraid (= kiivreid) võtma (= kindlust vallutama); P *baabuška pajatti nii rootsissa* vanaema rääkis nii rootslastest; P *õnnõttomaa vei venäi, roottsi laivojõd latõ* rl. venelane viis õnnetu, rootslane ladius laevadesse. – Vt. ka *rootsalain*.

roottsilain Lu J-Tsv. *ruottsilainõ* (P), g. -*zõõ* J rootslane швед; P *ruottsilaizõt tulõvad, juoskaaka lahzõt pakuo* rootslased tulevad, jookske, lapsed, pakku! – Vt. ka *rootsalain*.

roottsi J-Tsv.: *roottsi keppi* (kooritud) (aia)latt, -teivas.

roottsia K J-Tsv., pr. -*šin* J, imperf. -*tšizin* K J 1. rookida, puhastada; koorida убирать, чистить, вы-, потрошить, снимать чешую; очищать (прут от коры); K *roottsizimma lunta* rookisime lund; J *roottsiga kalav* rookige kalad; J *rootšin vittsa* koorin vitsa; **2.** J-Tsv. roovida (katust) решетить, об- (крышу); ■ J *tuõt siä, hülkü, kottoo, ni miä silt persee rootšin* tuled sa, lurjus, koju, siis ma roogin su perse tuliseks. – Vt. ka *rooittaa²*, *rootiumoittaa*.

roottsi-vitt/sa: -s J-Tsv. (kooritud) vits (roovlatide kinnitamiseks очищенный от коры прут для укрепления кровельных решетин).

ropkoli J-Tsv., g. -*i* J kartlik, arg робкий; *tuõ jurmõpõssi tüve, elä õdõ nii ropkoi* tule julgemini ligi, ära ole nii kartlik.

ropot/taa M, pr. -*av* M, imperf. -*ti* M podiseda булькать, бульковать; *nät ku kiisseli ropotav näe, kuidas kiissel podiseb; oi kui kõvvi ropotap tšihhua* oi kui kõvasti podiseb keeda.

ropsaht/aa (R-Lõn.), pr. -*aan*, imperf. -*iin* rop-satada, (järsku) kukkuda шлёпнуться, внезапно упасть; *että maale langiaisin, rooja pääle ropsahtaisin* (Lõn. 710) rl. et ma kukuksin maha, ropsataksin pori peale.

ropsli Lu Li *propsi* J-Tsv., g. -*ii* Lu props пропс; Li *ropsi, irress ku sahataa metrii pitukkõin tük-kü, koori ku puhasõttii, õltii i pitemmät ropsit, kahz metriä, pooltõiss metriä* props (on), kui palgist saetakse meetripikkune tükk, puhastati koorest; olid ka pikemad propsid, kaks meetrit,

poolteist meetrit; J *tõmmõtka propsi bagraka veess tõmmake* props pootshaagiga veest (välja).

ropsia J-Tsv., pr. -*n* J, imperf. -*zin* J ropsida, raputada трепать, драгъ; встряхивать. – Vt. ka *rapsia*.

rose vt. *roosõ*.

rosettua vt. *roosõttua*.

rosetuttaa vt. *roosõttuttaa*.

rossi-õttsa Lu trossi- v. kõiejuup v. -ots обры-вок троса, каната.

ros/ka M -*kõ* Lu -*tka* M *rošk/a* ~ -*õ* Lu, g. *roz/-gaa* ~ -*dga* M *roškaa* Lu idu росток; Lu *maamunnaa isutõtaa roškijõõdkaa, siiz varz nõizõp tširee pääl maa* kartuleid pannakse maha idudega, siis tõusevad pealsed (tõuseb vars) kiiresti maa peale; M *seemened jo lahtšivad rozgad, piäp saavva mahhaasõd isuttaa* seemned läksid juba idanema (ajasid idud välja), tuleb maha külvata; Lu *maamuna on roškal, roškat piäp katkoa poiz* kartul ajab idusid, idud peab (ära) murdma.

roslõi L: *tšerikoss õli tuotu roslõi laadanaata* kirikust oli toodud viirukit.

ros/ola K-Ahl. M I -*sola* I -*ol* J-Tsv. *roossola* (I), g. -*laa* J 1. soolvesi рассол; J *ehan seldid üväz rosolõs pilau ega* (ju) heeringad heas soolvees rikne; I *rosola kõõz nõizõp kapusassa, siiz nõizõb õmõh pääle* kui kapsa(ste)st tõuseb soolvesi, siis tekib hallitus peale; M *liharosola, kalarosola, kapussarosola, i ogurittsolaila on rosola* lihasoolvesi, kalasoolvesi, (hapu)kapsasoolvesi, ja kurkidel on soolvesi; I *ainõ süütti seemvõita da seld'i roossola da õunaa* aina sõõdi taimeõli ja heeringasoolvett ja kartulit; **2.** verisool, eelsool (esimene kerge sool kaladel või lihal) предварительный, лёгкий посол; M *lihhaa pietti rosolaza, peñrää soollattii tõin kõrtaa* liha peeti verisoolas, pärast soolati teist korda. – Vt. ka *kala-*, *kapussa-*, *liha-*.

rospusk/a (M I), hrl. pl. -*ad* M vanker телега; I *mato pakõni, jätti mustalaizõlõd kõlmõd õvõssa, ja rospuskaa* (muinasjutust): madu põgenes, jättis mustlasele kolm hobust ja vankri; M *paa rospuskad rakkõisii* rakenda hobune vankri ette.

ros/si Lu Li, g. -*ii* Lu tross, kõis трос, швартов, канат; Lu *rossi on punottu päivää mukkaa* tross on punutud päripäeva; Lu *tormi turpaad õltii rossissa* tormiredelid olid trossist; Lu *sata-maz on priistanid, kuhõd panna laivad rossi-jeekaa tšiiini* sadamas on kaid, kuhu pannakse laevad trossidega kinni; Lu *rihma ja rossi on ühssama, seesama* (jämme) kõis ja tross on üks (ja) seesama; Lu *poolpitävi rossi on, ku pal'lo*

säikeit on kattsi söögerdanud (poolpidav) tross on (siis), kui palju säigmeid (= keermeid) on katki; Lu *sihkki rossi ehtsi rauta rossi* (teras-trossi nimetatakse:) tsinktross ehk raudtross; Lu *rossii õitsa* köiejuup. – Vt. ka *bukseri-*, *manil'i-*, *rauta-*, *rihma-*, *roho-*, *sihkki-*.

rossivantta Lu köisvant (ванта из троса или каната); *rossivanttoja enn õli* enamalt oli köisvante.

rossola vt. *rosola*.

roška, roškõ vt. *roska*.

rošša: -šõ ~ -š J-Tsv., g. -aa J metsasalu, metsatukk ро́ща. – Vt. ka *aa-*, *koivu-*.

roššatitu Lu, g. -uu Lu lõpparve расчёт; *annõtti roššattu süüsiül* sügisel anti lõpparve; *miüü võtimm izze roššatuu* me võtsime ise lõpparve.

rozavoin vt. *roozovoin*.

rozboinikka M Lu -nikk J-Tsv. *Разбойникъ* Tum., g. -nika Lu -nika ~ -nika J röövel; mõrtsukas разбойник; убийца; J *rozboinikad on tapõttu* de röövittu *kuptsaa* röövlid on tapnud ja röövinud kaupmehe; J *ann va lahõlõõ volia ni kazvop sinu kalttõin rozboinikk* anna ainult lapsele voli, siis kasvab sinusarnane röövel; M *juuda rozboinikka* mõrtsukas Juudas.

rozga vt. *terva-*.

rozgli Lu J-Tsv., g. -ii J 1. vits, roosk хлыст, розга; J *enne rozgiika õpõtõtti tširja lukõma* enamalt õpetati vitsaga raamatut lugema; J *rozgia antõma* vitsa andma; 2. vitsahoop удар розгой; Lu *perrää senee starikalõ annõttii kahtšümmed viis rozgia* pärast seda anti taadile kakskümmend viis vitsahoopi.

roznošikk, roznošikka, roznošikka vt. *raznošikka*.

rozorit/taa (K M) -taag (I), pr. -an, imperf. -in lõhkuda, purustada, hävitada разор/ять, -ить; M *kõik rozoritattii i tšivviä eb jäännü* kõik lõhuti, kivigi ei jäänud (järele); I *kõõs starikka tuli too jo kõitši kane tšimõv õlivan rozoritatuud* kui vanamees tuli (tagasi), olid kõik need mesipuu (mesilased) juba lõhutud. – Vt. ka *roitaa*.

rozvooda Lu: *kase bõõ üvä saha, tämä ahisõv, piäb laskõa rozvooda* see pole hea saag, ta jääb kinni, tuleb saehambaid räsada (= painutada).

rozõvõi vt. *roozovoi*.

rot/ta: -t J-Tsv., g. -aa J 1. J-Tsv. rott крыса; 2. mutt кро́т; J *nüt tulij kõühessi, niku rott* nüüd jään vaeseks nagu rott.

rot/ti M, g. -ii rott крыса; M *nii on kõühä niku tšerikoo rottii* on nii vaene nagu kirikurott. – Vt. ka *kõühä-*.

rou vt. *roho*.

roukku vt. *rõukku*.

rou- vt. ka *rõut-*.

routalik/ko Ra, g. -oo konarlik(uks külmunud), keltsane промёрзлый; *liivaa kromkad on tee pääl, nii routalikko tee* liivakamakad on tee peal, nii konarlik tee. – Vt. ka *routõzikko, rõutazikko*.

routõin J-Tsv., g. -zõõ = *routalikko*; *routõin tee* konarlikuks külmunud tee.

routõzik/ko J-Tsv., g. -oo J = *rõutazikko*; *sütsüüül om väliss nii routõzikot teed* sügisel on vahel nii keltsased teed.

rovešnik/ka M, g. -aa ea-, kasvukaaslane, ühealine, samavanune ровесник; *minuu rovešnika õli puuttunnu pahhaa jällelee* minu eakaaslane oli ära eksinud (oli sattunud vanakurja jäljele).

rovñait/taa L, pr. -an, imperf. -in võrdne olla, võrdseks pidada равняться, сравниваться, считать равным; *a vilikana juttyõv, kuza sinuu om mokomaa pikkaraizyõ inehmizee minuukaa rovñaittaa* aga hiiglane ütleb: kuidas sina, selline väike inimene, võid minuga võrdne olla?

rovñajit/tassa: -tass J, pr. -an: -õn, imperf. -in = *rovñaittaa*; *minuu bõõ rovñajitass* ma ei saa (end sinuga) võrrelda.

rovno Lu ühtlaselt ровно, равномерно; *tohkaa munad miskaa i hämmene kõikk rovno* lõõ munad kaussi (katki) ja sega kõik ühtlaselt (läbi).

rovñoit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J 1. võrdseks teha, võrdsustada, ühtlustada, rih-tida уравни/вать, -ять; *johanse piti siis kõikküilõõ žalovõññ rovñoitta* siis tuli juba kõigil palk võrdsustada; *rovñoit saraffõnaa sklادgõõ rihi sarafani* voldid (õmmeldes) võrdseks; 2. tasandada, siluda, siledaks teha выравнивать, выровнять, сгла/живать, -дить; *menti teet rovñoittõma* mindi teed sillutama; *rovñoi kõig bugrood* [sic!] *maa taza* tasanda kõik mättad maatas.

rovñoit/õlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn, imperf. -tõlin frekv. võrdseks teha, võrdsustada выравнивать, уравнивать.

rovni/õi M Ra -oi Lu Li J, g. -õi 1. tasane, sile гладкий, ровный; Lu *rovnoi sarka, eb õõ nõtkua, eb õõ bugraa* tasane põlluriba, ei ole lohku, ei ole mätast; M *a lagassaas sentähhee, etti siiz leeb üvä vikastõlla lüüvvä, mättääät kõik lutissõõb rovnoissi* aga (põldu) rullitakse sel-lepärast, et siis on hea vikatiga niita, vajutab mättad kõik tasaseks; 2. ühtlane, ühetasane; võrdne равномерный, ровный; Lu *kõrkaa, rovnoi metsä* kõrge ühetasane mets; J *lissää veessoilõõ vähikkõizõ, kuniz et saa rovnoissi* lisa kaalu(de)le (veel) väheke, kuni saad (kaa-

lukausid) võrdseks; ■ Lu *aluz on rovnoil gil'il* purjelaev on (vees) trimmis (laev on tasasel kiilul).

ruban̄ka Lu -k J-Tsv., g. -kaa J hõövel py-banok; J *lazz veel kõrta kaks ruban̄kaka, fugan̄kõll päälee, de valmiz leep̄si* lase veel korda kaks hõövliga (üle), pikkhõövliga peale, ja valmis ongi.

rubina: -n J-Tsv., g. -naa J rubiin рубин; *sõrmussõõ om pantu rubin* sõrmusesse on pandud rubiin.

rubl'a L M S Po Lu Li I (K-Ahl. K-Al. R U P J Ku) -la M-Set. Kõ-Len. (Lu) *rupla* (K-Ahl.) -l' J-Tsv., g. -l'aa K P Lu Li J *ruplaa* K-Ahl. rubla рубль; M *milla on rahhaa va ühs rubl'a* mul on raha vaid üks rubla; S *ühs ahjo nõis seisomaa tuhatt(a) kaks saittaa rubl'aa* üks ahi läks maksma tuhat kakssada rubla; M *mahzõt-tii kaks rubl'aa kuu, tõizõl talvõl kõm rubl'aa* maksti kaks rubla kuu(s), teisel talvel kolm rubla; K *a pojo annab nuorikõõ emälee rubl'aa deŋgoita* (Al. 12) (pulumakomme:) aaga peig-mees (poiss) annab pruudi emale rubla raha; M *ühessä lahzõssa rubl'a palkkaa koko talvõza* (õpetajale maksti) ühe lapse (õpetamise) eest rubla palka kogu talve eest; Lu *tšümnenässä rublassa miä teen kümne rubla eest ma teen; J siin on tuhattojõõ rubl'ojõ kauppa* siin on asi tuhandetes rublades.

rubl'o [?] (K-Al.), g. -oo = *rubl'a*; *rubl'oa vii-teetõssõmaa piäb võttaa* (Al. 16) rublat viisteist peab (kaasa) võtma.

rubl'õin J-Tsv., g. -zõõ J = *rubl'õin*.

rubl'õin J-Tsv., g. -zõõ J rubla-, rublane рублѣ-вый; *rubl'õim paperi* rublane paberraha.

rubl'õkkõin J-Tsv., g. -zõõ J rublake рублик.

rud'd'a vt. *akkur-*.

rud'e K-Ahl., g. *rut'ee* [?] (akna) raam, raam-riiu (оконная) рама, (оконная) обвязка (orig.: fönsterkarm). – Vt. ka *akkur-*.

rudnik/ka Lu, g. -aa allikas, läte родник, источник, ключ; *rudnikkas on tšülmä ja sirkõa vesi* allikas on külm ja selge vesi.

rudv/ata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J = *rudvoa*; *kahõ tšezze võitõlti de ühs rudvõs tõiss maha* kahekesi katsuti rammu ja üks surus teist maha.

rudvi/a J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin = *rudvoa*.

rudvo/a Ra, pr. -n Ra, imperf. -zin Ra rutjuda, suruda, vajutada давить, смять; *mie näin vaskimattoa i jalkoikaa rudvozin* ma nägin vaskussi ja rutjusin jalgadega (surnuks). – Vt. ka *rudvata*.

ruggit vt. *rüüz*.

ruhpuu, ruhi-puu vt. *rohipuu*.

ruhka Kett. M (K-Ahl.), hrl. pl. -gad Kett. K M 1. Kett. K-Ahl. puru, prügi, praht соринка, сор, мусор; 2. (heina)pebred (сенная) труха; M *einä ruhgad* heinapebred; M *einältä kõik roho-kukad murõnõvad, sitä kuttsuaz einä ruhka* heinalt pudenevad kõik rohuõisikud, neid (seda) kutsutakse heinapebred; M *avvottu einää ruhka* hautatud heinapebred. – Vt. ka *einä-*. – Vt. ka *ruupo*², *ruupu*², *ruuvud-raavod*.

ruhvi Lu, g. -ii Lu (laeva)ruhв полубак, кубрик; *ruhvi vai kajutti, kuza vätsi eläv* ruhв või kajut, kus meeskond (laevas) elab.

ruik/ata Lu J, pr. -kaav, imperf. -kazi ruiata хрюкать; Lu J *sika ruikkaav* siga ruigab.

ruikko P M Lu Ra J (K-Ahl.), g. -oo M Lu Ra J -uo P -o J-Tsv. 1. rõuged, rõugehaigus оспа; Lu *nüd enäv ebõõ sitä tautia što ruikko* nüüd enam ei ole seda haigust nagu rõuged; J *elka laska lahsiit naapurii, näüll onj ruikko* ärge laske lapsi naabri(te) juurde, neil on rõuged (majas); M *peñrää ruikkoa pillaab nägoo inehmizeltä, jääväd merkiõ õmassi iässä* pärast rõugeid on inimesel nägu rikutud, armid jäävad (kogu) eluajaks; P *ruikuo rikottu näko* rõugearmiline (rõugetest rikutud) nägu; J *ruikoo pupuruškõd nii irmussi tšihkuvõd* rõugevillid sügelevad nii hirmsasti; M *musad ruikod on liika raskas tauti, kui mõnd inehmissä on kooltu senessä* vaivassa mustad rõuged on väga raske haigus, nii palju inimesi on surnud sellesse haigusse; Lu *ruikoo rupi* rõugekorp, -kärn; Ra J *ruikoo rikonta* ~ M *ruikoo rikotussõd* ~ *ruikoo rikottu* ~ J *ruiko sihad* rõugearmid; M *suur ruikko* rõuged; J *tuulõõ ruikko* tuulerõuged; 2. kaitserõuged вакцинация против оспы; Lu *nüt panna ruikod* nüüd (= nüüdsel ajal) pannakse rõuge(i)d (= vaksineeritakse rõugete vastu); J *tõiss kõrta jo paamm lahzõlõõ ruikkoa* juba teist korda paneme lapsele rõugeid. – Vt. ka *tuuli-*.

ruikkol/za: -z Lu adv. rõugetes (наречие в форме ин-а от *ruikko*); *kase inemin on õllud ruikkoz, läsinüd ruikkoa* see inimene on olnud rõugetes, (on) põdenud rõugeid.

ruikkol/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J rõugearmiline рябой, оспенный.

ruikoo-rikon/nusõd ~ *tusõd* J-Tsv. pl. rõugearmid оспины.

ruis- vt. *rüüs-*.

ruis/sku J-Tsv., g. -zguu *sombune* пасмурный; *kujal ruisku ilm väljas* on *sombune* ilm.

ruis/kuin vt. *paha-*, *pikku-*, *piku-*.

ruis/kun vt. *pikku-*.

ruiz vt. *rüüz*.

ruiz- vt. ka *rüüz-*.

ruizroukku Lu (piklik vihkudest koosnev)

rukkivirn (rehe juures) (продолговатая) скирда из ржаных снопов (у риги).

rukam/oinikka Ränk K-AI. P M Lu J -oiinikk J-Tsv. -*öinikk* Li *rukkamoinikka* Ra *rukamoinik* M Kõ Lu, g. -*oinikaa* M J -*öinikaa* Lu *rukamoinikaa* Ra (rippuv tilaga) kätepesunõu rukomoinnik; J *rukamoinikk ripub uhzõõ kõrvõll* kätepesunõu ripub ukse kõrval; Li *rukamõinikk õli savõssa tehtü, õli kahõõ kärzääkaa i ühee kärzääkaa* kätepesunõu oli savist tehtud, oli kahe tilaga ja (ka) ühe tilaga.

ruk/az (Ra), pl. -*kaav* Ra kinnas, pl. kindad ruukavits/a, -ы; *rub/aa rukkaad õlla tsäez* rl. rublased kindad on käes.

rukavnik/ka M-Len. J-Must., g. -*aa* kittelpõll [?] (varrukate ja tagant lahtiste hõlmadega naiseterõivas) фартук-халат [?] (сзади открытый и с рукавами); M *pituuta* [= *piituutta*] *rukavnikka õli polviite saa* [= *põlviisaa*] (Len. 264) *r*: pikkus oli põlvist saadik (põlvini); M *tšiutoo päälle .. pantii rukavnikat* (Len. 264) särgi peale pandi *r*; M *selläss* [= *selläss*] *õli rukavnikka avõ. napul panim rukavnikka tšiin* (Len. 260) selja pealt oli *r*: lahti; nõõbiga panime *r*: kinni.

ruk/ka¹: -*k* Ra, g. -*aa* rikkus богатство; *rahaa rukk, end'ee hukk* vs. raharikkus (on) hinge hukk.

ruk/ka² K-Ahl. R-Lön., g. -*aa* 1. K (naiste varrukate kalevist kuub женская верхняя одежда из сукна, безрукавка); (Ahl. orig.: qvinno-kaftan af kläde utan ärmar); 2. (pidulik pealisseelik верхняя нарядная юбка); K *neite idgeb, tšiünel veereb punasilta põskusilta kauniile goittanoile, kauniilta goittanoilta rummes-tširjale rukale, pääle põlvee, põlvi-liinaa, pääle vöö võvvarma-tširjaa* (Ahl. 105) rl. neuu nutab, pisar veereb punastelt põsekestelt punastele siidpaeltele, punastelt siidpaeltelt *r*-kirjalisele pihikseelikule, põlve peale, põlle peale, vabarnakirjalise vöö peale. – Vt. ka *kalevi*.

rukkamoinikka vt. *rukamoinikka*.

rukkimaarja Lu rukkimaarjaräev (15. VIII) успенние; *ühsi on punkamaarja, tõin on rukkimaarja* üks on paastumaarjaräev, teine on rukkimaarjaräev.

rukoilla K P Kõ (M-Len. J) *rukkoilla* M, pr. -*õn* P *rukkoilõn* M, imperf. -*in*: *rukkoilin* M (jumalat) paluda, palvetada molиться; Kõ *kupol'o-kaivoo tiiüvee tsäüiti rukoilõmaa* jaanikaevu juures käidi (jumalat) palumas; M *miä rukkoilõn jumalaa, semperässä tām millõõ i avitav* ma palun jumalat, seepärast ta aitabki mind. – Vt. ka *rukoolla*, *rukõlla*.

rukoll/la L M Kõ (Lu-Len. J) -*ollag* (I), pr. -*õn* M, imperf. -*in* L = *rukoilla*; L *babuška ain*

rukoli, mal'itvaa lutsi vanaema aina palvetas, luges palvet; J *ku koolõb, nõizõn sinnuu ehnee kõhassõ rukoilõimaa* [= *rukolõmaa*] kui sured, siis hakkas sinu hinge eest palvetama.

rukomoinik vt. *rukamoinikka*.

rukooll/la M, pr. -*õn* M, imperf. -*in* = *rukoilla*; *jumalaa emmää rukoolltii* paluti jumalaema.

rukoulz Lu, g. -*hsõõ*: -*sõõ* Lu palvetund молебн, молебствие, церковная служба; *naizõõ-kaa tsäüüväd rukousõz* käivad naisega palvetun-nis.

rukõll/la (M) *rukõõll/la* (Lu-Must.), pr. -*õn*, imperf. -*in* = *rukoilla*; M *rukõlltii jumalaa* paluti jumalat; Lu *nõisi jumalaa rukkõõlõmaa* (Must. 157) hakkas jumalat paluma.

ru/la P Lu Li J-Must. J-Tsv. (Kõ-Len.), g. -*aa* Lu Li J rool, tüür руль, штурвал; Lu *suurõd veneed on ru/laakaa* suured paadid on rooliga; Lu *rootali mees piøb rull/aa* tüürimees hoiab rooli; Lu *aluz ep kuuntõõd ru/laa* (purje)laev ei kuuletu roolile; J *vместо ru/la võib airokaa praavitta rooli asemel võib* (ka) aeruga tüürida; Lu *ru/laa veero rooliratas*; Lu *ru/laa tel'tši* roolitelg; Lu *ru/la airo on venneez* roolaer on paadis.

ru/la-airo Lu roolaer (paadil, venel) рулевое весло (лодки, челна).

ru/la-kajutti Lu roolikamber рулевая рубка; *ru/la-kajutti alusil on ahtõriz, a parahodill on rohkaapõssi tšehspaikkaz* roolikamber on purjelaevadel ahtris, aga aurikutel on enamasti (laeva) keskpaigas.

ru/la-ketiti: -i [sic!] Lu roolikett (цепной) штуртрос; *ru/la-keti menev ümpär ru/laa tel'tšiä i menev ru/la-rumppeli* roolikett läheb ümber roolitelje ja (sealt) läheb roolirumplisse.

ru/laameez ~ **ru/la-meez** Lu = *rootalimeez*; *ru/laamees piøb ru/laa* roolimees hoiab rooli.

ru/la-petlid Lu, pl. rooliaas (metallaas rooli kinnitamiseks ahtri külge) рулевая петля.

ru/la-rumppeli Lu roolirumpel, -pinn (rooli pöörav hoob) румпель. – Vt. ka *rumppeli*.

ru/la-ruutška Lu, hrl. pl. -*av* Lu rooliratta käepide v. pulk ручка штурвала, ручка рулевого колеса.

ru/la-veero Lu rooliratas штурвал, рулевое колесо.

ru/la-värtten/ä (Lu), hrl. pl. -*äv* Lu rooliratta kodar спица рулевого колеса.

ru/la-evoli Lu, g. -i Lu = *ru/laameez*; *ru/la-evoi on ahtõriz* roolimees on ahtris.

rull/la K-Ahl. K P M Lu Li J -*lõ* Ra -*l* J-Tsv., g. -*laa* K P Lu Li J 1. (kanga)rull; (niidi)rull трубка (холста, полотна); кагушка; J *rull kangõss* rull kangast; J *kaņkaa rulla* kangarull

(rull kangast); K *niitii rulla* niidirull; **2.** (põllu)rull; (tee)rull (polevõy) katoк; (doroжный) katoк, ukatka; Lu *perrää tsülvõmizee rullattii rullaakaa sargad* pärast külvamist rulliti põlluribad rulliga (siledaks); Lu *miä kinez näin, ku rullaakaa rullas šosseinõi teetä, samožo-dnõi rulla* ma nägin inos, kuidas (juht tee)rulliga rullis maanteed, iseliikuv rull (oli); **3.** vaalikaigas ручной katoк, скалка (для катания белья); **4.** vaalikurikas катальный валёк; P *rullaa paalikka* vaalikurikas; **5.** K-Ahl. võll вал. – Vt. ka *põlgõtuз-*. – Vt. ka *rullu*.

rullakeppi M vaalikaigas ручной katoк, скалка (для катания белья); *ühs on rullapaalikka, tällä ovaд rupsad. a tõin on rullakeppi* üks on vaalikurikas, sellel on sälgud. Aga teine on vaalikaigas. – Vt. ka *rullapuu*.

rullakuhi [!] J-Must. (heina)kuhi, saad, aun копна, куча (сена, зерновых), (orig.: keko).

rullapaalikka M Lu *rull-paalikka* J *rull-paalikk* J-Tsv. vaalikurikas (soonilise pinnaga lapik kurikas, millega rulliti vaalikaika ümber keeratud pesu) катальный валёк, рубель (для катания белья); M *sõppõita mizellä rullataz, se on rullapaalikka; täm on ruptsõjekaа, vot se rullaas, ruptsõd i rullaavad* millega vaalitakse pesu, see on vaalikurikas; see on sälkudega, vaat see vaalib, sälgud vaalivadki.

rullapuu M *rull-puu* J-Tsv., hrl. pl. *rullapuud* M **1.** vaalikaigas (ümmargune kaigas, mille ümber keerati vaalivat pesu) скалка (для катания белья); J *kuza on rull-puu, siäl piäb õll i rull-paalikk* kus on vaalikaigas, seal peab olema ka vaalikurikas; **2.** pl. vaalipuud (vaalikai-gas ja vaalikurikas) каталки (скалка и валёк); M *meillä rullatas pešsua rullapuilla* meil vaalitakse pesu vaalipuudega. – Vt. ka *rullakeppi*.

rullata P M Lu Ra J (K-Ahl.) -õta (Ra J) -õт J-Tsv., pr. -aan K Lu Ra J, imperf. -azin Lu Ra -õzin J **1.** rullida (põldu, teed) укатывать, -ать (поле, дорогу); J *põllot kuile piäb rullõт* põldud tuleb vist rullida; J *põlto or rullõttu* põld on rullitud; **2.** vaalida (pesu) катать (бельё); P *sõpõi rullataz* pesu vaalitakse; J *pesu veel on rullamõtt* pesu on veel vaalimata; Lu *vanutõttii suukkunaa, kasõttii, taaz rullattii* vanutati kalovit: kasteti märjaks, taas vaaliti; **3.** rullida, veeretada мять, катать; Ra *rullazin jalgala maoo päätä* rullisin jalaga maо pead; **4.** (kokku) rullida, käärida свёртывать, свернуть; J *kokkoo rullata* kokku rullida.

rullu Lu, g. -uu **1.** (tainast) rull свёрток (геста); *tšääritää, niku rullud, nev kutsutaa kääritiid* (tainast) rullitakse, (tehakse) nagu rullid, neid kutsutakse rullklimbid; **2.** vaalikaigas ручной

каток, скалка (для катания белья); **3.** vaaliku-rikas катальный валёк; *rullu paalikall on krupsad* vaalikurikal on sälgud; **4.** vaalipuud (vaalikaigas ja vaalikurikas) каталки (скалка и валёк); *rullu puud* vaalipuud. – Vt. ka *rulla*.

rum/a M Lu Li J, g. -aa Lu *rummaa* M -a J-Tsv. jäme, kore; räme; toores; rohmakas; halb, paha, jõhker, vilets; lihtne; vähenõudlik протой; плохой; скудный; грубый; хриплый; скромный; J *koto-suukkun on rumap õsõttua* kodukalev on ostetust jämedam; J *ruma leip* kore (jämedast jahust) leib; J *ruma kangõz* jäme(dakoeline) kangas; J *karull on ruma ääni* karul on räme hääл; Li *elä õõ nii ruma* (käitumise kohta): ära ole nii toores!; J *ruma nägo-kaa* rohmaka näoga (inimene); J *rumat sõnad* toored sõnad; J *tänä nii ruma ilm, sato, tuuli ja tuisku* täna on nii halb ilm: sadu, tuul ja tuisk; J *rumad inimized* jõhkrad inimesed; J *roojõköss tšiuuttoa oḡ* kuile *ruma pann pääle* musta särki on kuidagi paha selga panna; J *ruma tüü pääle on ruma i kattsoa* rohmaka töö peale on halb vaadatagi; Li *oi ku se inemin süüb rummaa roo-kaa* oi, küll see inimene sööb viletsat toitu; M *ennee sõvad õltii rumad, kangõizõd* ennemalt olid rõivad lihtsad, linased; M *täm on ruma sõomää, tällee anna hot' aapõzõd algod, täm kõik sõov* ta on söögi suhtes vähenõudlik: talle anna kas või haavahalud, ta sööb kõik (ära).

rumak/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J = *rumala*.

ruma/la J -I J-Tsv., g. -laa J jäme, toores, jõhker, mühakas грубый, жёсткий, неприветливый; *ted'd'e pooliim vätši om vähäize rumal* teie kandi (teiepoolne) rahvas on natuke jämeda-võitu; *rumal inimim* jõhker inimene; *tämä on nii rumal, jot drastuvõittõmiss ebõ-d kõnsait* ta on nii mühakas, et tervitamist ei ole kunagi. – Vt. ka *ruma*.

rumal/assi: -õssi J-Tsv. = *rumassi*.

rumalu/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J jämedus, jõhk-rus грубость; *kart rumaluss* karda jõhkru-st!

ruma/ad: -õd J-Tsv. pl. ruuz, põsepuna румя-на.

rumassi Li J jämedalt, toorelt рубо; J *rumassi ep saa pajatta vanõpiikaa* vanematega ei tohi jämedalt rääkida. – Vt. ka *rumalassi*.

rumbu vt. *rummu*.

rum/ka Kett. K L P M S Po I (K-AI.) -k J-Tsv. *riumka ~ rymka* P *rymka* L P, g. -kaa K-AI. P M J viinaklaas, -pits рюмка; P *saab rymkaa vii-naa vai kaks, i stokanaa kaks õlutta* saab pitsi viina või kaks ja kaks klaasi õlut; J *jo kuuvvõtt rymka juun, a en saa ent umalaa* juba kuuen-dat pitsi juon, aga ei saa end purju; M *leipä krazittaass rymkaakaa* (pulma)leivale tehakse

viinapitsiga kirjad (peale); J *noh, tšokkamm rumkoika de rüüppämm noh*, lööme klaasid kokku ja rüüpage; L *valõttii rymkad viinaa kõikkiiylõ* valati pits(id) viina kõigile; M *viinaa rumka* viinaklaas; M *rumkaa pää* viinaklaasi ülemine osa, viinaklaasi pea; M *rumkaa jalka* viinaklaasi jalg.

rummes-tširja (K-Ahl.): *neite idgeb, tšüünel veereb punasilta põskusilta kauniile goittanoile, kauniilta goittanoilta rummes-tširjale rukale* (Ahl. 105) rl. neuu nutab, pisar veereb punastelt põsekestelt punastele siidpaeltele, punastelt siidpaeltelt r-kirjalisele pihikseelikule.

rummo РМ М-Set. Kõ (K-AI.), g. -oo **1.** (ratta)-rumm ступица (колёса); P *rattaa rummo* ratta rumm; **2.** М-Set. kapp (ümmargune puust mõõdunõu) шайка (измерительный сосуд). – Vt. ka *rataz-, rattaa-*.

rummu¹ М Lu Li J -bu I, g. -muu Lu J (ratta)-rumm ступица (колёса); Li *veeroz on rummu, rummussa tuõvad spitsad, pulikad rattas* on rumm, rummüst tulevad kodarad; J *teell roojaa rummussaa* teel on pori (ratta)rummüst saadik; I *rumbussa tuõvad värttänev* rummüst tulevad kodarad; M *rattaa rummu ~ Lu veeroo rummu ~ I pöörää rumbu* ratta rumm; J *rummu raut-varo* (ratta)rummu raudvits.

rummu² ~ **rümmü** J-Tsv., g. -uu ~ rümmüü J **1.** hunnik куча; *laafkõz on suurõd rummut tavaraa* poes on suured hunnikud kaupa; *vizgõtka algot kõig ühte rummuu* visake halud kõik ühte hunnikusse; **2.** kamakas, pank, kamp ком, глыба; *rummu maat* kamakas mulda; *rummu lunt* kamakas lund; *rummu liiva* kamakas liiva; **3.** (käratsev) salk, jõuk гурьба, шайка.

rummulehto Li Ra *rumuleht J ruumulehto* J-Must. **1.** kobruleht, takjas, takjaleht лопух, репейник, лопуховый лист; **2.** paiseleht мать-и-мачеха; **3.** J-Must. vesiroosileht лист кувшинки.

rumpelli Lu, g. -ii Lu = *ru'l'a-rumpelli*; *ru'l'aa rumpelli* rooli rumpel.

rumu J-Tsv., g. -uu J (vilja)pühkmed, (vilja)-praht, (vilja)jäätmед зерноотходы; *viska rumut kanoilõdõ* viska viljapühkmed kanadele.

runni vt. rünni.

rupi РМ Lu Ra J, g. *ruv/dõd* Lu J *ruv/dõd* М -ii Lu kärn, koorik, korp струп, короста, кора; J *aavaa päälee jo on kazvonnu rupi* haava peale on juba koorik kasvanud; Lu *ruv/dõd ku revit poiz, siz nõizõb veri tulõmaa* kui kärna rebid ära, siis hakkab veri tulema; P *tämä liikub niku täi ruvõza* kk. (aeglase inimese kohta öeldakse:) ta liigub nagu täi kärnas; M *tšippõa rupi* paise kärn; Lu *ruikoo rupi* rõuge kärn.

rupik/kõ М-Set., g. -õdõ (lehtrikujuline tohust joogi- v. tõstmisnõu конический сосуд из бересты для питья или для черпания воды) (orig.: lipikko, jolla vettä ammennetaan).

rupla vt. *rubl'a*.

ruptsa М S -ts J-Tsv. -sa (Kõ) *krup/sa* Lu J-Must. (Li) -s J-Tsv., g. *rupts/aa ~ -a J krup-saa* Li J täke, sälk; (sarve)pügal; arm насека; рубец; шрам; забурина; M *rullapaalikka, tällä ovaд ruptsad* vaalikurikas, sellel on sälgud; J *med'd'ee taloo merkki on kahs krupsa* meie talu õuemärk on kaks sätku; J *uhzõd piina on lõikõttu krupsõd, minu kazvo merkid* uksepiita on lõigatud täkked, minu kasvamärgid; J *kõns siä õõt tšäed lõikkonnu, ku kõig on ruptsoi täünü* kunas sa oled (oma) käed vigastanud (katki lõiganud), et kõik on arme täis?; J *kuza on lõikõttu, siäll jääb rupts, õlko see puu, dalisko jalkõ* kus(t) on lõigatud, sinna (seal) jääb arm, olgu see puu või (inimese) jalg; M *sarvõd ruptsad* (aasta)pügalad lehma sarvedel.

ruptšik/ka Lu, g. -aa rupsik, rupski (hrl. nahast paik saapatallal või -kotsal) рубчик (частичная починка подошвы и каблука); *saappagaa ruptšikka* saara rupsik.

rupu vt. *ruupu*.

rupuga Kõ, g. -aa tohtkarp, tohust karp берестяной коробок; *rupuga täünn marjaa* tohtkarp täis marju.

rusak/ka: -k J-Tsv., g. -aa J halljänes заяц-русак.

ruschta Kr = *rüste*.

ruska, ruskaa vt. *ruskõa*.

rusko М Lu Li Ra J, g. *ruzgoo* Li Ra J **1.** ruske, punakaspruun (lehm), punik буро-красная корова, краснуха, бурёнка; J *rusko jäi mett-sää* punik jäi metsa; M *rusko lehmä* puniklehm (punakaspruun lehm); **2.** J-Must. punakaspruun, kõrb (hobune) гнедой, гнедоряжий (лошадь), гнедка.

ruskolain¹ Lu, g. -zõd (Lu) = *rusko*.

ruskolain² Set. J-Tsv., g. -zõd J = *ruskulain*.

rusko/va: -v J-Tsv., g. -vaa: -va J vene tants, күкктants русская (пляска), присядка; *pillit ruskova, paamm kõik tüütõd күккүүä tanttsima* mängi r-t, paneme kõik tüdrukud күкктantsu tanttsima.

ruskulain Lu Li (Kõ) -nõ J *ruuskulain* Lu, g. -zõd Li J rebu, munakollane яичный желток; Lu *munal on ruskulain i valkulain* munal on rebu ja munavalge; Lu *pannaa tšihutõttu kanamunaa ruuskulain i siiz võdõttaa võita i parvõs sekoõttaa* pannakse keedetud kanamuna rebu ja siis võetakse võid ja segatakse kokku (munavõiks). – Vt. ka *ruuku*.

ruskõa K-Ahl. P M Lu J-Must. (Kett.) -aa Lu Li -a R-Reg. Lu Ra J-Tsv., g. -õa P -aa Li **1.** ruske, ruuge, punakaspruun, pruun бурокарасный, рыжий, бурый; M *näd on ruskõa niku repo* näe, on punakaspruun nagu rebane; Lu *ruskõa meez ilma äpiät ruuge* (= punapäine) mees ilma häbita (= südametunnistusest); P *ruskõa parraakaa ruuge habemega*; Lu *ruskaad ivusõv* ~ Ra *ruskad ivusõv* ruuged juuksed; M *ruskõa lehmä* ruske lehm; Lu *ruskaa õpõn* punakaspruun (= kõrb) hobune; M *leppäsiined, mokomad ruskõad* männiriisikad, niisugused pruunid; M *ruskõa tsirjava* punase(valge)kirju; **2.** (hallikas)pruun бурый, сизоватобурый; J *valkad jänesed tsäväjel mennä ruskassi valged* jänesed lähuvad kevadel hallikaspruuniks; J *ruskad opõizõd jääti laihõssi* hallikaspruunid (= lepararva) hobused jäid lahjaks. – Vt. ka *mussa-*, *tuli-*, *vaalia-*.

rusky/i K, g. -i vene русский; *jalgaz õlivad jo näiil bašmakad ruskyi tsüutod i sarafanad* jalas olid neil ju kingad, (seljas) vene särgid ja sarafanid; *štanad jalkaa, saappugad ruskyid jalkaa* püksid jalga, vene saapad jalga.

russo M Kõ, g. -oo: *rušsoo* M **1.** M kaelaba, labakäsi кисть руки; **2.** M käeselj [?] тыльная часть руки [?]; **3.** ranne, murd. ruse запястье; M *rušsoo niveli* randmeliiges; **4.** sõrmenukk сгиб пальца; Kõ *sõrmõõ russod* [sic!] sõrmenukid. – Vt. ka *tsäsi-*. – Vt. ka *rüssü*, *rüssüz*.

rut/isa M, pr. -zõv, imperf. -si rudiseda, krudiseda; krõmpsuda хрустеть, скрипеть; *tulõb nuri, tsäsi rutizõv* tuleb nari, käsi rudiseb; *lumi rutizõv* lumi krudiseb; *kapussa on rauskõa. ku sõõd, siiz rutizõb antpaal pãäll* kapsas on krõmpsus. Kui sõõd, siis krõmpsub hamba all.

rutis/saa: -sa Ra, pr. -an: -õn Ra, imperf. -in suruda, muljuda, pigistada, vajutada тис/кать, -нуть, наж/имать, -ать; пож/имать, -ать (пуку); сж/имать, -ать; *ku on koiraa nãnnä, piãb leivää palakaa rutissa i antaa koiralõ süüvvä se leipä* kui (silmas) on odrava, (siis) tuleb (seda) leivapalaga muljuda ja see leib anda koerale süüa; *tãmä kõvassi rutissi minuu tsãttä* ta surus kõvasti minu kätt; *inimin ku koolõb, siis rutisõtaa silmät tsüin* kui inimene sureb, siis vajutatakse (tal) silmad kinni.

rutisõlla (Li), pr. -sõlõn, imperf. -sõlin frekv. ← *rutissaa*; Li *pulskõa marja, ebõõ rutisõltu* terve mari (= terved marjad), ei ole muljutud.

rutš/ka K P M Lu J (Li Ra) -kõ Lu -k J-Tsv. *ruutška* Lu I, g. -kaa M Lu Ra J *rudžgaa* K P *ruutškaa* Lu (kää)pided, pulk, konks, link, vars jne. ручка; P *rutška õli, kuss pitää tsäjiekaa*

tsüin oli käepide, kust käega kinni hoida; Li *sahaa rutškad* sae käepidemed; J *vikahtõd rutšk* vikati(lõe) pulk; Lu *ru'aa ruutška* rooli(ratta) pulk (käepide); Lu *kepii rutška* kepi konks; J *elä vääntee uhzõd rutška* ära vääna ukse linki!; M *õlut kolttši õli pitšääkaa rutškaakaa* õllekapp oli pika varrega; Lu *kolkki on tehtü puussa, ühs lauta on jätettü pitšässi, se on rutškõ* kapp on tehtud puust, üks laud on jäetud pikaks, see on vars; J *jo pikkõraisõnn piim pluugaa rudžgõss tsüin* juba väikesena hoidsime adrakurgedest kinni (= kündsimine); Lu *nenä on niku adraa rutška* nina on nagu adra vannas. – Vt. ka *adra-*, *lusi-*, *ru'a-*.

rutškõin J-Tsv.: *kahs rutškõin struga* kahe käepidemega hõövel (= kahemehehõövel e. härg-hõövel).

rutšnik/ka M, g. -aa M käterätik полотенце, ручник; *rutšnikkaa kuõtti, tehtii ahas kangaz* käterätikut kooti, tehti kitsas kangas.

rut/taa K-AI. M Kõ Po Li J (Kett. K-Ahl. R-Reg. P Lu) -ta J-Tsv. -taag I, pr. -an K M Kõ Po Lu Li J, imperf. -in M Lu J rutata, kiirustada; (midagi) kiiresti v. kiirustades teha спешить, торопиться; I *kuhõ siä rutad ainõ, ep piäg niin ruttaag* kuhu sa aina ruttad, ei ole vaja nii rutata; K *piãb venttsaa ruttaa* (Al. 33) tuleb lau-latusele rutata; J *ruta vähäkkõizõ tsüirep(i)* tee (rutta) natuke kiiremini!; J *piãb ruttaa vakkoo, saisõzin tsüireepää lõpõttaa* peab vagumisega ruttama, (et) saaksin kiiremini lõpetada; M *elä ruta naisii nõisa* ära kiirusta naisevõtuga; Lu *miä rutin tallata, menin hikkõd* ma käisin kiiresti (ruttasin käia), läksin higiseks; Kõ *rutap süüvvä* sõõb kiirustades (kiirustab süüa). – Vt. ka *ruttiissa*, *rutõlla*.

ruttav/a M (Kõ), g. -aa kiire, kärke, vilgas проворный; M *ruttava inehmin* kärke inimene; Kõ *sie nõizõd ruttavap* sa muutud kiiremaks. – Vt. ka *rutto¹*, *ruttoin*.

rutti/issa Lu Li (Ra) -iss Lu -ssa Lu (Ra) -ss Ra, pr. -in Lu Li Ra -n Lu Ra, imperf. -izin: -zin Lu rutata, kiirustada спешить, торопиться; Lu *elä ruttii kottõo* ära rutta koju!; Lu *tšeelekaa elä rutti, a tsäsiekaa tee* vs. keelega ära rutta, aga kättega tee; Li *ruttii tsüireepi* tee (rutta) kiiremini!; Ra *süümä meni rissi kurkkua, taitaa tsellee ruttiiv* toit jäi kurku kinni (läks risti kurku), vist keegi ruttab (kellelgi on kiire); Ra *ep piä müühässüä, piãb ruttiss õmal aigal* ei tohi hilineda, peab ruttama õigeaks ajaks (kohale). – Vt. ka *ruttaa*, *rutõlla*.

rut/to¹ K-Ahl. Lu J, g. -oo Lu J **1.** rutt, kiir, kiirustamine поспешность, спех; J *mill or rutto tsüläsee* mul on rutt külasse (minna); J *eb või*

ilm sitä, jot tuüll ebõ-lloiz ruttoa ei saa ilma selleta, et tõel ei oleks kiiret; *J sõtamehet suurõd rutokaa menti tsüäläss müütää* sõjamehed läksid suure rutuga külast mööda; *J ruttoa taga tetsemä* (Tsv.) tagant kiirustama; **2.** K-Ahl. kiire, kärke, kärmas быстрый, скорый, торопливый, поспешный; **3.** kiire, pakiline, rutuline спешный, срочный; *J ihs on hellä einää aika, tõinõ on rutto ruttšee niittü* rl. üks on hell heinaaeg, teine on kiire rukkilõikus. – Vt. ka *rut-tava, ruttoin, ruttoza, ruttu, ruttuz, ruttõ.*

rutto² vt. *ruttoo.*

rutto/oa Li -ua P ruttu, kiiresti, kärmesti быстро, поспешно; *P a vad'd'alaizõd vad'd'akod, ruttua tüõä tetševäv* aga vadjalased, vadjalannad töötavad kiiresti; *Li ruttoa kõik tehtii, kõik ruttiistii, kõik suipäi* kõik tehti ruttu, kõik kiirustasid, kõik (jooksid) ülepeakaela; *Li tee ruttoa tee ruttu!*

rutto/in J-Tsv., g. -zõd J kiire, kärke; rutuline, karsitu поспешный, быстрый, скорый, торопливый; *elä han siä õd nii ruttoin, ehid veel kottooz menne ära* ometi ole nii rutuline, jõuad veel oma koju minna. – Vt. ka *ruttava, rutto¹, ruttoza.*

rutto/oo J-Tsv. -o R-Reg. J-Tsv. = *ruttoa*; *J ruttoo tuõ kottoo!* tule ruttu koju!; *J andre kuhõle nii rutto johzõv* Ondre jookseb nii ruttu kusagile; *J joos too tarass kahs uguritsa, rutto! jalk tääll, tõin siäll* jookse, too aiast kaks kurki, ruttu! Jalg siin, teine seal (= jookse kärmesti!).

rutto/za K-Ahl. -sa (R-Lõn.), g. -zaa **1.** K-Ahl. kiiresti (mööduv, mööda minev, kaduv); vilgas, reibas быстротечный; поспешный, проворный; **2.** kiire, pakiline спешный, срочный; *ruttoza rütšee niitto* (Ahl. 103) rl. (tuleb) kiire rukkilõikus. – Vt. ka *rutto¹, ruttoin, ruttõ.*

ruttu (M), g. -uu M rutt, kiir поспешность, спех; *miä tappaalin tätä suurõdkaa rutuukaa* ma jõudsin talle suure rutuga järele.

ruttu/z J-Tsv., g. -u [?] = *ruttu.*

rutto K-Al., g. -õd kiire, pakiline, rutuline поспешный; спешный, срочный; *vai eb lie vajaga minua ruttõ ruttšee niittämizele* (Al. 48) rl. või ei lähe mind vaja kiirele rukkilõikusel. – Vt. ka *rutto¹, ruttoin, ruttoza.*

rutto/lla (K-Gro.), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. ← *ruttaa*; *niiteega* [= *niitelkaa*], *rutteega* [= *rutto/llkaa*] (Gro. 733) rl. lõigake (vilja), rutake.

rutto/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J (tagant) kiirustada, kiirendada, торопить; *rutõt tšiirep* kiirusta tagant, kiiremini!

ruuga P Lu J, g. -aa Lu (preestrile viljas viidav) kirikumaks pyra; *J ruuga papilõ* kirikumaks preestrile; *Lu pappi enne i kagraa kopitti, se*

õli ruuga preester kogus ennemalt ka kaera, see oli kirikumaks.

ruuhi Kett., g. -ii ruhi (ühetüvepaat) долбуша, долблѣнка (долблѣная лодка), однодерѣвка.

ruulku K-Ahl. M-Set., g. -guu M = *ruskulain*; *muna ruuku* munarebu.

ruuku vt. *riuku.*

ruuku-ait vt. *riukuaita.*

ruukumeez Li uidumees, ridvaajaja (jäälusel noodapüügil) жердник (рыбак, продвигающий шест подо льдом во время ловли рыбы неводом); *ruukumehed ajõtaa ruukua jäänall* uidumehed lükkavad jääalust (nooda)ritva.

ruulma Lu -m J-Tsv., g. -maa J = *ruumiz*; **1.** Lu *koko ruuma on halvaussõz* kogu keha on halvatud; *Lu inemizee ruuma* inimese keha; **2.** *J pokkoiinika ruum panti maha* surnukeha maeti maha.

ruumi¹ Li, g. -õd Li keha тело; *ruumõd mukkaa* (rõivad) keha järgi. – Vt. ka *ruumiz.*

ruumi² ~ **roomi** Lu J-Tsv., g. -ii Lu J -õd J-Tsv. *roomii* Lu **1.** J-Tsv. koht; ruum место; помещение; *J kase on õikõ oholiin ruumi* see on õige avar ruum; *Lu kuza ماشینa onõ, kutsutaa ماشینa roomiss* kus masin(ad) on, (seda) kutsutakse (laeva) masinaruumiks; **2.** trümm, laoruum (laevas) трюм; *Lu se, mitä on laivaa süämez, kuhõd lassaa tavari, on roomi* see (ruum), mis on laeva sees, kuhu lastakse last, (see) on trümm; *Lu roomis ku on rajkka lasti, a täkil on kerkie lasti, siiz on iivä seilata* kui trümmis on raske last, aga tekil on kerge last, siis on hea purjetada; *Lu täkil ep saa väittää, ku roomiz ebõ-õ lastia* tekil ei saa (kaupa) vedada, kui trümmis ei ole lasti; *J alusõd roomi jo on täinõd alkoa; nüt lastõta jo paalubõllõ* purjeka trümm on juba küttepuid täis; nüüd laaditakse juba tekile; *Lu roomi lasti* trümmilast, -laadung. – Vt. ka *väli-*.

ruumikkõin J-Tsv., g. -zõd: -zõ J kehake тельце; *pikkõraizõlõ ruumikkõizõlõ pikkõrain* i *ruhipuu* väikesel keha(kese)le (= surnule) ka väike puusärk.

ruumi³ M J-Must. (Lu-Len.) -õz Lu Li Ra J, g. -õd Li Ra J -õ Lu-Len. J-Tsv. J-Must. **1.** keha; ihu тело; плоть; *Li kõlmõd kõrtaa tsülpeev i pessiiib, pää i ruumõd* kolm korda vihitleb (ennast) ja peseb pea ja keha (puhtaks); *Ra suurõd pääkaa, a peenee ruumõdkaa inimin* suure pea, aga väikese kehaga inimene; *J tukõvaa, kuivaa ruumõka* tugeva kuivetu kehaga; *Lu täll õli märtsä koko ruumõz* tal oli kogu keha märg; *J pinzikk on õmmõltu õikõ ruumõd mukka* pintsak on õmmeldud täiesti keha järgi; *Li täüttä ruumõdõt bransahti maallõ* täies pikk-

ses (kogu kehaga) prantsatas maha; J *tšülmess ajõ kõig ruumõ tšippaisõ* külmast ajas kogu ihu muhke täis; Li *mil ku tšihgub ruumõz, saunaa tahon* küll mul ihu sügeleb, tahan sauna; J *ruumõs karva ihukarv*; **2.** surnukeha, laip; surnu, koolnu труп, мертвец; покойник; Lu *perää-tši minua riuhtaap laineekaa pois, veep minu ruumõ tšen täip kuhõ* (Len. 277) lõpuks rebib laineiga mu (paadipõhjalt) minema, viib minu surnukeha kes teab kuhu; J *ruumõz jo om pantu ruhiphõ* surnu on juba pandud puusärki. – Vt. ka *ruuma, ruumi¹, ruumõ*.

ruumiu/z Ar. Kett. M, g. *-hsõõ* surnukeha, laip; surnu, koolnu труп, мертвец; покойник; M *tehtii suur tuli i täämä ruumiuz põlõttii* tehti suur tuli ja tema surnukeha põletati. – Vt. ka *ruuma, ruumõ*.

ruumulehto vt. *rummulehto*.

ruumõ J-Must., g. *-õõ*: *-õ* = *ruumiuz*; siis *nõizi ruumõ kõikela* [= *kõikõll*] viisiä tätä eitüttämää (Must. 145) siis hakkas koolnu teda igaviisi heidutama.

ruumõz vt. *ruumiz*.

ruu/na Ränk K-Ahl. Ke-Set. M S Lu Li Ra J I -n J-Tsv. (K-AI. K-Salm.), g. *-naa* J ruun(hobune) merin; J *ruun opõin* ruunhobune. – Vt. ka *alli-, naima-, vaino-, vesi-*. – Vt. ka *ruuno, ruun-opõnõ*.

ruun/ata: *-at* Ke-Set. *-õt* J *-ataa* I, pr. *-aan* J, imperf. *-azin*: *-õzin* J ruunata, kohitseda, kastgeerida оскоп/лять, -ить, холостить, о-, кастрировать; I *ruunatas sika, štov õõsip parapil liha* siga kohitsetakse, et liha oleks parem; I *skaakunad õlivad ruunatuw* kargajad (= lahkusulised) olid kohitsetud.

ruun/o M Kõ S Lu Li Ra, g. *-oo* Ra = *ruuna*; Li *ruuno, ku jaati on näitõitu ruun* (on see), kui täkk on kastreeritud; Ra *õssi papilta parraa ruunoo* rl. ostis preestrilt kõige parema ruuna.

ruun-opõnõ M = *ruuna*; *ruun-opõzõõ ranjad* ruunhobuse rangid.

ruu/po¹ Li, g. *-voo* = *ruupu¹*; *ku akkunaa ruupu meni rikki, pani šiškaa akkunaa tukkõõssi* kui aknaruut läks katki, pani (perenaine) kaltsu akna(augu) tropiks.

ruu/po² J, hrl. pl. *-vvoD* J prügi, praht; kõlkad, õlepuru сор, мусор; охвостье, высевки; *pühi ruuvvod maalt ahjonurkkaa* pühi praht põrandalt ahjunurka; *pahnamizi õlgõss sünnüb ruupo pahnamisel* tekib õlest (õle)puru (= kõlkad). – Vt. ka *ruhka, ruupu²*.

ruupori Lu, g. *-ii* Lu ruupor рупор; *ruuporiikaa pajattõvad laivass laivaa* ruuporiga räägivad (meremehed) laevast laeva.

ruu/pu¹ Lu Li, g. *-vuu* Lu (akna)ruut оконное стекло, оконное звено; Li *enne tehti pall'o*

peeniije ruupuje, rikki meni, ni sait tširepi valitsaa takaaz; a nüt nät tehhiä jo suurõd ruuvvud, näd on mill akkun on koko akkun ühessä ruuvussa tehtii enamalt tehti palju väikesi (akna)ruute, (kui) läks katki, siis said (uue) kiiremini asemele (tagasi) hankida; aga nüüd näe tehakse juba suured ruudud; näe, mul on aken, terve aken on ühest ruudust (tehtud). – Vt. ka *ruupo¹, ruuso², ruusu², ruuto*.

ruu/pu² J *rupu* Ra J, hrl. pl. *-vud ~ ruvud* J **1.** prügi, puru, praht соринка, сор, мусор; J *ruupu meni silmä* prügi läks silma; J *tšiivissemin puhasõp piimä ruupuiss ja rikkoiß* kurnamine puhastab piima purudest ja prügi(de)st; J *ruupua om veselti rihi täinõ* tuba on prahti täis vestetud; **2.** kõlkad; pühkmed; (heina)pebered охвостье; выметки; высевки; (сенная) труха; J *perält vill'a viskamizõ jäävvä ruuvut seemenijõ ja akanojõ* välele pärast vilja tuulamist jäävad kõlkad (õlepuru) seemnete ja aganate vahele; J *kõig einet saati õttsaa, av ruvud jääti perälee* kõik heinad said otsa, ainult pebered jäid järele. – Vt. ka *einä-*. – Vt. ka *ruhka, ruupo², ruuvud-raavod*.

ruupua-raapua M Lu = *ruupu-ruupu*; Lu *siä kopitid ruupua-raapua* sa korjasid (marjad) koos risu-räsuga (= koos lehtede ja oksarisuga).

ruupuin (Lu): *kuus ruupuizõd akkunad* kuue ruuduga aknad.

ruupu-ruupu P (koos risu-räsuga без разбора – вместе с сором и трухой); *kopitti marjoi ruupu-ruupu* korjas marju koos risu-räsuga. – Vt. ka *ruupua-raapua*.

ruuskulain vt. *ruskulain*.

ruu/so¹ K-Ahl. K P M Ja-Len. Lu I, g. *-zoo* M roos (sügav nahapõletik) рожа (острое воспаление кожи); Lu *inemin ku heitüv, võiv tulla ruuso* kui inimene ehmuib, võib tulla roos; P *millõ nõisi tšätiesie ruuso* mulle lõi roos käe peale (kätte); P *tšell õli ruuso tšäjezä vai jal-gaza* kel oli roos käe või jala peal; K *ruuzolõõ lukõass* roosile (= roosi peale) loetakse nõiasõnu. – Vt. ka *rooza², ruusu¹*.

ruu/so² P, g. *-zoo* = *ruupu¹*; *akkunaa ruuso* aknaruut. – Vt. ka *klazi-*.

ruussia vt. *ruušiä*.

ruu/su¹ M Lu Li J (Ra), g. *-zoo* Lu J = *ruuso¹*; Li *taitaa nõizõb ruusu, ku jännisäb millõ jal-kaa vist tuleb roos, et (kui) mul jalg pakitseb*; Ra *vanad inemized lugõttii, tšen tunzi lukkaa, ruuzulla i paisõõlla* vanad inimesed posisid, kes oskas(id) nõiasõnu peale lugeda, roosile ja paisele; J *ruuzull on lukõmizõb* roosil (= roosi ravimiseks) on nõiasõnad; J *dohtõri tohkõz*

ruuzuul jalgõss arst torkas roosi(paise) jalal lah-
ti. – Vt. ka *luu-*, *vesi-*.

ruu/su² K-Ahl., g. *-zuu* = *ruupu*¹.

ruu/su³ Lu, g. *-zuu* raas, kübe, tilk кроха, кры-
пица, капелька; *puhtaass jo joonu*, *ruusua bõõ*
jättännü põhjaa on ju puhtaks (= kõik) ära joo-
nud, tilkagi pole jätnud põhja.

ruusu⁴ vt. *puna-*.

ruuššia J-Tsv. (L) *ruussia* (Kõ-Len.), pr. *-in*
J, imperf. *-šizin* L J **1.** lõhkuda, purustada, hä-
vitada разруш/ать, -ить; разор/ять, -ить; L
se tšerikko ruuššitii perää švietaa sõtaav see
kirik lõhuti pärast Rootsi sõda; **2.** segi ajada,
laiali paisata приводить, привести в беспор-
ядок, раскид/ывать, -ать; J *tšen teiss ruušši*
kõik paperid lavvõlt kes teist ajas kõik pabe-
rid laual segamini?; **3.** tuhnida, siblida рыться,
копаться; J *kanad ruušita liiv-kokkoa* kanad
siblivad liivahunnikut (laiali).

ruuzin vt. *raazin*.

ruu/ti P Lu Li, g. *-vii* Lu püssirohi porox; Lu
püssü panna laajõnkii ruuviikaa püss laetakse
püssirohuga; Li *ruutia pantii püssüü* püssirohtu
pandi püssi.

ruu/to M Lu J *rooto* J-Tsv., g. *-vvo* M Lu *-voo*
Lu *-oo* J-Tsv. **1.** (akna)ruut, -klaas оконное
звено, стекло; Lu *ruuvoo tüküü* aknaruudu
v. -klaasi tükid; **2.** klaasitükk, -kild oskool
stекла; J *lõikkõz enellez jalgaaz glazii ruuokaa*
lõikas endale klaasikilluga jalga; **3.** ruutu
(kaardimast) бубны; J *ruuto äss* ruutuäss. – Vt.
ka *klazi-*. – Vt. ka *ruupu*¹.

ruuvud-raavoo M pl. rimpsud-rämpsud (prügi
ja praht) хлам, ветошь, заваль; *pani kõig ruu-
vud-raavot kokkoo* pani kõik rimpsud-rämpsud
kokku. – Vt. ka *ruhka*, *ruupo*², *ruupu*².

ruvõk/laz: *-õz* J-Tsv., g. *-kaa* J kärnane, kärnade-
ga kaetud паршивый, покрытый коростой.

ruvõ/za: *-z* J-Tsv. adv. kärnas в струпьях, в
коросте (наречие в форме ин-а от *rupi*); *tšäed*
ruvõz käed (on) kärnas.

ruvõta (M), pr. *rupõ/an*, imperf. *-zin* M hakata,
alata начин/ать, -ать; *karjušši rupõzi põõriütä-
mäa karjaa* (karjalaskekomme:) karjus hakkas
ümbere karja käima.

rõbak/ka P Lu *-k* J-Tsv. *ribakka* ~ *ribakk* Lu, g.
-aa Lu J *-a* J *ribakaa* Lu kalur рыба; Lu *tuõb*
ribakk merelte tuleb kalur merelt; J *rõbakõd*
lähetti rüsiile kalurid läksid rüsale (= rüsadega
kala püüdma); Lu *enne õltii rõbakkoil nahka-
perednikad* enamalt olid kalureil nahkpõlled;
Lu *ribakaa saanõd on suurõd* kaluri(te) kelgud
on suured.

rõbatskoid J-Tsv. pl. kalurisaarad рыбацкие
сапоги; *rõbatskoid jalgõz* kalurisaarad jalas.

rõeska vt. *rõõska*.

rõeska-piimä vt. *rõõska-piimä*.

rõhгаа Kett. K-Ahl. P M-Set. I *rõгаа* KI-Set.

rõdhгаа I *rehгаа* K-Ahl. **1.** väga очень, весь-
ма; I *siä õõd rõhгаа laiska* sa oled väga laisk;
I *tälle rõhгаа õli žaali* tal oli väga kahju; I *miä*
tätä rõhгаа suvva ma armastan teda väga;
I *siäll õli rõhгаа pal'to väitšiä* seal oli väga
palju rahvast; M *rõhгаа kõvii* väga kõvasti; I
siä ku rõhгаа joosõd, miä siinnua en tagosag
kui sa väga (kiiresti) jooksed, ei jõua ma sul-
le järele; **2.** väga palju очень много; P *tämä*
*rõhгаа pajata*v ta räägib väga palju; I *a tämä*
*rõhгаа nagra*v, *üvvää meeltä nagra*v aga tema
naerab väga palju, naerab heast meelest; I *id-
gõttii rõhгаа* nuteti palju; **3.** kõvasti, valjusti;
tõhusalt громко, сильно; прочно, эффектив-
но; I *meni tämä nurmõlõõ, i vilissi, rõhгаа,*
rõhгаа ta läks põllule ja vilistas, kõvasti, kõ-
vasti; I *elär räägun niin rõhгаа* ära karju nii
kõvasti; I *tämä pajata*v rõhгаа ta räägib val-
justi; I *no ku siä elizev niin rõhгаа* no küll
sina räägid valjusti (ja) heleda häälega; I *meilä*
kooza tšuditti rõhгаа meil majas kummitas
kõvasti; I *rõhгаа parata*v tõhusalt parandab.

rõhkapi I kõvemini, tugevamini сильнее; *lüüv*
rõhkapi, a naizikko niin eb jaksal lüüäg, rõhгаа
(mees) niidab kõvemini, aga naine ei jaksu nii
niita, (nii) kõvasti.

rõhlo/i J-Tsv., g. *-i* J kohe, kobe, mure рыхлый;
rõhloit maat kerkä tšüntä kobedat maad (on)
kerge künda.

rõhlu L, g. *-uu* tera, raas, iva(ke), kõõme кры-
пинка, крупица; *pala leipeä ja rõhu suolõi*
tükk leiba ja tera soola.

rõj/lu (K-Ahl.), pl. *-uo:* *-ut* K-Ahl. prügi, rämp
мусор, хлам. – Vt. ka *roju*¹.

rymka vt. *rumka*.

rynd/a Lu, g. *-aa* Lu laevakell рында; *laivaz on*
*kello, kelloo tšeelez on rihmaa õttasa, se on ryn-
da* laevas on kell, kella tila küljes on kõieots,
selline on laevakell.

rõngahtalassa: *-ss* J-Tsv., pr. *-an* J, imperf.
-azin: *-zin* J rõhatada отрыг/аться, -нуться; *tai-
ta om mako täünõ ku nii val'tussi rõngahtazid*
vist on kõht täis, et nii valjusti rõhatasid.

rõj/gaz K-Set. P M Kõ Lu Ra J (Kett. S I) *-gõz*
Lu J-Tsv. *rengaz* Ku (R-Reg.) *rengas* K-Ahl.,
g. *-kaa* Kett. K P M Kõ S Lu Ra J *-ka* J-Tsv.
reñkaa Ku **1.** rõngas; keti või ahela lüli кольцо;
zvono; Lu *ärjäl õli pantu rõngõz nennää* här-
jale oli pandud rõngas ninna; M *kahs õtsaa,*
kahs rõngassa, tšehspaikkaz nagla. Saksit (Set.
18) mõist. kaks otsa, kaks rõngast, keskpaigas
nael? – Käärid; Kõ *piep saksii rõñkaiss tšiin*

hoiab kääride rõngaist kinni; J *merell õli nii suur sää, jot tseva rõnkaat katkõsti merel oli nii suur torm, et keti lülid katkesid*; J *šlejaa rõngõz* (hobuse)leide rõngas; P *luvva rõngaz* luua võru; Lu *rauta rõnkaad* raudrõngad; **2.** (kõrva)rõngas серья; J *rõnkaad õltii kõrvõz* (kõrva)rõngad olid kõrvas. – Vt. ka *anjkurii-, kõrva-, rauta-, vahtši-*.

ryngottaag vt. *ringottaa*.

rõngõs/saa: -sa J-Tsv., pr. -an, imperf. -in rõngaid ühendada; rõngastega ühendada соединять, -ить кольца; соединять, -ить кольцами; *rõngõssi ühtee kahs roozga plettiä* ühendas rõnga(ste)ga kaks piitsakeelt.

rynjka L M Li (P) *rõnj* J-Tsv. *rynjka* (Ja-Len.), hrl. pl. -ad L *rõnjkad* M turg рынок; L *meni sinne ryjkalõ* läks sinna turule; L *sie nyõd ryjkoill müõmeä* sa hakkad turul müüma; Ja *talopoiगत tulivat ryjkaasõd müümää piimää i võita* (Len. 240) talupojad tulid turule müüma piima ja võid; J *kui kahstõisõummet tunnii nii kasi rõnjõlt väl'lä* kui kell on kaksteist, siis kasi turlt minema; M *rõnjoo siiz ved' bõllu* turgusid siis ju polnud.

rõnjõil J-Tsv., g. -zõõ J rõngakujuline, rõngas-, ring- кольцевой, круговой.

rõsi M-Set. -e K-Ahl., g. *rõzõõ* [?] M-Set. aknahigi, murd. rõsi пот, сырость (на оконных стёклах).

rõs/sua Li, pr. -uv Li, imperf. -su üles sulada оттаивать, -ять; *borkkõnõd välissä jäättäväd, a perrää antiivad poiz, rõssuvõd poiz* porgandid vahel külmuvad, aga pärast annavad järele, sulavad üles.

rõttä vt. *rettšä*.

rõukka Ränk K-Ahl. R M Kõ J-Must. (Kett.), g. -oo = rõukku; R *riüz rõukko, rõukko tehäss riigaa* tüvie rukki(vihkudest) virn, virn tehakse rehe juurde. – Vt. ka *einä-, tšivi-*.

rõukku M *rouk/ku* Lu Li, g. *rõukui:* -uu Lu **1.** (vilja, heina) rõuk, (piklik) virn скирда; Li *vihgot pantii roukku* (vilja)vihud pandi rõuku; Lu *kagria, õzria i nisuja pantii roukku* kaeru, otri ja nisu pandi (rehe juurde) vurna; Li *katonaluz, sihe vihgod kõig veitettii kokkoo, sitä kutsuttii roukku* katusealune. Sinna veeti kõik vihud kokku, seda kutsuti vurnaks; **2.** (ohvrikivi)hunnik жертвенник (из камней); M *pellättii roittaa väl'lää rõukku* kardeti (ohvrikivi) hunnikut laiali ajada (välja kaevata); M *palvõõ rõukku on tšasovnaa tüvenn* (ohvrikivi)hunnik on kabeli kõrval. – Vt. ka *kagra-, palvõõ-, ruiz-, tšivi-*.

rõunla M-Set., g. -aa kaval, salakaval хитрый, лукавый; *repo rõuna* rebane (on) kaval.

rõut- vt. ka *rout-*.

rõuta Kett. K-Ahl. M Kõ S I *routa* Lu Ku -t Ra J-Tsv., g. *rõvva* Kett. K-Ahl. *rovvaa* J **1.** subst. kelts (konarlikuks külmunud maa v. pori); jäide, jääkirme, murd. rõud мерзлота (мерзлая бугристая земля или грязь); наледь; M *kõõs kahutab maata, siz on rõuta sütsüzünn* kui kahutab maad, siis on sügisel kelts; Kõ *sütsüzüllä ilmaa lumõtta maa jäättü, rõuta* (kui) sügisel ilma lumeta maa jäätus, (tekkis) kelts; Ra *ku tee on kromplikko ja jääs, se on rout* kui tee on konarlik ja jääs, (siis) see on kelts; I *tšülme tuuõv, i siz rõuta nõizõb roojaa pääle* tuleb külm ja siis tekib jääkirmetis pori peale; J *routaa müü on pask aja rattail* mõõda külmunud pori on vankriga vilets sõita; Lu *routa aikann vašo kooli* keltsa ajal Vasja suri; **2.** adj. keltsane, jäätunud мерзлый, заледенелый; M *kõõz on lunta vähä, a maa jääzä, sitä kutsuaz rõuta tee, kehno mennä rattailla i lait'oolla kehno* kui lund on vähe, aga maa (on) jäätunud, (siis) seda nimetatakse keltsane tee, vilets (on) minna vankriga ja reega (on) vilets. – Vt. ka *routa-likko, routõin*.

rõutazik/ko M, g. -oo keltsane, külmunud, konarlik мерзлый, бугристый; *rõutazikko tee* keltsane tee (enne lume tulekut).

rõõba vt. *kitt-*.

rõõlgata: -gõt J-Tsv., pr. -kaan ~ -kan J, imperf. -kazin: -kõzin J **1.** kähiseda, rõgiseda, koriseda; korsata, puristada (hobuse kohta) хрипеть; фыркать, -нуть; J *kül sill on ranjk entšii, ku siä nii rõõkaad* küllap sul on raske hingata, et sa nii rõgised; J *koolõjõ jo nõisi rõõkama* surija hakkas juba korisema; J *opõim väsu, nõisi rõõkama* hobune väsis, hakkas puristama; **2.** lõõtsutada, hingeldada задыхаться; J *johnimm nii kõvassi, jot nõizimm rõõkama* jooksi nii kiiresti, et hakkasime lõõtsutama; J *lihakõz inimin rõõkaap tallajõz* paks inimene hingeldab käies.

rõõhga vt. *rõhga*.

rõõkamizi J-Tsv. lõõtsutades, hingeldades задыхаясь, запыхаясь; *rõõkamizi krappuz mäe pääle* hingeldades ronis mäe peale.

rõõkau/z: -s J-Tsv., g. -hsõõ: -zõ J kähin, korin хрипение, покашливание.

rõõm/lu J-Tsv., g. -uu J räpane, kasimata inime-ne грязнуля.

rõõmu-silmä: *rõõmu-silm* J-Tsv. vt. *riimu-silmä*.

rõõs/ka K P M Lu I (J-Tsv.) *rõeska* K-Ahl. *rees/ka* Ku -k J-Tsv. *riiska* Ku, g. *rõõzga* P rõõsk свежий (o молоке); Ku *maitu on riiska* piim on rõõsk; K *antõ mind'alõõ laadgõo rõõska*

piimä andis miniale kausitäie rõõska piima; P *mie jōin kõik rõõzga* piimä ma jōin kõik rõõsa piima (ära). – Vt. ka *rõõskō*.

rõõska-piimä: *rõeska-piimä* K-Ahl. rõõsk piim свежее молоко.

rõõ/skō Kett. M-Set. *ryõskō* P *ryyskō* Kl-Set., g. -zgoõ M = *rõõska*; Kett. M-Set. *rõõskō piimä* ~ P *ryõskō piimä* ~ Kl *ryyskō piimä* (Set. 79) rõõsk piim.

rõõskō/a (K-Al.) *ryõskōa* P, g. -a = *rõõska*; K *tuovad munõita, ülehtë, rõõskõata piimä* (Al. 23) toovad mune, hapukoort, rõõska piima.

ryyžnik/ka Lu, g. -aa Lu реперарр овинщик, рижник (надсмотрщик за работой в риге); *ryyžnikka vahti riigaa* реперарр valvas rehte.

räboi L P I *räboi* L J-Tsv. *rääboi* I *räbo/i* J-Tsv., g. *räboi*: -i J 1. rõugearmiline рябой; I *tälle liit-sa tuõb räboi* tal jääb nägu rõugearmiliseks; J *räboi vask tšäup kerämez* rõugearmiline Vaska käib kerjamas; 2. kirju, täpiline пятнистый; L *on räboi suur tšivi tie rannaza* on suur kirju kivi tee ääres; ■ I *rääboi konna* kärnkonn.

räbäk/ka J-Must., g. -aa lobiseja болтун.

rägin K-Ahl. (orig.: rackla).

rägāk/laz Lu -õz J-Tsv., g. -kaa J *tatine* сопливый, возгрявивый; J *kassem perez bõd miltäiss-tši siivoa, lahzõd, neetti on rägākkaav* selles peres ei ole mingisugust puhtust, lapsed, needki on taised; J *rägākõz nenä* tatine nina.

rägäskõ/lla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. rõgastada отхаркиваться. – Vt. ka *räkiä*.

rägäs/süssä: -süss J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin = *rägässüä*.

rägäs/süü J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J rõgastada, tatistada харк/ать, -нуть, отхарк/иваться, -нуться; сморкаться, вы-. – Vt. ka *räkiä*.

rähin/ä ~ -e Lu, g. -ää Lu müra, kära, lärm шум, гам; *mikä rähinä sielä* taaз onõ mis müra seal jälle on?

räimil/ä Lu Li, pr. -n Lu Li, imperf. -zin Lu Li 1. lüüa, peksta, taguda приби/вать, -ть, бить, по-, колотить, по-; Lu *tätä on tühjäl kotil pähhää räimittü* kk. talle on tühja kotiga pähe lõõdud (= ta on peast põrunud); Li *apara-võrk-ko ko loovvaa, siz apara-savvõdõkaa räimitää vettee, hõütütetää kaloja* kui abarvõrk lastakse vette, siis mütaga pekstakse vastu vett, hirmutatakse kalu; Lu *umalikalad räimittii tõintõissa* joobnud tagusid teineteist; 2. (ust) paugutada, taguda хлопать (дверями); Lu *umalaz räimi ussa* purjus(päi) tagus ust; 3. (viljavihke) rabada обби/вать, -ть (снопы), молотить, об(вручную); Li *meil ain tapõtti primuzoilla,*

eb räimittü järttsüü vihkoja meil peksti vilja ikka kootidega, ei rabatud vihke pingi vastu; 4. tampida; trampida (jalgadega) трамбовать, у-; топтать, стучать (ногами); Li *teemmä tänävä räimimää riigamaata; tehikää paalikad i paalikkojeekaa räimitää* läheme täna rehe(toa) põrandat (siledaks) tampima; tehakse nuiad ja nuiadega tambitakse; Li *elä räimi jalkoi ära* trambi jalgadega; ■ Li *a tšello, sell on tšeeeli, migäkaa räimiv* aga kell, sellel on tila, millega lõõb; Lu *mitä mie ommaa tšeeeltä räimin* milleks ma oma keelt kulutan. – Vt. ka *räizmiä, räizmätä*.

räim/lää: -ääG (I), pr. -än, imperf. -in lüüa, virutada бить, удар/ять, -ить; *suurõd moko-mad groošid, musad. ku räimääv kane groo-šid, viskaav, rikov kaijje paa* (pulmakomme:) (olid) niisugused suured metallrahad, mustad. Kui virutab need rahad (saviپotti), viskab (kõvasti), (siis) lõhub selle poti (ära).

räizmiä (J), pr. -n, imperf. -zin = *räizmätä*; *ja siiz õltii poolõõ üheessaa, räizmittii, rikottii neite* (pulmakomme:) ja siis oldi poole üheni (öösel), peksti, lõhuti (rahaviskamisega) neid (saviپotte).

räizmä/tä M Kõ, pr. -än M Kõ, imperf. -zin M Kõ lüüa, peksta, taguda бить, колотить, по-; M *räizmään siinnua päi seinää, etti ajuv mee-väv kahhõõ poolõõ lõõn* sind peadpidi vastu seina, (nii) et ajud lendavad (lähevad) kahele poole. – Vt. ka *räimiä, räimää*.

räkiltää Li 1. tuliselt, kuumalt горячо, жарко; 2. värskelt свежо.

räkit/tää Lu -tä J-Tsv., pr. -äv Lu -ev Lu J, imperf. -ti J kõrvetada, kuumutada (сильно) греть, жарить, печь, калить; Lu *ai ku päivä räkiteb, taिताa leeb jürrüä* oi, kuidas päike kõrvetab, vist tuleb äikest; J *räkiteb vihmaa eell* (päike) kõrvetab (äikese)vihma eel.

räkiä: *räkkiä* M -kiä Lu, pr. *rägin* M Lu, imperf. -izin M Lu rõgastada харк/ать, -нуть, отхарк/иваться, -нуться; M *ai ku miä kõvvi räkizin* oi kui kõvasti ma rõgastasin. – Vt. ka *rägäskõlla, rägässüssä, rägässüä*.

räki/ki Li J-Tsv., g. -ii J 1. kuum, kõrvetav горячий, жаркий, знойный; J *räkki päiv, üväs-si einet kuivassa* kuum päev, heinad kuivavad hästi; J *räkki roopp* kuum puder; 2. Li värske свежий.

räksü vt. *vihma-*.

räkü Kett. M Lu Ra J I *rätsä* Lu-Must., g. *rägää* Kett. Lu J 1. tatt сопля, возгря; Lu *räkü valu nenässä* tatt valgus ninast; Lu *talopoika vizgab maalõ, a herra paab kormõnaa?* – *Räkü* (rätšä) (Must. 160) mõist. talupoeg viskab maha, aga

härpa paneb taskusse? – Tatt; Lu *mene kaukõpaz, elä patška minnuu rägääkaa* mine kauge-male, ära määri mind tatiga; J *tooš holostoi, räkka eb äli nenännalt pühtsiä* kah noormees, tatti ei taipa nina alt pühkida; Lu *märtsä räkä i kuiva räkä* märg tatt ja kuiv(anud) tatt; J *pää igez ja nenä rägáz* pea higine ja nina tatine; Lu *se on räkä nenä* see on tattina; **2.** röga мокрота; M *sütsée räkä vällää* sülitä röga välja; ■ J *kõig rägäd minu piäp kaalia* kk. mul tuleb kõik ära kannatada (kõik tatid pean ma (ära) lakkuma).

räkänenä M Lu *räkä-nenä* J fig. tattina, простор. сопляк; M *näd miltin räkänenä, a jo vaatar tütterii päale* see missugune tattina, aga juba vaatab tüdrukuid; J *nääd räkä-nenä, jo õppõõp põlõõtõma* näe tattina, juba õpib suitsetama.

rämilsä M Kõ, pr. *-zen* M, imperf. *-zin* M karjuda, röökida кричать, орать; Kõ *elä rämize, ved' mie siñnuu en peltšää* ära karju, ma sind ju ei karda. – Vt. ka *ränkää*.

rämähtlää: *-ääg* (I), pr. *-ään*, imperf. *-iin* (kor-raks) karjuda, karjatada, kätatada крикнуть; *siä taas tämmää pääle rämähtiiv* sa kätatasid jälle tema peale.

rämästlää M, pr. *-ään:* *-än* M, imperf. *-iin:* *-im* M = *rämähtlää*; *miä tahõn tämmää pääle rämästlää, no millõõ õli äppiä võõraa rahvaa aikaa* ma tahtsin tema peale kätatada, kuid mul oli häbi võõraste inimeste juuresolekul.

rängähtläässä: *-ss* J-Tsv., pr. *-än* J, imperf. *-äzin:* *-zin* J karjatada, röögatada; jämedalt öelda крикнуть, огрызнуться.

ränkää (Kett.), II inf. *ränkämää* Kett. mõirata, karjuda орать, кричать. – Vt. ka *rämisä*.

rän/ne Lu J-Must., g. *-tee* (lume)lõrts, -lobjakas, ränd мокрый снег; слякоть; Lu *ränne on, ku vihmaa ja lunta saav; siiz jutõllaa, rännettä saav* (lume)lõrts on (see), kui sajab vihma ja lund; siis öeldakse, (et) sajab lõrts; Lu *ränne on lumisekainõ vihma vai vihmasekainõ lumi* lobjakas on lumese-gune vihm või vihmasegune lumi. – Vt. ka *lumõõ-*. – Vt. ka *ränttä, ränttü, räntä*¹.

rännli P, g. *-ii* P **1.** renn, kraav жёлоб, канавка; P *kuz johzõb vesi, on ränni* kus jookseb vesi, (see) on renn; **2.** pesutiik, pesupese-miskoht пральнище (пруд для стирки и полосканья белья); P *ränniz virutap sõpõi* (ta) loputab pesutiigis pesu. – Vt. ka *rõnni*.

rän/nätü Lu, pr. *-tääv* Lu, imperf. *-täzi* Lu (lume)lõrtsi v. lobjakat sadada идти (о мокром снеге).

ränt/tü Li, g. *-ää* Li = *ränne*.

ränt/tü Lu, g. *-üü* Lu = *ränne*; *märtsää lunta saav, ränttüä saav* sajab märga lund, sajab lobjakat; Lu *ränttü ilma, märtsää lunta saav* lõrts(ine) ilm, sajab märga lund.

rän/tä¹ K-Ahl. R-Lõn. Lu, g. *-nää* Lu = *ränne*; R *räntä vuuub rässäässä* (Lõn. 692) rl. lobjakat voolab räästast.

räntä² (K-Ahl.): *niitän rünnät, niitän rännät, niitän miä katalat kagrat* (Ahl. 103) rl. niidan r-d, niidan r-d, niidan mina armetud kaerad.

räpin/lä ~ räpinä I, g. *-ää* **1.** pihlakas рябина (дерево); **2.** pihlakamari рябина (ягода); *räpinäpuu i räpinäd; üivä vareñja tuõv tämäss, kena* pihlakas ja pihlamarjad; hea keedis tuleb sellest, kena (= maitsev).

räpinäpuu I pihlakas рябина (дерево).

räpilsä (J) *-ss* J-Tsv., pr. *-zen* J, imperf. *-zin* J **1.** ripneda, tolkneda волочиться; болтаться; *elähan siä ain räpiz minu helmoiz, ved edõ enäp pikkõrain* ära ometi ripne mu hõlmades, sa ei ole ju enam väike; *helmoimn alt räpizeb jupk* hõlmade alt tolkneb seelik; **2.** tudiseda, väriseda, vabiseda трястись, дрожать; *pää räpizeväd* pead tudisevad. – Vt. ka *räpättää*¹.

räptsikk, räptsikka, räptsikke vt. *räptsikka*.

räpällä: *-l* J-Tsv., g. *-lää* J **1.** räbal, kalts, narts лоскут, тряпка; *häälib niku keräi räpälöiz käib räbalais* nagu kerjus; *jalk-luu on rikottu räpälessi pul'aka* jalaluu on kuuliga räbalaks (= kildudeks) purustatud; **2.** fig. (viletsa olen-di kohta:) räbal, naru оборванец; *vot hullu, ize vana räpääl, a veel kozzolaisiit ootõõv* vaat (kus) hull: ise vana räbal, aga ootab veel kosi-lasi.

räpällässi: *-essi* J väga, kõvasti; armetult очень, сильно; вдребезги (пьян); до нитки (промокнуть); *päält nähä jot räpälessi on umalõz* pealt näha, et on kõvasti purjus; *räpälessi õõm vä-sünnü olen armetult väsinud; kassuzimm räpä-lessi saime kõvasti (vihma käes) märjaks.*

räpät/tää¹ M (Kett. U), pr. *-äv* M, imperf. *-ti* M rippuda, ripendada, tolkneda, (alt) paista висеть; обвисать, болтаться; U *panõn eestää kattilaa, räpättäämää tulõlõ* panen kõigepealt paja tulele rippuma; M *sarafana vai jupka alõtsõõ kõikk räpätäv* sarafan või seelik alt kõik ripendab; M *täll ain alta räpätäv, alumõin on pitšep üleimeissä* tal ikka ripendab (paistab) alt, alumine (rõivas) on ülemisest pikem. – Vt. ka *räpissä*.

räpät/tää²: *-tääg* (I), pr. *-äv* I, imperf. *-ti* = *rõpõttää*.

räss J-Tsv.: *lina räss on tehñu pehkosõ pezä* linavästriк on teinud põõsasse pesa. – Vt. ka *linaa-*.

rässes vt. räsäz'.

räs/sädo ~ **-säto** M -sedo M Kõ, g. -sädo: -sedoo M taimelava парник, рассадник; M rässäto on kõm metriä pituutta taimelava on kolm meetrit pikk; M esimeizessi tsüütettii räs-sätov, kuhhõd tsülvettii kapusaa seemened esmalt tehti küüst taimelavades, kuhu külvati kapsaseemed; M õli kuiva, rässedoita ain valõttii oli kuiv, taimelavasid üha kasteti.

rässädo-peentärä M = rässädo.

rässäiin P, g. -zee P = räsäz'; juoltii, ett musad rässäizen lentäväd, tulõp tševäd õeldi, et kuld-nokad lendavad, tuleb kevad.

rässäätilkka Ränk katuseräästas стреха, свес (крыши).

räsästilk M räästatilk, räästatilge (räästast tilkuv vesi капающая из-под навеса, стрехи вода, капель).

räs/äz' K L P M Kõ (R J-Must.) -äs Ränk K-Ahl. K-Set. -ses Kr räsäs (vdjI), g. -sää K R P M Kõ -seä P räsäsää vdjI 1. (õlg-, roo)-katu (соломенная, тростниковая) крыша; K saunaz elimmä, räsäss eb õllu, siltaa eb õllu saunas elasime, (roo)katust ei olnud, põrandat ei olnud; R vaid jäivät tsivezed lautav ilmaa rässäittä (järele) jäid ainult kivist laudad ilma katusteta; P ruoguiss katan räsässä (pilli)rooga katan katust (= teen pilliroost katuse); P õltši räsäs õlkatust; P räsäsä riuguv katuselatid; 2. räästas (кровельная) стреха, (кровельный) навес; M ku tuõp tševäd, nii alkaaz räsäsät tilkkua kui tuleb kevad, siis hakkavad räästast tilkkua; M peltšaz vihmaa, a puuttu räsäsä tilkkõõsõd vs. kartis vihma, aga sattus räästa tilkese (= vihma käest räästa alla); M elä seizo räsäsä allõ, kõvvii kasuv ära jää seisma räästa alla, saad väga märjaks; M stref'ehnänn ku saap kana juuvva räsäsä tilkass, sis saab borana süvvä jüürtšinn kui küünlapäeval saab kana räästa tilgast juua, siis saab lammast jüripäeval (väljas) süua. - Vt. ka rooko-. - Vt. ka räästaz, rääsaz.

räs/äz' M J-Tsv. rasaz M rasas K-Ahl. Пасась Tum., g. -sää J (rästalised:) rästas, kuldnokk jt. (дроздовидные птицы:) дрозд, скворец и др.; M näd jo rassaat tultii näe, kuldnokkad on juba tulnud; M mussa räsaz kuldnokk. - Vt. ka rassa, rässäin.

räsäzlintu ~ **rasazlintu** M = räsäz'.

räs/ätä M, pr. -sääv M, imperf. -säzi pladiseda, soliseda плескаться; vesi rässäv vesi pladiseb.

räsht/ago K räshtago (K), g. -ago = räshtoga; K räshtagoss veerisseesaa peettii svätkoj jõuludest kolmekuningapäevani peeti jõuluaga; K

räshtagon tsuudat tsäüisiväv pojod da tüttären jõulude ajal käisid jõulusandid, poisid ja tüdrukud.

räshtagonna K räshtoganna L -gonna I jõulude ajal в рождество; K räshtagonna tsuudat tsäüisiväv jõulude ajal käisid (ringi) jõulusandid; L räshtoganna piettii piirua jõulude ajal peeti pidu; I räshtogona alkõvat svädgav jõuludest algavad talisted.

räshtogla K L P räshtoga K-Ahl. P räshtoga Kett., g. -aa ~ räshtogaa P jõulud, jõulupüha рождество, рождественский праздник; K vad'd'alaisiil õli räshtoga, a soomalaizõd jõuluss kuttsuvad vadjalastel oli(d) jõulud) r., aga soomlased kuttsuvad jõuludeks; L nyõb räshtoga tulevad jõulud; P räshtogassi pestii sillav jõuludeks pesti põrandad (puhtaks); P tulõb räshtogaa praaznikka tulevad jõulupühad; P räshtogaa pühä jõulupaast.

räshtoglo I, g. -oo = räshtoga; a tõinõ kõrta ni praaznikassig enipävässig da räshtogossig tooas kuppõa kahsi õlkõa lagottaaz aga teinekord, nii pühadeks, lihavõtteiks ja jõuludeks tuuakse (tuppa) kubu kaks õlgi, laotatakse maha.

räshtälä (Lu), pr. -ääb, imperf. -ii: -i Lu raksatada, naksatada треснуть; salvomõ räshtäi vaa (maja) ristnurk vaid naksatas.

rätikkõilnõ (K-AL.) -n J-Tsv., g. -zõõ J rätike, rätikuke платочек; J ehaj kase rätikkõij kõlpa polnoilõõ inimizelee ei see rätikuke kõlba täiskasvanud inimesele.

rätikkõilnõ K-AL., g. -zõõ = rätikkõinõ; tüttärikolõõ antas pikkarain rätikkõinõ tüdrukule antakse väike rätike.

rätisä: -ssä Lu -ss J-Tsv., pr. -zen Lu J, imperf. -zin Lu J I. koliseda, müriseda греметь, грохотать; Lu vañkkurit ku mennää tsiviteetä müü, tsiviviä müü, kõvassi rätizeväd, kolizõvav kui vankritega sõidetakse mööda kiviteed, mööda kive, (siis) kõvasti mürisevad, kolisevad; J. kolistada, müra teha шуметь, стучать; J kattashtaa, tšen siäll rätizeb uhzõõ vaata, kes seal ukse taga kolistab.

rätšä vt. räkä.

rätšägo J, g. -oo pori слякоть, грязь; liivitsülaz õli rätšägo Liivitsüläs oli pori.

rät/te K-Ahl. K-AL. K L P M S Po Lu Li J I (Kett. R-Lön.) rätte (I) -ti Lu Ke M, g. -ee K M S Lu Li J rättee M I -ie K L P I. (rea-, kaela-, nina- jne.) rät, rätik (головной, шейный, носовой и т. д.) платок; M piäp siitõa rätte pähhää peab siduma rätii pähe; L nuorikka antõ, tšellie rätte, tšellie povoinikka pruut andis (= kinkis), kellele rätii, kellele tanu; L

nuorikõll ovad rätiel silmät tšiin katõtu pruudil on nägu (silmad) rätiga (kinni) kaetud; M *häiliüti räteekaa* lehvitas rätiga; I *palat'eni' soo vizgottii i rätelöjä vizgottii, kõikkõa vizgottii* (pulmakomme:) käterätte visati ja rätte visati, kõike visati (pulmakingiks); J *paa omenõd rättee de sio rättee nurkõt tšiin* pane õnad rätikuse (rätti) ja seo rätii nurgad kinni; Lu *marhad on rätel ja šarffil* narmad on rätil ja sallil; Lu *paan rättee kaglaa* (~ *kaglõllõ*) panen rätiku kaela; Lu *milla rätte kaglaz mul* (on) rätik kaelas; J *paa rätte kõrviilõõ* pane rätt pähe; K *vanõpad antõvad rättee kuumalõõ* vanemad andsid vaderile rätii; Lu *prukukkõin rättee täpiline rätt*; I *tšääri nasõvõisõõ rättee* kännis ninarätikusse; P *suuri rätte suurrätt*; I *suurõõ rättee võttii piholõõ* võtsin suurrätti õlgadele; Li *kagla rätõd õltii šolkkaizõd, nell'änurkkõizõd* kaelarätid olid siidist, nelinurksed; Lu *on kõlminurkkõisijõ kagla rättejä* on (ka) kolmenurgelisi kaelarätte; Lu *jalka rätte jalarätt*, -narts; I *no jalk rätõd anõmmaõ* no jalarätid andsime (karjusele igast perest); J *ripa on mokoma rättee, ripa ebõ õ pittšä, kauniid õltii* sääremähis on niisugune rätt, sääremähis ei ole pikk, punased (= punast värvi) olid; 2. käterätt, -rätik полотенце, ручник; K *rätõd il'i varnikõd* käterätid või pühaserätid; M *silmä rättee* käterätt (näo pühkimiseks). – Vt. ka *jalka-*, *kagla-*, *kõrva-*, *laikko-*, *lõjka-*, *lina-*, *nenä-*, *pää-*, *silmä-*, *šolkka-*, *tšäsi-*, *tšäsä-*. – Vt. ka *rättä*, *rättü*.

rätti K-Ahl. K-Al. R-Eur. Ke MS Lu J I *rätti* Ke *Pemmu* Tum., g. -ii K-Al. M Lu J = rättee; 1. Lu *rätti on pääzä* rätt on peas; J *panivad rätika* silmät tšiin (nad) panid (sidusid) rätiga silmad kinni; J *tämä on laatinnud ümpär päätä kõik rätii* ta on seadnud rätii kõik ümber pea; K *rätid da povoonikad* (Al. 16) (pea)rätid ja tanud; R *kalakauhtana kainalossa, tšapiä* [= *tšäpiä*] *rätti tšäzä* (Eur. 33) rl. peiukaftan kaenlas, ilus rätt käes; K *suur rätti pantu pähää. muitez on suur rätti, a sill aikaa kutsuas* [= *kuttsuas*] *sitä rätiiä tukkõ* (Al. 32) (pulmakombestikust:) suurrätt on pandud (pruudile) pähe. Muidu on suurrätt, aga sel ajal (= pulmade ajal) nimetatakse seda rätti *t*. (= uig, suurrätt, millega kaetakse pruut, kui ta pannakse peigmehe kõrvale istuma); M *pojolõõ tuli miñnua žaali, võtti nenä rätii, nõisi tšüüneliä pühštümää* poisil hakkas minust hale, võttis ninarätti, hakkas pisaraid pühkima; Lu *rätii nurkad* rätii nurgad; 2. J *silmää rätti* käterätt (näo pühkimiseks). – Vt. ka *jalka-*, *kagla-*, *lauta-*, *nenä-*, *silmä-*, *šolkka-*, *tšesä-*, *tšäsi-*, *tšäsä-*, *võõ-*. – Vt. ka *rättü*.

rättine (R-Eur.), g. -zee rätike, rätikuke пла-

точек; *pühä maaria silmät pühšti solkkasilla rätisillä* (Eur. 38) rl. püha Maarja pühkis silmi siidrätikestega. – Vt. ka *rättine*.

rätt'sükkäin (Ku), g. -zee (vadjä naise rahvarõivaste juurde kuuluva puusapõlle vaskraha meenutav kaunistus похожее на медную монетку украшение набедренника); Ku *kaattarie pääl oltii suknaõ, suknie pääl .. rättsükkäiset* [= *rätt'sükkäizeõ*], *ne oltii mokomat ku vaski-rahah* (Len. 295) puusapõlled peal(mine pool) oli kalevist, kalevi(te) peal r-d, need olid niisugused nagu vaskrahad.

rättü vt. *tšäsä-*.

rättü (Ko), g. -üü: *rättüü* Ko = rättee; *rättüü süämmezä* rätii sees. – Vt. ka *tšäsä-*.

rättü/ne (R-Reg.), g. -zee = rättime; *sugu püüti pühštõelle, latõ laiko rätüzille* (Reg. 17) rl.

rätü K-Ahl., g. -uu rida; kord, korrasolek ряд: порядок. – Vt. ka *rääto*, *räätõ*, *räättü*.

rätä/zikko M Lu Ra J -sikko Lu, g. -zikoo Lu J -ziko J-Tsv. -sikko Lu subst., adj. rägastik, tihnik, padrik, tihe mets, tihe võsastik; noor kuusik, kuusepadrik чаща, заросль, трущоба, густой лес; молодой густой ельник; J *väliss et pääz läpi sakkass rätäzikkoss* vahel ei pääse tihedast rägastikust läbi; Lu *müü menimmä mettsää, gribbaa, i puuttuzimma rätäzikkoo i õhsüzimmä* me läksime metsa, seenele, ja sattusime padrikusse ning eksisime (ära); Ra *heeno kuuzikko on rätäzikko i närezikko* noor kuusik on (= noort kuusikut nimetatakse) *r*. ja *n*.; Lu *rätäzikko mettsä* tihe mets, metsarägastik.

rätätü/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen, imperf. -telin frekv. ← *rätätüütä*.

rätätü/täa: -tä J-Tsv., pr. -än J, imperf. -in J kolistada, müra teha стучать, шуметь, трещать.

rääbinä vt. *räpinä*.

rääboi vt. *räboi*.

räägaht/aa K *räägahtaa* L *räägahtaa* (K-Al. K M) *räägahtaa* (K) -aag (I), pr. -aan ~ -an K *räägahtaan* K, imperf. -iin ~ -in K hüüatada, (korra)ks hüüda v. hõigata; karjatada крикнуть; кликнуть, позвать; I *tämä räägahti, niku heütütti tõisia* ta hüüatas, nagu heidutas teisi; L *nuorikkõ räägahti kõrt nimelt zeniḡaa* pruut hõikas (korra) nimepidi peigmeest. – Vt. ka *räägostaa*.

räägast/aa M Kõ (Ja-Len.), pr. -aan ~ -an M, imperf. -iin: -in M Kõ = *räägahtaa*; M *jõka kõrt, ku miä eittüün, siz ain räägastaan* iga kord, kui ma ehmun, siis alati kiljatan (karjatan); M *räägasta tätä tšüireepaa etti tullõiz* hõika teda, et ta kiiremini tuleks.

räägoa, **räägoa** vt. *rääkoa*.

räägost/laa M, pr. -aan, imperf. -iin: -in M = räägahtaa; *täm minnuu räägosti* ta hüüdis mind.

räägua vt. rääkuu.

rääkkaa K-Ahl. K-Al. K L M Kõ S (sõnatüvi основа слова:) rääka- J-Must. rääkaa (L) rääkaa (M-Set.) rääkaa (K L P), II inf. Реакяма Tum., pr. -gan K M, imperf. -kazin M karjuda; hüüda, hõigata; uluda; möögida; määgida; mökitada; kraaksuda жне. кри/чать, -кнуть; звать, по-, кликнуть; выть, блять, мычать; щебетать, каркать и т. д.; L *täm räägab i koinattõlõv* ta karjub ja vannub ropult; M *miä rääkazin tälle, a tämä ep kuullu* ma hüüdsin teda, aga tema ei kuullud; M *vai kuhõõ botškaasõõ rääga, botška vassaa elizev* vs. kuidas tunni hüüa(d), (nii) tunn kõmised vastu; M *räägap starikka staruxaa appii* hõikab taat eide appi; Kõ *susijeek ellää, susijee viisii rääga* vs. (kui) huntidega elada, (siis) huntide viisi (ka) ulu; M *lehmä nältšäin ja algab rääkaa* lehm (on) näljane ja hakkab möögima; M *lammaz räägab* lammas määgib; M *voho räägab* kits mökitab; M *kukkõ räägab* kukk kireb; K *varõz räägab, sis soojaa leev* (kui) vares kraaksub, siis tuleb sooja; M *vihmalintu eez vihmaa räägab* peoleo (vihmakass) vilistab enne vihma.

rääkkoa M räägoa J, pr. -gon M räägon J, imperf. -kazin = rääkaa.

rääkkuu K L P M Kõ S Po rääkuu L rääkuu (M-Set.) rääkuu P (K) rääkuu P rääguu J -kuug ~ rääkuug I, pr. -gun K P I räägun L räägun P räägu I, imperf. -kuzin (K) rääkuzin M = rääkaa; K *ku lahsi rääku, katagaakaa suitsutattii* kui laps karjus, (siis) suitsutati (teda) kadakaga; L *tätä leivän, sille tämä i rääku* teda peksti, sellepärast ta karjuski; I *elär räägun niin rõhгаа* ära karju nii kõvasti; P *õmii poikõi rääku, no poigad äält eväd antannu* hüüdis oma poegi, kuid pojad ei teinud häält; I *lehmä rääguv* lehm ammutab; M *õli rääkuja vazikka, semperässä panti mokoma nimi* oli möögija vasikas, sellepärast pandi selline nimi; I *karu rääguv* karu mõirgab; I *sika algab rääkuug, süüäk tsüzüb* siga hakkab ruigama, küsib süüa; I *katti rääguv, uhsõõ avvaad, tämä meep kujalõõ* kass näub, avad ukse, ta läheb välja; Kõ *varõz rääku* vares kraaksub; K *aragad rääkuzivad* harakad kädistasid; I *sova räägun ku lahsi idgõv* oökull huikab, nagu laps nutab.

rääkur/i M, g. -ii kisakõri, karjuja крикун, ревуn.

rääoliin J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J viisakas, hästi kasvatatud, korralik приличный, воспитанный, порядочный; *naapuri on õikõ rääolim meez,*

tämä kõnsait eb riitõõ epko süäntee naaber on õige viisakas mees, ta kunagi ei riidle ega saa vihaseks.

rääot/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J reastada, ritta panna выстр/ивать, -оить (в ряд).

rääotta² M ridamisi рjадами, по рядам; *lina lahgottaaz niitulee rääotta* lina laotatakse heinamaale ridamisi.

rääpeli J-Tsv., g. -ii J fig. näru, räbal, kalts (vilets rõivas) рваньё, тряпьё; лохмотья; рублище; *mikäle rääpeli sell'ez vmesto kauhtõna* mingi näru (on) kaftani asemel seljas.

rääp/piä (K-Ahl. P), pr. -in K, imperf. -pizin kriipida, küünistada, kriimustada царпать, скрести; P *peltšää kattia, se rääpiv* karda kassi, see küünistab.

rääptsikk, rääptsikka vt. raptšikka.

rääpuška vt. raaпушка.

räästo (I) taimelava парник, рассадник; *taimõlõizõt tsülvettüü räästoilla* taimed (= taime seedned) on külvatud taimelava(de)sse.

rääsaz vt. räsaz¹.

rääs/ätä: -et J-Tsv., pr. -sään J, imperf. -säzin: -sezin J röövida, riisuda обокрасть, ограбить; *rääsetti õikõ tšehs päivell silmiijõ nähez* rööviti lausa keset päeva silme all.

rääto Ränk K L P M Kõ Lu Li J I rääto L rääto Kett. K M Lu J I (K-Al.), g. -oo M J -voo M -voo Lu 1. rida ряд; J *terve rääto puit on lastu maalõ terve rida* puid on langetatud maha; J *sihakõllõ on õmmõltu kõlmõlt räätoa t'esomkõd ala* pihikseelikule on õmmeldud kolm rida (ääris)paelu alla; M *kõik tšived õllaz ühez rääoz, niku isutattu* kõik kivid on ühes reas, nagu istutatud; J *sõtameheh seissa kahõz rääoz* sõdurid seisavad kahes reas; M *issuumma kõikii rääto* istume kõik ritta; I *vätši räätua seisõ* rahvas seisis reas; J *kapusaa taimõd on isutõttu räätoa müü* kapsataimed on istutatud rida mööda; Kõ *kaõto esimein rääto on tehtü jarviroogossa, tõinõ rääto on tehtü riüzõlgõssa* (õlg)katuse esimene rida on tehtud pilliroost, teine rida on tehtud rukkijõgedest; M *tõkutin silmää i pilazin rääoo* lasksin silma (vardalt) maha ja rikkusin (kudumis)rea; Kõ *eittään vähakkõizõõ, palat panõn räätua möõ* heidan vähekese pikali, lasen leiba luusse (panen palad ritta); 2. kiht; jagu слой; J *veelko se mahup kassee lännikkoo tsüimme räätoa uгуритtsa* kas sellesse lännikusse mahub veel kümme kihti kurke?; Lu *inemin ku viskõz, kerkiäpi mikä õli, akana, se jäi litši viskajaa, tõin rääto jäi perä riüz, kõlmõttomaa rääto jäi paraz riüz, pääriüz* kui inimene tuulas (vilja), (siis) mis oli kergem, agan, see jäi

tuulaja ligi, teise jakku (teise ritta) jäi halvem rukis (pärarukis), kolmandasse jakku jäi parim rukis, pearukis; **3.** kord, järjekord очередь, черед; M *kase on minuu räato sakata karttija* see on (nüüd) minu kord kaarte segada; M *tuli räato kunikkaa tüttäreelle* tuli järjekord kuningatütre kätte; J *ann toomuziit kõikkiilõ räatoa* müü anna külakosti kõigile järgemööda; **4.** kord порядок; J *kassen taloz on iivä räato* selles talus on hea kord; J *laizga peremmehe taloz ebõõ räatoa* laisa peremehe talus ei ole korda; ■ M *lugõb, a ep saa räätua* loeb, aga ei saa selgust; K *sõta räato tuli tuli sõda* (sõjaaeg). – Vt. ka *pulma-, rihi-, õvvi-, üli-*. – Vt. ka *räätsü, räätä, räätõ, räätiü*.

räätoin J-Tsv.: *piirgõz om mõni räätoin* sizuz pirukas on mitmekihiline sisu; *tämä õli minu räätoin, parvõs seisozimm* tema oli minu kõrval(olija), koos seisime.

rääto-sõtameez (Kõ-Len.) reamees, reasõdur рядовой (солдат); *rääto-sõtamehet jo kõik menti ettes [= mentii eteez]* (Len. 213) reamehed läksid juba kõik edasi.

räätsü (Ku), g. -'süü rida, rivi, järjestus ряд, расстановка; *ne oltii .. laahittu rätsüü [= räätsüü] müü, ne helisivät* (Len. 295) need (= vaskrahaolised kaunistused) olid .. seatud (puusapõlledele) ridadena, need helisesid. – Vt. ka *rääto*.

räätsü P, g. -süü P = rüiskräkki; *miä ampuzin ühee räätsüü* ma lasksin ühe räagu.

räätsüü P, pr. -süv, imperf. -tsüü rääksuda скрипеть (o korostele); *rütsie räätsüü räätsüväv* rukkirägud rääksuvad.

räätä (Li Ra): *Li räätä müütä vaa visko ja visko, tsülvü tsülvõvakassa rida* mööda ainult viskas ja viskas, külvas külvivakast; Ra *saap pelata vaikka mõnt entseä räätä müüv* saavad (saab) mängida kas või mitu inimest järgemööda. – Vt. ka *rääto*.

räätõ P Lu Ra J-Must. (Li) reätõ P, g. -õõ Lu Li Ra rida; järjekord ряд; очередь; P *keräjäät sõisozivat* kõikk reädõz kerjajad seisid kõik reas; Li *ühee rääõõ ku tämä tsülvü, siis ku väantiis takaas tõissa kõrtä tsülvämää, ni siiz ette pantii poikanõ menemää* kui ta ühe rea külvas (ära), siis kui tagasi pöördus teist korda külvama, siis pandi (tema) ette poisike käima; Lu *räätõ müü tsäim taloss talloo* järjekorras käisime talust tallu. – Vt. ka *rääto*.

räätü P M Lu Li Ra J (K S), g. -üü Li -ü P **1.** rida ряд; M *paamma kõig ühtee räätüü* paneme kõik ühte ritta; J *tütõd isuttii rääüz* tüdrukud istusid reas; P *isuttii kõikk lavõzõll reätüü müö* kõik istusid pingil reas; Lu *eestää*

viina meni eez aina, sis kolkki meni räätüü müü peräz (pulmakomme:) esiteks läks viin alati ees, siis õllekapp läks rida mööda järele; **2.** rida, kord, kiht слой; P *katyõriugud ves-sääss, pannass jõka rääü päalie vittsoikka tsiin* (õlgkatuse) korralatid vestetakse, pannakse iga (õle)rea peale vitstege kinni; Lu *seinäd on tehtü räätü alkoja, räätü savvia* (savionni) seinad on tehtud (nii, et) rida halge, kiht savi; **3.** kord, järjekord очередь, черед; P *vot nõisõvad räätüü müö viskaamaa d'engoi* (pulmakomme:) vaat hakkavad järgemööda raha viskama; J *nämät taas siz mentii tõisõõ taloosõõ. räätüü müü kõik tsäütii* nemad (= kerjused) läksid siis taas teise tallu. Järgemööda käisid kõik (talud läbi). – Vt. ka *rääto*.

räätüü K adv. korda (minna) (наречие в форме илл-а от *räätiü*); K *meni kõik räätüü* kõik läks korda.

rääüz J adv. reas рядом, рядом; *tütõd isuttii rääüz* tüdrukud istusid reas.

räähilä J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J = räähätä.

räähtüü P M (Kett. K-Ahl. Ke) -äg I, pr. -n K, imperf. -zin P närtsida, närbuda, tohletada, rädida блёкнуть, по-, вянуть, за-, увядать; M *kukka räähtü lill närtsis*; Kett. *lantud omad räähtünnüüd* kaalikad on tohletanud; P *räähtünnü õhsa* närbunud oks; ■ P *mie kuivin da räähtüzin suurõz guoraz* ma kuivetusin ja närbusin suure(t) mures(t); M *hailäb räähtünnü, tälle mikäleeb on pantu painu* (haige kohta:) käib ringi koltununa, talle on (nagu) mingi paine (peale) pandud. – Vt. ka *räästüü, räätüüs-sä*.

räählätü: -et J-Tsv., pr. -tään J, imperf. -täzin: -tezin J kiskuda, rebida; kahmata, haarata вып/ывать, -вать, хват/ать, -ить; *räähtes tsirvee tsättee* haaras kirve kätte. – Vt. ka *räähiä*.

räässännalaa vt. *nalaa*.

räässää-kilik/ka: -k J-Tsv. jääpurikas ледяная сосулька.

räässää-tsüünteliä J-Tsv. = räässää-kilikka.

räästäl/z Lu (Li Ra J) -s Ränk, g. -ä Li Ra (katuse)räästas (кровельная) стреха, (кровельный) навес; застреха; Li *räästät tilkkuvan* räästad tilguvad; Li *oonõl on räästää lavvad* hoonel on räästalauad; Li *algõttii jo lüüvvä räästäje lautojõ* hakati juba räästalaudu (külge) lööma. – Vt. ka *räsäz', rääsäs*.

räästülä M (Kett. Kõ S Ja), pr. -n, imperf. -zin = räähtüü; M *taimõõd algõttii räästüü, näitä piäb välläa* taimed hakkasid närtsima, neid tuleb kasta.

rääsläz: -ez J-Tsv., g. -sää J = räästáz; J *vesi tilkup kato räässäss suurõ bad'd'asõ* vesi tilgub katuse räästast suurde puupange; J *räässäss tsüünteliäb* jääpurikad.

räütütütää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J närtsitada, jõuetuks teha делать, с- вялым, блёклым; обессилили/вать, -ть; *räütütet kapusa(d)*, kui ei kasta (veega).

räütüüssä: -ss J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *räütü-* J-Must., pr. -üv J, imperf. -üzi ~ -üz J = räuhtüä; *kukad räuütüsti tsülmess* lilled närtsisid külmast; *räütünneet kukad* närtsinud lilled; *põlõtsill kõik puud on räuütüstü põlendikul* on kõik puud närbunud (räidinud); *nagriz on räuütünnü* (Must. 181) naeris on tohletanud; ■ J *nii lorizõd, jot kõrvõd räuütüssä* lorised nii (palju), et kõrvad väsivad (kuulates); *kõns siä naima nõizõd, vet kellid räuütüssä* kunas sa naima hakkad, (su) muna(ndi)d ju närbuvad (= jäävad jõuetuks). – Vt. ka *räuhtüä*.

rõhkiä Lu J -kiäg I, pr. -gib Lu J, imperf. -ki Lu J = rõhkää; Lu J *sika rõhgib* siga rõhib; I *sika altsi* [sic!] *rõhkiäg* siga hakkas rõhkima.

rõhkää M J (Kett.) -kääg (I), pr. -gäv M I, imperf. -käzi M rõhkida хрюкать; M *mitäleep sika rõhgäv, taitaa on põhku märtsä* millegipärast siga rõhib, vist on põhk (= ase) märg. – Vt. ka rõhkõä, rõkissä, rõökkiä.

rõhkõlõitää vt. rõhkõlõitää.

rõh/kõä Lu, pr. -gõv Lu, imperf. -kõzi = rõhkää; *sika rõhgõv* siga rõhib.

rõihtõlõitää vt. rõuhtelõitää.

rõki/ssä J, pr. -zeb J, imperf. -zi J = rõhkää; *põrsaad rõkissää* põrsad rõhivad; *sika rõkizev* siga rõhib.

rõmü vt. rauta-.

rõnnli Lu, g. -ii Lu renn жёлоб, канавка; *niku rõnnissä tuõb vesi* vesi tuleb nagu rennist. – Vt. ka ränni.

rõpõšši M, g. -ii subst., adj. arutu, loll, rumal дурак, дура; глупый, дурацкий; *mokom rõpõšši* hakka niisugune loll naine.

rõpõt/tää: -tääg I, pr. -äv I, imperf. -ti podiseda клокогать; *kiisseliä tšihutaD, i rõpõtäp kiisseli; sis tämä leeb valmis, kõõz rõpõtäv (~ räpätäv)* keedad kiislit, ja kiisel podiseb; siis ta saab valmis, kui podiseb. – Vt. ka *räpättää*².

rõstätü (M-Set.), pr. -äv M, imperf. -zi impers. rõhitsema ajada выз/ывать, -вать отрыжку; M *minua rõstääb* (Set. 80) mind ajab rõhitsema. – Vt. ka rõhkõlõitää, rõuhtelõitää, rõuhtsüt-tää, rõütsütellä.

rõhkele-vesi Lu rõhitusvesi (maomahl) желудочный сок; *hapo vesi vai rõhkele-vesi*

tuõp suussa, rõhkõlõitäv hapu vesi või rõhit-susvesi tuleb suust, ajab rõhitsema.

rõhkõlõitää ~ -tä Lu rõhkõlõitää Ra, pr. -äv Lu rõhkõlõitäv Ra, imperf. -ti Lu I, impers. rõhitsema ajada вызывать отрыжку; Ra *sein nii pal'lo, što minnu rõhkõlõitäv, tuõp kurkuss vällää, mikä leeb ebõõ üvä, tuõv hapo vesi kurkuss sõin* nii palju, et mind ajab rõhitsema, tuleb kurgust välja, miski ei ole hea, hapu vesi tuleb kurgust; 2. Lu rõhitseda отрыг/ать, -нуть. – Vt. ka rõstätä, rõuhtelõitää, rõuhtsüt-tää, rõütsütellä.

rõök/kiä J-Tsv., pr. -ib J, imperf. -ki J = rõhkää; *sika rõökip, tsüzüp süüvve* siga ruigab, küsib süüa; *tunnõit ko põzгаа viittä rõökkää* kas oskad põrsa kombel ruiata?

rõökähtää Lu, pr. -ääv, imperf. -ii: -i rõögata-da зарычать, прорычать, гаркнуть; заорать; *karu rõökähti* karu rõögatas.

rõömikkoissa: -ssõ Li -ss Ra J-Tsv. rüümikkoissa (Lu), pr. -n Ra J rüümikkoin Lu, imperf. -zin J = rõõmiä; Ra *minuu tüttö jo alki rõömikkoiss* minu tütar hakkas juba roomama; J *peenenn jõka üks rõömikkoiv* väikesena roomab igauks.

rõömikkoizillaa J-Tsv. = rõõmikollaa; *lahs veel ep talla, va rõömikkoizillaa liikub etez* laps veel ei käi, ainult roomates liigub edasi.

rõömikollaa Kett. M rüümikollaa K L roomakil, roomates; kãpakil, kãpuli; roomakile, kãrakile на четвереньках, на четвереньки; ползком; M *välissä et pääz jäätä möö mennä ülleez mätsesee*, siiz meed lahsõje viisiä rõömikollaa vahel (sa) ei pääse jääd möõda üles märke (minema), siis lähed laste kombel roomakil; L *pojokkõizõd nõisivad rõömikollaa i põlvinaa* poisikesed laskusid kãpuli ja põlvili. – Vt. ka rõõmizellää, rõõmiällää.

rõõmillää J-Must. J-Tsv. vdjI rüümillää Lu = rõõmikollaa; J *nii õli umalõz jot rõõmillää kotto tuli* oli nii purjus, et tuli kãpuli koju; Lu *lahs meeb rüümillää* laps läheb roomates.

rõõmil/ssä: -ss J-Tsv., pr. -n, imperf. -zin J = rõõmiä.

rõõmizellää M = rõõmikollaa; rõõmizellää, siiz jo tuõb vatsollaa mennä roomakil, siis tuleb juba kõhuli minna.

rõõmiä M J (K-Ahl.) rüümiä L P, pr. -n K M J rüömin P, imperf. -zin M J rüöminzin P (kãpuli) roomata полз/ать, -ти (на четвереньках); J *enne tallamiss lahs õppõõb rõõmimä* enne käimist õpib laps roomama; M *lahs rõõmib nelläl jalkaa* laps roomab neljakãpukil; J *kõiki õõmm õmall aika rõõminnü* kõik oleme omal ajal roo-manud. – Vt. ka rõõmikkoissa, rõõmissä.

röömiällä: -äg I = röömikollaa; siiz nõisi tsässi pääle da röömiälläät tuli krölttsaassaag siis laskus käpuli (käte peale) ja roomates tuli tuulekojani.

rööslätä: -et J-Tsv., pr. -sään J, imperf. -sāzin: -sezin J = röövätä; üüll röösetti kõig ratis puh-tassi öösel riisuti kogu ait tühjaks (puhtaks).

rööveli J, g. -ii J röövel, varas грабитель, похититель, вор; päästi rööveliiss pakkoole pääseti röövlite eest pakku; miä silt, röövelilt, kõrvõt pehmitteen ma sul röövlil kütan kõrvad kuumaks (teen kõrvad pehmeks)!

rööveli-meez J-Tsv. = rööveli; see on üks rööveli-meez see on üks röövel.

röövilä J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J röövida, riisuda грабить, о-; rozboinikad on tapõttu de röövittu kuptsaa röövlid on kaupmehe tapnud ja (paljaks) röövinud.

röövlätä (J) -vätä J -et ~ -vet J-Tsv., pr. -ään ~ -vään J, imperf. -āzin: -ezin ~ -vezin J röövida, riisuda; varastada грабить, похищать; красть; merell on röövettü med'd'e mehiilt kõig võrkod merel on meie meestelt kõik võrgud röövitud; poikõizõd röövetti omem mehelt jaššikk omena poisikesed varastasid õunakaupmehelt kasti õunu. – Vt. ka rööstätä.

rööhtelõitää Lu röihtölõittä (Lu), pr. -äv: röihtölõitäv Lu, imperf. -ti impers. röhitsema ajada безл. вызывать отрывку; ku iivõkass süün, röihtölõitäv kui sõõn (midagi) pärmist, (siis) ajab röhitsema; olutt ku juut sis ku nenäss tuõp poiz, algõb rööhtelõittä kui õlut jood, kui siis ninast tuleb (gaasi) välja, (siis) ajab röhitsema. – Vt. ka röstätä, rööhkõlõittä, röötsü-tellä.

rööhtsütää: -teä P, pr. -äv, imperf. -ti = röihtelõittä.

röösi-rih/ma: -m J-Tsv. noodakõis неводная верёвка.

röötsütellä P, pr. -telev P, imperf. -teli frekv. = rööhtelõittä; minua tošnitav, rööhtsüttelev mul on süda paha, ajab röhitsema.

rüdi vt. rüüdi.

rüis- vt. ka rüüz-.

rüiskakku M Lu rükki-, paistekakk (rükkijahust kakk) ржаная лепёшка; Lu rüiskakkuja pantii vakkaa, se õli kakkuvakka rükkiakke pandi korvi, see oli kakukorv.

rüiskrääkki Lu Li Ra rüiskrääkki Li rükkirääk коростель, дергач; Li rüiskrääkki, tämä rüt-tšees krääkev rükkirääk, tema rääksub rükkis. – Vt. ka räättsü, rüüzbrääkki, rüüzbrääko.

rüiskrääkkä M = rüiskrääkki.

rüiskuhila ~ **rüüskuhila** M rükkihakk бабка, скирда ржи; rüüzvihgot pannas kuhilallõ, rüis-

kuhila rükkihakk pannakse hakki, (see on) rükkihakk; rüüskuhilaa pantii nellätšümmet-tä vihkoa, a nisukuhilaa pantii kahtšümmettä viiz vihkoa rükkihakki pandi nelikümmend vihku, aga nisuhakki pandi kakskümmend viis vihku.

rüüskuhilaz ~ **ruiskuhilaz** Li ruiskuulaz Lu = rüüskuhila.

rüüskuk/ka M -k ~ rüüs-kukk J-Tsv. ruiskukka Lu rükkilill василёк; J rüüskukkiiss tüütõkkõizõt tehhä nasikkoit rükkililledest teevad tüdruku-kesed pärgi; J silmet sinized niku rüüs-kukad silmad sinised nagu rükkililled. – Vt. ka rüüs-sinikukka, rüüssvetka, rütšee-kukka.

rüüskupo M rükkiõlekubu пук ржаной соломы; teimmä rüüskupolaissa siitõõd tegime rükkiõlekubudest sidemed.

rüüskõrsi M rüüs-kõrsi I = rüüssäntšü.

rüüskõvlainõ: -vain Li (rükki)leivatainast pirukaümbris v. -koorik корочка ржаного пирога; rüüskõvvaizõs kala kerkiv tsühseessä, a vot saijõkõvvaizõs, sis toorõ kala ep kerki tsühseessä leivatainast koorikus jõuab kala küpseda, aga vaat saiatainast koorikus, siis toores kala ei jõua küpseda.

rüüskü J-Tsv., g. -zgiüü raju, torm буря, ураган; vmesto rüüskü jutõlla i mürskü raju asemel õeldakse ka torm; rüüskü ilm rajuilm. – Vt. ka raju, raju-ilma.

rüüspaario M rükkiõleapõld (rükkiõleikuse järel kesasse jäetud põld) ржаной пар, ржаное поле под паром; rüüspaario. maa ookaav. sinne väittäaz valo, tsüntääz, i maa ookaav rükkiõleapõld. Maa puhkab. Sinna veetakse sõnnik, küntakse, ja (siis) maa puhkab. – Vt. ka rüüzaho.

rüüspahmaz M (pekstud, kuid tuulamata rükis reherõrandal laiali v. hunnikus обмолоченная, но не обвеенная рожь в разбросанном виде или в куче на полу гумны).

rüüspeltä M-Set., hrl. pl. -ad: -at M-Set. = rüüspeltto.

rüüspeltto (M) rüüspeltto Lu, hrl. pl. -od M rüüspeltto Lu rükkipõhk, -sasi короткая ржаная солома. – Vt. ka rüüs-sasi.

rüüspiirga (M) rüüspiirga I (rükki)leivatainast pirukas пирог из ржаного теста; M tehtii rüüspiirgoo, tehtii mokomia, tehtii puhtaassa omenassa, aimassa omenassa tehti leivatainast pirukaid, tehti niisuguseid, (täidis) tehti paljast kartulist, ainult kartulist.

rüüspõlto P M rüüspõlto I rükkipõld ржаное поле; P nõita tsäüib rüüspõltua müõ (uskumus:) nõid käib mööda rükkipõldu; I põltoilola mokomat pupuškät kazvavad, kleeveripõllola

i rüüspõllola põldudel kasvavad niisugused osjad, ristikupõllul ja rukkipõllul. – Vt. ka *rüüz-nurmi*.

rüüspää (Ja-Len.) rukkipäe колос ржи; Ja *ühs tõizee takaa tõkkuvat rüüspää* (Len. 241) üks-teise järel langevad rukkipäed. – Vt. ka *rüüsta-hõ, rüüstähe, rütšee-pää*.

rüüsalvo Li = *rütšeesalvo*.

rüüssarka M rukkisarg (rukkipõlluriba külakogukonna maast) ржаной участок земли (полоска пашни сельской общины, приходившаяся на долю одной семьи); *rüüssarka, õzrasargad i niusarkõi õli* rukkisarg, odrasrad ja niusargasid oli.

rüüs-sasi Li = *rütšepelto*.

rüüsseeme M-Vilb. rukkiseeme ржаное семя.

rüüsinikukka M-Vilb. (sinine) rukkilill = *rüüs-kukka*.

rüüsuurim/a (M), hrl. pl. -*ad* M rukkitalang(ud) ржаная крупа.

rüüsvetka M = *rüüskukka*.

rüüssõrto M rukkisõrd, -ale (alemaa, kuhu on külvatud rukis) ржаная новина, пожага; *ennee aina tehtii rüüssõrtoa* ennemalt tehti ikka rukkisõrdi.

rüüssäygi Lu = *rüüssäntšü; lina lagotõtti rüüssäygel, siis tuuli eb veenü* (kitkutud ja kuivatatud) lina laotati rukkikõrrepõllule, siis tuul ei viinud (ära).

rüüssäntšü M rukkikõrrepõld, rukkikõrs ржанище; M *rüüz on niitettü, perält jääp säntšü, rüüssäntšü* rukis on lõigatud, järele jääb kõrs, rukkikõrrepõld; M *mie jo tšünnin rüüssänd'üü* ma juba künsin rukkikõrrepõllud (üles). – Vt. ka *rüüskõrsi*.

rüüstahõ Kõ = *rüüspää*.

rüüstaitšina K M Lu (rukki)leivatainas, rukkijahutainas ржаное тесто, тесто из ржаной муки; Lu *rüüstaitšina i saijataitšina* leivatainas ja saiatainas; M *tšämmelkakut tehäz rüüstaitšinassa, senessä taitšinassa, mizessä i leipoo tehäz* paistekakud tehakse rukkijahutainast, sellest tainast, millest leibugi tehakse.

rüüstähle M, pl. -*tšeed* M = *rüüspää*.

rüüstõõ M rukkiviljelus (tõõ seoses rukki kasvatamisega) возделывание, выращивание, культивация ржи.

rüüz vdJL K R P M Kõ Lu Li J I (U) *rüüs* K-Ahl. *rüüz* Kett. K M I *ruiz* K M Kõ Lu Li Ra J (K-AI. M-AI.) *Рююць* Tum. *Рүюць* Pal.₂ *Рүюць* K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. *rütš/ee* Kett. K-Ahl. M Kõ I -*ie* P *rütšee* M I *rütš/lee* Lu Li J -*ie* P *rütši* [sic!] J-Must. *ruttšee* K-AI. M-AI. Lu Li Ra, pl. *rük-kid* ~ *ruggit* Kr rukis рожь; M *nät ku on teräkäz*

rüüz, tänavoonn leeb üvä tulo vaat kui terakas on rukis, tänavu tuleb hea saak; J *rüüs kukitsõb* rukis õitseb; M *tšüireess rüüz valmisub* varsti valmib rukis; Kõ *kupol'o-õöl tšäüziväv tüttären rütšüisee kassoï pletittämää* jaaniõöl käisid tüdrukud rukkisse (rukki)palmikuid põimimas; K *rütšied niitettii i aina vihmad* rukis (rukkid) lõigati ja (nüüd on) ikka vihmad; Lu *rütšseitä ep tapõttu primuzlaakaa, a särjettii järdžül* rukist (rukkeid) ei pekstud koodiga, vaid rabati pingil; Lu *kõnz rüüssä vizgõtaa, siz jääväd akanõd* kui rukist tuulatakse, siis jäävad aganad (eraldi); K *tšihutattii õlutta õzrõissa i rütšeesä* pruuliti õlut otradest ja rukkist; M *taitaa õltii iättõmäz rütšee, etti jäi nurmi pal'taasi* vist olid idanemisvõimetud (= vanad) rukkid, et nurm jäi paljaks; J *rüüss tetšemä* rukist (maha) tegema (= rukist külvama); Lu *seemenee rüüz* seemnerukis; Lu *talvi rüüz* talirukis; Li *tšesä rüüz* suvirukis; Lu *akana, se jäi litši viskajaa, tõin räätõ jäi perä rüüz, kõlmõttõmaa räätõõ jäi paraväz rüüz, päärüüz* agan, see jäi tuulaja ligi, teise jakku (teise ritta) jäi kehvem rukis (pärrukis), kolmandasse jakku jäi parim rukis, puhas rukis; P *rütšie ladvad i tüved* rukki pead ja kõrred (ladvad ja tüved); P *rütšie kõrsi* rukkikõrs; Li J *rütšee pää* ~ I *rütšee tähtši* rukkipea; M *rütšee tähdžeed* rukkipead; Li *rütšee jüvä* rukkitera; J *rütši ed'jelmü* (Must. 169) rukkitalukas; P *õzazroho, tämä on niku rütšie õraz* orashein, see on nagu rukkioras; M *rütšee kõrsi* rukkikõrrepõld, rukkikõrs; K *rütšee vihgod* rukkivihud; M *rütšee javo* rukkijahu; P *rütšie räätsüd räätsüväv* rukkiräägud rääksuvad; J *valkaa rütšee kuzka* (rukkis kasvav) valge karrikakar; J *rüüz õraz* rukkioras; J *kari* [sic!] on *toptšinnu kõig rüüz maa kari* on rukkimaa kõik ära tallanud; I *rüüz nurmi* rukkipõld; M *õzaz-roho, se kazvab rüüs sängiz* orashein, see kasvab rukkikõrrepõllul; R *rüüz rōukko* rukkivirm, rukkivihkudest virm; Kett. *rüüz õlgõd* rukkioled; M *rüüs kupo* rukkiole)kub; Lu *enne tehtii kakkujaa, rüüs taitšin tehtii enne(Malti)* tehti kakke, rukkileivatainas(t) tehti. – Vt. ka *pää-, suvi-, talvi-, tšesä-*.

rüüz- vt. ka *ruiz-, rüüz-*.

rüüzaho M = *rüüspaario*.

rüüzakan/a (M) *rüüz-akana* (J-Tsv.) -õ Li, hrl. pl. -*ad* M *rüüz-akanõd* J-Tsv. rukkiaigan(ad) ржаная мякина; J *rüüz- ja kagr-akanõd om pantu ühte akanikkoo* rukkijahutainas ja kaeraaganad on pandud ühte aganikku.

rüüzbrääkki J-Tsv. *ruizbrääkki* Ra = *rüüskrääkki*; Ra *ruizbrääkki ain brääkiv* rukkirääk aina rääksub.

rüüzbrääkko J Kõ rüüsbrääkko J-Must. = rüüs-krääkki; Kõ rüüzbrääkko, rütšees tām i elāv rukkirääk, rukkis ta elabki.

rüüzivä M rüüz-ivä Kõ = rüüzjüvä; Kõ rüüz-iväd võivad olla itäväd i mõnikkaad evät taho ittä rukkiterad võivad olla (hästi) idanevad ja mõned ei taha idaneda.

rüüzjavo M Lu Li Ra rüüz-javo J-Tsv. (Kõ) rüüsjavo Lu Li ruizjavo Lu ruiz-javo J rüüzjavo Lu I rüüz-javo I, hrl. pl. -oD M rüüz-javod (Kõ) rukkijahu ржаная мука; M *vadruškoita* tehtii rüüzjavossa korpe tehti rukkijahust; J *marikaasša* tehtii ruis-javoss, *pantii poolõssa vai jõvikassa* marjapuder tehti rukkijahust, *pandi pohli* või *jõhvikaid* (hulka); M rüüzjavod õlivad *rubl'aa puuda* rukkijahu maksis (oli) rubla puud. – Vt. ka rütšee-javo.

rüüzjavorooppa Li ruizjavorooppa Lu rukkijahupuder ржаная каша, каша из ржаной муки.

rüüzjüvä Kõ Lu rüüzjüvä ~ ruiz-jüvä Lu rukkiva, rukkitera ржаное зёрнышко; Kõ rüüzjüvä on *tahhõd süämez* rukkitera on viljapea sees; Lu *neijjee kobrijeekaa ku vizgõttii, suur jüvä õli ranõkõpi* ku rüüzjüvä i *se meni kaukõpõss* ku rüüzjüvä, *siis se jüvä saatii poiz* kui nende viljakühvlitega tuulati, (siis) suur tera (= tungaltera) oli raskem kui rukkitera ja see läks kaugemale kui rukkitera; siis see tera saadi (viljast) välja. – Vt. ka rüüzivä.

rüüzlaiivo (Kõ) hrl. pl. -oD Kõ rukkioras(ed) всходы ржи; rüüzlavod on *sütšüzüll, a tševvääll i nizud, i kagralavod, nisulaivod* rukkioras on sügisel, aga kevadel (on) nisu(d) ja kaeraoras(ed), nisuoras(ed).

rüüzleipä M Kõ Lu rukkileib; rukkijahutainas ржаной хлеб; ржаное тесто; Lu *proobaa minuu rüüzleipää* proovi minu rukkileiba!; M *kursi* tehtii rüüzleivässä pulmaleib tehti rukkijahutainast.

rüüzlepoška M leivatainast paistekakk ржаная лепёшка.

rüüznurmi M rüüz-nurmi I rüüsnurmi Ränk = rüüs põlto; I rüüz-nurmi, õuna-nurmi, kag-ra-nurmi, õzra-nurmi rukkipoold, kartulipoold, kaerapoold, odrapoold.

rüüzobahka M (mistahes varajane seen, mis ilmub, kui rukis loob pead; kui rukis on pea loonud, on igal seenel juba oma nimi) колосник (любой ранний гриб, появляющийся, когда рожь колосится).

rüüzriig/a Lu Li (M) -õ Li rukkiahe, rukkirehi (rehetäis parsil kuivatatavat rukist доля ржи для сушки и обмолота в одну очередь); Lu *müü tänävä tapõmma kõlmdõd riigaa, rüüzrii-*

gaa vai kagrõriigaa täna me peksame kolm rehte, (kas) rukkirehte või kaerarehte.

rüüzroho K M Kõ rüüzroho I 1. M Kõ orashein пырей, пырейник; 2. K M kerahein ежа; 3. I rukkiluste ржаной костёр; *kuza rüüzroho kasvab, sinnek kaivak kaivo* kus (rukki)luse kasvab, sinna kaeva kaev; 4. Kõ värihein трясушка.

rüüzrooppa M rukkikruupidest puder ржаная крупяная каша (каша из ржаной крупы).

rüüzvadrušk/o M, pl. -oD M = rüüzvatruška.

rüüzvakk/a: -õ J rukkivakk, vakk rukist пураржи.

rüüzvatruška M rukkikorp, rukkijahust korp ржаная ватрушка; rüüzvatruška, *mizzeekaa vaa tahod, señneekaa i tee* rukkijahust korp, millega (= millise täidisega) vaid tahad, sellega teegi. – Vt. ka rüüzvadruško.

rüüzvihko M rukkivihk сноп ржи; rüüzvihgot *pannas kuhilallõ* rukkivihud pannakse hakki.

rüüzvil'l'a ~ rüüzvil'l'a M rukis, rukkivili рожь; *niitettii rüüzvil'l'aa lõigati* (sirbiga) rukkist; rüüzvil'l'aa *rad'd'oaz, etti läättäiz rütšeed välld* rukist rabatakse, et rukki(tera)d tuleksid (rukkipeadest) välja.

rüüzõlgõtsõd [?] M pl. rukkioled ржаная солома.

rüüzõltši M rukkioõlg, -õled ржаная солома; rüüz-õlgõssa *siitõõt teimmä* rukkioõlgedest tegime (vihkude) sidemed.

rüüzõraz Li = rüüzlaivo.

rüükkid vt. rüüz.

rüümmü vt. rummu².

rüümä M Li rüümä M, g. rüümä: rüümmä M 1. (lina)tuder льновыи рыжик; M rüümä on *mokoma roho, klusiitab linnaa* tuder on niisugune (umb)rohi, lämmatab lina; M rüümä *kazvab linaza, linnaa süämmezä, linnaa põlloza* tuder kasvab linas, lina sees, linapõllus; 2. Li põldnälghein полевая торица; 3. J vesiheini, vesivirn мокрица.

rüümäroho M Lu 1. linatuder льновыи рыжик; 2. Lu vesiheini, vesivirn мокрица.

rüühkkü/zä ~ -z Li küürus сгорбившись; *tämä rüühkküs tsäüv* ta käib küürus.

rüühkküü Li küüru (наречие, связанное по значению с глаголом 'горбиться, с-'); *tämä meni rüühkküü* ta jäi küüru.

rün/ni Lu run/ni J-Tsv., g. -ni J 1. (jää)kuhjatise, -rüsi, -pank, -mägi гряда льдин; глыба льда; (плавающая) ледяная гора; Lu *jää rünnio* jääkuhjatiseid; Lu *suurõd rünnid niku mäed* suured jääpangad nagu mäed; J *jää meeb laukaaz alaz runniinnaa* jää läheb Laugat mööda alla rüsi-na; 2. (halu-, kivi- jms.) hunnik куча (каменной,

поленьев и пр.); *J tsived vizgõttu runni* kivid on visatud hunnikusse. – Vt. ka *jää-, tsivi-*. – Vt. ka *rummu*².

rünskare Kr kõrretüügas [?] стерня [?], жнивье [?] (orig.: Stoppeln).

rüntü (K-Ahl. R-Lön.): *niitän rünnät, niitän rännät, niitän miä katalat kagrat* (Ahl. 103) rl. niidan r-d, niidan r-d, niidan mina armetud kaerad.

rün/tää Ku, pr. -näв Ku, imperf. -ti kuhjuda (jää kohta) нагромождаться, -здиться (о льдинах); *jää rünnäv* jää kuhjub (kuhjatisteks).

rüpeüssä: *rüppeüs/säg* (vdJl), imper. pl. 2. p. -kaa vdJl supelda, kümmelda, end pesta купаться, брать ванну, мыться.

rüpiä: *rüppiä* M, g. -ä lopsakas буйный (о растительности); *ku kagra on rüppiä, siiz juõllaz, nät ku on ripsikas kagra* kui kaer on lopsakas, siis öeldakse: näe kui kahara põõrisega kaer.

rüp/pü K-Ahl. K L P M Lu Li Ra J, g. -üü P Lu J *rüppüü* M hõlm пола, фалда; *Li pal'tol ovad rüpu* palitun on hõlmad; *J meni tämä teet müü, kopitti tsiviite rüpiü täünü* (ta) läks mööda teed, korjas hõlma kive täis; M *kamal'kaa rüppi* jaki või pluusi hõlm; *L pal'tuo rüppi* palitu hõlm; *Lu penžikaa rüppi* pintsaku hõlm; P *šuibaa rüppi* kasuka hõlm.

rüppüz Ra adv. rüpes, süles (держать) на коленях; *Ra tämä ep tehniü tüütä, ain tsäed rüppüz istu* ta ei teinud tööd, alati istus, käed rüpes.

rüppüü K J adv. rüppe, sülle (брать) на колени; *K pani leivää rüppiü* pani leiva rüppe; *J võta lahs rüppiü* võta laps sülle.

rüpsi vt. *ripsi*.

rüschte vt. *rüste*.

rüsiile J adv. rüsarüügile (наречие в форме алл-а мн. ч. от *rüsä*); *rõbakõd lähetti rüsiile* kalurid läksid rüsarüügile.

rüs/sü Lu J-Tsv., g. -üü Lu J sõrmenukk сгиб пальца; *J lei rüssüikaa vass lauta* lõi sõrmenukkidega vastu lauda. – Vt. ka *russo, rüsü*.

rüssü/z P, g. -hsee: *pxsie* P 1. ranne запястье; *tsäjie rüssüxsie peälle* käe randme peale; 2. käeselg [?] тыльная часть руки [?]. – Vt. ka *russo, rüsü*.

rüste ~ rüschte Kr inimene человек. – Vt. ka *ruschta*.

rüsä Ränk K-Ahl. M Lu Li J I Ku (Ra), g. rüzää M Lu Li J I. rüsa, (võrk)mõrd верша, мерёжа; M *rüzääkaa püüvetiü kalloi, rüsä on teh-tü võrkossa* rüsaga püüti kalu, rüsa on tehtud võrgust; *Lu kallaa püüvvetää võrkkoil, noot-tiil, rüsil* kala püütakse võrkudega, nootadega, rüsadega; *J kahs ahvõnt puuttu rüssää* kaks ahvenat sattus rüsasse; *Li kalad võtõtaa rüzäss*

poiz kalad võetakse mõrrast välja; *J kalaa rüsä* kala(püügi)rüsa; 2. fig., pej. J-Must. rüsa (laiskvorsti v. kodusistuja pilkenimi клчка лентяя, или домоседа). – Vt. ka *silmu-, zakol-*.

rüsä-vad'd'a: -õ J-Tsv. rüsavai (vai rüsa kinnitamiseks mererõhja жердь для прикрепления верши ко дну).

rüsävõrko Lu Ra rüsävõrk (võrk rüsa valmistamiseks сеть для мерёжи); *Ra rüsävõrko on ümärköin, nel'tsummet silmää* rüsävõrk on ümmargune, nelikümmend silma (lai); *Lu rüsävõrko mokom paksu, tsastoi; rüsü tehiti talvõll jäänalaa panna* rüsävõrk on niisugune jäme, tihe; rüsaid tehti talvel jää alla panemiseks (= jääaluseks kalapüügiks).

rüsü Lu, g. rüzüü = rüssü.

rüt/ki ~ -ki Ku, g. -ee Ku rõigas редька; *isutt'si deeduška rütee* istutas taat rõika.

rütsee-javo: *rütšie-jav/o* (P), hrl. pl. -od P = rüzjavo.

rütsee-kukka: *rüttee-kukka ~ rüttee-kukkõ* J = rüiskukka.

rütseeppää M (Len.) = rüisppää.

rütseesalvo I rukkisalv закром для ржи; *siällä magazeiza on salvod. rüz rütseesalvoo pantii* seal magasiadas on salvod. Rukis pandi rukki-salve. – Vt. ka *rüissalvo*.

rüttsiiln J-Tsv., g. -zee J rukki- ржаной.

rüuku vt. *riuku*.

rüve/ttäü: -ttääg I, pr. -tän, imperf. -tin: -ittä I vannitada купать, вы-; *rüvetimmäg, siis puh-taad bel'onkat panimmäg* vannitasime (lapse), siis panime puhtad mähkmed.

rüvetlä M -äg I, pr. *rüpe/en* M-Set. *rüppeen* M *rüpee* I, imperf. -zin (M) -zii I supelda, kümmelda; *ujuda* купаться. вы-; плавать; *I miä mee jõgõlõ rüppeemää* ma lähen jõkke (jõele) suplema; *I sinnet tsäüti rüppeemää, tšen õli lä-sivä* seal (= jões) käidi kümblemas, kes oli haige; *I meniväd rüppeemää i uppojõvav* (nad) läksid suplema ja uppusid; *I et tunnõg rüvetäg, too uppod* (kui) sa ei oska ujuda, siis upud; *I tšen i joopunug i kanavaza rüpee* i kõittä kes (= mõni) on joobnudki ja supleb kraavis (= kukub kraavi) ja puha; ■ M *kanad liivaza rüppeeväv* kanad suplevad liivas.

rüü/de ~ -te Ke-Ränk, g. -dee = rüüdi.

rüü/di K L P M Kõ Lu J (R-Reg.) -ti Ränk K-Ahl. M J *rüdi* M-Len., g. -dii P L M Lu J rüü, murd. rüüd (endisaegne linane pikk-kuub, ülekuub; vaimuliku- v. mungarüü (старинный длинный холщовый) балахон; монашеская ряса; K *rüüdi õli kankaass tehtü entin sõpa* rüü oli linasest riidest tehtud endisaegne rõivas; *Lu minuu ämmää aikan õli rüüdi, õli val-*

kaa *kankein ja toimikkõin* minu vanaema ajal oli rüü, oli valge linane ja toimne; M *mehed rüütiä peettii* mehed kandsid rüüd; L *ženixalyõ annõttiä ärmätko i rüüdi, i rüüdilie kušakka* peigmehele anti pikk-kuub ja rüü ja rüüle vöö; J *enne minu mälehtüss med'd'e rahvõz veel tsäi rüüdiiz* enne minu mäletamist käis meie rahvas veel rüüdes; M *nüd on pal'to, a siz õli rüüdi* nüüd on palitu, aga siis oli rüü; P *rüüdi rüppü rüü hõlm; J ihad lad'd'õd niku papii rüüdill* käised laiad nagu preestri rüül; P *manaḡaa rüüdi õli üllä* mungarüü oli üll (= seljas).

rüüdi/n M, g. -zee toimne, toimse koega (kangas) косонитчатый (о ткани косо́го переплетения); *rüüdin kangaz; semperässi tätä kuttsuaz rüüdin, etti tām on nellällä niellä kuottu; i kõlmõl niellä kuitoaz* toimne kangas. Sellepärast seda kutsutakse toimseks, et see on nelja niiega kootud; ka kolme niiega kootakse (toimset kangast). – Vt. ka rüütäne.

rüümikkoissa vt. röömikkoissa.

rüümillää vt. röömillää.

rüümä vt. rümä.

rüüp/piä M Lu J (P), pr. -in M Lu J, imperf. -pizin M Lu J = rüüpätä; P *ako lainõis kalad kõrkõalõõ hüppiväv ja jarvivettä rüüppiväv* rl. aga kui kalad lainetes kõrgele hüppavad ja järvevett rüüpavad; J *rüüpip paass rõõskaa piimää rüüpab* (piima)potist rõõska piima.

rüüp/pü (J-Tsv.), g. -üü sõõm, lonks (joodavat) глоток, разг. хлебок; *ühessemess ehñess kopitim 90 [= ühesäätšümmet] kopekka, ühessi rüüpüssi tappaav* üheksa hinge (= inimese) peale kogusime üheksakümmend kopikat: piisab üheks sõõmuks.

rüüplätü M Lu Li Ra J (Kett.) -et J-Tsv., pr. -pään M Lu Li Ra J, imperf. -päzin M Lu Li J -pezin Li J rüübata; fig. (viina) juua хлеб/ать, -нуть; потягивать водку, выпивать; Lu *rüüppäzin tsülmää vettä* rüüpasin külma vett; M *rüüppää vähäzee õlutta* rüüpa väheke õlut; J *ku sais hapot taaria rüüpet* kui saaks haput taari rüübata; J *noh, tsõkkamm rumkoika de rüüppämm* noh, lõõme klaasid kokku ja rüü-pame (= joo me viina); Lu *mihee siä nii pal'to rüüppääv viinaa* miks sa nii palju viina jood?; ■ *J ohto jo on rüüpettü goofa, ja nii tait kalmoo multassaa* küllalt on juba viletsust tuntud, ja nii vist hauani (kalmumullani). – Vt. ka rüüppiä.

rüüs- vt. ka rüis-.

rüüsjava I = rüüzjava; *sis rüüsjavvoo tood* siis tood rukkijahu.

rüüz vt. rüüz.

rüüz- vt. ka rüüz-.

rüüzmallaz I rukkilinnas(ed) ржаной солод.

rüüzmo M = rüüznurmi.

rüüzvelli I rukki(jahu)kõrt похлёбка из ржаной муки.

rüüti vt. rüüdi.

rüütikangaz M rüüdikangaz (M) rüükangas (toimne linane kangas косонитчатое полотно, ткань косо́го переплетения); *kõlmõll niijell õli rüütikangaz* kolme niiega (kootud kangas) oli toimne linane kangas; *baball õli ummikõ; ummikõ õli rüüdikanḡaassa* vanaemal oli (pikk valge) pihikseelik; pihikseelik oli toimsest lõuendist.

rüütä/ne J-Must., g. -zee = rüüdin.

rüüväjä vt. meri-.